BRITANNIA
OCEANVS
GERMANI
CALEDO
NII
DANNO
Hiber:
OCEANVS BRITAN
NICVS

SERENISSIMAE POTENTISSIMÆQVE Principi ELIZABETHAE, *Angliæ, Franciæ, &* Hiberniæ Reginæ, &c.

QVoties ad celsissimum Serenissimæ Maiestatis tuæ fastigium ex infima conditionis meæ valle suspexi, toties quod maximè volui, minimè ausus sum vel cogitare. Volui enim sæpius BRITANNIAM *tuam penicillo meo leuiter delineatam ad Maiestatis tuæ aram lubens meritò suspendere, & augustissimo tuo nomini consecrare. Sed detinuit pudor, deterruit metus, vbi enim maxima obseruātia, ibi pudor vnà cum maximo metu subesse solet. Et erat illa sane, vt quod res sit verè dicam, iam antè exilis, sine succo, sine sanguine, & quasi primis lineamentis adumbrata. Ego etiam obscurus sinere, sine spe in face plebis ignotus latitabam: adeò vt nec illa dignatus tunc temporis quæ tantæ Principi consecraretur, & ego prorsus indignus qui consecrarem. Nunc verò tàm ego erectior, è tenebris enim regia tua benignitas me præter spem extraxit, & illa suis coloribus paulò nitidior succiq; plenior (Horæ enim quæ Mauortium & Mercurij nutrices paulatim aluerunt) gestit, & quasi se obtrudit vt te adeat, templiq; tui limina osculata, supplex ad aram tuam aduoluitur, & demississimè vt inter alia admittatur obsecrat, vt q; admittas sperat. Cui enim magis meliusq; conuenit vt Britanniæ tabella offeratur & cōsecretur? quàm tibi Serenissima* ELIZABETHA *Britanniarum* DIVAE, DOMINAE, & MATRI INDVLGENTISSIMAE, *Quæ enim est Britanniæ ora? quod littus, qui portus, quis sinus, quis fluuius, quæ ciuitas, quod oppidum,*

quis viculus, ager, campus & locus, cui prudentia & prouidentia tua radijs salutaribus non illuxit, & à quo tenebras, & dubias tempestates certa serenitate non dispulit? Ex quo enim te ad regni huius gubernaculum Diuinum numen euocauit, ita gubernaculum tractasti, vt nec boni habeant quod requirant, nec mali quod calumnientur. Prorogabitur in omnem æternitatem, nec vlla vnquam intercipiet oblivio te Principem non solùm fuisse OPTIMAM, quod est virtutis, sed etiam MAXIMAM, quod est fortunæ, quam diuinis tamen tuis virtutibus tibi effinxisti. Optimis enim, & maximis Principibus in sua cuiusque laude præcellere contestantur omnes. Verissimumq; illud agnoscunt quod Eumenius ille ad Constantinum Maximum olim de hoc tuo regno exclamauit: Dij boni quid hoc est quòd semper ex supremo fine mundi noua Deûm numina vniuerso orbi colenda descendunt? Sed me reprimam, nam vt qui apud diuinum numen preces concipiunt, vocem, verba, & vultum reuerentia quadam adhibita moderantur: sic & me decet conseeraturum hanc tabellam adtantæ Diuæ aram, mente potiùs adorare, quàm oratione laudare. Habe igitur, PRINCEPS OPTIMA MAXIMA, Britanniam imperio tuam, habe & me mancipio tuum. Illam, quod hactenùs fœliciter fecisti, DEO DUCE, VIRTVTE comite, contra hostiles furores & insidias domesticas protege: Me etiam quē maximis hactenus beneficijs deuinxisti, deinceps regia benignitate tueri digneris. Summus & cœlestis ille Pater Maiestatem tuam Britanniæ, & tibi Britanniam diutissimè conseruet florentissimam, virtutis q; tuæ gloriam infinitis seculorum reuolutionibus perpetuet, vt maximas maiorum omnium laudes æques, annos superes; imò quod summi, medij, infimi quotidiè acclamantes comprecamur:

De nostris annis tibi Christus adaugeat annos.

Serenissimæ Ma. tuæ

omnis obsequio deuotissimus,

GVILIELMVS CAMDENVS.

BRITANNIA

SIVE

FLORENTISSIMORVM REGNORVM,
ANGLIÆ, SCOTIÆ, HIBERNIÆ, ET
Insularum adiacentium ex intima antiquitate
Chorographica descriptio.

Authore GVILIELMO CAMDENO.

Nunc postremò recognita, & magna accessione post Germanicam editionem adaucta.

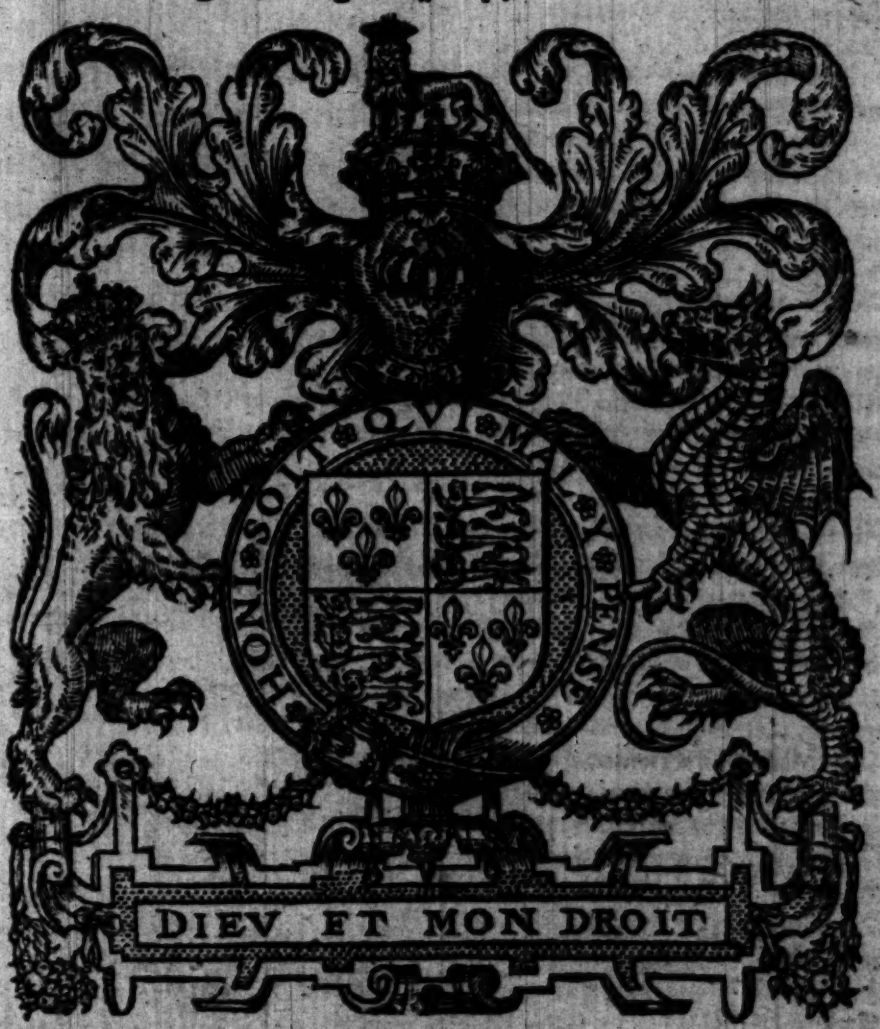

LONDINI *impensis Georg. Bishop.* 1600.

Beneuolo Lectori S.

Æ ego parùm prudens, & minùs verecundus videar, (humaniſſime lector) qui cùm bene latêre potuerim, in eruditiſſimi huius ſæculi theatrum, inter varios ingeniorum, & iudiciorum guſtus prodierim. Sed vt quod res eſt, liberè ac ingenuè dicam, patriæ charitas, Britannici nominis gloria, amicorum conſilium verecundiam meam expugnârunt, & velim nolim, etiam aduerſus iudicium meum me perſonam hanc ſuſcipere coëgerunt. Iudicia enim, præiudicia, cenſuras, obtrectationes, reprehenſiones confertim quaſi ſub ſignis in procinctu vndique me circumſtare proſpicio. Alij ſunt qui totum hoc rei antiquariæ ſtudium vt curioſam in præteritum diligentiam omninò aſpernantur, & reijciunt. Quorum authoritatem vt non penitùs totam contemno, ita ſanè prudentiam non valde admiror. Nec mihi rationes deſunt, quibus bonis, & cordatis hominibus, qui patriam illuſtratam cupiunt, hoc inſtitutum facilè probare, & in his ſtudijs ſuauiſſimam animorum oblectationem, & libero homine non indignam docere poſſim. Si qui verò ſint, qui in vrbe ſua hoſpites, in patria ſua peregrini, & cognitione ſemper pueri eſſe velint, ſibi per me placeant, ſibi dormiant, non ego illis hæc conſcribo, non illis vigilo. Sunt alij qui mihi tenue dicendi filum, & horridulam ac incomptam orationem obijcient. Agnoſco ſane, nec enim aurificis ſtatêra (quod iubet Varro) verbum vnumquodque appendi, nec orationis omnes vndiq; floſculos carpere decreui. At quid hæc obijcient, cùm ipſe eloquentiæ parens Cicero hoc argumenti genus *ἀνθηρογραφίαν* poſſe neget, & vt inquit Pomponius, *facundia minimè ſit capax*. Complures etiam vel eo nomine forſitàn inſultabunt, quod coniecturis ſubinde antiquorum nominum origines venari, & indagare auſim. Qui ſi coniecturas omninò pergent porrò excludere; vereor ne magna politioris literaturæ, atque adeò humanæ cognitionis pars pulſa tandem exulet. Mentis enim noſtræ acies ita plerunque eſt hebes, vt multa in omnibus artibus coniecturis perſequi & explicare cogamur. In re medica *ἐπιροίαι*, *πυκνόσεις*, *ὀλκάς*, qui nihil ferè aliud ſunt quàm coniecturæ, locum obtinent. In Rhetorica, Iure ciuili, & alijs artibus, coniecturæ ſuam ſedem habent, eámque tuentur. Cùm autem coniecturæ rei latentis ſint indicia, & (vt inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter *ἀτεχνίας* quibus TEMPVS VERITATEM in Democriti puteo demerſam haurire, & ſubducere

subducere solet, ego semper numerandas existimaui. Quod si animum inducant aliquem coniecturis locum tribuere, vt mihi etiam veniam tribuant, non dubito quin modestia, & moderatio mea in his tractandis facilè impetrauerit. Plato in Cratylo iubet vt nominum origines ad Barbaricas linguas, vtique antiquiores reuocemus: ego ad Britannicam siue Wallicam (vt iam vocant) linguam, qua primæui, & antiquissimi huius regionis incolæ vsi sunt, in etymis, & coniecturis semper recurro. Iubet ille vt rei nomen, nomini res consonet: si dissonet, ego minimè admitto. In rebus, inquit ille, est φαγὴ, χάμα, & χρᾶμα: si hæc nomine non exprimantur cum contemptu vbiq; reijcio. Etymologias obscuriores, duriusculas, ægrè detortas, & quæ in varias partes duci possint, hisce nostris commentariolis intexere non sum dignatus. Denique in coniecturis adeò parcus, & prouidè cautus fui (vt nisi me fallam) æquo lectori si non εὐτολμος, certè τολμηρὸς videri non potuero. Licèt verò semel atque iterùm in hoc suaui ingeniorum prolusione, vnam & alteram coniecturam in vna eademque re attulerim; VNITATEM tamen VERITATI consecratam esse interim non obliviscor. In cæteris ferè omnibus aut tabulæ, aut authorum fide dignissimorum testimonia in rem præsentem proferri possint. Fieri tamen potest vt à nonnullis, quibus fidem adhibui, perperam sim edoctus. At insimulabunt iam Mathematici, & in crimen vocabunt quasi in Geographicis Latitudinis, & Longitudinis dimensionibus toto cœlo aberrarim. Audi quæso, tabulas Astronomicas, nouas, antiquas, manuscriptas, Oxonienses, Cantabrigienses, Regis Henrici Quinti diligenter contuli. In Latitudine à Ptolemæo plurimùm discrepant, inter se ferè conspirant: nec tamen terram è suo centro dimotam esse cum Stadio existimo. His igitur vsus sum. In Longitudine autem nullus consensus, concentus nullus. Quid igitur facerem? Cùm recentiores perpendiculum in nauigatoria pixide magnete illitum inter *Asores* insulas rectà Polum Borealem respicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi, quam nec vbique λεπτομερῶς permensus sum. Ab Heraldis, siue Fæcialibus, tantùm abest, vt reprehensionem metuam; vt etiam me gratiam ab illis initurum sperem, adeò parcè, adeò lentè, quæ ad illorum artem spectant passim tractaui. Obscuritatis, fabularum, aut vagæ narrationis culpam non est, vt spero, cur deprecer. Ab obscuritate nullum est periculum nisi illis, qui literas antiquas, & historias nostras primoribus labris non gustârunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui, & ne digressionibus hinc inde vagarer, titulum (quod monet Plinius) sæpiùs legi, & identidem me interrogaui quid scribere incœperim. Nonnulli fortasse erunt qui tabulas Chorographicas hîc expectent, quas lenocinante pictura oculis esse iucundiores, & in his Geographicis studijs plurimùm interesse fateor, maximè, si mutis tabulis literarum etiam lumen accedat. Hoc tamen præstare facultatis non est nostræ, & Angliam accuratissimè in tabulis seorsim ornatissimus vir Thomas Seckfordus Regiæ Maiestati à Supplicum libellis, suis impensis, & Christophori Saxtoni optimi Chorographi opera, magna cum laude descripsit.

Sed ne nimis in proœmio excurrat oratio, & vt vela iam contraham. Ad hoc opus elimandum, id est, ad antiquissimam Britannorum, & Anglorum originem indagandam, & vetustas Britanniæ vrbes, quarum meminerunt Ptolemæus, Antoninus, & alij, è tenebris eruendas, omne industriæ meæ curriculum, hos aliquot annos subcisiuis operis elaboratum est. Angliam ferè omnem peragraui; scriptores Græcos, Latinos, patrios studiosè euolui; linguæ Britannicæ

Glossaria,

Glossaria, & peritissimum quemque sedulò consului. In omnibus pertinaci diligentia, & fide antiqua syncerè sum vsus. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam læsi, nullius in nomen lusi, nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem Monumethensis, cuius historia, (quam magnoperè confirmare velim) inter omnes eruditos habetur sanè suspectior. In plurimis tamen me errare posse fateor, nec erroribus indulgebo, quis totam diem iaculans semper collineet? multa sunt in his studijs, vt inquit ille, *cineri suppositа doloso*. Errata possint esse multa à memoria: Quis enim in memoriæ thesauro omnia simul sic complectatur, vt pro arbitratu suo possit expromere? Errata possint esse plura ab imperitia, Quis enim tam peritus, vt in cæco hoc antiquitatis mari cum Tempore colluctatus scopulis non allidatur? Hæc tamen à te, Humanissime lector, tua humanitas, mea industria, patriæ charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, vt quid mei sit iudicij, sine aliorum præiudicio liberè proferam, vt eadem via qua alij in his studijs solent, insistam, & vt erratis, si ego agnoscam, tu ignoscas. Quæ vt ab æquis, & bonis magis speranda, quàm petenda sentio: ita iniquos, & malos, qui omnes in conuiuijs rodunt, in circulis vellicant, inuident, calumniantur, obtrectant, nihil morot. Obtrectationem enim stultorum esse thesaurum, quem in linguis gerunt, è Comico didici; & Inuidiam (dicam Inuidia adstante) non in alio, quàm degeneri, minuto, & ieiuno animo domicilium sibi collocare exploratè cognoui. Me autem & mea scripta omnia

piorum & doctorum iudicio in singulis, ea qua par est

reuerentia demississimè submitto & subijcio.

Vale, faue, & fruere.

Terentianus Maurus.

VERITATEM
Dumos inter, & aspera,
Scruposis sequimur vadis.
Fronte exile negotium,
Et dignum pueris putes:
Aggressis labor arduus,
Nec tractabile pondus.

Procaptu lectoris habent sua fata libelli.

Ad Guil. Camdenum, Edw. Grant Sacræ Theologiæ Doctor.

Ergóne priſcorum luſtras monumenta virorum,
Vt poſſis facili contexere ſingula ſilo,
Quæ latuere diu cæcis immerſa tenebris,
Antiquata vſu, priſcum ſumptura nitorem?
Vnde Britannorum nomen? quo cœperit ortu?
Incola quis primus celebres habitauerit oras?
In quanis regione doces, quæcunque vetuſtæ
Sunt vrbes, quæ vera ſimul Comitúmq́, Ducúmque
Stemmata: quæ terræ dotes: quis limes agrorum,
Ordine perſpicuo perſtringis ſingula plenè.
Egregium moliris opus, vel iudice Momo,
Quod ſemper præſens, quod poſtera prædicet ætas;
Te patriæ ſtimulauit amor, te docta vetuſtas
Excitat, vt cunctis patriæ ſpatiêris in agris,
Multi multa canunt, tu multum ſcribere tentas,
Hoc multo multos ſuperas, qui multa tulerunt.
Tu Camdenus eris ſeros celebrandus in annos,
Ergo age, quo tendis greſſu, patriámque vetuſtá,
Ne labor iſte tuus deſit cupientibus iſtá.

Εἰς Βρεταννικὴν ἀρχαιολογίαν Γ. Λέγμι
Καμδδίωνι, ἔξοχον
Β. Δανδιχίαν.

Πρηΰμυθὸς, φιλαληθὴς, πολυμαθὴς τε παρελθὼν,
Καμδδίωνος πάσῃ φωσφόρος ἐξόφθη.
Πάντα γ' ἀμφίδυμον λαμπόλεος εἶτα πυθέσθαι,
Τηλυγέτῳ μῦθον χ' ὁπότ' Βρεττανίη.
Χαῖρε γεραιὸν ὃς δὴ ἀνικάσσιον ἀπόδυξας,
Κοιναγὸς τιμῆς ἔσσεαι ἀθανάτης.

Εἰς τὴν Βρεττανίαν Γ. λίφιμι τῦ Καμδίνε.

Θεῖε Σόλων, ὡς καλὰ δέδεξας λαὸν Ἀθηνᾶς,
Ἀντιπολαρχῶσι παγκόσμοις, ἠδὲ φίλοις:
Πεισθήθω δεσμοῖσι τοῖς ἐρατοῖσι τοῖσδε
Ἤγαγε Καμδίνος παιδὸς ἀγαλλομένη φίλη.
Εἰπέ Σόλων, ὄφελόν τι πλεῖον παιδὶ χαίρῃ,
Ἢ ἄγε Καμδίνῳ πλεῖον ὄφελλε πίστις;

H. C.

In antiquam Guilielmi Camdeni Britanniam.

De te, deque tuo libro dum scribere carmen
Mens congesta velit, meritasq; intexere laudes,
Insonuit mea Musa mihi, quid carmina quaris?
Sit scripsisse satis, quod scripsit Horatius olim.
Hic meret æra liber Sosijs, hic & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.

I. W. Gen.

Ad eundem.

Errabat quærens ANTIQVA BRITANNIA lumen,
At, Camdene, tuam venit vt illa domum;
Inuenit lumen, mansit, cupiensque poliri;
Hospes ait mihi sis, qui mihi lumen eris.

I. W.

In Guilielmi Camdeni Britanniam.

Nescia penè sui, generisque oblita prioris,
Anglia cùm iacuit, semisepulta situ,
O quis, ait, tantum aut animis, aut arte valebit,
Vindice qui tractet vulnera nostra manu?
Camdenus patriæ lugentis imagine motus
Ingenium, artem, animos versat: opémque tulit.
Mortua restituit veteris cognomina gentis,
Mortis & eripuit se patriámque metu,
Æternùm per te, Camdene, Britannia viuit,
Cúmque tua æternùm, tu quoque gente manes.

G. Carleton.

Ad eundem.

Quæ vix nota sibi fuit antè Britannia, vtrique
Nunc Camdene, orbi nouerca nota tuo est,
Ignotaque velut fuerat non vlla cupido,
Sic modò sic nota est mundus vterque tibi
Sed tamen incassum: nimia nam dote superba
Indignum nullum non sui amoris habet.

Ianus Gruterus I. C.

Camdeno suo
BRITANNIA.

Vt quando Eoum fulgore cacuminat vdo
Æthere sol, rutila ditantur & arua nitela,
Nox petit Oceanum, vultusque enascitur orbi,
Sic Camdene tuum iubar, vt fulgere per Anglos
Seu Phœbi cæpit, nox aufugit hispida dudum,
Et multùm heu squallens radiare BRITANNIA cæpi,
Non mea nunc Thetis cùm deserit alba profundum,
Gratior exurgit, pallentes murice viuo
Instaurata genas, pigro nec sydus ab Orco,
Nec dux astrorum de sero vesper Olympo,
Illa ego quam lima cruciata Britannia mira
Mi Camdene tua, noua nunc magno INSVLA ponto,
Exero nunc vultus, exhaustos ante ruinis,
Et nunc flore meo marcores pello vietos,
Verum erit illa dies cùm quæ micat ANGLIA, forsan
Nebula quæretur, cinere occultata situque,
Atque alios lychnos dabit. Id Camdene negato,
Ista tibi meritò lætata Britannia cantat.

Edmundus Bolton.

In Britanniam à Guil. Camdeno illustratam
F. Aderb, Carmen.

PICTVS atrox Hebridas, glacialem SCOTVS Hibernem
Mouerat, ATTACOTVS Vararim, SAXóque Visurgim,
Coniunctis armis, animisque excindere gentes,
Subruere eximias cumulatis cladibus vrbes,
Atque Britannorum nomen demergere bellis.
Vt tamen emergant quæ sunt immersa ruinis,
Et decus antiquum redeat Britannis cernas,
Ecce vetustatem Camdenius eruit omnem,
Magnarum rerum scrutatus magna sepulebra,
Submouit cineres, nigrantes dispulit vmbras:
Inque prius retrò studijs se contulit ævum;
Contulit atque decus patriæque, sibique labore.

In antiquam Camdeni Britanniam.

H. N. L. *Zeilarius.*

Prisca Britannorum delenit nomina Tempus,
Antiquas vrbes exitióque dedit.
Cuncta triumphato Camdenus tempore reddit,
Ingenio priscum restituitque decus.
Ingenio cedat tempus, cedatque vetustas:
Ingenium maius Tempore robur habet.

BRITANNIA.

Si iactare licet magnorum munera diuûm,
Sibique veris fas placere dotibus;
Cur mihi non videar fortunatissima cœlitûm?
Digna est malis, bona quæ parùm nouit sua.
Vtrima lanigeris animosa est India lucis,
Suis superbus est Arabs odoribus.
Thuriferis gaudet Panchaia diues arenis;
Ibera fluuios serya iactat aurum.
Ægypto facium animos septem ostia Nili,
Laudata Rheni vina tollunt accolas.
Læta nec vberibus sibi displicet Affrica glebis;
Hæc portubus superbit, illa mercibus:
At mihi nec fontes, nec diuitia flumina desunt,
Sulcive pinguer, prata nec ridentia.
Fœta viris, fœcunda feris, fœcunda metallis;
Ne glorier, quòd ambiens largas opes
Porrigit Oceanus, neu quòd nec amicius vllâ
Cœlum, nec aura dulciùs spirat plagâ.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur vndas,
Sororque noctes blanda ducit lucidas.
Possem ego laudati contemnere vellera Bætis.
Vbi villus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi.
Verùm illa mater, hîc eorque gloria,
Quòd Latijs, quòd sum celebrata BRITANNIA Graijs,
Orbem vetustas, quòd vocârit alterum.

Alphabetum Anglo-Saxonicum, hîc appe-
nendum curauimus, vt Saxonica nomina
[illegible]
[illegible]

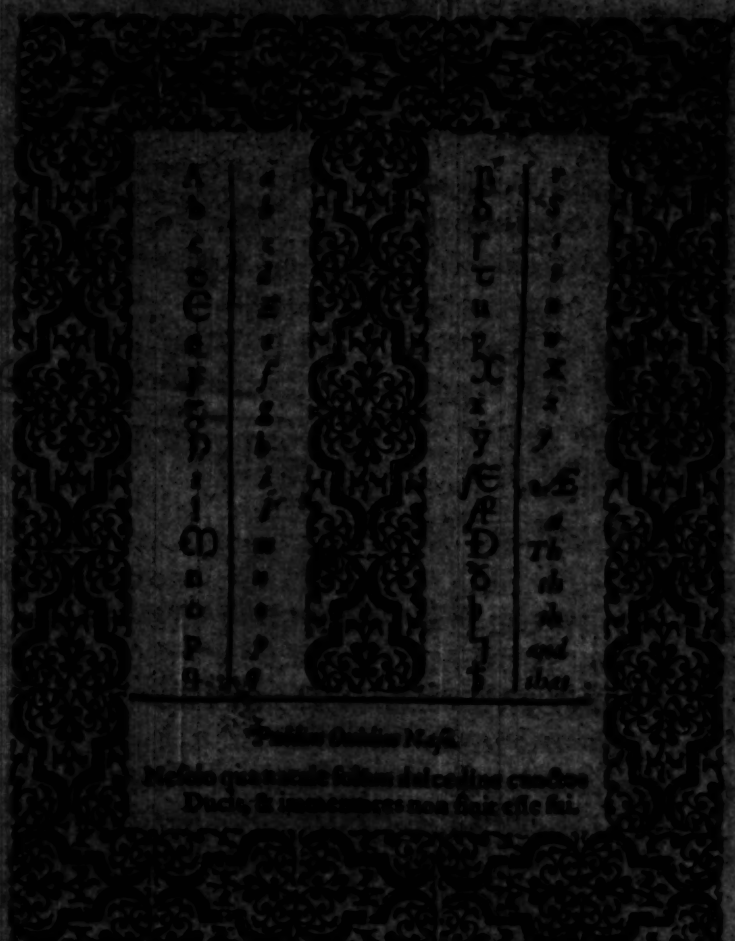

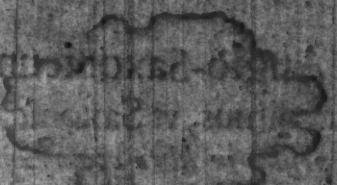

BRITANNIA.

BRITANNIA, quę & ALBION, Græcis ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΗ, ΠΡΕΤΑΝΙΣ, ΑΛΒΙΩΝ, ΑΛΟΤΙΩΝ, insula totius orbis longè celeberrima, interfuso Oceano ab Europæ continente discreta, Germaniæ & Galliæ figura triquetra obiacet, tribus nimirùm in diuersa procurrentibus promontorijs: BELERIO, quod solem occidentem, CANTIO, quod orientem, TARVISIO, siue ORCADE, quod Septentriones prospectat. Ab occasu, quà Hibernia sita est, Vergiuius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vastissimo & apertissimo Hyperboreo mari pulsatur, ab ortu, quà Germaniæ prætenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico vrgetur. A circumuicinis illis regionibus commodo vndique interuallo disiuncta, patentibus gremijs vniuersi orbis commercio opportuna, & tanquam ad iuuandos mortales auidè in mare omni ex parte se proijciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum se euehit, & adeò in arctum mare agitur, vt perfossas ibi terras anteà excluſa admisisse maria opinentur nonnulli, opinionisque suæ assertores adferunt Virgilium in illo versu,

Et penitus toto diuisos orbe Britannos:

Quia, inquit Seruius Honoratus, *olim iuncta erat continenti Britannia*; & Claudianum, qui illum imitatus cecinit

Nostro diuulsa Britannia mundo.

An hoc verum sit, & an insulæ fuerint ante Diluuium, non est in animo hîc disputare, nec de diuinis operibus sententiam supinè ferre libet. Diuinam prouidentiam diuersas res ad vnum finem

 dispo-

disposuisse noui: & sanè sparsas in æquore terras, non minùs ad vniuersi ornatum facere, quàm lacus in terra diffusos, & montes sublimè extructos & Theologi & Philologi semper existimauerunt.

Liuius & Fabius Rusticus oblongæ scutulæ, siue bipenni huius formam assimulauêrunt, & ea certè facies est ad Austrum (vt habet Tacitus) vnde in vniuersam fama transgressa est. Sed ad Arctum enorme spatium proiectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam támque immensam circuitu crediderunt veteres, vt Cæsar ille, qui primus Romanorum aperuit, *Alium se orbem terrarum scripserit reperisse, tanta magnitudinis arbitratus, vt non circumfusa Oceano, sed complexa Oceanum videretur.* Iuliúsque Solinus Polyhistor sua amplitudine penè alterius orbis nomen mereri prodiderit. Nostra autem ætas ex multis multorum itineribus certam quodammodo totius insulæ iam tandem deprehendit dimensionem. A Taruisio enim circumactis curuatísque littoribus per occasum ad Belerium plus minùs DCCCXII. mill. pass. numerantur, inde conuersa in Austrum littoris fronte ad Cantium CCCXX. mill. pass. Hinc secundum Germanicum mare anguloſis recessibus per DCCIIII. mill. pass. ad Taruisium protenditur, vt hac ratione totius insulæ ambitus M. DCCCXXXVI. mill. colligat. Quæ mensura, vt Plinij multò, sic etiam Cæsaris aliquantò minor. Schitinium autem Chium non est cur memorem, qui cùm apud Apollonium in Mirabilibus fabulatus fuerit, fructus sine nucleis, vuásque sine acino in Britannia nasci; eius circuitum CCCC. tantùm stadijs definierit. Multò verò meliùs Dionysius Afer in sua orbis descriptione de Britannicis insulis i. Britannia & Hibernia.

Panegyricus Constantio dictus & falsò Maximiano inscriptus.

* Τάων τοι μέγεθος μεμάασιν· ἀν δὲ πεδάλλη
Νῆσος ἐν πόντῳ Βρεττανίων ἰσοφαρίζει.

* *Harum sanè magnitudo præcipua: nec vlla alia Insulas inter omnes Britannicas æquipollet.*

Qui verò cœli spacia terræ tractibus accuratiùs comparárunt, Britanniam octauo Climati subiecêrunt, Parallelis decimo octauo, & vicesimo sexto includêrunt. Diem maximum horarum Æquinoctialium XVIII. cum semisse putant. At Belerium in conuexo terræ situ ab vltimo occidente XVI. temporibus I. scrupulis. Cantium XXI. temporibus secundum longitudinem describunt. Latitudinem in australi ora I. grad. X. scrupulis. Taruisium LIX grad. XL. scrup. metiuntur: vsqueadeò vt hic situs Britanniam definiat cœlo, & solo iuxtà fœliciſſimo, & mitiſſimo. Cœlum enim ita mite, & temperatum est, vt æstates minùs feruidæ

dæ sint, calores enim mitigant perennes auræ, quæ cùm terræ nascentia recreant, tùm homini pecorísque saluberrimè, & iucundissimè adblandiuntur: & hyemes sint clementissimæ, frigoris etenim vim (vt taceam aërem crassiusculum) frequentes & sedatæ pluuiæ sic dissoluunt, maréque circumfusum ita moderato tepore terram fouet, vt multò remissius sit apud nos frigus quàm in nonnullis Galliæ, & Italiæ regionibus. Vnde Minutius Fœlix, cùm docet diuinum numen sua prouidentia non solùm vniuersitati, sed & partibus consulere, *Britannia*, inquit, *sole deficitur, sed circumfluentis maris tepore recreatur.* Quò etiam spectasse videtur Cesçenius Getulicus, Poëta inprimis vetustus, cùm de Britannia cecinerit.

Non illic Aries verno ferit aëra cornu,
Gnosia nec Gemini præcedunt cornua Tauri,
Sicca Lycaonius resipinat plaustra Bootes.

Probus in Virgilij Georg.

Cæsar etiam, *Loca sunt in Britannia temperatiora, quàm in Gallia remissioribus frigoribus.* Corn. item Tacitus, *Asperitas frigorum abest.* Addit etiam, *Solum præter oleam vitémque & cætera calidioribus terris oriri sueta, patiens frugum, fœcundum, tardè mitescunt, citò proueniunt, eadem vtriusque rei caussa, multus humor terrarum, cœlique.* *Aer enim* (vt habet Strabo) *imbribus magis est quàm ninibus obnoxius.* Ab omni tamen frugum genere ita beatum, vt Cereris sedem fuisse dixerit Orpheus. Nam de hac nostra insula intelligendum illud est

* ἰδ' ἐυρέα δήματος ἀρόσσας
Δήμητρος

* Cereris regalia sunt hîc ampla Dea.

Et Occidentalis imperij quasi horreum, & cella penuaria fuerit, vnde DCCC. nauibus, quæ lembis maiores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alendos quotannis exportauerint Romani. Sed ne in patriæ laudes effusior lasciuire videar, audi pro me veterem oratorem eius laudes pleno ore celebrantem. *O fortunata & omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidisti: merito te omnibus cœli, ac soli bonis natura donauit, in quâ nec rigor est nimius hyemis, nec ardor æstatis, in qua segetum tanta fœcunditas, vt muneribus vtriusque sufficiat, & Cereris & Liberi: in qua nemora sine immanibus bestijs, terra sine serpentibus noxijs. Contrà pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte distenta & onusta velleribus: certè, quod propter vitam diligitur, longissimi dies, & nulla sine aliqua luce noctes, dum illa litterum extrema planities non attollit*

Zosimus. Eunapius αἰεὶ ἀγαθίαν.

Panegyricus Constantio dictus.

vmbras, noctisque metam cœli, & syderum transit aspectu, vt sol ipse qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire. Et quia nostra Britannia ab optimis principibus semper fuerit fœliciſſima,

D. Elizabetha. nec minùs nunc fœlix, Sereniſs. DIVA ELIZABETHA regnante, quám tum temporis fuerat Constantino Maximo imperante, adiungam & clausulam subsequentem, quæ fœliciſſimo nostro tempore, de DIVA nostra veriſſimè vsurpari possit, *Dij boni quid hoc est, quod semper ex aliquo supremo fine mundi nona Deûm numina vniuerso orbi colenda descendunt?*

Panegyricus Constantio dictus. Alium item si placet, Constantium Constantini Magni patrem sic alloquentem audi. *Et sanè non sicut Britanniæ nomen vnum, ita mediocris iactura erat Reipub. terra, tanto frugum vbere, tanto læta numero pascuorum, tot metallorum fluens rinis, tot vectigalibus quæstuosa, tot accincta portubus, tanto immensa circuitu.*

* Singularem etiam & maternam Naturæ beneuolentiam in hanc insulam sic expreſſit Poeta satis antiquus hoc Epigrammate, quod luce non indignum quidam iudicarunt:

Anglia terra ferax, tibi pax secura quietem,
Multiplicem luxum merx opulenta dedit.
Tu nimio nec stricta gelu, nec syderc feruens,
Clementi cælo, temperieque places.
Cum pareret Natura parens, varióq; fauore
Diuideret dotes omnibus vna locis,
Sepposuit potiora tibi, matremq; professa,
Insula sis fœlix, plenaq; pacis, ait.
Quicquid amat luxus, quicquid desiderat vsus,
Ex te proueniet, vel alibunde tibi.

Opulenta hæc Britanniæ vbertas, & beata amœnitas fidem fecit nonnullis Fortunatas illas, siue Beatorum insulas, in quibus omnia perpetuo vere ridere scribunt Poëtæ, apud nos fuisse.

In commem. ad Lycophronem. Hoc enim Isacius *Tzetzes* non minimi inter Græcos nominis affirmat, maioresque nostri ad veritatem credidisse videntur. Cùm enim, vt est apud Robertum Auesburiensem, Clemens VI. Pontifex Romanus Lodouicum de *Hispania* Fortunatarum Insularum Principem designasset, & in eius subsidium delectus in Gallia & Italia haberet, persuasissimum nostris erat illum Britanniæ Principem designatum fuisse, & in Britanniam, quasi vnam de Fortunatis, vt inquit ille, omnem istum apparatum fieri. Ipsique viri prudentissimi, nostri apud Pontificem legati, ita hanc opinionem imbiberunt, vt statim se Roma subduxe-

1344. rint,

rint, & in Angliam, vt suos certiores facerent, aduolârint. Nec aliud nunc iudicarit, qui fortunatas, & beatas Britanniæ dotes penitiùs nouerit: est enim naturæ gaudentis opus, quam quasi alterum orbem, extra orbem ad delicias humani generis constituisse, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem, & vniuersi ornatum egregiè depinxisse videatur. Ea varietate gemmea, & descriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodissimis moribus, mitissimis ingenijs, & maximis animis, quorum virtus rebus domíq; bellíque gestis est vniuersò terrarum orbi testatissima.

Qui verò vetustissimi, adeóque primæui insulæ huius incolæ fuerint, quæ item Britanniæ nominis originatio, variæ subinde enatæ sunt opiniones, & multos (vt inquit ille) incertos certare hanc rem vidimus. Quidam primos incolas Aborigines fuisse censent, non aliunde aduectos, sed ipsa terra æditos, quos Gigantes nostri historici vocant, referúntque Brutum quendam parricidam, origine Troianum, Æneæ magni ex Syluio Posthumo nepotem vel abnepotem, exiguas Troianorum reliquias secum trahentem huc tandem, peragrata Græcia, & alijs regionibus, ex Dianæ oraculo delatum, Aborigines illos deuicisse, & à suo nomine Britanniæ nomen indidisse. Th. Eliotta vir equestris dignitatis & singularis eruditionis à Græco fonte repetit, Πρυτανεῖα scilicet, qua dictione suos redditus publicos vocârunt Athenienses. Lhuyddus qui in antiquitatis cognitione familiam quodammodo inter nostros ducit, ad Britannicam dictionem PRID-CAIN, id est, forma candida, confidentiùs refert. Pomponius Lætus Gallo-Britones ex Armorica nomen dedisse contendit: Goropius Becanus Danos hîc sedes quæsiuisse & BRIDANIAM, id est, liberam Daniam, Βρὺς pro Frèe denominâsse. Alij à PRVTENIA Germaniæ regione, Bodinus à BRETTA Hispanorum dictione, quæ terram significaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à BRITHIN, quo, vt est apud Athenæum, pro potu vsi sunt Græci. Alij à BRVTIIS Italiæ, quos Βρεττίους Græci dixerunt, deducunt. Facessant Grammaticastri qui à brutis moribus Britanniam dictam blaterant.

Primi Incolæ.

Brutus.

Hæ sunt omnes (quod sciam) quæ de Britanniæ nomine inualuere diuinationes. Sed vt in hac re exterorum commenta non possumus non risu excipere, ita nostratium non omnes comprobant. Nam præterquam quòd absurdum sit huius nominis

rationem ex aliena lingua petere; Lætum conſpirans omnium meliorum hiſtoricorum conſenſus refellit, qui docent illos Galliæ Britones hinc demigrâſſe & nomen ſecum detuliſſe. Britannia item hoc nomine multis ſeculis floruit, ante Daniæ & Pruteniæ nomina enata. Quid autem Britanniæ cum Hiſpanorum *Breita*? quod dubito an ſit Hiſpanicum, & cur magis hæc inſula ſic dicatur, quàm quæuis alia terra? *Brithin* in vſu noſtris fuiſſe vix doceri poſſit, & genti noſtræ à Græcorum potu nomen facere ridiculum. Brutios verò Italiæ, qui Βρέττιοι dicti erant à Lucanis, teſte Strabone, quaſi transfugæ, in Britanniam tranſfugiſſe nunquam probari poterit. Quod ad noſtratium verò coniecturas attinet. Eliottæ Πρεττανοῖα haud probabile videtur, cùm illud fuerit peculiare Athenienſium vocabulum, & Græci hanc inſulam Βρεττανίαν non Πρεττανεῖαν dixerint. Lhuiddi *Prid-Cain* pro Britannia, tùm altiùs repetita, tum duriuſculè deducta videtur, vt taceam *Cain* illud ex Latinorum *Candido* in prouincialem Britannorum linguam ſubrepſiſſe. Illam autem de Bruto hiſtoriolam, ad quam ſuffulciendam omnes ingenij neruulos ſubinde intendi, conuellere planè nolo. Illud enim eſſet Χρόνῳ πολεμεῖν, & receptæ opinioni reluctari. Egone tantillus de tanta re cognoſcere, & ſtatuere auſim? Rem integram ad Antiquitatis Senatum refero: Brutum interim non nego. Suum cuique liberum eſto per me iudicium, quicquid exiſtimârit lector, haud equidem in magno ponam diſcrimine. Detur hæc venia Antiquitati, vt miſcendo falſa veris & humana diuinis, primordia gentium & vrbium auguſtiora faciat: &, vt inquit ille, *ſicut vetuſtioribus ſæculis gentes originem ſuam ad Herculem, ita poſterioribus ad Troianos retulerunt.* Hæc tamen præmonere liceat, quod Cæſari huius Troiani nomen omninò ignotum, tantùm indigenas interiora Britanniæ tenuiſſe creditum erat; quòd Tacitus ſcribat ſua ætate. *Qui mortales Britanniam initio coluerint, indigenæ an aduecti vt inter barbaros minimè compertum erat.* Gildaſq; ſapiens dubitet an veteres Britanni aliqua monumenta vel ſcripta habuerint, cùm profiteatur ſe ſcribere, *ex tranſmarina relatione, non ex ſcriptis patriæ ſcriptorúmve monumẽtis, quæ, vel ſi qua fuerint aut ignibus hoſtium exuſta, aut ciuium exulum claſſe longiùs deportata non compareant.* Nonnulliq; obſeruârunt Bruti illius nomen non priùs mundo auditum, quàm barbaro ſeculo, inter denſiſſimas ignorantiæ nubes, Hunibaldus ineptus ſcriptor Francionem Troianum Priami regis filium Franciæ gentis fuiſſe conditorem fabulatus

fabulatus fuisset. Cùm enim nostri Francos vicinos à Troianis genus ducere accepissent, deforme existimârunt ab ijs origine superari, quos virtute æquarent. Galfredus itaque Arturius Monumethensis Brutum istum origine etiam Troianum quasi Britannicæ gentis authorem, ante annos plùs minùs quadringentos, Britannis nostris primus, vt multi sentiunt, progenuit. Anteà verò homo planè nemo de Bruto illo, vt aiunt illi, meminerit.

Sub id quoque tempus Scoti ne in postremis consistere viderentur, Scotam Pharaonis Ægyptij filiam suæ nationis conditricem ementiti sunt. Tunc etiam Hibernis suum Hiberum, Danis suum Danum, Brabantijs suum Brabonem, Gothis suum Gothum, Saxonibus suum Saxonem, quasi gentium authores, homines quidam ingenio & otio intemperanter abusi, affinxerunt. Sed cùm nostrâ ætate, quæ è fatalibus illis ignorantiæ tenebris emersit, Franci suo Francioni tanquam ementito patri renunciauerint; *Quòd autem Franci*, inquit literatissimus Turnebus, *se stirpe Troianorum satos prædicant, id æmulatione Romanorum faciunt, quos cum eo stemmate & ea nobilitate insolescere viderint, idem decus sibi voluerunt arrogare*; Cumq; Scoti fanioris iudicij suam Scotam reiecerint, Hiberum etiam, Danum, Brabonem, & eius farinæ cæteros vmbratiles heroas veritas ipsa fugauerit: cur Britanni suo Bruto vt insulæ denominatori & Troianæ origini adhæresçant doceant alij. Fatendum tamen quod Plinius dixit, *Mentiri clarorum imagines est aliquis virtutum amor*. Ego verò vt eiusmodi virum huc aduenisse non negem, nomen tamen regioni indidisse cum Humfredo Lhuiddo non affirmem. Video enim Boccatium, Viuem, Had. Iunium, Buchananum, Polidorum, Bodinum, & alios magno iudicio viros coniunctis sententijs hunc in rerum natura extitisse denegare, & ex nostratibus quàmplurimos eruditos, vt suppositicium non agnoscere. Inter quos vnus Ioannes de *Wheathamsted*, Abbas S. Albani, vir summi iudicij, instar omnium erit, qui olim hac de re in suo Granario sic scripsit. *Iuxta historias alias quibus quorundam indicio, maior adhibenda est fides, totus processus de Bruto isto poëticus est, potiùs quàm historicus, opinatiusque magis propter causas varias, quàm realis, tùm primò quia nec de interfectione patris, nec de generatione, aut de abdicatione prolis fit alibi mentio in historijs apud Romanos: tùm secundò, quia Ascanius iuxta varios, nullum talem filium genuit, qui Siluius proprio nomine dictus erat. Solùm enim secundum*

Floruit anno Christi 1440.

filium genuit vnicum videlicet Iulum, à quo posteriùs familia Iulia sumpsit suum ortum, &c. Tertióque Siluius Posthumus de quo forsan intelligit Galfredus, Æneæ ex vxore Laumia filius fuerat, filiumq; Æneam generans in anno sui regiminis 38. morte naturali vita stadium consumebat. Non igitur vt volunt varij, ex Bruto filio Siluij regnum quod iam vocatur Anglia, dudum dicta erat Britannia. Est igitur secundum illos, opus vanitatis, & satis plenum ridiculi vendicare dignitatem sanguinis, & carere vendicationis probabili fundamento. Sola enim virtus facit gentem nobilem, solúsque est animus, & ratio perfecta quæ reddunt hominem generosum. Quare è Platone scribit Seneca in suis Epistolis: Neminem regem non ex seruis oriundum, neminem non seruum ex regibus. Sufficiat igitur Britannis pro nobilitatis suæ origine, quòd sint fortes, & potentes in prælijs, quódque vndique debellent aduersarios, nullúmque penitus patiantur iugum seruitutis. Epistola. 44.

Hæc Abbas ille. Statimq; ac prodierit iste Galfredus Guilielmus Nubrigensis asperiùs illum his verbis conuellit. Quidam nostris temporibus scriptor emersit ridicula de Britannis figmenta contexens, eosque longe suprà virtutem Macedonum & Romanorum impudenti vanitate attollens. Galfredus hic dictus est agnomen habens Arturij: pro eo quòd fabulas de Arturo ex priscis Britonum figmentis sumptas, & ex proprio auctas per superductum Latini sermonis colorem honesto historiæ nomine palliauit. Qui etiam maiori ausu cuiusdam Merlini diuinationes fallacissimas, quibus vtique de proprio plurimum adiecit dum eas in Latinum transfunderet, tanquam autenticas, & immobili veritate subnixas prophetias vulgauit. Et paulo post, Præterea in libro suo quem Britonum historiam vocat quàm petulanter & impudenter fere omnia mentiatur, nemo nisi veterum historiarum ignarus cum in librum illum incidit ambigere sinitur. Nam qui rerum veritatem non didicit fabularum vanitatem indiscretè admittit. Omitto quanta de gestis Britonum ante Iulij Cæsaris imperium & aduentum homo ille confinxerit, vel ab alijs conficta tanquam autentica scripserit. Alij Galfredi Arturij ineptias, & delicias in hiſtoriâ istâ excutiunt, totámq; ex absonis, & absurdis consarcinatam persuadere volunt, notantque illum ab Ecclesia Romana cum eius Merlino inter prohibitos libros interdici. Alij obseruant quomodo isti qui Brutum maximè admirantur, de suo Bruto æstuant, & fluctuãt. Ille, inquiunt, qui Gildę nomen, & personam induit, primùm Brutum hunc fuisse consulem Romanum, inde Siluij, & demum Hessicionis cuiusdam filium comminiscitur. Nec deest (vt audiui) Comes quidam Palatinus qui hunc nostrum

ſtrum Brutum Brotum appellandum contendit, quia ſcilicet matri partu mortifer erat, quaſi Βρότὸς idem Græcè ſonet. Aliorum iudicio magis probabilem, & minùs humilem Britannorum originem reliquiſſent ſi vel à Britone Centauro, cuius meminit Higinus, genus ementiti fuiſſent; vel à Bretano illo, ex cuius filia Celtice, Parthenius Nicæus author in primis antiquus Herculem Celtum Celtarum patrem ſuſcepiſſe prodit, & à quo Britanniam deducit Heſichius. Quod igitur ad nominis notionem, & primorum incolarum originem attinet, haud quiſque facilè certum narrauerit; nobis tamen bona cum lectoris venia, qui primi illi incolæ fuerint, quamuis in vltimo vetuſtatis receſſu lateant, quoad poterimus, inueſtigare liceat. Illis enim inuentis, fœliciùs & faciliùs nominis rationem, vt ſperamus, expiſcabimur. *Bretanus.*

Vt verò altiùs rem repetamus, & Cæſarem cum Diodoro omittamus, qui Britannos Αὐτόχθονας & Aborigines, i. ſine origine, nec aliundè aduectos fuiſſe voluerunt, hominéſque blittarum, & fungorum inſtar è terra, in principio germinâſſe ſuſpicati ſunt: Ex ſacra Moſis hiſtoria docemur, à diluuio tres Noachi filios, Sem, Cham, & Iaphet, numeroſiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, vbi arca hæſerat, in diuerſos terræ cardines ſeceſſiſſe, & per orbis vaſtitatem gentes propagâſſe. Ad noſtram etiam inſulam, diſſeminatis paulatim familijs, ex eorum poſteris quoſdam perueniſſe cùm ipſa ratio, tùm Theophili Antiocheni authoritas comprobat. *Cùm*, inquit ille, *priſcis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldæa, poſt linguarum diuiſionem aucti & multiplicati paulatim ſunt: hinc quidam abiêrunt verſus Orientem, quidam conceſsêre ad partes maiores continentis, alij porro profecti ſunt ad Septentrionem ſedes quæſituri, nec priùs deſierant terram vbique occupare, quàm etiam ad Britannias in Arctois climatibus acceſſerint.* Nec minùs diſertè hoc docet ipſe Moſes, cùm ſcribat à Iapheti poſteris inſulas gentium in regionibus ſuis diuiſas fuiſſe. Inſulæ gentium Theologis vocantur, quæ ſunt remotiſſimæ, & Wolphgangus Muſculus non infimi ordinis Theologus exiſtimat gentes & familias, quę à Iapheto profluxerunt, primùm occupâſſe inſulas Europæ, quales ſunt, inquit ille, Anglia, Sicilia, &c. Iapheto autem huic & eius proli Europam ceſſiſſe præter Theologos, etiam Ioſephus alijque meminerunt, & in Europæis illam Noachi benedictionem *Dilatet Deus Iapbet, & habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſeruus eius*, adimpletam vidimus. Europa enim victoris omnium gentium *Geneſis 9.*

populi,

populi, vt inquit Plinius, altrix, de reliquis orbis partibus, quæ Semo & Chamo obtigerunt, non semel triumphauit, & Iapheti prosapia in hac parte longè latéque se diffudit. Eius etenim filij *Magog* Massagetas, *Iauan* Iones, *Thubal* Hispanos, *Mesech* Moschos procreauit. *Gomerus* verò filius natu maximus *Gomeris*, qui posteà *Cimbri* & *Cimerij* dicti, in his vltimis Europæ finibus & originem dedit, & nomen imposuit. *Cimbrorum* enim siue *Cimeriorum* nomen hanc orbis partem quodammodo oppleuit, nec solùm in Germaniâ, sed etiam in Galliâ latissimè patuit. *Qui nunc sunt Galli*, vt habet Iosephus, & Zonaras, *Gomari, Gomerai, & Gomerita à Gomero vocabantur*. Ab his Galliæ *Gomaris*, siue *Gomeris* Britannos nostros originem deduxisse, & nomen in originis argumentum detulisse semper existimaui; ipsúmque proprium, & peculiare Britannorum nomen idem persuasit. Ipsi enim se *Kumero, Cymro*, & *Kumeri*, mulierem Britannicam *Kumeraes*, & linguam *Kumeraeg* appellitant. Nec alia agnoscunt illi nomina, licèt ex his scioli quidam *Cambros*, & *Cambriam* procuderint. Immò Grammaticus ille quem in suis Catalectis Virgilius perstringit & Thucidides Britannum vocat, Quintilianus Cimbrum fuisse dicit. Et vnde quæso hæc nomina profluxisse existimemus, quàm à Gomero illo, & *Gomeris* in proximâ Galliâ? quæ priscorum Gomerorum sedes. Germanos ab Aschenaz, Turcas à Togorma Gomeri filijs prognatos credunt eruditi, quòd hi *Togormath*, illi *Aschenaz* hodie Iudæis vocentur. *Thraces*, *Iones*, *Riphæos*, *Moschos*, &c. à Thirax, Iauan, Riphat, & Moschi oriundos nemo inficiatur, propterea quòd nomina non discrepant: *Æthiopas* item à Chus, *Ægyptios* à Misraim Chami filijs proseminatos fuisse, quòd ijsdem nominibus, suâ ipsorum linguâ dicantur, nemo non fatetur. Cur ergo non fateamur Britannos, siue Cumeros nostros ipsissimos esse Gomeri posteros, & à Gomero nominatos. Nomen enim optimè consonat, & in confesso est illos extremos Europæ fines insedisse. Quod etiam ipsum Gomeri nomen non temerè, sed diuinitùs datum innuit. *Gomer* etenim lingua sanctâ *Finiens* interpretatur. Nec quis detrahendi studio nostris Cumeris, siue Cimbris obijciat quòd Cimbros linguâ Gallicâ latrones dici Sextus Pompeius scripserit. Licèt enim Cimbri, inter quos, etiam nostros Cumeros fuisse probabile est, in illa [illegible] mundi ætate, qua fortitudo bellica excelluit, ab his Europæ finibus errabundi, vt author est Posidonius, ad Paludem vsque Mœotidem

Gomeri, Cimerij, Cumeri, &c.

Lib. 3. cap. 3.

Phil. Melanct. Ibm.

Mœotidem latrocinando militiam agitarint: non tamen *Cimber*, magis latronem significat, quàm Ægyptius superstitiosum, Chaldæus Astrologum, & Sibarita delicatulum. Sed quia tales fuerunt illæ nationes, de earum nomine, qui tales sunt vocantur: & in hoc iuxtà mecum sentit eruditionis lumen Iosephus Scaliger. Nec quis miretur quòd Berosum hîc in partem non vocem, vnde tantum instrumenti scriptores hodie habent. Certè (vt semel dicam) acies authoritatis Berosi illius qui circumfertur, ita apud me hebescit, vt nihil aliud, quàm tenebrionis, & impostoris alicuius ridiculum commentum, cum eruditissimis nostri seculi hominibus Volaterrano, Viue, Anthonio Augustino, Melchiore Cano, & in primis cum Gaspare Varrerio existimem. Qui in sua de Berosò Censura Romæ impressa, insitum illum de hoc scriptore errorem facilè ex animis euellere potest. *Ad Sextum Pompeium.* *Censura de Berosso.*

Hæc mea est de Britannorum ortu sententia, & hic ortus à Gomero, & è Galliâ, quàm à Bruto, & Troia grauior, antiquior, & verior videtur. Imò ad veritatem propendere, nostrósque Britannos veram esse Gallorum propaginem, è nomine, situ, religione, moribus, & lingua comprobabo, quibus omnibus antiquissimi Galli, & Britanni quasi communione quadam coniuncti fuerunt. Hoc vt probem, liceat mihi quæso, cum bona lectoris venia, liberiùs paulisper exspatiari.

De nomine verò, cùm superiùs dictum sit, hoc solummodò repetam, quòd, vt prisci Galli *Gomerai*, *Gomerita*, & contractè *Cimbri*, sic etiam Britanni nostri *Cumeri*, & *Kimbri* dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuisse Iosephus & Zonaras, vt dixi, comprobant, Cimbros etiam appellatos fuisse è Cicerone & Appiano colligi possit; Barbaros quos Marius oppressit, Cicero planè Gallos vocat, *C. Marius, inquit, influentes in Italiam Gallorum copias repressit*. At historici omnes Cimbros fuisse contestantur, loricáque BELEI regis illorum ad Aquas Sextias, vbi Marius illos fudit, effossa hoc docuit, peregrinis enim literis inscripta erat BELEOS CIMBROS. Qui Delphos item Græciæ, duce Brenno diripuerunt, Gallos fuisse vna voce, & mente scriptores consentiunt omnes; hos tamen Cimbros vocatos fuisse testatur in Illyricis Appianus. *Celtæ, siue Galli, inquit, quos Cimbros vocant.* Neque hîc in partem vocabo Lucanum, qui percussorem ad Marij cædem immissum *Cimbrum* vocat, quem Liuius & alij *Gallum* fuisse asserunt, nec Reinerum Reineccium *Nomen.* *De Prouinc.* *Forcatulus ex Galeanne.* 1235.

Reineccium historicum eximium adducam, qui ex Plutarchi Sertorio Gallos & Cimbros eadem lingua vsos fuisse constanter affirmat.

Situs.

Cùm igitur antiquissimo nomine hæ gentes conuenerint, vnde hoc nomen in hanc insulam enauigauit, nisi cum primis incolis è vicinâ Galliâ exiguo diuortio separatâ? Non enim simul, & semel orbis cultus, sed regiones, quæ Armeniæ montibus propiores sunt, priùs habitatas fuisse fatendum est, vtpote Asiam minorem, & Græciam ante Italiam, Italiam ante Galliam, & Galliam ante Britanniam. Quâ in re suauissima est consideratio, summum conditorem ita regiones coniunxisse, & insulas sparsisse, vt inter nullas tantum interiectum sit interuallum, quin, quæ maximè distat è vicinâ aliqua conspici possit, & quasi oculis signari. Nec alio consilio hoc factum, nisi vt gentes cùm exundarent, cernerent, quò se exonerent; donec orbis terrarum vniuersitas, incolis ad conditoris gloriam compleretur. Par igitur est vt credamus *Gomeros* antiquos, vel ab alijs insequentibus protrusos, vel multitudinis minuendæ causa eiectos, vel vlteriora visendi innato mortalibus studio incensos in hanc insulam sibi proximam quam è continente despicere poterant, primùm transmisisse. Ratio etiam dictat vnamquamque regionem primos incolas potiùs è vicinis, quàm disiunctissimis locis accepisse. Quis non existimet Cyprum è proxima Asia, Cretam & Siciliam ex vicina Græcia, Corsicam, ex vicina Italia, & ne longiùs abeam Zelandiam è proxima Germania, Illandiam è Norwegia primos incolas potiùs habuisse, quàm à remotis Tartariæ vel Mauritaniæ tractibus? Itidem cur non existimemus Britanniam nostram potiùs à vicinis Gallis, quàm vel à Troianis, Italis, Albanis, & Brutijs tanto interuallo semotis, primò fuisse occupatam? Nec aliunde quàm è vicina Gallia Britannorum incunabula accersunt scriptores. *Britannia pars interior*, inquit Cæsar, *ab ijs incolitur, quos natos in insula ipsi memoria proditum dicunt, maritima pars ab ijs qui belli inferendi causa ex Belgio Gallia transierant, qui omnes ferè ex nominibus ciuitatum appellantur, quibus orti ex ciuitatibus eò peruenerunt, & bello illato ibi remanserunt.* Fuerunt enim in Britannia sicut & in Gallia Belgæ, Atrebatij, Parisi, &c. Tacitus item, *In vniuersum* (inquit) *æstimanti Gallos vicinum Britanniæ solum occupasse credibile est.* Beda etiam inter omnes nostros scriptores veritatis amicus, *Inprimis*, inquit, *hæc insula Britones solum, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armoricano,*

Erasmus Michaelem de re nautica.

Armoricano, vt ferunt, Britanniam aduecti, australes sibi partes illius vendicârunt. Armoricanum tractum vocat ille maritimas Galliæ regiones insulæ nostræ oppositas. In rem etiam præsentem facere videtur, quòd Cæsar memorat sua memoria Diuitiacum Gallum, cùm magnam partem Galliæ, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuisse; & quòd maximum est inter maritimos Galliæ populos ex opposito Britanniæ iuxta Bononiensem Comitatum *Britannos* numerauit Plinius, ac qui illo antiquior Dionysius Afer his versibus, *Britanni in Gallia.*

Τῆς ἄκρα πυμάτην μὲν ὑπὸ γλωχῖνα νέμονται
Ἀγχοῦ σηκάων μεγαθύμων ἔθνος Ἰβήρων,
Μῆκος ἐπ' ἰνιήεσσιν τετραμμένον, ἦχι βορείη
Ὠκεανοῦ ψυχρὸς κέχυται ῥόος, ἔνθα Βρεττανοὶ
Λευκήν τε φῦλα νέμονται ἀρειμανίων Γερμανῶν.

Ad verbum.

* *Huius videlicet extremum quidem sub angulum degunt* * Europæ.
Prope columnas magnanimorum gens Iberûm,
Secundũ longitudinem ad continentẽ versa, vbi Septentrionalis
Oceani frigidus fusus est fluxus: vbi Britanni
Candidæq; gentes habitant Martiorum Germanorum.

Illud enim ἔνθα Βρεττανοὶ planè respicit μῆκος ἐπ' ἰνιήεσσιν, & de Britannis in Gallia intelligit qui in hunc Commentarios ædidit Eustatius Τῶν δὲ Βρεττάνων τούτων παράνυμοι αἱ ἀντιμοιρ Βρεττανίδ῀ νῆσοι.

Eadem etiam religio vtrique genti colebatur. *Apud Britannos,* inquit Tacitus, *Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Galli detestabili sacrorum ritu,* inquit Solinus, *non ad honorem, sed potiùs iniuriam religionis, humanis litabant sacris.* Idem Britannos fecisse præter alios, author est in Nerone Dio Cassius. Vtramque etiam gentem suos Druidas habuisse Cæsar & Tacitus authores sunt locupletissimi. De quibus integrum è Cæsare locum percurrere ne pigeat, Druidæ *rebus diuinis intersunt, sacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrit, magnoque ij sunt apud eos honore. Nam ferè de omnibus controuersijs publicis priuatisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si cædes facta, si de hæreditate, de finibus controuersia est, ijdem decernunt, præmia pœnasque constituunt. Si quis aut priuatus aut populus eorum decreto non stetit, sacrificijs interdicunt. Hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita est interdictum ij numero impiorum & sceleratorum habentur* Religio. Druidæ.

bentur, ab ijs omnes decedunt, aditum eorum sermonemque diffugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: Neque ijs petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. His autem omnibus Druidibus præest vnus qui summam inter eos habet authoritatem. Hoc mortuo, si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit: at si sunt plures pares, suffragio Druidum adlegitur. Nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, considunt in loco consecrato. Huc omnes vndique qui controuersias habent, conueniunt, eorumque iudicijs decretisque parent. Disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse existimatur: & nunc qui diligentiùs eam rem cognoscere volunt, plerumque illò discendi causa proficiscuntur. Druides à bello abesse consueuerunt, neque tributa vnà cum reliquis pendunt, militiæ vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati præmijs, & sua sponte multi in disciplinam conueniunt, & à propinquis parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque nonnulles annos in disciplina permanent, neque fas esse existimant, ea literis mandare, cùm in rebus ferè reliquis publicis priuatisque rationibus Græcis literis vtantur. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quòd neque in vulgus disciplinam efferri velint, neque eos qui discunt, literis confisos, minùs memoriæ studere: quod ferè plerisque accidit vt præsidio literarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. In primis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab alijs post mortem transire ad alios, atque hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto. Multa præterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputant, & iuuentuti tradunt. Vnde eos sic affatur Lucanus.

Druidum disciplina in Britannia reperta.

Et vos barbaricos ritus, moremque sinistrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.
Solis nosse deos, & cœli sydera vobis,
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis. vobis auctoribus, vmbræ
Non tacitæ Erebi sedes, Ditisque profundi
Pallida regna petunt, regit idem spiritus artus,
Orbe alio longa, canitis si cognita, vita
Mors media est. certe populi, quos despicit Arctos
Fœlices errore suo, quos ille timorum

Maximus

Maximus haud vrget lethi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: & ignauum est reditura parcere vitæ.

De his si plura desideras, ad Cæsarem, Plinium, Lactantium, Eusebium in Præparatione Euangelica, & Pseudoplauti Aululariam remittimus. Quocunque nomine hi suis Celtis, & Britannis innotuerint, mihi persuasissimum est hoc Druidum nomen à Græco fonte scilicet Δρῦς, i. Robur, siue quercus, profluxisse, non solùm quòd viscò è robore nihil illis fuerit sacratius, vnde Ouidius, *Robur olim Britannici Druw.*

At viscum Druidæ, Druidæ clamare solebant,

vtique qui roborum lucos incolerent, nec vlla sacra sine ea fronde conficerent: verùm etiam quòd Diodorus Siculus hos Gallorum sacerdotes eodem sensu ὀυειδὰς vocârit, quod vocabulum quercus, siue robora sonare sciunt omnes qui Græcè sciunt. Maximusque Tyrius prodat *Celtas, i. Gallos Iouem colere, cuius signum altissima quercus.* Cæterùm ab his Druidibus videatur, quòd Saxones nostri, vt apud Alfricum legimus, Magum Dry sua lingua vocarint. *Sarmide.*

Bardos item inter suos religiosos habuerunt Galli, qui fortia virorum illustrium facta versibus composita lyræ modulis cantitarunt. Vnde ad eos idem ipse Lucanus *Bardi.*

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis Carmina Bardi.

Eosdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni nostri habent, *Bard* enim indigitant, qui præterquam quòd eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogijs operam inprimis studiosè nauant. An verò Britanni, vt Galli, se à Dite patre prognatos crediderint proditum non est. Quòd eam ob causam, spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finierint Galli, vt noctem dies subsequatur: idem planè obseruarint nostri Britanni. Quod enim Latini septimanam, & duas septimanas, dicunt; illi *Wythnos*, id est, octo noctes, & *Pethefnos*, i. sedecem noctes appellant.

Reipub. formam etiam eandem vtraque gens sibi descripsisse videtur. Non enim vnius imperio regebantur, sed vt Gallia, sic quoque Britannia plures reges habuit. Vtque Galli in rebus difficilioribus publicum gentis concilium egerunt, & vnum imperatorem *Respublica*

ratorem designârunt: idem Britannos præstitisse ex his Cæsaris verbis elici possit. *Summa imperij belliquè administrandi communi consilio permissa est* * *Cassiuellauno.*

Cassibellinus.

Merer.

Nec dissimiles moribus, & institutis hæ gentes fuerant, nam, vt taceam vtramque gentem bellicosissimam fuisse, cædis auidissimam, ad conserenda prælia, deposcendáque pericula eandem audaciam, quod ex Strabone, Tacito, Dione, Herodiano, & alijs constat. *Moribus*, inquit Strabo, *partim Gallis similes sunt Britanni*, & statim subiungit, *instar Gallorum quorundam in bellis gerendis sunt vt plurimùm immanes.*

Britannorum ædificia ferè Gallicis consimilia, & syluis circundata fuisse docet cum Cæsare Strabo.

Britannos dimicasse Gallicè armatos prodit Mela.

Gallos & Britannos in medio digito vsos fuisse annulo, author est Plinius.

In more fuit vtrique genti, in bello ita aciem per nationes struere, vt discreta virtus clariùs eluceseeret. Hoc Gallos fecisse his verbis testatur Cæsar. *Galli distributi in ciuitates vada obtinebant.* Quod de Britannis sic confirmat Tacitus in prælio Caratici. *Caterua nationum pro munimentis constiterant.*

Galli, inquit Strabo, *ingenio docili, & ad doctrinam prompto fuere*, nec minùs Britanni, quorum ingenia studijs Gallorum anteferebat apud Tacitum Agricola, *vt qui modò linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent.*

Mente candida & simplici fuisse Gallos tradit Strabo, quod Tacitus de Britannis innuere videtur, cùm scribat illos delectum, tributa, & iniuncta imperij munera impigrè obire, si iniuriæ absint.

Mobilitate & animi leuitate nouis imperijs studuisse Gallos refert Cæsar; Britanni similiter factionibus, & studijs trahebantur, inquit Tacitus.

Ex hac Gallorum mobilitate, quam infirmitatem honestiùs Cæsar vocat, credulitas tanta in eorum animos irrepsit, vt Gallica credulitas in prouerbium eesserit, & Poëta cecinerit.

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Necdum in ea Britanni nostri degenerârint, qui vel Milesijs fabulis auidam aurem admouent, & ineptissimis vaticinijs superstitiosa vel spe, vel sollicitudine statim credunt.

Gallos propinquis, quos violatos viderint maximè indoluisse legitur apud Stabonem. Eandem sympathiam nostris Britan-

nis

nis præ cæteris gentibus ineſſe, notius eſt quàm dici poſſit, & vulgò cantitatum.

Galli, vt eſt apud Cæſarem, *vti quiſque genere, copiisque amplissimis, ita plurimos circum se Ambactos, i. seruos & clientes habuerunt: hanc vnam gratiam, potentiámque nouerunt.* Nec aliam hodie nobiles noſtri Britanni gratiam nouerunt, à quibus, vt exiſtimatur, Angli tanta aſſectantium famulorum agmina ſecum trahere didicerunt; qua in re Europæis omnibus longè nuper antecelluerunt. *Ambacti.*

Galli, vt teſtis eſt Strabo, aureos torques collo geſſerunt, & Bunduica Britanna (inquit) Xiphilinus) *aureum torquem tulit, induta tunicâ varijs coloribus distincta.* Nec alibi hodie illud ornamentum magis eſt in vſu, quàm in hac inſula, & apud noſtros Britannos.

Gallos comas aluiſſe, memorat idem Strabo, & Britannos promiſſo fuiſſe capillo teſtatur Cæſar.

Apud plures extat authores Gallos veſtimentis quibuſdam vſos fuiſſe, quæ Brachas patrio ſermone dixerunt: hæc & noſtris Britannis communia fuiſſe docet Martialis verſiculus, *Bracha.*

Quàm veteres Bracha Britonis pauperis,

Omitto quod de Gallis ſcribit Silius Italicus,

Quin etiam ingenio fluxi, ſed prima feroces,
Vaniloquum Celtæ genus, ac mutabile mentis.

Hæc enim plurimis gentibus ſunt communia. Alia attexerem quibus hæ gentes inter ſe conuenêrunt, ſed illud mihi perplacet. *Omnia modicè & intra modum*; & infirmius forſitan videatur, quod hinc ducitur argumentum.

Nunc ad linguam ventum eſt, in qua maximum eſt huius diſputationis firmamentum, & certiſſimum originis gentium argumentum. Qui enim linguæ ſocietate coniuncti ſunt, originis etiam communione fuiſſe coniunctos homo opinor nemo inficiabitur. Quod ſi omnes omnium hiſtoriæ intercidiſſent, & nemo literis prodidiſſet nos Anglos è Germanis, genuinos Scotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à noſtris Britannis prognatos fuiſſe: ipſarum linguarum communitas hoc facilè euinceret, imò faciliùs, quàm vel grauiſſimorum hiſtoricorum authoritas. Si igitur priſcos Gallos, & noſtros Britannos eâdem vſos fuiſſe lingua docuero, eiuſdem etiam originis fuiſſe, vt fateamur, ipſa vis veritatis extorquebit. Nec moror quód ipſos Gallos lingua diſcretos ſcripſerit Cæſar, Dialecto tantùm diſcre- *Lingua.*

passe docet Strabo. *Eadem*, inquit, *non vsquequaque lingua omnes, sed paululùm variata*. Cæterùm veterum Gallorum linguam eandem cum Britannica fuisse (nisi fortè Dialecti varietate) docet ipse Cæsar, qui scribit moris fuisse, vt Galli qui Druidum disciplinam diligentiùs cognoscere vellent, in Britanniam ad nostros Druidas proficiscerentur. Cùm autem illi libris nullis vterentur, consentaneum est eos eodem, quo Galli, vsos fuisse in docendo sermone. Quod Cornelius Tacitus disertiùs affirmat. *Britannorum*, inquit ille, *& Gallorum sermo haud multùm diuersus*. Vnde in hanc opinionem concesserunt Beatus Rhenanus, Gesnerus, Hottomannus, Petrus Daniel, Picardus, & omnes qui venerandæ antiquitati litarunt, præter pauculos qui Gallos Germanicè loquutos volunt, & contendunt. Sed ne quis hac in re nobis puluerem ob oculos spargat, ex authoribus quæ possumus, veterum Gallorum verba, tanquam tabulas è naufragio (cùm ea lingua obliuionis fluctibus iam submergatur) colligamus, & conferamus. Plurima enim non ægrè, & violenter, sed facillimè, & nullâ ferè conuersione, cum nostris Britannicis & sono & sensu consonare videbimus.

Vsi sumus in his dictionibus Britannico Glossario Guil. Saliburij, & alio veteri M.S.

Diuona. *Diuona* Deorum fontem Gallica lingua significâsse author est Ausonius in illo versu, de fonte apud Burdigalam.

Diuona Celtarum lingua fons addite Diuis,

Deum verò *Dyw* & fontem *Vonan* vocant Britanni nostri, ex quibus coalescit *Diuonan*, & Latinâ analogia metri gratia *Diuona*.

Taranis. Iouem, qui à tonitru Græcis Βρονταῖος, & Latinis Tonans, sub *Taranis* nomine Gallis cultum fuisse non pauci scriptores memorarunt. *Taran* autem Britannis tonitru denotat, qua etiam significatione Germani Iouem **Thonder** dixisse videntur. Diem enim Iouis **Thonderdach**, i. Tonantis diem vocant.

Heus. Deum alium habuerunt Galli *Hesum* Lucano, *Heum* Lactantio dictum, Anubim latrantem author Queroli vocauit, quòd caninâ forma pingeretur, & *Huad* canem Britannis nostris significat.

Teutates. Mercurium sub *Teutatis* nomine Gallos vt artium inuentorem, & itinerum ducem coluisse certissimum est, & *Diw taith* itineris Deum Britannicè sonat. De his tribus Gallorum Dijs, tres habe, si placet, Lucani versiculos,

Lib. 1.

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrénsq; feris altaribus Hesus,

Et

Et Tauris Scythica non minor ara Diana.

Dæmonas incubos à Gallis *Dusios* nuncupatos fuisse quia assiduè immunditiam illam peragant, authores sunt Diuus Augustinus, & Isidorus: quod verò assiduum & diurnum *Dyth* Britannis etiamnum dicitur. *Duss.*

Scribit Pomponius Mela. Antistites cuiusdam Gallici numinis perpetua virginitate sanctas Galli *Senas* vocant. *Lenas*, ego si ausim, legere malim. Virgines enim sacras, quas Moniales, & sanctimoniales nunc dicunt, Britanni (vt est in antiquo Glossario) *Leanes* vocarunt, vnde vetustissimum inter Britannos Monialium monasterium *Lean-minister*, nunc **Lemster** dictum nomen traxit. *Lena.*

Galli, inquit Polibius, milites conductitios *Gæsatas* sua linguâ nominarunt: seruos verò conductitios *Gnessios* Britanni nunc appellant. *Gæsata.*

Viri fortes, scribit Seruius, Gallis *Gessi* nominabantur, & *Guasseur* idem Britannis sonat, quod Latinis fortis & strenuus. *Gessi.*

Huc etiam referri potest *Gesum* quod proprium fuit telum Gallorum, vt pilum Romanorum, & framea Germanorum. Sed de hoc statim. *Gessum.*

Vt Phalanx Macedonum, sic *Caterua* propriè Gallorum legio erat, vti videre est apud Vegetium. Nec hoc Britannis exoleuit, qui turmam *Caturfa*, & bellum *Kad*, & belli robur quod in legione positum *Kaderne* vocitant, & *Caterna* in nonnullis Vegetij exemplaribus concipitur. *Caterua.*

Ad hoc *Kad* etiam Cateia quod teli bellici apud Gallos genus erat, vt habet Isidorus, non incommodè referri potest. *Cateia.*

Gessa telum Gallicum, hastam virilem interpretatur Seruius, cui affine Britannum *Cetbilon* videtur, quod fudes præustas, & semen bellicosum interpretatur Nennius. *Gessa.*

Galli, quos Brennus in Græciam duxit, equestris pugnæ institutionem quæ ex tribus equis constabat, *Patriâ voce*, inquit Pausannias, Trimarciam *nominarunt, equum enim* Marcam *appellarunt*: quod purum putum Britannicum est eâdem significatione. *Tri* enim tres & *March* equum significat. *Trimarcia.*

Eodem libro prodit Pausannias, Gallos scuta patria *Thireos* vocasse, quæ hodie etiam *Tarian* Britanni nominant. *Thireos.*

Cæsar in Ephemeridibus suis scripsit, vt est apud Seruium. Cùm ab hoste in Gallia raptus equo eius portaretur armatus occurrit

Ceto. currit quidam de hostibus qui eum nosset, & insultans ait, *Ceto Cæsar*, quod Gallorum lingua dimitte significat, & *Geduch* idem Britannicè denotat.

Rheda. *Rheda* Gallorum vocabulum, inquit Quintilianus, eiusdem est significationis, cuius apud Latinos Caruca, id est, currus. Hoc Britannica lingua nunc non agnoscit, in vsu tamen Britannis fuisse *Rhediad* pro cursu, *Rhedec* currere, & *Rhedecfa* curriculum demonstrant, quæ ex eadem esse traduce, non est cur quispiam dubitet. Nec absurdum erit *Eporediam* Salassorum ciuitatem hinc deducere, quam sic dictam ab equorum domitoribus scribit Plinius.

Rheda.

Eporedia.

Coninum. Aliud vehiculi genus vtrique genti in vsu fuit, quod vno vocabulo *Coninum*, eiusque aurigam *Coninarium* dixerunt. Licet verò hoc nomen cum ipso vehiculo euanuerit, eius tamen primitiuum, vt ita loquar, apud Britannos remanet, quibus *Kowain*, in vehiculo vehere significet.

Essedum item Gallicum erat vehiculum vel potiùs currus bello accommodatus, quem Propertius etiam cum Cæsare Britannis tribuit.

Essedum.

Essedaq; celatis sistet Britanna iugis.

Circius. *Circius*, ventus est nomine notissimus, cui Diuus Augustus templum in Gallia & vouit, & fecit. Vocem autem esse Gallicam Phauorinus Gallus apud Agellium ostendit. *Nostri*, inquit, *Gallo ventum ex sua terra flantem, quem sæuissimum patiuntur, Circium appellant à turbine, opinor, eius & vertigine.* Hunc omnium ventorum impetuosissimum & violentissimum esse constat: *Cyrch* autem impetum & violentiam Britannis significat, vt ex eorum Litania videre est.

Penninum. *Alpibus Penninis*, quæ Cæsari summæ sunt Alpes, nomen inditum scribit Liuius, non ab Annibale Pœno, sed ab eo quem summo sacratum vertice *Penninum* montani Galli nominarunt; *Pen* verò summitates montium etiamnum Britannis vocantur, vnde *Appenninus.* *Pen-mon maur*, *Pendle*, *Pen* & *Pennigent* montes apud nos æditissimi nomen inuenêrunt, nec aliundè nomen est Appennino Italiæ.

Armorica. Ciuitates Galliæ, quæ Oceanum attingunt, *Aremoricas* Gallorum consuetudine appellari scribit Cæsar, quibuscum Britanni eâdem voce eadem in re conspirant; *Ar-mor* enim ad mare, vel supra mare illis significat, & eodem planè sensu Armoricas vocat Strabo.

Diocletiano

Diocleſiano imperante, tumultum ruſticani in Gallia concitarunt, factioníque ſuæ *Bacaudarum* nomen impoſuerunt, & *Beichiad* Britannis ſubulci, ruſticíque nominantur. *Bachaudæ.*

Indigenas latrunculos *Vargarum* nomine Galli inquit Sidonius lib. 4. Epiſtola 6. nuncuparunt, & latrones Britannicè *Veriad* olim dictos fuiſſe in Gloſſario Eccleſiæ Landauenſis inueni. *Vargæ.*

Ideò *dicti ſunt Allobroges*, inquit vetus ille & egregius Iuuenalis Scholiaſtes, *quoniam Broga Galli agrum dicunt, Alla autem aliud, Dicti igitur quia ex alio loco tranſlati.* At *Bro* regio, & *Allan* extra, vel externum eſt Britannis, vt Etymologia in vtraque linguâ optimè conſtet. *Allobroges.*

Simile Plantagini Glaſtum in Gallia vocatur, inquit Plinius, quo Britannos ſe infeciſſe teſtantur ſcriptores. Hæc herba eſt quam **Woad** dicimus, & cæruleum efficit colorem, qui color hodiè Britannis **Glas** appellatur, *Iſatis* hæc fuit Græcis, vt Plinius, & infectoribus *Vitrum*, vt author eſt Oribaſius. Vnde Pomponius Mela facilè emendetur ſi *Vitro* reponas pro *Vltro*, vbi ille *Britanni incertum ob decorem an ob quid aliud Vltro corpora infecti.* *Glaſtum Iſatis.* *Vitrum herba Lutum Cæſari.* *Pomp. Mela emendatus.*

Gallathæ quibus eadem lingua cum Gallis veteribus (teſte D. Hieronymo) fruticem paruum habuerunt *Coccum*, ex quo coccineus color efficiebatur, & hunc ipſum colorem *Coch* vocitant Britanni. *Coccus.*

Brachas communes fuiſſe Gallorum & Britannorum veſtes antè docuimus, veſtes inconſas varijque coloris Diodorus Siculus vocat: veſtes autem ſquallidas & laceras *Brati* nunc Britanni appellant. *Bracha.*

Si *Laina* vox fuit Gallica, quod indicare videtur Strabo cùm ſcribit, *Ex Lana denſâ ſaga texunt Galli, quas Lainas vocant*: non longè ab ea abierunt Britanni, qui Lanam ſua lingua *Glawn* appellant. *Laina.*

Bardocucullum Bardorum Gallicorum fuiſſe ex Martiale, & alijs docemur: vt verò *Bard*, ſic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium *Cucul* dicitur. *Bardocucullus.*

Galliæ, inquit Plinius, *ſuum genus farris dedere, quod illi Brance vocant, apud nos ſandalum nitidiſſimi generis.* Apud Britannos item candidiſſimi grani far, *Guinenth vranc* nominatur, & in Norfolcia apud nos **Wranke**. *Brance.*

Quæ Græcis *Pentaphyllon* à quinque folijs, *Pempedulam* Gallis dictam docet Apuleius. *Pempt* autem Britannis, quinque & *Deilen* *Pempedula.*

len folium denotat.

Petoritum. Vt *Pempt* quinque, sic *Petor* quatuor, Gallis designasse è Festo discimus, qui *Petoritum* Gallicum fuisse vehiculum à quatuor rotis sic dictum tradit, & vox *Pedwar* Britannis quatuor significat.

Guuia. Inter instrumenta lignaria Canterium quod nobis a Leauer, *Guuiam* Gallicè dictum scribit Isidorus, & nunc *Gwif* Britannicè

Betulla. dicitur. *Betullam* quam nos Birch vocamus, Gallicam arborem vocat Plinius. Britannicam etiam iam vocaret: in Britannia enim lætissimè prouenit, & *Bedw* Britannicè nominatur.

Sic, ne omnia consecter, apud Dioscoridem, quæ Latinis Filix, Gallis priscis *Ratis*, Britannis *Redin*. Quæ Latinis Sambucus, Gallis *Scouies*, Britannis *Iscaw*. Quæ Italis *Serratula*, Gallis *Vetonica*, Britannis & nobis *Betany*. Quæ apud Plinium Latinis terra adeps, Gallis *Marga*, Britannis *Marle*. Quæ Latinis candida Marga, Gallis *Gliscomarga*, Britannis *Gluysmarl* dici potuit. *Gluys* enim illis splendidum sonat. Quæ Latinis Sellula tripes, Gallis *Tripetia* apud Sulpitium Seuerum, Britannis *Tribet*. Quod Latinis centum pedes, Gallis *Candetum* apud Columellam, Britannis *Cantroed*. Quod Latinis auis rostrum, Gallis apud Suetonium *Becco*, Britannis *Pic*.

Ratis. *Scouies.* *Vetonica.* *Marga.* *Gliscomarga.* *Tripetia.* *Candetum.* *Becco.* *Galba.*

Nec Goropij insaniam insanirem, si reuocarem *Galbam* Suetonij pro prępingui, ad *Galluen* Britannicum, quod prægrandem significat. *Bulgam* Verri Flacci pro sacco scorteo, ad *Butsiet* Britannicum, *Soldurios* Cæsaris pro deuotis hominibus ad *Sowdiwr*. *Planarat* Plinij, pro aratro ad *Arat*, quod aratrum significat. *Taxeam* Isidori pro lardo ad *Tew*. *Zithum* Diodori Siculi ad *Sider*. *Ceruisiam* ad *Keirch*, i. auenam, è qua potum illum Britanni multis in locis conficiunt, vel potius ad *Cwrwf*, i. quam *Alam* dicimus.

Bulga. *Soldurij.* *Planarat.* *Taxea.* *Zithum.* *Ceruisia.* *Ale* potus.

Hæc omnia Gallorum veterum fuisse verba, ex authoribus illis constat, & vides quàm appositè, & sono, & sensu cum nostris Britannicis conueniant.

Nominum locorum terminationes. Huc accedit, quòd cùm locorum nomina antiqua apud vtramque gentem eadem terminatione clauderentur scilicet in *Duno*, *Briua*, *Rito*, *Duro*, *Mago*, &c. has gentes minimè diuersas fuisse colligi possit. Equidem vel hinc argumentum non leue arripi potest nos Anglos à Germanis ortos esse, quod recentiora oppidorum nomina desinant in Burrow, Berry, Ham, Sted, Ford, Thorp, & Wich, quæ Germanorum terminationibus Burg, Berg,

Berg, Heim, Stadt, Furt, Dorpe, Wic, pariter æqualitérque respondent.

Vicissim nominum quorundam Gallicorum ratio ita commodè possit ex Britannica nostra lingua reddi, consentiente rei natura, vt vel à Britannis imposita, vel Britannos Gallicè loquutos fuisse necessariò fateamur. Sed sufficiat vnum & alterum in medium adferre.

Tertiam Galliæ partem incolunt, inquit Cæsar, *qui ipsorum lingua Celtæ, nostra Galli appellantur*, à Græcis verò Gallathæ, vnde autem Celtæ & Gallathiæ dicti fuerint eruditissimi Galli nondum dixerint, sed viderint an non à Britannica dictione *Gualt* quæ Britannis etiam-num comam denotat, & *Gualtos* Comata, vnde *Celtica* & Gallathæ & Galli varia elatione emollita videatur. Celtas verò Comatos dictos fuisse à promissis comis quas studiosè aluerunt, in confesso est apud omnes eruditos; & C.K. Q.G. à vi & soni indole quomodò discrimines? *Celtæ.* *Lipsius p. 66. de pronunciatione.*

Nobilissimum Galliæ flumen *Garumnam* torrentiùs, & quasi exasperatis vndis ferri notissimum est, vnde poëtis *Validus* Garumna, *Æquoreus*, *Rapidus*, & hoc *Garrw* Britannicè designat. *Garumna.*

Flumen *Arar* incredibili lenitate fluit, ita vt oculis in vtram partem fluat, iudicari non possit, hinc apud Poëtas Araris *tardior*, & *lentus* Arar; *Ara* verò Britannis lentum, & tardum significat. *Arar.*

Rhodanus, cui Arar se infert, prærapida celeritate decurrit, vnde *incitus*, *celer* & *præceps* dicitur, quod à *Rhedec*, quæ celeriter currendi significationem habet, non multùm absonat. *Rhodanus.*

Gebennas montes perpetuo dorso longè in Gallia procurrere memorat Strabo cum alijs: *Keuen* verò montis dorsum Britannis nostris sonare ex Lexico Britannico constat, & productum montis dorsum iuxta *Otteley* in Eboracensi Comitatu vidi, quod accolis *The Kevin* appellatur. *Gebenna.*

Cùm saxa, ad viarum interualla singulis 1500. passibus in Gallia olim erigerentur & *Leuca Gallica* vt habet Iornandes tot passus contineat, & *Leach* saxum Britannicè significat, dixerint eruditi Galli si *Leuca* non inde nomen inuenerit. *Leuca.*

Ad littus Galliæ Narbonensis, vbi Herculem, & Albionem concertasse fabulantur, lapides adeò multi passim, & latè iacent, vt lapides pluisse credas; vnde *Littus lapideum*, & *Campus lapideus* ab authoribus nuncupatur, Gallis hodie *le Crauw* dicitur. Nonnis tamen rationem nesciunt, at lapides *Craig* Britannica lin- *Campi lapidei.*

gua nominantur.

Morini. Qui maritimam Galliæ regionem nobis proximam olim insederunt *Morini* sua lingua dicebantur : & mare *Mor* Britannicè vocatur, vnde illud profluxisse videtur. Maritimos enim *Morinwyr* appellant, vt *Aremorica* ad mare olim Gallicè, & nunc Britannicè denotat. Sic Arelate celeberrima Galliæ vrbs quę solo vliginoso & humido posita, ab ipso situ nomen sumpsisse videatur, *Ar* enim Britannis super, & *Laith* humida significat.

* *Arelate.*

* *Vxellodunum.* Vxellodunum inquit Cęsar oppidum erat vndique pręruptum & in monte eminenti situm, *Vchell* verò Britannis excelsum significat, & Dunum veteribus Gallis eminentem locum vel collem denotare nos docuit ex Clitiphone Plutarchus in libello de Fluminibus.

* *Cytharistes.* Cythariſten promontorium in Gallia propè Massiliam vbi nunc *Tolon* oppidum cernitur ponit Plinius; si verò Britannos nostros interroges, quid sit in illorum lingua Cythara statim *Telen* audies.

Rursus, vt nullus in hac re scrupulus relinquatur, cùm constet recentem linguam Gallicam Latinæ & Germanicæ ita esse propaginem, vt in ea tamen plurima è veteri Gallica supersint: accepi ab illis qui vtriusque linguæ periti sunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originem referri possint, & proinde ex antiqua Gallica videantur arctissima affinitate Britannica attingere, exempli gratia. Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro sanare, Galli *Guaine*, Britanni *Gwain*, pro vagina, Galli *Derechef*, Britanni *Derchefu*, pro denuò, Galli *Camur*, Britanni *Cam*, pro incuruo, Galli *Bateau*, Britanni *Bad* pro cimba, Galli *Gourmond* pro nimium edace, Britanni *Gormod*, pro nimis, vel supra modum, Galli *Baston*, Britanni *Paſtwn*, pro baculo, Galli *Accabler*, Britanni *Cablu*, pro opprimere vsurpant, quòd Galli portum *Haure* Britanni Aber, & *Comb* vtrique genti adhuc in vsu pro conualle. Sunt & id genus plurima alia, quæ lectori fortasse minùs sapiant, licèt ad hanc rem inprimis faciant.

* Quod verò Tacitus scribit Æstiorum gentibus in Germania, *ritus habitúsque esse Suenorum, linguam autem Britannicæ propiorem:* assertioni nostræ non aduersatur. Linguæ enim remotissimę in nonnullis conueniunt. Et nuper Busbequius plurima Germanica & Anglica in Taurica Chersoneſſo obseruauit. *Epiſt. 4.*

Hinc

Hinc concludi possit Gallos veteres & Britannos eàdem vsos fuisse lingua, & ex necessaria consecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim est Galliam, vt iam diximus, priùs habitatam, vtpote Armeniæ propiorem, vtque frugum feracem, sic teste Strabone, hominum feraciorem. Cumque in Italiam, Germaniam, Thraciam, & Asiam Galli colonias diffuderint, multò magis in Britanniam tam vicinam, nec minùs fœcundam, par est vt existimemus. Nec honori non summo Britannis esse possit, à priscis illis Gallis originem duxisse, qui bellica fortitudine inprimis excelluerunt, quique, vt Poetæ potiùs, quàm meis verbis vtar,

Per omnem
Inuecti Europam, quasi grando Aquilone, vel Austro
Importata, grauí passim sonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentem caput illo in monte superbum,
Pannones, Æmathij norunt, scit Delphica rupes.

Et paulò pòst:

Intrauere Asia fines: prope littora Ponti
In gentem creuêre nouam, quæ tenditur vsque
Ad iuga Pamphilûm, Garamantica sydera contra,
Inter Cappadoces posita, & Bythinica regna.

Nec silentio hîc prætermittenda quæ alij ad probandam Britannorum originem à Gallis adduxerunt. Georgius Buc non minùs maioribus quàm bonis studijs clarus notat ex Mekerco *Wallon* Gallum dici Germanis. Cùmque Germani Saxones huc veniissent, & Britannos Gallicè loqui audirent, eos *Wallos*, i. Gallos appellasse. Buchananus adijcit *Walch* non simpliciter Germanis peregrinum, sed potiore intellectu Gallum significare: simulque innuit Gallos hodie regionem illam quam nos *Welles*, *Galles* appellare, & veteres Scotos diuisisse omnes Britannicas nationes in *Gaol*, & *Galle*, i. vt interpretatur, in Gallæcos, & Gallos.

Sin autem Britanni nostri, velit nolit veritas, origine Troiani esse velint, me sanè repugnantem non habebunt, per Gallos tamen se commodissimè, vt mihi videtur, Troianis imputabunt. *Aiunt enim quidam*, vt est apud Ammianum, *paucos post excidium Troiæ fugitantes Galliam tunc vacuam occupasse*. In hac verò linguarum consideratione non possumus non maximè admirari, & prædicare diuinam summi creatoris benignitatem in nostros Britannos

Linguæ Britannicæ.

Britannos antiqui Gomeri posteros, qui quamuis à Romanis, Saxonibus, & Normannis deuicti & triumphati fuerint: auitum tamen nomen, & primigeniam linguam sartam tectam hactenus conseruârint; quanquam etiam latis legibus abolere studuerint Normanni. Vt non ab re respondisse videatur nobilis senex Britannus, qui ab Henrico II. Anglorum rege interrogatus, quid sibi videretur de viribus Britannorum, & regio in eos apparatu, *Granari*, inquit, *plurimáque ex parte destrui, vel debilitari vestris, Rex, aliorúmque viribus, nunc vt olim, & pluriès gens ista valebit. Ad plenum autem propter hominis iram, nisi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, vt arbitror, gens quàm Cambrica, nec alia lingua pro parte maiori in die districti examinis coram supremo iudice, quicquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo respondebit.*

Giraldus in Topographia Wallia.

BRITANNIÆ NOMEN.

AT inquies, si *Cumero* sit primæuum incolarum nomen, vnde *Albion*, vnde *Britannia*? quæ ita inualuit, vt illi quodammodo tenebras offuderit. Audi quæso, quod mihi persuasissimum quia verissimum. Et res eædem varijs possunt circumstantijs considerari, varijsque adeò nominibus designari, vt docet in Cratylo Plato; & si recentia, & antiqua percurras singula, obseruabis singulas gentes, diuersis ac ipsi vsi sint nominibus, ab alijs denominari. Sic, qui patria lingua Israëlitæ vocabantur, Græcis *Hebrei*, & *Iudæi*, atque Ægyptijs *Hueſi* (teste Manethone) nominabantur, quòd reges pastores habuerunt, sic Græci eos *Syros*, qui se (vt author est Iosephus) *Aramæos* dixerunt, Qui se *Chusios*, Græci ab atro vultu *Aethiopes* vocârunt. Qui sibi sua lingua *Celtæ*, Græcis *Galatæ* dicti, à lacteo forsitan candore, facies enim (vt nonnulli volunt) incretabant. Sic qui seipsos sua lingua **Teutsch**, *Nomidas*, & *Hellenas* nuncuparunt, à Romanis *Germani*, *Mauri*, *Graci*, appellantur. Sic hodie ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate *Muselmanni*, *Magier*, *Czechi*, *Beſermanni* dicuntur, ab Europeis omnibus *Turcæ*, *Hungari*, *Bohemi*, & *Tartari* nuncupantur. Et nos ipsi Angli, qui nobis nostra lingua **Englishmen** vocamur,

Britannis,

Britannis, Hibernicis, & Sylueſtribus Scotis *Saſſon* appellamur. Eadem ratione iudicandum eſt, maiores noſtros, qui ſe *Cumero* dixerunt, alia de cauſa, vel à ſe, vel ab alijs *Britones* dictos fuiſſe, vnde Græci Βρεττανίαν conflarunt, & quaſi per manus Romanis tradiderunt. Hoc poſito, in inſulæ noſtræ nomina nunc inquiramus.

Albion. De nomine *Albion* non multum laboro, quod huic inſulæ impoſuerunt Græci ad differentiam, cùm circumvicinæ inſulæ omnes Britannicæ & Britanniæ vocarentur. *Britannia inſula*, inquit Plinius, *clara Græcis noſtriſque monumentis, inter Septentrionem & occidentem iacet Germania, Gallia, Hiſpania multò maximis Europæ partibus magno interuallo aduerſa. Albion ipſi nomen, cùm Britannia vocarentur omnes.* Vnde in Cæſarem Catullus. *Hunc Galliæ timent, timent Britanniæ.* Qui in eodem etiam carmine, vocat hanc *vltimam occidentis inſulam.* A Græcorum vanitate, fabuloſitate & deſultoria illa in fingendis nominibus leuitate, quam ipſi ἄχθιστον ἐυρεσιλογίαν dixerunt, hoc nomen *Albion* enatum videatur. Cùm enim illi Italiam ab Heſpero Atlantis filio Heſperiam, Galliam à Polyphemi filio Gallatiam, &c. fabulosè dixerint: non poſſum non credere, quin hanc inſulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominarint, quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Niſi quis malit ab Ἀλφὸν deducere, quod teſte Feſto, album Græcis ſonat, vnde & Alpes appellatæ. Albicantibus enim rupibus, quas *mirificas moles* Cicero vocat, coronatur, vnde in Antonini Pij, & Seueri nummis Britannia muliebri habitu rupibus inſidens figuratur, & ipſis Britannis poëtis *Inis Wen*, id eſt, *Inſula alba* indigitatur: vt taceam Orpheum in Argonauticis inſulam proximè Hiberniam ſiue Iernin, quæ neceſſariò ſit hæc noſtra, Ἀλβιῶτιν χέρσον, id eſt, albicantem terram dixiſſe, quam ante pauculos verſus Νῆσον πυκνήεσσαν pro λιπαρὴν vocaſſe videatur. Fracaſtorius etiam dum peſtilentem illam Ephemeram Britannicam (quam Sudorem Britannicum vulgò dicimus) ſoli ratione quaſi gypſeum eſſet, contingere ſcribit, à gypſeo ſolo, inſulam hanc *Albion* appellatam fuiſſe ſuſpicatur. Nec eſt cur anxiè inquiramus qua de cauſa Britannia, *Inſula Cæruli* in Parodia illa antiqua contra Ventidium Baſſum dicatur, cùm circumfuſa ſit Oceano, qui *Cærulus*, & *Cærulum* poëtis vocatur, vnde de Britannia Claudianus

Britannia.

Britanniæ figura.

Inis Wen.

Lib. 1. de morbis contagioſis.

Inſula Cærul.

cuius veſtigia verrit
Cærulus.

Sed

Sed de Britanniæ nomine & originatione valdè dubia pro hominum ingenijs fluctuat veritas. Qua in re, vt mihi meam interponere liceat sententiam, Britannis nostris præfabor, vt linguis animisque faueant, vt dum cognoscere cupiant, ignoscere velint, & non mihi intercludant eam viam, qua Eliotta, Lelandus, Lhuiddus, & alij institerunt. Si enim Humfredo Lhuiddo eruditissimo Britanno sine præiudicio Bruti, fas fuerit, imò laudi vertitur, aliunde quàm à Bruto Britanniæ nomen deducere, non sit mihi piaculo qui Bruti historiam oppugnare nolo, aliunde si potero, paucis repetere. Nimirum ex ipsa Britannica lingua, quę vt minimè permista, & longè vetustissima, ita huic negotio multum instrumenti allatura videtur. Linguæ enim antiquæ ad origines perscrutandas inprimis necessariæ censentur, & prima nomina longo temporis situ obsoleta in Barbaris linguis, vt antiquioribus, conseruari docet Plato. Quanquam verò his rebus à memoria propter vetustatem remotis tanta offusa sit caligo, vt vota potiùs facienda, quàm veritas speranda videatur; elaborabo tamen veritatem limare, & quod mei iudicij sit, quàm possum breuissimè, proferam, nemini quicquam præiudicati allaturus, sed si quis probabilius attulerit, libentissimo animo exosculaturus. Non enim in meipso, magis quàm alio veritatem amo, complectárque quocunque videro.

In Cratila.

Primùm hoc mihi pro concesso & probato, cum bona lectoris venia sumam, vetustos populos principio sua nomina habuisse, & ex illis postea in analogiam deflexis Græcos, & Latinos nomina regionibus indidisse. i. vt planiùs dicam, populos ante regiones nominibus suis fuisse notos, & à populis regiones denominatas. Quis neget *Iudæorum, Medorum, Persarum, Scytharum, Alamannorum, Gallorum, Getulorum, Saxonum, Anglorum, Scotorum, &c.* appellationes priùs extitisse, quàm *Iudea, Media, Persia, Scythia, Alamannia, Gallia, Getulia, Saxonia, Anglia, Scotia, &c.* Et hæc vocabula ex illis superioribus enata quis non videt? A Samnitibus, Insubribus, & Belgis Liuium & Cæsarem ipsas regiones *Samnitium, Insubrium, & Belgium* primùm nominasse legimus. A Francis Constantini Maximi temporibus, vt in nummis videre est, *Francia* primùm deducta est, & à Burgundis *Burgundiam* primus efformauit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione necessariò credamus hanc nostram insulam Britanniam ab incolis denominatam esse, quos *Brit*, vel *Brith* barbarè dictos fuisse persuadent nonnulla; Inprimis vetustissimus ille Sybillæ versus.

Brit.

* Ἔσσεται

* Ἐστὶ νῆσος ἐν Βρεττανικῷ τῷ ἐκτὸς Γαδείρων πολυχρύσου Ὠκεανοῦ κειμένη πρὸς ἄρκτον πλεύρῳ καὶ αἵματι πολλῷ.

* *Iu Gallico mari locus insulæ, atque Britannicis, Oceanus multo rufiorbis sanguine plenus.*

Præterea Martialis, Iuuenalis, Ausoniique authoritas, Procopius etiam cui insula hæc BRITIA appellatur, inscriptiones item veteres ab ipsis Britannis positæ, in quibus leguntur *Brito, Britones, Brittus* COH. BRITON. ORDINIS BRITTON, & Romæ ad S. Mariam Rotundam, NATIONE BRITTO. & in hac quæ cernitur Amerbachij in Germania, quam subiungam cùm meminerit Triputij ignoti in Britannia loci.

* *Cauuriouis.*

Ipsi etiam Saxones, Britones Bpitcy sua lingua dixerunt, & Witichindus Saxo pro Britannis vbique *Britas* concipit, vt procul dubio BRIT sit πρωτότυπον, vnde *Brito* deducitur, & vnde lumen huic nomini Britanniæ exoriatur.

Quum verò gentes nomina ex eo inuenerint, quo reliquis vel præstarent, vel à reliquis internoscerentur, siue pro primi conditoris dignitate, vt *Iones* à Iauan, *Israëlitæ* ab Israële, *Chananæi*, à Chanan filio Chami, siue pro naturæ, morum, & studiorum ratione, vt *Iberi* Hebraica origine, quòd fossores, *Heneti* quòd vagabundi, *Nomades* quòd rei pecuariæ studerent, *Alamanni* & *Germani*, quòd viri strenui censerentur, *Franci* quòd in libertatem se assererent, *Æthiopes*, quòd atri essent, *Pannones*, quòd manicatis è panno, vt placet Dioni, vterentur tunicis. Cúmque nostrates, qui communi cum vicinis nomine, *Cimbri* & *Cumeri* dicerentur, nullam notam habuerint, qua internosci & secerni à finitimis meliùs poterant, quàm ritu illo corpora sua pingendi: Britannos enim se glasto (*Glass* cæruleum etiamnum illis significat) depinxisse grauissimi quíque authores Cæsar, Mela, Plinius, &c. doceant: quid si à depictis corporibus Britones dictos fuisse coniectarim?

Glass.

Britones vndedicti.

Brith quid.

coniectarim? Quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria & antiqua lingua appellant. Nec est cur quis hanc durusculam aut absurdam esse Britonum etymologiam existimet, cùm quæ in etymis maximè requiruntur, & voces consonent, & nomen, tanquam rei imago, rem ipsam exprimat. *Brith* etenim & *Brit* optimè consonant, & *Brith* illud Britonibus denotat, quod Britones re ipsa erant, i. picti, depicti, infecti, colorati, vt Latinis Poëtis dicuntur, & Ποικίλοντες, i. variegatum tergum habentes, vt Oppiano in Cynegeticorum primo nominantur.

Nec alienum erit, quantulumcunque sit, hîc adnotare quod obseruaui, in vetustissimorum Britannorum ferè omnium nominibus aliquam coloris significationem apparere, quæ ab hac pingendi ratione proculdubio sit enata: Ruber color Britannis *Coch* & *Goch* dicitur, quod in his nominibus meo iudicio subest. *Cogidumnus*, *Argentocoxus*, *Segonax*. Iisdem ater color *Dû* vocatur, quod se quodammodo ostendit in *Mandubratius*, *Cartimandua*, *Togodumnus*, *Bunduica*, *Cogidumnus*. Albus color *Gwyn* appellatur, cuius nominis expressa quasi vestigia videor in *Ventius* & *Immanuentius*. *Gwellw* illis est quod Latinis color aqueus, & hoc in nominibus *Vellocati* & *Carnillij* & *Suella* se ostendit. *Glas* cæruleus Britannicè nominatur, quod *Cuniglasi* regis nomine cernitur, Gildas enim *fuluum* vel vt alia exemplaria habent *furuum lanionem* interpretatur. *Aure* quod aureum colorem sonat in *Cungetorix*, *Aruiragus* & *Arturus* sese prodit. Color floridus illis *Teg* appellatur quod in *Prasutagus* & *Caratacus* se subindicat. Si verò mistorum colorum nomina cum ipsis coloribus Britannos desumpsisse à Romanis credamus: certum enim est illos *Werith* pro viridi & *Melin* pro melino colore à Romanis hausisse; Prasini coloris in *Prasutago*, Minij coloris in *Adiminio* regis Cunobelini filio notationem latere, si puto, nemo vt spero, aduersabitur. Rufina etiam Britanna eruditissima à rufo colore nomen retulit, vti Albanus primus Britanniæ Martyr ab albo. Si reliqua Britannorum nomina quæ sunt tantùm quatuor vel quinque apud veteres, quispiam eius linguæ veteris peritus excutiat, suspicari licet illum in pauculis illis nominibus aliquam coloris significationem inuenturum. Nec omittendum vulgatissima hodiè Britannorum nomina, *Gwyn*, *Du*, *Goch*, *Lluid*, ab albedine, nigredine, rubedine, & rauo colore esse imposita. Vt minùs mirum videatur gentem ipsam a pingendi ratione nomen traxisse, vtique quæ se pinxerit, & incolæ

Veterum Britannorum nomina à coloribus facta.

ipsi

ipsi cùm olim tum nostro tempore à coloribus sibi nomina imposuerint. Sed ad rem, si hæc præter rem.

Certum etiam est Britonem *Britbon* Britannicè in historijs dici. Aspirationis notam nihil moror, cùm Britanni quibus, vt inquit Chrysostomus, lingua erat sibila, aspirationibus gaudeant, quas Latini studiosè vitarunt. Iam vt à *Brith* Brito, sic etiam Britannia, vt mihi videtur promanauit. *Britannia*, inquit Isidorus, *à vocabulo suæ gentis cognominata est.* Cùm enim Græci vetustissimi (hi namque primi huius insulæ nomen sic concepêrunt) vel piraticam, vel mercaturam exercentes, disiunctissimas regiones, littora legendo, vt ait Eratosthenes, adierint, & hanc gentem vel ab ipsis incolis, vel à Gallis quibus vna eadémq; lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepissent, illi ad BRITH, TANIA addiderunt. Quod vt est in Glossarijs, regionem Græcè significat, vnde Βεττανία, id est, Britonum regio, conflarunt, pro qua Βρεττανία perperàm scripserunt, sed rectiùs Lucretius & Cæsar *Britannia*, qui primi Latinorum eius meminerunt. Hanc rem ita se habere firmiùs credo, quod in spatiosissimo orbis terrarum theatro tria tantùm præter nostram Britanniam, maiorum regionum nomina reperias, quę in TANIA terminantur, & illæ quidem in Occidua hac orbis plaga MAVRITANIA videlicet, LVSITANIA, & AQVITANIA, quæ nomina Græcos fecisse, & Latinis tradidisse minimè dubito, vtpote qui has terras primi perlustrauerunt. A Mauris enim *Mauritaniam* quasi Maurorum regionem fecerunt, quam indigenę, teste Strabone, Numidiam vocarunt, à Luso Liberi filio *Lusitaniam* quasi Lusi regionem, & *Aquitaniam* forsitan, vt Iuoni Carnotensi videtur, ab aquis, quasi ad aquas regionem, quo sensu, vt habet Plinius, priùs *Armorica*, id est, *ad mare* dicebatur. Turditania verò & Bastitania minorum regionum nomina huc possunt reuocari, quæ in hoc etiam tractu occidentali fuerunt, scilicet in Hispania, & Turdorum Bastorúmque regiones significare videantur. Nec nouum est, vocabulum aliquod ex peregrino & Græco componi: *Componuntur*, inquit Quintilianus, *nomina aut ex nostro & peregrino, vt Biclinium, contrà Epitogium, Anticato, aut ex duobus peregrinis, vt Epirrhedium.* Et receptissima est hæc compositionis ratio in regionum nominibus, Nonne **Ireland** ex Hibernica *Erin*, & Anglica **Land**, nonne *Angleterre* ex Anglica dictione, & Gallica, nonne *Franclond* (sic enim Saxones nostri Franciam vocarunt) è Francia, & Saxonica, nonne *Poleland*, è Polonica

Ius ferm. Pentecost.

Tania.

Sic hodie Germani Landt, regionum nominibus adiungunt.

Lib. 1.

ca

ca & Germanica, nonne *Denmarch*, è Danica & Germanica *March*, quæ limitem significat, compositione coaluit? Sed in re tam perspicua non pluribus vtar. Nec est cur Græcam hanc adiectionem TANIA miremur, cum per omnia Europę littora, & insulas vsque ad hanc nostram Græcos fuisse accolas, ex antiquissimis authoribus doceat Beatus Hieronymus in Quęstionibus ad Genesim. *Legamus*, inquit, *Varronis de antiquitatibus libros, & Sisinnij Capitonis, & Graecum Phlegonta, caterósque eruditissimos viros, & videbimus penè omnes insulas, & totius orbis littora, terrásq; mari vicinas, Graecis accolis occupatas: qui vt suprà diximus, ab Amano & Tauro montibus omnia maritima loca vsque ad Oceanum possedêre Britannicum.*

Græcos Britanniam adisse.

Græcos sanè ad nostram hanc regionem appulisse, & situm eius naturámque explorasse, extra dubium ponetur; si obseruemus quæ Athenæus scripsit de Philea Taurominite (de quo statim) qui fuit in Britannia centesimo sexagesimo ante Cæsaris aduentum anno, si aram Græcis literis Vlyssi inscriptam in memoriam reuocemus. Si quæ Pytheas ante Romanorum tempora, de distantia Thules à Britannia tradidit notemus. Quis enim Græcis Britanniam, Thulen, Belgicas regiones, earúmque inprimis littora aperuisset, nisi Græcorum naues Oceanum Britannicum & Germanicum intrassent, & eius descriptionem ad suos Geographos retulissent? An verò Pytheas, nauigationem sex dierum vltra Britanniam nouisset, nisi Græcorum quisquam eam indicasset? Quis eos docuit, Scandium, Bergos & Nerigon ex qua in Thulen nauigetur? quæ nomina Græcis vetustissimis notiora videntur fuisse, quàm vel Plinio vel vlli Romanorum. Vnde Mela *Graijs carminibus Thulen celebratam* fuisse testatur, & Plinius *Britannia insula, clara Graecis noſtrisque monumentis.* Hac ergo ratione, tam multa Græcorum vocabula in linguam Britannicam & Gallicam irrepserunt, simul & Belgicam. Quòd si aut Lazarus Bayfius, & Budæus glorientur suos Gallos ab antiquo φιλέλλησι fuisse, argumento paucarum vocum eius idiomatis, quæ Græcæ linguæ vestigia conseruent, nec minùs gaudio gestit Hadrianus Iunius, quòd in Belgicis vocabulis Græca ἔτυμα lateant, etiam Britannis gloriari licet, in quorum sermone plurima sunt nomina à Græcis deriuata. Hoc tamen Thomas Smythus Eques auratus sereniss. nostræ Reginæ á Secretis, vir vndiquaque doctissimus inde euenisse credit, quòd reliquâ Europâ bello exagitatâ, Græcorum plurimi huc tanquam in asylum confluxerunt.

Græca verba in lingua Britannica.

Libro Orthographia Anglica.

confluxerunt.

Hæc mea est de Britonum originatione sententia, & Britanniæ nomine, siue error, siue coniectura, cui, si à vero aliena sit, vtinam veritas ipsa intercedat. In tortuoso hoc antiquitatis studio laudi ducitur nonnihil errare, & meminerimus intereà quòd quæ parùm cogitantibus falsa, diu multùmque contemplantibus vera sæpe videantur. Si quis me pro veritatis tribunali sisteret, non aliud est quod respondeam. Britannos autem nostros doctiores vel precibus omnibus oro, & obtestor, omnem operam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in hac disquisitione tantisper figant: vt veritas tandem aliquando inuenta omnes coniecturarum nebulas sua luce discutiat.

Quid verò Britanni primis temporibus gesserint, quam Reipublicæ formam habuerint, quibus institutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatissimus D. Daniel Rogersius optimè de me meritus suis scriptis nos docebit. Quod tamen ad mores antiquos attinet hæc paucula ipsis antiquorum verbis habe. *Britannorum mores.*

Cæsar. *Vtuntur Britanni nummo æreo, aut* * *annulis ferreis ad certum pondus examinatis, pro nummo: leporem, & gallinam & anserem gustare fas non putant: hæc tamen alunt, animi, voluptatisq; causa. Ex his omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quæ regio est maritima omnis, neque multùm à Gallica differunt consuetudine: interiores plerique frumenta non serunt; sed lacte & carne viuunt: pellibúsq; sunt vestiti: omnes verò se Britanni luteo inficiunt: quod cæruleum effecit colorem, atque hoc horribiliore in pugna aspectu, capillóq; sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput, & labrum superius: vxores habent deni, duodeníq; inter se communes, & maximè fratres cum fratribus, & parentes cum liberis: sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, à quibus primum virgines quæque ductæ sunt. In prælijs plerunque vti consuêrunt essedarijs. Primò per omnes partes perequitant, & tela conijciunt, atq; ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & cùm se inter equitum turmas insinuauêre, ex essedis dissiliunt & pedites præliantur. Aurigæ interim paulùm è prælio excedunt, atque ita se collocant, vt si illi à multitudine hostium premantur, expeditum receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in prælijs præstant, ac tantum vsu quotidiano & exercitatione efficiunt, vt in declini ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & breui moderari, ac flectere, &*

* *Alij legum Lamini.*

Lutum.

Essedarij.

per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in currus cinsimèrecipere consueuerint. Illi etiam consultò plerumque cedunt, & Pugna Essedaria.
cùm paululum à legionibus nostros remouissent, ex essedis desiliunt, & pedibus dispari prælio contendunt. Equestris autem præly ratio & cedentibus, & insequentibus par atque idem periculum inferebat. Accedebant huc vt nunquam conferti, sed rari, magnisq; internallis præliaventur: stationésq; dispositas haberent, atq; alij alios deuceps excipe-rent, & recentes defatigatis succederent.

Strabo. *Britanni Gallos proceritate superant, minúsq; flauos habent crines: laxioribus autem sunt corporibus: magnitudinis argumentum esto, quòd nos ipsi, adolescentes Romæ vidimus, qui etiam semisse pedis superarent altissimos homines: erant autem pedibus male suffulti, & reliqua corporis lineamenta constitutionem non elegantem referebant. Ingenio Gallorum partim similes sunt, partim simpliciores, & magis barbari, adeo vt quidam eorum ob imperitiam caseos nullos conficiant, cum tamen lacte abundent: alij hortos colendi, & aliarum partium agriculturæ ignari sunt. Complures apud eos sunt dominationes. Ad bella essedorum vtuntur multitudine, vt & quidam Gallorum. Vrbium loco ipsis sunt nemora. Arboribus enim deiectis vbi amplum circulum sepserunt, ipsi casas ibidem sibi ponunt, & pecori stabula condunt, ad vsum quidem non longi temporis.*

Diodorus Siculus. *Britanni priscorum more vitam degunt, vtuntur in pugna curribus velut antiquos Græcorum heroas vsos in bello Troiano ferunt. Domos ex calamis vel lignis, vt plurimum, habent compactas, frumenta cum aristis sub tecta reponunt, inde quod satis in diem sit vsui terentes. Moribus simplices integríque sunt, longè à nostrorum hominum astutia & versutia remoti, cibo simplici victúque vitam degunt, atque a diuitum delitijs alieno. Multitudinis hominum insula plena est.*

Pomponius Mela. *Fert Britannia populos regésque populorum, sed sunt inculti omnes, atque vt longiùs à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, * vltro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studióq; ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modò, aut pedite, verùm & bigis, & curribus, Gallicè armatis, Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur.*

Glasto vel vitro. vide pag. 18.

Cornelius Tacitus. *Proximi Gallis, & similes sunt Britanni, sed durante originis vi; sem procurrentibus in diuersa terris, positio cæli corporibus habitum dedit. In vniuersum tamen æstimanti, Gallos vici-*

rum solum occupasse credibile est. Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Sermo haud multùm diuersus, in deposcendis periculis eadem audacia; & vbi aduenere, in detractandis eadem formido, plus tamen ferociæ Britanni præferunt, vt quos nondum longa pax emollierit: nam Gallos quoque in bellis floruisse accepimus, mox segnitia cum otio intrauit, amissa virtute pariter ac libertate: quod Britannorum olim victis euenit, cæteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quædam nationes & curru præliantur: honestior auriga, clientes propugnant: olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studijs trahuntur: nec aliud aduersus validissimas gentes pro Romanis vtilius, quàm quod in commune non consulunt. Rarus duabus tribúsq; ciuitatibus ad propulsandum commune periculum consensus: ita dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.

Dio Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali insulæ parte. *Agros nullos colunt: de præda & venatione fructibúsq; arborum viuunt: nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant. Degunt in tenterijs nudi & sine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberósq; omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet: latrocinantur libentissimè: militant de curribus: equos habent parvos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta brevis, in cuius inferiore parte pomum ex ære, vt, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoque habent: sed in primis famem frigúsque, ac labores omnes perferunt. Nam mersi in palustribus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in syluis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est vnius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent.*

Herodianus. *Vestis vsum non cognoscunt, sed ventrem atq; cervicem ferro incingunt, ornamentum id esse, ac diuitiarum argumentum existimantes, perinde vt aurum cæteri barbari. Quin ipsa notant corpora pictura varia, & omnifariam formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicosissima gens, atque auidissima cædis, tantùm scuto angusto, lanceáque contenti, præterea gladio nudis corporibus dependente, lorica ac galea penitùs ignorant vsum, impedimentum id esse transgrediendis paludibus arbitrantes, quarum vaporibus, æstúque cœlum ibi semper caliginosum.*

Reliqua, quæ paucula sunt hinc indę carpam & delibabo. Plinius de Magia. *Sed quid ego hæc commemorem in arte Oceanum*

Magia Britannorum.

quoque transgressa, & ad naturæ insane prouecta? Britannia hodieque eam attonitè celebrat tantis ceremonijs, vt dedisse Persis videri possit.

Glastum.

Idem, *Simile plantagini glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum coninges nurúsq; toto corpore oblita, quibusdam in sacris & vnda incedunt Æthiopicum colorem imitantes. Lautiores epulas non nouit Britannia quàm* Chenerotes *fero anseri minores. Annulos in medio digito gestarunt Britanni, Marga terras Britanni stercorarunt.*

Chenerotes.
* Grœne Gœse.

Tacitus, *Solitum Britannis fœminarum ductu bellare, hominum fibris Deos consulere.*

Pingendi ratio.

Certis notis se inurere, quas *Britonum stigmata vocat* Tertullianus, docet Solinus. *Regionem,* inquit, *partim tenent Barbari: quibus per artifices plagarum figuras, tam inde à pueris varia animalium effigies incorporantur, inscriptísque visceribus, hominis incremento pigmenti nota crescunt: nec quicquam magis patientia loco nationes fera ducunt, quàm vt per memores cicatrices, plurimum fuci artus bibant.*

Andates.

Dio, Andatem i. Victoriam, & Adrasten Deas colebant.

Nauigatio Britannorum.

Cæsar, & Lucanus. *Naues habebant quarum carinæ ac statumina ex leui fiebant materia: reliquum contextum coriis integebatur.* Solinus. *Quantocunque tempore cursus tenebat, nauigantes esu abstinebant. Potu ex hordeo vtebantur,* & nos hodie vtimur, vt habet Dioscorides, qui *Curmi* perperàm pro *Kurw*, sic enim Britannis quod nobis Ale dicitur. *Plerimi vnam tantùm vxorem habuere,* vt author est Eusebius Præparat. 6. *Centenos & vicenos vixisse annos, quòd obrigefacta loca calorem introrsus arceant,* prodit Plutarchus.

Tyranni Britanniæ.

Qui fuerint illi *vetusti immanium tyrannorum anni,* de quibus Gildas, me latet, nisi illos innuat, qui in hac regione imperium sibi contra Romanos arripuerunt, eóque tempore Tyranni vocabantur. Subiungit enim ille. *Porphyrius rabidus orientalis aduersus ecclesiam canis dementiæ suæ, ac vanitatis stylo hoc etiam adnexuit. Britannia, inquiens, fertilis prouincia tyrannorum.* Nec de prisca eorum religione verba faciam, quæ ne religio quidem, sed tristissimum superstitionum chaos. Cùm enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demersisset, Britanniæ *portenta erant,* inquit ille Gildas, *ipsa Diabolica, penè numero Ægyptiaca vincentia, quorum nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deserta mœnia, solito more rigentia teruis vultibus intuemur.*

Religio Britannorum.

Quòd

Quòd verò Britannos vnà cum Hercule in Hesiones raptu adfuisse colligatur ex his Cornelij, vt existimant, Nepotis versibus, dum nuptias Telamonis & Hesiones describit,

& in aurea pocula fusi
Inuitant sese pateris plebs mixta, Britanni, &c.

Planè Poeticum est, & illius authorem non fuisse Cornelium Nepotem, vt Germani volunt, sed Iosephum Iscanum, siue Exonienſem dilucidè & quasi obsignatis tabulis probare possum. Vtique qui Henrici nostri Secundi & Thomæ Cantuarienſis Archiepiscopi meminerit.

An Vlysses huc penetrârit, quem in Caledonia appulsum ara Græcis literis inscripta, vt habet Solinus, manifestauit, dubitat Brodæus: & potiùs in Vlyssis honorem, quàm ab Vlysse positam iudicarim: etiamsi Vlyssem illum Elizzam Iapheti nepotem fuisse contendant. Ex historijs enim liquet, & iam diximus, Græcos antiquissimos peregrinationes longinquas terrâ marique susceptisse: vnde mirum videri non debet, si nomina quædam & monumenta eorum varijs locis reperiantur: Sæpè autem ea nomina, non tam de suis deriuarunt, quàm de heroum nomenclaturis, quorum apud eos vel par, vel maior erat reuerentia, quàm apud Christianos, aut Confessorum aut Martyrum. Sicut igitur à S. Iohanne, à S. Dominico, à S. Francisco, & alijs innumeris Diuis, nomina regionibus recèns inuentis imponuntur; ita quoque olim apud Græcos contigisse, quis volet negare? At quis inter omnes heroas pelagi erroribus, aut pluribus, aut diuturnioribus fuit exercitus quàm Vlysses? Non igitur mirum frequentissimum nauigantes illi votum nuncupasse, & locis quibus appellabant nomina votiua ab illo acceptâ consecrasse: Hinc Vlyssipo super Tagi fl. ostijs. Hinc alibi, alia Vlyssis & Laertæ, & sociorum monumenta, quæ non ad Vlyssem, vt conditorem sunt referenda, sed existimandum à Græcis peregrinas oras explorantibus, honori Herois, qui plurima inter omnes perlustrasset, dedicata fuisse.

Brodæus lib. 3. cap. 4. Miscel.

Vlysses nunquam in Britannia.

Quòd Ioannes Tzetzes in varijs historijs scripserit Reges nostros Britannicos Catonem illum maiorem, qui cum Populi Romani moribus bellum gessit, muneribus virtutis ergò affeciſſe, longè antequam Britanniæ nomen Romanis innotuerit: fidem ipse suam liberet, quàm fabulosus sit scriptor, nôrunt omnes.

Nec credas Alexandrum Magnum ex India Orientali ad Ga-

Alexander Magnus nunquam in Britannia.

des & Britanniam peruenisse, quamuis scribat Cedrenus refragantibus Historicis: ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἄφρον καὶ Γάδειρα, καὶ τὰ Βρεττανικὰ ἔθνη χειρούμενος, χιλίαις ὁλκάδας κατασκευασάμενος. Eiusdem est farinæ quod ex Hunnibaldo Trithemius refert Bassanum regem filiam Orcadum regis repudiasse anno ante Christum natum 284. regisque Britannorum auxilijs bellum Bassano intulisse.

Hannibal nunquam in Britannia.

Nec quis putet Hannibalem in Britannia militasse, quòd apud Polybium vndecimi libri eclogis legatur, τοῦτο δὲ δεῖν ἐν ὀλίγῳ συγκλειστέον τῆς βρεττανίας εἰς πάνυ ἔφεξῆς τόπους ἀγούσης. Mendosus etenim est locus, & pro Βρεττανίας, Βρεττιανὸς legendum, vt etiam apud Dionem lib. 42. Agitur enim vtrobique de Brutijs in Italia: Græcos tamen circa hæc tempora insulam nostram adijsse non diffiteor. Dum enim Athenæus nauem illam Hieronis, cuius magnitudo & artificium cunctis miraculo fuit, è Moschione vetustissimo authore descripsit, præcipuum eius nauis malum difficultèr in Britanniæ nostræ montibus à subulco inuentum, & à Philea Tauromenite mechanico in Siciliam deductum prodit.

Nauis Hieronis.

Britones in expeditionibus cum Cimbris. Triadum liber.

Britannos autem cum Cimbris & Gallis permistos fuisse in expeditionibus illis in Italiam & Græciam videtur. Nam præter nomen commune, in Britannico Triadum libro vetustissimo, vbi tres maximi exercitus, qui è Britannis conscripti erant, memorantur, proditum est, exterum quendam ducem longè maximum exercitum hinc contraxisse, qui, populata magna Europę parte, tandem ad Græcum mare (forsitan Gallatiam innuit) consederit. Brennumque illum Græcis & Latinis scriptoribus Regem celeberrimum Britannum fuisse facilè suo loco conuincam; nomen illud necdum apud Britannos exoleuit qui regem *Brennin* appellitant.

Brennus.

Britomarus Brito.

Britomarum item ducem inter illos militarem, cuius meminit Florus & Appianus, Britonem fuisse nomen euincit, quod Britonem magnum significat. Nec torquebo illud Strabonis, qui Brennum natione Prausum fuisse scribit, vt natione Britonem faciam. Nec quod Ottho Frisingensis tradit ad Draui scaturiginem Cimbrorum prolem *Briones* sedisse, in Britones conuertere ausim, etsi quid non audeant temporis nostri Critici?

Lib. 2 cap. 13.

Verumenimuerò, vt semel dicam, quod sentio. Vt Romani qui in eam potentiam emicuerunt, nec Herodoto nec Græcis antiquioribus innotuerunt, Gallique & Iberi priscis Historicis planè

planè fuerunt ignotiſſimi: ſic Britannorum nomen ſeriùs Græcis & Romanis auditum fuiſſe ſemper exiſtimaui. In cauſſa verò fuiſſe videatur cum diſiunctior Inſulæ ſitus, tùm quòd veteres illi Britanni ſibi viuentes non magna commercia cum alijs gentibus habuerint. Et hac quidem in re Dio iuxtà mecum ſentit. *Primis Græcorum*, inquit, *Romanorúmque ne eſſe quidem Britanniam compertum fuit, poſteriores in controuerſiam adduxerunt, Continens ne ea terra, an verò inſula eſſet, multáque de vtraque opinione conſcripta ſunt ab ijs qui certi quidem nihil nouerant (quippe qui nec vidiſſent, nec ab indigenis qualis eſſet, accepiſſent) ſed coniecturis tantum, quantum vel ocij vel ſtudij ſingulis aderat, niterentur.* Latinorum autem primus quòd ſciam Britanniæ meminit Lucretius his verſiculis de aëris differentijs.

Britannis ſeriùs Græcis & Romanis cognita.

Nam quid Britannum cœlum differre putamus,
Et quod in Ægypto eſt, quà mundi clandicat axis.

Lucretium autem Cæſare paulò antiquiorem fuiſſe in confeſſo eſt, quo tempore Diuitiacum Sueſionum Regem totius Galliæ potentiſſimum, Britanniæ imperium obtinuiſſe ab ipſo Cæſare edocemur.

Quamuis Diodorus Siculus ſcribat, *Britanniam nullius aduenæ imperium expertam, neque enim Dionyſium, neque Herculem, neque heroa aut Deum quempiam accepimus eos bello tentaſſe. Nunc C. Cæſar qui propter res geſtas Diuus eſt appellatus, primus omnium Britannis ſubactis certum eos dare tributum coëgit.*

Quia verò & locus exigere videtur, & ſequenti narrationi lux maxima inde exoriatur, liceat mihi hîc Romanorum in Britannia hiſtoriam non è fabellis quas vani eſſet ſcribere, & ſtulti credere; ſed ex incorruptis priſcæ antiquitatis monumentis ſummatim, & carptim perſtringere; nec ego gloriæ ſegetem illis præcidam, qui hoc argumentum moliuntur.

ROMANI.

CVm virtus & fortuna ita conueniſſent, aut potiùs diuinum ſtatuiſſet conſilium, vt Roma iugum omnibus terris imponeret; Caius Iulius Cæſar Gallias iam victorijs emensus, vt quas natura diremerat victorijs committeret, anno ante Chriſtum natum quinquageſſimo quarto in Britan-

Iulius Cæſar.

Cauſſa belli in Britanniam.

niam proficiſci contendit, vel quòd in omnibus Gallicis bellis inde auxilia ſubminiſtrata fuiſſent, vel quòd Bellouacos profugos ſuſcepiſſent, vel, vt Suetonius ſcribit, Margaritarum Britannicarum ſpe illectus, vel potiùs gloriæ cupiditate flagrans, quod facilè credo, cùm reiecerit legatos Britannicos qui cognito eius conſilio obſides dare, atque imperio populi Romani obtemperare polliciti fuerunt. Contractis itaque nauibus Lxxx. onerarijs ad duas legiones tranſportandas, aliiſque octodecem quas equitibus diſtribuit, Britanniam appulit, ipſeque (ſi Iuliano credimus) primus omnium è naue egreſſus in terram deſcendit, ſed aſpera pugna exceptus, in qua Sceuæ qui decimæ legionis aquilam ferebat, virtus inprimis emicuit, poſteà vno & altero prælio Britannos eò adegit, vt obſides darent. Quo facto, ſtatim ab inſula diſceſſit, tùm quòd hyems inſtaret, nec ſatis copiarum ſecum haberet, quòdque pars reliqua exercitus tempeſtate diſiecta curſum non tenuiſſet, motúſque in Gallia propter abſentiam iam tum concitarentur.

In Cæſaribus.

Anno autem inſequente, primo vere cum quinque legionibus & duobus equitum millibus nauibúſque Dccc. Britanniam denuò acceſſit, eò quòd obſides quos promiſerant non omnes ad ſe miſſi fuerant, Caſſibellinum quem bello Britanni communi conſilio præfecerant, multis detrimentis fregit, vt alibi dicemus, partem aliquam Inſulæ in deditionem accepit, obſides imperauit, quid in annos ſingulos Romanis penderetur, conſtituit: reuerſúſque ad mare Calendis Septemb. ad vj. Calendas Octob. ſoluit, & exercitum in Gallias reportauit. Vnde antiquus de illo Poeta,

Vis inuicta viri reparata claſſe Britannos
Vicit, & hoſtiles Rheni compeſcuit vndas.

Tantáque hæc cenſebatur victoria, vt pro primæ expeditionis fœlici ſucceſſu viginti dierum ſupplicatio à Senatu decreta fuerit. Sed hæc fusè perſequutus eſt ipſe Cæſar, & etiam Cicero vt videtur, in poemate amiſſo quod Quadrigas inſcripſit, in quo Cæſarem ob res Britannicas per medias laudes poeticis quadrigis vexit, (vt nobis perſuadet Ferrerius Pedemontanus.) Scribit enim ipſe. *Pingam Britanniam coloribus tuis, penicillo autem meo.* Veruntamen, aliorũ iudicio Britannos tantùm proſpera pugna terruit, vel vt Lucanus cecinit, qui Cæſarum familiæ iniquior,

Quadriga opus Ciceronis.

Territa quæſitis oſtendit terga Britannis.

Graueſſimúſque ſcriptor Tacitus ſcribit illum Britanniam tantùm-

cùm ostendisse, non tradidisse Romanis, Horatius haud tetigisse innuit cùm Augusto adblandiens Britannum dicit *intactum*.

Intactus aut Britannus vt descenderet
Sacra catenatus via. Et Propertius,
Te manet inuictus Romano Marte Britannus.

Tantùm abest vt verum sit illud quod Aulicus ille Historicus Velleius Paterculus scripserit. *Bis penetrata Britannia à Cæsare*, cùm vix ab illo intrata fuerit. Annos enim viginti ab hoc Cæsaris ingressu, nostra insula, *suis regibus concessa, & suis legibus est vsa*, vt ex Dione colligi potest. *Lib. 53.*

Cæsar Augustus consultò Britanniam neglexisse videtur cùm *concilium* id vocaret, vt inquit Tacitus, fortasse quia consultissimum videbatur *imperium Romanum intra terminos coërceri*, Oceanum scilicet Istrum & Euphratem limites à Natura datos, vt adamantinum esset imperium, (sic enim ipse Augustus apud Iulianum loquitur) ne mole laborans sua statim subsideret & corrueret, quod magnis accidere solet: vel vt Straboni placet, spreuit cùm videret neque vllum metum à Britannis esse, neque multum vtilitatis, nec parum incommodi videbatur ab alijs insulam circumiacentibus oblatum iri. Quæcunque verò causa fuit, certè post Iulium & versa in ipsam Rempub. Romanorum Principum arma longa erat Britanniæ obliuio, etiam in pace. Tandem tamen ab vrbe profectus est vt in Britanniam bellum transferret. Quo tempore ad Fortunam Antianam Horatius. *Augustus. Vita Agricolæ. Lib. 1. Annal. Augustus cur Britanniam neglexit. In Cæsaribus.*

Seruesiturum Cæsarem in vltimos
Orbis Britannos.

Verùm postquam in Galliam venit, Britanni ad eum pacem petitum miserunt, & reguli quidem Britannici legationibus & officijs, amicitiam eius consecuti, donaria in Capitolio dedicarunt, *Familiaréque* (sic habet Strabo) *Romanis totam penè insulam redegerunt vt vectigalia tolerent iam non difficilia è rebus quæ à Gallia & Britannia vltrò citroque vehuntur: sunt autem eburnea frena, & torques, & electrina atque vitrea vasa, aliaque id genus viles ac promiscua merces. Itaque nullo ad eam insulam opus est præsidio. Requireretur enim ad minimũ vna Legio & aliquid equitatus, si tributa indè essent auferenda, atqui tributum æquarent sumptus in præsidium faciendi; necessariò enim vectigalia imposito tributo minuerentur, & vi facta, aliquid impenderet periculorum.* Anno itidem sequente alteram in nostram hanc insulam expeditionem animo agitauit, quia de pacto non conuenit, sed Cantabri alijque in Hispania nouã

ua molientes impedierunt. Nec est cur quispiam Landino aut Seruio aut Philargyro credat, qui Augustum de Britannis triumphasse ex his Maronis carminibus prodiderunt.

Et duo rapta manu diuerso ex hoste trophæa,
Bisque triumphatas utroque à littore gentes.

Ob deditionem sanè illam cecinit Horatius,

Cœlo tonantem credidimus Iouem
Regnare: præsens diuus habebitur
Augustus, adiectis Britannis
Imperio, grauibúsque Persis.

Tiberius. Tiberius etiam immoderatæ dominandi cupiditati cedens Augusti consilio acquieuisse videtur, librum enim protulit ipsius Tacitus lib. 1. Augusti manu perscriptum, in quo *opes publicæ continebantur quantum ciuium sociorúmque in armis, quot classes, regna, prouincia, tributa, aut vectigalia, additúmque consilium coercendi intra terminos imperij*, quod ipsi præcipuè (vt habet Tacitus) adeò placuit, Vita agricolæ. vt nihil in Britannia tentauerit, nec aliquid præsidij habuerit. Vbi enim Tacitus percensetnumerum legionum, & quas oras tutarentur, Britanniæ nullam omnino facit mentionem. Romanorum tamen amicitiam Britanni coluisse videntur, cùm enim hoc tempore Drusus Oceanum nauigasset, quidam in hanc insulam vi tempestatis rapti, à Regulis fuerunt remissi. Nec omnino alienum erit hîc notare Britannum quendam sub Augusto vt videtur meruisse, quod lapis antiquus Romæ ad sanctam Mariam rotundam sic inscriptus docet:

* In pariete porticus Sanctæ Mariæ Rotundæ.

D M
M. VLPIO. IVSTO
EQ. SING. AVG
MILITAVIT. ANN. XXV
VIX. XLV. NATIONE BRITTO
FEC. VLPIVS. RESPECTVS
VET. AVG. AMICO. OPTIMO
DE. SE. BENE MERENTI.

Caius Caligula. Agitâsse Caium Cæsarem de hac insula intranda satis constat, ni velox ingenio, & mobilis pœnitentia, & ingentes aduersus Germaniam

Germaniam conatus frustrà fuissent. *Nihil autem amplius, quam Adminio Cinobellini Britannorum Regis filio, qui pulsus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto: quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romam literas misit, monitis sæpe latoribus, vt vehiculo ad forum vsque, & curiam pertenderent, nec nisi in æde Martis, ac frequente Senatu, COSS. traderent. Posteà* (vt habet Dio) *ad Oceanum profectus, tanquam in Britanniam bellum translaturus, in acie omnes milites suos propter littus collocauit, ipse triremi conscensa, paululum à terra auectus redijt, ac deinde alto in suggesto considens, signum pugnæ militibus dedit, classicúmque canere iussit, ac subitò mandauit, vt conchylia legerent. His partis spolijs (nimirum exuuijs hostium ad triumphum indigens) animum sustulit, quasi ipsum Oceanum subegisset, donatisque militibus, conchylia hæc Romam attulit, vt ibi quoq; prædam suam ostentaret. Et in indicium victoriæ altissimam turrem excitauit, ex qua, vt ex Pharo, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent.* Cuius ruinæ conspiciuntur aliquando recedente æstu in Hollandiæ littore, & Brittenhuis accolis nominatur, qui inscriptos lapides sæpe reperiunt ex quibus vnus habuit has literas C. C. P. F. quod interpretantur *Caius Caligula Pharum Fecit.* Sed nos de hac fusiùs in insulis Britannicis

Adminius.

Suetonius. Expeditio Caligulæ in Oceanum.

Arx Britannica in Hollandia.

Iam inde interior Britannia magis ciuilibus bellis, & partium studijs, quàm Romanorum viribus attrita, post varias clades vltrò citróque illatas, in Romanorum potestatem paulatim concessit. Dum enim singuli pugnabant vniuersi sunt victi, sic in mutuam pernitiem ruentes vt non nisi oppressi senserint omnibus perire, quod singuli amiserunt. Claudius his discordijs fretus, & transfugas non redditos causam belli prætexens, traductis legionibus huc accessit, operáque Plautij, Vespasiani, Titi Rubri Pollionis, Ca. Sydij Getæ, Valerij Asiatici, inprimis verò Ostorij Scapulæ australem partem paulatim in ditionem redegit, *Camalodunum* Regiam Cunobellini cepit, eóque Coloniam veteranorum in agros captiuos subsidium aduersus rebelles, & imbuendis socijs ad officia legum deduxit, de Britannis triumphauit, Caratacum Britannum cepit. Ipse verò in Britannia quindecem dies mansit, quo tempore victis arma ademit, bonorum publicationem Britannorum primoribus remisit, pro quo beneficio eius in Britannia templum Britanni coluerunt, & vt Deum orârunt. Hanc de nostris victoriam inter præclarissima monumenta, & testimonia Romanæ virtutis habuerunt scriptores.

Claudius.

Vide in Trinobantibus.

tores. Vnde Seneca, *Primus Claudius deuicisse Britannos gloriari potuit, Iulius enim Cæsar ostendit eos Romanis tantùm*, & alibi de Claudio,

Ille Britannos
Vltra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
Scuta Brigantes
Dare Romuleis
Colla Cathenis
Iussit, & ipsum
Nouæ Romanæ
Iura securis
Tremere Oceanum.

Ægesippus item de Claudio, *Tertia est Britannia extra orbem posita, Romanorum virtute in orbem redacta, quos atas superior ignorauit, didicit Romanorum victoria, seruiunt & ipsi, qui, quid esset seruitus ignorabant, soli sibi nati, & semper sibi liberi, qui à superiorum potentia interfuso Oceano secreti metuere non poterant, quos nescibant. Plus itaque transisse ad Britannos, quàm triumphasse de Britannis.* Et alibi, *Britanniam quoque inter vndas adhuc latentem Romano imperio armis acquisierat, cuius triumpho opibus Roma ditior, Claudius consultior, Nero fortunatior æstimabatur.* & Iosephus in persona Titi in Iudæos, *Qui maior Oceano murus atque obstaculum? quo septi Britanni adorant arma Romanorum.* Poeta item antiquus inter alia in Claudij Imperatoris laudem.

Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiumque tulit.
Illa procul nostro semota, exclusaque cælo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua.

Nec credas Eusebio, eiúsque sectatoribus, qui Claudium Orcadas insulas in suam potestatem redegisse falsò scriptitant. Cæterùm Claudius *Britannicus* hinc dictus: & ob victoriam triumphus, ludi annui, arcus trophæa ferens in vrbe, alter in Gallia vnde traiecerat, filio etiam nomen *Britannici*, (vt quasi proprio nomine sic diceretur) Messalinæ primus in consessu locus, & vt carpento veheretur, illi decreta fuerint à Senatu. Sed hæc plenius in Midelsexia & Essexia. Hic in corrolarium interim accipe inscriptionem antiquam in honorem Plautij, qui huic bello interfuit, sed non Auli illius Plautij cuius virtus in hoc bello præcipuè

puè eluxit, ex tabula marmorea in agro Tiburtino ad pontem Lucanum.

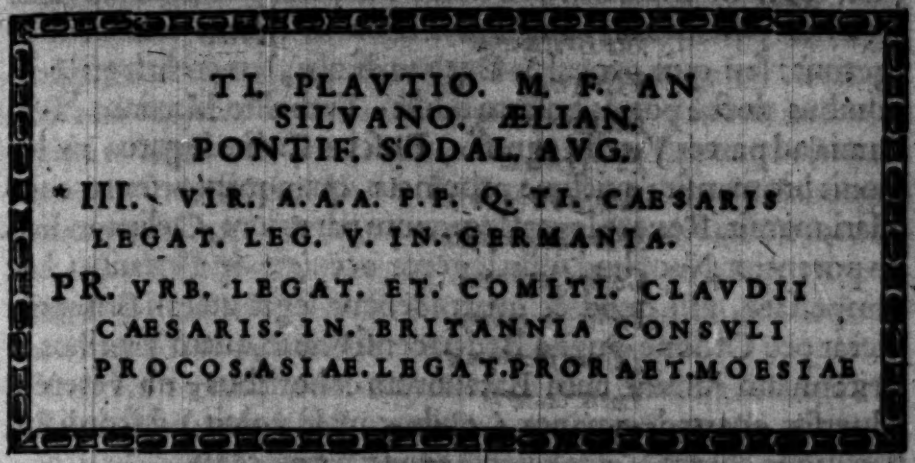
TI. PLAVTIO. M. F. AN
SILVANO. ÆLIAN.
PONTIF. SODAL. AVG.
* III. VIR. A. A. A. F. F. Q. TI. CAESARIS
LEGAT. LEG. V. IN. GERMANIA.
PR. VRB. LEGAT. ET. COMITI. CLAVDII
CAESARIS. IN. BRITANNIA CONSVLI
PROCOS. ASIAE. LEGAT. PROPRAET. MOESIAE

* Triumuir.
* Auri, Argenti, Aëris flati feriundi.

Nero Claudio ſuccedens nihil omnino in re militari auſus eſt, exercitúmque è Britannia deducere cogitauit: nec niſi verecundia, ne obtrectare parentis gloriæ videretur, deſtitit. Didius Veranius tunc temporis inſulæ præfuit, qui nihil præſtitit intra annum extinctus. Suetonius Paullinus huic ſuffectus biennio proſperas res habuit, nationibúſque ſubactis, ad Monam vſque penetrauit, cùm interim Britanni, bonorum publicatione quam à Claudio remiſſam Decianus inſulæ procurator renouare cœpit, vſuriſque Senecæ grauiſſimis oppreſſi bellum funeſtiſſimum excitauerunt, Bunduica regina duce, præſidijs expugnatis, Romanorum Colonia Camaloduno exciſa, plurimis interfectis, Romanorum penitus exeuſſiſſent iugum, niſi vnius prælij fortuna proſperè ſubueniſſet Paullinus. Verùm cum ille arrogantior in deditos eſſet, & iuæ iniuriæ vltor, miſſus eſt à Nerone Petronius Turpilianus, vir faciliori ingenio, qui rebus compoſitis, nihil vltrà auſus, (vtique qui honeſtum pacis nomen ſegni otio impoſuit) Trebellio Maximo prouinciam tradidit, qui cùm exercitum otio laſciuire pateretur, eò à ſuis adactus eſt, vt ſine authoritate vlla precariò præeſſet, tandémque ob iracundiam militum ex Britannia profugeret. Quo tempore quartadecima legio ferocior à Nerone hinc euocata, vt ad claſtra Caſpiarum præmitteretur.

Nero.

Vide in Iconib.

Flagrante ciuili inter Galbam, Othonem, & Vitellium bello, Vectius Volanus erga hoſtes iners, maiori cum charitate, quàm authoritate prouinciam adminiſtrauit, adeò vt iam miſſam

Galba. Otho. Vitellius.

Tacitum explicatus.

missam Britanniam, id est neglectam, dixerit Tacitus, nec enim amissa erat, vt aliqui noua lectione reponunt. Hoc tamen ciuili motu in Britannico exercitu nihil irarum. Non sanè aliæ legiones per omnes ciuilium bellorum motus innocentius egerunt: seu quia procul & Oceano diuisæ, seu crebris expeditionibus doctæ potiùs hostem odisse. Trebellio Maximo è Britannia ad partes Vitellij egresso, Roscius Cælius legatus xx. legionis hîc mansit: quiésque prouinciæ, quanquam remoto consulari, mansit. Rexere legati legionum pares iure, Cælius audendo potentior. Nec aliud mihi legenti occurrit de Britannia hac tempestate, nisi quod & quartadecima legio quæ in Britannia fuerat pro Othone pugna Bedriacensi stabat, quam Vitellius in Britanniam remisit cum Batauorum cohortibus, ob veterem aduersus quartadecimanos (quibus malè voluit) discordiam, statímque contra Vespasianum eandem reuocauit.

Vespasianus.

Cùm autem Vespasianus imperium suscepisset secundâ legio in Britannia ab eo stabat (quòd ille olim legioni isti à Claudio præpositus summa cum industria & gloria præfuisset. Tricies enim in Britannia sub Claudio cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, supérque xx. oppida & Insulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: vnde triumphalia ornamenta illi decreta) legionésque reliquæ sunt adiunctæ, non sine motu tamen cæterárum legionum in quibus plerique centuriones ac milites à Vitellio prouecti, expertum iam principem anxij mutabant. Quo tempore Agricolam vicesimæ legioni tardæ ad sacramentum transgressæ præposuit Mutianus. Sed vbi firmato imperio cum cætero orbe Vespasianus & Britanniam recuperasset, magni hîc duces, egregij exercitus, minuta Britannorum spes; & terrorem statim intulit Petilius Cerialis, Brigantum ciuitatem, quæ numerosissima prouinciæ totius, aggressus, multa prælia, & aliquando non incruenta gessit: magnámque Brigantum partem aut victoriâ amplexus, aut bello. Qui anteà militum discordia, & crebris belli ciuilis rumoribus sustulere animos, auctore Venusio: qui super insitam ferociam & Romani nominis odium, proprijs in Cartismanduam reginam stimulis accendebantur. Petilij successor Iulius Frontinus pugnacem Silurum gentem armis subegit. Ob horum victorias & suam ipsius egregiam operam sic præfatur Vespasianum Valerius Flaccus

Vide in Brigantibus.

Túque ô pelagi qui maior aperti

Fama,

Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Cùm verò Titus (ille orbis amor) mortuo patri succederet, qui v: tribunus militum summa cum industria, nec minori modestia in Britannia meruisset, *sicut apparuit* (teste Suetonio) *ex imaginum eius multitudine ac titulis per prouincias* (patrem enim obsessum in Britannia fortiter liberauit) Sic iam Imperator fœlicissimum & fortissimum Ducem in Britannia habuit Iulium Agricolam, paulò ante patris mortem huc remissum. Qui Ordouices debellauit & Monam subegit, vnde Titus IMPERATOR XV. dictus, quod Xyphilinus scribit, & nummus antiquus contestatur cum eadem inscriptione & trophæo. *Titus.* *Iulius Agricola.*

Sub Domitiano idem Agricola bellica prudentia longè clarissimus Britanniæ præfuit, qui Calgacum iusto prælio profligauit: extremis gentibus iam domitis, & vltima Britannia penetrata, totáque insula circumnauigata, primus Romanorum insulam esse deprehendit. Sed ille sua ipsius virtute & Taciti generi sui scriptis æternitati inferitur. A Domitiano tamen qui hominis virtutibus & gloriæ infensior erat, reuocatus successorem habuit, vt alijs placet, Cn. Trebellium, vt mihi videtur, Salustium Lucullum, quem Domitianus statim quòd lanceas noua forma Luculleas appellari passus sit occidit. Qua etiam tempestate Aruiragus in hac insula floruit, non Claudij tempore, vt fabulatur Galfridus Monumethensis. De Domitiano enim Iuuenalis ille versus intelligendus *Domitianus.* *Britanniam insulam, esse certò deprehensam.* *Aruiragus Britannus.*

Omen habes, inquit, *magni, clarique triumphi,*
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excides * *Aruiragus.*

Floruit etiam Romæ Claudia Rufina fœmina Britanna, eruditissima iuxtà ac Christianissima, cuius Diuus Paulus meminit, & Martialis his versibus laudat, * *Arbila* dicunt *Scholiasta antiquus Iuuenalis.* *Rufina Britanna.*

Claudia cæruleis cùm sit Rufina Britannis
Edita, cur Latia pectora plebe habet?
Quale decus formæ? Romanam credere matres
Italides possunt, Attibides esse suam.

Ita imperante Domitiano, vlteriori illa parte, vt aspera & infrugifera, Barbaris relicta, hęc citerior planè & plenè in prouinciam fuit redacta. Quæ nec *Consularis*, nec *Proconsularis*, sed *Præsidialis*, & Cæsarum censebatur. Vtpote quæ Romano imperio post divisionem Prouinciarum ab Augusto factam, accessit, & suos Prouinciarum prætores. *Britannia Provincia.* *Britannia Præsidialis provincia.*

prætores habuit. Posteà cùm nouam Reipub. formam descripsisset Constantinus Maximus, sub Præfecto Prętorio Galliarum, Vicarius præficiebatur, & cum illo in rebus bellicis Comes Britanniarum, Comes littoris Saxonici per Britanniam, & Dux Britanniarum, præter Præsides, Rationales, &c. Tribus etiam legionibus è XXIX. quas Romani per imperium constituerant, coercebatur: Legione Secunda Augusta, Legione Sexta Victrice, & Vicessima Victrice. Sed hoc de Seueri tempore capiendum, anteà enim & aliàs, & plures fuisse ex authoribus discimus. Quamuis enim scribat Strabo ad Britanniam continendam non plus vno ordine militum opus fuisse: sub Claudio tamen locatæ hîc fuerũt præter illas, quas dixi, Legio IX. Hispanensis, & Legio XIIII. Gemina Martia Victrix, imò sub ipsa Vespasiani tempora, quatuor Legiones in hac insula militâsse docet Iosephus: *Britannia*, inquit, *circumdatur Oceano, & penè non minor quàm noster orbis est, habitantes Romani redegerunt in ditionem suam, quatuorq; legiones tanta multitudinis insulam tuentur.* Et proculdubiò stationes, & prætenturæ Legionum & Romanorum militum fuerunt sæpenumerò quasi genituræ vrbium & oppidorum cùm in alijs prouincijs, tùm in hac nostra Britannia. Sic Britannis iugum impositum primùm præsidio militum qui semper cùm terrore impenderunt incolis, inde tributo & vectigali, eoque nomine Publicanos habere cogebantur, id est, Harpyiæ & hirudines qui eorum sanguinem exugerunt, bona publicarunt, & mortuorum nomine tributa exegerunt: nec legibus suis patrijs vti permissi sunt, sed magistratus à populo Romano, cum imperio & securibus missi, qui ius dicerent. Habebant enim prouinciæ proprætores, legatos, præsides, prætores, & proconsules, singulæ etiam ciuitates habebant municipales magistratus. Prætor conuentum singulis annis indicebat, & maiores lites dirimebat: excelso in suggestu superba iura reddebat, stipatus lictoribus, virgæ populi tergo, securis ceruicibus intentabantur, & quotannis alium atque alium dominum sortiri cogebantur. Nec hoc satis, discordias inter eos alebant, & quosdam indulgentiùs fouebant, vt ipsos suæ seruitutis instrumenta haberent.

Qua legiones in Britannia. Dio. 55.

* *Vrbium origo.*

Romanum iugum.

Kowardus in Protrismalibus.

Hoc Romanorum iugum quamuis graue, tamen salutare fuit. Salutare enim IHESV CHRISTI lumen Britannis vnà affulsit, de quo posteà, & clarissimi illius imperij lux barbariem à nostrorum animis fugauit. Traductis namque Colonijs, & conuocatis in ciuilis vitæ societatem indigenis, ita legibus temperârunt,

runt,& moribus excoluerunt, vt victu, cultúque cæteris prouincijs non concederet: ita ædificijs & magnificis operibus instruxerunt, vt eorum reliquiæ & rudera maximam iam intuentibus admirationem commoueant,& vulgus nostrum opera Romanorum, Gigantum fuisse dicant quos sua lingua in Septentrionali plaga *Eatons*,pro *Heathens* quasi *Ethnicos* ni fallor,vocitant. Summæ certè sunt admirationis & magnificentiæ,inprimis verò *Murus Pictieus*,de quo suo loco,& viæ illę admirando opere per omnem regionem,alicubi desiccatis paludibus, alibi aggeratis vallibus munitæ & constratæ, ea latitudine, vt occurrentia sibi inuicem vehicula liberè exciperent. Cuiusmodi hæ fuerunt, te doceat Galenus, *Vias Traianus refecit, quæ quidem earum humida ac lutosa erant partes lapidibus sternens,aut editis egestionibus exaltans, quæ senticosa & aspera erant, eas expurgans, ac flumina quæ transiri non poterant pontibus iungens, vbi longior quàm opus via videbatur aliam breuiorem excindens: sicubi verò propter arduum collem difficilis erat per mitiora loca deflectens: iam si obsessa feris, vel deserta erat, ab illa transferens, ac per habitata ducens, tùm aspera complanans*. Verùm hæ nostræ nunc alicubi interscissæ,rusticis inde glaream effodientibus,vix apparent,alibi per auia & pascua ducentes alto aggere sunt conspicuæ. Has illi vias *Consulares*,*Prætorias*, *Militares*, & *Publicas* vocarunt, vt videre est apud Vlpianum, & Iulium Frontinum, & Ammianus Marcellinus *Aggeres itinerarios & publicos* dixit. Historici nostri, in hoc proculdubio falsi, quatuor tantùm huiusmodi vias fuisse volunt, quarum primam **Watlingstreat** & **Werlamstreat**,quòd per Verolamiũ duxerit, quæ etiam alibi *High dike*,*High ridge*,*Fortie foote way*,& *Ridge way* ab accolis appellatur. Alteram **Ikenildstreat**,quòd ab Icenis initium habuerit,tertiam **Fosse** quòd fossa,vt putant,vtrinq; munita fuerit,& quartam **Erminstreat** Germanico vocabulo appellitant,à Mercurio (vt author est mihi vir eruditissimus I. Obsopæus) quem sub nomine *Irmunsull*, id est, *Mercurij columna*, Germani maiores nostri coluerunt. Illum autem vijs præfuisse ἑρμῆν nomen apud Græcos satis innuat,eiusq; statuæ quadratæ Hermæ dictæ olim vbique per vias dispositæ fuerunt. Creditum est Mulmutium, nescio quem, multis ante Christum natum sæculis, has feciſse, sed tantùm abest, vt ego fidem adhibeam, vt confidenter dixerim Romanos paulatim substruxisse. Dum Britanniæ præesset Agricola, inquit Tacitus: *Diuortia itinerum, & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis hibernis,*

Romanorum in Britannia opera.

Vallum siue Murus Pictieus.

Viæ militares Actus,& cursus publicus Iurisconsulto.

Galenus lib.9. cap.8. Methodi.

* *in remota & auia deferrent*, & conquesti sunt Britanni vt habet idem, quòd Romani ipsorum *corpora & manus syluis ac paludibus emuniendis verberaintер & contumelias contriuerunt.* In Schidia etiam antiquis legimus. *Diebus Honorij & Arcadij facti sunt in Britannia calles à mari ad mare.* Romanorúmque opus fuisse docet ipse Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallum, (quod Seuerus trans insulam fecisse commemorauimus) ad plagam meridianam, quod ciuitates, fana, pontes, & strata ibidem facta vsque hodie testantur.* Huiusmodi vijs struendis Romani soliti sunt milites, & multitudinem exercêre, ne otiosi nouis rebus studerent. *Stratas*, scribit Isidorus, *Romani per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa*, & ad huiusmodi viarum munitiones rei sæpe damnati fuerunt vt ex Suetonio in Caio colligere licet. Videturque in Hispania via Salamantica, siue Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. constratæ, vt taceam viam Appiam, Pompeiam, Valeriam & alias in Italia.

Lib. cap. 11.

Cap. 27.

Sub Nerua, Britanniæ mentionem intermiserunt scriptores. Sub Traiano, defeciisse videantur Britanni, & subactos fuisse ex Spartiano constat. Imperante autem Adriano, Iulius Seuerus Insulæ præerat, qui cùm contra Iudæos tunc tumultuantes euocatus esset, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adijsset, qui cùm tertiùm Consul esset anno Christi 124. virtute exercitus hostes fudisse videtur. Vidimus enim in nummo eius Imperatorem cum tribus militibus quos tres Britanniæ Legiones repræsentare iudico cum inscriptione EXER. BRITANNICVS, & alium inscriptum RESTITVTOR BRITANNIAE. Hic per insulam multa correxit, murumque per LXXX. pass. primus inter Barbaros Romanosque duxit. *Stipitibus magnis* (vt ex Spartiano docemur,) *in modum muralis sepis funditùs iactis atque connexis.* Ob quam expeditionem Florus Poeta in illum sic lusit,

Nerua.
Traianus.
Adrianus.

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui Adrianus rescripsit

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Hoc tempore M. F. CL. PRISCVS LICINIVS Prætor fuit

fuit Britanniæ, qui fuit in expeditione Iudaica cum Hadriano, vt apparet ex hac Inscriptione antiqua in mutilo marmore

M. F. CL. PRISCO.
ICINIO. ITALICO. LEGATO. AVGVSTORVM
PR. PR. PROV. CAPPADOCIÆ
PR. PR. PROV. BRITANNIÆ. LEG. AVG.
- - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - -
LEG. IIII GALLICAE. PRAEF. COH. IIII. LINGONVM. VEXILLO. MIL
ORNATO. A. DIVO. HADRIANO. IN EXPEDITIONE. IVDAIC.

Q. CASSIVS. DOMITIVS. PALVMBVS.

Sub Antonino tamen Pio hoc bellum denuò exarsit, quod per Lollium Vrbicum legatum, barbaris submotis, alioque muro cespititio ducto ita restinxit, vt BRITANNICVS diceretur, laudemque meruit singularem quòd Brigantes infestos socijs mulctasset. Et hoc tempore vt ex Iaboleno colligimus, Seius Saturninus Archigubernus erat ex classe Britannica. An verò fuerit classis Præfectus vel primarius gubernator aut Nauarcha dixerint Iuris periti.

Antoninus Pius.

Capitolinus.

Digest. lib. 36. Archigubernus.

Britanni bellum ex bello serentes, res sub Antonino Philosopho mouere cœperunt, ad quas componendas missus est Calphurnius Agricola, & fœlici exitu confeciſſe videtur: *Quum Fronto Romana eloquentia non secundum, sed alterum decus, belli huius confecti laudem Antonino principi dederit, quamuis ille in ipso Vrbis palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, attamen veluti longæ nauis gubernaculis præsidentem totius velificationis & cursus gloriam meruisse testatus est.*

Antoninus Philosophus.

Eumenius.

Quo tempore discussis superstitionum nebulis diuinus Christianæ lucis fulgor regioni nostræ Lucij regis opera illuxit, qui alicubi Romanorum permissu (illi enim & reges seruitutis instrumenta habuerunt) hîc regnauit. Antoninus enim, teste Capitolino, *confecto bello regna Regibus, Prouincias Comitibus suis regendas permisit.* De hoc Nennius, *Lucius rex agnomine* Leuer Maur. *i. magni splendoris, propter fidem quæ in eius tempore venit.* Sub hæc, inquam, tempora, historiæ nonnullæ veram religi-

Religio Christiana in Britannia recepta.

156.

Vide in agro Somerſet.

onem ad nos primùm peruenisse produnt. Certum tamen est, Britannos in ipsa ecclesiæ infantia Christianam religionem imbibisse. Nam vt Iosephum ab Arimathæa quem nobilem Decu-

Baronius pag. 286. Tomi 1.

rionem Baronius vocat, traditque è Gallia in Britanniam nauigasse, & Claudiam Rufinam Britannam Rufi Pudentis vxorem omittam, cuius D. Paulus in posteriori ad Timotheum meminit, & Martialis poëta tantopere laudat. Dorotheus Tyri Episcopus in sua Apostolorum Synopsi, Simonem Zelotem qui Mauritaniam peragrauit, in Britannia tandem occisum, & sepultum tradit: nec non Aristobulum cuius meminit Paulus in Epistola ad Romanos, Britanniæ Episcopum factum fuisse. Petrus etiam ipse (si Lippomano credimus Simeonis Metaphrastis Græculi fide suffulto) huc penetrauit, & diuini verbi lumen diffudit. Et quid ni credamus? Cùm Nicephorus idem de Petro prodat. *Eandem*, inquit, *doctrinam ad Occidentalem Oceanum, Britannicasque insulas perfert.* Paulus etiam teste Sophronio, & Theodoreto, post secundam Romæ incarcerationem hanc nostram regionem adijt, vnde de illo Venantius Fortunatus.

Transijt Oceanum, vel quà facit insula portum,
Quasque Britannus habet terras, quasque vltima Thule.

Huc etiam facit tùm Origenes in 4. ad Ezechielem, tum Tertullianus contra Iudæos. Hic enim intimas Britanniæ regiones, & inaccessa Romanis loca sua ætate Christum amplexas fuisse tradit; ille verò Britannos in fidem consensisse, & ad Deum per Druidas viam sibi muniuisse ostendit, qui vnum esse Deum semper inculcârunt. Chrysostomus item, *Britannicæ Insulæ extra hoc mare sitæ, & quæ in ipso Oceano sunt, virtutem verbi senserunt (sunt enim etiam illic fundatæ ecclesiæ & erecta altaria) illius inquam verbi, quod & in omnium animabus, nunc omnium labijs plantatur.*

In Apologijs.

Idemque in Sermone Pentecostes. *Quoties in Britannia humanis vescebatur carnibus? nunc ieiunijs reficiunt animam.* Gildas etiam noster Britannos Christianam suscepisse fidem ab ipso ortu prodit. *Glaciali*, inquit, *frigore rigenti insula, & velut longiore terrarum secessu soli visibili non proxima verus ille non de firmamento solùm temporali, sed de summa etiam cœlorum arce tempora cuncta excedente, vniuerso orbi præfulgidum sui coruscum ostendens, tempore vt scimus summo Tiberij Cæsaris (quo absque vllo impedimento eius propagabatur religio Senatu nolente à principe morte dilatoribus militum.*

Lacuna corrupta.

militum eiusdem) radios suos primùm indulget, id est, sua præcepta Christus.

Sub Commodo omnia bellorum, seditionúmque per Britanniam pleniſſima erant. Barbari enim Britanni murum transgressi multa vastârunt, Romanum ducem, & milites obtruncârunt, ad quos reprimendos missus est Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeò fœliciter contudit, vt eius virtutem iam inuidia laceraret, & reuocatus esset. Hic Dux vt habet è Dione Xiphilinus, *omnium vigilantissimus: cúmque vellet cæteros qui cum ipso erant vigilantes esse, duodecim tabulas, quales ex tilia fieri solent, quotidie perscribebat vesperi, mandabatque vni ex suis, vt alias alijs atque alijs horis perferret ad diuersos milites, quo Imperatorem suum vigilare semper rati, ipsi minùs dormirent.* De cuius etiam temperantia hoc adiungitur, *Et quanquam somno alioqui resisteret natura, tamen quò magis id facere posset, inedia perfecerat. Nam vt ne pane repleretur, eum Roma ad se iubebat exportari, ne paulò plus quàm esset necesse, propter vetustatem comedere posset.* Verùm illo reuocato, petulantia in castra irrupit, & laxatâ militari disciplinâ, Commodi imperium Britannici exercitus recusârunt, quamuis BRITANNICVS ab adulatoribus sit appellatus. Miserunt etiam qui in Britannia militabant, mille quingentos sui ordinis in Italiam, qui conquesti Perennium militibus equestris loci viros præfeciſſe amotis senatoribus, simulque illum Imperatoris vitæ insidiatum esse. Credidit Commodus, virumque illis tradidit, qui indignè cæsus verberibus, obtruncatus, & hostis patriæ declaratus. Has tamen seditiones Heluius Pertinax compescuit, nec sine ingenti periculo, ipse penè occisus, certè inter occisos relictus. *Capitolinus.* Pacatam iam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus, Cæsareumque nomen posteà ob res in Britannia præclarè gestas: verùm statim, quòd Cæsarum imperium liberiùs concione exagitasset, Iunius Seuerus datus est successor. Commodo autem interfecto, & Pertinace ad imperium iam assumpto, in Britanniam remissus est Albinus. Summum deinde orbis terrarum fastigium Septimius Seuerus consequutus ad Britanniam *Seuerus.* obtinendam primùm Heraclianum, deinde Virium Lupum Britanniæ legatum, proprætorem & Præsidem (vt ex saxis & Vlpiano constat) constituit. Qui coactus fuit à Mæatis magna vi pecuniarum pacem redimere, pauculis receptis captiuis, cùm Caledonij promissis non starent qui ad defendendos Mæatas parati essent (vt ex Eglogis à Iohanne Constantinopolitano è Dio-

ne excerptis docemur) dum finitimo bello implicaretur Seuerus. Paulò pòst deuicto in Gallia Albino, qui cùm delecto Britannici exercitus robori se obiecerat, Britanniam ipsam adijt. Quamuis Britanni legatos de pace miserint quos ille cum longa mora detinuisset, dimisit cupidus nominis BRITANNICI, ingressus est Caledoniam, syluis cædendis & pontibus faciendis occupatus nullum prælium gessit, nihilominùs quinquaginta millia ex insidijs interceptos amisit. Tandem Britannos ad fœdus faciendum coëgit ea conditione, vt non parua regionis parte cederent, dum verò ille bello occuparetur Geta filius (quod adnotandum existimo) relictus erat in ea parte insulæ quæ Romanis subiecta, vt iuridicundo, rebúsq; administrandis præesset. Deinde murus eius iussu per transuersam insulam ductus est, de quo suo loco. Post hæc Britanni illi vlteriores iterum defecerunt, sed in ipso belli apparatu mortuus est Eboraci Seuerus. Res verò ab eo in hac regione gestas singulas suis locis sparsim per librum inseremus.

Vide in Eboraco.

Antoninus Caracalla.

Huius filius Antoninus Caracalla belli reliquias persecutus est, séque BRITANNICVM vocauit, quod ex numismate cognoscitur: sed statim pacem fecit, agris, castellísque hostì cessit. Fraterque eius Geta BRITANNICI etiam titulo vsus est, vidimus enim eius nummum inscriptum IMP. CAES. P. SEPT. GETA PIVS. AVG BRIT. PONTIF. TR. P. III. COS. II. P. P.

Alexander Seuerus.

Deinceps res Britannicas longo silentio præteruecti sunt scriptores, nec enim Alexander Seuerus in Sicilia Britanniæ vico, vt aliqui volunt, sed in Gallia erat occisus. Tantùm ex antiquo saxo constat Nonium Philippum sub Gordiano Iunore hìc Proprætorem fuisse.

Gallienus.

Gallieno verò in omnem luxum diffluente, siue incuria rerum, siue inclinatione quadam fatorum omnibus ferè membris truncata erat Respublica Romana, triste q; fuit huius prouinciæ à Romano duce discidium, vt habet antiquus Panegyristes. Triginta enim Tyranni imperium sibi diuersis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Posthumus, Tetrici, Mariusque in hac insula, rerum (vt opinor) potiti sunt, eorum enim nummi quotidie hìc eruuntur. Sub Aureliano, Bonosus ille bibaciſſimus, origine Britannus, imperium cum Proculo inuasit, omnésque Britannias, Hispaniam, & Braccatam Galliam (quibus Florianus duos menses præfuerat) sibi vendicauit, sed longo grauíque certamine à Probo superatus laqueò vitam finiuit, iocúsq;

Trigima Tyranni.

Aurelianus. Bonosus.

iocusq; extitit; *Amphoram, non hominem pendere.* Probum tamen nouæ in Britannia turbæ exceperunt. Quidam enim (vt habet Zosimus) defectionem meditatus erat, quem ipse Probus Victorini Mauri familiaris sui commendatione adductus ad magistratum euexerat, vnde cum Victorino expostulauit; qui impetrata ad illum abeundi potestate, se Imperatorem fugere simulans amanter à Tyranno susceptus, noctu illum occidit, ad Probum redijt, simulque prouincia ex hac turba emersit. Et vites plantandi vinumque conficiendi libertatem Probi beneficio accepit, qui Burgundos Vandalósque quos in potestatem redegerat huc misit, & sedes concessit, quotiesque deinde seditionem aliquis moliretur, vtiles Romanis fuerunt. Ob hos in Britannia Tyrannos exclamauit Porphyrius qui hoc seculo vixit, *Britannia fertilis prouincia Tyrannorum.* Carus Augustus deinde Carino filio, hanc regionem cum Gallijs, Hispanijs, & Illyrico decreuit. Illum bella hîc gessisse quidam ex his Nemesiani versibus colligunt.

Probus.

Vites in Britannia.

Zosimus.

Burgundi & Vandali in Britannia.

Carus.

Vopiscus.

Nec taceam quæ nuper bella sub Arcto
Fœlici Carine manu confeceris, ipso
Penè prior genitore Deo.

Sub Diocletiano persecutionis turbo huc peruasit, pluresque qui Christo nomina dedissent martyrio sunt affecti, inter quos præcipui Albanus, Iulius & Aaron, de quibus suo loco. Hac etiam tempestate Caius Carausius qui propulsandis Germanis mare infestantibus præfectus erat, cùm parùm multos opprimeret, neque prædam omnem in ærarium referret, Maximiani metu à quo se cædi iussum compererat, Britanniam nostram, assumptis imperatorijs insignibus, occupauit, classem quæ Gallias tuebatur abduxit, naues plurimas in Romanum modum ædificauit, peregrinorum militum cuneos intercluſit, mercatores Gallicanos ad delectum contraxit, non mediocres Barbarorum copias per spolia prouinciarum in societatem illexit, Francos præcipuè quos ad munia nautica erudiuit, & omnia circumquaque littora infesta habuit. Ipsique aliquandiu remissum est insulæ imperium postquàm iussu & munimento incolarum contra gentes bellicosas opportunior est habitus. Contra barbaros enim murum *inter Cludi, & Caruni ostia reædificauit*, vt scribit Nennius Eluodugi discipulus, *& septem castellis muniuit, domumq; rotundam politis lapidibus super ripam fluminis Caruni, qui à suo nomine nomen accepit, fornicem triumphalem in victoriæ memoriam erigens construxit.* Quem

Persecutio in Britannia.

Vide Verulamium.

Carausius qui & mare Cæsium, sed perperam.

Vide in Middlesex. Allectus.

tamen Termini fuisse templum credit Buchananus, vt in Scotia diximus. Sed octauum post annum, Carausium familiaris eius C. Allectus (cuius plures nummos vidimus) dolo interemit & purpuram induit. Contra quem Constantius Chlorus à Diocletiano

Constantius Chlorus. Vide Londinum.

missus est, ille vbi primùm Britanniæ littora appulsus nauibus suis iniecit ignem, Allectúmq; in fugam coniecit, qui tamen post paucos dies ab Asclepiodato præfecto prætorio iusto prælio occisus est, Franciq; qui Londino direpto fugam capessere cogitarunt, passim tota vrbe ad internecionem deleti sunt. Hac victoria postquam prouincia septem plùs minùs annos sub Carausio, & tres sub Allecto occupata fuisset, recuperata est, & magna cum laude administrauit Constantius ille Chlorus Christiani

Eutropius.

nominis admodum studiosus, breuique Eboraci diem obijt, *Vir egregius & præstantissimæ ciuilitatis, diuitijs prouincialium ac priuatorum studens, fisci commoda non admodum affectans: dicensque, Melius publicas opes à priuatis haberi, quàm intra vnum claustrum reseruari: adeò autem cultus modici, vt festis diebus, si amicis numerosioribus esset epulandum, priuatorum eis argento affatim petito triclinia sternerentur:* Paucis ante huius Constantij mortem diebus Constantinus eius filius per dispositos equos Roma Eboracum aduolauit, equos stabularios quos alebat Respublica toto itinere ne quis persequeretur, mutilauit: cúmque patris spiritum excepisset, à militibus quasi coactus, sed præcipuè Eroci Alamannorum regis opera, qui illum auxilij gratia comitabatur, in Imperatorem electus est. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potiùs quam affectibus seruientes, illi iniecerunt lachrymanti, equumque calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum, sed modestiam eius vicit Respub. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nũc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Ille etenim & Rempublicam Romanam in libertatem asseruit, & Christianam pietatem maximè instaurauit. *Iam enim vbi turbo persecutionis quieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis ac desertis obditisque speluncis occultauerant, renouant ecclesias ad solum vsque destructas, basilicas sanctorum Martyrum fundant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde atque ore conficiunt. Mansitque hæc in ecclesijs Christi, quæ erant in Britannia, pax, vsq; ad tempora Arianæ vesaniæ, quæ corrupto orbe toto, hanc etiam insulam, extra orbem tam longè remotam, veneno sui in-*

Constantinus Max.

Beda.

Religio Christiana in Britannia propagata.

Ariana hæresis.

fecit

fecit erroris. Et hæc quasi via pestilentiæ trans Oceanum patefacta, non mora, omnis se lues hæreseos cuiusque, insulæ nouæ semper aliquid audire gaudenti, & nihil certi firmiter obtinenti infudit. Quinto imperij anno quo tempore Pacatianus Vicarius erat Britanniæ, Constantinus collectis copijs ex redactis in potestatem barbaris, Germanis, & alijs Celticis nationibus, itemque de Britannia coactis militibus, qui omnes erant ad nonaginta millia peditum, & octo millia equitum: ex Alpibus in Italiam mouebat, Maxentiumque Romæ Augustum nuncupatum vicit, Italiaque potitus est. Redijsse tamen in Britanniam innuit Eusebius, *Constantinus*, inquit, *tandem traiecit ad Britannos Oceani litteribus undique conclusos, quos cùm vicisset alias mundi partes animo complecti cœpit, vt his qui ope indigerent subsidio maturè veniret.* Et alibi, *Cùm mansuetis & modestis pietatis præceptis exercitum munijsset, in Britanniam, vt eos qui fluctibus Oceani solis occasum suis quasi oris terminantis vndiq; circundati habitant, inuasit.* Et de Britannia intelligendi sunt hi versus Optatiani Porphyrij,

Lib. 1. de vita Constantini cap. 19.

Omnis ab Arctois plaga sinibus horrida Cauro
Pacis amat cana & comperta perennia iura,
Et tibi fida tuis semper benè militat armis,
Resque gerit virtute tuas, populosque feroces
Propellit, cedit que lubens tibi debita rata,
Et tua victores sors accipit hinc tibi fortes,
Teque duce inuicta attollant signa cohortes.

Optatianus Porphirius in Panegyrico Constantino Mallio.

A plurimis laudibus hic fuit fœlicissimus Imperator, in hoc tamen desideratur eius prudentia quòd barbaris in Britanniam, Germaniã, Galliam aditum aperuit. Cùm enim gentes boreales ita contudisset, vt iam nihil ab illis timeret, atque ad Persarum opes qui Romano imperio in Oriente imminebant, frangendas nouam vrbem Constantinopolim condidisset: Legiones quæ limites tuebantur in orientem transtulit, quorum loco castella & munitiones condens debili præsidio limites firmatos reliquit, adeò vt statim post eius obitum, barbari oppida & castella eius expugnantes in prouincias irruerint.

Omphrius.

An ille in Britannia natus fuerit quod Historici nostri asserunt, Græci & Romani scriptores negant qui Drepani ad Nicomediæ vicum natum volunt; an etiam Helena eius mater fuerit Coylli Britannorum regis filia vt nostri omnes contendunt, an Græca & stabularia vt Sozomenus, Nicephorus & diuus Ambrosius scribunt aliorum esto iudicium. Manasses verò Annali-

Constantius & Helena ex Britanni.

um

um ſcriptor conatur docere Helenam hanc non fuiſſe concubinam Conſtantij ſed vxorem, quam tamen ſuperinducta Theodora ob metum Imperatoris repudiauit.

Cùm verò Conſtantinus formulam Romani imperij immutârit non alienum erit hîc ſummatim adnotare quomodò ſub eo & ſuccedentibus annis Britannia fuerit adminiſtrata. Quatuor conſtituit præfectos Prætorio, ſcilicet Orientis, Illyrici, Italiæ, & Galliarum, & duos militum magiſtros, alterum peditum, alterum equitum Occidentis quos *Præſentales* dixerunt.

Politia Romana in Britannia ſub poſterioribus imperatoribus.

Quoad ciuilem adminiſtrationem præfuit Britanniæ Præfectus Prætorio Galliarum, & ſub eo Vicarius Britanniæ qui eius vices agebat, & *Spectabilis* dictus, cui parebant pro numero Prouinciarum duo conſulares, & tres præſides, qui cauſſas ciuiles & criminales audiebant.

Quoad rem militarem imperauit Magiſter peditum Occidentis, ſub cuius diſpoſitione erant Comes Britanniarum, Comes Littoris Saxonici per Britanniam, Dux Britanniarum.

Comes Britanniarum interioribus inſulæ partibus præfuiſſe videtur, qui ſecum habuit ſeptem Numeros peditum, & nouem vexillationes Equitum.

Comes littoris Saxonici qui littora contra Saxones tuebatur, & Comes tractus maritimi ab Ammiano dicitur, ad tuendam oram maritimam habuit ſeptem Numeros peditum, duas vexillationes Equitum, Legionem ſecundam, & cohortem vnam.

Dux Britanniarum qui limites contra barbaros tuebatur, imperauit XXXVIII. præſidijs in quibus ſtationes egerunt 14000 Pedites, & 900. Equites. Ita vt eo ſeculo ſi Pancirolus rectè rationes ſubduxerit aluerit Britannia 19200. pedites & 1700. Equites plus minùs ordinarios.

Præter hæc Comes ſacrarum largitionum, qui donorum & liberalitatis Imperatoris curam gerebat habuit ſub ſe in Britannia *Rationalem ſummarum Britanniæ, Præpoſitum Theſaurorum Auguſtenſium in Britannia & Procuratorem Gynegij in Britannia*, in quo Principis, militumque veſtes texebantur. Comes etiam rerum priuatarum ſuum etiam habuit rei priuatæ Rationalem in Britannia, vt taceam Procuratorem Ludi gladiatorij per Brit. cuius meminit vetus Inſcriptio, & alios ſubſellij inferioris.

Conſtantius.

Conſtantino defuncto, obtigit Britannia filio eius Conſtantino, qui cùm dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à fratre Conſtante interfectus. Qua victoria ille tumidior Britan-

Conſtans.

niam

niam & reliquas prouincias occupauit, huc accessit, & *hieme tumentes & sauientes undas calcauit Oceani Britannici*, vt refert Iulius Firmicus Christianus. Sed in vitia iam præceps à Magnentio scelere circumuentus interficitur. Hic Magnentius patre Britanno natus, occiso Constante, regium habitum in Gallia induit, Britanniamque in suas partes pellexit, iámque per triennium acrioribus prælijs à Constantio exagitatus sibi manus intulit. Cur verò Magnentius iste Taporus dicatur in antiquo lapide Romæ iampridem effosso inquirant alij. Sic enim legitur de Obelisco, in Circo erecto loquens. *Zonaras.*

Interea Taporo Romam vastante tyranno,
Augusti iacuit, donum studiumque locandi. *Angelus Roccha*

Hoc tempore præfuit rei castrensi per Britanniam Gratianus cognomine *Funarius*, qui pater Valentiniani Augusti. *Funarius* autem ille dictus vt hoc obiter Ammiani verbis notem, *quòd non adultus venalem circumferens funem, quinque militibus eum rapere studio magno conatis nequaquam cessit: hic cùm ad larem reuertisset sacramento solutus bonorum multatione à Constantio afflictus est quòd Magnentium hospitio suscepisse dicebatur.* *Funarius.*

Magnentio sublato Britannia nostra Constantio se submisit, qui protinus Paulum Hispanum cognomento *Catenam* huc misit, vt quosdam Magnentiani sceleris conscios ad se pertraheret, qui cùm omnium fortunis torrentis instar irruens grauissimè grassaretur, etiam Martinum Britanniarum Vicarium blandis verbis hominem lenire conatum, in communem periculorum sortem traxit, & ita exagitauit, vt abrepto ferro Paulum illum peteret, sed cùm languente dextra non læthalia ferire poterat, in proprium latus mucronem impegit. *Constantius. Paulus Catena. A. Marcellinus.*

Deinde (Marcellinum legis) *In Britannijs cùm Scotorum Picturumque gentium ferarum excursu, rupta quiete, condicta loca limitibus vicina vastarentur, & implicaret formido prouincias praeteritarum cladium congerie fessas, hyemem agens apud Parisios Cæsar, distractúsque in solicitudines varias, verebatur ire subsidio transmarinis, vt retulimus antè feciſſe Constantium, ne rectore vacuas relinqueret Gallias, Alamannis ad sauitiam etiam tum incitatis & bella. Mittere igitur ad haec loca ad rationes componendas Lupicinum placuit, ea tempestate magistrum armorum, bellicosum sanè, & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, & de tragico, quod aiunt, cothurno strepentem, super quo diu ambigebatur, anarus esset potius, an crudelis. Moto ergo velitari auxilio, Herulis scilicet & Batauis, numerisque*

numerisque Maſicorum pluribus, adulta hyeme dux ante edictum Bononiam venit: quæſitiſque nauigijs, & omni impoſito milite, obſeruato flatu ſecundo ventorum, ad Rutupias ſitas ex aduerſo defertur, petitq; Londinum: vt exinde ſuſcepto pro rei qualitate conſilio, feſtinaret ocyùs ad procinctum.

Iulianus. Conſtantio poſteá defuncto Iulianus ille Apoſtata, qui Auguſti nomen aſſumpſerat, Palladium primum ex magiſtro officiorum in Britanniam exterminauit, Alipiumque qui Britanniam pro Præfecto curauerat, ad Hieroſolymam inſtaurandam miſit, ſed metuendi flammarum globi propè fundamenta erumpentes ab incepto deterruerunt, multaque millia Iudæorum ruinis ſunt oppreſſa qui fruſtra contra Dei decretum reluctati ſunt.

Marcellinus. Diſcinctus hic Auguſtus, & barbam tenus philoſophus, veritus eſt Britannis afflictis auxilio venire, cùm tamen ad Germanicos

Zoſimus. exercitus alendos magnam frumenti vim hinc quotannis exportauerit.

Cùm Valentinianus Auguſtus ad Romani imperij gubernacula ſederet, bellicum per vniuerſum orbem canentibus buccinis, Picti, Saxones, Scoti, Attacoti Britannos æruumnis vexauêre continuis. Fraomarius Rex Alamannorum huc tranſlatus &

Valentinianus. tribuni poteſtate præfectus erat Alamannorum numero qui

Ammianus. multitudine, viribuſque ea tempeſtate inprimis floruit. Nectaridius maritimi tractus Comes interfectus, & Bulchobaudes hoſtilibus inſidijs circumuentus, ſtrepituſque inter milites fuere ſeditioſi, quòd Imperator gregariorum etiam leuia puniret errata, ducum verò flagitia progredi ſinebat in maius, ad querelas obſurdeſcens. Quibus magno cum timore compertis, Imp. primò Seuerum Domeſticorum Comitem, poſteà Iouinum, & demum Theodoſium magno cum exercitu huc miſit, qui *cum milite induſtria comparato ſolerti, verſis turbatiſq; Britannorum fortunis opem maximam tulit: oppertuna vbique ad inſidiandum barbaris præueniens loca, nihil gregarijs imperans cuius non ipſe primitias alacri capeſſeret mente. Hocq; genere cùm ſtrenui militis munia, & præclari ducis curas expleret, fuſis varijs gentibus & fugatis, quas inſolentia nutriente ſecuritate adgredi Romanas res inflammabat, in integrum reſtituit ciuitates & caſtra, multiplicibus quidem damnis affecta, quiete temporis longi fuudata, recuperatamq; prouinciam quæ in ditionem conceſſerat hoſtium, ita reddiderat ſtatui priſtino, vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & VALENTIA deinde vocaretur arbitrio principis.* Valentinianum etiam Pannonium

Ammianus Marcellinus.

Valentia.

nium hîc res nouas affectantem, antequam negotium efferuesceret, oppressit, vnde Equestris statuæ honore decoratus, vt docet nos Symmachus ad eius filium Theodosiũ Augustum, *Familia*, inquit, *vestra & stirpis author em, Africanum, quondam & Britannicum ducem, statuis equestribus inter prisca nomina consecrauit ordo amplissimus*. Et Claudianus in eius laudem poeticè effusus,

Ille Caledonijs posuit qui castra pruinis,
Qui medio Libyæ sub casside pertulit æstus,
Terribilis Mauro, debellatorq; Britanni
Littoris, ac pariter Borea vastator & Austri,
Quid rigor æternus? cœli quid sydera prosunt?
Ignotumq; fretum! maduerunt Saxone fuso
Orcades, incaluit Pictorum sanguine Thule,
Scoterum cumulos fleuit glacialis Hiberno.

Alibi etiam de eodem.

quem littus adustæ
Horrescit Libyæ, ratibusq; impernia Thule,
Ille lenes Mauros, nec falso nomine Pictos
Edomuit, Scotumq; vago mucrone secutus
Fregit Hyperboreas remis audacibus undas;
Et geminis fulgens vtroque sub axe trophæis
Tethyos alternas restuas calcauit arenas.

Gratianus deinde imperium suscepit, qui etiam Theodosium Theodosij de quo dixi, filium, Augustum declarauit, quòd Clemens Maximus vel potiùs vt ex eius nummis constat Magnus Maximus eius æmulus, qui Britannico exercitui iam præerat, ægrè ferens purpuram arripuit, primùm *incursantes Pictos, & Scotos strenuè superauit*, vt author est Prosper Tiro Aquitanus: Inde ad ostia Rheni cum omniferè Britanniæ robore appulit, omnesque Germanicos exercitus sibi conciliauit, Treueris imperij sedem statuit, vnde *Trevericus Imperator* Gregorio Turonensi dicitur: alamque, vt inquit Gildas, alteram ad Hispaniam, alteram ad Italiam extendit. In quem cùm statim Gratianus mouisset, post quinque dierum velitationes à suis desertus, in fugam coniectus, & ab Andragathio ad Sigugum pontem occisus. Qua victoria elatus, filium suum Victorem Cæsarem declarauit Maximus, & in Gratiani duces sęuijt, Valentinianus Augustus Gratiani filius Diuum Ambrosium legatũ ad Maximum de pace misit, quam obtinuit. Theodosius etiam Augustus qui Orienti prefuit, ex postulatis, siue potiùs mandatis legatorum Maximi,

Gratianus.

Maximus.

mi, ipsum Imperatorem agnouit, & imaginem eius Alexandrinis conspiciendam exhibuit. Iam per omnium fortunas grassatus publica paupertate cupiditatem satiauit, Priscillianistas hæreticos acerbiùs exagitauit, Tyrannidi defensionem religionis catholicæ prætendit. Tanto deinde terrore Italiam ingreditur, vt Valentinianus cum matre ad Theodosium confugerit, Italiæ vrbes illum admiserint, omnique honore sint prosecuti, præcipuè Bononienses apud quos extat adhuc Inscriptio.

Priscillianista.

DD. NN. MAG. C. MAXIMO, ET FL.
VICTORI PIIS FELICIBVS SEMPER
AVGVSTIS BONO. R.P. NATIS.

Theodosius tandem Valentiniani precibus fatigatus signa in Maximum mouit, qui illi in Pannonia occurrit, vbi vno & altero aduerso prælio fractus fugam capessit, & Aquileiam petit, ibi à militibus suis dum pecuniam distribuit, captus & Imperatorijs insignibus nudatus ad Theodosium perducitur, qui carnifici statim tradidit, cùm quinque iam annos purpuram gessisset. Vnde in Aquileiæ laudem Ausonius.

Aquileia.

Non erat iste locus: meritò tamen aucta recenti,
Nona inter claras Aquileia cieberis vrbes
Itala ad Illyricos obiecta colonia montes,
Mœnibus & portu celeberrima: sed magis illud
Eminet, extremo quòd te sub tempore legit,
Soluerat exacto cui iusta piacula lustro
Maximus *armigeri quondam sub nomine lixæ:*
Fœlix qui tanti spectatrix læta triumphi,
Puniſti Ausonio Rutupinum Marte latronem.

Et ad hunc referendi sunt hi versus ex columna quæ est Constantinopoli. Nam cùm Theodosius moueret in Maximum teste Zosimo, Proclus erat prætor vrbanus.

Difficilis quondam dominis parere serenis
Iussus, & extinctis palmam portare tyrannis,
Omnia Theodosio cedunt, soboliq; perenni.
Terdenis sic victus ego, domitusque diebus,
Iudice sub Proclo superas elatus ad auras.

Andragathius cùm iam eius spes esset deploratissima è naui se in mare præcipitauit, Victor Maximi filius in Gallia superatus, captus & occisus, Britanni verò qui Maximi partes sequebantur

in

in Armorica Galliæ sibi sedes viribus acquisiuerunt. Theodosius statim à victoria sic edixit, *Nullus sibi honorem audeat vendicare, quem tyrannica concessit audacia, sed ad pristinum statum damnata præsumptio reuocetur.* & Valentinianus. *Omne iudicium, quod Maximus infandissimus Tyrannorum credidit promulgandum, damnamus.* Ambrosius verò in funere Theodosij exclamat, *Maximum & Eugenium miserabili exemplo apud inferos testari quàm durum sit principibus suis arma irrogare.* Vt semel dicam, hæc victoria adeò magna & memorabilis visa, vt testante Procopio, Romani deinceps illum diem quotannis festum agitârint.

Theodosio successit in occidentali imperio filius Honorius, sub quo & Pelagius Britannus venena suæ perfidiæ contra diuinę gratię auxilium dispersit, & Stilico Britanniam contra Pictos, & Saxones communiuit, vnde Britannia de se apu d Claudianum. *Theodosius.* *Pelagiana hæresis.*

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam quum Scotus Hybernem
Mouit, & infecto spumauit remige Thetis.
Illius effectum curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littore toto
Prospicerem dubijs venientem Saxona ventis.

Satisque tuta ab hostibus Britannia tunc videbatur. Alibi enim canit ille Poeta

domito quòd Saxone Thetis
Mitior, aut fracto secura Britannia Picto.

At cùm Barbari vndique prouincias affligerent, Britannicis exercitibus adeò erant formidabiles, vt ad Tyrannos eligendos se conuerterint, primùm Marcum in Regio solio collocârunt, eique tanquam rerum in his locis potienti paruerunt. Eo deinde necato, veluti moribus illorum non respondente; Gratianum municipem in medium producunt, purpuráque & corona cinctum, ceu principem obseruantes comitantur, verùm & huic neglecto post quatuor menses imperium abrogant, vitam eripiunt, & Constantino cuidam auspicati nominis omine rerum summam tradiderunt, qui in Galliam profectus cùm paucos annos rerum potitus esset, Arelati captus, & trucidatus, de quo alibi fusiùs. Interim Honorius ciuitates Britanniæ auxilium postulantes literis hortatus est, vt sibi cauerent, & consulerent. His temporibus Chrysanthus Episcopi Martiani filius, qui cùm Consularis Italiæ sub Theodosio fuisset, Vicarius Britanniæ factus fuit, in Rerumpub. administratione eam admirationem, & laudem meritus, vt inuitus *Marcus.* *Zosimus.* *Gratianus.* *Constantinus.* *Vide in Honorio.* *Zosimus.* *Nicephorus.*

Historia tripartita.

inuitus factus fuerit Episcopus Constantinopolitanus, qui vt legitur, nihil ex redditibus Ecclesiasticis capere solitus nisi dominico die panes duos. Victorinus etiam Britanniam sub hoc tempus rexit. In cuius laudem apud Rutilium Claudium hi extant versiculi.

Conscius Oceanus virtutum, conscia Thule,
Et quacunque ferox arma Britannus arat.
Quæ præfectorum vicibus frenata potestas
Perpetuum magni fœnus amoris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tanquam medio rector in orbe fuit.
Plus palmæ est illos inter voluisse placere,
Inter quos minor est displicuisse pudor.

Reliquos Britanniæ præfectos eruissem fortasse omnes, si quod promisit, præstitisset Ausonius, qui dixit se memoraturum illos qui

Aut Italûm populos, Aquilonigenasque Britannos
Præfecturarum titulo tenuere secundo.

Romanum imperium nunc quasi ætate ingraescente barbaricisque bellis præpeditum, planè mancum, & omnibus membris captum iacuit. Britannique acceptis Honorij Augusti literis excitati arma sumpserunt, vt vrbes suas tuerentur, verùm cùm barbaris vndique superinfusis pares non essent, *Mittuntur*, vt inquit Gildas, *queruli legati scissis (vt dicitur) vestibus, opertisque fabloue capitibus, impetrantes à Romanis auxilia, ac veluti timidi pulli patrum fidissimis alis succumbentes, ne penitus misera patria deleretur, nomenque Romanorum quod verbis tantùm apud eos auribus resultabat, vel exterarum gentium opprobrio obrosum vilesceret.* Quibus subinde auxilium submisit Ætius qui Galliæ præerat, legionemq; sub ductu Gallionis, qui murum primùm è cespite, deinde è saxo viuo construendum curauit. Post decimum sextum annũ rursum miseri Britanni epistolam ad Ætium miserunt hoc modo loquentes.

Vide Murum Pictum.

Blondus.

ÆTIO. III. COS.

Gildas.

BRITANNORVM GEMITVS.

Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter hæc duo genera funerum aut ingulamur, aut mergimur.

Romani à Britannia recedunt anno Christi 446. anno Valen.

Iam confecta erat in Britannia Romanorum imperij periodus, quingentesimus nimirùm à Cæsaris ingressu annus, cùm Theodosio Iuniore imperante, Romani transuectis ad Galliam defendendam

defendendam legionibus, & defossis (vt habet Florentius Vigornienſis) theſauris, Britanniam ſua iuuentute crebris delectibus exhauſtam, omnique præſidio nudatam Pictorum & Scotorum immanitati reliquerunt. Vnde Proſper Aquitanus verè ſcripſit. *Hac tempeſtate pra infaletudine Romanorum vires funditùs attenuata Britannia.* Et noſter Malmesburienſis hiſtoricus. *Cùm Tyranni nullum in agris prater ſemibarbaros, nullum in vrbibus prater ventri deditos reliquiſſent: Britannia omni patrocinio inuenilis vigoris viduata, omni exercitio artium exinanita, cunctarumque gentium inhiationi diu obnoxia fuit. Siquidem è veſtigiis Scotorum & Pictorum incurſione multi mortales caſi, villa incenſa, vrbes ſubruta, prorſus omnia ferro incendioq; vaſtata. Turbati inſulani qui omnia tuta putarent, quàm prelio decernere: partim pedibus ſalutem quarentes fuga in montana contendunt, partim ſepultis theſauris, quorum plerique in hac atate defodiuntur: Romam ad petendas ſuppetias ire intendunt.* Sed vt Nicephorus verè ſcripſit. *Valentinianus III. non ſolùm Britanniam, Hiſpaniam & Gallias qua eius imperio auulſa fuerant, recuperare non potuit, ſed Africam etiam perdidit.* Non ſine cauſa igitur hoc ſeculo exclamauit Gildas. *Britannia omni armato milite, militaribus copijs, rectoribus licèt immanibus, ingenti iuuentute ſpoliata.* Nam præter eos quos Maximus ille, & vltimus Conſtantinus abduxerunt, ex Inſcriptionibus antiquis, & Notitia Prouinciarum conſtat quòd hi ſubſcripti militabant Romanis diſperſi per prouincias, qui continuò ex Britannia ſuppleti.

Legio IX. *Britannica.*
Legio XI. *Britannica.*
Legio XIIII. *Britannica.*
Legio XX. *Britannica.*
Legio XXXIIII. *Britannica Pia Fidelis.*
Ala Britannica Milliaria.
Cohors Prima Ælia Britannorum.
Cohors III. *Britannorum.*
Cohors VII. *Britannorum.*
Cohors XXVI. *Britannorum in Armenia.*
Britanniciani ſub Magiſtro peditum.
Inuicti Iuniores Britannicani } inter auxilia
Exculcatores iun. Britann. } Palatina.
Britones cum Magiſtro Equitum Galliarum.
Inuicti Iuniores Britones intra Hiſpanias.
Britones Seniores in Illyrico.

Ala IIII. *Britonum, &c.*

Hinc minimè mirum si Britannia delectibus exhausta, barbaris fuerit exposita; & verum illud Taciti probatur. *Nihil validius Romanis exercitibus nisi externum.*

Saxones euocati. Haud longo pòst tempore *Saxones* à Britonibus in auxilium euocati in hospites exitiabile bellum conflârunt, miserósque Britannos post ancipites bellorum euentus, vberiori insulæ parte, & antiis sedibus exuerunt.

Britones Armoricani. Eodem tempore Britannorum nonnulli saluti suæ consulentes in Armoricam se contulêrunt, (vbi etiam alij, qui Constantino Max. si Malmesburiensi fides, & Maximo militârunt, iam antè confederant) noménque nouum imposuêrunt, vnde Iul. Scaliger in Vrbibus.

Vicit Aremoricas animosa Britannia gentes,
Et dedit impósito nomina prisca iugo.

Nec ante hæc tempora Britanni in Gallia habitarunt, nisi illi quos in Picardia Plinius locare videtur. Nam si quis ex 4. Scribonis existimet cum Volaterrano Britanniam vrbem fuisse in Gallia, codicem Græcum vel inspiciat, & se facilè docebit illum de Britannia insula non de vrbe loquutum fuisse. Illum autem Dionysij Afri versiculum.

Ἔνθ' Βρεττανίη
Ὄνομα νέμεται ψυχρὸν βόος, ἔνθα Βρεττανοὶ
Ἀλλοί τε φῦλα νέμονται ἀρειμανίων Γερμανῶν.

In Vrbibus. Malunt nonnulli cum Stephano de nostris, quàm cum Eustathio de Armoricanis intelligere, maximè cùm Festus Auienus vetustus sanè scriptor ita reddiderit.

Cauris nimium vicina Britannis,
Flauáq; cæsariem Germania porrigit ora.

Armorica. Ante Britannorum nostrorum aduentum hæc regio primùm *Armorica* dicta erat, i. ad mare sita, deinde Britannicè *Llydaw* i. littoralis, Latinè *Letania* apud nostros mediæ ætatis scriptores, vnde Letos fuisse suspicor quos in Gallia nominat Zosimus, postremò *Britannia Minor* à Britannis nostris. Qui vt est apud Nennium tenuerunt regiones *à stagno quod est super montem Iuis vsque ad ciuitatem quæ vocatur Cantgine, & ad cumulum occidentalem* i. *Cruc occhidient.* Hi (vt ex Rutilio Claudio, & Ægidio Masserio colligi possit) qui quasi serui primò erant, libertatem in Armoricanos erexerunt, translata in se Repub. quam fortissimè primò sub regibus, posteà sub Comitibus, & nuper sub Ducibus

Letí Gallia.

cibus contra Gothos & Francos propugnarunt. Quid de his fabulatur Nennius, accipe ipsius Nennij verbis. *Britones Armorici qui vltra mare sunt, cum Maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes, quum redire nequierant, occidentales partes Gallia solo tenus vastauerunt, acceptisque eorum vxoribus & filiabus in coniugium, omnes earum linguas amputauerunt, ne eorum successio maternam linguam disceret, vnde & nos illos vocamus in nostra lingua* Lhet Vydion, *id est, semitacentes, quoniam confuse loquuntur.* Sed reiectis fabellis, Hi quibus, vt inquit Glaber Rodolphus, *sola fuerunt diuitia libertas fisci publici, & lactis copia,* in eam potentiam statim excreuerunt, vt Gothis, quò minùs Galliam totam occuparent obstaculo fuerunt, vt videre est apud Procopium, qui *Arboricos* pro *Armoricos*, & apud Sid. Apollinarim, qui *Britannos super Ligerim sitos* appellat, & Riothimus Rex horum Britannorum XII. millia in auxilium Romanorum contra Gothos eduxerit, vt apud Iornandem leginus, cùm Eoricus Visigothorum Rex iam Gallias esset occupaturus. Britannosq; hos etiam prælio contra Attilam interfuisse testatur Callimachus Experiens. Bella autem quibus posteà Carolum Magnum, & Francorum reges exercuerunt, Rhegino, & alij satis fusè explicârunt.

470

Arborici pro Armorici.

470 *Sigeberti.*

Reliqui Britannorum, qui patriam in patria quæsiuerunt, in Occiduos insulæ tractus naturæ munimentis, montibus & æstuarijs obseptos, scilicet in *Walliam*, quam nunc dicimus, & *Cornwalliam* se subduxerunt. Huius incolas Saxo Cornpealer, illius Britpealer nuncupauit. Quod enim exterum & peregrinum, Walsh illis dicitur, vnde etiam *Wallones* in Belgica, & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi Britowalli bellicosissima gens, multis seculis libertatem sub suis regulis tutati sunt, licétque fossa admirandi operis, quam Offa Rex perduxit, ab Anglo-Saxonibus fuerint disclusi, eorum tamen vrbes ferro flammâque subinde vastârunt, itidémque ab illis grauissima quæque pertulêrunt. Tandem Edwardo Primo regnante, vt ipse de se scribit, *Diuina prouidentia quæ in sui dispositione non fallitur, inter alia sua dispensationis munera, quibus nos & regnum nostrum Anglia decorari dignata est, terram Wallia cum incolis suis priùs nobis iure feodali subiectam, iam sui gratia in proprietatis nostræ dominium, obstaculis quibuscunque cessantibus, totaliter & cum integritate conuertit, & coronæ regni prædicti, tanquam partem corporis eiusdem annexuit, & vnit.* Subsequenti tamen ætate nullo modo induci potuerunt, vt seruitutis iugum subirent, nec vllâ ratione res componi, & funestissimum

Cornwalli. Britwealsh. Walsh. Walli.

Statutum Wallia

neſtiſſimum inter gentes odiũ reſtingui potuit, donec HENRICVS VII. ab illis oriundus ſalutarem manum iacentibus Britannis porrexerit, & HENRICVS VIII. in parem iuris libertatisq; conditionem, atque nos ipſi Angli ſumus, acceperit. Ex quo tempore, & non paucis antè annis immobilem eorum fidem, obſequiúmq; Angliæ reges ſunt experti. Illi verò *Cornwalli* licet vires omnes ad patriæ ſalutem tuendam animosè contulerint, cùm tamen in Saxonum poteſtatem conceſſerunt, vtpote nec numero valuerunt, nec regio ſatis à natura munita eos tutari potuit.

Hæc de Britannis & Romanis dicta ſufficiant. Sed cùm de incolis agatur non tacendum eſt, quod Zoſimus libro primo tradit, Probum Imperatorem *Vandalos*, & *Burgundos*, quos deuicerat, in Britanniam miſiſſe, qui ſedes hîc nacti vtilem operam Romanis præſtiterunt, quoties aliquis ſeditionem moliretur. Vbi verò ſederint neſcio, niſi in agro Cantabrigienſi. Geruaſius enim Tilburienſis meminit antiqui valli in illo agro, quod **Wandelsburg** vocat, Vandalorumque opus fuiſſe dicit.

Vandali & Burgundi in Britannia.

Nec ſuſpicetur quiſpiam Conſtantij temporibus Pœnos hîc ſedes habuiſſe ex his Eumenij Rhetoris verbis, *Niſi fortè non grauior Britanniam ruina depreſſerat, quàm ſi perfuſo tegeretur Oceano, quæ profundiſſimo Pœnorum gurgite liberata ad conſpectum Romanæ lucis emerſit.* Vetuſtus enim codex qui fuerat Humfredi Ducis Gloceſtrenſis, nunc eſt honoratiſſimi Baronis Burghlæi ſummi Angliæ Theſaurarij *pœnarum gurgitibus* legit. De calamitatibus enim & pœnis loqui videtur, quibus ſub Carauſio fuit affecta.

Quod Agathias in hiſtoriarum ſecundo habet, *Hunnica natio Britones ſunt*, ne quis inde Britannos in calumniam trahat, vel Hunnos exiſtimet. Βίτωνες etenim Græco codice, non Britones legi, teſtatus eſt mihi iampridem vir eruditiſſimus Franciſcus Pithœus, & nunc prodidit I. Lewenclaius de re hiſtorica meritiſſimus.

Cùm verò inter omnes doctos in confeſſo ſit plurimum lucis ad hiſtorias antiquas illuſtrandas ex antiquis nummis exoriri, placuit numiſmata quædam cùm Britannorum qui primùm Romanum iugum ſubiere, tùm etiam Romanorum Imperatorum præcipuè quæ ad Britanniam faciant, lectori hîc exhibere ex theſauro Roberti Cottoni de *Connington* qui hæc ſtudiosè vndique conquiſiuit, & nobis pro ſua humanitate libens lubenſque communicauit.

Numma Britannicj antiqui

Nummi antiqui Romanor. qui ad historiã Britannicam præcipue spectant.

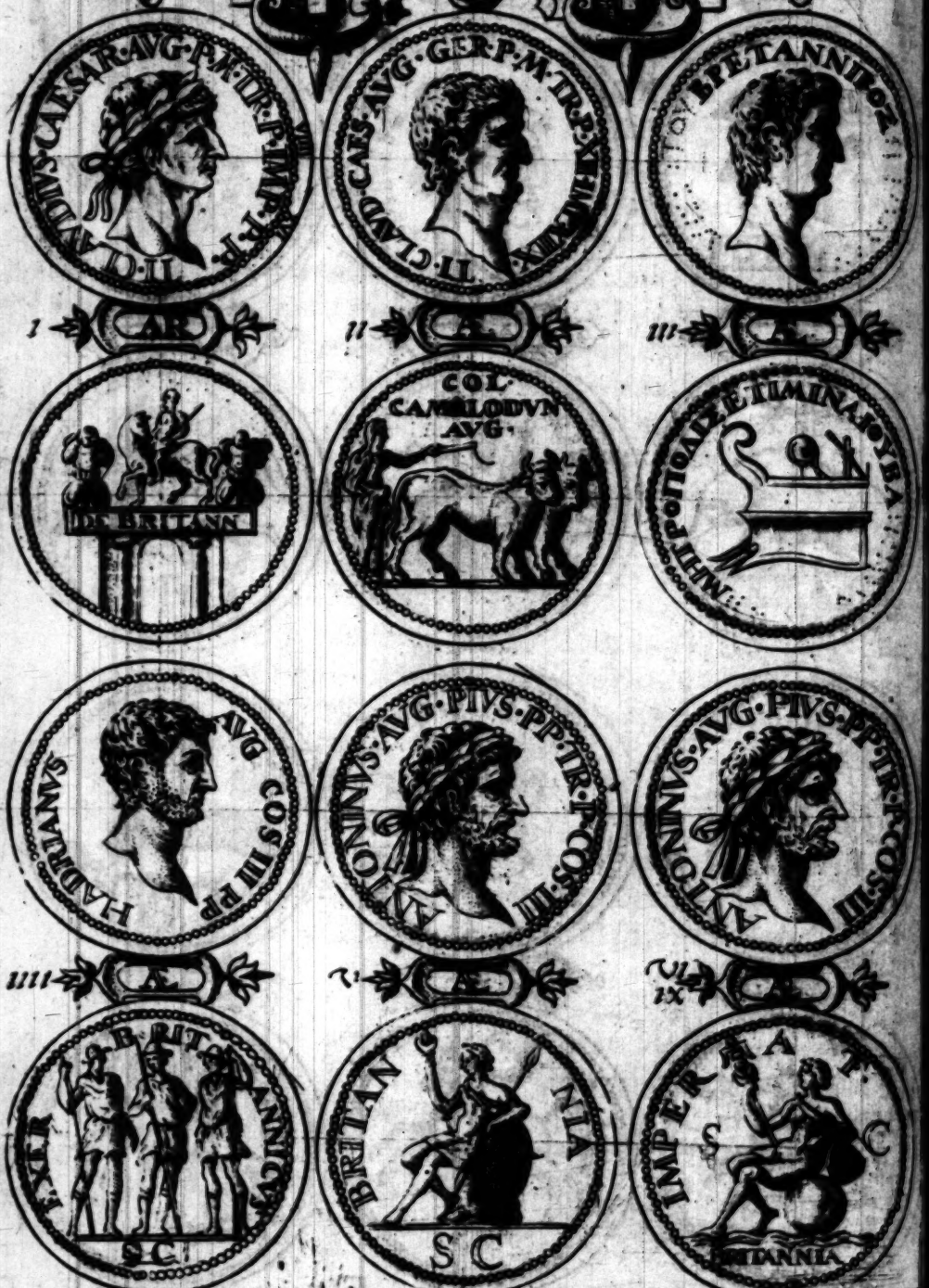

Nummi antiqui Romanor. qui ad historiã Britannicam precipue spectant.

Nummi antiqui Romanorum qui ad historiã Britannicam præcipue spectant.

Nummi antiqui Romanorum, qui ad historiam Britannicam præcipue spectant.

Nummi antiqui Romanorū qui ad historiā Britannicam præcipuè spectant

Iohannes Speed excud. Willms Rogers sculp.

Numm antiqui Romanorum qui ad histo-
riam Britannicam præcipue spectant.

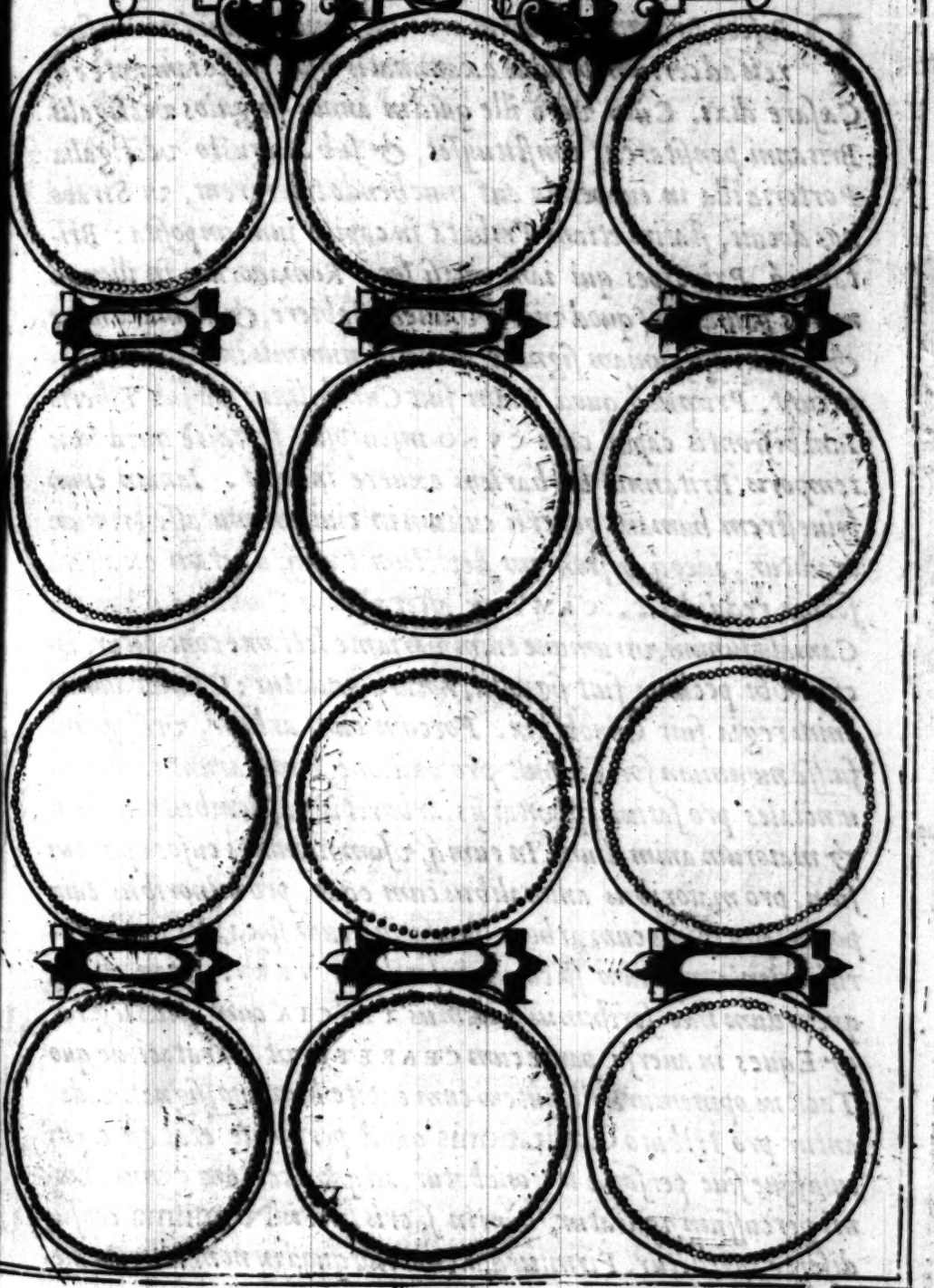

Notæ ad antiquos Romanorum nummos.

PRiſcos Britannos nummo æreo aut annulis, ſine laminis ferreis ad certum pondus examinatis vſos fuiſſe iam antè ex Cæſare dixi. Cùm verò ille quidin annos ſingulos vectigalia Britanni penſitarent conſtituiſſet, & ſub Auguſto vectigalia Portoriailla in euehendo aut inuehendo tolerarent, vt Strabo nos docuit, ſtatim etiam Tributa in capita ſunt impoſita: Britanniq; Principes qui iam quaſi ſocij Romanorum in illorum mores paulatim (quod victis vſuuenit) abiere, & Romano more & pondere pecuniam ſignare, nomenq; nummis inſcribere inceperunt. Primusq; quod ſciam fuit Cunobilinus qui ſub Tiberio Iani biſrontis caput cum CVNO inſculpſit, fortaſsè quòd tunc temporis Britannia barbariem exuere incepit. Ianum enim ſylueſtrem humani generis cultum in ciuilem mutaſſe primùm traditur, ideoq; biſrontem depictum tamq; alteram ex altera forma reddiderit. CAMV ex altera parte Camulodunum ſiue Camalodunum, vtrumque enim variante lectione concipitur, locum vbi pecunia fuit ſignata, notare videtur: Camalodunum enim regia fuit Cunobilini. Porcum cum arbore, vectigalem fuiſſe nummum fortè innuit pro paſtione, Penſitarunt enim prouinciales pro ſatiuis, plantarijs, arboretis, paſtionibus minorum & maiorum animalium. In eumq; vſum nummos cuſos opinatus ſum, pro maioribus animalibus cum equo, pro minoribus cum porco, pro ſyluis cum arbore, pro ſatiuis cum ſpica. Vt in illa Verulamienſium, cum ſpica qui inſcribitur VERV. Et in altero, quem dum hæc ſcribimus vidimus TASCIA cum ſpica legitur & Eques in auerſa parte cum CARETI, vt Carataci de quo Tacitus, opinemur. Illi autem cum capite humano, ſignati videantur pro tributo Capitationis quod perſonale erat & capiti cuiuſque ſiue perſonæ imponebatur, ad quod certum genus nummi percuſſum videatur, cùm in ſacris literis Nomiſma cenſus diſertè appelletur. Firmiusq; hoc credo quod in nonnullis Monetarium

Appianus.

tarius pecuniam signans exprimitur cum TASCIA, quod apud Britannos Denarius tributi significat. D.Powell.

Notæ ad Romanorum Numismata.

Primus Romanorum post Cæsarem Claudius seriò Britanniam cogitauit, transmissoq; exercitu australem partem in prouinciæ formam redegit, Quo tempore signatus hic primus nummus videatur qui compendio inscribitur. TI. CLAVD. CAES. AVG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. *id est Tiberius Claudius Cæsar Augustus Pontifex Maximus Tribunitia potestate ix. Imperator xvi. Vt semel autem adnotem. Post Iulium Cæsarem, qui Romanæ Monarchiæ fundamenta iecit, omnes successores in eius honorem dici voluerunt Cæsares, & Augusti quasi hominum naturam excederent, quæ enim sacrosancta Augusta dicuntur, Pontifices Maximi, quòd omnibus sacerdotijs essent consecrati, sacrisq; præessent, Tribunitiamq; potestatem vsurpârunt (Tribuni enim dici noluerunt) vt essent inuiolabiles. Hac enim authoritate si quis eis malediceret, aut vim afferret, indemnatus vt sacrilegus occideretur, potestatemq; Tribunitiam quotannis renouarunt, vnde summa annorum imperij concipi solebat. Postremò* Imperatores *sunt dicti, quòd amplissimum esset eorum imperium, eoque nomine Regum & Dictatorum potestas contineretur. Totiesq; Imperatores sunt dicti quoties aliquid præclarè pro se aut duces in prælio gessissent. Cùm verò in auersa huius nummi parte arcus sit triumphalis cum equestri figura inter duo trophea cum titulo* DE BRITANN. *duplicem victoriam nono Claudij anno ex numero Tribunitiæ potestatis, reportatam fuisse iudicarim.* I. Dio Cassius.

Ex numeris & inscriptione in secundo numismate quod etiam Claudij, docemur illum duodecimo imperij anno, re bene in Britannia gesta decimo-octauò Imperatorem fuisse acclamatum & Coloniam Camalodunum Augusti eo tempore deductam, quod innuit expressus colonus cum vacca & tauro. Romani, *inquit Seruius,* II.

Cæs in Orig. *Seruius*, condituri enim ciuitates, taurum in dextra, vaccam intrinsecus iungebant cincti ritu Gabino, id est togæ parte caput velati, parte succincti, tenebant stiuam incuruam, vt glebæ omnes intrinsecus caderent. Et ita sulco ducto, loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum.

III. *Claudij filius cuius est tertius nummus charactere Græco ob res à patre fœliciter gestas* BRITANNICI *cognomine quo quasi proprio vteretur Senatus-consulto ornatus erat, Quid verò velit dimidiata in illo nauis cum inscriptione Metropolis Etiminij Regis. Sanè mihi non liquet quis ille Etiminius nisi lubeat suspicari illum ipsum fuisse Adiminium Regis Cunobilini filium quem ad C. Caligulam transfugisse diximus.*

IIII. *Qui ordine quartus est Hadriani nummus cum scriptura* HADRIANVS AVG : CONSVL III, PATER PATRIAE. *& in altera parte* EXERCITVS BRITANNICVS *per tres milites representatus, indicarim denotare tres legiones anno Christi* 120 *tunc enim ille* III. *Consul, in Britannia egisse, scilicet Secundam Augustam, Sextam Victricem, & Vicesimam Victricem.*

V. VI. *Quintus & sextus qui sunt Antonini Pij, inscripti* Antoninus Augustus Pius pater patriæ Tribunitia potestate Consul tertium, *& in auersis partibus habent alter Britanniam rupibus insidentem cum signo militari, hasta, & scuto, alter eandem globo insidentem, signati videntur in Antonini Pij honorem à Prouincia Britannia cùm ille imperium auspicaretur anno Christi* 140. *Ille militaris prouinciæ Britanniæ habitu denotat Britanniam tunc temporis militari gloria floruisse, vt quem Italia in eius honorem eo tempore percussit, habet figuram insidentem globo cum Cornucopiæ, ad omnium rerum copiam, quem Sicilia, habet figuram cum spicis ad fœcunditatem,*

quam

quam Mauritania figuram hastilia tenentem cum equo, ad equestrem eius prouinciæ gloriam denotandam. Huc etiam referendus est nonus qui eiusdem est Antonini, sed non suo loco positus. IX.

Septimus nummus qui Commodi, tantùm docet illum ob victoriam contrà Britannos BRITANNICI *nomen sibi assumpsisse: In altera enim parte victoria cum palma scutum tenens, & deuictorum Britannorum scutis insidens cum* VICTORIA BRITANNICA *cernitur.* VII.

Octauus qui est Caracallæ & non suo loco hic ponitur, signatius ostendit ex numeris illum deuicisse hostes in Britannia anno salutis 214. & ex tropheo, quod meliùs quàm sculptor depinxit his versibus Virgilius VIII.

Ingentem quercum decisis vndique ramis
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti ducis exuuias, tibi magne trophæum
Bellipotens: aptat roranteis sanguine cristas,
Telaque trunca viri.

Idem sentiendum est de duodecimo, qui est eiusdem Caracallæ. XII.

In illis verò Seueri, & Getæ nihil est obscuritatis. X. XI.

AElianus quis hic fuerit nondum constat, A Pomponium AElianum inter xxx. tyrannos aliqui enumerant C. L. AElianum, alij inter VI. *tyrannos sub Diocletiano statuunt. Sunt etiam qui opinantur hunc illum ipsum fuisse tyrannum in Britannia sub Probo Imperatore cuius suppresso nomine meminit Zosimus & de quo suprà. Certè quocunque fuerit tempore, in Britannia Augustum appellatum existimamus, cùm eius nummi solummodò in hac Insula reperiantur qui inscribuntur* IMPERATOR CL. AELIANVS PIVS FOELIX AVGVSTVS. *In altera parte* VICTORIA AVGVSTI, *quod innuit illum barbaros aliquos deuicisse.* XIII.

Carausij

XIIII. *Carausij nummus cum inscriptione* Imperator Caius Carausius Pius Fœlix Augustus, *& in altera parte* PAX AVGVSTI *eo tempore percussus videtur, cum mare Britannicum piraticis infestum pacâsset.*

XV. *Cùm Allectus qui Carausium è medio sustulit purpuram induisset, & viriliter se contra barbaros gessisset, hunc nummum cum* VIRTVS AVGVSTI *percussit, literæ* Q. L. *alij Quartarium Londini cusum, alij Quæstorem Londinensem denotare volunt.*

XVI. *Cùm Constantius Chlorus diem Eboraci obijsset & iam in diuos solenni consecratione relatus esset, in eius honorem & memoriam hic nummus signatus, quod ex inscriptione constat, & templo inter duas Aquilas. Notæ subiectæ* P. LON. *Pecuniam Londini signatam euincunt.*

XVII. *Vxor eius Flauia Helena natione Britanna vt tradunt historiæ nostræ, & confirmat maximus ille historicus Baronius, cùm filius Constantinus Maximus Tyrannum Maxentium fudisset, & titulum* Fundatoris Quietis, & Liberatoris orbis *accepisset, parta Reipublicæ securitate, hunc in eius honorem signatum habuit pecuniam Treueris, vt ex literis* S. TR. *constat, i. Signata Treueris.*

XVIII. *Constantinus Maximus magnum Britanniæ ornamentum, hunc cum* GLORIA EXERCITVS *ad milites deliniendos penes quos, non imperatorem eo seculo fuit imperium, percussit Constantinopoli, vt ex literis subiectis* CONS. *docemur.*

XIX. *Constantinus Iunior filius Constantini Maximi, cui cum alijs regionibus obtigit Britannia hunc nummum signauit patre superstite, Nobilis enim Cæsar tantùm dicitur, quod nomen designatis imperij Successoribus tribui solitum. Ex ædificio &*

PROVI-

PROVIDENTIAE CAESS. *illum cum fratre aliquid opus publicum extruxisse, vti ex* P. LON. *percussum fuisse Londini hunc nummum intelligimus.*

A Magnentio qui patre Britanno natus hoc percussum videatur numisma quod inscriptum, Dominus noster Magnentius Pius Fælix Augustus, *& ad ineundam gratiam cum Constantio videatur postquam publicum aliquem hostem profligasset, Notæ enim* DD. NN. AVGG. *i. Domini nostri Augusti, duos tunc innuit fuisse Augustos. Illud* VOTIS V. MVLTIS X. *denotat quòd populus vota tunc nuncupabat, vt* V. *annos floreret Imperator, & numero multiplicato multa decennia faustis acclamationibus comprecabantur. Huc facit illud in Nazarij Panegyrico.* Quinquenalia beatissimorum Cæsarum occupatos in gaudijs habent, sed in destinatis decennijs iam vota properantia & spes volucres constiterunt. P.AR. *Arelati hunc denarium signatum denotat.* XX.

Constantius Magnentio fuso & Britannia recuperata, in honorem Exercitus hunc signandum curauit, R. *in basi notat esse ex officina monetaria quæ erat Romæ.* XXI.

In Valentiniani honorem cum Britanniam collabentem restituerit, & recuperatam partem de suo nomine VALENTIAM *diceret, hic Antiochiæ vt ex literulis subiectis colligatur.* XXII.

Ad Gratiani nummum nihil occurrit quod adijciam nisi quod ad Maxentij modo dixi. XXIII.

Cùm Magnus Maximus ab exercitu Britannico creatus esset Augustus, eiusque itidem filius Victor: in militum gratiam & gloriam hos nummos signarunt, Theodosiusque cum illos sustulisset eadem de causa illum cum VIRTVTE EXERCITVS *percussit.* XXIIII. XXV. XXVI.

XXVII. *In illo aureo Honorij nihil est quod adnotem nisi ex* AVGGG. *tres fuisse ea tempestate Augustos.* CONOB *verò illud denotat Obrizum esse aurum Constantinopoli signatum. Nusquam enim nisi in aureis legitur illud* CONOB. *quantum hactenus obseruaui.*

Nummos antiquos tùm Britannorum, tùm Romanorum ... iam suis typis dederimus, Lectoris etiam interesse putamus Chorographicam Britanniæ tabellam (cum fuerat Romanorum prouincia) priscis nominibus hoc in loco interserere, non quidem illam accuratam. Quis enim præstabit? sed è qua si nihil aliud ... tamen ediscas, quotidie aliquid in hoc orbe mutari, noua vrbium fundamenta iaci, noua gentium nomina extinctis nominibus prioribus exoriri, & quod ait ille,

Non indignemur mortalia corpora solui
Cernimus exemplis oppida posse mori.

PICTI

XXVII. *In illo aureo Honorij nihil est quod adnotem nisi ex illo* AVGGG *tres fuisse ea tempestate Augustos.* CONOB *verò il-* [redacted] *brizum esse aurum Constantinopoli signatum.* [redacted] *niſi in aureis legitur illud* CONOB. *quam obſeruaui.*

Nummos antiquos tùm Britannorum, tùm Romanorum cùm iam ſuis typis dederimus, Lectoris etiam intereſſe putamus Chorographicam Britanniæ tabellam (cum fuerat Romanorum prouincia) priſcis nominibus hoc in loco interſerere, non quidem illam accuratam. Quis enim præſtabit? ſed è qua ſi nihil aliud hoc tamen ediſcas, quotidie aliquid in hoc orbe mutari, noua vrbium fundamenta iaci, noua gentium nomina extinctis nominibus prioribus exoriri, & quod ait ille,

[redacted] *indignemur mortalia corpora ſolui*
cernimus exemplis oppida poſſe mori.

[redacted]

[redacted]

PICTI

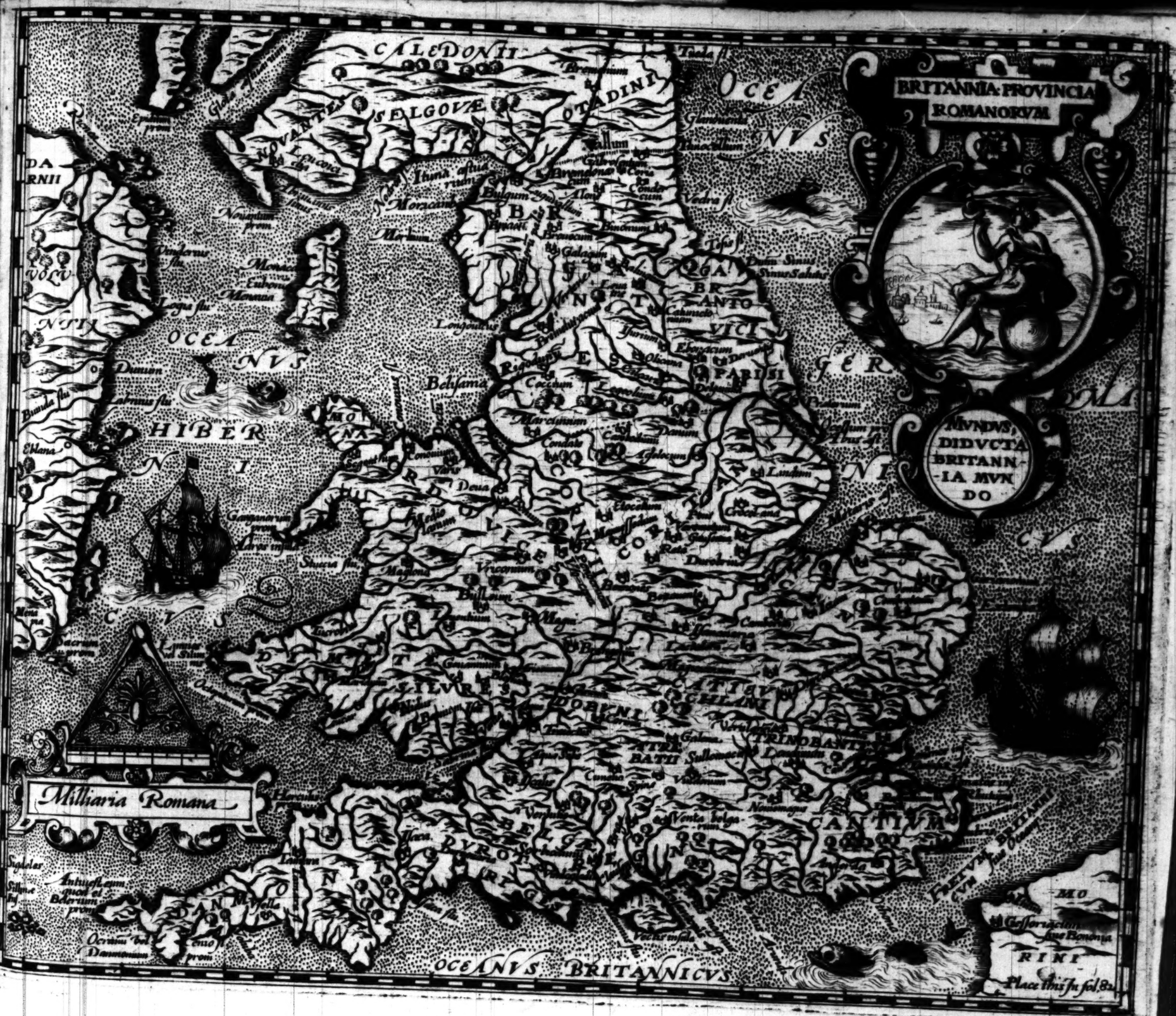
BRITANNIA PROVINCIA ROMANORVM
MVNDVS DIDVCTA BRITANNIA MVNDO
Milliaria Romana
CALEDONII
SELGOVÆ
OTADINI
OCEANVS
HIBERNI
OCEANVS BRITANNICVS
Place this fu fol. 82

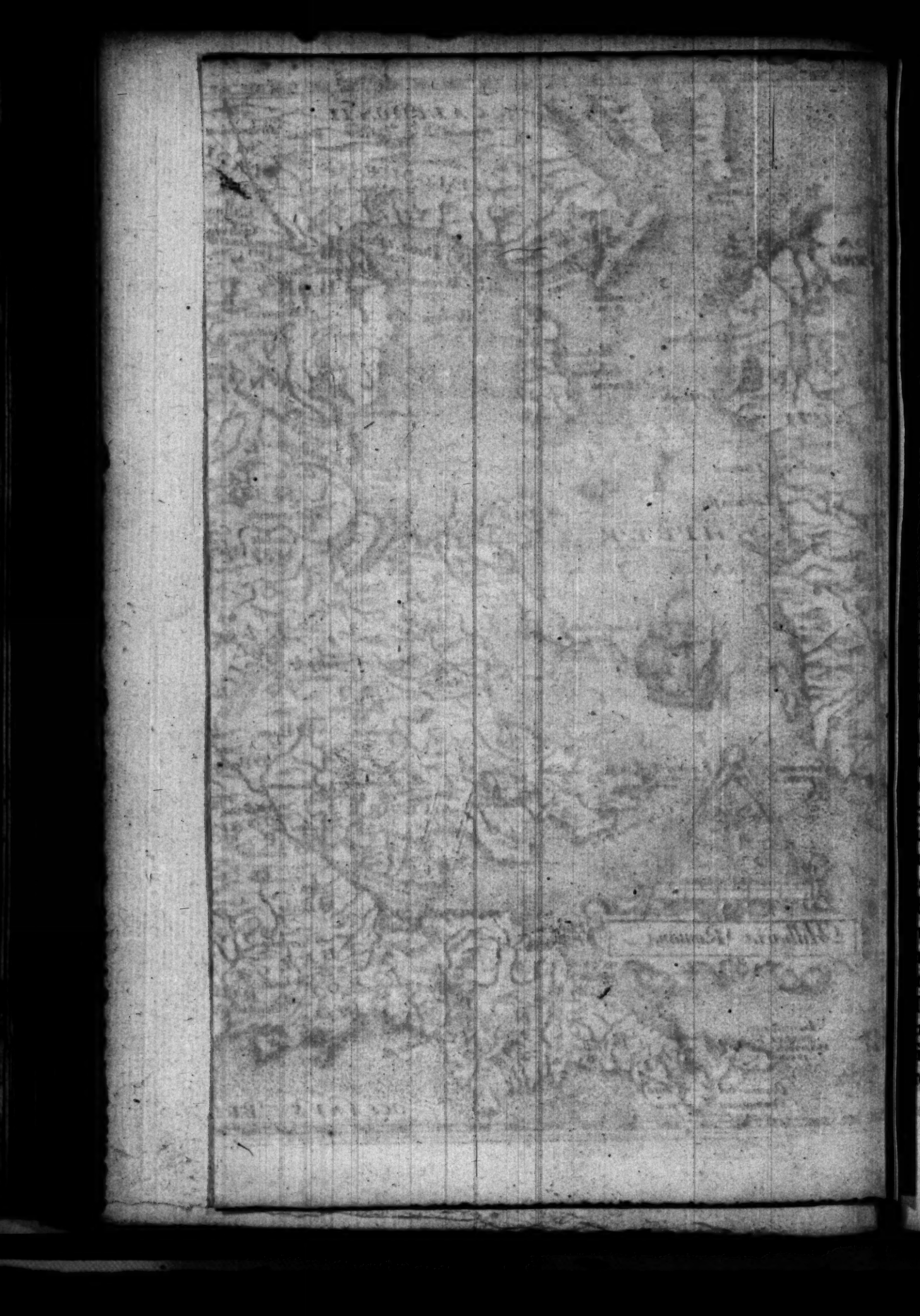

AD alios Britanniæ incolas nunc accedamus, & primùm ad Pictos, quibus primas in antiquitate post Britannos detulerunt Historici. Hos Hector Boetius ab Agathyrsis, Pomponius Lætus, Auentinus, & alij à Germanis, nonnulli à Pictonibus Galliæ, Beda à Scythis deducit. *Contigit*, inquit, *gentem Pictorum de Sythia (vt perhibent) longis nauibus in Britanniam peruenisse.* Ego verò in tanta varietate quid sequar non video, vt tamen quod res sit dicam, & sententiam meam proferam. Nisi hac in re venerabilis Bedæ auctoritas omnibus omnium coniecturis præponderaret, Pictos non aliunde aduectos, sed ipsissimos fuisse Britannos, veram Scotorum Britannorum sobolem existimarem. Illos nimirum Britannos, qui ante Romanorum aduentum Borealem insulæ partem insedêrunt, quique ad hos, seruitutis iugum repellentes (vt est natio seruitutis impatientissima,) posteà confluxerunt. Quemadmodum incursante Saxone, Britanni, qui sua libertate nec abdicare nollent, in occiduas insulæ regiones, montibus aspe-ras, *Walliam & Cornwalliam* se subduxerunt: sic proculdubiò, Romano ardente bello, Britanni ne seruitutem, omnium malorum extremum subirent: in has Boreales partes, quæ cœli inclementia rigent, confragosis locis horrent, & Oceani alluuionibus paludibúsque stagnant, se recepêrunt. Vbi non tam suis telis, quàm suo cœlo, & sydere armatæ, cum indigenis, quos ibi offendêrunt in numerosam gentem succreuerunt. Author enim est Tacitus Romanorum hostes in hanc partem veluti aliam insulam à socero suo Agricola submotos fuisse, & nemini dubium quin Britanni fuerint, qui has remotissimas insulæ partes inoluerunt. Quid omnes ne illos Britannos, Romanorum hostes, qui triginta millia armatorum contra Agricolam eduxêrunt, qui tantis cladibus Seuerum affecêrunt, vt vna expeditione septuaginta millia Romanorum, & sociorum desiderârit, ad internecionem deletos somniabimus? vt aduenis è Scythia, aut Thracia locum præberent, & nulli in semen relicti essent. Tantùm abest, vt ego hoc credam, nisi Beda scripsisset, vt potiùs affirmarim, illos ita auctos fuisse, vt solum neq; alere, neque capere potuisset, & proinde coactos Romanam prouinciam inun-

Picti.

dare, & quasi obruere, quod posteà, cùm Scoti adueniſſent, ſ
ctum nouimus. Sed quia Beda ſcripſit, vt alij illo tempore *perh*
buerunt, credam ego cum illo Pictos illos ex Scythia ad Britan
nos illos Septentrionales acceſſiſſe. Ne quis tamen probabi
mendacio me fidem accommodare opinetur: quòd Picti ip
Britanni fuerint, videor probare posse ex Pictorum more, nom
ne, & sermone, quibus optimè cum Britannis conueniſſe vid
bimus.

Mor. Vt verò inter alia omittam, quòd nec Picti, vt prodit Bed
nec Britanni, vt scribit Tacitus, sexum in imperijs discreuerin
aut fœminas à sceptris excluserint: ritus ille pingendi, & colori
bus se oblinendi vtrique genti communis erat. De Britann
iam anteà docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus, q
canit.

Nec falso nomine Pictos
Edomuit.

Et alibi *Perlegit exanimes Picto moriente figuras.*

Nec minùs disertè Isidorus. *Non abest genti Pictorum nomen à co
pore, quòd minutis opifex acus punctis, expressos natiui graminis succ
includit, vt has ad sui specimen cicatrices ferat Pictis artubus mas
losa nobilitas.* Iam existimabimus-ne hos Pictos, Germanos fu
isse, qui hoc pingendi more nunquam sunt vsi, aut Agathyrs
Thraciæ tanto spatio dissitos? vel potiùs ipsos Britannos, cùm
in eadem ipsi fuerint insulâ, & eundem pingendi morem ret
nuerint.

Nomen. Nec alio nomine, quàm *Britanni*, Dioni, Herodiano, & Vo
piſco vocantur barbari illi, qui ex Septentrionali illa ora Ro
manos exercuerunt. Ausonius illos *Caledonios* Britannos voc
(forsitan quod duri, & asperi, id enim *Kaledion* Britannicè sign
ficat) dum viridi musco glareâ distincto eorum colorem assimu
lat in illo versu

Tota Caledonijs talis pictura Britannis.

Tacitus etiam passim Britannos vocat, quòd tamen ex rutili
comis, & magnis artubus eorum originem è Germania coniec
tat, rectiùs mea opinione diuinasset, si rubedinem illam, & mag
nitudinem in Septentrionalem cœli inclinationem retuliſſet.
Sub *Septentrionibus*, inquit Vitruuius, *nutriuntur gentes immanib
bus corporibus, colore fusco, directo capillo, & rufo.* Caledones item,
qui sine controuersia erant Britanni, eandem cum Pictis fuisse
gentem quodammodo innuit Panegyricus, cùm scribit *Caledo-*

nius

num, aliorúmq, Pictorum ſyluas, &c. quaſi etiam Caledones Picti fuiſſent. Cæterùm vt hi longo iam tempore, non alio quàm Britannorum nomine innotuerunt, idque à depictis corporibus: ſic poſteà circa tempora Maximiani & Diocleſiani (nec anteà Pictorum nomen apud ſcriptores occurrit) cùm Britannia tàm diù prouincia fuiſſet, vt incolæ prouincialem Latinam imbibiſſent, PICTI, vt videtur, dici cœperunt, ad diſtinctionem eorum, qui ſocij Romanorum erant, Britanníque dicebantur. Et vnde Picti dicerentur? niſi quòd ſe depingerent. Si quis verò ſit, qui non credat Britannos noſtros linguam Latinam prouincialem vſurpaſſe, næ ille nouerit, quantoperè Romani laborârint, vt Prouinciæ loquerentur Latinè, nec viderit quanta vis Latinarum dictionum in Britannicam linguam irrepſerit, vt Taciti authoritatem non vrgeam, qui ſcribit Britannos Domitiani tempore, Latinæ linguæ eloquentiam concupiſſe. Quantum verò ad Pictorum nomen attinet, hunc ſcrupulum Flauij Vegetij authoritas facilè eximat, qui quodammodo demonſtrat Britannos hoc vocabulo *Picta* eodem planè ſenſu, quo Latini, pro re colorata vſos fuiſſe. Britannos enim noſtros ſcribit PICTAS vocaſſe ſcaphas illas exploratorias, quarum vela & funes Veneto colore erant intincta, & quarum nautæ, & milites Venetam veſtem induti erant. Certè ſi naues ob vela Veneto colore infecta PICTAS vocarint Britanni, quid impedit, quo minùs populum varijs coloribus depictum & inprimis Veneto (is enim glaſtinus eſt è glaſto) PICTOS appellauerint. *Lib. 4. cap. 37.*

Ex lingua quò minùs pluribus argumentemur in cauſa eſt, quòd Picticæ linguæ vix verbulum ex authoribus colligi poſſit: eandem tamen cum Britannica fuiſſe videtur. Beda ſcripſit, vallum incipere in loco, qui Pictorum ſermone *Peanahel* appellatur, & *Pen-gwall* Britannis caput, ſiue principium valli expreſsè ſignificat. Toto etiam illo inſulæ tractu, quem Picti tenuerunt (erat ea pars Scotiæ Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam ſapiunt, vt *Morria, Marnia*, quòd regiones ſint maritimæ, à *Mor* Britannico. **Aberden, Aberlothnet, Abervoze, Aberneith**, i. oſtium Deni, Lothnetti, Dori, Neithi; ab *Aber* quod Britannis oſtium denotat. **Strathbogy, Strathdee, Strathearn**, i. vallis Bogy, Dee, & Earne, à *Strath*, quod Britannicè vallis eſt. Ipſa etiam primaria Pictorum ſedes non aliam, quàm Britannicam originationem agnoſcit, Edenburgum dico, quam CASTRVM ALATVM vocat Ptol. *Aden* enim *Linguæ.*

ala Britannicè dicitur. Nec in argumenti locum arripiam, quòd nonnulli Pictorum reguli Bridij sint dicti, id est Britannicè, vt sæpiùs diximus, depicti. Nec quòd Ninianus Britannus illos ad Christi fidem, & religionem conuerterit. Ex his vtique quicquid Beda dicit, linguam Pictorum à Britannica non diuersam fuisse, & proinde gentes non diuersas non absurdè concludatur.

Nec est cur quis mirêtur, quòd Picti gentilibus suis Britannis tantas clades intulerint, cum videamus hodiè in Hibernia illos qui Anglico parent imperio, nullos adeò infestos hostes habere quàm gentiles suos sylvestres Hibernicos. *Quemadmodum enim* vt Paulus Diaconus habet, *Gothi, Hyppogothi, Gepidi, & Vandali nomen tantùm mutantes, vna eâdemque lingua vsi*, infestis signis sæpè inter se concurrêrunt; sic etiam Picti, & Britanni, maximè cùm hi iam essent Romanorum socij. Hæc erant, qualiacunque sunt, quæ mihi manum quasi iniecêrunt, & animum feré induxerunt, vt Pictos Britannorum reliquias iudicârim: sed hæc fortan eleuat Bedæ authoritas, & vincat valeátque præ his coniecturis tanti viri sententia.

Deucaledonij. Vecturiones.

Pictos hos in DICALIDONIOS, & VECTVRIONES diuidit Ammianus Marcellinus, *Deucalidonios* legerim ego, & occiduam Scotiæ oram, quà Deucalidonius Oceanus irrumpit, insedisse existimo. Quanquam hos sic dictos, quasi nigros Caledonios opinatus fuerim (*Dee* enim nigrum Britannis significat) quemamodum Hiberni hodiè eius tractus Scotos, *Dubh Allubawn*, i. nigros Scotos vocant, & Britanni prædones ex hac ora mare infestantes, *Ylu du*, i. exercitus ater, dixerunt. A situ tamen nomen traxisse coniectare licet. Etenim *Deheu Caledonij*, Caledonios dextrorsum habitantes, i. ad occasum notat. Vt Picti alij qui sinistrorsum tenuerunt, i. ad ortum, (quem sinistralem plagam vocat Nennius) *Vecturiones* dicti fuerant, deflexo fortasse à *Wethy* vocabulo, quod sinistram Britannis significat, quos VERNICONES corruptè apud Ptolemæum dici suspicantur nonnulli. Antiquum fragmentum Saxonicum Pehtcopa vocare videtur, sic enim inimicam Britannis gentem nominat, cùm ipsos Pictos **Pehits** Saxones appellârint. Vnde apud Whitkindum *Pehiti*, pro Picti passim legitur.

Pictorum mores.

Mores horum Pictorum, siue priscorum, & barbarorum Britannorum, è Dione, & Herodiano iam anteá descripsimus. Nunc reliquum est, vt attexam, hos Pictos, cùm primùm per se, posteà cum Scotis fœderatis hanc Romanorum prouinciam afflixissent,

afflixissent, demùm ab ipsis Scotis ex Hibernia influentibus ita obtritos fuisse, vt in eorum nomen, & nationem tandem concesserint. Quod idem accidit potentissimæ Gallorum nationi, qui à Gothis & Francis deuicti in Francorum nomen quasi subitò abierunt.

Quòd Panegyricus innuit ante Cæsaris tempora Britanniam, *Pictis & Hibernis hostibus semnudis assuetam fuisse*, more sui temporis loqui videtur, certè Picti nomine, eo tempore in Britannia non erant.

Quòd etiam Sidonius Apollinaris in Panegyrico ad socerum cecinerit,

Victricia Cæsar
Signa Caledonios transuexit ad vsque Britannos,
Fuderit & quanquam Scotum, & cum Saxone Pictum:

Non possum non exclamare cum altero Poëta,

Sit nulla fides augentibus omnia Musis.

Hæc Cæsar effusè in suis ipsius laudibus prodigus nunquam reticuisset, si modò præstitisset. Sed hi non dissimiles videntur bonis illis, & doctis hac ætate scriptoribus, qui dum Cæsaris historiam consarcinant, illum Francos in Gallia, & Anglos in Britannia deuicisse scribunt, cùm illo tempore, nec in hac Anglorum, nec in illa Francorum nomen vel fando auditum fuisset, vpote qui multis pòst sæculis in has regiones deuenerunt.

Pictones Galliæ eandem cum nostris Pictis fuisse gentem, cum Ioanne Picardo credere non ausim, cùm Pictonum nomen in Gallia etiam Cæsaris ætate fuerit celeberrimum, & nostri nusquam Pictones dicantur: vno tantùm Panegyrici loco *Pictonum* pro *Pictorum*, librariorum incuria subrepsisse scio. *Pictones.*

SCOTI.

PRoximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes Scoti sibi vendicant, quorum ἔνυσις, & origio ita σκοτίζεται, & caligine circumfusa latet, vt ipse perspicacissimus Buchananus vel parùm viderit, vel sibi viderit, intúsq; cecinerit: omnium enim expectationem hac in re planè fefellit. Hinc ego iam diu me sustinuerim, ne in hanc arenam descenderem, & cum alijs,

fabulas admirando, ſuauiter ineptirem. Ad Deos enim æquè probabiliter Scotorum origo referatur, quàm ad illam Scotam Pharaonis Ægyptij ſomniatam filiolam. Sed vt hæc opinio ſuperſtitione, & imperitia rudis antiquitatis enata, etiam à candidioribus Scotis reijcitur; ita altera illa recentior à Græco fonte deducta, quòd Scoti dicantur quaſi *ἐκ τοῦ σκότους*, i. furto concepti, vt in gentis fortiſſimæ contumeliam ab inuidis excogitata, mihi prorſus exploditur. Nec Florilegi noſtri è Saxonica lingua petita originatio mihi arridet, Scotos nimirùm appellari quòd ex confuſa gentium colluuione prognati fuerint; *Scot*, inquit, *illud dicitur quod ex diuerſis rebus in vnum acervum aggregatur.* Quod verò Rabanus ad Lodouicum Imp. in ſua Geographia quæ latet in bibliotheca Collegij Trinitatis Oxonij ſcribit, *Scoti propria lingua nomen habent à picto corpore* certè non intelligo. Sed cùm ſuos habeat Scotia alumnos, qui reiectis huiuſmodi fabellis, originem ex intima antiquitate, potiùs quàm è ſuo ſenſu deprome re poſſint: & ſuæ, patriæque gloriæ optimè conſulant, ſi in hanc rem totam curam omnémque animum ponerent. Intendam ego tantùm digitum ad fontes, vnde veritatem hauriant, proponámque nonnulla quæ illos diligentiùs perpendere velim. Nam ego in hac re Scepticus. Et primùm de origine, poſteà de loco vnde in Hiberniam tranſmigrârint. Conſtat enim illos ex Hibernia in Britanniam tranſmiſiſſe, nam & Iſidorus Hiberniam à Scotorum gente SCOTIAM vocat, Scotóſque Hiberniam coluiſſe Oroſius, Beda, & Eginardhus ſunt teſtes omni exceptione maiores. Sed ad ea quæ Scotos perpendere velim.

Scot.

Scotorum origo.

Cùm qui veri & genuini ſint Scoti, hoc Scotorum nomen non agnoſcant, ſed aliàs ſe *Gaoithel*, *Gael*, & *Albanach* indigitẽt, cúmque populi plurimi alijs ac ipſi vtuntur, à vicinis inſigniantur nominibus, quibus gentium origines ſæpè ſubindicantur: vt Pannoniæ inferioris incolæ qui ſe *Magier* dicunt, *Hungari* Germanicè vocantur, quòd origine ſint Hunni, Syluæ Hercyniæ accolæ, qui ſibi *Czechs* nominantur, alijs *Bohemi* appellantur, quòd à Boijs ſint orti, Africæ incolæ qui & ſuum ſibi nomen habent, *Alarbes* Hiſpanis dicuntur, quòd ſint Arabes, & ipſi Hiberni, & Britanni nos Anglos non alio vocant nomine, quàm Saſſon, quòd à Saxonibus originem ducamus; velim vt Scoti primùm perpendant, num ſic dicti fuerint à vicinis quaſi Scythæ. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* vno nomine Scutten appellant, ſic Britannos noſtros vtróſque *Y-Scot* dixiſſe

è Britannicis ſcriptoribus obſeruatum eſt. Vnde Nennius Britannus, *In quarta*, inquit, *mundi etate Scythæ Hiberniam obtinuerunt*. Alfredus Rex qui Oroſij hiſtoriam ante ſexcentos annos in Anglicam linguam tranſtulit, Scotos in Scyttan conuertit: noſtrique qui proximè Scotiam habitant, non Scotos, ſed Scyttes & Skets ſæpe appellitant, vti enim ijdem dicuntur *Getæ, Getici, Gothi, Gothici*, ſic ab eadem origine appellantur *Scythæ, Scythici, Scoti, Scotici*. Nomen verò adeptos Scythas credit Iunius à ſagittandi peritia, illique ſubſcribo, cùm videam Orphæum Scythas τοξοφόρους vocare & Ælianum Scythas i. Sagittarios ſcribere, idemque in Iulio Polluce de foris Athenienſium. *De acie inſtruenda. Lib. 8.*

Ipſi etiam Hibernicorum hiſtorici Nemethum *Scytham*, & longo pòſt tempore Delam è Nemethi progenie, id eſt, è Scythicâ, inter primos Hiberniæ habitatores connumerant. Eadem quoque olim Scotis quæ Scythis feritas, vnde Prudentio poetæ Chriſtiano *Semifer Scotus*. Nam præterquam quòd vtrique cibi execrandi fuerint humana viſcera, (hoc enim B. Hieronimus, & Strabo produnt) cruorem è vulneribus interemptorum ebibunt, fœdus mutui ſanguinis hauſtu ſanciunt, & de numero cædium honorem creſcere arbitrantur ſylueſtres Scoti & Hiberni, vt olim Scythæ. Accedit huc grauiſſimorum etiam virorum authoritas, Ciſneri in præfatione ad Crantzium, & Reineri Reineccij, qui ſcribit: *Supereſt à Scythis gens Scotorum in Britannia, quod morum feritas vetus oſtendit. Nam Anthropophagi erant Scoti, vti etiam Scythæ*. Neſcio an huc faciat quòd *Vallem Scythicam* inter Scotos Gildas nominet, ſic enim habet Pariſienſis æditio, vbi alij nullo ſenſu *Styticam vallem* legunt. Dubito etiam cùm Getæ, & Scythæ ijdem fuerint, num Hibernos noſtros Propertius innuat, dum canit *T. Walſingham in Ypodigmate. Scytha vnde dicti. Scorum Sagittarii Germanis. Tom. primo pag. 37.*

Hibernig, Getæ, pictóq; Britannia curru.

At Scotis ſuus honor conſtare non poſſit, niſi ex Hiſpania in Hiberniam deducantur, hoc enim & ipſi, & eorum hiſtorici vehementer tanquam pro aris & focis contendunt. Opera itaque luditur, ſi Scythas in Hiſpania non inueniamus. Scythas autem in Hiſpania fuiſſe, (vt taceam Scythicum in Cantabris promontorium Hiberniæ proximum, & quòd Strabo ſcribit, Cantabros cum Scythis moribus & feritate conueniſſe) Silius Italicus ex Hiſpania oriundus apertiſſimè docet. CONCANOS enim Cantabriæ gentem è Maſſagetis, id eſt, Scythis procreatos hoc verſu oſtendit. *Vnde Scoti in Hiberniam venerunt. Scytha in Hiſpania.*

Et

Lib. 1. *Et qua Massagetem monstrans feritate parentem,*
Corripedis fusa satiaris Concane venâ.

Pauculis interiectis versibus, Sarmatas quos Scythas fuisse fatentur omnes, Susanam Hispaniæ vrbem construxisse docet, dum canit.

Sarmaticos attollens Susana muros.

Ab his Sarmatis, siue Scythis, *Luceni*, quos in Hibernia locat Orosius, prognati videntur (cùm Susanam inter Lucensios Hispaniæ reponunt ipsi Hispani) vti à Concanis illis *Gangani* Hiberniæ. Lucensij enim & Concani inter Cantabros erant vicini, vt Luceni & Gangani in illa Hiberniæ ora, quæ Hispaniam prospectat. Si quis roget quinam illi Scythæ fuerint, qui in Hispaniam deuenerint, planè nescio, nisi Germanos existimes, & velim vt ipsi Scoti altiùs considerent. Germanos verò iam olim in Hispaniam penetrauisse, præter Plinium qui *Oretanos* Hispaniæ, *Germanos* vocat, Seneca natione Hispanus docebit. *Pyrenæum*, inquit, *Germanorum transitus non inhibuit, per invia, per incognita versauit se humana lenitas.* Germanos autem Scythas dictos fuisse non solùm ex Ephoro & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocârunt, sed etiam ex Plinio. *Scytharum*, inquit, *nomen vsquequaque transit in Sarmatas, atq; Germanos.* Testísque est Auentinus, Germanos ab Hungaris *Scythas* & *Scythulas* denominari.

Germani in Hispania.

De consolatione ad Albinum.

Lib. 4. cap. 12.

Si non ab his exorti sint Scoti, velim secum perpendant, num Barbari illi fuerint quos ex Gallæcia Hispaniæ Constantinum Maximum expulisse Regis Alphonsi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam se demigrasse volunt. Si quærant, qui fuerint illi Barbari, non dubito quin iuxta mecum sentient Germanos fuisse: Gallieno enim imperante, *Germani vlteriores*, inquit Orosius, *abrasa potiti sunt Hispania*; & Germani vlteriores qui fuerint nisi Scythæ? At Aurelius Victor quem Andreas Schottus ædidit, Germanos illos Francos vocat. Cùm autem Franci ijdem fuerint, qui *Cauci* & *Menapij* priùs dicti erant, probabile videtur *Cauros* & *Menapios* quos in Hibernia statuunt Geographi, ab illis fuisse satos. Quandoquidem verò Franci illi, siue Cauci, & vlteriores Germani è Germania soluentes longissimè in Oceanum furoris æstu eucherentur, & vt inquit Nazarius ad Constantinum, Hispanorum etiam oras armis infestas, per hæc nostra maria, habuerint: quis credat illos Hiberniam vberrimam insulam & ad Hispaniam infestandam oportunam

Vasseus.

exucco

exucco Cantabriæ ſolo poſthabuiſſe? Verumeninuerò, vt Norwegi Caroli Magni ætate, & poſteà è Scandia ſæpe Hiberniam aggreſſi ſunt, ſedeſque ſibi fixerunt: ita Francos & Caucos idem anteà feciſſe opinari liceat, ſatiſq; probabilitèr, & hinc in Hiſpaniam tranſmiſiſſe, indéque à Conſtantino Magno exturbatos huc receſſiſſe. Credibile item eſt plures huc poſteà confluxiſſe, tum cùm Vandali, & Gothi omnia in Hiſpania in fumum & cinerem verterent, atque etiam cùm Saracenorum procella Hiſpanos percelleret, & in Gallitiam, & Cantabriam plurimos conijceret. Sed hæc viderint ipſi Scoti, ſit mihi ſatis quòd quaſi nubem ſubmouiſſe velim.

Quia verò Gothorum in Hiſpania meminerimus: Qui fit, quæſo perpendant ipſi Scoti, quòd Hiberni Scotorum ataui, & ipſi Scoti ſe *Gaiothel*, linguam ſuam *Gaiothealg*, & eam Britanniæ partem quam primò occuparunt *Argathel* nominârint: vnde hæc nomina promanâſſe dicant, à Gallæcis Hiſpaniæ, an à Gothis? Cur quæſo hoc *Gaiothel* à Gothis non profluxerit, perinde ac *Cathalonia* in Hiſpania, & *Gaſcoyn* in Gallia? & Gothos hæc nomina indidiſſe produnt doctiores. A lingua nulla hîc argumenta peti poſſunt, cùm antiquæ Gothicæ linguæ nulla ſuperſint veſtigia, & ipſa Hibernica cum alijs Europæ linguis, niſi cum Germanica & Britannica, nullam habeat affinitatem. Quàm verè ſcribit Huntingdonenſis. *Scoti ex Hiſpania in Hiberniam quarta mundi ætate venerunt, pars eorum quæ adhuc remanſit eâdem vtitur lingua, & Nauari vocantur*, quàm verè inquam dixerit, alij dixerint. *Dauidem* verò *Chambres* Scotum hîc omitto, qui a Ieſuitis accepit Scotorum linguam in India orientali vſurpari. Vereor ne diſiunctiſſima regio non mentiendi, ſed mendacium dicendi libertatem viro credulo fecerit. *Sigonius.*

Sin ex cultu argumenta hac in re depromi poſſint, idem hodie Scotis cultus & veſtitus, qui olim Gothis ex Sidonio ſtatim deprehenditur, qui dum Gothum deſcribit, planè Scotum Sylueſtrem depingit. *Flammei ſunt*, inquit, *croco, pedes perone ſetoſo talos ad vſque vinciuntur. Genua, crura, ſuraque ſunt ſine tegmine, veſtis alta, ſtricta, verſicolor vix appropinquans poplitibus exertis. Manicæ ſola brachiorum principia velantes. Viridantia ſaga limbis marginata puniceis. Penduli ex humero balthei. Aurium tegula crinium ſuperiacentium flagellis operiuntur.* (Sic enim multifidos & diſcriminatos Scotorum & Hibernorum crines rectè flagella dixeris) *Lanceis etiam vncatis* (vncinata tela vocat Gildas) *ſecu-* *Gaborum, & Sylueſtrium Scotorum idem habitus.*

ribúſque

*

In Horatium de Arte Poet.

ribúſque miſſilibus vtuntur. Strictas tunicas, vt inquit Porphyrio, pectoribus ſuis aptatas ſine cingulis geſtabant. Si hic non ſit ipſiſſimus Hiberno-Scotorum cultus, ipſorum iudicium eſto. Simul velim conſiderent hæc Giraldi Cambrenſis verba ex libro primo de Inſtitutione principis. *Cùm Maximus de Britannia in Galliam cum robore virorum, & virum, nec non & armorum inſulæ toto ad occupandum imperium trãſuectus fuerat, Gratianus & Valentinianus fratres, & conſortes imperij gentem hanc Goticam rebus in bellicis fortem, ac ſtrenuam, ſibi quoque vel confœderatam, vel ſubiectam, & imperialibus beneficijs obſtrictam à Scythiæ finibus in aquilonares Britanniæ partes ad Britones infeſtandum, & tyrannum cum iuuentute reuocandum nauigio tranſmiſerunt. Illi verò tùm quoniam pro innata Gothorum bellicoſitate præualidi fuerunt, tùm quoniam inſulam viris, ac viribus vacuam inuenêrunt; Boreales eiuſdem partes ac prouincias non modicas ex prædonibus accolæ facti ſibi vſurpatas occupauerunt.* Qui verò fuerint hi Gothi, ſi non Scoti indicarint alij, & fortaſſe ex Procopio lucem aliquam habeant, apud quem Beliſarius Gothis expoſtulantibus, quòd Siciliam Romanis conceſſiſſent,

Lib. 2. de bello Gothorum.

in hæc verba reſpondet. *Et nos item Britanniam Gothos habere ſibi permittimus Sicilia longè præſtantiorem, Romanorum quondam ditioni effectam. Par enim eſt, vt qui priores beneficia contulêre, vel gratiam parem vt referant, vel benefactorum viciſſitudinem.* Huc etiam referenda videntur, quòd Ferguſium Scotum Alarico Gotho

Lib. 6. cap. 25.

in direptione Romæ comitem fuiſſe ſcribunt Scoti, quòd Genſericum Vandalorum regem in Scotiam, & Britanniam tranſiſſe tradit Irenicus, quódque Cambrenſis prodit *Gaidelos*, id eſt, *Scotos*, vt ſtirpem, ſic nomen à Vandalis traxiſſe, quos eoſdem cum Gothis fuiſſe docet P. Diaconus. Nec fraudi Scotico nomini eſſe poteſt ſe Gothorum prolem agnoſcere, cùm potentiſſimi Hiſpaniarum reges hinc ſtemma ducere gloriantur, & apud Italos nobiliſſimi quique à Gothis vel genus ducunt vel ementiuntur.

Leuinus Lemnius.

Ipſéque Imperator Carolus Quintus è Scandia, & Gothiæ tractibus totius Europæ nobilitatem exortam fuiſſe ſeriò dictitare ſolebat. Nunc, vt verbo dicam, perpendere Scotos velim, num Scoti Germani illi Scythæ fuerint, ad quos poſteà Franci ſiue Germani ex Hiſpania exturbati, & Gothi ſiue Vandali acceſſerint, cùm Hiſpania funeſtiſſimis bellis vreretur. Interímque meminerint me nihil aſſeueraſſe, ſed tantùm quædam ſubindicaſſe, quæ ad hanc rem facere quodammodo videantur. Ex quibus ſi Scotorum origini lux nulla affulgeat, alibi quæ-

rant:

rant: malè enim metuo, ne quod ad originem spectat, συγκῦσι semper fuerint.

De tempore, quo in Britanniâ primas sedes posuêrunt, nonnulla est quæstio, litémque Humfredo Lhuido Antiquario optimo Buchananus Poeta optimus intendit. Sed si quid video, causâ cadet. Nunquam enim Scotorum nomen è scriptoribus ante Constantini Magni tempora eruet. Quod quia Lhuidus asserit, in hominem irruit, iugulum petit, duobúsque miſellis argumentis transfodere conatur, vno ex Panegyrico, ex coniectura altero. Quòd Panegyricus vetustus habet, Britanniam Cæsaris tempore Hibernis assuetam fuisse hostibus. Ideò si dijs placet, Scoti eo tempore in Britannia sedes habuerunt, sed nec Hibernos illos sedes tunc habuisse, nedum Scotos fuisse doceri possit. Coniectura autem non sua est, sed literatissimi illius Iosephi Scaligeri. Ille enim in Notis ad Propertium dum obitèr carmen illud è Senecæ ludo emendaret.

Quando Scoti in Britanniam advenerint.

G. Buchananus.

H. Lhuidus.

Ille Britannos vltra noti littora ponti,
Et cæruleos scuta Brigantes dare Romuleis*
Colla catheuis iussit, & ipsum noua Romana
Iura securis tremere Oceanum.

Scotobrigantes legit, & statim exclamat, Scotos sibi iam originem debere suam, sed ego inuitus secum huic opinioni non acclamo, qui illum in multis cum eruditionis admiratione semper suspexi. Non enim è libris, sed ex ingenio est hæc coniectura, & sensus ferat, vel *cæruleos scuta Brigantes*, vt libri omnes habent, vel *Cæruleos cute Brigantes*, vt legit doctiss. Hadr. Iunius. Buchananus tamen, qui maluit cum suo, & alterius acumine suauiter ludere, quàm cum receptâ lectione rectè sentire, huic coniecturæ mirificè applaudit. Primùm quòd authores non produnt Britannos scuta pinxisse. Indè quòd differentiæ gratiâ *Scoto-Brigantes* dixit, vt distingueret à Brigantibus Hispaniæ, & Hiberniæ. Postremò quòd Britannos, & Brigantes hoc carmine separat, velut nationes diuersas. Sed si quis hæc excutiat, quid impedit quo minùs scuta pingerent, qui se, & currus pinxerint? Cur ad differentiam nouum verbum *Scoto-Brigantes* procuderet. Cùm cæruleos appellat, & à Claudio subactos ait, non ab alijs Brigantibus satis distinguit? Sed illa obseruatio de Britannis, & Brigantibus, quasi diuersis nationibus, vix Poetam sapit, quem Poetica illa loquendi forma καθ' ὅλον τὸ μέρος latere non potuit. Quare cùm hæc causæ nihil prosint, Egesippum (qui vulgò vetustus admodùm creditur)

creditur) quasi succenturiatum pro vetustate asserenda, à me Scoti habebunt: Scribit enim ille, vbi de Romanorum magnitudine agit, *Tremit hos Scotia qua terris nihil debet. Tremit Saxonia inaccessa paludibus.* Sed audi, hic post principia stabit; post Constantini enim tempora vixit, vt ex ipso videre est: nec ex hoc magis probari possit Scotos in Britannia habitasse, quàm ex illo Sidonij versu, quem modò attuli. Gerræ itaque sunt, quod Scoti scribunt Scotorum nomen, & regnum plurimis ante Christum natum sæculis in Britannia floruisse. Sed tempus illud ex Giraldo habe, *Nello magno*, inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, sex filij Muredi regis Vltoniæ, Boreales Britanniæ partes occupârunt. Vnde ab his gens propagata, & specificato vocabulo Scotia vocata, vsque in hodiernum, angulum illum inhabitat.* Hoc verò accidisse eo tempore, quo Romana res apertè nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniam venit Patricius Apostolus Hibernicus, cùm annus à Christo nato quadragentesimus quadragesimus primus ageretur. Vt in Honorij Augusti tempora hoc incidisse videatur. Tunc enim, cùm anteà per incerta vagantes, vt habet Ammianus, diu Britanniam, & condicta limitibus loca diuexasient, sedes in Britannia posuisse videntur. Ipsi verò tunc se ex Hibernia redijsse volunt, quò antè à Romanis, & Britannis profligati se subduxerant, & illud Gildæ de hoc tempore intelligunt. *Reuertuntur impudentes grassatores Hiberni domum, post non longum tempus reuersuri.* Sub hoc tempus Reudam, cuius meminit Beda, sibi sedes in hac Insula ferro, aut amicitia vindicasse credunt nonnulli. A quo duce, inquit ille, vsque hodie *Dalreudini vocantur: nam lingua eorum* Dal *partem significat*, & ab hoc Reuda esse existimant alij, quòd nobis **Redshanks** vocati fuerint. Illum etiam Simonem Brechum, quem suæ gentis conditorem asserunt Scoti, his temporibus floruisse opinio est. *Simbrech* verum hominis nomen erat, id est, *Sin* lentiginosus, vt apud Fordonum legitur; Forteán Brichus ille fuit qui circa Patricij ætatem cum Thuibaio, Macleio, Auspaco Scotis Britanniam vexauit, vt in Carantoci vita legimus.

Lib. 5. cap. 15.

Cur autem Scoti, qui in Britannia agitant, regionem illam quam insident *Alban* & *Albin*, & ipsi Hibernici *Alleban* nuncupant, (vnde Blondo Scoti-Albienses vocantur,) haud illiberalis erat disquisitio. Sed dixerint Scoti, an hoc *Alleban* aliquid antiqui nominis Albionis in se vestigium habeat, an ab albedine profluxerit

profluxerit quam *Ban* illi vocant, vt sit quasi *Ellan ban*, id est, Insula alba Scotis: vel ex Hibernia deuenerit, quæ *Banno* suis Poëtis appellatur, vt *Allabany* sit vel altera Hibernia, vel secunda Hibernia. Hiberniam enim *Scotiam maiorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* appellarunt historici. Cæterùm cùm Scoti ad Pictos in Britanniam accessissent, quamuis nostros prælijs, & prædationibus continenter lacesserent, non tamen res Scotica statim adoleuit, sed in eo, quo appulerunt angulo, diu delituerunt: nec, vt Beda innuit, per annos plùs minùs centum viginti septem, contra Nordanhumbrorum regulos signa efferre ausi. Donec vno eodemque tempore Pictos ferè ad internecionem deleuissent, & Northumbriæ regnum intestinis malis, Danorúmque incursionibus confectum, corruisset. Tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen concessit, vnà cum citeriori illa regione citra Cluidam, & **Edenburgh frith**. Illam enim Northumbriæ partem fuisse, & à Saxonibus possessam nemo repugnat; & hinc est quòd omnes qui orientalem Scotiæ partem tenent, & **Lawlandmen**, id est, inferiores vocantur, sint origine Anglo-Saxones, & Anglicè loquantur. Qui verò Occidentalem oram incolant, **Hetchlandmen** dicti, id est, superiores, sint Scoti, & Hibernicè loquantur, infestissimíque sint illis inferioribus, qui Anglico idiomate vtuntur. Immanem feritatem Scotorum ex D. Hieronymo, Prudentio, & alijs, barbarúmq; habitum ex Isidoro, & Gilda, sciens, hîc prætermitto, ne gentem præclarissimam in calumniam ob vetustissimos mores patrios rapere viderer. *Lib. 1. capvlt.*

Vnà cum Scotis ATTACOTTOS bellicosam hominum nationem Britanniam exagitasse author est Ammianus Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuisse coniectat H. Lhuidus: quàm verè nescio, nondum enim video qui fuerint. Nec Attacotti fuisse videntur quos in vltima Asia statuit Plinius. Hoc solummodò ex notitiarum libro constat, quod sub Romanis in ipso imperij occasu stipendia fecerint. Connumerantur enim inter Auxilia Palatina intra Galliam, *Atecotti iuniores Gallicani*, *& Atecotti Honoriani seniores*, & intra Italiam *Atecotti Honoriani iuniores*. Ex hac adiectione *Honoriani*, ex barbaris illis fuisse videntur, quos Honorius Imp. in fœdus recepit, & in militiam adscripsit. *Attacotti.*

Inter has etiam gentes, quæ Britanniam incursarunt, AMBRONES reponit Ioannes Caius vir optimis curis exercitatus, *Ambrones, Hist. Cantabrig. pag. 30.*

tus, & de Repub. literaria optimè meritus, quòd apud Gildam legerit, vbi de Pictis & Scotis agit. *Illi priores inimici, ac si Ambrones lupi, profunda fame rabidi, siccis faucibus cuncta transilientes, non comparente pastore, alis remorum, remigúmque brachijs, ac velis vento iuuatis vastis terminos rumpunt, cadúntque omnia.* Obuersabatur bono seni, quod apud Festum legerat, Ambrones cum Cimbris in Italiam se effudisse. Et excidit illi aliud agenti *Ambronem*, vt notat Isidorus, deuoratorem significare. Nec alio sensu verbum illud vsurpat Gildas, nec Monumethensis, qui etiam Saxones *Ambrones* vocauit. Nec dùm ego ex antiquis scriptoribus didici *Ambrones* Britanniam inuasisse.

SAXONES.

Saxones.

CVM iam Romanum imperium sub Valentiniano Iuniore plusquàm diuergeret, & Britannia nostra iuuentute per crebros delectus exhausta, Romanísque militis præsidio nudata, Pictorum Scotorúmque impetus diutiùs sustinere non posset: Vortigernus, cui rerum summam Britanni detulerant, vt rem proclinatam adiuuaret, Saxones è Germania in subsidium accersiuit. Hi statim, Hengisto & Horsa ducibus, *Ciulis* suis (sic pandos Myoparones vocarunt) Britanniam appellunt; vno & altero prælio prospero euentu contra Pictos, & Scotos defuncti, magnam sibi gloriam addunt, maiores è Germania copias, acquiescentibus in eorum virtute Britannis, euocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo bello hostes affligerent. *Guertigernum* (scribit Nennius) *suadente Hengisto, in auxilium accersiuit Octham, & Ebissam, qui cum quadraginta Ciulis nauigantes circa Pictos, vastarunt Orcades insulas, & occuparunt plurimas insulas, & regiones trans* * *mare Freticum, vsque ad confinia Pictorum.* Demùm verò cùm nostrorum agros, cultus, & copias adamare cœpissent, incolarum imbecillitate freti, stipendia non numerata, & commeatum non subministratum causati, icto cum Pictis fœdere, in hospites Britannos bellum longè funestissimum mouent, consternatos vbique obtruncant, agros depopulantur, vrbes excindunt, & post ancipites bellorum euentus, contra duo illa propugnacula belli, Aurelium Ambrosium, qui purpuram hîc

Saxones aduenerunt anno Christi 450.

* The Frith.

Aurelius Ambrosius.

Ambrosium Aurelianum vocat Gildas.

ic ſibi aſſumpſit in qua occiſi parentes, & bellicoſum Arturium, Britannos vberiori inſulæ parte, auitiſque ſedibus exuunt. Quo empore, vt vno verbo dicam, paſſi ſunt miſerrimi incolæ, quic-uid aut victor auderet, vel victus timeret. Auxiliares enim co-iæ indies è Germania confluxerunt, qui in defeſſos Britannos ellum ſubinde redintegrarent, SAXONES nimirùm, IVTAE (ſic enim legendum non *Vita*) & ANGLI, qui proprijs his no-ninibus diſcreti erant, quamuis in commune Saxones vocaren-ur. Sed de his ſeorſim, & ſummatim agamus, vt videamus, ſi ieri poſſit, gentis noſtræ cunabula.

Si priùs quid de hoc Saxonum ingreſſu Witichindus, & ipſe ationè Saxo, & ſcriptor vetuſtus retulit attexam, *Britannia à Veſpaſiano principe iam olim inter prouincias redacta, & ſub clientela Rom. multo tempore vtiliter degens à vicinis nationibus impugnatur: ò quòd auxilio Romanorum deſtituta videretur. Populus namq; Romanus Martiali imperatore à militibus interfecto, externis bellis graiter fatigatus, non ſufficiebat ſolita auxilia adminiſtrare amicis: exercitu tamen ingenti opere ad munimen regionis, inter confinia à mari uſque ad mare, vbi impetus hoſtium videbatur fore, relinquebant regionem Romani. Sed hoſti acriori, & ad bellandum prompto, vbi gens mollis, & pigra belli reſiſtit: nulla difficultas in deſtruendo opere fuit. Igitur fama prodente de rebus Saxonicis proſperè geſtis, ſupplicem mittunt legationem ad eorum poſtulanda auxilia, & procedentes legati, optimi, inquiunt, Saxones, miſeri Bretti crebris hoſtium incurſionibus* Brun.
*fatigati, & admodum contriti, auditis victorijs à vobis magnificè patratis, miſerunt nos ad vos ſupplicantes, vt ab eis veſtra auxilia non ſubtrahatis. Terram latam, & ſpacioſam, & omnium rerum copia refertam veſtræ mandant ditioni parêre. Sub Romanorum hactenus clientela, ac tutela liberaliter viximus: poſt Romanos vobis meliores ignoramus: ideò ſub veſtræ virtutis alas fugere querimus. Veſtra virtute, veſtris armis hoſtibus tantùm ſuperiores inueniamur, & quicquid imponitis ſeruitij, libenter ſuſtinemus. Patres ad hæc pauca reſpondent, certos amicos Brettis Saxones ſciatis, & eorum neceſſitatibus, atque commodis æquè ſemper affuturos. Legati læti redierunt in patriam, exoptato nuntio ſocios latiores reddentes. Deinde promiſſus in Britanniam mittitur exercitus, & gratanter ab amicis ſuſceptus, in breui liberat regionem à latronibus, reſtituens patriam incolis. Neque enim in id agendo multum laboris fuit: quippe qui iam olim audita fama Saxonum perculſi terrebantur, dummodo præſentia eorum procul pellantur. Erant enim hæ gentes Brettis aduerſæ, Scoti, * Pebiti: ad-* Pictti.*

uersus quos militantes Saxones accipiebant à Brettis omnia ad usum necessaria. Manserunt itaque in illa regione aliquanto tempore, vicarum Brettorum benè usi amicitia. Ut autem viderunt principes exercitum terram latam, ac fertilem, & incolarum manus ad bellandum pigras, se verò ac maximam partem Saxonum sine certis sedibus, mittunt ad vocandum maiorem exercitum, & pace cum Scotis, & Pebitis facta, in commune contra Brettos consurgunt, eósque regione propellunt, suæ ditioni regionem distribuunt.

SAXONVM, vt aliarum gentium, originem, & etymon non solùm monachi eruditæ antiquitatis ignari, verùm etiam recentiores limatuli iudicij homines commentitijs fabellis inuoluerunt, Alij à Saxone Negnonis filio, & Vandali fratre, alij à saxea natura, alij à Macedonici exercitus reliquijs, alij à cultellis, vnde rythmus est apud Engelhusium,

Quippe brevis gladius apud illos Saxa *vocatur,*
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.

Crantzius autem à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio à Phrygibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Huiusmodi enim opinionum commenta non ego conuellam. Amplectar tamen illam Germanorum eruditissimorum, qui Saxones à Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi **Sacasones**, i. *Sacarum filij*, & è Scythia, siue Sarmatia Asiatica, cum Getis, Sueuis, Dacis, & alijs paulatim se in Europam effudisse opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio quæ Saxones ex Asia deducit, in quo ortum, & multiplicatum genus humanum. Nam præterquàm quòd Strabo scribit, *Sacas* illos, vt anteà Cimerij, longinquas inuasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Sacacenam* dixisse: etiam Sassones, Sueuos, Massagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus, & obseruat Cisnerus, has gentes eandem propè in Europa conseruasse vicinitatem, quæ ipsis olim inter se in Asia fuerat.

Saxones à Sacis Asiæ.

Lib. 11. Melanchth. Cisnerus.

Michael Neander.

Nec minùs probabile est, Saxones nostros ab his vel Sacis, vel Sassonibus Asiæ venisse, quàm Germanos à Germanis Persiæ, quorum meminit Herodotus, quod ipsi tamen ex linguæ affinitate quodammodo asseuerant, Nam **Vater, Muder, Broder, Tochter, Band**, & similia in Persica lingua hodie reperiri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, innuit singulari eruditione Iosephus Scaliger. Cæterùm cùm Saxones primùm orbi innotuerunt, in Cimbrica Chersoneso, quæ nunc **Denmarke**, agitarunt, vbi Ptolemæus illos statuit, qui primus eorum mentionem fecit.

Nec

Nec Saxones, vt habent nonnulli libri, sed Axônes apud Lucanum verius legitur in illo versu,

Longíque lenes Axônes in Armis.

Ex hac Cimbrica Chersoneso, Diocletiani tempore, littora nostra infesta habuerunt, illíque propulsandis Carausium nostrum præfecerunt Romani. Posteà Albim fluuium transuecti, partim in Sueuorum sedes paulatim concesserunt, quæ nunc Saxoniæ Ducatus appellatur, partim in Frisiam & Batauiam Iuliani temporibus delati Salicam nationem à Francis profectam deturbârunt. Vnde Romanorum funeribus pasti, sæpenumerò in Romanorum prouincias irruperunt, & hanc insulam diu infestârunt, donec ipse Hengistus adueniret. Quem ex Batauia, siue Hollandia in Britanniam soluisse, & arcem illam Lugduni Batauorum, siue Leidæ construxisse testantur Batauorum annales, & nobilis ille illustri ingenio, & doctrina Ianus Dousa, qui in Oda Lugdunensi secunda, canit de Burgo, siue arce illa loquens,

Quem circinato mœnium vt ambitu,
Sic arcuatis fornicibus nouum
Putatur Hengistus Britanno
Orbe redux posuisse vitter.

Zosimus.

Iutae.

Iutae, quos à Gutis, Getis, siue Gothis dictos multi arbitrantur (Geatun enim in M S. codice legitur) superiorem Cimbricæ Chersonesi partem incoluisse certum est, quæ etiamnum Danis Iuitland dicitur.

Angli.

Quas verò sedes *Angli* habuerunt, controuersum est, nec vna sunt omnes opinione. Plurimi in Westphalia ponunt, vbi Engern visitur, & *Sueui-Angli* à Tacito & Ptolemæo memorati consederunt, quibus lubens credo, si de Taciti ætate loquamur, sed inde ad maritimos tractus descendisse suspicor. Alij in Pomerania, vbi Anglonen oppidum floret, quærunt. Sed quum hi in secretiora Germaniæ longiùs à mari porrigantur, alia nostrorum Anglorum sedes quærenda, quàm vt inter Saxones, & Iutas quæreremus iussit Beda. *Angli*, inquit, *de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsque manere deserta inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cùm autem inter Iuitlandiam & Holsatiam antiquam Saxonum regionem, prouinciola sit in Daniæ regno, quæ Angel hodiè dicitur, sub Flemsburg ciuitate, quam in epistolis Lindebergius *Paruam Angliam* vocat, me tandem auitam nostram sedem inuenisse, & inde Anglos in hanc insulam demigrasse, affirmare ausim. Vtque

Lib. 1. cap. 15. Sic legit M. S. non Vitarum.

Angel in Datia Anglorum sedes.

veriùs affirmem, iam iussit vetusti scriptoris authoritas, quæ Thomas Allen Oxoniensis plurimis & optimis artibus ornatissimus mihi suppeditauit. Inscribitur hic author *Patricius Consul Fabius Quæstor Ethelwerdus.* Adulfi Regis abnepos fuisse videtur, floruitque circa annum salutis 950. Verba autem eius hæc sunt: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos habens oppidum emporiale, quod sermone Saxonico Sleswic, secundum verò Danos Hait.* Quo in loco Saxones statuere Ptolemæus videtur, vt non sibi cecinerit ille medij temporis Poëta,

Ethelwerdus author.

Saxonia protulit Anglos,
Hoc patet in lingua, nitedque colore.

Horum Anglorum pars nonnulla in interiores Germaniæ tractus profecti Longobardis & Sueuis permixti in Italiam penetrarunt, & sui nominis vestigia in **Engelheim** Caroli Magni patria, *Ingolstadio*, **Englburg**, **Englerute** Germaniæ & *Angleria* Italiæ reliquisse creduntur. Quæ autem nominis sit ratio pronunciare non ausim. Facessat Angulus filius Humbli, & Angela regina, quos nostræ gentis fuisse conditores, blaterant inepti. Nec ab angulo nomen inditum arbitramur, quòd orbis sit angulus, vt veteri illo versu astruitur.

Anglia terra ferax, & fertilis angulus orbis,
Insula prædines quæ toto vix eget orbe.

Nec Goropij coniectura fidem, sed potiùs risum meretur, qui *Anglos*, ab **Angle**, i. arundine, vel hamo piscatorio deducit, quòd, vt inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, vt nos loquimur, **Good Anglers**, i. boni hamatores. Sed qui Engelberti, Engelhardi, & eiusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, fortasse etiam Anglorum notationem viderit. Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occupârunt, quos vnam gentem fuisse, communique nomine nunc *Anglos*, nunc *Saxones* vocatos ex Gilda, Beda, Bonifacio, & P. Diacono eruditissimus vir N. Cisnerus rectissimè collegit.

Saxones, Angli, & Iutæ gens vna.

Hæc Saxonum gens, vt habet Fabius ille Ethelwerdus, *in tres erat maritima à Rheno flumine vsque ad Doniam vrbem quæ nunc vulgò* Dan-marc *nuncupatur.* Quæ vrbs illa *Donia* fuerit, me latet, hinc tamen colligo omnes illos populos qui Iutiam, Sleswicum, Holsatiam, Episcopatum Bremensem, Comitatum Oldenburgensem, Frisiam vtramque, & maximam Hollandiæ partem insederunt, in Saxonum nomen eo tempore coaluisse. Frisones autem in Angliam vnà peruenisse author est Procopius libro 4.

de bello Gothico. Locum verò integrum cùm liber non extet, hìc proponere non grauabor, vti mihi descripsit è regia Bibliotheca Lutetiæ Fran. Pithœus, vir optimus & totius antiquitatis longè peritissimus. Βρεττίαν τὴν νῆσον ἔθνη τρία πολυανθρωπότατα ἔχει. βασιλεύς τις εἷς αὐτῶν ἑκάστῳ ἐφέστηκε, καὶ ὄνομα κεῖται τοῖς ἔθνεσι τούτοις, Ἄγγιλοι, καὶ Φρίσωνες, τε οἱ νῦν ὁμώνυμοι Βρεττῶνες, τοσαύτη δέ τις τῶν ἐθνῶν πολυανθρωπία φαίνεται οὖσα, ὥστε ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ πόλεις εὐθὺς δὲ μεταναστάδην ξὺν γυναιξὶ, καὶ παισὶν εἰς φράγγους χωροῦσι: οἱ δὲ αὐτὲς ἐποικίζουσι ἐς ἧς τῆς σφετέρας τῶν ἐρημότερον δοκοῦσιν εἶναι. καὶ ἀπ' αἰτίας τῆς τὴν νῆσον ὑφ' σφᾶς ποιεῖσθαι φασίν. ὥστε ἀμέλει καὶ πάλαι πρότερον ὁ φράγγων βασιλεὺς ὅτι πρεσβείαν τῶν οἱ ὑπηκόων τινὰς παρὰ βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἐς Βυζάντιον στέλλει ἄνδρας, αὐτοῖς ἐκ τῶν Ἀγγίλων ξυνέπεμπεν φιλοτιμούμενος ὡς καὶ ἡ νῆσος ἡ πρὸς αὐτῷ ἄρχοιτο. id est, vt crassiùs conuertam. *Britanniam insulam tres numerosissimæ gentes incolunt, quorum vnicuique suus rex imperat, nominantur hæ gentes Angili, Frisones, & qui eiusdem sunt cum insula cognominis Britones. Tanta verò hominum multitudo esse videtur, vt singulis annis inde magno numero cum vxoribus & liberis ad Francos emigrent, illi autem in eorum terram quæ maximè deserta videtur, excipiunt, vnde insulam sibi venditare ferunt: vtique non ita pridem, cùm Francorum Rex quosdam è suis Constantinopolim ad Iustinianum legaret, Anglos etiam misit ambitiosiùs venditans, quasi hæc insula suo subesset imperio.*

Natio hæc omnis Saxonica erat bellicosissima *animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantiâ, Germanorum fortissimi habiti*, vt inquit Zosimus, *Romanis maximè formidati, quia repentini*, vt habet Marcellinus, *virtute & agilitate terribiles*, vt inquit Diaconus. *Saxonum gens*, vt refert Isidorus, *in Oceani maris litoribus & paludibus inuijs sita, virtute atque agilitate habilis. Vnde & appellata, quod sit durum & validissimum genus hominum & præstans cæteris piraticis.* Homines staturâ procera, membrorum compositione, & lineamentorum conformatione conspicui. Vnde Witichindus Monachus de his Saxonibus. *Mirati sunt Franci præstantes corpore & animo viros, & nouum habitum, arma quoque & diffusas scapulas caesarie, & supra omnia ingentem animi constantiam. Vestiti erant sagis, & armata longis lanceis, & subnixi stabant parmis scutis, & cultellos magnos ad renes habebant.* Primum capillos ad cutem tondere nisi circa verticem, & lamina caput incingere solebant, quod docet Sidonius de Saxone loquens. *Saxonum mores.* *Lib. 9. cap. 2. Originum.*

Cuius verticis extimas per oras
Non contenta suos tenere morsus

Altat lamina margineus comarum.
Et sic crinibus ad cutem retrisis,
Decrescit caput, additúrque vultui.

Deinde tamen capillos alere, & in scapulas diffundere soliti. Quòd ad vestimenta attinet, ex his P. Diaconi de Longobardis intelligas, *Vestimenta erant laxa, & maximè linea, qualia Anglo-Saxones habere solent, ornata institis latioribus vario colore contextis.*

Rei maritimæ peritissimi erant, qui diu ita piraticam fecerunt, vt assueti salo solum timerent: & ita maritima Britanniæ, & Galliæ vsque ad Hispaniam afflixêrunt, vt dispositi fuerint per vtriusque regionis littora duces & milites ad eorum depræda-
Littora Saxonica. tiones coërcendas, qui inde *Comites littoris Saxonici per Britanniam, & Galliam*, dicti fuerint. Illi nihilominùs sæpissimè has oras vitilibus suis myoparonibus deprædati sunt. Quò spectant illi Sidonij Apollinaris versus.

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
* *Sperabat*, *cui pelle salum sulcare Britannum*
Ludus, & assuto glaucum mare findere lembo.

* i. *Timebat.*

Quanta immanitate per hæc littora grassati sunt, audi, si placet, ipsum Sidonium. *Nuncius*, inquit, *cum quo dum tui obtentu aliquid sermocinantèr extraximus, constanter asseuerauit nuper vos classicum in classe cecinisse, atque inter officia nunc nauta, modo miles, litoribus Oceani curuis inerrare contra Saxonum* * *pandos myoparones. Quorum quot remiges videris, totidem te cernere putes archipiratas: ita simul omnes imperant, parent, docent, discunt latrocinari, vt nunc etiam, vt quamplurimùm caueas, causa subsit maxima monendi. Hostis est omni hoste truculentior. Improuisus aggreditur, prouisus elabitur, spernit obiectos, sternit incautos; si sequatur intercipit, si fugiat, euadit. Ad hoc exercent illum naufragia, non terrent. Est ei quædam cum discriminibus pelagi non notitia solùm, sed familiaritas. Námque ipsa si qua tempestas est, hinc securos efficit occupandos, hinc prospici vetat occupaturos. In medio fluctuum sepulcrúmque confragosorum, ipse supernentus lati periclitantur. Præterea prius quam de continenti in patriam vela laxantes, hostice mordaces anchoras vado vellant, mos est remeaturis, decimum quemque captorum per æquales, & cruciarias pœnas, plus ab hoc tristi, quod superstitioso ritu necare, subque collectam turbam perituroruni, mortis iniquitate sortis æquitatem dispergere. Talibus se ligant votis, victimis soluunt & per huiusmodi non tam sacrificia purgati, quàm*

* *Cinli.*

Lib 8. Epist. ad Namantium.

sacrilegis

sacrilegia polluti, religiosum putant cædis infaustæ perpetratores de capite captiuo magis exigere tormenta, quàm pretia. Huc & illud ex antiquæ historiæ apud Isidorum fragmento referri possit. *Gens Saxonum Myoparonibus, non viribus nituntur, fugæ potiùs, quàm bello parati.* Ea verò animi firmitate erant (si fas sit ita vocare) vt sibi mortem potiùs inferre, & vitam proijcere, quàm ludibrio esse maluerint. Vnde cùm Symmachus horum numerum in spectacula publica parauisset; eo die, quò in theatrum educi debuerant faucibus fractis spem exhibendarum voluptatum præripuerunt. De quibus ille ipse Symmachus, Lib. 2. Epistola 46. *Saxonum numerus morte contractus. Nam quando non prohibuisset priuata custodia desperatæ gentis impias manus, viginti & nouem fractis fine laqueo faucibus primus ludi gladiatorij dies viderit.*

Natio etiam omnium Saxonum admodum dedita superstitionibus, atque eam ob causam cum de rebus grauioribus consulerent, præter aruspicinam, equorum hinnitus tanquam præsagia inprimis obseruabant, vnde fortasse sit, quòd equum olim in insignibus gesserint Saxoniæ Duces. At cur Hengistus, & Horsa nostri ab equo nomen duxerint (vtriúsque enim nomen Saxonicè equum significat) planè me latet, nisi in bellicæ virtutis omen, iuxta illud Maronis *Bello armantur equi, bella hæc armẽta minantur.* Sortibus etiam ducendis multi erant, virgam enim fructiferæ arbori decisam, in surculos amputabant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem fortuitò spargebant. Mox si publica fuerit consultatio, sacerdos populi, si priuata, paterfamiliàs precatus Deos, cœlumque suspiciens ter singulos tulit, sublatos secundam impressam antè notam interpretabantur. Vt bellorum euentum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captiuum cum electo popularium suorum, patrijs quemque armis committere solebant, & ex victore, quæ gens victoriam reportaret, coniectare. Deum Mercurium maximè coluerunt, quem **Woden** vocarunt, cui humanis hostijs litarunt, & quartam hebdomadæ feriam consecrârunt, vnde **Wednesday** nobis hodiè appellatur, vt sextam Veneri, quam **Frea** dixerunt, vnde dies Veneris nobis **Friday** nominatur. **Easter** etiam Deam habuerunt cui mense Aprili sacrificârunt, vnde Aprilem, inquit Beda in libro de temporibus, **Easter monath** vocarunt, & nos paschatis festum etiamnum **Easter** vocamus. *In commune*, vt inquit Tacitus, *Angli & aliæ vicinæ gentes Herthum, i. terram matrem coluerunt, eamque interuenire rebus hominum*

Equum insigne Saxonum.

Hæc Adamus Bremensis Saxonibus ascribit, quæ Tacitus Suetuis.

Dij Saxonum.

Easter dea. Munsterus ex M.S. lib.

Herthum Dea.

Earth.

minum, imò hodie populis arbitrati sunt: Nobisque hodie illa ipsa dictio in vsu est pro terra, Germanis verò inusitata qui *Arden* pro terra vsurpant. De his superstitionibus Ethelwerdus ille de suo tempore scribit, *In tanta seductione oppressi sunt Aquilonares incauti, vt* Wlodan *sicut Dominum colant in hodiernum diem Dani, Normanni, & Sueui,* & alibi, Wlodan *barbari vt Deum honorarunt, sacrificiumque obtulerunt pagani victoriæ caussa, siue virtutis.*

*

Sed hæc pleniùs Adam Bremensis. *In templo (Vbsola patrio sermone vocato) quod totum ex auro paratum est statuas trium deorum veneratur populus: ita vt potentissimus eorum* Thor *in medio solum habeat triclinium, hinc & inde locum possident* Wlodan & Fricco. *Quorum significationes eiusmodi sunt.* Thor *inquiunt, præsidet in aëre qui tonitrus & fulmina, ventos, imbresque, serena & fruges gubernat: alter* Wlodan, *id est fortior, bella gerit, hominumq; ministrat virtutem contra inimicos. Tertius est* Fricco *pacem voluptatemque largiens mortalibus, cuius etiam simulachrum fingunt virgenti Priapo.* Wlodan *verò sculpunt armatum sicut nostri Martem sculpere solent.* Thor *autem cum sceptro Iouis exprimere videntur.*

Thursday. Wednesday. Friday.

Sed hos errores fugauit tandem Christianæ religionis veritas. Postquam enim in Britanniæ possessione pedem firmassent, in septem regna distribuerunt, Heptarchiámque constituerunt, in qua tamen qui plurimùm poterat, *Rex gentis Anglorum*, vt ch apud Bedam, dicebatur, vt Monarchiam in ipsa Heptarchia semper fuisse videatur. Deinde Augustinus, quem vulgò Anglorum Apostolum dicunt, huc missus á Gregorio Magno, sublatis Ethnicæ impietatis portentis fœliciſſimo successu Christum in ipsorum animis inserendo ad Christianam fidem conuertit. De qua conuersione Gregorius ille Magnus, *Ecce penè cunctarum iam gentium corda penetrauit: Ecce in vna fide Orientis limitem Occidentisque coniunxit. Ecce lingua Britannica quæ nil aliud nouerat quàm barbarum frendere, iamdudum in diuinis laudibus Hebraum cœpit Halleluia resonare.* Et in epistola ad ipsum Augustinum. *Quis narrare hîc sufficiat, quanta lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum operante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris sanctæ fidei luce perfusa est, quòd deuotione integerrima iam calcat idola, quibus priùs vesano timore subiacebat.* In antiquo etiam fragmento eius ætatis legitur. *Augustinus in vna Dominica natiuitatis die quæ vniuersa Anglorum gloria perpetuò celebratur, plus quàm decem millia virorum præter innumerabilem multitudinem fœminarum & parulorum*

Monarchia semper in Anglorum Heptarchia. Lib. 2. cap. 5.

Augustinus Anglorum apostolus.

Angli ad fidem conuersi.

parvulorum vitali baptismate regeneravit. Quæ verò sacerdotum aliorúmue sacrorum ordinum copia ad tantum populum abluendum sufficerit? benedicto itaque flumio Anglicè Swalwa *nuncupato, iubet summus pontifex per præcones & magistros omnes binos & binos confidenter ingredi, & in trino deitatis nomine alium ab alio vicissim baptizari. Sicque omnes renati non minori miraculo quàm quondam populus Israel divisum mare itemque Iordanem retrò conversum transierat in alteram ripam, sic transpositi in tam profundo gurgite, in tanto tamque diverso sexus & ætatis examine, nemo putabit, nemo læditur. Magnum hoc erat miraculum, sed hoc magnum maiori eminentia superatur, cùm omnis debilitas & infirmitas in illo amne deponitur, omnis lãguidus & deformatus sanus & reformatus egreditur. O festivum spectaculum Angelorum & hominum, cùm tot millia candidata gentis ex vnius fluminis alueo, velut ex vnius genetricis aluo prodirent, & de vno stagno tanta progenies in supernam ciuitatem nasceretur Olympo. Hinc serenissimus papa Gregorius cum omnibus supernorum contubernijs erumpens in gaudia, nam tulit hoc reticere, Sancto patriarchæ Alexandriæ Eulogio scripsit gratissimè congratulaturo, de tanto exercitu in vna natalis domini die baptizato.*

Vbi primum Christi nomen annuntiatum est, adeò flagranti studio se Christo consecrârunt, vt incredibilem diligentiam sacris ædibus extruendis, rebus diuinis peragendis, & Christi nomine propagando adhibuerint, Regésque nonnulli sua sceptra monasticæ vitæ postposuerint. Ad meliores etiam artes instaurandas animum adiunxerunt, & diuini verbi, necnon & literarum semina per Germaniam opera Winifridi, Willebrodi, & aliorum proseminârunt, quod Germanus Poeta his versibus docet.

Hæc tamen Arctois laus est æterna Britannis
Quod post Pannonicis vastatum incursibus orbem,
Illa bonas artes, & Graia munera lingua,
Stellarumq; vias, & magni sidera cæli
Obseruans, iterum turbatis intulit oris.
Quin se religio, multum debere Britannis
Seruata, & latè circum dispersa fatetur,
Quis nomen Winfride tuum, quis munera nescit?
Te duce, Germanis pietas se vera, fidesq;
Insinuans, cæpit ritus abolere profanos.
Quid non Alcuino facunda Lutetia debes?
Instaurare bonas ibi qui feliciter artes,

Barbari-

Barbaridmque procul solus depellere cepit.
Quid? tibi diminuam, Bedam, doctissimus olim
Tam varias vnus bene qui cognouerat artes
Debemus.

Britannia bis Gallia magistra.

Additque P. Ramus Britanniam bis Galliæ fuisse magistram, per Druidas innuens, & Alcuinum cuius inprimis opera vsus est Carolus Magnus in Parisiensi Academia instituenda.

Anglo Saxonum in Germaniam remigratio.

Nec minus arma, quàm literas, & religionem in Germaniam intulerunt, & quod mireris Saxonibus illis qui Ducatum Saxoniæ incolunt, originem dedisse his verbis Eginhardus nos docuit. *Saxonum gens, sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis egressa, per Oceanum nauigans Germaniæ littoribus, studio & necessitate quærendarum sedium, appulsa est in locum qui vocatur Hadeloha. Eo tempore, quo Theodericus Rex Francorum contra Herminfridum Ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter vastauit ferro & igne. Et quum iam duobus præliis ancipiti pugna, incertaque victoria miserabili cæde suorum decertassent, Theodericus spe vincendi frustratus, misit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & vt audiuit causam aduentus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit in auxilium. Quibus secum quasi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, superatis aduersarios, vastatisque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum iuxta pollicitationem suam, victoribus delegauit. Qui eam sorte diuidentes, cùm multi ex eis in bello cecidissent, & propter raritatem eorum, tota ab eis occupari non potuit, partem illius, maximè eam quæ respicit orientem, colonis tradebant, singulis pro sua sorte, sub tributo exercendam. Cætera verò loca ipsi possederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hostilis turbo non contigit, alueoq; fluminis Vustrote diriminutur; A Septentrione verò Normannos gentes ferocissimas; ab Ortu solis Obotritas, ab Occasu Frisos, à quibus sine intermissione, vel fœdere, vel concertatione necessaria finium suorum spacia tuebantur.* Sed ad nostros iam reuertamur.

Diu florentissima res erat Saxonica sub illa Heptarchia, donec regna illa intestinis bellis collisa in Occiduorum Saxonum potestatem tandem concesserint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cum reliqua etiam duo spe deuorasset, vt quæ in vnius imperium deuenissent, in vnum item nomen coirent, & suæ gentis memoriam conseruaret, Heptarchiam, quam occuparunt Saxones, promulgato

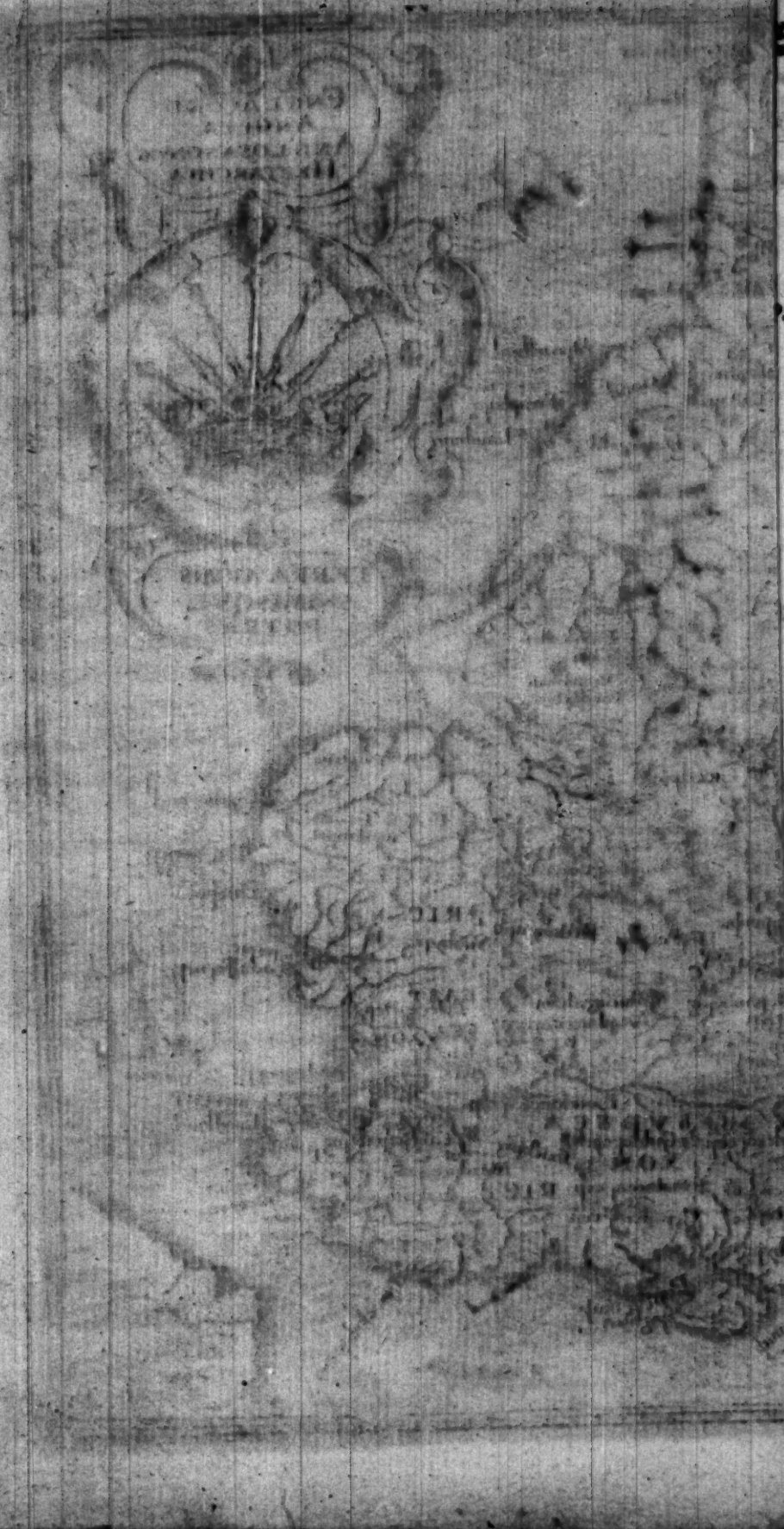

Barbariémque procul ſolus depellere cæpit.
Quid? tibi diuinumq; Bedam, doctiſſimus olim
Tam varias vnus bene qui cognouerat artes
Debemus.

Britannia bis Galliæ magiſtra.

Additque P. Ramus Britanniam bis Galliæ fuiſſe magiſtram, per Druidas innuens, & Alcuinum cuius imprimis opera vſus eſt Carolus Magnus in Pariſienſi Academia inſtituenda.

Anglo Saxonum in Germaniam remigratio.

Nec minus arma, quàm literas, & religionem in Germaniam intulerunt, & quod mireris Saxonibus illis qui Ducatum Saxoniæ incolunt, originem dediſſe his verbis Eginhardus nos do-

[redacted]num gens, ſicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ inco-
[redacted]per Oceanum nauigans Germaniæ littoribus, ſtudio & ne-
[redacted]erendarum ſedium, appulſa eſt in loco qui vocatur Hadu-
[redacted]mpore, quo Theodericus Rex Francorum contra Herminfri-
[redacted]tem Thuringorum generum ſuum dimicans, terram eorum crudeliter vaſtauit ferro & igne. Et quum iam duobus prælijs ancipiti pugna, incertaque victoria miſerabili cæde ſuorum decertaſſent, Theodericus ſpe vincendi fruſtratus, miſit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & vt audiuit cauſſam aduentus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi ſedibus, conduxit in adiutorium. Quibus ſecum quaſi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, ſuperauit aduerſarios, vaſtatiſque indigenis, & ad internecionem penè deletis, terram eorum iuxta pollicitationem ſuam, victoribus delegauit. Qui [redacted]duidentes, cùm multi ex eis in bello cecidiſſent, & pro rari-
[redacted]ota ab eis occupari non potuit, partem illius, maximè eam
[redacted]rientem, colonis tradebant, ſingulis pro ſua ſorte, ſub tri-
[redacted]dam. Cætera verò loca ipſi poſſederunt. A meridie quidem
[redacted]entes, & partem Thuringorum, quos præcedens hoſtilis
[redacted]contigit, alueoq; fluminis Vnſtrote dirimuntur; A Septentrione verò Normannos gentes ferociſſimas; ab Ortu ſolis Obotritos; ab Occaſu Friſos, à quibus ſine intermiſſione, vel fœdere, vel concertatione neceſſaria finium ſuorum ſpacia tuebantur. Sed ad noſtros iam reuertamur.

Diu florentiſſima res erat Saxonica ſub illa Heptarchia, donec regna illa inteſtinis bellis colliſa in Occiduorum Saxonum poteſtatem tandem conceſſerint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cum [redacted]m duo ſpe deuoraſſet, vt quæ in vnius imperium de-
[redacted]vnum item nomen coirent, & ſuæ gentis memori-
[redacted]et, Heptarchiam, quam occuparunt Saxones, pro-

mulgato

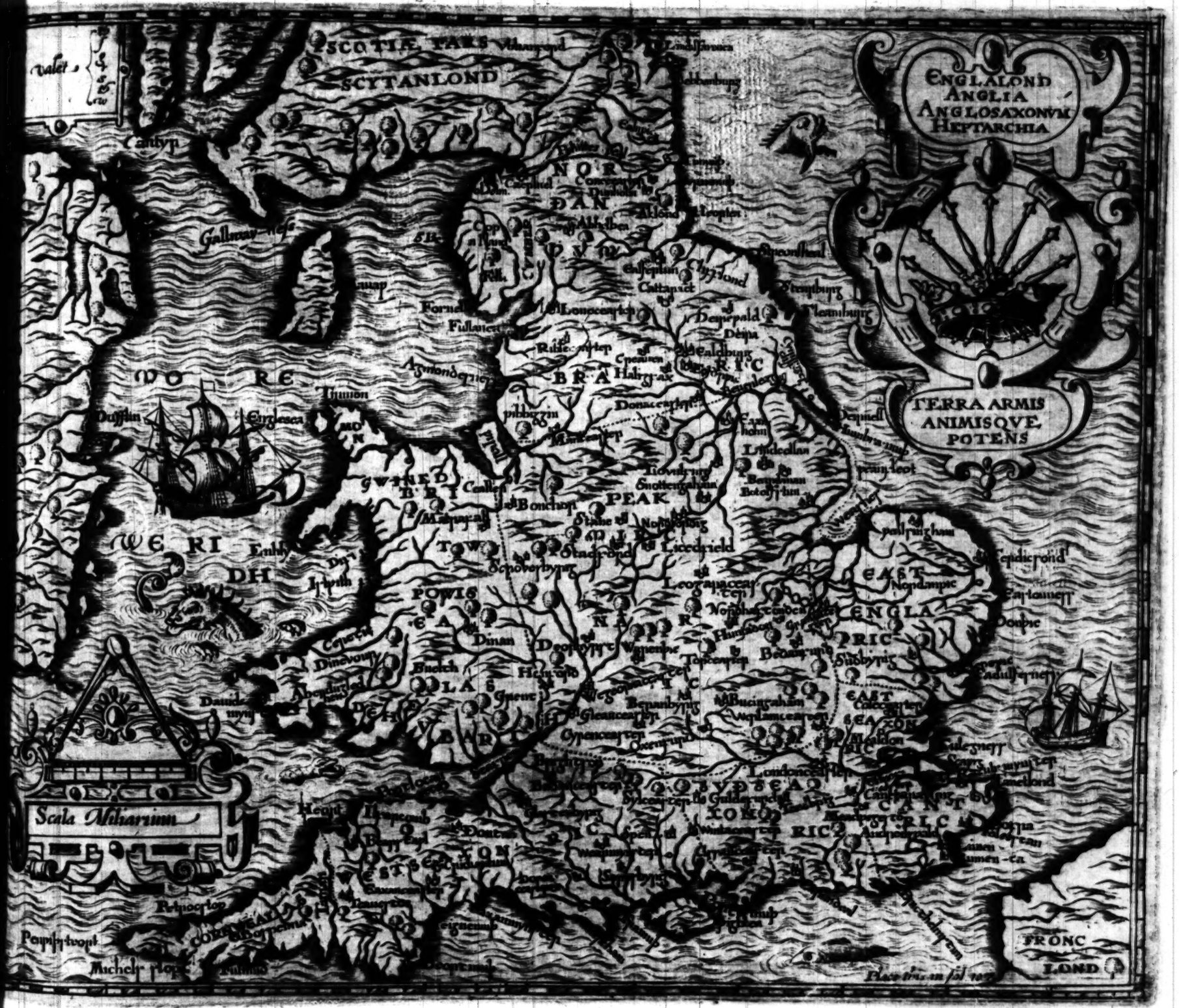
ENGLALOND
ANGLIA
ANGLOSAXONVM
HEPTARCHIA
TERRA ARMIS
ANIMISQVE
POTENS
SCOTIE PARS
SCYTTANLOND
Scala Miliarium
Valet
Gallway
Dublin
Cirgleseca
Cantyp
Fornet
Fullanetum
Aglondegrieg
Thuiton
Caellest
Bonchap
Maqueral
Dinevowy
Dinan
Aberdeuelgy
Hegat
Penpistwort
Michelstope
Ruthin
Ilyrnth
Enlly
Dyr
Caerdin
Buelch
Gnent
Donevan
Ilfracombe
Bristow
Exeter
Bathonia
Winchester
Londonia
Glocestria
Cicestria
Cantuaria
Lincolnia
Eboracum
Lancastria
Cestria
Derbeia
Notingham
Leicester
Stafford
Warwick
Oxonia
Buckingham
Cambridge
Huntingdon
Northampton
Bedford
Hertford
Essex
Sudbyria
Norfolk
Suffolk
Lincolne
Rutland
Northumberland
Durham
Westmerland
Cumberland
Yorke
Richmond
Lancaster
Derby
Chester
Salop
Hereford
Worcester
Gloucester
Wilton
Dorcester
Somerset
Devonshire
Cornwall
Kent
Surrey
Sussex
Berkshire
Middlesex
Hertford
Essex
Norfolk
Suffolk
Cambridge
Huntingdon
Northampton
Rutland
Lincolne
Yorke
Durham
Northumberland
Westmerland
Cumberland
Lancaster
Derby
Chester
Salop
Hereford
Worcester
Gloucester
Wilton
Dorcester
Somerset
Devonshire
Cornwall
Kent
Surrey
Sussex
Berkshire
Middlesex
Oxonia
Buckingham
Bedford
Hertford
Essex
Sudbyria
Norfolk
Suffolk
Cambridge
Huntingdon
Northampton
Rutland
Lincolne
Yorke
Durham
Northumberland
Westmerland
Cumberland
Lancaster
Derby
Chester
Salop
Hereford
Worcester
Gloucester
Wilton
Dorcester
Somerset
Devonshire
Cornwall
Kent
Surrey
Sussex
Berkshire
Middlesex
FRONC
LOND

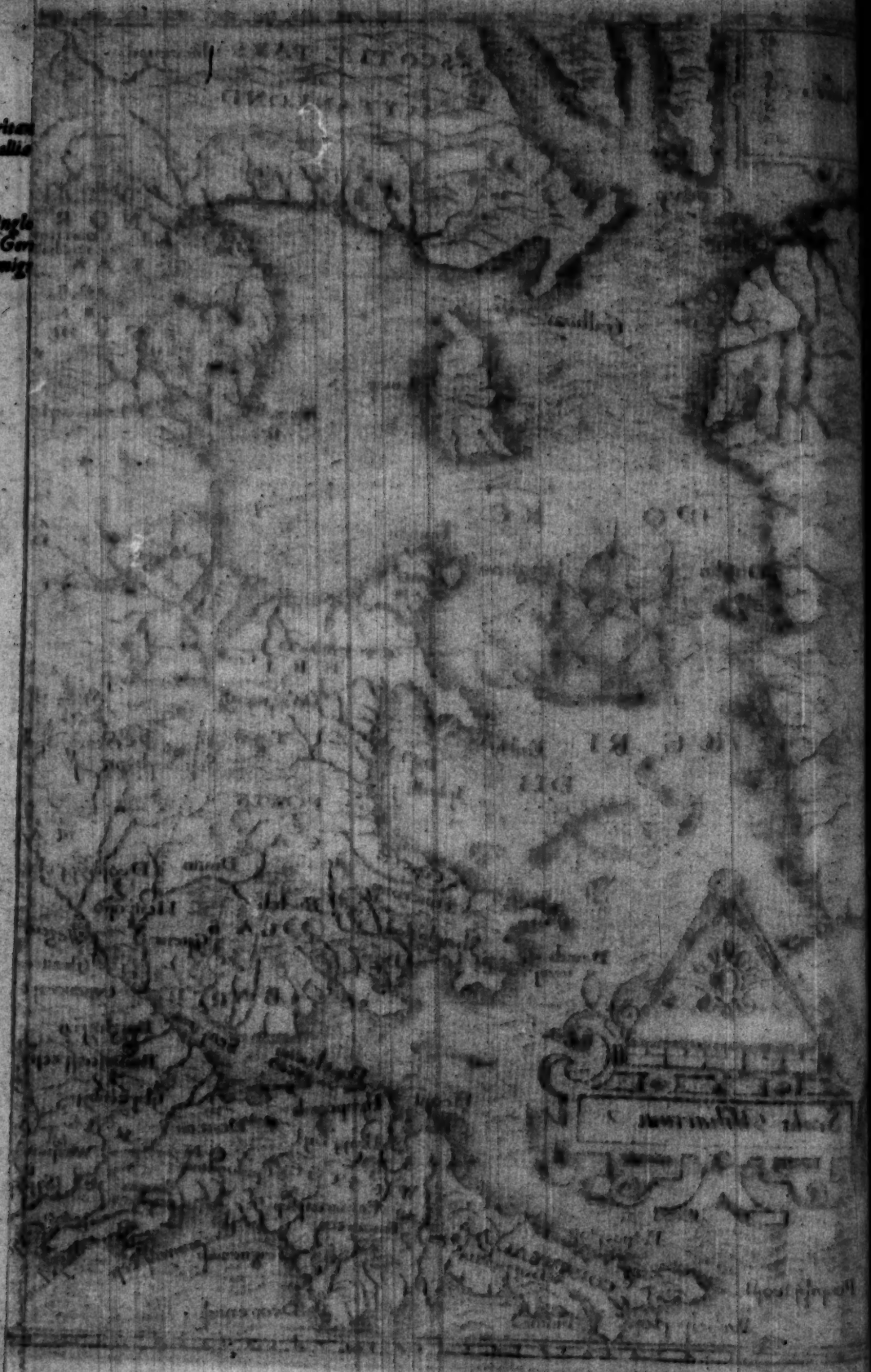

mulgato edicto Engleland vocari iussit, i. *Anglorum terra*. Vnde Latinè ANGLIA dicta, ab Anglis facta appellatione, qui ex tribus his populis erant numerosissimi & fortissimi. Illi enim Northumbriam & Merciam amplissimas regiones, cum Orientali Anglia occupârunt, quum Iutarum progenies solummodo Cantium & Vectam insulam, & Saxones Saxoniam Orietalem, Australem, & Occidentalem tenuerint; exiguam sanè portionem, si ad amplas illas Anglorum regiones conferatur. Anteà obliterato feré Britanniæ nomine, hæc insula *Transmarina Saxonia* à Bonifacio Episcopo Moguntinensi dicebatur, & quodlibet in ea regnum suo seorsim nomine gaudebat.

Engleland.

Britannia Anglia della circa annũ salutis 810.

In epistola ad Zachariãm P.P.

Iam cum Anglia diceretur, ad summum res Saxonum peruenerat, & ideò, vt circulus est mortalium, ad exitum properabat. *Dani* etenim complures annos littora nostra continuò infestantes, tandem miserrimè hanc regionem dilaniare cœperunt.

Quæ nam fuit Saxonum in Anglia Heptarchia, & quæ noua locorum nomina illo seculo enata, ex hac tabella Chorographica, si libet intuearis.

Dacisæpè à nostris scripturibus falsè vocantur.

Dubium.

QVæ Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipsis satis constat, DANVM enim illum Gigantem Humbli filium & Goropium qui à Gallo gallinaceo deducit ex antiquitatis schola ipsa veritas iampridem explosit. Andreas Velleius Danus vir literatissimus à Dahis Scythiæ populo, & nomen à *Mare* quæ non limitem sed regionem significet, repetit, Ethelwerdus noster à *Donia* vrbe nomen factum credidit. A Dausionibus autem siue Dancionibus quos in Scandia statuit Ptolemæus, ortos fuisse, & inde in desertas Anglorum sedes, in Cimbricam scilicet Chersonesum se exoneratsse ego semper existimaui. Nec ante Iustiniani tempora, circa annum salutis 570. eorum nomen orbi innotuit, tunc enim Galliam vastare cœperant, & ab indoctis rerum Anglicarum historicis *Wiccingi* dicti sunt quòd piraticam exercuerint: *Wiccinga* enim Saxonica lingua, teste Alfrico, Piratam denotat, nec alij à Danis fuerunt *Wiccingi*, vt quidam contendunt. Sed de his Danis audi Dudonem de S. Quintino, authorem satis vetustum è I. Stowæi studiosissimi vrbis Londinensis Antiquarij bibliotheca, quæ mihi semper patuit. *Dani è Scanza*, i. Scandia, *velut examen apum è cauistro, & gladius è vagina, diuersitate multimoda, consuetudine barbarica prosiluerunt, cùm petulanti luxu exardescentes soboles innumeras genera uissent. Qui postquàm adoleuerunt, de rerum possessionibus contra patres, auósque aut sæpiùs inter se ferociter obiurgati, exuberantes, & terram quam incolunt habitare non sufficientes: collecta sorte multitudine pubescentium, veterrimo ritu, in externa regna extruduntur nationum, vt adquirant sibi præliando regna, quibus viuere possint. Cæterùm in expletione suarum expulsionum atque exercituum sacrificabant olim venerantes* *THVR *dominum suum, cui non aliquid pecudum atque pecorum, sed sanguinem mactabant hominum. Holocaustorum omnium putantes pretiosissimum, eò quòd sacerdote sortilego prædestinante, inga boum vna vice diriter icebantur in capite, collisóque vnicuique singulari ictu sorte electo, cerebro, sternebatur in tellurem, perquirebatúrque lenorsum fibra cordis scilicet vena, cuius exhausto sanguine ex more, sua, suorum capita linentes, librant celeriter nauium carbasa ventis, deósque tali negotio putantes placare,*

Wiccinga.

Danorum religio.

* *Hinc dies Iouis nobis fortasse* Thursday *dictus.*

placare, velocitèr nauium insurgunt remis. Aliam etiam Deorum placandi rationem, vel potiùs contaminatissimam superstitionem, qua Dani vsi sunt, Dithmarus Episcopus qui Dudone paulò antiquior his verbis describit. *Sed quia ego de hostijs Northmannorum & Danorum antiquis mira audiui, hæc indiscussa præterire nolo. Est vnus in his partibus locus caput istius regni Lederun nomine, in pago qui Selon dicitur, vbi post nouem annos mense Ianuario, post hoc tempus, quo nos Theophaniam domini celebramus, omnes conueniunt, & ibi dijs suis* LXXXX. *& nouem homines, & totidem equos cum canibus & gallis pro accipitribus oblatis immolant, pro certo vt prædixi, putantes hos eisdem placaturos.* Lib. 1.

Circa Egberti tempora, anno Christi 800. nostra littora primùm infestârunt, posteá mare cœlo miscentes, multos annos per Angliam grassati, vrbibus excisis, templis succensis, & agris vastatis omnia barbara immanitate egêrunt, rapuêrunt, vertêrunt. Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occupârunt. Tributúmque Dangelt dictum misello populo ad horum latrocinia reprimenda impositum, quod, vt cuiusmodi fuerat intelligas, hæc paucula legas velim è legibus nostris antiquis descripta. *Danegeldi redditio propter piratas primitùs statuta est. Patriam enim infestantes, vastationi eius pro posse suo insistebant. Ad eorum quidem insolentiam reprimendam statutum est Danegeldum annuatim reddi, scilicet* 12. *denarios ex vnaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni resistendo obuiarent. De hoc quoque Danegeldo libera & quieta erat omnis ecclesia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat, vbicunque iacebat, nihil prorsus in tali redditione persoluens, quia magis in ecclesiæ confidebant orationibus, quàm in armorum defensionibus.* Danica vastatio. Dangelt.

Verùm cùm Alfredum Occidentalium Saxonum regem iam aggrederentur, ille nunc cedendo, nunc insistendo, victricibus armis non solùm à suis repulit, sed etiam Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia ferè tota expulit, filiúsque eius Edwardus Senior patris victorias persecutus Orientalem Angliam profligatis Danis sibi subiecit, vti Adelstanus eius filius nothus pleno ad victorias gradu multa Danorum cæde Northumbriam debellauit, Danisq; tanto terrore institit, vt vel è regno excesserint, vel se dediderint. Horum principum virtute è calamitatum gurgite emersit Anglia, annosque quinquaginta à sanguinolento illo bello conquieuit. Cùm autem Etheldredus vir languido,

guido animo regnaret, Dani eius ignauia freti classicum denuò
cecinerunt, regionemque populati, Anglos magna quotannis
pecunia pacem redimere coëgerunt, adeóque insolenter se ges-
1012. serunt, vt Angli coniuratione inita, vna nocte Danos omnes per
Angliam ad vnum occidione occiderint, rati hac sanguinis effu-
sione se Danicum incendium restincturos, quod tamen in magis
exitialem flammam exarsit. Sueno enim rex Danorum hac suo-
rum cæde irritatus numeroso exercitu Angliam inuasit, imma-
nitérq; efferato animo grassatus Ethelredum fugauit, totúmque
regnum sibi subdidit, filióq; Canuto reliquit, qui sæuis asperisque
bellis varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio eius Edmun-
Dani 200. annos Angliam afflixerunt, regnarunt annos plus minus 20.
do, cognomine *Ferreum latus* conflictatus, duos filios successores
habuit, Haraldum scilicet nothum, & Canutum Audacem, qui-
bus mortuis, Danorum iugo excusso, ad Anglos denuò recidit
Edwardus Confessor.
imperium. Edwardus enim cognomento *Confessor*, Ethelredi ex
2. vxore filius regiam recuperauit dignitatem. Iam Anglia re-
spirare cæpit, sed protinùs, vt inquit ille, *mores rebus cessêre se-
cundis*, Sacerdotes erant inertes, somni pleni & imperiti, populus
luxu solutiori, otio torpescebat, disciplina intermortua iacebat,
innumeris vitijs Respub. quasi ægra intabescebat, superbia au-
tem, cuius pedissequa exitium, maximè inualescebat. Erant enim
tunc temporis Angli, vt scribit Guil. Malmesburiensis, *vestibus
ad medium genu expediti, crines tonsi, barbas rasi, armillis aureis bra-
chijs onerati, picturatis stigmatibus cutem picturati, Clerici literaturæ
tumultuariæ contenti, vix sacramentorum verba balbutiebant, &c.* Et
vt de illo tempore loquitur Geruasius Dorobernensis, *Sic ad
mala perpetranda festinatur, vt nescire crimina, crimen esse videatur*,
quæ omnia planissimè excidium præcinuerunt.

NORMANNI.

EDWARDO Confessore sine prole post
viginti quatuor annos defuncto, Harald-
dus Godwini filius domus regiæ Maior,
regnum occupauit, quem vt exturbaret,
hinc Tosto frater, illinc Normanni om-
nem mouêrunt lapidem. Verùm cùm ille
Tostonem fratrem, & Haraldum regem
Norwegiæ, quem socium sibi Tosto ad-
iunxerat, iusto prælio, non incruenta vic-
toria

toria prope Stamford-brig in Eboracensi agro peremisset: ecce vix nouem interiectis diebus, GVILIELMVS (cognomento *Bastardus*) Normanniæ Dux, Edwardi modò defuncti promissis, adoptione, & affinitate fretus, magno conscripto exercitu, in Anglia inter Australes Saxones appulit. In quem signa statim conuertit Haraldus, lassato licèt milite, rebúsque superiori bello omninò accisis. Ad Hastings concurritur, vbi Haraldus in medium prælium se inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto, difficile est ad fidem summas exacto numero concipere. GVILIELMVS victor protinùs infesto agmine per Wallengfordiam Londinum petit, admissúsq; Rex inauguratur, vtpote cui, vt ipse ait, *Regnum Dei prouidentia destinatum, & beneficio concessionis Domini, & cognati glorioſi Regis Edwardi concessum*, & pauculis interpositis lineis subiungit, *Benignissimum Regem Edwardum illum in Regnum Angliæ adoptiuum heredem instituisse*. Quanquam si historiæ S. Stephani Cadomensis credere libet, extremum spiritum in hæc verba emisit. *Diadema regale quod nullus antecessorum meorum gessit, adeptus sum, quod diuina solummodo gratia, non ius contulit hereditarium.* Et paulò pòst. *Neminem Anglici regni constituo heredem, sed æterno conditori, cuius sum, & in cuius manu sunt omnia, illud commendo. Non enim tantum decus hereditario iure possedi, sed diro inflictu, & multa effusione sanguinis humani periuro regi Haraldo abstuli, & interfectis, vel fugatis fautoribus eius dominatui meo subegi.*

Normanni. 1066.

Charta Guil. Conquestoris.

Historia Monasterij S. Stephani, Cadomi in Normannia.

Sed quid ego hanc maximam & recentissimam Britannici imperij conuersionem tam paucis percurro? en tibi si non pigeat legere quæ ego minus accuratè, minúsque fortasse cogitatè, ad historiæ tamen fidem tum scripsi, cùm imprudens res nostras Latinis literis illustrare cogitarem.

EDwardo Confessore iam sine sobole defũcto, ancipiti cura de nouo rege substituendo proceres populúsque distrahebantur. Edgarus cognomento Ætheling, Edmundi Ferrei Lateris è filio abnepos solus è virili Saxonicorum regum stirpe supererat, cui iure hereditario regnum debebatur. Verùm cùm ille ætate minori videretur, quàm vt reipublicæ gerendæ par esset, & ingenium peregrinis moribus immiscuisset, vtique in Pannonia ex Agatha filia Henrici III. Imperatoris natus qui terrarum situ disiunctior erat, quàm vt ad insecentem auxilio aut consilio iuuaret, Anglis minus erat gratus; quibus nihil antiquius erat quàm regem sibi è suo quasi corpore creari: Haraldum

Normannica victoria.

dum igitur Godwini filium belli pacisque artibus & gloria florentem plerique omnes respexerunt. Quanquam enim ille vna tantùm imagine nobilis erat, & pater proditione, & rapinis aternam ignominiæ infamiam subierat, benigno tamen alloquio, comitate, liberalitate, & militari virtute maximam à populo iniuit gratiam. Nec enim alter erat in quo plus fuit audacia ad pericula compescenda, aut plus consilij inter ipsa pericula. Virtúsque eius & fortuna in Wallico bello quod iampridem fœlicissimè confecerat ita emicuit, vt planè omnibus Imperatorijs artibus instructissimus, & ad imperium Anglicum instaurandum natus videretur. Danos etiam qui solummodo huic regioni terrori erant, illi æquiores fore sperabatur, quòd è Gytha Swenonis Regis Danici sorore natus erat. Si qua alia vis siue externa siue domestica adiiceretur, ciuium beneuolentia & nobilium cognatione & affinitate satis munitus videbatur. Sororem Morcari & Edwini fratrum qui longè potentissimi erant in vxorem habuit, & Edricus Syluaticus vir animo excelso & authoritate summa arctissimo propinquitatis vinculo erat coniunctus. Percommodè etiam accidit, vt eodem tempore Suenus Danus Suecico bello implicaretur, & Guilielmo Normanno male cum Philippo Francorum rege conueniret, Guilielmo enim illi regnum conceptis verbis, si sine prole obiret, promiserat Edwardus Confessor dum in Normannia exularet, & ad illud promissum præstandum se sacramenti religione quasi sponsor obligauit Haraldus (cùm captiuus in Normannia detineretur) addita etiã hac conditione vt Normanni filiam in matrimonium haberet. Vnde consultissimum plurimis videbatur Normanno regnum deferre, tum vt fidem liberando bellum quod imminere prospiciebant, & exitium quod semper periurij pœna auerteretur, tum Normanniam Anglia adiungendo regnum sub tanto principe firmaretur, & respublica plurimùm augeretur. Cæterùm Haraldus omnes omnium deliberationes incîdit, qui nihil sibi cunctandum ratus, eo ipso die quo Edwardus sepultura traditus, imperium præter plurimorum expectationem arripuit, & diadema sine inaugurationis cæremonijs ipse sibi imposuit. Quo facto Ecclesiasticam hominum nationem quasi religionis violator plus nimiò irritauit. Ille autem non ignarus quàm difficile sit principi nouo imperium sine pietatis & virtutis opinione tueri, vt offensam illam obliteraret, & sceptrum confirmaret ad rem Ecclesiasticam promouendam, & monasteria ornanda nihil non fecit. Edgarum Ætheling, quem Oxoniæ Comitem creauerat, reliquósque nobiles omni beneuolentia complexus est, populum magna tributorum parte subleuauit: vim magnam pecuniarum in tenues effudit, denique alloquendi comitate, audiendi lenitate, decernendi

endi aqualitate charitatem vnà cum authoritate comparauit sibi singulare. Vbi primùm hac certis nuntijs accepisset Guilielmus Normannus, Edwardi mortem grauissimè dolere præ se tulit, cùm interim animo discruciaretur, Angliam quam iam spe deuorauerat, è faucibus sibi fuisse præreptam: Protinùs igitur ex suorum consilio legatos ad Haraldum mittit, qui promissorum & sponsionis admonerent, simúlque regnum repeterent. Ille re deliberata respondet, Quod ad Edwardi promissa pertinet Anglicum imperium promissis deferri non posse, nec se eius promissis teneri cùm electione, non iure hereditario regnum sibi obuenerit. Quod ad suam sponsionem, ab homine capto vi, dolo, & perpetui carceris metu in Reipub. Anglicæ damnum & ordinum præiudicium extortam, & proinde irritam esse, quam nec præstare si poterat debuisset, nec si vellet potuisset, cùm rege nesciente & populo non adsentiente facta fuisset. Illud verò admodum iniquum videbatur postulare, vt Normanno peregrinæ stirpis principi regno cederet: quod tanto omnium ordinum consensu susceptisset. Hoc responsum parùm æquis auribus accepit Normannus, Haraldúmque latebras perturio querere existimauit: alios igitur protinùs eadem de causa legauit, qui cõmonefacerent qua iurisiurandi religione obstrictus teneretur, & periuros exitium apud Deum, & dedecus inter homines manere. Verùm quum iam Guilielmi filia Haraldo in pactis desponsa, quæ quasi firmamentum suæ sponsionis erat, fato erepta fuisset, minori cum humanitate tractati sunt, nec aliud quàm anteà responsum tulerunt. Ad bellum apertum iam omnia spectare cæperant. Haraldus classem instruit, milites conscribit, præsidia per littora locis opportunis disponit, & ad vim Normannicam propulsandam, quæ vsui videntur omnia parat. Prima tamen belli tempestas à Tostone germano Haraldi fratre præter omnium opinionem exorta est. Ille, vir animo elato & effero magna cum authoritate aliquandiu Nordanhumbris præfuit, verùm cum crudelitate in inferiores, superbia in principem, & odio in fratres grassaretur, ab Edwardo Confessore proscriptus in Galliam secessit, iámque authore Baldwino Flandriæ Comite, & suasore Guilielmo Normanno, vt probabile videtur (Tosto enim & Guilielmus duas Baldwini Flandrensis filias in matrimonio habuerunt) fratrem quem diu capitali odio, nunc aperto bello exercere incipit, è Flandria sexaginta pyraticarum nauium classe soluit, Vectam insulam populatur, Cantij oram maritimam infestat, sed regia classis aduentu territus, sublatis velis, ad remotiores Angliæ partes delatus in Lincolniensi agro terram prædabundus conscendit, vbi ab Edwino & Morcaro prælio exceptus & fugatus Scotiam petijt, vt inde bellum redintegraret. Duplici iam belli

Cometes.

expectatione hinc è Scotia, inde è Normannia omnium animi suspe-
erant, eóque magis quòd in Festo Paschatis Cometes tristi admo-
specie septem plùs minùs diebus effulsit, qui anxias hominum mens
(vt turbulento sit tempore) ad infaustas præsensiones conuertit. Ha-
raldus verò intentis oculis omnes regni partes intuebatur, austra-
littus præsidijs firmabat. A Scotia & Tostone minùs sibi timuit cùm
Mil-Columbus Rex Scotorum intestinis malis conflictaretur. Gui-
elmus interim multa animo de Anglia agitat, rem cum ducibus su-
inde communicat, quos alacres & gestiente spe plenos vidit: pecuni
autem in tantum bellum conflandæ ratio difficilior videbatur. Na-
cùm in publico ordinum Normanniæ conuentu de pecuniario subsi-
proponeretur, responsum est opes superiori contra Gallos bello ita exc-
sas fuisse, vt si nouum ingrueret bellum vix sua defendere potuerint,
sua potiùs tuenda quàm aliena inuadenda, bellum illud etsi iustum mi-
nùs tamen necessarium & inprimis periculosum videri: præterea Nor-
mannos neutiquam teneri peregrè in militiam proficisci. Nec vl
ratione ad pecuniam conficiendam adduci potuerunt. Quanquam
Guilselmus Fitzosbert vir summa apud Ducem & populum grati
omni ratione obnixè id ageret, & vt alios pertraheret, quadragint
naues suis impensis in hoc bellum promitteret. Dux quòd publico co-
uentu non poterat, alia ratione aggreditur: opulentissimum quemq
seorsim ad se accersit, blandè alloquitur, vt aliquantulum in hoc bellu
conferant petit, illi quasi iam certamen esset inuandi principis prohi
promittunt, promissisque statim in tabulas relatis, vis pecuniæ omnium
opinione maior citò coacta fuit. His rebus confectis opem & auxi-
lium à vicinis principibus Andium scilicet, Pictonum, Cenomanorum
& Bononiæ Comitibus petit, quibus latifundia in Anglia promitti
Philippum etiam Gallorum Regem adit, illique modò opem ferret pr
Anglia fidelitatis iusiurandum vt beneficiarum præstiturum spond
Verùm cùm minimè è re Gallorum videretur, vt vicinus Norman
qui iam minùs Gallo obandiret, Anglia accessione adangeretur (vic
norum enim potentia principibus semper suspectior) tantùm aberat vt
opem deferret, vt etiam ab inuadenda Anglia deterreret. At ille nul
modo ab incepto abduci poterat, sed multò erat iam alacrior, & ani-
tior Alexandri Pontificis Romani authoritate munitus (ille enim
iam primùm in principes authoritatem sibi vsurpare incepit) qui cau
probata, sacratum vexillum in victoriæ & regni omen miserat. Copi
igitur quas potuit maximas collegit, & classem numerosam ad S. Va-
lerici oppidulum (quod est ad Somæ fluminis ostium) cogit, vbi diutiu
hæsit, ventum secundum expectans, quem vt eliceret, S. Valericum
loci

loci præsidem votis fatigauit & donarijs oneranit. Haraldus qui iamdiu eius aduentum cum suis frustrà præstolatus erat, exercitum dissoluere, classem subducere, & littus relinquere constituit, tùm rei frumentariæ inopia coactus, tùm quòd Flandriæ Comes ad illum scripserat, Guilielmum nihil hoc anno moturum: cui facilè credidit, qui anni tempore nauigationem præclusam existimaret, quòd Æquinoctium iam suberat. Dum hæc animo agitat, nouì ex improuiso belli necessitate exercitum reuocare ádactus est. Haraldus enim cognomento Durus & Harfager Rex Norwegiæ (qui pyraticam per Septentrionales Britanniæ partes exercuerat, & Orcadas insulas iam subegerat) à Tostone in spem regni Anglici euocatus Tinam flumen cum quingentis plus minùs myoparonibus intrat, vbi suam etiam classem adiunxit Tosto, cùm hic aliquandiu agros populati essent: sublatis anchoris, Eboracensis agrì littus legentes in Humbrum delati omni belli rabie circunquaque grassarì cœperunt. Ad quos reprimendos Edwinus & Morcarus Comites tumultuariam militum manum eduxunt, verùm illi Norwegorum impetum non tulerunt, sed effusa fuga plurimi vnà cum Comitibus sibi consuluerunt, plures autem in Ousam flumen ruentes fluctibus sunt hausti. Norwegi tum obsidionem vrbi Eboraco inferre parant, quam statim deditione, obsidibus vtrinque datis, recipiunt. Pauculis interpositis diebus Haraldus noster omnibus vndique contractis copijs Eboracum contendit, & inde in Norwegos mouet, qui castris positis loco tutissimo consederant, à tergo enim Oceano, à sinistra Humbro æstuario, in quo eorum classis constitit, à dextra verò, & à fronte Derwentione flumine quodammodo muniti. In eos tamen Haraldus animosè inuehitur, primùm ad * pontem acriter decertatur, in quo Norwegum quendam aliquandiu vniuersum Anglorum exercitum sustinuisse fertur, donec sagitta transfixus caderet. deinde aqua virtute fortunaque in ipsis castris aliquandiu pugnatur. Norwegi tamen demum dissipati, & in medio Haraldus ipse Norwegorum Rex, & Tosto cum maxima exercitus parte interfecti. Victori Haraldo præda admodum opima obuenit, vis auri & argenti magna, classisque illa numerosa, præter viginti nauiculas quas Paulo Orcadum Comiti, & Olauo Haraldi interfecti filio ad fauciosque benedos concessit, iureiurando prius dato ipsos nihil in Angliam iam inde molituros. Hac victoria Haraldo animum erexit, iamque se terrori Normannis fore existimauit, cùm suis odio esse cœperit, quòd prædam militi non distribuerit. Ille tamen in Republica ordinanda quæ miserè in hoc tractu conuulsa iacuit, totus erat. Interea verò Guilielmus Normannus idoneum nactus tempestatem, sub finem Septem-

* Stamford bridge prope Eboracum.

bris naues soluit & leni vento prouectus omnibus nauibus ad Pevensey in Suthsexia accessit, vndoque potitus iam littore, vt spem fu suis præcideret, nauibus ignem iniecit, munimentoque ibi posito qu suis receptui esset, ad Hastings progreditur, vbi etiam alterum exci tauit propugnaculum præsidiumque imposuit. Causas belli iam dimi gat, scilicet vt vlciscereturmortem Alfredi cognati sui quem va cum plurimis Normannis Godwinus Haraldi pater sustulit, vt per queretur iniurias Haraldi qui cùm Robertum Archiepiscopum Cã tuariensem in exilium ciecerat, tùm regnum Anglia sibi delatum to culcata sacramenti religione occupârat; suos autem ne hostiliter An glis depopulationem inferrent edicto vetuit. Celeriter hæc fama a Haraldum perferuntur qui omnibus consilijs anteuertendum ratus, v primo quoque tempore Normannum exciperet, dimittit quaquauersu nuncios, suos obtestatur vt in fide maneant, omnes vndique copi contrahit, magnisque itineribus Londinum properat vbi illum legati à Gulielmo adit, qui cùm regnum pluribus repeteret, parum abfu quin Haraldus præcipiti ira percitus legato vim intulerit. Difficil enim erat superbiam & spem bonam victori detrahere. Protinùs su ad Guilielmum legat qui insolentiùs comminarentur nisi quàmpri mùm in Normanniam se reciperet. Hos tamen facili responso magna que humanitate ille dimisit. Delectum interim Londini Haraldus ha bet, resque suas superiori contra Norwegos prælio admodum attenu tas comperit, exercitum tamen magnum ex nobilibus & alijs quos patria charitas ad commune periculum propulsandum euocârat, confla uit. Iam in Suthsexiam, matre nequicquam remorante, ducit, & ani mo non infracto vix septem mill. pass. à Normanno castris in planit positis consedit. Quò etiam statim exercitum suum admouit Norman nus. Primùm exploratores vtrinque submissi, qui ab Anglis erant omnia siue veri ignorantia, siue mentiendi libidine, Normannorum multitudinem, apparatum & disciplinam supra fidem extulerunt, ad vt Gythus Haraldi frater minor natu bellicis operibus clarus de re rum summa non vno prælio decertandum ratus, regem admonuerit, du bios esse Martis euentus, victorias sæpiùs esse à fortuna quàm virtu cunctationem maturam maximam esse disciplinæ militaris partem: si modò fidem de regno Guilielmo dedisset vt ipsum subduceret admo nuit, vtique nullis copijs contra conscientiam munitri posse, Deum di violata fide pœnas expetiturum, nec quicquam magis terrori Nor mannis fore, quàm si nouum conscriberet exercitum quo nouis dem prælijs exciperentur, ad hæc pro se spondet si eius prælij fortunam su committeret, nec boni fratris, nec fortis ducis officio defuturum,

vtpu

ipote qui bonæ mentis conſcientia fretus aut facilius hoſtes proſliga-
et, aut fœliciùs patriæ vitam profunderet. Non æquis animis Rex
hæc accepit quæ cum ſuo dedecore coniuncta videbantur, vt enim belli
mentum æquo animo, ita timiditatis contumeliam nullo modo perferre
otuit. Normannorum itaque laudes obtriuit, nec è ſua dignitate aut
riſtina virtute exiſtimauit, cùm iam quaſi ad vltimum periculi per-
eniſſet, inſtar meticuloſi pedem referre, aternámque ignominiæ la-
em ſubire. Ita fortuna quos ſubuertere inſtituit, conſilij expertes
rimùm reddit. Dùm hæc aguntur Guilielmus vt pio affectu reipub-
ica Chriſtiana ſit proſpectum & à ſanguine Chriſtiano temperatum,
monachum internuncium mittit, qui Haraldo conditionem propoſuit
el regno prorſus cederet, vel ſub Normanno clientelari iure ſe iam
de regnare agnoſceret, vel ſingulari certamine cum Guil. decertaret,
altem, vt Pontificis Rom. iudicio de Anglico imperio ſe ſiſteret. Ille
utem quaſi ſui impotens nullam cõditionem amplexus ad diuinum tri-
unal vniuerſam cauſæ diſceptationem reiecit, & poſtero die qui 2. Id.
Octob. erat, pugnandi copiam ſe facturum reſpondit, quem credulo er-
ore ſibi fauſtum fore perſuaſerat eò quòd natalis eſſet. Inſequentem
noctem Angli ſolutiori luxu, comeſſationibus, & vociferationibus,
Normanni autem ſuſceptis pro exercitus ſalute, & victoria votis, pro-
duxêrunt. Prima luce acies vtrinque inſtruunt, Haraldus in primo
agmine Cantianos (quibus veteri inſtituto exercitu frons debetur)
cum bipennibus conſtituit, altero agmine ipſe cum fratre, mediterra-
neis Anglis, & Londinenſibus conſtitit. Primam Normannorum aci-
em ducebant Rogerus Montegomericus, & Guil. Fitzosberne, ea
conſtabat ex equitibus Andegauenſib. Perticenſib. Cenomannis, Brito-
nibus, quorum plurimi Fergento Britoni militabant. Mediam quæ è
Pictonibus Germaniſq; conſtabat Galfridus Martell, & ſtipendarius
Germanus regebant. Extremum agmen dux ipſe claudebat, cum robo-
re Normannorum, & ſua nobilitatis flore. Sagittariorum verò cohor-
tes vbique erant immiſtæ. Normanni non * incondito ſublato clamore, * Cantu Rollandi.
bellicum canentes, agmina mouerunt, primúmque ſagittarum grandi-
nem vndique emittunt, quod genus pugnæ vt Anglis nouum, ita omni-
nò terribile erat, adeò enim denſè recidebant, vt in medijs copijs hoſtem
habere viderentur. Deinde in primum Anglorum agmen præcipiti
impetu incurſant, hi autem qui locum quem ceperant corporibus tege-
re, potiùs quàm cedere obſirmato animo deſtinarant, omnes connixi
fortiter hoſtem magnâ cum clade auerterunt, illi autem dennò irruunt,
horrendoq; ſtrepitu vtrinque acies impellitur. Iam collato pede quaſi
vir viro congrederetur, acriter aliquandiu pugnatum eſt, Angli autem

conferti, & quasi cohærentes impetum sustinent, adeò vt multis vulneribus acceptis iam regressari essent, nisi Guilielmus non ducis magis, quàm militis munere fungens sua authoritate inhibuisset, hastaque pugna, & equites Normannici quàm concitatissimè immittuntur, & superne vi sagittarum Angli quasi obruuntur, agmen tamen non perrumpitur. Haraldus enim intrepidi ducis munia obiens ubique præstò erat, nec minùs parte alia Guilielmus qui cùm vno, altero equo suffosso, verâ virtute vincere non potuit, ad artem se conuertit, suis imperat vt receptui canant, & gradum, seruatis tamen ordinibus, referant. Angli iam, terga dedisse rati, & victoriam præmanibus esse, ordines laxant suos, incompositique hostibus instant, quasi certa iam, & explorata victoria, cùm illi, reductis ex improuiso equominibus, ex integro signa inferunt, & palantes Anglos adorti, & circumfusi stragem maximam edunt, plurimi inter fugæ pugnæque consilium oppressi, plures autem aditiorem locum occupantes, cum bati, & mutua adhortatione firmati præsentibus animis diu restiterunt, quasi locum laudabili morti elegissent, donec Haraldus sagitta caput transuerberatus, vnà cum Githo & Leofwino fratribus occiderit, tum Edwinus Morcarusq; & pauculi, qui cædi superfuerant fugæ elapsi cesserunt Deo, cesserunt tempori, cùm ab horâ diei 7. ad crepusculum vsque continenter pugnatum esset. Desiderati sunt hoc prælio Normannorum plus minùs 6000. Anglorum verò longè plures. Guil. victor omnibus lætitijs exultans supplicatione decreta honore Deo Opt. Max. habuit, positóque inter medias strages tentorio, mensam traduxit. Postero die cùm suos inhumasset, Anglísque idem permisisset, ipse Hastingas regressus est, vt de persequenda victoria consilium iniret & lassatum militem tantisper reficeret. Quamplurimum autem huius cladis fama nuntijs trepidis Londinum, & in alias Angliæ vrbes perlata esset, vniuersa regio perculsa, & quasi prostrata est. Githa regis mater lamentis muliebriter ita se dedidit, vt nullam admitteret consolationem, infimisque precibus filiorum cadauera à victore obtinuit, quæ sepulturæ in monasterio Walthamia tradidit. Edwinus Algitham sororem reginam in remotiores regni partes misit. Regni tamen proceres, populum ne animum despondereret, admonent, consiliáq; de repub. conferunt. Archiepiscopus Eboracenses, & Londinenses, & Classarij (quos Boteserles vocarunt) Eadgarum inregem consecrandum, bellumque cum Guil. redintegrandum censuerunt, Edwinus & Morcarus de regno sibi occupando clandestina consilia struxerunt, Episcopis verò, & præsulibus, & alijs qui Romani Anathematis fulmine perterriti erant, optimum videbatur dedi-

Boteserles.

rem facere, & non efferatum victoriæ animum ancipiti Marte provitare, nec Deo reluctandum, qui iam Angliam peccatis ita exigentibus, quasi in manus Normanno tradiderat. Guilielmus interim Hastingas præsidio firmans infesto agmine Londinum petere constituit, verùm vt latius sui terrorem inferret, & à tergo omnia secura redderet, partitis copijs per Cantij partem, Sutbsexiam, Sutbreiam, Sutbantonensem agrum, & Bercherensem pernagatur, vicos & ædificia incendit, prædasque agit, ad Wallengfordiam Tamisim transmittit, & terrore omnia complet. Proceres tamen in incerto habuerunt, quidnam consilij caperent, nec adduci poterant, vt positis simultatibus communi animo Reipub. prospicerent. Vt enim Ecclesiasticis ab execrationibus, & censuris Pontificis Romani (quibus ille iam & in animos hominum, & in regna authoritatem exercebat) absolverentur, cùm res iam non accisæ, sed planè perditæ essent, in sententia ita de deditione perstiterunt, vt multi saluti consulentes se ex vrbe subduxerint. Alfredus verò Archiepiscopus Eboracensis, Wolstanus Episcopus Wigornensis, præsulesque alij vnà cum Eadgaro Etheling, Edwino, Morcaro, victori Normanno apud **Berkhamsted** *occurrunt, obsidibúsque datis in fidem, & deditionem se permittunt. Ille autem protinùs Londinum adnolat, magna lætitia, & festis acclamationibus exceptus Rex salutatur, ad inaugurationis apparatum, quam in natalem Christi indixerat, omnia parat, & ad regnum constituendum totus animo & cogitatione instat.*

Iam confecta erat Saxonici in Britannia imperij periodus, quæ sexcentis septem annis definita erat, & conuersio in Angliæ regno facta est insignis, quam alij in magistratuum sordes, & præsulum superstitiosam ignauiam, alij in Cometem illum, & vim syderum, alij in Deum qui regna iudicijs occultis, sed numquam iniustis distribuit, reiecerunt. Alij autem qui in propinquiores causas inspexerunt, prudentiam in Edwardo Rege desiderarunt, quòd dum specioso religiosæ castitatis prætextu suscipiendæ prolis curam abijceret, regnum ambitiosissimis hominibus dilacerandum obijceret.

QVàm insolens & crudelis hæc fuerit victoria, scriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandum, quin in hâc victoriâ, vt aliâs, alacris exultarit improbitas. Victor Guilielmus in victoriæ quasi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ consuetudines induxit, causàsque Gallicè disceptari iussit: exclusis hæreditate auitâ Anglis, agros & prædia militibus suis assignauit, ita tamen vt dominium dire-

ctum sibi reseruaret, obsequiumq; clientelari iure sibi & succes-
soribus deuinciret, id est, vt omnes in *Feudo*, siue fide tenerent, &
nulli præter Regem essent viri Domini, sed potiús fiducia
Domini, & possessores. Sigillúmq; sibi aptauit in cuius altera
Sigillum Guilielmi Conquestoris. parte inscribitur *Hoc Normannorum Guilielmũ nosce patronum.*
In altera verò *Hoc Anglis signo Regem fateris eundem.*
Quinetiam (vt habet Guil. Malmesburiensis) *Cæsarianum secutus*
ingenium, qui Germanos in Ardenna maxima sylua abditos, & in-
crebris eruptionibus exercitum suum affligentes, non per Romanos
os, sed per Gallos fœderatos expulit: vt dum alienigenæ alterum
transfoderent, ipse sine sanguine triumphum duceret, idem ingenium
Guilielmus in Anglos egit. Nam contra quosdam qui post primam in-
fœlicis hominis pugnam in Danemarchiam & Hiberniam profugi-
rant, & valida congregata manu tertio anno redierant, Anglicum
exercitum & ducem obiecit; Normannos feriari permittens. Ingens
sibi leuamen prouidens vtrilibet vincerent. Nec eum cogitatio fal-
lit. Nam vtrinque Angli aliquandiu digladiati inter se, palmam ultro
Regi refudêre. Et alibi, *Laicorum potentia subruta, stabili firmauit*
Anglidignitatibus excluli. *edicto vt nullum Anglicæ gentis monachum vel clericum ad aliquam*
dignitatem conari pateretur, à Cnutonis Regis quondam facinore
abhorrens, qui victus honores integros exhibuit. Vnde factum est vt
de eo defuncto, indigena aduenas leniter expellerent, sibique antiquum
ius vindicarent.

Hæc vbi fecisset, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempe-
statem, quæ impendit, auertere, & sibi quietem vel pecunia redi-
mere, qua in re vsus est Adalberti Hamburgensis Archiepiscopi
opera. Scribit enim Adam Bremensis. *Inter Suen, & Bastardum*
perpetua contentio de Anglia fuit, licèt noster Pontifex muneribus
Guilielmi persuasus, inter reges pacem firmare voluerit. Quæ etiam
firmata videatur, iam inde enim Anglia nihil sibi à Danis metuit.
Atque ille ad imperium tuendum, & Rempub. optimis legibus
temperandam se totum contulit. Scribit enim Geruasius Tilbu-
riensis. *Cùm insignis subactor Angliæ Rex Wilhelmus vlteriores in-*
sulæ fines suo subingasset imperio, & rebellium mentes terribilium pa-
domuisset exemplis. Ne libera de cætero daretur erroris facultas, de-
creuit subiectum sibi populum iuri scripto, legibúsq; subijcere. Propositis
igitur legibus Anglicanis, secundum tripartitam earum distinctionem,
hoc est, Merchenlage, Denelage, Westsexenlage, *quasdam reprobauit,*
quasdam autem approbans transmarinas Neustriæ leges, quæ ad
regni pacem tuendam efficacissimæ videbantur, adiecit. Deinde, vt

author

author est qui eo tempore floruit, Ingulphus, *Hominium sibi facere, & contra omnes homines fidelitatem iurare omnem Angliæ incolam imperauit, totam terram descripsit, nec erat Hida in tota Anglia, quin valorem eius, & possessorem sciuit, nec lacus, nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit descriptus, ac eius redditus ac prouentus, ipsa possessio, & eius possessor regiæ notitiæ manifestatus, iuxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium describebant. Iste Rotulus vocatus est Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro sua generalitate, quòd omnia tenementa totius terræ integrè continuit,* Domesday *cognominatur.* Huius libri libentiùs meminerim, quòd eius lubinde memoria vsurpanda sit, quemque *Librum Guil. Librum Censualem, Angliæ Notitiam, Angliæ commentarios Censuales, Acta publica & Angliæ lustrum* nominare placet.

Domesday booke. *Liber Iudiciarius Gervasio Till.*

Quod verò Polidorus Virgilius scribit Guilielmum illum victorem Duodecem virorum iudicium primum induxisse, nihil à vero alienius: Multis enim antè annis in vsu fuisse certissimum est ex legibus Ethelredi. Nec est cur terribile iudicium vocaret: E populo enim XII-viri ritè euocantur, hi iureiurando obligantur verè de facto sententiam dicere, aduocatos coram tribunali vtrinque differentes, & testes audiunt; inde acceptis vtriusque partis instrumentis seorsim concluduntur, sine cibo, potu, & igne detinentur (nisi fortè ex illis quispiam moriatur) donec de facto inter se conuenerint, quod vbi coram iudice pronunciauerint, ille de iure sententiam profert. Hanc enim rationem prudentissimi maiores nostri optimam esse ad veritatem eliciendam, tùm ad corruptelas euitandas, & affectus interludendos existimârunt.

Iure de 12.

Duodecim viri.

Hinc regnum Normannorum in Anglià initium habuit, qui à Septentrionali plaga sic dicti; nam *Nordmanni* nihil aliud significat quàm *viri septentrionales*, (commisti enim erant ex Noruegorum, Sueonum, & Danorum fortissimis, vt habet Helmoldus) Caroli magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam atrociter piraticam exercuerunt. Demum iuxta Sequanæ ostium consederunt, regionem à suo nomine Normanniam denominârunt, quæ prius *Neustria* corruptè dicta erat, quòd pars fuerat Westrasiæ, sic enim mediæ ætatis scriptores dixerunt quod Germani Weſtenrych, i. *Occidentale regnum* vocitârunt, comprehenditque quicquid inter Ligerim & Sequanam ad Oceanum interiacet. Porrò hi Normanni Carolum Simplicem Francorum regem eò adegerunt, vt Rollonem eorum principem

Normanni vnde appellati.

Neustria.

principem Normanniæ ducem declararet, filiam elocaret, & in dotem Normanniam confirmaret.

Non indignum erit quanquam sit ridiculum, hîc subiungere quod de alio Normannorum nomine legitur in veteri manuscripto codice monasterij Andegauensis. *Carolus stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia sua Gisla, hic non erit dignatus pedem Caroli osculari, cúmque Comites illum admonerent vt pedem regis in acceptione tanti beneficij oscularetur, lingua Anglica respondet (Ne se By god) quod interpretatur, Non per Deum. Rex verò & sui illum deridentes, & sermonem eius corruptè referentes, illum vocauerunt* Bigod, *vnde Normanni adhuc vocantur* Bigodhi.

Bigod.

Normannorum bellica virtus.

Quantùm verò virtute bellica præstiterint Normanni, alij dixerint, satis mihi sit dixisse, quòd inter bellicosissimas gentes positi, non obsequijs, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia constituerint. Tancredi enim Normanni posteri, profligatis è Sicilia Saracenis, non paucos annos regnum tenuerunt, & in terra Sancta res maximas magna cum laude gesserunt. Vnde Rogerus Houedenus, *Audax Francia Normannorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiua succubuit, diues Apulia sortita resloruit, Hierosolyma famosa, & insignis Antiochia se vtraque supposuit.* Iam inde Anglia non minùs belli gloria, quàm humanitatis cultu inter florentissimas orbis Christiani gentes inprimis floruit. Adeò vt ad custodiam corporis Constantinopolitanorum Imperatorum euocati fuerint Angli, Ioannes enim Alexij Comeni filius, vt refert noster Malmesburiensis, *eorum fidem suspiciens præcipuè familiaritati sua applicabat, amorem eorum filio transcribens,* adeò vt iam inde longo tempore fuerint Imperatorum illorum satellites, *Inglini Bipenniferi,* Nicetæ Choniatæ, *Barangi* Curopalatæ dicti. Qui *vbique Imperatorem prosequebantur ferentes humeris secures quas tollebant cùm Imperator ex Oratorio spectandum se exhibebat, Anglicè vitam diuturnam secures suas collidentes vt sonitum ederent, comprecabantur.* Maculam verò quam Chalcondilas nostræ genti de vxoribus communibus asperserit, ipsa veritas eluit, & effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, vti inquit eruditissimus & optimus mihi amicus Ortelius in hac ipsa re, semper vera sunt, quæ à quolibet de quibusuis narrantur. Hi sunt qui Britanniam insedêrunt populi, è quibus supersunt Britanni, Saxones siue Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti, vnde duo in Insula regna, ANGLIA nimirum & SCOTIA.

Angli satellites Imperatorum Constantinopolis. Barangi.

Chalcondilas.

De

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrârunt, & sedes in Wallia regum permissu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus. *Est itaq; manifestum, nihil eodem loco manssisse quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidie aliquid in tàm magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conuersis, oriuntur.* Cúmque omnes hæ gentes quæ in Britanniam irruperunt Septentrionales fuerint, vt reliquæ quæ sub idem tempus Europam vniuersam occuparunt, & posteà Asiam, verissimè & è sacrarum literarum authoritate scripsit Nicephorus. *Vt terrores de cœlo sæpè hominibus à Deo incutiuntur, vt fulmina, incendia, & imbres procellosi: sæpè à terra, vt telluris hiatus, & quassationes: sæpè ex aëre, vt typhones, & nimbi: ita hi à Deo asseruantur Septentrionales ac Hyperborei terrores, vt propæna quadam, quando, & quibus prouidentia diuina visum fuerit, immittantur.*

In Pembrochia.

De consolatione ad Albinam.

Nicephorum.

Ab Aquilone malum.

BRITANNIÆ DIVISIO.

Quomodo regiones diuidantur.

AD Britanniæ diuisionem iam accingamur. Diuiduntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς secundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς secundū gentium habitationes, vel πολικῶς, & πολιτικῶς, id est, variè, & politicè, iuxta principum voluntates, & iurisdictiones. Quum autem de primo & secundo huius diuisionis genere sparsim per librum tractabitur, tertia illa politica huius loci propria videtur: quæ tanta tamen superiorum temporū iniquitate circumfusa est caligine, vt multò facilius sit in hac re falsa conuincere, quàm vera inuenire.

Historici nostri antiquissimam Britanniæ diuisionem fuisse contendunt, qua in *Loegriam*, *Cambriam*, & *Albaniam* partiuntur, id est, vt explicatiùs dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem esse crediderim, tùm quòd triplex sit; à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui postremò Insulam inter se diuiserunt, enata videtur: tùm quòd eiusmodi partitio nusquam in classicis authoribus appareat ante nostrum Galfredum

Galfredum Monumethensem. Fabula enim, vt Critici nostri seculi existimant, constare non poterat, nisi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuisset, eò quòd hic totidem, cùm ille vixerit, florerent gentes: vt anteà Brutum creasset, eò quòd hæc insula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreasset, si plures diuersæ gentes eo tempore in Britannia extitissent.

Britannia.
Magna Parua.

Vetustissima diuisio, quam ego nouerim, apud Ptolemæum magnæ Constructionis lib. 2. extat, vbi insulam vniuersam in *Britanniam Magnam*, & *Paruam* diuidit. *Magnam* vocat hanc citeriorem ad Meridiem, *Paruam* verò vlteriorem illam ad Septentriones: cuius incolæ in MAIATAS & CALEDONIOS distincti erant, id est, in campestres, & montanos, vt nunc Scoti in **Yechtlandmen**, & **Lawlandmen**. Cùm autem vlteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, vt inquit Appianus, *illa vtilis esse non poterat, nec ferax:* termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem in Prouinciam iam redactam primùm duplicem fecerunt, INFERIOREM scilicet, & SVPERIOREM vt ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, vlteriorem & septentrionalem INFERIOREM vocat. Quod ipsæ Legionum sedes apud Dionem comprobant. *Legionem secundam Augustam*, quæ ad **Caerleon** in Walliâ, & *Victricem vicessimam*, quæ ad **Chester**, siue Deuæ egit, in Britannia Superiori locat, *Legionem* autem *Sextam Victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruisse scribit. Hanc diuisionem à Seuero Imperatore factam fuisse existimarem, quòd Herodianus prodat, illum, deuicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occupârat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Insulæ administrationem inter duos præfectos bifariam diuisisse.

Dio.

Britannia Inferior & superior. Lib. 55.

Isca, Caerleon ar Vsk.

Britannia triplex.

Posteà in tres partes Britanniæ prouinciam descripserunt Romani, vt ex Sexto Rufo videre est, videlicet in MAXIMAM CAESARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Episcopis, & diœcesibus antiquis forsitan deprehendi. Lucius P R. apud Gratianum inuit ecclesiasticas Christianorum ditiones Romanorum magistratuum ditiones imitatas esse, illisque in vrbibus Archiepiscopos consedisse, quibus olim præsides Romani. Cùm autem tres Archiepiscopos olim habuerit Britannia, Londinensem scilicet, Eboracensem, & vrbis Legionum: prouinciam quam nunc vocant

Dist. 80.

cant Cantuarienſem (eò in Londinenſis ſedes tranſlata erat) Britanniam PRIMAM conſtituiſſe: Walliam quæ epiſcopo vrbis Legionum paruit BRITANNIAM fuiſſe SECVNDAM: prouinciam verò Eboracenſem, quæ tum ad limitem pertinuit, fuiſſe MAXIMAM CAESARIENSEM exiſtimo.

Subſequens ætas, cùm Imperij Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque partitam fecit, BRITANNIAM nimirùm PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CAESARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM CAESARIENSEM, VALENTIA pars ſeptentrionalis fuiſſe videtur Maximæ Cæſarienſis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodoſius Valentis Imp. Dux recuperauit, & *Valentiam* in eius honorem nominauit, quod his verbis planiùs oſtendit Marcellinus. *Recuperatam prouinciam, quæ in ditionem conceſſerat hoſtiũ, itaredderat ſtatui priſtino: vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis.* Huius Theodoſij filium, (qui Auguſtus creatus, Flauius Theodoſius dictus fuit, & plurima in imperio immutauit,) Flauiam addidiſſe conijcere licebit, quòd ante huius Flauij tempora, Britannia Flauia nuſquam legatur. Vt igitur ſummatim rem expediam. BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Auſtralis, quæ hinc Mare Britannicum, illinc Tamiſim & Sabrinianum fretum interiacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CAESARIENSIS, à Tamiſi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CAESARIENSIS ab Humbro ad Tinam fl. ſiue Vallum Seueri; VALENTIA à Tina ad foſſam, iuxta Edenburgum, quam Scoti **Grameſdike** vocant, vbi Romani imperij limes vltimus.

Britannia quinque partita.

Lib. 28.

Britannia prima.

Britannia ſecunda.

Flauia Cæſarienſis.

Maxima Cæſarienſis.

Valentia.

Non poſſum hîc non requirere quorundam eruditiſſimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alij Maximam Cæſarienſem, alij Britanniam Secundam fuiſſe volunt. Quaſi verò Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hîc tantùm prouincias illas enumerârint, quas per Conſulares & Præſides adminiſtrârunt. Maxima enim Cæſarienſis, & Valentia à Conſularibus, reliquæ tres Britannia Prima, Secunda, & Flauia à Præſidibus adminiſtrabantur.

Si quis me roget, quam huius partitionis meæ rationem habeam, & finium malè regundorum inſimulet: quid me in hanc ſententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum obſeruârim

Romanos

Romanos eas Prouincias, ſemper *Primas* vocaſſe, quæ Romæ fuerant proximiores, vt *Germania Prima*, *Belgica Prima*, *Lugdunenſis Prima*, *Aquitania Prima*, *Pannonia Prima*, quæ omnes Romæ propiores erant, quàm quæ *Secunda* nominantur, & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores*; *Secundas*, Inferiores dictas fuiſſe: Auſtralem noſtræ inſulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuiſſe ſtatui. Eadem ratione cùm *Secunda prouincia*, quas vocant, à Roma diſiũctiores eſſent, Walliam *Britanniam Secundam* putaui. Cùm etiam inclinante imperio, illas prouincias ſolummodò *Conſulares* magiſtratus habuiſſe notauerim, quæ hoſtibus obiacebant, vt videre eſt apud librum Notitiarum, non ſolùm in Galliâ, ſed etiam in Africâ; & apud nos *Valentia*, cum *Maxima Cæſarienſi* in eo libro *Conſulares* cenſeantur: eas Scotis & Pictis proximas expoſitáſque in illis, quos dixi, locis iudicaui. *Flaviam* autem *Cæſarienſem* hîc omnibus intermediam fuiſſe, & in Angliæ meditullio non poſſum non coniectare, & eò confidentiùs, quod idem mecum ſentit antiquus ille ſcriptor Giraldus Cambrenſis. Hæ fuêrunt ſub Romanis Britanniæ diuiſiones.

Poſteà, barbaris vndique inſultantibus, & ciuili bello inter Britannos indies ingraueſcente, ſanguine & ſucco exhauſta aliquandiu iacuit, ſine vllo imperij ſimulachro. Demùm verò ea pars, quę ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* ſcilicet & *Piſtorum* conceſſit, & Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Prouinciam enim Romanorum vniuerſam, præter Walliam, quam Britannorum reliquiæ occupârunt, in ſeptem regna deſcripsêrunt, *Cantium* ſcilicet, *Southſexiam*, *East-angliam*, *Weſtſexiam*, *Northumbriam*, *Eaſtſexiam*, & *Merciam*.

Saxonum Heptarchia.

Quas regiones ſiue Comitatus hæc regna complexa fuerint, tabella potiùs, quàm verborum congerie, vt ſimul & ſemel intueatur lector, proponere libet.

Heptarchia Saxonica

1 CANTII regnum continebat — *Cantium*.

2 SVSSEXIAE, siue Australium Sax. regnũ continebat — *Suthsexiam*. *Suthreiam*.

3 EASTANGLIAE, siue Orientalium Anglorũ regnum continebat — *Norfolciam*. *Suthfolciam*. *Cantabrigiam*, cum Insula *Ely*.

4 WESTSEXIAE, siue Occiduorum Saxon. continebat — *Cornwalliam*. *Deuoniam*. *Dorsetiam*. *Somersetiam*. *Wiltoniam*. *Southamptoniam*. *Bercheriam*.

5 NORTHVMBRIAE regnũ continebat — *Lancastriam*. *Eboracam*. *Dunelmiam*. *Cumbriam*. *Westmoriam*. *Northumbriam*, & regiones Scotiæ vsque ad Edenburgi fretum.

6 ESTSEXIAE, siue Orientalium Sax. regnũ continebat — *Essexiam*. *Middelsexiam*. Partémque *Hertfordiæ*.

7 MERCIAE regnum continebat — *Glocestriam*. *Herefordiam*. *Wigorniam*. *Warwicum*. *Leicestriam*. *Rotelandiam*. *Northantoniam*. *Lincolniam*. *Huntingdoniam*. *Bedfordiam*. *Buckinghamiam*. *Oxenfordiam*. *Staffordiam*. *Derbiam*. *Salopiam*. *Nottinghamiam*. *Cestriam*. Partémq; *Hertfordiæ* alteram.

NEC

Anglia in Comitatus diuisa.

NEC dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diuisa (sic enim vulgò vocant) sed in quasdam regiunculas cum suis Hidis, quas ex antiquo fragmento quod à Francisco Tate in antiquitate iuris nostri versatissimo accepi. Continet verò tantùm regionem Cisshumbranam.

* *Hida est, vt nonnullis placet, tantum terræ quantum aratrum vno anno colere potest.*

Myrcna continet 30000. Hidas	*Nox gaga* 5000. hidas.
Woken-setna 7000. hidas.	*Ohi gaga* 2000. hidas.
Westerna 7000. hidas.	*Hwynca* 7000. hidas.
Pec-setna 1200. hidas.	*Ciltern setna* 4000. hidas.
Elmed-setna 600. hidas.	*Hendrica* 3000. hidas.
Lindes-farona 7000. hidas.	*Vnecung-ga* 1200. hidas.
Suth Gyrwa 600. hidas.	*Aroseatna* 600. hidas.
North-Girwa 600. hidas.	*Fearfinga* 300. hidas.
East Wixna 300. hidas.	*Belmiga* 600. hidas.
West Wixna 600. hidas.	*Wither igga* 600. hidas.
Spalda 600. hidas.	*East willa* 600. hidas.
Wigesta 900. hidas.	*West willa* 600. hidas.
Heresinna 1200. hidas.	*East-Engle* 30000. hidas.
Sweordora 300. hidas.	*East sexena* 7000. hidas.
Eysta 300. hidas.	*Cant-warena* 15000. hidas.
Wicca 300. hidas.	*Suth-sexena* 7000. hidas.
Wight-gora 600. hidas.	*West-sexena* 100000. hidas.

Aelfredi nummus dicitur.

Posteà cùm solus Ælfredus, qui etiam Aluredus dicitur, rerum potiretur, vt Germani maiores nostri, teste Tacito, iura per pagos, vicósq; reddebant, & Centeni ex plebe comites ad rem administrandam adiungebantur; sic ille (vt Ingulphi Croulandensis verbis vtar) *primus Angliam in Comitatus diuisit, quòd indigenæ rapinas committebant, exemplo, & colore Danorum: Comitatus porrò in Centurias, id est,* Hundreds, *& Decimas, id est,* Tithings, *distribui fecit, præcepitq; vt omnis indigena, in aliqua esset Centuria, & Decima. Præfectos etiam Prouinciarum, qui anteà Vicedomini vocabantur, in duo officia diuisit, videlicet, Iudices, nunc Iustitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & industria tanta pax breui per totam prouinciam effloruit; vt si viator quantamcunque summam pecuniæ in campis, vel publicis compitis vesperi demisisset, manè vel post mensem rediens integram, & intactam videret.* Quod fusiús tibi explicabit Malmesburiensis historicus. *Qua occasione,* inquit, *barbarorum, etiam indigenæ in rapinas anhelarêrunt, adeò vt*

Centuriæ.

nulli

lli tutus commeatus esset, sine armorum præsidijs, Centurias, quas Hundreds *dicunt, & Decimas, quas* Tithings *vocant, instituit Alfredus, vt omnis Anglus legaliter duntaxat viuens, haberet & Centuriam, & Decimam. Quod si quis delicti alicuius insimularetur, statim ex Centuria & decima exhiberet, qui eum vadarentur, qui verò huiusmodi vadem non reperiret, seueritatem legum horreret. Si quis verò reus ante vadationem, vel post transfugeret, omnes ex Centuria & Decima, regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Prouincia, vt per publicos aggeres, vbi semita per quadriuium fluuntur, armillas aureas inberet suspendi, qui viantium auiditatem rirent, dùm non esset, qui eas abriperet.*

Cæterùm hæ Centuriæ in nonnullis regni partibus Wappentaches nominantur; causam si quæris ex Edwardi Confessoris legibus dicam. *Cum quis accipiebat præfecturam Wappentachij, die statuto in loco vbi consueuerant congregari, omnes maiores natu contra eum conueniebant, & descendente eo de equo suo, omnes assurgebant ei. Ipse verò erecta lancea sua ab omnibus secundum morem fœdus accipiebat: Omnes enim quotquot venissent cum lanceis suis ipsius hastam tangebant, & ita se confirmabant per contactum armorum, quæ pro palam concessa. Anglicè enim arma vocantur* pæpun *& Tacan confirmare, quasi armorum confirmatio, vel vt magis expressè secundum linguam Anglicam dicamus* Wepentac, *armorum tactus est.* pepun *enim arma sonat,* tac *tactus est. Erant etiam & aliæ potestates super Wapentachia quas vocabant* ðnihingar, *quòd erat tertia pars prouinciæ. Qui verò super eas dominabantur, vocabantur* ðnihingepepar *& ad hos deferebantur causæ quæ non poterant definiri in Wapentachijs. Sicque quod Angli vocabant Hundredam, isti Wapentachium, Et quod Anglicè vocabant tres vel quatuor Hundredas, isti vocabant* ðnihinge. *In quibusdam verò prouincijs Anglicè vocabantur* Leþ *quod isti dicunt Tribing, quod autem in* þnihinge *definiri non poterat, ferebatur in Schyram.*

Wappentacks, Tithings, and Lathes.

Hos Comitatus (quos vel *Conuentus*, vel *Pagos* propriè, & Latinè voces) nos peculiari vocabulo Shyres appellamus, à ðcyne Saxonica dictione, quæ partiri, & diuidere significat: primáque diuisione tantùm xxxiii. numerabantur, anno enim à Christo nato 1016. Ethelredo regnante, non plures fuisse Malmesburiensis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita scribit. *Dani hoc tempore, cùm numerantur in Anglia pagi* xxxiii, *sedecim inuaserunt.* Eáque tempestate pro legum varietate hi Comitatus diuisi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduo-

Shyres.

Anglia diuisa pro ratione legum.

rum scilicet Saxonum quam *Westsaxenlage*, Danorum qua *Denelage*, & Merciorum quam *Merchenlage* dixerunt. Ad Oct duorum Saxonum legem spectarunt nouem Comitatus, vz. Cantium, Sussexia, Suthria, Bercheria, Southantonia, Winton Somersettia, Dorsettia, & Deuonia. Ad Danorum legem qui

Liber M. S. Sancti Edmundi.

decim pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracensis, Derbia, No tinghamia, Leicestria, Lincolnia, Northantonia, Bedford Buckinghamia, Hertfordia, Essexia, Middlesexia, Northfolci Southfolcia, Cantabrigia, Huntingdonia. Reliqui octo Merci rum legem sequebantur, hi erant Gloucestria, Vigornia, Her fordia, Warewicus, Oxenfordia, Cestria, Salopia, & Staffordi Cùm autem huius regni censum egerit Guilielmus prime

Domesday Booke.

xxxvi. Comitatus, vt habet Polychronicon, numerabantu Acta tamen publica, in quę censum ille retulit, duntaxat xxxm percensent; Dunelmia enim, Lancastria, Northumbria, We morlandia, & Cumbria non eo numero habebantur, quòd le tres tunc temporis paruerint Scotis, vt quidam volunt, & alte illæ vel pensitationibus fuerint immunes, vel sub Eboracen agro comprehensæ. Verùm posteà in numerum additæ xxxii. Comitatuum numerum compleuerunt, quem hodiè habemu

Wallia in Comitatus diuisa.

Quibus accedunt xiii. plures in Wallia, quorum sex fuer tempore Edwardi Primi, reliquos Parlamentaria authorita instituit Henricus octauus.

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Prefectus gius*, quem **Lieutenant** vocant, ne quid detrimenti Respub. c peret, constituitur. Huius prima institutio ab Alfredo Regen petenda, qui custodes regni singulis Comitatibus constitu

*

897. Matth. Westm.

Quos posteà Henricus iii. restituit, *Capitaneosque dixit.* Il enim anno regni quinquagesimo *tenuit Parlamentum*, vt habe Iohannes Londinensis, *in quo fuerat salubriter ordinatum quid quolibet Comitatu sumptibus regijs vnus fiat Capitaneus, qui cu auxilio Vice-comitis arceret prædonum rabiem truculentam à regi nis: ergò multi terrore perterriti cessauerunt, & cœpit potestas rege respirare.* Prouidè hi quidem, sed an prudentiùs Canutus Danu qui in Monarchia Tetrarchiam instituit differant nostri Polici

Floruit 1070.

Ille enim, vt author est Hermandus Archidiaconus, *per omnia fr lers sollicitudinem regni quadrifariam partiens Tetrarchas stabilit quos fidelis voti repererat. Westsaxia sibi ipsi maiorem, Edrico *Mi dan-mircham secundam portionem, Trto tertiam Northumbre vas tatam, Turkillo Comiti Est-Anglie quartam, quæ redundabat ex*

** Mercia.*

aro

ureo eorum plena. Et hæc accepta fero diligentiæ Fr. Thinni qui in hoc antiquitatis studio summa cum laude desudauit, & hæc mihi seorsim annotauit.

Singulis verò annis, nobilis aliquis ex incolis præficitur his Comitatibus quem *Vicecomitem*, quasi vicarium Comitis, & nostra lingua Shiriffe, i. *Comitatus præpositum* vocamus, qui etiam Comitatus vel prouinciæ Quæstor rectè dici potest. Eius enim est publicas pecunias Prouinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre: Iudicibus præstò adesse, & eorum mandata exequi. Duodecim viros cogere, qui in caussis de facto cognoscunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos iuris solùm, non facti sunt Iudices) condemnatos ad supplicium ducere, & in minoribus litibus cognoscere. In maioribus autem ius dicunt Iustitiarij, quos *Itinerantes*, & *Iustitiarios ad Assisas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de caussis cognoscant & de incarceratis sententiam ferant. Henricus 11. hos itinerantes instituit, vel potiùs restituit. *Ille*, vt inquit Matthæus Parisiensis, *consilio filij sui, & episcoporum constituit Iustitiarios per sex partes regni, in qualibet parte tres, qui iurarent, quòd cuilibet ius suum conseruarent illæsum.*

Shiriffe of the shire.

Iustitiarij Itinerantes.

Quòd ad Ecclesiasticam iurisdictionem attinet. Cùm Romani Pontifices Ecclesias singulas singulis presbyteris assignâssent, & parochias eis diuisissent, Honorius Archiepiscopus Cantuariensis circa annum à salute reparata 636. Angliam primus in Parochias, vt legitur in historia Cantuariensi, distribuere cœpit.

Episcopi.

Anglia in Parochias diuisa.

Duas autem nunc habet Anglia prouincias, Archiepiscopos item duos, Cantuariensem nimirum, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracensem. Quibus subsunt XXV. Episcopi: Cantuariensi XXII. Eboracensi tres reliqui. Qui verò sunt hi Episcopatus, cum Comitatibus, siue Diœcesibus, quas nunc obtinent, optimus ille & reuerendissimus pater Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, optimarum literarum patronus, & antiquitatis summè studiosus, his suis verbis ostẽdit.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

CAntuariensis, inquit, *cum Rossensi, ipsum Cantium Comitatum continet. Londinensis quæ Essexiam, Middlesexiam, partemque Hertfordensis Comitatus. Cicestrensis Southsexiam*

am. Wintonienſis Southamtonenſem, Surriam, & Vectam Inſulam Geruſeiam, & Ierſeiam inſulas Normanniæ obiacentes. Saliſburienſis Wilcheriam, & Bercheriam. Exonienſis Deuoniam, & Cornubiam. Bathonienſis, & Wellenſis ſimul iunctæ Somerſetum. Gloceſtrenſis Gloceſtrenſem. Wigornienſis Wigornienſem, & partem Warwicenſis. Herefordenſis Herefordenſem, & partem Salopienſis. Couentrenſis & Lichfieldenſis vna copulatæ, Staffordenſem, Derbienſem, & reliquam partem Warwicenſis, nec non Salopienſis partem eam, quæ Repillum fluuium ſpectat. Tum Lincolnienſem omnium maximum ſex terminant Comitatus, Lincolnienſis, Leiceſtrenſis, Huntingdona, Bedfordienſis, Buckinghamienſis, & reliqua pars Hertfordienſis: Elienſem Cantabrigia ipſáque Elie inſula: Nordouicenſem Norfolcia, atque Suffolcia: Oxfordienſem Oxfordienſis, Petroburgenſem Northamptona, & Rutelandia: Briſtolienſemque Dorceſtria. Quibus XVIII. *in Anglia Diœceſibus, addenda ſunt Wallia, ſiue Cambriæ Diœceſes, quæ & Archiepiſcopatu proprio priuatæ, & numero extenuatæ ſunt, ſeptem vix in quatuor abeuntibus, quæ ſunt Menenſis, quæ ad Fanum S. Dauidis ſedet, Landauenſis, Banchorenſis, & Aſſaphenſis, ſiue Elwenſis.*

IN PROVINCIA EBORACENSI.

EBoracenſis ipſe comprehendit agrum Eboracenſem, & Nottinghamienſem: Ceſtrenſis Ceſtriam Comitatum, Richmondiam, & Lancaſtriam, partémque Flint, & Denbygh, in Wallia Comitatuum continet: Dunelmenſis autem ipſum Dunelmenſem, atque Northumbriam: Carliolenſis Cumbriam, Weſtmoriámque Comitatus cingit, his Sodorenſem in Inſula Mona quæ vulgò Man *dicitur, adiungas.*

ORDINES ANGLIÆ.

QVod ad Reipublicæ noſtræ diuiſionem attinet, conſtat ex Rege, ſiue Monarcha, Nobilibus, Ciuibus, Ingenuis, quos Yeomen vocamus, & opificibus.

Rex. REX, quem Saxonico verbo maiores noſtri Cyninge, nos contracte King appellamus, ſupremam poteſtatem, & merum imperium apud nos habet; nec in imperij clientela eſt, nec in ueſtituram

ueſtituram ab alio accipit, nec præter Deum, ſuperiorem agnoscit, eiuſq; filius primogenitus Principis nomine honoratur. *Princeps.*

Nobiles verò noſtri diuiduntur in Maiores & minores. Nobiles Maiores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario iure his titulis gaudent, vel ijſdem vertutis ergò à Rege exornantur.

Dvx primus eſt poſt Principem dignitatis titulus. Hoc primùm nomen erat officij, & non honoris. Circa Ælij Veri tempora qui limitibus præerant Duces ſunt primùm dicti, eratque hic gradus Conſtantini ætate Comitibus inferior. Deleto Romano imperio hic titulus etiam vt officij nomen remanſit, quique apud nos in antiquis chartis Saxonico ſeculo tanto numero *Duces* dicuntur Anglica lingua tantùm *Ealdormen* vocabantur, ijdémque qui *Duces* etiam *Comites* ſunt appellati, vt Guilielmum illum Angliæ Victorem quem plerique omnes *Normanniæ Ducem* dicunt, Guil. Malmesburienſis *Normanniæ Comitem* vocat. Sed cùm Ducem tum Comitem nomen fuiſſe officij ex hac formula creandi Ducis vel Comitis apud Marculphum antiquum ſcriptorem conſtat. *Præcipuè regalis in hoc perfectè collaudatur clementia vt inter populum cunctum bonitas & vigilantia requiratur perſonarum: nec facilè cuilibet iudiciariam conuenit committere dignitatem niſi priùs fides & ſtrenuitas videantur probata. Ergo cùm & fidem & vtilitatem tuam videmur habere compertam, actionem Comitatus, Ducatus, vel Patriciatus in pagello quem anteceſſor tuus vſque nunc viſus eſt egiſſe, tibi in agendum regendúmque commiſimus, &c.* Honorarius titulus eſſe cœpit ſub Othone Magno circa annum 970. Ille enim vt ſibi arctiùs viros bellicoſos & prudentes aſtringeret regalibus quæ dixit inſigniuit: Regalia hæc erant dignitates vel prædia in feudo. Dignitates erant *Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valuaſores, Valuaſini.* Hæreditarius titulus ſeriùs eſſe cœpit in Gallia, nec antequam Philippus III. Rex Gallię conceſſit, vt Britanniæ Duces iam inde vocarentur qui & Duces & Comites anteà promiſcuè nominati. In Anglia verò Normannico tempore, cùm ipſi Normannici Reges; Normanniæ Duces eſſent, longo tempore neminem eo honore ornarunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creauerit, *per ſertum in capite, annulum in digito, & virgam auream*, vt Normanniæ Duces anteà *per enſem, & vexillum.* Idemque Rex in Parlamento filios ſuos Leonellum Ducem Clarentiæ, & Ioannem Ducem Lan- *Dux.* *Sigonius lib. 5. Regni Italici.* 36. E. 3.

castriæ *per cincturam gladij impositio capitibus pelito pileo, & circulo ex auro & margaritis, & Charta tradita.* Iam inde plures erant hæreditarij apud nos Duces subinde creati, qui tamen nunc euanuêrunt omnes.

Marchiones. MARCHIO, id est, *Præfectus limitaneus*, secundum à Duce honoris locum habet. Hic titulus seriùs ad nos peruenit, nam ante Richardi secundi tempora cuiquam delatus. Ille enim Robertum *Vere* Oxoniæ Comitem, delicias suas, primùm Marchionem Dubliniæ designauit, merúmque erat honoris nomen. Nam qui anteà limitibus præfuerant, **Lord Marchers** vulgò vocabantur, & non **Marquesses**, vt nos vocamus. A Rege vero creantur *per cincturam gladij, ac cappæ honoris & dignitatis impositionem.*

Comites. COMITES, qui tertium locum tenent, à maioribus nostris Germanis habuisse videamur. Illis enim olim, vt author est Tacitus, *Comites erant qui Principibus consilium, & authoritas suasuper adessent*. A Romanis tamen ad nos, vti etiam ad Francos deuenisse existimant alij. Imperatores enim adulto iam imperio, domesticum quendam senatum circa se habere incœperunt, qui Cæsaris Comitatus appellatus, & ipsi quorum consilio in bello & pace vtebantur, *Comites* dicti, vnde in Inscriptionibus antiquis frequẽs est. COMITI IMPP. Paucísq; annis ita inualuit, vt *Comitis* nomen omnibus magistratibus datum, qui sacrum Comitatum obseruarunt, vel qui ex eo prodirent: & inde nomen posteà porrectum sit ad omnes qui alicui negotio præpositi erant, Suidæque definitur Comes ὁ κατ' ἄρχοντα vt Cuiacius in Paratitlis ad Cod. nos docuit. Ex quo etiam discimus ante Constantinum Magnum Comitis nomen, vt dignitatem denotaret, in vsu non fuisse. Hic autem cùm imperij Romani formam nouis distinctionibus mutaret, & quàm plurimos beneficio suo deuincire, atq; honore cumulare niteretur, Comitis titulum honorarium sine administratione primùm instituit: erátque Comitiua facultas quædam, & priuilegium, Principem non solùm prodeuntem, sed in Palatio quoque & locis secretioribus comitandi, posse illius epulis, priuatisque sermonibus interesse. Vnde apud Epiphanium legitur, ὃς καὶ παρ' αὐτῆ τῆ βασιλίδι ἀξιώματος Κομήτων ἔτυχε. *i. Qui etiam Comitum dignitatem à Rege consecutus.* Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitatum functione concessit, & vicissim, qui in magistratu & Reipub. administratione essent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen

dignitatem,

lignitatem, atque præfecturam, ab eo tempore ſignificauit, nitio temporariam, poſteà vitæ æqualem. Deinceps verò cùm es Romana in plura regna diſtraheretur, hic etiam titulus re- entus, & Saxones noſtri, quos ſua lingua Ealdoꝛman, Latinè *Comites* dixêrunt, quos *Eorlas* Dani vocarunt, vt author eſt Ethelwerdus, quo nomine emollito **Earles** hodie appellantur. Diuque ſanè & ſimpliciter hoc nomine nuncupati ſunt, tandem oci etiam adiectione, cui cum authoritate præerant. Nec dum hæreditaria erat hæc dignitas. Primi verò hæreditarij Comites in Gallia erant, vt obiter adnotem, Comites Britanniæ. Verùm cùm Guilielmus Normannus, iam victor ſummam rerum in hoc regno adminiſtraret, Comites cæperunt eſſe feudales, hæredi- arij, & patrimoniales, & vt in antiquis Chartis videre eſt, de ertio denario Comitatus. Exempli gratiâ Matildis Imperatrix Regis Henrici Primi filia & hæres his verbis Comitem creauit, vt in ipſa charta quam habeo, apparet. *Ego Matildis filia Regis Henrici & Anglorum Domina do & concedo Gaufredo de Magnauilla pro ſeruitio ſuo & hæredibus ſuis poſt eum, hereditabiliter vt ſit Comes de Eſſexia, & habeat tertium denarium Vicecomitatus de placitis ſicut Comes habere debet in Comitatum ſuum in omnibus rebus.* Et hæc antiquiſſima eſt quam hactenus vidi Creationis charta. Similiter Henricus 2. Rex Angliæ his verbis Comitem creauit. *Sciatis nos feciſſe Hugonem Bigod Comitem de Norfolc, ſcilicet de tertio denario de Norwic, & Norfolc, ſicut aliquis Comes Angliæ liberiùs Comitatum ſuum tenet.* Quod ſic exponit liber vetuſtus Monaſterij de Bello. *Conſuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitùs inoleuerat Comites prouinciarum tertium denarium ſibi obtineri, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus pleniùs. *Comitatus à Comite dicitur, aut vice verſa. Comes autem eſt, quia tertiam portionem eorum quæ de placitis proueniunt, in quolibet Comitatu percipit. ſed non omnes Comites iſta percipiunt, ſed bi quibus Rex hereditariò, aut perſonaliter conceſſit.* Vnde verò Polydorus ille. *Anglis mos eſt, vt Comitatuum tituli arbitratu principis dentur, etiam ſine poſſeſſione locorum, è quibus ipſi tituli petantur. Quare Rex ſolet iis qui nihil in eo Comitatu habeant, ex ſuis vectigalibus dare quotannis aliquam pecuniæ ſummam in poſſeſſionis loco.* Creabantur tempore Regis Edwardi Tertij *per cincturam gladij & Chartam traditam*, poſteà acceſſit *impoſitio pilei cum circulo aureo.* Verùm inter Comites longè honoratiſſimi erant illi qui Comites Palatini ſunt dicti. Vt enim Palatinus commune erat nomen omnibus qui

Eorles, hodie Earles.

P. Pithœus in Memorab. Campaniæ.

Comes Palatinus.

officijs in Regis palatio fungebantur, ita Comes Palatinus tri-
P. Pithœus. erat dignitatis delatus ei qui fuit antè Palatinus, cum regali-
quadam authoritate iudicandi in suo territorio.

Vicecomites. Post Comites VICECOMITES ordine sequuntur, *Vi-counts* nos vocamus. Hæc vetus officij, sed noua dignitatis appellatio, & Henrici VI. tempore apud nos primùm audita.

Barones. Inter Nobiles maiores, locum proximum obtinent BARONES. Etsi autem non me latet, quid de huius nominis apud Ciceronem significatione scribunt eruditi: Isidori tamen, & veteris Grammatici opinionem libens amplectar, qui *Barones* mercenarios milites esse volunt. Hoc enim notissimus ille apud Hirtium de bello Alexandrino locus euincere videtur. Qui sic habet. *Concurritur ad Cassium defendendum, Semper enim Barones, complureſq; euocatos cum telis secum habere cõsueuerat, à quibus ceteri interluduntur.* Nec dissentit vetus Glossarium Latino-græcum quod vertit *Baro* per ἀνὴρ. Vbique etiam in Longobardorum legibus Baro pro *Vir* vsurpatur. Nominis verò Etymologiæ, quas nonnulli procuderunt, mihi parùm arridēt. Fœciales Gallici deducunt Barones à Gallica lingua quasi *Par-homme*, i. *æquali dignitatè*, Iurisperiti Anglici quasi *robora belli*, Germani nonnulli quasi *Banner-heirs*, i. *Vexilliferi*, Isidorus quasi Bari, i. graues. Alciatus à Beronibus, gente antiqua Hispanica, quos olim mercenarios milites fuisse tradit. Quo tempore appellatio illa in hanc insulam deuenerit non mihi compertum. Britanni pro suo non agnoscunt. In Saxonicis legibus nusquam comperiret, nec in Alfrici Glossario Saxonico inter dignitatum vocabula habetur, vbi *Dominus Laford* vertitur quod nos in Lord corruximus. Danis verò liberi Domini cuiusmodi hodie Barones nunc sunt, *Thani* dicebantur, & adhuc (teste Andrea Velleio) dicuntur. In Burgundia tamen valde antiquus est nominis vsus, scribit enim Gregorius Turonensis, *Burgundiæ Barones tam Episcopi quàm ceteri Leudes, &c.* In fragmento legum Canuti Regis Anglorum & Danorum legi, *Collicipium quod est summa crassa diuersa diuersarum dignitatum, si minoris Vironis i. Baronis, 2. libræ, si maioris, quatuor.* Primis etiam Normannorum temporibus Valuasores, & Thani proximi à Comitibus in dignitate censebantur, & Valuasores maiores (si illis qui de Feudis scribunt, credimus) ijdem fuerunt qui nunc Barones. Vt Baro ex illis nominibus videatur, quæ tempus paulatim meliora & molliora reddidit. Nec dum magni honoris erat, Illis enim temporibus Co-

In Parergis.

Lordes.

Circa annum 580.

Thani multi in Anglia tempore Conquestus.

mites

mites nonnulli ſuos ſub ſe Barones habuerunt, meminíque me legere in antiquis Francorum Conſtitutionibus decem fuiſſe Barones ſub Comite & totidem Capitaneos ſub Barone. Nec- * non chartas antiquas extare certum eſt in quibus Comites ſcribebant, *Omnibus Baronibus meis tam Francis quàm Anglis ſalutem*, &c. Etiam melioris notæ ciues *Barones* vocabantur, ciues enim Warwicenſes in libro Angliæ Cenſuali Barones, item ciues Londinenſes, & quinque portuum incolæ eodem nomine gaudebant. Paucis deinceps interiectis annis, vt Romæ olim Senatores è cenſu eligebãtur, ſic Barones apud nos ſunt habiti, qui XIII. feoda militaria & tertiam partem vnius feodi militaris, * *quolibet feodo*, vt habet vetuſtus liber, *computate ad XX. libras quæ faciunt* 400. *Marcas, ea enim erat valentia vnius Baroniæ integræ, & qui terras & redditus ad hanc valentiam habuerunt, ad Parlamenta ſummoneri debuerunt*, tenebant. Dignitáſque eſſe videbatur cum iuriſdictione, quòd * Baronum, quas vocant, Curiæ quo- * *Curæ Baronũ.* dammodo innuant. Ipſaque Baronum multitudo perſuadet tales fuiſſe Dominos qui ius in ſua ditione dicere poſſent, cuiuſmodi apud Germanos *Free-heirs* dicuntur, maximè verò ſi caſtra ſua habuerant. Tunc enim Baldi celeberrimi illius Iuriſconſulti definitioni reſpondebant, qui eum Baronem definit, quicunque *habuit merum miſtumque imperium in aliquo caſtro concesſione Principis*. Omnéſque, vt aliqui volunt, qui Baronias tenebant hunc ſibi honorem arrogaſſe videntur, & certe illa ætate *Matth. Paris pag.* centum quinquaginta Baronias in Anglia numerauit Henricus *1262.* tertius. Et hinc eſt quòd tot in hiſtorijs eius ſeculi *nobiles Barones* dicantur: plenáque honoris illa appellatio ſanè erat tunc, & nomine *Baronagij Angliæ* omnes quodammodo regni ordines continebantur. Sed ad ſummum honorem peruenit ex quo Rex Henricus 3. ex tanta multitudine quæ ſeditioſa & turbulenta fuit, optimos quoſque reſcripto ad Comitia Parlamentaria euocauerit. *Ille enim* (ex ſatis antiquo ſcriptore loquor,) *Poſt magnas perturbationes, & enormes vexationes inter ipſum Regem, Simonem de Monteforti & alios Barones motas & ſopitas, ſtatuit & ordinauit, quòd omnes illi Comites, & Barones regni Angliæ quibus ipſe Rex dignatus eſt Breuia ſummonitionis dirigere, venirent ad Parlamentum ſuum, & non alij: niſi forte Dominus Rex alia conſimilia Breuia eis dirigere voluiſſet.* Iam inde illi ſoli regni Barones cenſebantur, quos eiuſmodi reſcriptis reges ad Comitia vocauerint; *Barones Parlamentarij.* donec Henricus VI. diplomatibus, vel potiùs honorarijs literis

hunc

hunc honorem quibuſdam primus detulerit. Hodiè hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per reſcriptum ſolummodò ſunt in vſu.

Vauaſores. *Vauaſores*, ſiue *Valuaſores* proximum poſt Barones locum olim tenuerunt, quos à Valuis iuridici noſtri deducunt; verùm horum dignitas iam euanuit, quæ à Francis ad nos promanâſſe videtur: Cuin enim illi rerum in Italia potirentur Valuaſores, vt author eſt Sigonius, illos dixerunt qui à Duce, Marchione, Comite, aut Capitaneo plebem, plebiſue partem acceperant, & vt Butelerius Iuriſconſultus inquit, ſummæ coërcitionis, ſed non nundinarum & mercatus ius habuerunt.

Baneretti qui alijs *Baronetti* cùm Valuaſorum nomen iam deſierat, à Baronibus ſecũdi erant, quibus inditum nomen à vexillo, conceſſũ enim erat illis militaris virtutis ergô, quadrato vexillo, perinde ac Barones vti, vnde & equites vexillarij à nonnullis vocantur, & **Banner-heirs** Germanis, quorum inter noſtros celeberrimus fuit Ioannes Coupland quem in Baneretti ſtatum erexit Rex Edwardus 3. quòd Dauidem 2. Scotorum regem in prælio cepiſſet.

Nobiles minores ſunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgò Generoſi, & **Gentlemen** dicuntur.

Equites ſiue Milites. Equites qui & Milites dicti, apud omnes ferè gentes ab equis nomẽ inuenerunt, *Canallieri* enim Italis, *Cheualier* Gallis, **Reiter** Germanis, *Marcogh* Cambro-britannis ab equitando dicuntur, Anglis ſolummodò **knights** vocantur. Quod nomen ſi non ſit à Saxonico Cnyȝhꞇ, quem pro *adminiſtro, vſurparunt, ne hariolari poſſim: niſi exiſtimes olim dictos fuiſſe *Radknights*, quorum meminit Bractonus Iuriſperitus antiquus, i. *miniſtri equites*, qui tenebant ea lege ſuas terras vt Domino in equis inſeruirent, & inde truncato nomine, vt contractiùs loqui gaudemus, **knight** nobis remanſiſſe, vt *Lhafford* pro Domino in **Lord** contraximus. Vndecunque autem facta ſit appellatio, non dubito quin hæc dignitas à Germanis maioribus noſtris defluxerit, apud quos authore Tacito, *Primus honor inuenta ſcuto frameaque à principe ornari, antè enim domus pars videbantur, ſed iam Reipublicæ.* Eques enim nemo naſcitur ſed creatur vel ab ipſo rege, vel Regis in exercitu præfecto, idque ob bellicam virtutem aut togatam prudentiam. Inter Gothos, vt legimus apud Paulum Diaconum, conſuetudo erat vt Regis filius cum patre pranderet priuſquã à Rege gẽtis exteræ arma ſuſciperet, i. vt ego intelligo,

Miles

Miles fieret. Inter Saxones noſtros primus (quod legi) Alfredus Rex Athelſtanum è filio nepotem Militem fecit, *Chlamydéque coccinea, gemmato baltheo, & enſe Saxonico cum vagina aurea donauit.* Quæ poſtea forma equitis creandi Saxonico tempore fuerit, his verbis qui tum vixit oſtendit Ignulphus. *Qui militia legitimè conſecrandus eſſet, veſpere præcedente, ad Epiſcopum, Abbatem, Monachum, vel ſacerdotem contritus de peccatis confeſſionem faceret, & abſolutus, orationibus deditus in eccleſia pernoctaret, in craſtinum rem ſacram auditurus, gladium ſuper altare offerret, & poſt Euangelium ſacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponeret, & communicatus ſacris Chriſti myſterijs denuò legitimus miles permaneret.* Nec omninò ſub Normannis exoleuit, ſcribit enim in Polycratico Ioannes Sarisburienſis. *Inoleuit conſuetudo ſolennis, vt ea ipſa die, qua quiſque militari cingulo decoratur, eccleſiam ſolemniter adeat, gladióque ſuper altare poſito, & oblato, quaſi celebri profeſſione facta, ſeipſum obſequio altaris deuoueat, & gladij, id eſt, officij ſui iugem domino ſpondeat famulatum.* Tunc enim ad ornamentum præter gladium, cingulum & calcaria aurata acceſſerunt, vnde Milites & Equites aurati hodie vocantur. Ius etiam ſigilli additum, antequam enim baltheo militari cincti erant, vt colligo ex Abendonenſi libro, ſigillo vti non licuerat. *Quod deſcriptum* (inquit) *Richardus Comes Ceſtrenſis ſigillo matris Ermentrudis ſignari conſtituit, cùm (nondum enim militari baltheo cinctus erat,) litera quælibet ab eo directa materno ſigillo incladebantur.* Subſequenti ætate ex cenſu (vt colligitur) facti fuerunt Equites, qui enim *Feodum magnum* militare habebant, i. (ſi antiquis ſchydis ſit vlla fides,) 680. *acras* terræ, equeſtris dignitatis ornamenta ſuo quaſi iure poſtularunt. Imò ſub Henrico 3. quodammodo coacti fuerunt Equites fieri quotquot libras quindecim ex annuis terrarum redditibus collegerunt. *Anno* 1256. vt ſcribit Matthæus Paris, *exijt edictum regium præceptumq; eſt & acclamatum per totum regnum vt qui haberet* XV. *Librata terræ, & ſupra, armis redimitus tyrocinio donaretur, vt Anglia ſicut Italia militia roboraretur, & qui nollent, vel qui non poſſent honorem ſtatus militaris ſuſtinere pecunia ſe redimerent.* Quanta verò pompa, quantis etiam tributis pro cenſus portione collectis Regum filij hoc honore ornati fuerint, quàm inflammato etiam ſtudio hunc honorem olim anubierint cùm vno die 297. Milites à Rege Edwardo primo fuerint creati, alij ſcribant. Noſtris verò temporibus qui equeſtrem dignitatem

Matth. lib. 2.

Equites aurati.

* 800. alijs.

* a Hiſtoria minor.

tem

tem suscipit, flexis genibus, educto gladio leuiter in humero percutitur, Princépsque his verbis Gallicè affatur, *Sois Chevalier au nom de Dieu*, i. Sis eques in nomine Dei, & posteà addit *Ansecer Chevalier*, Surge Eques. Milites Balnei qui multis Balneorum & vigiliarum ceremonijs adhibitis patrum memoria creati fuerunt, solummodo in Principum baptismo, nuptijs vel coronatione, sciens omitto, quòd hic ordo iampridem exoleuisse videtur.

Milites Balnei.

Armigeri. P. Diaconus.

His proximi fuere *Armigeri*, qui & *Scutiferi*, *Hominésque ad arma*, Gothis *Schilpor* à scuto ferendo, vt olim Scutarij Romanis dicti, qui vel à clypeis gentilitijs, quæ in nobilitatis insignia gestant, vel quia principibus & maioribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Olim enim ex his duo vnicuique militi inseruiebant, galeam, clypeúmque gestabant, vt indiuidui Comites adhærebant, eò quòd à milite domino suo terras aliquas in *scutagio* tenebant, vt ipse miles à rege in feodo militari. Quadruplex nunc est horum discrimen, nam quos dixi, iam non sunt amplius in vsu. Armigeri primarij hodie censentur Equitum Auratorum filij natu maximi, & eorum itidem filij maximi successiuè: secundo in loco habentur filij natu maximi minorum filiorum Baronum & aliorum superioris ordinis, quando autem primogeniti masculi deficiunt, deficit vnà cum illis titulus. Tertio ordine sunt quibus rex ipse cum titulo insignia donat, aut armigeros creat collum torque S. S. vel sigmatico argenteo, & candidis, & argentatis calcaribus exornans, vnde hodiè in occidentalibus regni partibus vocantur **Whitespurres** ad discrimen Equitum auratorum qui auratis calcaribus vti solent, horúmque primogenitis titulus solummodo competit. Quarto loco Armigeri habentur quicunque aliquo publico in Rep. munere funguntur, vel principi honestiori conditione famulantur.

Generosi. Cives.

Generosi, vel promiscuè nobiles sunt, qui natalibus clari, aut quos Virtus aut fortuna è fæce hominum extulit. *Ciues*, siue **Burgesses**, qui in sua quilibet vrbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentarijs nostris Comitijs locum habent.

Yemen.

Yemen Saxonicè Plebs.

Plebeij, siue **Yemen** sunt, quos alij *Ingenuos*, lex nostra homines legales dicit, & ex agris, quos optimo iure tenent, quadraginta ad minimum solidos quotannis colligunt.

Opifices autem sunt, qui mercede operam locant, sedentarij, mechanici, fabri, &c. qui capite censi, & proletarij Romanis dicebantur.

TRIBV-

QVod ad Curias noſtras, ſiue Iuris fora attinet, in triplici ſunt apud nos differentia, alia enim ſunt Eccleſiaſtica, alia Temporalia, & vnum mixtum, quod Saxones olim ꝓꝛꝇena-ȝemoꝺꝺ; id eſt, Sapientum conuentus, nos *Parlamentum*; & vt vniuerſum Ætoliæ concilium *Panætolium* Liuio nominatur, ita PANANGLIVM, vel *Commune totius regni concilium* rectè dici poſſit. Ex tribus enim Angliæ ordinibus conſtat, & totius Angliæ corpus repreſentat, à principe pro arbitrio indicitur, ſummámq; & ſacroſanctam authoritatem habet in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretándis, & in omnibus quæ ad Reipublicæ ſalutem ſpectant. *Tribunalia.* *Parlamentum.*

Fora Temporalia ſunt duplicia, iuris ſcilicet, aut æqui. Iuris ſunt, *Bancus Regius* (liceat mihi nunc forenſi Iuridicorum noſtrorum ſtilo vti) *Curia Camera ſtellata, Bancus communis, Scaccarium, Curia Wardorum & liberationum, Admiralij, Aſſiſa*. Alia quæ obſcuriora ſunt, omitto.

Bancus Regius ita dictus quòd Rex ipſe in eo præſidere ſolebat, Coronæ placita tractat. Iudices in hoc ſunt Capitalis Iuſtitiarius Angliæ, Iuſtitiarij aſſeſſores tres vel quatuor, Officiarij ſunt Clericus Coronæ, Protonotarius, Miniſtri inferiores ſex. *Bancus Regius.*

Camera ſtellata, ſiue potius Curia Conſilij regij, in qua tractantur criminalia, periuria, impoſturæ, dolus malus, &c. Hæc ſi vetuſtatem ſpectemus, eſt antiquiſſima, ſi dignitatem honoratiſſima. Ex quo enim ad Reges prouocauerint ſubditi, conſiliumque regium inſtitutum fuerit, antiquitatem repetere poſſe videtur. Iudices verò ſunt viri longè honoratiſſimi, & ſpectatiſſimi vtique Conſiliarij regij. Hoc verò nomen *Camera Stellata* accepit, ex quo in Camera ſtellis ornata Weſtmonaſterij hoc conſilium fuerit conſtitutum. Quod iam olim factum, Legitur enim in actis publicis Edwardi tertij. *Counſeil en la Chambre des Eſtoielles, pres de la receipte al Weſtminſter.* Verùm huius authoritatem prudentiſſimus Princeps Henricus ſeptimus ita Parlamentaria authoritate adauxit, & conſtabiliuit, vt nonnulli primùm inſtituiſſe falsò opinentur. Iudices hîc ſunt Dominus Cancellarius Angliæ, D. Theſaurarius Angliæ, Præſes Concilij Regij, *Camera ſtellata.* *41. Edward. 3.* *3. Henri. 7. cap. 1.* *21. Henri. 8. cap. 20.*

gij, D. Custos priuati sigilli, & omnes consiliarij status tam Ecclesiastici quàm Laici, & ex Parliamenti Baronibus illi, quos Princeps aduocabit. Officiarij autem sunt, Clericus consilij, Ostiarius Cameræ consilij, Clericus Breuiuun, & processus consilij in Camera stellata.

Bancus communis.

Bancus Communis quia communia placita inter subditos ex iure nostro, quod *Commune* vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. In hoc iudicant Capitalis Iustitiarius, Iustitiarij assessores tres, vel quatuor. Officiarij sunt Custos sigilli, Custos Breuium, &c.

Scaccarium.

Scaccarium à tabula ad quam assidebant nomen traxit. Sic enim scribit Geruasius Tilburiensis. *Scaccarium tabula est quadrangula quæ longitudine quasi decem pedum, & quinque latitudine ad modum mensæ circumsedentibus apposita, vndique habet limbum latitudinis quasi quatuor digitorum. Supponitur Scaccario pānus in termino Paschæ emptus non quilibet, sed niger virgis distinctus, distantibus à se virgis vel pedis, vel palmæ extenta spatio.* Et paulò post. *Ab ipsa regni conquisitione per Regem Guilielmum facta hæc Curia capisti dicitur, sumpta tamen eius ratione à Scaccario transmarino.* In hac omnes causæ audiuntur quæ ad Fiscum pertinent. Iudices sunt Dominus Thesaurarius Angliæ, Cancellarius Scaccarij, Capitalis Baro, Barones alij tres. Ministri sunt, memoriæ Regis minister, Memoriæ Thesaurarij minister. Clericus pipæ, Contrarotulator pipæ, Auditores veteris reuentionis quinque. Forinsecarum oppositor, Clericus extractorum, Clericus placitorum, Mariscallus, Clericus summonitionum. Deputati Camerarij. Secundarij in officio memorię Regis duo, Secūdarij in officio Thesaurarij duo, Secundarij pipæ duo. Clerici in diuersis officijs quatuor, &c. In altera Scaccarij parte, quæ *Recepta* dicitur, hi sunt officiarij. Camerarij duo, Vice-thesaurarius, Clericus Talliarum, Clericus Pellis, Numeratores quatuor, Iunctores Talliarum duo, Deputati Camerarij duo, Clericus pro Tallijs, Custos Thesaurarij, Tabellarij ordinarij quatuor, Scribæ duo, &c. Officiarij item Decimarum & Primitiarum huc spectant. Cùm enim Papæ authoritas profligata esset, lege cautum est, vt Ecclesiasticorum beneficiorum decimæ, & primitiæ regi persoluerentur.

Curia Wardorum

Curia Wardorum à pupillis quorum causas tractat nomen habet. Veteri enim instituto è Normannia deducto, & non ab Henrico tertio, vt aliqui scribunt, cùm quis defunctus sit, qui possessiones à Rege *in capite* tenet, tam hæredes quàm eorum patrimo-

patrimonium redditúsque in Regis poteſtate & tutelâ ſunt, donec alterum & vigeſimum ætatis annum complêrint. Verùm hanc Curiam (cùm ſuperioribus temporibus eorum cauſſiæ & querelæ in Cancellaria, & Scaccario audirentur) primus inſtituit Henricus octauus, in qua Magiſter Generalis iudicat, ſubſunt autem Superuiſor liberationum, Attornatus Generalis, Receptor Generalis, Auditor, Clericus Curiæ, Clericus liberationum, Aſſeſſores duo, Tabellarius, Feodarij quadraginta.

Admiralij Curia res maritimas tractat. In hac numerantur Admiralius Angliæ, Locumtenens & Iudex, Scribæ duo, Seruiens Curiæ, Viceadmiralij Angliæ. *Admiralij Curia.*

Aſſiſa, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Aſſiſarum Iuſtitiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis, ſiue pacis Iuſtitiarijs comitati, & de ciuilibus, & criminalibus cognoſcunt. Loca verò & tempora in vnoquoque Comitatu edicto publico quindecem ante Aſſiſas diebus denuntiantur.

Fora æquitatis ſunt, *Cancellaria*, *Curia Requeſtarum*, Concilia in limitibus Walliæ, & parte Boreali.

Cancellaria, à Cancellario nomen traxit, quod nomen ſub priſcis Imperatoribus non adeò magnæ dignitatis fuiſſe ex Vopiſco docemur. Nunc autem honoris eſt maximi, & in ſummum togatæ dignitatis faſtigium euecti ſunt Cancellarij. Quorum nomen quidam ſpeciosè à cancellando, id eſt, ductis cancellatim lineis inducendo, repetunt. Caſſiodorus autem à Cancellis quòd intra ſecreta cancellorum ſeptis clauſa, cauſſas examinárunt. Ex his enim eius verbis. *Reſpice quo nomine nuncuperis, Latêre non poteſt quod intra cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas ianuas.* Vnde planè conſtat Cancellarium intra Cancellos vndique conſpicuum ſediſſe. Sed in recentiori Gloſſario legitur, *Cancellarius eſt qui habet officium ſcripta reſponſaque imperatoris atque mandata inſpicere, male ſcripta cancellare, & bene ſcripta ſignare.* Cæterùm in hac Curia ex æquo & bono iudicatur, & ſummum ius quod ſumma crux videri ſolet, temperatur. Hic verò ſedent Dominus Cancellarius Angliæ, Magiſter Rotulorum, Magiſtri Cancellariæ duodecem. Pertinéntq; ad hanc Curiam Protonotarius, Clericus Coronæ, Clericus Hanaperij, Clerici Cancellariæ ſex, Clerici paruæ Bagiæ tres, Examinatores Curiæ duo, Præco, Seruiens ad arma, Sigillator, Ceræ miniſter, Contrarotulator Hanaperij, Clericus Præſentationum, *Cancellaria.* *Secretum, locus iudicij.* *Epiſtola 6. lib. 11.*

tionum, Clericus ad Facultates, Clericus ad examinationem literarum Patentium, Regiſtrarius, Clerici irrotulamentorum nouem, Clericus pro demiſſionibus, Clericus ad Appellationes, Clericus ad Protectiones, Clericus ad licentias, & pardonationes alienationis, Clericus ad Breuia, & Commiſſiones è Curia Wardorum, Clericus ad Breuia de *Sub Pœna* & Curſiſtæ Curiæ Cancellariæ viginti quatuor.

Requeſtarum Curia.

Requeſtarũ Curia ſiue *Curia de Whitehall*, audit cauſſas inter priuatos priùs principi oblatas. In hac ſunt Magiſtri Requeſtarũ, & Clericus. De Cõſilijs autem illis, & alijs Curijs, ſuo loco dicemus.

Eccleſiaſtica fora.

Eccleſiaſtica fora præcipua ſunt, *Synodus*, quæ *Conuocatio Cleri* dicitur, ſemperque ſimul cum Parliamento habetur: & *Synodi Prouinciales* in vtraque prouincia. Poſt hæc Archiepiſcopi Cantuarienſis Curiæ numerantur, videlicet *Curia de arcubus*, à loco ſic dicta; cui Iudex præeſt *Decanus de Arcubus* appellatus, qui ad omnium in Cantuarienſi prouincia appellationes reſcribit. Aduocati in hac ſunt XVI. aut plures pro Archiepiſcopi arbitrio, omnes Legum Doctores, Scribæ duo, & Procuratores decem. *Curia Audientia*, quę omnes Prouincialium querelas, cauſas, & appellationes recipit. *Curia prærogatiua*, in qua Commiſſarius de hæreditatibus ab inteſtato, ſeu teſtamento delatis ius dicit. *Curia Facultatum*, in qua Præfectus conſtituitur, qui deſideria cognoſcit eorum qui Eccleſiaſtici iuris quandoque rigidi, atque ſtricti relaxationem petunt, & Regiſtrarius, qui conceſſas diſpenſationes in ſcripta refert. *Peculiarium Curiam*, quæ ad quaſdam parochias ab epiſcopali iuriſdictione in nonnullis Diœceſibus ſeparatas, & Archiepiſcopo Cantuarienſi peculiares ſpectat, aliáſque obſcurioris notæ libens prætereo. Nec ego ſanè prudens, qui hiſce me immiſcuerim, ſed exemplo præiuit in Belgica deſcribenda Guicciardinus.

Curia de Arcubus

Curia Audientia.

Curia Facultatum

Curia Peculiarium.

Cui ſigno Britannia ſubiecta.

Expectat hîc aliquis vt ex Aſtrologis attexam in cuius Signi, & Planetæ tutela ſit noſtra Britannia. Et attexam ſanè (nam & in doctis illis erroribus verſatus ſum) vt curioſis ſatisfaciam; quamuis tam diuerſæ ſint de hac re Aſtrologorum coniecturæ, vt ipſa diuerſitas rem omnem infirmare, & veritatem excludere videatur. M. Manilius Poeta antiquus Capricornum præeſſe innuit in illo verſu,

Tu Capricorne regis quicquid ſub ſole cadente
Expoſitum.

Ptolemæus, Albumazar, Cardanus Arietem præficiunt, Ioannes

de

le *Muris* Saturnum, Frater Perſcrutator, Eſquidus, & Henricus Silen Lunam, eò quòd in ſeptimo, vt aiunt, ſit Climate, Rogerus Herefordenſis, Thomas Rauennas Philologus, & Hiſpalenſis Piſces, denúmque Schonerus & Picatus, vt nullus ſit conſenſus, nos non meliori ratione, Geminis ſubiecêrunt.

Nunc quod bonum, fœlix, fauſtum, fortunatúmque ſit (vt antiqui rebus agendis præfari ſolebant) Deo duce, Prouincias, ſiue Comitatus obibo. In quibus ſingulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ terræ bonitas, quæ confinia, quæ loca cùm antiquioris memoriæ, tùm melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quàm poſſum veriſſimè, planiſſimè & breuiſſimè explicabo. In hâc Comitum ſucceſſione, vt ingenuè fatear, per quem profecerim: Thomam Talbottum in Chartophylacio actuarium diligentiſſimum, & antiquitatis noſtræ ſcientiſſimum, mihi magnum lumen prætuliſſe libens merito hîc agnoſco. *Ordo.*

Ab vltimo autem Occidente, id eſt, à Cornwallia, auſpicabor, & indè reliquas prouincias ſuo ordine perluſtrabo, imitatus in hôc Strabonem, Ptolemæum, & vetuſtiſſimos Geographos qui ab Occiduis regionibus deſcriptiones ſuas ſemper exordiuntur.

DANMONII.

REgionem illam, quæ quasi prima totius Britanniæ longissimè in solis occasum, tanquam Cherſoneſſus proijcitur, & à Septentrione ſexto Sabriniano, à meridie Britannico, ab Occidente Oceano Verginio vrgetur, insedêrunt antiquitùs Britanni, qui Solino DVNMONII, Ptolemæo DAMNONII, vel vtrumtiùs in alijs exemplaribus DANMONII dicti. Quod nomen ſi à ſtanni fodinis, quæ Moina Britanni dicunt, non ſit deductum: ab habitatione ſub montibus factum videatur. Inferiùs enim, & conuallibus paſſim per hanc regionem habitatur, quod Dan-munith Britannicè dicitur: quo etiam ſenſu proxima prouincia Duffneint, i. depreſſus valles incolens, à Britannis hodie vocatur. An verò OSTIDAMNII, qui & OSTARII, & OSTIONES, quorum Strabo ex Pithea Maſſilienſi meminit, ſint noſtri Danmonij, velim vt antiquitatis ſtudioſi paulò diligentiùs ſecum perpendant. In Europæ enim remotiſſimis, ad Occidentalem Oceanum, è regione Hiſpaniæ, non procul ab Vxantiſſa inſula, quæ Vſhant, ſiti erant. Quæ ſingula huic Danmoniorum regioni optimè & vndique conueniunt. Cùmq; Artemidoro Oſtiones illi COSSINI vocentur (vt innuit in ſuis Vrbibus Stephanus) velim etiam conſiderent, quãdoquidem hæc gens Corini etiam dicatur, an pro COSSINI, CORINI non ſint ſubſtituendi. Fuſij enim pro Furij, & Valeſij pro Valerij leguntur. Quo loco hos Oſtidamnios, & Coſſinos ad mare Occiduum Geographi ſtatuant, ne per nebulam quidem videntur, ſi hinc excludantur. Cæterùm horum regio in duas hodie diuiditur partes, Cornwall ſcilicet, & Denſhire, de quibus ſuo ordine dicendum eſt.

Oſtidamnij.

Coſſini.

Cornwall.

COrnwallia, quæ etiam recentioribus Cornubia dicitur, maximè totius Britanniæ in occidentem Solem vergit, & à Britannorum reliquijs, quos Occidentales Britones Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus, Britannica lingua (quitam enim linguam necdum omninò amiſerũt) Kernow dicitur, eò quòd in cornu tenuatur, & in alterum

lcum promontoriolis, quasi cornibus vndiquaque excurrit. Cornu enim *Corn*, & Cornua *Kern*, multitudinis numero appellant Britanni: licèt alij à Corineo nescio quo Bruti socio dictam velint *Cornwalliam*, *Coriniámque* nominent, iuxta fabulosi Poetæ carmen. *Kern & Kerne.*

Pars Corinea datur Corineo, de duce nomen
Patria, déque viro gens Corinensis habet.

Sed nouum non est (si antiquitatem reuoluas) locos plurimos ab huiusmodi sitú nomina sortiri. In Cretâ, & Taurica Chersoneso Κερα κειμενα promontoria dicuntur, quòd quasi arietis cornibus in mare procurrunt. Sic Cyprus *Cerastis* à Græcis olim dicta, quod procurrentibus promontorijs, veluti cornibus mari incumbit; vt minimè mirum sit, hunc tractum qui tanquam cornu, incuruus, & promontoriolis quodammodo cornutus, *Kernaw*, & *Corn* appellatum. Vnde cùm in hanc regionem, bello Saxonico ardente, plurimi Britanni se recepissent, naturæ loci confidentes; pedestria enim itinera montibus satis inuia, & æstuarijs concisa, nauigationem item impeditam propter inscitiam locorum sciebant, Saxo victor qui exotica omnia, & alienos sua lingua pealȝh vocauit, huius incolas Cornpealȝ nuncupauit: Hinc enata Latina appellatio *Cornwallia*, & recentiori sæculo *Cornubia*. Tantùm abest vt Cornwallia dicta fuerit à Gallis vicoribus, quod quidam Gallico nomini blandientes effutiunt. Qui si perinde domi saperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à nostra denominari, & in ea regiunculam *Cornouaille*, quę Cornwallensium nostrorum lingua vtitur, à nostris eò transmigrantibus nomen sumpsisse. Nam vt Britanni hi nostri occidentales Armoricis Galliæ, cùm in Cæsarem bellum mouerent, auxilia subministrarunt, vnde bello Britannico ille causam prætexuit; posteáque, vt diximus, (eò commigrantes) *Britanniam* mutato nomine, dixerunt. Sic superioribus sæculis, Britannis popularibus suis contra Francos præstò aderant, & intonante Danica tempestate, huc etiam nonnulli concesserunt, recentiúsque hoc nomen *Cornouaille* reliquisse existimantur. Walsh. Cornouaille *in Britannia Armorica.* *Strabo.*

Hæc regio, veluti pensante æquorum cursus naturâ, vt plurimùm montibus attollitur, gleba in conuallibus satis fertili, quam alga marina *Orewood* dicta, & limo quodam supra quàm credi possit, lætificant. Ora maritima creberrimis nitet oppidis, quæ numerosam classem conficere possint: interiora metallorum Orewood.

Stannum. diuite vena abundant; Stannum enim non sine vberrimo fructu admiranda copia effoditur, ex quo vasa domestica ducta apud omnes Europæos in mensarum vsu argenteis fulgore comparantur. Incolæ passim nigros lapillos ex quibus stannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt, quod in commodum à Britannis priscis nauigijs vitilibus corio circumsutis deuehi solebat. Horum autem stannariorum, siue metallicorum operum duo sunt genera. Alterum **Lode-works**, alterum **Streame-works** vocant; hoc in locis inferioribus est, cùm fossis agendis stanni venas sectantur, & fluuiorum alueos subindè deflectunt; illud in locis æditioribus cùm in montibus puteos, quos **Shafts** vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In vtroque ingeniorum solertia admiranda, tam in aquarum deriuationibus, & corriuationibus, quàm in puteorum substructionibus, & suffulcimentis, vt contundendi, lauandi, discernendi, & excoquendi rationes, quibus nihil est solertius, taceo. tus prætermittam. Verùm vt Britannos priscos in hac arte elaborasse, ex Diodoro, & Æthico docemur: sic Saxones, & Normannos diu neglexisse videtur, aut Arabum, siue Saracenorum opera vsos fuisse, desertas enim fodinas *Attall Sarasin*, id est, Saracenorum reliquias sua lingua vocant incolæ. Tandem verò circa annum 1270. impetratum est ab Edmundo Cornwalliæ Comite diploma, concessæ libertates, & leges metallicæ latæ, quas sigillo suo muniuit, in quo ligonem, & rutrum impressum ferunt, & vectigal stanno impositum quod Comitibus persolueretur. Has libertates, priuilegia, & leges postea confirmauit, & adauxit Rex Edwardus III. Vniuersam metallicorum rempublicam, quasi vnum corpus in quatuor tribus, siue regiones descripsit, quas à locis, **Foy-moze**, **Blackmoze**, **Trewarnaile**, & **Penwith** dicunt. Omnibus Guardianum siue Præsidem præfecit, qui tam ex æquo & bono, quàm ex lege ius dicit, singulisque tribubus suos Propræsides constituit, qui singulis mensibus, in sua quisque regione lites dijudicat, quæ iudicia à stanno *Stannaria* vocantur, à quibus ad ipsum præsidem nonnunquam prouocatur. Et ne vectigalia subducerentur, & fraudi sit Regibus, quibus nunc vt Cornwalliæ Ducibus, pro singulis millenis stanni pondo, 40. solidi veteri instituto numerantur, lege cautum est, vt omne quod conflatur stannum ad alterum è quatuor designatis oppidis deferatur, vbi bis anno dependitur, signatur, & vectigal illud persoluitur, nec antea venundare,

Diodorus Siculus.

Opera Stannaria.

Metallicorum Politia.

renundare, & distrahere sine grauissima mulcta cuiquam liceat. Nec Stannum verò hoc solum reperitur, sed vnà etiam aurum & argentum, adamantesq; ab ipsa natura in angulos efformati, & læuigati. Eringium autem lætissimo prouentu per littora passim reperitur. Frugum quoque, quamuis non sine magno agricolæ labore, ita ferax, vt non solùm sibi sufficiat, sed magnam vim frumenti Hispaniæ quotannis suppeditet. Vberrimus etiam quæstus exstitit è piscibus illis quos *Pylchardes* vocant, qui magnis quasi examinibus littora à Iulio ad Nouembrem circumfusi capiuntur, exenterantur, saliuntur, infumantur, conduntur, premuntur, & in Galliam, Hispaniam, Italiámque infinita multitudine exportantur, quibus sunt gratissimæ merces, & *Fumados* appellantur. Nec tamen solo, quàm viris Cornwallia fœlicior, qui vt omni humanitate exculti, etiam priscis illis temporibus: *Mercatorum enim vsu qui stanni gratia eò nauigant*, vt habet Diodorus Siculus, *humaniores erga hospites erant*; ita fortes, strenui, & statura sunt satis procerâ: adeò vt olim Giganteæ magnitudinis fuisse perhibeantur. Vnde Poëta quidam satis antiquus, cùm Gigantes quosdam Britannicos describeret, sic lusit de Britannia loquens,

Cornish Diamonds.
Eringium.
Sea holme.
Pilchardes.
Fumados, qui fortasse Plinio Gerres.
Hauvillanus in Architremio.

Titanibus illa
Sed paucis famulosa domus, quibus vda ferarum
Terga dabant vestes, cruor haustus, pocula trunci,
Antra lares, dumeta thoros, cœnacula rupes,
Præda cibos, raptus Venerem, spectacula cædes,
Imperium vires, animos furor, impetus arma,
Mortem pugna, sepulchra rubus, monstríq; gemebat
Monticolis tellus, sed eorum plurima tractus
Pars erat occidui, terror maiórque premebat
Te furor, extremum Zephyri Cornubia limen.

Vtrùm verò hæc Danmoniorum compacta proceritas, & firmitas quæ ex calidi & humidi temperie profluit, ad genitalem mundi spiritum Fauonium, & occidentalem sicum referenda sit, vt in Germania Batauos, in Gallia Aquitanos, & Ruthenos, qui ad occasum extremi sunt procerissimos, & fortissimos videmus; an potiùs ad peculiârem aliquam cœli, & soli rationem, non est huius loci, curiosè inquirere.

Occidui populi fortissimi.

Nunc Promontoria, vrbes, & flumina, quorum meminerunt antiqui (hoc enim inprimis instituti est nostri) persequamur. Ab ipso extremo promontorio exorsi, primum australe,

inde Septentrionale littus, & demùm Tamaræ fluuij decursum, qui hunc agrum à Deuonienſi ſecludit, perluſtrantes. Extremum promontorium quod Oceano Vergiuio incumbit, & XVII. tantùm temporibus in globoſa terræ ſuperficie à Fortunatis inſulis, vel potiùs Aſoris definitur, Ptolemæo BOLERIVM dicitur, Diodoro BELERIVM, fortaſſe à *Pell* Britannica dictione, quæ remotiſſimum ſignificat, Ἀνταῖστιον, ſiue ANTIVESTAEVM eidem etiam Ptolemæo dicitur, Britannis *Penrhinguaed*, id eſt, promontorium ſanguinis, ſed tantùm Bardis, ſiue Poëtis, Hiſtoricis verò Britannis *Penwith*, id eſt, promontorium ad ſiniſtram, Saxonibus Penpiþ-ƿeopꝺ. *Steort* enim illis proiectam in mare terram denotat, & hinc Centum illa tota *Penwith* hodie dicitur, accolis ſua lingua *Pen von lau*, id eſt, finis terræ, eodémque ſenſu Anglis **The lands end**, quòd ſit totius inſulæ ad occidentem extremum. Quòd ſi HELENVM hoc promontorium appellatum fuerit, vt Volaterranus, & recentiores habent, non ab Heleno Priami filio, ſed à *Pen Elin* profluxit, quod cubitum Britannis ſonat, vt *Ancon* Græcis. Cùm verò à Græcis littora incurna *Ancones* dicerentur, quod de Ancona Italiæ Plinius teſtatur, neutiquam abſurdum eſt hoc inflexum littus à Britannis *Pen-elin* eodem ſenſu nuncupatum, & inde Latinum illud *Helenum*. De Antiueſtæo autem ſubinde dubitare ſolebam an Græcam ſaperet originem. Cùm enim vidiſſem ſolenne apud Græcos fuiſſe nomina locis imponere ex nominibus oppoſitorum, non ſolùm in ipſa Græciâ, vbi *Rhium* & *Antirrhium* habent, ſed etiam in ſinu Arabico, vbi *Bacchium* & *Antibacchium*: & in Illyrico *Antibarrium*, quòd *Barium* Italiæ è regione proſpiceret, ſedulò perquiſiui an locus aliquis *Veſtæi* nomine inſignitus Antiueſtæo noſtro obijceretur; ſed cùm nihil tale inuenerim, ad Britannicam linguam me retuli, nec tamen hîc me expedire poſſum. Cæterùm hoc promontorium longiùs ſe in occaſum immiſiſſe credunt incolæ, & ex ruderibus extractis affirmant nautæ. Terramque ibi infuſo mari adopertam, **Lionelle**, ex neſcio qua fabula dictam fuiſſe accolæ aſſeuerant.

Belerium ſiue Antiueſtæum.

Steort quid ſignificat.

Lioneſſe.

In extremis huius promontorij ſcopulis, quum recedente æſtu nudantur, Plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impoſitamque fuiſſe olim ſpeculam, vnde indicium nauigantibus accenſo igne factum, ex Oroſio colligo. Altiſſimam enim Pharum in Gallicia Hiſpaniæ erectam fuiſſe dicit *ad ſpeculam Britanniæ*, hoc

hoc est (si modò illum benè capio) ex opposito speculæ Britannicæ, nec enim alius huius insulæ locus Hispaniam prospectat. Viculus nunc illi insidet, **Saint Buriens** dictus, Burienæ religiosæ mulieri Hibernicæ sacer, Sanctos enim Hibernicos, & indigites suos hæc gens, vt tutelares deos ita semper suspexit, vt omnia ferè oppida illis consecrauerit. In huius vicinia in loco quem **Biscaw Woune** dicunt, vndeuiginti lapides in orbem dispositi conspiciuntur, singuli XII. quasi pedibus inuicem distantes, & in centro cæteris omnibus multò maior exsurgit. Hoc, vt coniectura probabile est, trophæũ aliquod Romanorũ fuit sub posterioribus Imperatoribus, vel Athelstani Saxonis cùm Dãmonios in potestatem redegisset, & Asylii ius Burienę ædiculę cõcessisset, eò quòd (vt fama est) victor à Sillinis insulis hîc appulisset. S. Buriens. *Trophæum.*

Hinc sensim in Austrum circumacto littore, sinus lunatus admittitur, **Mounts bay** vocant, in quo Oceanum auido meatu irruentem terras demersisse fama obtinet. Huic incumbit *Mousehole*, Britannicè *Port Inis*, id est, *Insulæ portus*, cui ius mercatus obtinuit ab Edwardo primo Henricus de *Tiois* qui Baronis dignitate floruit, Dominúsque fuit de *Alverton*, & *Tiwernel* in hoc Comitatu. *Pensans* etiam, id est, *caput sabuli*, emporiolum, vnde parum abest notissimum saxum *Main-Amber*, quod cùm maximæ sit magnitudinis tamen digitulo moueas, sed à loco ne magna vis hominum dimouere poterit; & *Merkin*, i. *forum Ionis*, statio malefida huic sinui adsident. Et in ipso angulo qui nomen sinui fecit *Mons Michaëlis*, *Dinsol* olim, vt in libro Landauensi habetur, incolis *Careg Cowse*, i. rupis cana, Saxonicè Mỳchelꝛtop, id est, Michaëlis locus, vt annotauit Laurentius Noelus, vir rara doctrina insignis, & qui Saxonicam maiorum nostrorum linguam desuetudine intermortuam, & obliuione sepultam primus nostra ætate resuscitauit. Scopulus hic est satis altus & confragosus, quoties ex alto se æstus incitat, aquis circumfluus; quoties recedit, terræ coniunctus; Vnde loci ingenio fretus Ioannes Oxonienſis Comes, non multis antè annis, in sedem belli contra Edwardum IIII. regem elegit, sed parùm fœliciter. Eius enim milites à Regijs tentati, statim se dedidêrunt. In ipso verò iugo intra propugnaculum sacellum erat Michaëli Archangelo sacrum. Cellam ibi Guilielmus Moritonij Comes qui latifundia in hoc tractu Guil. primi patrui sui munificentia tenuit, monacho vni & alteri construxit, qui Michaëlem eo monte apparuisse prodidêrunt, quod Baronis Tiot. Main-Amber saxum. S. Michaels Mount. *Laur. Norbu.*

phantasma ad suum Garganum Itali, & ad suum Michaëlis montem in Normannia Galli certatim rapiunt. Ad huius radices patrum memoriâ, dum stannum effoderetur, cuspides, secures, & gladij ænei lino inuoluta reperta erant, cuiusmodi effossa fuerunt iam olim in Germaniæ Hercinijs, nec ita pridem in nostra Wallia. Constat enim ex antiquorum monumentis Græcos, Cimbros, & Britannos armis æneis fuisse vsos, quamuis ex ære vulnera sint minùs noxia, vtique cui (vt ex Aristotele habet Macrobius) vis insit remedialis. Sed non erat illa ætas, perinde ac nostra in hominum perniciem ingeniosa. In subiectis rupibus, vt etiam passim per hæc littora, fœtificat Pyrrhocorax rostro & pedibus rubentibus cornix, non Alpibus peculiaris, vt existimauit Plinius. Quam incendiariam esse auem, & furunculam deprehendêrunt indigenæ. Ignem enim clanculum ædibus sæpè subijcit, nummulósque sublegit, & abscondit.

Arma ænea.

Pyrrhocorax. Cornish Chough

Hoc in loco maximè contrahitur regio, quasi in Isthmum, vix enim quatuor milliaria hinc ad superum mare, siue Sabrinianum interiacent. Paulóque supra montem sinus satis latus patet **Mountsbay** à monte dictus, vbi tutissima nauium statio est, saeuiente Austro & Phœnicia, sex vel septem orgias medio maris recessu profunda. Magis ad Ortum surgit *Godolcan* collis stanni venis ferax & celebris (*Godolphin* nunc vocant) suis tamen dominis eiusdem cognominis multò est celebrior, qui generis vetustatem virtutibus adæquarunt. Nomen verò in Cornwallica lingua ab *Aquila alba* est factum, & Aquilam bicipitem albam expansam inter tria Lilia itidem alba in rubro scuto pro insignibus hæc familia iam olim vsurpauit.

Mountsbay.

Godolphin hill. *Godolphinorum familia.*

Ad Austrum verò statim à Michaëlis monte protruditur Chersonesus, ad cuius ingressum **Pellton** cernitur, *Hella* patria lingua ob salsam aquam affusam, oppidum signandi stanni priuilegio celebre. Sub quo plurimis aquis confluis stagnum 2. mill. pass. longitudine efficitur, **Loopole** dicunt, tenui intercurrente puluino à mari diuisum, quod cùm vndarum violentia perrumpitur, admirandus aquarum latratus tota vicinia longè exauditur. Nec ita procul indè sepimentum militare visitur, (**Carth** patria lingua vocant) è cõgestis sine cemento saxis magno ambitu cõstructum, cuiusmodi & alia hinc indè occurrunt, Danico bello, vt credimus, posita. Nec dissimile est munitionibus illis Britannorum, quas rudes & informes saxorum compages vocat Tacitus. Chersonesus autem ipsa quæ satis magna

Loopoole.

est,

est, & viculis referta, Peneg appellatur, MENNA proculdubiò illa, quam ex Cornelio, nescio an Tacito, annalium scriptore, Iornandes in Geticis describit, & *Memma* in nonnullis exemplaribus concipitur. *Est enim* (vt verissimè inquit ille) *in extrema Britannicæ parte, metallis plurimis copiosa, herbis frequens, & his feracior omnibus, quæ pecora magis, quàm homines alant.* Quod tamen *metallis etiam plurimis copiosam esse* dixerit, nunc ita est indiga, vt iam olim exhausta videatur. Hæc nautis hodiè the Lisard vocatur, Ptolemæo *Damnoniorum promontorium*, & OCRINVM, Æthico in sua portentosa Geographia OCRANVM, Oceaníque occidentalis montibus annumeratur. An ab *Ocra* quod, vt Sext. Pompeius habet, confragosum montem sonat, non affirmârim: *Ocrea* tamen inter Alpes, *Ocriculum*, & *Interocrea*, à prærupto situ nomen traxêrunt. Verùm cùm *Ochr* Britannicè aciem sonat, quid si factam appellationem huic promontorio arbitrarer, quòd acuminatum sit, & in conum desinat? Reducto ab hoc Peneg littore, sinus frequentibus, & angulosis recessibus portuosus occurrit *Vale* fluuiolum recipiens, ad quem interiùs antiquum floruit oppidum VOLVBA, à Ptolemæo memoratum: sed iam olim vel intercidit, vel nomen amisit, quod tamen in Volemouth, siue Falemouth portu nunc supersest. Portus hic est æquè nobilis, ac ipsum Italiæ Brundusium, nauium capacissimus, & tutissimus. In ipso aditu rupis ardua & prærupta *Crage* ab incolis vocata, eminet. Fauces vtrinque muniunt ad loci præsidium & hostium terrorem castella, hinc S. *Mauditi* ad Ortum, & illinc *Pendinas* ad Occasum, ab Henrico VIII. extructa. De quibus Poeta noster Lelandus Antiquarius,

Memma. *Meneg.* *Ocrinum.* *The Lisard.* *Voluba.* *Falemouth.* *Pendinas.*

Pendinas *tenet asperi cacumina*
Celsum montis, & intonat frequenter.
Mauditi *quoque subsidet rotundum*
Castrum, & impetu fulminat furenti,
Portus ostia quà patent Falensis.

Portus verò ipse, CENIONIS ostium Ptolemæo nuncupatur, à *Genen* proculdubiò Britannica dictione, quæ ostium & ingressum notat, idque loquitur *Tregenie* oppidum adiunctum, hoc est, si interpretêris, oppidulum ad ostium. Oppida interioribus huius portus sinubus incumbunt nonnulla: Peryn celebris mercatus, vbi Walterus *Bronescome* Episcopus Exoniensis anno 1288. Collegiatam Ecclesiam, *Glasnith* vocant, & duodecim Præbendarios instituit, *Arwenak* vetustæ & claræ familiæ Killegrew-

Cenionis ostium. *Perin.* *Glasnith.*

Killegreworum ſedes, **Truro** Cornwallicè *Truſcu*, duobus riuulis quaſi incinctum, Maiore, quem vocant, & priuilegijs pro re metallica clarum, & *Grampound*, à portu diſiunctiſſimum: Cui ſubijcitur ad mare **Roſeland** territorium, ita dictum, vt alijs placet, quaſi roſetum; vt alijs videtur, quòd ericetum ſit. Hoc enim *Ros* Britannicè ſignificat. Vnde *Roſſia* in Scotia, & *Roſſia* alteri in Cambria nomen, tractus vtpotè ſiticuloſi & aridi. Poſt hanc Roſſiam ſtatim Oceanus recedentes terras diffuſiore ſinu occupat, quem **Truearoꝛaith bay** vocant, id eſt, ſi interpretêris, *Oppidum ad ſabulum*.

Roſſia.

Vix duobus hinc milliaribus, quà **Fawey** flumen mari illabitur, **Fowy** oppidum, *Foath* Britannicè, crepidine porrectum iacet, bellis naualibus ſuperiori ætâte celebratiſſimum, quod & publica inſignia teſtantur, quæ ex quinque portuum inſignibus componuntur. Ad portum moles vtrinque habet ab Edwardo IIII. poſitas, Qui breui pòſt tempore Fawenſibus iſtis ſubiratus, quòd Gallico bello ſopito prædabundi Gallicam oram infeſtâſſent, naues omnes, & apparatum nauticum adêmit. E regione ad alteram ripam ſedet *Hall* amœniſſimo ambulacro in colli deuexo notiſſima domus Guil. Mohuni Equitis aurati antiqua & illuſtri nobilitate, qui à Mohunis Somerſetti & Courtneis Deuoniæ Comitibus ortus & procreatus.

Fey.

Mohuni.

Interiùs ad eundem fluuium VZELLA Ptolemæi ſitum habet, quæ nomine non prorſus deperdito, **Leſſuthiell** hodiè dicitur, à ſitu nomen ſortita: collem enim editum occupauit, vbi **Leſtoꝛmin** eſt caſtrum antiquum, nunc autem in conuallem tranſlata ſubſidet. *Vchel* verò Britannicè idem ſonat, quod altum & æditum, vnde & *Vxellodunum* Galliæ nomen habet, quod in monte ſitum, præruptum eſſet vndique oppidum. *Pen-Vchelcoit*, id eſt, *Mons æditus in ſylua*, Britannicâ hiſtoriâ hæc vocatur, quam nonnulli Exoniam eſſe volunt. Verùm ſitus apud Ptolemæum & nomen ſuperſtes, Vzellam hanc eſſe antiquam conteſtantur. Noſtra ætâte, exiguum eſt oppidum, minúſque frequens, propterea quòd *Fawey* fluuius qui ſuperiori ætate accedente mari augeſcere ad ipſum oppidum, & par nauibus ſubuehendis eſſe ſolebat, ita arenis ex ſtanni fodinis alueum obſtructum habet, (vnde omnibus huius prouinciæ portubus obſtructionis periculum,) vt vix minimis nauigiolis nunc ſufficiat. Totius tamen Conuentus, ſiue Comitatus primarium eſt oppidum, vbi Vicecomes (quem lex noſtra Municipalis vocat) ſingulis menſibus cauſſas

Vzella. Britanni literam x non habent.

Vxellodunum Gallia.

Vnde Portus in Cornwallia obſtructi.

cauſſas dijudicat,& Metallicorum præſes ſuum carcerem habet: Signandi etiam ſtanni priuilegio gaudet, beneficio, vt inquiunt ipſi, Edmundi Cornubiæ Comitis, qui ibidem olim palatium ſuum habuerit. Sed Vzellæ huius luminibus inprimis officiunt duo oppida, *Leskerd* ad ortum æditiori colli impoſitum, caſtro antiquo foróque celebre, & *Bodman* ad Septentrionem vix duorum milliarium diuerticulo, *Boſuenna*, ni fallor, Britannicè, & *Bodminian*, in antiquis chartis, inter duos colles ſitu non ita ſalubri interpoſitum. Hoc celebratiſſimum eſt forum, ab ortu in occaſum protenſum, ciuibus frequens & ædibus ſatis excultum, ſignandíque ſtanni priuilegio clarum. Sed clarius olim, vt aliqui volunt, dignitate Epiſcopali, donec Dani horrificum illud bellum intulerint. Tunc enim oppido vi Martis perculſo, Epiſcopalis dignitas ad S. Germans fuit tranſlata. Prope *Leskerd*, vt accepi, in parochia *S. Clara* cernuntur duo cippi, quorum pars ſuperior in cathedræ formam excauatur, & alter barbaris characteribus iam fugientibus inſcribitur. Hinc ad Circium in * monte nouem ſaxa inuicem ſuperimpoſita in columnæ formam mira arte eriguntur, quorum ſuperiora magni ſunt ponderis, & ad auſtrum extat quaſi domicilium ex nouem etiam ſaxis conſtructum.

Leskerd. Bodman. * Wrencheſt.

Loo fluuius hoc in littore ſibi viam in Oceanum aperit, & ad oſtium duo oppidula ſuo nomini cooptat quæ ponte ſaxeo coniunguntur, occidentale quod recentius, maximè floret, orientali verò tempus ſuum florem detraxit, licèt Maioris & Burgenſium Priuilegia retineat. Hinc memorandum nihil occurrit donec ad *Liuerum* fluuiolum oſtriferum peruenieris qui ſubluit S. Germans viculum, ad quem in Danico turbine ſedes Epiſcopales timor tranſtulit; vbi ædicula S. Germano Antiſiodorenſi ſacra, qui Pelagianam hæreſim in Britannia repullulantem extirpauit. In qua cùm pauculi ſediſſent Epiſcopi, Leuinus præſul Cridienſis qui gratia multùm apud Canutum Danum valebat, regia authoritate intercedente, obtinuit, vt ſuæ ſedi coniungeretur. Ex quo tempore vnus Epiſcopus, & huic prouinciæ & Deuoniæ præfuit, qui nunc Exoniæ ſedet, ſuffraganeóque ſuo hunc Germani viculum in ſedem conſtituit. Nihil enim aliud hodiè eſt, quàm piſcatorum caſulæ, qui ſatis copioſam exercent piſcaturam in Oceano, & vicinis fluminib. Pauculis hinc milliaribus ad eundem fluuium *Trematon* caſtelli nomen ſemirutis mœnibus tuetur, vbi vt eſt in libro Domeſday Guil. Comes Moritonenſis *ſuum caſtrum & mercatum habuit*, caputq; fuit Baroniæ,

Loo. S. Germa. Trematon.

niæ, Comitum & Ducum Cornubiæ. Quod cùm *Linerus* præterfluxerit, propè *Saltaſhe*, olim *Eſſe*, familiæ * Valtortorum quondam ſedem, nunc mercatoribus ſatis frequens, & non paucis priuilegijs munitum, in Tamaram qui regionis terminus eſt, euoluitur, vbi *Mont-Edgcombe* ſedes familiæ vetuſtæ Edgcomborum amœniſſimo ſitu ſinuoſum portum ſubiectum proſpicit. Cui proxima eſt *Anthony* memoranda propter ſuam elegantiam, & piſcinam quæ Oceanum admittit, piſcéſque marinos in vſum & voluptatem præbet, ſed multò magis propter Dominum ſuum Richardum Carew, qui ita locum à maioribus traditum tuetur, vt virtutum ornamentis exſuperet. Hactenus auſtralem oram, nunc Septentrionalem obeamus.

* De Valle-torta.

Edgcombe.

Anthony.

Septentrionale littus ab ipſo Belerio promontorio, primùm longo tractu arenoſis cumulis aggeratum procurrit ad oppidulum lingula quadam in mare prominens, S. Ies appellatum, Iiæ mulieri Hibernicæ nomen acceptum ferens, olim *Pendina*, ſubiectúmque ſinum, in quem *Haile* fluuiolus influit, ſuo nomine adoptauit, qui nautis S. Ies bay vocatur. Oppidum verò ipſum iam tenue eſt. Caurus enim huius littoris tyrannus arenas conuerrendo ita afflixit, vt ſubinde tranſlatum fuerit. Hinc vtrinque ſpatioſior procurrit in ortum regio, & obliquiore flexu Septentrionale littus in Aquilonem tendit ad Padſtow vſque, nec aliud antiquæ notæ tota via habet, quàm in ſabulo poſitum S. Pirano ſacellum, qui Diuus etiam Hibernicus (ſi credere libet) decem Hiberniæ reges, & eorum exercitus tribus vaccis ſuis octo diebus aluit, & porcellos mortuos, nec non homines ſuſcitauit, tandémque hic hominem ipſe exuit. Deinde longiùs à littore *S. Columbani* oppidulum mercatorium ſedet, Columbani Scoti viri ſanctiſſimi memoriæ conſecratum, iuxta quod propiùs ad mare *Lanheron* cernitur, ſedes equeſtris familiæ Arondelliorum, qui ob fortunas quas habuerunt, ampliſſimas *Arundelij magni* non ita pridem dicti ſunt. De *Hirundine* alicubi Latinè ſcribuntur, nec malè, (ſi quid ego iudico) Hirundo enim Gallicè *Arondell* dicitur, & in nigro clypeo ſex argenteis hirundinibus pro inſignibus vtuntur. Familia ſanè antiqua & celebris propinquitatis & affinitatis ramis longè diffuſa. Parúmque hinc abeſt *Caſtellan Danis*, i. *Danidis caſtrum*, vbi tantùm in collis vertice duplex vallum, aggérque ad illud ducens cernitur.

S. Ies.

S. Columb.

Lhanheron.

Arondellierum familia.

Caſtellan Danis.

Non procul hinc *Alan* flumen, qui & *Camel*, à tortuoſo meatu; (Hoc enim *Camillis* denotat) placidè in ſuperum fretum defluit,

fluit, qui ad ſuum oſtium **Padſtow** emporiolum habet, contracte pro **Petrokſtow** (vt in ſanctorum hiſtorijs legitur) à Petroco quodam Britannico in diuos relato, qui hîc Deo vacauit, cùm anteà *Loderic*, & *Laffenac* vocaretur. Ad huius Alani fontes, **Camelford**, alicubi **Gaffelford**, viculus cernitur, **Camblam** olim dictum iudicat Lelandus, qui Arthurum Hectorem noſtrum ibi cecidiſſe ſcribit. Fragmenta etenim (vt prodit ille) armorum, annuli, ænea equorum ornamenta, nonnunquam ab agricolis ibi eruuntur, famáque tot ſæculis conſeruata inſignem hoc loco ſtragem factam fuiſſe prædicat. Extant etiam verſus, in neſcio quo medij temporis poëta, de Cambala cruore effuſo inundante, in prælio Arthurij contra Mordredum. Quos ſubijcere non pigebit, cùm Muſis non omnino inuitis ſcripti videantur.

Padſtow.

Camelford.

Naturam Cambala fontis
Mutatam ſtupet eſſe ſui, tranſcendit inundans
Sangineus torrens ripas, & voluit in æquor
Corpora cæſorum, plures natâre videres,
Et petere auxilium, quos vndis vita reliquit.

Certè (vt hoc de Arthuro non negem,) apud Marianum, Britannos & Saxones, anno inſtauratæ ſalutis 820. funeſto prælio hîc concurriſſe legi, vt Marti ſacer hic locus videatur. Et ſi verum ſit, Arthurum hîc cecidiſſe, idem littus illi fuit fatale, quod natale. Ad littus enim proximum *Tindagium*, Arthuri illius magni patria exertâ quaſi lingulâ ſedet, vtrinque fluctibus in ſinum reductis, **Tindagel** hodiè appellant, nunc tantùm ſplendida ruina, olim caſtrum magnificum, de quo quidam recens ce cinit.

Tindagel. *Arthuri locus natalis.*

Eſt locus Abrini ſinuoſo littore ponti
Rupe ſitus media, refluus quem circuit æſtus,
Fulminat hîc latè turrito vertice caſtrum,
Nomine Tindagium veteres dixêre Corini.

Longum eſſet ex hiſtorijs noſtris hîc declarare quomodo Vtherus *Pendragon* Rex Britanniæ vxorem Gorlois Principis Cornwalliæ in hoc caſtro deperiret, aſſumpta præſtigijs magicis mariti ſpecie, matronæ ſtuprum inferret, & Arthurum illum ſuſciperet. Satis ſit ſi Ioannis noſtri Hauillenſis verſibus vtar

Archiuarius.

——facie dum falſus adulter
Tindagel irrupit, nec amoris Pendragon æſtum
Vincit, & omnifica Merlini conſulit arte
Mentiturque ducis habitus, & rege latente,
Induit abſentis præſentia Gorlois ora.

Fuit

Fuit Vtherus *Pendragon* iſte princeps in quo rei militaris ſtudia viguerunt, quique labentem patriam contrà Saxones fortiter ſuffulſit, An ab illo prodijt *regium illud apud Anglos vexillum Draconis habens cum capite aureo effigiem, quod victis expertum, & paganis ſub Richardo primo in vltramarinis gentibus terribile fuit*, vt author eſt Geruaſius Tilburienſis, non affirmauerim. Acceptum potiùs à Romanis crediderim, qui diu Aquila vſi ſunt, poſtquam Marius lupi, Minotauri, Equi, &c. abdicaſſet ſigna, tandémq; ſub poſterioribus Imperatoribus Draconem vſurparunt, vnde Claudianus, *Hi picta Draconum colla leuant*, Regéſque Occidentalium Saxonum Draconem in vexillis geſtaſſe Houedenus docet. De alio autem Saxonum vexillo quod Beda *Tufan* dixit, & *Reafan* Danorum nihil attexam, ne longiùs à propoſito abijſſe videar.

Draco in vexillis Regum Anglia.

Vexilla.

Tufa vexillum.

In eadem deinde ora quæ minùs fœcunda, & ſyluis nuda, mari obijcitur **Botereaux** caſtrum, corruptè **Boſcaſtell** vulgò, à Dominis de *Botereaux* conditum, qui tres bufones nigricantes ſcuto argenteo geſtabant, Guilielmus *Botereaux* primus in hac familia habetur, qui duxit Aliciam filiam Roberti Corbett, cuius ſoror amaſia fuit regis Henrici primi, è qua Reginaldum Cornwalliæ Comitem ſuſcepit. Ab hoc Guilielmo non interrupta ſerie vndecem eo prænomine floruerunt, (tertio, & ſeptimo exceptis, qui Reginaldi nominati) vltimi verò vnica filia Margareti Roberto Hungerfordo nupta, per cuius poſteros ad Haſtingorum familiam deuoluta eſt hæreditas, quæ aucta fuit & honorata nuptijs quas contraxerunt illi de *Botereaux* cum hæredibus nobilium familiarum de *Moeles*, S. *Laundo*, ſiue S. *Lo*, & *Thweng*.

Botereaux.

1462.

Hinc in altum euecta terra ita ad Boream prominet, vt XXIII. milliaria hîc in latitudine inter duo maria colligat regio, quæ hucuſque in anguſtias quodammodo coarctata proceſſit. In hac maxima latitudine *Stow* ad mare ſedet, antiqua habitatio familiæ Grenvillorum quæ ſanè generis antiquitate & claritate illuſtris. Cui adiacet *Stratton* hortis, & ſuo allio non obſcurus mercatus. TAMARA flumen, nunc **Tamar**, haud procul à Septentrionali littore fontes hîc aperiens, celer & fremens ad meridiem curſum agit, multis riuulorum alueis auctus per TAMARAM oppidum à Ptolemæo memoratum, nunc **Tamerton**, & à ripa remotius *Lanſtuphadon*, id eſt, *Fanum Stephani*, vulgò **Launſton**, olim *Duneuet*, oppidulum nitidum cliuo ſurgenti adfixum, in quo primis Normannici imperij temporibus Guil. Comes

Stow.

Tamara fl.

Launſton.

Comes Moritonij ſuum caſtrum habuit. Recentiùs hoc nomen à S. Stephani monaſterio aſſumpſit, quod Reginaldus Cornwalliæ Comes circa annum Domini 1150. extruxit, cui operi Epiſcopi Exonienſes humano affectu plus nimis abducti & ſeducti, infenſiùs aduerſabantur, dum ſuæ iuriſdictioni anxiè timerent, ne aliquando eſſet ſedes Epiſcopi. Hodie publico prouinciæ carcere, & ſæpe *Aſſiſis*, quas vocamus, eſt notiſſimum. Inferiùs iuxta **Saltash**, Liuerum flu. admittit, ad quem illud S. Germano ſacrum viſitur oppidum. Inde verò rectus ſoliduſque in Oceanum exit, portum efficiens **Tamerworth** in vita Indracti dictum: cùm iam Cornubiam à Deuonia diuiſerit. Hunc enim Athelſtanus rex limitem inter Britannos Cornubienſes & ſuos Anglos ſtatuit, poſtquam è Deuonia Britannos ſubmouiſſet, vt teſtatur Malmesburienſis, qui *Tambram* vocat, & hodie etiam Deuoniam à Cornwallia diſterminat. Vnde Alexander Nechamus in Diuinæ ſapientiæ laudibus.

Loegriæ Tamaris diuiſor Cornubiaque
Indigenas ditat pinguibus iſicijs.

De Vrſula magnæ ſanctitatis virgine hinc oriunda, quam Attila ille Dei flagellum, cum x 1. millibus virginum martyrio affecit; & de Conſtantino illo, quem *immunda Leana Danmonie tyrannicum catulum* vocat Gildas, & de huius vniuerſi Comitatus *deafforeſtatione* ſub Rege Ioanne, anteà enim Forreſta cenſebatur, dicant hiſtorici, inſtituti enim non eſt mei. E Britannici ſanguinis Comitibus ſolùm Cadocus vltimus Cornwalliæ Comes memoratur, qui, vt Heraldicæ artis periti tradunt, clypeum nigrum globulis aureis diſtinctum gerebat. E Normannico autem ſanguine Comes primus erat Robertus Moritonius Guilielmi Conqueſtoris ex Herlotta matre frater, cui ſucceſſit Guilielmus filius. Cùm ille autem à Roberto Normanno contra Henricum primum Angliæ Regem ſtaret, in prælio captus, & libertatem & honores amiſit, ſuffectúſque in eius locum Reginaldus Henrici primi filius naturalis, qui cùm diem obijſſet, ſucceſſorem habuit Ioannem Regis Henrici ſecundi filium, qui poſteà etiam Rex Angliæ inauguratus. Huius filius Rex Henricus 111. fratrem Richardum hoc honore ornauit, qui nonnullos Germaniæ Septemuiros ita pecunia expugnauit, vt anno 1257. in Romanorum Regem eligeretur, vnde de eo peruulgatus eſt verſiculus,

Nummus ait pro me, nubit Cornwallia Romæ.

Cornwallia tota Forreſta.

Comites Cornwallie.

Sed

Sed cùm in Germania omnia inteſtinis bellis flagrarent, imperio ſe abdicauit, & in Angliam citò rediit, vbi defunctus, filium Edmundum in Cornwalliæ Comitatu ſucceſſorem reliquit: quo ſublato, Edwardus, qui poſtea Rex Angliæ, eius nominis ſecundus, hunc titulum à patre accêpit, cúmque ia m rex eſſet Petro Gaueſtono Vaſconi contulit, qui eius adoleſcentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cùm verò ille ob principem corruptum, & alia ſcelera capite truncaretur, ſucceſſit Ioannes de *Eltham*, Edwardi II. filius natu minor, quo etiam ſine ſobole mortuo, Edwardus III. Cornwalliam in Ducatum erexit, Edwardúmque filium ſuum bellicis laudibus principem cumulatiſſimum, anno Chriſti 1336. Ducem Cornwalliæ *per ſertum in capite, annulum in digito, & virgam auream inueſtiuit.* Ex quo tempore, Walliæ Principes, fuêrunt itidem Cornwalliæ Duces, qui in actionum quibuſdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, & portorijs iura Regalia habuêrunt. Sed hæc planiùs & pleniùs docebit Richardus Carew de *Anthonie* non minùs generis ſplendore, quàm virtute & doctrina nobilis, qui huius regionis deſcriptionem latiore ſpecie, & non ad tenue climat, quemque mihi præluxiſſe non poſſum non agnoſcere.

Duces Cornwallia.

Sunt in hoc Comitatu parochiæ 161.

Denſhire.

INTERIOR, quam dixi, Danmoniorum regio, **Denſhire** vulgò nunc dicitur, Britannis Cornwallenſibus *Deunan*, Cambrobritannis *Duffeneynt*, Saxonibus Deuenſcyre, vnde facta Latina appellatio *Deuonia*, & contracta illa, qua vulgus hominum vtitur, **Denſhire**, non à Danis, vt ſcioli quidam acerrimè contendunt. Regio, quæ vt maiori latitudinis incremento vtrinque quàm Cornwallia excurrit, ita vtrinque portubus accincta commodioribus, nec minùs ſtanni venis dues, præſertim quà Occidentem ſpectat, pratis diſtincta latiori-

bus

bus, syluis vestita frequentioribus, ædificijs, oppidísque refertissima: gleba autem alicubi perinde exili, quæ tamen benigniùs colono respondet, si rei rusticæ prudentiam, agendi voluntatem, & impendẽdi facultatem conferre possit. Nec alibi ferè in Anglia maiorem impensam terra exigit, plurimis enim locis quodammodo sterilescit, nisi arena è mari inspergatur, quæ ad fœcunditatem efficax, quasi animam glebis infundit, vnde in locis à littore remotioribus cariùs emitur. *Arena facunda.*

In hac describenda primùm Occiduum latus; quod Tamara perstringit, inde Australe, quod Oceano incumbit, perlustrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorcestriam, & Somersetriam attingit, ad Septentrionale littus, quod Sabriniano freto vrgetur, me recipiam.

TAMARA, qui regiones has disterminat, primùm **Lid** fluuiolum ab ortu hospitio excipit, ad quem **Lidston**, emporiolum tenue, & **Lidford** nunc viculus, olim celebre oppidum Danico turbine anno 997. concussum, quod (vt in illo libro, quo Angliæ lustrum condidit Guil. primus scribitur) non alio tempore, nec alia ratione quàm Londinum censeri solebat. *Lid* ille fluuiolus hîc ad pontem rupibus coarctatus se præcipitem in tantam profunditatem indies excauando agit, vt aqua non videatur, tantùm murmur inaudiatur, non sine prætereuntium admiratione. Indè æditum montem longè protentum suspicit, Hengestvdoun Marianus vocat, Hengistiq; montem interpretatur, vulgò **Hengston hill** dicitur. Qui Stanni venis satis est fœcundus, locúsque solennis vbi septimo, vel octauo quoque anno, Cornwalliæ & Deuoniæ metallici frequentes conuenire soliti erant, & suis de rebus consilium inire. Ad hunc, anno salutis DCCCXXXV. Britanni Danmonij qui Danis in auxilium adscitis, in Deuoniam irruperant, vt Saxones, qui eam sui iuris fecerant, exturbarent, miserandâ stragê, ab Egbrichto rege, ferè ad internecionem, vt author est ille Marianus, sunt occisi. *Lidford.* *Hengston hill in Cornw.*

Inferiùs *Teauum* fluuiolum recipit Tamara, ad quem **Teauistoke**, vulgò **Tauistoke** floret, cœnobio quondam celebre, quod Ordulphus filius Ordgari Comitis Deuoniæ cælesti visione admonitus circa annum seruatoris Christi 961. extruxit. *Locus*, vt inquit Malmesburiensis, *amœnus oportunitate nemorum, copiosa piscium captura, Ecclesia congruente fabrica, fluuialibus ripis per officinas decurrentibus, qui suo impetu effusi quicquid inuenerint su-* *Tauistoke.* *Charta fundationis.*

perſluum deferunt. Rumonus ibi ſanctus prædicatur, & iacet Epiſcopus. Cernitúrque in eodem monaſterio ſepulchrum Ordgari illius ſpectaculóque ducitur enormitas Mauſolai filij eius; Ordulfus is vocatus eſt, giganteæ molis, & immanis roboris: vtpote qui portarum repagula perfringere, & fluuiolum decem pedes latum diuaricatis pedibus continuare poterat, ſi fidem Guilielmo illi adhibere libeat. Sed triceſſimus tertius ab hoc condito vix agebatur annus, cùm Danica incenſum tempeſtate deflagrârit. Reflorut tamen, laudabilíque inſtituto, auitæ noſtræ linguæ, Saxonicam dico, quæ iam in deſuetudinem abijt, lectiones in hoc vſque ad patrum memoriam habebantur, nè quod nunc euênit, huius linguæ cognitio intercideret. Recepto iam Tauo, Tamara proximè ſuum oſtium accedit, vbi *Plimus* fluuius ſe vnà in Oceanum euoluit, nominénque oppido incumbenti **Plimmouth** fecit. Olim enim, vt accepimus, **Sutton** vocabatur, & ſuperiori ſæculo, ex viculo piſcatorio in oppidum ampluin, ciuiúmq; frequentia vrbis æmulum, quale nunc cernitur, excreuit: portúſque commoditas hoc effecit qui maxima nauigia in ſinum minimè deductis velis admittit, tutiſſimámque ſtationem nauibus quantumuis magnis tàm in Tamara, quàm Plimo præbet: & ad vim hoſtilem arcendam ſatis eſt munitus. In medio enim oſtio inſula S. Michaëlis præiacet, quæ & ſuas munitiones habet. Ipſe verò portus ad oppidum vtráque ex parte munitur, & catena interpoſita, cùm opus fuerit, clauditur, moléſque ad Auſtrum obijcitur, & in colle proximo caſtrum à Valtortis, vt creditur, ad quos maxima pars oppidi olim ſpectâuit, poſitum. In quatuor tribus totum eſt oppidum deſcriptum, **Wardes**, noſtra lingua vocamus, quibus omnibus Maior, ſiue Prætor præficitur, ab Henr. VI. conſtitutus, & ſub eo ſingulis tribubus Capitaneus quondam præpoſitus erat, quorum quilibet & ſuos pedaneos magiſtratus habuit. De fabuloſa illa Corinæi cum *Gogmagog* Gigante, hoc in loco colluctatione, ſat ſit, vnum & alterum ex Architrenio de Gigantibus noſtris verſiculum adiungere.

Præfectiones linguæ Saxonicæ.

Plimmouth.

Gogmagog.

Hos anidum belli robur Corinæus Auerno
Præcipites miſit, cubitis ter quatuor altum
Gogmagog Herculeâ ſuſpendit in aëre luctâ,
Anthæúmque ſuum ſcopulo detruſit in æquor.
Potauítque dato Thetis ebria ſanguine fluctus,
Diuiſúmque tulit mare corpus, Cerberus vmbram.

Scopulus verò ille, è quo Gigantem detruſum ferunt, the Hab nunc

nunc dicitur, qui collis est inter oppidum, & Oceanum interiectus, in cuius summitate, quæ in amœnissimam planitiem sternitur, gratissimus vndiquaque patet prospectus, & in nauigantium vsum Index nauticus, quem *Compassum* dicunt, longè pulcherrimus erigitur. Non magna est huius oppidi amplitudo, maxima tamen nominis dignitas apud omnes gentes, nec tam ob portus commoditatem, quàm incolarum virtutem: Hinc enim vt alios taceam, est Franciscus ille Dracus Eques auratus in gloria nauali nostræ memoriæ facilè princeps. Qui primùm vt damna quæ ab Hispanis pertulerat, resarciret, Mexicanum sinum toto biennio victorijs quasi obsedit, Isthmúmque illum Darienę peragrauit, vnde cum Australe (quod vocant Hispani) mare prospexisset, vt Themistocles Miltiadis trophæis excitatus, sibi, patriæ, & suæ gloriæ deesse existimauit, nisi perlustraret, ita animo semper obuersabatur. Anno igitur 1577. hinc soluens mare illud per Magellanicum fretum ingressus, orbem terrarum inter varias fortunæ vicissitudines biennio & decem mensibus, Deo Duce, Virtute comite secundissimè circumnauigauit. Vnde quidam ad eum

Franciscus Drake.

Drake, pererrati nouit quem terminus orbis,
Quemq; semel mundi vidit vterq; polus.
Si taceant homines, facient te sydera notum,
Sol nescit comitis immemor esse sui.

Reliquas eius res gestas & aliorum, cùm non huius sint loci, scribant historici. De hoc loco nihil aliud est quod attexam nisi regnante Gulielmo Rufo, Ealphegum Sacerdotem eruditum, & coniugatum hîc floruisse. Nec enim ante annum 1102. sacerdotibus vxores in Anglia interdictæ fuerunt. Tunc Anselmus Archiepiscopus Cantuarienſis sacris literis, & naturæ vim intulit, & (Henrici Huntingdonensis verbis vtar) *Anglorum sacerdotibus vxores antea non prohibitas prohibuit. Quod quibusdam mundissimum visum, quibusdam periculosissimum, ne dum munditias viribus maiores appeterent, in immunditias horribiles ad Christiani vominis summum dedecus inciderent.*

Vxores sacerdotibus in Anglia primùm interdictæ.

Interiùs non procul à Plimo flumine sedet **Plimpton** forum satis frequens, vbi reliquiæ deformésque ruinæ castri se ostendunt, de quo plurimi quasi clientelari iure, vel vt Iurisperiti nostri loquuntur, *in castle garde* tenuerunt, vtpote sedes erat primaria Reduersiorum qui Barones erant de *Plimpton* & Deuoniæ Comites. Huic proximũ erat *Plimpton S. Mary*, cuius gloria tunc

Plimpton.

concidit cùm non ita pridem Canonicorum collegium cecidit, quod Guil. *Warlewast* Episcopus Exonienſis iam olim conſtituerat. Magis ad ortum **Modbery** cernitur, oppidum exiguum, quod ad antiquam Campernulphorum qui etiam de *Campo Arnulphi*, (*Champernouns* vulgus vocat,) familiam equeſtri ſplendore claram ſpectare ſe agnoſcit, quæ plurimum ſplendoris ex hæreditate Radulphi de *Valletorta* accepit.

Modbery.

Champernon.

A Plimi oſtio, vnde littus auſtrale huius regionis incipit, ſpatioſa grandi fronte procedit regio vſque ad **Stert** promontorium (hoc enim ſignificat Saxonicum illud) ſed quàm primùm reduxerit littus, **Dert** fluuius erumpit, qui ex interiori regionis parte ſcatens per ſquallida montana **Dertmore** inde dicta, in quibus magnetes nuper ſunt inuenti, deiectus ruit; arenaſq; ex fodinis, quæ ſenſim alueum opplent, per foreſtam de *Dertmor vbi Danid de Sciredun tenuit terras in Sciredon, & Splegh, per ſeruitium inueniendi duas ſagittas cùm Dominus Rex venerit venatum in illa foreſta*, Inde per *Dertinton* Baroniam quondam Martinorum, deuoluit vſq; ad **Totnes** vetuſtum oppidulum, quod in declinio montis ab occaſu ad ortum propendit. Magno olim honore floruit, *Non geldabat* (vt eſt in Cenſuali Angliæ libro) *niſi quando Exonia geldabat & tunc reddit xl d. & ſeruiebat, ſi expeditio erat vel per terram, vel per mare, & Toteneſia, Barneſtaple, & Lidford ſeruiebat quantum Exonia reddebat.* Ioannes Rex Maioris pro ſummo magiſtratu eligendi poteſtatem conceſſit, & Edwardus primus varijs libertatibus adauxit, poſteaque fuit caſtro, vt creduntur incolæ, à Zouchæis munitum. Poſſeſſio olim erat Iudelis qui de *Totenais* dictus, poſteà Guilielmi *Briwer* viri nobiliſſimi per cuius filiarum alteram ad Breoſos, & ab illis per filiam itidem ad Georgium de *Cantelupo* Dominum de *Abergeuenny*, cuius Soror Melicenta Eudoni la Zouch elocata ſuis nuptijs ad Barones Zouchæos tranſtulit, eorumque fuit donec Ioanne Barone Zouchæo proſcripto, quod Richardi tyranni partes fouiſſet, Petro Edgecombo viro nobili, & prudenti, vt accepi, elargiretur Henricus VIII. Adiungitur huic oppido *Burgus Pomery*, vulgò **Bery Pomery**, à Pomeriorum nobili inprimis hoctractu familia, quæ paulò magis ad ortum ſuum caſtrum perelegans habuit à ripa remotius. Hi genus repetunt à Radulpho de *Pomery* qui, Guilielmi Conqueſtoris tempore tenuit *Wich, Dunwineſdan, Brawerdine, Pudeford, Horewood, Toriland, Helcom* & hanc *Berie*, &c. Ab hoc **Totnes**, littus vicinum olim *Toteneſium*.

Stert, *Cauda Germaniæ.*

Magnetes.

Teſta Neuilli.

Maritimi Barones.

Totnes.

Pomery.

neſium dictum fuit, Brutúmque illum noſtræ gentis authorem ad hoc appuliſſe Britannica tradit hiſtoria, Hauillanúſque, vt Poëta illam ſequutus, ce cinit: *Archirenius.*

Inde dato curſu, Brutus comitatus Achate,
Gallorum ſpolijs cumulatis nauibus æquor
Exarat, & ſuperis, auráque fauentibus vſus,
Littora fœlices intrat Totoneſia portus.

Sed ille **Dert**, quem dixi, fluuius, cùm Totoneſij pontem reliquerit, ad quem arenas è fodinis vnà deuolutas exaggerat: nihil præter fertiles agros vtrinque videt, donec feſſus ad oſtium deuenerit, cui colle porrecto imminet **Dertmouth**, ex portus commoditate, quem caſtella duo defendunt, mercatoribus & inſtructiſſimis nauibus frequens. Prętorem habet à rege Edwardo tertio conceſſum. Zouchæos, Nicholaum de *Tonkesbury*, Brianóſque dominos quondam agnouit, ſéque ſubinde contra Gallos ſtrenuè defendit. Anno enim Chriſti 1404. Dominus *de Caſtell* Gallus qui commercia hoc tractu latrocinijs præcluſerat, & **Plimmouth** ſuccenderat, dum hunc locum inuaderet, à ruſticis & mulierculis interceptus, atque cum ſuis interfectus. Dertmouth. *Walſingham.*

Hinc refugientia ad Septentriones mare ſubſequitur littora, magnóque receſſu ſinus admittitur, qui x. plùs minùs mill. paſſ. in circuitu colligit, **Torbay** hodiè dicimus, qui nauibus admodum ſecura ſtatio, cùm ſpiret Notolibycus, viculúmque eodem nomine adpoſitum habet, Bruierorum quondam ſedem, qui Richardi Primi temporibus magni nominis fuerunt. Paulò ſuperiùs **Yacombe** cernitur quondam habitatio Iordanis *Fitz-Stephens* militis inclyti, hinc denominati, per cuius filiam Ceciliam in *Archidiaconorum* familiam deuenit, à qua itidem per Hugonem *Courtney* ad Carewos decurſu temporis deuoluta eſt, quorum familia in his regionibus admodum clara & numeroſa habetur. Iana enim filia Hugonis illius & hæres matris Nicholao Baroni Carew nupta plures peperit liberos, quorum natu maximus Thomas cùm minùs reuerenter matrem haberet, tranſcripſit illa patrimonium admodum opulentum inter tres filios minores natu, (è quibus tres illæ familię Careworum de *Haccombe*, *Anthony*, & *Bery* ſunt ortæ) & Ioannem *Vere* è ſecundo marito filium, Edwardi nunc Comitis Oxoniæ proauum. Torbay. *Haccombe.* *Careworum familia.*

Inde **Teignemouth** viculus ad oſtium *Teigni* flu. vnde & nomen, occurrit, ad quod Dani qui ad Britanniæ ſitum, & aditum explorandum præmiſſi erant, primùm circa annum ſalutis 800. *Dani primùm Britanniam ingreſſi.*

egressi, occisóque loci præfecto, omen futuræ victoriæ cepérunt, quam posteà per vniuersam insulam summa cum immanitate exercuêrunt. Interiúsque ad eundem fl. adsidet **Teignton**, sic appellatum quòd ad Episcopos spectârit, in qua, quia erat asylum, Ioannes de Grandisono Burgundus Episcopus Exonienſis quasi præsagus futuri, pulcherrimas ædes extruxit, *vt haberent successores* (ex eius testamento loquor) *vbi caput suum reclinarent, si fortè in manum regis eorum temporalia caperentur.* Verùm tantùm abfuit, vt consilium eius expleretur, vt successoru, & his ædibus, & alijs ferè omninò iam exciderint.

Iſca fl. Ad sextum inde milliare Isaca, siue rectiùs Isca flumẽ, cuius meminit Ptolemæus magno ostio in Oceanum se immittit, Britannis *Isc*, Saxonibns & nobis Ex, fortasse ab *Hesk*, i. ab arundinibus, quæ inter aquaticos frutices principatum tenent, quarum tegulo Septentrionales populi, vt Britanni, tecta operabant, & nauium commissuras ferruminabant. Hic flu. fontem habet in *Exmore* squallenti & infœcundo iuxta Sabrinianum fretum solo, quod magna ex parte Somersettensis censetur ager, & in quo nonnulla visuntur antiqui operis monumenta, videlicet saxa alibi in triangulum, alibi in orbem disposita, & inter a vnum Saxonicis vel potiùs Danicis literis inscriptum ad diligendum eos, vt videtur, qui illac iter haberent: *Ex* siue Isca illico primùm descendit ad Austrum decurrens per **Limpston**, à vado duplici dictum, nunc **Tenerton**, campos satis lætos perfingit, duobúsque præcipuis augetur fluuiolis, *Credeno* ab Occidente, & *Columbo* ab Oriente. Ad *Credenum* in primitiua Saxonum ecclesia, sedes floruit Episcopalis in eiusdem cognominis oppido **Crediantun**, nunc **Kirton**, quod natale solum Winfridi illius, siue Bonifacij, qui * Hassones, Thuringos, & Frisios Germaniæ ad Christum conuertit: nunc tantùm mercatu minus frequenti, & Exonienſis Episcopi ædibus notum, patrum autem memoriâ multò notius erat Collegio duodecim Præbendarium, qui iam euanuerunt. *Columbus* flu. qui ab Oriente venit, **Columbton**, oppidulum, quòd suo nomini adoptauit, allui, ab Alfredo Rege filio suo iuniori olim testamento legatum. Inque Isca grandior, sed diuortijs ludens magna cum molarum oportunitate, Isca m vrbem allabitur, cui nomen relinquit, vnde Alexander Nechamus:

Exonia fama celeberrimus Iſcia nomen
Præbuit,——

Vinifridus Germanorum Apoſtolus.
** Haſſos.*

Vrbs

Vrbs hæc ISCA Ptolemæo dicitur, Antonino ISCA DVNMONIORVM, pro Danmoniorum, alijs falsò *Augusta* quasi legio Secunda Augusta ibi egisset, cùm illam Iscæ Silurum stationem egisse infrà docebitur, Saxonibus Exanceaſtep, Anglis hodiè Exceſter, olim Monketon, à monachis, Latinis *Exonia*, Britannis *Caerisk*, *Caeruth*, & *Pencaer*, i. *Vrbs primaria*. *Caer* enim, vt semel hoc admoneam, apud nostros Britannos vrbem sonat, vnde Hierosolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, Romam *Caer Ruffayne* appellitant. Sic Carthago Punica lingua, *Cartheia*, teste Solino, dicebatur, id est, *Noua ciuitas*. Syris itidem *Caer* vrbem significâsse accepimus, à quibus cùm totum terrarum orbem incolis refertum fuisse in confesso sit, linguam quoq; posteris reliquisse, tanquam futurarum matricem probabile videatur. *Vrbs ista*, vt inquit Malmesburiensis, *licèt solum adiacens humidum, & squallidum vix steriles auenas, & plerumque inane folliculum sine grano producat, tamen sua magnificentia, incolarum opulentia, & conuenarum frequentia, omne ita abundat commercium, vt nihil ibi frustra desideres, quod vsui esse existimes*. Sedet autem ad Orientalem Iscæ ripam, molli & clementer ædito colle ad Orientem, & Occidentem decliui, fossis & mœnibus fortissimis cincta, turribus frequenter interpositis, ambituque suo M. D. passus colligit, longè hinc inde procurrentibus suburbijs, ecclesiásq; parochiales XV. numerat, & in ipsa altissima parte prope portam Orientalem castrum habet *Rugemount* dictum, quondam Regum Westsaxoniæ, posteà Comitum Cornwalliæ sedem, nunc tantùm antiquitate, & situ commendatum. Subiectæ enim vrbi, & regioni vndique minatur, periucundoque fruitur in mare prospectu. In Orientali vrbis parte ecclesia primaria cernitur, spectosis ædibus circumsepta, ab Athelstano rege, vt priuata loci historia testatur, Diuo Petro fundata, monachisque referta, quam demùm, monachis Westmonasterium traductis, episcopali dignitate Edwardus Confessor ornauit, Cornubiensi, & Crediensi sedibus huc translatis, Leofricúmque Britonem primum constituit Episcopum, cuius successores templum & ædificijs, & redditibus adauxérunt, Guilielmúsque *Brnier*, qui ab eo nonus, decanum, & XXIIII. Præbendarios induxit. Quo seculo floruit qui hinc oriundus & cognominatus Ioſephus Iscanus splendidissimo ingenio Poeta, cuius scripta ita probabantur, vt ad veterum scriptorum laudem peruenerint: Eius etenim de bello Troiano poema Germani semel atque iterum sub Cornelij Nepotis nomine

Iſca Danmoniorum. Exceſter.

Caer, *quid ſignificet.*

1224. *Ioſephus Iſcanus.*

Corn. Nepos.

diuulgârunt.

Quo tempore Isca in Romani imperij ius concessit, non constat, tantùm enim abest, vt à Vespasiano expugnatam affirmârim, quod Monumethensis asserit, cùm sub Claudij Imperatoris auspicijs in Britannia, vt inquit ille, satis monstrarentur: vt vix dum fuisse conditam existimem: Antoninorum tamen temporibus satis celebris videatur, ad hanc enim, nec vlterius sua itinera hac in parte prosequutus est Antoninus. In Anglosaxonum potestatem, ante annum CCCCLXV. ab eorum in Britanniam ingressu non deuenit, Tunc enim temporis, Athelstanus Britannos, qui æquo anteà iure cum Saxonibus vrbem incoluissent, tota ciuitate deturbauit, vltra Tamaram submouit, vrbemque vallo, muro ex quadrato lapide & propugnaculis circundedit. Ex quo tempore, plurimis beneficijs à regibus fuit affecta, & inter alia, vt in regis Guil. Victoris libro legimus. *Hæc ciuitas non geldabat, nisi quando Londinum, Eboracum, & Wintonia, hoc modo dimidium Marca argenti ad opus militis. Quando autem expeditio ibat per mare, aut terram seruiebat quantum quinque hida.* Varijs item afflictata fuit subinde ruinis, Danica dilacerata rabie, anno reparatæ salutis 875. sed grauissimè à Suenone Dano, anno salutis 1003. perfidia Hugonis cuiusdam Normanni vrbis præfecti, ab Orientali ad Occidentalem portam prostrata, vixque reflorêre cœperat, cùm Guilielmus Conquestor arctissima obsidione incingeret, nec satis habuêre ciues eo tempore portas claudere, sed procacibus etiam verbis in ipsum iaculati sunt: verùm decidente muri parte (quod diuinitùs obtigisse historici antiqui referunt) deditio statim subsequuta. Qua tempestate (vt est in Censuali illo libro) *Rex habuit in hac ciuitate 300 domos, reddebat quindecim libras per annum. Quadraginta octo domus destructæ erant postquam Rex venit in Angliam.* Posteà tribus obsidionibus pressa fuit, quas tamen omnes facilè eluisit. Prima ab Hugone Courtnæo Deuoniæ Comite, bello illo intestino inter familiam Lancastrensem & Eboracensem: altera à Perkino Warbeccoimaginario, & scenico principe, qui vltimæ sortis iuuenis, Edwardi IIII. filium se mentitus periculosum bellum concitauit; tertia à seditiosis Cornwallensibus, anno Christi 1549. cùm ciues omni rerum inopia grauissimè conflictati, in fide perstitêrunt, donec Ioannes Baro Russellius illos obsidione exemerit.

Sed ex his hostibus non tantum damni fecit Isca, quantum ex molibus quibusdam, (Meares vocant) quas Isca flumini aluco

alueo Edwardus Courtnæus Comes Deuoniæ ciuibus infensior obiecit, quæ ita omnem nauibus ad vrbem aditum præcludunt, vt merces iam inde à vehiculo **Topesham**, tribus ab vrbe milliaribus terrestri itinere deferantur. Nec submouentur illæ moles, licèt Comitiorum Parlamentariorum iusserit authoritas. Antiquæ Oxonienses tabulæ, quòd ad Geographicam rationē spectat, Iscam longitudine, XIX. Gr. XI. scrup. latitudine, L. Gr. XI. scrup. definiunt. Vrbs etiam hæc, ne hoc omittam, tres Duces habuit, Ioannem scillicet Hollandum Huntingdoniæ Comitem, quem Richardus II. quòd frater esset vterinus, Exoniæ Ducem creauit, de gradu à Rege Henrico IIII. deiectum; cuius in locum suffectus est Thomas de *Beanfort* è familia Lancastrensi, posteà tamen Ioannes Hollandus iam dicti Ioannis filius paternum recepit honorem, quem Henrico filio reliquit, qui sororem habuit in Neuillorum familiam matrimonio datam. Satis longo pòst tempore Marchionem habuit Henricum Courtnæum eo honore ab Henrico VIII. exornatum. Sed huic Marchioni, & primo illi Duci, magna fortuna magnam concitauit tempestatem quæ illos rerum nouarum studio abreptos citò subuertit. *Ducus Exonia.*

Hinc ad ipsum ostium nihil est antiquæ memoriæ præter **Exminster**, quondam **Exanminster**, ab Alfredo rege filio iuniori legatum, & **Powderham** castrum, Courtnæorum sedem, ab Isabella de *Riparijs* constructum: Altera verò ripa ipsi ostio adsidet **Exmouthe** piscatorium oppidulum. Magis ad ortum *Otterey* fluuiolus in mare prolabitur qui *Honniton* non ignotum oppidum subluit, nomenque suum nonnullis locis communicat, quorum celeberrimus est *S. Marie Otterey* à Collegio S. Mariæ quod Ioannes de *Grandisono* Episcopus Exoniensis statuit, qui omnium Ecclesiasticorum virorum in sua Diœcesi facultates ad se conuerterat. Persuaserat enim vt testamentis in ipsum omnia sua transcriberent, vtpote qui in pios vsus conferret, ecclesijs dotandis, Xenodochijs, Collegijsque construendis. *S. Marie Otterey.*

Ab *Otterey* anfractuosè in ortum procurrit littus per *Budley*, *Sidmouthe*, & *Seaton*, portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congesta ita obtenditur, vt hanc commoditatem penè omninò iam eripuerit. *Seaton* autem MORIDVNVM illud Antonini esse quod inter Durnouariam & Iscam ponitur, RIDNVMque nomine trucato in Tabula Peutegeriana dicitur, tum ex distantiæ ratione, tum ex nominis significatione coniecta- *Moridunum.* *Seaton.*

coniectarim, *Moridunum* enim Britannis idem planè est quod *Seaton* Anglis, scilicet *Oppidum ad mare*. Huic adiacet *Wiscombe*

Baro Boneuile.

memorandum quòd vnicum Baronem habuit Guielmum Boneuil, cuius tamen primaria sedes, erat *Chuton* in hoc Comitatu.

Inq. 1. Ed. 4.

Euocatus enim erat ad comitia Parlamentaria ab Henrico Sexto nomine Guil. Boneuil Domini de *Boneuil & Chuton*. Cuius filius Guil. dictus dominus Haringtonius qui ante patrem obiit reliquit filiolam, quæ suis nuptijs titulum Domini *Boneuil & Harington* ad Th. Greium Marchionem Dorsettiæ transtulit. Sub his *Ax* fluuius tenui admodum alueo se exonerat, quum *Axminster* alluerit oppidum Saxonicorum principum tumulis tantummodò in antiquis monumentis celebre, & in ipso prouinciæ limite situm. Sub quo Reginaldus *Mohun* de *Dunster* cui Manerium de *Axminster* hæreditario iure per quartam filiam Guielmi Briewr accidit, Abbatiam de *Newenham* anno salutis 1246 construxit. Hinc enim Orientalis limes per ignobiles vicos obliquè tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Orig. 15. Ed. 4. R 24. nepos

Axminster.

Registrum de Newenham.

Herculis Promontorium.

Primùm verò à Cornwallia littus, quod se in Sabrinianum fretum longè exporrigit, HERCVLIS PROMONTORIVM Ptolemæo dicitur, nominisque tantillum conseruat, Portpoint hodie dictum : oppidulaq; habet Perton, & Portlond Nectani viri sancti reliquijs olim clarum. In cuius honorem monasteriolum hìc erexit Githa Godwini Comitis vxor, quæ Nectanum inprimis coluit, eò quòd eius meritis maritum efferatam tempestatem euasisse credula mulier sibi persuaserat. Posteà tamen Dinanti, qui & *Dinham*, dicti, quibus in feudum obtigit, fundatores sunt habiti, è quibus oriundus Baro *Dinham* magnus Angliæ Thesaurarius sub Henrico VII. per cuius sorores & hæredes diuisa est hæreditas inter Zouchæum, Fitzwarrinum, Carew, & Arundellium.

Guiliel. Malmesb.

Dinhami à Dinant Britannie Armoricane oriundi.

Hujus promontorij nomen fidem fabulæ admodum speciosæ fecit, Herculem nimirùm in Britanniam aduenisse & nescio quos Gigantes debellasse. At verum si sit, quod Mythiologi asserunt, Herculem nullum fuisse, sed per eum humanæ sapientiæ vim denotari, qua superbiam, libidinem, inuidiam, & id genus monstra superamus : vel si per Herculem, Solem, vt Gentium Theologi, & duodecem illos labores ab Hercule exantlatos, XII. notare signa Zodiaci volunt, quæ Sol annuo cursu permeat, viderint ipsi quid dixerint. Ego tamen Herculem fuisse libens credo, imò cum Varrone, vel XLIII. concederem, quo-

An Herculis Britanniam adierit.

rum

rum omnium gesta vni Alcmenæ filio ascribunt; in animum tamen inducere non possum, Herculem huc penetrasse, nisi fortè poculo illo Oceanum nauigârit quod Nereus sibi dederat, de quo Athenæus. At inquies, Franciscus Philelphus in epistolis, & Lilius Giraldus in Hercule suo illud affirmauit. Ignosce quæso, scriptores illi recentiores me mouere, sed non demouere possunt, quum Diodorus Siculus ex vltima antiquitatis memoria Græcorum res persecutus, disertis verbis asserat, *nec Herculem, nec Liberum patrem vnquam Britanniam adisse*. Quare persuasissimum mihi est Herculis nomen huic loco inditum, vel à Græcorum vanitate, vel à Britannorum religione. Hi (gens bellicosissima) fortes viros maxima cum admiratione suspexêrunt, & monstrorum domitores summo loco habuerunt; Illi autem quicquid vbique magnificum in Herculis claritatem retulérunt, & quoniam ille multùm peregrinatus est, qui peregrinabantur, illi sacra facere soliti sunt, eidémque loca ad quæ appulérunt, consecrare. Hinc apud Campanos *Herculis petra*, apud Ligures *Herculis portus*, apud Germanos *Herculis lucus*, apud Mauritanos, Galatas, & Britannos *Herculis promontoria*.

Recedente ab hoc Herculis Promontorio littore, vno ostio, duo, quæ sola sunt in hâc Septentrionali orâ, flumina se effundunt, *Towridge* scilicet, & *Taw*. *Towridge* non procul à promontorio, quod dixi, ortus, in Orientem alueum agit, *Ockumque* recipiens qui *Ockhamptonia* mercatorio oppidulo nomen fecit, vbi Baldwinus Vicecomes suum castrum habuit tempore Guilielmi Conquestoris, vt constat ex Censuali Angliæ libro, subitò flexus Septentriones petit per **Tourington**, cui nomen impertit, collis supercilio illi longo tractu imminens; & **Bedisord** hominũ frequentia, pontéque saxeo arcuato opere satis celebre, statímq; Tawo se insinuat, qui è regionis meditullio profusus per **Chimligh** mercatorium oppidulum non procul à **Chettelhampton** viculo vbi Hierytha inter Sanctas relata requieuit, primùm defertur. Indeq; **Tawton** præterlapsus, vbi Werstanus & Putta primi Deuoniæ Episcopi, circa annum salutis 906. sederunt, (vt vir eruditus, & de Antiquitatis studio optimè meritus D. Ioannes Hookerus in suo de Episcopis Exon. libello testatur) & *Tauistoke* huic oppositum, nunc sedem honoratissimi Comitis Bathoniæ, ad **Barstaple** properat, quæ antiquioris notæ habetur, & ob elegantiam ac frequentiam facilè primas in hac ora tenet, semicirculi forma ad fluuium quasi Diametrum inter colles adsidens.

Domesday.

Bedisord.

Barstaple.

Qui

Qui singulis nouilunijs & plenilunijs intumescente Oceano ita agris superinfūditur, vt ipsum oppidum peninsula videatur; cùm verò, vt inquit ille, se æquor refundit in æquor, ita tenuis vt paruis nauigijs ferendis ferè impar sit, inter arenas sinuoso cursu diffusus. Ad Austrum pontem habet magnificum à Stamfordo ciue Londinensi constructū, ad Septentrionem quà *North Ewe* amniculus confluit, visuntur castri reliquiæ, quod vulgò Athelstanū Regem, alij Iudaëlem de *Totenais* posuisse tradunt, ad quod defendendum prædia nonnulla circumuicina in *Castlegward* iure feudi tenētur. Mœnibus autem incinctum erat, quorum vix tantilla supersunt vestigia. Iudaël ille de *Totenais* dono accepit dicentelari iure à Rege Guilielmo primo, inde Tracii satis longo tempore tenuerūt, post Martini, deinde Rich. secundo regnante ad Ioannem Holland Huntingdoniæ Comitem deuenit, postea ad Ducem Excestriæ, & postemò in regium patrimonium deuoluitur, Maria autem Regina Manerium, vt vocant iuriscōsulti nostri, Thomæ Marrow donauit, cuius filius diuendidit. Regnante Guilielmo primo, vt est in Censuali Angliæ libro, *Quadraginta Burgenses intra Burgum & nouem extrà habuit.* Henricus primus multis priuilegijs muniuit, & Ioannes Rex pluribus, Prætorem & duos Balliuos longo tempore habuit, Maria verò Regina Prætorem, duos Aldermannos, & Senatum ex viginti quatuor constituit. Incolæ sunt maximam partem mercatores, qui in Gallia & Hispania magnam mercaturam exercent. Nec tacendum est quòd ex huius schola duo doctissimi viri & nominatissimi Theologi, Iohannes Iewellus Episcopus Saresburiensis, & Thomas Hardingus professor Louanienſis, qui acerrimè pro veritate religionis vtrinque scriptis acutissimis sunt digladiati.

Ioan. Iewell. Th. Harding.

Hinc *Tawus* Towridgi aquis auctior Sabrinianum mare petit. An verò **Thimligh** illa, sit *Kimnith* castrum cuius meminit Asserius, non facile dixerim. Ad hoc enim littus, eius nominis castrum erat situ terrarum ab omni parte præterquàm ab ortu tutissimum, ad quod, An. Christi DCCCLXXIX. Hubba Danus, qui multis cladibus Anglos fatigârat, confossus occubuit. Locus deinceps **Hubbleston** ab historicis nostris vocatur. Vexilloque Danorum, **Reafan** dicto, tunc potiti sunt Angli. Quod lubentius adnoto, quia ex fabellâ apud Asserium Meneuensem, qui hæc prodidit, colligi potest, Danos coruo pro insignibus vsos fuisse, quem inuicto (vt putabant) omine, Lothbroci Danici filias in

Danorum vexillum.

vexillo

vexillo acu pinxisse tradunt.

Nihil deinceps in Septentrionali hoc littore visitur præter *Ilfarcomb* quæ statio est nauium satis fida, & huic contermina *Combmarton* sub qua veteres plumbi fodinæ non sine argenti venis nuper sunt apertæ, *Comb* verò, vt semel adnotem, quæ vsitata est adiectio locorum nominibus in hoc tractu, situm depressiorem aut conuallem denotat, deductumque videatur à *Kum* Britannorum quod idem significat, & Galli adhuc retinent. Comb, quid significat. Nicetum.

Hinc magis ad Euroaustrum proximè Somersettenses ostendit se *Bampton*, olim *Baentun* quæ sub Guilielmo Conquestore obtigit Waltero de *Doway* siue Duacensi, cum amplissimis alibi latifundijs è cuius posteris Iuliana hæres nupta Guilielmo Paganello vulgò *Paynell* peperit Fulconem de *Bampton*, ille suscepit Guilielmum, & Christianam vxorem Cogani ex Hibernia, cuius posteri successerunt cùm soboles Guilielmi sine liberis diem obijsset, A Coganis verò ad Bourchieros nunc Bathoniæ Comites per Hancfordum & Fitz-Warinos tandem possessio hæreditariò descendit. Bampton. Paganelli siue Paynell.

In prima Normannici imperij infantia Rex Guilielmus primus Baldwinum hæreditarium Deuoniæ Vicecomitem, Baronémq; de **Okehampton** instituit, cui Vicecomitis honore Richardus filius successit, qui sine prole mascula obijt. Rex verò Henr. primus *Richardo de Reduerijs primò Tiuerton, ac postea honorem de Plimpton cum alijs locis ad eundem pertinentibus contulit, in Comitemque Deuoniæ tertium denarium annui exitus eiusdem Comitatui illi concedendo, cum consequenter creauit. Exitus autem Comitatus qui tunc ad Regem pertinebat ad 30. marcas tantùm se extendebat, de quibus dictus Comes 10. marcas annuatim in partem suam assumebat. Post hac insulam Vectæ à dicto rege obtinuit, vnde Comes Deuoniæ & Dominus Insulæ nuncupatus erat.* Ille autem procreauit Baldwinum, qui cum à Matilde Augusta contra Stephanum staret, in exilium proiectus. Rich. tamen filius paternum hunc honorem recepit, qui duos filios reliquit Baldwinum & Rich. ambos suo ordine Deuoniæ Comites & sine prole defunctos. Recidit ergo honor ad eorum patruum Guilielmum de *Vernon* dictum. Ille verò Baldwinum genuit, qui ante patrem obijt, è Margareta tamen Gwarini *Fitz-Geroldi* filia Baldwinum eius nominis tertium Deuoniæ Comitem suscepit. Hic duos habuit liberos Baldwinum vltimum ex hac familia Comitem sine sobole defunctum, (qui Gryphem prementem bestiolam Deuoniæ Comites. Registrum Manass. de Ford.

quo

quo in sigillo maiores vsi sunt in aureum scutum cum leone cyaneo erecto mutauit) & Isabellam quæ enupta Guilielmo de *Fortibus* Comiti Albemarlę, filium Thomam qui statim mortuus, peperit, cuius soror Auellina Edmundo Lancastrensi in vxorem data, maritum magno honore illustrauit. Sed cùm illa statim sine liberis obijsset, Hugonem Courtnæum regio Francorum sanguine natum, cognationéque superioribus Comitibus connexum Rex Edwardus III. mandato Deuoniæ Comitem creauit, iussit enim vt hoc titulo vteretur. Illi successit Hugo filius, post quem Edwardus eius è filio Edwardo nepos sequutus est. Hugonique filio moriens reliquit, ille itidem Thomæ filio qui obijt 36. Regis Henrici sexti. Thomas ille tres filios suscepit Thomam, Henricum, & Ioannem, quorum fortuna, flagrantibus inter Lancastrenses & Eboracenses funestis dissidijs, multum iactata fuit, dum à Lancastrensibus obfirmato animo starent. Thomas capite plexus est Eboraci, Henricus frater qui successit septimo pòst anno eandem pœnam Sarisburiæ subiit. Et quamuis Rex Edwardus quartus Humfredum Stafford Dominum de *Suthwick* in Deuoniæ Comitem euexerit qui eodem anno diem obijt, Ioannes tamen Courtnæus fratrum minimus natu hunc titulum, donec in prælio ad *Tewkesbury* cecidit, mordicùs tenuit. Iam inde satis longo tempore hæc familia quodammodo extincta iacuit, sub Henrico tamen septimo emicuit, qui Edwardum Courtnæum proximum hæredem masculum auitis honoribus cumulauit. Hic genuit Guilielmum Deuoniæ Comitem qui Catharinam quartam Regis Edwardi quarti filiam in vxorem duxit, è qua suscepit Henricum Comitem Deuoniæ, & Marchionem Exoniæ capite sub Henrico octauo truncatum, cuius filius Edwardus in integrum à Maria Regina restitutus, nobilissimus, & optimæ spei adolescens immatura morte, nostra memoriâ Patauij in Italia obijt, Optimi enim quique (vt Quadrigarij verbo vtar) minimè diurnant.

Th. Talbotum.

Continentur in hôc agro Parochiales ecclesiæ. 394.

DVROTRI-

DVROTRIGES.

Proximos Dammonijs ad Ortum DVROTRIGES *statuit Ptolemæus, qui vt author est Asserius,* Durgweir *Britannis, eorúmque regio* Doꝛꝛettua *Saxonibus, vti nobis hodie* Dozletshire. *Nomen illud Britannicum* DVROTRIGES *à* Dour, *quod illis aquam, &* Trig *quod incolam denotat, enatum videatur, quasi aquæ, siue maris accolæ. Saxonicum etiam illud* Doꝛꝛettua *idem valet ex vtráque lingua constatum,* ðettua *enim Saxonibus incolere sonuit, vnde monticolas sua lingua* Dunꝛettan, *& nemoris incolas in Germania* Holtsatten *dixerunt, quòd inter nemora habitarent. Eodémque planè sensu* Durgweir, *id est, viri maritimi Britannicè vocabantur. Etenim longissimo tractu Oceano nostro obuersa procurrit.*

DVROTRIGES. Dozletshire.

Æ C regio à Septentrione agro Somersettensi, & Wiltonienſi, ab occasu Deuonienſi, ab Ortu Southantonenſi terminatur, ab Austro quà longissimè protenditur, tota est maritima, Oceano Britannico per quinquaginta plùs minùs milliaria anfractuoso littore incumbens. Gleba verò est fertili, quà Septentriones spectat syluę & saltus diffunduntur, vnde crebris & herbidis collibus, qui numerosos ouium greges pascunt, gratis pascuis, & frugiferis conuallibus ad littus vsque descendit, quod nunc describendo legam, quum non alia commodior occurrat ratio.

In ipso statim à Deuonia limine Lyme Saxonibus *& Lime* à fluuiolo præterfluente sic dictum, prærupto in colle oppidulum primùm Lime.

primum hoc littore se exhibet, quod vix portus nomen sibi vendicet, licèt piscatoribus sit frequens, nauiúmque stationem (*Cobbe* vocant) subiectam habeat scopulis, & proceris arboribus à vi ventorum satis tutam. In antiquis libris vix nomẽ occurrit, solummodò legi Cinewulfum Regem, *vnius mansionis terram Scireburnensi ecclesiæ dedisse iuxta occidentalem ripam fl. Limehaue procul à loco vbi meatus sui cursum in mare mergit, quatenùs illic præfata ecclesia sal coqueretur ad sustentationẽ multiformis necessitatis.* Hæc sunt ipsa donationis verba quæ scripta anno salutis 774.

Iuxtà *Carrus* fluuius se euomit, vbi **Carmouth** viculus sedet, ad quam prædatoria Danorum audacia belli naualis fortuna prosperè vsa, binas victorias ab Anglis reportauit: primùm Egberto rege, anno salutis 831. & octauo post anno, Æthelwulfo superato. Inde in agro optimæ cannabis feraci **Burtport**, vel rectiùs **Birtport**, duobus fluuiolis confluentibus interponitur, in quo Edwardi Confessoris tempore centum viginti domus, sub Guilielmo primo (vt est in Censuali libro) centum tantummodò numerabantur. Funibus nauticis, & rudentibus ducendis iampridem ita celebre fuit, vt priuata, ad præfinitum tempus, lege cautum fuerit, non alibi funes, quibus Anglica classis vteretur, contorqueri. Nec hoc portus nomen tueri possit, licet in fluminis, quo alluitur, ostio collibus vtrínque concluso, natura quasi consultò portum molita sit, & quodammodo efflagitet, ars, & opera adhibeatur.

Burtport. *Cannabis optima.*

Flexuoso hinc meatu longè se immittit littus, aggérque **Chesil** dictus, ex arenis agglomeratis, freto tenui interfuso, per IX. mill. pass. obductus prætenditur, quem Auster, cùm ingruit, plerumque interscindit, & Aquilo è contrà consolidat. Hoc aggere **Portland** quondam insula, nunc continenti adnectitur, cuius antiquius nomen planè latet, nisi, vt Saxonibus **Portland** sic dicta, quòd portui **Weymouth** obiaceat, ita olim ab eodem **Wey** fluuiolo VINDELIS nominata fuerit. VINDELIM enim insulam hoc in mari statuit Antoninus, quæ si ab hac alia fuerit, inuestigent alij. Hæc vergente Saxonum imperio (nec anteà à scriptoribus memoratur) Danorum rabiem, si qua alia, subinde experta est. Sed Danico bello extincto, in ecclesiæ Wintonienses possessionem cessit. Cùm enim Emma Edwardi Regis & Confessoris mater, cuius fama dubia, laesa pudicitiæ cum Aldwino Wintoniensi præsule insumulata, in summo Wintoniæ templo nouem ignitos vomeres nudis pedibus

Chesil. Portland. *Vindelis.* *Historia Cantuar.*

dibus illæsa pressisset (quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore vsitatum examinis genus erat) séque ita expurgâsset, vt clariorem ad posteros tanto miraculo pudicitiam fecisset. Illa in rei memoriam Wintonienſi ecclesiæ nouem prædia, & Edwardus filius pœnitentia ductus, quòd matrem in tam iniquam quæstionem postulasset, hanc insulam cum alijs redditibus donauit. Vix VII. milliaria ambitu colligit, margine scopulis celsior exsurgit, medio verò subsidet, sparsim habitatur, frugum satis ferax, ouibus pascendis commoda, syluis adeò indiga, vt fimo bubulo sole exsiccato pro ignis fomite vtatur. Incolæ saxis funda librandis omnium Anglorum peritissimi, intérque algas Isidis Plocamon sæpiùs reperiunt, qui, vt author est è Iuba Plinius, frutex est marinus corallio non dissimilis, sine folijs, præcisus mutato colore in nigrum duresçit, & cadens facilè frangitur. Ad Ortum vnicam habet ecclesiam, pauculásque contiguas domos; ad Septentrionem, castrum ab Henrico VIII. extructum, quod etiam ingressum portus **Weymouth** defendit. Oppidulum illud est ad **Wey** tenuis fluuioli ostium, cui è regione altera ripa adsidet **Melcombe** *Regis* cognominatum portu tantùm diuisum. Quæ suis seorsim superba priuilegijs, æmula olim fuerunt, nunc autem, quod in vtriúsque rem sit, Parlamentaria authoritate coaluerunt.

Ordalium examinis genus.

Isidis Plocamos.

Inde rectà littus porrigitur, per **Purbecke** insulam, quam vocant, magna ex parte ericetum, & saltuosam, damis, ceruísque refertam, in cuius medio castrum vetus **Corffe**, diu cum vetustate colluctatum, iam victum tempori cedit, quod nouercalis odij testis admodum insignis. Ælfritha enim vt filio suo Etheldredo ad regnum viam muniret, in priuignum Edwardum Anglorum regem, cùm ipsam ex venatione hîc inuiseret, percussores immisit, eiúsque cæde sceleratissima nouerca oculos pauit: cuius facti infamiam sera pœnitentia, sanctimoniali habitu, & cœnobiorum extructione eluere mirum in modum posteà sategit. **Purbecke** hæc insula vocatur, quòd mari, nisi ab occasu, circumfunditur, ad Ortum enim pelagus ripas inflectit, & angusto admodum littorum diuortio, cui insula propugnaculi instar interiùs obijcitur, irrumpit, magnamque in latitudinem sinum aperit, cui impendet ad Boreale latus in Peninsula **Poole** vrbecula, quæ superiori sæculo è carecto, & panculis piscatorum casulis in frequens emporium, maximis opibus affatim opulentum, ædificijsque exornatum pulchris emicuit, vni-

Purbecke.

Olim nouercale.

Poole.

cam tantùm habet portam ad Septentrionem, & ad portam Rex Richardus III. qui plurima incolis promisit, mœnia inchoauit. Nomen verò factum existimârunt nonnulli, quòd fanus iste subiectus, quasi stagnum sedentibus aquis videatur, cuiusmodi **Poole** nostra lingua vocamus.

In huius sinus Occidentalem angulum *Frome* nobilissimum huius tractus flumen euoluitur, sic vulgus dicit, Saxones verò, teste Asserio, Frau dixerunt, vnde cùm sinus iste Fraumouth olim diceretur, credidêrunt posteri *Frome* esse flumini nomen, sed Frau illud Saxonicum, vt coniectura probabile est, à vetustiore Britannico nomine *Vari* profluxit, vt **Thrope** à Thorpe, &c. *Varia* enim fluminis huius antiquum videtur nomen, nam ad fontes **Cuarthot** habet, i. si interpreteris, Vari scaturiginem. Hi fontes ferè sunt ad occiduum agri limitem, vnde ortum aquas agit, & riuulum à Septentrione admittit per *Cerne* monasterium defluentem, quod ædificauit Augustinus ille Anglorum Apostolus, cùm *Heil* Gentilium Saxonum idolum ibi comminuisset, superstitionúmque tenebras fugasset. Sub hoc aliquantò inferiùs *Varia* fluuius insulam spargit, & DVRNOVARIAM inuisit, id est, oppidum ad Variam fl. vel fluminis traiectus, vt alij interpretantur, DVRNIVM, & DVNIVM Ptolemæo pro exemplarium varietate dici videtur, nunc vulgo **Dorchester**. Primarium totius conuentus censetur oppidum, nec magnum tamen, nec speciosum, mœnibus Danorum iam olim furore nudatum, qui passim circa oppidum tumulos quosdam aggessêrunt. Vetustatis autem expressa vestigia indies ostendit, viæ scilicet militaris, siue Prætoriæ aggerem, & Romanorum Imperatorum nummos æreos, & argenteos, *Dani Regis denarios* vulgus hominum ibi vocat, quem oppidi conditorem fuisse ex nomine suauissimè somniant. Et ad alterum miliare in colle vallum, & aggeres non paruo ambitu cernuntur, *Maiden-castle* vocant, quæ Romanorum fuisse æstiua facilè agnoscas. Grauissimum autem vulnus tunc accepit cùm Sueno importuna crudelitate bellum Danicum redintegrasset, & Hugo Normannus vir animo perfido, qui his regionibus præfuit, omnia agi, rapi pateretur. Qui tamen status eius fuerit primis Normannorum temporibus, habe si placet, ex Censuali Angliæ descriptione. *In Dorcheſtre tempore Edwardi Regis erant centum ſexaginta domus, ha pro omni ſeruitio Regis ſe defendebant, & geldabant pro decem hidis, ſed ad opus Huſcarlium vnam marcam argenti ac-*

Cerne.

Durnouaria. Dorchester.

ceptis consuetudinibus, quæ pertinent ad firmam vrbis. Ibi erant duo monetarij. Modò sunt ibi octoginta duæ domus, & centum penitùs destructæ à tempore Hugonis Vicecomitis. Hæc si obscuriora videantur, vt Sextus Cæcilius in re simili dixit, non culpæ scribentium, sed insciticæ non assequentium assignentur.

Hinc *Varia* siue Fromus *Woodford* allabitur, vbi olim Guido de *Brient* militari laude celebris suum habuit castellulum: quod posteà fuit habitatio Humfredi Stafford de *Sutbwick*, per cuius alteram hæredem ad *T. Strangwaies* (vt accepi) deuenit, qui ex Lancastrensi agro oriundus opimam adiuit hac in parte hæreditatem, & pulcherrimas ad *Milbery* ædes eius proles extruxit. Inde præterfluit **Byndon**, Saxonicè Beandune, vbi Kinegilsus, anno 614. ancipiti bello Britannos vicit. Iampridem Domini de *Mercy* villa erat, nunc Vicecomitis titulum Thomæ Howardo è Norfolciensi familia præbuit, qui vxorio iure amplam Marniorum, & Neubourorũ hæreditatem hoc in agro creuit. *Neuborowi* hi, qui de *Nouoburgo*, & *Newborrough* vulgò sunt nominati, tenuerunt hic *Winfrott* cum tota Centuria ex dono Regis Henr. primi, *per seruitium Camerarij* (ex libro inquisitionum loquor) *in capite de Domino Rege*. Sub Edwardo autem tertio legi *hoc teneri per Seriantiam, videlicet lauatorium tenendo ad lauationem Domini Regis in die Coronationis*. Radulphus etiam *Moien* tenuit Manerium proximum de *Owres per seruitium Seriantiæ de Coquina* dono itidem Regis Henrici primi, & *R. de Welles Manerium de Welles adiunctum à Conquestu Angliæ per seruitium pisteris*. Sed hæc obiter.

Woodford. Strangwaies. Bindon. Newborow. Grand Seriauntes.

Warget viculum posteà Varia accedit, qui etiam ad *Variæ* nomen asserendum facit, & ad ipsum ostium **Warham** imponitur, Saxonicè peapeham, id est, habitatio ad Variam. Oppidum tutissimo vndique situ, nisi ab Occasu, ab alijs partibus fluminibus Trento, Varia, & mari circumseptum; Edwardi Confessoris tempore, vt est in Censuali illo libro, CXLVIII. domos, & duos monetarios habuit; sed Guilielmo victore regnante, septuaginta tantùm domos numerauit. Deinde tamen refloruit, & murorum ambitu, officina monetaria, ciuium frequentia, & castro munitissimo, quod Guilielmus ille primus construxit, vsque ad Henrici II. tempora, florentissimum erat: sed iam inde bellis, fortuitis incendijs, marique paulatim portus commoditatem subducente, tantùm non concidit, & allium copiosè in ipso antiqui oppidi sinu profundit. Hoc etiam ostio vnà se ejcit *Trent*

Warham.

fluuiolus Asserio dictus, nunc verò accolis *Piddle*, à cuius Septentrionali ripa vix ad tertium milliare parietinas vetusti cœnobij *Middleton* vidimus, quod Athelstanus rex fundauit, vtsuum Edwini manes expiaret, cui & regnum, & vitam præripuerat. Cùm enim sollicita illa regnandi cupiditas omnem iustitiæ memoriam ex animo extirpâsset, miserum adolescentulum regi hæredem designatum cum seruulo actuariolæ omnibus armamentis nudatæ commisit, vt quod ipse delinqueret, vndis ascriberet, qui dolore euictus, & sui impotens inde se præcipitem in mare immisit. Ad *Midleton* hoc effunditur etiam riuulus alter qui *Bere* tenuem mercatum alluit, vbi longo tempore sedem habuit antiqua illa & celebris familia *De Turbida-villa* vulgò *Turberuill*.

Middleton

Cæterùm vt regrediamur ad Occiduam agri partem. Ad Vrię, siue Fromi frontes, quà gleba est fœcundissima, Blackamoor saltus olim arboribus densus, nunc rarior, copiosam admodum præbet venationem. Hic vulgatiore nomine **The Forest of White hart** dicitur. i. *Candidi cerui foresta*. Nominis rationem hanc à maioribus acceptam referunt incolæ, Regem Henricum tertium huc venatum venisse, cùm alias cepisset damas, cerua pulcherrimo peperciſſe, quem posteà T. *de-la-Lynde* hoc tractu nobilis cum suis cepit & occidit; verùm quàm periculosum fuerit leonem vellicare, illi statim senserunt. Rex enim iram in illos acerbiorem concepit, ingenti pecuniæ summa mulctauit, & ipsa prædia quæ illi tenuerunt ad hanc vsque diem quotannis mulctæ nomine pecuniam in fiscum regium persoluunt, quæ **White hart Syluer**. i. candidi cerui argentum appellatur. Huic saltui adiunctum est oppidum **Shirburn** quod & *Shirburnestrũ* dicitur, Saxonicè Scipebupnam, hoc est, si interpreteris *Fons limpidus*, vel vt alibi scribitur *Fons clarus*, in collis deuexo positum, *habitantium frequentia, & positionis gratia*, vt inquit Malmesburiensis, *suaue*, nunc verò totius huius Comitatus frequentissimum est, & lanificio maximum quæstum facit. Anno reparatæ salutis DCCIIII. sedes hîc Episcopalis constituta. Aldelmúsque primus consecratus Episcopus, sed post annos CCCLXX. Sariburiam Osmundus hanc sedem transtulit, Shirburnámque suis successoribus, ad quos etiamnùm spectat, in secessum reseruauit, è quibus Rogerus Poërius castellum munitum construxit in Orientali eius parte, cui palus ampla & multa viuaria olim subiecta, nunc oppleta in lætissimum pratum conuertuntur. Ecclesia

Foreſt of white hart.

White hart Syluer. Shirburne.

clesia verò, quæ cathedram Episcopalem habuit, statim à translatione ad cœnobium recidit, magnámque vetustatis speciem præ se fert, quamuis non multis antè annis, tumultu inter ciues & monachos exorto, deflagrârit, quod adustus in saxis color etiamnum planissimè loquitur. Sub hoc *Iuell* fl. de quo alibi diximus, crebriori flexu subinde curuatus, in occasum prolabitur ad *Clifton* quondam sedem stirpis de *Maulbanch*, à qua hæreditariò ad Equestrem Horseiorum familiam descendit, vbi Somersettensem prouinciam subintrat. Clifton.

Magis ad Ortum *Sture* flumen clarissimum defertur, tincarum, & anguillarum inprimis fœcundum, è sex fontibus in agro Wiltonienſi ebulliens ad **Sturton** sedem Baronum de *Sturton*, qui inde sibi nomen adsciuerunt, & hos suos fontes in clypeo suo gentilitio areola aurea transuersè interiecta gestant. Vbi primùm hunc agrum intrauerit, **Gillingham** saltum interfluit, vbi Edmundus cognomine Ferreum latus Danos memorabili prælio fudit. Et à tertio milliari **Shaftsbury** salutat ædito colli affixum, Britannis olim *Caer Paladur* vt falsò putat vulgus, & *Septonia*, Saxonibus Sceaftesbyrig, forsitan à Pyramide sacra, quæ illis **Scheaf** dicebatur. Paulò ante Normannica tempora domos CIIII. & tres monetarios habuit, vt in libro illo quem sæpe dixi, legimus. Sed Aquilæ vaticinantis de Britannici imperij conuersione fabella historicis nostris locus hic est notissimus. Nonnulli enim Aquilam auem, alij virum Aquilam dictum, Britannicum imperium, post Saxones, & Normannos ad veteres Britãnos denuò recasurum hîc prædixisse volunt, qui vel Saturno hoc esse vetustius contendunt, cùm tamen ab Alfredo constructum, & Sanctimonialium æde ornatum fuisse sit certo certius. Malmesburiensis enim monachus sua ætate lapidem vetustum ex muri ruinis in Sanctimonialium capitulum translatum prodidit, sic inscriptum. *Insignia Sturtonorum.* Shaftsbury. *Aquilæ vaticinium.*

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS
DCCCLXXX. REGNI SVI VIII.
ELFREDVS REX FECIT HANC VRBEM

Hanc inscriptionem libentiùs adiunxerim, quod in omnibus quæ vidi exemplaribus, desideratur, præterquam vno solo Domini Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij.

Iam Sturus **Sturminſter** petit, id eſt, Monaſterium ad Sturum. Exile oppidum humiliore ſitu, cui ponte ſaxeo coniungitur **Newton** caſtrum vbi moles magno labore aggeſta eminet, ſed caſtri ne tantillum præter nomen ſupereſt. De his nihil antiquius occurrit quàm quòd Elfredus Rex **Sturminſter** filio ſuo iuniori legauerit. Sub hoc, locum deſignare non poſſum, fuit *Okeford* caput Baroniæ Roberti filij Pagani, vulgò *Fitz-Payne*, qui hæredem duxit Guidonis de *Brian*, qui etiam Baronis hõnore hoc occiduo tractu ſub Rege Edwardo III. floruit, ſed deficientibus Fitz-Painorum maſculis ad Poiningos etiam ætate Barones, & per eorum filiam tandem regnante Henrico VI. in Percios Northumbriæ Comites hi tituli Baronum *Fitz-Payn*, *Brian*, & *Poynings* coaluerunt: Patrum tamen memoria beneficio Henrici VIII. Baronis Poynings dignitas in Th. Poynings viro bellicoſo refloruit, & ſtatim cum illo euanuit.

Barones. Fitz Payn. Baro Brian.

Barones Poynunges.

Hinc **Blandford** forum multis habitatoribus frequens adit Sturus, & cùm ſuis flexibus alluerit, citato curſu ad antiquiſſimum oppidum VINDOGLADIAM, cuius meminit Antoninus, properat, quod Saxonicè **Pynburnham**, vulgò **Winburne**, & à monaſterio **Winburnminſter**, exactéq; hinc ad **Dorcheſter** XVI. milliaria numerantur, quot inter VINDOGLADIAM, & DVRNOVARIAM interponit Antonini Itinerarium. Nomen verò à ſitu factum conijcio, quod inter duo flumina interfluit. *Winduglady* enim Britannicè inter duos gladios ſonat. Fluuios autem à Britannis gladios peculiari phraſi appellari, Milfordici portus nomen Britannicum *Aberdugledian* docet, id eſt, *oſtium duorum gladiorum*, eò quòd duo flumina *Cledian*, id eſt, *gladij* dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus ductum videtur, **Winburne** enim coaluit à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico **Burne**, quod illis riuum ſignificat, & eius adiectione ſoliti ſunt Saxones loca ad flumina denominare. Oppidum ipſum ad collis ramentum ſedet, amplum, & magna habitatorum multitudine refertum: Saxonico ſæculo celebrem fuit, nec alia, credo, de cauſa, quàm quòd Romanæ maieſtatis tum temporis, præ ſe tulerit indicia. Anno DCCXIII. Cuthburga Inæ Occidentalium Saxonum Regis ſoror, cùm coniugij pertæſa, viro ſuo Northumbriæ Regi repudium miſiſſet, monaſterium virginibus hic poſuit, in quod ſuperiori ætate Præbendarij ſunt introducti, & noſtra memoria Reginaldus Polus Decanus

Vindogladia. Winburne.

Burne quid Saxonibus.

canus institutus, qui posteà Cardinalis, & Archiepiscopus Cantuariensis. Ethelredus Rex Angliæ in hoc conditur, ad cuius tumulum, qui non ita pridem restauratus videtur, hæc legitur inscriptio:

IN HOC LOCO QVIESCIT CORPVS S. ETHELREDI REGIS WESTSAXONVM MARTYRIS, QVI ANNO DOMINI DCCCLXXII. XXIII. APRILIS, PER MANVS DANORVM PAGANORVM OCCVBVIT.

Hic enim Princeps longè optimus frater Alfredi, cùm acerrimo prælio Danos ad *Wittingham* exciperet, dum saucij integris, & viui mortuis cumularentur, vulnere accepto occubuit. Posteà cùm Dani malis artibus Anglos inter se bello committere conarentur, & coniunctionem inter Regem Edwardum Seniorem, & Æthelwaldum eius patruelem dirimerent; Æthelwaldus regnandi libidine percitus, & auersissimo à Principe suo animo, hoc oppidum quantis potuit operibus communiuit. Sed vbi primùm Edwardus cum suis accessit, & ad **Badbury** castra posuit, ille fuga se ad socios Danos proripuit. **Badbury** autem ille collis est oppido impendens, castrúmque olim habuit Regum Westsaxonum sedem, quo tempore Baðanbyrig vocabatur. Nunc verò ruderibus sepultum iacet, villámq; habet **Kingstone** Laceiorum dictam, quod ad Laceios Lincolniæ Comites vnà cum Winburna spectauit, ad quos per Quinciũ Wintoniæ Comitem à Leicestriæ Comitibus deuenit. Rex enim Henricus Primus Roberto Comiti Mellenti & Leicestriæ dederat: & à Laceis tandem vtrumque ad Lancastrensem familiam deuenit, quam sibi per benignam sensit Wiburna. Margareta enim Richmondia è Lancastrensi familia princeps pientissima, scholam ibi erudiendæ iuuentuti instituit. Badbury.

A *Winburna* Sturus *Aleuum* ámniculum admittit, cui incumbit *Wickhampton* patrimonium olim Baronum de *Maltrauers*, quorum vltimus regnante Edwardo III. duas solummodò reliquit filias, alteram Æleonoram enuptam Ioanni Arundell militi auo Ioannis Comitis Arundelliæ, qui reliquit posteris titulum Baronum de *Maltrauers*, alteram vxorem Roberti Rous, & posteà Barones Maltrauers.

Canford. ſteà Ioannis Keynes militis. Hinc Sturus Canford prætereà, ſub-
qua non ita pridem Iacobus Baro de *Monteiey* rei metallicæ ad-
Chalcanthum. modum ſtudioſus Chalcanthum, quod *Coperas* vocamus, con-
Alumen. cere & alumen concoquere cœpit. E qua etiam olim (vt eſt in
Walſinghamij hiſtoria) Ioannes Comes Warrenniæ Alicen-
1317. Laceiam Thomæ Comitis Lancaſtrenſis vxorem, magno cum
famæ diſpendio, & Angliæ incommodo, (vt in noſtris Annali-
bus videre eſt) quaſi per vim rapuit, & abduxit. Iam Durotrigas
relinquit Sturus, & Hantonenſis agri nonnihil permenſus, in
Oceano tandem hoſpitatur.

Dorſettiæ Comites & Marchiones. Quod ad Comites & Marchiones ſpectat, Guilielmus Nor-
mannus, cùm iam imperij in Anglia potitus eſſet, Oſmundum,
qui Sagienſis erat in Normannia Comes, tùm Sarisburienſem
Epiſcopum, tùm primùm Dorſettiæ Comitem, Cancellariumque
ſibi conſtituit, piam hominis prudentiam & egregias artes ad-
miratus. Longo pòſt tempore Rex Richardus ſecundus anno
regni ſui primo & viceſſimo Ioannem *Beaufort* Ioannis Gand-
uenſis filium Somerſetti Comitem in Dorſettiæ Marchionem
euexit, qua dignitate Rex Henricus quartus illum exuit, fra-
trémque eius minorem nomine Thomam Comitem Dorſettiæ
creauit, Ducíſque Exoniæ titulo adornauit. Poſt eius ſine prole
obitum, Henricus VI. Edmundum ex eadem Lancaſtrenſi fami-
lia, primùm Comitem, deinde Marchionem Dorſettiæ, tandem-
que Ducem Somerſetti dixit, cui item ſucceſſit Henricus filius.
His bello inteſtino ſublatis, Edwardus IIII. cùm iam Lanca-
ſtrenſis familia quaſi proſtrata, Thomam Greium ex familia
Ruthinienſi, qui gener eius (Grei enim matrem Rex duxerat)
Dorſettiæ Marchionem creauit, cùm ampliſſimam Bonuillo-
rum hæreditatem iure vxorio in hoc agro & vicinis creuiſſet.
Hunc ſequuti ſunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è
Thoma nepos, qui etiam Dux Suffolciæ cùm Franciſcam Caroli
Brandoni Suffolcienſis Ducis filiam, & Regis Henrici Octaui è
ſorore neptim duxiſſet. Hic ſub Maria Regina ob læſam maie-
1553 ſtatem ſupplicio affectus, ſerò didicit, quanti ſit periculi in Regi-
am familiam nuptijs inſeri, & ſpem fouere ambitioſam.

Hic Comitatus Paracias 248. numerat.

BELGÆ

BELGÆ.

Vtrotrigibus ad Septentriones & Ortum prætendebantur olim BELGAE, *quos à Belgis Galliæ populo in Britanniâ demigrasse, & è nomine probabile, & auctoritate verisimile est. Belgæ enim è Germanis (vt Cæsar à Rhemis edoctus prodit) orti, Rhenum antiquitùs traducti, propter loci fertilitatem ibi expulsis Gallis consederant, &* inde *(vt idem author habet)* in Britanniam prædæ, ac inferendi belli causa transiêrunt, omnésque ijs ciuitatum nominibus appellabantur, quibus orti ex ciuitatibus, eò peruenêrunt; & bello illato ibi remansêrunt, atque agros colere cœpêrunt. *Quo verò tempore huc commigrarunt, non liquet, nisi fortè Diuitiacus Suessionum Rex, qui ante Cæsarem floruit, hue Belgas suos traduxerit. Magnæ enim partis cùm Galliarum, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum sit nomen, non satis explicatum, Hubertus Thomas Leodius vir apprimè eruditus opinatus est Belgas esse vocabulum Germanicum, ideo quòd Germani Gallos, & Italos* Wallen, *& nonnulli* Welgen *appellitent. Ioannes Goropius Belga à Belgica dictione* Belke *duci contendit, qua illis iram significat, quasi faciliùs, quàm cæteri in bilem exardescant. Sed cum Belgarum nomen non ex illa lingua petendum videatur, qua hodie Belgogermani vtuntur, & eadem ferè est, cum nostra Saxonica (à Saxonibus enim profluxit, quos in Brabantiam, & Flandriam Carolus Magnus traduxit) ego illis neutiquam fidem abrogare statui qui ex antiqua Gallica lingua, quæ nostris Britannis ferè incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à* Pel, *quod illis remotum significat. Totius enim Galliæ erant remotissimi, & vt à cultu, & humanitate provinciæ, sic etiam situ, & sede longissimè aberant: & Poeta Morinos Belgicæ populos remotissimos esse innuit, cùm cecinit,* Extremíque hominum Morini. *Sed ad Belgas nostros, qui longè latéque habitârunt per regionem Somersettensem, Wiltonien sem, Hantonien sisque agri partem interiorem, accedamus.*

Belgæ à Belgâ Gallia.

Belgæ vnde dicti.

Somer-

Somersetshire.

SOmersettensis Comitatus, vulgò **Somersetshire**, ampla sanè & opulenta est regio, Sabriniano freto à Septentrione toto pulsata, ditis admodum soli, nusquam non ad fruges, aut pabula eximiè fertilis; incolis frequentissima, & portuum commoditate satis fœlix. Nonnulli nomen inditum credunt, quòd aura ei ibi lenis, & quasi æstiua, eóque sensu *Glas ar haf* Britannis hodiè dicitur, vocabulo è nostra lingua translato, nec temerè, vt enim æstate verè æstiua regio, sic non immeritò hyeme, hyberna dicatur, ita tota madescit, vliginosa, & palustris, non sine maxima itinerantium molestia. Veruntamen nomen proculdubio à **Somerton** totius conuentus olim maximè celebrato oppido impositum credam ego, cùm Asserius author inprimis antiquus hunc agrum *Somertunensium* passim vocauerit.

Ad Sabrinianum fretum (quà hic ager Danmonijs est confinis) primùm occurrunt **Porlock**, Saxonicè Portlocan, & **Watchet**, olim **Wecedport**, nauiũ stationes, quas anno DCCCLXXXVI. Danica tempestas grauissimè perculit. His interponitur **Dunstor** castrum, loco depressiori, & collibus, nisi quà mare prospicit, vndique conclusum, à Moionis constructum, à quibus transactionibus tandem ad Luterellos deuenit. Præclara & potens diu fuit hæc Mohunorum familia, floruitque ab ipsius Guilielmi Conquestoris temporibus sub quo castrum extructum, ad Richardi secundi vsque tempora. Duo Comites fuerunt huius prouinciæ Guilielmus, & Reginaldus qui bello Baronico honore excidit. Posteri deinceps Barones censebantur, quorum vltimus Ioannes tres filias reliquit Philippam vxorem Edwardi Ducis Eboracensis, Elizabetham Guil. 2. de *Monte-acuto* Comitis Sarisburiæ, & Matildem Domini *Le-strange* de *Knokyn*. Quarum mater, (vt fama obtinet) tantum terræ sub hoc oppido in agrum compascuum à marito in gratiam incolarum impetrauit, quantum illa vno die nudis pedibus circumire potuit.

Dunstor castle.

Mohunorum siue Moionorum familia.

Comitatus.

Huic castro adiacent duo viculi duobus indigitibus sacri, **Caranton** alter vocatur à Carantoco Britanno, alter *S. Decombes*

combes à Decumano, qui è Southwallia soluens huc appulit, *in vasta* (vt antiquo Agonali legitur) *solitudine, frutetis, & vepribus obsita, densitate syluarum in longum, & latum spaciosè porrecta, montium eminentia educta, vallium que concauitate mirabiliter interrupta*, vbi mundi vanitati valedicens, à sicario transfossus diuinum honorem apud imperitum populum consequutus est. *Stoke-Curcy* Baronia à suis dominis cognominata paulò remotiùs à mari sedet. Guilielmi Curcy Dapiferi Regis Henrici primi habitatio: ex qua familia fuit Ioannes ille Curcy Vltoniæ in Hibernia expugnator, quem ad animi magnitudinem, grauitatem, omnésque alias virtutes magnum hominem & excelsum finxit natura, cuiusque spectatæ fortitudinis memoria ex Annalium Hibernicorum vetustate est eruenda. Inde ad **Stertpoint** prominet sensim littus, vbi duo totius agri maxima flumina confluia vno ostio se euoluunt, VZELLA æstuarium Ptolemæo dicitur, ab **Iuell** flumine, quod iam antequam huc deuenerit, nomen deposuit. Oritur verò inter Durotriges, & quamprimùm Somersettensem agrum ingreditur, **Cuell** forum frequens suo nomine donat, riuulumque recipit, ad quem **Camalet** mons acliuis, & ascensu difficilis, in cuius vertice visuntur intermortui castri expressa vestigia, & egestæ terræ vallum triplex, quod suo ambitu xx. iugera includit. Incolæ *Arthuri Palatium* dicunt: Romanorum autem opus fuisse, Romanorum numismata indies eruta docent. Quo autem nomine illis notum planè ignoro, nisi sit, quod Nennij Catalogo *Caer Calemion*, pro *Camelion* transpositis literis appellatur. *Cadburye* viculus proximus coniecturâ satis probabili videatur fuisse illud *Cathbregion*, vbi Arthurus Saxones (vt author est Nennius) memorabili prælio profligauit. Alterum huius cognominis **North Cadbury** dedit Rex Henricus tertius Nicholao de *Moeles* qui duxerat Hawisiam alteram hæredum Iacobi de *Nouo-mercatu*, cuius posteri diu summo honore claruerunt donec Ioannes sub Edw. 3. moriens duas tantùm reliquit filias Murielam, & Isabellam; hanc Guilielmi Botereaux, illam Thomæ Courtenæi vxorem.

Curciorum familia.

Ioannes Curcy.

Camalet.

Cadbury.

Moeles.

Iuellus flumen hinc ISCHALIN à Ptolemæo memoratam petit, nunc **Iuelcester**, Nennij catalogo, ni fallar, *Pontanel Coit*, pro *Pont Iuel Coit*, id est, *Pons ad Iuell in sylua*, Florentio Wigornensi **Giuelcester**, foro & antiquitate sua tantùm hodiè celebris, olim amplam fuisse ex ruinis apparet, & sub ingressum Normannorum frequens erat, septem enim supra centum Burgenses

Ischalis.
Iuelcester.

genſes numerabat. Tuta etiam & munita, ſiquidem anno ſalutis M L XXXV I I I, cùm Anglię optimates nefaria opprimědi Regis Guil. Rufi conſilia inijſſent, vt Robertus eius fratrem Normanniæ Ducem in Regiam dignitatem euecherent, Robertus Moubraius vir bellicoſus, cùm Bathoniam ſuccendiſſet, acritèr, verùm fruſtrà hanc oppugnauit; ſed quod ille non poterat, tempus nunc tandem quodammodo expugnauit.

Paulò inferiùs *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes inſulam amnicam moliuntur **Puchelney**, id eſt, *Inſula magna*, dictam, in qua parietinæ viſuntur veteris monaſterij, quod Athelſtanum Regem conſtruxiſſe memorant ſcriptores. **Pedred** vulgò **Parret** in ipſo auſtrali prouinciæ limite promanat, obliquiori alueo per **Crockherne**, Saxonicè Cpuepne, & **Pedderton**, cui nomen fecit, olim **Pedpidan**, Inæ regiam, quod nunc tantùm foro, & nundinis celebre quæ Henricus Daubeny à Rege Henrico VI. impetrauit delatus, hìc Iuello influit, nomenque eripit. Quum in decurſu à I I I. ad Ortum milliari, *Montem Acutum* ſalutârit, quem Comes Moritonij frater Guilielmi primi vterinus, qui caſtrum, & cœnobium ibi poſuit, ſic dixit, eò quòd ſenſim in acumen exurgit; antea enim **Logopesburg** vocabatur, & *Biſchopſton*. Caſtrum verò ante multos annos diſparuit ſaxis ad cœnobium, & ædificia alia inſtauranda aſportatis. Nomen hæc fecit honoratiſſimæ familiæ de *Monte-acuto*, qui à Drogone Iuuene originem traxit. E qua quatuor Comites fuerunt Sarisburiæ, vltimus filiam vnicam reliquit Aliciam quæ ex Richardo Neuill ſuſcepit Richardum Comitem illum Warwici celeberrimum, & Ioannem Marchionem de *Monte-acuto*, è cuius itidem filia Lucii deſcenderunt Browni qui nunc ſunt Vicecomites *Montis-acuti*. Nec tacẽdum quòd Henricus Polus his materno genere cognatus aliquandiu ſub Henrico VIII. hoc titulo eſt vſus. *Odcombe* huic adiunctum licèt tenue oppidulum non omittendum, cùm Baronem ſuum habuerit Guilielmum *Briewr*, quia in eiecto natus, ſic denominatum, cui cùm aulica fortuna blandiretur, & Rex Richardus primus in delicijs haberet, amplexabantur & fouebant omnes, fortunas parauit ampliſſimas, filiæque (nam filius ſine ſobole obijt) ſuis nuptijs familias de *Breos*, *Wake*, *Le-Fert*, & *Percy* magnis poſſeſſionibus adauxerunt. **Stoke** vulgò **Yamden** huic vicinum ſubſidet vbi Gornaij ſuum caſtellum habuerunt, & collegium conſtruxerunt. Hæc familia de *Gornay* & vulgò *Gornay* dicta, in primis antiqua & illuſtris erat, ex eadem

Montacute.

Dominus de Monte-acuto.

Annales Gloſton.

Briewr Gallicè à Heath.

Briewri Barones.

Gornaij.

dem stirpe qua Warrenni Surriæ Comites & Mortuomarij propagata; verùm superiori seculo defecit, & eorum hæredia nonnulla per Hamptonos in equestrem Newtonorum stirpem descenderunt, qui se è Wallia prognatos, & non ita pridem *Caradocos* dictos libenter agnoscunt. Nec tacendum Matthæum Gourney hîc sepultum fuisse, virum bellicosissimum regnante Edwardo tertio, qui 96. ætatis anno diem obiit, cùm (vt ex inscriptione videre licuit) obsidioni *D'algizer* contra Saracenos, prælijs Benamazin, Scluſenſi, Cressiaco, Ingenos, Pictauensi, & Nazarano in Hispania dimicasset. *Newtonij.*

Irrigat deinde Pedredus *Martock*, mercatorium oppidulum, quod olim Guilielmus Comes Bolonienſis Regis Stephani filius Faramusio de Bolonia dedit, cuius vnica hæres Sibilla Ingelramo de *Fienes* in matrimonium data fuit, à quo descenderunt *Fienes* Barones *Dacre*, & Barones *Say* & *Zele*. *Faramusius de Bolonia.* *Fienes.*

Pedredus hinc limosam planitiem persecans in Septentriones contendit per **Langport** mercatum non infrequentem, & **Aulre** ex tuguriolis paucis viculum, qui melioris notæ oppidum fuisse videatur. Cùm enim Alfredus Danos ita prælio fregisset, & obsessos ad deditionem subegisset, vt iurauerint se quàm primùm ex suis ditionibus cessuros, & *Godrus* eorum Rex Christianitatem, vt inquit Asserius, subire promiserit: illum hoc in loco magna pompa de sacro baptismatis fonte leuauit.

Hinc ab occasu *Thonum* fluuium recipit Pedredus, qui longè in occidua agri parte, proximè Deuoniam exortus lætissimos rodit agros per **Wellington** defluens quod nunc mercatorium est oppidulum, Edwardi autem Senioris tempore *terra sex erat manentium*, quando ille vnà cum *Lediard*, quæ *duodecem erat manentium* Shirburnensi Episcopo concederet. Inde leni, modicoque lapsu **Thonton**, vulgò **Taunton** alluit. Hoc elegans certè oppidum, lætissimóque situ, & vt verbo dicam, huius regionis alter ocellus: vbi Ina Rex Occidentalium Saxonum castrum constructit, quod Desburgia eius vxor solo æquauit, cùm Eadbrictum Australium Saxonum Regem inde exturbasset, qui iam sui iuris fecerat, & tanquam fræno domitæ gentis vteretur. Cùm Edwardus Confessor rerum potiretur, *geldabat*, (vt est in Angliæ commentario Censuali) *pro* LIIII. *hidis, Burgenses* LXIII. *habuit, Episcopus Wintonienſis tenuit, eiusque Placita ter in anno hîc tenebãtur. Iſtæ cõsuetudines pertinent ad Tauntone Burgheriſthe, latrones, pacis infractio, hannifare, denarij de Hundret & denarij* *Charta Edw.* Taunton.

denarij Sancti Petri circiter, ter in anno tenere placita Episcopi sui admonitione, Profectio in exercitum cum hominibus Episcopi. Hic circumquaque regio virentibus pratis iucunda, hortensibus deliciis florens, & frequentibus villis spectantium oculis mirum in modum arridet. Inter villas autem nominatissima sunt *Hech-Beauchamp, & Cory-Mallet* à Dominis facta appellatione. Hæc enim sedes erat Malletorum è Normanico genere à quibus breui tempore per fœminam ad Pointzios deuenit. E quibus regnante Edwardo primo Hugo inter Barones Parlamentarios censebatur, & iam ex ea familia nonnulli magno splendore & equestri dignitate supersunt. *Beauchampi* autem illi magnis honoris ornamentis clauerunt à temporibus Regis Henrici II. præcipuè ex quo Cecilia de *Fortibus* quæ à Comitibus de Ferrarijs, & magno illo Angliæ Marescallo Guilielmo Comite Pembrochiæ genus duxit in hanc familiam enupa fuit. Verùm regnante Edwardo III. per sorores hæreditas inter Rog. de S. *Mauro* siue *Seimore*, & *I. Meriet*, qui viri veteris erant prosapiæ & multarum imaginum, dispertita fuit.

Mallet. *Pointzij.* *Beauchampi Barones.* *Seimour De S. Mauro.*

Inde quà Thonus Pedredo se insinuat, insulam amnicam efficit **Aethelingaeg** olim Saxonicè dictam, id est, *Nobilium insula*, nunc vulgò **Athelney**, quæ non minùs Alfredi regis latebris nobis nota, cùm iam Danus omnia permisceret, quàm Italis Minturnensium paludes Marij latibulo. Regi enim illi (vt Poeta antiquus de ipso cecinit)

Athelney. *Alfredus Rex.*

Mixta dolori
Gaudia semper erant, spes semper mixta timori.
Si modò victor erat, ad crastina bella parebat,
Si modo victus erat, ad crastina bella parabat.
Cui vestes sudore ingi, cui sica cruore
Tincta ingi, quantum sit onus regnare probârunt.

Et percommodum sanè erat hæc insula latibulum. Stagnantibus vtique aquis & refusionibus inaccessa est (quas Latino-Saxonico vocabulo *Gronnas* Asserius dixit) *Pontem olim habuit inter duas arces ab Elfredo constructas, alnetum etiam permaximum capris & feris plenum, sed solidam terrã vix duobus iugeribus latam, cui imposuit ille monasteriolum, cuius* (Malmesburiẽsem, non me audis) *machinam totam quatuor postes solo infixi suspendêrunt, quatuor cancellis quasi sphærico in circuitu ductis.* Non longè ab hac collectis aquis solitarius Pedredus pererrauit, sed alterum ab Ortu socium riuum accipit, qui **Somerton** præterfluit, olim primarium totius Comitatus

Somerton.

mitatus oppidum, vtpote quod nomen fecit. Castrum Saxonico seculo habuit, quod perruptis muris Ethelbaldus Merciorum Rex occupauit; nunc verò vincentibus annis ita cessit, vt omninò disparuerit, & oppidum vix nomen tueretur, nisi ex foro Bouario, quod à Festo Palmarum ad medium Iunium frequentissimum habet, vicini enim rei pecuariæ inprimis student.

Hoc suscepto fluuio, Pedredus noster oppidum magnum, & incolis refertum petit, quod **Bridgewater** vulgò vocitamus, nomenq; à ponte, & aqua inuenisse creditur; sed refragantur chartæ antiquæ in quibus semper *Burgh Walteri* disertè appellatur; nec alio nomine donatione illa vocatur qua Fulco *Paynell* Dominus de *Bampton* loci possessionem Guilielmo *Briwer* contulit, ad colligendam eius gratiam qui gratia plurimùm apud Regem Richardum primum valuit, huius filius eodem nomine, cùm firmandi castri licentiam fecisset Ioannes Rex, castellum hîc posuit iam tempore euictum, pontémque inceepit, quem Triuet è Cornubia nobilis immensis sumptibus perfecit. Cùm verò Guilielmus ille *Briwer* iunior sine prole diem clausisset, in familia herciscunda obtigit hic locus Margaretæ sorori, per cuius filiam in familiam de *Cadurcis*, siue *Chaworth* deuenit, & inde ad Lancastrenses Duces hæreditariò descendit: verùm maximus honor huic accessit quòd Comitatus titulo ab Henrico VIII exornatum fuerit, cùm Henr. Daubeneium Comitem de **Bridgewater** creauerit, cuius soror & hæres Cecilia enupta fuit Ioanni Bourchier primo ex ea familia Bathoniæ Comiti. Sub hoc, post pauca milliaria, vasto ostio in Sabrinianum fretum euoluitur Pedredus, quod, vt diximus, VZELLA æstuarium Ptolemæo dicitur, nonnullis etiam hodiè **Cuelmouth**, sed Saxonibus Peopedan muð, vbi, vt author est Marianus, palantem Danorum exercitum Ealstanus Episcopus Shirburnensis, circa annum salutis 845. fudit. Eôdem etiam æstuario aliud obuium occurrit flumen, *Brius* nonnullis dicitur, qui oritur è sylua illa amplissima, in Orientali huius agri limite, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones **Selwood** dixérunt, id est, interprete Asserio, *Sylua magna*, non procul à **Pen** ignobili vículo, vbi in Britannici nominis exitium, & Danorum cladem Mars conspirâsse videatur. Keniwalchus enim Westsaxo ita secundo prælio hîc Britannos attriuit, vt vix posteà pugnandi copiam Saxoni fecerint: & multis pòst sæculis, eôdem loco, Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos memorabili prælio deuicit, cùm Danicum Canutum, qui

Bridgewater.

Comes de Bridgewater.

Vzella.

regnum.

regnum occupârat, vndíque agitaret. Hic fluuius primùm Bri-
ton à se cognominatum inuisit, Moionorum tumulis celebre,
longéque per viculos defluens, nonnullis riuulis auctior lætos
gramine campos irrigat, cúmque solum mollius inuenerit, quo-
dammodo stagnat, insulámque ambit *Auallon*, à pomis Britan-
nicè olim sic dictam, posteà *Inis Witrin*, i. *vitrea insula*, & eâdem
significatione Saxonibus Glaſtney, Latiníque *Glaſconia*. De
qua Poëta satis antiquus.

Insula pomorum quæ fortunata vocatur
Ex re nomen habet, quia per se singula profert
Non opus est illi sulcantibus arua colonis,
Omnis abest cultus, nisi quem natura ministrat,
Vltrò fœcundas segetes producit, & vuas,
Natáq; poma suis prætonso germine siluis.

Glaſtenbury. In hac floruit monasterium **Glaſtenbury**, quod admodum anti-
quam repetit originem, à Ioseph scilicet Arimathensi illo qui
Christi corpus sepulchro mandârat, quemque Philippus Gallo-
rum Apostolus in Britanniam misit, vt Christum prædicaret.
Vide Roman. in Britannia pag. 51. Hoc enim & antiquissima huius monasterij monumenta testan-
tur, & Patricius Hibernienſium Apostolus, qui xxx. annos vitam
monasticam hîc egit, in sua prodidit epistola. Vnde hic locus à
maioribus nostris *Prima terra Dei, & prima Sanctorum terra in
Anglia* dictus erat. Nec est cur hac de re ambigamus, cùm antea
docuerim Christianam religionem in prima enascentis ecclesiæ
infantia huic nostræ insulæ illuxisse, & Freculphus Lexouiensis
scripserit Philippum illum *barbaras gentes, vicinasque tenebris, &
Oceano coniunctas ad scientiæ lucem, fideique portum deduxisse*. Sed
ad monasterium, & ex Malmesburiensis hac de re libello. Cùm
antiqua illa ædicula à Iosepho posita vetustati tandem aliquan-
do concederet, Dunstanus Meneuensis Episcopus nouam eò loci con-
struxit, quæ cùm iam etiam æuo fatisceret, duodecim viri à Bo-
reali Britanniæ parte profecti eam restaurârunt, tandémque Ina
Rex, cùm regnum vectigale Pontifici Romano, impositio in sin-
gulas domos denario, fecisset; hac demolita, magnificum admo-
dum Christo, Petro, & Paulo construxit templum. In cuius su-
prema præcinctione hos versus describi curauit.

Syderei montes speciosa cacumine Sion
A Lybano gemina, flore comante, cedri,
Cœlorum portæ lati duo lumina mundi:
Ore tenet Paulus, fulgurat arce Petrus

Iam

Inter Apostolicæ radianti luce coronæ,
Doctior hic monitis, celsior ille gradu,
Corda per hunc hominum reserantur, & astra per illum.
Quos docet iste stylo, suscipit ille polo.
Pandit iter cœli hic dogmate, clavibus alter,
Est via cui Paulus, janua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille Architectus habetur,
Surgit in his templum quod placet, ara Deo.
Anglia plaude lubens, mittit tibi Roma salutem,
Fulgor Apostolicus Glastoniam irradiat.
A facie hostili duo propugnacula surgunt,
Quod fidei turres, urbs caput orbis habet.
Hæc pius egregia Rex Ina refertus amore,
Dona suo populo non moritura dedit.
Totus in affectu divinæ pietatis inhærens
Ecclesiaq; inges amplificavit opes
Melchisedech noster meritò Rex, atque Sacerdos,
Complevit veræ religionis opus.
Publica jura regens, & celsa palatia servans,
Vnica Pontificum gloria, norma fuit
Hinc abiens, illinc ——— fulget honore,
Hic quoque gestorum laude perennis erit.

Primis his temporibus viri sanctissimi hîc Deo inuigilârunt, & præcipuè Hibernici, qui stipendijs regijs alebantur, & adolescentes pietate, artibusq; ingenuis instruebant. Solitariam enim vitam amplexi sunt, vt maiore cum tranquillitate sacris literis vacarent, & seuero vitæ genere ad crucem perferendam se exercerent. Sed tandem Dunstanus subacto ingenio homo, cùm in principum consuetudinem se penitùs immersisset, pro his, recentioris instituti monachos, scilicet Benedictinos induxit, ipséque primus Abbatis nomine numeroso Monachorum gregi præfuit: qui à bonis, & pijs principibus plusquàm regias opes consequuti cùmq; omni rerum affluentia sexcentis annis quasi regnassent, (eorum enim nutum vicini omnes spectarunt,) ab Henrico VIII. exturbati sunt, monasteriúmque, quod iam in vrbeculam excreuerat, dirutum, & solo adæquatum. Antequam me hinc recipiam, accipe paucis, quod pluribus Giraldus Cambrensis oculatus testis, de sepulchro Arthuri in huius cœmiterio retulit. *Monachi antiqui.* *Arthurus heros Britannicus.*

Cùm Henricus, secundus Rex Angliæ ex Bardorum Britannicorum cantilenis accepisset Arthurum Britannorum nobilis-

simum heroëm, qui Saxonum furores virtute sæpe fregerat, Glasconiæ inter duas Pyramides situm esse, corpus inuestigari curauit: vixque iam septem pedes in terram defodissent, cum inciderent in cippum, siue lapidem, cuius aduersæ parti rubra crux plumbea, latiori forma, inserta: quæ extracta Epigraphen ostendit, & sub eo ad nouem ferè pedum altitudinem, sepulchrum inuentum, ex quercu cauata, in qua ossa inclyti illius Arthuri reposita. Inscriptionē autem ex Protypo, in Glasconiensi cœnobio quondam descriptam, propter literarum antiquitatem subiungendam putaui. Barbarum quiddam, & quasi Gothicum præ se ferunt literæ, & eius ætatis barbariem planè loquuntur, quæ adeò fatalibus tenebris inuoluta erat, vt nemo fuerit, cum scriptis Arthuri nomen celebraretur. Materies proculdubiò doctissimi viri facultate, & copia digna, qui tantum principem celebrando propriam, etiam ingenij laudem consecutus fuisset. Fortissimus enim Britannici imperij propugnator hoc solo nomine vel infœlicissimus videtur, quòd suæ virtutis dignum præconem non inuenerit. Sed ecce inscriptionem:

HIC IACET SEPVLTVS INCLITVS REX ARTVRNVS IN INSVLA AVALONIA.

Nec abs re erit, si quæ Iosephus noster Iscanus non de populo Poëta olim in sua Antiocheide in Arthurum cecinit, hic adiungam.

Hinc celebri fato fœlici clarnit ortu
Flos regum Arthurus, cuius cùm facta stupori,
Non minùs: totus quid in aure voluptas,

Et populo plaudente fauus. Quemcunque priorum
Inspice, Pelaum commendat fama tyrannum.
Pagina Cæsareos loquitur Romana triumphos,
Alcidem domitis attollit gloria monstris,
Sed nec pinetum cœrili, nec sydera solem
Æquant, annales Latios, Graiosque revolue.
Prisca parem nescit, æqualem postera nullum
Exhibitura dies. Reges supereminet omnes;
Solus præteritis melior, maiorque futuris.

Vocabatur verò hic heros, vt obiter hoc notem ex Nennio. Mab-Vter.i. *filius horribilis, quia à pueritia fuit crudelis,* & Artur *quod Britannicè sonat vrsum horribilem, vel malleum ferreum quo confringuntur mola leonum.*

Alia etiam si placet, etsi non longissimæ vetustatis monumenta, è Guilielmo illo Malmesburiensi habe. *Illud quod clam planè omnibus esse libenter prædicarem, si veritatem excusare possem: quid illa pyramides sibi velint, quæ aliquantis pedibus ab ecclesia vetusta posita cœmiterium monachorum prætexunt. Procerior sanè, & propinquior Ecclesiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti sex pedum. Hæc præ nimia vetustate, et si ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla spectacula, quæ planè possunt legi, licèt non possint planè intelligi. In superiori enim tabulatu est imago pontificali schemate facta. In secundo imago regiam prætendens pompam, & literæ,* HER. SEXI. & BLISWERH. *In tertio nihilominùs nomina.* WEMCHESTE. BANTOMP. WINEWEGN. *In quarto* HATE. WVLFREDE. & EANFLEDE. *In quinto, qui & inferior imago, & hæc scriptura* LOGWOR. WESLIELAS, & BREGDENE. SWELWES. HWINGENDES BERNE. *Altera verò pyramis habet octodecim pedes, & quatuor tabulatus in quibus hæc leguntur.* HEDDE *episcopus,* & BREGORRED, & BEORWALDE. *Quid hæc significent non temerè definio, sed ex suspicione colligo eorum interius in cauatis lapidibus contineri ossa, quorum exterius leguntur nomina. Certè* LOGWOR *ita pro certo asseritur esse, de cuius nomine quondam* LOGWERESBEORH *dicebatur, qui nunc Mons Acutus dicitur.* BEORWALDE *nihilominùs abbas post* HEMGISELVM.

Occidentalium Saxonum reges qui hîc sepulturæ traditi fuerunt, enumerare superuacaneum esset, Eadgarum tamen Pacificum, qui semper paci consuluit, vel hoc nomine non possum

non meminisse, & epitaphium illo seculo non indignum [illi] iungere.

Auctor opum, vindex scelerum, largitor honorum,
Sceptriger Edgarus regna superna petit.
Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis,
Quòd caruit bellis, claruit inde magis.
Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agros,
Nequitiæ lapsum, justitiæque locum.
Novit enim regno verum perquirere falso,
Immensum modico, perpetuúmque brevi.

A Glasconia, tria quæ ibi confluunt flumina paludem effi-unt, & vno emissa ostiolo in Occasum vno alueo Vzellæ adu-riũ petunt per **Gedney mere**, vel vt alijs placet, **Godney mere** quam Dei insulam significare, & Iosepho Arimathensi consa-sam fuisse volunt, deinde per **Meadmere** Alfredi villam, qu-testamento Edwardo filio legârat, & palustrem illam regione-longè excurrentem **Brentmersh**, quam palustrium ranarum re-gionem, vt eius oppidulum **Brentknol**, ranarum monticulu-interpretati sunt Glasconienses Monachi.

Mendippe hilles. Hinc ad ortum *Mendippi colles* se longè latéque explica-*Minerarios* vocat Lelandus, & rectè opinor, cùm Punetoque in antiquis schidis dicantur, plumbi enim fodinis opulenti, a-pascendis pecoribus apti. In his antrum est longo recessu, a-quo putei quidam, & riuuli cernuntur, **Ochiehole** dicunt, de qu-

Ochy hole. non minora somnia fingunt accolæ, quàm de suo Sybillæ an-in Apennino comminiscuntur Itali. Nomen proculdubio in-tum ab *Ogo* Britannica dictione, quæ antrum sonat, vti etiam i-simili antro, simili vocabulo Eubœa Insula olim OCHA dicta

Strabo. fuerit. Non procul ab hoc, regnante Henrico VIII, arato eruta fuit oblonga plumbi lamina in trophæum olim erecta, & sic inscripta.

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M.
TRIB. P. VIIII. IMP. XVI. DE BRITAN.

Incidit hæc Claudij Tribunitia potestas VIIII. in annum vr-bis conditæ DCCCII. Antistio, & M. Suillio Cos. quo tempore P. Ostorium Britanniæ Proprætorem turbidæ res excepérunt.

Ex

Ex hoc tempore liceat mihi quæso, bona cum venia ariolari. Hoc anno duo de Britannis Trophæa Claudium statuisse numnus ipsius Claudij antiquus, rei certissimus testis demonstrat, n cuius priore parte hæc concepta inscriptio TI. CLAVD. CÆSAR AVG. P. M. TR. P. VIIII. IMP. XVI. PP. n parte verò auersa DE BRITAN. ibíque expressus arcus triumphalis, cum equestri figura decurrente, & duobus rophæis. Qui verò fuerint hi Britanni deuicti, Tacitus docet: Claudium enim Ostorij auspicijs duas Britannicas gentes hoc nno deuicisse testatur, ICENOS scilicet & CANGOS. Sed cùm ceni alio quasi sub sole iacent, quid si de Cangis minori inter Belgas nostras popello constitutum hoc fuisse Trophæum, & CANGOS illos hîc consedisse dixero? Non procul enim hinc st mare, quod Hiberniam aspectat, quo situ ille Cangos locat, & Cangorum nominis vmbra in nonnullis hoc tractu locis supeesse videtur, in **Cannington** nimirum, & **Canings** regiunculis, ue Centurijs, in **Wincaunton**, quod **Cangton** alibi dicitur, & **Kaingsham**, quasi Cangorum mansio. Sed de his penes lectoem iudicium, ego tantùm, vt dixi, ariolor, dum Cangos vestigijs nquiro, & alibi me reperturum confido.

Cangi Britanniæ populi.

Sub **Mendipp** montibus, ad Septentriones est **Congersbury** iculus, à Congaro quodam viro singularis sanctitatis sic dictus, (Constantinopolitani Imp. filium fuisse comminiscitur Capraius) qui heremeticam vitam ibi duxit, & *Harpetre* olim carum eiusdem cognominis familiæ vetustæ, quod hæreditariò d Gornaios, & ab illis ad *Ab-Adames* descendit, qui (vt legi) Gornaijs restituerunt. Ad Austrum verò non procul ab illo anro, vrbecula Episcopalis solo saxeo ad **Mendipp** montis radices subijcitur, olim vt habet Lelandus, *Theodorodunum*, nunc Welles, ita dicta à fontibus, qui passim in ipsâ scaturiunt, vti etiam *Susa* Persiæ, *Croia* Dalmatiæ, & *Pagasæ* Macedoniæ à fontibus nomina traxêrunt: vnde & *Fontanensis Ecclesia* hæc vocatur. Primas in hac Prouincia sibi suo iure vendicat tùm incolarum frequentia, tùm ædificiorum magnificentia. Templum habet & Collegium ab Ina Rege in Andreæ honorem conditum, & à viris principibus opimis prouentibus statim ditatum: inter quos Kinewulphus Rex loca quàm plurima adiacentia, anno Domini 766. concessit, Legimus enim in eius Charta. *Ego Kinewulphus Occidentalium Saxonum Rex, aliquam terræ partem pro amore Dei, necnon quod verbo delendum est, pro aliqua vexatione inimicorum no-*

Harpetre.

Welles. *Stephanus in vrbib. & Barlæus.*

strorum Cornubiorum gentis, cum consensu Episcoporum, & Sanc-
rum meorum, Dei Apostolo atque ministro eius Andreæ hanc
ascribendo donabo, hoc est, ad augmentum collegij duo manent: pri-
lus, qui dicitur Welwe. Hanc apposui tùm propter antiquitatem,
tùm quòd ex hoc fluuio aliqui locum nomen adsumpsisse exi-
mârunt. Ipsum sane Templum est admodum speciosum, sed ex
frontispicio ad occasium nihil speciosius, totum enim statuis an-
tiquo & exquisito artificio è saxo cœlatis surgit.

Splendidum admodum Episcopi palatium, instar castri mu-
nibus & fossa munitum ad austrum adiacet, & ex altera parte
nitidæ Præbendariorum ædes. Præbendæ enim 27. cum Præben-
diolis 19. præter Decanum, Præcentorem, Cancellarium, & tres
Archidiaconos, ad hanc spectant Ecclesiam. Edwardi Senioris
tempore Episcopalis hîc sedes constituta. Cùm enim Romanus
Pontifex Edwardum illum sacris interdixisset, quòd Politia Ec-
clesiastica in occidua hac Regni plaga apertè nutaret, ille qui
Ecclesiæ nutritium esse nouit, tres nouos erexit Episcopatus,
905 Cridiensem scilicet, Cornubiensem, & hunc Wellensem, cui
Eadulphum primum præfecit Episcopum. Non multis pòst an-
Historia Bathon. nis Giso huic sedi præfuit, quem Haraldus Westsaxonũ, & Can-
tij Comes Ecclesiæ opibus inhians ita exagitauit, vt parùm ab-
fuerit, quin hanc dignitatem sustulerit, verùm Guilielmus po-
mus, deuicto Haraldo, Gisoni exulanti, & Ecclesiæ iacenti dex-
tram porrexit, quo tempore, vt testatur Censualis Angliæ liber,
Episcopus *ipsum oppidum tenuit, quod pro quinquaginta Hidis gu-*
dauit. Regnante deinde Henrico primo, Ioannes de *Villula* Tu-
ronensis, cùm Episcopus iam electus esset, sedem Bathoniam
transtulit, quæ duæ sedes in vnum coalescentes, suo vtraque ti-
tulo Episcopum ornat, vt vnus idémque Episcopus Bathonien-
sis, Wellensísque dicatur. Vnde Monachi Bathonienses, & Ca-
nonici Wellenses, quasi in aciem, dimicationémque venerunt.
Vide in Decretal. lib. Ne quid innouetur in Episc. Interímque Sauanaricus Bathonensis Episcopus, cùm etiam
Abbas esset Glasconiensis Glasconiam cathedra translata, Glas-
1193 coniensis dictus erat Episcopus, sed cum eo hic titulus extin-
ctus; Monachósque & canonicos in gratiam tandem reduxit
Robertus ille, qui Ecclesiæ suæ patrimonium in Præbendas di-
uisit, & Decanum, Subdecanum, &c. instituit, Iocelinus etiam
sub id tempus nouis ædificijs templum instaurauit, & auorum
memoria Radulphus de *Shrowsbery* (vt aliqui vocant) elegan-
sane collegium Vicarijs, & Cantoribus Boreali Ecclesiæ par-

contiguum

ontiguum constructuit, Episcopíque Palatium muro circumde-
it. Sed quà à Palatio in forum itur pulcherrimam portam ere-
it *Th. Bekington* Episcopus, qui etiam duodecem ædes è saxo
ulcherrimas pari altitudine adiunxit in foro, in cuius medio
eristillium cernitur septem columnis exterioribus, & pulchro
ornice subnixum, quod Guil. *Knight* Episcopus, & Wollmanus
Decanus in vsum confluentium ad mercatum posuerunt. Hæc
verò in orientali parte, in occidentali verò vidimus Ecclesiam
arochialem S. Cuthberto sacram cui proximum est Hospitale à
licholao Bubwith 24. pauperibus fundatum.

E montibus illis Minerarijs *Frome* fl. oritur, qui in Ortum con-
endens per puteos carbonum illorum fossilium, quibus ad mol-
endū ferrum vtuntur ferrifabri, cùm non multum viæ confece-
it, in Septentrionē conuersus, limitis vice inter hunc, & Gloce-
trēsem agrum fungitur, & **Farley** Hungerfordorū castrum rupi
mpositum (non procul à **Phillips Norton**, foro celebrato, cui
emplum Philippo dicatum appellationem fecit) irrigat. Ab Ed-
wardi III. temporibus illustris fuit hęc Hungerfordorum familia, *Hungerfordorum familia.*
Thomas enim *Hungerford* auus fuit Gualteri Domini Hun-
gerford summi Thesaurarij Angliæ, qui familiam nuptijs cum
Catharina Peuerell, (quæ à Moelis & Courtnæo orta) inprimis
ocupletauit. Eiusq; filius Robertus qui duxit filiam & hæredem
Domini Botereaux. Huius itidem filius Robertus qui Æleono-
am filiam & hæredem Guil. Domini *Molines* duxit, & intestino
ello inter Lancastrenses, & Eboracenses apud **Newcastle** capi-
e truncatus, magnam fecit accessionem. Filius autem eius Tho-
nas occisus apud Sarisburiam patre viuente, vnicam reliquit fi-
iam Mariam, quam Edwardus Dominus Hastings in vxorem
ccepit, Walterus verò Thomæ frater Edwardum Hungerford
enuit, patrem illius Walteri quem Rex Henricus VIII. Baro-
em Hungerford de *Heytesbury* creauit, & posteà infandi crimi-
is condemnauit.

Inferiùs *Selwood* sylua, quam dudum dixi, longè latéq; diffun-
litur, arboribus satis condensa, à qua circumuicina regio olim
elwodshire, ut author est Ethelwerdus, vocabatur, oppidum *Selwood.*
verò adsitum etiamnum **Frome Selwood** dicitur, quòd è lanifi-
io maximum quæstum facit. A quo vix duobus ad occasum
illiaribus exiguum, & non inelegans castrum cernitur, quod à
Dela-Maris conditum & cognominatum ab ipsis hæreditariò *Nonney De la-Mare.*
d Powlettos deuenit. Nec procul inde *Witham* vbi Monialibus

ædem Rex Henricus 3 erexit. Cæterùm *Frome* nonnullis ex lo
ſylua riuulis plenior, tandem Auonæ nobili flumini ſe conſo
tit, qui obliquiorem ripam agens ſtatim antiquam vrbem mu
quę à thermis Ptolemæo Ἕλατα θέρμια, id eſt, *Aquæ calidæ* dicit
Bathe. Aqua Solis. Antonino AQVAE SOLIS, Britannis *Yr eunaint Twym*, & Co
Badon, Saxonibus Baþancerꝛveꝛ, hau Baþan, & etiam à valet
dinariorum concurſu **Akmanchester**, id eſt, vrbs ægrotorum
Badiza. Stephano in vrbibus *Badiza*, nobis hodiè **Bathe**, & vulgo La
norum *Bathonia*. Subſidet in planitie haud ita magna, & ex om
ni parte collibus pari quaſi altitudinis faſtigio obuallata, è qu
bus perennium riuulorum ſcaturigines in vrbem magno ciui
commodo deſeendunt. In ipſa vrbe tres calidi fontes ebulliun
cæruleo quaſi & marino colore tenues nebulas & Mephitim ex
Therma. halantes (ſulphure enim & bitumine aqua percolatur.) Qui eſ
caci remedio ſalutares corporibus quę prauis humoribus torp
cunt, ſudorem enim calore ſuo proliciunt, & humorum cor
maciam edomant. Non omni tamen hora ſunt ſalutares, ab h
enim octaua ante meridiem vſque ad tertiam à meridie ma
mè feruent & exæſtuant, & fœda quædam turbidi eximo fu
dunt, quibus temporibus clauduntur, nec quiſquam ingredit
donec per emiſſaria ſua ſe ſordibus illis liberârunt, & expur
runt. Ex his tribus, qui *Crucis Balneum* ob crucem olim in me
erectam vocatur, initi admodùm, & temperato calore tepe
& 12. ſedilia è ſaxo in margine habet, muroque includitur. Al
verò vix ducentis hinc pedibus, multò magis feruet, vnde *Wh
bath*, id eſt, feruidus dicitur: His contiguum eſt Noſocomi
à Reginaldo Bathonienſi Epiſcopo poſitum, vt valetudinar
rum inopiam ſubleuaret, & hæc duo in medio ſunt plateæ ad o
ciduam vrbis partem. Tertius maximus in vrbis quodammo
Minervæ templum. ſinu eſt, & *Balneum Regium* appellatur, iuxta eccleſiam Cath
dralem, muro etiam circundatum, & 32. ſedilibus arcuato op
re adaptatum in quibus viri & mulieres ſeorſum ſedeant, qui h
neis induſijs cùm ingreditnur ſe ſuperinduunt. Vbi iam Eccle
cathedralis antiquitùs templum Mineruæ ſacrum extitiſſe fa
tenet. Certè Solinus Polyhiſtor de his procul dubio therm
loquens. *In Britannia* (inquit) *calidi ſunt fontes cpparo exq
apparatu ad vſus mortalium, quibus fontibus præſul eſt Minerua
men, in cuius ade perpetui ignes nunquam caneſcunt in faulas, ſ
vbi ignis contabuit, vertitur in globos ſaxeos.* Athenæus tamen a
thor eſt omnia lauacra calida, quæ ex terræ viſceribus natural

tèr scatent, Herculi esse sacrata: & nescio quæ Herculis antiqua imago anguem manu constringentis, hîc in mœnibus, inter alia vetusta monumenta temporis iniuriâ iam planè deformata, cernitur. Sed ne de hoc contendatur, demus, si placet, cùm Herculi, tùm Mineruæ balnea fuisse dicata. A Græcis enim proditum est Palladem Herculi post labores exantlatos lauacra primùm subministrasse. Satis erit si ex Solini authoritate euicero, cùm his fontibus Mineruam siue Palladem præfuisse prodat, hanc vrbem esse, quam Britanni *Caer Paladur* sua lingua dixerunt, hoc est *vrbs Palladiæ aquæ*, si Latinè interpreteris; appositè enim res, nomen, & significatio conspirant. Harum inuentionem referunt fabulæ nostræ ad Britannorum regem *Bleyden Cloyth*, id est, *Bleyden Magus*, quàm probabilitèr dixerint alij. Magiam verò tantis ceremonijs Britannos olim celebrasse, author est Plinius, vt eam Persis dedisse viderentur; ad vim tamen Magicam has thermas referre non ausim. Nonnulli ex nostris, sed aliud agentes, Iulium Cæsarem inuentorem fuisse tradunt. Verum enimuerò seriùs ad Romanorum cognitionem peruenisse iudico, cùm Solinus primus sit qui de illis meminerit. Saxones autem circa annum 44. ab aduentu in Britanniam, rupto fœdere, bellum iam restinctum inflammantes, hanc vrbem obsidione incinxêrunt, sed cùm Arthurus bellicosus superuenisset, ipsi *Montem Badonicum* occupârunt, vbi cùm ab vltima spe, animis diu dimicassent, magno numero concidêrunt. Hîc mons ille ipse videtur, qui nunc **Bannesbowne** dictus, **Bathestone** viculo iuxta hanc vrbem impendet, suósque etiamnum aggeres, & vallum ostendit. Nec longo pòst tempore, Saxones hanc vrbem aggredi ausi, Britânis diu reliquêrunt. Verùm anno Christi DLXXVII. cùm Occiduorum Saxonum Rex Cewalin Britannos ad **Deorham** profligasset, armis, & operibus oppugnata, se primo in Saxonis fidem permisit: paucísque annis refota nouum nomen **Akmancester**, multúmque splendoris accepit. Osbrichus enim anno 676. virginibus sacris monasterium, statimque cùm in Merciorum potestatem venisset, Offa Rex alterum templum construxit, quæ ambo Danico turbine cecidêrunt. Ex horum ruinis nouum postea effloruit Templum Diuo Petro sacrum, in quo Eadgarus cognomento *Pacificus* in Regem inauguratus, vrbi plurimas immunitates indulsit, cuius rei memoriam anniuersarijs ludis ciues etiamnum celebrant. Edwardi Cõfessoris tempore, vt in Angliæ Notitia legitur, *geldabat pro viginti hidis.*

Caer Palladur.

Britanni Magicæ dediti.

Mons Badonicus.

Indis quando Scyra geldabat. Ibi Rex habebat LXIIII. *Burgenses &* XXX. *Burgenses aliorum.* Sed non diuturna fuit hæc fœlicitas, statim enim ab ingressu Normannorum, Robertus Mowbrain nepos Episcopi Constantiensis, qui seditionem non lepem in Guil. Rufum concitârat, diripuit & succendit. Respirauit tamen breui, opera Ioannis de *Villula* è Turonibus Galliæ oriundi, qui cùm Episcopus esset Wellensis, quingentis marcis (vt habet Malmesburiensis) hanc vrbem ab Henrico I. mercatus, Episcopalem cathedram huc transtulit, retento etiam Wellensis Episcopi nomine, nouumque templum in suam sedem posuit. Quo non ita pridem ruinam minitante, Oliuarius *King* Bathoniensis Episcopus aliud iuxta vetustum illud, magno sane & pleno maiestatis opere inchoauit, & ad fastigium ferè præduxit: si verò perfecisset, palmam plurimis Angliæ ecclesijs cathedralibus proculdubiò præripuisset. Sed hanc gloriam immatura mors tanti Episcopi, iniquiora tempora. & auaritia quorundam qui collectam per Angliam in hunc vsum pecuniam interuerterunt, vt fama perhibet, inuiderunt. Iam inde verò floruit Bathonia tùm lanificio, tùm conuenarum frequentia, mœnibusque se communiuit, quibus antiquas illas imagines, Romanásque inscriptiones ad asserendam vetustatem inseruerunt, quæ ita iam lacunis præ vetustate laborant, vt omninò legi non possint. Et ne quid ad Bathoniæ dignitatem deesset, Comitis etiam titulo proceres nonnullos honorauit. Philibertum enim de *Chauden* è Britannia Armorica oriundum ab Henrico VII. eo honore affectum legimus. Posteà Rex *Henricus* Octauus, Ioannem *Bourchier* Dominum *Fitzwarin* anno regni XXVIII. Bathoniæ Comitem creauit, qui obijt anno regni eiusdem regis XXXI. cui successit Ioannes filius qui obijt anno III. Reginæ Elizabethæ. Qui Ioannem Dominum *Fitzwarin* suscepit, ante patrem defunctum, è quo natus est Guilielmus Bathoniæ Comes qui nunc floret, & bonis studijs nobilitatem suam illustrare contendit. Longitudinem huius vrbis XX. Temporibus LVI. scrupulis. Latitudinem verò LI. Tempor. XXI. scrupulis mensurant Geographi. Nunc pro corollario, habe si placet, qualescunque de his thermis Nechami versiculos,

Bathoniæ thermas vix præfero Virgilianas,
Confecto prosunt balnea nostra seni.
Prosunt attritis, collisis, imbecillisque,
Et quorum morbis frigida causa subest.

Bathoniæ Comitus.

Inquis. 31. Henr. 8.

Præterea

Prænenit humanum ſtabilis natura laborem;
Seruit natura legibus artis opus.
Igne ſuo ſuccenſa quibus data balnea feruent,
Ænea ſubter aquas vaſa latere putant,
Errorem figmenta ſolent inducere paſſim.
Sed quid? ſulphureum nouimus eſſe locum.

Ecce tibi etiam ſi legere lubeat, duas inſcriptiones antiquas nuperrimè ad viam publicam ſub vrbem in campo de *Walcot* effoſſas, quas in hortos ſuos Robertus Chambers antiquitatis ſtudioſus admirator tranſtulit.

G. MVRRIVS. C. F. ARNIENSIS.
FORO. IVLI. MODESTVS. MIL.
LEG. II. *AD. P. F. IVLI. SECVND.
AN. XXV. STIPEND.
*H. S. E.

* *Adiutrice, Pia Felice.*

* *Hic ſitus eſt.*

DIS. MANIBVS.
M. VALERIVS. M.
POL. EATINVS. *C. EQ.
MILES. LEG. XX. AN.
XXX. STIPEN. XX.
H. S. E.

* *Cohortis Equitum.*

Vidi etiam has antiquitates mœnibus interiùs infixas inter portam borealem & occidentalem; Herculem ſublata ſiniſtrâ cum clava in dextra. In fragmento ſaxi literis magnis & pulchris,

*DEC. COLONIÆ *GLEV.
VIXIT AN. XXX. QVI.

* *Decuriæ.*
* *Gleui, i. Gloceſtriæ.*

Inde folia implicata, Herculem duos angues ſtringentem, in ſepulchrali tabula inter duas imagunculas, quarum altera tenet cornu Amalchæum, deteriori charactere qui non facilè legitur,

SVCC.

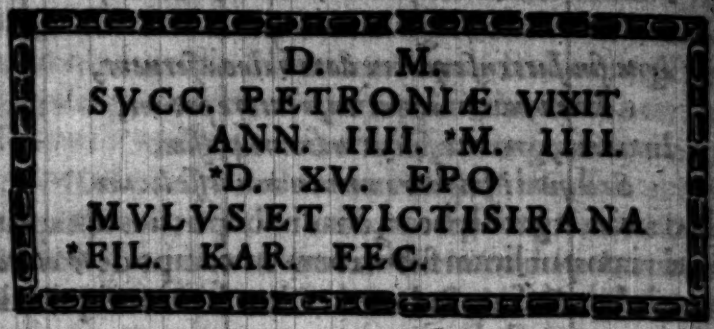
D. M.
SVCC. PETRONIÆ VIXIT
ANN. IIII. *M. IIII.
*D. XV. EPO
MVLVS ET VICTISIRANA
*FIL. KAR. FEC.

* *Menſis.*

* *Dies.*

* *Filiæ Kariſſimæ fecerunt.*

Paulò inferiùs in ſaxi fragmẽto grandioribus literis VRN. IOP Inter portam occidentalem, & auſtralem Ophiucum ſerpens implicatũ, duo humana capita criſpis capillis intra loricam mœnium, leporem currentem, & huic adnexum in ſaxo literis tranſuerſis. VITA VITA Hominem nudum quaſi manum militi ijcientem etiam inter loricam mœnium, folia, duos ibaſiantes & ſe amplexantes, peditem vibrantem — protenſo clypeo, peditem cum haſta, in to gladio & ſaxo literis tranſuerſis III VSA IS. VXSC. & caput Meduſæ comis anguineis.

Secundum eundem Auonam (qui nunc limes eſt inter hunc & Gloceſtrenſem agrum) in occidentali ripa **Cainſham** cernitur, à Keina Britannica Virgine ſanctiſſima denominata, quam ſerpentes in lapides mutaſſe ſuperioris ævi credulitas multis perſuaſit, eò quòd eiuſmodi ludentis naturæ miracula ibi in Latomijs nonnunquam inueniantur. Vidimus enim lapidem hinc delatum ſerpentis in ſpiram reuoluti effigie, cuius caput in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante. *Serpentes ſaxei.*

Percepier. Hîc in vicinis agris, & etiam alibi *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror, & acrimonia percipitur, nunquam ſpithamæo adultior toto anno ſuapte ſponte erumpit, ſine caule floculis herbaceis, quæ vehementer, & repentè vrinas ciet, & ex ea aqua ſtillatitia magno vſu elicitur, vt P. Pæna in ſuis ſtirpium Aduerſarijs annotauit.

Briſtow. Vix quinto hinc milliaria Auona fl. *Briſtoliam* mediam interſecat, Britannis *Caer Oder nant Baden*, id eſt, ciuitas Oderi in valle Badonicâ. Vrbium antiquarum Catalogo *Caer Brito*, Saxonicè Bpiȝhtpтop, id eſt *locus illuſtris*. Verùm qui eam Ventam Belgarum dixerint, & ſibi & nobis fucum fecêrunt. Hęc vrbs partim in Somerſettenſi poſita agro, partim in Gloceſtrenſi, neutrius

neutrius cenſeri velit, cùm ſuos habeat magiſtratus. Æditiori ſitu inter Auonam & Fromum fluuiolum interſidet, munitionibus & fluminibus ſatis tuta: duplici enim muro quondam circundata. Ad aſpectum verò ita pulchra, tùm publicis, tùm priuatis ædificijs, vt nomini reſpondeat, cloacis *Goutes* vocant, per ſubterraneos meatus ita conſtructa ad ſordes euehendas, & abluendas, vt ad munditiem & ſanitatem nihil deſideres, vnde nullus hic curruum vſus: & ad vitæ neceſſitatem ita inſtructa, ciuibúſque frequens vt inter Britanniæ vrbes primas à Londino & Eboraco facilè ſibi vendicet. Multarum enim gentium commercium mutui vſus, & portus commoditas eò traxit, qui in ipſum vrbis ſinum naues paſſis velis admittat. *Auona* etenim ita Oceani irruentis æſtu intumeſcit quoties Luna à meridiano faſtigio deuergit, locúmque oppoſitum prætermeat, vt naues in vado hærentes ad vndecim, & duodecim vlnas extollat. Ipſique ciues opulentam per Europam exercent mercaturam & nauigationes in diſiunctiſſimas Americæ partes inſtituunt. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit non facilè quis dixerit, recentior tamen videtur, cùm in Danorum direptionibus nuſquam apud hiſtoricos noſtros de ea mentio habeatur, & certè inclinato Saxonum imperio, primùm emerſiſſe iudico, cùm nuſquam nominetur ante annum Salutis CIↃ LXIII. quo Haraldus (vt habet Florentinus Wigornienſis) è *Bryſtowa* cum infeſta claſſe in Walliam ſoluit. Primis Normannorum annis, *Berton* prædium adiacens, & hæc *Briſtow reddebat regi*, (vt eſt in Centuali Angliæ Commentario) C X. *marcas argenti, Burgenſeſq; dixerunt Epiſcopum G. habere* XXXIII. *marcas, & vnam marcam auri.* Deinde Robertus Conſtantienſis Epiſcopus, cùm res nouas in Guil. Rufum moliretur, in belli ſedem elegit, vrbeculam muniuit, interiori credo illo muro, qui etiamnum in parte ſupereſt. Sed paucis poſt annis, prolata ſunt vndique pomeria, ab Auſtro enim **Radcliff**, vbi ſuburbanæ erant ædiculæ, reliquæ vrbi ponte ſaxeo vtrinque ita ædibus conſito vt non pons platea videatur, coniungitur, mœnibúſque includitur, & incolæ in ciuitatem aſcripti ſunt, hoſpitales domus vbique in vſum pauperum, & eccleſiæ elegãtes in Dei gloriam erectæ. Inter quas longè omnium pulcherrima eſt S. Marię de *Radcliff* extra mœnia in quam magnificè pluribus gradibus aſcendimus, adeo ampla, opere adeo venuſto, teſtudine è ſaxo artificiosè concamerata, turri eximia altitudine, vt omnibus parochialibus Angliæ eccleſijs quas hactenùs

hactenùs vidi meo iudicio longè præcellat. In hoc fũdator Guil-
elmus Canninges duos habet tumulos honorarios, alteri imago
veſtitu ſenatorio, quinquies enim erat prætor huius ciuitatis, al-
teri eiuſdem imago habitu ſacerdotali imponitur, ſacris enim ſe-
nex initiatus erat, & Decanus Collegij quod Weſtburiæ inſti-
tuit. In proximo eſt etiam altera eccleſia *Temple* vocant, cuius
turris ſonante campana hac illac commouetur, adeò vt ſe à ſui-
quo ædificio abruperit, & ita rimam egerit à ſummo ad imum, vt
tres digitos tranſuerſos hiet, & ſe arctet dilatétque cùm cam-
na pulſatur. Nec tacenda ſane eſt templum S. Stephani cuius
turris ſacra præcelſa magno ſumptu & artificio Shipwardus qu-
dam ciuis & mercator auorum memoria conſtruxit. Ab ort
etiam & Septentrione quàm plurimis etiam aucta erat ædificijs,
eáque mœnibus incincta, Fromóque fl. defenſa, qui cùm mœ-
nia alluerit placidè in Auonam influit, & mollem præbet na-
bus ſtationem, crepidinémque mercibus exportandis & impor-
The Marſhe. tandis idoneam, quam the Key vocant. Sub qua inter Auon
& Fromi confluentes campeſtris interponitur planities, quæ a-
boribus vndique conſita amœnum admodum ambulacrum ci-
uibus præbet. Ad Ortum hibernum quà flumina obiecta non
habet, Robertus Regis Henrici primi filius naturalis, quem vul-
gò Robertum Rufum Gloceſtriæ Conſulem vocant, quia Glo-
ceſtriæ Comes erat, Caſtrum amplum & munitum ad vrbis ſuæ
defenſionem extruxit, & pio affectu decimum quodque ſaxum
ad ſacellum extruendum propè Prioratum S. Iacobi quem etiam
ſub vrbem poſuit, deſtinauit. Habuit ille in vxorem Mabiliam
filiam, & ex aſſe hæredem Roberti *Fitz-hamonis*, qui hanc vr-
bem clientelari iure à Guil. Normanno tenuit. Hoc quidem ca-
ſtrum vix conſtructum Stephanus Rex obſidione preſſit, ſed ir-
rito conatu pedem referre coactus; paucis poſt annis in eodem
captiuus incluſus, quàm incerta ſit Martis alea documento fuit.
Vltra Fromum fl. qui ponte conſternitur ad *Frome* portam,
in æditiorem collem difficili cliuo obliquè aſcenditur, vnde gra-
tiſſimus in ſubiectam vrbem, & portum patet proſpectus. Hic
in ſummitate ſtatim in amplam & viridem planitiem æquatur,
quæ medio duplici arborum ordine obumbratur inter quas pul-
pitum è ſaxo, & ſacellum in quo Iordanum ſocium Auguſtini
Apoſtoli Anglorum conditum ferunt; nunc verò eſt ſchola pu-
lica. Vtrinque vt nitidas priuatorum ædes taceam, publicis &
magnificis ædificijs cõdecoratur. Hinc collegiata eccleſia *Gaun*
dicum

dicunt à constructore Henr. Gaunt Equite aurato, qui posthabitis terrenis hîc Deo se consecrauit, nunc verò ad orphanos alendos beneficentia T. Carri ciuis opulenti conuertitur; illinc è regione duo consurgunt templa S. Augustino dicata, alterum minus & parochiale, alterum maius Episcopi cathedra & VI. Præbendarijs à Rege Henrico VIII. ornatum, vbi Collegij porta quæ affabrè extructa hanc prætendit inscriptionem.

REX HENRICVS II. ET DOMINVS ROBERTVS FILIVS HARDINGI, FILII REGIS DACIÆ, HVIVS MONASTERII PRIMI FVNDATORES EXTITERVNT.

Robertus hic filius Hardingi regio Danorum sanguine natus, Patricius fuit Bristolienſis, & Henrico Regi ita charus, vt eius beneficio Mauritius eius filius filiam Domini de *Barkley* in vxorem acceperit: vnde illius posteri, qui summo honore floruêrunt, Barones de *Barkley* etiamnum appellantur, quorum nonnulli hoc templo conditi fuêrunt. *Barons de Barkley.*

Hinc quà decurrit Auona, præaltæ sunt vtrínque rupes, quas veluti de industria admolita est natura. Harum altera, quæ ad ortum finmini imminet, *Sancti Vincentij* nomen habet, & adamantum adeò fœcunda est, vt quis modios inde impleat; existimationem verò copia apud nostrates inuidit, nam præterquam quòd colore translucido Indicos prouocant, ita duritie solummodò cedunt. Quòd verò laterum sexangulo vel quadrangulo læuore à natura ipsa turbinati sint, magis admirandos puto. Altera verò rupes ad occiduam ripam etiam adamantum est ferax, quos cani & rufescentes filices (rubet enim hîc terra) ceu fœtu grauidi, in se mira naturæ solertia continent. Has rupes Auona prætergressus in Sabrinianum æstuarium tandem exoneratur. *Adamantes Britannici.*

Non aliud nunc restat, quàm Somertunensi prouinciæ suos Comites, & Duces asserere, qui admodum pauci fuerunt. Guilielmus enim, & Reginaldus de *Mohun* Domini de *Dunster*, primi Comites fuêre. Quibus longo pòst tempore successit Ioannes filius Ioannis Gandauensis à Rege Richardo II. eò honoris cuectus, eiúsque filius eodem nomine primus Somersetti Dux creatus *Somersetti Comites, & Duces.*

creatus Margaretam vnicam filiam ſuſcepit, quæ Regis Henrici VII. mater. Verùm non ea, ſed patruus eius Edmundus fratri in Ducatu ſubrogatus eſt, qui aliquandiu Galliæ *Regens*, in prælio apud Fanum Albani occubuit. Henricus eius filius illi ſuffectus, leuitatis pœnam apud *Hexham* capite luit: vti frater eius Edmundus vltimus ex hac familia Dux, qui in prælio apud *Tewkesbury* captus & obtruncatus. Sic extincta hac familia, primùm Rex Henricus VII. filiolum Edmundum qui ſtatim obijt, deinde Henricus VIII. filium ſuum naturalem Henricum *Fitz-roy* dictum, Somerſetti Ducem inſtituit: eóq; defuncto Edwardus VI. Edwardum Seymor auunculum ſuum eodem honore inueſtituit, qui Angliæ prorex, & titulis onuſtus ſubitò, quaſi fortunæ ludibrio, & honoribus & vita ſpoliatus.

Numerantur in hôc agro Parochiæ 385.

Willshire.

Wiltſhire, (quæ etiam Belgarum fuit) Saxonicè pilſetuua, vulgo Latinorum *Wiltonia* à primario olim oppido Wilton denominata, vt illud à *Wily* flumine, tota eſt mediterranea. Somerſettenſi enim agro ad occaſum, Oxenfordenſi & Southantonenſi ad Ortum, Glocestrenſi ad Septentriones, Dorceſtrenſi & Southantonenſi ad Auſtrum circumcluſa. Regio cùm viris bellicoſis fœcunda, qui (vt inquit in Polycratico Ioannes Sarisburienſis) ſubſidiariam inter Anglos cohortem in prælijs ſibi ob virtutem militarem, adiecta tamen Cornwallia, & Deuonia, vendicabant: tum paſcuis, & frugibus vbique admodum læta.

Iſis flu. Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil ſurgit, diffuſis olim ſyluis, quæ iam rareſcunt, veſtita, & limpidis fluminibus irrigua. *Iſis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui poſteà *Tamiſis* nomen aſſumit, cùm iam tenuis eſt, nonnullam huius partem perfundit. Auſtralis verò pars ampla, & herbida planitie innumeros ouium greges paſcit, & fontium perennium ſcaturigine admodum eſt iucunda. Mediam verò regionem fluuij interſecat tranſuerſa, admirando opere ab Ortu in Occaſum per

per multa mill. perducta, **Wansdike** accolæ appellitant, quam peruulgato errore, à Cacodæmone die Mercurij ductam fabulantur. Woden enim hic Saxonicè dicitur, i. *Mercurij fossa*. Ego tamen à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna disterminanda semper credidi. Hæc enim belli area fuit, dum illi de propagando imperio inter se decertârunt. Ad **Wodensburge** viculum, qui huic fossæ adsidet, Ceaulinus Rex Occidentalium Saxonum bellicosissimus, anno salutis 590. dum imperij sui fines tueretur, à Britannis & Anglis cruenta pugna ita fractus erat, vt solum necessariò verterit, & exul miserando etiam hostibus spectaculo, diem obierit. Et ad hanc Ina Westsaxo, & Ceolredus Mercius æquo Marte signa contulêrunt. Huiusmodi fossa erat illa, qua Britannos à suis Mercijs submouit Offa, **Offadike** etiamnum dicta, & aliæ etiam apud Orientales Anglos adhuc visuntur, quibus se à Merciorum incursibus præmunierunt.

Wansdike.

590

Fossa limitanea.

In Septentrionali Wiltoniæ parte, quà Tamisis affunditur, **Cricklade** est oppidum, alijs **Grekelade** à Græcis Philosophis, quos historia Oxoniensis ibi Academiam instituisse prodit, quæ posteà Oxoniam translata. Sub hoc *Lediard Tregoze* sedes equestris familiæ de *S. Iohn*, quam Margareta Beauchamp quæ posteà Ducissa Somersetti Oliuero de S. Ioanne filio secundo dedit. Ad illam enim per *Patishull*, *Grandison*, & *Tregoze* clarissima nomina hæreditariò deuenit. *Wotton Basset* huic finitimum quod ad claram Bassettorum familiam spectasse ipsum nomen comprobat. Superiori verò seculo habitatio fuit Ducis Eboracensis, vt accepi, qui amplissimum ibi ad includendas feras viuarium statuerunt. Hinc **Bzeden** sylua, nunc **Bzedenfozeſt** longè latéque pertinuit, ab Ethelwoldo Clitone & auxiliaribus Danis anno 905. omni belli clade vastata. Ad cuius Occiduum latus **Auon** flu. (de quo suprà) placidè fertur, qui in Boreali quasi limite huius agri effusus, in Austrum decurrit liméq; (vt Æthelwerdus notat) erat inter Occidentalium Saxonum, & Merciorum regna, ad quem magna subinde bella gesta fuerunt. Dum exilis est, **Malmesbury** collem sibi imminentem substringit, receptóq; profluente, ferè incingit. Oppidum sanè elegans, & pannis laneis conficiendis celebre, quod, vt in historiarum Eulogio legitur, Dunwallo Mulmutius Britannorum Rex, vnà cum **Lacock**, & **Tetbury** castris adiacentibus constructit, & *Caer Bladon* nominauit; cúmque illud tandem Saxonico incendio

Lediard.

Wotton Basset.

Malmesbury.

concidisset, ex eius ruderibus castrum emicuisse proditum est, quod Saxones illi sua lingua Ingelborne dixêrũt, quo tempore Saxonici Reguli regiam suam ad *Caerdurburge* habuêrunt, nunc **Brokenbridge** viculum, vix. M. pass. distantem. Nec alio sanè nomine, quàm *Ingelborne* longo tempore notum erat hoc oppidum, donec Maildulphus quidam Scotus, vir summa eruditione & singulari pietate, nemoris amœnitate captus, quod hic sibi colle succreuit, heremeticam vitam ibi duceret, qui posteà lucum aperiens, & cum auditoribus monasticæ vitæ se deuouens, cœnobiolum ædificauit. Hinc à Maildulpho illo oppidum quod **Maldulfesburge**, pro **Ingleborne** dici cœpit, Bedæ *Maildulphi urbs*, & posteà contractè **Malmesbury**, historicis etiam nonnullis *Meldunum*. Inter Maidulphi discipulos floruit inprimis Aldelmus, qui eius successor designatus, ope Eleutherij Westsaxonum Episcopi ad quem locus iure spectauit, longè pulcherrimum ibi monasterium construxit, eidémque primus præfuit, à quo etiam in manuscripto quodam libro hoc oppidum **Aldhelmesbirig** dicitur. Sed hoc nomen citò obliteratum, viri tamen memoria permanet, vtpotè qui in Diuos relatus. Et in eius festo nundinæ hîc sunt frequentes, militúmque cohors scribi solet, ne discordia inter tot conuenas oriretur. Dignúsque sanè est cuius memoria in æternitatem vigeat, primus enim erat ex Anglorum gente qui Latinè scripsit, primúsque qui componendi carminis Latini rationem Anglos docuit, quod ipse de se testatur his versibus,

Maldulphus Scotus.

Aldelmus.

Primus ego in patriam mecum, modò vita superfit
Aonio rediens deducam vertice Musas.

Hunc Aldelmum iam defunctum in tutelarem Deum sibi asciuit Athelstanus ille Magnus, qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donauit, monasterium amplissimis donarijs ditauit, in eo sepulturam sibi delegit, eiúsque monumentum etiamnum ostendunt incolæ. Ab Athelstano iam indè monasterium longa opulentia clarum floruit, oppidum etiam monasterij ope quasi suffultum, & Rogeri Sarisburiensis Episcopi opera munitum, qui ingruente inter Henricum Andegauensem, & Stephanum Regem bello, mœnibus, & castro firmauit, quod semel ab Henrico 2. obsessum se defendit. Sed non multis pòst annis, Ioannis Regis permissu in monachorum vsum demolitum, vt inde monasterium augeretur, qui continentèr & ædibus & prouentibus accessionem adiunxêrunt, donec fatalis ille dies An-

gliæ monasterijs intonaret. Tunc reditus distracti, & congestæ tot annos opes euersæ, communémque sortem subijsset, nisi Stumpius pannarius cui abundè suppetebant opes, multis precibus nec sine pretio suis ciuibus templum redemisset, à quibus in Parochialem, quam vocant Ecclesiam, conuersum, magna ex parte hodiè supereſt.

A Maildulphi vrbe *Auona* defluens ab Ortu riuulum recipit, qui **Calne** vetustum oppidulum saxeo solo pulchra Ecclesia ornatum interfluit, vbi cùm inter Monachos, & sacerdotes de sacerdotum cœlibatu tumultuaretur, frequens coacta est Synodus anno nostræ salutis 977. Sed ecce in media disceptatione, conciliabulum in quo ordines considebant, contabulatione dissoluta, & trabibus diruptis subitò decidit, vnáque præsules, proceres, nobiles corruerunt, ruina attriti plurimi, plures interempti, solus Dunstanus, qui Synodo præsedit, & à monachis steterit, illæsus euasit. Quod miraculum (sic enim habuit ætas illa) monasticum institutum inprimis confirmásse creditur. Hinc Auona auctior **Chippenham** petit, Saxonicè Cỳppanham, nunc tantum rerum venalium foro celebre, vnde & nomen, Cỳppan enim Saxonicè mercari sonat, & Cỳppman, mercator, vti nobis **Cheppen**, & **Chappman**. Saxonico sæculo villa regia fuit, & ab Alfredo rege filiæ suæ natu minori testamento legata. Nihil iam ibi spectabile præter Ecclesiam quæ à Baronibus Hungerfordis vt vbique ex insignibus apparet, extructa. Huic è regione, sed à ripa remotiùs **Cozham** obiacet, nunc viculus, olim villa etiam Regia Ethelredi Regis, & Cornubiæ Comitum secessu insignis, vnde **Castlecombe** vetus castrum prospectes, Dominis suis Walteris de *Dunstanill* quondam nobilitatum, è quorum familia genus ducunt Writhoslæi Southantonienses Comites, Petronilla autem vltimi Walteri filia & ex asse hæres Roberto de *Monte-forti* nupsit, filiúmque Guilielmum peperit, qui hoc castrum prædiáque reliqua Bartholomæo *Badilsmer* vendidit, à quo (vt accepi) ad *Le-Scropes* venit, qui iam inde tenuerunt.

Calne.

Synodus de Sacerdotum cælibatu.

Chippenham.

Auona hinc arboribus redimitus non longum iter per *Brumham* quondam Baronis de *Sancto Amando* sedem confecit, cùm ab Ortu fluuiolum in se recipiat, qui propè castrum *De Vies, Devizes*, siue **The Vies**, caput aperit. *Diuisio* Florentio Wigornienſi, *Diuisa* Neubrigensi appellatur, castrum sanè quondam magnificum, sicu & opere munitissimum, nunc autem temporis

The Vies. *Devizes.*

iniuria deformatum. Hoc, vt reliquis Angliæ castris omnem ho-
dem præriperet, profusissimo sumptu construxit Rogerus Sar-
buriensis Episcopus, quem è sacrificulo ad secundam à Reg
dignitatem prouexerat fortuna. Sed fortuna, vt inquit ille, m-
minem eò prouexit, vt non tantum illi minetur, quantum per-
miserit. Stephanus enim Rex illi infensior hoc castrum & Sa-
burnense, vnà cum diuitijs quas habuit amplissimas extorsit,
miserúmque senem ita fame, & calamitatibus in carcere fu-
git, vt inter mortis metum, & vitæ tormenta, & viuere noluer
& mori nescierit.

Fluuiolo hoc socio recepto Auona se in occasum agit, statim-
que alter riuulus ab austro influit, qui ædibus impositis qua
Barones Brooke. *Broke* dicimus, nomen impertijt: Ædes autem ipsæ sedem olim
Ioanni Paueley qui fuit Dominus Centuriæ de Westbury, &
posteà Baronis titulum præbuerunt Roberto Willoughby qui
Paueley per Cheneios genus duxit, cùm in Baronis dignitatem
illum euexit Rex Henricus septimus, cui longè charissim
erat, & classis præfectus, siue Admiralius vt fertur constitue
Vnde nauis gubernaculo in insignibus, vt prora Pompeius Ro-
manæ olim classis præfectus in nummis est vsus. Verùm hæc-
milia quasi in herba intermortua citò defecit. Filium enim re-
quit Robertum Dom. *Brook* qui progenuit ex priore co-
iuge Edwardum filium ante patrem defunctum, cui nata e
vnica filia Fulconi Greuill militi enupta, & ex altera conio
duas filias per quas ad Wintoniæ Marchionem, & Baronem d
Montioy hæreditas opima translata fuit.

Trubridg. Ad eundem riuulum paulò superiùs colli insidet *Trubridg*
Saxonicè Tpuþabpiȝ, id est, *oppidum firmum & fidele*. Sed qu
tamen de causa hoc nomen inditum fuerit, minimè constat. La-
nificij gloria nunc inprimis floret, castríque reliquias ostend
Bradford. quod ad Ducatum Lancastrensem spectat. Deinde *Bradford*
vado lato sic nominatum decliui colli affixum & totum è sa
constructum Auona respergit, vbi Wiltonienſibns valedicit, &
Aquas Calidas petit. A quibus Antoninus in decimo tertio Bri-
Verlucio. tanniarum itinere, ad xv. mill. VERLVCIONEM ponit, qu
distantia ad Occidentalem huius agri limitem, non omnino fa
nomine depositio, Merminster cernitur, ex antiquo nomine
Saxonico Minꝑtep, quod Monasterium sonat, coalitum. Nun
tantùm foro frumentario celeberrimum, vix enim credas quan-
ta vis frumenti singulis septimanis huc conuehatur. Olim mo-

munitæ

unitates suas habuit, vt enim in libro Guilielmi magni legi-
us, *nec geldauit, nec hidata fuit*, id est, tributum non conferebat.
rope hanc ad occiduum agri limitem sedet **Long Leat**, ædes Long Leat.
questris familiæ Thinnorum, (qui à Botteuillis oriundi) omni
egantia, & nitore perpolitę, licet semel, atque iterum deflagrâ-
nt. Ad alteram verò partem magis in Septentriones iacet
eindon, olim **Eathandune**, vbi Alfredus Rex nobili, si vnquam Edingdon.
iis, prælio Danorum grassantem audaciam fœliciſſimè contu-
it, eóque adegit vt conceptis verbis iurârint, se protinùs ex
nglia cessuros. Quo etiam in loco Guil. de *Edington* Episcopus
Vintonienſis, qui summa erat in gratia apud Regem Edwar-
um tertium hinc oriundus, & nominatus Collegium *Bonis* quos Bon-homes.
xerunt *hominibus* erexit.

Hinc in Austrum, & Orientem solem per mediam regionem,
mpi sunt adeò patentes, vt vix prospici possint, vnde & no-
en, **The Plaines**, raris admodum incolis, & latrocinijs infa- Sarisbury plaines.
es, quos ad Austrum duo placidiſſimi amnes subluunt, **Wil-**
ybourn, Asserio *Guilon*, & Nadderus, vulgo **Adderbourne**. **Wil-**
ybourn ad Verlucionem exoriens per **Willey** viculum dela-
s prospicit ex opposito sepimentum militare amplum admo-
um, & profunda, eáque duplici fossa munitum, quod **Yanebery** Yanebury.
astle vocant vicini, Romanorum fuisse castrametationem ex
rma facilè agnoscas. Nadderus ex australi agri limite profusus
nuoso volumine, veluti anguis (vnde nomen inditum videa-
r) serpit non procul à **Warder** eleganti castro, quod olim Warder castle.
ntiquæ familiæ *de S. Martino* dictæ, nunc Matthæi Arunde-
Equitis clarissimi est habitatio, cui è regione obiacet *Hatch*, Baro Hatch.
uæ suum Baronem Eustachium de *Hatch* Edwardi primi tem-
ore iactat.

Vbi vero hi amnes confluunt, *Willey* **Wilton** oppidum suo Wilton.
omini adoptat, olim totius agri caput, cui & appellationem
cit, antiquitùs *Ellandunum* dictum. Hoc enim docent membra-
æ antiquæ, quæ expresè habent *Woolfhanum Ellanduni Comi-*
tem, id est Wiltoniæ; & alibi, *Ellanduni, id est, Wiltoniæ monasterio-*
rum posuisse. Ex hoc nomine **Ellan** quodammodo inducor hunc Alaunus fl.
unum ALANVM esse, quem Ptolemæus hoc tractu nominat.
d hoc Egbertus Occidentalium Saxonum rex secundum præ-
um anno reparatæ salutis 821. contra Beorwulfum Mercium
cit, sed vtrique tam funestũ, vt profluens ille sanguine Saxo-
ico redundârit. Ad hoc etiam anno reparatæ salutis 871. Alfre-

dus cum Danis congressus primò victor, ancipiti Martis aleâ tandem deuictus signa retulit. Saxonico verò sæculo inprimis cœnobium frequentia floruit, Velatarum virginum monasterio ornato. Rex Eadgarus (vt habent Annales) filiámq; suam Editham præfecit. Verùm ex antiqua Eadgari charta data 974. antiquius esse constat. Sic enim in illa scribitur. *Cœnobium quod ab auo meo Edwardo Rege in celebri loco qui à solstitiis noto Wiltun vocatur nomine fundatum.* Et in vita S. Edwardi Confessoris legimus. *Dum S. Edwardus monasterium B. Petri Westmonasterij molitur, Editha eius vxor Wiltoniæ vbi educata fuit regio opere lapideum monasterium pro ligneâ ecclesia inchoauit prosequuta affectum regis affectu suo.* Nec ita concidit hoc oppidum (licèt Sueni Dani rabie grauissimè & laceratum fuerit) donec Episcopi Sarisburienses viam, quæ priùs hàc in occiduas regiones itum est, deflexerint. Tum enim paulatim quasi contabuit, & nunc tantùm tenuis quidam viculus, Maiore tantummodò pro magistratu summo, & elegantissimis Comitis Penbrochiæ ædibus, quæ è diruto monasterio surrexerunt, gloriatur. Sed eius luminibus SORBIODVNVM olim, & nunc eius proles **Sarisbury** imprimis decorem fecérunt. Sic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Saxones posteà Seaŋȳ-bȳŋiȝ dixerunt, & vulgus Latinorum *Sarum* & *Sarisburia*. Itineraria enim ratio, & nominis vestigium, vetustate tacente, hoc contestentur. Quis enim ambigat Seaŋȳ-birig à Sorbioduno profluxisse, addito Saxonico Bȳŋiȝ quod Burgum sonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli oppidis addiderunt quæ æditiorem locum occupabant, vti hoc nostrum Sorbiodunum: vsque adeò vt quidam Britannicæ linguæ callentissimus mihi *Sorviodunum* collem siccum interpretatus fuerit, probabiliore certè coniectura, quàm qui à Sarone Berosi Magi, aut à Seuero Imper. magno conatu deduxérunt, *Seueriana* dixérunt. Collem enim æditiorem occupauit, &, vt inquit Malmesburiensis, *In vice ciuitatis castellum erat, muro vallatum non exiguo, cæteris commeatibus vtcunque valens, aquæ penuria laborans adeò, vt mirabili commercio aqua ibi vendatur*. Vnde quidam qui illo tempore vixit, de Sorbioduno antiquo.

Est ibi defectus lympha, sed copia cretæ,
Sæuit ibi ventus, sed philomela silet.

Ex parietinis quæ iam supersunt, operibus & munitionibus fuisse videtur, & ambitu quasi quingentos passus collegisse. Kinricus Saxo cùm fœlicissimè contra Britannos pugnasset

Sorbiodunum.

Old Sarisbury.

Dunum *quid Gallu & Britannis.*

uisset, anno 553. primus Saxonum expugnauit. Sub Edwardo Seniore Osmundus Episcopus Shireburnensis & Sunningensis, sedem suam huc transtulit, & Ecclesiam Cathedralem construxit, sed hæc Sueni Danifurore vnà cum oppido prostrata. Reuixit tamen vtrumque, & Guilielmus primus postquam Angliæ 1003.
lustrum condidisset, huc omnes regni ordines conuocauit, vt fidem sibi interposito iureiurando adstringerent, quo tempore, vt est in Censuali libro, *pro quinquaginta Hidis geldabat. De tertio denario Salisbery habet Rex* XX. *solidos ad pensum, de Cremento* LX. *libras ad Pondus.* Quod ideò noto quia vt apud veteres Romanos, ita apud nostros maiores pecunia & appendi & numerari solebat. Nec ita multis pòst annis, regnante Richardo primo, tùm *Pecunia appensa, & numerata.*
ob præsidiarij militis insolentiam, tùm aquæ penuriam, demigrârunt incolæ, & vix mille hinc passus, ad ortum Hybernum, loco humiliori, vbi quasi conceptaculum est plurimorum riuulorum, ad Auenæ, & Nadderi confluentes consedêrunt. Huius demigrationis meminit in suis epistolis Petrus Blesensis. Sic enim de antiquo Sorbioduno scripsit. *Erat locus ille ventis expositus, ste-* New Sarisbury.
rilis, aridus, desertus, erat ibi turris quasi in Siloem, qua habitatores loci onere longæ seruitutis oppressit. & posteà, *Captiua erat in monte illo Sarisburiensis ecclesia. Descendamus ergo fœlici auspicio ad conuallana, vbi valles abundabunt frumento, & campi spatiosi pinguescent.* Et Poeta iam dictus de eadem lusit

Quid Domini domus in castro? nisi fœderis arca
In templo Baalim; carcer vterque locus.

Locúmque illum in quem descenderant, sic describit.

Est in valle locus nemori venatibus apto
Contiguus, celeber fructibus, vber aquis.
Tale Creatoris matri natura creata
Hospitium toto quasijt orbe diu.

Cùm iam descendissent, vt ab ara Dei auspicarentur, Richardus Poure Episcopus, in loco amœnissimo, priùs **Meriefield** vocato, augustissimum specioſa structura tẽplum cum præcelsa pyramide & duplici vtrinque transepto inchoauit, quod sacra quadam hilaritate & maiestate venerabile quadragesimo pòst anno, maximis sumptibus peractum, & dedicatum anno 1258. præsente Rege Henrico tertio. De quo versificator ille vetustus non ineleganter,

Regis enim virtus templo spectabitur isto,
Præsulis affectus, artificúmque fides.

Sed multò elegantiùs clarissimus, & eruditissimus Daniel Rogersius.

Mira canam, Soles quot continet annus in vna
Tam numerosa, ferunt, ade, fenestra micat.
Marmoreásque capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet.
Totq; patent portæ quot mensibus annus abundat,
Res mira, at vera res celebrata fide.

Fenestras enim anni diebus, columnas & columellas anni integri horis, & portas duodecim mensibus numero respondere dicunt. Clausträque habet ex australi parte sua amplitudine, & elegantia nullis secunda, quibus adiungitur palatium Episcopi pulcherrimum: & ex altera parte seorsim à templo campanile excelsum & firmissimum. Opibus verò & prouentibus ita brevi accreuit, vt Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, & Præbendarios triginta tres honestissimis stipendijs alat, quibus *Residentes*, vt vocant, suas etiam pulcherrimas ædes templo adiunctas habent, & hæc omnia seorsim ab vrbe suis muribus inclusa. Ciues itidem, dum Episcopus Dei domum moliretur, certatim vrbem statuêrunt, Rempublicam stabiliérunt, in singulos vicos riuulos deriuârunt: fossam, quà perenni flumine non subluitur, duxêrunt, cùm licentiam muniendi à Simone Episcopo impetrauissent. Paulatimque ex veteris Sorbiodoni ruinis sic accreuit hæc noua Sarisburia, vt statim atque Regia authoritate, viam publicam quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint, facilè fuerit omnium vrbium in hoc tractu fecunda, summè frequens, & omnium rerum, præsertim piscium affatim copiosa, & amplissimo ornata foro in qua domus ciuica ex è ligno pulcherrima. Sed nihil est, quo perinde glorietur, ac Ioanne Iuello non ita pridem Episcopo, Theologiæ cognitione ad miraculum instructissimo, & purioris religionis propugnatore acerrimo. Sorbiodunum iam inde euanuit, regnanteque Henrico septimo omninò desertum, vt vix hodie supersit vnum & alterum propugnaculum castri, quod longo post tempore Sarisburiæ Comitum sedes fuit.

29 Edward. 3. Term. Hilarij. Duellum de Castro Sarum, vel Shirburn vt alij volunt.

De hoc castro lis regnante Edwardo 3. exorta est memorabilis, Robertus enim Episcopus Sarisburiensis Gulielmum de *Monte-acuto* Comitem Sarisburiæ ea formula iuris (quod *Breue de Recto* appellant Iuridici nostri) in ius de hoc Castro vocauit, ille respondit se duello ius suum defensurum. Vnde die constituto

tuto Episcopus pugilem produxit suum ad rapagula albo vestimento ad mediam vsque tibiam indutum. Cui superinductum sagum armis gentilitijs Episcopi depictum, quem subsequebatur miles baculum, & seruulus scutum gestans, statimque Comes suum simili vestitu manu induxit pugilem, quem comitabantur duo milites bacula alba gestantes. Cùm iam in arenam descensuri essent pugiles, iussi sunt secedere vt arma vtrinque explorarentur. Ex improuiso autem literæ Regis interuenerunt, vt ampliaretur caussa ne quid fraudi esset Regi. Interim verò conuenit inter eos, vt Comes acceptis 2500. Marcis, de iure in castro Episcopo & successoribus in perpetuum cederet.

Comites Sarisburia.

Comites suos Sarisburia hæc iam olim habuit quorum stemma paulò altiùs & veriùs ex Lacokensi historiola deducam. Gualtero de *Euereux* Comiti de *Rosmar* in Normannia latifundia assignauit in hoc agro munificentia Guilielmi Conquestoris, quæ Edwardo de *Sarisberia* dicto, filio iuniori in Anglia nato reliquit, vt alias in Normannia terras cum titulo Comitis de *Rosmar*. Gualtero filio natu maximo, cuius soboles paulò post defecit. Edwardus ille de *Sarisberia* floruit anno 20. Conquestoris sæpiusque memoratur sine Comitis titulo in libro Angliæ judiciario. Huius filius Gualterus monasteriolum ad *Bradenstok* construxit, ibique Canonici habitum senex induit, cùm Patricium qui Comes Sarisburiæ primus, ex Sibilla de *Cadurcis*, siue *Chaworth* suscepisset. Hic à Guidone de *Lusignian* in reditu è terra sancta interfectus, successorem habuit Guilielmum filium qui obijt Lutetiæ tempore Regis Richardi primi. Huius filia vnica Ela (nec plures numerat author meus) & titulo Comitis, & suo clypeo cæruleo sex leunculis aureis erectis ornato, Guilielmum de *Longa-spatha* filium naturalem regis Henrici 2. nuptijs honorauit. Huic filius erat Guilielmus bello sacro occisus 1250. Filius autem eius Guil. cui vti patri Henricus 3. offensior Comitis titulum abstulit, vnicam filiam Margaretam progenuit quæ ad Henricum *Lacy* Comitem Lincolniæ maritum honorem transtulit, cui vnam peperit filiam Aliciam *Lacy* coniugem Thomæ Comitis Lancastriæ. Inde Lancastrensis familia hæreditatem creuit: titulum verò posteà Guiliel. de *Monte-acuto* detulit Edwardus tertius. Hic duos suscepit liberos Guilielmum qui patri in honore successit, & sine prole obijt, Ioannemque Equitem auratum qui ante fratrem fatis concessit, cùm reliquisset è Margareta filia & hærede Domini de *Monte Hermerij* Ioannem

Historia monasterij Lacock.

Insignia Comitis Sarum.

Walsingham pag. 74.

Vide Comites Lancastriæ.

annem Sarisburiæ Comitem, qui cùm temporario eſſet ingenio, & Regi Henrico quarto perniciem moliretur, anno 1400. Ciceſtriæ interfectus erat. In integrum tamen reſtitutus eſt filius eius Thomas, vir inter ſummos Duces numerandus, ſiue laborem in negotijs, ſiue induſtriam in agendo, ſiue celeritatem in conficiendo ſpectes, qui dum Aureliam in Gallia obſideret, pila è tormento maiori vulneratus anno 1428. occubuit. Alicia filia eius vnica nupta Richardo Neuill, illum Comitis Sarisburiæ titulo adauxit, qui filium etiam Richardum ſucceſſorem habuit Warwici & Sarisburiæ Comitem, qui periculis lætus, ciuilis belli incendio patriam inuoluit, quo ipſe extinctus, Huius filiarum altera Iſabella nupſit Georgio Duci Clarentiæ Regis Edwardi 4. fratri, cui peperit Edwardum qui * puerulus, & Margaretam Richardi Poli vxorem quę ſexagenaria, vtrumq; capite truncatum. Filia altera Anna, vxor erat regis Richardi tertij, qui nepotum cæde regnum adeptus, è qua ſuſcepit Edwardum teneris annis defunctum. Sub hac vrbe ad Auonam *Dunſton*, ſiue *Donketon* aſſidet, Burgus, vt ferunt, antiquus, & Bogonis Southantonienſis ædibus clarus, qui inter heroum numerum ob celebratam verſiculis fortitudinem à populo relatus.

* *Sub Henr. 7.*

Bege vulgo Beauois.

Sarisburiam planities campeſtris vndique incingit, niſi ad ortum, quà adiacet viuarium ampliſſimum **Clarindon** conſeruandis, enutriendiſque animantibus feris peropportunum, & regijs ædibus quondam exornatum. De quo & viginti lucis incluſis ſic carmine luſit D. Mich. Maſchertus legum Doctor omni meliori doctrina verſatiſſimus.

Clarindon.

* *Hoc nomen ipſe Poëticè excogitauit.*

*Nobilis eſt lucus, ceruis cluſura, * Saronam*
Propter, & à claro vertice nomen habet,
Viginti hîc nemorum partito limite, boſcis
Ambitus eſt paſſus mille cuique ſuus.

Septentriones verſus ad VI. plùs minùs à Sarisburia milliaria, in illa planitie, inſana (vt Ciceronis verbo vtar) conſpicitur ſubſtructio. Intra foſſam enim ingentia, & rudia ſaxa, quorum nonnulla XXVIII. pedes altitudine, VII. latitudine colligunt, coronæ in modum triplici ſerie eriguntur, quibus alia quaſi tranſuerſaria, ſic innituntur, vt penſile videatur opus: vnde **Stone-henge** nobis nuncupatur, vti antiquis hiſtoricis *Gigantum Chorea* à magnitudine. Eius verò qualemcúnque delineationem cùm verbis ſatis commodè exprimi non poteſt, hîc operæ ſculptoris ſubiungendam curauimus.

Stone-henge.

*

Hoc

A. Saxa quæ vocantur Confessionis pedum S. Petri, & Pauli, distantia ab pedis, & altitudine pedum 7. emphaticè.

B. Saxa quæ vocantur Cruciata S. Andreæ.

C. Locus ubi ossa humana effodiuntur.

Hoc in miraculorum numerum referunt noſtrates. Vnde verò eiuſmodi ſaxa allata fuerint, cùm tota regione finitima vt ſtructiles lapides inueniantur, & quanam ratione ſubrecta, demirantur. De his non mihi ſubtiliùs diſputandum, ſed dolendum deplorandum obliteratos eſſe tanti monumenti authores. Attamen ſunt qui exiſtimant ſaxa illa non viua eſſe, id eſt, naturalia & exciſa, ſed factitia ex arena pura, & vnctuoſo aliquo cognmentata: quemadmodum illa trophæa quæ Eboracenſi agro vidimus. Et quid mirũ? Nonne apud Plinium legimus, puluerem Puteolanum fluctibus merſum protinùs fieri lapidem? & ciſternas Romæ ex arena foſſitia, & calce vehementiſſima ita conſtructas, vt lapides videantur. Fama obtinet Ambroſium Aurelianum, ſiue Vtherum eius fratrem in Britonum memoriam qui ibi Saxonum dolo, in colloquio ceciderunt, illa Merlini Mathematici opera poſuiſſe. Vnde Alexander Nechamus medij temporis Poëta, poëtico œſtro percitus, ſed non Apolline plenus, ſic luſit.

Saxa factitia.

Nobilis eſt lapidum ſtructura, Chorea Gigantum,
Ars experta ſuum poſſe, peregit opus.
Quod ne prodiret in lucem ſegniùs, artem
Se, viréſque ſuas conſuluiſſe reor.
Hoc opus adſcribit Merlino garrula fama,
Filia figmenti fabula vana refert.
Illa congerie fertur decorata fuiſſe
Tellus, qua mittit tot Palamedis anes.
Hinc tantum munus ſuſcepit Hibernia gaudens,
Nam virtus lapidi cuilibet ampla ſatis.
Nam reſperſus aquis magnam transfundit in illa
Vim, qua curari ſæpiùs ager eget.
Vther Pendragon molem tranſnexit ad Ambri
Fines, denicto victor ab hoſte means.
O quot nobilium, quot corpora ſacra virorum,
Illic Hengiſti proditione iacent.
Intercepta fuit gens inclita, gens generoſa
Intercepta, nimis credula, cauta minùs.
Sed tunc enituit præclari Conſulis Eldol
Virtus, qui latebo ſeptuaginta dedit.

Alij produnt Britannos hoc quaſi magnificum ſepulchrum eidem Ambroſio ſubſtruxiſſe eò loci, vbi hoſtili gladio ille perijt, vt publicis operibus contectus eſſet, eáque exſtructione, quæ ſe

ad

ad æternitatis memoriam, quasi virtutis ara. Certè ossa humana hìc sæpius effossa fuerunt, & pagus adiacet ad Auenam, qui Ambresbury, i. *Ambrosij vicus*, dicitur, vbi antiquos quosdam Reges sitos esse historia Britannica docet, & Eulogium ibi trecentorum monachorum cœnobium fuisse refert, quod nescio quis barbarus Gurmundus diripuit. Posteà Alfritha Eadgari Regis vxor, vt facinus in perimendo priuigno Edwardo Rege, pœnitentia, & opere aliquo expiaret, ædem superbam Monialibus hìc construxit. Ambrosius Aurelianus qui nomen fecit, Romano imperio iam propè confecto, purpuram, vt P. Diaconus testatur, in Britannia induit, patriæ labenti suppetias tulit, & bellicosi Arthuri operâ hostium impetus repressit, exercitus maximos ex animosis Germaniæ populis conflatos, occisis Hengisto, & Horsa ducibus, deleuit; & tandem collatis in hac planitie signis, animam patriæ reddidit. Cùm verò Gildas, & Beda huius parentes, purpurâ indutos occisósque scribant, illum Constantino æditum fuisse, qui Theodosio Iuniore IIII. Cos. in Britannia spe nominis Imperator designatus, & posteà Arelati interemptus fuerat, cur non asseuerantèr affirmârim? Ab Ambresbury cis Auonam vix ad quartum lapidem est Leporarium vulgò Cuerlie Warren, vbi maximus leporum prouentus, quorum venatu nobiles vicini recreantur, sed non tantus, vt militare auxilium aduersus eos petant accolæ, quod Balearicos fecisse apud Plinium legimus, licèt messibus itidem sint infesti. Non multò superiùs *Wolfhall* fuerunt ædes familiæ claræ Seimororum siue de *S. Mauro* qui amplam in hoc tractu hæreditatem Esturmiorum nuptijs adierunt. Hi in clypeo argenteo tres leones rubros dimidiatos gestarunt, & hæreditariò iure Balliui, & Guardiani erant forestæ de *Sauernac* quæ adiacet. In cuius memoriam Cornu eorum venatorium, magnum illud quidem & argento ornatum à Seimoris etiamnùm seruatur.

Ambresbury. *Ambrosius Aurelianus.* *Leporarium.* *Wolfhall.* *Esturmy sive Stumy.*

Paulò magis ad ortum Cunetio flumen Saxonicè Cynetan, vulgò *Kennet* oritur propè *Selbury* collem rotundum, & in fastigium æditum, qui hominum labore aggestus videatur, cùm ex ipsius collis forma, & terræ subsidentis facie. Cuiusmodi multi in hoc tractu rotundi & fastigiati cernuntur, *Beries* & *Burrowes* vocant, in occisorum militum memoriam excitati, ossa enim in illis reperiuntur, & legi in vsu fuisse Septentrionalibus, vt singuli milites prælio superstites tantum terræ quantum cassida capere poterant, in occisorum tumulos aggererent. Cunetio post pau-

Cunetio fl. Selbury hill. *Berries & Burrows Tumuli.*

ca.

ca emensa milliaria (per campos è quibus vasta saxa vt rupes passim eminent, vnde viculus ibi *Rockly* dictus) sui nominis vrbem inuisit, quæ CVNETIO Antonino dicitur, & ad XX. à Verlucione milliare locatur. Ad quam distantiam huic flumini Cunetioni antiqua illa vrbs nouo nomine Marleborow, olim Marleberge in collis decliui ab ortu in occasum protenditur. An hoc recentiùs factum fuerit nomen à Marga, quam Marle nostra lingua dicimus, & ad agros stercorandos vtimur, non facilè dixerim. Certè subiacet colli ex calce albicanti quam maiores nostri antequam hoc nomen Chalk, à calce Latinorum sunt mutuati, Marle dixerunt. Risu verò excipienda est illa à Merlini tumulo ducta notatio, quam hoc disticho in suo de diuinæ sapientiæ libro procudit Alexander Nechamus,

Merlini tumulus tibi Merlebrigia nomen
Fecit, testis erit Anglica lingua mihi.

Rockley. Marleborow.

Cunetionis huius, vnà cum nomine fatum, fortunáque cum antiquitatis memoria, à Saxonum ingressu ad Normannicum vsque seculum perijt; interposito enim tempore ne nomen quidem vsquàm in nostris historijs occurrit. Insequenti verò sæculo legimus Ioannem cognomento *Sine terra*, qui posteà Rex Angliæ, hîc castrum habuisse, quod Hubertus Cantuariensis Archiepiscopus expugnauit, quódque posteà celebratissimum fuit, cùm frequenti omnium totius Angliæ Ordinum conuentu, qui coniunctis sententijs ad tumultus sedandos legem tulêrunt, quæ Statutum de Marleborow, vulgò vocatur: tum Edwardi Walliæ principis cognomine *Nigri* incunabulis, cuius bellica virtus quàm plenissima manu, & quàm ornatissimè in cœlum tollimeruit. Nunc autem tempore deuictum, nihil aliud planè est, quàm rudetum; pauculæ sanè intra fossam supersunt mœnium reliquiæ, & diuersorium adiunctum pro castrò intersignium castri pretendit. Incolæ verò nihil magis ostentant quàm in proxima Ecclesia *Preshut* baptisterium, in quo Edwardus celeberrimus ille princeps Christo renatus erat. Nec tacendum sanè quod legi, quemlibet Burgensem hîc admissum duos canes leporarios, duos capos candidos, taurumque cãdidum, Maiori exhibere solere.

Eidem flumini etiam eadem ripa adiacet Ramesbury pratorum amœnitate nunc tantùm commendatus viculus, olim Episcoporum cathedra celebratus, qui huic agro præfuerunt, sed cathedra illâ Shirburnensi ab Hermanno octauo Episcopo coniuncta, demùm, vti dixi, Sarisburiam translata, omnem secum

Ramesbury.

secum famam hinc vnà transtulit, *quoniam apud Rameseriam* (vt habet Guil. Malmesburiensis) *nec Clericorum erat conuentus, nec erat quo sustentaretur.*

Huc vsque Wiltonienſem agrum perluſtrauimus, qui, vt eſt in Angliæ Notitia, (nec adnotare pigebit) *reddebat regi decem libras pro accipitre, viginti solidos pro summario, pro fœno centum solidos & erat quinque.*

Comites è varijs familijs paucos hæc Prouincia numerat, nam vt Weolſthanum omittamus, nullum (quod ſciam) ante Richardi II. tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eò honoris extulit, ſed huius fœlicitas cum ſuo principe & ſtetit, & cecidit, quum enim ille regno exturbatus, hic capite mulctatus. Nec multis pòſt annis ſucceſſorem habuit Iacobum Butlerum Ormondiæ Comitem. Inde cùm Lancaſtrenſes iacerent, ad Ioannem Stafford ſecundum Humfredi Ducis Buchinghamiæ filium, vnumque & alterum ex illa familia beneficio Edwardi IIII. deuenit. Demùm verò Butleri illius, quem dixi, è fratre neptis in Belleniorum familiam hunc titulum Regis gratia intulit, Thomas enim Bollen Wiltoniæ Comes creatus, cuius maior filia Anna in Regiam domum matrimonio ab Henrico VIII. aſſumpta, Diuam ELIZABETHAM Britanniæ amorem, & orbis delicias nobis peperit. Cæterùm Edwardus VI. hanc dignitatem poſteà Guilielmo Pouletto ſummo Angliæ Quæſtori contulit, in cuius familia etiamnum remanet. *Comites Wiltonia.*

Parecias 304, continet hic Comitatus.

Vantshire.

WIltonienſibus proxima eſt, quę quondam Saxonibus Hantscyre, nunc vulgò **Vantshire**, cuius partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum ſpectaſſe non eſt cur dubitemus. Ab occaſu Dorſettiam, & Wiltoniam ab Auſtro Oceanum, ab Ortu Suſſexiam & Surreiam, & à Septentrione Bercheriam attingit. Prouinciola eſt frugum prouentu ferax, ſyluarum denſitate amœna, paſcuorum fœcunditate

dicate læta, & à maritimis commoditatibus fœliciſſima, vtpote quæ crebris interſciſſa æſtuarijs mercaturis faciendis admodum opportuna. In Romanorum poteſtatem cum primis redacta fuiſſe creditur, Galfredus enim Monumethenſis Veſpaſianum debellaſſe author eſt, & hac in re vt illi credamus ratio ſatis probabilis poſtulat. Dio enim teſtatur Plautium, & Veſpaſianum, cùm ſub Claudio Britanniam aggrederẽtur, copijs in tres partes diſtributis, nẽ vno loco appellentes littore prohiberi poſſint, inſulam petijſſe: & ex Suetonio docemur Veſpaſianum in ea expeditione triciès cùm hoſte pugnâſſe, Vectam inſulam, quæ huic agro obiacet, & duas validiſſimas gentes in deditionem redegiſſe. Ob quas victorias, & Oceanum fœliciter permenſum, ipſum Veſpaſianum, quaſi Cæſare fœliciorem ſic affatur Val. Flaccus,

Veſpaſianum.

O tu pelagi cui maior aperti
Fama, Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Et de ipſo cecinit Apollonius Collatius Nouarienſis.

Ille quidem nuper fœlici Marte Britannos
Fuderat.

Quomodò verò in hoc bello, Veſpaſianum à Britannis arctiſſimè obſeſſum Titus filius periculo exemit, quomodo item anguis innoxius ipſum tunc temporis complexus eſt, quod in Imperij omen arripuit, tibi dixerint Dio, & Forcatulus. Ego verò quod inſtituti mei eſt, ab Occidentali huius prouinciæ limine exordiar, primùm oram maritimam, & quæ effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Auena ſiue *Auona.*

Iuxta Occidentalem limitem alueum placidè agit *Auon*, & vbi primùm hunc agrum influit, Cerdici eſt vadum, olim *Cerdicks-ford*, poſteà *Cerdeford*, nunc contracto vocabulo *Chardford* à Cerdico bellicoſo Saxone denominatum. Hic enim Cerdicus ille collatis cum Britannis ſignis ita eos fregit, vt non ſolùm imperij ſui fines protenderit, ſed etiam facile bellum poſteris tradiderit. Cùm anteà anno ſalutis 508. magna belli contentione *Natanleod* regulum Britannicum cum magno Britannorum numero hoc tractu ſuperauiſſet, è cuius nomine etiam regiunculam in hoc tractu *Natanleod* appellatam fuiſſe legimus. Verum hęc alterius ſunt loci. Inde flumen delabitur per Regnwod, ſiue Ringwood, in libro Anglię Cẽſuali *Rincewed*. Quod Regnvm eſt Regnorũ oppidũ, cuius meminit Antoninus, cùm Itineris ſui

Cerdicks ford. Cerdici vadum.

509

Natanleod.

Regnum. Ringwood.

ùm nominis reliquiæ, & significatio fidem faciunt: **Kingwood** enim Saxonica adiectione, Regnorum syluam significare videtur. Magni nominis olim fuisse, Centuria quæ adiacet inde nominata persuadet, nunc tantùm rerum venalium foro est celebre. Hinc digressus Auena hospitio suo excipit à Durotrigibus Scurum, vbi ad confluentes intersidet emporiolum frequens, hodiè ab æde Christo sacrâ **Christ church**, olim quòd inter amnes interpositum, **Twinamburne**, eodem planè sensu, quo Italiæ *Interamna*. Castello quondam firmatum, & antiqua Præbendariorum ecclesia ornatum quæ Saxonico seculo constructa, à Radulpho Flammard Episcopo Dunelmensi (qui ibi Decanum egerat) regnante Guilielmo Rufo restaurata, & à Richardo de *Riparijs* Deuoniæ Comite, cui Rex Henricus hunc locum in feodum contulit, magnis redditibus locupletata, ad Regis Henrici VIII. tempora, & summam illam monasteriorum horam fuit celeberrima. Sub hoc Sturus, & Auena vno coniuncti ostio in mare effunduntur, quod Ptolemæus ALAVNI fl. ostium dixit, & rectè quidem. Nam *Auenam* proprium fuisse huic nomen minimè credam, cùm sit commune, & Britanni ea dictione omnia flumina designent. Alaunum autem olim dictum existimarim, quòd eius nominis superstites sint reliquiæ in viculis assidentibus, vtpote in **Allinton, Vale, & Allingham.**

Christ church. Twinham. Regiftrum Monafterij. Alaunus fl.

Ad huius ripam Orientalem Guilielmus Normannus oppidis, villis, & sacris ædibus longè latéque excisis, miserísque incolis eiectis, omnia per triginta plus minùs in ambitu milliaria, in ferarum lustra, & saltum redegit, quem nos **Newforest**, Angli illo seculo **Ytene** dixerunt. Verùm hanc rem si placet, antiqui scriptoris Gualt. Mapæi verbis habe. *Terram Deo & hominibus abstulit, vt eam diceret feris, & canum lusibus; à qua triginta sex matrices ecclesias extirpauit, & populum earum dedit exterminio.* Hoc autem fecit vel ad tutiorem accessum in Angliam Normannis suis præstandum (Normanniæ enim obiacet,) si eum quasi bello munctum, grauior in hac insula tempestas exciperet, vel ad voluptatem, quam ex venatione caperet, vel ad pecuniam sibi vndiquáque corradendam. Ille enim feris, quàm hominibus æquior, pecuniariam mulctam, eámque grauissimam, & supplicia alia grauiora constituit, si quis suas feras venaretur. Sed huic regis importuno facto diuina vindicta non diu defuit. Richardus enim filius eius secundò genitus, & Guilielmus Rufus Rex Angliæ, alter etiam filius in hoc saltu perierunt; hic sagitta à

Newforeft. Eulogium.

Gualtero Tirello fortuitò transfixus, ille pestilenti aura afflatus. Henricus item è Roberto filio natu maximo nepos, dum in hac feras contentiùs insectaretur, ramusculis appensus animam efflauit, vt etiam nepotes parentum delicta luere doceamur. De hac foresta circumferuntur I. Whiti Episcopi Wintoniensis versiculi, quos, quamuis falsò Rufum regem instituisse innuant, cùm multis tamen placeant, mihi etiam hoc in loco subiungere non displiceat.

Templa adimit diuis, fora ciuibus, arua colonis
Rufus, & instituit Beaulensi in rure forestam,
Rex cervum insequitur, Regem vindicta, Tirellum
Non bene prouisum transfixit acumine ferri.

Beaulieu. Asyla.

Beaulense rus vocat, eò quòd in proximo Ioannes Rex monasteriolum posuit, à bello situ *Beaulieu* dictum, quod ad patrum vsque memoriam celeberrimum: asylum vtique intemeratum, & tutus perfugis receptus, vnde homicidas quantumuis scelestos, vel læsæ maiestatis reos abripere nefas, & piaculum nostri quondam existimarunt. Adeò vt maiores nostri, cùm eiusmodi Asyla, siue templa (vt vocant) misericordiæ passim per Angliam instituerunt, Romulum sibi potiùs in exemplum proposuisse videantur, quàm Mosem, qui consulti homicidij reos ab altaribus euelli iussit, vt moriantur. Illíque tantùm asylum collocauit, qui fortuitum homicidium perpetrassent.

Exodi 21. Iosephus lib. Antiq. 4.

Verùm ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hic situs est, præsidio nudus, & hosti expositus iaceret, Henricus VIII. munitionibus armare cœpit. In lingula enim longiùs prominente, vnde breuissimus in Vectam insulam traiectus, Hurst castellum extruxit, quod mari circumquáque minatur. Magísque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitauit, Calshot, pro Caldshore vocant, vt Southantonensis portus ingressum tueretur. Hìc enim retractis magno recessu littoribus, & Vectæ insulæ obiectu portus fit egregius, quem Ptolemæus TRISANTONIS fl. ostium vocat, vt mea quidem fert opinio, pro *Trisanton*, id est, æstuarium *Anton*. Eodem enim ferè nomine Nennio antiquo authori *Trahannoni ostium* appellatur. Flumen autem influens, quod hodie Test, superiori ætate, vt est in Sanctorum vitis, Terstan, atq; olim *Ant*, vel *Anton*, dictum fuisse Southampton, Andouer, & Yanton oppida quæ incumbunt, quodammodo loquuntur. Tantùm abest, vt ab Hamtmone Romano ibi interfecto dictum credam: quod tamen fabulatur Monumetha-

Trisantonis fl. ostium.

ſis, & Poeta eius aſſecla, qui de Hammone ſic ludit.

Ruit huc, illúcq; ruentem
Occupat Arviragus, eiúſq; in margine ripæ
Amputat enſe caput, nomen tenet inde peremptí
Hammonis portus, longúmq; tenebit in ævum.

Cæterùm huic portui imponitur **South-hanton** vrbecula, in cuius proximo ad Ortum æſtiuum, alia eôdem nomine olim floruit, quæ CLAVSENTVM Antonini tam ex diſtantia hinc à *Regno*, quàm inde à *Venta* videatur: vtque *Triſanton*, Antoni æſtuarium, ſic *Clauſentum* portum *Entum* Britannicè ſignificat. *Claudh* enim Britannis idem denotare accépi, quod χωὸς λαυὸν Græcis, id eſt, portus effoſſa terra extructus. **Yanton** autem & **Yenton**, hunc locum dictum fuiſſe, non eſt cur quiſquam dubitet, cùm in libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus primus, totus ager expreſsè **Yantſcyre**, & **Yentſcyre** alibi dicatur, & ipſum oppidum ab auſtrali ſitu **Southanton**. Cuiuſmodi fuerit non facilè quis dixerit, ſedem habuit eò loci, vbi campus eſt, quem nunc S. Mariæ vocant, & ad portum vſque pertigit, & alteram fluminis ripam occupaſſe videatur, nam paulò ſuperiùs ex oppoſito ad *Bittern* Franciſcus Milles vir optimus qui illic habitat, mihi oſtẽdit rudera, parietinas & foſſas antiqui caſtri quod in ambitu quingentos paſſus colligit, & accedente æſtu tribus ex partibus aquis latè circumfunditur. Vetuſtatem verò ita probant antiqui Romanorũ imperatorum nummi ſubinde effoſſi, vt ſi non fuerit caſtrum veteris Clauſenti, facilè iudices ex illis munimẽtis fuiſſe, quæ Romani in littore Oceani ad meridianam plagam (vt habet Gildas) ad reprimendas pyraticas Saxonum deprædationes collocârunt. Cùm omnia Danicis bellis fracta, & debilitata, eorum etiam direptioni Hantona vetus anno Domini 980. reſta fuit, & Guilielmi illius primi temporibus, vt ex eius libro loquar, habuit Rex in eo tantùm *octoginta homines in domi-*. Sed ante ducentiſſimum annum, cùm Edwardus III. Rex Angliæ, & Philippus Valeſius de ſummo Imperij Gallici decertârent, à Gallis incenſa deflagrauit. E cuius ſtatim cineribus, loco commodiore emicuit, quæ nunc cernitur vrbecula, duobus fluminibus interpoſita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris, ciuium fortunis, & mercatorum concurſu opulenta, duplici foſſa, mœnibus validis, crebris interpoſitis propugnaculis circumſepta, & ad portus tutelam caſtellum è quadrato ſaxo firmiſſimum aggeſta in magnam altitudinem

Southanton.

Clauſentum.

Bittern.

mole exurgit à Richardo II. constructum. Memorabile est illud potentissimi Canuti Regis factum, quo assentatorem, qui omnia ad regis vultum, & nutum conuerti asserebat, hoc in loco repressit. *Sedile suum*, inquit Huntingdonensis, *in littore maris cùm ascenderet, statui iussit. Dixit autem mari ascendenti, Tua mea ditionis es, & terra in qua sedeo mea est, nec fuit qui impunè meis resisteret imperio. Impero igitur tibi ne in terram meam ascendas, nec vestes, nec membra dominatoris tui madefacias. Mare verò more conscendens pedes Regis sine reuerentia madefecit. Ille igitur resiliens, ait. Sciant omnes habitantes orbem, vanam & friuolam regum esse potentiam, nec regis quempiam nomine dignum præter eum cuius nutui cælum, terra, mare legibus obediunt æternis, Nec usquam posteà coronam sibi imposuit, &c.*

Canuti regis.

Fluminum illorum, quibus hæc vrbecula interponitur occidentale, nunc *Test*, olim vt opinamur *Anton*, è Chute saltu exiens primùm **Andouer** adit, Saxonicè Anꝺeaꝼaꝛan, id est, Anus traiectus, vbi anno salutis 993. Ethelredus rex Angliæ, cùm Dani eius regnum vndiq; raptarent, vt fessas regiones tuta, & tranquilla pace tandem refoueret, Aulafum Danum in suam familiam adoptione, quæ tamen statim irrita, inseruit; nec enim tantus honor barbari animum à rapinis auocare poterat. Inde haud procul à **Whꝛwell** defluit vbi Ælfritha regina monasterium construxit, vt expiaret grauissimum illud scelus quo tollendo Edwardum regem priuignũ nefariè se astrinxit, & etiam ceden mariti sui prioris Athelwoldi Comitis nobilissimi elueret, quem Edgarus Rex huc venandi gratia euocatum transfixit, quòd sibi in amatorijs consilijs illusisset & hanc ipsam Ælfritham formi ante omnes eo sæculo venustissimâ malis artibus sibi præripuisset. Posteà BRIGE, vel BRAGE, vetustum item oppidum ab Antonino ad IX. à Sorbioduno lapidem collocatum quærit Testus, ad quam distantiam inter Sarisburiam, & Wintoniam *Broughton* viculum rusticum haud procul à sua ripa inuênit, qui si BRAGE non fuerit, tunc eradicatum credimus, cùm omnia hæc in loco complanaret Guilielmus Normannus, vt saltum, quem dixi, conficeret. **Rumsey** deinde, Saxonicè Rumꝛeȝ, ab Eadgaro Rege velatis virginibus quarum templum adhuc superest, consecratum inuisit hic noster fluuius, & mox in portum Antonensem fertur ad *Arundinis vadum*, quod Beda dixit, & **Redꝛoꝛd** interpretatus est, nunc autem à ponte vbi vadum fuit, pro **Redꝛoꝛd**, **Redbꝛidge** dicitur, ad quod enascente Saxo-

Andouer.

Aulaphus ab Ethelredo adoptatus.

Brige.

Rumsey.

Redbridge.

nica

nica Ecclesia monasterium floruit, cuius Abbas Cymberth Arcandi Britanni Vectæ Regis duos fratres puerulos salutari, vt author est Beda, baptismatis aqua perfudit carnificis manum iam iam subituros. Hi enim cùm Cedwalla Saxo Vectam insulam oppugnaret, fuga sibi consulentes ad *Lapidem* oppidulum deliuerunt, donec proditi, Cedwallæ iussu interficerentur. Quod verò fuerit hoc oppidulum *Ad Lapidem*, si fortè rogites, Stanham dixero, proximum scilicet à Redbridge, viculum; quod pro me ipsa nominis significatio facillimè probet. Alterum flumen, quod ad Orientalem Southantonis partem effluit, Aresford vulgò dicitur, à mercatorio oppido, non ita procul à lacu è quo profluit. Huius ripæ Occidentali imponitur clarissima Britannicorum Belgarum ciuitas, Ptolæmeo & Antonino VENTA BELGARVM, Britannis etiamnùm *Caer Gwent*, Saxonibus olim Pinvancester, vulgo Latinorum *Wintonia*, nobis hodiè Wintchester. Non desunt tamen, qui hanc Simenorum Ventam asserunt, Bristoliamq; Ventæ Belgarum nomine honestant; sed nullos fuisse in hac insula Simenos, cùm ad Icenos deuenero, docebo. Interea verò si oppida Ventæ apud Antoninum adiacentia, vel vt formicæ semitas alibi quærant, quo coniecturam suam confirment, nihil quicquam inuenient. *Venta Belgarum.* Wintchester.

Ventæ huius etymum alij à Vento, alij à Vino, alij à Wina Episcopo petunt, qui omnes Bonæ menti litarent. Potior mihi videtur Lelandi nostri opinio, qui à *Guin*, siue *Guen* Britannorum, i. *albo* deduxit, ita vt *Caer Guin*, Albam vrbem significet. Et quî non? cùm ab albedine prisci Latini *Albam Longam*, & *Albam Regiam* ciuitates denominârint, Græci itidem *Leucam*, *Leucadem*, & alia ab albedine loca nominata habuerint. Hæc etenim Venta, vti & aliæ duæ eiusdem cognominis, Venta Silurum, & Venta Icenorum, in solo ex creta, & argilla albicanti collocatur.

Vrbs proculdubiò Romanis seculis insignis, vtpotè in qua textrina sua sacra Imperatores Romani habuisse videntur, cùm inter Britanniæ Ventas facilè fuerit primaria, & Italiæ proxima. In Notitiarum enim libro, Procurator Cynegij in Britannis Ventensis, siue Bentensis memoratur, vbi Iurisconsultorum flos vnicus Iac. Cuiacius Gynæcij legit, & sacrum textrinum in suis ad Cod. Paratitlis interpretatur. Iuxtaque sentit Guidus Pancirolus, scribitque illa Gynæcia constituta fuisse *texendis principis militúmque vestibus, nauium velis, stragulis linteis, & alijs* *Cynegium Rom. Im. in Britannia.* *Gynæcium.*

ad instruendas mansiones necessarijs. Procuratorem tamen illum canes Imperatoribus hîc curâsse existimauit Wolphgangus Lazius. Et canes sanè nostri primas inter Europæos omnes tulerunt; vsque adeò, vt Strabone teste, nostri Canes milites essent, priscíque Galli etiam in bello vterentur, & Amphitheatralibus illis, aliísque Romanorum venationibus expeterentur. Erant enim (authore Strabone) ἐνφυῆ πρὸς τὰς κυνηγίας, id est, *ad venationem naturali præstantes facultate.* Vnde de illis Claudianus:

Canes Britannici.

Magnáque taurorum fracturi colla Britanni.

Nemesianus item,

diuisa Britannia mittit
Veloces, nostrîque orbis venatibus aptos.

Gratius etiam de illorum pretio, & præstantia.

Quòd freta si Morinûm dubio refluentia ponte
Veneris, atque ipsos libeat penetrare Britannos,
O quanta est merces, & quantum impendia supra.

A Gase-hound. *Agasæus canis Britannicus.*

Ipsum quoque Agasæum nostrum, quem etiamnum A Gase-hound vocamus, norunt, & in precio habuêrunt antiqui illi Graeci. Quod Oppianus in primo Cynegeticorum tibi dicet.

Ἔστι δ' ἤτοι σκυλάκων γένος ἄλκιμον ἰχνεύτηρον,
Βαιὸν, ἀτὰρ μεγάλης ἀντάξιον ἔμμορε δοιῆς.
Τὴν πεφάσιν ἄγειν φῦλα Βρεταινῶν ἀιολοπώλων,
Αὐτὰρ ὀπιπλήσιν σφὰς Ἀγασαίους ὀνόμηναν·
Τῶν ἤτοι μέγεθος μὲν ὀμώτιον ὑπλοτέροισι
Λίχνοις ὀκριόεσσι πεπιζήεσσι κυσίν.

Quæ sic Latinè conuertit Bodinus.

Est etiam catuli species indagine clara,
Corpus huic breue, magnifico sed corpore digna,
Picta Britannorum gens illos effera bello
Nutrit, Agasæósque vocat, vilissima forma
Corporis, vt credas parasitos esse latrantes.

Sed hæc parerga sunto.

Constans è Monacho Cæsar.

In hac vrbe, vt historici nostri produnt, Romanis temporibus Constans ille Monachus fuit, quem primò Cæsarem, & posteà Augustum designauit pater Constantinus, qui contra Honorium spe nominis purpuram induerat. *Iampridem enim,* vt habet Zosimus, de illo tempore loquens, *tàm vrbibus, quàm vicis populosa collegia habuerunt monachi,* & huius Collegij parietinæ illæ antiquæ quæ tanta crassitie & firmitate ad portam occiduam

cathedralis

athedralis eccleſiæ cernuntur, reliquiæ eſſe videantur. Verùm Cæſareus iſte Monachus hinc eductus paternæ ambitionis, & pretæ religionis citò pœnas morte dependit. Saxonica Heptarchia, ſemel atque iterum claudibus afflicta tandem reuixit, Occidentaliúmque Saxonum Regia fuit, magnificis templis, epiſcopalíque ſede exculta, & ſex officinis monetarijs ab Athelſtano Rege inſtructa. Normannicis etiam temporibus inclaruit, Archiuúmque, ſiue publicorum monumentorum receptaculum hîc conſtitutum. Diúque floruit, niſi quòd vno & altero incendio fortuito deformata, & militari inſolentia, inteſtino bello direpta. Vnde Nechamus noſter, qui illa ætate floruit.

Guintoniam titulis claram, gazíſque repletam
Nouerunt veterum tempora priſca patrum.
Sed iam ſacra fames auri, iam cæcus habendi,
Vrbibus egregijs parcere neſcit amor.

Hęc tamen ſolatus eſt damna Edwardus III. cùm pannorum, & lanarum emporium, quod vulgò **the Staple** vocamus, in hâc conſtituerit. Quæ vrbis fuerit his ſuperioribus annis facies non facilè quis dixerit, quam, vt ille habet Nechamus:

flammis toties gens aliena dedit.
Hinc facies vrbis toties mutata, dolorem
Pretendit, caſus nuntia vera ſui.

Noſtra ætate ſatis eſt frequens, fluminis diuortijs irrigua, ab ortu in occaſum porrectior, mille quingentos plùs minùs paſſus ambitu intra mœnia colligit, quæ ſex portis patent, longioribus ad vnamquamque procurrentibus ſuburbijs. Ad occiduæ portæ auſtralem partem caſtrum eminet vetuſtum, ſæpius obſidione cinctum, ſed tùm grauiſſimè, cùm Matildis Auguſta contra Stephanum regem propugnaret, & demùm, diuulgato ſe diem obijſſe, loculo, quaſi mortua, elata, hoſtes eluderet. De menſa illa circulari, ſiue orbiculari muro hîc appenſa, quam vulgus hominum tanquam Arthurianam menſam ſuſpicit, nihil eſt quod dicam, niſi recentioris eſſe ætatis. Superioribus enim ſæculis, cùm virtutis bellicæ exercendæ gratia, militares decurſiones, (*Torneamenta* vocant) frequentèr haberentur; huiuſmodi menſis vſi erant, ne quod diſcrimen inter nobiles ex ambitione exiſteret: & veteri ſanè, vt videtur, inſtituto. Gallos enim antiquos circularibus menſis circumſediſſe, Armigeroſque eorum ſcuta ferentes à tergo adſtitiſſe, memorat in libro Deipnoſoph.

Tabula rotunda.

Torneamenta.

noſoph. 4. Athenæus. In media ferè vrbe, ſed magis ad Auſtrum, Kenelwalchius Occidentalium Saxonum Rex, poſt durum illud Monachorum Romano ſæculo collegium, *Primùm*, vt inquit Malmesb. *Deo templum poſuit, per id temporis pulcherrimum, quo loco poſteritas in ſede epiſcopali fundanda, etſi anguſtiori prima, eadem tamen cucurrit veſtigia.* Huic ſedi iam inde à Wina, quem Kenelwalchius illè primum inſtituit Epiſcopum, præfuerunt Epiſcopi non minùs opulentia & honore, quàm ſanctimonia clari, Archiepiſcopi ſcilicet Cantuarienſis Cancellarij, & Georgianis Equitibus à ſacris, qui ſubinde magnis impenſis hoc templum inſtaurârunt, ſcilicet Edingtonus & Walkelinus, ſed præcipuè Wickhamus qui occiduam eccleſiæ partem à choro, nouo & eleganti ſanè opere immenſo ſumptu extruxit, in cuius medio ipſius inter duas columnas cernitur ſepulchrum. Nouiſque ſubinde patronis præſules conſecrârunt, Amphibalo, Petro, Suithino, & demum S. Trinitati, quo nomine nunc innoteſcit. Saxonibus etiam, quibus ſummo in honore erat ob quorundam Regum ſepulturam, quorum oſſa collegit Rich. Fox Epiſcopus & ciſtulis inauratis in ſummitate parietis qui ſuperiorem chori partem incingit cum ſuis inſcriptionibus diſpoſuit. Ealden mynſtep, id eſt, *Vetus monaſterium*, hoc olim dictum erat, ratione alterius recentioris Nepan mynſtep, id eſt, *Nouum monaſterium*. Quod Alfredus fundauit, *& ad conſtruendum eiuſdem officinas mercatus ab Epiſcopo terræ ſpatium, ad vnum quemque pedem marcam pondere publico penſitauit*, Hoc vetò vti illud vetuſtius coniugatis presbyteris poſitum erat, qui poſteà miraculo Crucis loquentis, & eorum inſtitutum improbantis, à Dunſtano Archiepiſcopo Cantuarienſi exturbati, & in eorum locum monachi ſubſtituti. Hæc monaſteria contiguis parietibus ita vicina erant, vt voces canentium in altero alijs obſtreperent, vnde cùm ſimultates monachi inuicem exercerent, quæ poſteà in inimicitias prorupêrunt; & aquarum magna vis collecta ab Occidentali porta per deuexos vicos defluens ad nouum hoc monaſterium ſtagnaret, aëremque inſalubrem exhalaret: poſt ducentiſſimum ab ipſo conditum annum, templum in Septentrionale vrbis ſuburbium, quod Hyde dicunt, tranſlatum erat. Vbi Henrico primo permittente, monaſterium ampliſſimum & pulcherrimum conſtruxêrunt monachi, quod paucis interiectis annis, dolo Henrici Epiſcopi Wintonienſis (vt priuata loci huius hiſtoriola teſtatur) miſerè deflagrauit.

Epiſcopi Wintonienſes.

Speculum Viuentij.

Hide Abbatia.

grauit. Quo incendio crux, Danici Canuti donarium, in quod, (vt ſchidæ habent antiquæ) totius Angliæ annuum reditum contulerat, abſumpta fuit, Monaſterium nihilominùs reſuſcitatum in miram amplitudinem, vt ipſæ ruinæ iam loquuntur, ad funeſtam vſque monachorum periodum ſenſim excreuit. Tunc enim hoc demolitum, & in illud alterum S. Trinitatis, quod Cathedralis eſt Eccleſia, exturbatis monachis, Decanus, & Præbendarij XII. ſunt inducti. Ad Eccleſiæ cathedralis orientalem partem Epiſcoporum palatium ampliſſimum, *Wolueſey* dictum, crebris turribus incinctum, riuulóque ferè circumfuſum, ad mœnia pertingit, & in Auſtrali ſuburbio Collegium elegans è regione proſpectat, quod Guil. Wickhamus huius ſedis Epiſcopus, maximus inter Anglos bonarum literarum pater & patronus, cuius laus omni ſeculorum memoria vigebit, in ſcholam conſtruxit, & dicauit, è qua fœliciſſimus eſt doctiſſimorum in Remp. & eccleſiam prouentus. In hoc enim Guardianus, Socij X. ſcholarchæ duo, & Scholaſtici LXX. aliíque nonnulli honeſtiſſimè aluntur. Alia etiam eximia erant in hac vrbe ædificia, (fuerunt enim plurima religioni conſecrata) quæ cùm tempus expugnarit, memorare non libet, Parthenonem tamen illam, ſiue virginum monaſterium quod Alfwida Alfredi regis vxor poſuit, præterire nolo, cùm longè celeberrimum fuerit, vt reliquiæ iam oſtendunt, & ex hoc Matildem Malcolmi Scotorum regis filiam ſibi in vxorem acceperit Henricus primus, per quam veterum regum Anglorum ſtirps Normannicæ coaluit. Illa enim Edmundi *Ferrei lateris* ex Edwardo *Exule* neptis: mulier cùm ceteris virtutibus, quæ quidem dignæ regina eſſent, ornata omnibus; tùm veræ pietatis incredibili ſtudio flagrans. Vnde in eius laudem vetus eſt Tetraſtichon.

Collegium wichamicum.
Guil. Wictamus.
S. Mariæ Abbay.
Matildis vxor Henr. primi.

Proſpera non lætam fecere, nec aſpera triſtem,
Aſpera riſus ei, proſpera terror erant.
Non decor effecit fragilem, non ſceptra ſuperbam;
Sola potens humilis, ſola pudica decens.

De Guidone Waruicenſi qui ſingulari certamine Colbrandum illum Danicum Typhoëum hîc deuicit, de Waldeofo Huntingdoniæ Comite hîc capite truncato, vbi poſteà capella fuit S. Ægidij, & egregio illo Sanctæ Crucis Xenodochio adiuncto, ab Henrico Bleſenſi Regis Stephani fratre, & huius vrbis Epiſcopo fundato, & Henrico de *Beaufort* Cardinale adaucto non eſt cur aliquid dicam; cùm ex hiſtorijs ſint omnibus perumgatiſſima.

gatissima.

Comites Wintoniæ. Quód ad Wintoniæ Comites spectat, post Clitonem Saxonem à Normannis auito honore exturbatum, Iohannes Rex Saërum *Quincy* Wintoniæ Comitem dixit, qui vsus est pro insignibus baltheo militari *Fesse* vocant, cum* lemnisco septemplici vt in sigillo vidimus. Sed in filio Rogero qui septem Rhombulos aureos euacuatos in sanguineo scuto gestauit, cùm masculam prolem non suscepisset ex Helena primogenita filia & cohærede Alani principis Gallouidiæ in Scotia, honor ille euanuit; tres verò filiæ Guilielmo de *Ferrarijs* Comiti Derbiæ, Alano Zouchæo, & Comino Buchaniæ in Scotia Comiti enuptæ cum amplissimis prædijs in vtroque regno fuerunt. Longo post tempore, Hugo *de Spencer* eo titulo à Rege Edwardo secundo nobilitatus erat, læsæque maiestatis reus honorem cum vita amisit. Posteà Edwardi III. beneficentia Ludouicus Brugensis Belga, Baro de *Gruthuse*, & princeps *Stenbusij* hunc titulum cum insignibus Rog. Quincij non dissimilibus, gestauit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VIII. in manus tradidit. Nostra verò memoria Guilielmum Poulettum, Angliæ Thesaurarium nouo Marchionis Wintoniæ titulo honorauit Edwardus VI. quo etiam eius posteri nunc fruuntur. Ventæ huius longitudinem part. XXII. Latitudinem LI. grad. esse, superioris ætatis obseruationes docuêrunt.

Insignia Quinciorum.

*A Lable of 7.

Hamble. A Venta magis ad ortum, **Hamble** fluuius vasto ore in Oceanum profunditur, *Homelea* Bedæ dicitur, qui, vt habet ille, per terras Iutarum *Solente* intrat, sic enim illi vocatur fretum, quod Vectam insulam, & Britanniam interluit, in quo statis horis æstus reciprocatio vtrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occursans, tantam admirationem antiquis illis fecit, vt in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. De quo en tibi ipsâ Bedæ verba. *Bini æstus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali erumpunt, sibimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, vltra ostium fluminis Homeleæ, finitóque conflictu in Oceanum refusi vnde venerant, redeunt.* In hoc fretum etiam euoluitur fluuiolus qui prope *Warnford* ortus transit inter Forrestas de *Waltham*, vbi ædes fuit ample Episcopi Wintoniensis, & de *Bere* per *Tichfeld* quòdam monasteriolũ à Petro de *Rupibus* Episcopo Winton. positũ, nũc primariam sedem Writheosleorum Southantoniæ Comitum. Inde flexuoso anfractu statim retrahitur littus, finúmque **Portsey** insula efficit, in cuius interiori

Solente.

Tichfeld.

Portsey.

teriori receſſu floruit olim *Portperis*; ad quem Veſpaſianum appuliſſe noſtri produnt, Saxones nouo nomine **Portcheſter** dixerunt, non à Porta Saxone, ſed à portu: Ptolemæo enim Μέγας λιμὴν, id eſt, *Portus magnus* vocatur, à ſpatio, vti etiam ille *Portus magnus* in Africa, teſte Plinio. Caſtrúmque ſanè amplum ſupereſt quod in ſubiectum portum longè latéque proſpectat. Cùm autem portus commoditatem Oceanus recedendo paulatim ſubtraheret, hinc demigratum eſt in **Portſey** inſulam adiũctam. Quæ 14. plùs minùs milliaria ambitu colligit, ſalſis aquis intumeſcente æſtu circumflua, ex quibus ſalem coquunt, & ponte quiſuum propugnaculum adiunctum habuit, continenti coniuncta. Hanc Athelſleda Eadgari Regis vxor Nouo monaſterio Wintoniæ dederat: & in ea ad ingredientis ſinus fauces, ſiue oſtium oppidum maiores poſuerunt, indéq; **Portſmouth** dixerunt, id eſt, *Portus oſtium*. Inardeſcente bello frequens eſt hoc oppidum, aliàs infrequens, Martíque potiùs quàm Mercurio ſtudet. Eccleſiam habet opere ſatis vetuſto, & Hoſpitale (Dei domum vocant) à Petro de *Rupibus* Wintonienſi Epiſcopo fundatum. Muro extrabibus multo aggere veſtitis, mole quondam ad ortum æſtiuum prope portam & duobus ad portus ingreſſum é viuo ſaxo propugnaculis communitum, quæ ab Edwardo Quarto inchoata, Henricum Septimum perfeciſſe, præſidióque oppidum firmaſſe referunt incolæ. Sed noſtra memoria DIVA ELIZABETHA magnis ſumptibus nouis operibus ita quaſi armauit, vt iam nihil deſit quod in munitiſſimo oppido requiras. Et ex præſidiarijs alij nocte dieque ad portas, alij in turre ſacra ſtationes agunt qui pulſu campanæ quot equites & pedites accedunt, & ex qua parte oſtenſo vexillo ſignificant: Huic iam præeſt Capitanei dignitate honoratiſſimus Carolus Baro Montioyius vt antiqua nobilitate, ita ſummis virtutum & doctrinæ ornamentis clariſſimus.

Portus magnus.

Portſmouth.

Hinc à *Portes-bridge* circumacto littore vidimus *Hauant* mercatorium oppidulum, & in proximo *Warblington* ſpecioſas ædes equeſtris familiæ Cottonorum. Quibus præiacent duæ inſulæ altera maior *Haling* dicta, altera minor *Thorney* à ſpinis, quarum vtráque ſuam habet Eccleſiam parochialem.

Meanuari.

Interiùs à mari MEANVARI incolunt, quorum agrum cum Vecta inſula Wilfridus Eboracenſis Archiepiſcopus exulans ab Edilwalcho Auſtraliũm Saxonum rege, dono accepit, cùm eius populum Chriſto per Baptiſmum inſeruiſſet. Horum ſedes nomine

mine vix immutato, hodie in tres Centurias diuisa, **Basing-row, Eastmean, Westmean**, inter quas mons æditus attollitur, **Old Winchester** incolis dictus, ad quem vrbem antiquam fuisse perhibetur, sed nec vola, nec vestigium, vt aiunt, iam supereſt.

Segontiaci. His finitimi in interioribus SEGONTIACI illi, qui se Cæsari dedidêrunt, ad Septentrionalem huius agri limitem in Centuria de **Holeshot** consedêrunt: in qua cernuntur **Aultun** forum, quod Alfredus custodi de *Leodre* legauit, & **Basingstoke**, Dominis suis cognomine de *S. Iohn*, Poinings, & Powlettis notissima. Cùm enim Adam de *Porta* Dominus de *Basing* filiam & hæredem Rogeri de *Aureuall*, cuius vxor filia itidem & hæres fuit familiæ prænobilis de *S. Ioanne* sibi iunxisset, Guilielmus eius filius honoris caussa nomen *S. Ioannis* assumpsit, quique illi recta serie successerunt, retinuerunt. Verùm cùm Edmundus de *S. Ioanne* sine prole 21. Edwardi tertij diem clausisset, Margareta eius soror filia Hugonis maritum suum Ioannem de *Sancto Philiberto* possessionibus Domini *S. Ioannis* auxit, sed illa sine sobole defuncta, Isabella altera soror Lucæ Poynings vxor Thomam filium Dominum de *Basing* peperit, cuius è filio Hugone neptis Constantia in familiam Powlettorum hanc dignitatem suis nuptijs intulit. E quibus nostra memoria Guilielmus Powlet Angliæ Thesaurarius, Wintoniæ Marchio, & Dominus *S. Iohn* de *Basing*, ad **Basing** villam suam sub hoc oppido, ædes cùm amplitudine, tùm elegantia ad miraculum magnificentissimas extruxit.

Familia de S. Ioanne de Basinge.

Vites in Britannia. Prope has **The Vine** visitur, Baronum de *Sands* mansio nitidissima, à vitibus denominata, quas in Britannia ex Probi Imperatoris tempore vmbraculi magis, quàm fructus gratia habuimus. Britannis enim & alijs, vt habet Vopiscus, permisit ille vt vites haberent. Horum Baronum primus erat Guilielmus *Sands* quem Rex Henricus VIII. eò dignitatis euexit, cùm sibi esset Camerarius, & nuptijs cum Margareta Bray filia & hærede I. Bray, nepte item & hæredo Reginaldi Bray Baneretti clarissimi adauxisset, ex quo natus est Thomas Dominus *Sands*, auus Guilielmi Baronis honoratissimi qui nunc supersites. Huic vicina sunt, ad v. milliare versus occasum *Cleare*, olim Saxonicorum Regum sedes, hodie **Kingscleare**, iuxta quod vallum est militare Romanorum, vt ex nummis constat, quod nunc *Burgh-walles*, id est, Burgi mænia vocant; Ad eandem distantiam in ortum

Barones de Sands.

Odiam,

Odiam, regijs nunc ædibus ſuperba, & Dauidis Scotorum Regis carcere nota, quondam Epiſcopi Wintonienſis municipium, cuius propugnaculum regnante Ioanne, tredecim Angli quindecim diebus fortiſſimè contra Ludouicum Francum, qui circumfuſo exercitu acriter inuaſit, defendêrunt, vt author eſt Matthæus Pariſienſis. *Odiam.*

Superiùs inter hos Segontiacos ad Septentrionalem agri limitem, locum habuit olim Segontiacorũ ciuitas VINDONVM, quæ ſuo nomine exuto, gentis induit, vt Lutetia Pariſiorum ſuorum nomen ſibi aſſumpſit. *Caer Segont* enim à Britannis vocabatur, id eſt, *Segontiacorum ciuitas*, ſic enim Nennius in vrbium catalogo dixit, nos hodie **Silceſter** vocitamus, Higdenus à Britannis **Kaitenden** nominare videtur. *Vindonum*, vt hanc appellem, diſtantiæ Vindoni à *Gallena* ſiue **Guallenford**, & à Venta, apud Antoninum perſuaſêrunt, eóque magis quòd inter hanc Vindonum, & Ventam, via Conſularis etiamnum viſitur. Hanc à Conſtantio Conſtantini Maximi filio extructam memorat Nennius, & *Murimintum* aliquando dictã, fortaſsè pro *Muri-vindum*, id eſt, Vindoni Muri. *Mure* enim ex lingua prouinciali Britanni retinuêrunt, & V conſonans ſæpè illis cum M in orationis contextu commutatur. *Eiúſque pauimento* (Nennij verbis vtor) *tria ſemina ſeminauit Conſtantius, ne vllus pauper in ea maneret vnquam.* Quemadmodum Dinocrates, cùm Alexandria Ægypti conderetur, omnes, vt habet Marcellinus, ambitus lineales farina reſperſit, quod vrbem illam alimentorum vberi copia abundaturam fortuito monſtrauit indicio. Conſtantium etiam hîc diem obiiſſe refert ille, & ſepulchrum eius ad portam, vti inſcriptio docuit, monſtrari. In his ſuam fidem liberet Nennius, qui libellum illum mendaciunculis refersit plurimis. Hoc autem aſſeuerare auſim, eo tempore, ſummo in honore floruiſſe, & ego ipſe in plurimos ibidem Conſtantini Iunioris Maximi illius filij nummos incidi, qui in auerſa parte ædificium cum Epigraphe PROVIDENTIAE CAESS. habent. Conſtantium autem quem vrbis huius conditorem facit, Mopſueſtiæ Ciliciorum defunctũ, & maiorum ſepulchro Conſtantinopoli illatum in confeſſo eſt. Cœnotaphium verò, ſiue tumulum honorarium illi hîc excitatum non denegauerim: multis huiuſmodi tumuli poſiti fuerint, circa quos milites quotannis ſolemni ritu in defuncti honorem decurrere ſolebant. Cùm res Romana iam in occaſum diuergeret, & barbaræ gentes vndique prouincias diriperent, Britannici exercitus *Vindonum.* Silceſter. *Tumuli honorarij.*

exercitus veriti ne vicini incendij flamma eos etiam inuoluerit,

Constantinus Aug. qui spe nominis electus.

Cæsares sibi leuârunt, primò Marcum, deinde Gratianum, quos statim peremêrunt, & postremo anno à Christo nato 407. Constantinum quendam spe nominis in hac ciuitate *Caer Segon* (vt Nennius & Geruasius Dorobornensis testantur) velit nolit, purpura induerunt. Hic è Britannia soluens, Bononiam Galliæ appulit, omnesque Romanorum exercitus ad Alpes vsque in belli societatem pellexit. Valentiam Galliæ strenuò contra Honorij Augusti copias propugnauit, Rhenum iampridem neglectum præsidio muniuit. Ad Alpes Cottias, Pæninas, & maritimas, quà via patuit, munimenta constructit. In Hispania auspicijs Constantij filij, quem ex Monacho Augustum declarârat, res fœlicitèr gessit, literisque posteà ad Honorium datis, culpam deprecatus, quòd sibi purpuram vi à militibus injici passus fuerat, ab eo Imperatoriam vestem dono accepit, vnde elatior, Alpibus superatis Romam cogitat, sed accepta Alarichi Gothi morte, qui suis partibus studuerat, Arelatem recessit, vbi imperij sedem fixit, *Constantinamque vrbem* vocari, & in ea septem Prouinciarum conuentus agi iussit. Interim Gerontius, qui Britannis suis præfuit, milites in Dominum concitauit, cumq; Constantem filium Viennæ Galliæ perfidè trucidasset, Constantinum ipsum Arelati obsidione incinxit, ad quem oppugnandum, cùm Constantius quidam ab Honorio missus infesto agmine properaret, Gerontius sibi vim attulit. Constantinus grauissima obsidione pressus, & infœlici suorum pugna animum despondens, depositâ purpura, & fortunæ suæ mole, Ecclesiam ingressus, Presbyteri suscepit dignitatem, statímq; Arelate dedita, in Italiam ductus,

Iulianum Nobilissimum.

capite plectitur cum Iuliano filio quem *Nobilissimum* dixit, & Sebastiano fratre. Hæc summatim ex Zosimo, Zosomeno, Nicephoro, Orosio, Olympiodoro, vt veritas contra illorum vanitatem triumphet, qui hanc historiam mendacijs è suo ingenio adsperserunt ridiculis, & vanissimis. Hac etiam vrbe Arthurum nostrum bellicosum mauguratum produnt historici nostri, nec multò pòst diruta concidit, vel Saxonum bellis, vel cùm Adelwolfus infenso in Edwardum regem fratrem animo, prædatorijs Danorum globis adiutus hanc regionem ad Basingstochiam vsque depopularetur. Nihil iam supereſt præter mœnia, quæ pinnis, & loricis nudata, magnæ altitudinis fuisse videntur. Ita enim ex ruderibus accreuit terra vt per angiportũ, quem **Ons hole** vocant, vix me prono corpore transmitterem. Mœnia hæc

hæc quodammodo integra permanent, nisi illis locis perrupta, vbi portæ fuerint, & ex ipsis mœnibus enatæ sunt tantæ magnitudinis quercus, & quasi saxis congenitæ, tam vasto radicum complexu, & tam diffusa ramorum sparsione, vt intuentibus vel admirationem commoueant. Ambitu colligunt duo plùs minùs Italica milliaria, vnde ex magnitudine Selcester Saxones forsitan dixerunt, quasi vrbem magnam. Sel enim magnum illis sonuisse videatur, cùm Asserius Saxonicam dictionem Selwood syluam magnam sit interpretatus, præiacetque mœnibus ad occasum quà iacet planities, longo tractu agger in munimen eductus. Includit LXXX. quasi terræ iugera, quæ subactum & purum solum in arua sunt diuisa, cum nemusculo ad occasum, ad ortum verò iuxta portam, prædium & Ecclesiola est recentior, in qua dum antiquas inscriptiones perscrutarer, nihil offendi, nisi in fenestris quædam insignia, videlicet in parma nigra duos *Cheuernos* (quos vocant) aureos cum areola item aurea interposita, & in clypeo aureo rubri coloris aquilam bicipitem expansam. Hanc Blewettorum esse accepi, quibus post Gulielmi magni tempora hæc terra obuenit, istam verò nobilis familiæ Bainardorum de *Leckham*, qui Blewettis hæreditariò successerunt. Hoc diuturna obseruatione esse exploratum retulerunt mihi incolæ, etsi solum satis fertile, & fœcundum sit, quibusdam tamen locis quasi areolis, quæ se intersecant, non perinde lætè fruges prouenire, sed multò quàm alibi rariùs: per quas, vrbis olim plateas duxisse opinantur illi. Eruuntur hîc quotidie lateres, quos Britannicos vocamus, & Romanorum numismatum vis ingens, *Onions pennies* appellitant, id est, *Onionj denarij*, quem Gigantem fuisse, & hanc vrbem incoluisse somniant. Inscriptiones etiam sæpiùs effodiuntur, quas tamen nobis inuidet rusticorum imperitia. Vna tantùm Londinum hinc translata in hortis Cecilianis honoratissimi Domini Gulielmi Cecilij Baronis de *Burghley* & summi Angliæ Quæstoris cernitur, videlicet

Insignia Blewettorum & Bainardorum.

MEMORIÆ
FL. VICTORI-
NÆ. T. TAM:
VICTOR CONIVNX
POSVIT.

An.

An hic tumulus positus sit Victorinæ, quæ *Mater castrorum* dicta fuit, quæque contra Gallienum Augustum Victorinos filium & nepotem, Posthumum, Lollianum, Marium, & Tetricum Cæsares, in Gallia & Britannia appellauit, non facilè dixerim. Duos autem Victores in Britannia nostra, aliquo loco fuisse legi, eósque vno eodémque tempore: alterum Maximi Aug. filium, alterum verò eiusdem Maximi prætorio Præfectum, cuius Diuus Ambrosius in epistolis meminit, sed neutrum horum hoc monumentum vxori posuisse affirmare ausim.

Hic ager, vti etiam cæteri quos hactenus percurrimus, ad Occidentalium Saxonum reges spectauit, cúmque Sigebertum ob tyrannidem, & prouinciam malè habitam regno exuissent, ille, vt author est Marianus, ne omninò priuatus videretur, assignatus erat. Quem tamen posteà ob admissa scelera itidem expulêrunt, tantúmque abfuit, hanc afflictam regis fortunam quicquam ad misericordiam allexisse, vt subulcus tandem in sylua Anderida latitantem interfecerit.

Sigebertus Rex occisus.

Comites admodum pauculos numerat, primis Normannorum temporibus, Bogo siue Beauosius Anglus hoc titulo vsus erat, qui in prælio ad *Cardiff* in Wallia contra Normannos pugnauit, vir bellica laude florentissimus, quem dum monachi fabellis fictis & commentitijs celebrare sudarunt, fortissima eius facta crassis occultarunt, & circumfuderunt tenebris. Iam inde ad Henricum vsque VIII. Southantonensis Comes nullus legitur. Ille enim Guilielmum *Fitzwilliams* iam grandæuum, amplissima Montisacutorum familia oriundum, & Southantonensem Comitem, & Angliæ Thalassiarcham designauit, quo statim sine prole mortuo, Edwardus VI. eundem honorem anno sui regni primo, Thomæ Wriotheosley Angliæ Cancellario detulit, cuius è filio Henrico nepos Henricus eodem hodie lætatur, qui in primo ætatis flore præsidio bonarum literarum, & rei militaris scientia nobilitatem communit vt vberiores fructus maturiori ætate patriæ, & principi profundat.

Hamonis Comites.
Beauoys of Hampton.

Habentur in hoc agro Paræciæ 253. & oppida mercatoria 18.

ATTREBATII.

Belgis finitimi, vti in Gallia, ita in Britannia ATTREBATII, *quo nomine nunc antiquato, eorum sedes* **Barkshire** *vulgò appellatur. In confesso enim sit, cùm è Gallia Belgica aduenas maritima Britannia occupâsse, regionúmque suarum nomina retinuisse prodat Cæsar, hos nostros Attrebates è Gallia Attrebatibus hùc demigrasse; qui Gallia maritimam partem ad Sequanam, vt author est Ptolemæus, tenuerunt, regionem scilicet, quæ nostris Attrebatibus è regione quodammodo obiacet. Non temerè igitur erat, si Cæsar Comij Attrebatensis authoritatem his regionibus magnam fuisse scribat, vtpote apud populares suos, & illum à Cæsare victum, huc fugisse, cùm, vt habet Frontinus, nauibus in sicco hærentibus, vela pandi iusserit, & Cæsarem insequentem frustratus sit; qui è longinquo vela fugitiua spectans, ferentibus ventis auolare ratus, à persequendo destitit. Vnde Attrebatij hi dicti controuertitur, nam quòd ab* Attrech *quidam petunt, quod antiquâ Gallorum linguâ terram panis sonare volunt, vereor vt frustrà sint. Satis sit nobis indicasse, vnde in Britanniam deuenerint, in nominis rationem inquirant alij.*

Comius Attrebatensis.

In Strategematibus.

Barkshire.

AGer ille qui nobis **Barkshire**, Latinis *Bercheria*, Saxonibus Beppocrcyre quondam dicebatur. Quod nomen à quadam sylua **Berroc**, vbi buxus plurima, deducit Asserius Menenensis, alij à quercu nudatâ, hoc enim **Beroke** denotat, ad quam difficilioribus Reipub. temporibus incolæ olim suis de rebus cõsulturi

Barkshyre vnde nominetur.

Asserius.

sulturi conuenire solebant. Septentrionalem huius partem il-
qui posteà *Tamisis*, flexuoso, sed amœno admodum blandu
alueo perfundit, & primùm ab Oxonienſibus, posteà à Buckin-
hamienſibus secludit. Australem partem irrigat Cunetio flu-
nec Tamisi se inferat. Ad ortum quà latior est, & parte medi-
ârum opum satis prodiga, & frumenti ferax, præcipuè, vbi in vi-
lem subsidet, quam à nescio qua albi equi forma, in candicant
colle imaginata, **the Vale of Whitehorſe** vocant. Orientalem
autem partem, quæ minùs fertili gleba, saltus, & syluæ longè-
téque occupant.

Farendon. In Occidentali limite propè ab Iside, **Farendon** est superi-
ri situ, nunc foro, quondam munitione quadam celebre, quam
Robertus Gloceſtiæ Comes contra Stephanum construxit, qui
eam tamen cruento, (vt inquit Neubrigensis) labore expugna-
uit, adeò vt iam non appareat. Hinc Isis magno in Septentrio-
nes flexu eluctatus minoris famæ viculis affunditur plurimis,
donec reductus, & diuortio ludens *Abbendoniam* peruenit, oppi-
dum sanè elegans, & frequens, ſheouerham primùm Saxo-
Abbandune *siue* Abington. bus, inde **Abbandune** dictum ab Abbatia proculdubiò, pos-
quàm ab Abbeno Hibernico nescio quo heremitâ, vt quidam
scripserunt. *Locus erat* (vt habet vetustus liber Abbendonēsis)
*planitie montis visu desiderabilis paulisper vltra villam quæ nunc vo-
catur Sunigge welle inter duos riuulos amœnissimos, qui locum ipsum
quasi quendam sinum inter se concludentes gratum cernentibus præ-
bent spectaculum & opportunum habitantibus subsidium. Sheue-
sham autem ipsa olim dicta ciuitas famosa, aspectu desiderabili, diui-
tijs plena, agris circundata vberrimis, vernantibus pratis, diffusis cam-
pis, & gregibus lactifluis. Hîc sedes regia, hùc cùm de regni præcipui
& arduis tractaretur negotijs concursus fiebat populi.* Quam primùm
Ciſſa Occidentalium Saxonum Rex monasterium, siue Abba-
am construxerat, quasi deleto vetustiori nomine, **Abbandun**, id
est, *Abbatia oppidum* dici cœpit. Nec ita diu floruerat hoc mona-
sterium, cùm Danico turbine, quasi subitò posterneretur: reualuit
tamen statim Eadgari Regis beneficētia, & posteà Normannorū
Abbatum operâ in eam magnificentiam paulatim excreuit, vt
inter Britanniæ monasteria cùm opibus, tùm amplitudine vix
secundis acquieſceret, quod etiam rudera eius nunc loquun-
tur. Oppidum verò etsi diu monasterio innixum fuerit, ab anno
tamen salutis 1430. quo Ioannes quidam à *S. Helena* cognomi-
natus, Isidem ponte è viuo saxo coniunxit, viámque regiam
compendio

compendio huc deflexit, ita frequentari cœpit, vt inter huius
gri oppida facilè nunc primas ferat, Prætorem habeat, & ma-
efacto illo regerminanti hordeo, quod Byne Græci, nos *Mault* Mault.
vocamus, magnum quæstum faciat. Vt Cissa hoc monasterium,
obiter ex antiquo libro notabo) ita *Cilla soror Cedwalle Regis mo-* Liber Abbend.
asterium monialibus construxit ad Helnestow iuxta Tamisin vbi
irginibus ipsa præfuit, postea translata fuerunt ad Witham: Ardente
bello inter Offam & Kinulfum, cum castellum ibi construeretur fe-
cerunt virgines. Kinulfo enim victo omnia qua iurisdictioni sua
ubdita fuerant ab oppido Wallingfordia in Australi parte ab Iche-
ldestreete vsque ad Esseburiam, & in Aquilonari parte vsque ad
Tamisin Rex Offa sibi vsurpauit. Sed ad rem. Iuxta Abbendo-
iæ pontem, *Ocke* fluuiolus, qui Australem oppidi partem alluit,
n Isidem placidè infertur, cùm riuulum receperit, qui è valle de
Wantage, ad *Wantage* exoritur. Hæc verò *Wantage*, Saxo- Wantage.
icè panatinz, villa erat olim regia, & Alfredi regis clarissimi
unabula, qui moriens Alfritho vnà cum Lambozne oppidulo
egauit. Longo pòst tempore mercatorium factum erat oppi-
lum, operâ Fulconis Fitz-Warini viri bellicosissimi, cui Roge- Fitz-Warin.
us *Biged* Angliæ Marescallus virtutis bellicæ ergò donauerat,
hodiéque Bourchieri è Fitz-Warinorum stirpe oriundi domini
gnoscuntur, eorumque nonnulli sunt hîc sepulti.

Isis Abbendoniâ digressus statim ab Oxonienſibus Tamam
recipit (de quo aliâs) & nunc *Tamisis* composito vocabulo dic- Tamisis.
us primùm *Sinodum* collem æditum, & fossa profunda munitum
nuisit, vbi olim Romanorum castrum fuisse certum est; prosciſ- Sinodum.
sus enim nunc aratro Romanorum nummos vetustatis indicia
aratoribus subinde effundit. Sub hoc ad *Bretwell* castrum fuit, si Bretwell.
non in hoc colle, quod Henricus 2. expugnauit, paulò antequam Rob. Monten sis.
pacem cum Stephano iniret. Hinc Tamisis primariam olim
Attrebatiorum vrbem petit, quæ Antonino GALLEVA At-
trebatum, Ptolemæo CALEVA, sed vtrique perperàm libra- Gallena.
riorum incuriâ pro GALLENA, qui itidem in Græcis exem- Wallengford.
plaribus Γαλληνα, pro *Gallenâ* nobis obtrusêrunt. Sic etenim Bri-
tannicè dictum arbitratus sum, quasi *Guallhen*, id est, *Vallum an-*
tiquum. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, Foꝛde ad-
iecto, Guallenzaꝛoꝛd & Wallenzaꝛoꝛd Saxones vocârunt, & nos hodiè contractiùs Wallengfoꝛd. Burgus habebatur Ed-
wardi Confessoris temporibus, & continebat (vt est in eo li-
bro quo Angliæ lustrum condebat Guilielmus primus) CCLXXVI.

hagas, id est, domos *reddentes* IX. *libras de Gable, & qui illi manebant, faciebant seruitium Regis cum equis, vel per aquam. De hoc octo pro castello sunt destructa.* Mœnibus olim obuallatum eum quæ vt ex eorum tractu videre est, mille passus ambitu circumlegerunt, Castrum est ad flumen amplum sanè, & quondam adeò munitum, vt inexuperabilis munimenti spes quosdam audaciores fecerit. Cùm enim communi quasi bellorum incendio deflagrauerit Anglia, subinde inani obsidione à Stephano Rege incinctum legimus. Amplitudinem eius & magnificentiam cùm illic Oxonia secederemus, demirabamur (est enim iam secessus studiosis ex æde Christi Oxon.) duplici murorum ambitu, duplici item vallo circundatur, in medio, moli in magnam altitudinem æditæ arx imponitur, in cuius accliui per gradus ascensu fontem immensæ profunditatis vidimus. Incerti constructum à Danis credunt, ego potiùs à Romanis aliquo hîc positum, à Saxonibus posteà & Danis excisum indicaram, cùm Sueno Danus hâc populabundus vagaretur: demùmque sub Guilielmo primo denuò reuixisse ex Censuali libro prius comperto habemus. Castri tamen non meminit Guilielmus Gemeticensis, cùm scribit Guilielmum Normannum, debellato Haraldo, statim ad hanc vrbem (sic vocat) exercitum ductasse, transmeatóque Tamisis vado, hîc castrametatum fuisse, priusquàm Londinum adiret. Quo tempore Wigodum Saxonem Dominum suum agnouit Wallengfordia, qui vnicam filiam suscepit Roberto *D'Oyley* in matrimonio datam, ex qua Matildem hæredem *(vnicam ille)* progenuit, quæ primum Milloni Crispino, eoque defuncto, Brienio *filio Comitis* beneficio Regis Henrici primi elocata fuit. Qui bellicis laudibus innutritus, & Matildis Augustæ partes sequutus, hoc suum castrum contra Stephanum, cùm ille ad Craumarsh, è regione propugnaculum excitâsset, fortissimè defendit: donec pax omni Angliæ exoptatissima, hoc in loco confecta; & composita illa de regno inter Stephanum & Henricum II. grauissima dissensio. Tunc enim Brieni & vxoris animum Dei amor ita subibat, vt caduca & fluxa reiecerint, Christo se deuouerint, & in sacrum regis patrimonium hic *Honor* Wallingfordiæ deuenerit. Quod constat ex veteri inquisitione in Scaccario hisce verbis, *Dominis suis dilectissimis Domini Regis Iustitiariis, & Baronibus Scaccarij Constabularius Wallingford salutem. Sciatis me diligenter inquisitionem fecisse de mandato D. Regis per Vicecomitem ad me transmisso per milites de*

Domini Wallengfordia.

a De honore de Wallingford in Testa. Nenilli in Scaccario.

Balin

Ballina mea, & hæc est inquisitionis factæ summa. Wigodus de Wallingford tenuit honorem de Walling ford tempore Regis Haraldi, & postea tempore Regis Willelmi primi, & habuit ex vxore sua quandam filiam quam dedit Roberto D'oilly. Ipse Robertus habuit ex ea quandam filiam Matildem nomine quæ fuit hæres eius. Milo Crispinus desponsauit eam, & habuit cum ea prædictum honorem de Wallingford. Mortuo Milone dedit Dominus Rex Henricus primus prædictam Matildem Brienio filio Comitis, &c. Posteà tamen spectauit, vt accepi, Henrici III. tempore, ad Comites Cestriæ, & deinde ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubiæ Comitem, qui instaurauit, eiúsque filium Edmundum, qui in interiori aræ collegiatum sacellum fundauit, Quo sine liberis sublato, in sacrum Coronæ patrimonium recidit, ex quo tempore quodammodo contabuit. Nec multis interiectis annis, cùm illa pestis funestissima quæ Saturni & Martis Synodum in Capricorno insequuta, per vniuersam Europā pertinacitèr, anno salutis 1348. grassaretur; hæc nostra Gallêna ita assiduis funeribus exhausta fuit, vt cùm priùs frequentissimè habitaretur, & XII. ædes sacras numeraret, nunc tantùm vnam & alteram ostendat: Sed hanc solitudinem referunt incolæ potiùs ad pontes Abbindoniæ, & Dorcestriæ constructos, quibus regia via hinc deflectitur. *Pestis grauissima.*

Hinc in Austrum per lætissimos vtrinque agros placidissimè fertur Tamisis per *Moulesford* quod Rex Henricus primus dedit Giraldo filio Walteri à quo profluxit inclita familia de *Carew*. Cui plurimum splendoris accessit ex nuptijs cum clarissimis familijs Mohunorum, Dinhamorum, & alijs tam in Hibernia quàm in Anglia. Nec procul ad *Aldworth* vbi sunt sepulchra quæ vulgus hominum demiratur, cùm fuerint tantùm Equitum familiæ *De la Beche*, quæ regnante Edwardo III. defeciſſe masculâ prole creditur. Tandémque Tamisis Cunctionem obuium habet, qui Australem, vt modo dixi, Attrebatiorum partem irrigans, in primo aditu, cùm Wiltonienses reliquerit, Hungerford subluit oppidulum tenue, & humido situ, quod amplissimæ tamen familiæ Baronum de *Hungerford* & nomen, & titulum fecit. Quam maximè extulit & adauxit *Walterus de Hungerford* summus Angliæ Thesaurarius, regnante Henr. VI. Sed iam antè hæc diximus. Hinc parùm abest ad austrum *Widehay* quæ Baronem de *Sancto Amando* longo tempore sedes erat, quorum hereditatem & dignitatem vxorio iure adijt Gerardus *Braybrok*, cuius è filio Gerardo neptis Elizabetha suis nuptijs eandem ad *Moulesford. Carew. Aldworth. Kennet fl. Barones de S. Amando.*

Guil. de *Bellocampo* transtulit, cuius soboles breui in spurio defijt.

Inde defluens Cunetio inter *Hemsted Marshall* quod olim per virgam Mareschalliæ tenebatur, vbi Thomas Parry Thesaurarius hospitij Reginæ Elizabethæ elegantes ædes extruxit, & *Benham Valence* ita dictam quòd ad Guilielmum de *Valentia* Comitem Penbrochiæ spectauit, SPINAS vetustum illud oppidum adit cuius Antoninus meminit. Quod hodie nomine superstite, **Spene** dicitur, verùm nunc pro oppido viculus est minimus vix mill. pass. à **Newbury** celebri oppido, quod ex eius ruinis originem reperit. **Newbury** enim *Nouus Burgus* nobis sonat, ratione scilicet oppidi antiquioris *Spinarum*, quod interciderit, noménque etiam in ipsius Noui Burgi parte reliquit quæ **Spinhamlands** hactenus appellatur. Si verò mihil aliud, hoc sanè probet **Newbury** è Spinis emicuisse, quòd **Spene** viculum, vt matrem Neuburienses agnoscant, licèt illud præ Spinis, ædificijs cultúque sit inprimis spectabile, & lanificio opulentum, seu percommodo in campestri planitie, & Cunetione siue Kenneto flumine interfusum. Obtigit hoc in Normannica Angliæ expugnatione Ernulpho de *Hesdin* Comiti Perticensi, cuius cum abnepos Thomas Perticensis in obsidione Lincolniæ cecidisset, Episcopus Chalonensis eius hæres diuendidit Guilielmo Marscallo Comiti Penbrochiæ, qui etiam Manerium de *Hempsted* vicinum de quo dixi, eiusque successores tenuit donec Rogerus Bigod eo honore sub Edwardo primo excidisset.

Spina.

Liber inquisitionum.

Hinc **Lambourn** riuulo recepto, quod subluit **Denington** quod alijs *Dunnington* dicitur, castellum exiguum, sed elegans nemorosi collis supercilio prospectu amœno positum, & quod interiùs omne ferè lumen admittit. Conditum verò ferunt à Richardo de *Abberbury* Equite aurato, qui etiam sub eo *Domum Dei* pauperculis fundauit. Posteà fuit Chauceri, & inde *De la Polorum*, & patrum memoria Caroli Brandoni Ducis Suffolciæ habitatio. Cunetio iam longo confecto cursu per *Aldermaston* quod Henricus 1. dedit Roberto Achard, à cuius posteris per *De la Mares* ad Equestrem Fosterorum familiam iure coniugij tandem deuênit, in Tamisim tandem illabitur, statim ac *Readingi* magnam partem suis diuergijs amplexus fuerit. *Reading* verò vrbecula, siue oppidum, Saxonicè Rheavyze à *Rhea*, id est, *Flumine*, vel à Britannica dictione *Redin*, quod filices denotat, quæ affatim hîc proueniunt, hodiè platearum elegantia, ædium

Aldermaston.

Reading.

ædium ſpendore, ſua opulentia, & lanei panni texendi gloriâ cæteris huius agri oppidis præcellit, licèt maxima ornamenta amiſerit; Templum ſcilicet ſpecioſum, & Caſtrum vetuſtiſſimum. Hoc enim Danos tenuiſſe prodit Aſſerius, cùm vallum inter Cunetionem & Tamiſim ducerent, & in hoc ſe recepiſſe, cùm ad Ingleſield (viculus eſt vicinus) ab Æthelwulfo Rege fugarentur. Sed Henricus II. ita illud excîdit, quòd Stephani militibus perfugium eſſet, vt nihil iam ſuperſit præter nudum nomen in plateâ proxima. In cuius vicinia templum iam anteà magnificentiſſimum monachis conſtruxit, magníſque redditibus locupletauit Henricus primus, diruta virginum ſacrarum ædicula, quam ad expianda ſua ſcelera Alfritha regina olim poſuerat. In hac ſepultus erat ipſe conditor Henricus vnà cùm filiâ Matilde, vt priuata huius loci teſtatur hiſtoria, etſi aliqui Becci in Normannia hanc cõditam ferunt. Quæ perinde ac Lampido illa Lacedæmonia (cuius Plinius meminit) regis filia, regis vxor, regis mater fuit. Huius ſcilicet Henrici primi regis Angliæ filia, Henrici quarti Germaniæ Imperatoris vxor, & Henrici II. regis Angliæ mater. Qua de re accipe diſtichon tumulo inſcriptum, & illud, meo ſanè iudicio, Muſis fauentibus natum. *Matildis Auguſta.*

Ortu magna, viro maior, ſed maxima prole,
Hic iacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Et prole quidem illa maxima, & longè fœliciſſima fuit. Henricus enim II. eius filius, vt ſcripſit qui tum vixit, I. Preſul Carnotenſis, *Rex optimus apud Britannias, Normannorum, & Aquitanorum dux fœliciſſimus, & primus tàm amplitudine rerum, quàm ſplendore virtutum. Quàm ſtrenuus, quàm magnificus, quàm prudens, & modeſtus, ab ipſa vt dicam infantia fueris, nec ipſe liuor ſilere, nec diſſimulare poteſt: cùm operarecentia, & manifeſta ſint, & à Britannia rum finibus ad Hiſpaniæ limites, virtutis ſuæ protenderit, & continuauerititulos.* Et alibi de eodem. *Henricus* II. *maximus Regum Britanniæ circa Garumnam fulminauit, Toloſum fœlici cingens obſidione non modò prouinciales vſque ad Rhodanum, & Alpes territauit, ſed munitionibus diruti, populiſq; ſubactis, quaſi vniuerſis immineret, timere principes Hiſpanos concuſſit & Gallos.* Adiungam etiam, ſi placet, vnum & alterum verbum de eodem ex noſtro Giraldo. *A Pyreneis montibus vſque in occiduos, & extremos borealis Oceani fines hic Alexander noſter occidentalis Britannia extendit. Quantum igitur noſtris in partibus natura terras, tantum & victorias extulit. Si excurſuum meta quærantur, priùs deerit orbis, quàm aderit* *Henricus ſecundus.*

fuus. Animoso quippe pectori cessare possunt terræ, cessare non possunt victoriæ, non deesse poterunt triumphi, sed materia triumphandi. Quo-liter titulis & triumphis suis Hibernicus orbis accesserit? Quanta, & quàm laudabili virtute Oceani secreta, & occulta transpenetrarit? Sed ecce veterem in eius mortem versiculum, qui vno verbo, & hæc omnia, & filij Regis Richardi primi gloriam plenè complectitur:

Mira cano, Sol occubuit, nox nulla sequuta est.

Richardus Primus. Tantùm enim abest, vt Richardus noctem intulerit, vt Anglum nostram suis in Cypro, & Syria victorijs clarissimè illustrauerit. Verùm hæc extra callem. Ad loca à personis iam denuò regrediamur. Monasterium hoc iam in regias ædes conuersum est, quibus *Ἀπεάνων*, siue equile pulcherrimum adiunctum, regijs & generosissimis equis refertum. Sed hoc de loco audi etiam Poëtam describentem Thamisin hîc prætерlabentem.

Hinc videt exiguam Chawscy, *properátq; videre*
Redingum *nitidum, texendis nobile pannis.*
Hoc docet Alfredi nostri victricia signa,
Begscegi cædem, calcata & adacta Dani:
Vtq; superfuso maduerunt sanguine campi.
Principio hic Zephiro Cauróq; parentibus orti
Cornipedes crebris implent hinnitibus auras,
Et gyros ducunt, gressus glomerántq; superbos,
Dum cupiunt nostri Martis seruire lupatis.
Haccine sed pietas? heu dira piacula fiendo
Neustrius Henricus situs hic, inglorius vrna
Nunc iacet eiectus, tumulum nouus aduena quærit
Frustrà; nam regi tennes inuidit arenas
Auri sacra fames; Regum metuenda sepulchris.

Quingentis vix à Redingo passibus, inter florentissima prata Cunetio Tamisi consociatur, qui iam latior in Septentriones spaciatur per *Sunning* viculum, quem mireris octo episcopis, qui huic, & Wiltoniensi agro præfuêrunt, fuisse sedem, (hoc tamen nostræ produnt historiæ) quæ posteà ab Herniano Shiburnam, & tandem Sarisburiam translata, ad quam etiamnum locus iste pertinet. Inde *Bistlebam*, nunc contractè *Bisham* præterit Tamisis, primùm Templariorum militum, inde *Monachorum*, qui monasteriolum extruxêrunt, & posteâ patrimonium Domini Edwardi Hobei Equitis clarissimi, & mihi imprimis obseruandi, cuius magna in me beneficia cogitatio frequens in

Sunning. Bisham. D. Edwardus Hobeus.

exercebit,

exercebit, & renouabit, vt memoriæ nunquam subducantur meæ.

Bisham iam relicto, se reducit ad oppidulum superiori sæculo Southealington dictum, hodie Maidenhead, à superstitioso cul- Maidenhead.
tu capitis nescio cuius virginis Britannicæ ex vndecim illis millibus, quæ dum Vrsula duce, in patriam Roma redirent, iuxta Coloniam Germaniæ ab Attila illo Dei flagello, martyrio affectæ fuêrunt. Nec hoc vetustæ est memoriæ, nam proauorum ætate traiectus fuit loco paulò superiori ad Babhams end, sed postquàm hîc pontem construxissent sublicium, diuersorijs florêre cœpit, & matri suæ vicinæ Bray prælucere, quæ longè tamen antiquior, vt potè quæ toti Centuriæ nomen fecit. Hanc Bibrocos, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, tenuisse olim Bibroci.
credidi, & quidni credam? Nominis reliquiæ supersunt planissimè, Bibracte Galliæ etiam nunc in Bray contrahitur, & non procul hinc Cæsar Tamisim cum suis transmisit (vt suo loco docebimus) quo tempore popelli illi se Cæsari dedidêrunt. Certè si alibi Bibrocos vel plagis auritis venatis, vix credo inuenias.

Inter hos Bibrocos floret Windesore, Saxonicè (à flexuosa Windsore.
forsitan ripa) pynolerhopa, vt in Chartis Edwardi Confessoris concipitur, qui in hæc verba Westmonasterio concessit. *Ad laudem Dei omnipotentis posui in dotalitium, & in perpetuam hereditatem ad vsum Domino seruientium, Windlesoram cum pertinentibus.* Nec enim aliud vetustius de Windlesora lego. Sed non diu tenuerant Monachi, cùm permutatione facta, Guiliel. Normannus ad se retraxit, sic enim habet eius Charta. *Cum consensu, & fauore venerabilis Abbatis Westmonasterij, conuentionem feci de Regia possessione Windlesora, quòd locus ille vtilis, & commodus visus est propter contiguam aquam, & syluam venatibus aptam, & alia plura quæ inibi sunt regibus commoda, imò regia perbendationi aptus existit, pro qua Wokendune, & Feringe concessi.* Situm certè amœniorem sedes Regia vix habere potuit. Clementer enim exædito colle, iucundissimo in orbem fruitur prospectu. A fronte vallem despectat longè latéque procurrentem, aruis distinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde vestitam, & placidissimo Tamisi irriguam. A tergo colles passim exsurgunt, nec asperi, nec prærupti, saltibus coronati, & venationi è natura ipsa quasi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, sæpissimè huc secedunt, & hîc ad Galliam vincendam natus est Edwardus III.

Rex.

Rex potentissimus, qui hoc castrum quasi vrbis æmulum fossu, & propugnaculis ex quadrato saxo munitissimum de integro construxit, statímque debellato Gallo, & Scoto: Ioannem Regem Galliæ & Dauidem Scotiæ in hoc captiuos vno eodémque tempore tenuit. Diuiditur hoc castrum in duas areas; interior, quæ ad Ortum spectat aulam Regiam, quæ ædificiorum descriptione nihil illustrius, nihil splendidius, complectitur. Ad cuius Borealem partem quà flumen despectat, D. Elizabetha subdiale ambulacrum adiecit longè amœnissimum. Exterior area in ipso primo ingressu tẽplum habet augustissimum B. Mariæ virgini & Georgio Cappadoci ab Edwardo III. consecratum, sed ad eam qua nunc cernitur magnificentiam ab Edwardo
1350. IIII. perductum. Hic Edwardus III. vt militarem virtutem honoribus, præmijs atque splendore decoraret, nobilissimam conscripsit equitum auratorum societatem, quos ob periscelidem suam in prælij, quod fœlicitèr cessit, tesseram datam, Garterij siue Periscelidis Equites nominauit, qui cærulea Periscelide aureis literis Gallicè inscripta, HONI SOIT QVI MALY PENS, sinistram tibiam substringunt. Alij tamen ad periscelidem siue garterium Reginæ, vel potiùs Ioannæ Comitissæ Sarisburiæ eximia pulchritudine fœminæ referunt quod fortè fortuna Rex inuenit, & è terra sustulit, ridente nobilium multitudine adstante, & illo respondente, futurum vt breui summus honor eiusmodi periscelidi haberetur, Hæc vulgus perhibet, nec vilis sane hæc videatur origo, cùm vt ait ille, *Nobilitas sub amore iacet*. Sunt etiam qui huius ordinis inuentionem multò antiquiorem faciunt, ad regem Richardum primum referunt, Edwardúmque tandem reduxisse credunt: quàm verè nescio. In ipso enim institutionis libro quem Guil. Dethicus principalis Armorum rex, Garterij nomine insignis, omnium quæ ad honorem & nobilitatis rationem spectant studiosissimus mihi ostendit, sic legitur. *Richardo cùm contra Turcas & Agarenes, Cyprum & Aconem moueret, longioríque mora pertæsum esset, dum mira subcitudine traheretur obsidio, tãdem illabente per diui Georgij, vt opinatum est, interuentum spiritu, venit in mentem vt quorundam electorum militum cruribus coraceum subfibulum quale ad manum tunc sibi habebat, induceret, quo futura gloria memores ex conflictu victores, ad rem fortiter ac strenuè gerendam expergefierent, ad Romanorum instar, apud quos illa coronarum varietas quibus varijs de causis donati sunt, & insigniti milites, vt his velut irritamentis excus-*

Order of the Garter. *Equestris Periscelidis siue Garterij ordo.*

sa vecordia, virtus animi fortitudóque pectoris feruidior exurgeret atque exiliret. Cæterùm in hanc societatem potentissimi quique orbis Christiani Principes cooptari instar maximi honoris duxẽrunt, & iam à prima institutione, in hunc ordinem, qui è XXVI. Equitibus constat, Reges adscripti fuêrunt plus minùs XX. præter Angliæ reges, qui eiusdem Præsides habentur, vt Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos, & nostra ætate ex hoc ordine fuerunt Rodolphus II. Cæsar Augustus, Philippus Rex Hispaniarum, Henricus III. Galliarum, & Fredericus II. Daniæ. Eorum verò nomina qui primi in hunc ordinem adsciti, & vulgò *Fundatores Ordinis* dicuntur, adiungere libet, nec enim eorum fama obliteranda est, qui illa tempestate, & animo, & virtute militari in paucissimis erant. *Fundatores ordinis.*

EDWARDVS *III. Rex Angliæ.*	*Ioannes de Mohun.*
	Hugo Courtnaus.
Edwardus filius eius natu maximus Princeps Walliæ.	*Thomas Hollandus.*
	Ioannes Grey.
Henricus Dux Lancastriæ.	*Richardus Fitz-Simon.*
T. Comes Warwici.	*Milo Stapleton.*
Capitaneus de Bouche.	*Thomas Walle.*
Radulphus Comes Staffordiæ.	*Hugo Wrotheſley.*
Guilielmus de Monteacuto Comes Sarisburiæ.	*Nigellus Loring.*
	Ioannes Chandos.
Rogerus de Mortuo-mari Comes Marchiæ.	*Iacobus de Audley.*
	Otho Hollandus.
Ioannes de Insula.	*Henricus Eme.*
Bartholomæus Burgwash.	*Zanchettus Dabridgecourt.*
Ioannes de Bello-campo.	*Guilielmus Paganellus.*

A sinistra templi ædes sunt Decani & Præbendariorum XII. A dextra est quasi Prytaneum, in quo aluntur emeritis stipendijs prouectiori ætate milites duodecim, honestiori loco nati, qui quotidie rubra tunica ad talos demissa vestiti, cui lacerna purpurea inducitur, sacris interesse tenentur, precibúsque pro equitibus, Deo intercedere. Inter vtramq; aream intereminet moles cui arx rotunda imponitur, Iuxta quam alia arx ædita surgit *Winchester Tower*, ab Episcopo Wintonienſi Wickhamo, quem Edwardus III. operi præfecit, appellata. Quidam perhibent Wickhamum extructa hac arce, in interiori quodam pariete, hæc verba, (quæ Latinè tam appositè & facetè exprimi nequeunt *Almet Knights. Equites Eleemosynarij.*

unt) insculpsisse, **This made Wickham**, id est, *Hoc fecit Wickhamus*. Quæ locutio in Anglicana lingua quæ casibus rarò discriminatur, tàm ambigua est, vt incertum sit, vtrum is arcem, an eum arx effecisset. Hoc regi à calumniatoribus quibusdam in eius inuidiam ita delatum est, quasi Wickhamus omnem extructi ædificij laudem sibi arroganter vindicârit. Quod cùm Rex iniquo animo tulisset, eique probrosè obiecisset. Non sibi tàm magnificè regiæque structuræ laudes adscripsisse, sed structuræ huic suas dignitates acceptas se retulisse, respondit. Nec ego (inquit) hanc arcem, sed hæc arx me effecit, & ab ima conditione ad regis gratiam, opes, atque dignitates euexit. Castro subiacet ad Occasum, & Austrum, oppidum satis magnum & frequens, quod ab Edwardi tertij temporibus emicare, aliúdque quod disiunctius, & **Olde Windsore** nunc vocatur, sensim euanescere cœpit, in quo Guilielmi primi temporibus, vt in eius libro legimus, *centum haga fuerunt, è quibus* XXII. *quieta erant de gabla, de alijs exierunt triginta solidi*. Nihil aliud hîc memoria dignum, nisi quod è regione Windesoræ trans Tamisim qui hîc ponte ligneo coniungitur, *Ætona* cernitur Collegium egregium, & humaniorum literarum gymnasium celebre, ab Henrico VI. constructum, in quo præter Præfectum, Socios VIII. & cantores, pueri septuaginta gratuitò aluntur, Grammaticam docentur, & suo tempore ad Cantabrigiensem Academiam promouentur. Verùm hoc Buckinghamiensis agri censetur. Nunc tantùm supereſt, quod de Windesora attexam, inclitam esse Baronum familiam de **Windsore** cognominatam, qui originem suam ad Gualterum filium Otheri Castellanum de *Windesor* tempore Guilielmi primi referunt, à quo etiam *Fitz-Giraldos* in Hibernia, Kildariæ, & Desmoniæ Comites stemma duxisse probauit, qui artis Heraldicæ studiosissimus, peritissimúsque, & in fœcialium Collegio Somersetti titulum gessit, Robertus Glouerus. Nec pigeat percurrere hos de Windesora versiculos ex Tama & Isis Connubio ante plures annos conscripto. In quibus pater Tamisis cùm loci dignitatem, cùm incolæ Reginæ Elizabethæ maiestatem celebrare conatur.

Wickami Apophthegma.

Eacon.

Barones de Windsora.

Iam Windesora surgunt in culmina ripæ
Turrigera, celso lambentes vertice cœlum.
*Quas vbi conspexit docta * gratatus Etona,*
Quæ fuit Orbilijs nimiùm subiecta plagosis,
Cæruleum caput ille leuans, sua fariet insit.

* Thamisis.

Aëria

Aërias moles, gradibus surgentia templa,
Ferratos postes, pinnas, vinaria, vere
Perpetuo lætos campos, Zephiroque colono
Florentes hortos, regum cunabula, regum
Auratos thalamos, regum præclara sepulchra,
Et quæcunque refers: nunc Windesora referre
Desine. Cappadocis quanquam sis clara Georgi
Militiâ, procerúmque cohors chlamydata nitenti
Cincta perisceli di suras, te lumine tanto
Illustret, tantis radijs perstringat & orbem.
Vt iam Phrixæum spernat Burgundia vellus,
Contemnat cochleis variatos Gallia torques,
Et cruce conspicuas pallas, Rhodus, Alcala, & Elba.
Solâque militiæ sit splendida gloria vestræ,
Desine mirari, lætari desine tandem.
Omnia concedunt vni, superatur in vno
Quicquid habes, tibi maior honos, tibi gloria maior,
Accola quòd nostræ ripæ fiet incola vobis Elizabetha Regina.
Elisabetha. (simúlque suo quasi poplite flexo
Tamisis emplacidè subsidet, & inde profatur,)
Elisabetha suis Diua & dea sola Britannis,
Cuius inexhaustas laudes si carmine nostro
Complecti cuperem Melibœo promptius Alpes
Imponam, numeremque meas numerosius arenas,
Si quasdem tacuisse velim, quamcunque tacebo,
Maior erit, primos actus, veteresque labores
Prosequar? ad sese revocant præsentia mentem.
Iustitiam dicam? magis at clementia splendet.
Victrices referam vires? plus vicit inermis.
Quòd pietas floret, quòd non timet Anglia Martem,
Quòd legi nemo, quod lex dominatur & omni,
Quòd vicina truci non seruit Scotia Gallo,
Exuit atq; suos silvestris Hibernia mores,
Criniger Vlto nius quòd iam mite scere discit,
Laus sibi sola cadit, vil non debetur & illi.
Crimina quæ pellunt, tanta quæ Principe digna
Omnes templa suo posuerunt pectore Diuæ
Religio, superos sanctè monet esse colendos.
Iustitia vtilibus semper præponere iustum
Edocet, vt præceps nil sit, Prudentia suadet.

Temperies

Temperies vt casta velit, cupiatque pudica
Instruit, immotam mentem Constantia firmat,
Hinc EADEM SEMPER *rectè sibi vendicat illa.*
Proferat vndoso quis tantas carmine laudes?
Sola tenet laudum quicquid numerabitis omnes.
Sit fœlix, valeat, viuat, laudetur, ametur;
Dum mihi sunt fluctus, dum cursus, dum mihi ripa,
Angligenûm fœlix princeps moderetur habenas.
Finiat vna dies mihi cursus, & sibi vitam.

Symbolum Elizabetha R.

Windsore Forrest.

Reliqua Attrebatiorum regio quæ ad Austrum à Windesori patet, saltuosis nemoribus opaca, *Foresta de Windlesor* vulgò dicitur, villis rarior, quarum Okingham lanificio, & sua magnitudine est notissima, feris autem innumeris vbique refertissima. Incredibile enim est quantum terrarum Reges Angliæ passim in cultum iacêre permiserint, & feris inclusis dicauerint, vel vt nostri loquuntur, *afforestauerint*. Nec enim aliam fuisse causam, quàm insanum venandi studium existimare possum, * (quamuis aliqui in populi infrequentiam reijciant,) cùm à Danicis vsque temporibus, quotidie plura loca in saltus redegerint, ad eosque conseruandos durissimas leges & præfectum, quem *Protoforestarium* dixêrunt, imposuerunt; qui saltuarias causas cognosceret, & vel morte, vel membri mutilatione plecteret, si quis feras in aliquo saltu confeciſſet. Sed hæc paucis tibi è Polycratico suis verbis dicet I. Sarisburiensis. *Quod magis mirêre, pedicas parat auibus, laqueos texere, allicere nodis vel fistula, aut quibuscunque insidijs supplantare ex edicto sæpe sit criminis, & vel proscriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur, salutísque dispendio. Volucres cœli, & pisces maris communes esse audieras: sed hæ fisci sunt, quas venatica exigit vbicunque volant. Mauum contine, abstine, ne & tu in pœnam læsæ maiestatis, venantibus cedas in prædam. A venalibus suis arcentur agricolæ, dum fera habeant vagandi libertatem, illi vt pascua angeantur, prædia subtrahuntur agricolis: sationalia insimis colonis, cùm pascua armentarijs & gregarijs, cùm alueuria à floralibus excludunt, ipsis quoq; apibus vix naturali libertate vti permissum est.* Quæ cùm nimis inhumana viderentur magnas nonnunquam turbas excitauêrunt, donec Baronum secessione extorta sit ab Henrico III. *Charta de Foresta*, in qua antiquatis legibus illis seuerioribus, æquiores tulit, quibus qui intra Forestarum limites incolunt, etiam hodiè tenentur. Duóque deinceps ad has causas instituti

Saltus, siue Forresta.

** Vel ad regiam familiam alendam.*

Protoforestarius.

Iustitiarij Forestarum.

instituti sunt Iusticiarij, quorum alter omnibus Foreſtis cis Trentam fluuium, alter reliquis vltra Trentam ad Scotiam vſque, magna cum authoritate præeſt. Per totam hanc prouinciam, vt eſt in libro Cenſuali Angliæ, *Tainus vel miles Regis Dominicus meriens pro releuamento dimittebat Regi omnia arma ſua, & equum vnicum cum ſella, & aliũ ſine ſella. Quòd ſi eſſent ei canes, vel accipitres præſentabantur Regi, vt ſi vellet, acciperet. Quando Geld dabatur tempore Edwardi Regis communiter per totam Berchesciram dabat hidatij. d. ob. ante natale Domini & tantundem ad Pentecoſt.* Hæc de **Barkshire**, quæ hactenus Comitis honore inſigniuit neminem.

In huius Comitatus complexu ſunt Parochiæ 140.

QVas hactenùs peragrauimus regiones, Danmoniorum ſcilicet, Durotrigum, Belgarum, & Attrebatiorum, cùm Saxones iam rerum in Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum ceſſerunt, quod illi ſua lingua ꝑeaꝛ-ðeaxanꝛic, & ſe Geꝛuýꝛiꝛ, ab auo Cerdici qui hoc regnum primum inſtituit, dixêrunt: vnde Bedæ Geuiſſi. alijs etiam Viſiſaxones vocantur: ſed ab Occidentali ſitu, vti Occidui Gothi Viſigothi ſunt nominati. Hi tandem in vltimi Anglici imperij ætate, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegerunt, quæ tamen poſteà regum ignauia citò conſenuit, faciléque euanuit, à Danis miſerè dilaniata, & demùm à Normannis quodammodo abſorpta. *Occidentalium Saxonum regnum.*

REGNI

PRoxime Attrebatios ad Solem orientem REGNI, Ptolemæo Πύργος regiones eas quæ nobis nunc Surrey & Southsex vulgò vocantur, cum parte Hantonensis agri maritima insedêrunt. In etymo, quæ animum subeunt, tacitus præsertim, quia forsitan à veritate non fuerint, haud minùs, ac si Πύργος Ptolemæo dictus existimarim, quòd regnum esset & sub regio dominatu permanere permiserint Romani. In hoc enim tractu Cogidumno regi Britanno, vt habet Tacitus, quædam ciuitates vetere Pop. Romani consuetudine donatæ, vt haberet instrumenta seruitutis & Reges. Sed cùm hæc coniectura nec mihi probabilis, & alijs absurda videatur, prorsus reijcio. Saxonicámque recentiorum nominum originem libens amplector, quam veritas ipsa persuadet. Southsex videlicet ab Australibus Saxonibus, & Suthry ab Australi ad flumen situ: hoc enim Suthry denotare legimus.

Suthry.

Rhey.

SVtria, Bedæ *Suthriena*, vulgò Suthry, & Surry, Saxonibus ab australi ad flumen situ duðnea, duð enim Austrum, & per flumen illis significauit, ab occidua mundi plaga partim Bercheriæ & Southantonensi prouinciæ, ab Austro Sussexiæ, ab ortu Cantio contigua, à Septentrione Tamisi flu. perfunditur, & à Middlesexa dirimitur. Regio est non admodum ampla, satis tamen opulenta, quà Tamisi incumbit, & quà campestris iacet planities, fruges mediocriter, & pabulum benignè producit, præsertim ad Austrum, vbi perpetua vallis in altitudinem depressa, Holmesdale olim à syluis dicta, grata nemorum, aruorum, & pratorum varietate spectabilis decurrit. Colles hinc indè longo tractu surgunt, viuaria passim feris repleta, fluuij

etiam piscosi, vnde ad voluptatem iucunda venatio, & grata piscatura suppeditatur. Assimilatur verò à nonnullis Leuidensæ estimento, vel panno tenui & crassò textu, cum viridi præ-texta, vtique cuius interior pars sterilis, exterior siue limbus fertilior. In hac perambulanda Tamisim, & fluuios influentes, quasi duces itineris sequar, sic nihil memorandum omittero, cùm his fluuijs loca, quæ antiquioris sunt notæ, adsideant omnia.

Tamisis, vt eius cursum secundo flumine sequamur, statim atque Bercheriæ valedixerit, **Chertley**, quam Beda *Ceroti insulam* Chertsey.
dicit, nunc vix peninsulam, allabitur, in qua, tanquam in loco ab hominum commercijs secreto, Erchenwaldus Londinensis Episcopus in primis surgentis Saxonicæ Ecclesiæ temporibus monasteriolum posuit, quod aliquandiù tumulus fuit sanctissimi Regis Henrici VI. quem regno deiectum Eboracensis fa- *Houeden. oj.*
milia sustulit, vt sibi regnum securè confirmaret, & sine vllo honore hic sepulturæ tradidit: verùm illi posteà Windlesoram translato, & in nouum Mausolæum illato, iusta regio more fecit Henricus VII. Sanctasque eius virtutes tantopere admiratus est (expressum enim erat Christianæ pietatis, & patientiæ exemplum) vt cum Iulio Pontifice Romano egerit de illo inter Diuos referendo. Sed quò minùs hoc fieret, in caussa erat Pontificis auaritia, qui pro regis Apotheosi nimis magnam pe- *Hist. Cantuar. ensis.*
cuniæ vim exegit, vtique non principis virtutibus, sed auro honores illos delaturus. Sub hoc **Wey** fluuiolus Tamisi infunditur, qui ex Hantonensi agro effusus, vbi primùm Suthriam perlabenerit, **Feornham**, vulgò **Farnham**, à filiceto nominatum, in- Farnham.
fluit, vbi circa annum 893. Alfredus Rex grassantes Danos per-fida manu fudit, & posteà cum Stephanus rex quibuslibet castella condere permisisset, Henricus Blesensis Stephani frater, & Episcopus Wintonensis castellum erexit: quod cùm seditionis esset præsidium, Henricus III. deturbauit; Episcopi tamen Wintonienses, ad quos etiamnùm spectat, denuò excitarunt. Nec procul hinc ad *Wauerley* G. Giffard Episcopus Winton. monasteriolum Cistercensis ordinis monachis posuit. Inde **Wey** per **Godelminge**, quod Alfredus Rex Ethelwaldo è frater nepoti legauit, haud procul à *Catteshull* Manerio quod Hamo de *Gatton* *1129*
venit vt esset Marescallus meretricum cùm rex in illas terras veni- Catteshull.
ret, accedit **Guilford**, Saxonicè Gulde-ropo, & nonnullis exemplaribus **Gegldford**. Forum nunc frequens, & diuersorijs niti- Guildford.

dum, olim Saxonum villa erat Regia, quam etiam Ethelwaldus ille à patruo legatam tenuit, Regiæque ibi sunt ædes quæ in fatiscunt, & haud procul à flumine lacera mœnia antiqui castri: in medio verò Ecclesia est cuius pars orientalis concamerato ex saxo opere videtur admodum antiqua. Hîc vt in Guilielmi primi libro videre est, *Rex* LXXV. *Hagas*, i. *domos habuit, in quibus manserunt* CLXXV. *homines*. Nulla tamen re perinde celebris, ac Godwini Comitis Cantij perfidia, & immanitate, qui anno Christi, 1036. cùm Alfredus Ethelredi regis filius, & regni Anglici hæres ad ius suum repetendum è Normannia venisset, fide data eum suscepit, contráque fidem statim tractauit: Sexcentos enim Normannos qui iuuenem Regium comitati, ex improuiso intempesta nocte hoc in loco oppressos decimando, vt nostri scriptores habent, mulctauit. Nec enim decimum quémque sorte ductum antiquo militiæ more interfecit, verùm nouem intefectis, decimum quémque dimisit, decimósque reseruatos summa cum crudelitate redecimauit. Alfredum verò ipsum Haraldo Danico in manus tradidit, qui illum, effossis oculis in vincula abripuit, & ad mortem vsque carcere condidit.

Decimatio.

Longo hinc cursu in Septentriones **Wley** delatus, nihil memoria dignum, præter *Sutton* equestris familiæ Westonorum sedem, *Woking* ædes regias, & **Pyrford** vbi Baro Clinton sibi domum extruxit, & in proximo **Ockham** vbi magnus ille Philosophus Nominalium pater Guil. de *Ockham* natus, & à loco denominatus. Vbi verò in Tamisim duplici ostio exoneratur **Wolandes** regiæ ædes satis elegantes in viuario conspiciuntur, iuxta quas Cæsar Tamisim in fines Cassiuellani transmisit. Hic vnus enim omninò locus erat, quo Tamisis pedibus, atque hoc ægrè transiri olim poterat, quod ipsi Britanni Cæsari quasi prodiderunt. Ad alteram enim fluminis ripam, magnæ Britannorum copiæ erant instructæ, ripa autem ipsa acutis sudibus præfixis munita, eiusdémq; generis sub aqua defixæ flumine tegebantur. *Quarum vestigia*, inquit Beda, *vsque hodiè visuntur, & videntur inspectantibus, quòd singula earum ad modum humani femoris grossa, & circumfusa plumbo immobiliter hæreant in profundum fluminis infixa*. Sed eo impetu Rom. flumen ingressi sunt, cùm capite solo ex aqua extarent, vt Britanni sustinere non possint, quin ripas demitterent, fugámque capesserent. Hac in re falsus esse non possum, cùm hîc vix VI. pedes flumen sit altum, cùm *Coway stakes* à sudibus hodiè locus dicatur, cúmque Cassiuellani fines

Vbi Cæsar Tamisim transmisit.

ines à mari quòd orientalem Cantij partem alluit, vbi ille terram conscendit, circitèr millia passuum LXXX. faciat Cæsar, vbi traiectum statuit, & ad eandem est à mari distantiam hic noster traiectus, cuius memoriam fugitiuam nunc primus, quòd scio retraxi.

Post pauca inde in Ortum milliaria in Tamisim properat *Molis* riuulus totam regionem ab Australi limite permensus, qui collium demùm obiectu impeditus subterraneum meatum vt nobile illud Hispaniæ flumen Anas, quasi talpa sibi aperit, vnde nomen impositum videatur, cùm subterraneum illud animal *Mole* Anglicè dicatur. Nihil tamen ad hunc flu. præclarum, nisi quòd remotius est à fontibus (& propè antiquam militarem Romanorum viam quam *Stanystreat* dicunt) oppidum **Aclea**, vulgò **Ockley** à quercubus nominatum, vbi Athelwolphus Egberti filius, qui sacris ordinibus initiatus, cùm Pontificia authoritate solutus regnum paternum hæreditariò suscepisset, collatis cum Dano signis, prosperè conflixit, & eorum quemque fortissimum occîdit; patriæ tamen, Danica illa hydra semper repullulante, parùm profecit. Parùm à fontibus huius fluminis abest *Gatton* quæ iam vix viculus est licèt olim oppidum fuerit celebre. In antiquitatis argumentum Romanorum nummos effossos ostendit, & ad Parlamentum duos mittit Burgenses. Inferiùs sedet *Rhiegat*, i. si ex antiqua lingua nostra interpreteris *Flumioli decursus* in coualle quæ longè in Ortum procurrit *Holmesdale* dicta, cuius incolæ quod semel atque iterum grassantes Danos deuicerunt, in suam laudem cantitant

Mole fl.

Anas fl. Hispaniæ.

Ockley.

Gatton.

Rhiegat.

Holmesdale.

The vale of Holmesdall
Neuer wonne, ne neuer shall.

Rhiegat hoc amplitudine, quàm structura est speciosius, viuarium nobilissimi herôis Comitis Nottinghamiæ & Baronis de *Effingham*, & summi Angliæ Thalassiarchæ qui ibi suas ædes habet, nemusculis condensum australe latus claudit, Castrum ad ortum eminet nunc neglectum & æuo caducum, à Comitibus Warrenniæ, & Suthriæ constructum, & **Holmescastle**, à valle in qua insidet, vulgò dictum, sub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cuiusmodi ipse collis est, magno labore excauatum vidimus. Warrenniæ verò Comites (vt est in libro Inquisitionum) *tenuerunt in capite de Rege in Baronia sua de Conquestu Anglia*. Inde decurrit per **Bechworth** castrum, cui Nundinarum ius ab Henrico sexto impetrauit Thomas Brown.

Sedes enim est equestris familiæ Brownorum, è qua anorum memoria, cùm Antonius Brown Luciam alteram Ioannis Neuil Marchionis Montisacuti filiam cum dotali patrimonio amplo duxisset, eius è filio nepotem Vicecomitis *Montisacuti* tria Maria Regina exornauit. Paueulis hinc ad occasum millibus *Effingham* cernitur possessio iam-pridem Guilielmi Howardi (triumphatoris illius Scotorum Thomæ Ducis Norfolcii filij,) qui à Maria Regina Baro Howard de *Effingham* creatus Diuæ nostræ ELIZABETHAE primùm à cubiculo, & deinde sigilli priuati custos, cuius filius Carolus nunc floret, magnus Angliæ Thalassiarcha, quem anno 1597. ob virtutem & operam egregiè nauatam eadem Elizabetha Comitis Nottinghamiæ titulo ornauit. Sed ad flumen regrediamur.

Effingham.

Molis iam cùm ad candicantem collem **White hill** peruenerit, in quo buxus lætissimè prouenit, ad eius radices se condit, ac potius absorbetur, vnde **the Swallow** locus nominatur, & post vnum & alterum plùs minùs milliare prope pontem *Letherhead* ebulliens gaudet renasci, vt huius tractus incolæ, non minùs quàm Hispani iactent se pontem habere qui plures ouium greges pascat, Hoc enim tritissimo prouerbio iactitant Hispani, de loco, quo Anas flu. (qui nunc *Guadiana* dicitur) se per decem milliaria abscondit. Sic Molis noster renatus ad Tamisim placidè properat.

The Swallow.

Pons in quo greges ouium pascuntur.

Post Molim admissum Tamisis noster aquas rectà in Septentrionem agit, perfunditq; **Kingstone**, *Moreford* olim dictum vt aliqui volunt, frequens inprimis emporiolum, & castro Clarorum Gloecestriæ Comitum olim notum, quod ex eiusdem cognominis vetustiori oppidulo loco iacenti & inundationi obnoxio emicuit. In quo, cùm Anglia Danicis bellis, suis ferè sedibus conuulsa esset, Athelstanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuêrunt, vnde à Regibus factum nomen **Kingston**, id est, *Oppidum Regium*. In proximo enim Reges sibi locum habitandi delegêrunt, quem à splendore **Shene** dixerunt, nunc verò **Richmond** vocatur, in quo Edwardus III. Rex longè potentissimus, cùm satis gloriæ, satisque naturæ vixisset diem ex dolore obijt, quem in filij bellicosissimi morte hausit, qui ipsi & vniuersæ Angliæ tantus erat, vt omnem consolationem vinceret: Et iustus sanè hoc tempore si vnquam aliàs, Angliæ dolor. Intra vnum enim annum solidam rei militaris, cumulatæque virtutis laudem amisit; vterque etenim victri-

Kingston. *Matth. Paris.*

Richmond, *locus olim & vicus ante Henrici vij. tempora* Shene *dictus.*

Edwardus tertius.

icia arma per Galliam circumferendo tantum terrorem in-
ſerunt, vt pater cum Antiocho fulminis, filius cum Pyrrho
quilæ nomen meritiſſimè gereret. Hîc etiam defuncta eſt An-
Regis Richardi II. vxor, Wenzelai Imperatoris filia, quę pri-
a mulieres Anglicas, eam inſidendi equi formam, quæ hodie
vſu, docuit, cùm anteà, parùm decorè diuaricatè, perinde ac
ri obequitarent: cuius etiam mortem adeò acerbè, & impo-
nter tulit maritus, vt etiam ipſas ædes omninò negligeret, &
erſaretur. Nouis tamen ædificijs excoluit Henricus v. atque
Shene viculo cœnobiolum Carthuſianorum adiunxit, quod *Shene.*
thulum dixit. Sed Henrico VI I. regnante, hæc regia ſedes luc-
oſo incendio tota in fauillas cecidit, verùm vt Phœnix è ſuis
neribus, opera eiuſdem Henrici multò ſplendidior ſtatim re-
ta, nouum nomen Richmondiæ à regione, cui ille priuatus
omitis titulo præfuerat, accepit. Huc vſque Tamiſis noſter ex- *Quouſque Tamiſis maris æſtu augetur.*
ſtuantis maris acceſſu augeſcit, ſexaginta plùs minùs ab oſtio
alicis milliaribus: quod, vt nonnullorum fert opinio, ex eo
otu accidit, quo Oceanus orbium cœleſtium ab ortu in occa-
m circumactu, in eandem impellitur partem. Vix enim alius
uropæ fluuius tam longè Oceani æſtus ſentit. Sed hæc Philoſo-
his relinquenda. Paucula tamen his de locis, & hac de re car-
na ex Tamæ & Iſis Connubio, ſi palato faciant, habe.

A dextra, nobis Richmondia, Shena vetuſtis
Celſa nitet, ſapiens nama, hanc Richmondea dixit
Henricus voluit, ſibi quod retuliſſet honorem
Et titulos comitis Richmondia iure paterno.
Hectoris Edwardi ſed deflet funera noſtri;
Pròh dolor hîc illi regi mens libera ceſſit
Corpore contempto, ſedes habitura ſupernas:
Quem ſi non ſubitò rapuiſſent ferrea fata
Aut te Valeſijs rapuiſſet Gallia duris
Aut tibi Valeſios.———
Temiſis alternum ſentit reditumque fugamque
Huc reſtui pelagi, quoties vaga Cynthia prones
Octanâ librat cœli ſtatione ingales,
Aut tenet oppoſitam varianti lumine plagam,
Plenior increſcit celeremque recurrit in æſtum:
Atque ſuperbus ait, concedat flumina nobis,
Nulla per Europæ dotatas nomine terras

Flumina, tam longè sic certis legibus vndas
Alternas renouant, nisi sit Germanicus Albis.

Nonesuch. Interiùs quatuor plùs minùs à Tamisi mill. pass. omnium circumquaque ædificiorum luminibus obstruit *Nonesuch* secessus regius, quem magnificentissimus Rex Henricus VIII. in loco saluberrimo priùs **Cuddington** dicto, delicijs & otio suo destinauit, tantâq; magnificentia, & elegantia extruxit, vt ad ostentationis arcem aspiret, & omnem Architectonices peritiam in vno hoc opere coaceruatam existimes. Tot sunt vbique spirantia signa, tot absolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, vt optimo iure hoc suum nomen habeat, & tueatur, quod Latinè *Nulla eiusmodi*, & vt nonnullis placet, *Nulli secundi* sonat, vel vt Lelandus cecinit.

Hanc quia non habeat similem laudare Britanni
Sæpe solent, Nulliq; parem *cognomine dicunt*.

Ædes verò ipsas sic circumcingunt viuaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra sic arboribus obumbrata; vt non aliam sibi sedem ipsa Amœnitas vbi cum Salubritate vnà cohabitet, delegisse videatur. Mortua tamen Regina Henrico *Fitz-Allano* Arundeliæ Comiti pro alijs possessionibus addixit, illéque cùm Bibliotheca instructissima, & nouis operibus adauxisset, ius suum omne in Baronem de *Lumley* moriens transcripsit, qui nihil non fecit, vt suo nomini verè responderet, & à quo in regiam possessionem transactionibus iam recidit.

Vandalis fl. *Vandalis* riuulus limpidus & trutarum optimarum admodum fœcundus haud procul hinc ad *Cæsalton* ebullit, qui *Morden* præterfluens ad Occidentalem ripam loci

Merton. feracissimo **Merton** habet, Saxonicè Mepe-tune, olim Kenulphi Westsaxonum Regis fato insigne, qui in meretriculæ, quem hîc deperibat, tuguriolo à Clitone interfectus erat, ipséque Clito à Kenulphi amicis confossus, perfidiæ pœnas statim luit. Nunc monasterij à Gisleberto Normanno constructi rudera solummodò ostendit, quod Comitijs sub Henrico III. celeberrimum fuit.

Croydon. Deinde Vandalis augetur ab ortu fluuiolo qui fontes habet ad **Croydon**, olim *Cradiden*, quod sub collibus situm Archiepiscoporum Cantuariensium palatio, ad quos longo iam tempore spectauit, & carbonibus quorum mercaturam exercent incolæ, notissimum est. Referunt incolæ domum quondam fuisse Regiam in occidentali oppidi parte propè *Haling*, vbi rudera sub-

inde

inde à colonis eruuntur, quam posteà Archiepiscopi dono à Re-
ge acceptam transtulerunt ad suum propiùs riuulum palatium,
iuxta quod Reuerendissimus in Christo pater D. Ioannes Whit-
gift qui nunc sedet Hospitale perpulchrum ad subleuandos pau-
peres, & scholam ad promouendas bonas literas pio animi af-
fectu posuit, & dotauit. Torrentem verò illum quem nonnun- The Bourne.
quam exsurgere nescio quo præsagio difficultatis annonæ, vel
pestilentiæ perhibet vulgus, non operæpretium est vel verbo
memorare. Hinc vicinum est **Beddington**, in quo ædes præcel-
senti ædificiorum elegantia, & amœnissima hortorum specie
conspiciuntur, quas Franciscus Carew equestri dignitate clarus
nuper construxit. Sedes enim antiqua est Careworum, qui à Ni-
cholao de *Carew* Barone de *Monlesford* oriũdi (à quo etiam sunt
Carewi Deuonienses) longo tempore hoc agro floruerunt:
maximè verò ex quo I. Carew filiam alteram, & hæredem nobi-
lissimi Baronis *Hoo* sibi matrimonio coniunxit. **Wibbandune**,
nunc vulgò **Wimbledon** ad alteram ripam sedet, vbi cùm ni- Wimbledon.
mia fœlicitas ciuiles furores inter Anglo-saxones peperisset, *Primum bellum intestinum inter Anglos.*
Britannico bello iam sopito, Ethelbertus Rex Cantij in suos
gentiles primùm classicum ciuile cecinit: Sed Ceaulinus Occi-
dentalium Saxonum Rex, ingenti illum strage hoc in loco fœli-
citer fudit: interfectis ducibus Oslano & Cnebeno, à quo fortè
Benbury, pro **Cnebenbury** vallum illud militare dicitur, quod
orbiculari forma hîc vidimus. Nunc verò maximum huic loco
ornamentum sunt ædes structura speciosæ, prospectu & hortis
amœnissimæ quas anno 1588. cùm Hispanica classis Angliæ im-
mineret, Thomas Cecilius Eques auratus filius Nestoris nostri
Baronis Burghlæi extruxit.

Duobus hinc ad Austrum milliaribus, in collis ædito nemus-
culum est, **Woodcote** hodie vocant, in quo modicæ vrbis mani-
festa visuntur vestigia, & fontes plures è silicum fragmentis con-
structi, plurimaque de eius frequentia, & opulentia, Patricio-
rumque numero commemorant vicini. Hæc vt mea fert opi-
nio, vrbs illa fuit, quæ Ptolemæo NOIOMAGVS, Antonino
NOVIOMAGVS: nec aliundè argumentum petatur, quàm à *Noniomagus.*
distantiæ ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII. à
Vagniacis, vt annotat Itinerarium vetus, abest. Pluribus igitur
Parasangis aberrârunt illi, qui vel ad *Buckingham*, vel *Guildford*
Noniomagum statuerunt. Regnorum hæc præcipua fuit ciuitas,
Marinóque Tyrio vetustissimo Geographo nota, quem Ptole-

mæus cùm Censorem induisset, taxat, quod Nouiomagum Britanniæ, Londino per climata Borealiorem, & per Itinerariorum rationem Australiorem collocârit.

Ad Tamisim post Vandalis ostium, vbi oppidulum Wandlesworth inde denominatum sedet, Batersey est viculus, olim Saxonicè Paꝺṛỳkṛ-ea, & Latinè *Patricij insula:* & quas nunc quærimus ædes Regiæ *Kennington* dictæ, quo Reges Angliæ olim secedere soliti, sed nunc nec nomen, nec rudera inuenimus. Inde Lambith, siue Lomehith, i. *sinus luteus*, Canuti Fortis Angliæ regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animam eructauit. Ille enim totus in comessationibus & conuiuijs agendis *Prandia regalia*, vt habet Henricus Huntingdonẽsis, *quatuor in die vicibus omni Curiæ suæ fecit apponi: malens à vocatis apposita fercula diuorari, quàm à non vocatis apponenda fercula reposci.* Nunc verò locus celebrior est Archiepiscoporum Cantuarienſium palatio. Circa annum enim Christi 1183. Baldwinus Archiepiscopus Cantuariensis, facta cum Roffensi episcopo permutatione, prædium hoc in loco acquisiuit, in quo palatium sibi, & successoribus inchoauit, quod illi paulatim adauxerunt. Qui cùm ecclesiolam collegiatam hîc etiam molirentur, Deus bone, quot Romam à Cantuariensibus Monachis aduolârunt appellationes, quot inde fulmina, minæ, & censuræ à Romano Pontifice in Archiepiscopos emissa? Malè enim metuêrunt illi Monachi ne fundi sui foret calamitas, & in Archiepiscoporum electionibus, illis præiudicaret. Nec sedatæ fuerunt hæ tempestates, donec inchoata ecclesiola instantibus Monachis, solo adæquaretur. Huic contiguum est celeberrimum huius agri emporium, quod hodie vocant The Borough of Southwarke, Saxonicè ꝺuꝺpeṛke, id est, *opus superadificium australe*, quod è regione Londini ad Austrum situm habeat, cuius quodammodò suburbium videatur: sed adeò amplum, & frequens, vt non multis Angliæ vrbibus concedat. Suos quasi iuris, suos Balliuos patrum memoria habuit, sed Edwardo VI. regnante, suis libertatibus excidit, & ciuitati Londino adnexum, eius quasi membrum hodie dignoscitur.

Sub hoc Tamisis Surriam relinquit, cuius orientalis limes hinc rectà in austrũ descendit, & in ipso ferè angulo, qua Southsexiam & Cantiũ spectat, *Sterborrow* castrũ interſidet, olim sedes Dominorum de *Cobham*, qui hinc à *Sterborrow* dicti, & à Ioanne de *Cobham* Domino de *Cobham* & *Couling*, & Hugonis Neuilli filia procreati diu gloria & dignitate floruerunt, Reginaldus enim

* Kennington.

Lambith.

Southworke.

Sterborrow.

enim regnante Edwardo III. in ordinem Georgianum adscitus oræ maritimæ erat præfectus, à Tamisis ostio vsque partes Occidentales. Vltimus verò Thomas Annam Ducis Buckinghamię filiam vxorem habuit, è qua susceptit Annam filiam vnicam enupta Edwardo Burgh, qui etiam à Percijs & Comitibus Atholiæ stemma repetijt, eiusque filius Thomas Baro Burgh ab Henrico Octauo creatus, filium reliquit Guilielmum, qui genuit Thomam, bonarum literarum fautorem summum, Præfectumque Brielæ, quem Garterij ordinis honore ornauit, Hiberniæque proregem constituit Regina Elizabetha. De Æleonora Cobhama ex hac familia, Humfredi Ducis Gloceſtriæ coniuge, cuius existimatio minùs integra, ad Anglicam, si libet, referimus historiam.

Baronus Bérough siue Burgh.

Guilielmum Comitem Warrenniæ, Guilielmus Rufus Rex Angliæ, cum Comitis honore Surriæ primùm præfecit, cuius insignia erant * scutum aureum cæruleo interstinctum. In charta enim fundationis Prioratus de Lewis legitur, *Donaui &c. pro salute Domini mei Willielmi regis qui me in Angliam adduxit, & pro salute Dominæ meæ Matildis Reginæ matris vxoris meæ, & pro salute Domini mei Willielmi Regis filij sui, post cuius aduentum in Angliam terram hanc Chartam feci, & qui me Comitem Surregiæ fecit &c.* Huic filius, & ex filio nepos eodem nomine successerunt: verùm vltimus iste solam filiam suscepit, quæ primò Guilielmum Stephani Regis filium, & posteà Hamelinum Galfredi Plantageneti nothum, maritos eodem titulo adornauit. Priore autem marito sine prole defuncto, Hamelinus Guilielmum Surriæ Comitem ex ea genuit, cuius posteri, ascito *Warrennorum* nomine, eundem titulum gessérunt, Guilielmus hic duxit primogenitam & cohæredem Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ, viduam Hugonis Bigod, quæ illi peperit Ioannem, Ioannes verò ex Alicia filia Hugonis *Le Brune* vterina sorore Regis Henrici tertij progenuit Guilielmum qui obijt ante patrem, & genuit ex Ioanna *Vere* Ioannem posthumum vltimum ex hac familia Comitem, qui fuit (vt in sigillo eius vidi) *Comes Warrenniæ, Surriæ, Strathernie in Scotia, Dominus de Bromfeld & Yale, Comesque Palatij.* Verùm cùm ille sine legitima prole diem anno 1347. obijsset, Alicia eius soror & hæres enupta Edmundo Comiti Arundeliæ, hunc honorem in Arundeliorum stirpem matrimonio intulit, à qua per Mowbraios tandem ad Howardos deuenit. Ducis interà nomen Thomæ Hollando Cantij Comiti præbuit, quem

Comites Surriæ. Insignia Comitum Warrenniæ.
** Checky or & Azur.*

quem Richardus II. Surriæ Ducem in honoris acceſſionem dixit, quo tamen honore non diu vſus erat. Dum enim Richardum illum captiuum in libertatem, regnúmque reſtituere occultis conſpirationibus machinaretur, è latebris præter opinionem erupit coniuratio, & ille à populo Cirenceſtriæ interceptus, & ſecuri percuſſus. Thomas de *Beaufort* deinde ad hanc dignitatem ab Henrico IIII. prouectus, qui etiam Angliæ Cancellarius, Anno enim 1410. vt habet Walſinghamus *Dominus Th. Beaufort Comes Surrey conceſſit in fata.* Demùm verò Richardus III. cùm regnum ſcelere occupâſſet, vt Howardorum familiam ſibi beneficijs adſtringeret, vno eodémque die Ioannem Howardum Norfolciæ Ducem, & Thomam eius filium, qui de Scotis poſteà triumphauit, Surriæ Comitem creauit, in cuius ſobole hæc dignitas nuper eluxit.

Parochiales eccleſias 140. habet hic Comitatus.

Suſſex.

Vthriæ ad Auſtrum longo tractu ſubtenditur, quæ etiam olim Regnorum ſedes *Suthſexia*, Saxonicè Suðrex, hodiè **Suſſex**, id eſt, *Auſtralium Saxonum regio*, compoſito ab Auſtrali ſitu, & Saxonibus vocabulo, qui in Heptarchia ſecundum regnũ hîc conſtituêrunt. Oceano Britannico tota ad Meridiem longior, quàm latior recto quaſi littore incumbit, ſed raris ſtationibus, quòd mare ſit breuibus atrox, ideóque fluctuoſum, littúſque ipſum ſcopuloſum. Maritimus regionis tractus colles viridantes ſublimè elatos habet, **Downs** vocant, qui cùm ex creta pingui conſtent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, paſcuis, aruis, lucis diſtinctus admodum eſt ſpectabilis. Citerior, & Borealis ſyluarum opacitate amœniſſimus, vti olim vniuerſa hæc regio, quæ ſyluis inuia fuerat. **Andredſwald** enim ſylua, Britannicè *Coid Andred*, ab vrbe proxima Anderida nominata, hôc tractu CXX. mill. paſſ. longitudinem XXX. latitudine occupauit, Sigeberti Occidentalium Saxonum regis fato memorabilis, qui ſolio deturbatus

Downs.

Anderida ſylua.

batus à subulco in hac confossus occubuit. Fluuiolos habet plurimos, sed qui è septentrionali agri limite effusi, cùm statim Oceanum petant, nauigijs onerarijs subuehendis sunt impares. Ferri venis passim fœcunda est, ad quod excoquendum vndique fornaces, magna vis lignorum quotannis absumpta, torrentes multis in locis corriuati, & prata plurima in lacus, & aquas redacta, vt molas suo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diesque personant. Sed quod conflatur ferrum non eiusdem vbique bonitatis, in vniuersum tamen minùs tenax quàm Hispanicum, siue id sit ex natura, siue tinctura: in commodum tamen Metallicis, qui magnam vim tormentorum maiorum, & alia inde conficiunt, non paruum cedit; an vero Reipublicæ in dubio est, verùm insequens ætas certiùs dixerit. Nec vitriariorum officinæ desunt, sed vitrum itidem, siue sit ex materia, siue ex coctione minùs purum, & translucidum. *Ferrum.* *Vitrum.*

Diuiditur hæc regio vniuersa politicâ partitione in sex partes, quas peculiari vocabulo vocant *Rapes* de *Chicheſter*, *Arundel*, *Brembre*, *Lewes*, *Penensey*, & *Haſtinges*, quarum vnaquæque (præter suas Centurias) suum habet castrum, flumen, & saltum. Verùm cùm harum limites quibus circumscribuntur mihi minùs sint comperti, ego ab Occasu in Ortum littus legere constitui. Interiora enim viculis aspersa nihil ferè memorabile habent. In ipso Southamtonienſis agri & huius confinio **Boseham**, vulgò **Boseham** sedet, syluis, & mari circundatum, *vbi*, ut inquit Beda, *Dicul Scotus monachus monaſteriolum habuit permodicum, & quinque aut ſex fratres paupere vita Domino famulantes*, quod longo post tempore in Haraldi Regis secessum fuit conuersum. E quo ille, cùm sui colligendi causa, in Oceanum naucula excurreret, aduerso vento in Galliam abreptus, detinebatur, quousque Guilielmo Normanno Angliæ regnum iureiurando, post Edwardi Confessoris mortem firmauisset: quo facto & sibi exitium & Angliæ excidium illicò attraxit. Quàm subdola Amphibolia versutus ille syllabarum auceps Godwinus Cantij Comes Haraldi illius pater hunc locum aucupatus fuerit, & literarum tendiculis Archiepiscopum deluserit, Gualterus Mapæus qui non multis pòst annis vixit è suo de Nugis Curialium libro suis ipsius verbis tibi dicet. **Boseham** *sub Cicestria vidit Godwinus & affectauit, & multo ſtipatus agmine magnatum, ſubridens, & Iudeum Cantuarienſi Archiepiſcopo, cuius tunc erat victus, ait, Domine da* *Boscham.* *Amphibolia Comitis Godwini.*

mihi

* Basium forsitan. mihi* Boleam? *Archiepiscopus autem admirans quid sibi quæstione petijt, ego ais, do tibi* Boleam. *At ille continuò cum illa manu militum ad eius procidit, vt procurauerat, pedes, & deosculans eos, cum multâ gratiarum actione recessit ad* Boleham, *& violenta dominatione retinuit, & cum testimonio suorum donatorum laudauit Archiepiscopum coram Rege, possiditque pacificè.* Posteà vt legimus in *Test. Nevill* quæ fuit inquisitio facta tempore Regis Ioannis. *Willelmus Rex qui venit ad Conquestum Anglie dedit hoc Guilielmo filio Ancheri & heredibus suis ad feodum firmum reddendo inde annuatim ad Scaccarium 40 libr. argenti arsas & ponderatas, & posteà Guilielmus Marescallus tenuit illud hereditariè.*

Chichester Britannicè *Caercei*, Saxonicè Cirrancearrep, Latinè *Cicestria*, interiùs ad eundem sinum campestri planitie iacet. Vrbs ampla satis, & mœnibus circundata, à Cissa Saxone secundo huius prouinciæ Regulo constructa, & denominata. Cissanceaster enim nihil aliud est, quàm vrbs Cissæ, cuius pater Ælla primus Saxonum hîc regnum constituit. Obscurioris tamen ante Normannicum imperium famæ, & tantùm Monasterio S. Petri, & Sanctimonialium ædicula notum: Guilielmo autem primo regnante (vt in Angliæ Notitia legitur) *centum in hac fuerunt Hagæ, fuitque ista ciuitas in manu Comitis* * *Rogeri, & sunt in ijsdem mansuris sexaginta domus plusquam anteà fuerant, reddebat* xv. *libras Regi, &* x. *Comiti.* Posteà cùm sancitum fuisset, vt Episcopales sedes ex oppidulis in celebriora loca transferrētur, cathedrâ Episcopali, quæ in Selsey priùs fuerat, nobilitata florere cœpit, paucisque interiectis annis, Radulphus Episcopus ecclesiam constructit, nec dum supremam manum imposuerat, cùm fortuito incendio deflagrauit. Eius tamen opera, & Regis Henrici primi munificentia denuò surrexit, iamque præter Episcopum, etiam Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, duos Archidiaconos, & triginta Præbendarios habet. Eodémque tempore ipsa vrbs florere cœpit, florentissimáque fuisset, nisi portus sit paulò remotior, & minùs commodus, quem tamen nouo fodiendo canali commodiorem efficere iam ciues conantur. Forma verò orbiculari mœnibus inclusa, & ab omni parte nisi à septẽtrione *Lauant* riuulo alluitur, portis patet quatuor ad quatuor mundi plagas, à quibus plateæ rectà ducunt & se decussant in medio vbi forum celebratur, & Ed. Read Episcopus peristylium pulchrum è viuo saxo erexit, Castrum autem quod erat haud procul à boreali porta in Franciscanorum monasteriolum

nasteriolum erat conuersum, sedes verò erat Comitum Arundelliæ qui hinc se *Cicestria Comites* scripsere. Quicquid interiacet portam occidentalem & australem Ecclesia Cathedralis, Episcopi palatium, Decani, & Præbendariorum ædes occupant. Quæ circa Regis Richardi primi tempora iterum combusta Sefridus secundus eius nominis Episcopus singula restaurauit. Ipsa sanè Ecclesia non magna quidē, sed admodū nitida cum præcelsa è saxo pyramide surgit; & in australi eius parte ex vno latere artifici manu depingitur historia fundationis Ecclesiæ, cum iconibus Regum Angliæ, ex altero icones omnium Episc. tam Selsiensium, quàm Cicestrensium sumptu Roberti Shirburne Episc. qui admodum ornauit hanc Ecclesiam, & pro symbolo suo vbiq; adiunxit, *Credite operibus*, & *Dilexi decorem domus tuæ Domine*. Turris verò illa magna quæ propè occidentalē Ecclesiæ partem eminet, extructa fuit à R. Rimano, vt fertur, cùm prohibitus erat castellum ad *Apledeham* habitationem suam in proximo erigere, è saxis quæ ad castellum antè parauerat.

Cicestria Comites.

Temp. H. 2.

Selsey illa, Saxonicè Sealsey, id est, vt Beda interpretatur, *vitulorum marinorum, siue Phocarum insula* (hos enim nostra lingua Seales vocamus, qui semper insulas, & littus petunt, vt fœtum edant) paulò inferius est. *Locus* vt ait Beda, *vndique mari circundatus, præterquam ab occidente, vnde habet ingressum amplitudinis quasi iactus funde.* Octoginta septem familiarum censebatur, cùm Edilwalchus huius prouinciæ Rex Wilfrido Eboracensi antistiti exulanti dedit, qui huic populo Christum primus annunciauit, *sermósque ducentos & quinquaginta*, vt habet Beda, *non solum baptisando à seruitute demoniaca saluauit, sed etiam libertatem donando humana iugo seruitutis liberauit.* Posteà monasterium Cedwalla Rex qui Edilwalchum deuicit hîc fundauit, sedéque Episcopali illustrauit, quæ à vicessimo secundo Episcopo Stigando ad Cissanceastriam traducta, nunc ibi floret, & Cedwallam fundatorem agnoscit. In hac Insula, antiquæ vrbeculæ, in qua Episcopi illi sedérunt, cadauer solummodò iacet, aquis intectum quoties ex alto maris æstus intumescit, cùm verò residet, apertum, & conspicuum.

Selsey.

Phoca.

Sexdi.

Arundel inde conspicitur, sicu decliui, famâ quàm re maior; nec illa tamen admodum antiqua, ante Alfredi enim tempora, qui eam Athelmo è fratre nepoti legauit, ne nomen quidem legitur. Nisi fortè *Portum Aduni* existimemus corruptè dici transpositis literis pro *Portu Arundi*. Fama verò

Arundel.

rò tota est ex castro quod Saxonico imperio floruit, & latim ab ingressu Normannorum Rogerum de *Monte Gomerici* restauraſſe legimus, qui inde Arundeliæ Comes dictus. Est enim amplum situ & opere inprimis munitum. Sed huius filius Robertus de *Beleasmo* qui succeſſit Hugoni fratri, à Rege Henr. primo proscriptus, eo, reliquisque honoribus excidit. In regem enim perfido animo bellum molitus, hoc castrum in belli sedem elegit, magnisque munitionibus locum firmauit, sed quo seditiosi successu solent. Milites namque regij ex omnibus partibus circumfusi tãdem occupârunt. Roberto verò proscripto, & relegato, Rex hoc castrum, & alias eius possessiones Adelizæ Godfredi Barbati Louanien sis, Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ filiæ, quam sibi secundis nuptijs iunxerat, in dotem dedit. In cuius laudem seculo illo indocto hos non indoctos versus Anglus quidam conscripsit.

Anglorum Regina tuos Adeliza decores
Ipsa referre parans, Musa stupôre riget.
Quid diadema tibi pulcherrima, quid tibi gemma?
Pallet gemma, tibi nec diadêma nitet.
Deme tibi cultus, cultum natura ministrat:
Non [a] *exornari forma beata potest.*
Ornamenta cave, nec quicquam luminis inde
Accipis, illa micant lumine clara tuo.
Non puduit medicas de magnis dicere laudes,
Nec pudeat dominam te precor esse meam.

Alijs exemplaribus.
[a] *meliorari.*

Illa, Rege defuncto, Guilielmum de *Albineio* in maritum assumpsit, qui cùm Matildi Augustæ contra Stephanum Regem studeret, & hoc castrum contra illum propugnaret, in nauatæ operæ præmium Arundeliæ Comitis titulum à Matilde Augusta *Anglorum Domina* (hoc enim vsa est titulo) accepit, filiúsque eius Rex Henricus II. dedit totum *Rapum* de *Arundel* Guilielmo illi *tenendum de eo per seruitium* 84. *militum, & dimid.* cúmque post quartum ab eo Comitem, proles eius mascula deficeret, Richardum *Fitzallanum* iure vxoris in eum honorem euexit rex Edwardus secundus, vndecimúmque ex ea familia Comitem tempora nostra vidêrunt, cui nuper sine mascula prole defuncto eius ex filia nepos Philippus Howardus succeſſit. Præter castrum & Comites nihil memorabile habet Arundelia, nam Collegium quod ibi floruit iam fatiscit. In ecclesia tamen nonnulli sunt Comitum tumuli, sed ille pulcherrimus ex alabastro in quo, medio

Comites Arundeliæ.
Anglorum Domina.

Vide Comites Sussexia.

medio choro iacet Thomas Comes & Beatrix vxor eius filia Ioannis Regis Lusitaniæ. Nec omittenda est hæc elegans inscriptio in honorem Henrici Fitz-Alan vltimi ex hac stirpe Comitis posita.

VIRTVTI ET HONORI SACRVM.

MAGNANIMVS HEROS, CVIVS HIC CERNITVR EFFIGIES, CVIVSQVE HIC SVBTER SITA SVNT OSSA, HVIVS TERRITORII COMES FVIT: SVI GENERIS AB ALANI FILIO COGNOMI NATVS, A MALATRAVERSO, CLVNENSI, ET OSVVALDESTRENSI HONORIBVS EXIMIIS DOMINVS INSVPER AC BARO NVNCVPATVS: GARTERIANI ORDINIS EQVESTRIS SANE NOBILISSIMI SODALIS DVM VIXIT ANTIQVISSIMVS: ARVNDELIAE COMITIS GVILIELMI FILIVS VNICVS ET SVCCESSOR, OMNIVMQVE VIRTVTVM PARTICEPS: QVI HENRICO OCTAVO EDVVARDO VI. MARIAE ET ELIZABETHAE ANGLIAE REGIBVS, A SECRETIS CONSILIIS, VILLAE QVOQVE CALESIAE PRAEFECTVRAM GESSIT, ET CVM HENRICVS REX BOLONIAM IN MORINIS OBSIDIONE CINXERAT, EXERCITVS SVI TVM MARESCALLVS PRIMARIVS, DEINDE REGIS PVIT CAMERARIVS: EIVSQVE FILIO EDVVARDO DVM CORONARETVR MARESCALLI REGNI OFFICIVM GEREBAT: EIQVE SICVT ANTEA PATRI CAMERARIVS FACTVS. REGNANTE VERO MARIA REGINA, CORONATIONIS SOLEMNI TEMPORE SVMMVS CONSTITVITVR CONSTABVLARIVS, DOMVSQVE REGIAE POSTMODVM PRAEFECTVS, AC CONSILII PRAESES: SICVT ET ELIZABETHAE REGINAE, CVIVS SIMILITER HOSPITII SENESCALLVS FVIT.

ITA VIR ISTE GENERE CLARVS, PVBLICIS BENE FVNCTIS MAGISTRATIBVS CLARIOR, DOMI AC FORIS CLARISSIMVS, HONORE FLORENS, LABORE FRACTVS, AETATE CONFECTVS, POSTQVAM ÆTATIS SVAE ANNVM 88. ATTIGISSET, LONDINI XXV. DIE FEBRVARII, ANNO NOSTRAE SALVTIS A CHRISTO M.D.LXXIX. PIE ET SVAVITER IN DOMINO OBDORMIVIT.

IOANNES LVMLEY BARO DE LVMLEY GENER PIENTISSIMVS, SVPREMAE VOLVNTATIS SVAE VINDEX, SOCERO SVAVISSIMO ET PATRONO OPTIMO MAGNIFICENTISSIME FVNERATO, NON MEMORIAE, QVAM IMMORTALEM SIBI MVLTIFARIIS VIRTVTIBVS COMPARAVIT, SED CORPORIS MORTALIS ERGO, IN SPEM FAELICIS RESVRRECTIONIS RECONDITI: HANC ILLI EX PROPRIIS ARMATVRIS STATVAM EQVESTREM PRO MVNERE EXTREMO, VBERIBVS CVM LACHRYMIS DEVOTISSIME CONSECRAVIT.

Cauſſa

Cauſſa nominis nec ab Arundelio Beueſij fabuloſo equo, nec ex *Charudo* Cimbricæ Cherſoneſi promontorio fuit quod Goropius per quietem vidit, ſed ex valle, in qua ſedet ad *Arun* fl. Hoc enim noſtra lingua **Arundall** ſonat, vnde non perperâ à quibuſdam *Aruntina vallis* Latinè dicitur. *Arun* autem ille (vt obiter hoc notem) è Septentrionali agri parte ſcatens, plurimis hinc inde riuulis increſcit, inter quos præcipuus eſt qui præterlabitur *Cowdrey* Vicecomitis Montiſacuti ædes ſplendidiſſimas, & ad alteram ripam *Midherſt*, quæ Bohunos Dominos ſuos iactat, qui pro inſignibus crucem cæruleam in aureo clypeo geſtarunt, & ab Ingelrico de *Bohun* ſub Henrico primo floruerunt ad Henrici VII. vſque tempora, qui filiam & hæredem Ioannis Bohuni Dauidi Owen militi cum opima hæreditate in vxorem dedit. Fuerunt hi Bohuni, vt obiter adnotem propter obſoletam verbi antiquitatem, aliquandiu *Spigurnelli Regis*, i. *Sigillatores Brevium* iure hæreditario, quod officium vnà cum *ſerientia* capellæ regiæ Edwardo, i, remiſit Ioannes de *Bohun* filius Franconis, vt in Charta antiqua legi.

Bohuni de Midherſt.

Inſignia Bohunorum.

Spigurnell quid

Pettworth inde cernitur, quàm cum latifundijs Guilielmus de *Albineio* Comes Arundeliæ Ioſcelino de *Louanio* Brabanto Adelizæ reginæ fratri, filio iuniori Godfridi Ducis Brabantiæ è ſtirpe Caroli magni elargiebatur, cùm Agnetem vnicam filiam & hæredem Perciorum in vxorem duxerat; ex quo tempore Ioſcelini illius poſteri (aſcito ſibi *Percij* nomine, vt alibi dicemus,) tenuerunt. Familia ſanè antiqua & nobiliſſima, quæ multò minùs interrupta maiorum ſerie à Carolo Magno ſtemma ducit, quàm qui tantoperè oſtentant Lotharingiæ Duces, & Guiſij. Ioſcelinus verò ille vt in donatione eius vidi, hoc vſus eſt titulo, *Ioſcelinus de Louanio, frater Reginæ Adelizæ, Caſtellanus de Arundell.*

Pettworth.

Percij. Vide in ſitu Northumbriæ.

Cedente ab *Aruni* oſtio littore, iuxta **Tering** ſedet *Offingtonus* Guilielmi Weſt Baronis *De-la-ware* ædes, Hæc Weſtorum nobilis, & antiqua eſt familia quæ nuptijs cum hæredibus Cantelupi de *Hempſton*, & Fitz-Reginaldi filij Herberti aucta, etiam per Ioannam filiam Rogeri Domini *De-la-ware* Baronis titulo fuit exornata. Iuxtà vallum eſt militare agreſti aggere incinctum, quo Cæſarem caſtra ſua vallaſſe ab incolis creditum: ſed **Cillbury** loci nomen Ciſſæ opus fuiſſe planiſſimè loquitur. Qui ſecundus huius regni ex Saxonico genere regulus, poſt Ællam patrem, cum Cimeno fratre, & non parua Saxonum manu hoc littore

Weſtorum familia.

Barones La ware.

Cillbury.

littore appulit ad *Cimenshore* à Cimeno illo dictum, quod nunc nomen amisit, sed propè *Wittering* fuisse charta donationis quam Cedwalla Rex Ecclesiæ Selsiensi fecit planissimè conuincit. *Broadwater* inde propè mare adsidet Baronia Dominorum de *Cameys*, qui ab Edwardi primi temporibus ad auorum vsque memoriam floruerunt, cùm per filias hæreditas ad *Lewkenores*, & *Radmildes* deuenit. Inferiùs in littore apparet **Shoreham**, Saxonicè Scopeham, qui paulatim in viculum desijt, & hodie **Olde Shoreham** dicitur, incrementúmq; præbuit eiusdem cognominis alteri oppido, cuius etiam maxima pars oppressa & mari æquata disparuit, portúsq; commoditas ex aggestis ad ostium fluminis arenis omninò ablata: cùm superioribus seculis ad **Brember** vsq;, quæ à mari remotior est, naues plenis velis admittere soleret. Hoc castrum fuit olim Breosorum, Guilielmo enim de *Breosa* donauit Rex Guilielmus primus, à quo Breosæ illi sunt oriundi, qui tùm de *Gower*, tùm Brechiniæ Domini, & ab illis etiam in hoc agro, Leicestrenses; equestres familiæ Shirlæorum. Sed nunc pro castro, nihil est nisi rudetum, sub quo statis diebus frequentissimum forum **Stening** subiacet, quod Ælfridi testamento, nisi me fallo, **Steningham** appellatur. Antiquus etiam ille PORTVS ADVRNI ab hoc ostio vix tribus millibus abest, vbi cùm Saxones primò mare nostrum infestum haberent, Numerus Exploratorum sub Romanis Imp. stationem habuit, sed agglomeratis glareæ molibus nunc esse obstructus. Hunc enim fuisse **Ederington** modicum viculum quem Alfredus ille filio suo iuniori concessit, & nomen quasi integrum, & casulæ adiunctæ nunc **Portslade** dictæ, id est, *ad portum via*, quodammodo persuadet; vt taceam quàm facilè hîc excensionem facerent, cùm littus sit apertum & planum, eamque ob causam nostri, regnante Henrico VIII. hîc præcipuè Gallorum triremes præstolabantur, dum littori nostro immminerent, & ad **Brighthelmsted** quæ Saxonibus Bryhthelmestun, (proxima ea statio est) vnum & alterum tuguriolum ex improuiso succenderent. Pòst pauca hinc milliaria in mare euoluitur fl. anonymon è foresta S. Leonardi effusum propè *Slaugham* habitationē *Comertorum* qui equestri dignitate sub Henr. 3. floruerunt. Huic paulò remotius à mari **Lewes** æditiori situ adsidet, à pascuis quę Saxones Lepa vocarunt, forsitan nominatum, frequentia & amplitudine sua inter primaria huius agri oppida. Regnante Edw. Confessore, *Reddebat* VI. *libras*, & IIII. *Solid. de gablo & Theloneo.*

Cimenshore.

Cameys.

Shorcham.

Brember Castle.

Portus Adurni.

Notitia Provinciarum.

Lewes.

Ibi Rex habebat CXXVII. *Burgenſes. Eorum conſuetudo erat, ſiue ad mare ſine ſe mittere ſuos voluiſſet, de omnibus, cuiuſcunque terræ fuiſſent, colligebantur* XX. *ſolidi, & hos habebant qui in nauibus erant cuſtodiebant. Qui in Burgo vendit equum dat præpoſito nummũ, & qui emit, alterum, de boue obolum, de homine* IIII. *denarios quocunq; loco emat infra Rapam. Sanguinem fundens emendat pro* VII. *ſolidis, adulterium vel raptum faciens* VIII. *ſol. &* IIII. *denarijs, & fœmina tantidem. Rex habet hominem adulterum, Archiepiſ. fœminam. Cum moneta renouatur dat* XX. *ſol. vnuſquiſq; monetarius. De his omnibus erant duæ partes Regis, & tertia Comitis.* Guil. Warrenię, & Surreę Comes primus hîc caſtrum poſuit, ſub quo Prioratũ S. Pancratio ſacrauit, & monachis Cluniacenſibus repleuit, *Ob ſanctitatem, religionem, & charitatem quam in Cluniaco Burgundiæ monaſterio inuenit* (ex ipſo fundationis autographo loquor) dum peregrè religionis ergô cum vxore profectus ibi diuerteret. Sed hoc iam in ædes honoratiſſimi Baronis de *Bukhurſt* eſt conuerſum. Sex tamen in oppido ſuperſunt eccleſiæ, inter quas haud procul à caſtro ſubeſt eccleſiola deſolata, & vepribus obſita, in cuius parietibus arcuato opere inſcribũtur rudes verſiculi obſoleto charactere, qui innuunt Magnũ quendam è Danorũ regio ſanguine oriundũ ibi conditũ. Sed en ipſa carmina licèt manca, & cum ipſis ſaxorũ, vt ita dicam, diſiunctis commiſſuris hiantia.

Magni Dani monumentum.

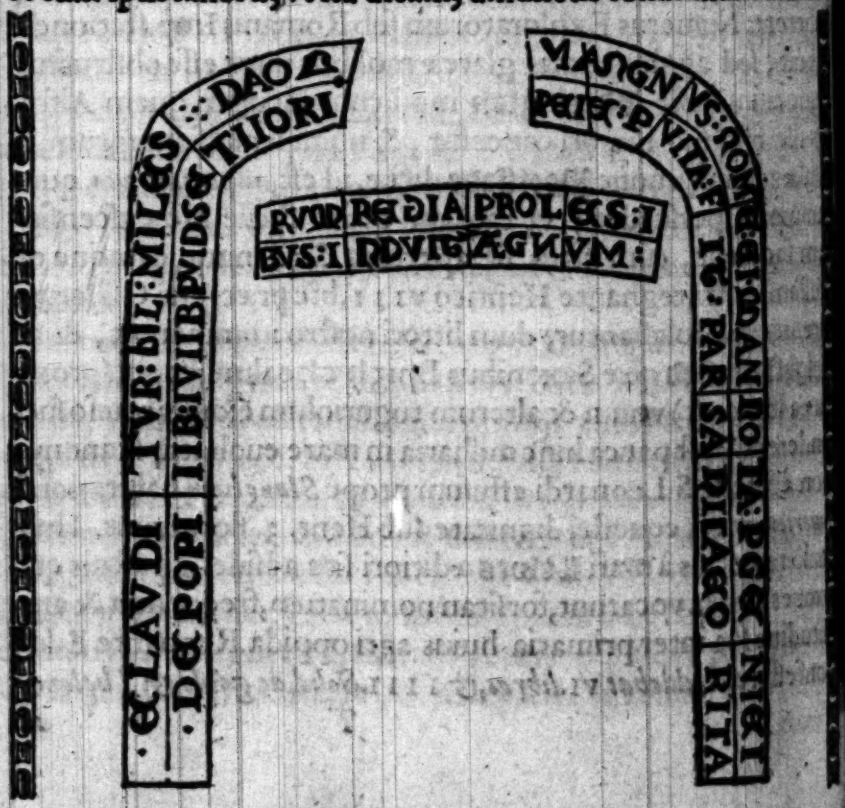

Quæ fortasse sic legenda,

Clauditur hic miles Danorum regia proles,
Magnus *nomen ei, magnæ nota progeniei*
Deponens magnum, prudentior induit agnum:
Præpete pro vita sit parvulus Anachorita.

Saxonibus rerum potientibus, cùm legem ferret Athelstanus, vt extra oppida nummus non cuderetur, Monetarios hoc in loco duos instituit; Posteà verò Normannicis regnantibus, funesto inter Henricum tertium, & Barones prælio innotuit, in quo initia pugnæ prospera Regijs exitium fuit. Dum enim nonnullas Baronum turmas Edwardus Regis filius perrumpens, longiùs hostes, quasi victoria explorata, securus prosequeretur, Barones redintegratis viribus nouo prælio ita Regios profligârunt, vt Regem pacis conditiones parùm æquas proponere, & filium Edwardum cum alijs in manus tradere adegerint. Inde à Cuckmer, & promontoriolo, quod à glarea Beach dicitur, Penensey Saxonicè Peoxenrea, Normannis *Penensel*, vulgò Pensey locum habet, castrum olim Roberti Comitis Moritonensis fratris vterini Guilielmi Conquestoris, posteà Guilielmi Regis Stephani filij, qui Henrico secundo in manus illud tradidit cum agro vicino, quem *Honorem de Aquila* dixerunt. Diúque è patrimonio sacro fuit, donec Britannicis Richmondiæ Comitibus H. 3. Rex cõcesserat, à quibus denuò ad Reges deuenit: nunc verò tantùm castri parietinæ supersunt; *Honoris* verò *de Aquila* partem nonnullam Pellhamorum familiæ ob fidem & fortitudinem posteà dono dedit Henricus 1111. Iuxta hæc *Herst* inter syluas adsidet, quod & nomen à syluestri situ habet. Sylua enim antiquis Anglis Hyrst vocabatur. Hæc statim à primo Normannorum in Angliam ingressu sedes fuit nobilium, qui à loco aliquandiu de *Herst* dicti sunt, donec Guilielmus filius Walleram de *Herst*, nomen *Monceaux* à loco fortè natali (vt vsu receptum erat illo seculo) sibi adsciuit, vnde & loco adhæsit, qui tam inde *Herst Monceaux* à domino denominatus. A cuius posteris ad Fienos deuenit hæreditariò; *Fienis* verò illi qui & *Fenis*, & *Fienles* dicti, ab Ingelramo de *Fienes* qui Pharamusij de *Belonia* hæredem duxerat, genus repetunt. E quibus Richardum *Fenis* Rex Henricus VI. *acceptauit, declarauit, & reputauit* esse Baronem de *Dacre*. Eundemque titulum Rex Edwardus 4. honorarius arbiter inter ipsum & Humfredum *Dacre*, dicto Rich. *Fenis*, & hæredibus legitimè procreatis confirmauit, eò quòd in vxo-

1263 *Prælium apud Lewes.*

Penensey.

Florentius Wigorn. pag. 452.

Honor de Aquila

Herst. Monceaux.

Herst, quid.

Regist. Mon. de Robert. bridg.

Fienes familia.

Pat. 37. Henr. 6.

An. 13. Edw. 4.

rem duxerat Ioannam consanguineam & proximam hæredem
Lord Dacre of the South. Thomæ Baronis *Dacre*. Ex quo tempore floruerunt eius posteri dignitate Baronis *Dacre*, donec nuperrimè Georgius Fœni Dominus *Dacre* diem sine sobole obierit. Cuius vnicam sororem & hæredem Margaretam Sampson Lennard Armiger virtute & humanitate singulari in vxorem duxit.

1066. Ad *Peuensey* verò (vt regrediamur) Guilielmus Normannus, (iterum cùm locus postulet, paucis perstringam, quod fusiùs alibi dixerim) omnibus nauibus in Britanniam accessit, exercitum exposuit, validáque pro castris munitione opposita nauibus ignem iniecit, vt spes in virtute, & salus in victoria sola esset: statímque ad planitiem iuxta Hastings processit, vbi de Anglis imperio iacta alea, & Saxonica periodus suum finem habuit. Ibi enim Haraldus noster, licèt viribus superior cum Danis prælio extenuatis, & militibus ex longo itinere defatigatis, secundo Idus Octobris, anno Salutis 1066. se obiecit. Cùm Normanni bellicum cecinissent, primùm sagittis vtrinque emissis aliquandiu certatum; inde collato pede, quasi vir viro congrederetur, diutiùs dimicatum: sed cùm fortissimè eorum impetus excepisset Anglus, Normanni equites acriter sunt inuecti. Cùm autem nec illi aciem perrumperent, ex cõposito, seruatis tamen ordinibus, recessêrũt: Angli verò fugisse rati, statim ordines laxabant suos, & incõpositi hostibus instabant, quos subitò illi reductis cohortibus confertissimè vndiq; de integro adorti, & circumfusi multa cum strage repulerunt, qui occupato loco æditioni diu restitêrunt, donec ipse Haraldus sagitta transuerberatus occumberet, extemplò enim terga data, atq; in fugã omnes effusi.

Pugna Haraldi cum Guil. Conquestore.

Normannus victoria elatus in confecti belli memoriam Monasterium S. Martino, quod *de Bello*, siue Battell dixit, eò loci consecrauit, vbi Haraldum vulneribus confossum inter confertissimos hostes animus reliquit, vt foret, quasi æternus Normannicæ victoriæ titulus. Monasterio posteà accreuit eodem cognomine oppidum, vel vt priuatæ historiæ verbis vtar, *Crescente monasterio, mansiones 115. circa ambitum monasterij fabricatæ sunt, è quibus villa de Bello ordinata est.* In qua locus est ob effusum sanguinem *Sangue-lac* Gallico verbo nominatus, qui ex terræ natura post pluuiam rubescere videtur, vnde Neubrigensis scripsit, sed minùs verè, *Locus ille vbi Anglorum pro patria dimicantium maxima strages facta est, si fortè modico imbre maduerit, verum sanguinem, & quasi recentem exsudat: ac si apertè per ipsam rei euidentiam*

Battell.

entiam dicatur, quod adhuc vox tanti sanguinis Christiani clamet ad Dominum de terra. Monasterio verò multa, & magna Priuilegia ndulsit Guilielmus ille. Inter alia verò, vtar ipsis Diplomatis erbis, *Siquis latro, vel homicida, vel aliquo crimine reus timore mortis fugiens ad hanc ecclesiam peruenerit, in nullo ladatur. Sed liber* Asylum. *omnino dimittatur. Abbati verò ipsius ecclesiæ, liceat vbiq; latronem, vel furem de suspendio liberare, si fortè superuenerit.* Henricus etiam rimus, vt ex eius Charta loquar, *Mercatum die Dominico li-* Mercatus die Dominico. *berum absque omni exactione instituit.* Verùm mercatum hunc in lium diem commutari Parlamentaria authoritate nuper impeauit honoratissimus Vicecomes *Montisacuti*, qui eò loci elegantes ædes non ita pridem extruxit. Asyli autem iura hîc & alsum Parlamentaria authoritate in indignioribus illis criminibus refiguntur. Videbant enim amoto supplicij metu, ferociam, & scelerate agendi libidinem increscere, & impunitatis spem, maximam esse peccandi illecebram.

Hastings illa quam dixi, eodem littore superiùs sedet, vbi Hastings. tiam Athelstanus officinam Monetariam instituit, quo tempore Saxonicè Haſtingaceaſtep dicta fuit. Sin autem Britannicis temporibus floruerit, OTHONA illa videatur, in qua Othona. ortensium numerus hoc littus contra Saxonum deprædationes sub littoris Saxonici Comite tuebatur. Fieri enim potuit, vt axones nostri Germani, qui inprimis consonantium concursu audent, pro Othona **Hastenge** duriusculè vocarint. Minuenda autem, imò ridenda eorum opinio, qui ab agilitate hoc nomen nostra lingua deducunt, eò quòd, vt scribit M. Parisiensis, *Apud* **Hastings** *ligneum agiliter castrum statuerit Guilielmus Conquestor.*

Maximam huius *Rapi* de *Hastings* partem tenuerunt Comites Aucenses vulgò de *Augi* siue *Eu* dicti, à Richardo primo Duce Normanniæ oriundi, quorum stirps in Alicia filia desijt, quam in vxorem duxit Radulphus de *Issoduno* in Gallia, posterique lauto patrimonio in Anglia exciderunt quòd ad *fidem* (vt iurisconsulti tunc loquebantur) Regis Franciæ essent. Cæterùm vt primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Hastingi* & *de Hastings* dicti fuêrunt, è quibus Matthæus de *Hastings* Manerium de *Grenocle* ea lege tenuit, *vt inueniret ad hunc portum* Inquisitio 5. Edw. 1. *vnum quando Rex transfretaret*: ita nunc illustris Hastingorum familia, qui Huntingdoniæ sunt Comites, hoc titulo *de Hastings* lætatur. Edwardus enim IIII. hunc cum quibusdam, vt

vocant, *Regalitatibus* Guilielmo Haſtingo cubiculario ſuo contulit. Qui à Cominæo laudatur, quòd cùm à Lodouico XI. Gallorum Rege annuam penſionem acceperit, induci non poterat, vt Gallo Apocham, ſiue Chirographum traderet. Vt meum, inquit, Chirographum inter rationes quæſtorum ærarij Gallici conſpiciatur, minimè committam. Verùm hic in Regum amicitiam ſe totum immergendo, prorſus ſeipſum demerſit. Dum enim in priuato conſilio liberiùs cum tyranno Richardo tertio loqueretur, inopinatò abreptus, & indicta cauſſa actutùm capite truncatus. Nec tacendum eſt Regem Henricum 6. Thomam *Hoo* virum egregium quem in ordinem Georgianæ militiæ adſciuerat, titulo Baronis *Hoo* & *Haſtings* exornaſſe, cuius filias & hæredes Galfredus Bollen, à quo materna origine Diua ELIZABETHA, Rogerus Copley, I. Carew, & Io. Deueniſh in vxores duxerunt.

Guil. Dominus Haſtings.

Baro de Hoo, & Haſtings.

Sinuoſo inde receſſu excauatur littus, cui imponitur **Winchelſey**, quod cùm eiuſdem nominis antiquius oppidum, olim Saxonicè Wincelrea dictum, ingruente Oceano, deſereretur, regnante Edwardo primo conſtructum erat. Situm ob oculos Th. Walſinghami verbis proponam. *Super montem ſita eſt prærupta altitudinis ex eo latere, quò vel mare reſpicit, vel imminet nauium ſtationi, vnde via qua ab ea parte ad portum ducit, non in directum, ne nimia declinitate deſcendentes in præcipitium, vel aſcendentes reprehe potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: ſed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam ſinuoſis flexibus ſæpè circumagatur.* Primùm aggere cingebatur, poſteà mœnibus validis, vtque florere cœpit, cùm à Gallis & Hiſpanis direpta, ſubducentóque ſe Oceano, ſubitò quaſi defloreſceret. Ex huius occaſu, & Oceani beneficio **Rhie** in proximo effloruit, ſed potiùs reſloruit, olim enim floruiſſe, & Guiliel. Iprenſem Cantij Comitem muniuiſſe, *Ipres tower*, id eſt, Turris Iprenſis, & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, ſatis doceant. Sed vel ex Winchelſeiæ vicinitate, vel maris receſſu, ſuperioribus ſeculis diu iacuit; at cùm illa iam elangueret, Edwardo tertio regnante, reſpirare cœpit, qui mœnibus incluſit: patrúmque memoria, Oceanus, vt iniuriam, quam fecerat, cumulatè reſarciret, tempeſtate inſolita concitatus ita irruit, & ſe inſinuauit, vt portum perquàm commodum effecerit, quem & alia noſtra memoria tempeſtas non parùm iuuit. Ex quo tempore, incolis, ædificijs, piſcatura, & re nautica non mediocritèr reſloruit, hodiéque

Winchelſey.

Rhie.

dieque vſitatiſſimus hinc eſt in Galliam traiectus. An verò nomen habet à Rither ſiue Rother fluuio qui ad Ritheramfeld, (ſic Saxonibus vocabatur, quod nobis Rotherfeld,) effuſus per Pontem Roberti vbi Aluredus de *S. Martino* regnante Henrico ſecundo monaſteriolum fundauit, & Bodiam Lewkneorum familiæ & claræ, & antiquę caſtrum à Dalegrigis extructum, hîc in Oceanum deſcendit; an à *Rine* Normannica dictione quæ ripam ſignificat, non facilè dixerim. Cùm tamen in actis publicis ſæpiſſimè *Ripa* Latinè, & qui hinc piſces deferunt, Ripiers dicantur, in hanc partem propendeo; magiſque ſanè propenderem, ſi hanc vocem pro littore Galli, vt Plinius ripam, vſurparint. Maritimam Suſſexiæ oram iam legi, in mediterraneis nihil eſt quod memorem, niſi ſyluas & ſaltus longè latéque patentes, inter quas Buckhurſt ſedet antiquæ familiæ Saculorum habitatio, è qua Thomam Saculum virum prudentem, iuxtà ac nobilem D. ELIZABETHA Baronem de *Buckhurſt*, noſtra memoria creauit, in ſanctius conſilium adſciuit, in honoratiſſimum Georgianorum militum ordinem cooptauit, & iampridem Angliæ Theſaurarium conſtituit.

Roberts bridge.

Ripiers.

Comites verò habuit quinque è familia de *Albineio*, qui iidem Arundeliæ Comites fuerunt. Quorum primus Guilielmus de *Albineio* filius Guilielmi Domini de *Buckenham* in Norfolcia, qui pro inſignibus vſus eſt leone aureo erecto in clypeo rubro, dictúſque Comes Ciceſtriæ & Arondelliæ, Hic ex Adeliza filia Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ progenuit Guilielmum Comitem ſecundum Suſſexiæ & Arondelliæ, patrem Guilielmi Comitis tertij, cui Matildis cohæres Ranulphi Comitis Ceſtriæ peperit Guilielmum Comitem quartum, & Hugonem Comitem quintum, vtrúmque ſine ſobole ſublatum. Eius autem ſorores duxerunt Robertus Dominus de *Tateſhall*, Ioannes *Fitz-Allan*, Rogerus de *Somery*, & Robertus de *Montealto*. Arondelliæ autem titulus quaſi regerminauit in *Fitz-Allanis*, Suſſexiæ verò extinctus iacuit ad noſtra vſque tempora, quæ viderunt quinque Radcliffos è nobiliſſima *Fitz-walteri* familia (quæ à Claris ſtemma duxit) eo honore illuſtratos; Robertum ſcilicet, Suſſexiæ Comitem creatum ab Henrico VIII. qui duxit Elizabetham filiam Henrici Staffordiæ Ducis Buckinghamiæ, è qua genuit Henricum Comitem ſecundum, cui Elizabetha filia Thomæ Howardi Ducis Norfolciæ peperit Thomam, qui Reginę Elizabethæ â cubiculis ſine liberis obijt, Heros longè honoratiſſimus,

Suſſexia Comites.
Vide Comites Arondellię.
Vide in Norfolcia.
Inſignia familię Albenciorum.

Alij faciunt Hugonem filium Guil. 4.

21. Henr. 8.

ratissimus, in cuius animo & prudentiam ciuilem, & fortitudinem militarem vnà habitasse & Anglia & Hibernia agnouit. Huic frater Henricus, illíque eius vnicus filius Robertus iuuenis honoratissimus, qui nunc floret, successit.

Parochias continet hæc Prouincia 312.

Australium Saxonum regnum.

HActenus Sussexia, quæ cum Suthreia, Regnorum fuit sedes, posteà Australium Saxonum regnum, Saxonicè ſuðſeaxan-ric dictum, quod anno trigessimo altero à Saxonum aduentu inchoatum ab Ælla, qui, vt habet Beda, *primus ingentis Anglorum regibus, cunctis australibus eorum prouinciis, qui Humbro fluuio, & contiguis ei terminis sequestrantur, imperauit.* Primus Rex Christianus erat Edilwalchus, qui Christo baptismo regeneratus, Wulphero Merciorum Rege præsente qui illum à sacro fonte suscepit, & in adoptionis signum duas prouincias donauit, Vectam scilicet Insulam, & Meanuarorum prouinciam. Sed cùm trecentessimus sextus ab huius regni initio agebatur annus, Aldinio vltimo rege ab Ina occiso, in Occidentalium Saxonum potestatem cessit.

CANTIVM.

CANTIVM.

AD Cantium nunc peuêni, quam regionem licèt GVILIELMVS LAMBARDVS, *vir insigni eruditione, & moribus sanctissimis ornatissimus, adeò graphicè iusto volumine descripserit, vt curiosa eius fœlicitas paucula aliis reliquerit; pro suscepti tamen operis ratione, eam quoque pertemptabo, & ne subtecta, vt inquit Comicus, fide me agere quis existimet, eum mihi fundum, & fontem fuisse libens meritò hîc agnosco.*

Nomine antiquo nondum tempus hanc regionem spoliauit, sed vt Cæsari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemæo, & reliquis CANTIVM *dictum fuerit, sic Saxonibus, teste Nennio,* Cantwarlandb, *id est, regio virorum Cantium incolentium, & nobis* Kent. *Hoc nomen à* Cainc, *quæ Britannis frondem sonat, quia olim syluis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego verò, (si coniecturam interponere liceat) cùm ingenti angulo in ortum hîc Britanniam excurrere viderim, obseruarimque eiusmodi angulum in Scotia* Cantir *dici, incolas item alterius anguli, in ea parte insulæ* Cantas *Ptolemæo vocari, Canganos etiam in Wallia alterum angulum tenuisse, (vt taceam Cantabros, qui angulum etiam inter Celtiberos insederunt) qui vt vnius originis, vnius ita linguæ, cum nostris Britannis fuêre; coniecturam à situ nomen inditum, eóque magis, tùm quòd Galli nostri,* * Canton *pro angulo vsurpârint, & à veteri (vt probabile est) Gallorum linguâ: non enim è Germanica, vel Latina est, quæ cùm illa vetusta, huius recentiores Gallici idiomatis sunt matrices: tùm quod* Angulus *hic ager à veteribus omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim angulo Galliam prospectat, Tamisis æstuario, & Oceano omni ex parte circumfusus, nisi quà ad occidentem Solem, Surreiam conterminam habet, & Southsexia partem ad Meridiem.*

Carion corrupté apud Diodorum Siculum.

* *Vide* Canton *in arte Heraldica pro angulo, & Heluetiorum pagi* Cantones, *quasi anguli à Gallis dicti.*

Kent.

Kent.

REgio est inæqualis, ad occasum planior, & syluis vmbrosa, ad ortum surgentibus collibus excelsior. Incolæ, quà à Tamisi ad Austrum patet, in tres areas, siue portiones (Gradus vocant) distinguunt, quarum superiorem ad Tamisim salubrem, sed minùs opulentam esse ferunt, mediam, & salubrem, & opulentam: inferiorem verò opulentam, sed insalubrem, vtpotè quæ magna ex parte est vliginosa. Pratis tamen, pascuis, aruisque vbique ferè læta, pomis ad miraculum abundans, nec non cerasis, quæ anno à Roma condita 680. in Italiam è Ponto deuecta, & vicessimo supra centesimum post anno in Britanniam translata, fœliciſſimè hîc prouenıunt, multúmque agri occupant, arboribus in quincuncem, iucundissimo spectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentissima, stationes satis tutas, ferri venas nonnullas, sed aërem crassiusculum ob halitus ex aquis euaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæsar olim tribuit, etiamnum iure debetur; vt virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuisse Monachus quidam scripserit, vt in procinctu, exercitus frons illis tanquam triarijs, meritò inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat in suo Polycratico Ioannes Sarisburiensis. *Ob egregiæ, inquit, virtutis meritum, quam potenter, & patienter contra Danos exercuit Cantia nostra, primæ cohortis honorem, & primos congressus hostium vsque in hodiernum diem in omnibus prælijs obtinet.* Quorum etiam in laudem scripsit Malmesburiensis. *Gens rustica, & vrbana Cantij, plusquam cæteri Angli, antiquæ nobilitatis conscientiam adhuc spirat, & ad honorificentiam, & hospitium cuiuslibet promior, & ad pulsandas iniurias ferior.*

Plin li. 15. cap. 25. Cerasa in Britan. translata.

Militaris Cantianorum virtus.

Iulius Cæsar.

Cæsar, de quo posteà plura dicêmus, cùm primùm insulam nostram aggrederetur, in hac regione terram conscendit, nauibúsque egredi à Britannis Cantianis prohibitus, littore non sine graui pugna potitus est. Cùm secundò etiam nos adiret, hîc exercitum exposuit, Britanníque cum equitatu & essedis ad Sturum flumen animosè excepérunt, sed à Romanis citò repulsi se in syluas subduxerunt. Inde cum equitatu Romano acri-

ter

tèr prælio in itinere conflixerunt, ita tamen vt Romani omnibus partibus ſuperiores fuerint, ac interminſſo ſpatio rurſus in Roun. impetum fecêrunt, per medios audaciſſimè perrupêrunt, interfectóque Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes ſe recepêrunt, poſteróque die ad pabulatores aduolârunt, &c. quæ apud ipſum Cæſarem legas. Quo tempore Cantio præfuêrunt Cyngetorix, Caruilius, Taximagulus, & Segonax, quos ille, vt reges deuiciſſe videatur, Reges vocat, cùm tantùm reguli fuerint, vel melioris notæ nobiles. Conſtabilito Romanorum Imperio, ſub Præſide Britanniæ Primæ cenſebatur. Ora verò maritima, quam LITTVS SAXONICVM dixêrunt, vti etiam littus oppoſitum à Rheno ad Xanctones, præfectum habuit à Diocletiani tempore, quem Marcellinus *Tractus maritimi Comitem*, Notitiarum liber *Spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam* vocat, Cuius munus erat littus per opportuna loca præſidijs ad barbarorum latrocinia reprimenda communire. Sub diſpoſitione autem erat illuſtris Magiſtri peditum quem Præſentalem dixêrunt, qui præter præſidia ad portus, in omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos Iuniores, & Secundanos Iuniores (hæc ſunt cohortium nomina) illi aſſignauit. Officium autem habuit hoc modo. *Principem ex officio magiſtri præſentalium à parte peditum. Numerarios duos, Commentarienſem, Cornicularium, Aduterem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores ſingulares, &c.* Nec dubito, quin maiores noſtri hoc Romanorum inſtitutum imitati fuerint, cùm præfectum ſiue Limenarcham huic oræ præfecerint, quem *Quinque portuum Guardianum* vulgò vocitant, quia, vt Comes littoris Saxonici nouem, ita quinque portubus præſit.

Comes littoris Saxonici.

Liber Notitiarum

Guardianus V. Portuum.

Cùm autem Romani è Britannia ceſſiſſent, Vortigernus qui maximæ Britanniæ parti cum imperio præfuit, Cantio *Gwerongum* præfecit, id eſt, Proregem, ſiue Libertum, quo neſciente, hanc regionem (vt habent Nennius, & Malmesburienſis) ſtatim Hengiſto Saxoni, in gratiam Rowennæ eius filiæ quam miſerè deperibat, gratis conceſſit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Chriſti 456. conſtitutum, illis Cantpapa nyc dictum, quod poſt annos 320. Baldredo vltimo rege deuicto, in occiduorum Saxonum poteſtatem deuêuit, quibus ad Normannorum vſque imperium paruit. Tunc enim Cantiam ad Swaneſcombe (viculus eſt, vbi Suenum Danum olim caſtrametatum ferunt) ramos prętendentes ea lege Guilielmo Norman-

Cantium Saxonibus traditum.

no

no se dedidêrunt, vt patrias consuetudines illæsas retinerent, illámque inprimis, quam *Gauelkind* nominant. Hac terræ, quæ eo nomine censentur, liberis masculis ex æquis partibus diuiduntur, vel fœminis, si masculi non fuerint. Hac hæreditatem cùm xv. annum attigerint, adeunt, & sine domini consensu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filij parentibus furti damnatis in id genus fundis succedunt, &c. vt verè, quamuis minùs purè in antiquo libro sit scriptum. *Dicit Cantij Comitatus quod in Comitatu isto de iure debet de eiusmodi grauamine esse liber, quia dicit quòd Comitatus iste, vt residuum Angliæ, nunquam fuit conquestus, sed per pacem factam se reddidit Conquestoris domino tui, saluis sibi omnibus libertatibus suis, & liberis consuetudinibus primò habitis & vsitatis.* Deinceps Guilielmus victor, vt Cantiũ, quę tanquam Anglię clauis habetur, sibi firmiùs retineret, Connestabilem Castro Douerensi, eundémque Limenarcham v. portubus ex veteri Romanorum instituto præfécit. Hi sunt **Hastings, Douer, Hith, Rumney, & Sandwich**, quibus **Winchelsey, & Rie**, vt prę cipua, & alia oppidula vt membra adiunguntur. Quæ quia bello maritimo operam nauare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; ipséque Limenarcha, qui semper aliquis est è proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua iurisdictione Admiralli authoritatem in plurimis, aliáque iura habet, quæ magna cum laude nuper exercuit Limenarcha ille nobilissimus, & prudentissimus D. Guilielmus Baro de *Cobham* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs, & magnus literarum patronus, cui successit filius eius honoratissimus Henricus nunc Baro de *Cobham*. Sed iam ad loca.

Gauelkind.

Lord warden of the fiue Ports.

Septentrionalem huius regionis partem Tamisis Britannicorum fluminum præcipuus, vt iam dixi, alluit, qui Surreiam prætergressus statim sinuoso flexu ferè in se reductus, primùm *Depford* vidit nauale notissimum, vbi regiæ naues construuntur & quassæ reparantur; atq; armamentarium insigne & quasi collegium in vsum classis constitutum. Locus olim *West-Greenwich* vocabatur, & Gisleberto de *Mamignot* Normanno in Anglię expugnatione obtigit, cuius è filio nepos Walkelinus castrum Douerense contra Stephanum Regem propugnauit, & filiam superstitem vnicam reliquit, quæ fratre defuncto, suis nuptijs opulentam hæreditatem dictam *Honorem de Mamignot* in Saiorum familiam intulit.

Depford.

* Holy Trinitie House.

Mamignot.

Hinc Tamisis *Grenouicum* adit, vulgò **Greenewich**, id est, *Sinus viridis*,

Greenewich.

viridis, (fluminis enim finus Wic Germanicè dicitur) Danicæ classis statione, & Danica in Ealphegum Archiepiscopum Cantuariensem (quem anno Christi 1011. exquisitis tormentis trucidârunt) immanitate olim notissimus. Cuius mortem cum caussa sic describit, qui sub id tempus vixit Ditmarus Merseburgius Libro Chron. octauo. *Percepi à relatu Sexualdi factum miserabile, ac idcirco memorabile, quòd perfida Northmannorum manu, Duce adhuc Thurkilo, Cantuariæ ciuitatis egregium antistitem Ealphegum nomine, cum cæteris caperet, & vinculis & inedia ac inæstabili pœna, more suo nefando, constringeret. His humana motus fragilitate pecuniam eis promittit, & ad hanc impetrandam inducias posit, vt si in his acceptabili redemptione mortem momentaneam euadere nequiuisset, semetipsum gemitibus crebris interim purgaret, hostiam domino viuam ad immolandum. Transactis tunc omnibus designatis temporibus, vorax piratarum Charibdis domini famulum euocat, & sibi promissum celeriter persolui tributum minaciter postulat. Et ille, vt mitis agnus præstò sum, paratus ad omnia, quæ in me nunc præsumitis facere, Christi amore, vt suorum merear fieri exemplum seruorum. Non sum hodie turbatus. Quòd vobis mendax videar, non mea voluntas, sed dira effecit egestas. Corpus hoc meum, quod in hoc exilio supra modum dilexi, vobis culpabile offero, & quod de eo faciatis, in vestra esse potestate cognosco: animam autem peccatricem creatori omnium, vos non respicientem, supplex committo. Tubaloquentem prophanorum agmen vallauit, & diuersa hunc ad interficiendum arma congerit. Quod cùm eorum dux Thurkil à longè vidisset, celeriter occurrens, ne quæso sic faciatis, infit, aurum & argentum & omne quod hîc habeo, vel vllo modo acquirere possum, excepta naui sola, ne in Christum domini peccetis, libente animo vobis omnibus trado. Tam dulci affatu infrænata sociorum ira, ferro & saxis duritur, non mollitur, sed effuso innocenti sanguine placatur, quem communiter capitibus boum & imbribus lapidum atque lignorum infusione protinùs confundunt.* Nunc verò Regijs ædibus celeberrimus est locus, quas Humfredus Dux Gloceſtrenſis ædificauit, *Placentiámque* dixit, Henricus VII. magnificè adauxit, fraterculorum mendicantium ædiculam adiunxit, & perfecit turrim illam quam inchoauit ille Dux Humfredus in edito colle vnde in sinuosum flumen, & viridantia prata subiecta patet prospectus perquàm lætissimus. Sed longè maximum huic decus est DIVA nostra ELIZABETHA, quæ hîc fœlicissimis auspicijs in lucem edita, vniuersæ Britanniæ, imò vniuerso terrarum orbi tantam lucem

Normanni ijdem qui Dani.

lucem regiæ virtutis ſplendore affundit, vt iam omni laude maior iam adoranda, non adornanda videatur. Sed de *Gremnico* hæc etiam Lelandi Antiquarij carmina percurre,

Ecce vt iam niteat locus petitus
Tanquam ſydereæ domus cathedræ.
Quæ faſtigia picta? quæ feneſtræ?
Quæ turres vel ad aſtra ſe efferentes?
Quæ porrò viridaria, ac perennes
Fontes? Flora ſinum occupat venuſta
Fundens delicias nitentis horti.
Rerum commodus æſtimator ille,
Ripæ qui varijs modis amœnæ,
Nomen contulit eleganter aptum.

Nihil aliùd habeo quod hîc adnotem niſi quòd Guilielmus Lambardus, vir vt ſumma doctrina ita ſingulari pietate ad ſuſtentandos pauperes hîc ædes extruxit quas *Collegium Pauperum Reginæ Elizabethæ* nominauit. Huic à tergo Eltham ſeceſſus item regius adiacet, vix trium milliarium hinc diuerticulo, quam Antonius Beccus Dunelmenſis Epiſcopus, & Hieroſolymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi primi vxori donauit, cùm Veſciorum hæreditatem interuertiſſet, ad quos locus iſte priùs ſpectauit. Epiſcopus enim ille, quem vltimus Baro de *Veſcy* fiduciarium hæredem ſibi ſcripſit, vt hæreditatem Guilielmo de *Veſcy* filiolo ſpurio traderet, vix bona fide cum pupillo egiſſe traditur.

Eltham.

The breach.

Infra *Grenwicum*, Tamiſis diuulſis aggeribus quàm plurima terræ iugera oppreſſit, quocum annos iam plures, nonnulli immenſis ſumptibus luctati, vix molibus agendis, adiacentes agros, contra irruentes vndas tueri poſſunt. Prouenit hîc copioſè Cochlearia, noſtris *Scuruygraſſe*, quam medicorum nonnulli Plinij Britannicam eſſe volunt, quo nomine ego illius iam memini, ſed audi Plinium, *In Germania trans Rhenum caſtris à Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aqua, dulcis ſolus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagéſque in genibus ſoluerentur. Stomacacem medici vocabant, & Sceletyrben eam malum. Reperta auxilio eſt herba qua vocatur Britannica, non neruis modò, & oris malis ſalutaris, ſed contra anginas quoque & ſerpentes, &c. Friſij quà caſtra erant, noſtris demonſtrauere illam. Mirorq; neminis cauſam, niſi fortè confines Oceano Britannia velut propinqua dicuerre.* Aliam tamen & quidem probabiliorem nominis rationem adfert

Scuruigraſſe.

Britannica herba.

Vide in Inſulis noſtris Britan. de Armamentario Britannico.

adfert in ſuo Nomenclatore eruditiſſimus Hadr. Iunius, quem ſi placeat adeas, *Britannica* enim vocabulum me à curſu hic deflexit.

Tamiſis deinde ripis ſuis coarctatus Darentum flumen obuium habet, qui è Suthreia demiſſus leni alueo vndas ducit per Otford. Ovttanford, nunc Otford Danicæ ſtragis anno 1016. conſciam, Regiſque ædibus ſuperbam, quas Warhamus Archiepiſcopus Cantuarienſis tanta magnificentia ſibi, & ſuis ſucceſſoribus conſtruxit, vt ad amoliendam poſſeſſionis inuidiam, cum Henrico octauo commutare neceſſe habuerit Cranmerus ſucceſſor proximus. *Lullingſton* vbi caſtrum olim fuit ſedes familiæ nobilis eiuſdem nominis inferiùs Darento apponitur, qui ad oſtium Darentford, vulgò Dartford, amplum & frequens forum ſuo nomini adiciſcit, ſub quo *Crecca* riuulus vnà commiſcétur; ad cuius vadū Creccanford, nunc Creyford, Hengiſtus Saxo octauo à Saxonum ingreſſu anno, ſigna cum Britannis contulit, cæſiſque ducibus, tanta ſtrage protriuit, vt ab illis nihil ſibi deinceps metuerit, & regnum in Cantio ſecurus conſtituerit. Dartford.

A Darento ad *Medweagi* oſtium nihil ſuſpicit Tamiſis præter oppidula, quæ tacitus præterire, nullum famæ rerúmue diſpendium. Inter ea primas tamen ferunt Grauelend notum, ſi quod aliud Angliæ oppidum, vtpotè ſtatio inter Cantium & Londinum, vbi vtramque ripam propugnaculis communiuit Henricus octauus. Huic à tergo paulò interiùs adiacet *Cobham* ſedes iam diu Baronum de *Cobham*, è quibus vltimus Ioannes Cobham Collegium hîc, & caſtrum ad *Couling* fundauit, filiamque reliquit vnicam vxorem Ioannes de *La-Pole* Militis, quæ vnicam etiam genuit filiam Ioannam pluribus enuptam; peperit autem illa ſolummodò Reginaldo *Braybroke*. Maritus verò tertius Ioannes de *Oldcaſtle* dum rebus in religione innouandis ſtuderet, ſuſpendio & igne perijt. Reginaldi verò *Braybroci* vnica filia Ioanna contraxit nuptias cum Thoma Brooke de Comitatu Somerſettenſi, à quo nunc floret ſextus Henricus Baro *Cobham*, de quo ſuprà. A *Grauesenda* ad ortum eſt Cliffe, à cliuo ædito cui inſidet, nominatum, Synodo olim celebre, & *Clines ad Ho* Bedæ dictum, Ho enim vocatur illa quaſi Cherſoneſſus, quæ Tamiſim, & Medweagun fluuium interſita, hîc longè ſe in Ortum immittit. Baroues de Cobham. Ho. Medwey.

Medwege fluuius, nunc Medway (Britannicè niſi me veritas fugit, *Vaga*, cui Med Saxones addiderunt) fontes habet in Anderida,

Weald. derida ſylua, quæ **Wealde**, id eſt, *regio nemoroſa* Saxonibus dicta, & meridianam huius agri partem latè occupat. Primùm

Penſherſt. dum tenuis eſt *Penſherſt* præterfluit antiquæ familiæ Sidnæorum ſedem quæ à Guilielmo de *Sidney* Camerario Regis Henrici ſecundi genus ducit. Verùm huius familiæ modò ſydus erat, magna illa ſpes hominum, expreſſiſſimum virtutis exemplum, & li-

Philippus Sidnæus. terati orbis amor, Philippus noſter Sydnæus Eques longè clariſſimus ex illuſtri Warwicenſi familia oriundus, qui acriter (ad Zutphenum Geldriæ cum hoſte congreſſus fortitèr occubuit.) Hic ille Sydnæus eſt quem Deus ideò natum voluit, vt priſcorum ſpecimen noſtro ſeculo oſtenderet; ita ex improuiſo ad ſe reuocauit, & nobis ſubduxit, ne deploratiſſimi noſtri ævi labes diutiùs videret. Veriùs enim de illo, quàm vel de Marcello, vel Ælio Vero Maronianum illud vſurpari poterat,

Oſtendent terris hunc tantùm fata, nec vltra
Eſſe ſinent.

Ignis vtique quo clariùs effulſit, citiùs extinguitur, eripit ſe aufertque ex oculis ſubitò perfecta virtus, quicquid eſt abſoluti faciliùs transfluit, & optimi neutiquam diurnant. Placidè ſi fas ſit loqui, Sydnæe quieſcas, nos te non lachrymis, ſed admiratione decorabimus. Quicquid in te (vt de optimo illo Britanniæ

Tacitus. Præſide optimus ſcriptor loquitur) amauimus, quicquid mirati ſumus: manet, manſurúmque eſt in animis hominum, in æternitatem temporum, fama rerum. Multos velut inglorios & ignobiles oblivio obruit, Sydnæus poſteritati narratus ſuperſtes erit. Ἀθάνατοι enim, vt canit ille Græcus, κρείσσονες εἰσὶ μόρου.

Hinc *Medway* fl. **Tunbzidg** reſpergit, vbi vetus eſt caſtellum

Tunbridg. quod Richardus de *Clare* conſtruxit, qui commutationis iure pro *Brionio* in Normannia accepit. Eius enim auus Godfredus naturalis Richardi primi Ducis Normanniæ filius, Aucenſis, & Brionij Comes erat. Cùm etenim diu de Brionio diſceptatum fuiſſet, *Richardus*, vt ſcribit Guilielmus Gemeticenſis, *prorepetitione eiuſdem caſtri in Anglia accepit oppidum Tunbrige. Aſſerunt enim* * *Leucam Brionij cum funiculo circumcirca fuiſſe menſuratam & eodem fune in Angliam delato ad Tunbrige tantundem ſpatij in metiendo recepiſſe.* Veruntamen *Manerium*, vt vocant, de **Tunbzige** eius ſucceſſores Gloceſtriæ Comites clientelari iure ab Archiepiſcopis Cantuarienſibus ea lege tenuerunt, vt Archiepiſc. in inthroniſatione Seneſcalli, & eorum liberi ipſis in tutela eſſent. Inde **Paidſton** petit, quam cùm Saxones Mepea-

* The Lowy of Tunbridg.

Maidſtone.

zerton

erton dixerint, VAGNIACAS esse illas credo, quas Anto- *Vagniacæ.*
inus memorat, & Nennius in suo vrbium catalogo, *Caer Meg-*
ad corruptè, pro *Medwag* vocarit: nec sanè distantiæ ratio
epugnat: hinc à Nouiomago, inde à Durobroui, de qua mox
gemus. Sub posterioribus Imperatoribus, vt in tabula Peute- *Medu.*
eriana nuper à M. Velsero ædita videre est, MADVS dici-
ur. Sic sensim voluentibus annis sensim immutantur nomina.
Oppidum hoc est frequens & cultum, magnáq; longitudine ex-
tentum. In medio Archiepisc. Cantuar. palatium, ab Vffordo
choatum, & ab Islepo absolutum habent; alter item pub-
icus totius huius agri carcer hic constituitur, immunitatéque
plurimas Reginæ ELIZABETHAE fert acceptas, quæ Maio-
rem summum magistratum instituit, pro *Portgreuio*, quem priùs *Portgreuius.*
habuit, quod innuo, quia antiquum hoc sit Saxonicum vocabu-
lum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, vt Mark-
graue, Reingraue, Landtgraue, &c.

Hic sub Vagniacis, ab oriente sole fluuiolus Medwegæ con- *Durolenum.*
sociatur, qui ad Lenham surgit, quæ Antonini sine contro- Lencham.
uersia DVROLENVM est, perperam in nonnullis exemplari-
bus *Durolenum*. Durolenum enim *Lenum aquam* Britannis so-
nat, & præter nominis reliquias, distantia etiam à Cantuaria, &
Rossa, hoc esse Durolenum comprobat; vt taceam situm ad viam
Consularem Romanorum, quæ olim à Dubri (vt author est Hig-
denus Cestrensis) per medium Cantium duxit. Nec aliud op-
positum habet hic fluuius quod memorem præter Leedes ca- Leedes castellum
strum, quod fuit *Creuequerorum* nobilium opus, qui in antiquis *Creuequer*
chartis de *Creuecuer* & *Crepito corde* nominantur. Postea Baronis *familia.*
Bartholomæi de *Badilsmer* inauspicata erat sedes, qui illud
perfidè contra EDWARDVM secundum, à quo dono accepe-
rat, communiuit, sed posteà meritas perfidiæ pœnas capite sol-
uit. Rem totam si placet legas ex historiola Thomæ *De-la-More*
viri nobilis qui eadem tempestate vixit, & vulgò non habetur.
Anno 1321. *venit Isabella regina ad castrum de* Leedes *circa fe-*
stum Michaëlis, atque ibi pernoctare voluit, at verò non est permissa
ingredi. Hac re Regis animo offenso, vt in summ contemptum acta,
conuocatis vicinis ex Essexia & Londino nonnullis Castrum iussit obsi-
deri: Castrum tenuit B. de Badelsmer, *in quo relicta vxore & filijs*
ipse cum reliquis Baronibus adres Hugonum euertendas profectus fu-
erat. Interim inclusis de salute desperantibus, Barones cum suis
Kingston *vsque peruenerunt rogantes per intermissos Episcopos Cau-*

tuarienſem & Londinenſem, & Comitem Pembrochiæ, vt obſidionem Rex ſolueret, pollicitiſe poſt proximum Parlamentum Caſtrum Regi in manus traditures. Rex verò perpendens non poſſe diu obſeſſa reſiſtere, exaſperatus eorum contumacia, Baronum petitiones audire noluit: quibus in alias partes conuerſis, poſteà non modico labore Caſtra potitur, reliquis in eo repertis ſuſpenſis, vxorem cum filijs ad turrim Londinenſem miſit.

Ailesford.

Hinc *Medweagus* per vberrima arua & *Allington* caſtrum vbi ſplendidas ædes conſtruxit T. Wiattus, decidens **Aileſford** peruenit, Saxonicè **Eaglesford**, Henrico Huntingdonenſi *Esſtre*, Nennio **Episford**, qui prodidit Britannicè *Sathenaeghaibail* etiam dictum à Saxonibus ibi deuictis, vti **Anglesford** alij eodem ſenſu vocârunt. Guortimerus enim Britannus Guortigerni filius Hengiſtum cum ſuis ſaxonibus hîc aggreſſus eſt, quos incompoſitos, cùm ſecundum impetum ſuſtinere non poſſent, in fugauit omnes, vt de Saxonibus actum fuiſſet; niſi Hengiſtus declinandi periculi gnarus, in Tanetum inſulam ſe recepiſſet, donec inuictus ille Britannorum impetus deferueret, & integra ſubſidia è Germania aduenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horſa Saxo, quorum hic ad **Horsted** non procul hinc ſepultus loco nomen reliquit: ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope **Aileſford**, vbi vaſta illa ſaxa erecta ſunt, quæ imperitum vulgus à Catigerno **Keith coty house** hodie vocat. Nec tacendum in proximo *Boxley* vbi monaſterium anno 1145. poſuit Guilielmus de *Ipre* Comes Cantij. Haud procul ab altera è regione ripa *Birling* ſedet Baronia olim Maminotorum, deinde Saiorum, quorum tandem hæreditas per fœminas deuenit ad *Clinton*, *Fiennes*, & *Aulton*.

Horsted.
Catigerni ſepulchrum.

Boxley.

Birling.

Orientali Medweagi ripæ (cùm præteruectus ſit *Halling* vbi ædes ſucceſſoribus ſuis poſuit Hamo de *Heath* Epiſcopus Roffenſis) paulò ſuperiùs vetuſta ciuitas apponitur, Antonino DVROBRVS, DVROBRIVAE, & alibi rectiùs, DVROPROVAE, vel DVROBROVAE. Bedæ *Durobrenis*, & inclinante Romano imperio, ita temporis progreſſus hoc nomen contraxit, vt ROBIS nominaretur, vnde Saxonibus addito Ceaſtep, hpouceaſtep diceretur, nobiſque contractiùs nunc **Rocheſter**, & Latinè *Roffa*, à Rhoffo quodam, vt iudicat Beda, ſed priſtini illius nominis Durobrouis aliquid in ſe retinere mihi videtur. Nec eſt cur quis dubitet de nomine, cùm præter Itinerarian

Halling.

Durobrouis.
Tabula antiqua Weiſero edita.
Roibis.
Rocheſter.

rationem,

rationem, & Bedæ authoritatem, *Durobrenis* in charta fundationis ecclesiæ Cathedralis expressè vocetur. Hoc tamen admoneo in impressis Bedæ libris *Daruernum* legi, vbi in M. S. *Durobrenis* concipitur. In conualle sedet muris malè firmis ex parte cincta, *situ*, vt inquit Malmesburiensis *nimium angusta*, vnde olim Castellum potius quàm vrbs habebatur. *Castellum* enim *Cantuariorum* vocat Beda. Sed nunc ad occasum, orientem, & meridiem magnis suburbijs tumet. Casibus defuncta est non paucis. Anno Christi 676. ab Athelredo Mercio prostrata, & deinde à Danis sæpiùs direpta. Templum magnificum erexit Ethelbertus Rex Cantij, quod & dignitate Episcopali illustrauit. Iusto primo episcopo designato: verùm cùm hoc vetustati cederet, Gundulphus circa annum 1080. restaurauit, & presbyteris expulsis monachos induxit, quibus iam electis, Decanus VI. prębendarij, & Scholastici sunt subrogati. Iuxta templum flumini impendet castrum opere, & situ satis munitum, quod Odonem Episcopum Baiocensem, & Cantij Comitem extruxisse fama refert. Verùm Guilielmus primus procul dubiò construxit, Legitur enim in libro *Domesday*; *Episcopus de Rouecester tenet in Elesforde pro escambio terræ in quo castellum sedet.* Certum enim est Odonem Episcopum, cùm ex ancipiti rerum mutatione penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuisse, & tandem rerum necessariarum inopia coactum, non tãtùm castrum tradidisse, sed etiam de gradu deiectum solum vertisse. Verùm de restauratione huius castri habe ex Textu Roffensi. *Cùm Rex Guilielmus 2. confirmare voluisset donum Lanfranci de Manerio de Hedenham in Com. Buck.: factum ecclesiæ Roffensi, nisi Lanfrancus & Gundulphus Episcopus Roffensis darent Regi 100. li. denariorum. Tandem interuentu Roberti filij Hammonis, & Henrici Comitis Warwici Rex concessit quatenùs pro pecunia, quam pro concessione manerij exigebat, vt Episcopus Gundulphus quia in opere cementario plurimum sciens & efficax erat, Castrum Regi Roffense lapideum de suo construeret. Tandem agrè consentientibus episcopis coram Rege Gundulphus Episcopus castrum de suo integro totum custamine fecit.* Paulóque pòst Rex Henricus Primus, *Ecclesiæ Cantuariensi, & Archiepiscopis eius custodiam, & constabulationem in posterum possidendam concessit*, vt habet Florentius Wigornienſis, *& in eodem turrem sibi construendi licentiam.* Ex quo tempore vna, & altera obsidione fatigatum fuit, sed tum maximè, cùm Barones armorum strepitu totam Angliam concuterent, & Simon de Monte-

forti acerrimè, sed frustrà oppugnaret, pontemque sublicium rescinderet. Pro quo saxeum arcuato opere spectatissimum è Gallorum manubijs substruxerunt posteà Ioannes Cobham, & Rob. Knowles, qui ab infimo gradu ad summum honoris fastigium bellica virtute conscendit. Sub hoc ponte Medweagus violentus, & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior nauale se exhibet classi omnium quas Sol vidit bellico apparatu instructissimæ, & in omnia momenta paratissimæ, quam Diua Elizabetha ad suorum tutelam, & hostium terrorem maximis impensis ædificauit, ad eamque defendendam propugnaculum in ripa apposuit.

Classis Regia.

Vpnore.

Nunc Medweagus lætior, & latior crispantibus vndis spectatu amœnissimus fœcundos agros subluit, donec **Sheppey** insulæ obiectu diuisus (quam Ptolemæi Toliatin esse suspicamur, vt suo loco dicemus) duobus in Tamisis æstuarium ostijs infertur, quorum occidentale **Westswale**: orientale, quod Sheppetam à continenti abscidisse videtur, **Eastswale** dicitur, Bedæ **Genlade**, ad quod **Middleton**, nunc **Milton** villa olim regia, **Sittingburne** diuersorijs refertum, & *Tonge* castri reliquiæ in vicinia cernuntur, quæ sedes fuit antiqua Guncellini de *Badilsmer*, viri magnæ nobilitatis, cuius filius Bartholomæus Guncellinum genuit, qui ex hærede Radulphi *Fitzbernard* Domini de *Kingsdown* Bartholomæum procreauit illum seditiosum de quo dixi, qui ex Margareta Clara suscepit Maltildem Ioannis Veri Comitis Oxoniæ coniugem, Margaretam Ioannis Tiptoft, Margeriam Guilielmi Roos, & Elizabetham Guilielmi Bohuni Comitis Northantoniæ. *Fenersham* inde visitur Stephani regis monasterio, & tumulo olim notum. Iuxta quæ puteos magnæ profunditatis, hinc inde, vt etiam alibi per hunc agrum vidimus, de quibus variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner, habeo, nisi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad stercorandos agros effodêrunt olim Britauni, vt docet Plinius. *In centenos enim*, vt inquit ille, *pedes puteos egêrunt ore angustatos, sed intus spatiantes*, cuiusmodi hi ipsi sunt, quos dicimus. Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum ostreorúmque viuarijs frequens, *Reculuer* cernitur, Saxonicè Reaculf, sed Romanis olim & Britannis REGVLBIVM, sic enim Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis primæ Vetasiorum in excubijs hîc sub littoris Saxonici Comite (sic enim tunc temporis Maritima Cantij ora vocabatur) egisse memorat: & hanc sanè suam antiquita-

Pamilia de Badilsmer.

Putei in Cantio cur facti.

Rheculuer.

Regulbium.

tem

tem effossis Imp. Rom. nummis adhuc testatur. Ethelbertus Rex Cantij cum Cantuariam Monacho Augustino concessisset, in hac sibi palatium extruxit, Basso Saxo monasterio ornauit, è quo Brightwaldus octauus Cantuar. eccleſiæ Archiepisc. euocatus erat. Hinc **Kaculfminſter** etiam à monasterio dictum fuit, cùm Edredus Edmundi senioris frater eccleſiæ Christi Cantuar. donaret. Hodie verò nihil aliud est, quàm viculus rusticus, & si quid nominis habet, ex monasterio illo habet, cuius sacræ turres Pyramidales vsui sunt nauigantibus, ad tænias quasdam, & breuia in Tamisis ostio euitanda. Vt enim canit ille in Philippeide

Cernit oloriferum Tamisim sua Doridi amara
Flumina miscentem.

Nunc ad **Tanet** insulam deuenimus, quam tenui intercurrente alueo, à continente disterminat **Stoure** flu. Bedæ **Wantsum**, qui duobus in syluestri regione, quam **The Weald** vocant, disparatis fluuiolis coalescens, quam primum solidus fertur, **Ashford** & **Wy**, emporiola nota inuisit. Quorum vtrúnque sua habuit collegia, hoc à Ioanne Kempo Archiepiscopo Cantuariensi qui hîc natus, illud à R. Foggo Equite aurato constructum, & **Wie** etiam suum fontem habuit in quem mirificam gratiam precibus cuiusdã Normanni Monachi infudit Deus, si credamus Rogero de Houeden, quem adeas si admiranda te delectant. Inde **Chilham**, siue vt alij vocant *Iulham*, vbi castri antiqui rudetum est, quod Fulbertus quidam Douorensis construxisse memoratur, cuius è filio Richardo neptis Roisia, vt in antiqua habetur genealogia, enupta Richardo filio naturali regis Ioannis, Loram reliquit vxorem Guilielmi Marmioni. Constans fama apud incolas est Iulium Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione, hîc castrametatum fuisse, & inde *Iulham*, id est, *Iuliſtatio*, vel *domus* dictum: & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas. Prodit enim Cæsar ipse, cùm noctu à littore XII. millia pass. confeciſſet, ad flumen primùm cum Britannis conflixisse, ibíq; cùm eos in syluas cõiecisset, castra muniuisse: vbi crebris arboribus succisis locum egregiè natura, & opera munitum habuerunt Britanni. Hic enim locus XII. a littore mill. exactè abest, nec aliud est interpositum flumen, vt necesse fuerit, ad hunc castris primis peruenisse: in quibus decem etiam dies suos continuit, dum classem tempestate afflictam reficeret, & subduceret. Sub hoc oppido, tumulus viridanti cespite vestitus ostenditur, quo cõditum multis retrò antè seculis *Iul-labor* ferunt, quem alij Gigantem,

Stoure fl.

Pag. 457.

Chilham.

Fulberti de Douor stirps.

Gigantem, alij veneficam fuisse somniant. Ego verò, cùm aliquid antiquæ memoriæ eo nomine latêre existimarim, propemodum mihi persuaserim Laberium Durum Tribunum militum hic situm, quem interfecêrunt Britanni in itinere ab illis quæ dicit castris, & inde *Iul-laber* tumulum dictum fuisse.

Laberius Durus Trib.

Durouernum.

Quinto hinc milliari Stoure diuiso alueo, DVROVERNVM primariam huius prouinciæ vrbem rapidè alluit, nomenque fecit. *Durvhern* enim fluuium rapidum Britannis denotat. Ptolemæo pro *Durouerno* DARVERNVM, Bedæ & alijs DOROBERNIA, Saxonibus Cantpapabyniz, id est, vrbs populi Cantiani, Nennio, & Britannis *Caer Kent*, id est, *Vrbs Cantij*, nobis Canterbury, Latinis Cantuaria dicitur. Vrbs peruetusta, Romanoque sæculo proculdubiò illustris, *Nec adeò magna* (vt inquit Malmesburiensis) *nec exiliter parua, quæ & terræ positione, soli affinis maxima vbertate, & integro murorum ambitu, fluuijs irrigua, nemorum opportunitate inclita, præterea à maris vicinitate piscium fœcunda.* Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantij caput, & sedes regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam cum iure Regali Augustino Anglorum Apostolo concesserit, qui Archiepiscopali sede hic stabilita, Angliæ Metropolim constituit. Iam inde incredibile est, quantum floruit, cùm Archiepiscopali dignitate, tum meliorum literarum schola, quam Theodorus septimus Archipræsul instituit: & quamuis Danico bello conquassata, & fortuitis incendijs magna ex parte subinde absumpta, semper tamen renata est splendidior. A Normannorum ingressu, cùm Guilielmus Rufus, vt est in Annalibus M.S. Augustin. *dedisset cuitatẽ Cantuariæ Episcopis ex solido, quam tenuissent anteà ex beneficio,* religionis nomine, & præsulum benignitate, inprimis Simonis *Sudbury*, qui mœnia restaurauit, non modò respirauit sed eò splendoris, quasi subitò accreuit, vt priuatorum ædificiorum pulchritudine, omnes Britanniæ ciuitates adæquârit, sacrarum verò ædium magnifica structura, & frequentia celeberrimas quasque superârit. Inter has duæ maximè enituêrunt, Christi scilicet, & S. Augustini vtrúmq; Benedictinis monachis oppletum: Christi autem templum in medio quasi vrbis sinu, tanta maiestate, vt Erasmus inquit, se in cœlum erigit, vt procul etiam intuentibus religionem incutiat. Augustinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fidelium opere, vt author est Beda, antiquitùs factum recuperâuit, Christo sacrauit, sedem successoribus constituit, in qua septuaginta duo iam perpetua serie sedêrunt Archiepiscopi,

Canterbury.

pi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus Corboyl ſuperiorem Eccleſiæ partem, & qui ſucceſſêrunt, inferiorem, quum illud vetuſtius opus incendio concidiſſet, ad eam qua nunc cernitur amplitudinem maximis impenſis, quas ſuperioribus ſæculis pia ſuperſtitio ſuggeſſit, perduxêrunt. Plurimi enim ſummi, medij, infimi, cõfertim huc cum ampliſſimis donarijs, ad viſẽdum Thomæ Becketti Archiepiſ. tumulum confluxêrunt. Qui à militibus hoc in templo trucidatus, quòd ſe regi peruicaci animo oppoſuiſſet, à Pontifice Romano in Martyrum album relatus, diuino honore colebatur, tantiſq; muneribus onerabatur, vt thecæ, in qua condiræ fuêrunt eius reliquiæ, viliſſima pars aurum fuerit. Gemmis raris, vt inquit Eraſmus, & prægrandibus collucebant, nitebant, fulgurabant omnia, templum etiam vniuerſum pluſquam regijs opibus vndique luxuriauit, Chriſtíque nomine quaſi obliterato, in S. Thomæ tranſijt. Nec vlla alia re æquè celebratum fuit, ac huius memoria, ac ſepultura, licèt aliorum ſepulchra non immeritò iactet, inprimis Edwardi principis Walliæ cognomento *Nigri*, herois bellica laude ad miraculum præſtantiſſimi, & Henrici IIII. Regis Angliæ potentiſſimi. Verùm has nebulas Euangelij lumen ſub Henrico VIII. diſcuſſit, monachorúmque examina diſpulit, pro quibus in Chriſti templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarij XII. & verbi diuini ſex præcones ſunt collocati, qui diuinum verbum in circumuicinis locis diſſeminent. Alterum templum huius pertinaciſſimus æmulus ſub vrbem ad Orientem ſedem habuit, S. Auguſtini nomine notum, quod ipſe Auguſtinus, & Ethelbertus Rex eius hortatu Petro & Paulo poſuêrunt, vt ſepultura eſſet, tùm Regum Cantij, tùm etiam Archiepiſcoporum, (nondum enim in vrbe ſepelire fas erat) infinitiſque opibus cumulârunt, conceſsâ Abbati officina monetaria, cum iure pecuniam ſignandi. Nunc verò maxima parte ſuis ruinis inuoluta, reliqua in ædes regias conuerſa, quantum fuerit intuentibus facilè oſtendit. Ipſe verò Auguſtinus in eodem ſepultus erat, cum hoc vt teſtatur Thomas Spot, epitaphio,

Inclitus Anglorum præſul pius, & decus alium,
Hic Auguſtinus requieſcit corpore ſanctus.

Nihil attinet de altera eccleſia, huic vicina, dicere, quæ, vt habet Beda, à Romanis condita fuit, Martinóque ſacrata, in qua ante Auguſtini aduentum, Bertha Ethelberti vxor Chriſtianis ſacris intereſſe ſolebat. De caſtro ad Auſtrale vrbis latus fatiſcentibus

nunc propugnaculis, cùm non admodum magnam præ se ferat antiquitatem nihil occurrit, quod memoria dignum, nisi à Normannis constructum fuisse. De sedis Cantuariensis dignitate, quæ olim longè amplissima fuit, nihil dicam, nisi vt superioribus seculis in Romana hierarchia, Archiepiscopi Cantuarienses Pontificis Romani Legati, & veluti alterius, vt dixit Vrbanus II. orbis Patriarchiæ erant; sic cùm fugata esset Pontificum authoritas, in Synodo, an. 1534. decretum, vt illo titulo depositio, Primates, & Metropolitani totius Angliæ dicerentur. Quam dignitatem nunc gerit Reuerendissimus in Christo pater, D. Ioannes Whitgiftus, qui & Deo vitam, & Ecclesiæ operam omnem sanctè consecrauit. Cæterùm Polus Borealis supra Cantuariæ horizontem grad. II. scrup. XVI. attollitur, Longitudo verò XXIIII. partib. LV. scrup. definitur.

Primas, & Metropolitanus Angliæ.

A Dorobernia **Stoure** statim se in vnum colligit, simplexque fertur per **Fordich** (qui paruus Burgus de *Forewich* Guilielmi primi libro dicitur) laudatis trutis insignem, ad **Sturemouth**, venit, vbi duo itinera dispensatis aquis sibi aperit, nomenque relinquens, **Wantsume** dicitur, Thanaton ab Occasu & Austro insulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus ATHANATON, & THANATON alijs exemplaribus dixit, Britanni *Inis Rubin* (teste Asserio) fortasse à Phocis, Saxones Tanet, & Tanetland, nos **Tenet**. Terra tota est ex creta albicanti, frumentarijs campis fœlix, & vberi glebâ, octo mill. in longitudine extenditur, quatuor in latitudine patet, familiarum sexcentarum habebatur, pro quo in Beda mendosè legitur *millium sexcentorum*. Quòd verò Solinus nullo serpi angue hanc insulam scribat, & terram hinc asportatam angues necare, tam falsum deprehenditur. Proinde etymologia illa ἀπὸ τῶν θανάτων, i. à serpentium morte deducta planè labascit. Hîc primam excensionem fecêrunt Saxones, hîc illis perfugium, hîc magnas eorum strages ædidit Guortimerus Britannus, cùm ad *Lapidem tituli* (sic in Nennio vocatur locus, quem **Stonar** eo ferè sensu nunc vocamus, & portum fuisse constat,) præcipitatâ fugâ in myoparones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) iussit se sepeliri ad compescendos, vt existimauit, Saxonum furores; quemadmodum Scipio Africanus, qui ita sibi sepulchrum statui præcepit, vt Africam prospectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futurum. Hîc etiam ad **Wippedfleete**, à Wippedo Saxone interfecto sic dictum, Britannos multis prælijs attritos fudit Hengistus.

Fordich.

Thanaton.

Tenet.

Lapis tituli.

Augustinus

Augustinus multis pòst annis in hanc terram conscendit, cuius benedictioni regionis fœcunditatem ascripsêrunt sacerdotes creduli, Monachúsq; Gotcelinus exclamauit. *Fœlix tellus* Tanet, *suâ fœcunditate, sed fœlicissima tot deiferorum aduenarum, imò tot cœlum supernorum hospitio.* Posteà Danorum direptionibus ita afflicta, qui Domneuæ monasterium, nunc **Minster** virginibus velatis sacratum omni crudelitatis genere polluêrunt, vt non antè pacata Normannici imperij tempora reflorucrit.

Nec tacendum quod in singularem incolarum laudem cedit, præcipuè eorum qui iuxta stationes *Margat, Ramsgate,* & *Brodstear* habitant. Sunt enim viri summè industrij, qui quasi Amphibij, & mari & terra victum quærunt, cum vtróque elemento rationem habent, & piscatores & aratores, & Agricolæ & nautæ; quíque stiuam in agro sulcando, ijdem clauum in nauigando tenent. Pro ratione anni retia nectunt * asellos, haleces, scombros, &c. piscantur, nauigant, merces exportant: ijdem agros stercorant, arant, seminant, occant, fruges demetunt, & recondunt, in vtrumque instructissimi, sic illis labor in orbem agitur. Cùmque subinde hîc naufragia fiant, obiacent enim littori formidolosa illa nauigantibus vada, & * puluini, quæ *The Godwyn*, (de quo suo loco in insulis) *The Brakes, The foure foote, The Whitdick*, &c. rocitant; strenuam in mercibus recuperandis operam nauare solent.

Diligentia singularis.

* Codde.

* Shelues.

Ad Australe *Wantsumi* ostium, quod alueum mutasse credunt, è regione insulæ apposita fuit vrbs, quæ Ptolemæo RHVTVPIAE, Tacito PORTVS TRVTVLENSIS, pro *Rhutupensis*, si B. Rhenanus nos non fallit, Antonino RHITVPIS PORTVS, Ammiano RHVTVPIAE STATIO. Orosio RHVTVBI *portus & ciuitas*, Anglis, teste Beda, **Reptacester**, alijs **Ruptimuth**, Alfredo Beuerlacensi **Richberge**, hodiè **Richborow**. Vnde hoc enatum nomen in confesso non est. Veruntamen cùm à fabulo loca huic vicina **Sandwich**, & **Sandibay** denominentur: & *Rhyd Tafith* Britannicè *vadum fabulosum* sonet, inde, si auderem, libentèr deducerẽ. In deiectu collis vrbs exporrecta videbatur. Arx æditiori loco Oceano imminebat, qui ita iam arenis inuectis excluditur, vt à milliari vix eam salutet. Longè celeberrima fuit, Romanis rerum potientibus. Hinc è Britanniâ, in continentem frequens traiectus, ad hanc Romanæ classes appulêrunt, Lupicinus à Constantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excursiones missus, Herulos, Batauos, &

Rhutupia.

Portus Trutulensis.

Richborrow.

Mœsicorum.

Mœsicorum numeros hîc exposuit. Theodosius etiam Theodosij Augusti pater (cui statuas, testante Symmacho, equestres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decreuit) cum suis Herculijs, Iouijs, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant cohortes) huc delatus est. Posteà cùm Saxones piratæ sublatis commercijs maria bello intercluderent, & littora nostra crebris latrocinijs infestarent, Legio Secunda Augusta, quæ à Claudio Imperatore è Germania traducta, plurimos annos Iscæ Silurum in Walliâ consederat, huc translata, Præpositúmque suum hîc habuit sub Comite littoris Saxonici. Quam præposituram fortasse gessit Clemens ille Maximus, qui in Britanniâ à militibus Imperator salutatus Gratianum interfecit, & posteà Aquileiæ à Theodosio occisus. Hunc enim Ausonius Rhutupinum latronem in his versiculis de Aquileia dixit.

Clemens Maximus.

Maximus armigeri quondam sub nomine lixa.
Fœlix quæ tanti spectatrix lata triumphi,
Fudisti Ausonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium etiam Rhutupiarum præsidem Flauium Sanctum obliuione in Parentalibus suis vindicauit idem Poëta, de quo cecinit.

Situs qui Rhutupini nomine Britanniam omnem intelligi volunt.

Militiam nullo qui turbine sedulus egit,
Præside lætatus quo Rhutupinus ager.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam fœnori inter Britannos occupatam, & vsuris multiplicatam extraneis morte prereptus liquit, hîc etiam situm funebri carmine prosequitur Ausonius.

Et patruos Elegeia meos reminiscere cantus,
Contentum, tellus quem Rhutupina tegit.

Post Saxonum aduentum floruêrunt etiam Rhutupiæ. Ethelberti enim Cantij regis Regiam fuisse memorant scriptores, Bedáque ciuitatis nomine insigniuit, Iam inde deficere cœpit, nec nomen vsquam legitur, nisi apud Alfredum Beuerlacensem, qui Alcherum cum Cantuaritis Danos spolijs implicatos, ad hanc **Richberge** tunc dictam fudisse prodidit. Nunc verò vestigia eius omnia tempus erasit, vtque nos doceat Vrbium perinde ac hominum fata volui, hodie aruum est, in quo platearum tractus cùm seges succreuerit, se intersecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rarescit seges) quas vulgò *S. Augustines crosse* appellant. Et semiruta quædã arcis mœnia solùm superstant, quadratâ formâ sabulo tenacissimo materiata. A'xpiu-

ut esse dijudices, situ adeò sublimi vliginosam in Taneto planitiem despicit, quam Oceanus se paulatim subtrahendo destituit. Vrbis autem area nunc aratro proscissa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetustatis sua indicia sæpenumero egerit, prolémq; suam paulò inferiùs ostendit, quam à fabulo bonopye dixêrunt Saxones, nos verò **Sandwich**. Hoc è quinque portuum, quos vocant, numero, ad Septentriones & occasum mœnibus, aliàs aggere, flumine, & fossa munitum, olim Danorum furores, superiori ætate Gallorum ignes sensit; nunc incolis satis frequens, licèt portus ex aggestis arenis, & magna naue oneraria Pauli IIII. PP. in ipso alueo depressa, non sit nauigijs magnis ferendis iusta altitudine. Sandwich.

Sub Rhutupijs Ptolemæus CANTIVM promontorium, quasi extremum huius anguli verticem statuit, quod corruptè nonnullis exemplaribus NVCANTIVM, & ACANTIVM, & Diodoro CARION, nobis hodiè **The Foreland** dicitur. Verùm omnia hæc circumquaque littora à Rhutupijs *Rhutupina littora* Poëtis dicuntur. Hinc Iuuenalis cùm Curtium Montanum delicatulum ventriconem satyricè insectaretur de ostreis ex hoc littore Romam delatis. *Cantium Prom.* The Foreland. *Rhutupina ostrea*

——nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate meâ, Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rhutupinóve edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu.

Et Lucanus.

Aut vaga cùm Thetis, Rhutupináq; littora feruent.

Hæc ora maritima ab Europæ continente, freto disiungitur, vbi maria terram perfodisse credunt nonnulli, Solinus *fretum Gallicum* appellat, Tacitus, & Ammianus *fretum Oceani, & Oceanum fretalem*. Gratius Poeta *Freta Morinûm dubio refluentia ponto*. Belgæ **Dehoſden**, à duobus promontorijs, vt annotauit doctissimus Abrah. Ortelius. Nos *The strait of Calleis*. Galli *Pas de Callais*. Hic enim locus est, vt inquit nostri temporis Poeta, *Fretum Britannicum*.

——— gemini quà ianua ponti
Faucibus angustis, latéque frementibus vndis
Gallorum Anglorúmq; vetat concurrere terras,

Horrendis, vt verè inquit Marcellinus, hoc fretum attollitur æstibus, rursúsque in speciem complanatur camporum: bis inter duos lunæ exortus affluens bísque remeans. Attollente enim se Luna ad Meridianum, & sub Horizonte in opposito iam demersa,

mersa, supra modum hîc intumescit Oceanus, & immensa aquarum moles tanto cum murmure in littora irruit, vt non sine causa ilse dixerit *Rhutupináque littora feruent.*

Morini. Ex aduerso in continente consedêrunt MORINI, sic antiquâ Celtarum linguâ dicti, quasi maritimi, siue maris accolæ. Eorum regio nunc *Conte de Guines*, & *Conte de Bolonois* dicitur, duosq; olim nominatissimos habuit locos GESSORIACVM, *Itius portus.* & ITIVM, vnde Cæsar commodissimum è Gallia in Britanniam esse traiectum prodidit, plurimíque fuisse credunt, quod nunc *Callais* vocant, sed magnus ille & eruditus Hospitalius Galliæ Cancellarius, rei antiquariæ peritissimus asserit Caletum minimè vetustum esse, tantúmque viculum fuisse, cuiusmodi Galli *Burgado* vocant, priusquam Philippus Comes Bononiensis mœnibus incinxerit, non multis antè annis, quàm Angli expugnauerint. Nec vspiam legas aliquos inde in Britanniam soluisse ante illa tempora. Itium igitur alibi quærendum existimo, ad *Vitsan* scilicet inferiùs propè *Blanest*, quod nos **Whitsan** vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac insula transmisisse, & inde in eadem soluisse, ex historijs nostris obseruamus, vsque adeò vt Lodouicus Sanctus cùm Thomam Cantuariensem religiosa peregrinatione inuiseret, hoc solum à nouo illo Sancto demissilimè contendit, vt inter *Vitsan*, & **Douer** nemo naufragio periret: quasi hinc inde eo tempore commodissimus fuerit traiectus, nec alibi sanè hoc fretum magis coarctatur. Quamuis existimandum sit nauigantes in transmittendo non nauigationis compendium, sed portuum opportunitatem vtroque in littore spectasse. Sic quamuis fretum angustissimum sit inter *Blacnes* Galliæ, & **The Nesse** Angliæ: nunc tamen traijciunt inter Dubrin, & Caletum, superioribus seculis priusquam obstrueretur Portus *Vitsan*, inter illam, & Dubrin, anteà verò inter Rhutupias, & Gessoriacum, vnde Claudius Imp. & alij quos dixi duces in Britanniam transmiserunt. GESSORIACVM hoc Plinius *Portum Morinorum Britannicum* vocare videtur, fortasse ob traiectum inde in Britanniam, Ptolemęus, apud quem in locum Itij prorepsit, *Gessoriacum vocale*, qua etiam significatione, Britanni nostri *Bowlin llong* vocitant. Nam Gessoriacum fuisse maritimum illud oppidum, quod Ammianus BONONIAM, Galli *Bolongne*, Belgæ **Beumen**, nos **Bolen** vocamus, asseueranter contra Boethium Scoticum & Turnebum affirmarim; cùm ex B. Rhenani authoritate, qui tabulam

Breuissimus inter Galliam, & Britanniam traiectus.

Gessoriacum.

Bononia Gallie. Tabula Peutegeriana nunc edita

bulam militarem antiquam vidit, in qua scriptum *Gessoriacum, quod nunc Bononia*, cùm itineraria ratione, quæ exactè respondet distantiæ, quam inter *Ambianos*, & *Gessoriacum* interposuit Antoninus. Sed quod instar omnium est, pyraticam Carausij factionem, quam * Gessoriacensibus muris inclusam, & captam retulit Panegyricus Constantio Augusto dictus : alter ad Constantinum Maximum eius filium, ad * Bononiam fuisse deductam commemorat, vt Bononia, & Gessoriacum sit necessariò vnum idémque oppidum, vetustiúsque nomen sub eo tempore exoleuisse videatur. Nec enim iudicandum est, tantos authores ad tantos principes, in huius loci notatione (recenti tùm memoria) aberrauisse. Sed quid mihi cum Gallia? Certè horum memoriam libentiùs vsurpaui, quòd maiorum nostrorum virtus sæpissimè hac in ora emicuit, qui Caletum, & Gessoriacum Gallis extorserunt, quorum hoc supplicanti Gallo post octennium pacta pecunia reddiderunt, illud verò annos CCXII. Gallo fremente, tenuerunt.

* Pag. 272. editionis Basilens.

* Pag. 252.

Nunc Britanniam plenis velis, & secundo æstu repetamus. A Cantio promontorio in Austrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cùm ad **Sandon**, id est, *tumulus arenarius*, & **Deale** castra vicina peruenerit, quæ Henricus VIII. patrum memoria extruxit, subsidet, planum & apertum mari obiacet. Ad **Deale** illud, *Dole* Nennius vocat (& verè opinor, iacentem enim & apertam ad mare, vel flumen planitiem sic hodie appellant Britanni nostri) Cæsarem appulisse constans est fama, Nenniúsque suffragatur qui barbarè scripsit. *Cæsar ad Dolè bellum pugnauit :* Tabula item pensilis in Castro Douerensi, hoc idem comprobauit, fidémque etiam facit Cæsar ipse, qui aperto, & plano littore se terram conscendisse, difficilique pugna à Britannis exceptum memorat. Vnde Lelandus noster in Cignea Cantione

Sandon.

Deale.

Vbi Cæsar appulit.

Iactat Dela *nouas celebris arces*
Notus Cæsareis locus trophæis.

Ille enim (à cursu paulatim digredi liceat) omnibus, vt è Seneca habet Pomponius Sabinus, terra marique captis, Oceanum respexit, quasi orbis Romanus non sufficeret, alium cogitauit, classeque mille nauium (sic ex Cota scribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, sumendæ, vt Strabo; vel Britannicarum Margaritarum spe, vt Suetonius; vel gloriæ cupiditate vt alij tradunt, inflammatus, anno ante Chri-

Cæsaris in Britanniam ingressus.

Vide pag. 33.

stum

ſtum natum LIIII. & rurſus ſequenti, Britanniam ingreſſus eſt. Cùm anteà, non vt fabulatur Rogerus Bachonus, ſpeculis in ora Gallica diſpoſitis, & arte Catoptrica quæ latentes ſpecies multiplicat; ſed per ſpeculatores, vt ipſe, & Suetonius conteſtantur, portus & nauigationem exploraſſet. Quid hic geſſerit ipſe ſatis fusè literis mandauit. Sat mihi ſit de illo è ſcriptoribus paucula, quæ minùs ſunt protrita, paucis adnotare. Cùm hanc inſulam adiret, licèt tot rebus geſtis clariſſimus eſſet, ea fuit temperantia, & à noſtri ſeculi pompa adeò alienus, vt tres ſolummodo domeſticos in famulatu haberet. Quod Cotas qui tunc ſecundum in caſtris locum obtinebat, in Commentario ſuo Græco de Romanorum Repub. (authore Athenæo) prodidit. *Cùm Britanniam peragraret* inquit Seneca, *nec Oceano fœlicitatem ſuam contineri poſſet, audiuit, deceſſiſſe filiam, publica ſecum fata ducentem: ſed tam citò dolorem vicit, quàm omnia ſolebat.* Hoc ipſo etiam in loco cùm ſecundò Britāniam aggrederetur, vt ex amiſſis Suetonij monumentis habet Eutropius: *Scæua miles Cæſaris cum quatuor commilitonibus nauicula ante tranſuectus eſt ad ſcopulum inſulæ propinquū, atque interea receſſu Oceani deſtitutus eſt. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: ceteri tamen qui perrari comitis ipſius fuerunt, nauigio redeunt: Scæua imperterritus manet, vndique telis obrutus: ac primò pilo reſtitit, poſtremò gladio rem gerit ſolus in plures. Cúmque feſſus, vulneratúſque eſſet, & galeam ac ſcutum ictibus perdidiſſet, cum duabus loricis natauit ad caſtra Cæſaris, & popoſcit ab imperatore veniam pro temeritate, quem Cæſar Centurionatus honore ſubnexit.* Hic ille Scæua eſt cuius virtus in bello ciuili, Dyrrachij clariſſimè emicuit, quemque natione Britannum fuiſſe Poeta noſter Ioſephus in Antiocheide prodit, in his de Britannia verſibus,

In libro de arte & natura.

Scæua.

Hinc & Scæua ſatus, pars non obſcura tumultus
Ciuilis, Magnum ſolus qui mole ſolutâ
Obſedit, melioreque ſtetit pro Cæſare murus.

Alia Cæſaris in noſtra regione geſta ex ipſo petas. Nec enim ego grandæuum illum Britannum conueni, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac inſula vidit, qui ſe fatebatur pugnæ interfuiſſe quâ Cæſarem arma inferentem arcêre littoribus aggreſſi ſunt. Nec ego hiſtoriam iam conſcribere in animo habeo. E Britannia victor reuerſus, thoracem ex Britannicis margaritis factum, vti apud Plinium legimus, Veneri Genetrici in eius templo dicauit. Captiuóſque, vt author eſt Honoratus,

Thorax Veneris.

Honoratus, nonnullos Britannicos ad officia Theatralia, Aulæáque etiam, in quibus suas victorias Britannicas depinxerat, donauit. Quæ cùm Britanni, qui in ipsis picti erant tollere solebant, cecinit Virgilius.

Purpureáq; intexti tollant aulæa Britanni.

Verùm iam satis exorbitauimus: ad propositum reuertamur.

Huic littori satis longo tractu cumuli, velut aggeres subsunt, quos ventus conuerrisse nonnulli suspicantur: ego verò munitionem, seu potiùs naualia castra esse existimo, quæ Cæsar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermissis confecit, vt in ea afflictas naues subduceret, contráq; tempestates, & Britannos, qui eas frustrà sunt adorti, tutaretur. Audio enim ab accolis hunc aggerem *Romeſworke* vocari, quasi Romanorum opus. Eoque magis credo Cæsarem hîc appulisse, quòd prodat septimo hinc milliari (sic enim legit antiquus liber à Fl. Constantino viro consulari emendatus) mare ita montibus angustis contineri vti telum ex locis superioribus in littus adigi possit. Certè statim à **Deale** cautium eminentia (*moles magnificas* vocat Cicero) Crythmo quam *Sampetram* vocant fœcunda per septem plus minùs milliaria ad **Douer** procurrit, vbi dehiscit, & se transeuntibus aperit: eáque loci est natura, vt perinde ac Cæsar scribit, inter duos colles mare admiserit, & continuerit. Hoc cautium diuortio DVBRIS interiacet, cuius Antoninus meminit, Saxones Doꝛꝛa dixêrunt, nos **Douer**. Inditum nomen scribit ex Eadmero Darellus, quia clausus, & impeditus erat. *Cùm enim*, inquit, *antiquis temporibus valdè eo loco portuosum mare se diffunderet, necessitate vrgente, sic effectum est, vt arctioribus quibusdã limitibus constringerent*. Guilielmus Lambardus tamen nominis rationem à *Dufyrrha*, quod Britannicè locum accliuem significat probabiliùs deduxit. Oppidum quod inter cautes considet (vbi portus ipse olim fuit, quum mare se insinuaret, vti ex anchoris, & nauium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ iam ferè nulla est, & in Galliam traiectu magis celebratur, quàm sua vel elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim est traiectus, cautumq; olim lege erat vt nemo qui religionis gratia peregrè proficisceretur, alibi traijceret. Quà Oceanum iam glarea interiecta excluſum spectat, mœnibus præcinctum fuit, quorum pars aliqua supereſt. Templum habuit Martino sacrum à Victredo Cantij rege fundatum, militum etiam Templariorum ædes, quæ iam disparuerunt, sedemque præbet Archiepiscopi Cantuariensis

Naualia Cæsaris castra.

Darellus.

Sampetra.

Dubris.

Douer.

Suffraganeus Archiepiscopi Cantuar.

Cantuarienſis ſuffraganeo, qui cùm grauioribus Archiepiſcopus negotijs diſtrictus ſit, quæ ordinis ſunt, non quæ iuriſdictionis epiſcopalis gerit. E colle, ſeu potiùs rupe, quæ à dextra, omni ferè ex parte confragoſa in admirandam altitudinem exurgit, caſtellum ampliſſimum inſtar vrbeculæ, opere muniſſimum, & turribus frequentiſſimum ſubiecto freto quodammodo minatur: *Clauem & repagulum Angliæ* vocat Matth. Pariſienſis. Vulgus hominum à Iulio Cæſare conſtructum ſomniat. A Romanis primò conditum ex lateribus illis Britannicis in ſacello, quibus vſi ſunt in ſuis ſubſtructionibus, arbitror. Præcipitante in occaſum Romano Imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hîc in præſidio collocârunt, è quorum apparatu ſagittæ illæ magnæ videntur, è baſiliſcis ſolitæ emitti, quas pro miraculis iam oſtendunt caſtellani. A Saxonum ingreſſu, vſque ad confectum eorum imperium, nuſquam, ne verbulum de hoc caſtro, ſiue oppido legerim, niſi in ſchidis quibuſdam ex tabula penſili hîc aſſeruata, deſcriptis, quæ memorant Cæſarem, cum ad **Deale** appuliſſet, & ad **Barmdowne**, (hæc equitabilis eſt planities adiacens, & explicandis copijs opportuna) Britannos profligaſſet, Douerenſe caſtrum inchoaſſe, Aruiragum poſteà contra Romanos muniuiſſe, portúmque obturaſſe. Arthurum deinde, & eius milites, neſcio quos rebelles hîc deuiciſſe. Cæterùm paulò ante Normannorum aduentum, vnicum Angliæ munimentum habitum fuit, eóque nomine, Guilielmus Normannus Haraldum iureiurando adegit, vt hoc caſtrum cum puteo ſibi in manus traderet, cùm regnum affectaret: compoſitíſque Londini rebus nihil prius habuit, quàm hoc communire, nobilibúſque latifundia in Cantio aſſignare, ea lege, vt præſtò, cum certa militum manu ad hoc propugnandum forent, quod nunc tamen annua pecunia redimitur. Cùm enim Hubertus de Burgo conſtitutus erat Conſtabularius huius caſtri, verbis antiqui ſcriptoris vtor, *Ille perpendens quod non eſſet tutum pro caſtro quolibet menſe habere nouos cuſtodes ad Wardam, procurabat per aſſenſum Regis & omnium militum quòd quilibet miles mitteret pro Warda vnius menſis decem ſolidos; & quod inde ſtipendiarentur certi homines electi & iurati tàm milites quàm pedites ad caſtrum cuſtodiendum.* Fertur Philippum Auguſtum Galliæ regem dixiſſe, cùm Ludouicus filius res nouas in Anglia moliretur, vrbéſque quaſdam caperet: Ne in Anglia filius habet, vbi vel pedem ponat, ſi Douerenſe caſtrum in poteſtatem non redegerit;

* Caſtlegard mutatum.

rit; vtique quod totius Angliæ munitissimum & Gallo opportunissimum.

In altera rupe, quæ est è regione, & æquato ferè iugo, ædificij cuiusdam perantiqui superstant reliquiæ. Quidam, nescio qua persuasus ratione, *Cæsaris Aram* dixit: sed Thom. Twinus Cantuariensis, senex eruditus qui adolescens illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuisse mihi affirmauit quæ nocturno nauium cursui ignes ostenderet. Cuiusmodi altera ex aduerso ad Bononiam extitit à Romanis posita, & longo pòst tempore à Carolo magno restaurata, (vt testatur Regino, apud quem corruptè *Phanum* pro *Pharum* legitur) quæ nunc Gallis *Tour d'ordre*, Anglis, *The old man of Bullen* vocatur. Sub hac rupe patrum memoria Henricus Octauus rex potentissimus, maximo labore, & infinitis impensis, defixis in ipso mari trabibus ingentibus, stilis colligatis, arborum, saxorumque cumulo iniecto molem, seu pilam, nos **The Pere** vocamus, eduxit, qua tutiùs naues subsisterent. Sed optimi regis studium inhorrescentis Oceani furor citò deuicit, operisque compages crebris fluctibus verberata se laxauit. Ad quam instaurandam Regina nostra Elizabetha magnam pecuniæ vim erogauit, & Parlamentaria authoritas singulis Anglorum nauibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in septennium imposuit. Douer Peere.

Hinc cautes ex creta, veluti serie cohærentes, per v. milliaria perpetuum habent dorsum vsque ad **Folkstone**, quod olim florusse Romanorum numismata quotidiè inuenta persuadent, quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuisse probabile est, quas Romani ad Saxones arcendos (Theodosio Iuniore regnante) *per interualla* (vt inquit Gildas) *ad meridianam Britanniæ plagam in littore collocarunt*. Saxonibus religionis nomine celebre fuit, à monasterio quod Eanswida Eadbaldi regis Cantij filia virginibus consecrauit: nunc verò viculus est, eiúsque partem maximam abrasit Oceanus. Baronia tamen fuit familiæ de *Abrincis*, à quibus ad Hamonem de *Creuequer* & per eius filiam ad Ioannem de *Sandewico*, cuius è Ioanne filio neptis Iuliana eandem Ioanni Segrauio in dotem attulit. Folkstone. *Barones de Folkstone.*

Conuersa inde ad Occasum littorum fronte (vt *Saltwood* castrum Cantuariensium Episcoporum quod Courtnæus Præsul Cantuariensis adauxit, omittam) ad quartum milliare **Hith** sedet, è quinque portubus vnus, vnde & illud nomen assumpsit, quod Saxonibus portum sonat; licèt nunc vix illud nomen Saltwood. Hith, *siue* Hithe.

tueatur ob arenas accumulatas, quibus mare longiùs excluditur. Nec tamen ita diu est, ex quo primùm emicuit, ex occasu scilicet *Westbythi*. Oppidulum illud est ad occasum vicinum, portúsque fuit, donec hinc se mare proauorum memoria submouerit. Originem autem vti & *Westhithum* Limo viculo adiacenti debuit, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas mare euomit, obstruxissent. Antoninus & Notitiarum liber PORTVM LEMANIS vocârunt, Ptolemæus λιμένα, quod cùm apud Græcos significatiuum sit, Librarij vt viderentur defectum supplere κυρίως λιμένα scripsêrunt, Latiníque interpretes *Nouum portum* ineptè conuerterunt: cùm loci nomen *Limen*, vel *Lemen* fuerit, vti hodiè **Lime**. Stationem hîc sub Comite littoris Saxonici Præpositus numeri Turnacensium habuit. Viáque hinc Militaris saxis constrata, ad Cantuariam pertingit, quam Romanorum fuisse opus facilè dijudices, vti etiam castrum, quod in deiectu collis, decem quasi iugera incluserit, mœniúmque reliquiæ superstant Britannicis lateribus, silicibus, calcéque cum arena & grumis intrita sic compactæ, vt nec dum vetustati cesserint. Nunc verò licèt portus non sit, dignitatis tamen pristinæ vmbram non tenuem retinet. *Guardianus* enim portuum hîc solemne iniit iusiurandum, vbi primùm magistratum init, & hîc de causis inter portuum incolas statis diebus cognoscit.

Portus Lemanis. Lime.

Nonnulli existimârunt magnum flumen hoc in loco se exonerâsse, quòd vnus & alter scriptor de *Lemano* fluuio, & *Lemanis ostio* meminerint, ad quod Danica classis anno salutis 892. appulsa fuerit. Sed falsos eos in loci descriptione opinor, tùm quòd nullus hîc fluuius nisi tenuis admodum, qui statim despectus emoritur: tùm quòd Huntingdonensis Archidiaconus presbyter fidei author, illam classem ad *Lemanem portum* appulsam scribat, nec verbum de flumine habeat. Nisi quis sentiat (quocum ego sentire non ausim) **Rother** flu. qui sub **Rye** Oceano commiscêtur, hîc defluxisse, cursumq; paulatim immutâsse, cùm cãpestris illa planities **Rumney Marsh** terræ accresceret. Hæc enim campestris regiuncula, quæ à Lemani x. mill. in longitudine, VII. latitud. occupat, luxurianti viriditate saginandis pecoribus aptissima, maris beneficio terræ paulatim accreuit. Vndè maris donum appellare non immeritò possim, perindè ac Ægyptum fluminis Nili donum vocârit Herodotus. Mare namque vt paria faceret, quod alibi hac ora hauserit, hîc reddidit, vel recedendo, vel limum subindè apponendo; adeò vt **Rumney** oppidum è quin-

Rumney Marsh.

que

que portuum numero, quod auorum memoria mari incubuit, duobus ferè milliaribus á mari nunc diſiungatur. Quanta ſit ſoli vbertas, quàm numeroſa armenta paſcat, quæ huc ſaginanda ex vltimis Angliæ partibus mittantur: quanta arte aggeribus contra exaſperati Oceani inſultus communitur, non facilè credat, qui non propiùs conſpexerit. Saxonico ſæculo huius incolæ * Merſhmen.
*Mepꝛcpaꝛe Saxonicè dicti erant, & nominis ſanè ſignificatio cum loci natura optimè conuenit, nec ego Æthelwerdum antiquum illum ſcriptorem capio cùm prodit *Cinulfum Merciorum regem vaſtaſſe Cantium, & regionem quæ* Perſe-warum *dicitur: & Herbythum Ducem à Danis in loco* Perſe-warum *truncatum* 795
fuiſſe, ſi hanc ipſam regiunculam non innuerit. *Rumenal* quod hodie Olde Rumney appellatur præcipuum erat oppidum, cuius incolæ, vt eſt in Regis Guilielmi primi libro, *fuerunt quieti pro ſernitio maris ab omni conſuetudine, præter latrocinium, pacem fractam, & Foriſtell.* Old Rumney.

Sub hac, terra in Ortum euecta longiùs procurrit, (Nelle, quaſi naſum vocamus,) cui inſidet Lid ſatis frequens oppidum. Indè ſe reducens rectà in occaſum fertur, vſque ad Rotheri oſtium, quo alicubi à Southſexia Cantium diſterminatur. Huius decurſum à Southſexiæ parte ſuperiùs paucis perſequuti ſumus. A Cantij parte priuſquam Orney inſulam ſpargat, Newenden habet, quod fuiſſe portum illum diu quæſitum, quem Notitiarum liber ANDERIDAN, Britanni *Caer Andred*, Saxones Anꝺpeꝺceaꝛtuen nuncupârunt, ferè perſuadeor: primùm quòd incolæ vetuſtiſſimum fuiſſe oppidum, & portum aſſeuerent: deindè quòd ad Andredſwald ſyluam, cui nomen creauit, ſitum habeat: poſtremò quòd Britten den, i. *Britannorum vallum*, Saxones dixiſſe videantur, (vti etiam Segontium de quo anteà) vnde *Selbrittenden* toti Centuriæ adiacenti nomen. Romani, vt hanc oram contra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum præfecto, hîc ſtatuêrunt. Poſteà tamen Saxonum furore penitus deletum concidit, Hengiſtus enim, cum Britannos è Cantio omninò exturbare in animo haberet, maximíque ſuâ intereſſe exiſtimaret, ſi maioribus copijs turmas adaugeret; Ællam è Germania cum magna Saxonum manu euocâuit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni è ſylua proxima inſidiantes, ita eum exagitârunt, vt cùm tandem poſt multas vltrò, citróque illatas clades, partitis copijs, & Britannos in ſyluis fudiſſet, eodémque tem- *Anderida.* Andredceſter.

pore in oppidum irrupiſſet, ita ad vindictam barbari animos exarſit, vt occiſis incolis funditùs euerterit. *Locum verò deſolatum multis pòſt ſeculis trã ſeuntibus,* (vt inquit Huntingdonenſis) *ædificabatur,* donec ſub Edwardo primo fratres Carmelitæ è Carmelo Paleſtinæ recèns profecti, qui ſolitaria quærebant loca, hic monaſteriolum ex impenſis Thom. Albugeri militis poſuerint, oppidulúmque ſtatim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, **Newenden**, id eſt, *Nouum in valle oppidum*, dici cœpit. Iuxta hanc **Newenden**, in ſylueſtri regione ſunt **Cranbroke**, **Tenterden**, **Benenden**, & alia vicina oppida, in quibus lanificij, ſiue rei pannariæ laus inprimis floruit iam inde ab Edwardi III. temporibus, qui propoſitis præmijs, & plurimis conceſſis immunitatibus Belgas in Angliam anno regni ſui decimo euocauit, vti noſtros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. noſtræ columina meritò numeratur.

Res pannaria primùm in Anglia.

Comites Cantij.

Nunc vt Cantij Comites ſuo ordine percenſeam, (omiſſis Saxonibus Godwino, & alijs, qui non hæreditarij, ſed officiarij Comites erant,) Odo vterinus Guilielmi primi frater, primus habetur é Normannico ſanguine, Cantij Comes, ſimúlque Baiocenſis Epiſcopus, vir ingenio prauo, turbidóque, & rebus nouandis ſemper intento, vnde poſt grauiſſimam, quam concitarat ſeditionem ſuis ſedibus, & fortunis in Anglia à nepote Guilielmo Rufo eiectus. Deinde cùm Stephanus Angliæ vſufructuarius bellicoſos homines beneficijs ſibi aſtringeret, Guilielmum Iprenſem Flandrum eo honore exornauit; vti etiam eadem de cauſſa Philippo Flandriæ Comiti, Cantij etiam titulum adiunxit Henricus Regis Henrici II. filius, cùm res nouas in patrem moliretur, ſed hic tantùm titulo, & promiſſo tenùs Cantij Comes erat. Vt enim habet Geruaſius Cantuarienſis. *Comes Flandriæ Philippus ſuum pro poſſe ſpopondit auxilium iuueni regi, faciens homagium cum iuramẽto. Cui pro ſeruitio ſuo promiſit Rex cum tota Cantia, 1000. librarum redditum, Caſtellum quoque de Roffa, cum Caſtello de Douoria.* Non longo pòſt tempore Hubertus de *Burgo*, optimè de Repub. meritus, ſuo quaſi merito eundem honorem ab Henrico III. accèpit, vir patriæ verè amans, & qui omnia officia, quæ à ciue optimo patria exigere poſſit, inter medias aduerſantis fortunæ procellas cumulatè præſtitit, honore tamen exutus diem obijt: iacuitq; hic titulus vſque ad Edwardi III. tempora. Ille enim fratri ſuo iuniori Edmundo de *Woodſtock* contulit, qui nepotis ſui Edwardi III. tutor falſæ & iniquæ inuidiæ tempeſta-

tem

tem subijt, securi percussus, quòd in fratrem depositum, fraternum animum nunquam obscurè tulerit, & illum è custodia liberare voluerit. Filij tamen duo Edmundus & Ioannes successerunt, quibus sine sobole mortuis, hunc honorem eorum soror ob venustatem dicta *The faire mayde of Kent* superstes in equestrem Hollandorum familiam transtulit: Thomas enim Hollandus eius maritus factus est Cantij Comes, quem ordine sequuti sunt Thomas eius filius, qui obijt anno vicesimo Richardi 2. cui successerunt bini eius filij Thomas qui Dux Surriæ creatus, statimque dum res nouas in Regem Henricum quartum moliretur, obtruncatus, & Edmundus qui Angliæ Archithalassus, dum *Faunus Brixi* in Britannia Armorica oppugnaret, accepto vulnere, anno salutis 1408. occubuit. In his cùm hæc familia sua exacta periodo intercidisset, rex Edwardus 1111. primùm Guilielmum *Nouill* Dominum de *Faucouberg*, eóque extincto, Edmundum Grey Dominum de *Ruthyn* Cantiani Comitis honore adauxit, qui Georgium filium successorem habuit. Ille ex Anna *Widenile* coniuge prima Richardum Comitem Cantij progenuit, qui sine sobole diem clausit; ex secunda autem vxore Catharina filia Guilielmi Herberti Comitis Penbrochiæ Henricum Grey Equitem suscepit, cuius è filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem Cantij à D. nostra ELIZABETHA anno 1571. erectus erat, cui sine prole defuncto Henricus eius frater successit omnibus veræ nobilitatis ornamentis longè honoratissimus.

S. Brien. *Tho. Walsingham.*

Habet hæc prouincia paracias 398.

DOBVNI.

Egiones, quæ hinc Oceanum Britannicum, illinc Sabrinianum fretum & Tamisim fluuium interiacent, obambulauimus omnes. Nunc relicua instituto ordine perlustremus, & transmisso flumine, ad Tamisis fontes, Sabrinaque æstuarium reuecti, DOBVNOS videamus, qui olim, vbi nunc Glocestershire, & Oxfordshire, habitârunt. Horum nomen factum à Duffen Britannica dictione credimus, quòd maxima ex parte locâ iacentia & depressa sub cultibus insidebant, vnde in vniuersos nomen transijt, & ab eiusmodi sanè situ Bathieia in Troade, Catabathmos in Africa, Depedale in Britannia nomina accepêrunt. Hoc vt credam, facilius à me impetraui, cùm videam Dionem hos populos eadem planè significatione DVNNOS dixisse, si litera non transponantur. Bodo enim vel Bodun profundum antiqua Gallorum lingua (quam eandem cum Britannica fuisse demonstrauimus) significare author est Plinius, vnde Bodincomagus vrbs, vbi maxima Padi altitudo, Bodiontij populi, qui vallem profundam, nunc Val de Fontenay ad Lemanum lacum incoluêrunt, vt Bodotriam profundissimum in Britannia æstuarium tacitus prætermittam.

Duffen Britannicè profundum, siue depressum.

Bodo quid Britannis & Gallis.

Cæterùm cùm Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, & hi & circumuicini nouo Germanico nomine Wiccij vocabantur, vnde tamen (nisi cum bona lectoris venia) coniectare vix ausim. Si verò Wic Saxonibus fluminis sinum sonat, & Viguones Germaniæ populi sic dicantur, quòd maris & fluuiorum sinus accolerent, (hoc enim asseuerat B. Rhenanus,) minimè absurdum erit, si inde Wiccios nostros deducerem, qui Sabrinæ æstuum, quod admodum sinuosum circumcolunt. De his Dobunis nihil è prisca memoria legendo erui, nisi A. Plautium præsidem in Britanniam à Claudio missum, horum partem in fidem accepisse, qui Catuellanis parebant, (finitimam enim illis regionem tenuêrunt) præsidijque circiter annum à Christo nato quintum & quadragesimum imposuisse Dio prodiderit.

Wiccij.

Glocester.

GLocestershire, Saxonicè Gleaucestrscyre, quæ primaria Dobunorum sedes erat, ab Occasu Walliam, à Septentrione agrum Wigornienſem, ab Ortu Oxonienſem, à Meridie Wiltonienſem ſpectat. Regio amœna & fertilis, ab ortu æſtiuo in occaſum brumalem porrecta. Orientalior pars collibus exſurgens **Cotteswold** vocatur. Media in fertiliſſimam ſubſidet planitiem, Sabrináque nobiliſſimo flumine, qui glebis quaſi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars trans Sabrinam tota ſyluis obumbratur. Sed quid ego hæc? hunc mihi laborem ſubleuabit Guiliel. Malmesburienſis qui pleno ore hanc regionem laudat, & deſcribit. Eius igitur verba ex libro de Pontificibus accipe. *A primaria ciuitate regio* Vallis Gloceſtriæ *dicitur, terra omnis frugum opima, fructuum ferax, hîc ſola naturæ gratiâ, illic cultura ſolertiâ, vt quemuis tadioſum per ſocordiam pronocet ad laboris illecebram, vbi centuplicato fœnore reſponſua ſit copia. Cernas tramites publicos veſtitos pomiferis arboribus, non inſitiua manus induſtria, ſed ipſius humi naturâ. Ipſa ſe terra ſponte ſubrigit in fructus, eóſque ſapore, & ſpecie plurimùm cæteris præſtantes, quorum plures ante annum marceſcere neſciunt, vt domius vſque ad nonos ſucceſſores præſtent officium. Regio pluſquàm alia Angliæ prouincia vinearum frequentia denſior, prouentu vberior, ſapore iucundior. Vina ipſa bibentium ora non triſti torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine. Villæ innumerabiles, eccleſia præſtantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fl. Sabrina, quo nullus in hac terra alueo latior, gurgite rapacior, amne piſcoſior. In eo quotidianus aquarum furor, quem vel voraginem, vel vertiginem vndarum dicam neſcio, fundo ab imo verſens arenas, & conglobans in cumulum, cum impetu venit, nec vltra quàm ad pontem pertendit. Nonnunquam etiam ripas tranſcendit, & magna parte circuitâ, terra victor regreditur. Infelix nauis ſi quam à latere attigerit. Nautæ quari cùm vident illam* Higram, (*ſic Anglicè vocant*) *venire, nauem obuertunt, & per medium ſecantes, violentiam eius eludunt.*

Vites, & vinum.

Higra.

Quod verò de centuplicato terræ fœnore dicit, à veritate multum abeſt: nec tamen ego cum querulis illis, & deſidioſis agricolis

agricolis quos perſtringit Columella, ſolum nimia prioris æui vbertate defatigatum, & effœtum exiſtimarem. Hinc tamen vt alia tacem, non eſt cur miremur, tot loca in hac regione à vinetis **Vineyards** vocari, cùm vinum protulerit, & certè ex incolarum potiùs ſocordia, quàm cœli intemperie videatur, quòd hodiè nullum ferat. Cur verò alicubi in hoc Comitatu (vt in Stantis noſtris legitur) priuata conſuetudine, quæ in legem inualuit, damnatorum patrimonia regi ſolummodo in annum, & diem cedant, eóq; tempore exacto, cõtrà quàm in reliqua fit Anglia, proximis hæredibus, viderint Politici, nec enim noſtri inſtituti eſt inquirere. Nunc tres, quas dixi, partes, ſuo ordine perluſtremus.

Occidentalior pars trans Sabrinã (quam Silures olim tenuerunt) ad Vagam ſiue *Wye* fl. Walliæ & Angliæ limitẽ, tota profundis ſyluis occupatur. **Deane Forrest** hodiè nos vocamus, Latinorum alij *Syluam Danicam* à Danis, alij cum Giraldo, *Danubi Syluam*. Ego verò, ſi à **Deane** oppidulo adiuncto hoc nomen factum non fuerit, truncato vocabulo, **Deane** ab *Arden* dictam ſuſpicarer. Qua dictione & Galli, & Britanni pro ſylua olim vſi videantur, cùm duæ longè maximæ ſyluæ, altera in Gallia Belgica, altera apud nos in agro Warwicenſi, vno eodémque nomine **Arden** appellentur. Saltus enim hic erat longè denſiſſimus, & ſuperioribus ſæculis itinerum anfractibus, & vmbrarum horrore ita opacus, & formidoloſus, vt incolas ferociores, & ad latrocinandum audaciores reddiderit. Regnante enim Henrico VI. ita Sabrinam latrocinijs oppreſſerunt, vt ad eos coërcendos leges Parlamentaria authoritate latæ fuerint. Verùm ex quo opulentæ ferri venæ hîc fuerint repertæ, ſyluæ illæ condenſa paulatim rareſcere incepêrunt. In hoc ſaltu, ad flumen ſatis antiquæ memoriæ fuerunt *Tudenham*, & *Wallaſton* quas Gualterus, & Rogerus fratres Gilleberti de *Clare* circũ annum 1160. Wallis extorſerunt, & his contiguum *Lidney*, vbi Guilielmus Winter Vice-admirallus Angliæ, & Eques auratus celeberrimus ædes extruxit elegantes. Sed antiquiſſimę memoriæ eſt ABONE ſiue AVONE ab Antonino memoratum, quod priſco illo nomine non omnino viduatum, **Auenton** hodiè dicitur, viculus ſanè exiguus, ſed qui exactè ad IX. milliaria, vt ille notat, à VENTA SYLVRVM, ſiue *Caer Went*, Sabrinæ adſidet. Cúmque *Auon* flumen Britannis denotet, non abſonum erit, ſi à flumine ſic dictum putemus, eadem enim planè ſignificatione, vt alia omittam,

Forreſt of Deane.

Arden.

Ferrum.

Lidney.

Abona.

Auenton.

tam, nos *Waterton, Bourne* & *Riuerton*, Latini *Aquinum* & *Fluentum* habuerunt. Eóque magis hoc nomen à flumine inditum iudico, quòd ad hunc locum flumen traijcere solebant, vnde oppidum è regione oppositum eidem Antonino TRAIECTVS dicitur, sed corrupto proculdubio numero. Milliaria enim IX. inter Traiectum & Abone interponit, cùm flumen vix. II. mill. pateat. Intercidisse verò vel potiùs in viculum abijsse, cùm videatur, vel cùm inferiùs traijcere inciperent, vel cùm Athelstanus Britannos Wallenses hinc exturbaret. Ille enim primus vltra Vagam siue *Wye* (teste Malmesburiense) eos submouit. Cùmque ante eius tempora Sabrina Anglos, & Wallos siue Cambros disterminaret, ille Vagam limitem constituit, vnde Nechamus noster, *Traiectus.*

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Haud procul à Vaga inter nemorosa auia *Breulais* castrum plusquam semirutum cernitur Guilielmi Herefordiæ Comitis, quarti filij Milonis fato insigne. Ibi enim auida eius consilia, efferam crudelitatem, & alieno imminentem auaritiam (his nominibus malè apud scriptores audit) vltio diuina assequuta est. Nam vt Giraldus scripsit, à Gualtero de *Clifford* in hoc castro hospitio susceptus, ædibus deflagrantibus, lapide à turre summa in caput impacto, animam exhalauit. *Breulais.*

Nec aliud est in hoc saltuoso loco quod adnotem, nisi Herbertum qui sororem Guiliel. illius Herefordiæ Comitis duxerat, vxorio iure Dominum de *Deane* dictum fuisse, à quo originem repetit inclyta illa Herbertorum familia, vnde, vt aliqui volunt, oriundus est Antonius *Fitzherbert*, quem iurisconsultorum fuisse consultissimum, & Angliæ tribunal, è quo aliquandiu ius dixit, & elaboratissimi de iure nostro municipali libri æditi contestantur. Sed illum ex equestri *Fitz-Herbertorum* stirpe in Comitatu Derbiensi ortum esse alij crediderunt. *Antonius Fitz-Herbert Iurisconsultus.*

Sabrina flumen, HAFFREN Britanni vocant, cùm longum iter angustiori alueo confecerit, vbi primùm hunc agrum ingreditur, Auonam flumen, aliúmque riuulum ab Oriente excipit, quibus insidet **Tewkesbury**, Saxonicè Theocsbury, alijs *Theoci Curia*, à Theoco qui heremeticam ibi vitam duxit, denominatum. Amplum & elegans oppidum, tribus pontibus ad tria flumina peruium, laneis pannis conficiendis, & sinapi quod acrimonia plenum altissimè penetrat, celebre: sed celeberrimum quondam monasterio antiquo quod Odo & Dodo fratres fundauerunt *Tewkesbury.* *Sinapi.*

fundauerunt anno 715. vbi Aulam priùs habuerunt, & testati sunt hac inscriptione

HANC AVLAM REGIAM DODO DVX CONSECRARI FECIT IN ECCLESIAM.

Quod longo tempore & hostili furore euictum restauranit Robertus *Fitz-hamon* Normannus, in quo ipse & successores eius Gloceſtriæ Comites fuere sepulti qui castrum suum de *Holmes* dictum in proximo habuerunt, quod nunc ferè euanuit. Nec minus famæ accedit ex prælio Lancastrensi familiæ funesto, in quo anno 1471. Lancastrensis nominis plurimi cæsi, plures capti & obtruncati, eorum res ita accisa, spésque attenuata, sublato Edwardo Henrici VI. filiolo vnico, cui indignissimè cerebrum dispersum, vt iam inde contra Edwardum IIII. signa non extulerint. Vnde de hoc oppido I. Lelandus.

Fitz-Hamon.

Ampla foro, & partis spolijs praclara Theoci
Curia, *Sabrina quà se committit Auona*
Fulget, nobilium sacrísque recondit in antris
Multorum cineres, quondam inclita corpora bello.

Inde **Deorhirst**, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori situ, vnde magna damna perfert cùm fl. ita insurgat vt se non capiat. Monasteriolum olim habuit, quod à Danis dirutum, tandem reuixit sub Edwardo Confessore, qui, vt in eius testamento legimus, *Locum religiosum ad Deorhirst, & eius regimen S. Dionysio propè Lutetiam assignauit.* Paulò tamen pòst, vt inquit Malmesb. *Antiquitatis inane simulachrum erat.* Huic mediamnis in Sabrina obiacet, Oleneaz, & **Alney**, Saxonicè, nunc **The Eight**, id est, *Insula.* Hinc celebris, quòd cùm assiduis prælijs & Angli, & Dani comminuti fuissent: misso in compendium bello, vtriúsque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus commissa fuerint, qui singulari certamine de summa Imperij in hac insula depugnârunt. Sed post ancipitem æquo Marte pugnám, pax conuenit, & regnum inter eos dispertitum: verùm Edmundo statim neque sine suspicione veneni sublato, vniuersam Angliam occupauit Danus.

Deorhirst.

Monomachia.

Sinuoso volumine à **Deorhirst** defluit Sabrina, & statim se diffindens, vt amnicam insulam viridantibus pratis lætissimam efficiat, primariam Comitatus præterfluit vrbem, quam Antoninus CLEVVM, & GLEVVM dixit, Britanni *Caer Glow*, Saxones Gleaucerter, nos **Glocester**, vulgus Latinorum *Glouerniam*, alij *Claudiocestriam*, à Claudio Imperatore, vt fabulantur, qui

Glevum.
Glocester.

sic

sic denominaret, quum Geniſſam filiam nuptijs hîc Aruirago Britanno locaſſet. De quo Iuuenalis,

Regem aliquem capies, vel de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Quaſi alias filias quàm Claudiam, Antoniam, & Octauiam ex tribus vxoribus tuliſſet, & Aruiragus ea ætate innotuiſſet, cuius nomen Domitiani tempore vix primò exauditum. Sed valeant qui contabulatis mendacijs antiquitatem ſuperſtruunt. In Nennij potiùs ſententiam irem, qui à Glouuo Vortigerni regis atauo denominatam ſcribit, niſi longo antè tempore *Gleuum* ab Antonino dictum fuiſſet (quod & diſtantia à *Corinio*, & nomen comprobent.) Sed vti **Gleaneceſter** Saxonum, à *Gleno* promanauit, ita *Gleuum* analogicè à Britannorum *Caer Glowi*, quod à dictione *Glow* profluxiſſe ſuſpicor, quæ Britannis *pulchrum & ſplendidum* ſonat, vti *Caer Glow* ſit idem, quod *vrbs pulchra*, quâ etiam ſignificatione Græci ſuam *Callipolim*, *Callidromon*, *Calliſtratian*, & Angli **Brightſtow**, atque in hoc ipſo agro **Faire-ford**, i. *Vadum pulchrum*, &c. habuerunt. Extructa ſunt à Romanis, & Silurum quaſi ceruicibus impoſita. Coloniaq; eò deducta quę COLONIA GLEVVM dicta: vidimus enim fragmentum antiqui ſaxi in mœnibus Bathoniæ prope portam borealem ſic inſcriptum

Gloceſtria Romanorum Colonia.

* DEC COLONIAE GLEV
VIXIT AN. XXX QVI.

* *Decuria.*

Sabrinæ exporrecta imminet, quà flumine non alluitur, murus firmiſſimus alicubi opponitur, Templorum numero, & ædiū deſcriptione ſanè eſt elegans. In Auſtrali parte caſtrum è ſaxo quadrato conſurgit, Guilielmi primi temporibus extructum, ſedecemque domus eo loci (vt in Cenſuali Angliæ libro legimus,) ad caſtrum conſtruendum demolitæ fuerunt. De quo litem Henrico ſecundo Rogerum fratrem Milonis Conſtabularij Gloceſtriæ intentaſſe, fratremque eius Gualterum omni iure quod in hanc vrbem, & caſtrum habuit, excidiſſe Robertus de *Monte* ſcripſit. Ceaulinus rex Occidentalium Saxonum primus Britanniis circa annum reparatæ ſalutis DLXX. vi & armis extorſit. In Merciorum poteſtatem poſteà ceſſit, ſub quibus magno

magno cum honore floruit, monasteriúmque amplissimum Ethelredi Mercij permissu Osricus Rex Northumbrorum virginibus posuit, quibus Kineburga, Eadburga & Eua Merciorum Reginæ successiuè præfuerunt. Edelfleda etiam illa clarissima Merciorum Domina templo, in quo ipsa sita est, hanc vrbem adornauit. Nec longo pòst tempore, cùm Danicis deprædationibus vniuersa regio exhausta esset, virgines illæ sacræ sunt eiectæ, &
878 *Dani* (vt habet Æthelwerdus author ille antiquus) *aregias fixerunt in oppido* Gleuu-ceſter *vario ictu*. Qua tempestate cùm illa templa antiquiora subuersa fuissent, Aldredus Eboracensis Archiepisc. & Episcopus Wigornienſis, monachis aliud quod nunc principem locum obtinet & Decanũ cum sex Prebendarijs habet, construxit. Verùm illud superioribus seculis nouum decus accepit. I. enim Hanley, & T. Farley Abbates capellam B. virginis addiderant, N. Morwent occidentale frontispicium quod sanè pulcherrimum è fundamentis erexit, G. Horton Abbas borealem partem transuersam, Abbas Trowceſter clauſtrum nitidissimum adiunxit, & Abbas Sebrok campanile præcelsum, Australe verò latus ex oblationibus populi ad sepulchrum Regis Edwardi secundi restauratum qui hîc sepultus monumento alabastrino, & non procul ab illo infælix Robertus *Curthoſe* Dux Normanniæ medio choro in tumulo ligneo. Supra chorum verò in fornice huius ecclesiæ paries in semicirculũ anguloſum eo artificio cõstruitur, vt si quis admodũ submissa voce ad vnam eius partẽ loquatur, & alter applicet aurem ad aliam partẽ satis longè distantem facillimè vnamquamque syllabam exaudiat. Guilielmo primo regnante, & anteà, ferro conflando ciues præcipuè operam dediſſe videantur, nec enim, vt est in libro Angliæ Censuali, aliud ferè tributum, quàm quasdam ferri *Ieras*, baculósque ferreos in vsum classis Regiæ, & pauculos mellis sextarios reges imperârunt. A Normannorum ingressu calamitates nonnullas pertulit, ab Edwardo Henrici III. filio, dum bello Baronico Anglia fumaret, direpta, & deinde fortuito igne quater penè absumpta. Sed longa pace fouente, iam rediuiua floret, Episcopaliq; sede patrum memoria adauxit Henricus VIII. qua olim dignitate præclaram fuisse asserit Monumethensis, & asserenti fidem non derogo, cum *Cluuienſis* Episcopus inter Britannorum præsules connumeretur, quod nomen à Cleuo, vel *Glow* deductum coniecturæ meæ, hanc Gleuum esse Antonini, quodammodo firmamentum adiungit.

Sabrina

Sabrina cùm iam Glocestriam reliquerit, & se collegerit, alterno maris accessu, recessúque plenior, more sæuientis pelagi exurgit, Oceanúmque crebro sinuosus flexu petit. Nihil verò in itinere visit quod memoria dignum, nisi quà *Cam* amniculum recipit, *Cam-bridge* rusticanum viculum, *cuius pontem quum ordine literato*, vt Æthelwerdus scribit, *Dani cum opimis spolijs transmeassent, exceperunt illos graui prælio Occidentales Saxones, & Mercij in* Wooddnesfeld *vbi tres eorum reguli cecidérunt.* Heatfden, Cinuiil, & Inguar. Cam-bridge.

Eodem littore non multò inferiùs sedet **Barkley**, Saxonicè Beopkenlau castro munitissimo, Maiore (qui summus est magistratus) & Dominis suis Baronibus de **Barkley** superbum. Qua arte Godwinus Cantij Comes vir ad faciendam iniuriam instructissimus in huius loci possessionem se miserit, si intelligere velis, paucula hæc ex Gualtero Mapæo qui ante annos 400. floruit legas, nec lectu sanè indigna videantur. *Berkleia prope Sabrinam est vila 500. librarum. Monialium erat ibi monasterium, quibus Abbatissa præfuit nobilis & formosa. Godwinus Comes in dolo subtili satis, non ipsam, sed sua cupiens in transitu ei reliquit nepotem suum iuuenem elegantissima forma, tanquam infirmum, donec reuerteretur, iustruxitque ipsum iacentem ne conualesceret, donec visitantes ipsum, & ipsam & quascunque posset moniales fecisset de honestis onustas; & vt plenam valeret ab ijs assequi iuuenis visitationis gratiam, anulos, & zonulas ei dedit ipsis in fraude largienda. Is igitur voluptatis iter vltroneum libenter ingressus, quòd facilis deceptus Auerni, facilè docetur, & in id quod sibi sapit, sapienter desipit. Penes ipsum residént omnia fatuis optanda virginibus, pulchritudo deliciarum, diuitiæ, affabilitas, & solicitus est singulum locum habere. Diabolus Palladium igitur expulit, Venerem intulit, sectaq; Saluatoris & Sanctorum Ecclesiam execrabile Pantheon, & delubrum lupanar, & sic aquas conuertit in lupas. Tumentibus igitur multarum vteris, iam relinquens & victus voluptatis emicter euolat, Domino suo victrices aquilas mercede dignas iniquitatis illicò refert. Ille regem impigrè adit, Abbatissam, & suas præcantes, & omnibus prostitutas edocet, explaratoribus missis omnia probat. Berkleiam ipsis petit electis, & à Domino suo accepit,* vxorique Guedæ reliquit, sed *quia de hoc Mauerio*, sic habet liber * Censualis Angliæ, *pro destructione Abbatiæ ipsa aliquid comedere volebat, emit pro illa* Vdecester *vt inde viueret, donec ad Berchely maneret.* Sic malè parta mens bona semper aufugatur. Quomodo Rex Edwardus secundus vxoris artibus regno

Barkley.

Vide Briflow in Somersetshire pag. 304.

Godwini fraus.

* Domesday booke.

Subdola Episcopi versutia.

regno exutus, in huius loci castro Adami Episcopi Herefordensis scelerata versutia sit sublatus, qui hæc verbula sine interpunctionibus ad eius custodes scripsit. *Edwardum occidere nolite timere bonum est:* vt pro sensus varietate & illi cædem patrarent, & ipse se commodè excusaret, malim ab Historicis petatis, quàm à me expectetis. Sub hoc *Auen* fluuiolus mare subintrat, ad cuius fontes vix 8. mill. pass. à littore in collibus prope *Alderley* viculum lapides cochlearum, & ostrearum specie enascuntur, quæ siue viua aliquando fuerint animantia, siue naturæ ludicra, quærant Philosophi naturæ venatores. Fracastorius verò Philosophorum ætate nostra Coryphæus animantia fuisse minimè dubitat in mari enata, & in montes vndis delata. Montes enim à mari fuisse egestos affirmat, arenâ primùm in tumulos conjectâ, maréque inundâsse vbi nunc montes exsurgunt, eodemque recedente insulas & montes fuisse detectos. Sed hæc extra callem.

Edw. secundi cades.

Cochlea lapidea.

Traiectus.

TRAIECTVS cuius meminit Antoninus, è regione Abonis, vbi Sabrinæ æstuarium traijcere solebāt, olim erat vt conijcimus ex nomine apud *Oldbury* i. si interpreteris, *vetus oppidum*, vt nos hodie ad **Aust** viculum paulò inferiùs. Hic **Austcliue** olim vocabatur, cliuus enim est præruptus, & memoria sanè dignum est quod hoc loco factum fuisse scribit Mapæus ille quem dixi. *Edwardus Senior*, inquit, *ad* **Austcliue**, *Leolinus Walliæ regulus ad Bethesiei egerunt, & cùm ad colloquia Leolinus minimè descenderet, ne Sabrinam traijceret, Edwardus ad Leolinū transijt. Videns autem ipsum, & agnoscens Leolinus proiecto pallio solenni, nam se foro parauerat, vsque ad pectus ingressus est aquam, & cymbam amplectens ait. Sapientissime Rex tua humilitas meam vicit superbiam, & sapientia triumphauit ineptiam, collum ascende, quod contra te fatuus erexi, & sic intrabis terram quam tibi hodiè tuam fecit benignitas, acceptúmq; humeris super pallium suum sedere fecit, & inuictis manibus sibi fecit * hominium.* In eodem etiam littore **Thornbury** iacet, vbi fundamenta magnifici ædificij educta visuntur, quod extructurus erat Edwardus Dux Buckinghamiæ vltimus, anno, vt testatur inscriptio, vndecimo supra millesimum quingēteſſimum. Septem hinc milliaribus præfluenti Sabrinæ Auona infusus Glocestrenses & Sommersettenses diuidit, nec procul ab eius ripa **Puckechurch** cernitur, olim villa Regia **Pucelkerke** dicta, in qua Edmundus Angliæ Rex, dum litibus dirimendis inter dapiferum suum, & *Leoue* hominem profligatissimum, se interponeret, occubuit.

Austcliue.

Superbia humilitate deuicta.

* homage.

Thornbury.

Puclechurch.

occubuit.

Huic vicina sunt *Winterbourne*, quæ suos Dominos habuit *Bradstonos* nomine, à quibus Vicecomites *Montisacuti*, Barones de *Wentworth*, &c. genus deducunt, *Alton* quæ equestri familiæ de *Alton* nomen fecit, cuius hæres enupta Nicholao *Pointz* Equiti aurato tempore Edwardi 2. eius posteris reliquit. *Derham* viculus, Saxonicè Deoꝛham, vbi cruento admodum prælio Ceaulinus Saxo tres Britannorum regulos, *Commeail*, *Condidon*, & *Farienveil*, cum suis occidione occidit, & agri illius possessione Britannos omnino exuit. Amplissima valla castrorum munimenta, & hinc inde tanti belli monumenta expressissima etiamnum eò loci supersunt. Baronia hæc fuit Iacobi de *Notomercatu* qui tres filias progenuit, Nicholao de *Moelis*, Radulpho Russell à quo Gorgi, & I. de *Botereaux* enuptas.

Bradestoni.

Alton Pretens. Pointz.

Deorham. Marianus.

Iacobus de Nouomercatu.

Magis ad Septentriones *Duresley* conspicitur antiqua (vt fertur) Barkleiorum possessio, & haud ita procul ad ortum *Beuerston* castrum quondam Gournaiorum, & *Ab-Adamorum*, qui sub Edwardo primo floruerunt, posteà Barkleiorum ordinis equestris.

Beuerston Ab-Adam.

Hactenus quæ trans Sabrinam, & ad Sabrinam sita sunt cursim perstrinximus, nunc ad orientalem partem progrediamur quam collibus attolli diximus, **Cotswold** scilicet quæ à collibus & ouilibus sic dicta. Montes enim & colles **Woulds** olim dixerunt Angli, vnde Glossarium antiquum Alpes Italiæ **The Woulds of Italie** interpretatur. In his candidissimi ouium greges maximo numero pascuntur, ceruice prolixa, & quadrato corpore propter situm gracilem, & collinum, vt vulgò creditur, quarum lanæ mollissimæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum latere antiquioris notæ quasi in vna vicinia hæc quatuor loca cernuntur, *Campden*, vulgò *Camden* mercatus satis celebris, vbi (vt author est Ioannes Castoreus) Saxonici generis reges omnes anno salutis 689. conuenerunt, & in commune de bello contra Britannos consuluerunt. Tempore Guilielmi Conquestoris possessio erat Hugonis Comitis Cestriæ, & ab eius posteris ad Rogerum de *Somery* deuenit per Nicholeam de *Albiniaca*. *Hales* monasterium nuper florentissimum à Richardo Cornubiæ Comite & Romanorum Rege exædificatum, & alumno suo Alexandro de *Hales* in spinosa illa Scholasticorum Theologia coryphæo laudatum: Tertium est *Sudley* olim *Sudleagh* castrum elegantissimum, nuper sedes Ægidij

Cotswold.

Campden.

Inquisitio 2. Edward. 1.

Hales.

Sudley.

Bar-

Baronis de *Chandos*, cuius auum Ioannem Maria Regina Baronem de *Chandos* creauit, quòd ex antiqua familia de *Chandos* originem duxit, è qua efflоruit Ioannes Chandos Baro de *Sancto Saluatore* ab omni rei militaris laude fœliciſſimus. Olim verò nobiles qui hinc de *Sudley* nominati incoluerunt, exantiquiſſima Anglica proſapia, ſcilicet Goda Ethelredi Regis filia prognati, cuius filius Radulphus Medantinus Herefordiæ Comes genuit Haraldum Dominum de *Sudley*, cuius ſoboles hic diu floruit, donec deficientibus maſculis, hæres cum Guilielmo Butler de *Wem* nuptias contraxit, illique peperit Th. Dominum de *Sudley*, ille verò genuit Radulphum Theſaurarium Angliæ qui hoc caſtrum nouis ædificijs inſtauraуit, cuius ſorores in familias de *Northbury*, & *Belknape* enuptæ fuerunt per quas breui in varias familias poſſeſſiones ſunt diſtractæ. Quartum eſt Winchelſcombe oppidum ſatis frequens, vbi Kenulphus Mercius monaſterium erexit, & quo conſecrauit die, Edbricthum Cantij regem quem captiuum tenuerat, gratis ad ſuos demiſit. Vix credas in quanta celebritate hoc monaſterium iampridem fuerit ob reliquias regis Kenelmi pueri ſeptennis, quem ſoror, vt hæreditatem interuerteret, clanculùm è medio ſuſtulit, & in Martyrum catalogum maiores retulêrunt. Territorium huic adiacens quondam per ſe Comitatus, ſiue Vicecomitatus cenſebatur. Legimus enim in antiquo manuſcripto codice eccleſiæ Vigornienſis. *Edric cognomento* Streona *id eſt, adquiſitor, qui ſub regi primitùs Athelredo, & poſteà aliquandiu ſub Cnut, ſiue Canuto omni Anglorum regno præerat, & quaſi ſubregulus dominabatur, Vicecomitatum de* **Winchelcombe**, *quæ per ſe tunc erat, vicecomitatui* **Glocester** *adiunxit.*

Baronis de Chandos.

Baronis de Sudley

Winchelſcombe.

Inferiùs *Brimesfeld* iacet quæ ſuos olim Dominos habuit Giffordos, quibus vxorio iure lauta Cliffordorum hæreditas obtigit, & ſtatim per filias ad Dominos *Le-Strange de Blakemer*, & Audleios decidit. Iuxtà *Corinus* fl. nunc *Churne* inter colles ſe in auſtrum magna molarum opportunitate effundit, allabiturque, cui nomen creauit, antiquam illam vrbem, Ptolemæo CORINIVM, Antonino DVROCORNOVIVM, id eſt Cornouium aqua, exactè ad xv. à Gloceſtria, vt ille annotat, lapidem Britanni *Caer Cori*, & *Caer Ceri*, Angloſaxones Cyrenceaſtep dixerunt, nos hodiè **Circeſter**, & **Circiter**. Mœnium ruinæ peramplum fuiſſe declarant, quæ duo vtiq; milliaria vt ferunt in ambitu collegerunt. Inclaruiſſe comprobant Romanorum nummi, pauimenta

Baronis de Brimesfeld.

Corinium. Circeſter.

pauimenta tessellata, & marmora inscripta subinde effossa, quæ cùm in ignaros inciderint, non minimo antiquitatis damno comminuta perierunt, & viæ illæ Romanorum consulares quæ hic transuersè se intersecarunt, quarum illa quæ ad Gleuum siue *Glocester* duxit conspicuo aggere adhuc extat vsque ad *Birdlip hil* & diligenter intuenti saxis constrata videtur. Britannici annales hanc vrbem à Gurmundo, nescio quo tyranno Africano, stratagemate per passeres incensam deflagrasse produnt, vnde *Passerum vrbem* Giraldus vocat, & Nechamus,

Vrbs vires experta tuas Gurmunde per annos
Septem.

Via Rom.

Quis fuit hic Gurmundus planè ignoro. Incolæ sub vrbem molem ostendunt, quam Gurmundum iecisse ferunt, *Grismundi* tamen *turrem* vocitant. Marianus antiquæ fidei historicus Ceaulin hanc Britannis abstulisse memorat, quo tempore eorum exercitus ad **Deorham** fudisset, & Gleuum in potestatem redegisset. Longo pòst tempore Occidentalibus Saxonibus paruit. Leginus enim Pendam Mercium à Cinegliso Saxonum Occidentalium Rege profligatum cùm hanc ingentibus copijs circumsideret. In Merciorum tamen potestatem cum vniuerso agro tandem deuenit, & ad Saxonicam vsque monarchiam permansit. Sub qua luctuosam, affligentibus Danis, fortunam subijt, à Gurmone fortasse illo Dano, qui & *Guthrum*, & *Gurmondus* ab historicis vocatur. Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua sunt agri compascui, & ruinæ cœnobij à Saxonibus, vt ferunt, primùm extructi & ab Henrico 2. restaurati. In quo multos ex familia Baronum de *S. Amando* sepultos accepimus. Lanificio maximum quæstum faciunt incolæ, & Richardi primi singularem in se benignitatem prædicant, qui cœnobium locupletauit, & septem adiacentibus Centurijs præfecit, *ad tenendum ad feodi firmam*, vt causas cognoscerent, & mulctas, aliáque ex causis illis cognoscendis emolumenta sibi ipsi haberent. Rex etiam Henricus 1111. nonnulla indulsit priuilegia ob operam strenuè præstitam in proceres nonnullos, qui cùm in eius caput conspirassent, huc se subduxerant. Corinio relicto, Corinus flu. Isidi ad sextum milliare se consociat. Isis enim vulgò *Ouse*, vt Gloucestrensis origine esset, ex huius agri australi limite, iuxta **Tolleton** viculum haud procul à via illa celebri *Foss-way* venis perennibus manat. Hic ille Isis, qui poste à recepto Tama, *Tamisis*, composito vocabulo dicitur, fluminum Britannicorum

Isis fl. qui postea Tamisis.

regnator, de quo non immeritò dicere liceat, & serere Britanniam, & rigare, quod de Euphrate in Oriente dixerunt veteres. Poeticam verò fontis descriptionem ex Tamæ, & Isis connubio subiunxi, quam siue admittas, siue omittas minimi refert.

Lanigeros quà lata greges Cotswoldia pascit,
Crescit & in colles faciles, visura Dobunos,
Haud procul à Fossa (a Fosse way.) *longo spelunca recessu*
Cernitur, abrupti surgente crepidine clini:
Cuius inauratis resplendent limina tophis,
Atria tegit ebur, tectumque Gagate Britanno
Emicat, alterno solidantur pumice postes.
Materiam sed vincit opus, cedunt q, labori
Artifici tophus, pumex, ebur, atque Gagates.
Pingitur hinc vitrei moderatrix Cynthia regni
Passibus obliquis volucntiá sydera lustrans:
Oceano tellus coniuncta marita marito
Illinc celatur, fraternaq, flumina Ganges,
Nilus, Amazonius, tractúsq, binominis Istri,
Limpidus & Rhenus: sed & his intermicat auro
Vellere Phrixæo dives, redimitaq, spicis
Clara triumphatis erecta BRITANNIA *Gallis,*
Qua Scotis dat frena feris, & calcat Hibernas.
Undoso hîc solio residet regnator aquarum
ISIS, *flumineâ qui maiestate verendus*
Cæruleo gremio resupinat prodigus vrnam,
Intonsos crines vluis & arundine cinctus,
Cornua cana liquent, fluitantia lumina lymphis
Dispergunt lucem, propexa in pectore barba
Tota madet, toto distillant corpore guttæ:
Et salientis aquæ prorumpunt vndiq, venæ.
Pisciculi liquidis penetralibus vndiq, ludunt,
Plurimus & cygnus niueis argenteus alis
Peruolitat circum.

Glocestriæ Comites.

Quod ad Comites attinet, quidam Guilielmus *Fitz-Emfrey*, tanquam primum Comitem nobis obtruserunt, quis hic fuit nondum comperi, nec vnquam natum fuisse credo. Quod verò comperi, lectori non subducam. Sub Normannorum ingressum, Bithricum Saxonem Glocestriæ Dominum fuisse in historia Tewkesburiensi legi, quem Matildis Guilielmi Normanni vxor, spretæ iniuriâ formæ exulcerata (eius enim nuptias prius asperantus

aspernatus erat) infestissimè exagitauit, & cùm in vincula tandem coniecisset, eius possessiones & titulos à victore Rege Robertus filius Haimonis Corbulensis, vulgò *Fitz-Hamon* dictus accepit, cuius filiam Mabiliam Robertus Henrici primi filius nothus in vxorem duxit, primusque Gloucestriæ Comes factus vulgò *Gloucestriæ Consul* appellatur, qui hunc honorem Guilielmo filio reliquit, cuius tres filiæ in totidem familias hanc dignitatem intulerunt; maxima natu Isabella Ioannem filium Henrici secundi hoc titulo ornauit, sed is posteà cùm regni compos esset, illam repudiatam pro 20000. Marcis dedit Galfrido de *Magnauille* filio Galfredi, filij Petri Comitis Essexiæ, quem fecit Comitem Gloucestriæ. Posteà Almaricum Ebroicensem Gloucestriæ Comitem dixit, vtpote filium Mabiliæ, quæ filia erat Guilielmi illius minimi natu. Sed Almarico sine prole defuncto, ad Amiciã filiam natu minorem deuenit hæreditas, quæ Comiti Clarensi elocata Gilbertum de *Clare*, siue Clarensem Gloucestriæ Comitem peperit, cuius filius Richardus, nepos Gilbertus secundus, & abnepos Gilbertus tertius, qui in prælio ad *Sterling* in Scotia cecidit, ordine successerunt. Attamen dum hic Gilbertus tertius adolesceret Radulphus de *Monte Hemerij*, qui clandestinis nuptijs Gilberti secundi viduam, regis * filiam in vxorem duxerat, aliquandiu Gloucestriæ Comes dictus erat. Posteà hic honor ad [a]Hugonem de *Spencer* iuniorem (duxerat enim primogenitam filiam Gilberti secundi) qui à regni proceribus suspensus, & inde ad Hugonem de *Audley*, qui alteram filiam duxerat, gratia Edw. 3. deuolutus est. Eo defuncto in Ducatum hunc titulum erexit Richardus. 2. trésque Duces habuit, Thomam scilicet de *Woodstocke*, Humfredum Henrici quarti filium de Repub. literaria meritissimum, & Richardum, qui posteà regnum occupauit Richardi III. nomine notus, quibus omnibus se Seianum equum præbuit. Post Thomam de *Woodstock* capite truncatum, Thomas de *Spencer* (quod tacendum non est) Comitis Gloucestriæ titulum à Richardo secundo obtinuit, & statim amisit ab Henrico IIII. exturbatus, siue vt vulgò loquuntur, degradatus, & Bristoliæ securi percussus. Hæc de Comitibus ex historia Tewksburiensi paucis perstrinximus.

Pat. 15. Ioan. R. 4.

Placita in Offab. Mich. 4. E. 1. R. 26.

* Ioanna d'Acres dicta quia Accon in terra Sancta nata, filia Edw. 1.

[a] Tho. De la more in vita Edw. 2.

Parochiæ 280. in hoc Comitatu comprehenduntur.

DOBVNI.

Oxfordshire.

OXonienſis ager, Saxonicè Oxenfopo-rcyꝛe, vulgò Oxford-shire, quē eatenus ad Dobunos ſpectaſſe diximus, Glocestrenſi ad occaſum cōiungitur, ab Auſtro quà in maximā latitudine excurrit, Iſide flumine à Barkshire excluditur, ad ortum Buckinghamienſi agro definitur, ad Septentriones, quà in conum quaſi deſinit, hinc Northantonienſi, illinc Warwicenſi includitur. Regio fertilis eſt & opima, plana aruis & pratis ſunt exculta: colles crebris ſyluis obſeſſi, nec frugibus tantùm, ſed omni genere animantium, quæ venatu & aucupio ad cibum capi ſolent, vbíque referta, fluuijs etiam piſcoſis paſſim irrigua. Isis enim, qui poſteà Tamisis, longo decurſu Auſtrale latus ſubluit, & *Cherwell* piſcoſus fluuiolus cùm Northantonienſes ab Oxonienſibus aliquandiu ſeiunxerit, placidè mediam regionem intermeat, & quaſi in duas diſpertit partes, donec ab Iſide excipiatur.

Rodcot bridge. Bablac.

In parte vlteriori, Iſis cùm Wiltonienſes perſtrinxerit, Oxonienſes adit, ſtatímque Rodcottano ponte coërcitus Bablac præterfluit, vbi Robertus Verus ille potentiſſimus Oxoniæ Comes, Dubliniæ Marchio, & Dux Hiberniæ, qui vt in ſumma fuit potentia apud regem Richardum ſecundum, ita ſumma inuidia apud proceres; nullam potentiam, vt inquit ille, potentem eſſe nos docuit. Ibi enim leui prælio à proceribus deuictus, &

1387 flumen tranare coactus, ſuæ fortunæ cataſtrophen exhibuit: ſolum enim ſtatim vertit, & extorris obijt. De quo in Connubio Tamiſis & Iſis.

Aper ſymbolum familiæ Verorum.

Hic Verus notiſſimus apro
Dum dare terga negat virtus, & tendere contrà
Non ſinit inuicta rectrix prudentia mentis;
Vndique dum reſonat repetitis ictibus vmbo,
Tinnitúq; ſtrepit circum ſua tempora caſſis,
Se dedit in fluuium, fluuius lætatus & illo

Hoſtis,

Hospite, susceptit saluum, saluúmq; remisit.

lacentibus agris indè sæpiùs innatans Isis Windrusho fluuiolo primùm augetur, qui è Cottesswoldia profluens ad ripas **Burford** videt, Saxonicè Beopꝛoꝛo, vbi Cuthredus Occidentalium Saxonum rex, tunc Merciorum beneficiarius, cùm acerbissimas Æthelbaldi Mercij exactiones diutiùs ferre non posset, qui suorum succum & sanguinem exhaurire cœpit, signa contra eum extulit, & fugauit: vexillo eius capto, in quo, quod in Heraldorum gratiam adnoto, aureum Draconem depictum fuisse memorant authores. Inde *Minster Louell* præteruehitur sedem olim Baronum Louellorum de *Tichemersh*, qui à Lupello Normanno nobili exorti multis seculis floruerunt, & opulentis nuptijs cum hæredibus de *Tichemersh*, Dominorum *Hollande*, *Deyncourt*, & Vicecomitum de *Bellomonte* aucti. Desierunt verò in Francisco Vicecomite *Louell* Camerario Richardi Tertij, à Rege Henrico VII. proscripto, cuius soror erat Fridesswida auia Henrici Domini *Norris* qui nunc floret. Hinc *Whitney* perfundit Windrushus antiquum oppidum, & ante Normannica tempora Episcoporum Wintonienſium, cui adiacet *Coges* caput Baroniæ de *Arsic*, cuius domini è familia Comitum Oxoniæ prognati multos ante annos sunt extincti. Iuxta quod *Wichewood* saltus latè patet, qui quondam latiùs patuit. Nam *Rex Richardus* III. *deafforestauit magnum agrum de* **Wichelwod** *inter* **Woodstocke** *&* **Brightstow**, *quem Edwardus* IIII. *foresta incorporauit*, vt testatur I. Rossus Warwicēsis. Windrusho recepto ad **Einsham** defertur Isis, Saxonicè Eiꝛneꝛham, villam olim Regiam inter amœnissima prata consitam, quam Cuthwlfus Saxo deuictis Britannis primus abstulit, Ethelmarus vir nobilis monasterio ornauit. Quod Ethelredus Rex Angliæ anno salutis 1005 confirmauit, & *libertatis priuilegium* (ex ipso Autographo loquor) *cum signaculo sanctæ crucis confirmando consignauit*. Nunc autem in priuatas ædes conuersum Comitem Derbiensensem Dominum agnoscit. Sub hoc in Isidem *Euenlode* fluuiolus emittitur è Cottesswoldia etiam prolapsus, qui in ipso agri limite, non longè à ripa antiquum monumentum relinquit, vastos scilicet lapides in orbem dispositos, quos **Rollerich stones** vulgus appellitat, hominésque olim fuisse qui in saxa stupenda metamorphosi riguêrunt, somniat. Victoriæ autem alicuius monumentum ego crediderim, & fortè à Rollone Dano, qui posteà rerum in Normānia potitus. Quo enim tempore ille cum suis Danis, &

Burford.

Barons Louel.

Whitney.

Barons de Arsic

Einsham.

Rollerich stones.

Normannis Angliam bellorum æstu exagitaret, Danos cum Anglis prælium ad Hokenorton conseruisse legimus, & postea iterùm dimicâsse ad Scearstane in Huiccia, quem etiam indicirim lapidem esse illum terminalem in proximo, qui quatuor Comitatus distinguit, Hoc enim Saxonica illa dictio Scearstane planissimè innuit. *Hochnorton* verò ille de quo dixi, ob rusticitatem incolarum superiori seculo tessit in prouerbium, vt inde natum dicerent, quasi Suillium, qui moribus sit agrestioribus. Nulla re olim magis innotuit quàm miseranda Anglorum cæde in prælio contra Danos sub Edwardo Seniore. Baronia fuit postea D'Oiliorum honoratę & antiquæ familiæ Normannicæ, quorum in Angliā primus ingressus est Robertus *D'Oilye*, vel rectius de-*Oilgy*, qui ob operam strenuè præstitam hunc vicum, plurimásque terras à Guilielmo Conquestore accepit, nonnullásque dedit fratri suo iurato Rogero Iuereio, quæ dictæ fuerunt Baronia de S. *Valerico*. Verùm cum Robertus ille sine hærede masculo diem obijsset, successit frater eius Nigellus, cuius filius Robertus secundus fuit fundator Monasterij *Osney*. Tandem verò hæres huius familiæ *D'Oily* enupta fuit Henr. Comiti Warwicensi, cui peperit Thomam Comitem Warwici, sine prole defunctum regnante Henrico tertio, & Margaretam quæ etiam sine sobole obijt, licèt duos habuerit maritos, Ioannem Maresciallum, & I. de Plesletis vtrumque Warwici Comitem, Tunc verò, ex ipsa largitionis charta loquar, Rex Henr. 3. *Hochnorton, & Cudlington concessit Ioanni de Pessetis sine Plessy, quæ fuerunt quondam Henrici D'Oily & quæ deuenerunt in manum Regis post mortem Margaretæ quondam Com. Warwici vxoris prædicti Ioannis, tanquam eschaeta de terris Normannorum, habendum & tenendum donec terræ Angliæ & Normanniæ fuerint communes.* Ex hac tamen antiqua & celebri stirpe equestris D'Oliorum familia etiamnum in hoc Comitatu supersest.

Hochnorton.

Lib. Ofuensis.

D'oily.

Baronia de Sancto Valerico.

Registr. Mon. de Osney.

37. H. 3.

Nihil aliud memorandum præterfuit *Enenlode*, sed cursu satis longo confecto amniculum admittit, ad quem sedet Woodstock Saxonicè pube;-toc, id est, *locus sylvestris*, vbi Etheldredus rex olim ordinum conuentum habuit, & leges tulit. Ædes hic sunt regiæ magnificentiæ plenæ ab Henrico primo constructæ, qui etiam viuarium amplissimum saxeo muro incinctum adiunxit, quod primum fuisse in Anglia viuarium scribit Ioannes Rossus, licèt *Parcus sylvestris bestiarum* semel atque iterum in Censuali Angliæ libro legatur. Verùm iam inde in eum numerum excreuerunt,

Woodstock.

Viuarium in Anglia primum.

uérunt, vt plura fuerint in Anglia, quàm in reliquo orbe Christiano habeantur, eò vsque venandi studium maiores nostros prouexit. Referunt historici nostri Henricum II. cùm Rosamundam Cliffordiam deperiret, quæ forma adeò eximia & liberali erat, vt eius pulchritudo omnes ex principis animo deleret mulieres, & iam *Rosamundi* vulgò diceretur: ad eam ab importuna Iunone sua occultandam, Labyrinthum in his ædibus multis ambagibus, occursu, recursúque inexplicabili inædificásse, qui tamen hodiè nusquam apparet. Oppidum ipsum cùm nihil habeat quod ostentet, Homerum nostrum Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum suum fuisse gloriatur. De quo & nostris poëtis Anglicis illud verè asseram, quod de Homero, & Græcis eruditus ille Italus dixit: *Labyrinthus.* *Galfredus Chaucer.*

Hic ille est cuius de gurgite sacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenij aleam positus, & Poëtastras nostros longo pòst se interuallo relinquens:

iam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.

Isis cùm *Euenlodum* iam admiserit, diuiso alueo in plurimas, & amœnissimas insulas distrahitur, ad quas **Godstow**, id est, *Dei locus*, virginum cœnobiolum erat, quod Ida vidua opulenta extruxit, & Ioannes Rex instaurauit, annuóque censu dotauit, vt virgines illæ sacræ suis suffragijs (ea enim persuasio iam omnium animos occuparat) Henrici II. & Rosamundæ animabus subuenirent. Illa enim ibi cum hoc Epitaphio Rythmico sepulta: Godstow.

Hac iacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Nec dum in vnum se collegit Isis, cum Cherwellum qui agrum hunc quasi intermeat, è Northantonensi prouincia obuium habeat, Hic **Banbury** quondam Bapanbyrig primùm perfundit, ad quod Kinricus Visisaxo Britannos pro aris & focis fortitèr dimicantes memorabili prælio olim fudit: & superiori seculo Richardus Neuill Comes Warwicensis, dùm à Lancastrensium partibus staret, Eboracenses ita profligauit, vt statim etiam ipsum Edwardum IIII. consilij inopem ceperit, & abduxerit. Nunc autem conficiendo caseo notissimum, nam castrum illud intercidit, quod Alexander Lincolnienſis Episcopus (ad Lincolnienſem enim cathedram spectat oppidum) construxit, qui cùm latè potiùs, quàm lætè habitare voluit, plurima sibi Banbury.

mala ex insanis substructionibus accersuit.

Iam indè longo decursu nihil hac parte præter cultissimos agros, & lætissima prata cernit Cherwellus. In quibus confident *Islip* olim *Ghistlipe* locus natalis Edwardi Regis illius quem ob pietatem, & continentiam *Confessoris* nomine dignati sunt maiores, vt ipse testatur in Autographo quo hoc suum Manerium Ecclesiæ Westmonasterienſi dedit, & *Hedindon* quam in Baroniam Thomæ Basset Rex Ioannes donauit. Vbi verò cum Iside confluit, & amœnissimæ, quas dixi, insulę aquarum diuortijs sparguntur, in campestri planitie eminet celeberrima Academia OXONIA, Saxonicè Oxenꝑopꝺ, vulgò **Oxford**, Athenæ nostræ nobilissimæ, Angliæ *μυσεῖον*, & *ἔρεισμα*, imò Sol, Oculus, & anima, literarum & sapientiæ clarissima officina, vnde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes vberrimè distribuuntur. Vrbs egregia, & nitida siue priuatorum ædificiorum elegantiam, siue publicorum dignitatem, siue situs salubritatem, & amœnitatem spectes. Planitiem enim ita obuallant nemorosi colles, vt hinc pestilenti Austro, illinc tempestuoso Zephiro excluso, tantùm serenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicem admittant, vnde ab hoc situ *Bellositum* quondam dictam fuisse produnt scriptores. Nonnulli, qui tamen mea opinione, fallacem opinionis succum imbiberunt, hanc *Caer Vortigern*, & *Caer Vember* Britannicè appellatam, & nescio quos Vortigernos, & Mempricios extruxisse opinantur. Quodcunque verò Britannicis temporibus fuerit, Saxones Oxenꝑopꝺ dixerunt, & ea planè significatione, qua Græci suos *Βοσπόρους*, & Germani suam **Ochsenfurt** ad Oderam habent, à boum scilicet vado, quo etiam sensu Britannis nostris hodiè *Rhidycheu* nominatur. Lelandus tamen probabili coniectura ab **Duse** fluuio, qui Latinè Isis, nomen deducit, & **Dusford** vocatum fuisse arbitratur, cùm Insulæ amnicæ quas Isis hîc dispergit, **Dusney** dicantur. Prudens antiquitas (vt in annalibus nostris legitur) hanc vrbem etiam Britannico sæculo Musis consecrauit, quas Græcoladâ, huc tanquam in fœlicius plantarium transtulêrunt. Scribit enim Alexander Necham. *Iuris ciuilis peritiam sibi vendicat Italia: sed cælestis scriptura & liberales artes ciuitatem Parisiensem cæteris præferendam esse comiuncunt. Iuxta vaticinium etiam Merlini viguit ad* [a] *Vada Bouis sapientia tempore suo ad Hiberni partes transitura.* Verùm tùm insequens ætas Saxonica vrbium euersionibus continenter decurreret, communem temporum

Islip.

Hedindon.

Oxonia. Oxford.

[a] Lib. 2. de Naturarum rerum.

inclinatione

inclinatione sortem subijt, & longo sanè tempore solummodo Frideswidæ reliquijs celebrata fuit, quæ in Diuas relata, eò quòd solennibus votis se Deo obstrinxisset, & Algarus princeps, dum eius nuptias ambiret, non sine miraculo, oculis (vt scribunt) captus fuisset. *Hæc*, vt apud Guilielmum Malmesburiensem legitur, *virginei triumphi compos hîc statuit monasterium, in quod cùm tempore Egelredi Dani neci adiudicati confugissent, pariter cum dominis insatiabili ira Anglorum absumpti sunt. Sed mox regis pœnitentia purgatum sacrarium, restitutum monasterium, veteres terræ redditæ, recentes possessiones additæ, tandémque locus datur à Rogero Sariburiensi Episcopo excellentis literaturæ Canonico, qui multos ibi Canonicos regulariter victuros Deo exhibuit.* Sed his omissis ad Academiam redeamus. Posteà pientissimus Rex Alfredus Musis iamdiu exulantibus sua adyta restituit, tribus constructis Collegijs: Grammaticis vno, Philosophis altero, & Theologis tertio. Verùm hoc pleniùs intelligas ex his verbis veterum Annalium Noui Monasterij Wintoniæ. *Anno Dominicæ incarnationis 886. anno secundo aduentus sancti Grimbaldi in Angliam incepta est Vniuersitas Oxoniæ: primitùs in eadem regentibus, ac in schola Theologia legentibus, sancto Neotho Abbate, nec non in Theologiæ doctore egregio, & S. Grimbaldo sacræ paginæ suauissimæ dulcedinis excellentissimo professore, in Grammatica verò & Rhetorica regente Asserio monacho, & in arte literatoria viro eruditissimo. In Dialectica verò, & Musica, & Arithmetica legente Iohanne monacho Meneuensis ecclesiæ, in Geometria, & Astronomia docente Ioanne monacho, & Collega S. Grimbaldi viro acutissimi ingenij, & vndicunque doctissimo, præsente gloriosissimo & inuictissimo Rege Alfredo, cuius in omni ore, quasi mel indulcabitur memoria:* Statim vt legitur in optimo manuscripto illius Asserij exemplari qui eodem tempore hîc bonas literas professus est. *Exorta est pessima ac terrima Oxoniæ discordia inter Grymboldum, doctissimósque illos viros, quos secum illuc adduxit, & veteres illes scholasticos quos ibidem inuenisset: qui eius aduentu leges, modos, ac prælegendi formulas ab eodem Grymboldo institutas, omni ex parte amplecti recusabant. Per tres annos haud magna fuerat inter eos dissentio, occultum tamen fuit odium, quod summa cum atrocitate posteà erupit, ipsa erat lucr clarius. Quod vt sederet, rex ille inuictissimus Alfredus de dissidio eo, nuntio & querimonia Grymboldi certior factus, Oxoniam se contulit, vt finem modumque huic controuersiæ imponeret, qui & ipse summos labores hausit, causas & querelas vtrinque illatas audiendo:*

Frideswida. 886

Caput

Caput autem huius contentionis in hoc erat positum: Veteres illi scholastici contendebant antequam Grymboldus Oxoniam deuenisset literas illic passim floruisse, etiamsi scholares tunc temporis numero erant pauciores quam priscis temporibus, plerisque nimirum sanitia ac tyrannide paganorum expulsis. Quinetiam testimonio illius loci ordines ac instituta à nonnullis pijs & eruditis hominibus fuisse sancita, vt à diuo Gilda, Melkino, Nennio, Kentigerno, & alijs qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem fœlici pace & concordia administrantes, ac Dinum quoque Germanum Oxoniam aduenisse eamque dimidium illic esse moratum, quo tempore per Britanniam iter fecit aduersus Pelagianorũ hæreses cõcionaturus, ordines & instituta suprà mirum in modum comprobauit: Rex ille inaudita humilitate vtramque partem accuratissimè exaudiuit, eos pijs ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, vt mutuam inter se coniunctionem, & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex vtraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros sperans. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium Wintoniense ab Alfredo recèns fundatum proficiscebatur. Deinde tumbam Wintoniam transferri curauit, in qua proposuerat post huius vitæ curriculum ossa sua reponenda, in testudine quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Diui Petri in Oxonia, quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento, de saxo summa cura perpolito.

Hanc rediuiuam fœlicitatẽ paucis pŏst annis vna, & altera calamitas excépit. Dani enim, regnante Etheldredo, prædatorio incendio eam inuoluérunt, statímque Haraldus *Leuipes* barbara immanitate ita in eam sæuijt ob quosdam è suis tumultu interfectos, vt tristissimum studiosorum exilium subsequutum fuerit, & Academia luctuoso spectaculo quasi intermorma ad Guilielmi Normannici vsque tempora iacuerit. Quem aliqui expugnasse falsò scribunt, sed *Oxonia* pro *Exonia* in exemplaribus peràm concepta illis imposuit. Tunc tamen sedem fuisse studiorum ex his Ingulphi verbis, qui ea ætate floruit, intelligatur. *Ego Ingulphus constitutus primùm Westmonasterio, postmodùm Oxoniensi studio traditus cùm in Aristotele arripiendo supra multos eoetaneos profecissem, &c.* Verùm hoc tempore ita exhausta fuit, vt cùm intrà & extrà murum (ex Cẽsuali Guil. Conq. libro loquor) ædes plùs minùs 750. fuerint præter 24. mansiones Murales, quingentæ ex illis censui soluendo non essent. Vtque eius libri verbis loquar, *Hæc erbs reddebat pro theloneo, & gablo, & alijs consuetudinibus*

fietudinibus per annum Regi quidem viginti libras, & sex sextarios mellis, Comiti verò Algaro decem libras. Paulò pòst Robertus de *Oilgi* nobilis Normannus (de quo suprà diximus) cùm in militiæ præmium latifundia in hoc agro à Guilielmo victore accepisset, castrum ad occiduam vrbis partem magnis aggestis molibus extruxit, & in eo ecclesiam S. Georgij parochialem, in quam cùm 1074
Stephano Rege arctissimè obsidente Matildem Imperatricem in hoc castro, Parochianis ingressus non pateret, Capella S. Thomæ in vicinia extructa fuit. Mœnibus etiam nouis, vt creditur, ipsam vrbem incinxit, quæ nunc sensim expugnat vetustas. Robertusque eius è fratre Nigello nepos Regis Henrici primi à cubiculis *Osney* cœnobium amplissimum (vt ex parietinis videre est) in mediamni sub castro fundauit, persuasione Editha filiæ Forni vxoris eius, quæ prius fuerat amasia Regis Hen- 1129
rici primi.

Registr. Monast. de Osney.

Osny.

Eodem tempore *procurante* (vt scribit Ioannes Rossus Warwicensis) *Rege Henrico primo literatura Theologia quæ diu cessauerat Oxonia reflorere cœpit, & nouam Aulam ibi ædificauit.* In qua in lucem editus erat ille verè * Θυμαλέων Richardus primus Rex Anglię, vulgò *Leoninus*, animi excelsi & erecti plenissimus. Reipub. Christianæ, Anglorum gloriæ, & paganorum terrori natus. In cuius mortem Poëta eo seculo minimè malus lusit.

Rich. Cuer de Lion.

Viscera Carcelolum, corpus Fons seruat Ebrardi
Et cor Rothomagum, magne Richarde, tuum.
In tria diuiditur vnus, qui plus fuit vno,
Nec superest vno gloria tanta viro.
Hic Richarde iaces, sed mors si cederet armis,
Villa timore tui, cederet ipsa tuis.

Verùm ædes has Regias in Conuentum Carmelitarum Rex Edwardus III. tandem conuertit.

Sic ædificijs recreata vrbe, huc quasi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœpêrunt plurimi, & reflorucrunt literæ, opera inprimis Roberti Polenij viri ad Rempub. literariam promouendam nati, qui nihil non egit vt aridæ quasi vrbis visceribus obstructos Musarum fontes denuò aperiret, fauente inprimis (vt author est Lelandus) Henrico I. Henrico II. & Richardo eius filio de quo modò dixi. Polenij verò conatus adeò fœliciter cessit, vt regnante Ioanne, tria millia studiosorum in hac vrbe fuerint, qui omnes ad vnum hinc partim Readingum, partim Cantabrigiam demigrarunt; quòd in studiosam hanc homi-

num

num nationem ciues iniquiores viderentur ; sed pacato tumultu, post breue tempus sunt reuersi. Tunc autem, & subsequente tempore, vt Deus vrbem hanc Musis, ita optimos principes, & præsules huic vrbi magno numero progenuit, qui ornandis, fouendísq; literis melioribus liberalitatem impertiuerunt maximam. Cùm enim Henricus III. salutata Fridesvida, quod piaculare anteà creditum, superstitiosam formidinem exeuisset, qua principes, ne Oxoniam adirent, sacrifici deterruissent, & frequentia hîc Comitia ad componendas cum Baronibus controuersias habuisset; superiorum regum priuilegia confirmauit, & ipse nonnulla irrogauit. Tantaque iam erat eruditorum copia, vt innumeri diuinis-, humanisque artibus instructissimi, cùm in Ecclesiam, tùm Rempublicam hinc fuerint propagati, Matthæúsque Parisiensis *Vniuersitatem Oxoniensem secundam à Luteria Ecclesia scholam, imò Ecclesia fundamẽtum* disertè appellârit. Vniuersitatis enim nomine iam anteà honorârant Pontifices Romani, quo titulo non aliam præter Parisiensem, & Patauinam, in suis decretis eo tempore dignati fuêrunt. Et Hebraica lingua cœpit legi per Iudæum conuersum 1318. *cui pro stipendio quisque ex Clero Oxoniensi pro singulis Marcis sacerdotij sui vnum conferret denarium.* Iam boni Mæcenates vrbis interiora, & suburbana augustissimis Collegijs, Aulis, & Gymnasijs, & ea rursum redditibus opimis animare cœperunt. (Maxima enim Academiæ pars erat anteà in suburbijs extra portam borealem) regnante adhuc Henrico III. Gualterus Merton Episcopus Roffensis Collegium quod in agro Surriensi posuerat, anno 1274 Oxoniam transtulit, locupletauit, & Mertonense Collegium dixit, statímque Guilielmus Archidiaconus Dunelmensis opus illud Alfredi, quod Vniuersitatis nunc vocant Collegium, nouis operibus restaurauit. Quo tempore studiosi, quòd Ottonem Pontificis legatum, siue potiùs hirudinem ad exsorbendum sanguinem Anglicum emissum duriusculè exceperint, sacris erant interdicti, & indignis modis tractati. Edwardo primo regnante, Ioannes Balliolus Rex Scotiæ (vel vt alij volunt eius parentes Ioannes, & Deruorguldis) Balliolense fundauit & denominauit. Iamque, vt scribit Armachánus, triginta millia studiosorum hîc censebantur. Sub Edw. 2. Gualterus Stapledonus Episcopus Exoniensis Exoniense Collegium, Aulamque Ceruinam, & ipse Rex eum imitatus Collegium Regium, vulgò *Oriel*, & Aulam S. Mariæ posuit. Posteà Philippa Regina, Edwardi III.

Regist. Monast. Hida.

Collegia.

III. vxor Collegium Reginæ, siue Reginale, vt vocant, & Simon Islip Archiepiscopus Cantuariensis Cantuariense extruxit. Cùm studiosi rebus ad vota fluentibus insolescentes diuisis factionum nominibus, Septentrionales,& Australes ad intestina,& insana inter se arma conclamarent, vnde Septentrionales Stanfordiam secesserunt: & scholas ibi aperire cœperunt. Sed Paucos post annos, cùm Phœbus Musis lætiùs illucens has Martis nebulas dispulisset, redierunt, latæque leges ne quis Oxoniensis Stanfordiæ profiteretur, quod huic vrbi fraudi foret. Tunc temporis Guilielmus Wiccamus Episcopus Wintonienſis Collegium admodum magnificum quod Nouum dicunt, excitauit, in quod è suo Wintonienſi collegio optima ingenia quotannis transferuntur. Richardus etiam Angeruil Episcopus Dunelmensis *Philobiblos* dictus, Bibliothecam in publicum studiosorum vsum,optimis authoribus vndiquáque conquisitis instruxit. Eiusque successor Thomas de *Hatfield* Dunelmense Collegium monachis Dunelmensibus,& Richardus Flemming Lincolniensis Episcopus Lincolniense locauit. Benedictini etiam monachi id tempus Collegium Gloceſtrense collata pecunia condiderunt, in quo vnus & alter monachus è singulis Benedictinorum Cœnobijs alebatur, qui posteà apud suos bonas literas profiterentur. Iam vt Canonicos taceam, quatuor pulcherrima Fratrum cœnobia in suburbijs surrexerant, in quibus & multi non vulgariter eruditi floruerunt. Insequente seculo cùm regnaret Henricus v.H. Chicheleius Archiepiscopus Cantuariensis bina, & ea egregia ædificauit collegia, quorum alterum Omnium animarum memoriæ,alterum Diuo Bernardo dedicauit. Statímque Guilielmus Wainflettus Episcopus Wintonienſis Collegium Mariæ Magdalenæ opere eximium, situ percommodum & ambulacris admodum amœnum erexit. Eodémque tempore Schola Theologica tanta elegantia extructa est, vt illud Xeuxidis ei iure inscribi possit, *Inuisurum facilius aliquem, quàm imitaturum*; & in eius superiori parte Bibliothecam institutam centum viginti nouem selectissimis libris, quos magnis impẽsis ex Italia comparauit, exornauit Humfredus ille *Bonus* Dux Gloceſtriæ bonarum literarũ summus admirator. Sed hos quorundã priuata auaritia publico vsui iampridem inuidit. Nunc verò quod fœlix faustúmq; sit clarissimus vir Thomas Bodley huius Academiæ quondam alumnus tanto sumptu, tantóq; studio restaurat, vt denuò habeat Academia publicum sapientiæ armamentarium,

Schola Theologica. Bibliotheca.

um, & ipse gloriam quæ omnium seculorum memoria efflo-resçat. Henrico VIII. regnante, vt adhuc meliùs literarum honori consuleretur, Guilielmus Smith Episcopus Lincol-ensis Collegium Æneinasi, quod optimus ille & pius senex Dominus Alexander Nowellus Sancti Pauli Londini Decanus prouentibus auxit, & Richardus Fox Episcopus Wintonien-sis Collegium Corpus Christi nominatum exædificauit: illósque subsequutus Thomas Wolsæus Cardinalis Eboracensis (vbi Fridesuidę monasterium erat) omnium amplissimum & eleganti-ssimum inchoauit, quod Henricus VIII. adiuncto Cantuari-ensi Collegio, magnis redditibus ditauit, & Ædem Christi dixit. Potentissimúsque idem princeps pecunia è suo ærario deprom-pta, ad vrbis dignitatem Episcopum, & ad Academiæ ornamen-tum publicos professores instituit. Nostra itidem memoria, vt nouis etiam beneficijs Musas complecterentur, Thomas Popus vir ordinis equestris Dunelmense Collegium, & Thomas Whi-tus ciuis Londinensis, & equestris item ordinis, Bernardi Colle-gium (quæ suis ruderibus sepulta iacuerunt) excitârunt, nouis ædificijs instaurârunt, latifundijs locupletârunt, & nouis nomi-nibus exornârunt: Hoc enim S. Ioanni Baptistæ, illud sacro-sanctæ Trinitati dicârunt. Maria etiam Regina publicas scholas bellè à fundamentis ædificauit. Et nuperimè Hugo Prisus Legum Doctor noui Collegij in honorem Iesu funda-menta fœlicibus auspicijs iecit. His Collegijs quæ numero sunt XVI. & Aulis præterea VIII. eleganti structura, opimis redd-itibus, & instructis bibliothecis ita floret Oxonia, vt reliquas or-bis Christiani Academias superet omnes. Bibliothecis verò animatis (sic enim meritò doctissimos cum Eunapio vocare li-cet) maximarum artium disciplinis, & reipublicæ literariæ Po-litia concedat nulli. Sed quid hæc? non vllius præconij indiga Oxonia, tanta eius, vt Pliniano verbo vtar, superfluit claritas, nec ego in alt ricis meæ laudes prodigus lasciuire videbor. Sat sit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius. *Clarior est quàm vt indicari egeat.* Sed pro coronide habe initium histori-æ Oxonien-sis è Procuratorum libro. *Contestantibus plerisque Chro-nicis, multa loca per orbis climata várijs temporibus variarum scien-tiarum studijs floruisse leguntur. Omnibus autem inter Latinos exan-tibus studijs Vniuersitas Oxonien-sis fundatione prior, quadam scientia-rum pluralitate generalior, in veritatis Catholicæ professione firmior, & priuilegiorum multiplicitate præstantior inuenitur.* Mathematici

Oxonien-ses

Oxonienſes hanc ſuam vrbem XXII. partibus à Fortunatis inſulis abeſſe, Polum verò Borealem LI. gradibus, I. ſcrupulis ſublimen attolli obſeruarunt.

Cherwellum ab ortu influit riuulus, qui **Burceſter**, Saxonicè Burceſter. Burnenceaſtep & Bernaceaſtep præterfluit, antiqui nominis oppidulum, ſed vbi nihil antiquum obſeruaui niſi Baſſettos eius olim Dominos fuiſſe, & cœnobiolum conſtruxiſſe, à quibus poſtea ad Barones *le Strange de Knocking* deuenit. Cùm verò ſub Oxonia Iſis & Cherwellus in vnum alueum aquas conſociárint, Iſis ſolidus, & concitatior in Auſtrum fertur, vt quem diu quæſierat, Tamam inueniat. Nec multa emenſus eſt milliaria, cùm ecce Tama è Buckinghamienſi agro effuſus occurrit, qui vbi primùm hunc agrum ſubintrat, *Tamam* mercatorium oppidum nomini adoptat ſuo, quod inter flumina ſitu admodum grato interſidet. Tama enim partem Septentrionalem alluit, & duo influentes riuuli, alter ab ortu, ab occaſu alter includunt: Satiſque floruit ex quo H. Epiſcopus Lincolnienſis viam publicam quæ infra fuit per medium oppidum regnante Henrico 3. deduxit. Alexander ille munificus Lincolnienſis Epiſcopus, qui loci Dominus erat, cùm eius in caſtris extruendis profuſio ab omnibus ſubaccuſaretur, ad eluendam maculam, vt innuit Neubrigenſis, monaſteriolum iuxta oppidum extruxit, multíſque poſt annis Quatremanni qui ſuperiori ſeculo magni erant in hoc tractu nominis Xenodochium alendis pauperibus fundárunt. Verùm vtrúnque iam euanuit, & pro his Ioannes Guilielmiades, ſiue *Williams*, miles quem Baronem *Williams de Tama* Maria Regina creauit, ſcholam pulcherrimam, & Xenodochium tenue inſtituit. Inde Tama prope *Ricot* ædes elegantes defertur, quæ olim ad Quatremanos illos ſpectárunt, quorum ſtirps maſcula cùm defeciſſet, venditionibus ſubinde alienatæ à *Foulerio* & *Heronis*, demum ad Dominum illum Guilielmiadem ſunt deuolutæ, & per eius filiam ad Dominum Henricum Norricum, quem Sereniſs. Elizabetha Baronem Norricium de *Ricot* dixit, virum cùm generis ſplendore conſpicuum, à Louellis enim (qui maximas Angliæ familias cognatione attigerunt) genus ducit, tum bellicoſiſſima prole, quod Belgica, Luſitania, Britannia Armorica, & Hibernia conteſtentur, longè clariſſimum. Demùm Tama *Dorceſtriam* adijt, quæ nobis **Dorcheſter**, Bedæ *Ciuitas Dorcinia*, Lelando *Hydropolis*, ſed nomine ex ſuo ingenio deprompto, ſatis tamen appoſitè, cùm *Dour* aquam Britannis denotet. Hanc à Romanis olim habitatam

Tama fl. Tame.

Claus. H. 3.3.

L. Williams de Tame.

Ricot.

Baro Norrie.

Dorcheſter.

habitatam fuisse eorum nummi sæpiùs eruti persuadent, & annales nostri Episcopali sede diu celebrem fuisse produnt, quam Birinus Occidentalium Saxonum Apostolus constituit. Cùm enim Cinigilsum Occidentalium Saxonum Regulum baptismi fonte abluisset, quem Oswaldus Nordanhumbrorum Rex è sancto lauacro suscepit, *Donauerunt*, vt inquit Beda, *ambo reges eidem Episcopo hanc ciuitatem ad faciendam inibi sedem Episcopalem.* Birinus iste, vt apud Bedam etiam videre est, sanctitatis opinione ad miraculum eo tempore claruit, vnde de illo Poëta satis vetustus qui eius vitam carmine descripsit.

Dignior attolli quàm sit Tyrinthius heros,
Quàm sit Alexander Macedo; Tyrinthius hostes
Vicit, Alexander mundum, Birinus vtrunque.
Nec tantùm vicit mundum Birinus & hostem,
Sed sese bello vincens, & victus eodem.

Hanc sedem post 460. annos, (ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica ciuitate Episcopi nomen vilesceret) Remigius, regnante Guilielmo primo, Lincolniam transtulit. Quo tempore *Villa hæc Dorcestria* (vt inquit Malmesburiensis qui tunc floruit) *exilis, & infrequens erat, maiestas tamen ecclesiarum magna, seu veteri opere, seu sedulitate nona.* Iam inde sensim deficere cæpit, & nuper via publica hinc deflexa, ita elanguit, vt quæ ciuitas fuerat, vix oppidi nomen tueatur: satisque iam habet, quòd in adiacentibus campis rudera suæ magnitudinis indicia ostendere possit. Sub hoc Tama, & Isis confluentes, quasi in manus conueniunt, & connubio iunguntur, vtq; vndis, sic nomine coëunt. TAMISIS enim iam inde composito vocabulo nominatur. Quod primus obseruasse videtur ille, qui Historiarum Eulogium conscripsit. De hoc Tamæ & Isis connubio en carmina ex Poemate eodem titulo, quæ si placet, vel legas, vel negligas.

Sic Ior. & Dan. *in terra sancta*, Dor. & Dona *in Gallia, vnde* Iordan & Dordan. *Tama, & Isis confluentes.*

Hauserat interea sperati coniugis ignes
Tama Catechlaunum delabens montibus, illa
Impatiens nescire thorum, nuptura que gressus
Accelerat, longique dies sibi stare videntur,
Ambitiosa suum donec præponere nomen
Possit amatori. Quid non mortalia cogit
*Ambitio? notámq; suo iam nomine * villam*
Linquit, Norriciis geminans salute, valete.
Cernitur & tandem Dorcestria prisca petiti

* Tant.

Augurium

Augurium latura thori, nunc Tama resurgis
Nexa comam spicis, trabea succincta virenti,
Aurora superans digitos, vultúmque Dianes,
Pestana non labra rosa, non lumina gemma,
Lilia non æquant crines, non colla pruina,
Vique fluit crines madidos in terga repellit,
Reddit & undanti legem formamq; capillo,
Ecce subitò frontem placidis è fluctibus Isis
Effert, & totis radios spargentia campis
Aurea stillanti resplendent lumina vultu,
Iungit & optatæ nunc oscula plurima Tamæ,
Mutuáq; explicitis innectunt colla lacertis,
Oscula mille sonant, connexu brachia pallent,
Labra ligant animos: tandem descenditur undè
In thalamum, quo iuncta FIDE CONCORDIA *sancta,*
Splendida conceptis sancit connubia verbis.

Paucísque interiectis versiculis

Dixerat, unito consurgit & unus amore
Latior exultans nunc nomine TAMISIS *uno,*
Oceanúmque patrem quærens iactantior undas
Promouet.

Hinc Tamisis **Benson**, olim **Bensington** adit, quam *Villam Regiam* vocat Marianus, proditque Ceaulinum eam Britannis anno salutis 572. abstulisse, Occidentalésque Saxones ad ducentesimum inde annum tenuisse. Tunc enim Offa Mercius in rem famámque suam arbitratus vt illi nihil cis flumen haberent, expugnauit, suique iuris fecit. Hodie verò tantùm viculus censetur, vicinásque habet regias ædes elegantes, sed minùs salubres ob halitus stagni adiuncti, ab vlmis *Ewelme* dictas, vulgo *Newelme*, quas construxit Guilielmus *De la Pole* Suffolciæ Dux, qui accepta in vxorem Alicia vnica Tho. Chauceri filia, amplissimam hic hæreditatem creuit, & præter has ædes, ecclesiam etiam elegantem in qua Alicia illa sepulta iacet, & Xenodochium nitidum extruxit: verùm Ioannes Lincolniæ Comes eius è filio Ioanne nepos huius familiæ fœlicitatem funditùs quodammodo euertit. Dum enim res nouas contrà Henricum septimum molitur, proscriptus omnibus honoribus & his possessionibus excidit, quæ in patrimonium Regium transcriptæ, statimque ille in prælio occubuit. Hinc magno circumducto ambitu Tamisis ipse ferè reflectitur, Centuriam de **Henley** amplexus collibus

Benson. Ewelme.

Ancalites. surgentem, & syluis densiorem, quam ANCALITES tenuisse, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, suspicantur nonnulli. In hac sunt **Greies Rotherfield** ædes quas quondam Walterus Grey Archiepiscopus Eboracensis Guilielmo Grey nepoti dono dedit, cuius hæreditas per Baronem de *Deincourt* ad Louellos deuoluta fuit. Nunc Francisci Knowlles equitis clarissimi, & Aulæ Regiæ Thesaurarij est habitatio. Iuxtà *Henley*, olim *Hanley*, ad Tamisim in ipso Comitatuum confinio se ostendit, cuius incolæ maximam partem nauicularij subuehendo Londinum ligno, & distrahendo frumento quæstum præcipuum faciunt; nec antiquiora commemorat, quàm quòd Molinios Dominos olim habuit, à quibus per Hungerfordos qui duarum Nundinarum ius oppido ab Henrico VI. impetrarunt, ad illustrissimam Hastingorum familiam hæreditariò deuenit. Quà verò Tamisis sub hoc nunc sublicio ponte coninngitur, olim saxeum fuisse arcuato opere ferunt. An verò hîc fuerit pons ille per quem Dio meminit Romanos transisse, cùm Britannos hoc tractu insequerentur, qui inferiùs flumen tranauissent, non facilè quis dixerit.

Grey de Rotherfield.

Henley.

Xiphilinus.

Ab **Henley** colles *Chilternici* perpetuo dorso in Aquilonem procurrunt, & Oxonienſem hunc agrum à Buchinganienſi disterminant, ad quorum radices plura subsunt oppidula, inter quæ notissima sunt *Watlington* mercatus tenuis, olim Rob. D'oily & *Shirburne* quondam Quatremanorum castellulum, nunc verò *Chamberlanorum* sedes, qui è Tankeruillæ Comitum familia oriundi, cùm Camerarij Normanniæ essent, prisco illo nomine *Tankervillorum* obliterato, *Chamberlani*, id est, *Camerarij*, ex munere quod obierunt, nominari cœperunt.

Shirburne.

Comites Oxoniæ. Oxonienſis Comitatus titulus (vt illos Saxones taceam) à Matilde Augusta Anglorum Domina Alberico de *Vere* primùm collatus, in eius posteris masculis ita perpetua serie effloruit, vt iam Edwardus multis nominibus nobilissimus ab eo sit Comes decimus septimus, & inter Angliæ Comites Verorum familia (vt Ciceronis verbo vtar) fundatissima, & antiquissima habeatur.

Ecclesias parochiales 280. complectitur, hic ager.

CATTI-

CATTIEVCHLANI.

Omnis ad Ortum contermini sunt, quos Ptolemæus pro exemplarium varietate CATTIEVCHLANOS, CATTIDVDANOS, CATHICLVDANOS, *& Dio* CATTVELLANOS *vocat. Ex his quod fuerit verissimum nomen haud facilè dixerim. Liceat tamen quæso, opinionem, quæ iamdiu animum mihi gravidum hac de re fuerit, quasi abortu hîc effundere. Ego hos olim* CASSIOS *fuisse dictos existimaui, ab his Cassijs eorum principem Cassiuellaunum, siue Cassibellinum denominatum, & à Cassiuellauni nomine hunc ipsum populum Cattuellanos & Cattieuchlanos à Græcis appellatum. Cassij enim inter Britanniæ gentes à Cæsare memorantur, quos certo certius est his in locis consedisse, & à quorum nomine regiuncula in hoc tractu non minima* Caithow *etiamnùm appellatur. Cùm autem Cassiuellaunus huic tractui cum imperio præfuerit, vt ex Cæsare videre est, & in eius nomine Cassiorum appellatio planissimè se prodat: satis probabile videatur, Cassiuellaunum sic dictum, quasi Cassiorum principem. Id ni esset, cur hunc Cassiuellaunum vocârit Dio* Suellan *pro* Vellan, *& Nennius Britannus non Cassibellinum, sed Bellinum, quasi illud esset proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec* Cassi. *vnum videatur si principes olim à sua gente nomina sortiti fuerint. Catti in Germania suum Cattimarum, Teutones suum Teutomarum & Teutobochum, Daci Decebalum, Gotti Gottiscuem habuêrunt. Et quid impedit quò minùs nostri Cassij suum Cassibellinum haberent?* Bellin. *Cùm Bellinus protritum fuerit in hac insula nomen, & nonnulli putârint Cinobellinum nostrum qui inter Iceuos regnauit, quasi Iceuorum Bellinum fuisse nuncupatum. Ab hoc igitur Cassiuellauno si Græci scriptores* Cattwellanos, Cattieuchlanos, *&c. non deterserint, ego in hac re me omninò cæcutire fatear.*

Vnde autem Cassiorum nomen hic populus induerit, mihi compertum

tum non est, nisi fortè à virtute bellica. Seruius enim Honoratus virum bello strennos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua vsi erant) Gessos *dictos prodit, vnde* Cethilon *Britannicum dictionem bellicorum semen interpretatur Nennius. Bellica autem laude hos floruisse manifestum est, continentia enim ante Cæsaris aduentum cum vicinis bella gesserant, Dobunorum partem in suam potestatem redegerant: Britannicorũ principem bello contra Cæsarem vniuersũ eum præfecerant, longè etiam latéq; imperium & nomen protulerant. Vaformi etenim Cassiorum, siue Cattieuchlanorum appellatione inserui erant, qui nunc tres agros siue Comitatus occupant: scilicet* Buckinghamshire, Bedfordshire, *&* Hertfordshire, *de quibus iam erimus, sed paucis dicamus.*

Dio.

Buckinghamshire.

BUckinghamshire, cùm fagis sit passim feracissimus, quas Saxones Bucken vocant, à fagis primarium oppidum Buckingham, & indè totus ager denominatus videatur. Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatur, & apud nos oppidum in Norfolcia *Buckenham* dictum, fagis circumsitũ esse accepimus. Hic ager minori latitudine conclusus à Tamisi ad Septentriones longitudine sua procurrit. A meridie Bercheriam Tamisi secludam, ab occasu agrum Oxonienſem, à Septentrione Northantonenſem, ab ortu primùm Bedfordienſem: indè Hertfordenſem, & posteà Mediosaxones prospicit. Solo est passim vberi, incolis refertissima qui rei pecuariæ inprimis operam nauant. In duas partes diuiditur, quarum altera ad meridiem montana, seu potiùs collina *Chilterne*, Saxonicè Cylternepn, altera huic subiecta ad Septentriones *The Vale*, id est, *Vallis*, dicitur.

Chiltern.

Chiltern quam à gelido situ sic dictam existimant nonnulli, tota collibus ex argillacea creta albicantibus surgit, fagea luco & syluis vestita, arboribúsque olim planè inuia, donec Leofstanus Abbas S. Albani succideret, eò quòd latronibus esset perfugium. In hac quà collium radicibus Tamisis flexuoso meatu allabitur, Marlow sedet, non contemnendum oppidulum, nomine à creta Marle vulgò dicta sumpto, qua dispersa per arua sic

lassatis

laſſatis glebis vitam inter hos colles impertiunt, vt poſt annum agricolæ imperium nunquam recuſent, ſed cumulatiore menſura quod accipiunt, reddant. Prope hoc in Tamiſim æditur fluuiolus per iacentia loca ſibi iter aperiens, & quà flectitur, High Wickham vel rectiùs *Wicombe*, oppidum ſibi impoſitum habet, & inde forſitan nominatum, cùm Germani Saxones fluminis & maris flexum Wick vocent, plurimaque inde nominata loca in Britannia occurrunt. Hoc amplitudine ſua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro oppidis adæquandum; in eo verò quòd Maiorem pro ſummo magiſtratu habeat, pleriſque meritò anteponendum. Sub ingreſſum Normannorum Wigodus de *Wallengfordia* Dominus erat tùm *Burgi de Wicombe, tùm villæ forinſecæ* (ex Inquiſitione antiqua loquor) poſt cuius mortem Rex Henricus primus hanc regio patrimonio adſcripſit. Ioannes autem Rex tandem *villam forinſecam* diuiſit inter Robertum de *Veteri Ponte*, & Alanum *Baſſet*. Wichcombiæ ad Boreã æditiſſimus huius regionis locus eminet, vnde Pen Britannicum nomen etiamnum retinet. Caput enim & eminentia illis *Pen* dicitur, vnde Alpes Penninæ, & Apenninum, & plures apud nos mõtes nomen inuenerunt. Huic vicina eſt *Bradenham* ſitu percommodo & ſalubri, quæ iam habitatio eſt primaria Baronum de *Windeſor* (de quibus in *Barkſhire* iam diximus) ex quo patrum memoria Guilielmus Dominus *Windſor* hîc ſedem ſibi conſtituerit. Admiſſo illo fluuiolo Tamiſis prouoluitur per Ætonam bonarum literarum plantario celebrem, quod poſuit, vt iam antè dixi, optimus ille & pientiſſimus Princeps Henricus ſextus. Demum Tamiſim influit *Colnus* qui Buchinghamienſes & Mediosaxones hîc intermeat, *Colbroke* denominat, quos PONTES fuiſſe quorum meminit Antoninus, vtrinque diſtantia à *Gallena & Londino teſtatur. Nec vſpiam alius eſt locus qua via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptiùs conueniat. Colne enim hîc in quatuor alueos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem coniunguntur, à quibus nomen factum ipſa nominis notio edocet, vti à pontibus *Gephyra* Boëtiæ, & *Pontes* Galliæ, vndè *Ponthieu* Comitatus nominantur. Qui comitatus (vt obitèr adnotem) regibus Angliæ iure Æleonoræ Edwardi primi vxoris obuenit, quæ materno iure ex aſſe eiuſdem hæres fuerat. His diuortijs Colne amœnas inſulas circumfundit, in quas Dani anno Chriſti 894. ſe fuga recepêrunt, cùm Alfredus illis inſtaret, locíque ingenio ſe tutati ſunt, donec

Wickham.

Pen.

Bradenham.

Vide in Barkſhire.

Colbroke.

Pontes.

*Wallengford.

Comitatus Pontiui.

894

donec Anglus rei frumentariæ inopia coactus obsidionem reliquerit. *Eure*, siue *Euer* viculus ad hæc diuortia conspicitur, quem cùm Rex Ioannes Ioanni *filio Roberti* Domino de *Clauering* dedisset, iuniores eius filij è loco nomen sibi assumpserunt Hugo scilicet vnde Barones de *Eure*, & Robertus à quo familia de *Eure* in *Axholme* est propagata. *Colne* iste alium riuulum superius ab occasu infusum secum defert, ad quem primùm *Missenden* vbi cœnobium quod *D'eilios* fundatores agnouit, & inde in conualle **Amersham**, Saxonicè Azmunderham vidimus, quæ nec structura, nec frequentia, sed domino suo Francisco Russellio Bedfordiæ Comite superbiuit, viro ea naturæ facilitate, & pietate, vt nunquam ita magnificè quicquid in eius dicam laudem, quin id hominis virtus longè superârit. Verùm Comitum Bedfordiæ sedes præcipua *Cheyneis* dicitur, quæ magis est ad ortum, vbi & Ioannes primus ex hac familia Comes, & Franciscus ille eius filius contumulantur.

Euer.

Barones de Euers vulgò.

*

I. Rossus. Amersham.

Cheneys.

Vix tertium hinc ad Septentriones milliare emensi fuimus, cùm ad Chilternicorum collium dorsum peruenimus, quod totam regionem ab occasu brumali in ortum æstiuum transuersam intersecat per multos viculos, inter quos nominatissima est *Hamden*, quæ antiquæ & numerosæ hoc in tractu familiæ nomen fecit. In ipso verò collium ad ortum angulo accliuem finum **Allheridge** secessus regius occupat, vbi Edmundus Cornubiæ Comes Richardi Romanorum Regis filius cœnobium noui instituti religiosis, *Bonos homines* vocant, excitauit. Qui, vt author est Polydorus, Diui Augustini ordinem sequebantur, vestitúmque cæruleum induebant. Ex hoc collium dorso longè latéque patet prospectus in subiectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota ferè campestris est, solo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabulosis pratis innumeros ouium greges pascit, quarum mollia, & tenuissima vellera ab Asiaticis vsque gentibus expetuntur. Sed syluis nuda nisi ad occiduum latus, vbi prater alias *Bernewood*, circa quam anno à Christo nato 914. Danorum furor impotentiùs sæuit, túmque fortè concidit Burgus ille antiquus, vt Romani numini inuenti testantur, qui postea regia erat villa Edwardi Confessoris. Nunc autem pagus est rusticus, & pro **Burihill, Bill** contractiùs appellant. In hac valle licet oppidis & pagis sit confertissima, perpauca tamen sunt quæ referre conuenit, eáque aut ad Tamam, aut ad Vsam.

Afsheridge. 1260

The Vale.

Ouer.

Brill.

Non procul à Tama qui meridionalem vallis partem irrigat, surgente

surgente colliculo insidet emporiolum amplum, satis frequens, multiplici & amœnissima pratorum & pascuorum viriditate incinctum, vulgò Ailesbury, vnde vallis vniuersa *The vale of Aylesbury* nominatur. Saxones Aeglesburge dixérunt, cùm Cuthwulfus Saxo illud ad annum salutis 572. expugnaret: nomen enim Britannicum, quo priùs innotuit, æuo disperijt. Eadithâ alumnâ suâ inprimis olim illustre fuit, quæ cùm à Frewaldo patre impetrauerat, vt hoc oppidum sibi in dotem diceret, mundo, maritoque à sacrificulis persuasâ, statim valedixit, & suscepto velo, sanctitatis opinione, in illo feracissimo Sanctorum sæculo, ad miracula vsque, cum Eadburga sorore claruit, è cuius nomine inter colles viculus est qui *Edburton* adhuc appellatur. Guilielmi primi temporibus *Manerium* erat *regium*; Et nonnullæ hîc terræ *virgatæ* à Rege donabantur ea lege vt possessor (obseruate delicatuli) *literitium*, id est *stramen, si Rex eò veniret, ad Regis lectum inueniret*. Regnante Edwardo primo Equites quidam de *Aylesbury* dicti qui crucem argenteam in clypeo cyaneo pro insignibus gestabant, Domini fuisse perhibentur, qui ex nuptijs cum hærede Cahaignorum (hi olim Domini de *Midleton Cahaignes*) opimam adierunt hæreditatem, quæ tandem per vxores ad Chaworthos, siue de *Cadurcis*, & Staffordos deuenit. Nunc autem maxima celebritas est è re pecuaria, Baldwinóque Iusticiario plurimum debet, qui non solùm publicis ædificijs ornauit, sed etiam viam pulcherrimam quà iter impeditius erat, per tria plùs minùs milliaria munuit. Hîc circumquáque sunt ouium greges velleribus onusti maximo numero, magno dominorum emolumento lætissimè pascúntur, præcipuè ad *Querendon* Henrici Lee Georgiani ordinis equitis longè clarissimi, *Eythorp* olim Dinhamorum, nunc Equestris familiæ Dormerorum, & *Winchindon* Godwinorum, &c. Inferiùs ad Tamam nihil aliud memorandum occurrit, nisi *Cheardesley* (quod multi putant,) sit locus qui Saxonicè *Cerdick-flega* dictus fuerit à Cerdicio Saxone, qui grauissimo prælio ibi cum Britannis concertauit. Cui vicinum est *Credendon*, nunc *Crendon*, quod caput fuit *honoris de Giffard*, sic enim latifundia quæ obtigerunt Gualtero Giffard in expugnatione Angliæ dicebãtur. Eius successor factus est Comes Buckinghamiæ, atq; vt creditur *Notesley* monasterium construxit, cognatúsq; verò illius Hugo de *Bolebec* à quo Comites Oxoniæ sũt orti, de illo nõ paruas hîc tenuit possessiones. Castríq; de *Bolebec* ruinę in parochia de *Whitchurch* in proximo cernuntur.

Aylesbury.

Quarendon.

Crendon.

Notesley.

Vicecomites Bolebec.

Vſa fluuius, ſiue Iſis ſecundus, qui ſeptẽtrionalem agri partem lentus pererrat, ſiniſtra ripa primùm **Buckingham** totius Conuentus caput ſuſtinet, quod, vt habet Marianus, vallo & turribus vtráque ripa anno 915. Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communiuit. Nec magni nominis primis Normannorum temporibus videatur, cum regnante Edwardo Confeſſore, *ſe* (vt eſt in Guilielmi Normanni libro) *pro vna tantùm hida defenderit, & viginti ſex Burgenſes* habuerit. Oppidum verò magna molarum opportunitate incingit fl. niſi à Septentrione, Caſtrum in medio aggeſtis molibus nullis ferè iam reliquijs quaſi interdiuidit, ſitu ſubſidet depreſſiori, maior pars oppidi ad Septentrionem in qua eſt domus ciuica, pars altera ad meridiem minor, in qua cernitur Eccleſia nec illa antiqua, in quo feretrum fuit Sancti Rumaldi qui natus in *Kings Sutton* viculo vicino, inter diuos à maioribus relatus.

Buckingham.

* defenderit, & viginti ſex Burgenſes

Inde **Stony Stratford, Dulney, Tirringham** quod & nomen & ſedem clariſſimæ familiæ dedit, & **Newport Panell**, à Fulcodio Paganello eius Domino denominatum, & ab eo ad Baronnes Somerios de *Dudley* qui ſuum hîc caſtrũ habuerunt, deuolutum, eidem flumini incumbunt, magiſque ad ortum à flumine iuxta nemora ſuas ædes bellicoſa familia Baronum *Grey* de *Wilton* habet, quas *Waddon* vocitant, qui Manerium vicinum Æſus dictum tenuerunt *per ſeruitium cuſtodiendi vnum Gerfalconem Domini Regis*, vnde illa Greiorum familia Falconem pro ſymbolo vſurpat. *Waddon* autem olim poſſeſſio erat Giffordorum qui hæreditarij erãt cuſtodes *Chaceæ de Waddon* ſub Comite Vltoniæ, & ab illis ad Pigottos deuenit qui abalienârunt. Parumque hinc abeſt *Saulden* vbi ædes ſibi & ſuis extruxit I. Forteſcue Eques clariſſimus, iuxtà ac eruditiſſimus qui ob prudentiã Scaccarij Cancellarius, & R. ELIZABETHAE à ſecretioribus conſilijs.

* Inquiſ.

Stony Stratford.

Sed inter hæc celeberrimum eſt **Stony Stratford**, à ſtrata publica ſic dictum, diuerſorijs nitidum, & ſaxeo ponte ſuperbum, quo flumen continetur violentiùs in agros irruere ſolitum, cùm hybernis aquis excitatur: vnde longiùs ab eius ripa poſitum oppidum. Ad hoc ſi ISANNAVARIAM, quam Antoninus nominat fuiſſe coniectarem: coniecturæ, præter diſtantiæ rationem, ſubluentis fluminis nomen *Iſan*, Saxonicè Vſan, adſtipularetur, & *Iſannauaria*, vt videtur, idem ſonat, quod *Iſani traiectus*, vt *Durnouaria* aquæ traiectus, vnde etiam fortaſſe Britanni & nos huiuſmodi traiectus *Ferie* hodiè vocamus: eadémque ſignificatione

Iſannauaria.

Varia.

ne ad alteram ripam *Passham* est viculus à traijciendo denominatus, quem potiùs Isannauariam crediderim, cùm sit multò vetustior, Romanis etiam temporibus floruisse via Consularis Romanorum quæ suo aggere hîc conspicua docet. Nec Saxonico sæculo iacuisse videtur; cùm Edwardo senior ibi subinde agitaret. Verùm cùm vel belli, vel æui iniuria cecidisset, Stony Stratford extructo ponte surrexisse opinamur. Passham.

Hæc antiquiora sunt Buchinghamiensis agri loca, qui etiam à suis Ducibus & Comitibus illustratur. Comites verò habuit; Gualterum *Giffard* à Guilielmo Rufo, vel Henrico eius fratre eo honore affectum, cuius patrem natum ex Osberno de *Bolebec* aliqui scribunt primum fuisse Buchingamiæ Comitem. Longo pòst tempore Thomam de *Woodstock* Edwardi III. filium, per cuius filiam Annam ille honor ad Humfredum Staffordum deuolutus, qui Buchinghamiæ Dux ab Henrico VI. creatus, eundem Henrico ex Humfredo filio nepoti, & Edwardo eiusdem Henrici filio reliquit: quibus capite mulctatis, ita huius familiæ dignitas attenuata defloruit, vt hodie eorum posteri sint tantùm Barones de *Stafford*. *Comites Buckingamiæ.*

Recensentur in hac regione paræcia 185.

Bedfordshire.

BEdfordiensis ager, vulgò **Bedfordshire**, alter est è tribus Comitatibus quos Cattieuchlanos occupâsse diximus. Ab ortu Cantabrigiensi, ab austro Hertfordensi, ab occasu Buchinghamiensi, à septentrione, Northantonensi, & Huntingdonensi coniunctus, Vsâque interfluente in duas partes diuisus. Quà Septẽtriones spectat fertilior est, & nemorosa: altera ad meridiem, quæ multò maior, solo est tenuiori, sed non omnino ingrato; Hordeum enim plenum, album, & crassum affatim profundit. In medio syluis nonnihil densior, sed ad ortum magis siticulosa, & arboribus nuda.

Vse, vbi hunc agrum ingreditur, primùm *Turny* inuisit ædes Baronis Mordanti, qui hanc dignitatem Regi Henrico VIII. acceptam tulit. Ille enim Ioannem Mordant apum Lodouici qui nunc floret Baronem creauit; deinde Harlwood viculum olim *Harlesswood*. *Barones Mordaunt.*

Vide Hypodigma. pag. 153.

Harleswood præterlabitur, vbi anno salutis reparatæ 1399. paulò ante motus illos, & ciuiles turbas quibus Anglia diu diuulsa fuit,

Aquæ diuisæ. hic fluuius restitit, & cedentibus vtrinq; aquis, iter in ipso alueo per tria milliaria non sine admiratione peruiũ fuit. Posteà **Dull**, siue **Wodhill**, olim *Wabull*, subluit quæ suum etiam Baronem de *Wabull*, & castrũ quod nunc hæreditariò ad Chettwoodos deuenit habuit. Vnde non minùs tortuosus, quàm ipse Meander fertur per **Bletnetho**, vulgò **Bletso**, quæ sedes olim *Patesbulorum*,

Bletso. Barones St. Iohn. posteà *Bellocamporum*, nunc illustris familiæ de *S. Iohn* quæ olim sua virtute amplissimas in Wallia possessiones, & nostro tempore Sereniss. Elizabethæ gratiâ Baronum dignitatem consecuta est. Ad quos deuenit per Margaretam de *Beauchamp* hæredem, quæ primò nupta Oliuero de *S. Iohn* à quo hi Baronet stemma deducunt, & secundò Ioanni Duci Somersetti, cui peperit Margaretam Comitissam Richmondiæ fœminam nũquam

Bedford. satis laudatam, à qua regia Anglorum familia. Hinc Bedfordiam, Saxonicè **Bedanforo** primarium oppidum vnde & regioni nomen, adproperat & ita dissecat, vt duo viderentur oppida, nisi ponte saxeo committerentur. Situs amœnitate, & sua vetustate, magis quàm elegantia aut amplitudine (licèt quinque ecclesias

Lactodorum. numeret) prædicandum. Britannico enim sæculo, LACTODORI nomine floruit, cuius non semel meminit in suo Itinerario Antoninus. Argumento est distantia, & testimonio Britannicum nomen. Legi etenim in antiquis scydis *Lisuridur, siue Lettidur*, nunc *Bedford*, & ipsius sanè vocabuli significatio huic suffragatur, vt enim *Letty* Britannis diuersoria publica sonat, & *Lettidur* diuersoria ad flumen, sic **Bedford** *lectos & diuersoria ad vadum* Anglis sonat, qui licèt oppidi appellationem immutârint, significationem tamen retinuêrunt, quod etiam alijs in locis factitârunt. Cuthwulfus Saxo circa salutis nostræ annum 572. sub hoc aperto Marte ita Britannos fregit, vt iam inde viribus impares plura sibi oppida dediderint. Nec Saxonibus neglectum fuisse videtur, cùm Offa potentissimus Merciorum Rex hic sibi (vti legimus in Florilego) sepulturam delegerit, cuius tumulum Vsa cùm incitatior & sublimior ferretur, eluuione abripuit. Danicis posteà bellis prostratum Edwardus Senior reparauit, vrbeculámq; ad australẽ ripam adiecit, quam **Biggleswade**, (vt optimum Houedeni exemplar habet) illa ætas vocauit. Tempore Regis Edwardi Confessoris, vt est in libro illo quem Rex Guilielmus primus scripsit cùm Angliæ lustrum conderet.

Pro

Prædimidio Hundredæ se defendebat in expeditione, & nauibus. Terra de hac villa nunquam fuit hydata. Grauiora deinde sub Normannis pertulit, cùm enim Paganus de *Bellocampo* tertius Baro de *Bedford* castrum construxisset, nullâ intestini belli coorta est tempestas quæ in illud, dum steterit, non intonuit. Stephanus, cùm violato iureiurando Angliæ regnum interciperet, primus ingenti cæde expugnauit, posteà cùm Barones arma in Ioannem Regem induissent, Guilielmus de *Bellocampo* eius dominus, & ex partium ducibus, illis in manum tradidit: sed vno & altero pòst anno, Falcasius de *Brent* obsedit, statímque à Baronibus deditione, & à Rege dono accepit. Ingratus tamen ille nouam belli molem denuò in Henricum III. excitauit, dirutis sacris ædibus castrum firmauit, & vicinam regionem plurimis damnis affecit, quoad Rex obsideret, & post sexagessimum diem, victa rebellium pertinacia, & fugato Falcasio, hanc seditionis nutriculam captam solo adæquârit. Nec tamen Bedfordiæ aliud magis est visendum quàm huius vestigia ad orientale oppidi latus flumini impendentia.

Bedfordiæ vtrinque subfuerunt elegantissima cœnobiola, ab Austro *Helenstow*, nunc *Elstow* Helenæ Constantini Magni matri, & virginibus sacris à Iuditha Waltheofi Comitis Huntingdoniæ vxore consecratum: ab ortu **Newenham**, quod à fano Sancti Pauli intra Bedfordiam, Roisia Pagani de *Bellocampo* vxor transtulit.

Non longum iter ab hoc confecit *Vsa*, & cùm vestigia diruti castri apud *Eaton* quæ caput fuit Baroniæ *T. de Bello-campo* inuiserit, Bedfordiensibus valedicit. A meridie verò tamen priùs anonymo * amniculo augetur, ad cuius confluxum **Tempsford** Danorum statiuis, & castro notum, quod tunc construxerunt, cùm suis hybernis hanc regionem premerent, & propugnaculum Britannicum (vti creditur) euerterent, cuius locus nunc **Chesterfield** & **Salndy** dictus Rom. numismata vetustatis suæ signa sæpè exhibet. Nec dubito è situ, quin hæc fuerint SALENAE illæ quas Cattieuchlanis adscribit Ptolemæus, si *Salndy* sit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt. *Potton* Mercatulum omitto, cùm nihil de illo occurrit quàm quòd *I. Kingston* Thomæ Comiti Lancastrensi olim cum terris adiunctis dono contulerit. Neç est cur pluribus memorem quæ ad hunc amniculum assident, videlicet *Chicksand* vbi Paganus de *Bellocampo* monasteriolum extruxit, *Shelford* mercatum, *Bigleswade* equorum

Æton.

* Iuell nonnullis dicitur.

Salma.

Potton.

rum nundinis, & ponte lapideo celebratum. Vnde parùm abest *Stratton* sedes quondam Baronum *Latimer*, posteà Erdbeiorum & ab illis Pigottorum.

Ampthill. Ad quintum milliare ab huius amniculi fontibus, in ipso ferè agri vmbilico, colli apponitur **Ampthill**, domus ampla, regia, & castri æmula, viuarijs vndique circumsita, à Barone de *Fanhope*, regnante Henrico VI. è Gallorum manubijs constructa, cuius bona cùm Edwardus IIII. publicasset, quòd à Lancastrensi familia steterat; & ipsum seu potiùs, vt inquit ipse Fanhopus, has ædes læsæ maiestatis egisset, protinus Edmundo Grey Domino de *Ruthin*, & posteà Cantij Comiti adiudicatæ fuerunt, à cuius nepote Richardo ad Henricum VIII. Regem deuenerũt, qui eas, vt loquuntur Cæsarei iuris periti, sacro patrimonio, vt nostri iurisprudentes, Coronæ adiunxit, & *Honorem de Ampthill* dixit.

* Magis ad austrum *Tuddington* conspicuas ædes ostendit quas H. Dominus Cheney nuper construxit, vbi etiam olim Paulinus Peuer aulicus, & Regis Henrici 3. dapifer *adificium adeò palatio, capella, thalamis & aliys domibus lapideis, & plumbo coopertis, pomeriis & viuarijs communiuit, vt intuentibus admirationem parturiret.* Haud longè hinc progressi iuxta *Hockley in the hole*, via lutosa itinerantibus adnodùm molesta, inter agros optimis fabis redolentes, quæ sua redolentia odoram illam canum vim non sine venatorum indignatione prorsus hebetant, albicantem collem

Matth. Paris pag. 1092.

Dunstable. ascendimus; statimq; *Dunstable* deuenimus, quod vetustum esse scioli affirmant, sed Henricum primum hîc oppidũ struxisse, ædesque Regias *Kingsbury* & coloniam ad latronum audaciam reprimendam, qui viam obsederant, collocasse, priuata historia monasterioli, quod ipse ad coloniæ suæ ornamentum fundauit, planè contestatur. Sed habe ipsa verba ex historiâ illa priuata licèt eius seculi barbariem redoleant. *Nota quòd area illa vbi via Watlinge & Ikeninge conueniunt, per Henr. Regem Anglie Seniorem primitùs * sartabatur ad malitiam cuiusdam famosissimi latronis Dun nomine & sociorum suorum refrenandam. Et ab ipso Dun dictus locus* **Dunstable** *vocabatur. Dominus Rex ibidem Burgum Dunstable condidit, fecitq; sibi iuxta illum locum regiam mansionem. Burgenses liberi erant per totum, sicut cateri Burgenses regni regis. Rex habuit in eadem villa nundinas & mercatum. Postea fundauit Ecclesiam, & authoritate Eugenij III. Papæ posuit ibi Canonicos Regulares, & dictos religiosos de toto Burgo feofauit per chartam & eis plurimas contulit libertates.* In ipso oppido crux visitur Angliæ,

* *Sylua succidebatur.*

Castiliæ,

Castiliæ, & Pontiui insignibus exornata, quam Edwardus primus in Æleonoræ coniugis memoriam, vt alias nonnullas posuit, quacúnque eius funus exequiali pompa Westmonasterium deduxit. In campis ad Austrum munitionem quandam castrorum quasi tumultuariam, rotunda forma sed perexiguam, Maidenbowre vocitant, ad ipsum Chilternicorum collium descensum vidimus. Aniles de virgine bellatrice eius incola fabellas, quas decantant vicini, ipsis relinquo.

Quod ad Dominos, Duces, & Comites spectat, primùm fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bello-Campo*, qui regibus Angliæ iure hæreditario erant Eleemosynarij. Quorum hæreditas cùm iam per filias in Mowbraiorum nomen, Wakorum, Pigottorum, Orberiorum, Boutetortorum, &c. dispertita fuisset, Edwardus III. Engelramum de *Couci* Suessionum in Gallia Comitem cui filiam elocârat, primum Bedfordiæ Comitem creauit. Posteà Henricus IIII. Bedfordiam in Ducatus titulum euexit, tréfq; Duces hâbuit, Ioannem Henrici IIII. filium tertium qui Franciæ Prorex Rothomagi sepultus est, Georgium puerulum Ioannis Marchionis Montisacuti filium, qui paucis diebus eo honore vsus erat, & Gasparem de *Hatfeld* Henrici VI. fratrem vterinum. Nostra verò memoria in Comitatum denuò recidit, cùm Ioannem Russellium Edwardus VI. eò honoris euexerit, quem Franciscus filius nobilissimum pietatis & humanitatis exemplũ, & bonis omnibus longè charissimus, sequutus est, qui nuper defunctus Edwardum qui maiorum virtutes vebitur è filio tertio Francisco nepotem, successorem reliquit.

Bedfordia Dux, Comites & Barones.

Habet hæc prouinciola paræcias 116.

Hertfordshire.

AGro Bedfordiensi à meridie adiacet **Hertfordshire**, quem tertium ex illis diximus, qui ad Cattieuchlanos spectarunt. Occidentale latus claudunt Buckinghamienses, australe Mediosaxones, orientale Saxones Orientales, & partim Cantabrigienses. Frumentarijs agris, pascuis, pratis, nemusculis, & limpidis riuulis felix: veterum verò oppidorum claritate etiam cum vicinis de palma

palma contendit, vix enim alius in Anglia Comitatus est qui plura vetustæ memoriæ oppida ostendat.

Roiston. *Chronica Dunstaplia.* * *Alijs vxor Richardi Domini de* Clara.

In ipso Septentrionali limite quà Cantabrigiensem Comitatum attingit, sedet **Roiston** oppidum notum sed non antiquum. A Normannicis enim temporibus emicuit. Roisia namq; mulier ea ætate celeberrima (* quam Norfolciæ Comitissam fuisse credunt nonnulli) Crucem ad viam regiam eò loci statuit, vnde *Crux Roisiæ* diu dicta fuerit, donec Eustachius de *More* cœnobiolum in honorem S. Thomæ adiunxerit: tunc enim diuersoria sunt extructa, & paulatim oppidum surrexit, quod pro *Crux Roisiæ*, **Roiston**, id est, *Roisia oppidum* appellatum, cui nundinas statis temporibus, & forum venale concessit Rex Richardus primus, quod nunc distrahendo Byni est celeberrimum.

Nucelles huic sunt confines, quibus tota dignitas ex suis incolis Baronibus de *Scales*, siue de *Scalarijs*, quorum scutum sanguineum sex conchilijs argenteis ornatum plurimis in locis vidimus. Baronum honore ab Edwardi primi temporibus successiuè floruerunt, tandem vnica filia enupta fuit Anthonio *Widuile* Comiti de *Riparijs* siue *Riuers*, quem virtutis gloria & sororis cum Rege Edwardo IIII. coniugium extulit, eumdémque inimicorum inuidia indignissimè oppressum ad supplicium depressit. Rex enim Richardus III. innocentem capite truncauit.

Barones de Scales.

Magiouinium. Aſhwell.

Inferiùs ad ortum MAGI-OVINIVM quod corruptè *Magiotum* & *Alagouinium* scribitur, ad XII. à Lactodoro milliare, in Antonini Itinerario sæpiùs memoratum occurrit, quod diu quæsitum nunc tandem ex verbi significatione me inuenisse, blandiente coniectura confido, si liceat vna immutata literula pro *Magi-ouinium Magio-ninium* legere. *Magi-ouinium* enim Britannicè sonat *fraxinetum*, vel *locus fraxinos alens*. *Magi* scilicet alere & *Onnen* fraxinos significat. E fraxinis igitur cùm hoc indagandum videatur, dicam, sed cum aliorum venia, fuisse quod hodie **Aſhwell**, id est, *fons inter fraxinos*. Vicus hic est rusticus, amplus, & ædificijs frequens, depressiori situ in septentrionali agri confinio locatus, Vt distantiam à Lactodoro in argumentum non arripiam, quæ vel sola in huiusmodi disquisitione fidem faciat, & hic optimè congruit: nominis significationi loci natura ita appositè respondet, vt dubitare vix patiatur. In ipso enim oppido celeberrima est fontium scaturigo è saxo abrupto, siue crepidine quæ proceris fraxinis vndique vmbrosa, vnde

tanta

tanta vis aquarum perennibus venis emanat, vt statim intra ripas collecta rotandæ molæ sufficiat, & quasi subitò in iustum flumen conualescat. Ex his fontibus & fraxinis, vt certum est Saxones nouum hoc nomen Ashwell indidisse: ita non dubitandum quin Britanni antiqui, qui teste Gilda, montes, fluuios, fontes, & lucos diuinis cumulârunt honoribus, ab eadem re, eodem sensu *Magiouinium* denominasse. Nec alia ad antiquitatem asserendam desiunt; vallum amplum quadrata forma adiunctum quod Romanis nummis sæpiùs effossis cuius fuerit opus ostendit, & in eo libro quo Angliæ lustrum ante quingentos annos Guilielmus primus condidit, disertis verbis *Burgi* nomine insignitur. Sed si nihil aliud hoc confirmaret, milliaria quæ inter Magiouinium & Durocobriuas interponit Antoninus, perspicuè demonstrarent.

Magis ad Austrum in agro culto & florenti *Wimondley* sedet, antiquum & celebre prædium, quod honoratissimo apud nos iure, (*Grand Sergeantie* Iurisperiti nostri vocant) tenetur, nimirum vt possessor Regibus Angliæ quo die inaugurantur primum ministret scyphũ, & sit quasi regius pocillator. Quem honorem ratione huius prædij primis Normannorum temporibus nobiles *Fitz-Tece* dicti gesserunt, à quibus per filiam ad Argentonios deuenit. Hi à Dauide de *Argentonio* Normanno viro militari qui sub Guilielmo primo meruit, & nomen & stemma duxerunt, & in huius rei memoriam tribus scyphis argẽteis in clypeo rubro pro insignibus iam diu vsi sunt. Verùm deficiente tandem prole masculâ Henrici sexti tempore, Elizabetha Argentonia quæ solidam hæreditatem creuit, Guilielmo Alingtono Equiti nupta amplissima hæredia cum hac dignitate attulit, à quo septimus est Ægidius Alingtonus huius familiæ hæres, adolescens moribus suauissimis, & indole verè generosa, qui, vt spero, generis claritatem nouo virtutum splendore illustrabit. *Wimondley.* *Grand sergeantie.* *Fitz Tece.* *Argentonij.* *Alingtonij.*

Sub hoc magis in Meridiem *Lea* fl. Saxonicè Lige an fontes habet, qui leni aquarum ductu primùm per Wheathamsted frumento, vnde nomen factum, feracem defertur, quem Ioannes de *Loco Frumentario* inde ortus & nominatus, vir sub Henrico VI. celeberrimus, eruditionis merito honestauit. Inde Bockett-hall equestris familiæ Brokettorum sedem & *Woodhall* habitationem Burlerorum, qui à Barone de *Wem* prognati nuptijs hæreditatem Gobionorum adierunt, præterfluens, Bishops Hatfield ferè accedit in decliui collis positum, in cuius superiori parte sunt Wheathamsted. Woodhall. Bishops Hatfield.

ædes

ædes nunc regiæ, quondam Episcoporum Elienſium quas I. Mortonus Episcopus Elienſis pulcherrimè instaurauit. Quadraginta enim hidas in hoc loco Rex Eadgarus ecclesiæ Elienſi donauit. Posteà *Hertfordiam* subluit, quam DVROCOBRIVAS esse illas vetustissimas nonnulli sunt qui opinantur: nec vetustatis fidei derogat situs & nomen. Distantia enim tam à *Maponio* quàm Verolamio cum Antonini numeris satis conuenit, & verum nomen est Herudford vt rectè Beda vocat, cùm de Synodo ibi anno. 670. celebrata agit. Vtique si Britannum consulas, quid sit *Durcob, aquam rubram* respondebit. Si ab Anglo quæras quid sit Herudford, statim vadi rubri significationem latere audies. Þe enim articulum esse Saxonicum credunt, pro quo *The* nunc vtimur, cùm plurali numero *Hem* pro *Them* sæpius legatur. *Brina* verò illud quod plurimis nominibus adiunctum est, *traiectum* vel *vadum* Britannis priscis & Gallis significasse existimo, cùm ad flumina solummodò reperiatur. In hac insula vna & altera fuit *Durobrina*, id est, *Aquæ traiectus*, in Gallia *Brina Isaræ*, nunc *Pontoise* vbi Isaram, *Brina-Odera*, vbi Oderam, *Samarobrina* (hoc enim verum est nomen) vbi Somam flu. olim traiecerunt: sunt tamen qui à ceruis deducunt, vt sonet *Cernorum vadum*, cuiq; verò suum liberum esto iudicium. Cæterùm oppidum hoc regis Guilielmi Conquæstoris tempore, vt in Censuali Angliæ libro legitur, *pro decem hidis se defendit, ibique fuerunt viginti sex Burgenses*. Nunc autem est infrequens, & ex eo maximè celebratum, quòd antiquum. Agro vtpote vniuerso nomen suum communicauit, & caput censetur Comitatus. Castrum habet ad Leæ fl. ripam ab Edwardo Seniore, vt creditur, constructum, primùm à Clarẽsi familia ad quam spectauit, adauctum. Rogerus enim de *Clare* circa Henrici secundi tempora, Herudfordiæ huius habitus erat Comes, & Robertus *Fitz-walter* qui ex eadem Clarensi familia, cùm Stephanus Angliæ castra sibi vndique raptaret, liberè ipsi Stephano (vt in M. Parisiensi legitur) huius castri custodiam ad se antiquo iure spectâsse affirmauit. Posteà patrimonio regio accreuit, & Rex Edwardus III. Ioanni Gandauensi filio, tunc Richmondiæ Comiti, qui posteà Lancastriæ Dux, hoc *castrum, villam, & Honorem de Hertford, concessit, vbi* (sic habent ipsa donationis verba) *iuxta status sui exigentiam hospitari, ac decenter morari posset.*

Hertford.

Brina, *quid prisci Galli & Britannis.*

Hinc *Lea* ad Ware statim prolabitur, ab obice ad sistendas aquas quas maiores nostri *Weare* & *Ware* dixerunt, nominata.

Lea fl.

Hæc

Hæc paulatim Herudfordiæ primùm plurima damna intulit, & posteà sua frequẽtia quasi obscuratit. Baronũ enim bello contra Ioannem Regem exardescente, hæc domino suo Barone de *Wake* confisa, viam Regiam ad se deflexit, cùm anteà viculus esset * nec curribus illàc transire liceret, extenta per pontem catena, cuius claues penes Herudfordiæ Balliuum erant. Inter hæc oppida quæ vix duobus milliaribus distant, duobus à Septentrione fluuiolis augetur *Lea*, Asserius *Mimerã* & *Benefician* vocat. *Benefician* esse ad quem *Benington* adsidet cõiectarim, vt *Mimeram* illum alium ad quem *Pukerich*, quod forum mercatorium & nundinas Regis Edwardi primi beneficio, & Guil. *Le Bland* opera habet, cui à tergo se offert *Munden Furnivall*, vel vt hoc nomine memoretur, quòd suum Dominum habuit Gerardum de *Furnivall* (à quo & nomen deportauit) filium natu minorem Gerardi *Furnivall* de *Sheffeld*. Sed ad *Leam* fl. & *Waram* redeamus, quò Danos myoparonibus suis delatos, propugnaculum excitasse prodit ille Asserius, quod cùm Alfredus Rex expugnare non potuisset, tribus effossis canalibus ita *Lea* aquas diuertit, ne illi nauigia reducerent, vt iam inde accolis nulli penè vsui fuerit, donec iampridem restituto alueo, ad merces, annonam, &c. deuehenda factus sit commodior. A *Wara* non multùm progressus est, cùm riuulum (*Sture* vocant) ab Oriente in se recipiat, qui primùm per Bishops Stortford decurrit, exiguum oppidum exiguo castro ædition moli aggestæ in insula quondam munitum, quod Rex Guilielmus primus Episcopis Londinensibus donauit, vnde ab Episcopis denominatio facta. Inde *Hunsdonam* præteruehitur, quæ Baronis titulum honoratissimo Domino Henrico *Cary* Baroni de *Hunsdon* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs & cubiculis præbuit. Qui præterquam quòd è Regia Somersettensium Ducum familia fuerit oriundus, etiam D. ELIZABETHAE ex Maria Bolenia fuit consobrinus. Hoc riuulo sic admisso, Lea iam latior ad Tamisim properat, & quasi gratulabundus *Theobaldenses* ædes vulgò *Tibaulds*, salutat, quas si structuram spectes, ad omnem elegantiam, si hortos, & ambulacra lucis conuestita, ad omnem amœnitatem construxit Nestor noster Britannicus honoratissimus Baro Burghlæus summus Angliæ Thesaurarius, cui hic fluuius se alueum restitutum debere libenter agnoscit.

Ware. * *Inspeximus Henric. VI.*

Furnivall.

Bishops Stortford. Castle of Waymore.

Baro Hunsdon.

Theobalds.

Sed ad vetustiora & interiora regrediamur. A *Durocobrinis* ad XII. milliare statuit Antoninus VEROLANIVM, vrbem

Verolamium. S.Albones.

eo tempore celeberrimam, Tacito VERVLAMIVM, Ptolemæo VROLANIVM. Hæc satis hodie nota iuxta fanum S. Albani in Centuria **Caithow** (quam CASSII quorum meminit Cæsar, vt diximus, procul dubiò tenuêrunt.) Saxonibus patlingacester tep à via Regia **Watlingstreat**, & peplamceaster tep à riuulo præterlabente quem *Werlam* aliqui dictum fuisse credunt. Nec dum vetustum illud nomen deposuit, **Werulam** enim vulgò dicitur, licèt præter mœnium rudera tessellata pauimenta & Romana numismata subinde effossa nihil supersit. Colli molliter ad ortum decliui appositа fuit, mœnibus obsepta firmissimis, vallo duplici & fossis profundis ad austrum, & ad ortum riuulo rigata qui olim in magnam paludem stagnauit, vnde coniectura fuit hoc Cassibellini fuisse oppidum syluis paludibúsque munitum, quod Cæsar expugnauit, nec enim alia in hoc tractu palus, quòd sciam extitit. Neronis ætate MVNICIPIVM censebatur, vnde in Nennij vrbium catalogo *Caer-Municip* dicitur, vt non dubium sit quin hoc illud fuerit CAER MVNICIPIVM quod Hub. Goltzius in veteri inscriptione reperit. Municipia autem erant oppida iure ciuium Romanorum donata, nomenque factum à munerib us capiendis, id est publicis in Repub. curationibus: habuerúntque quod ad ordines pertinet, Decuriones, Equites, & plebem, quod ad consilium publicum, Senatum & populum, quod ad magistratus & sacerdotes, duum-viros, trium-viros Iuricundo, Censores, Ædiles, Quæstores & Flamines. An tamen cum suffragio, vel sine suffragio hoc fuerit municipiũ non facilè quis dixerit. Municipium enim cum suffragio vocabant, cui capere honores licebat, vt illud alterum cui non licebat, sine suffragio. Sub eodem Nerone, cùm Bunduica Icenorum Regina acerrimo in Romanos odio bellum illis conflâsset funestissimum, à Britannis, vt habet Tacitus, erat excisum. Hinc scripsit Suetonius, *Accessit tantis ex principe malis clades Britannica, qua duo precipua oppida, magna ciuium Romanorum, sociorúmque cede direpta.* Resloruit nihilominùs, & ad summam celebritatem peruenit, nummósque antiquos hic, vt videtur, signatos vidimus cum inscriptione TASCIA, & altera parte VER. Quod eruditissimus venerandæ Antiquitatis indagator D. Da. Powelus sacræ Theolog. D. Tributum Verulamij interpretatur. *Tasc* enim, vt ille mihi author est, Tributum, *Tascia* Denarius Tributi, & *Tascyl* præcipuus Tributi collector, Britannicè sonat. Sed ipsum nummum cu etiam vide, quem & iam antà exhibuimus

Municipia.

In Thesauro Antiquit.

Verulam & Maldon.

Vide pag 69. & 76 Tasc quid significat.

Hos

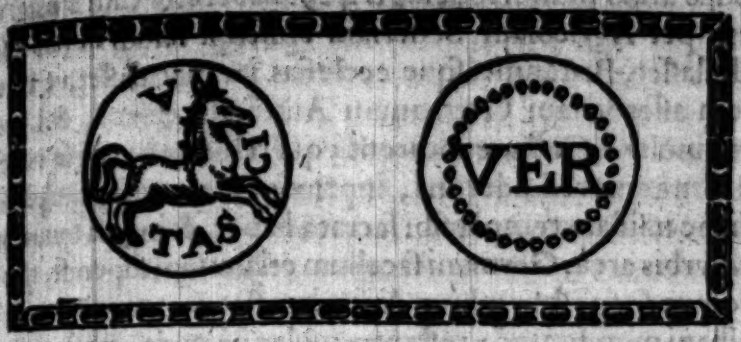

Hos aliqui ante Romanorum aduentum cusos esse volunt, sed non ego credulus illis. Alij nummos Tributarios fuisse existimant, qui in caput, & agros impositi quotannis à Romanis exigebantur, his non refragabor. Antequam enim Romani advenerint, Britannos pecuniam signasse vix credam. Memini tamen, quod de illis scribit Cæsar. *Vtuntur autem nummo aereo, aut annulis ferreis*, ad certam pondus examinatis, vbi antiqui libri *Lanceis ferreis* habent, pro quo substituunt Critici *Laminis ferreis*. Sed ad institutum se recipiat oratio. Eandem telam hîc retexere non est animus. Nulla autem re æquè celebre Verolamium erat, quàm quòd ciuem sanctitate & fide in Christum singulari protulerit Albanum, qui, cùm Diocletianus Christianam religionem exquisitis supplicijs ex hominum memoria delere moliretur, inuictâ animi constantia mortem pro Christo primus in Britannia oppetijt. Vnde Stephanus noster, & Britanniæ Protomartyr appellatur, Fortunatúsque Presbyter cecinit,

Britannorum nummi.

Alij annulis.

Albanus Martyr.

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Et Hericus Gallus, qui ante septingentos annos floruit, de eodem, & percussore eius non sine miraculo, excæcato.

Milia pœnarum Christi pro nomine passus,
Quem tandem rapuit capitis sententia casi.
Sed non lictori cessit res tuta superbo,
Vtque caput Sancto, cecidêrunt lumina seuo.

In vita S. Germani.

In huius opprobrium, & Christianorum terrorem, vt in antiquo eius Agone habetur, Verolamienses eius martyrium marmori inscripserunt, mœnibúsque inseruerunt: sed posteà cùm tyrannorum immanitatem Martyrum sanguis vicisset, Christiani ecclesiam mirandi, vt inquit Beda, operis in eius memoriam posuerunt, & tanta religionis opinio Verolamio accessit, vt hîc

Synodus anno mundi redempti 429. haberetur cùm Pelagiana hæresis per Agricolam Seueriani episcopi filium in hâc insula repullulasset, Britannicásque ecclesias ita maculasset, vt ad veritatem asserendam Germanum Antisiodorensem, & Lupum Tricassinum è Gallia euocarent; qui refutata hæresi se venerabiles Britannis reddiderunt, inprimis Germanus, qui plurima per hanc insulam templa sibi sacrata habet, & in ipsa humo prostratæ vrbis areâ, Germani sacellum etiamnum supereſt, quo loci ille pro suggestu verbum diuinum effatus erat, vt antiquæ fani Albani membranulæ testantur. Nec ita multò pòst in Saxonum potestatem deuenit, sed graui & diuturna obsidione Vther Britannus, cognomento *Pendragon* ob serpentinam prudentiam, recepit: quo sublato in eorum demùm manus recidit. Ex Gildæ enim verbis, Saxones suo tempore hanc vrbem tenuisse facilè colligitur, *Deus*, inquit, *clarissimas sanctorum lampades nobis accendit, quorum nunc corporum sepulturæ, & passionum loca, si non lugubri barbarorum diuortio quàm plurimæ ob scelera nostra ciuibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem diuinæ charitatis incuterent, Sanctum Albanum Verolamiensem, &c.* dicit. His bellis cùm Verolamium concidisset, Offa rex Merciorum potentissimus è regione eius, circa annum salutis 793. in loco quem **Holmehurst** dixerunt, monasterium amplissimum in Albani memoriam constituit, statímque oppidum vnà surrexit, quod ab eo, **S. Albans** vocant, possessionésque amplissimas assignauit, & priuilegia impetrauit amplissima, quæ è Florilego nostro attexam, vt profusam principis illius in ecclesiam liberalitatem intuearis. Sic igitur ille scribit. *Dedit Offa rex potentissimus protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ vigesimo fermè milliario à Verolamio distat, &* * **Vneslaw** *nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut vsque hodie scripta regis testantur, quæ in præfata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apostolica consuetudine, & redditu, qui* Romscot *dicitur, cùm neque rex, neque archiepiscopus, vel episcopus, abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ, abbas vel archidiaconus monachus sub ipso constitutus, ius pontificiale exercet: ita vt nulli archiepiscopo, vel episcopo, aut legato, nisi summo Pontifici subiectionem impendat. Hoc quoque sciendum est, quòd Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pontifici redditum statutum, id est,* * Romscot

* Winslow forte.

* id est, de singulis ædibus denarius.

de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorum protomartyris, eundem Romscot *ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpe dicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut à rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificialia ornamenta.* Verolamium etiam ipsum concessit, cuius paludem ingesta terra obstruxerunt monachi. Loco tamen *Fishpole* nomen etiamnum hîc in platea quadam oppidi remansit. Iuxta quam cùm nostrâ memoriâ anchoræ fuerint effossæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamisim aliquando hâc alueum egisse. *Anchoræ effossæ.*

Si quanta Romanorum numismatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatæ, quot vasa, quot columnæ marmoreæ, quot epistylia, quótque antiqui operis miracula hîc eruta fuerint, ex vulgi relatione percensere velim, omnem fidem superaret oratio. Ex antiqui tamen historici fide paucula accipe. *Ealredus Abbas, regnante Eadgaro, antiquas cryptas subterraneas Verolamij perscrutatus, euertit omnia, vias cum meatibus subterraneis solide per artificium arcuatis, quorum quidam subtus aquam qua quòdam maxima ex parte ciuitas fuit circumflua, diruit, & obturauit. Erant enim latibula latronum & meretricum. Fossata ciuitatis, & quasdam speluncas, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanauit. Tegulas verò integras, & lapides quos inuenit aptos ad edificia seponens, iuxta ripam asseres quernos cum clauis infixis pice nauali deliuitos inuenerunt, nec non naualia armamenta, vtpote anchoras rubigine semirosas & remos abieginos.* Paulò pòst. *Eadmerus successor, operi quod Ealdredus incepit, institit, fossoréque eius in mediâ vrbe antiquâ palatij fundamenta diruerunt, & in muri concauo tanquam in armariolo, in libros inciderunt asseribus quernis & sericis ligaminibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannica descriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cùm profundiora terræ aperuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas inuenerunt, vrceos item, amphoras fictili opere & tornatili compositas, vasa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamij reliquijs nouum Albano monasterium extruxit Eadmerus.* Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe si placet, ad Verolamij laudem pro Corollario Alexandri Nechami inde oriundi Hexastichon. *Circa annum Christi 960.*

Vrbs insignis erat Verolamia, plus operosa
Arti, natura debuit illa minus.

Pendragon Arthuri patris hæc obsessa laborum
Septennem sprevit cive superbo suo.
Hic est martyrij roseo decoratus honore
Albanus, civis, inclita Roma, tuus.

Et alibi, *Hic locus ætatis nostræ primordia novit*
Annos fœlices, lætitiaq; dies.
Hic locus ingenuus, pueriles imbuit annos
Artibus & nostræ laudis origo fuit.
Hic locus insignis, magnósq; creavit alumnos,
Fœlix eximio Martyre, gente, situ.
Militat hic Christo noctiq; diq; labori
Indulgens sancto religiosa cohors.

S. Albans. Hodiè Verolamio in agros conuerso, *Fanum S. Albani* ex eius ruinis eductum floret, oppidum elegans & amplum, templúmque Monasterij illius supereſt, magnitudine, elegantia, & vetustate suspiciendum, quod nunc in parochialem ædem conuersum, pulcherrimum habet ex ære solido Baptisterium, in quo regum Scotorum liberi sacra aqua ablui solebant. Quod è Scotici belli manubijs Richardus Leus Eques Cunicularіorum Præfectus cum hac inscriptione consecrauit.

Baptisterium è manubijs Scoticis.

CVM LÆTHIA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBVRGVS PRIMARIA APVD EOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGRARENT, RICHARDVS LEVS EQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO TANTI BENEFICII MEMOR NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT. VALE, ANNO DOMINI. M.D. XLIIII. ET ANNO REGNI HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed

Sed ad rem: vt hunc locum in religionis aram consecrauit vetustas, sic etiam Mars in belli aream statuisse videatur. Vt enim alia taceam, cùm Anglia sub familia Lancastrensi, & Eboracensi quasi exhausta vitalibus, bello domestico rueret, bis in ipso oppido inter partium duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. Primùm Richardus Dux Eboracensis graui clade Lancastrenses hîc affecit, capto Henr. VI. Rege, & melioris notæ plurimis interfectis. 1456 Quarto pòst anno Lancastrenses, duce Margareta Regina, secundo prælio vsi, Eboracenses hîc profligârunt, regemque in libertatem vindicârunt. Sed ad decimum hinc milliare ad austrum prope *Bernet* foro pecuario celebre in eadem caussa pugnatum est acerrimè conserto prælio ipso Paschatis die, & vario diu Marte quòd spississima nebula terris incubuit. 1471 Tandem verò fœliciter victoria Regi Edwardo quarto cessit: occiso Richardo Neuillo Comite Warwicensi, quem vt fortunæ indulgentia ferocem & regibus infestum fecit, ita mors Angliam longa bellorum ciuilium formidine liberauit.

Bernet.

Prælium Barnetense.

Paulò suprà *Flamsted* in colle cernitur, quam tempore Edw. Sancti Leofranus Abbas S. Albani dedit tribus militibus Turnoto, Waldefo & Thurmano, vt regionem vicinam contra latrones defenderent. Sed Guilielmus Conquestor illis eripuit deditque Rogero de *Todeneio*, siue *Tony* clarissimo Normanno, cuius fuit Baronia, sed per filiam ad Beauchampos Comites Warwicenses tandem translata fuit. Huic adiacet *Redborn* Amphibali Martyris Britanni sub Diocletiano reliquiis ibi repertis olim celebris vicus, notusque vicinis è riuulo dicto *Wemer*, quia nunquâ ebullit & insurgit sine præsagio difficultatis annonæ vel difficillimi temporis, vt vulgò creditur. Hanc *Redborn*, cùm *Aquam rubram*, vt apud Britannos *Dur-coh* significat DVR-COBRIVAS cuius Antoninus meminit suspicantur nonnulli, quamuis distantia reclamet. At illi contrà loca ex inscriptionibus antiquis, itinerum ductu, nominum ratione & similitudine, fluuijs, lacubus adiectis rectissimè conijci contendunt, quamuis itinerarij numeris non exactè respondeant, qui facillimè corrumpantur, & viarum compendia mutentur. De *Berkhamsted* castro olim munitissimo, colli subiecto ad VIII. à Verolamio in occasum milliaria, nihil est quod dicam, cùm à Normannis conditum fuerit, & nunc nihil aliud sit, quàm strages lapidum informis: nisi quòd sedes fuerit quondam familiæ *Filij Petri* qui Essexiæ erant Comites, & posteà bellicosi illius Edwardi cognomento *Nigri*,

Flamsted.

Tony.

Walsern.

Berkhamsted.

Principis longè clarissimi. Magis ad Austrum *Kings Langley* sedet domus olim Regia, in qua natus & inde denominatus Edmundus de *Langley* filius Regis Edw. 3. & Dux Eboracensis. Sed quà Antoninus iter à Verolanio Londinum persequitur, SVLLONIACAS ab hoc duodecim, ab illo nouem milliaribus distantes interponit. Has diligentia qua potui maxima indagaui, verùm cùm à multis fide dignis acceperim ad eandem distantiam antiquæ vrbeculæ cadauer esse iuxta **Edgeworth**, in colle quem **Brokley hill** hodiè vocitant, vbi & nummi Romani, & alia vetustatis indicia effossa fuerint, nonne veritati & mihi illuderem, si Sulloniacas nostras nunc alibi indagarem. Nec moueor, cùm ad viam non sit, quæ hodie Londino Verolanium ducit. Certum enim est viam Romanam olim magis ad occasum per *Hamsted* duxisse, nec Antonino propositum fuerat compendiariam viam sequi, sed hinc inde loca celebriora percensere, quod qui in Antonino, & Geographis versatus est, facilè agnoscet.

Sulloniacæ.

Comites Hertfordiæ.

Comites habuit hic Hertfordensis ager, ex Clarensium familia, qui etiam Gloceſtriæ Comites. Richardus enim de *Clare*, qui anno 1262. obijt, disertè à Florilego Westmonasterienſi Gloceſtriæ & Hertfordiæ Comes appellatur, vbi hoc eius Epitaphium memorat.

Vide in Essexia & Gloceſtria.

Hic pudor Hippolyti, Paridis gena, sensus Vlyssis,
Æneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Patrum verò memoria Henricus VIII. Edwardum de *Sancto Mauro* siue *Seymour* Comitis Hertfordiæ titulo exornauit, qui etiam posteà Dux Somersetti. Illíque succeſſit in hoc Comitatu eius eodem nomine filius, vir longè honoratiſſimus, & bonarum literarum amator ſummus.

Parochias habet hic Comitatus 120.

TRINOBANTES.

Attienchlanis adiuncti erant, qui Cæsari TRINOBANTES, *Ptolemæo & Tacito* TRINOANTES, *in illis regionibus, quæ nunc mutato nomine* Middleſex, *&* Eſſex *vulgò appellantur. Vnde vetuſtum illud nomen, ne ariolari quidem ausim, niſi ſit è Britannica* Trenant, *quæ oppida in valle ſonat. In vallem enim ad Tamiſim hæc regio quaſi tota ſubſidet. Verùm huic coniecturæ meæ non adblandior. Qui tamen Galloniàm Scotiæ totam vallibus depreſſam inſedêrunt, Britannicè olim* Noantes *&* Nouantes *dicti fuerunt, & ad Rheni vallem Gallicè* Le Vault, *populus olim* Nantuates *appellati, & ſedem & nomen habuerunt: vt hæc coniectura æquè probabilis videatur, ac illa aliorum; qui Trinobantes, à Troia, quaſi* Troiam Nouam *ambitioſè deduxerunt. Sed valeant illi, & ſibi placeant. Hi Cæſaris ætate propè firmiſſima harum regionum ciuitas erat (Ciuitatem enim ſemper vocat ille populum eodem iure vtentem) regnumque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cùm à Caſſibellino interficeretur, Mandubratius eius filius fuga mortem vitans, ad Cæſarem in Galliam profectus, eiúſque fidem ſequutus, cum illo in Britanniam rediit. Quo tempore Trinobantes noſtri per legatos Cæſarem petierunt, vt Mandubratium ab iniuria Caſſibellini defenderet, atque illum in ciuitatem mitteret, qui præeſſet, imperiúmque obtineret: quod cùm factum, obſidibus* XL. *datis, ſe in eius fidem primi Britannorum permiſerunt. Mandubratius iſte, vt hoc obiter notem, Eutropio, Bedæ & recentioribus ſemper* Androgeus *dicitur. Vnde verò nata hæc nominis diuerſitas me planè latet, niſi verum ſit, quod à viro Britannicæ hiſtoriæ & linguæ bene perito accepi, ſcilicet hoc nomen Androgeus illi ob ſcelera, & proditionem impoſitum fuiſſe: ſceleris enim ſignificatio in eo ſe planiſſimè exhibet, & inter tres Britanniæ proditores in Triadum libro ſceleratiſſimus habetur, quòd Romanos in Britanniam primus vocârit, patriámque prodiderit. Poſt Mandubratium cùm iam ardenti ciuili bello, Britannia Romanis neglecta eſſet, & ſuis Regibus, & legibus relicta, Cunobillinum hac in parte*

Ciuitas quid apud Cæſarem.

Androgeus.

te regnum administrásse certum est, cuius nummos hic tibi exhibemus, quos & alios è suo antiquitatum thesauro Robertus Askue ciuis Londinensis, & antiquorum nummorum indagator studiosissimus nobis communicauit.

Admimus huius filius à patre pulsus cum exigua manu ad C. Caligulam trãsfugit, seq; dedidit: quod iuuenis imperatoris animum ita insolauit, vt quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romã literas miserit: monitis sepe latoribus vt non nisi in ade Martis, & frequente Senatu Consulibus traderent. Cunobillino defuncto, Aulus Plautius Claudij Imperatoris auspicijs hanc regionem adortus est. Togodumnum alterum Cunobellini filium interfecit, alterum nomine Catactatum deuicit, de quo etiam, vt est in Fastis Capitolinis, ouans triumphauit, tanto honore (authore Suetonio) vt Claudius illi in Capitolium eunti, & redeunti latus texerit: statimque ipse legionibus huc transuectis, in prouinciam paucis mensibus redegit. Iam inde à bellis conquieuerunt Trinobantes, nisi quod imperante Nerone occultis coniurationibus cum Icenis ad Romanorum iugum excutiendum conspirarint: verùm hanc seditionem multo cum Britannorum sanguine (vt habet Tacitus) citò restinxit Suetonius Paulinus. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cùm illum captiuum detinerent, hanc regionem cum alijs tradidit, vt author est Nennius, diúque suos Reges habuit, sed Cantiorum, vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus anno 603. Christo primus

Suetonius.

nomen

nomen dedit, & Suthredus vltimus ab Egberto deuictus anno 804. regnum occiduis Saxonibus reliquit. Sed hæc alibi fuſiùs: iam ipſas regiones videamus.

Midleſex.

MIdleſex à medijs Saxonibus nomen habet, quòd eius incolæ inter Saxones orientales, Occidentales, Auſtrales, & quos illa ætas Mercios dixit, intermedij fuerint. A Buchinghamienſibus Colno fluuiolo ad occaſum, ab Hertfordenſibus ad Septentrionem noto limite, ab Eſſexia ad ortum Lea flumine, à Surreia & Cantio ad Auſtrum Tamiſi diſterminatur. Anguſtioribus ſpatijs circumſcripta, quà longiſſima, xx. mill. quà arctiſſima XII. mill. patet. Summa cœli temperie & ſoli indulgentia, ædibus & vicis magnificis vndíque nitida, plurimáque ſunt vbíque memoranda. Ad *Colnum* flu. vbi primùm hunc agrum influit, vidimus *Breakeſpear* vetuſtas ædes olim nobilis familiæ eodem cognomine, è qua Hadrianus IIII. Pontifex Romanus fuit, ille inquam, cuius ſtapiam, cùm ex equo deſcenderet, tenuit Fredericus primus Romanorum Imperator; inde *Hareſeld*, olim *Hereſelle* Richardi filij Gilleberti tempore Guil. Conqueſtoris poſſeſſio, nunc ſedem Edm. Anderſoni Militis Communium placitorum Iuſticiarij ſummi. Magis ad Auſtrum *Vxbridge* recentius oppidum, diuerſorijs frequens in longum protenditur. Inferiùs eſt *Draiton* à Baronibus Pagettis inſtauratum, *Colham* quæ à Baronibus *Le-Strange* ad Derbiæ Comites deuenit, & *Stanwell* familiæ de *Windeſore* ab ipſo Normannorum ingreſſu ad patrum vſque memoriam habitatio. Nec magno hinc interuallo Tamiſim duplici oſtiolo *Colnus* illabitur. Ad quem, vt noſtræ ætatis Poëta luſit.

Breakſpeare.

Hadrianus 4. Papa.

Hareſeld.

Vxbridge.

Tot campos, ſyluas, tot regia tecta, tot hortos
Artifici dextra excultos, tot vidimus hortos,
Vt nunc Auſonio Tamiſis cum Tybride certet.

Stanes, Saxonicè Stana, in primo ſtatim ad Occaſum limine ſe offert, vbi ponte ſublicio Tamiſis coniungitur. Nomen verò accepit à ſaxo terminali quod olim hîc erectum erat ad deſignandam iuriſdictionem quam Ciuitas Londinum in flumine habet.

Stanes.

Iuxta.

Runingmead. Iuxta hoc ſaxum pratum eſt celeberrimum *Runingmead*, in quo proceres Angliæ conuenerunt frequentes anno 1215. ad exigendas libertates à Rege Ioanne, De quo in Connubio Tamæ & Iſis.

Subluit hîc pratum quod dixit Renimed Anglus
Quo ſedêre duces armis, annîſque verendi,
Regis Ioannis cuperent qui vertere ſceptrum,
Edwardi ſancti dum leges iuráque vellent
Principe contempto tenebroſo è carcere duci:
Hinc ſonuere tubæ pluſquam ciuilia bella,
Venit & hinc refugus noſtras Lodouicus in oras.

Pag. 258. Inde **Coway ſtakes** ad *Lalam*, præterit vbi Cæſarem Tamiſin tranſmiſiſſe diximus, Britanníque ripam, & vadum ſudibus, vnde nomen, præſtruxerunt. Hinc prolapſus *Harrow* monticulum huius agri æditiſſimum ſuſpicit, cui ad auſtrum eximia fœcuntate agri longo tractu ſubiacent, præſertim circa *Heſton* viculum, è cuius puriſſimo polline panes Regibus Angliæ in delicijs iam diu fuerunt. Poſteà **Hampton Court** allabitur Regiam, in veræ magnificentiæ admirationem à Thoma Wolſæo Cardinale ad opes oſtentandas extructam, cùm præ inſolentia ſui impotens eſſet, & ab Henrico octauo auctam & perfectam, quæ quinque peramplas areas cultiſſimis cinctas ædificijs opere admodùm ſpecioſo includit. De qua Lelandus.

Harrow hill.

Hampton Court.

Eſt locus inſolito rerum ſplendore ſuperbus,
Alluiturq; vagæ Tameſini fluminis vnda
Nomine ab antiquo iam tempore dictus Auona.
Hic Rex Henricus taleis Octauius ædes
Erexit, qualeis toto ſol aureus orbe
Non vidit.

* Et in Tamæ Iſiſque Connubio.

Alluit Hamptonam celebrem qua laxior vrbis
Mentitur formam ſpacijs; hanc condidit aulam
Purpureus pater ille grauis, grauis ille ſacerdos
Wolſæus, fortuna fauos cui felle repletos
Obtulit, heu tandem fortunæ dona dolores.

Magno iam flexu in Septentrionem curſum intendit fluuius per *Giſtlewoorth*, ſic enim olim vocabatur, quæ nunc *Thiſtlewoorth*, Vbi olim Richardi Regis Romanorum & Comitis Cornubiæ palatium quod ſeditioſi ciues Londinenſes incenderunt. *Sion* inde cernitur à ſanctiſſimo illo monte denominatus, quem Henricus v. cùm

Thiſtlewoorth.

Sion.

v. cùm monachos externos expulisset, Brigidianis virginibus construxit, tótque virgines, sacerdotes, & laicos fratres parietibus discretos constituit, quot Apostolorum, & discipulorum Christi numerum æquarent, quibus cùm satis superque redditum contulisset, lege cauit, vt illis contenti nihil amplius à quoquam acciperent: quicquid autem ex annuo prouentu superesset, pauperibus erogarent. Nunc verò in regium secessum est conuersus. **Brentford** huic contiguum est, cui *Brent* amniculus nomen fecit, ad quem 1016. Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos, quos à Londini obsidione gradum referre coëgerat, ita adortus est, vt effusis habenis fugam non sine magna cæde capesserent. Huc vsque à *Staines* quicquid viam publicam quæ per *Hounslow* ducit, & Tamisim interiacet *Foresta siue Warrena de Staines* dicta fuit, donec Henricus III. vt in eius charta legitur, *deforestauit & dewarrenauit*. **Fulham** Saxonicè Fullonham, i. *Volucrum domus*, inde cernitur, cui maximo honori sunt Londinensis Episcopi ædes suburbanæ. Et *Chelsey* à pulueino arenario in Tamisi flu. dictum magnificis ædificijs exornatum. Brentford. Chelsey quasi Shelfsey.

Verùm inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicíque imperij sedes, *Regúmque Angliæ Camera* tantùm inter omnes eminet, quantùm, vt ait ille, inter viburna cupressus. Tacito, Ptolemæo, & Antonino LONDINIVM, & LONGIDINIVM dicitur, Ammiano LVNDINVM, & AVGVSTA. Stephano in vrbibus Λονδῖνον, Cambrobritannis nostris *Lundayn*, Saxonibus priscis Londenceaster, Londenbyrig, Londenpyc, exteris *Londra*, & *Londres*, incolis **London**, fabulosis scriptoribus *Troiæ Noua*, *Dinas Belin*, id est, *vrbs Belini*, & *Caer Lud*, à Luddo Rege, quem & instaurasse, & denominasse volunt. Sed hęc nomina & origines, vnà cum Erasmi coniectura, qui à Lindo Rhodiorum deduxit, eorum admiratoribus libenter relinquimus. Ego verò, cùm Cæsar & Strabo authores sint, Britannos antiquos syluas, & nemora, quæ deiectis arboribus, obstruxerant, vrbes, siue oppida vocauisse, eósque eiusmodi nemora, Britannica lingua *Lhwn* appellari audiuerim: in eam penè concessi opinionem, vt Londinum inde dictum existimauerim, quasi Vrbs per excellentiam, vel vrbs nemorosa. Sin veritas in hoc me fugit, liceat mihi bona cum venia conijcere, nec quis me inconstantiæ hîc insimulet, quòd vnde celebritatem, inde & appellationem sit consequuta, à nauibus scilicet, quas Britanni Londinum. Britannorum oppida.

sua lingua *Lhong* vocant, ita vt Londinium sonet Nauale, vel Vrbs Nauium. Vrbem enim *Dinas*, vnde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc est quod alicubi LONGIDINIVM dicitur, & in Næniâ antiquissimi Bardi Britannici *Lhong-porth*, i. *nauium portus*, & hoc ipso vocabulo, Bononia Galliæ, quæ Ptolemæo *Gessoriacum Nauale*, in Britannico Glossario *Bolung long* vocatur. Vrbes enim plurimæ à nauibus nomina tulerunt, vti *Naupactus*, *Naustathmos*, *Nauplia*, *Naualia Augusti*, &c. Sed ex his nulla meliori iure Naualis nomen sibi assumere possit, quàm Londinium nostrum. Ab vtroque enim elemento vrbs est fœliciſſima, solo læto, & affluenti omnium rerum copia, cluo molliter surgenti, Tamisi adposita, qui placidissimus rerum in orbe nascentium mercator, statis horis Oceani æstibus superbus, alueo tuto, prærupto, & nauium quamlibet magnarum capacissimo, tantas orientis & Occidentis opes quotidiè inuehit, vt cum orbis Christiani Emporijs de secunda palma hodie contendat, stationémque præbeat nauibus cùm fidissimam, tùm pulcherrimam, syluam interlucatam dicas, tot nauium malis, velísque vndique obumbratur.

Dinas.

Quis primus fuerit conditor obduxit vetustas, & perpaucæ sanè sunt vrbes, quæ suos authores norunt, cùm è paruo sensim excreuerint. Verùm vti aliæ, ita hæc nostra, fabulosa origine Troianis se imputauit, Brutum illum Æneæ magni abnepotem conditorem credit. Quicunque autem condiderit, vitali genio constructam fuisse ipsius fortuna docuit, & antiquitate suspiciendam esse innuit Ammianus Marcellinus, qui suo tempore, ante annos nimirum mille & ducentos vetustum oppidum appellârit: & cum eo Cornelius Tacitus, qui Neronis tempore *copiâ negotiatorum, & commeatu maximè celebre* fuisse prodidit. Hoc solum, illo tempore eius gloriæ defuit, quod nec Municipij, nec Coloniæ nomine insigniretur. Nec certè in rem Romanorũ fuisset, si vrbs mercimonijs florens Coloniæ vel municipij iure frueretur, Præfecturam itaque, vt opinor, constituerunt. Sic enim vocabant oppida in quibus nundinæ agebantur, & ius dicebatur, ita tamen vt Magistratus suos non haberent, sed præfecti quotannis in ea mitterentur, qui ius dicerent, quod in publicis negotijs, nempe census, tributorum, vectigalium, militiæ &c. à Rom. Senatu peterent. Hinc est quòd Londinium Tacito, Panegyriste, & Marcellino oppidum solummodo vocetur. Quamuis autem non meliori fuerit conditione, fortunâ tamen (si qua alia) ampla,

Præfectura.

pla, opulenta, & secunda, perpetuo ferè tenore sub Romano, Saxonico, & Normannico imperio vsa est, vix vnquam magnis calamitatibus conflictata. Nerone imperante, cùm Britanni libertatem resumere, duce Bunduica, conspirassent, Londinenses neque fletu, neque lachrymis Suetonium Paulinum retinere potuerunt, quin adscitis in auxilium ciuibus, inde moueret, & vrbem nudam hosti relinqueret, qui statim paucos oppressit, quos vel imbellis sexus, vel fessa ætas, vel loci dulcedo detinuerat. Nec minorem à Francis cladem pertulisset, si non præstò fuisset diuinum ex improuiso auxilium. Cùm enim C. Alectus, C. Carausium Menapiæ ciuem dolo sustulisset, qui máris nostri inclementiâ, difficillimis Diocletiani in Oriente bellis, & Francis, sociisque naualibus audacissimis fretus, Britanniæ Batauiæque redditus interuerterat, Augustíque titulum (vt nummi eius hîc eruti demonstrant) sex annos gessisset: Alectum itidem iam tertio anno purpuram in Britannia vsurpantem M. Aur. Asclepiodatus prælio delesset, Franci illi qui pugnæ superfuerunt, Londinum conuolantes, iam iam vrbem prædaturi erant: nisi Tamisis, qui nunquam Londinensibus defuit, Romanos milites per errorem nebulosi maris à classe abiunctos peropportunè intulisset. Illi enim barbaros totâ vrbe confecérunt, & non solùm ciuibus in cæde hostium dederunt salutem, sed etiam in spectaculo voluptatem. Tunc concidisse produnt Annales nostri L. Gallum ad amniculum, qui vrbem ferè mediam interluebat, & ab eo *Nant-gall* Britannicè, **Walbrooke** Anglicè dictum, quod nomen manet in platea, sub qua cloacam esse subterraneam ad expurgandam sordium colluuiem accepimus, haud procul à saxo illo **London-stone**, quod *Milliarium* fuisse, cuiusmodi Romæ in foro erat, existimamus, cùm in media vrbe sit, quà in longum procurrit. Nec dum Londinum communitum fuisse credimus. Paulò pòst tamẽ Historiæ nostræ Constantinum Max. rogatu Helenæ matris primùm mœnibus è lapide structili, & latere Britannico obsepsisse tradunt, quæ suo ambitu tria plùs minùs milliaria colligunt: ita vt vrbem forma ferè quadratâ, sed non æquilatera includerent, cùm ab occasu in ortum longior sit, ab Austro ad Septentriones contractior. Horum mœnium pars quæ Tamisi prætendebatur perpetua fluminis alluuione penitus concidit, eius reliquias Henrici secundi tempore apparuisse scripsit, qui tunc vixit, Fitz-stephanus. Reliqua pars supereſt, ad Septentriones firmior, quæ non multos ante annos opera Iotcelini Prætoris instaurata repentinam

C. Carausius.
Panegyricus Constantio Cæs. dictus, & falsò Maximiano inscriptus.

Franci cæsi.

Londonstone.

Helenæ nummi sub mœnibus sæpè reperti.

Mœnia.

1477 pentinam quasi induit iuuentutem. Ad occasum verò, & ortum, licèt olim ex Iudæorum demolitis ædibus renouarint in suis bellis Barones, tota tamen sunt lacera, & fatiscentia. Londinenses enim, vti veteres illi Lacedæmonij, præmunitas vrbes, quasi muliercularum habitacula rident, vrbémque suam satis munitam credunt, quæ viris non saxis præcingitur. Patent hæc mœnia

Portæ. septem portis, præcipuis (minores verò sciens omitto) quæ nouatæ, noua etiam assumpserunt nomina. Ad occasum duæ sunt *Ludgate*, à Luddo Rege, siue *Fludgate*, Lelandi opinione, à fluuiolo subiecto, (vt porta Fluentana Romæ) quæ nunc à fundamentis instauratur, & *Newgate* omnium pulcherrima à nouitate, priùs *Chamberlaingate*, quæ publicus est carcer. Ad Septentriones quatuor, *Alderſgate* ab antiquitate, vel ab Aldricio Saxone, vt alijs placet, *Creplegate* à claudorum hospitio, *Moregate*, à palude adiuncta nunc in agrum conuersa, primùm à Francero

1586 Easterlings. Prętore, anno 1414. patefacta, *Bishopſgate* ab Episcopo, quam Germani Hanseaticæ societatis mercatores & instaurare, & difficilioribus temporibus propugnare ex pacto, vt accepimus tenebantur. Ad ortum vna sola est **Aldgate** à vetustate dicta, vel **Elbegate**, vt alij volunt. Ad Tamisim duas etiam portas præter illam ad pontem extitisse credunt, **Belingſgate**, nunc Cothon recipiendis nauibus, & *Dourgate*, id est, *Aquaria porta*, vulgò **Dowgate**.

Turris. Quà murus etiam ad flumen desinit, munimenta fuerunt firmissima, quorum alterum supereſt, vulgò *Turris Londinenſis*, Britannicè ab albedine *Bringwin*, *Tourgwin*. Arx sanè nobilissima, mœnibus lætè incincta, turribus excelsa, vallo latísque munita fossis, nobili etiam armamentario, & domibus aliquot ita instructa, vt oppidum æmuletur: meritóque putes duo illa castella, quæ ad hanc orientalem vrbis partem fuisse prodidit Fitzstephanus, in hanc vnam coaluisse. Ad occidentalem vrbis partem alterum extitit munimentum, quà **Flete** amniculus (vnde **Fletestréte**) nunc dispectus, olim nauiger (vt in Chartis Parlamentarijs legi) Tamisi confluit. Hanc arcem Palatinam Fitzstephanus dixit, incendióque haustam Gulielmo regnante prodit. E cuius ruinis tùm magna pars templi Paulini extructa, tùm in ipsius areâ cœnobium Fratribus Dominicanis (vnde **Blackfriers** locum nominamus) fundauit Robertus Kilwarby Archiepiscopus Cantuarienſis, vnde magnitudinem facilè coniectes. Extiterunt eo tamen loco Henrico secundo regnante,

duo

dus (vt author est in Otijs Imperialibus Gervasius Tilburiensis) *Pergama, muris & aggeribus constructa castra, quorum alterum Bainardi, alterum Baronum de Montfitchett ex iure est successionis.* Verùm nihil hodie ex ijs reliquum est, suspicantur tamen nonnulli ædes Penbrochianas horum fuisse particulam, quas **Bainards castell**, à nobili viro Bainardo Domino de *Dunmow* constructore appellamus, cuius successiones Fitzwalteri hæreditario iure erant ciuitatis Londini Antesignani. Lib. 3.

Nec munita solùm illo tempore fuit, sed etiam Flamine sublato, & Christiana religione sub optimo Imp. confirmata, Episcopus in eius locum substitutus. Secundo enim Concilio Arelatensi, quod anno salutis 326. sub Constantino celebratum erat, Londinensem Episcopum interfuisse constat, Subscripsit enim, vt videre est in Tomo primo Conciliorum, *Ex prouincia Britannie, ciuitate Londinensi Restitutus Episcopus*, quem cum successoribus ad S. Petri in *Cornehill* sedisse affirmant nonnulli. Episcopatus.

Inde verò ea dignitate floruit Londinum, vt AVGVSTA dici cœperit, eóque nomine sub Valentiniano innotuit, Ammianus enim Marcellinus libro XXVII. *tendensque ad Londinium vetus oppidum, quod Augustam posteritas appellauit.* Et libro XXVIII. *Ab Augusta profectus quam veteres appellauere Londinum:* vnde cùm à Constantini tempore officina monetaria in hac fuerit instituta, (legimus enim in eius nummis, quos in honorem Constantij patris signauit, & alijs, P. LON. S. id est, *Pecunia Londini signata,*) qui huic præfuit sub Comite sacrarum largitionum, in Notitiarum libro, *Præpositus Thesaurorum Augustensium in Britannia* vocatur. Hoc nomen AVGVSTA plenum summâ dignitate, plenum maiestate nomen, Conditores & restauratores vrbium cùm vrbes potentes, florentes & pollentes futuras auspicarent, aut optarent, auspicata nomina indiderunt. Sed inter auspicatissima nullum magnificentius, nullum auspicatius quam AVGVSTA. Augusti enim nomen optimus ille & maximus imperator Octauianus sibi non sine iudicio doctissimorum asciuit. *Augustus*, inquit Dio, *quasi hominis natura amplior cognominatus est.* Quæ enim honore dignissima ac sanctissima AVGVSTA dicuntur. Nec sine Romanorum Augustorum licentia summi honoris ergò hoc nomen habuit Londinum. Quam imponendi nominis licentiam concedendam annotat in illo versu Virgilius Londinum Augusta dicta. Officina Monetaria. Augusta nomen honorat issimum. Lib. 54.

Vrbem appellabant, permisso nomine, Aceſtam.

Sed vt hoc honoratissimum nomen deleuit dies, ita vetustissimum illud *Londinum* confirmauit. Dum hoc gauderet nomine parum abfuit, quin à prædonibus seditiosis vastaretur, sed Theodosius Theodosij Aug. pater, illos spoliis implicatos trucidauit, messámque, vt ait Marcellinus, anteà difficultatibus ciuitatem inuantis speciem lætissimus introijt. Indéque mouens Britanniam grauissimis malis obsitam sua virtute ita euoluit, vt illum Britannicum ducem, (teste Symmacho) statua equestri, inter prisca nomina consecrarint Romani. Non longo pòst tempore confecto Romanorum in Britannia imperio, publico insulæ fato in Saxonum potestatem deuenit: quomodo verò è scriptoribus non constat. Vortigernum captum, vt se redimeret, Hengisti Saxoni tradidisse opinor, cùm ad Orientales Saxones spectaret, quorum regionem Hengisto ea lege Vortigernum addixisse meminerunt scriptores. Quo tempore Ecclesia etiam grauissima quæque pertulit, pastores aut necati, aut fugati, greges abacti, opibúsque omnibus sacris & profanis contusis, Theonus vltimus è Britannis Londinensis Episcopus *Sanctorum reliquias*, vt inquit author meus, *ad memoriam, non ad superstitionem occultabat.* Quamuis autem eiusmodi fuerit ea Saxonum ætas, qua veriss imè Martem sua arma concussisse dicas, emporium nihilominùs fuit, teste Beda, *multorum populorum terra marique venientium.* Posteà autem cùm pacis benignior aura huic defatigatæ insulæ aspirasset, Saxonésque Christianæ religioni inserere cœpissent, rediuiuo splendor resloresceré incœpit. Ethelbertus enim Rex Cantij (sub quo Sebertus quasi beneficiarius hoc tractu regnauit) templum Diuo Paulo posuit, quod subindè restauratum in maximum & magnificentissimum excreuit redditibúsque opulentum, vbi dè præter Episcopum, Decanus, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, Archidiaconi quatuor, Præbendarij xxix, & alij aluntur. Orientalem huius templi partem, quæ recentior videtur, & operosa est, cryptoporticúmque habet pulchrammam, (quæ & ipsa est S. Fidei ædes sacra) ex ruinis arcis illius platinæ quam dixi, circa annum 1086. substruxit Mauritius Episcopus, cum anteà miserabili incendio absumpta fuisset. Occidentalis pars, vti transeptum, spatiosa est, sublimis columnis ingentibus, & concamerat ione è saxo pulcherrima conspicua. Quà verò hæ quatuor partes se decussant, ampla & excelsa surgit turris, cui imposita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanem altitudinem

Londinum in Saxonum potestate.

Reliquiæ ad memoriam occultatæ.

D. Pauli templum.

altitudinem ædita, (à terra enim pedes 534. in altitudinem ascendit,) quæ anno 1087. ignem cœlestem prouocauit, arsitque non sine magnó totius vrbis damno, sed restaurata, nuperrimè nobis pueris de cœlo iterum tacta deflagrauit, nec hactenus reædificata. Sed de constructione huius audi qui tunc vixit Guil. Malmesburiensem. *Mauritius regis cancellarius, quamuis in quibusdam minus prospere famæ, prædicabilis tamen efficaciæ, Magnanimitatis certè ipsius est indicium basilica beati Pauli, quam inchoauit Londoniæ, tanta est decoris magnificentia vt meritò inter præclara numeretur ædificia: Tanta cryptæ laxitas, tanta superioris ædis capacitas, vt cuilibet populi multitudini videatur posse sufficere. Quia igitur Mauritius erat mentis immodicus, laborioſi operis impensam transmisit ad posteros. Denique cùm Richardus successor eius omnes redditus ad episcopatum pertinentes ædificationi basilicæ transcripsisset, abunde se suósque sustentans propemodum nihil efficere visus est, tuúmque censum ad hoc bene prodigus exhauriebat & parùm in effectum prodibat.* Dimensionem etiam huius tam magnificæ structuræ ex antiquo satis scriptore subiungam vt legas si placeat. *Longitudo Ecclesiæ B. Pauli continet 690. pedes, latitudo eiusdem 130. pedes, Altitudo occidentalis testudinis ab area 102. pedes, altitudo testudinis nouæ fabricæ ab area. 88. pedes, Altitudo fabricæ lapideæ Campanilis à plana terra 260. pedes. Altitudo fabricæ ligneæ eiusdem Campanilis 274 pedes, &c.* Dianæ templum olim hoc loco extitisse coniectárunt aliqui, & sunt quę fidem eorum coniecturæ adiungunt: Antiquæ ædes adiacentes in archiuis templi, *Dianæ camera* vocantur, & in cœmiterio, regnante Edwardo primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effossa fuit, vt est in nostris Annalibus, quæ tunc cum admiratione, tanquam Gentilium sacrificia suspexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuisse celebrata norunt eruditi. Nos etiam ipsi pueri cerui caput pilo præfixum, quod Dianæ sacrificijs conuenire videbatur, magna cum pompa, & Cornicinum boatu ex veteri fortasse & superstitioso instituto, in ipso templo circumgestatum vidimus. Cæterùm ab hoc templo condito, sedes fuit Episcoporum Londinensium, primumque habuit Episcopum sub Saxonibus, (quinquagesimo anno post Theonum Britannici generis exturbatum,) Melitum Romanum ab Augustino Cantuariensi illo consecratum, qui contrà quàm Gregorius Papa iusserat, Archiepiscopatus insignia, & Metropolitanam sedem Londino Cantuariam transtulit. Conduntur in hoc tem-

1561

Templum Dianæ.

Sepulti in templo Paulino.

plo,(vt S.Erkenwaldum,& Episcopos taceam,)Sebba Rex Orientalium Saxonum qui regno se abdicauit, vt Christo vacaret.

Circiter 680.

1016

Guil.Malmesb.

Ethelredus siue *Egelredus*, qui hoc regnum *potiùs oppressit, quam rexit, fœuus in principio, miser in medio, turpis in exitu: ita pernitiosis cui conniuent iam adhibuit immanis, fuga & mollitie infamis, & nunc miserabilis*. Henricus Lacy Comes Lincolniæ, Ioannes Gandauensis Dux Lancastriæ, Simon de *Burly* Eques clarissimus, I. de *Bellocampo*, I. Dominus *Latimer*, Ioannes Masonus Eques, Guil. Herbert Comes Penbrochiæ, Nicholaus Baconus magni sigilli custos vir alto consilio limatoque iudicio, Philippus Sidneus, Fr. Walsinghamius Equites clarissimi, &c. Et Christoph. Hattonus magnus Angliæ Cancellarius, cuius sacræ perpetuæq; memoriæ magnificum, & tanti viri amplitudine dignissimũ momentum Guil. Hattonus nepos ex antiqua *Newportorum* familia, (quem in nomẽ & stirpem Hattonorũ inseruit) iampridẽ posuit.

Præter hoc non aliud, quod sciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacem diu agitârunt, cùm breui Orientalium Saxonum opes frangerent Saxones occidentales Londinúmque in Merciorum potestatem cederet. Vix sopitis intestinis bellis, noua ex Aquilone prorupit tempestas, Danica scilicet, quæ miserè hanc regionem lacerauit, vrbémque conquassauit. In suam enim potestatem redegêrunt Dani, sed recepit Alfredus, instauratámque Æthelredo genero Merciorum Comiti tradidit. Vastatores tamẽ illi posteà obsidione capere sæpiùs conati sunt, præcipuè verò Canutus, qui effosso canali Tamisim auertere molitus, sed semper operam luserunt, ciuibus fortissimè hostilem impetum propulsantibus. Terror nihilominùs ab illis non paruus impendit, donec Guilielmum Normannorum, quem Deus ad Angliæ imperium natum voluit, gratantèr acceperint, & Regem salutârint. Iam indè posuêre venti, fugêre nubes, & verè aurea sæcula illuxêrunt; insignem nullam calamitatem subiit, Principum indulgentia immunitates consequuta est maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimoniisque ita refloruit, vt Guilielmus Malmesburiensis, qui eo tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, ciuium diuitijs constipatam, negotiatorum ex omni terra venientium commercijs frequentatam* dixerit; & Fitzstephanus qui eo seculo vixit, eo tempore Londinum 127. Ecclesias Parochiales, & 13. Conuentuales numerâsse, & facta hominum armigerorum ostensione, quadraginta millia peditum, equitum viginti millia sub signis eduxisse prodiderit.

Tunc

Tunc surgentibus tectis vndique accreuit, & exspatiantia ad portas longè se protulerunt suburbia, præcipuè verò ad occasum, quà frequentissima sunt, in quibus XII. sunt ædificia, Hospitia vocant, iuri nostro municipali consecrata: è quibus quatuor splendida admodum & ampla, ad forum siue *Curiam*, vt vocant, spectant: reliqua ad *Cancellariam*. In his nobiles adolescentes tanto numero iuris studio sedulò vacant, vt nec Andegauis, nec Cadomo, nec ipsis Aurelijs studiosorum frequentia concedat, vt I. Fortescu in suo de Angliæ legibus libello testatur. Quatuor illa primaria sunt Templum interius, Templum medium, *Grayes Inne*, & *Lincolnes Inne*. Duo illa priora sita sunt eo loci vbi olim regnante Henrico 2. Heraclius Patriarcha Hierosolymitanis ecclesiam militibus Templarijs consecrauit, quam ad formam Templi iuxta sepulchrum Domini Hierosolymis extruxerant. Habitârunt enim in parte Templi iuxta sepulchrum, vnde appellatio facta, vouerántque Christianam religionem, & peregrinos sepulchrum Domini inuisentes contra Mahometanos tutari: Vnde illos gratissimis animis prosecuti sunt omnes, munificentia principum possessiones & facultates vbique longè maximas acquisiuerunt, magna pietatis opinione floruerunt. Plurimiq; nobiles apud eos tumulati fuerunt, quorum imagines visuntur in hoc Templo tibijs in crucem transuersis: sic enim sepulti fuerunt, vt accepi, quotquot illo sæculo, nomina bello sacro dedissent, vel qui (vt tunc temporis sunt locuti) *Crucem suscepissent*. E quibus fuerunt Guilielmus pater, Guilielmus & Gilbertus eius filij, omnes Marescalli Angliæ Comitésque Penbrochiæ. Verùm anno salutis 1312. hic ordo impietatis damnatus, & Pontificia authoritate omninò sublatus erat, possessiones verò Hospitalarijs militibus S. Ioannis Parlamentaria authoritate sunt assignatæ, ne in pios vsus erogata contra donatorum voluntatem in alios vsus distraherentur. Certum tamen est ex scriptis antiquis hunc locum post exactos Templarios fuisse sedem Thomæ Comitis Lancastriæ, & inde Audomari de *Valentia* Comitis Penbrochiæ, postea Spenserij qui Regi Edwardo secundo fuit in delicijs, demúmq; in duo Iurisconsultorum collegia conuersum fuisse. De cæteris nihil mihi legenti occurrit: fama obtinet alterum Dominorum Graiorum, alterum Comitũ Lincolniæ fuisse habitationem.

Municipalis Iuris Collegia.

Innes of the Courts.

Templum vetus olim dictum.
Templum vetus vbi nunc Southampton house in Holborne.
Templarij.

In altero horum tumulo literis fugientibus legi, Comes Penbrochiæ, *& in altero* Miles eram Martis, Mars multos vicerat armis.

Statutum de terris Templariorum 17. Edward 2.

Iuxta hęc *Domum conuersorum* Rex Henricus III. ad eos alendos qui à Iudaismo ad Christianam veritatem conuersi fuerunt,

inter nouum & vetus Templum instituit, quam posteà ad scrinia & archiua reponenda destinauit Rex Edwardus tertius, vnde *The Rowles* hodiè dicitur.

The Rowles.

Hæc suburbia continuatis ædibus, & superbis secundum Tamisim procerum habitationibus ad Westmonasterium procurrunt. Ædificia verò celeberrima sunt *Fons Brigida* vbi regium ad Carolum v. Imp. excipiendum posuit Henric. VIII. nunc ergastulum. Ædes *Buckhurstiæ*, Carmelitarum, *Templa* quæ dixi, Ædes *Essexiana* à Domino Pagetto, *Arondellia*, *Somersettensis* à Seimero Duce Somersettensi extructæ. Deinde vt alias omittam, *Sabaudia* à Petro Sabaudiæ Comite, qui incoluit denominata, quam à fratribus *Montis-Iouis* Æleonora vxor Henrici III. emit, & filio Edmundo Lancastriæ donauit, cuius posteris diu fuit sedes donec Henricus VII. pauperibus sacrauit. *Dunelmenses* ab Anth. Beko Episcopo Dunelmensi & Patriarcha Hierosolymitano conditæ, & Eboracenses ita nuper appellatæ olim Bathonienses. Sed quid hæc nomino, *τὰ δ' ἄλλα ἐστὶ τύχης.*

Nulli certa possessio, sed omnia fortunæ.

His ita suburbijs *Westmonasterium* vrbecula quondam plus mill. pass. abiuncta vrbi Londino adiungitur. Thorney hæc olim à spinis, nunc **Westminster**, ab occiduo situ, & monasterio dicitur. Templo enim, foro iudiciario, & Regiâ longè est celebemma. Templum regum Angliæ inauguratione, & sepultura inprimis est insigne, Apollinis delubrum eò loci extitisse olim auctor est Sulcardus, & Antonino Pio imperante, terræmotu corruisse, ex cuius reliquijs Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis deiectum renouauit, & pauculis monachis Dunstanus Episcopus concessit. Sed posteà Edwardus Rex cognomento *Confessor* sibi in sepulturam, & Benedictinis monachis in monasterium ex decimis omnium suorum reddituum de integro construxit, & patrimonijs tota Anglia dispersis ditauit. Sed audi qui tunc vixit Historicum. *Intendit deo deuotus rex locum illum cùm vicinum famosæ & opulentæ vrbi, tum satis apricum ex circumiacentibus fœcundis terris & viridantibus prædijs atque proximo decurso principalis fluuij ac toto orbe ferentis vniuersarum venalium rerum copiosas merces subiecta ciuitati. Potissimum autem ob amorem principalis Apostoli quem affectu colebat vnico & speciali, Elegit ibi habere sibi locum sepulcri, Præcepit deinde ex decimis omnium reddituum suorum initiari opus nobilis ædificij quod deceret Apostolorum principem, quatenùs propitium sibi*

Westminster.

parare

pararet dominum post huius vitæ cursum labilem, & pro gratia pietatis suæ & pro oblatione prædiorum & ornamentorum quibus eundem locum disponit nobilitare. Ad regis itaque præceptum opus nobiliter cœptum feliciter apparatur, nec impensa siue impendenda pensantur: dummodò Deo & beato Petrò dignum & acceptum præbetur. Formam antiquæ illius structuræ, si placeat ex antiquo manuscripto habe. *Principalis area domus, altissimis erecta fornicibus quadrato opere, pariq; commissura circumuoluitur, ambitus autem ipsius alio duplici lapidum arcu ex vtroque latere hinc inde fortiter solidata operis compage clauditur. Porrò crux templi quæ medium canentium Domino chorum ambiret, & sui gemina hinc inde sustentatione mediæ turris celsum apicem fulciret, humili primùm & robusto fornice simpliciter surgit, deinde cochleis multipliciter ex arte ascendentibus plurimis intumescit, deinceps verò simplici muro vsque ad tectum ligneum plumbo diligenter tectum peruenit.* Verùm post 160. annum, hanc Edwardi fabricam subuertit Henricus 111. nouámque Ecclesiam speciosa structura, multiplici marmorearũ columnarum ordine, tecto laminis plumbeis conuestito, quinquaginta annorum opere exædificauit, quam Abbates ad occasum plurimùm auxérunt, Henricúsque VII. in suam & suorum sepulturam, ad Ortum, sacrarium admirandæ elegantiæ, (*Orbis miraculum* vocat Lelandus, omnem enim elegantiam in illo aceruatam dicas) adiecit, in quo sepulchrum eius splendidissimum & maximum ex ære solido cernitur. Expulsis posteà monachis, ad varias subinde vices reuoluta fuit, primùm Decanum habuit & Præbendarios, mox Episcopum vnicum Thom. Thurlbeium, qui patrimonio dilapidato cessit, & Decano reliquit. Statim monachi cum suo Abbate à Maria Regina reducti, quibus paulò pòst authoritate Parlamentaria ejectis, in Collegiatam Ecclesiam, imò Ecclesiæ plantarium conuertit Serenissima Elizabetha, Præbendarios instituit duodecim, tot emeritos milites, scholasticos quadraginta (alumni Regij dicuntur,) qui suo tempore ad Academias promouentur, & in Ecclesiam, & Rempub. transferuntur, &c. Quibus omnibus Decanum præfecit, quam dignitatem hodie summa cum laude gerit D. D. Goodmanus vir optimus, & integerrimus, patronus mihi vnicè colendus, vtpote qui nobis hæc otia fecit. 1220

Contumulantur in hoc templo (vt illos etiam pro dignitatis & temporis quo obierunt ratione adnotem) Sebertus primus Rex Orientalium Saxonum, Haraldus Nothus filius Cnutonis Dani *Principes sepulti in Ecclesia Westmonasteriensi.*

Rex Angliæ, S. Edwardus Rex & Confessor, & Editha vxor, Matildis vxor Henrici primi filia Malcolmi Regis Scotorum. Henricus III. Edwardus primus eius filius. Æleonora filia Ferdinandi tertij Regis Castellæ & Legionis illius vxor. Rex Edwardus tertius, & Philippa Hannonia eius coniux, Richardus secundus & Anna consors filia Wenzelai Imperatoris, Henricus quintus cum coniuge Catharina filia Caroli sexti Regis Galliæ, Anna vxor Regis Richardi III. filia Richardi Nevill Comitis Warwici. Henricus septimus cum vxore Elizabetha, & matre Margareta Richmondiæ Comitissa, Rex Edwardus sextus, Anna Cliuensis vxor quarta Henrici Octaui, & Maria Regina. Ex Ducibus & Comitibus Edmundus Comes Lancastriæ filius minor Regis Henrici III. Auelina de *Fortibus* Comitissa *Albemarliæ* eius coniux, Gulielmus & Audomarus de *Valentia* è familia *Lusigniana* Comites Penbrochiæ, Alphonsus, Ioannes, & alij Edwardi primi liberi, Ioannes de *Eltham* Comes Cornubiæ filius Edwardi secundi, Thomas de *Woodstock* Dux Glocestriæ filius natu minimus Edwardi tertij cum alijs eius liberis, Æleonora filia & hæres Humfredi Bohun Comitis Herefordiæ & Essexiæ, vxor Th. de *Woodstocke*, Filiolæ Edwardi IIII. & Henrici VII. Henricus filiolus bimestris Henrici Octaui: Philippa Duciss Eboracensis, Lodouicus Vicecomes *Robsert* Hannonius & iure vxorio Dominus *Bourchier*, Anna filiola & hæres Ioannis Moubraij Ducis Norfolciæ desponsata Richardo Duci Eboracensi filio minori Regis Edwardi quarti, Ægidius *Daubeney* Camerarius Henric. VII. & consors ex familia Arundelliorum in Cornubia, Vicecomes Wellensis, Franciſca Brandonia Duciss Suffolciæ, Maria eius filia, Margareta Douglasia Comitissa Lennoxiæ auia Iacobi sexti Regis Scotorum cum Carolo filio Lennoxiæ Comite, Winefrida de *Bruges* Marchionissa Wintoniæ, Anna Stanhopia Duciss Somersettensis & Iana filia, Anna Cecilia Comitissa Oxoniæ filia Domini Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij cum matre Mildreda Burghlæa, Elizabetha Berklæa Comitissa Ormondiæ, Franciſca Sydnæa Comitissa Sussexiæ, Tho. Butler Vicecomes *Thurles* hæres Comitis Ormondiæ. Prætereà Humfredus *Bourchier* Dominus *Cromwell*, Humfredus *Bourchier* alter filius & hæres Domini *Berners* qui ambo in prælio ad *Bernet* cecidêrunt, Nicholaus Baro *Carew*, Baronissa Powisiæ, Thomas Baro *Wentworth*, Thomas Baro *Wharton*, Iohannes Dominus Russell, Thomas Bromley Cancellarius Angliæ,

E. Howarda

E. Howarda filia & hæres Vicecomitis *Bindon*, Elizabetha filia & hæres Edwardi Comitis Rutlandiæ vxor Guilielmi Cecilij, Thomas Puckering custos magni sigilli Angliæ, Franciſca Howarda Comitiſſa Hertfordiæ, quique minimè tacendus Poëtarum Anglorũ princeps Galfredus Chaucer; & qui ad illum ingenij fælicitate, & diuite Poëſeos vena proximè inter Anglicos poëtas accessit Edm. Spencerus. Alijque Eccleſiaſtici ordinis & melioris notæ quamplurimi.

In proximo alterum etiam Canonicorum Collegium erat S. Stephano ſacrum, quod regia ſanè magnificentia, & ampliſſimis poſſeſſionibus conſtruxit Edwardus tertius, cùm Galliam ſuis victorijs permenſus eſſet, *reducens*, vt in fundationis Charta legitur, *in deuotæ conſiderationis examine profuſa Chriſti beneficia, quibus ex ſola miſerationis ſuæ dulcedine in opportunitatibus nos preuenit, à variis nos licèt immeritos liberando periculis & dextra ſuæ potentiæ contra nobis aduerſantium impetus, cum victorioſis ſucceſſibus magnificè defendendo, ac alijs in tribulationibus & perplexitatibus quibus plurimum inuoluti fuimus, cum inſperati ſuperinfuſione remedij conſolando.* Sub hoc *Weſtminſter Hall* ſiue Prætorium eſt, in quo præter Comitia Parlamentaria, quæ ibi ſæpiſſimè habentur, fora iudiciaria conſtituuntur, & ſtatis temporibus cauſæ cognoſcuntur, cùm iuris, tum patrimonij Regij, & etiam Cancellariæ, quæ ex æquo & bono ſummum ius moderatur, Cùm ante Henrici III. tempora, primæ iuſtitiæ forum vagum eſſet, aulámque Regiam comitaretur. Verùm ille, vt in *Charta Magna* habetur, legem tulit in hæc verba: *Communia placita non ſequantur Curiam noſtram, ſed teneantur in aliquo certo loco*. Hoc, quod nunc habemus Prætorium, Richardus II. diruto veruſtiori, extruxit, ſuæque habitationi dicauit, (tunc enim Reges ipſi cauſſas audiebant,) Palatiúmque ab Edwardi Confeſſoris tempore adiunctum habuerunt, quo ante ſexaginta annos igne abſumpto, Henricus VIII. ſedem Regiam ad ædes vicinas non ita pridem Cardinalis Wolſæi tranſtulit, quas *White Hall* vocant, id eſt, *Aula alba*. Domus hæc eſt verè Regia, hinc viuario, quod & alteram Regiam coniungit, *S. Iames* dictam, illinc Tamiſi conclula. Hanc Poëta quidam *Leucæum* ab albedine dixit:

S Stephens Chappell.

Weſtminſter Hall.

White Hall.

Regale ſubiuerant
Leucæum reges, (dederant memorabile quondam
Aſtria, quæ niueo candebant marmore, nomen)

Quod

Quod Tamisis prima est cui gloria pascere cygnos
Ledæos, ranco pronus subterluit æstu.

Ad Circium etiam magna subsunt Londino suburbia, speculáque fuit olim, siue militaris prætentura, vnde loco nomen ex Arabico vocabulo *Barbacan* (authore Galeoto Martio) cessitque dono Edwardi III. in sedem Vffordorum, à quibus per Willoughbæos ad Peregrinum *Bertey*, Dominum *Willoughby de Eresby*, virum omnibus modis generosissimum & verum Martis alumnum nunc deuenit. Nec minora ad Aquilonem & Subsolanum procurrunt suburbia, in quorum campis dum hæc scriberemus, eruta sunt multa vasa sepulchralia, sigilla, & vrnæ, in quibus Claudij, Neronis, Vespasiani, &c. nummuli. Vialæ etiam vitreæ, vascula fictilia, in quibus liquidum supererat, quod vel libamentum ex vino & lacte existimarem, quo in cremandis corporibus vsi sunt prisci Romani, vel odoriferos illos liquores, quorum Statius meminit:

Vidæque liquores
Arsuram lauere comam.

Barbacan.

Hunc locum cremandis, condendisque corporibus destinárunt Romani, qui ex lege XII. Tabularum cadauera ex vrbibus efferebant, & iuxta vias publicas, & militares sepeliebant. Hæc quà vrbs terram spectat. Quà verò flumen labitur, ad austrum amplum illum *Burgum de* Southwarke, cuius meminimus, ponte etiam coniunxerunt ciues, primùm sublicio eo loco quo anteà in traijciendo, pontone, pro ponte vtebantur. Posteà, regnante Ioanne, è viuo saxo opere admirando nouum pontem XIX. fornicibus præter versatilem illum suspendêrunt, elegantissimísque ædificijs ad instar plateæ ita continuarunt, vt inter Europæ pontes facilè primas & magnitudine, & elegantia ferat. Nec solùm amplificata eo tempore vrbs erat, sed etiam optima Reipub. forma descripta, ciues in corpora, siue Collegia distributi. Vrbs ipsa in XXVI. regiones, siue tribus diuisa, conciliúmque Reipub. penes totidem senes constitutum, qui ex ætate, nostra lingua Aldermen, id est, *Senatores* dicuntur, quorum singuli singulis tribubus præessent, & cùm antiquitùs pro summo magistratu Portreue, id est, vrbis Præfectum habuissent, duos Balliuos instituit Richardus primus, pro quibus statim Ioannes Rex concessit, vt Maiorem siue Prætorem annuum magistratum suis suffragijs è XII. primarijs corporibus eligerent, duosque Vicecomites Shiriffs vocant, quorum alter Regius, vrbanus alter dicitur

Pons.

Ciuium Collegia. Tribus.

Maior siue Prætor.

tur nominarent.

Hac Reipub. forma constituta, incredibile est quantum publicis, priuatisque operibus creuit, crescitque (reliquis Angliæ vrbibus decrescentibus.) Nam, vt taceam domum Senatoriã Guildhall à Tho. Knowles Prætore pulcherrimè constructam, Leadenhall amplum & nitidum opus à Simone Eiro excitatum, vt publicum esset horreum ad annonam laxandam. Peristillium siue Ianum medium, *Bursam* vulgus, Regina Elizabetha *Excambium Regium* dixit, ad negotiatorum vsum, & vrbis ornamentum à Thoma Gresshamo equestris ordinis positum, magnificum illud quidem, siue ædificij structuram, siue gentium frequẽtiam, siue mercium copiam spectes; vt etiam Hanseaticæ societatis domum omittam, & aquas subterraneis cuniculis, & syphonibus in omnes vrbis regiones corriuatas, illisque recipiendis elegantissima castella, nouum etiam aquæductum, quo Petri Mauritij Hydragogi Germani solers industria rota è Tamisi aquas in magnam vrbis partem tubulis certo libramine dispositis nuper deduxit. Templis vndique & ædibus sacris ita fulget, vt RELIGIO, & PIETAS sibi delubrum hîc collocasse videantur. Ecclesias enim centum viginti numerat, quot nec ipsa Roma ostendit, præter Nosocomia, & Xenodochia, alitque orphanos plùs minùs 600. in Paidotrophio, quod Christi Ædes dicitur, & pauperculos collata stipe circa 1240, &c. Longum esset si sigillatim persequerer optimas leges, & instituta quibus temperatur, Senatorij ordinis dignitatem, in principem obsequium & fidem, ciuium humanitatem, ædium nitorem, fœlicissimorum ingeniorum prouentum, suburbanos hortos delicijs, & herbis exoticis refertissimos, classem numerosam, & instructissimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia vna Antwerpia quotannis hinc accepit) & omnium quæ ad humanæ vitæ cultum, necessitatémque spectant, redundantem copiam. Verè enim dixit ille H. Iunius in Philippeide.

1411 1445 Burſa. 1567 Royall Exchange

tectis opibúsque refertis
Londinum, & si fas, numeroso ciue superbum,
Larga vbi fœcundo rerum vndat copia cornu.

Et I. Scaliger in suis vrbibus:

Vrbs animis, numeróque potens, & robore gentis.

Alius hos quoque de Londino procudit versiculos, si legere non dedigneris,

Cornubia Tamus & Isis.

LONDINVM

LONDINVM *gemino procurrit littore longè*
Æmula materna tollens sua lumina Troia,
Clementer surgente ingo dum tendit in ortum:
Vrbs peramœna situ, cœloque solóque beata,
Vrbs pietate potens, numeroso cinc superba,
Vrbsque Britannorum qua digna BRITANNIA *dici.*
Hæc nouo doctrinis Lutetia, mercibus Ormus,
Altera Roma viris, Chryssa secunda metallis.

* Hos etiam in Londini laudem alius etiam mediæ ætatis sic lusit.

Ibis & in nostros dines Londonia versus
Qua nos immemores non sinis esse tui
Quando tuas arces, tua mœnia mente retracto
Qua vidi, videor cuncta videre mihi.
Fama loquax & nata loqui, moritura silendo,
Laudibus erubuit fingere falsa tuis.

Alius item olim sic cecinit

Hæc vrbs illa potens cui tres tria dona ministrant,
Bacchus, Apollo, Ceres, pocula, carmen, ador.
Hæc vrbs illa potens quam Iuno, Minerua, Diana,
Mercibus arce, feris, ditat, adornat, alit.

Sed hæc & huiusmodi fusiùs & accuratiùs persequutus est Ioannes Stowæus ciuis Londinensis & Chronographus celebris in sua quam nuperrimè ędidit Londini perlustratione. Nunc charissimæ patriæ valedicam, si priùs annotauero inclinationem cœli 11. gradibus, XXXIIII. scrupulis, distantiam ab vltimo occidente XXIII. part. XXV. scrup. definiri. Fiduciam naturæ Veneris Mercuriique stellam esse Topicam, quæ Horizontem perstringit, nunquam subit: & caput Draconis verticalem ab Astrologis censeri.

Radcliffe. A Londino Tamisis *Redcliffe* à rubro cliuo sic dictum nitidum oppidulum, & nautarum habitationem rigans, ferè in gyrum magno flexu se circumducens *Leam* fl. Comitatus huius ad Orientem limitem admittit, cui nihil memoria dignum adsidet. Nec enim *Ædelmton* præter nomen à nobilitate deductum, quicquam ostendit, nec *Waltham* nisi crucem in funebrem Æleonorę reginæ Edwardi primi vxoris pompam erectam vnde denominatur. Solùm *Enfeld* ædes regiæ à Louello, vt ex insignibus colligere licèt, constructæ hîc visuntur, quibus viridissimo arborum vestitu, & ferarum venatione celebris saltus *Enfeld Chace* adiungitur,

Edmonton
Waltham
Crosse.

Enfeld Chace,

gitur, poſſeſſio olim Magnauillanorum Eſſexiæ Comitum, deinde Bohunorum qui illis ſucceſſerunt, nunc verò ad Ducatum Lancaſtriæ ſpectat, ex quo Henricus IIII. Rex Angliæ Humfredi Bohuni vltimi alteram filiam & hæredem in vxorem duxerit. Viſuntúrque adhuc in medio ferè hoc ſaltu rudera antiquæ domus quam Magnauillanorum Comitum fuiſſe vulgus perhibet.

Paræcia 73, plus minùs in hoc agro, extra vrbem numerantur.

TRINOBANTES.

Eſſex.

PARS altera Trinobantum ab orientali ſitu, & Saxonibus qui occupárunt Saxonicè Eaſtrēaxa, Normannicè *Exſſeſa*, vulgò **Eſſex**, ampla, lata, frugifera, croci fœcunda, nemoroſa, & opuleta in primis eſt regio: hinc Oceano, inde fluminibus piſcoſis, quaſi coronata, quæ & ſua commoda affatim ſuppeditant. Ad Septentriones Stourus flumen à Southfolcia diuidit, ad ortum Oceanus ſe inſinuat, ad Auſtrum Tamiſis iam grandis à Cantio ſecludit, vti ad occaſum *Ley* fluuiolus à Mediosaxonibus, & qui in eum influit *Stort*, ſiue Stourus minor ab Hertfordenſibus. Nos autem in hac deſcribenda pro inſtituti ratione, primùm quæ ſunt ad *Ley*, & Tamiſim memoranda, deinde quæ ſunt interiùs, & ad oram maritimam videamus.

Ad **Ley**, Saxonicè Lẏȝean, ſatis longè latéq; ſaltus expanditur venationi dicatus, feris quibus primas ob magnitudinem, & pinguetudinem deferunt, refertus; olim *Forreſta de Eſſex* ob excellentiam dictus, nunc **Waltham Forreſt** ab oppido *Waltham*, quòd

Waltham Forreſt.

Waltham Abbey, vel Sancta Crucis.

quòd Saxonicè pealo ham, i. *Sylueſtris habitatio*. Sedet hoc ad *Leam* qua inſulas diuiſo alueo ſpargit, nec originem admodum vetuſtam repetit. Conſeneſcente enim Saxonum imperio, Touius quidam opibus, & authoritate pollens, & vt in priuata loci hiſtoriola legitur, *Stallerus, i. vexilliſer Regis, propter abundantiam ferarum ſylueſtrium primus fundauit, & 66. viris inſtituit.* Illo defuncto, Athelſtanus filius fortunarum ſuarum ſtatim naufragium fecit, Edwardúſque *Confeſſor* Haraldo Comitis Godwini filio hanc villam donauit, & protinùs monaſterium excitatum eſt, quod Haraldi illius & opus, & tumulus. Cùm enim ad Regium faſtigium hominum errore, & ſua ambitione obrepſiſſet, hoc in S Crucis honorem poſuit, in hoc vota pro victoria contra Normannos concepit, & ſtatim ab illis occiſus, à matre quæ infimis precibus à victore corpus impetrauerat, in hoc tumulatus. Huic in ſurgenti colle impendent ædes *Copthall* & longè ſpectantium oculos paſcunt, olim *Fitz-Aucheri*, nuper Tho. Heneagi Equitis clariſſimi habitatio qui eas nuper ad ſummā elegantiam perduxit. Inferiùs Britānico tempore DVROLITVM floruit, quæ antiquæ appellationis nota retenta, **Leiton** hodie dicitur, id eſt, *oppidum ad* **Ley**, vti *Durolitum* Britannicè flumen **Ley** denotat: viculus eſt hodie ſparſim habitatus, ad v. à Londino lapidem, pro quo xv. in Antoninum librariorum incuria irrepſit. Hic fluminis traiectum olim fuiſſe locus vicinus **Dudſord** dictus, id eſt, *Vadum antiquum* fidem facit, in qua cum parum abfuiſſet quin Matildis Regina vxor Henrici primi ſubmerſa eſſet, illa curauit vt paulò inferiùs fluuius ad **Stretford** pontibus cōiungeretur. Vbi diuortijs factis tripartitus fertur, & amœniſſimè viridantia prata circumluit, in quibus monaſterioli reliquias vidimus, quod Guil. de *Monte-Fixo*, ſiue *Montfichet* magni inter Normannos nominis Baro anno 1140. conſtruxit, ſtatímque **Ley** in vnum ſe recolligens, in Tamiſim placidè exoneratur, vnde **Leymouth** locus appellatur.

Copthall.

Durolitum.

Leiton.

Tamiſis verò, qui iam in immenſum auctus multarum aquarum agmina hàc ſecum rapit, ſolummodò quæ meminiſſe conuenit, **Berking** habet, Bedæ **Berecing**, ſacris virginibus ab Erkenwaldo Londinenſi epiſcopo ſacratum: vbi Tamiſi confluit *Roding* fluuiolus qui multis viculis affuſus nomen impertit ſuum, vt *Heigh Roding*, *Eithorp Roding*, *Leaden Roding*, &c. ex quibus vnum & alterum Eccleſiæ Elienſi dedit olim Leofwinus vir nobilis ad expiandum quod ſummo cùm ſcelere commiſerat matricidium.

Berking.

Liber Elienſis.

cidium. Inde **Tilbury** subluit, Bedæ **Tilaburge**, quæ ex paucu- Tibery.
lis casis constat, antiquitùs tamen Ceadæ Episcopi sedes erat, cùm circa annum salutis 630. Orientales Saxones per Baptismum in Christi Ecclesiam insereret. Posteà per iacentia loca & minùs salubria delatus reciprocanti aqua CONVENNON insulam nunc **Canuey** (de qua Ptolemæus & nos alibi meminerimus) à continente abscindit, cui ordine adsident, primùm *Beamsteot, fossatis altis & spatiosis*, vt inquit Florilegus, & castro, ab Hasteneio Dano munitũ quod Alfredus Rex expugnauit. Inde **Pad-leigh** quondam Huberti de *Burgo*, posteà Thomæ Woodstochij castrum, ruinis iam deformatum, & demùm **Leigh** oppidulum elegans, strenuisque nautis refertissimum, illique vicinum *Pritlewell* vbi cellam monachis Sweno de *Essex* olim construxit. Sub quo ripis paulatim vtrinque deficientibus iuxta *Shobury*, quod Shobury.
aliqui *Scobirg* Danorum munitionem fuisse suspicantur, in Oceanum Tamisis vasto ostio euoluitur. Quod Ptolemæus TAMESAE, & corruptè in alijs exemplaribes, IAMESAE æstuarium, nos vulgò *The Temes mouth* appellamus.

Interiùs autem **Rochford** quæ huic Centuriæ nomen fecit, lo- Rochford.
cum habet, nunc Baronum de *Rich*, quos Edwardus sextus ea nobilitate ornauit, habitatio; olim verò Dominos suos antiquæ nobilitatis eodem cognomine habuit. Quorum hereditas ad Butler Ormondiæ & Wiltoniæ Comitem tãdem deuenit, & ab illis *Domini Rochford.*
ad Thomam Bollenium, quem Vicecomitem *Rochford*, & posteà Wiltoniæ Comitem Henricus Octauus creauit, è cuius propagine serenissima nostra ELIZABETHA, & clarissimus Baro Hunsdoniæ efflorուerunt.

In mediterraneis verò celeberrima sunt **Rumford** forum suarium, **Boznethurch** quod *Cornutum monasterium* olim dictum, **Bauering** antiquus regis secessus, ab annulo quem peregrinus Regi Edwardo *Confessori* à diuo Ioanne vt scribunt missum eo loci tradidit, denominatus: *Brentwood*, & *Engerstone* quondàm *Ingheston* publicis diuersorijs nota. Nec omittendum est *Angre* vbi castri sunt indicia quod à Rich. Lucy summo Angliæ Iusticiario regnante Henrico 2. conditum, cuius familiæ hæredem Matildem Ioannes Rex Richardo de * *Riparijs* in vxorem dedit. Ad xvi. Italicum milliare à Durolito locat Antoninus CAESAROMAGVM, id est, *Cæsaris vrbs*, vt *Druſomagus* Drusi vrbs censetur, quam in Cæsaris Augusti honorem cõstructam iudico, cùm, vt habet Suetonius, *Reges amici, atque socij singuli in suo quisque regno*,

* Riuers. *Cæsaromagus, alibi corruptè Baromatus.*

894 *regno, Cæsareas vrbes in honorem Augusti condiderint.* Hanc à Saxonibus Sceobyrig dictam credunt nonnulli, de qua, *Dani à Beamfleot fugati, vrbem quæ lingua Anglorum* Sceobyrig *in Eastsaxonia sitam adeunt, firmámque sibi munitionem ibi constituerunt.* Nunc verò & illo etiam nomine truncato, **Burghsted**, & **Burſted** contractè vocatur, id est, *Burgi locus*, quo Germanico nomine plurima loca vetustiora insignierunt maiores, hodiéque tantùm rusticorum viculus est iuxta **Billiricay** forum satis frequens. Nec hoc solummodò nomen cùm distantia à Durolito opinionem confirmat meam, sed etiam quòd ad XII. inde milliare CANNONIVM posuit idem Antoninus, quo situ supereſt **Cannonden** vicus, nomine, vt vides, vix immutato. Haud scio an à fraxinis Britannicè denominatum fuerit, *Omen* enim illis fraxinum significat, & ager est fraxinis fœcundus, nec non **Ashdowne**, i. *fraxinorum mons* proximus est. Ab his **Raleigh** non multùm abest oppidulum non inelegans, *Regnetia* videtur in libro illo *Domesday*, qui meminit castri quod hic Suenus construxit. Vbi (etiam legitur) *vnus est parcus & VI. Arpenni vinea, & reddit XX. modios vini si bene procedit.* Quod adnoto tum propter Arpennen Gallicam dictionem tum propter vinum in hac insula confectum. Fuit hic Suenus vir magni nominis, & magnæ nobilitatis, filius Roberti filij *Winmaerc*, pater autem Roberti de *Essexia*, ex quo natus erat Henricus ille de *Essexia* qui iure hæreditario regis signifer, quique quòd in velicatione contra Wallos animum, & signum simul abiecerat, proditionis insimulatus, singulari certamine victus, & in claustrum contrusus, amplissimo patrimonio Regis Henrici secundi fiscum adauxit, Baronia verò iam inde diu erat in Regum possessione, donec Hubertus *de Burgo* à Rege Ioanne obtinuerat.

Hinc in ortum proiecta terra gramine lætissima, & re pecuaria diues, Insulam olim **Foulenesse**, æuo nectente, sibi adiunxit. Inde ad Septentriones retracta paulatim littora duo insinuantis Oceani accessus admittunt: hunc *Crouch*, alterum *Blackwater* accolæ vocant, inter quos interſidet Centuria **Dengy** quondam **Dauncing**, vbi caseariis operibus omnia feruent, virique muliebri officio oues mulgent, vnde Casei illi insuetæ magnitudinis conficiuntur, qui non modò per Angliam, sed etiam per exteras regiones ad saturandos agrestes, & opifices distrahuntur. Hanc Centuriam Edwardus Confessor Randulpho * *Peperking* concessit Charta breui, quam apponam, vt nos qui

Florentius Wigorniensis.

Barghsted.

Cannoniam.

Cannonden.

Baronia de Raleigh.

Arpennis. Vinum.

Familia de Essex.

Foulenesse.

Dengy hundred. Essex cheese.

* *Peverell Normanni vocârunt.*

qui omnes iuris apices excutimus, videamus quàm candida & aperta illa ætas fuerit. Sic verò illa se habet ex Scaccario, sed sæpiùs describendo molliora facta.

Iche Edward Kóning
Yaue yeouen of my sozeste the keping
Of the hundzed of Chelmer and Dancing
To Randolf Peperking and to his kindling
With heozte, and hinde, doe, and bokke,
Hare, and foxe, catt, and bzwke,
Wilde foule with his flocke.
Partrich, fesaunte hen, and fesant cock:
With greene and wilde stob and stokk.
To kepen and to yeomen by all her might,
Both by day, and eke by night,
And hounds foz to holde
God, swift, and bolde:
Fower grehounds, and fiy raches,
Foz hare and foz and wilde cattes.
And therefoze ich made him my bouke,
Wittenes the Bilhop Wolston,
And bouke ylerned many on,
And Sweyne of Eller our bzother,
And teken him many other,
And our steward Yolwelin
That besought me foz him.

Inter Record. de Term. S. Hilarij E. 2. 17. penes Thesaurarium Scaccarij.

Hæc candida erat illius ætatis fides & simplicitas, quæ in pauculis lineis & pauculis crucibus aureis omnia fidei firmamenta posuerunt. *Ante Normannorum enim ingressum*, vti apud Ingulphum legitur, *Chirographa firma erant cum crucibus aureis, aliisque signaculis: sed Normanni cum cerea impressione per vniuscuiusque speciale sigillum sub intitulatione trium vel quatuor testium conficere Chirographa instituerunt. Conferebantur antea multa prædia nudo verbo, absque scripto vel charta, tantùm cum Domini gladio, vel galea, cum cornu vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum frigio, cum arcu, & nonnulla cum sagitta.*

Sigilla apud Anglos primùm in vsu.

In *Blackwater* sinum, quem Borealem huius Centuriæ latus claudere dixi, & optimis ostreis scatet, quæ *Wallfleet* vocamus, confluunt duo flumina quæ magnam agri partem alluunt, Chel-

mer & Frostwell. *Chelmer* fl. ex interiori regione effluens decurrit primùm ad *Estannes ad Turrim* nunc *Eston*, quam incolerunt Domini de *Louanio* dicti, vtique Godfredo fratre Henrici Brabantiæ Ducis prognati, qui huc missi ad *Honorem de Eya conservandum* ad sextam vsque progeniem Barones habiti sunt. Sed sub Edwardo 3. deficiente prole masculà, per filiam hæreditas & dignitas ad Guil. *Bourgchier* demigrauit, cuius posteri breui Comites fuerunt Essexiæ. Inde *Tiltey* vbi cœnobiolum *Mauritius filius Gilberti* posuit præterfluens, per Dunmow oppidum Fitzwalterorum ex Clarensi familia olim sedem prolabitur, vbi Iuga quædam Monasterium anno 1111. fundauit. *Sed Guil. Bernardus de quo Iuga tenebat*, sic scribitur in priuata loci historia, *villam de parua Dunmow, per feloniam amisit Baroniam suam & Rex Henricus* 1. *illam Roberto filio Richardi filij Gisleberti Comitis de Clare & hæredibus suis cum honore Castri Barnardi Londini dedit. Qui Robertus fuit tunc Dapifer D. Regis Henrici.* Hæc ipsissima sunt authoris verba, nec mihi fas existimo ea interpolare, quamuis in illis sit Ἀνιαχρονισμὸς, qui in optimis historicis aliquando occurrit, Nondum enim * Richardus ille fuit Comes *Clare*. Haud procul hinc sedet *Plaissy* Gallicè sic dicta à placendo, quondam Estre, quæ Constabulariorum Angliæ vltimis Saxonum annis, & posteà (vt liber Eliensis testatur) habitatio. Ad quam duo magnæ authoritatis principes, Thomas Woodstochius Dux Glocestriæ, Comésque Essexiæ, & Ioannes Hollandius Comes Huntingdoniæ, cùm inter abruptam contumaciam, & deforme obsequium modum tenere non potuerint, fata complérunt. Ille enim ob præcipitem contumaciam inopinatò Caletum abreptus & strangulatus: hic ab Henrico 1111. ob seditionem hoc ipso loco securi percussus, vt ipsius Woodstochij manibus pœnas dedisse videatur, cuius exitij author habebatur. Inde Chelmerus non longè à *Leez* defluit quondam cœnobiolo à Gernonis condito quæ hodie sedes Baronum *Riche*, qui à Richardo *Rich* magno Angliæ Cancellario sub Rege Edwardo VI. hanc dignitatem acceperunt. Paulóque inferiùs sedet *Hatfeld Peuerell* à possessore suo Ranulpho Peperello sic dicta, qui in vxorem habuit illa ætate forma supra omnes venusta filiam Ingelrici viri inter Saxones prænobilis, quæ marito peperit Guilielmum *Peuerell* Castellanum Douer iæ, Paganum *Peuerell* Dominum de *Brun* in Comitatu Cantabrigiæ, & Regi Guilielmo Conquestori cuius erat pellex Guil. *Peuerell* Dominum

Domini de Louayne.

* Qui passim dicitur, *Richardus filius Comitis Gisleberti.*

Plessy.

Hatfeld Peuerell.

Liber S. Martini London.

sium Nottinghamiæ, iacetq; hic in feneſtra eccleſiæ tumulata. Sed ad Chelmerum redeamus qui iam **Chelmerford** vulgò **Chensford** petit, amplum ſatis oppidum in ipſo Comitatus quaſi medio poſitum, iampridem monaſteriolo à M. Rege Scotorum conſtructo celebre, nunc tantùm *Aſſiſis*, ſic vocant fora in quibus cauſſæ totius agri bis quotannis coram Iudicibus ventilantur, inſigne. Florere verò incepit cum Mauritius Epiſcopus Londinenſis ad quem ſpectauit pontes hîc conſtruxit regnante Henr. primo, viamque deflexit quæ anteà duxit per *Writle* amplitudine ſuæ parochiæ notiſſimum, quod Rex Henricus 3. conceſſit Roberto Bruſio Scoto, cùm noluerit Comitatum Ceſtriæ inter colos muliebres diuidi, Edwarduſq; 2. Humfredo de *Bohun* Comiti Eſſexiæ dedit cùm Bruſij liberi à principis fide defeciſſent.

Chensford.

Writle.

Frothwell ſiue **Blackwater**, qui longo decurſu cùm nihil viderit præter **Cogshall** à Stephano Rege Cluniacenſibus poſitum, & **Witham** ab Edwardo Seniore rege 914. ædificatam, quæ etiam Euſtachij Comitis Bolonienſis, (vt ferunt) *Honor* erat; Chelmerum obuium habet, qui primùm ſolidus *Woodham-walters* præterfluit vetuſtam Dominorum *Fitz-walters* ſedem, quorum altiſſima cum antiquitate cõiuncta fuit nobilitas; à Roberto filio 4. Rich. filij Gilleberti Comitis repetita, ſed ſuperiori ſeculo in Ratcliffiorum ſtirpem per filiam tranſlata, qui ad Comitum Suſſexiæ dignitatem prouecti **New hall** ædes magnificas parùm hinc diſſitas iam incolunt. Hæ olim ad Butleros Ormondiæ Comites ſpectarunt, deinde ad Thomam Bollen Comitem Wiltoniæ, à quo permutatione facta Rex Henricus VIII. accepit, maximis impenſis adauxit, nouoque nomine *Beaulieu* appellauit, quod nunquàm tamen apud populum inualuit. Deinde *Chelmerus* inſula amnica diuiſus vetuſtam illam Romanorum Coloniam CAMALODVNVM quæ hoc littus illuſtrauit, ſalutat, CAMVDOLANVM Ptolemæo, Antonino CAMOLVDVNVM dicitur: ſed *Camalodunum* genuinum eſſe nomen, Plinius, Dio, & marmor antiquum perſuadent. In hac vrbe indaganda, Deus bone, quàm luſcioſi fuerint noſtrates, cùm ſe ſuo nomine proderet, & cæcutientibus illis ſe perſpicuè exhiberet, nubemque ſubmoueret. Plurimi in occidentali Inſulæ parte perueſtigârunt, vti optimus ille qui Antiquitatis Solem in manibus geſtare ſibi videbatur, alij in vltima Scotiæ, alij **Colchester** in Lelandi verba iurati, eſſe affirmârunt, cùm nomine vix mutilato pro Camaladuno hodie **Maldon** dicatur, Saxonicè Maleoune,

Woodham walters.

Barones Fitz walters.

New hall.

Lelandus in Cygneam Cantionem.

Camalodunum.

Maldon.

& Mealoune, maxima dictionis parte etiamnum integra, & superstite. Nec hoc solummodò expressum nominis vestigium persuasit; verùm etiam distantia à Mona apud Plinium, à Canonio apud Antoninum, & ipse situs probationem præstant vel apertissimam. Cunobillini hanc fuisse Regiam scripsit Dio, cuius numinos antiquos expressos hîc tibi exhibemus cùm ad hanc Camulodunum spectare videantur.

Cunobillinus, vide Verolamium pro Tasc.

Vide pag. 69. & 76.

Præfuit ille, imperante Tiberio, huic orientali Insulæ parti, trésque suscepisse filios videtur, Admimum, Togodumnum, & Catacratum. Admimus à patre pulsus, & à Caio Caligula receptus cùm ille ridicula ista expeditione in Batauiam venit, vt sui terrot inde Britanniam afflaret: Togodumnum verò, & Catacratum iusto prælio deuicit, & interfecit Aulus Plautius, & de Catacrato, vt dixi, ouans triumphauit. Hic ille Plautius est, qui C. Berico exule Britanno suasore, (nunquam non suggerentibus se belli causis,) primus post Iul. Cæsarem Britanniam sub Claudio tentauit, quem Claudius ipse statim transmissis legionibus, cum omni Imperij mole, & elephantis, (quorum ossa inuenta fucum quàm plurimis fecerunt) subsequutus est: primúmque transmisso Tamisi, Britannos qui in ripa aduenientem exceperunt, signis collatis, fuga[illegible] facilèque hanc regiam Camalodunum cepit. Ob quæ BRITANNICI nomine filio imposito, sæpissque ipse Imperator salutatus (contra Romanorum institutum, neq; enim

Claudius in Britannia.

enim sæpiùs quàm semel licebat vno de bello id nomen assumere) sexto quàm profectus erat mense, Romam rediit. Tantum erat vel tantillam Britanniæ partem debellâsse, vt hinc Claudio annuos ludos, titulum quòd auxerit Romani imperij fines, arcus triumphales & in vrbe, & Gessoriaci Galliæ, splendidissimúmque triumphum decreuerit Senatus, ad cuius spectaculum etiam prouinciarum præsidibus, & quibusdam exulibus in vrbem commeare permissum, Naualis corona fastigio Palatinæ Domus, quasi Britannici maris domiti insigne, fixa, Coronas aureas contulerint prouinciæ, Gallia Comata vnam IX. pondo, Hispania citerior alteram VII. pondo. Per gradus in Capitolio genibus adscendit, leuantibus eum vtrinque generis. Deinde ludos triumphales edidit, accepta ad id Consulis potestate. Hi ludi in duobus simul theatris exhibiti sunt, ac sæpiùs ipso à spectaculis digresso, alij ea curarunt. Equorum certamina tot promisit, quot dies illi admitterent, plura tamen quàm decem non fuere; nam inter equorum cursum vrsæ cædebantur, athletæ certabant, pueri ex Asia euocati pyrrhicam saltabant. Plurimis etiam ob hanc victoriam ornamenta triumphalia congessit, Licinio Crasso frugi equo phalerato, & veste palmata ipsum triumphantem sequi permisit, Posidio Spadoni hastam puram. C. Gauio torques, armillas, phaleras, coronámque auream, vt in antiquo marmore Taurini videre est, quod sic inscribitur.

Claudij de Britannis triumphus. Suetonius.

C. GAVIO. L. F.
STEL. SILVANO
PRIMIPILARI LEG. VIII. AVG.
TRIBVNO COH. II. VIGILVM.
TRIBVNO COH. XIII. VRBAN.
TRIBVNO COH. XII. RRÆTOR.
DONIS DONATO A DIVO CLAVDIO
BELLO BRITANNICO,
TORQVIBVS, ARMILLIS, PHALERIS,
CORONA AVREA,
PATRONO COLON.
D. D.

Nec minus ingenij monimentis celebris fuit hæc Claudij victoria.

toria. Doctissimi, sed incerti poëtæ hac de re carmina eruditissimus Iosephus Scaliger in suis Catalectis è situ vindicauit, quæ cùm non passim occurrant, subtexere non pigebit, sunt enim quantiuis pretij. Diuersa autem esse Epigrammata, & ideò distinguenda eruditissimus adolescens I. Obsopæus Germanus ex antiquis membranis me nuperrimè docuit.

Antonius Del. Rio, alias legit alicubi, igitur varias lectiones adposui.
** Prospicit.*
** nunc erit.*

Ausoniis nunquam tellus violata triumphis
Icta tuo, Cæsar, fulmine procubuit.
*Oceanúsq; tuas vltra se * respicit aras,*
*Qui finis mundo est, * non erit imperio.*

Victa prius nulli, iamiam spectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.
Fabula visa diu, medióque recondita ponto
Libera victori iam modo colla dedit.
*Euphrates Ortus, Rhenus * incluserat Arctos,*
Oceanus medium venit in imperium.

** precluseras.*

Libera non hostem, non passa Britannia Regem,
Æternum nostro quæ procul orbe iacet.
Fœlix aduersis, & sorte oppressa secunda,
Communis nobis, & tibi, Cæsar, erit.

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna:
Hic tibi finis erat, religiose Numa.
Et tua, Diue, tuum sacrata potentia cœlo
Extremum citra constitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars est imperij, terminus antè fuit.

Mars pater, & nostræ gentis tutela, Quirine,
Et magno positus Cæsar vterque Polo.
Cernitis ignotos Latiâ sub lege Britannos,
Sol citra nostrum flectitur imperium.
Vltima cesserunt adoperto claustra Profundo.
*Et iam Romano * cingimur Oceano.*

** cingitur.*

Oppius

Opponis frustra rapidum Germania Rhenum,
Euphrates prodest nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit, nec pervius vlli,
Cæsareos fasces, imperiúmque tulit.

Illa procul nostro semota, exclusáque cœlo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua.

**Semota, & vasto disiuncta Britannia ponto,* *Semota.
Cinctáque inaccessis horrida listoribus:
Quam pater inuictis Nereus vallauerat vndis,
Quam fallax astu circuit Oceanus.
*Brumalem sortita *plagam: quà frigida semper* *polum.
Præfulget stellis Arctos in occiduis.
Conspectúque tuo deiecta Britannia, Cæsar,
Subdidit insueto colla premenda iugo.
Aspice, confundit populos imperuia tellus,
Coniunctum est, quod adhuc orbis, & orbis erat.

Et in Octauio cecinit Seneca de Claudio:

cuique Britanni
Terga dedere, ducibus nostris
Ante ignoti, iurísque sui.

Et ibidem quòd Tamisim transmiserat.

En qui ora Tamisis primus posuit iugum.

Sic enim Phœbus noster Iustus Lipsius legit, non *Tanais*, vt in vulgatis, nihil enim Claudio cum Tanai. Camaloduno sic in Romanorum potestatem redacta, Coloniam ibi valida veteranorum manu constituit Claudius, nummosque in rei memoriam signatos cum inscriptione COL. CAMALODVN. Et ob veteranos legionis XIIII. Geminæ Martiæ Victricis, quos Tacitus Britanniæ domitores vocat, in eam deductos, COLONIA VICTRICENSIS in antiqua Inscriptione appellatur, sed eccam. *Vide pag. 70. & 77.* *Colonia Camaloduni.*

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.
AVRELIVS. BASSVS
PROC. AVG.
PRÆF. FABR. PRÆF. COH. III. SAGITTARIORVM, PRÆF. COH. ITERVM II. ASTVRVM, CENSITOR CIVIVM ROMANORVM COLONIÆ VICTRICENSIS QVÆ EST IN BRITANNIA CAMALODVNI, &c.

Conſtitutum etiam hîc eo tempore Diuo Claudio templum, *Aram æternæ dominationis* vocat Tacitus, cuius in ſuo Ludo meminit Seneca. *Parum eſt*, inquit, *quòd templum in Britannia Claudius habet, quod nunc barbari colunt, & tanquam Deum orant.* Delecti ſunt etiam in eius honorem ſacerdotes, ſodales nimirum Auguſtales, qui religionis ſpecie Britannorum fortunas effundebant. Sed poſt decem annos verſa fortuna, concidit hæc Colonia. Cùm enim veterani in hos captiuos agros in ſubſidium contra rebelles, & imbuendis ſocijs ad officia legum deducti, impotentiùs in miſellum populum ſæuirent, extincta bellorum incendia maiore flamma erupêrunt. Britanni, Bunduica, quæ & Boadicia, duce, Coloniam hanc nullis muniuentis ſeptam impetu diripuerunt & incenderunt, templum in quo ſe miles conglobauerat, biduò expugnarunt, Legionem Nonam in auxiliũ aduentantem fuderunt, & vt ſemel dicam, ſeptuaginta ciuium, & ſociorum millia occidêrunt. Hanc ſtragem varia prodigia prædixerunt. Victoriæ ſimulachrum in hac vrbe retrò conuerſum, & delapſum, in curia externi fremitus auditi, vlulatibus inſonuit theatrum, ædes ſub Tamiſis aqua viæ, cruentóque aſpectu mundauit ſubiectum æſtuarium, quod nunc (neſcio an ob illam cauſſam **Blackwater** vocamus, id eſt, *aqua nigra*, vti Ptol. IDVMANVM dixit, quo etiam nigredinis ſignificatio ſubeſt, *Ydu* enim nigrum Britannis ſonat.) E faucibus tamen excitârunt Romani, eius enim meminit multos poſt annos Antoninus. Saxonico tamen imperio vix memoratur, tantùm Edwardum Alfredi filium *Mealdunam* Danica rabie conuulſam inſtaurâſſe, caſtroque firmâſſe tradidit Florentius, Guilelmus

Ara, & Templum Claudij.

Boccoo habet Dio.

Prodigia.

Idumanum.

914

mus Normannus Angliæ deuictor, vt in eius Commentario legitur, *Centum octoginta domos in hac habuit, quas Burgenſes tenuerunt, & octodecim manſuras vaſtatas.* Hodie verò populi frequentia, & ſua magnitudine inter primaria Eſſexiæ oppida meritò cenſetur, *Burgúſq; de Maldon*, à Iuriſperitis noſtris nominatur. Statio ſatis commoda, incolis pro magnitudine ſatis frequens quæ vna tantum eſt platea mille plus minùs paſſus in longitudine protenta.

Sex mill. interuallo à Camaloduno ſtatuit Antoninus locum, quem AD ANSAM dixit. Suſpicatus ſum hunc aliquem fuiſſe Coloniæ Camaloduni terminum, qui Anſæ ſimilitudinem referret. Legeram enim apud Siculum Flaccum, *Agri Colonis adiacentes variis terminis definiebantur, in limitibus conſtituti erant pro terminis res aliæ, atque aliæ, alibi Hermulæ, alibi ſeriæ, alibi ſpatulæ, alibi Rhombi, & alibi ſecundum Vitalem, & Arcadium, termini erant Lagenares, vel orculares, id eſt, lagenæ & orculæ.* Cur igitur non & Anſa pro termino: cùm *Ad Anſam*, nō *Anſæ* ſuo more dixerit Antoninus. Quanta religione hi termini olim poſiti fuerint, ex eodē Siculo Flacco paululum digrediēs, adſcribam. *Cùm enim terminos diſponerent, ipſos quidem lapides in ſolidam terram collocabant, proximè ea loca quibus foſſis factis defixuri eos erant, vngento velaminibuſque & coronis eos coronabant: in foſſis autem quibus poſiturì eos erant, ſacrificio facto, hoſtiáq; immaculatas cæſa, facibus ardentibus, in foſſa cooperti ſanguinem inſtillabant, eóque thura & fruges iactabant; fauis quoque & vinum, aliáque quibus conſuetudo eſt terminis ſacrum fieri, in foſſa adijciebant, cōſumptíſq; omnibus dapibus igne, ſuper calētes reliquias collocabant, atque ita diligenti cura confirmabant, adiectis etiam quibuſdam ſaxorum fragminibus circumcalcabant quo firmiùs ſtarent:* Verùm enimuerò cùm Radulphus Niger author ſatis antiquus qui latet in Bibliotheca Ioannis Stowæi Londinenſis Chronographi ſtudioſiſſimi, ſcribat *Ceadem Epiſcopum baptiſaſſe Orientales Saxones iuxta Maldoniam in ciuitate* Ithancester, quam poſteà in *Panto* fl. ſubmerſam fuiſſe iunuit: (fauete linguis) ſi hanc Ithancester, ipſiſſimam eſſe *Ad Anſam* dixero: *Y*, etenim ad locum Britannicè ſonat, cur igitur non *Ythan* contractè pro *Ad Anſam*? Locum autem digito ſignare non poſſum, fluuiolum tamen quem Froshwell dicunt, *Pante* priùs dictum fuiſſe minimè dubito, cum alter ex eius fontibus *Pantſwell*, (vt vir doctiſſimus ſacrarum literarum, & antiquitatis cognitione præſtans Guilielmus Harriſonus obſeruauit) hodie nuncupetur.

Ad Anſam.

Coloniarum terminis.

Ithancester.

Sunt

Sunt tamen qui existimant **Ithancester** extremo in Centuria de **Dengie** promontorio impositum fuisse, vbi hodie **S. Peters vpon the wall**, id est, *ad aggerem*, Aggeribus enim per hoc littus vix agros contra Oceanum irruentem tuentur agricolæ. Cæterùm vbicúnque loci fuerit, ad priorem sententiam de verbi notione me refero. Nimirum *Ad Ansam* vel terminale signum fuisse, vel diuersorium aliquod ad viam sub eiusmodi intersignio. Nec alia quàm signa terminalia, vel diuersoria erant quæ eadem loquendi formula Romano sæculo, *Ad Columnam*, *Ad fines*, *Ad tres Tabernas*, *Ad Rotam*, *Ad septem fratres*, *Ad Aquilam minorem*, *Ad Herculem*, *&c.* nominabantur: & proindè hæc accuratiùs quærere nihil aliud esset quàm ventos venari.

Ostrea.

Hinc reducta littora mare magno & amœnissimo sinu accipiunt, qui optimorum illorum ostreorum feracissimus, quæ nos **Wallfleet** vocamus. Et ne littora nostra sua gloria fraudentur, hæc illa esse existimamus littora, quæ, vt innuit Plinius, Romanis culinis seruiebant, cùm Britannicis ostreis tertium à Cizicinis locum tribuat Mutianus his suis ipsius verbis. *Cizicena mira Lucrinis, suauiora Britannicis.* Nec alia ab his ostrea esse puto, quæ mira Ausonius vocauit, in hoc ad Paulum versiculo:

Mira Caledonius nonnunquam detegit æstus.

In hunc sinum præter alia, *Colne* fl. se immittit, qui in Boreali agri parte è diuersis fontibus coalescens, allabitur *Hedningham* siue *Heueningham*, vulgò *Heningham* elegans olim castrum, & Oxoniæ Comitum antiquam habitationem. Cui ad alteram ripam oppositus est *Sibble Henningham* locus natalis (vt accepi)

Ioan. Aucutbus siue Hawkwood.

1393

Ioannis Hawkwodi (Itali Aucuthum corruptè vocant) quem illi tantopere ob virtutem militarem suspexerunt, vt Senatus Florentinus propter insignia merita equestri statua & tumuli honore in eximiæ fortitudinis, fideíque testimonium ornauit. Res eius gestas Itali pleno ore prædicant, & Paulus Iouius in Elogijs celebrat. Sat mihi sit Iulij Feroldi tetrastichon adiicere.

Hawkwood Anglorum decus, & decus addite genti
Italica, Italico præsidiúmq; solo.
Vt tumuli quondam Florentia, sic simulachri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Hinc *Colne* fluuius per *Hawsted* quæ fuit sedes familiæ Bourgchierorum, quę ex quo Robertus Bourgchier fuit Angliæ Cancellarius tempore Edw. III. inprimis floruit: inde per *Earles Colne* à

Comitum

Comitum Oxoniæ ſepultura ſic dictam, vbi Albericus de *Vere* monaſteriolum poſuit, & religionem induit, COLONIAM (cuius meminit Antoninus, quam & aliam eſſe à Colonia Camalodumo facit,) accedit. An à Colonia huc deducta, vel à Colno flumine nomen ſit factum, Phœbus dixerit: à flumine malim ego, cùm viderim oppidula plura illi impoſita, *Colne* dici, vt *Earles Colne*, *Wakes Colne*, *Colne Engaine*, *Whites Colne*, à Dominis denominata. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones Colecear̃ep, nos **Colcheſter** vocamus. Vrbs eſt elegans, frequens, & amœna, collis ſupercilio ab occaſu in ortum porrecta, muris incincta, Eccleſijs quindecim exornata, præter amplum illud templum quod Diuo Ioanni Eudo *Dapifer* Henrici primi conſecrauit, nunc in ædes priuatas conuerſum. In media vrbe caſtrum eminet vetuſtate collapſurum, quod Edwardum Alfredi filium excitaſſe ſcribunt hiſtorici, cùm Coloceſtriam bellis deformatam repararet. Floruiſſe verò hanc vrbem vel maximè Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorum quotidie eruta planiſſimè docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus, erant enim Tetricorum, Victorinorum, Poſthumi, C. Carauſij, Conſtantini, & qui ſubſequuti ſunt, Imperatorum. Ciues Fl. Iuliani Helenam Conſtantini magni matrem ſuam alumnam fuiſſe aſſerunt ex Coelo rege natam: & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodoſam inter quatuor coronas interpoſitam publico in clypeo gerunt. Vnde de illa, & hac vrbe Nechamus noſter, etſi Apolline minùs fauente.

Colonia. Cõlcheſter.

1105

Helena Conſtantini M. mater.

Effulſit ſydus vitæ, Colceſtria lumen
Septem climatibus lux radioſa dedit.
Sydus erat Conſtantinus, decus imperiale,
Seruijt huic flexo poplite Roma potens.

Mulier illa ſanè fuit ſanctiſſimis moribus, & infracta animi conſtantia in religione Chriſtiana propaganda, vnde in antiquis inſcriptionibus PIISSIMA, & VENERABILIS AVGVSTA paſſim nominatur. Sub hoc, vbi Colnus flu. mari immiſcetur, S. Oſithæ extat oppidulum, cuius antiquum nomen **Chic** abolerunt regia illa virgo Oſitha, quæ tota Deo defixa, à Danicis piratis ibi confoſſa Sanctæ honores apud maiores obtinuit. Nunc verò ſedes eſt primaria honoratiſſimorum Dominorum *Darcy*, qui de *Chich* dicti, quos ad ampliſſimam Baronis dignitatem Rex Edwardus ſextus prouexit.

S. Oſithe.

Barones Darcy de Chiche.

Hinc vaſtè proiectum littus ad **Neſſe** promontorium, Saxonicè

Neſſe.

nicè Radulpherus protuberat. Quid hoc in loco repertum fuit, habe ex verbis & fide Radulphi de *Coggeshall*, qui ante annos 350. scripsit. *Temporibus Regis Richardi in littore maris in villa quæ vocatur* **Edulfineſſe** *inuenti sunt duo dentes cuiusdam Gigantis tantæ magnitudinis, vt ducenti dentes quos nunc habent homines, ex his secari possent. Hos apud Cogshall & vidimus, & admirando contrectauimus.* Et nescio quid aliud Giganteum primis Dominæ nostræ R. Elizabethæ annis à nobili R. Candisho iuxta hunc locum effossum. Nec diffitebor ego quin fuerint homines qui ob molis magnitudinem & roboris firmitatem, miraculo erant; quos Deus, vt habet B. Augustinus, extitisse voluit, vt doceret tàm pulchritudinem corporum, quàm staturæ magnitudinem in bonis non esse numeranda, cùm non minùs pijs, quàm impijs sint communia.

Gigantes.

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus, ad Stouri ostium, anno 884. natali bello inter Anglos & Danos memorandum; vbi nunc **Harewich** tutissima statio, vnde & nomen: nam Harepic Saxonicè stationem vel sinum vbi exercitus agit, denotat. Iste *Stourus* est qui Essexiam & Suffolciam pro limite intermeat, & ab hac parte præter opimos agros nihil alluit. Sed non procul ab eius fonte, est *Bumsted* quem per Baroniam tenebat familia de *Helion*; & quà hæc regio Cantabrigienses spectat, **Barklow** tribus tumulis aggestis notum ostenditur, cuiusmodi occisis militibus, quorum reliquiæ non faciles erant repertu, vt aliqui volunt, extruxit antiquitas. Verùm cùm quartus ex his iampridem defoderetur, tria, vt accepimus, è saxo sepulchra, & in illis confracta hominũ ossa sunt inuenta. Aggestos verò tum credimus cùm ad *Ashdown* proximũ viculum prælium funestum olim commissum erat, in quo Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos initio prospera pugna contudit: sed mox versa fortuna proditione ita fuit ab illis profligatus, vt plurimos Angliæ proceres desiderârit. In cuius prælij memoriam Canutum Danum posteà templum eò loci posuisse legimus, cum vbicunque pugnasset, pœnitentia ob effusum sanguinem commotus ædiculas sacras erigeret. Rustici autem ebulum quod sanguineis baccis hîc circumquaque copiosè prouenit, non alio nomine quàm *Danesblood*, id est, Danicum sanguinem, etiamnum appellitant, ob multitudinem Danorum, qui eo bello ceciderunt.

Harewich.

Barklow.

Tumuli antiqui. vide Pag. 221.

Danes-blood.

Walden à croco denominatum **Saffron Walden**, emporium

Walden.

um paulò eſt inferiùs inter agros blandiſſimo croco ridentes, præclarum olim Magnauillanorum caſtello, quod nunc diſparuit, & monaſteriolo adiacenti, in quo Magnauillani fundatores ſepulti. Galfredus de *Magnauilla*, primus quaſi vitam dedit huic loco. Matildis enim imperatrix, ex eius diplomate tranſcribo, dedit illi *Niewport pro tanto quantum reddere ſolebat die qua Rex Hpater meus fuit viuus & mortuus, & ad remouendum Mercatum de Niewport in caſtellum ſuum de Waledena cum omnibus conſuetudinibus quæ priùs mercato illi meliùs pertinuerunt, in theloneo, paſſagio, & alijs conſuetudinibus & vt via de Niewport quæ ſunt iuxta littus aquæ dirigantur ex conſuetudine ad Waledenam ſuper foriſfacturam meam, & Mercatum de Waledena ſit ad diem Dominicam, & ad diem Iouis, & vt feria habeatur apud Waledenam, & incipiat in vigilia Pẽtecoſtes, & duret per totam hebdomadam Pentecoſtes.* (Inq; libro Waldenenſis huius monaſterioli) *Waldenam* ille *vt totius honoris ſui & Comitatus caput & ſedem ſibi ſuiſque conſtituit, locus vbi monaſterium conſtruxit erat aquis irriguus, quæ ibi ingiter manantes oriuntur, nullo tempore deficientes. Solis Orientis radios tardiùs recipit, occidentis verò citiùs amittit, montibus ex vtraque parte obiectis.* Nunc **Audley end** loco illi nomen eſt, à T. Audlæo Angliæ Cancellario, qui monaſterium in ſuam habitationem commutauit. Hic Baro *Audley* de *Walden* ab Henrico 8. creatus vnicam reliquit filiam & hæredem Margaretam vxorem ſecundam Thomæ Howardi Ducis Norfolciæ, è qua Thomam, Guilielmum, Elizabetham, & Margaretam progenuit. Thomam verò illum rei naualis gloria celebrem Regina Elizabetha ad Comitia Parlamentaria anno 1597. inter regni Barones euocauit titulo *Domini Howard de Walden.* Sed his multò vetuſtior vrbecula erat, prope **Ialdune** in ipſo agri termino, quam nunc ab antiquo Burgo, **Burrow banke** ruſtici vocitant, vbi intermortui oppidi ſolummodò ſuperſunt veſtigia, & ipſorum mœnium expreſſus tractus. VILLAM tamen FAVSTINI fuiſſe, quam Antoninus in hoc tractu locat, non dixero, & quanquam

Ingrati leti ſpatia detinet campi,
Etrure vero, barbaróque lætatur.

Non tamen auſim vel ſomniare hanc eſſe illam *Fauſtini villam*, quæ iſtis & alijs verſibus à lepidiſſimo Martiale inter Epigrammata depingitur. Croco ſatiuo hîc, vt dixi, agri circumquaque ſunt blandiſſimi, menſe enim Iulio, tertio quoque anno, cum bulbi fuerint eruti, & poſt viginti dies, ingeſtâ glebâ reconditi, ſub

Baro Audley de Walden.

Burrow banke.

Crocum.

sub finem Septembris florem cyaneum fundunt, è cuius medio tria flammea stamina croci (*Chiues* nos vocamus) dependent, quæ benè manè ante solis exortum decerpuntur, & è flore extracta, lento igne siccantur. Tantúsque est prouentus, vt è singulis ingeribus octoginta, vel centum plus minùs croci, dum humidum est, pondo colligantur, quæ siccata ad viginti pondo conficiunt. Quodque magis mireris, solum quod tres continuos annnos crocum protulit, hordeum sine stercoratione annos octodecim affatim profundet, denuóque crocum non recusabit.

Barones de Clauering.

Magis ad austrum *Clauering* locum habet, quod Rex Henricus secundus cum titulo Baroniæ dedit Roberto *Fitz Roger*, (à quo familia de *Euers* stemma deducit.) Huius posteri cum longo iam tempore nomina è paterno nomine accepissent, more illo antiquo vt Ioannes filius Roberti, Robertus filius Ioannis, &c. tandem iubente Rege Edwardo primo, hinc *Clauering* nomen assumpserunt. Sed de his in Northumbria. *Stansted Montfichet* hîc etiam culmeis tectis se exerit, quod tacitus non prætermittam cùm habitatio siue Baronia olim fuerit familiæ de *Montfixo*, vulgò *Montfitchet*, qui tres quos vocant *Cheuerons* aureo scuto rubro gestarunt, summæque censebantur nobilitatis. Quinque autem solummodo recta linea floruerunt, demúmque hæreditatem adierunt tres sorores Margareta vxor Hugonis de *Bolbec*, Auelina vxor Guihelmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, & Philippa vxor Hugonis *Playz*. Huius posteri ad anorum vsque memoriam floruerunt, & in filia desierunt nupta Ioanni Howardo Equiti aurato, à cuius filia per Hugonem Vere Barones Latimeri & alij profluxerunt. Parúmque inferiùs *Haslingbury* habitatio Baronum Morleiorum conspicitur: de quibus plura in Norfolcia. Illique contiguum est vallum antiquum militare, inde *Walbery* nominatum, magisque ad ortum *Barringtonhall* vbi incolit clarissima familia *Barringtonorum* quam regnante Stephano, Barones de *Montefixo* possessionibus adauxerunt, & patrum memoria nuptiæ cum altera filia & hærede Henrici Poli Domini *Montisacuti* ex sanguine regio clariorem reddiderunt.

Vide in Northumbria.

Barones Montfichet.

Insignia Montfichetsorum.

Playzi.

Haslingbury.

Barrington.

Comites Essexiæ.

A Normannorum aduentu Essexia hæc Comitem primum habuit Galfredum de *Magnauilla*, vulgò *Mandeuil*, filium Guihelmi ex Margareta hærede Eudonis *Dapiferi*, qui in illa sub Rege Stephano temporum confusione turbulentam & seditiosam vitam

vitam pugnando profudit. Ille verò pro ſceleribus, vt eſt in antiquo ſcriptore, *publicam anathematis non immeritò incurrit ſententiam, in qua apud quoddam oppidulum Burwella letaliter in capite vulneratus eſt. Illo autem in diſcrimine mortis vltimum trahente ſpiritum, quidam ſuperuenere Templarij qui religionis ſuæ habitum cruce rubra ſignatum ei impoſuerunt, ac deinde iam mortuum ſecum tulerunt, & in pomerio ſuo veteris ſcilicet Templi apud London. canali inclauſum plumbeo in arbore ſuſpenderunt.* Regiſtr. Walden. Hunc ſequuti ſunt duo filij Galfredus & Guilielmus ſine prole ſublati. Poſteà Galfridum *Filium Petri* de *Ludgerſhal*, Angliæ Iuſtitiarum virum prudentem & grauem accepta magna vi pecuniæ ad hunc honorem extulit Rex Ioannes. Ille enim in vxorem duxerat Beatricem filiam natu maximam Guilielmi de *Say* qui natus è ſorore Galfredi illius de *Magnauill* primi Comitis Eſſexiæ. *Vir*, vt ſcribit author vetuſtus, *nummoſus & locuples valdè qui Elienſem Epiſcopum Regis Iuſtitiarium precio maximo cum prece date conuenit, Comitatumque illum quem vice vxoris ſuæ, filiæ ſc. Willielmi fratris Galfredi de Say primogeniti hæreditario iure ſibi vendicabat, interpellando expoſtulauit. Qui illum in plenariam ſeſinam admiſit, pecuniam promiſſam exegit, quam in breui integram plenariamque regijs theſauris inferendam ab eo recepit. Sic admiſſus, ſicque ſcriptis regis confirmatus tenuit, poſſedit, & homagia Militum ſuſcepit.* * Fitz Pierz. ſunt Fitz Petre. Huius Galfredi *Filij Petri* duo filij, Galfredus & Guilielmus aſcito ſibi nomine *Magnauill* ſiue *Mandeuill*, hoc honore vſi ſunt: ille in haſtiludio iuuenis perijt, hic à Ludouici Franci partibus contra Ioannem Regem ſtetit, & ſine prole anno Chriſti 1228. è vita migrauit. Regiſtr. Mon. Walden. Iſtis ſine prole defunctis ſubrogatus eſt Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Conſtabularius; Sic enim ſcribit ex Waldenenſi monaſterio Chronographus. *Anno* 1228. *ſexto Idus Ianuarij Guilielmus de Mandeuil Comes Eſſex obijt, &c. Eodem anno Humfredus de Bohun Comes Hereford, & Conſtabularius Angliæ deſponſauit Matildem filiam Galfredi Comitis Eſſex, & ſic ſucceſſit.* Ex Archiuis tamen Henricum de *Bohun* patrem huius Humfredi hæredem illam duxiſſe certò conſtat. Sed error ſanè facilè ſubrepſit, cùm in eius ſeculi ſcriptis prænomina tantùm maiuſculis literis notentur, vt H. pro Henrico, vel Humfredo; G. pro Gilberto, vel Galfredo, &c. Ex huius poſteris maſculis Comites Herefordiæ & Eſſexiæ multos annos ſucceſſerunt, vltimique filia primogenita Æleonora Thomæ de *Woodſtock* Duci Gloceſtriæ in vxorem cum Eſſexiæ titulo data Annam filiam peperit, *Vide Comites Herefordiæ Inquiſ. 3. R. 2.*

rit, quæ in primum maritum Edm. Comitem Staffordiæ, in secundum Guilielmum *Bourchier* Comitem de *Ewe* accepit, cui Henricum *Bourchier* peperit, quem Rex Edwardus Quartus Comitatus Essexiæ honore inuestiuit. Ille alterum Henricum è filio nepotem successorem habuit, cuius solam itidem filiam Annam Guilielmus *Parr* in vxorem duxit, & eodem honore auctus erat, postquàm paruo tempore Thomas *Cromwell* ex alia familia illam personam inauspicatò gessisset. Demùm verò Parro sine liberis defuncto, Gualterus *D'Eureux* Vicecomes Herefordiæ, cuius proauia erat Cecilia *Bourchier* soror Henrici *Bourchier*, quem modò dixi, Sereniss. R. Elizabethæ gratia hunc Comitis Essexiæ titulum accepit, filiumque Robertum reliquit, quem vera virtute armauit, vt maximis maiorum omnium laudibus cumulatissimè respondeat.

Computantur in hac regione Parochiales Ecclesiæ 415.

ICENI.

REGIONEM *Trinobantibus proximam quæ posteà* Eastanglia *dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigiensemque agrum, cum Huntingdonensi complectitur, occupârunt olim* ICENI, *alibi perperàm* TIGENI, *Ptolemæo corruptiùs* SIMENI: *quos etiam confuso vocabulo* CENIMAGNOS *apud Cæsarem fuisse dictos iampridem existimani: & vt ita existimarem, fecit ipsa arctissima affinitas, quæ inter hæc nomina* ICENI, *&* CENI-MAGNI *intercedit, fecit Taciti & Cæsaris consensus. Ille enim Cenimagnos se Romanis dedidisse scribit, quod item Icenos fecisse his verbis memorat*

Tacitus

Tacitum: Volentes amicitiam noſtram acceſſerunt; *ſed quod maximum eſt in libro MS. pro* CENIMAGNI, CENI, AGNI *diuſo vocabulo concipitur, pro quibus ſi non audaculus viderer,* ICENI, REGNI *ſubſtituerim ego. Nec alicubi certè Cenimagnos in Britannia comperias, ſi à Regnis & Icenis diuerſi fuerint. Cæterùm Iceni nominis hoc in tractu reliqua ſunt veſtigia plurima, vt* Ikenſworth, Ikenthorpe, Ikborrow, Iken, Ikning, Ichlingham, Eike, *&c. Conſularíſque illa via, qua hinc duxit, ſuperioris ſæculi Chronographis* Ichenildſtreat, *quaſi* Icenorum ſtrata, *paſſim nominatur. Qua nominis ſit ratio, ita me veritas amet, vt conjectare non auſim, niſi quis à cuneata regionis forma deducat, & in modum Cunei Oceano incumbere dicat. Cuneum enim ſuo idiomate* Iken *vocant Britanni, eodem etenim nomine locus in Wallia ad* Lhintegid *lacum,* Lhan-yken, *ab illa forma dicitur, & eodem ſenſu regiuncula in Hiſpania* SPHEN, *id eſt, cuneus, vt author eſt Strabo, vocatur, quæ minùs tamen quàm hæc noſtra ad cunei ſimilitudinem accedere videtur.* Ichenild ſtreat. Sphen.

Gens hæc erat, vt inquit Tacitus, valida, & poſtquam ſe Romanorum in fidem permiſiſſet, ad Claudij tempora prælijs non concuſſa. Tunc enim cùm Oſtorius Proprætor flumina caſtris communiret, & Britannis arma detraberet, contractis copijs ſe oppoſuerunt: ſed perrupto à Romanis aggere quo ſe obſepſerant, non ſine clade magna deuicti. Quæ pugna multa ſanè, & clara facinora fecêre, & M. Oſtorius legatiſilium ſeruati ciuis decus meruit. Hoc bello ſic ſopito, vix XIII. *agebatur annus, cùm noua bellorũ tẽpeſtas his initijs exorta. Præſutagus Rex Icenorum, vt calamitatem à ſua gente, vel ſuis priuatis incommodis redimeret, Neronem Imperatorem hæredem ſcripſit, tali obſequio (vt Tacitus pro me paucula loquatur) ratus regnum, & domum ſuam procul iniuria fore, quod contrà vertit: adeo vt regnum, per Centuriones, domus per ſeruos velut capta, vaſtarentur. Iam primùm vxor Boadicia, quæ etiam Bunduica dicitur, verberibus affecta, & filiæ ſtupro violatæ ſunt. Præcipui quique Icenorum, quaſi cunctam regionem munere accepiſſent, auitis bonis exuebantur, & propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua contumelia, & metu grauiorum (quando in formam prouinciæ ceſſerant) arma rapiunt, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alij nondum ſeruitio aſſuefacti, reſumere libertatem occultis coniurationibus conſpirant, acerrimo in veteranos odio incenſi. Hinc funeſtiſſimum bellum exarſit, cui faces addidit Seneca auaritia, qui ſub id tempus quadringenties ſeſtertium, (trecenta ſcilicet millia librarum noſtratium) maximis vſuris cumulatum acer-* Præſutagus. Boadicia. Seneca in Britannia vſura.

bius exigebat. Hoc bello, vt summatim dicam, Boadicia illa, quam Lœnam dolosam vocat Gildas, Prasutagi vxor octoginta millia Romanorum & sociorum occidione occidit, Camalodunum Colonian, & Verulamium municipium excidit. Legionem IX. fudit, Catum Decianum procuratorem fugauit, sed tandem iusto prælio à Paulino Suetonio fracta, inuicta animi constantia, vt Tacitus scribit, bausto veneno; vt Dio, morbo diem obiit. Dum hoc bellum flagraret, scribit è Dione Xiphilinus Britannos VICTORIAM sub Andate nomine, quam alibi Græcus codex Andrasten vocat, inprimis coluisse, & in eius luco summa cum immanitate captiuos immolasse, quod tamen hodie nomen pro Victoria non agnoscunt Britanni, nec ego quid velit, video, nisi vt Latini Victoriam à vincendo, Sabini Vacunam ab euacuando, & Græci Νίκλω ἀπὸ τῆς νίκης, id est, non cedendo nominarint, sic Britanni Anarhaith ab euertendo appellarint; hoc enim nomine exitiabilis euersio illis significatur. Sed hæc obiter & per transennam. Iam inde altum est de Icenis apud authores silentium, vix quicquam legendo erui potest, nisi quod Romani, præcipite iam eorum imperio, nouum magistratum ora maritima per has, & alias regiones ad Saxonum depræda tiones cohibendas præfecerunt, quem Comitem littoris Saxonici per Britanniam vocârunt, vt iam antè diximus.

Dio.

Andates, siue Andrastes.

Cùm autem Saxones iam suam in hac insula Heptarchiam confirmassent, in Orientalium Anglorum regnum cessit hæc prouincia, quam ab orientali situ sua lingua Eaſtanglc-ryc dixerunt, id est, Orientalis Angliæ regnum, Vffamque primum regem habuit, vnde Vffkines successores diu dicti, qui nunc Merciorum, nunc Cantianorum regum beneficiarij fuisse videntur. Quorum sobolem cùm in Edmundo Sancto defecisset, Dani regionem pernaserunt, & miserum in modum annos plus minùs quinquaginta omni bellorum calamitate dilaniârunt, donec Edwardus senior, illis debellatis, suo occidentalium Saxonum imperio tandem adiunxerit. Deinceps verò suos Præsides habuit, quem honorem primis Normannorum temporibus gessit Radulphus quidam è Britãnia Armorica oriundus, homo infido ingenio, qui dum nuptias magno apparatu celebrauit, nefaria opprimendi Guil. Normanni consilia cum multis iniuit, sed frustrà filetium & fides inter tot cõscios sperabatur. Indicio enim facto, ille honore exutus & proscriptus, alijq; secuti pereunt. Sed hæc fusiùs ab historicis tractãda, nunc ipsa loca, quod est nostri instituti adeamus. Cuiusmodi horum fuit regio, accipe tibi Abbo Floriac. qui anno Christi 970. floruit, his verbis depinxit: Hæc pars quæ Eaſtangle vocatur, cùm alijs, tum eo nobilis habetur, quòd aquis penè vndique alluitur, quum à Subsolano &

Eastangle.

Vffkines.

Radulphus Eſtangliæ Præſes.

Euro

Euro cingitur Oceano, ab Aquilone verò immensarum paludum vligine, quæ exorientes propter æqualitatem terræ à meditullio fermè totius Britanniæ per centum & eo amplius milliaria cum maximis fluminibus descendunt in mare. Ab ea autem parte, quà sol vergit in occasum, ipsa prouincia reliquæ insulæ est continua, & ob id peruia: sed ne crebra irruptione hostium incursetur, aggere ad instar altioris muri, fossa humo præmunitur. Interius vbere satis gleba, admodum læta hortorum, nemorúmque amœnitate, gratissima ferarum venatione, insignis pascuis, pecorum & iumentorum non mediocriter fertilis. De piscosis fluminibus reticemus, cùm hinc eam, vt dictum est, lingua maris allambit, inde paludibus dilatatis stagnorum ad duo, vel tria millia spatiosorum innumerabilis multitudo præterfluit. Quæ paludes præbent pluribus monachorum gregibus optatos solitariæ conuersationis sinus, quibus inclusi non indigeant solitudine heremi. Hæc Abbo.

Suffolke.

SVffolcia, quæ primò dicenda, Saxonicè Suðpolc, id est, *populus Australis*, ratione Norfolciæ, ab occasu habet Cantabrigienses, ab austro Stourum fluuium, qui ab Essexia diuidit, ab ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluuiolos *Ouse minimum*, & *Wauney* qui ex eodem quasi fonte in diuersa fluentes, à Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, solo nisi ad Orientem, admodum pingui, vtpote ex argilla & marga composita, vnde lætissima vbique arua, & vberrima fœnando pecori pascua, caseique magno numero conficiuntur, *Caseus.* qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, distrahuntur. Imò etiam in Germaniam, Galliam, & Hispaniam, vt author est Pantaleon Medicus, qui hos nostros cum Placentinis, & colore & sapore conferre non dubitauit.

Diuiditur hæc politicè in tres partes, quarum vna The Geldable, quòd ex ea tributum exigitur: Altera *Libertas S. Edmundi*,

quia ad eius monasterium spectauit: Tertia *Libertas S. Etheldreda* dicitur, quia ad Elienſe cœnobium pertinuit, cui conceſſerunt olim reges noſtri quædam territoriola cum *Sacha*, & *Socha*, vt inquit liber Elienſis, *ſine vlla exceptione Eccleſiaſtica aut ſecularis iuriſdictionis*. Verùm nos Chorographicè hanc obeamus, & ab occaſu exorſi, potiora loca perluſtremus. Quà occaſum & Cantabrigienſes ſpectat in ipſo limite **Irning** ſedet, maioris olim, quàm hodie famæ. Etheldreda enim virgo regis Annæ filia in Diuas relata ſuis natalibus, Radulphus huius Eaſtangliæ Comes, ſua in Guilil. Normannum conſpiratione, & Heruæus primus Epiſcopus Elienſis via, quam hinc ad *Ely* muniunt, olim nobilitarunt. Nunc verò vicinitate *Noui fori*, quod **Newmarket** dicimus, quò certatim res venales vndique comportantur, decreſcere cæpit. De hoc verò nihil aliud mihi plura legenti occurrit quàm quod Robertus de *Inſula* ſiue *Liſley in liberum maritagium* cum Caſſandra filia Richardo de Argentonio dederit.

Ixning.

Newmarket heath.

Diuels Dike.

Ab hoc longè patet ericetum **Newmarket heath** inde nominatum, arenoſa, ſterili, & emoriente terra, in qua foſſa illa admiranda videtur, quam quaſi à Diabolo ductam **Deuils dike** vulgus vocat, cùm certum ſit illam fuiſſe qua, vt innuit Abbo, contra hoſtiles irruptiones incolæ ſe præmunierunt. Sunt tamen qui produnt Canutum regem hanc magno ambitu circumduxiſſe, vt monachorum S. Edmundi libertatem quam vocant, includeret: hiſtoricique noſtri, cùm prælium iſtud narrant, quo ad hanc Edwardus ſenior Athelwaldum patrulem deuict, locum ab hac foſſa *Edmundi foſſata* dixerunt. Interiùs enim oppidum eſt S. Edmundi celeberrimum, quod Saxonico ſæculo Bedericſgueorð, & Britannico, vt videtur, VILLA FAVSTINI, cuius meminit Antoninus, ſic enim exiſtimauit Talbotus vir antiquitatis benè peritus, & in hac Angliæ parte verſatiſſimus: diſtantiæ etiam ratio tam ab Icianis quàm à Colonia apud Antoninum ſatis conuenit, vtque *Villa* Latinis nobilis cuiuſpiam domum in fundo locatam ſignificat, ita Gueorð idem Anglis denotauit. Abbo enim ille **Bedericſgueorð**, *Bedericeſtris*, id eſt, *villa* interpretatur. Præterea Angli, vim verbi in ſuam linguam transfudiſſe videantur: etenim vt Fauſtinus Latinè proſperitatis ſenſum in ſe habet, ita Germanicè **Beder**, vt ſcribit literatiſſimus ille Hadrianus Iunius, vbi Betoricis nomen, qui apud Strabonem Melonis Sicambri filius erat, fœlicitatis & fauore plenum interpretatur. Sin diuerſi hi fuerint libenter me neſcire

S. Edmunds Bury.

Villa Fauſtini.

Gueord *ſiue* Worth.

neſcire fateor, quis ille Fauſtinus, & quis hic Bedericus. Fauſtini illius villam quam Martialis libro Epigrammatum 3. depingit non fuiſſe certò ſcio. Et Berici eius fuiſſe, qui è Britannia exturbatus, vt author eſt Dio, Claudio imperatori bellum in Britannos mouere perſuaſit, ſi dicerem, ipſe mihi neutiquam crederem. Quæcunque verò fuerit, ſi Fauſtini villa non ſit, celebris tamen memoriæ fuiſſe videtur, quum Abbo *Villam Regiam* vocarit. Verùm cùm Edmundi Chriſtianiſſimi regis corpus, quem Dani exquiſitis ſupplicijs trucidaſſent, huc tranſtuliſſet populus, & in eius honorem permaximam miro ligneo tabulatu eccleſiam conſtruxiſſet: *Edmundi Burgus* vulgò S. Edmondſbury, & contractè Bury dici cœpit, mirúmque in modum floruit. Cùm enim in eccleſiæ ius ceſſiſſet oppidum, Canutus, expulſis Canonicis, noui inſtituti monachis, & opibus referſit, nouoque opere inſtaurauit. Poſteà Heruæus è Normannico genere Abbas oppidum muro cinxit. Pontificéſque Romani maximis immunitatibus dotarunt, & inter alia conceſſerunt, *Vt nulli Epiſcopo locus ille ſubderetur in aliquo, in legitimis Archiepiſcopi nutum ſtaret.* Quod adhuc obſeruatur. Iámque monachi diuitijs circumfluentes nouum magnifica ſtructura templum erexérunt, quod nunc ſuis quaſi ruderibus ſepultum iacet, & indies nouis ædificijs auxerunt, dúmque Edwardo primo regnante, ſacelli noui fundamenta ponerent; *Inuenti ſunt* (vt inquit Euerſdenus huius loci monachus) *muri veteris cuiuſdam eccleſia rotunda ita conſtructa, quòd altare quaſi in medio fuerit, & credimus* (inquit) *illam fuiſſe, quæ ad opus S. Edmundi primò fuit conſtructa.* Quale verò ſit hoc oppidum, & quantum fuerit monaſterium, audi, qui vidit, Lelandum. *Sol non vidit vrbem ſitu elegantiorem, ſic molli delicata pendet in clino, & riuulus ad orientem defluit: aut cœnobium illuſtrius, ſue quis dotationem, ſeu amplitudinem, aut magnificentiam incomparabilem æquis rationibus expendat. Diceres planè cœnobium vrbem eſſe: tot porta, partim etiam æneæ, tot turres, & templum, quo nullum magnificentius, cui & alia tria egregio opere nitentia vno & eodem cœmiterio ſita ſubſeruiunt.* Si quantæ fuerint opes requiras, non facilè quis dixerit, quot donaria vni Edmundi mauſolæo appenſa, & ſexaginta ſupra mille quingentas libras quotannis ex redditibus & latifundijs collegit. Si tumultus inter ciues & monachos (qui ciuibus per ſuum Seneſchallum præfuerunt) ſubinde exortos, & quanta cum rabie ad mutuam internecionem concurrerint, ſigillatim narrarem, omnem fidem ſuperaret narratio:

Bericus Britannus.

Malmesburienſis.

Euerſdenus.

iacturam, vt hoc etiam adnotem, si vnquam aliàs in homine, hoc in loco fecit Anglia maximam. Verus enim ille pater patriæ Humfredus Dux Gloceſtriæ, iuſti peruicax, & qui illuſtre ingenium altioribus ſtudijs excoluerat, cùm regnum viginti quinque annis ſub Henrico VI. ſumma cum laude ita gubernaſſet, vt nec boni quod quererentur, nec mali quod calumniarentur haberent, hîc è medio ſublatus inuidia Margaretæ Lotharingæ. Quæ cùm regem Henricum VI. maritum minuti & anguſti animi videret, vt ad ſe rerum ſummam traheret, hoc nefarium facinus concepit; verùm ſuo & huius regni malo maximo. Normannia enim cum Aquitania ſtatim amiſſa, & pluſquam ciuilia in Anglia ſuſcitata bella.

Humfr. Dux Gloceſtriæ.

Iuxta hunc *Edmundi Burgum* vidimus *Ruſhbrok* ſedem claræ & equeſtris familiæ Ierminorum, nec longè *Ikeſworth* cernitur vbi Prioratus antiquus fuit à Gilberto Blundo magnæ nobilitatis viro, Domino de *Ikeſworth* fundatus, cuius ſtirps maſcula defecit in Guilielmo qui cecidit in prælio ad *Lewes* tempore Henrici tertij, duaſque ſorores, Agnetem Guilielmi de *Creketo* & Roiſiam Roberti de *Valonijs* conjuges hæredes reliquit.

Ikeſworth. Blundi.

Magis ad occaſum Brumalem abeſt **Lidgate** viculus qui hoc nomine memorandus, quòd in lucem Ioannem *Lidgate* monachum ædiderit, cuius ingenium ab ipſis Muſis effictum videatur, ita omnes Veneres & elegantiæ in ſuis Anglicis carminibus renident. Nec multũ abeſt *Somerleton* habitatio olim *Fitz-Oberi* à qua ad equeſtrem & claram familiam Ierneganorum deuenit. Hæc ad occiduam Suffolciæ partem ſunt memoriæ celebrioris.

Lidgate. *Ioannes Lidgate.*

Somerleton.

Ad Auſtrum, **Stour** fluuius ſtatim à fonte in amplam paludem *Stourmere* vocant, ſtagnare vidimus, ſed mox intra ripas ſe colligens, primùm **Clare** præterfluit vicum nobilem, qui præter dirutam arcem, quam oſtendit, Clarorum nomen honoratiſſimæ familiæ, quæ à Gilleberto Normanno deſcendit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi III. filio impertiuit, qui cùm vxorem ex illa familia duxiſſet, Ducis Clarentiæ titulum à patre accepit. Ille enim ab hoc loco Clarentiæ Dux eſt dictus (vt prius Comitis Gilleberti poſteri, Comites de *Clara*,) qui ad Albam Pompeiam in Italia mortuus cùm ſecundis nuptijs Galeacij Vicecomitis Mediolanenſis filiam ſibi iunxiſſet: & in Collegiata hîc eccleſia inhumatur, vti etiam Ioanna de *Acres* filia regis Edwardi primi, quæ Gilberto ſecundo de *Clara* Gloceſtriæ Comiti enupta. Expectet fortaſſe hic lector vt Comites de *Clara*, & Clarentiæ Du-

Clare.

Comites Clare.

ces

ces subijciam, cùm honoratissimo semper loco in hoc regno fuerint, & sanè paucis subijciam ne quis desideret. Richardus filius Gisleberti Comitis * Aucensis in Normannia stipendia fecit Regi Guiliel. cùm in Angliam ingrederetur, ab eóq; donatus est villis *de Clare* & *Tunbridge*. Hic genuit quatuor filios Gislebertum, Rogerum, Walterum, & Robertum à quo Fitz-walteri descenderunt. Gislebertus ex filia Comitis de *Claro monte* habuit Richardum qui ei successit, Gislebertum, à quo Richardus ille Comes Penbrochiæ & expugnator Hiberniæ, & Walterum. Richardus primogenitus à Wallis occisus reliquit Gilbertum qui obijt sine prole, & Rogerum Comitem Claræ. Rogerus verò Richardum Comitem Claræ suscepit qui Amiciam filiam & vnam hæredum Guilielmi Comitis Gloceſtriæ sibi matrimonio iunxit, cuius iure eius posteri Gloceſtriæ erant Comites, quos suo loco vide. Verùm mascula eorum prole tandem deficiente, Leonellus tertius Regis Edwardi tertij filius (qui Elizabetham filiam & ex asse hæredem Guilielmi de *Burgo* Comitis Vltoniæ ex Elizabetha Clara prognati duxerat) à patre nouo titulo Ducis Clarentiæ vxorio iure honoratur. Cùm ille autem vnicam tantùm filiolam Philippam Edmundi Comitis Marchiæ vxorem suscepisset, Rex Henricus IIII. Thomam filium minorem Clarentiæ Ducem instituit, qui Normanniæ præfectus Scotorum & Gallorum in se ruentium impetu in Andibus nulla suscepta prole cecidit. Satis longo post tempore Edwardus quartus hunc honorem Georgio fratri contulit, quem post graues inimicitias & acerba odia in gratiam receperat, tandémque tamen in carcere extinxit in dolio vini Cretici, (vt fama obtinet) immersum. Vtiq; hominibus natura insitum est vt quos timuerint, quibuscũ de vita contenderint, hos licèt sint fratres, semper oderint.

* *Aug.*

Guil. Gemiticens. lib. 7. cap. 26.

Rob. Monten.

Duces Clarentiæ.

1421

Inde per **Long Melford** Hospitale pulcherrimum ab optimo viro Guil. Cordallo Milite, & ab archiuis nuper positum, ad *Sudbury*, id est, *Australis Burgus*, accedit *Stourus*, & ferè circumlambit, quem huius agri quondam præcipuum fuisse, & ratione Norwici, id est, *vicus Septentrionalis*, hoc nomine signatum credunt. Nec dum vicinis inferior censeri æquo animo ferat. Est enim populosus, & pannis conficiendis opulentus. Haud multum hinc abest *Edwardeston* non magni nunc nominis, sed quæ olim Dominos & incolas summi honoris habuit de *Monte-Canisio*, vulgò *Montchensy* dictos, è qua familia Guarinus duxit filiam & vnam hæredum potentissimi illius Guilielmi Marescalli Angliæ

Sudbury.

Edwardeston.

Barones de Monchensy.

gliæ & Comitis Penbrochiæ, atque ex illa ſuſcepit Ioannam filiam quæ maritum Guilielmum de *Valentia* è familia Luſignana in Gallia Comitis Penbrochiæ titulo adauxit. Guilielmus autem ille *Montchenſy* vt vir erat honoribus ampliſſimis, ita fortunis maximis, adeò vt Angliæ Craſſus eo ſeculo haberetur, *Teſtamentum enim eius ad ducenta millia Marcarum tranſcendit*, vt ſcribit Pariſienſis. Poſt pauca milliaria *Bretono* fluuiolo augetur Stourus, qui non longo decurſu duo alluit antiqui nominis oppida. Ad fontes **Bretenham** cernitur, oppidulum exile, vbi vix vlla vrbis facies videtur, quod tamen COMBRETONIVM eſſe, cuius hoc in tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum ſignificatio perſuadet. Vt enim **Bretenham** Anglis *domum vel manſionem ad Bretonum*: ſic *Combretonium* Britannis *vallem*, aut depreſſiorem ad *Bretonum* locum denotat. Sed hæc perperam in Peutegerianis ſchedis COMVETRONVM & AD COVECIN dicitur. Hinc parùm ad Ortum *Nettleſted* conſpicitur, vnde *Wentworthi* fuerunt quos Baronum dignitate ornauit Rex Henrici octauus. Infrà hanc **Hadley**, Saxonicè Headleze ſedet, laneis pannis conficiendis hodiè inſigne. Ab hiſtoricis noſtris olim memoratum, quòd *Guthrum*, ſiue *Germo* Danus hîc ſit ſepultus. Cùm enim Alfredus illum eò adegiſſet, vt Chriſto nomen daret, & baptiſmum ſuſciperet, has Orientalium Anglorum regiones illi aſſignauit, Vt (authoris mei verbis vtor) *ſub fidelitate regis iure foueret hæreditario, quas pernaſerat latrocinio.*

Hinc *Bretonus* Stourum petit, qui conſociatis aquis poſt pauca milliaria, propè *Arwerton* olim claræ familiæ Baconorum, nunc Philippi Parkeri clariſſimi equitis ædes, qui paternam originem à Baronibus Morlæis, maternam à Calthropis celebri inprimis familia genus deducit, Oceanum ſubit, ipſoque oſtio, *Orwell* ſiue *Gipping* fl. vnà euoluitur. Hic in ipſo quaſi huius agri vmbilico exoritur apud **Wulpet**, id eſt, *luporum foſſa*, ſi Neubrigenſi credamus, qui non minùs ſpecioſam fabellam de hoc loco contexuit, quàm ſit ipſa Luciani vera narratio: nimirum duos puſiones colore viridi, ex Satyrorum genere, longo per ſubterraneos meatus itinere confecto, ex altero terrarum orbe, ſcilicet ab Antipodibus, & terra *S. Martini* hîc emerſiſſe, de quibus ſi plura velis, ipſum authorem adeas, qui tibi, vt inquit ille, omnibus riſionibus ridenda propinabit.

Ad eundem flu. cernuntur *Stow* & *Needham* mercatoria oppidula, nec procul à ripa *Hemingſton* in qua tenuit terras Baldwinus

Minor hiſtor. Matth. Pariſ.

Combretonium.

Bretenham.

Barones Wentworth.

Hadley.

Guthrum, ſiue Germo Danus.

Arwerton.

Wulpet.

winus *Le Pettour* (notato mihi nomen) *per feriantiam*, loquor ex antiquo libello, *pro qua debuit facere die natali Domini singulis annis coram Domino Rege Angliæ, vnum saltum, vnum sufflетum, & vnum bumbulum*, vel vt alibi legitur *per saltum, sufflum & pettum*, i. si intelligo, vt saltaret, buccas cum sonitu inflaret, & ventris crepitum ederet. Ea fuit illorum temporum aperta & læta hilaritas. Notaturque quod ad hoc *feodum* Manerium de *Langhall* spectauit. Propius ostium **Ipswich** olim *Gippewic* humiliori situ vidimus, quæ licèt magna sit habitatorum multitudine referta, templis ornata, ædibus amplis & magnificis exculta, portúsque satis commodus subsit: nomen tamen ante Danicam irruptionem, quam experta fuit, non auditum. Anno salutis 991. Dani tanta immanitate hunc locum, & omnem maritimam regionem deprædati sunt, vt Siritio Archiepiscopo Cantuariensi, & Angliæ proceribus pacem ab illis decem librarum millibus redimere consultissimum videretur. Nihilominùs vix nonus agebatur annus, cùm hoc oppidum iterũ diripuerint, statímq; Angli prelio fortitèr eos exceperint, sed vnius (vt habet Huntingdonensis) Turkilli meticulosa fuga, (leuibus enim momentis maximæ fiunt in bello inclinationes) nostris in fugam coniectis, victoria è manibus excidit. Edwardo Sancto regnante, vt est in Censuali Angliæ Commentario, *De hac Regina Edena duas partes habuit, & Comes Guert tertiam partem, Burgenséſq; erant* DCCC *reddentes consuetudinem regi.* Cùm verò Normanni Angliam occupassent, castrum hîc erexerunt, quod contra Stephanum vsufructuarium Angliæ regem Hugo Bigodus aliquandiu propugnauit, sed demùm dedidit: Hoc nunc ita disparuit, vt rudera non supersint. Demolitum tunc credimus, cùm **Waleton** castellum vicinum solo complanaret Henricus II. Hoc enim seditiosis perfugium erat, & ad hoc expósita tria millia Flandrorum, quos in illam euocauerant Angliæ proceres, cùm Henricum filium immaturo consilio æquata potestate regem designassent, inuenísque, cui inter præcipitium & summum nihil medium erat, regnandi cupiditate furens, nefarium in patrem bellum indixisset. Quamuis hæc castra iam euanuerint, littus tamen hoc satis defenditur immani dorso (*Langerston* vocant) quod, vt inquit ille, summo mari non sine magno nauigantium periculo, & terrore longè incumbit. Hæc ad australem huius agri partem.

Temura lapida.

Ipswich.

Waleton.

Langerston.

Hinc incuruatum littus (hæc enim plaga orientalis tota mari obuersa

obuersa est) in Septentriones procurrens, mox *Debeno* fluuiolo se aperit, qui fontes habet iuxta *Mendlesham*, cui ius mercatus, & Nundinarum ab Edwardo primo loci Dominus H. *Fitz-Otho*, siue filius Othonis sculptoris cuneorum acquisiuit, per cuius hæredes non minima possessio ad Boutetortos Dominos de *Wih* in Wigornienſi Comitatu decidit, & ab illis denuò regnante Richardo II. ad Freuillum, Burnellum, & alios. Hic *Debenum* fl. primùm affunditur & nomen facit *Debenhamio* mercatorio oppidulo, inde defluit per Uffford Roberti de *Vfford* Suffolciæ Comitis quondã sedem, & huic altera ripa opposita Rendelisham, i. interprete Beda, *Rendili mansio*, vbi Redwaldus Orientalium Anglorum Rex plurimùm egit, qui primus ex sua gente Baptismatis fonte Christo renatus erat: posteà tamen ab vxore seductus, *in eodem fano, & altare*, vt inquit Beda, *ad Christi religionem, & arulam ad Dæmoniorum victimas habuit*. Swidelhmus etiam Rex Orientalium Anglorum à Cedda episcopo posteà hoc loco baptisatus erat.

Bouteuers.

Rendelisham.

Iam littus sensim in ortum proreptans ad *Ori* fluminis ostium, quod à Framlingham Bigodorum quondam castro profunditur, & præterlabitur *Parrham*, cuius Dominum Guilielmum Willoughby Baronis dignitate ornauit Rex Edwardus VI. & *Glemham* quæ vetustæ & celebri familiæ nomen imposuit; ad *Oreford* verò cui nomen facit, in mare descendit. Amplum & frequens hoc fuit oppidum, castroque munitum, quod olim ad *Valoinios*, & posteà ad Willoughbæos pertinuit, sed de Oceani ingratitudine hodie conqueritur, qui sensim se subducit, & portus commoditatem inuidere cœpit: nec aliud est quod de *Orefordia* dicam, nisi placeat hæc paucula Radulphi de *Coggeshal* vetusti scriptoris verba percurrere. *Tempore Henrici regis, cùm Bartholomæus de Glanuile custodiret castellum de Oreford, contigit vt piscatores hominem syluestrem inter retia sua comprehenderent, qui speciem humanam omnibus membris prætendebat, capillos habebat, barbam prolixam, & pineatam, circa pectus nimiùm pilosus erat & hispidus, qui tandem clàm aufugit ad mare & nusquam comparuit.* Vt verum sit, quod vulgus dicit, Quicquid nascatur in parte naturæ vlla, & in mari esse: & non omnino commentitium, quod de Tritone in Lusitaniæ littore, & marino homine in freto Gaditano scripsit Plinius.

Baronis Willoughby de Parrham.

Oreford.

Tritones, & monstra marina.

Non multò superiùs inter *Orum* flumen, & ipsum Oceanum, tuto & peramœno situ interiacet Aldburg, id est, si interpreteris,

Aldburg.

Burgus

Burgum ad Alde, ita enim fluuium quo rigatur nominant accolæ. Iuxta quod cùm ex cœli iniuria segetum spicæ per Angliam anno 1555. suffocatæ essent, pisa nulla terra circumfusa è scopulis, Autumno ineunte, non sine miraculo enata, annonam laxasse ferunt incolæ. Verùm prudentiores, legumina naufragijs in littus reiecta subinde illic renasci solita esse referunt, vt nullus sit miraculo locus. Hinc littora legentes ad x. milliare **Dunwich** offendimus, Saxonicè **Dunmor**, cuius Beda meminit, vbi Fœlix Burgundus qui Orientales Anglos à Christo deficientes ad fidem reduxit, anno salutis 630. episcopalem sedem fixit, eiúsque successores non paucis annis vniuersæ Orientali Angliæ præfuerunt. Sed Bisus à Fœlice quartus, cùm ætate ingraueſcente, & aduersa valetudine, tantæ prouinciæ minimè par esset, in duas sedes diuisit: altera verò in hac permansit, alteram in **North Elmeham** oppidulo constituit. Rege Guilielmo primo regnante, 236. *Burgenses habuit, pauperes* 100. *valebat* 50. *libras, & sexaginta millia* * *allectum de dono*: sic in Censuali Angliæ tabula legitur. Superiori sæculo fuit hæc ciuibus frequens, & officina monetaria celebris, & Henrico secundo regnante, vt scribit Guilielmus Neubrigensis, *vicus insignis, variis opibus refertus*. Quo tempore, cùm nouis motibus arderet Anglia ita munita erat, vt terrori fuerit Roberto Leicestrensi Comiti qui has partes latè persultabat. Nunc verò peculiari naturæ inuidia, quæ sine vllo sine maris auiditati indulget, fluctuum violentia maximam partem abrepta, & Episcopis multa ante secula sedem suam aliò transferentibus, in solitudinem quasi redacta iacet. Paulò supernè *Blith* flumen se in mare exonerat, ad cuius ripam exiguum oppidulum **Blithborow** vidimus, quod non alio, quàm sepultura Annæ regis Christiani nomen meruit, quem Penda Mercius iusto prælio interfecit. Mercatus verò est tenuis beneficio Ioannis Domini *Clauering*, cui hoc ius cum nundinis Rex Edwardus secundus concessit. Luculentum sanè ille patrimonium hoc in tractu abauiæ iure habuit quæ filia & hæres fuit Guilielmi de *Cæsneto* siue *Cheney* qui Baroniam de *Horsford* tenuit, & Monasteriolum ad *Sibton* erexit.

Pisa è rupibus enata.

Dunwich.

* *Halecum.*

Blithborow.

Regist. Mon. de Sibton.

Procurrit hîc longiùs in Ortum proiectum promontorium **Eston-neſſe**, quod totius Britanniæ maximè Orientale iudicatur, Ptolemæo Ἐξοχὴ, siue EXTENSIO dicitur, Et ne dubites hoc esse quod nos **Eaſton** vocamus, noueris *Eyſtheney* idem esse Britannis, quod Græcis Ἐξοχὴ, & Latinis Extensio, quamuis & hoc nomen

Extensio Promontorium.

Eastonneſſe.

Wingfeild. nomen à situ Orientali inditum videatur. Interiùs *Wingfeild* cernitur, quæ familiæ in hoc tractu numerosæ, & equestri gloria & antiqua nobilitate admodum insigni nomen fecit, & *Dunning-*

Phelipps *ton* quæ suum Dominum Ioannem *Phelipps* ostentat patrem Guilielmi illius qui in vxorem duxit filiam, & hæredem Baronis Bardolphi, cuius itidem filiam & hæredem Ioannes Vicecomes *Beaumont* in coniugem accepit. Sed nunc veteris familiæ Rous-

Hunting feld. sorum est habitatio. Nec multùm hinc abest *Huntingfeild* qui Baronem eo nomine notum, Edwardo tertio regnante, habuit, &

* huic vicinum *Heueningham* sedes equestris familiæ de *Heuening-*

Henningham. *ham*, quæ admodùm vetustam repetit originem, parúmque abest

Halesworth. *Halesworth* quondam *Healfworda*, antiquum Argentoniorum, nunc Alingtoniorum oppidum, cui Richardus Argentonius ius mercaturæ ab rege Henrico tertio impetrauit.

A Septentrione duos fluuiolos *Ouse* scilicet minorem, & *Waueny* hanc prouinciam à Norfolcia disiungere diximus, qui è palustri loco ad Lophamford emanantes, in diuersa per vadosos sinus cursus agunt. Ad *Ouse* qui in occasum fertur, nihil memoria

Edmundi Regis Martyrium. dignum hac in parte se exhibet. Ad *Waueney* qui in ortum tendit, primùm Horon olim *Hegilsdon* cernitur, martyrio Edmundi

Horon. regis nobilitatum. Ibi enim Christianissimum regem quòd Christo non renuntiaret, immanissimi Dani (vt Abbonis verbis vtar) *ad arborem religatum toto corpore sagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbitatem cruciatus crebris telorum iactibus, quum vulnera vulneribus imprimebant, dum iacula iaculis locum dabant.* Atque vt medij temporis Poëta de illo cecinit.

Iam loca vulneribus desunt, nec dum furiosis
Tela, sed hyberno grandine plura volant.

Quo loco posteà ædes erant Episcopi Norwicensis admodum elegantes, donec illi pro monasterio S. Benedicti non ita pridem commutarint. In proximo ad *Brome* longo iam tempore habitauit equestris familia *Cornwalleys* ex quibus Ioannes fuit Senes-

* challus familiæ Edwardi VI. principis, & Thomas eius filius, qui

Cornwalleys. iam plenus dierum ob prudentiam & fidem fuit à consilijs Mariæ Reginæ, eiusque aulæ Contrerotulator. Inferiùs Cay sedet, id est,

Eaye. *insula*, sic dicta, quòd sit vndique aquis irrigua, vbi vetusti castri, quod ad Guilielmum *Mallet* Normannicum Baronem spectauit, rudera, ruinæ, & hinc inde fatiscentia mœnia ostenduntur. Cùm verò ille sub Rege Henrico primo honore excidisset, Rex

Liber Inquisitionum. hunc honorē Stephano Comiti Bononiensi donauit, qui postea

Rex

Rex Angliæ vſufructuarius, filio Guilielmo Warrenniæ Comiti reliquit. Cùm in expeditione Tholoſana ille perijſſet, Reges ipſi occupârunt, donec Rex Richardus primus Duci * Lotharingiæ cum nepte Guilielmi dederit. Longo verò pòſt tempore cum iam ad Reges Angliæ recidiſſet, Edwar. III. hunc titulum Roberto Vffordo Suffolciæ Comiti (vt accepi) contulit. Nec tacendum *Bedingfeld* in proximo quod claræ & vetuſtæ familiæ nomen indidit, quæ plurimùm claritatis ab hærede familiæ de *Tudenham* accepit. Inde per **Flirton**, pro *Felixton*, à Fœlice primo Epiſcopo, vt multa alia in hoc agro denominatum; ad **Bungey** decurrit *Ouſe* fluuius, & quodammodò circumfundit, vbi caſtrum & arte, & natura firmauit Hugo Bigodus, cùm ſeditionum quaſi tempeſtate Angliam agitarent ſeditioſi Barones: quod tamen ne deleretur grandi pecunia, & obſidibus datis ab Henrico ſecundo redemit. Iam *Wauenetus* (nam *Mettingham* vbi olim ſedes familiæ *Norwich* omitto) mare propiùs accedens, dum duplicem in Oceanum viam ſibi fruſtrà molitur, peninſulam efficit non exiguam, quam **Louingland** dicunt. In cuius ingreſſu **Leſtoffe** anguſtius oppidulum mari impendet, in exitu **Gozlton**, vbi diruti cœnobioli turrim vidimus, quæ alicui eſt vſui nauigantibus. Introrſum verò vbi *Garienis* & *Wauney* aquas commiſcent, *Cnobersburg*, id eſt (interprete Beda) *Cnoberi vrbs* floruit, nos **Burghcaſtell** hodie vocamus. *Quod* (vt inquit Beda) *fluuium & maris vicinitate amœniſſimum erat caſtrum, in quo monaſterium à Furſæo Scoto extructum*, cuius ſuaſu Sigebertus Rex Orientalium Anglorum vitam monaſticam amplexatus ſe regno abdicauit, qui poſteà ex hoc monaſterio inuitus extractus, vt ſuis animum in prælio contra Mercios adderet, vnà cum ſuis interijt. Nunc eò loci ſolummodò ſunt lacera mœnia, quadrata quaſi forma, è ſilice & lateribus Britannicis conſtructa, omniáque vepribus & dumis obſita, inter quæ Romanorum numiſmata ſubinde eruuntur: adeò vt ex munimentis illis videantur quæ ad Saxonum pyraticam propulſandam ad Garienem flumen ſtatuerunt Romani.

Duces & Comites habuit Suffolcia ex varijs familijs: Edwardus tertius Rex Angliæ Robertum de *Vfford*, virum multa domi bellíque gloria, filium Roberti Seneſchalli Aulæ regiæ ſub Edwardo ſecundo è Cecilia de *Valonijs* Domina de *Orford*. Suffolciæ Comitem dixit; Huic ſucceſſit filius Guilielmus, cuius quatuor filij cùm præmatura morte præreptι eſſent, & Robertus Willoughby,

* *Brabantiæ, ſic Brabantiæ Duces, eo ſeculo nominati*

Flirton.

Louingland.

Cnoberi vrbs.

Suffolciæ Duces & Comites.

Willoughby, Rogerus Dominus de *Scales*, & Henric. de Ferrarijs de *Groby* propinquiores hæredes Wilielmi Comitis, hæreditatem diuisissent, Richardus secundus Michaëlem *De-la-pole* è * mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarij Angliæ prouexit. *Qui mercimonijs magis vtpote mercator mercatoris filius, quàm militia occupatus*, vt habet Tho. Walsingham. Filius enim ille fuit Guil. *De-la-pole* qui primus fuit Maior *Kingstoni super Hull*, & ob opes Barenetti dignitate ab Edwardo III. ornatus. Sed quum tot prosperis confluentibus hominis ingenium tantæ fortunæ minimè capax esset, solum vertere coactus extorris obijt. Nec nobilitati huius derogat mercatura, nobilium enim filios mercaturæ operam dediſſe quis ignorat? Nec inficiabor illum quamuis mercatorem nobili genere fuisse ortum. Michaël eius filius restitutus, genuit Michaëlem prælio Agincortensi cæsum, & Guilielmum quem Henricus VI. Suffolciæ primùm Marchionem, posteà Ducem dixit, qui cùm omnium inuidia flagraret, quòd bonum illum Humfredum Gloceſtriæ Ducem sustulisset, dum Galliam proscriptus peteret, ab aduersarijs in mari interceptus, securique percussus, filium reliquit Ioannem: qui Edwardi IIII. sororem in vxorem duxit, genuitque ex ea Ioannem Lincolniæ Comitem, qui cùm regni hæres à Richardo III. declaratus fuisset ambitio eius se continere non potuit, quæ illicò prorupit contra Henricum VII. ad suam ipsius perniciem qui bello intestino statim cecidit, ad patris interitum qui dolore confectus expirauit, & totius familiæ ruinam, quæ simul extincta concidit. Edm. enim eius frater qui Suffolciæ Comes dictus illum sequutus statímq; læsæ maiestatis reus, honorem cum vita amisit. Ille enim in Henricum VII. qui pœnitentia sæpius quàm pœna contentus ipsi criminum grauissimorum gratiam fecerat, res nouas moliri cœpit; vnde in carcerem coniectus, & sub Henrico VIII. morte affectus. Posteà verò Henricus VIII. Carolum Brandonum, qui Mariam eius sororem Lodouici XII. Galliarum regis viduam vxorem habuit, eodem titulo ornauit, cui succeſſit Henricus filiolus, & illi Carolus frater quibus sudore Britannico 1551. extinctis, Franciſca eorum soror Henricum Grey Dorceſtriæ Marchionem maritum suum Edwardi VI. tempore eo titulo adauxit, sed ille non diu vsus, ob affectatum pro filia regnum sub Maria Regina obtruncatus, Suffolcienſium Ducum erat vltimus.

Habentur in hoc agro Paraeia 575.

Northfolke

Inq. 5. Rich. 2.

* *Lelandus in Com. in Cigneam cautionem. Walsinghamus pag. 351.* *

Regist. Mon de Melsa. Vide Hullum in Comitatu Eborac. *

Northfolke.

NOrfolcia, vulgò **Northfolke**, id est, si Latinè interpreteris, *Borealis populus*, Suffolciæ ad Boream prætenditur, à qua duobus illis, quos dixi, fluuiolis *Ouse* minimo, & *Wauenei* in diuersa fluentibus seiungitur, ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diuerberat Oceanus Germanicus, qui admodum piscosus, à Zephiro *Ouse* flumen diuortijs suis ludens à Cantabrigiensibus secludit. Regio est ampla, ferè omnis campestris, nisi quà faciles assurgunt colles, admodum opulenta, ouium gregibus refertissima, cuniculísque inprimis ferax, & populosis pagis distincta plurimis (præter oppida enim mercatoria 27. villas, & pagos sexcentos viginti quinque exhibet) aquis irrigua, syluis non omnino indiga; Solum pro locorum diuersitate varium, alicubi pingue, luxurians, & succulentum, scilicet in *Mersland*, & *Flegg*; alibi, maximè quà occasum spectat tenue, leue, & sabulosum, alibi argillosum, & cretaceum. Verùm soli bonitatem vel ex eo colligas, vnde Varro colligere iubet, quòd incolæ optimè niteant, vt taceam ingenia versutissima, & in iure nostro municipali acerrima: adeò vt fœcundissima Iurisconsultorum altrix & olim & nunc habeatur, atque etiam ex infima plebe non pauci reperiantur, qui, vt ait ille, si nihil sit litium, litestamen ex iuris apicibus serere calleant. Sed ne dum breuis esse velim, digressionibus longior fiam; ab his ad loca stilum conuertam, & ab Australi latere exorsus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad *Ouse* minimum, vbi *Thet* fluuiolus è Suffolcia profusus confluit, loco inferiori apponitur vetusta illa quam memorat Antoninus Vrbs SITOMAGVS, corruptè in antiquæ Tabulæ fragmentis SIMOMAGVS, & SINOMAGVS, nunc Thetford, Saxonicè Ðeotforð, manente prioris nominis parte cum Germanica adiectione, quę *Vadum* sonat: Vt enim Sitomagus Britannicè vrbem ad *Sit* flu. qui nunc *Thet*, denotat (*Magum* etenim vrbem significasse docet Plinius:) sic Thetford vadum *Theti* Anglicè denotat, nec multùm absonant hæc nomina *Sit* & *Thet*. Raris nunc est habitatoribus, licèt satis amplum, olim verò

Sitomagus. Thetford. Magus.

verò frequens & celebratum, & præter alia vetuſtatis indicia, molem oſtendit in magnam altitudinem aggeſtam, duplicique vallo munitam & mœnibus, vt ferunt, olim firmatam, quam Romanorum fuiſſe opus credunt nonnulli, vel potiùs Saxonicorum regum vt volunt alij, ſub quibus longo tempore fuit florentiſſimum. Sed Sueni Dani rabie, qui anno 1004. igni dedit, & VI. poſt anno nouo Danorum furore direptum dignitatem amiſit omnem. Ad quam reſtituendam Arfaſtus Epiſcopus ſedem Epiſcopalem *Elmhamo* huc tranſtulit, & qui huic ſubrogatus Gulielmus ad eam exornandam nihil non fecit, adeò vt ſub Rege Edwardo *Confeſſore* Burgenſes cenſerentur 947. & Gulielmi Conqueſtoris tempore 720. manſuræ, quarum 224. fuerunt vacuæ, ſummuſque magiſtratus *Conſul* diceretur. Verùm cùm Herbertus cognomento *Loſenga*, quoniam totus ex adulatione compoſitus, qui tertius malis artibus, & pretio in hunc honorem irrepſit, cathedram hinc Norwicum deportaſſet, quaſi confecta, iterum elanguit: nec Cluniacenſium cœnobio quod illius opera extructum Epiſcopi abſentiam ſolari potuit. Cœnobium autem illud extruxit Hugo Bigod. Sic enim ille in fundationis autographo ſcribit. *Ego Hugo Bigod Dapifer Regis Henrici ipſo concedente, & conſilio Herberti Epiſcopi Norwici conſtitui monachos Cluniacenſes in Eccleſia S. Mariæ, quæ fuit ſedes Epiſcopalis Thetford, quam eis dedi, & poſteà fundaui aliam magis idoneam ad vſus ipſorum extra villam.* Tunc tamen maxima pars vrbis quæ in citeriori ripa fuerat, paulatim concidit, altera pars licèt multùm decreuerit, ante vnum tamen & alterum ſæculum ſeptem templis, præter tria monaſteriola, efflоruit, quorum alterum conſtructum ferunt in memoriam Anglorum & Danorum qui hic occubuerunt. In proximo enim hiſtorici noſtri Edmundum illum ſanctiſſimum Regem paulò ante interitum, horis ampliùs ſeptem cum Danis non ſine horrenda ſtrage dimicaſſe produnt, & æquo Marte tandem diſceſſiſſe; ita vtriſque alternans belli fortuna omnem ſenſum excuſſerat.

Ad **Mauney** qui alter eſt è fluuijs limitaneis, & in Ortum fertur, haud procul à fontibus **Buckenham**, & **Keninghall** viſuntur. Hoc, cui ab Icenis nomen relictum videatur, honoratiſſimæ Howardorum familiæ ſedes eſt, quorum gloria triumphatis Scotis maior eſt, quàm quæ à Scoticorum hiſtoricorum inuidia infringatur. Illud verò, cui à fagis, quas **Bucken** Saxones vocârunt, nomen factum exiſtimo, caſtrum eſt longè pulcherri-

Keninghall.

Buckenham.

mum

mum & munitissimum, quod à Guilielmo *D' Aubigny* Normanno cui *Conqueſtor* dederat, conditum, per eius posteros qui Arundeliæ Comites erant, & Wimundhamiæ in proximo cœnobiolum posuerunt, ad *Tatsallos*, & ab illis per *Caly* atque *Cliftonos* ad *Kneuettorum* familiam tandem descendit. *Kneuettorum* hęc peruetusta est familia, & iam inde à Ioanne Kneuetto Angliæ sub Edwardo III. Cancellario clarissima, & magnis nuptijs honorata quasi ramos longè diffudit. Præter enim hos de *Buckenham*, hinc orti sunt clarissimi Equites Henricus *Kneuet* de *Wiltshire*, & Thomas *Kneuet* de *Asheliwell-Thorp*. Oppidulum illud est vicinum quod à *Thorpis* iam olim equestris ordinis per *Tilneios*, & Bourchieros Dominos de *Berners* tandem ad Kneuettos hos hereditariò est deuolutum. Tenetur verò *Buckenham* illa ea lege vt domini sint pincernæ in inauguratione Regum Angliæ. Vt (nec alienum sit notare) in *Carleton* viculo adiuncto Radulphus de *Carleton* & alius quispiam, *terras tenuerunt per seruitium deferendi pestillos centum halecum de primis ad Dominum Regem vbicunque fuerit in Anglia.* Verùm fluuius hic statim *Disce* subluit nunc *Dis*, oppidulum non ignotum, quod Rex Henricus primus Richardo de *Lucy* elargitus est, & ille statim in Walterum filium Roberti transtulit cum filia, è cuius posteris Robertus *Fitz-walter* ab Edwardo primo Mercatum huic loco obtinuit. Inde quamuis *Waueney* sit oppidis redimitus, ex illis tamen ne vnum quidem vetustatis nomine glorietur, nisi *Shelton* quod remotius est & antiquæ inprimis Sheltonorum familiæ nomen impertijt: sed priusquàm mare accedat, GARIENI flumini se admiscet, qui Britannis *Guerne*, Anglis **Gerne**, & **Jere**, ab alnis procul dubiò sic Britannicè dictis, quibus obumbratur. E medio huius regionis emergit, non procul à **Gernston** viculo quem denominauit, vicinumque habet *Hengham* quæ suos Barones de *Rhia* etiam dictos habuit, à Ioanne Marescallo (nepote Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ ex fratre) oriundos, cui Rex Ioannes terras Hugonis de *Gornaco* proditoris cum filia & cohærede Huberti Domini de *Rhia* contulit. A Marescallis verò ad Morleios, & ab illis per Louellum ad Parkeros nunc Dominos de *Morley* hic honor temporis vicissitudine transmigrauit. *Skulton* aliter *Burdos* dictum parùm hinc abest, quod eo iure tenebatur vt Dominus in coronatione Regum Angliæ primarius esset, quem vocat *Lardiner*. Magisque ad Orientem *Attleburgh* conspicitur, antiquæ familiæ Mortumariorum sedes,

Kneuettorum familia.

Baro Berners.

Dis.

Shelton.

Garienis fl.

Barones de Rhia, *vel* Hengham.

Attleburgh. Mortuomari Barones.

qui aureum clypeum lilijs nigris inſperſum geſſerunt. Quorum hæreditas per matrimonium Ratcliffis nunc Suſſexiæ Comitibus, familiæ de *Fitz-Raulph*, & Radulpho *Bigot* quondam accreuit.

Venta Icenorum.

Garienis autem ille non longum in Subſolanum curſum tenuit, cùm **Wentſum** riuulum, (alij *Wentfar* vocant) ab Auſtro aquas ſuas infundat: ad quem VENTA ICENORVM florentiſſima huius populi olim vrbecula ſedit, quæ in Peutegerinæ tabulæ fragmentis & truncatè & corruptè AD MVNEM diſtantiæ ratione vocari videtur, ſed nunc vetuſto nomine amiſſo, **Caſter** appellatur. Nec mirum ex tribus Britanniæ *Venti* hanc ſolùm nomen amiſiſſe, cùm ſe penitùs amiſerit. Præter parietinas enim & habitati ſoli indicia, pauculoſque Romanorum nummos ſubinde foſſoribus ſe exhibentes, nihil ſupereſt. Verùm ex hac poſterioribus ſæculis ortum habuit Norwicus, ad tertium hinc lapidem, propè Garienis & alterius fluuij anonymi (*Baridenum* aliqui vocant) confluentes, qui longo decurſu recurrentibus ſæpè ripis flexuoſus hâc Garienem per *Attilbridge* petit.

Caſter.

Norwich.

Wic quid Saxonibus ſignificauit.

NORWICVS iſta vrbs celeberrima, nobis **Norwich**, Saxonicè Noꝛꝺpyc, i. *ſinus Aquilonaris*, ſi **Wic** Saxonicè fluminis ſinũ ſignificet, vt docet Rhenanus: hoc enim loco ſinuoſo anfractu deuoluitur flumen: vel *ſtatio Aquilonaris*, ſi **Wic**, vt contendit Hadrianus Iunius, ſtationem ſecuram, vbi coniunctioribus ædificijs habitatur, denotet: vel caſtellum Septentrionale, ſi **Wic** caſtellum ſonet, vt Alfricus noſter Saxo affirmauit. Si verò *Norwic* à Venta deflexum cum quibuſdam opinarer, quid aliud quàm à veritate ipſe me deflecterem? Nec enim alio iure ſibi Ventæ nomen arrogare poteſt, quàm vel Baſilea AVGVSTAE, vel Baldach BABILONIAE; vt hæc etenim è Babiloniæ, illa ex Auguſtæ occaſu exorta; ita Norwicus noſter è Venta illa antiqua ſerò emicuit; quòd Britannicum eius nomen apud authores *Caer Guntum* probat, in quo, vt in **Wentſum** ſive **Wentſar** flu. Ventæ nomen ſe planiſſimè prodit. Nec enim hoc vocabulum **Norwich**, ante bella Danica vſpiam noſtra legentibus ſeſe offert. Tantum abeſt, vt vel Cæſar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quod fabulantur illi, qui omnia creduli amplectuntur, iudicij trutina nihil penſant. Verumeninuerò nunc ſuis opibus, frequentia, ædificiorum elegantia, templorum pulchritudine, & numero (Paræcias enim plùs minùs xxx. complectitur) ci-

uium

uium ſedulitate, in principem fide, in exteros humanitate, inter celeberrimas Britanniæ vrbes meritò cõnumeranda. Ab Æquatore LII. partibus XL. ſcrupulis, à Fortunatis inſulis XXIIII. partibus LV. ſcrup. peramœno ſitu in collis deiectu ſedet, forma oblongiori, à meridie in Septentrionem mille quingentos paſſus protenta, latitudine autem dimidio minore, ad meridiem ſe ſenſim quaſi in conum contrahente. Mœnibus validis (in quibus crebræ diſpoſitæ turres, & vndecem portæ) vndique obſepta, niſi ad Ortum quà flumen (cùm ſinuoſo flexu quatuor pontibus peruius Septentrionalem vrbis partem interluerit) profundo alueo, & præcipitibus ripis defendit. In ipſa huius vrbis quaſi infantia, cùm Etheldredus vir mentis & conſilij inops regnaret, Sueno Danus, qui Angliam magnis copijs peruaſit, primùm diripuit, & poſteà iniecto igne ſuccendit. Reuixit tamen, & vt in libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus primus, tempore Edwardi Confeſſoris 1320. Burgenſes in ea numerabantur, Quo tempore, vt ex eodem libro loquar, *reddebat* XX. *libras regi, & Comiti* X. *libras, & præter hæc* XX. *ſolidos, &* IIII. *prebendarios, &* VI. *ſextarios mellis, & vrſum, & ſex canes ad vrſum: modò verò reddit* LXX. *libras penſas Regi, & centum ſolidos de gerſuma Reginæ, & aſturconem, &* XX. *libras blancas Comiti &* XX. *ſolidos de gerſuma ad numerum*. Regnante autem Guilielmo illo, funeſtæ ſeditionis fax, quam Radulphus Eaſtangliæ Comes in regem acceſſerat, hîc adhæſit: Cùm enim ille fuga ſibi conſuluiſſet vxor eius cum Britonibus Armoricanis hoc in loco grauiſſimam vſque ad extremam famem obſidionem ſuſtinuit, quæ tamen eò demùm adacta, vt ſolum verteret, & ita acciſa hæc vrbs vt vix 60. Burgenſes relinquerentur, vt in illo Cenſuali libro legimus. De hac deditione meminit in ſua ad Guilielmum Regem epiſtola Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis his verbis, *Regnum veſtrum purgatum eſt ſpurcitia Britonum, caſtrũ Norwich redditum eſt, & Britones qui in eo erant, & terras in Anglica terra habebant, conceſſa eis vita cum membris, iurauerunt quòd infrà quadraginta dies de regno veſtro exirent, & amplius ſine veſtra licentia in illud non intrarent*. Iam inde ex hoc calamitatum diluuio ſe paulatim recolligere cœpit, & Herbertus Epiſcopus, cuius fama ob ſordes ad metas hæſerat, Epiſcopalem ſedem Thetfordia huc tranſtulit, Eccleſiamque Cathedralem ad Orientalem vrbis partem quàm ſpecioſam exædificauit, prædijs munificè locupletauit, quæ ſexaginta monachis alendis ſufficerent, pro quibus nunc

Decanus, sex Præbendarij, alijque substituti. *Vicus iam*, vt inquit Malmesburiensis, *erat mercimonijs, & populi frequentia insignis. Annóque decimo septimo*, vt in antiquis membranis legimus, *Regis Stephani, Norwicus de nouo fundata, vt villa populata, & communitas facta*, Stephanumque Regem Guilielmo filio in Appennagium, vt vocant, siue hæreditatem concessisse è tabulis publicis certissimum. Aquo statim Henricus secundus extorsit, sibíque retinuit, quamuis Henricus eius filius Rex Iunior dictus, cum regnum affectaret, Hugoni Bigodo quem in suas partes pertraxerat, prolixè pollicitus fuisset. Bigodus tamen Regis iuuenis signa sequutus, qui regni spem oblatam intra iuris & æqui terminos continere non poterat, hanc vrbem grauissimè afflixit: posteáq; cùm Norfolciæ Comes designatus esset, castrum illud excelso colli iuxta templum in ipsa vrbe instaurâsse creditur, quod fossa immanis altitudinis incinctum, inexpugnabile ea ætate fuisse videbatur. Lodouicus tamen Francus, cuius in verba seditiosi Angliæ Barones contra Ioannem iurauerant, facilè deditione cepit. Bigodum verò hoc castrum restaurasse credimus, quòd Leones salientes eadem forma in saxo exsculptos vidimus, qua vsi sunt olim in sigillis Bigodi, è quibus etiam erat qui cruce in sigillo vsus fuit. Hæc in prima quasi Norwici ætate.

Subsequente verò sæculo maxima incrementa cepit, ciuibúsque opulentissimis floruit, qui ab Edwardo primo libello supplice in Comitijs contendêrunt, vt vrbem suam mœnibus communirent, quod posteà ad summam vrbis firmitatem & dignitatem præstiterunt. Prætorémque pro Balliuis, quos priùs habuerant, vt quotannis deligerent, anno 1403. ab Henrico quarto impetrârunt: Domum Ciuicam perpulchram in ipsa media vrbe prope forum quod statis diebus omnibus ad vitam necessarijs refertissimum est, extruxérunt. Sed quid ego his immorer, cùm hæc omnia, Pontificum historiam, magistratuum seriem, & perditissimi rebellis Ketti in hanc rabiem Alexander Neuillus vir natalibus, & literis clarissimus pulcherrimè descripserit? Hoc tantùm adijciam, quòd anno 1583. aquas ex fluuio per tubulos instrumento Hydragogico in altissimas vrbis partes subduxérunt ciues. Dicam tamen hîc scribam tum Polydoro Virgilio Italo, tum Angelo Capello Gallo, vt pro tribunali venerandę Antiquitatis respondeant, cur antiquos nostros ORDOVICES alio quasi sub sole iacentes, hanc Norwicum incoluisse affirmârint.

affirmârint. Eandem etiam litem Caio nostro intenderem, nisi optimo & eruditissimo seni innatum patriæ amorem oculos hac in re perstrinxisse certò nouerim.

A Norwico, Garienis in suum nomen aquis aduenis adscitis tortuosè voluitur, Ruffo pisce admodum fœcundus, & iam mari proximus in Austrum descendit, vt marinis fluctibus molliùs illabatur, linguláque facit, quam hinc ipse, inde mare allambit. In hac lingula littore apertissimo *Yarmouth* vidimus, Saxonicè Gapnuð & Iepmuð, id est, *Garienis Ostium*, portum oppidumque elegantissimum, loci ingenio, & solerti opera permunitum. Quamuis enim aquis penè circumualletur, ab Occasu flumine, quod versatili ponte insternitur, ab alijs partibus Oceano, nisi ad Septentriones, quà cóntinens est: mœnibus tamen satis firmis quę cùm flumine formam quadrilateram oblongiorem efficiunt, pulcherrimè includitur; in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet, vnde tormentis maioribus in mare subiectum, quod vix quinquaginta passibus abest, longè latéque effulminatur. Templum verò vnicum habet, & illud amplum, excelsaque pyramide conspicuum, iuxta Septentrionalem portam ab Herberto Norwicensi extructum, sub quo ad illud ampliandum, educta visuntur egregij operis fundamenta. Hoc GARIANONVM illud vetus affirmâssem, vbi olim Equites Stablesiani contra barbaros excubârunt, nisi ad *Castor* viculum proximum (qui sedes quondam fuit Ioan. *Fastolf* militis celeberrimi) antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum, Garienem fluuij ostium habuisse fama valuisset, & famæ indicia nonnulla annuissent, quibus refragari non ausim quo minùs illud GARIANONVM existimem: militesque Romanos etiam apud *Burgh castle*, quod in proximo huic Garieni incumbit stationem egisse Romani nummi sæpius effossi edocent. Vt Caurus in Batauiam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Rheni ostium obturauit: itidem Aquilo hanc oram affligit, & arenas conuerrens, hoc ostium obstruxisse videatur. Nec tamen fraudi erit, si *Yarmouth* nostrum Garianono antiquo adiunctum, *Garianonum* dixerim, cùm Garienis, qui illi nomen fecit, nunc alueo mutato, sub hoc, quod etiam nomine signauit, Oceanum subintret. Non possum enim non fateri hoc nostrum *Yarmouth* recentioris esse memoriæ. Quum enim Garianonũ illud vetus intercidisset, nec essent qui littus defenderent, Cerdicus bellicosus Saxo hic terram conscendit, (vnde locus hodiè incolis *Cerdiksand*, & historicis *Cerdiksbare* dicitur,)

A. Ruffi. Yarmouth. *Garienis ostium.* *Garianonum.* *Cerdicus Saxo.*

dicitur,) cùm Icenos grauissimo bello exercuisset, hinc in occiduas plagas soluit, vbi occidentalium Saxonum Regnum instituit, nec longo pòst tempore pro Garianono, nouum oppidum posuêrunt Saxones in agro illo fluido, ad Occidentalem fluminis ripam, quod *Yarmouth* dixêrunt: sed cùm minùs salubri esset situ, ad alteram ripam tunc *Cerdicksand* ab eodem Cerdico dictam, demigrârunt, nouum hoc oppidum condiderunt, in quo Edwardi Confessoris tempore septuaginta, vt est in Angliæ Notitia, floruerunt Burgenses. Mœnibus deinde Ioanne regnante firmauêrunt, breuique ita opibus & potentia valuêrunt ciues, vt nauali bello Lestoffenses vicinos, & Portuenses (sic quinque portuum incolas dixêrunt) sæpiùs non sine magna vtrinque strage aggressi fuerint. Illis enim infensissimi fuerunt forsitan, quòd quinque portuum numero, & priuilegijs exclusi fuissent, quibus Garianonum vetus, & maiores sui sub Comite littoris Saxonici olim gaudebant. Sed hanc ferociam compressit tandem Regia authoritas: vel vt alij existimant, eorum animos contudit pestis illa tristissima, quæ hoc oppidulo 7050. vno anno absumpserit, quod testatur Tabula Chronographica antiqua in templo appensa, vbi bella etiam cum Portuensibus, & Lestoffensibus notantur. Iam inde verò animus fractior fuit, nec ita ab opibus firmi rei mercatoriæ, & halecum (quas vulgò vocant, docti Chalcides, & Leucomænidas esse existimant) capturæ, quæ in hac ora totius orbis est vberrima, gnauiter incumbunt. Incredibile enim videatur, quantæ & quàm frequentes nundinæ hîc ad festum Michaëlis habeantur, & quanta vis halecum, aliorumque piscium distrahatur. Quo tempore Portuenses veteri instituto Balliuos suos *commissionarios* constituunt & huc mittunt, qui vt ex ipsorum diplomate, siue *Commissione* loquar, cum oppidi magistratibus, *tempore libera feria, Curiam quantum ad Nundinas pertinet, regant, regalem iustitiam faciant, & pacem Regis conseruent.* Portus verò qui subest, & incolis & Norwicensibus percommodus est; sed ne obstruatur, non sine magnis sumptibus cum Oceano colluctantur. Qui vt paria secum faceret, & quod alibi hoc littore hausit, redderet, modicam insulam hic aggesta terra nuper effecit.

Halecs.

Hoc etiam ostio alter anonymus vnà cum Gariene effunditur fluuius, qui cum eo quinque plùs minùs milliaribus distans, longo decursu quasi gradum confert per *Ailesham* forum non infrequens, vbi prædia habuit olim Comes *Atholiæ* in Scotia, &

Ailesham.

& dirutum monasterium *Benedicti de Hulmo*, vulgò S. Benet in the Holme, id est, *in Insula amnica*, quod Canutus Danus construxit, & firmissimis mœnibus propugnaculisque Monachi postea ita armârunt, vt potius castrum quàm claustrum videretur. Adeò, vt Guilielmus Conquestor expugnare non potuerit, donec monachus ea lege prodidisset, vt Abbas crearetur, quod factum, sed statim nouus Abbas quia proditor, regis iussu vt ferunt incolæ, suspensus iustas proditionis pœnas persoluit. Terra verò adeò palustris in hac insula, vt resectis fibris & radicibus arborum, & arbustorum innatorum, aquis innatet, & quouis trahentem sequatur. S. Benets.

A Garienis ostio littus ad **Winterton** notissimum nautis promontoriolum rectâ quasi in Boream tendit, cui nomen indictum à Brumali situ suspicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori obiacet, ager tamen circumuicinus (multorum opinione) totius Angliæ & pinguissimus, & resolutissimus: vtpote qui minimum laborem poscit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo (quod de Bizacio Africæ scribit Plinius) & à parte altera iugi, anu vomerem trahente facilè proscinditur. *Ager pinguissimus.*

A **Winterton** statim conuersa ora in Oceanum sine vlla ferè prominentia recedit longo tractu & iacenti, vsque ad **Eccles** ab Oceano ferè obsorptam, inde excelsiori littore haud procul à *Gimmingham* quod cum alijs Manerijs Th. Comiti Lancastriæ, I. Comes Warrenniæ & Surriæ olim dedit, ad **Wauburnehope** sinum non ita pridem munitum, à **Wauburne** oppidulo sic dictum, cui intercessione Oliuarij de *Burdegalia* mercatum & nundinas Rex Edwardus secundus concessit. Cui proximum est *Blakeney*, *Nigeria* nostro Balæo, Carmelitarum collegium superiori sæculo celebre, à Domino Rob. de Roos, Rob. Bacono, & I. Bretto militibus conditum, è quo prodijt Ioannes *Baconthorp*, à loco natali (quæ nunc Equestris prosapiæ Heydonorum sedes est) nominatus, vir eo sæculo eruditione tam varia & recondita vt in summa admiratione apud Italos fuerit, & Doctor Resolutus vulgò vocaretur. Vnde de eo Paulus Pansa. *Si Dei Opt. Max. penetralia adire suadeat animus, nemo accuratius essentiam eius mandauit literis. Si rerum causas, si naturæ effectus, si cœli varios motus, ac elementorum contrarias qualitates discere exoptet quisquam, hic se officinam offert. Christianæ religionis arma Vulcanijs munitiora contra Iudæos solus hic resolutus Doctor ministranda tradidit, &c.* *Gimmingham.* Wauburn. Blackney. 1321 Ioannes Bacon. thorp.

Walsingham. **Walsingham** vix quinque hinc milliaribus abest. Vnde à maris vicinitate *Parathalassam* vocat Erasmus. Nunc optimi croci prouentu, nuper peregrinatione ad Diuam Mariam virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat vieulus, quam qui superiori sæculo non inuiserat, & dono salutârat, in Deos impius videbatur. Sed hanc suis ipsius verbis Erasmus qui vidit, tibi describet. *Haud procul à mari passuum ferè tribus millibus, vicus est vix alia re victitans, quàm commeantium frequentia. Collegium est Canonicorum, sed quibus à Latinis regulæ cognomen additur, medium genus inter monachos & canonicos, quos seculares appellant. Collegium hoc vix alios habet prouentus, quam ex liberalitate virginis. Nam maiora quædam donaria seruantur: Cæterùm si quid est nummorum aut leuioris precij, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi Priorem vocant. Templum est nitidum & elegans, verùm in eo non habitat virgo: sed illud honoris gratia cessit filio. Illa suum habet templum vt à dextra sit filio. Nec hîc tamen habitat, nondum enim ædificium est absolutum, & locus est vndique perflabilis patentibus ostijs, patentibus fenestris, & in propinquo est Oceanus ventorum pater. In eo templo, quod inabsolutum dixi, est sacellum angustum, ligneo tabulatu constructum ad vtrumque latus per angustum ostiolum admittens salutatores. Lumen est exiguum, nec ferè nisi ex cæreis, fragrat odor naribus gratissimus. Imò si introspicias, dicas diuorum esse sedem, adeò gemmis, auro, argentóque viteut omnia.* Sed patrum memoriâ cùm superstitiones profligaret Henricus Octauus, hæc disparuerunt omnia. De *Walsinghamis* nihil aliud est quod attexam, nisi Equestrem Walsinghamiorum familiam (vt qui Genealogias rimantur volunt) hinc nomen & originem duxisse: è qua floruit clarissimus Eques Franciscus Walsinghamius, Regiæ Maiestati à Secretis, vir in maximis regni negotijs vt prudentia perspicacissima, ita industria singulari, & pietate eximia. In vicinia verò ad *Houghton* celebris quondam floruit Neirfordorum familia, qui nuptijs cum Petronilla de *Vallibus*, quæ circa *Holt*, *Cley* & alibi opimum habuit patrimonium, valde fuerant locupletati.

Regulares.

Neirford.

Huic ad occasum in littore vicinum erat antiquum illud BRANNODVNVM, vbi cùm Saxones primùm Britanniam infestarent, Equites Dalmatæ sub Comite Littoris Saxonici præsidium egerunt: nunc verò vicus est rusticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, vallúmque, Castrum vicini vocant, quod octo plùs minùs iugera includit, ostendens, & Brancaster nominatur

Brannodunum. Brancaster.

nominatur vbi Romanorum nummi antiqui sæpiùs eruuntur. Percommodè huic loco præsidium impositum fuit, ad *S. Edmundi* enim sacellum vicinum, & **Hunstanton** ab Edmundo illo constructum, ora ad Austrum reflectitur, sinúmque laxiorem admittit pyratis expositum, in quem plura flumina se effundũt. Nec vel hoc nomine omittendum est *Hunstanton*, quòd sedes fuerit inclitæ & equestris familiæ *Le-Strange*, ex quo, regnante Edwardo secundo Ioannes Baro *Le-Strange* de *Knockin*, Hamonifratri natu minori eam donauerit. Vt taceam copiosam piscaturam, gagaten, & electrum sæpiùs in littore repertum. Hunstanton. De-Strangi.

Sinum illum nostri **The Washes** vocant, Ptolemæus ÆSTVARIVM METARIS, *pro Maltraith* dixit, quo nomine huiusmodi æstuaria alibi Britanni nuncupârunt, nec aliud quàm æstuarium incertum, quale hoc est, illis significat. Huic, quà *Ouse* flumen Oceano obnititur, assidet **Lynne**, à diffusis forsitan aquis nominatum, hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Oppidum hoc est amplum, mœnibus latè magna ex parte cinctum, duobúsque exiguis fluuiolis diuisum, & quanquam recentiùs sit, & non ita pridem *Linnum Episcopi* dictum, quòd ad Episcopos Norwicenses vsque ad Henrici VIII. tempora spectârit, (è ruinis enim vetustioris emersit, quæ è regione in **Nershland** hodie **Old Lynne**, & *Lynnum Regis* vocatur) portus tamen securitate qui aditu est facillimus, mercatorum frequentia, ædium pulchritudine, & ciuium opulentia, si Norwicum excipias, facilè inter Icenos primas vendicat. Immunitatibus etiam gaudet amplissimis quas sanguine suo à Ioanne Rege, dum eius causam tuerentur, emêrunt, qui Prætorem constituit, & suum ipsius gladium præferendum tradidit. Libertates posteà amissas non sine sanguine etiam ab Henrico tertio redemêrunt, cum eius signa sequuti infœlici prælio contra proscriptos Barones in Elienſi insula dimicarent, quod liber Elienſis, & Matthæus Parisiensis contestantur. The Washes. *Metaria æstuarium.* Lynne.

E regione Lynni trans flumen **Nershland** regiuncula palustris (quod nomen indicat) subiacet, fossis & elicibus ad eliciendas & corriuandas aquas vbíque distincta, gleba admodum exuberanti, & pecorum læto prouentu adeò vt in loco quem *Tilney fmeth* vocitant plùs minùs triginta millia ouium pascantur: sed Oceanus allatrando, alluendo, inundando, & lacerando sæpissimè grauissimèque ita exercet, vt vix aggeribus cohiberi possit. Celebriora huius loca sunt *Walpole*, quod loci dominus Nershland. *Tilney fmeth.* Walpole.

minus Elienſi olim eccleſiæ cum filio donauit, quem ibi Monachum inſtituit, *Wigenhall* poſſeſſio I. Howardi regnante Edwardo primo, cuius poſteri in honoratiſſimam & illuſtriſſimã familiam propagati. *Tilney* de quo iam dixi; quæ veteri & Equeſtri ſtirpi Tilneiorum nomen fecit, & *S. Maries* antiquæ proſapiæ Caruiliorum ſedes.

Tilney.

S. Maries.

Oram nunc maritimam legimus omnem, introrſum verò, ad occiduum agri latus oppida ſunt etiam quàm plurima, ſed quia recentioris illa memoriæ, paucis percurram. Iuxta Linnum *Riſing* caſtrum ædito colli appoſitum, & arcis Norwicenſis æmulum, olim Albeneiorum, poſteà Roberti de *Monte-alto*, qui Hugonis de *Albeny* Comitis Arundelliæ ſororem & cohæredem duxit, demumque fuit Mowbraiorum, qui ex familia qua *Albeneij* prognati, vt accepi, ſedes; nunc verò vetuſtate prolapſum quaſi animam efflauit. Inferiùs *Caſtleacre* vbi Comitum Warreniæ quondam habitatio, in caſtro nunc ſe miruto ad fluuiolum qui tenui lapſu in occidentem aquas ad Linnum trahit, per *Neirford* quæ ibi inclitæ familiæ Neirfordorum nomen fecit, & *Neirborrough* propè ædes equeſtris familiæ Spilmannorum in æditiori colle ſepimentum militare munitiſſimum antiquo opere cernitur, ſitu ad agrum vicinum tuendum opportuno. *Pereteney* inde eidem fluuiolo adſidet cœnobiolum quod commune ſepulchrum erat hoc tractu nobilium. Huic vicinum adiacet *Wormegay* vulgò *Wrongey*, quod Reginaldus de *Warrena* frater Guilielmi de *Warrena* Comitis Surriæ ſecundi habuit cum vxore quę *de donatione ſiue maritagio* (vt illo ſeculo loquebantur) Comitis illius erat, vt legi, per cuius è filio neptim ad Bardolphos ſtatim tranſlata fuit, qui ſummo in honore Barones admodum nobiles diu floruerunt, tribuſque quinquefolijs aureis in parma cyanea vſi ſunt: quorum hæreditatis magna pars vnà cum titulo Guilielmo Phellips ceſſit, & per eius filiam ad Vicecomites de *Bello-monte* tranſiuit. Magis ad ortum apparent **Swaffham** forum celebratum quondam Comitis Richmondiæ poſſeſſio, *Aſhele* manerium cuius iure Haſtingi & Grei Domini Ruthuniæ mappis quæ menſis inſternuntur, & linteis quæ in ſolenni regum Angliæ inauguratione adhibentur, olim præfuerunt. **North Elmeham**, vbi aliquandiu ſedêrunt Epiſcopi, cùm in duas diœceſes diuiſa eſſet hæc prouincia. **Dereham**, in quo Withburga Regis Annæ filia ſepulta, quæ quia à luxuria, & leuitate remotiſſima ſancta Virgo à maioribus inter ſanctas relata. Cui proxima

Riſing.

Caſtleacre.

Neirford.

Wormegay.

Bardolphi Barones.

Swaffham.

Aſhele.

L'office de Nappayre.

Dereham.

proxima est *Gressenhall* Folliotorum qui magna dignitate olim floruerunt possessio, quæ dotali iure per filiam Richardi Folliot ad Hugonem de *Hastings* è familia de *Abergeuenny* deuenit. Wimondham nunc *Windham* sepultura Dominorum de * *Albineio* olim clarum, & Ickborow, quod ICIANOS fuisse, quorum Antoninus memorat, opinatur Talbottus. Nec est cur de his plura verba faciam. Nihil mihi iam longius est quàm enumeratis Norfolciæ Comitibus, & Ducibus, Cantabrigienses adire.

Gressenhall. Folliot. * D'Albigni. Ickborrow. Iciani.

Radulphum quendam Estangliæ, id est Norfolciæ, Suffolciæ & Comitatui Cantabrigiensi præfecit Guilielmus Conquestor, qui statim rebus nouandis, vt dixi, inhians fuit eiectus. Post aliquot annos Guilielmus Stephani Regis filius Comitatum Norfolciæ habuit, & Hugo *Bigod tertium denarium vnde erat Comes*, quem de nouo Rex Henricus II. *Comitem fecit de tertio denario de Norfolc, & Norwic.* Cui anno salutis 1177. defuncto succesit filius Rogerus, illi Hugo filius qui Matildem primogenitam Guielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiam, & ex hæredibus vnam sibi matrimonio copulauit, è qua suscepit Rogerum Comitem Norfolciæ, & Angliæ Marescallum qui luxatis in hastiludio corporis articulis sine prole fatis concessit, & Hugonem *Bigod* Angliæ Iusticiarium in prælio ad *Lewes* occisum, cuius filius Rogerus patruo in Norfolciæ Comitatu & Marescalli dignitate suffectus erat, qui cùm in Regis Edwardi primi offensionem incurrerat, honores & hæreditatē ferè vniuersam in Regem transcribere coactus est. Sic enim refert historia ex Bibliotheca S. Augustini Cantuariensis. Anno 1301. *Rogerus Bigod Comes Norfolcia regem Edwardum constituit heredem suum, & virgam Marescallatus ei tradidit hac conditione, quòd si vxor eius liberos peperit, sine omni contradictione à parte Regis omnia vt priùs recipiet, & habebit pacificè; & dedit ei Rex 1000. libras, & millia libratas terra pro vita, vnà cum Marescallatu & Comitatu.* Cùm autem ille sine prole fato functus esset, Rex Thomam de *Brotherton* suum è secunda vxore filium Norfolciæ, & Marescalli titulis honorauit, cuius filiam Margaretam Ioanni Domino *de Segraue* elocatam Norfolciæ Ducissam creauit Rex Richardus secundus. Huius filiola Elizabetha in matrimonium data Ioanni de *Mowbray* suscepit Thomam *Mowbray* primum Norfolciæ Ducem, à Richardo secundo creatum, & statim ab eodem exilio multatum, cui filius, nepos, & pronepos Ioannis nomine successerunt, quibus sine prole masculis defunctis, Richardus Dux Eboraci, Regis Edwardi 4. filiolus

Norfolcia Comites & Duces.

Compositer R. Steph. & Henr. Ducem Audegauia.

Robertus Mortuus. Vide 135.

Annam

Annam vnicã vltimi horum Mowbraiorum filiam duxit. Cúmq; illi in teneris annis ſublati eſſent, Richardus tertius rex Angliæ hunc titulum, & Mareſcalli authoritatem Ioanni Howardo contulit, cuius mater altera filia erat illius primi Thomæ *Mowbray* Ducis Norfolciæ. Ioãnes iſte in prælio ad *Boſworth* occubuit dum contra Henricum VII. pugnaret. Huius filius Thomas qui ex creatione Richardi III. Surreiæ Comes, in paternum Norfolciæ titulum ab Henrico VIII. reſtitutus, cùm Iacobo IIII. Scotorum rege occiſo, Scoticam aciem ad *Floddon* profligaſſet. In cuius victoriæ monumentum Howardorum familiæ conceſſum eſt, vt in media area illa argentea tranſuerſa (*Bendam* vocant) quæ in ipſorum clypeo gentilitio cernitur, ſcutum aureum interponeret cum dimidiato Leone rubro, ſagitta ore transfixo, intra eiuſdem coloris limbum duplicem vtrinque liliatum, quod proximè ad Scotorum Regum inſignia accedit. Thomas filius huic ſucceſſit quem inter reciprocos fortunæ æſtus iactatum tempora noſtra viderunt, cuius è filio * Henrico nepos Thomas læſæ maieſtatis reus anno ſalutis 1572. capite truncatus, Norfolciæ Ducum erat poſtremus.

Scutum honorarium in inſignibus Howardorum.

* *Vide in Adagijs Hadr. Iunij.* Achilleum votum.

Sunt in hac prouincia Parochiales eccleſiæ plus minùs 660.

Cambridgeſhire.

INtrorsùs ager Cantabrigienſis, Saxonicè Grentebrigzrcyne, vulgò **Cambridgeſhire**, longiùs in Aquilonem productus, Norfolciæ & Suffolciæ obiacet, à meridie Orientalibus Saxonibus, & Hertfordenſibus, ab occaſu Huntingdonenſibus, à Septentrione Lincolnienſibus, & *Vſa* flumine, qui ab occaſu in ortum tranſuerſum interſecat, in duas partes diſpertitus.

Inferior & auſtralis, magis culta, magis conſita, ideóque lætior, non perlibrata planitie, ſed exiguè plana, plurima, imò tota (niſi quà Crocum copiosè progignit) frumentarijs iacet campis, hordeúmque laudatiſſimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, liguliſque enatis toſto, *Byne* maxima

ma copia conficiunt (nos **Mault** vocamus) & ad ceruisiam co- Mault.
quendam vtimur: quo in vicinas regiones distrahendo maximum quæstum faciunt incolæ. Vlterior, & Septentrionalis pars, quòd frequentibus fluminum alluuionibus paludescat, & in insulas dispergatur, **The Ile of Ely** dicitur, pascuis vberrimis peruiridis & læta, cæterùm aqua subeunte quodammodo suspensa, nonnunquam verò inundante, maximam partem adoperta.

Inferioris partis occiduum latus perstringit ex Consularibus Romanorum vijs altera (**Ermingstreat** liber Elienſis vocat) quæ Huntingdoniam rectà ducit, per **Roiston** in ipso agri limine, op- Roiston.
pidum notum, sed tamen nouum de quo iam anteà diximus, & *Vide in Hertfordia Comitatu.*
Carton quæ olim Baronia Stephani de *Eschallers*, à cuius poste- Caxton.
ris regnante Henrico III. descendit ad Freuillos, & ab illis per Burgoinos ad Ierminos. Nec *Gamlinghay* procul hinc dissitum est, vbi habitârunt Auenelli quorum hæreditas per nuptias deuenit ad vetustam familiam de *S. Georgio*, ex qua plurimi equestri dignitate floruerunt à tempore Henrici primi, ad *Hatley* qui ab illis *Hatley S. George* denominatur. Hatley S. George

Magis ad occasum hanc partem mediam interluit fluuiolus qui ex *Aſhwell* demissus ab Austro in Boream, vt se Vsæ committat, varijs anfractibus contendit, non procul à *Burne* castro, quod Burne.
olim Picotti Vicecomitis huius agri, & Peuerellorum Baronia, Barones de Burne.
à quibus per filiam honor & possessiones ad Gilbertum *Peche* Hiſtoria Barwellenſis.
deuenerunt, quorum vltimus cùm secundæ vxoris filios promouisset, Edwardum primum Angliæ regem hæredem scripsit. Mo- Rex hæres priuatorum.
rem enim Romanorum sub Imperatoribus illo seculo Angliæ proceres reuocarunt, scribendi scilicet principes hæredes, cùm apud principes in offensa essent. Deflagrauit verò hoc castrum bello Baronico sub Henrico III. à Ribaldo de *Insula* siue *L'isle* incensum; quo tempore Walterus de *Cottenham* vir magni nominis suspendio ob rebellionem perijt. Quo nomine hunc fluuium appellent scriptores, controuertitur; alij *Grantam*, *Camum* alij nuncupant: quibus ego potiùs assentior, tum quòd obliquior incedat: hoc enim Britannis *Cam* sonat, vnde obliquus in Cornwallia fluuius *Camel* dicitur: tùm etiam quòd vetus illud oppidum CAMBORITVM, quod Antoninus in tertio Britanniarum Itinere memorat, huic adsedisse, ex distantia, nomine & Romanorum nummis hîc propè pontem magna copia inuentis mihi ferè persuaserim. *Camboritum* etenim *Vadum ad Camum*, vel Camboritum.

Vadum

Rith quid Britannis, & Gallis significauit.

Vadum flexuosum significat, nam *Rith* Vadum Britannis nostris significat, quod eò adnoto, vt Galli faciliùs videant, quid sit *Augustoritum*, *Darioritum*, *Rithomagus*, &c. in Gallia.

Grantcester.

Sed Camboritum nostrum maluerunt Saxones Grantceaster, & Grantceaster vocare, quod nomen etiamnum retinet, sed vnde factum fuerit, nondum video. A Grant Saxonica dictione, quæ locum paluſtrem significat, si deducerem forsitan errarem: Asserius tamen loca paluſtria in agro Sommersettensi semel atq; iterum *Grennas paludosissimas* Saxonico-Latino vocabulo dixit, & vrbs Frisiæ Occidentalis, quæ paluſtri loco sita, **Groningen** dici notissimum est. Sed nominis huius rationem venentur alij. Hæc circa annum Christi 700. *desolata ciuitatula fuit*, vt inquit Beda, dum memorat, *iuxta muros inuentum fuisse locellum de marmore albo pulcherrimè factum, operculóque similis lapidis aptissimè tectum.* Nunc autem viculus est, cuius partem Henricus Laceius Lincolniæ Comes Henrico filio notho ea lege donauit, vt eius posteri, (qui iampridē defecerunt) non aliud quàm Henrici nomen vsurparent; alteram partem Henricus Sextus Rex Angliæ è Lancastrensi familia oriundus, cui Comitis Laceij patrimonium obtigit, Collegio suo Regio in Cantabrigia, siue

Cambridge.

Cambridge concessit. Quæ antiqui Camboriti vel pars, vel proles fuit, adeò & situ & nomine est confinis. Nec facilè crediderim *Cam* à *Grant* deflexum, vtpote duriuscula hæc videatur deflexio, in qua præter vnam omnes literæ absorbentur: existimarim potiùs vulgum antiqui nominis *Camboriti*, vel *Cami* flu. vocabulum retinuisse, licèt scriptores Saxonico nomine *Grantbridge* sæpiùs vsi fuerint. Vrbs hæc quæ altera Angliæ Academia, alter oculus & ἔρεισμα alterum, clarissimáque bonarum literarum & pietatis officina ad *Camum* sedet, qui cùm Occidentale eius latus insulis ludens perspexerit, ad Ortum conuersus in partes dispertit duas, pontéque coniungitur, vnde recentius hoc nomen **Cambridge** enatum. Vltra pontem Castellum cernitur amplum & vetustum, quod sua iam fata cōplesse videatur, & Collegium S. Magdalenæ sacrum. Cis pontem, vbi vrbis pars longè maxima iacet, platearum descriptione, templorum frequentia, & XVI. pulcherrimis Musarum sacrarijs, siue Collegijs omnia nitent, in quibus eruditissimi viri magno numero aluntur, maximarúmque artium scientia, & linguarum cognitio ita florent, vt literarum, religionis, & totius doctrinæ fontes iure optimo censeantur, qui Ecclesiæ & Reipub. hortos salutaribus aquis suauissimè

ſuauiſſimè irrorant. Nec quicquam hîc deſideres, quod in florentiſſima Academia requiras, niſi quòd è paluſtri ſitu aliqua eſt cœli grauitas. Fortaſſe autem, qui eò loci primùm Academiam inſtituerunt, Platonis iudicium approbarunt. Is enim cùm corporis habitudine vteretur optima, Academiam inſalubrem Atticæ locum ſtudijs delegit, vt quod redundans eſſet, & animum grauaretur, loci intemperie ſupprimeretur. Nihilominùs maiores noſtri viri longè prudentiſſimi hanc vrbem, nec ſine Deo duce, ſtudijs dicauerunt, præclariſque operibus illuſtrârunt.

Verùm ne in optimos illos literarum patronos, iinò (vt cum Eumenio loquar) liberorum noſtrorum parentes peſſimè ingrati videamur, ipſos, & Collegia, quæ bonis literis conſecrârunt, honoris cauſſa ex hiſtoria Cantabrigienſi ſummatim memoremus. Cantabrum Hiſpanum anno ante Chriſtum natum 375. Academiam hanc primùm inſtituiſſe, & Sebertum Orientalium Anglorum regem anno poſt Chriſtum 630. reſtituiſſe perhibetur. Poſteà Danicis procellis ſubinde euerſa diu neglecta iacuit, donec ſub Normannico imperio omnia diluceſcere incœperint. Iam inde literarum diuerſoria, Hoſpitia, & Aulæ ſtudioſis excitata fuerunt, ſed nullis poſſeſſionibus dotata. Primum verò Collegium (quod S. Petri domus vocatur) Hugo Balſham Epiſcopus Elienſis, anno 1259. extruxit & dotauit, quem ſequuti & imitati Richardus Badew ab Elizabetha Clara Vltoniæ Comitiſſa adiutus anno 1340. Aulam Clarenſem; Maria de S. *Paulo* Penbrochiæ Comitiſſa anno 1347. Aulã Penbrochienſem; Societas fratrum Corporis Chriſti 1346. Collegium Corporis Chriſti, quod & S. Benedicti dicitur. Ioannes Crandenſis anno 1354. Aulam Trinitatis; Edmundus Goneuile anno 1348. & Ioannes Caius Medicus noſtro tempore Goneuilli, & Caij Collegium. Henricus VI. Rex Angliæ Collegium Regium 1441. (cui ſacellum adiunxit, quod inter pulcherrima orbis ædificia ſuo iure ſibi locum vendicat.) Margareta Andegauenſis eius vxor anno 1448. Collegium Reginale. Robertus Woodlarke 1459. S. Catharinæ aulam. Ioannes Alcockus epiſcopus Elienſis Collegium Ieſu, anno 1497. Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater, Chriſti & S. Ioannis Collegia circiter annum 1506. Thomas Awdley Angliæ Cancellarius Collegium Magdalenæ, 1542. quod clariſſimus vir D. Chriſtophorus Wrey ſummus Angliæ Iuſticiarius & ædificijs & poſ-

Collegia.

Ioannes Caius.

ſeſſionibus

sessionibus modò adauxit,& potentissimus Rex Henricus VIII. S. Trinitatis Collegium anno salutis 1546. religioni & bonis literis exædificauit. Quodque bonis studijs,nostro sæculo,& nobis gratulor,honoratissimus & prudentissimus vir D. Gualterus Mildmanus Eques auratus, & Regiæ Maiestati ab intimis consilijs nouum Collegium in Emanuelis honorem posuit,& Francisca Sidneia Comitissa Sussexiæ quinq; millia librarum ad Collegium extruendum quod *Sidney-Sussex* diceretur, testamento legauit,quod iam inchoatum.

Barnwell. Cœnobiola, & fraterculorum ædes omitto, cùm obscurioris erant notæ, præter *Barnwell* quod Paganus Peuerell vir bellica virtute insignis & vexillifer Roberti Ducis Normanniæ in bello sacro, regnante Henrico primo, transtulit à templo S. Ægidij, vbi Picotus vicecomes Canonicos instituerat, ad hunc locum & triginta monachos induxit eò quòd tunc temporis triginta erat annorum. Nominis rationem ex priuata loci historia, si placet,legas. *Historia Barnwellensis.* *Paganus Peuerell impetrauit ab Henrico primo locum quendam extra Burgum Cantabrigiæ; De illius loci medio fonticuli satis puri, & viuidi emanabant, Anglis* Barnwell, *id est fontes puerorum eo tempore appellati, eò quòd pueri, & adolescentes semel in anno in vigilia natiuitatis Sancti Ioannis illic conuenientes more Anglorum luctamina,& alia ludicra exercebant puerilia, & cantilenis musicisque instrumentis sibi inuicem applaudebant. Vnde propter turbam puerorum & puellarum illuc concurrentium & ludentium,mos inoleuit vt eodem die illic conueniret negotiandi gratia turba vendentium & ementium.*

Nec à Martis tamen furore, quamuis musis sacrata, omninò libera fuit Cantabrigia. Cùm enim Dani passim latrocinia agitarent,sæpiùs hîc hibernarunt,& anno Salutis decimo supra millesimum,cùm Sueno Danus omnia acerbissimo tyrannidis terrore opprimeret,nihil famæ,& Musis donârunt: quod tamen Sullam Athenis fecisse legimus, sed totam incendio miserè deformârunt. Primis nihilominus Normannorum temporibus satis frequens erat, legimus enim in Guilielmi primi Censuali libro, *Burgus de Grentbridge in decem custodias diuiditur, & 387. mansiones habet. Sed pro castro destructa fuerunt domus octodecem,* cùm Guilielmus ille primus Anglos quos nuper vicerat castris tanquam frænis seruitutis vbique coërcere statuit. Bello posteà Baronico proscripti ex insula Elienſi plurimum damni intulerunt,ad quorum direptiones cohibendas fossam altam ad Orientalem

talem vrbis partem duxit Henricus tertius, quæ etiamnum Ringsditch dicitur. Vocat hîc me tacita nonnullorum expectatio, vt de antiquitate huius Academiæ opinionem proferam meam: sed nihil me interpono, nec enim animus est florentissimas nostras Academias παραλλαξειν, quibus pares non nouerim. Vereor tamen ne Nephelococcygías nobis condiderint, qui huius vetustatem longè supra veri fidem efferentes Cantabrum istum statim post Romam conditam, multos videlicet ante Christum natum annos hanc Academiam instituisse tradiderunt. Hoc certum est, quocunque tempore primùm instituta fuit, circa Henrici 1. tempora, bonarum literarum sedes denuò esse cœpit: sic enim in appendice vetusta ad Ingulphum legitur. *Transmisit Abbas Ioffredus ad Manerium suum de Cotenham iuxta Cantabrigiam Gislebertum commonachum & sacræ Theologiæ professorem cum alijs tribus monachis, qui sequuti eum in Angliam philosophicis theorematibus & alijs scientijs primitiuis instructissimi, quotidie Cantabrigiam adeuntes, & conducto quodam horreo publico suas scientias palàm profitentes in breui temporis excursu grandem discipulorum numerum contraxerunt. Anno verò secundo aduentus illorum, in tantum accreuit discipulorum numerus, tam ex tota patria, quàm ex oppido, quòd qualibet domus maxima, horreum, nec vlla ecclesia sufficeret eorum receptaculo. Vnde diuersis in locis à se diuisi & formam Aurelianensis studij sequuti, summo mane frater Odo Grãmaticus & Satyricus singularis pueris & iunioribus sibi assignatis legebat Grammaticam iuxta Prisciani doctrinam & Remigij in eundem. Ad horam verò primam Terricus acutissimus sophista Logicam Aristotelis iuxta Porphyrij & Auerrois Isagogas & commenta adolescentioribus tradebat. Ad horam verò tertiam frater Wilhelmus Rhetoricam Tullij, Quintilianique flores perorabat, magister verò Gislebertus omnibus Dominicis diebus & sanctorum festis verbum Dei ad populum pradicabat. Ex isto itaque fonte paruo qui creuit in fluuium magnum videmus nunc latificatam ciuitatem Dei, & totam Angliam factam frugiferam, per plurimos magistros doctorésque de Cantabrigia exeuntes ad similitudinem sancti Paradisi, &c.* Quo autem tempore facta sit Vniuersitas, Robertus de *Remington* pro me dicet, *Regnante Edwardo primo de studio Grantbridge facta est Vniuersitas, sicut est Oxonium, per curiam Romanam.* Sed quid ego imprudens adolescentulus in hanc arenam descendo? In qua iampridem duo eruditissimi senes digladiati sunt, quibus ego sanè arma libentissimè submitto, & tantis nominibus honore quàm

possum maximo, in omnibus assurgo. Meridianus qui Cantabrigiæ vertici imminet, partibus XXIII. scrup. XXV. ab vltimo occidente distat. Arcus verò eiusdem Meridiani inter Æquatorem & Verticalem punctum interiectus gradibus LII. scrupulis II. commensuratur.

Gogmagoghils.

Proximè Cantabrigiam ad ortum æstiualem colles eminent æditiores, *Gogmagogbils* studiosi vocant, Henricus Huntingdonensis *Amœnissima montana de Balsham* dixit à viculo subiecto, in quo, vt ille scripsit, Dani nihil sibi ad immanissimam crudelitatem reliquerunt. In horum summitate militare vallum vidimus

Vallum militare.

ampliùs sanè, triplici aggere firmatum, & planè eo tempore inexpugnabile munimentum, (vt quibusdam rei bellicæ non imperitis placet) nisi quòd aqua longiùs absit: Æstiua verò fuisse Romanorum vel Danorum nonnulli existimant. *Vandelbiriam* autem appellare videtur Geruasius Tilburiensis. *Sub Cantabrigia*, inquit, *locus erat Vandelbiria dictus, eò quòd illic Vandali Britanniæ partes sæua Christianorum peremptione vastantes castrametati sunt: vbi ad monticuli apicem fixere tentoria, planities in rotundum vallata circumcluditur, vnico ad instar portæ aditu patens ad ingressum.* De militari spectro hîc obuersante, quod subtexit, quia nugacissimum est delirantis scriptoris commentum tacitus prætermitto. Non enim nostri instituti est dulces, vt inquit ille, fabulas nectere, & aures oblectare. Sub hoc magis ad ortum *Horsheath* inter viuaria locum habet, cuius possessio ad antiquas & claras Argentoniorum, & Alingtoniorum familias de quibus alibi, longa serie spectasse dignoscitur, vtique Alingtoniorum iam habitatio. *Castle Camps*, antiqua etiam Verorum Oxoniæ Comitum sedes contigua est, quæ ad Hugonem *Vere* pertinuit (sic habet vetus Inquisitio) *vt esset Regis Camerarius.* Nec procul fossæ illæ magnæ & longæ hinc inde cernuntur, quas Orientales Anglos duxisse certum est, ad Mercios cohibendos qui repentinis incursionibus cuncta obuia immaniter populari solebant.

Wandlesbury.

Horsheath.

In Hertfordshire.

Castle-Camps.

Flemsdike, *& alia.*

Sub ipsam autem Cantabrigiam ad Ortum propè *Sturum* amniculum, nundinæ totius Angliæ celeberrimæ siue conuenarum multitudinem, siue mercium copiam spectes, quotannis mense Septembri habentur. In proximo quà iter erat impeditissimum, & itinerantibus molestissimum, pulcherrimam aggesto aggere viam non ita pridem per tria plùs minus mill. pass. versus **Newmarket**, optimus & integerrimus vir D. G. Heruæus

Sturbridge faire.

Legum

Legum Doctor, & Aulę Trinitatis præpositus magnis impensis, sed pio, & laudabili sanè instituto substruxit.

Magis ad Aquilonem **Rech** oppidulum mercatorium iacet, sub quo fossa illa admiranda, quam alij *Rech-dike*, alij *Deuilsdike* appellitant, incipit, & longo tractu in Suffolciam ad ortum procurrit, ducta, vt iam diximus, ad regiones Merciorum, & Orientalium Anglorum disterminandas; Ad hanc *Burwell* assidet, vbi olim castrum quod difficilimis illis Regis Stephani temporibus, Galfredus de *Magnauilla* Essexiæ Comes qui in alienas possessiones irruendo, magnam famæ iacturam fecit, fortiter oppugnauit, donec sagitta caput transfixus regiones illas longa formidine exsoluit. Vix vno & altero hinc milliari abest *Lauworth* vbi multos iam annos Cottoni equestri splendore clari incoluerunt.

Deuils-dike. Burwell.

Ad eandem etiam fossam *Kirtling* quę & *Catlidg* nominatur, situm habet, nunc celebris ædibus primarijs Baronum *North* quorum primum Edwardum North eo honore Maria Regina ob prudentiam decorauit. Olim verò synodo frequenti notum dum Ecclesiastici de Paschate celebrando acriter inter se digladiarentur.

Kirtling. *Barones North.*

977

Superior & Septentrionalis huius agri portio in insulas tota dispescitur, & intermeantibus crebris fossis, canalibus & incilibus quasi fascijs distincta, læta viriditate æstiuis mensibus intuentium oculis arridet, hybernis autem tota aquis adoperta longiùs & latiùs quàm oculorum acies metiatur, maris quodammodo speciem præbet. Qui hanc Saxonico sæculo occupârunt, *Giruij* dicebantur, id est, (vt quidam interpretantur) *Paludicolæ*, nunc verò à primaria insula **Elie**, Saxonicè Ely, vno vocabulo omnes **The yle of Elie** vocantur. Hoc verò nomen Beda ab anguillis deduxit, vnde nonnulli *Insulam Anguillarum* dixerunt, Polidorus Virgilius à Græco Ελος, quod paludem denotat, repetit, alij ab *Helig* Britannico, quod salices significat, quarum, cùm aliarum arborum sit impatiens, est feracissima, tum soli natura, tum quòd contra irrumpentium amnium impetus satæ, sæpiúsq; cæsæ, innumero hærede, vt Pliniano verbo vtar, profuerunt. E quibus etiam & hîc & alibi corbes texuntur, quas cum Britanni *Baskades* vocent, ego, vt hoc obiter notem, Martialem non intelligo, nisi de his inter Apophoreta intellexerit in illo disticho:

Giruij. The yle of Elie.

Barbara de pictis veni Basceuda Britannis:

Baskauda.

Sed me iam mauult dicere Roma suam.

Scordium. Gramine lętiſſimo omnia in his inſulis virent & luxuriant, Scordiúmque quod & Triſſago paluſtris dicitur, iuxta foſſas copioſè profunditur. Verùm paluſtres has inſulas Fœlix antiquæ memoriæ ſcriptor his verbis depinxit. *Eſt immenſæ magnitudinis palus, quæ à Grontæ fl. ripis incipiens nunc caeſtis, interdum nigris fuſci vaporis laticibus, nec non inſularum nemoribus interuenientibus, & flexuoſis riparum anfractibus ab auſtro in Aquilonem mare tenùs, longiſſimo tractu protenditur.* Eandémque carmine Guilielmus monachus Crowlandenſis in vita Guthlaci ſic deſcripſit.

Eſt apud Angligenas à Grontæ flumine longe
Orbe per anfractus ſtagnoſos, & fluuiales,
Circumfuſa palus, orientaliſque propinqua
Littoribus pelagi, ſeſe diſtendit ab auſtro
In longum verſus Aquilonem, gurgite tetro
Morboſos piſces vegetans, & arundine denſa
Ventorum ſtrepitus, quaſi quædam verba ſuſurrans.

Adiunge his, ſi placet, ex Huntingdonenſi: *Paluſtris hæc regio latiſſima eſt, & viſu decora, multis fluuijs decurrentibus irrigata, multis lacubus magnis, & paruis depicta, multis etiam ſyluis, & inſulis floridis.* Habe etiam in coronidem Guiliel. Malmesburienſis paucula verba. *Piſcium hîc tanta copia, vt ſit aduenis miraculo, indigenis pro illorum admiratione ludibrio: nec minor aquaticarum volucrum vilitas, vt pro vno aſſe de vtroque cibo quinque homines, & eò amplius non ſolùm famem pellant, ſed etiam ad ſatietatem ſe expleant.* Hoc loci ingenio, & rerum affluentia freti ſeditioſi quidam, nec ſolùm Angli contra Guilielmum Conqueſtorem: ſed etiam Barones quotieſcúnque proſcriberentur, hinc regibus negotium faceſſerunt; verùm infœlici ſemper ſucceſſu, quamuis ad *Athered*, hodie *Audre*, vbi facillimus eſt in inſulam tranſitus, & alijs in locis ſubinde propugnacula poſuerint. Tombertum quendam Auſtralium Giruiorum principem hanc regionem Etheldredæ vxori in dotem dediſſe legimus, quæ cùm Egfridum Nordanhumbrorum regem, cui ſecundò nupſerat, reliquiſſet, vt Chriſto

Audre.

Elye. inſeruiret: in primaria harum inſula, & propriè Elyz dicebatur, ſexcentarúmque familiarum tunc cenſebatur, deuotis virginibus monaſterium conſtruxit, cui & ipſa præfuit. Quod tamen primum non fuit in hac paluſtri regione templum. Liber enim

Cradiden. Elienſis Auguſtinum noſtrum ad **Cradiden** Eccleſiam poſuiſſe

author

author est, quam Penda Mercius posteà subuertit: & Malmesburiēsis prodit Fœlicem Orientaliū Anglorum epis. ad Soham, quæ Norwicensis adhuc iuris est, primam sedem habuisse. *Soham*, inquit ille, *Villa est iuxta stagnum quod volentibus ire in Ely, quondam periculosum nauibus, nunc facta via per palustre arundinetum transitur pedibus. Sunt ibi adhuc indicia diruta à Danis Ecclesiæ, qua habitatores pariter exustos cum ruinis operuit suis.* Quo etiam tempore illud Etheldredæ monasterium Danico furore corruit, sed restaurauit Ethelwoldus Wintonienſis Episcopus, qui facta cum rege conuentione, insulam de integro emit, eiectisque sacerdotibus, monachis compleuit, quibus Edgarus rex, vt in eius diplomate legitur, *cōcessit inter paludes causas seculares duarū Centuriarum, & extra paludes quinque Centuriarum cum dimidia in Wichlaw, in prouincia Orientalium Anglorum*, quæ *S. Etheldredæ Libertates* hodie dicuntur. Deinde amplissimis redditibus reges, virique principes locupletârunt. Inprimis *Brithnothus Comes iam bellum in Danos gesturus 991. dedit Ecclesiæ de Elye Somersham, Spaldwic, Trumpinton, Ratindum, Heisbury, Fulburn, Tmerston, Triplestow, Impetum*, quòd magnificè illum monachi excepissent, si modo occumberet illo bello. Occubuit verò ille ad *Maldun* 14. diebus cum Danis congressus. Adeóque ditatum fuit hoc Monasterium vt Abbas (teste Malmesburiense) *mille quadringentas libras suo marsupio quotannis annumerarit.* Richardúsque Abbas vltimus Comitis Gisleberti filius, hisce diuitijs quasi ebrius, & Lincolnienſi Episcopo subesse dedignatus, auratis verbis, vt scribunt monachi, & exquisita diligentia cum Rege egit, vt sedes Episcopalis hîc constitueretur, quod morte præreptus, non obtinuit. Statim tamen rex Henricus primus, hoc à Papa consequutus, Heruæum Bangorensem præsulem sede sua eiectum primum Episcopum instituit, cui & successoribus Cantabrigiensem agrum, qui ad Lincolnienſem præsulem spectauit, in diœcesim assignauit, & in his insulis iura quędam regalia confirmauit. Lincolnienſibus autem Episcopis, quibus hanc insulam & Cantabrigiensem agrum subtraxerat, Spaldwic *Manerium* ad damnum resarciendum concessit, vel vt Elienſis liber habet, *Datum est Manerium de* Spaldwic *Lincolnienſi Ecclesiæ in ius perpetuum pro commutatione Episcopalis curæ super pagum Grantbrigensem.* Heruæus iam Episcopus constitutus nihil priùs habuit, quàm suæ Ecclesiæ dignitatem augere: *Vt esset vbique à tolnio libera* (Elienſis libri verbis vtor) *impetrauit, de iugo seruitutis*

Soham.

S. Etheldredæ Libertas.

Liber Elienſis.

tutis & custodia quam castello Norwici debebat, liberauit: viam ab **Erning** ad **Ely** per paludes, vi. plùs minùs mill. pass. substruxit, & latifunda non pauca acquisiuit. Successores autem accuso monachorum numero (è septuaginta enim solummodò quadraginta reliquerunt) rerum copia diuitijsque affatim ad nostra vsque tempora affluxerunt, & dies festos & solennes tanto cum apparatu & pompa celebrârunt, vt reliquis Angliæ monasterijs laudem omnem præripuerint. Vnde & Poëta illo sæculo non malè cecinit,

Præuisis alijs, Elienſia festa videre,
Est, quasi præuisa nocte, videre diem.

Templum item quod iam vetustate nutauit, paulatim extruxêrunt, & in eam qua nunc cernitur, amplitudinem perduxêrunt: est enim amplum, excelsum, & elegans, sed procerum & Episcoporum tumulis, non sine summa indignitate communitis nonnihil deformatum. Nunc autem pro numeroso illo monachorum grege substituti sunt Decanus, Præbendarij, Ludus Literarius, in quo xxiiii. pueri eruditur, & aluntur. Quatuor ad hoc templum sunt à vulgo decantata, nimirùm *Hypæthrum in ipso templi fastigio quod choro imminet octo columnis singulari arte à Ioanne de *Hotham* Episcopo suspensum. Sub templo ad Septentriones sacellum est Diuæ Mariæ sacrum, eleganti sanè opere à Simone de *Monteacuto* Episcopo constructum. Ad Austrum magnæ altitudinis moles rotunda aggesta *The Mont* vocant, cui mola alata imponitur, & vitis, vt ait ille, lætifica, quæ iam exaruit. Quæ hoc rythmo olim complexus est Monachus.

* The Lantern.

Hæc sunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque molendinum, necnon duus vineæ vinum.

Ipsa verò **Ely** vrbs est non exigua, nec sua sanè vel elegantia, vel frequentia prædicanda, vtpote ob vliginosum situm, cœlo parùm salubri. In ijsdem etiam paludibus alterum fuit ad occasum æstiualem celebratissimum monasterium à dumorum cõdensitate & spinis **Thorney** dictum, olim ab Anachoretis *Ankerige*, vbi, vt est in libro Petroburgensi, Sexuulfus vir imprimis religiosus *monasterium cum heremiticis cellulis construxit.* Quod posteà à Danis subuersum Æthelwoldus Wintonienſis Præsul, vt rem monasticam promoueret, restaurauit, Monachisque compleuit, & arboribus vndique circumsepsit. Locus, vt habet Malmesburiensis, *Paradisi simulacrum, quod amœnitate iam cœlos ipsos imaginetur,*

Thorney.

*

imaginetur, in ipsis paludibus arborum ferax, quæ enodi proceritate luctantur ad sydera, æquorea planities herbarum viridantibus comis oculos adducat, currentibus per campum nullus offensioni datur locus. Nulla ibi vel exigua terræ portio vacat, hic in pomiferis arboret terra se subrigit, hic prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per baiulos palos in celsum surgunt. Mutuum certamen naturæ & cultus, vt quod obliuiscitur illa, producat iste. Quid dicetur de ædificiorum decore, quæ solum mirabile quantum inter illas paludes solidum inconcussis fundamentis sustinet? Solitudo ingens ad quietem data monachis, vt eò tenaciùs hæreant superis, quo castigatiùs mortales conspiciantur, Fœmina ibi si vsitur monstro habetur, maribus aduenientibus quasi Angelis plauditur. Verè dixerim insulam illam esse castitatis diuersorium, honestatis contuburnium, diuinorum philosophorum gymnasium. De **Wisbich** Episcoporum Elienſium castro ad XIII. hinc milliare, quod inter paludes & flumina sedet, & nuper sit carcer ad Pontificios coërcendos constitutus, nihil habeò quod adiungam, nisi hoc oppidum vnà cum **Walepole**, monasterio Elienſi olim à possessore datum fuisse, cùm Alwinum filiolum monasticæ vitæ ibi addiceret, Guilielmum primum Castrum extruxisse, cùm proscripti ex hac paluſtri regione excursiones facerent, & anno salutis 1236. cùm Oceanus vi ventorum agitatus in hoc littus duos continuos dies incubuisset, latissimam terrarum hominúmque stragem ædidisse. Castrum verò lateritium quod nunc cernitur auorum memoria construxit Ioannes Mortonus Episcopus Elienſis, qui etiam recta linea in paluſtri hac regione incile, quod *The New-leame* vocitant, duxit ad subuectationis commoditatem, vt frequentatione hoc suum oppidum vberiori quæstu incresceret; quod contrà tamen vertit, nam non magno est iam vsui, & conqueruntur vicini *Auona* siue *Nena* cursum in Oceanum per *Clowcrosse* omninò hinc esse impeditum.

Wisbich.

New-leame.

Clowcrosse.

Comites Cantabrigia.

Primus Cantabrigiæ Comes habetur Guil. frater Ranulphi Comitis Cestriæ vt legitur in diplomate Alexandri Episcopi Lincolnienſis dato 1139. Longo pòst tempore Ioannes Hannonius frater Guilielmi III. Comitis Hollandiæ, & Hannoniæ, quem eò honoris euexit Rex Edwardus III. in gratiam Reginæ Philippæ vxoris suæ, quæ Ioanni illi sanguine coniuncta. In cuius etiam gratiam, cùm Ioannes ad Gallum defeciſſet, Guilielmum Marchionem Iuliacenſem, qui ex Philippæ sorore natus, eodem titulo adauxit. His verò exteris defunctis, Edwardus

III. hunc honorem in filium ſuum quintum Edmundum de *Langley* tranſtulit, quem cùm *quatuor annos tenuiſſet* (ex authoritate veteris M S. libri loquor penes optimum Antiquarium Fr. Thinnum) *Comes Hannonia conſanguineus D. Philippæ Reginæ ad parlamentum veniens ius in eo vendicauit & placatus receſſit.* Richardúſq; filius Edm. iunior beneficio Henrici Regis v. eundem geſſit: ſed cùm iſte perfidè ingratus exitium optimo illi principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigienſium Comitum titulus vnà cum illo omninò euanuit, vel latuit inter titulos filij eius Richardi qui poſteà creatus Dux Eboraci.

Parochiæ 163. in hoc Comitatu continentur.

Huntingdonſhire.

CAntabrigienſes à dorſo contingit ager Huntingdonenſis, Saxonicè hunteoune-ꝛcyꝑe, vulgò **Huntingdonſhire**, eo ſitu locatus, vt ab Auſtro Bedfordienſes, ab occaſu Northantonenſes, vt etiam à Septentrione, quà Auona fl. dirimitur, & ab ortu Cantabrigienſes ſpectet. Regio ſementi ſatis apta, paſcēdo pecori, ad ortum quà paluſtris eſt, vberrima, vbique ferè collium apricitate, & nemorum opacitate amœna, totam enim ſyluis olim obſitam fuiſſe prædicant incolæ, & *Foreſtam* fuiſſe conſtat, donec Rex Henricus ſecundus primis regni ſui temporibus *deforeſtauerit* vniuerſam, vt habetur in perambulatione veteri *prater Waybridge, Sapple & Herthei, qui fuerant boſci Dominici, & remanent Foreſtæ.*

Meridionalem partem *Vſa* fluuius, quem ſæpe dixi alluit, & floribus veſtit. Ad quem inter alia obſcurioris famæ, tria adſident notiſſima oppida, vbi relictis Bedfordienſibus, hunc agrum ſubintrarit. Primùm inuiſit *Sancti Neoti fanum*, vulgò S. Neotes, à Neoto viro cùm docto, tùm ſancto qui in propaganda Chriſti religione omne vitæ ſtudium conſumpſit, cuius corpus à *Neſtok* in Cornwallia huc tranſlatum erat, & in eius honorem Alfricus Elfridi Comitis Palatium in monaſterium conuertit. Quod latifundijs plurimis Roiſia vxor Richardi Domini de *Clare* ſtatim

S. Neotes.

Vita S. Neoti.

statim à Normannorum aduentu locupletauit. Anteà verò hic locus ab Ainulpho sanctulo *Ainulphsbury* dicebatur, quod nomen in eius parte etiam adhuc supereſt. Sub hoc ad *Hailweſton* viculum admodum tenuem duo sunt fonticuli, alter dulcis, alter quodammodo salsus; hunc contra scabiem, & lepram; illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent vicini. Inde haud procul *Bugden* salutat elegantes Episcoporum Lincolnienſium ædes, & per *Hinchingbroke* quondam velatis virginibus sacrum quas ab *Eltesley* in Comitatu Cantabrigiensi huc transtulit Rex Guilielmus *Conqueſter*, *Huntingdoniam* accedit, Saxonicè Hunvan vun Mariano, in sigillo publico **Hunterdouns**, i. *Mons venatorum*, vt interpretatur Henricus huius Archidiaconus, qui ante annos 400. floruit, vnde venatorem in insignibus gestat, & nouum vocabulū *Venantodunum* Lelandus noster nobis exeudit. Præcipuum hoc est totius Comitatus oppidū, cui & nomen contulit, *tam situs fulgore*, vt inquit ille Archidiaconus, *quàm sui decore, tam paludum vicinitate, quàm ferarum & piscium fertilitate vicinis oppidis longè præeminens*. Edw. Confessoris temporibus, vt ex Anglię lustro hoc adnotē, *fuerunt in hoc Burgo quatuor Ferlingi, in duobus fuerunt* CXVI. *Burgenses consuetudinem, & geldum reddentes, & sub iis* C *Bordarij: in alijs duobus Ferlingis* CXI. *Burgenses ad omnes consuetudines, & geldum Regis*. Ad Septentrionalem Vsæ ripam ædituori situ sedet longiùs in Aquilonem productum, quatuor templis exornatum, monasterioloúmque habuit à Matilde Augusta, & Eustatio *Lovetoſt* fundatum, cuius parietinas sub oppidum ad ortum vidimus. Ad flumen propè pontem qui è saxo viuo speciosus est, moles & area castri cernitur, quod anno reparatæ salutis 917. Edwar. senior instaurauit, Dauid Scotus, cui, vt antiquus habet historicus, *Stephanus Rex Burgum Huntingdon in augmentum dederat*, multis operibus adauxit, Henricúsq; II. demùm solo, quòd perfugium seditiosis fuisset, vel quòd lites de eo sæpiùs seruissent Scoti, & S. Lizij, vt alij scribunt, adæquauit. Ex his molibus longè patente prospectu, oculis subijcitur pratum (*Portsholme* vocant) Vsa flumine circumfusum, amplissimum quidem, & omnium quæ sol vidit floridissimum, de quo verno tempore verè illud vsurpari potest:

Ver pingit vario gemmantia prata colore.

Ea picturata amœnitate oculis blandissimè arridet. Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ stat eius quasi mater, vnde enata fuit, **Godmanchester** hodie dicta pro *Gormon-chester*. Vicus maximus

Ainsbury.
Fontes salutares.
Budgen.
Huntingdon.
Gormonchester.

maximus & agricultura celebratiſſimus, campo patenti, ſoluto, & ad ſolem recliui poſitus. Nec eſt aliud in Anglia oppidum quod plures habeat ſtrenuos colonos, & plura exerceat aratra, Reges enim Angliæ hàc itinerantes olim centum octoginta aratris ruſtica quadam pompa eductis, ſe excepiſſe gloriantur. Certè inter noſtrates, vitam ruſticam (quam ſapientiæ conſanguineam vocat Columella) ſtudioſiſſimè colunt, ſiue rei prudentiam, ſiue impendendi facultatem, agendique voluntatem reſpicias, *Villam* ſuo tempore, *non inamabilem*, vocat Henricus ille Huntingdonenſis, *olimque nobilem fuiſſe vrbem*, verè ſcribit. Nam vt Romanorum numiſmata ſæpè eruta, & itinerariam diſtantiam taceam; hanc vrbem fuiſſe illam quæ apud Antoninum DVROLIPONTE perperàm pro DVROSIPONTE dicitur, ipſa nominis ſignificatio probet, *Duroſiponte* enim (ignoſce quòd vnam literulam immutârim) idem ſonat Britannis quod Pons ad flumen *Oſe*, *Vſe* verò, *Iſe*, & *Ouſe*, hoc flumen promiſcuè nominari in confeſſo eſt omnibus. Sed antiquato hoc ſub Saxonibus nomine, à Gormone Dano cui has prouincias cùm pax conueniſſet, Alfredus noſter conceſſit, *Gormonceſter* vocari cœpit, atteſtante vetere verſiculo:

Duroſiponte.

Gormonis à caſtri nomine, nomen habet.

Hic ille eſt de quo I. Picus ſcriptor antiquus, ſic ſcribit. *Aluredus Rex ſic Dacos contudit, vt dabant adlibitum obſides, quòd terra exirent, vel Chriſtianitatem reciperent. Quod & factum eſt: nam Rex eorum Guthrum (quem Gormendum vocant) cum 30. proceribus, & omni penè populo baptizatus, in filium ab Aluredo ſuſceptus, impoſito ſibi nomine Athelſtano. Hic igitur manſit, datæque ſunt ſibi prouinciæ Orientalium Anglorum, & Northanhumbrorum, vt eas ſub fidelitate regis foueret hæreditariò, quas pertinaſerat latrocinio.* Nec prætereundum eſt quòd aliqui etiam è priſcis illis ſcriptoribus hanc vrbem *Gunnicaſtrum* vocârint, & Machutum hîc Epiſcopum ſediſſe aſſeueranter affirmârint.

Hinc *Vſa* ſe proripiens, quum Cantabrigienſes iam aditurus eſt, oppido ſatis nitido, inter amœniſſima prata affunditur, quod **Slepe** olim Saxonicè, nunc verò *S. Iues* dicitur, ab Iuone Perſa Epiſcopo qui circa annum Chriſti ſexcenteſimum Angliam magna ſanctitatis opinione perluſtrauit, diuinum verbum ſedulò proſeminauit, ſuumque nomen huic oppido, in quo fatis conceſſit, reliquit. Vnde tamen breui corpus eius Ramſeiam tranſtulêrunt religioſi. Hoc enim (vt præteream *Somerſham* ſpecioſam

S. Iues.

Somerſham.

sam Episcoporum Elienſium habitationem, quam Brithnotus Comes anno 991. Eccleſiæ Elienſi dedit) opulentiſſimum erat monaſterium, ad ſeptimum hinc milliare in Septentriones inter paludes poſitum, quà ſtagnant flumina, quum iam mollius ſolum ibi inuenerint. Loci deſcriptionem, ſi placet, ex priuata huius monaſterij hiſtoria, paucis habe. Ramſey, *ſ. Arietis inſula ad parte occidentali, nam alias paluſtria loca humanis greſſibus haud permia longiùs protenduntur, à tellure ſolidiore duobus ferè baliſtæ iactibus interiacentibus luteis ſalebris dirimitur. Qui locus olim ſegni tantummodò amne naues ſerena aduectas aura placido iucundi marginis excipiens gremio; nunc graui labore, & ſumptu, lignorum, arenæ, pariter & lapidum congerie lutoſa obſtructa abyſſo, calle ſolido in eadem parte pedibus aditur, duobus ferè mill. paſſ. in longum extenſa, latitudine paulò ſtrictior habetur, quæ tàm alueto quidem, quàm arundineto cum virore calami, & iunci pulchrè in gyrum coronata: multo antequam inhabitaretur arborum genere, potiſſimùm autem abundanti tota veſtiebatur orno. Nunc verò longiori temporis tractu, nemoribus ex parte demolitis, terra vberi gleba arabilis cernitur, & opima fructibus, frugibus iucunda, hortis conſita, paſcuis opulenta, & pratorum gratia verno tempore ſpectantibus arridente, veluti depicta floribus tota inſula vario colore coloratur. Ambitur præterea paludibus anguilloſis, & ſtagnis multimodi generis piſcium, & auium natalium nutritiuis. E quibus vna eſt* Ramſey Mere *de nomine inſulæ dicta, quæ cæteras adiacentes aquas pulchritudine, & feritate ſuperexcellens, ab ea parte quà maior inſulâ ſylua denſior habetur, arenoſam ipſius oram pulchrè allambens delectabile videntibus ſpectaculum præbet, in cuius vaſtis gurgitibus laxatis tam ſagenis, quàm alterius generis retibus immiſſis, ineſcatis hamis, & cæteris artis piſcatoriæ inſtrumentis admirandæ magnitudinis lucij, qui ab incolis* Hakeds *nuncupantur, perſæpè extrahuntur, & indeſinenter vbi laborat aquatilium induſtria venatorum, ſemper ibi multiplex aquatici generis capitur fœtus, ſemper tamen quod capiatur, abundat.* Deinde perſequitur pluribus quomodo Ailwinus piſcatoris ſomnio admonitus extruxerit, Oſwoldus Epiſcopus promouerit, Reges & alij redditibus ita adauxerint, vt ſeptem millia librarum noſtratium ad alendos ſexaginta monachos annuo cenſu collegerit: ſed cùm iam dirutum ſit, hæc plus ſatis videantur. Adiungam tamen inſcriptionem tumuli Ailwini cùm inuſitatum dignitatis titulum præ ſe ferat.

Ramſey.

Ramſey Mere.

Hakeds.

Hinc

HIC REQVIESCIT. AILWINVS INCLITI REGIS EADGARI COGNATVS, TOTIVS ANGLIÆ ALDERMANNVS, ET HVIVS SACRI COENOBII MIRACVLOSVS FVNDATOR.

Hinc ad **Peterborow**, quæ decem plùs minus milliaribus abeſt, Canutus Rex, quia torrentibus & alluuionibus iter impeditus erat, viam, (*Kingsdelfe* hiſtoricis noſtris vocatur) magnis operibus haud procul à *Writtleſmere* lacu magno conſtrauit. Vtq; hoc monaſterium Occidentalem agri partem exornauit, ſic mediam *Saltria* Ciſtercienſium quondam monaſterium à ſecundo Simone de *Sancto Lizio* Huntingdoniæ Comite conſtructum. A quo parùm abeſt *Cunnington* quod de *Honore de Huntingdon* (vt municipalis iuris periti loquuntur) tenetur, vbi intra foſſam quadratam veſtigia expreſſa cernuntur caſtri antiqui, quod fuit ſedes, vti etiam *Saltria* ex dono Canuti, Turkilli Dani illius qui hîc inter Orientales Anglos egit, Suenumque Danorum regem ad Angliam diripiendam euocauit. Poſt cuius abitum Waldeofus Siwardi Northumbriæ Comitis filius Huntingdoniæ Comes obtinuit, qui Iuditham Guilielmi *Victoris* neptem duxit, per cuius filiam ad Regiam Scotorum familiam, & ab ea per nuptias ad Bernardum de *Bruis* fratrem Iuniorem Roberti de *Bruis* Domini *Vallis Annandiæ*, à quo Reges Scotiæ ſunt prognati, deſcendit. Sed hæc Bernardi hæreditas ab eius poſteris per Weſenhamos ad Cottonorum familiam deuoluta eſt, è qua iam ſextus hîc habitat Robertus priſcæ antiquitatis admirator, & indagator ſtudioſiſſimus.

Kingſdelfe.

Sawtry *vulgò.*

Cunnington.

Saltria.

Turkillus Danus. *Vide* 240.

Verùm hæc loca ſolo depreſſiore & multos menſes demerſo, * alibi etiam quaſi aquis ſublato natante, à lacuum offenſa, & paluſtri grauitate minimè ſunt libera. Sex enim mill. paſſ. longitudine, tres latitudine hîc diffunditur limpidus & piſcoſus ille lacus *Witleſmere* in regione admodum paluſtri, ſed cæli grauitatem piſcationis vtilitas, paſtionis vbertas, & ceſpitum copia in ignis alimentum facilè, vt aiunt accolæ, compenſant. Rex enim Canutus *ſingulis villis iuxta Mariſcum poſitis proprium Mariſcum*

* *Moſſis.*

Witleſmere lacus.

Charta fundationis Saltriæ.

diuidi

diuidi iussit per Turkillum, quem modò dixi, *Danũ, qui ita diuisit, vt vnaquæque villa tantum de Mariseo ipso ad vsus proprios propriè haberet, quantum firma terra cuiusque villa Mariscum contra se positum tangeret. Sanxitque vt nulla villata in alterius Mariseo foderet vel falcaret sine licentia, & vt pastura ijs omnibus esset communis, i. cornu sub cornu, pro pace & concordia inter se tuenda.* Sed hæc obiter.

Cùm filij & famuli Canuti Ramseia à Petriburgo euocati per illum lacum traijcerent, *Irruerunt nequissimi venti, tempestasque turbinosa illis alacriter nauigantibus atque vocibus amœnis vociferantibus exorta ex omni eos parte circumquaque inuoluit, ita vt de vitis illorum aut securitate vel cuiuscunque spe adiutorij depositâ funditùs desperarent, sed omnipotentis Dei clementia eos omnino non deseruit, nec atrocissimam voraginem totaliter absorbere permisit, sed quosdam ab illis furentibus fretus ex sua dispensatione misericorditer liberauit, quosdam verò secundum iustum suum occultum iudicium, in illis vndis ab hac luce caduca transire permisit: & cùm tanti fama discriminis ad regis notitiam peruenisset, timor eum & tremor vehementer arripuerunt; sed procerum suorum & amicorum consilio relevatus, ad futura in posterum immanis bellnæ infortunia præcauenda, quoddam fossatum in Mariscis inter Rameseyam, Wittleseyamque adiacentibus, militibus atque famulis spathis & gladijs suis signari & postmodum mundari per operarios ordinauit, vnde vt ab antiquis prædecessoribus fide dignis accepimus, fossatum illud à nonnullis circumbabitantibus* Swerdesdelf *propter gladiorum consignationem nomen accepit, quidam illud* Cnoutesdelf *secundum eiusdem regis vocabulum appellari statuerunt.* *Historiola Eliensis.* Swerdsdelf, *aliud* à Kingsdelf.

Orientale latus *Kunibantum* castrum, nunc **Kimbolton**, olim Magnauillanorum, posteà Bohunorum & Staffordorum, hodie Wingfeldorum habitatio cõde corat. Sub quo *Stoneley* cœnobiolum erat ab Bigramis fundatum. *Awkenbury* parùm hinc abest quam Rex Ioannes dedit Dauidi Comiti Huntingdoniæ, & Ioannes Scotus eius filius Stephano Segraue cuius libentiùs memini, quòd ille inter Aulicos fuit, qui docuit nullam potentiam esse potentem. Ægrè enim ad eminentem statum conscendit, anxiè constitit, & repentè decidit: *in iuuentute enim sua de clerico factus miles, licet de humili genere oriundus, strenuitate sua vltimo diebus adeò ditatus & exaltatus est, vt inter primos Regni reputatus, pro Iustitiario Angliæ habitus est, & omnia ferè Regni negotia pro libitu disposuit.* Tandem verò regis fauore omninò excidit delituitque Kimbolton. Steph. Segraue. Matth. Paris.

itque ad mortem in monasterio, *& qui priùs à clericatu ad militiam per arrogantiam confugerat, ad clericatus officium reuersus, coronam quam reliquerat, inconsulto Episcopo reuocauit.*

Vbi verò *Anona* siue *Nene* hunc agrum subintrat *Elton* alluit sedem celebris & antiquæ familiæ Sapcottorum. Sed paulò superiùs his omnibus vetustior vrbecula erat propè Wamsford. Wamsford, quam Henricus Huntingdonensis *Caer Dorm*, & Dormecastre vocat ad *Nen* fl. & ante sua tempora penitùs excisam memorat. Durobrinæ. DVROBRIVAE proculdubiò hæc fuit Antonino, id est, *fluminis traiectus*, & nunc eodem sensu Dornford dicitur iuxta Chesterton, manifestáque vrbis prostratæ indicia præter antiquos nummos exhibet. Ad hanc enim via militaris Romanorum ab Stilton. Huntingdonia rectà ducit, paulóque super *Stilton* quod olim Ermingstreat. *Stichilton* dictum celso aggere conspicitur, & *Erminstreat* antiqua charta Saxonica vocatur. Hìc verò per medium valli quadrati transit, cuius latus boreale mœnibus munitum videtur reliquis lateribus tantum aggesta terra. Iuxta quod plures capuli è saxo siue sepulchra iampridē effossa fuerunt, in fundo K. Beulli ex veteri & clara in hoc agro familia. Vtramque ripam hanc vrbem occupâsse crēdunt nonnulli, viculumque *Caster* in altera ripa, eius partem fuisse sunt qui opinantur, & opinioni sanè fidem adijcit antiqua historia, quæ innuit ad *Nen* locum fuisse Dormundcaster, in quo cùm Kinneburga monasteriolum ædificâsset primùm Kinneburgecaster, & posteà contractè Caster vocari cœpit. Kinneburga illa Christianissima Pendæ pagani regis filia & Alfredi Nordanhumbrorum regis vxor, *mutauit imperium in Christi ancillatū*, (vt ex antiquo loquar authore) *& huic suo Monasterio tanquam mater sacrarum virginū præfuit.* Quod posteà circa annum salutis 1010. Danico furore solo erat adæquatum. Vbi verò fl. iam relicturus est hunc Comitatum *Bottle-bridge* ita contractè nunc vocatur pro *Botolph-bridge* antiquas ædes allabitur, Bottle-bridge. quas à R. *Gimels*, Draitoni & Louetti ad Schirleiorum familiam hæreditaria serie transtulerunt. Illisque adiunctum est *Ouerton* corruptè nunc *Orton* quod fisco propter *feloniam* addictū redemit à Rege Ioanne Nigellus Louetoft, cuius soror & hæres enupta Roberto de *Brounford* illi liberos suscepit qui *Louetoft* nomen sibi resumpserunt.

Huntingdonensis hæc prouincia inclinato iam Saxonum imperio Comitē habuit officiarium Siwardum, (nec dum hæreditarij erant in Anglia Comites,) verùm prouinciarum præfecti

pro

pro vsu eius seculi Comites dicebantur, adiectione Comitatus prouinciæ cui præerant, vti hic Siwardus dum huic agro præesset Huntingdoniæ, cùm paulò post præficeretur Northumbriæ, *Northumbriæ Comes* dictus erat. Huic filius erat Waldeofus qui titulo comitis huic præfuit prouinciæ gratia Guilielmi *Conquestoris*, cuius è sorore vterina neptim Iuditham duxerat. *Primogenitum autem Waldeofi* (vt habet Guil. Gemiticensis) accepit *Simon Siuanectensis, siue de S.* Lizio *cum Comitatu Huntingdoniæ genitque filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, Dauid frater sanctæ Matildis Reginæ Angliæ*, qui posteà Rex Scotorum, *duxit vxorem eius, ex qua suscepit filium Henricum.* Variante verò deinde fortuna, & regum fauore, nunc Scoti, nunc *S. Lizij*, hunc certatim gesserunt honorem, scilicet Henricus Dauidis filius, tum Simon *S. Lizius* Simonis primi filius, post hunc Malcolmus Rex Scotorum Henrici Comitis filius, eo defuncto, Simon *S. Lizius* tertius, qui cùm sine prole obijsset, Guilielmus Rex Scotorum Malcolmi frater successit, inde Dauid eius frater, Dauidisque filius Ioannes cognomento *Scotus* Cestriæ Comes, qui cùm sine sobole satis concessisset, & Alexander II. qui Regis nostri Henrici III. filiam duxisset, aliquantisper hoc titulo vsus esset, Scoti eo honore & lautissimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus tertius satis longo pòst tempore Guilielmum *Clinton* Huntingdoniæ Comitem creauit: illi suffectus à Richardo II. Guiscardus Angolisinius, & eo mortuo, Ioannes Hollandius, cui Ioannes filius, & Henricus ex Ioanne nepos successerunt qui fuerunt Exoniæ etiam Duces. Et hic ille Henricus Exoniæ Dux est, quem nudis pedibus ostiatim mendicantem vidit (vt ipse testatur) Philippus Cominæus, dum constanter à Lancastrensi familia staret, etsi sororem Regis Edwardi IIII. in vxorem duxerat. Posteà Thomas Greius (vt aliqui tradunt,) eo honore auctus est, nec multò pòst, (vt in Archiuis habetur) Guilielmus *Herbert* Comes Penbrochiæ *restituit Chartam creationis in Cancellariam cancellandam, & Edwardus* IIII. *anno regni sui* XV. *ipsum in Huntingdoniæ Comitem creauit.* Patrum verò memoria illum honorem Georgio *Hastings* contulit Henricus VIII. cui successit Franciscus, & illi itidem Henricus filius veræ nobilitatis, & pietatis laudibus vir longè honoratissimus. Cui sine prole defuncto Georgius eius frater successit.

Lib. vltimo cap. 16.

Th. Talbotus in Catalogo Comitum.

Ioannes Ferdun in Scotochronico lib. 8. cap. 3. 6. & 39.

Matth. Paris. 1243

Cap. 50.

Numerantur in hac regiuncula Paræcia 78.

CORITANI.

CORITANI.

CORITANI *nunc adeundi, qui interiùs ab Icenis longissimè per mediterraneam Insulæ partem diffusi, ad Germanicum vsque Oceanum egêrunt, in illis vtpote regionibus, quæ nunc* Northamptonshire, Leicestershire, Rutlandshire, Lincolnshire, Nottinghamshire, & Derbishire *vulgò vocantur. Ab horum Etymologia, quia error obnixus, manum abstinebo. Licèt enim longè latéque diffusus fuerit hic populus, quod* Gur Tany *Britannis denotat, Coritanos tamen hos si indè dictos assererem, nonnè aleam luderem? Qui fœliciùs hæc poterint, tutiùs conjectent. Ego interea singulos, quos dixi, Comitatus, pro meo instituto, suo ordine, sed compendio perlustrabo.*

Northamptonshire.

AGER Northantonensis, Saxonicè Norþanpeondonrcýre; & Northantonshire, vulgò Northamptonshire, in ipso quasi Angliæ meditullio positus, ab occasu brumali quâ latior est, sensim se contrahendo in ortum æstiualem protenditur. Ab ortu Bedfordienses, & Huntingdonenses, ab austro Buchinghamienses & Oxonienses, ab occasu Warwicenses, & à Septentrione Leicestrenses, Rotelandenses, & Lincolnienses *Wellando* flumine discriminati sedent. Campestris, habitatissima & nobilium villis excultissima est regio, oppidis & ecclesijs refertissima, adeò vt nonnullis in locis 20. nonnullis 30. plùs minùs sacræ pyramides simul aspectui se offerant. Soli admodum ditis, siue arua, siue pascua respicias:

cias: syluis tamen nisi in vlteriori & citeriori parte minùs læta. Vbique verò, vt etiam alibi in Anglia, oppleta & quasi obsessa, quæ, vt Hythodæus ille dixit, *iam mites esse, támque exiguo ali solebant, nunc, vti fertur, tam edaces, atque indomita esse cœperunt, vt homines deuorent, ipsos agros, domos, oppida vastent, ac depopulentur.* Ouet.

In australi limite, vbi *Vsa* flu. sæpè iam dictus exoritur, mollitèr surgente loco, quo fontes affatim scaturiunt **Brakeley**, id est, *filicetum*, amplum olim Hollandorum, & pòst Louellorum oppidulum, nunc verò Stanleiorum, proscripto Louello, patrimonium; quantum & quàm opulentum fuerit aduenis ostentat. Celeberrimum autem olim fuit Rumbaldi infantuli memoria qui regis filius vbi primùm in lucem æditus (vt scribunt religiosi) nescio quæ sancta loquutus, & se Christianum professus, statimque baptisatus expirauit. Hinc ad Aquilonem VI. mill. pass. nemorosa via emensi (primùm per *Astwell* vbi T. Billing iudex olim celebris habitauit, à quo ad antiquam Louettorum familiam hæreditariò deuenit, & inde per *Wedon*, & *Wepiham* quas familia de *Pinkeny* per Baroniam tenuerunt, donec H. de *Pinkeney* Edwardum primum Regem hæredem scripsisset.) TRIPONTIVM, quod memorat Antoninus, peruenimus: nam hoc illud fuisse quod nunc **Towcester** vocamus, non languidæ fidei restant argumenta. Si *Trimontium* Thraciæ à tribus montibus: *Trituvrita* Tusciæ à tribus turribus; *Tripolis* à tribus vrbibus nomina traxerint: à tribus pontibus hoc nostrum *Tripontium* denominatum fuisse, non est cur dubitem. Ecce tibi in hac *Torcestria*, via Prætoria Romanorum quæ planissimè inter hanc & Isanauariam se ostendit, tribus fluuiolis interscinditur, quorum maior vltra oppidum, alij duo minores in ipso oppido, qui licèt sint admodum tenues, tamen perennes esse produnt incolæ: Hos autem olim, vti hodie, pontibus coniunctos fuisse necessitas persuadet. Si verò Britannum consulas quomodo tres pontes Britannici vocant, statim *Tair pont* audies, & viri boni à quibus hîc nūmos Romanos accepi, constāter asserunt **Towcester** verum esse loci nomen, & à turribus dictum putant. *Toueceſter* tamen Marianus vocat, si liber non mendosus, apud quem legimus, hoc anno salutis 917. adeò munitum fuisse, vt Dani nullo modo expugnare potuerint, seniorémque Edwardum regem lapideo muro posteà incinxisse: nos tamen mœnium vestigia vidimus nulla. Sola moles aggesta supereſt, **Berihill** vocant, in hortis priuatis vndique cerasis consita: Brakeley. Baronia Pinkeniorum. Tripontium. Torceſter.

sita: & ipsum oppidum ita euicit tempus, vt situi, nomini, & antiquis nummis debeat, quòd vetustum censeatur.

Grafton. Fluuius quo *Toreestria* irrigatur, dum *Ousam* hinc petit, *Graftonam* quę nunc Regis *Honor* censetur, prætersluit, vbi Edwardus quartus clandestinas nuptias cum Elizabetha *Wooduill* siue potiùs *Widdeuill* contraxit, & vnà sibi, & vxoris cognatis Iliadem malorum attraxit, vt in historijs nostris videre licet. Richardus Widdeuill (nec ab re erit notare) qui anteà Domini *Riuers* titulum gessit, ab Edwardo illo 1111. iam genero erectus erat (ex ipsa Creationis charta loquar) *in Comitem de* Riuers *per cincturam gladij habendum sibi & hæredibus masculis cum feodo viginti librarum per manus Vicecomitis Northanton.* Quamuis autem in huius filijs stirps quasi intermortua desijt cùm Antonius Comes *Riuers* capite truncaretur, & Richardus eius frater sine sobole obiret: filiæ tamen pulcherrimas ex se propagines diffuderunt. Ex his enim Rex Henricus VIII. eiúsque liberi, Marchiones Dorsettiæ, Comites Essexiæ, Comites Arundeliæ, Comites Wigorniæ, Comites Derbiæ, & Barones Staffordiæ quasi progerminárunt.

Comites Riuers.

Sacy Forrest. *Forresta de Sakeso.* Graftonæ à tergo obiacet *Sacy* Forresta venationi dicata, magis ad Ortum viculis omnia sunt aspersa, inter quos nominatissimi sunt *Blisworth* sedes Wakorum qui ex illustri illa prosapia Baronum de *Wake*, & *Estotenilé* enati, *Pateshull* quæ clarissimæ quondam familiæ nomen fecit, *Greenes-Norton* à Greenis viris superiori seculo ob opes clarissimis denominata, *Wardon* Centuria quæ suos habuit Dominos Guidone de *Reinbudcourt* Normanno prognatos, quorum hæreditas per *Folliottos* ad Guiscardum *Leddett* deuenit, cuius filia Christiana peperit plures liberos Henrico de *Braibrook* marito, maximus verò natu Guiscardus *Ledetti* nomen maternum assumpsit; sed breui per fœminas inter Guilielmum, & Ioannem Latimeros de *Corby* fratres diuisa sunt ampla latifundia. Ab hoc *Griphini* in hoc Comitatu, ab illo *Latimeri* illi Barones antiquiores in agro Eboracensi genus traxerunt.

Latimeri Barones.

Nen fl. Superiùs ad Boream fontes aperit *Ausona* fl. *Nen* hodie vocatur, qui sæpiùs recurrentibus ripis per orientalem huius prouinciæ partem iter habet. Fluuius sanè nobilissimus, & nisi me fallo, à Romanis olim præsidijs munitus. Cùm enim iam citerior Britanniæ pars sub Claudio in Romanorum potestatem ita cessisset, vt qui eam incolerent Romanorum socij dicerentur, & vlterio-

rei-

res Britanni sæpius in horum agrum effusi omnia violentiùs raperent: ipsique socij faciliùs Romanorum imperia, quàm vitia ferentes, subinde cum vlterioribus illis conspirarent. P. Ostorius (inquit Tacitus) *cinctos castris (Antonam* Aufonas si ausim, legerim) *& Sabrinam cohibere parat.* Hoc est, ni malè capio, munimentis ad fluuios dispositis statuit coërcere Britannos vlteriores, & prouinciales, ne mutuas operas in Romanos traderent. Quis fluuius hic sit ANTONA dixerit nemo. Lipsius nostræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam dispulit, aut nubes me sanè obduxit. Ad **Northampton** digitum intendit ille, & ego *Antonam* pro *Aufona* ad quem sita Northamptona, in Tacitum subrepsisse opinor. Hic enim Aufona in vmbilico Insulæ surgens, ita ad Ortum tendit, & eiusdem nominis alter vicinus fl. Sabrinam petens, ita ad Occasum se confert, insulam transuersam secantes, vt in Boreales Britanniæ partes transeunti alter ex his sit necessariò transeundus. Quare cùm Ostorius Sabrinam, & hos Aufonas communiuisset, non erat cur è Wallia, vel septentrionali Britanniæ plagâ suis Romanis, & socijs timeret, qui eo tempore proximam insulæ partem solummodò in prouinciæ formam redegerant, vt alibi ipse Tacitus testatur. *Annal. Tacit.*

Sed ad Aufonæ cursum qui perpetuo officio hunc beat agrum. Iuxta fontes sedent **Dauentrey**, quod aliqui à Danis sic dictum falsò crediderunt, vbi antiquum sepimentum militare quod 300. plùs minùs iugera includit, visitur; *Catesby* quod vetustæ illi familiæ de *Catesby* nomen fecit; *Fawsley* vbi diu incoluere *Knightlei* equestri dignitate clari, à *Knightleis* illis antiquioribus de *Gnowshall* in Comitatu Staffordiensi oriundi, & **Wedon** secundum viam Prætoriam, quæ Merciorum Regis Wolphari erat Regia, in monasterium ab eius filia Werburga conuersa, cuius miracula in fugandis hinc anseribus scriptores religiosi decantárunt. Paulóque magis ad Septentriones vidimus *Althorp* habitationem claræ & Equestris familiæ Spencerorum, & in proximo vnicum magnificæ structurę exemplum *Holdenby* ædes elucent, quas in hæredio proauiæ quæ hæres antiquæ familiæ Holdenbeiorum, (maximum & vltimum monumentum iuuentutis fuæ, vt ipse posteà solitus dicere) construxit clariss. Christophorus Hatton, Regiæ maiestati à consilijs sanctioribus, magnus Angliæ Cancellarius, & Georgiani ordinis Eques auratus, qui à Gulielmo de *Hatton* sic dicto à prædio clientelari nepote Nigelli Baronis de *Halton* quem * Hugo primus Cestriæ Comes euexit,

Dantrey. Fawesly. Wedon. Holdenby. *Christoph. Hatton.* * *Cognomine* Lupus.

euexit, recta linea ſtemma deduxit. Vir (nec aliquid dicam quod veritati negari poſſit) pietate in Deum ſingulari, fide in Reimpub. ſpectata, prudentia ſumma, æquitate incorrupta, eleemoſynis verò erogandis longè omnium munificentiſſimus. Quodque non minimæ cedit laudi, Muſicam præcipuè in ſacello ad diuinum cultum impenſè fouit, dextrámque ſalutarem bonis
1591 literis libentiſſimè porrexit. Verùm ille vt piè vixit, piè in Chriſto obdormiuit; laus tamen ſplendore virtutis clarè refulget, & literarum lumine illuſtrata clariùs elucebit, quàm ſplẽdidiſſimo illo monumento tantóque viro digniſſimo, quod eius memoriæ maximis impenſis in templo Paulino Londini, Guilielmus Hatton Equeſtris ordinis filius adoptiuus conſecrauit.

Tenui lapſu infra hæc ſe promouet Aufona, ſtatímque à Septentrione amniculo confluente augetur, vbi ad ipſos confluentes ita ſedet vrbs à flumine Northafandon, contractè Northamton dicta, vt hoc ab occidente, illo à meridie ſubluatur. Hanc eſſe quæ ab Antonino BENNAVENTA, & PENNAVENTA vocatur, Iouem lapidem aliquis iurarit. Quis non vidit fluminis Auonæ nomen in *Bennauenta* emicare, & Bennauenta in Northafandon, quæ Saxonicum North ob Borealem ſitum præfixum habet, vt Bennauenta Britannicum *Pen*, quod præcipuum quiddam denotare videtur, forſitan primarium Aufonam, vel primariam ad Aufonam vrbem. *Benbarth* enim præcipuum vatem vel Bardum, conuerſum legimus. Vrbs ipſa quæ tota è ſaxo conſtructa fuiſſe videtur, ampla ſatis eſt, & mœnibus incluſa, è quibus ſpatioſa planities circũquáq; oculis ſubijcitur. Ad occaſum caſtrum habet vetuſtum, cui & decori eſt ipſa vetuſtas à
1075 Simone de *S. Licio*, qui vulgò *Senliz*, primo Northantoniæ comi-
Regiſtr. S. Andreæ te conſtructum, qui etiam ſpecioſum templum Diuo Andreæ ſacrum ſibi in ſepulturam adiunxit, & oppidum (vt ferunt) inſtauratum, Simonq; iunior eius filius monaſterium *de Pratis* vulgò *De la Prey* monialibus, extra vrbem poſuit. Saxonica Heptarchia iacuiſſe videtur, nec eius in Danicis deprædationibus vſpiam meminerunt ſcriptores, niſi cùm Swanus Danus impotenti, & efferato animo per Angliam immaniſſimè ſæuiret. Tunc enim (vt prodit Henricus Huntingdonenſis) iniecto igne deflagrauit. Edwardo ſancto regnante in hac vrbe fuerunt, vt eſt in Angliæ Notitia, LX. *Burgenſes in dominio Regis, habentes totidem manſiones, ex his* Guilielmi primi tempore, *quatuordecim vaſtæ, reſidua erant* XLVII. *præter hos fuerunt in nouo Burgo* XL. *Burgenſes in dominio.*

dominio Regis Guilielmi. A Normannico imperio, Baronum obsidionem fortiter eluſit, cùm illi omnia iniurijs, & cædibus infeſtarent Ioanni Regi priuatis de cauſis infenſiores, quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, vt ſe *Exercitum Dei & Eccleſiæ Sanctæ* appellauerint. Sed non pari ſucceſſu regi legitimo Henrico tertio, quo ſeditioſis obſiſtebat. Cùm enim Barones illi ſeditionibus innutriti, hinc claſſicum in illum canerent, perrupto muro facilè expugnauit. Deinceps Comitia Parlamentaria, quod in Angliæ quaſi meditullio ſedeat, hîc ſubinde reges habuerunt, & anno à Virginis partu 1460. luctuoſum vidit prælium, quo, diuulſa per ſeditionem Anglia, Richardus Nevillus Warwicenſis Comes Henricum ſextum regem captiuum abduxit. Cæterùm longitudinem Northamptoniæ XXII. gradibus, XXIX. ſcrup. latitudinem LIII. grad. XIII. ſcrup. Mathematici noſtri deſcripſerunt.

Hinc feſtinat Aufona iuxta *Caſtle Aſhby* vbi ſplendidas ædes inchoauit Henricus Baro Compton, quibus adiacet *Yardley Haſtings*, ab Haſtingis olim Penbrochiæ Comitibus ad quos ſpectauit, denominatum, ad **Wellingborow** forum, olim *Wedlingborough*, vbi ab Ortu inuehitur fluuiolus delapſus per *Kettering* forum non infrequens, nec procul à *Ruſhton* Equeſtris familiæ Treſhamorum ſede, & *Rowell* equorum nundinis celebri. Per *Burton*, etiam Baroniam (ſi nominis ratio non me fallit) Alani Dinanti, Baroniam enim illi eo nomine dedit Rex Henricus primus in hoc Comitatu, quòd in monomachiâ pugilem Regis Galliæ ad *Gizors* occiderat, & *Harrouden* cuius Dominũ Nicholaum *Vaulx* præfectum Guinarum in Picardia Baronem de *Harrouden* creauit Rex Henricus VIII. Hinc *Aufona* adit **Higham** Ferrariorum quondam oppidum, à quibus *Higham Ferrars* eſt denominatum, qui & ſuum hîc habuere caſtrum cuius rudera propè eccleſiam cernuntur. Verùm eximium huius loci ornamẽtum erat Henricus Chicheley Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui hîc pulchrum collegium in quo clericos ſeculares, & præbendarios collocauit, & ſimul hoſpitalem pauperibus domum extruxit. Inde *New Addington* olim Verorum, & **Thrapſton**, vulgo **Thrapſton** alluit, huicque oppoſitum **Drayton** ædes ſuperiori ſeculo H. Greni, poſteà per filiam eius Ioannis & Edw. Stafford Comitum Wiltoniæ, nunc verò Baronis *Mordaunt*, ad quem à Grænis maximi nominis in hoc agro nobilibus hæreditariò deuenit. Inde oppidulum elegans ferè circumluit, & denominat **Oundale**, corruptè

Yardley.

Kettering.

Lib. Inquiſit. Scaccario.

Barons Vaulx.

Matth. Parker.

Oundale.

corruptè pro *Auondale* vocitant, cui vicinum est *Barnwel* vbi fuit castrum habuit Berengarius *Moigne*, quod nunc nouis ædificijs reconcinnat Edwardus de *Monteacuto* Eques clarissimus ex antiqua Monteacutorum, vt ex insignibus apparet, familia oriundus. Fotheringhay. Postea *Fotheringhay* castrum amœnissimis pratis circumsitum salutat, quod Henrico tertio regnante, cùm munitissima loca nobiles ad defectionem inuitarent, 1221 Guilielmus Comes Albemarliæ ex improuiso occupauit, & agrum vicinum latè deuastauit, vt habet Matthæus Paris. Quo tempore ad Cestrenses Comites spectasse videtur. Satis longo pòst interuallo Edwardus Tertius Edmundo de *Langley* filio Duci Eboracensi quasi in hæreditatem, siue Appennagium (vt vocant) assignauit, qui castrum reædificauit in formam * pedicæ equestris quæ erat * A Feuer locke. symbolum familiæ Eboracensis, & Collegium ibi fundauit, in quo duo Duces Eboracenses conditi: Edwardus nimirum, qui prælio Agincortensi, & Richardus qui prælio ad Wakefield occubuit, Cæciliáque Neuilla eius vxor quæ diu viuendo, quales ludos impotens fortuna ex potentium malis sibi facit planè perspexit. Vidit enim Richardum maritum regnum iam spe deuorantem, cum filio Rutlandiæ Comite, cruento prælio interfectum, paucósque pòst annos filium natu maximum Edw. IIII. ad regiam dignitatem euectum, immaturáque morte abreptum cùm ille fratrem suum G. Clarentiæ Ducem sustulisset. Deinde alterum filium Richardum luctuosa nepotum cæde matrisque probro, (matrem enim læsæ pudicitiæ publicè insimulauit) ad rerum summam grassantem, sceptróque iam potitum, statim prælio trucidatum vidit: miseriæque ita erant concatenatæ, vt posterior dies semper priore acerbior illuxerit. Iam Huntingdonenses Ausona attingens, regiones disterminat per DVROBRIVAS quas dixi, donec Petriburgum, Peterborow. qui in vltimo est agri angulo peruenerit, vbi paludibus exceptus, aut variè distrahitur, aut sedentibus aquis stagnat. Ad hæc Ausonæ diuortia immensæ profunditatis fuisse voraginem Wedeswell dictam appositúmque oppidum inde Wedeswelhamsted, & Wedelhampsted Anno 669. tradũt scriptores. *Quod*, vt apud Rob. de *Swapham* legitur, *in primo loco erat constructũ, qui vna ex parte, palude & aquis optimis, in alia syluis, pratis, & pascuis plurimis honoratur, ex omni parte formosum & per terram accessibile præterquam ad orientalẽ plagam.* Nen Swapham. *fluuius ex australi parte Burgi præterfluit. In huius amnis medio locus est, quasi vorago, qui tam profundus, & frigidus est, vt in æstate vllus natan-*

tium

tium eius ima adire possit; nec tamen in hyeme vnquam congelatur. Est enim ibi fons vnde ebullit aqua. Hunc locum **Pedelswell** *antiqui appellauerunt*, donec Wolpherus rex Merciorum monasterium ibidem S. Petro consecrauit. Cùmque locus esset palustris *immanissimos lapides* (vt scribit Robertus ille) *in fundamentis iecit, quales octo boum paria vix vnum traherent, quod nos vidimus cùm monasterium esset destructum.* Deinceps PETRIBVRGVS, PETROPOLIS, **Peterborow**, & **Burgh** dici cœpit, monasteriúmq; fuit longè celebratissimum. Verùm quibus initijs ac fundamentis extructum fuerit, operæ pretium existimaui è Ro. illo de *Swaphem* authore satis vetusto paucis perstringere. Peada filius Pendæ qui primus christianus Merciorum rex, anno salutis 656. ad propagandam Christianam religionem fundamenta monasterij ad **Medeshamsted** in Giruiorum regione iecit, quod malis vxoris artibus sublatus perficere non poterat. Peadæ successit Wolpherus eius frater, qui cùm à Christiana religione auersissimus esset, Wolphaldum & Rufinum filios barbara immanitate trucidauit, eò quòd Christo se addixissent, Ipse autem paucis pòst annis Christianam religionem amplexus, vt hanc suam impietatem pio aliquo opere eluere, monasterio à fratre incœpto manum admouit, quod ope Ethelredi fratris, Kineburgæ & Kineswithæ sororum perfecit, anno 633. S. Petro consecrauit (vnde locus Petriburgus dici cæpit) amplissimis prouentibus ditauit, Sexwulfúmque virum admodum pium (qui præcipuus operis suasor erat) primum Abbatem instituit. Floruit deinceps hoc monasterium magna sanctitatis opinione annos plùs minùs 214. ad grauissima illa Danicæ deuastationis tempora, tunc enim monachi interfecti & monasterium funditùs euersum suis ruderibus annos 109. quasi inhumatum iacuit. Tandem circa annum 960. Ethelwoldus Episcopus Winton. qui in re monastica promouenda totus erat, restaurare cæpit, auxilio in primis Eadgari regis & Adulphi regis Cancellarij, qui pœnitentia ductus, quòd filiolus quem vnicum habuit ab eo, & vxore in somno suffocatus esset, vniuersas opes ad instaurationem huius monasterij effudit, mundo valedixit, & instaurati monasterij factus est Abbas. Iam inde multis opibus, & magnis priuilegijs celeberrimum fuit, licèt regnante Guilielmo Normanno, Herwardus Anglus proscriptus ex Elienſi insulâ congestas opes deprædatus fuerit, (contra quem *Monturold* castrum, Turoldus Cœnobiarcha posuit) opulentissimum tamen vsque *Mon-Turold.*

ad patrum memoriam censebatur: Tunc enim vbiq; monachos exturbauit Henr. VIII. (causatus quòd à sanctorū illorum, & veterum monachorum curriculo, & spatio deflectētes, bona ecclesiæ quæ pauperum patrimonium erat, luxu absumebant) & episcopū qui huic agro & vicinæ Rutlandiæ præesset, Decanum & Præbendarios hîc constituit. Hoc in loco angustissima est regio, inter Ausonam enim & Wellandum, qui terminus est ad Septentrionem vix quinque interiacent milliaria. Ad Wellandum, qui *Weolod* Æthelwardo veteri scriptori dicitur, prope fontes **Braybrok** est castellum à Roberto *May* aliàs de *Braybroke* qui Regi Ioanni intimus fuit, extructum, cuius filius Henricus cùm Christianam Ledet magnarum opum hæredem duxisset, eius filius natu maior in Ledettorum nomen se adoptauit, à cuius è filio nepti altera, vt modò dixi, ad Latimeros, & per illos ad Griphinos, quorum nunc est patrimonium, deuenit. Inde **Rockingham** quondam Comitum Albemarliæ castrum à Rege Guilielmo Conquestore, quo tempore fuit *Vasta*, vt in ipsius Commentario legitur, conditum, vallis, propugnaculis, duplicique pinnarum ordine munitum, collíque affixum in nemoroso saltu, qui hinc **Rockingham forest** denominatur. Postea **Heringworth** olim Canteluporum, nunc Baronum Zouchæorum sedem præterfluit, qui ab Eudone filio minore Alani *de la Zouch* de *Asshbye* prognati in ampliſſimam Baronum familiam succreuerunt, quibus plurimùm honoris accessit ex nuptijs cum hæredibus de *Cantelupo*, & Baronis de *Sancto Mauro* qui etiam ab hærede Domini Zouchæi de *Asshbye*, Lupellíſque Dominis de *Castell-Cary* in Comitatu Somersett. stemma deduxit. In hoc etiam saltu *Deane* vidimus, quæ vel eo nomine memoranda, quòd Brudenellorum sit elegans habitatio, è quibus Edmundus Brudenell Eques auratus non ita pridem defunctus, venerandæ antiquitatis summus fuit cultor, & admirator. Familia etiam de *Engayn* qui antiquæ & honoratæ nobilitatis, hîc ad *Blatherwic* (vbi nunc Staffordi Equestris dignitatis incolunt, qui genus à Radulpho primo Staffordiæ Comite deducunt) sedem habuit, Castrúmque quod *Hymell* vocabatur in monasterium *Finsbened* dictum commutarunt. Stirps eorum masculà ante ducentos annos defecit, filiarum verò prima Io. *Goldingtono*, altera Laurentio *Pabexham*, & tertia Guilielmo *Bernak* viris ex Equestri ordine clarissimis fuit elocata. *Apthorpe* hîc etiam cernitur sedes Anth. Mildemay Equitis clarissimi, cuius pater Walterus Mildemay nuper

Braybrook. *Domini de Braybrooke.*

Barones de Zouch.

Deane.

Barones de Engayn.

Apthorpe.

nuper D. Reginæ à consilijs ob virtutem, prudentiam, pietatem & in Rempublicam literariam benignitatem verè promeruit, vt inter optimos huius seculi enumeretur. Nec *Welledon* silendum est oppidulum, cùm olim fuerit Baronia, quæ per Matildem filiam & hæredem Galfredi de Ridell qui submersus erat cum filio Regis Henrici primi, ad Richardum *Bassett* filium Radulphi Basset Iusticiarij Angliæ descendit, in cuius stirpe ad Henrici vsque quarti tempora permansit, tunc enim per fœminas, (masculis deficientibus) Kneuetti & Alesburij hæreditatem adierunt. *Welledon.* *Bassetti de Welledon.*

Ab *Heringworth* Wellandus *Colliweston* inuisit, vbi Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater ædes decore & elegantia conspicuas extruxit. Sub hoc lapides tegulares ab omnibus vicinis in ædificiorum vsum magna copia effodiũtur. *Wittering heath* planities hinc lõgè in ortum procurrit in qua memorabili prælio olim fusos fuisse Danos memorant incolæ. Iam Wellandus *Burghley* accedit, ædes speciosissimas, quę consultissimum & honoratissimum virum Guilielmum Cæcilium magnum Britanniæ columen, summum Angliæ Quæstorem Baronis titulo honorauerunt, & quas ille suis virtutibus ornauit, magnificentissimis ædificijs nuper condecorauit, & Parcum (hoc enim verbo vtitur Varro) muro è saxo magno ambitu circumdedit. Latomiæ hîc subsunt antiquæ ad **Berneck**, è quibus & Petroburgense, & Ramsiense monasterium extructum, *Operosa enim* (Ramsiensis historiæ verba legis) *Latomorum opera hic frequenter exercentur, sempérque superest, in quo alterna requie reparata exerceantur.* Legiturque in Charta Edwardi Confessoris. *Pro quatuor millibus anguillarum in Quadragesima fratres de Ramsei habebunt, de territorio S. Petri, quantum sibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud* Berneck, *& de petris muralibus apud Burch.* Sub *Bernek* publica illa Romanorum via quam *Fortie foote way* à latitudine vicini vocant, à *Caster* ad *Stanford* hunc Comitatum intersecat, & alta aggere eminet præcipuè vbi per syluulam de *Bernek* vbi speculam ipso aggere impositam habet, & per murum *Parci de Burghley* longè procurrit. De *Caster* verò iam antea dixi, quomodo olim vocabatur, Nec aliud iam restat nisi notem quod ecclesia ibi sit cum turri sacra in medio admodum vetusta vbi in pariete legitur, Lapides tegulares. Burghley. Baro Burghley. Latomiæ. Berneck. Vide pag. 448.

Post

XV Kl Maii Dedicatio Hvivs Ecclesiae M. C. XXIIII.

Post' paucula hinc milliaria Wellandus delatus per *Maxey* castrum, & *Peagkirk* (vbi in primitiua Saxonum ecclesia *Pega* fœmina spectata, quæ nomen loco reliquit, Guthlaci soror cum sacris virginibus pietatis & castitatis documenta, vt scribitur, præbuit,) paludibus illis, quas sæpe dixi, hauritur.

Ingulphus.

Northantonia Comites.

Comites habuit hic ager Siwardi filium Waldeofum præcipitata iam Saxonum monarchia, inde è Normannica stirpe tres Simones Siluanectenses, siue de *Sancto Licio*, Primus enim exilis duxit Matildem alteram filiam & hæredem Waldeofi illius ex Iuditha nepti Guilielmi Conquestoris. Multis pòst annis Guilielmum *Bohun* Northantoniæ Comitem creauit Edwardus Tertius, cui successit Humfredus filius qui Essexię etiam Comes, & Thomas Woodstochius, qui Humfredi alteram filiam Æleonoram in vxorem acceperat. Deinde primùm ad Henric. IIII. Regem, posteà ad Humfredum Stafford Ducem Buchinghamiæ cum alijs titulis descendit. Demùm Edwardus Sextus Guilielmum Parrum titulo Northantoniæ Marchionis patrum memoria adauxit, qui non ita pridem, nulla susceptà prole, diem obijt.

Pertinent ad hunc agrum Parochiæ 326.

Leicestershire.

NOrthantonensi ad Septentrionem finitima est prouincia Leicestrensis, in eo libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus Normannus **Ledecestersçyre** dicta, vulgò **Leicestershire**, tota itidem campestris, frugibus opima, sed syluis maximam partem indiga. Ab ortu Rutlandia, & agro Lincolniensi, à Septentrione Nottinghamiensi, & Derbiensi, ab occasu Warwicensi

censi præcingitur. Occiduam partem via militaris Romanorum **Watlingstreat** appellata, perstringit, & à Warwicensibus seiungit. Ab austro Northantonensis adiacet Comitatus. Mediam *Soarus* flumen Trentam petens alluit, Orientalem verò *Wreknis* fluuiolus qui Soaro demùm commiscetur, placidè pererrat.

Ad austrum quà hinc Auona inde Wellando flu. disterminatur nihil quod relatione dignum se offert, nisi *Hauerburg*, vulgò *Harborrow* pecuarijs nundinis celeberrimum, & quod hinc parum abest *Carleton*, id est, Colonorum, vel rusticorum oppidum nescio an dignũ sit relatu, in quo nati peculiari vel soli, vel aquę, vel alia quapiam abdita naturæ vi absonè & impeditè loquuntur, verba asperrimè ex imo gutture extrahentes, Rhotacismo quodam laborant. Via illa Romana cuius agger planissimè hîc se exhibet, recta quasi linea in Septentriones per occiduam huius prouinciæ partem tendit, & semel tantùm iuxta **Lutterworth**, *Swift* fluuiolo interrumpitur, vbi ponte tamen coniuncta fuit, qui nunc interscissus in caussa est, cur via tam celebris minùs hodie frequentetur. Ad hunc pontem VENNONES siue BENNONES fuerunt, oppidum cuius meminit Antoninus, vbi militaris via se in duas partes diffidisse videatur. Ab his enim Antoninus ad ortum æstiuum, quà Lincolniam itur, *Ratis* & *Verometum*, & ad occasum æstiuum quà in Walliam tendimus, *Manuessedum* collocat. Cùm autem Bennones hîc fuisse dico, non mihi meum est ex distantiæ ratione somnium, quæ tamen Bennauentæ, Ratis, & Manuessedo ad amussim respondet: sed pons iste **Benssordbridge** nunc vocatur, in quo Bennonum nomen se expresè ostendit, quod proculdubio à fluuio factum suspicor. *Beam* etenim Britannis idem est quod Latinis velox, & Anglis *Swift*, quo nomine accolis appellatur hîc fluuius, retenta in nostra lingua prioris nominis significatione. Cæterùm præter hanc nominis particulam nihil antiquarum Bennonum reliquum. *Etiam*, vt ait Poëta, *periêre ruinæ*. Nisi forte * **Cesterouer** amplissimi Equitis Fulconis Greuilli secessus, qui proximus est, ex eius sit reliquijs. Illud enim **Ceſter** locorum, quibus apponitur, vetustati contestatur, nec nisi vetustis vrbibus aut castris Saxones addiderunt. Proximè hunc pontem **Lutterworth** cernitur emporiolum olim Verdonorum; Sed cui maximum decus erat, qui ecclesiam hîc rexit Ioannes *Wickliff* vir ingenio subacto, & sacris literis versatissimus, qui cùm calamum in Pontificiam authoritatem, & Romanam ecclesiam strinxisset, non solùm grauissimè exgitatus

Carleton Curlew.

Wharling.

Watlingstreat.

Bennones, siue Vennones.

* In Com. Warwicensi.

Lutteworth.

Ioan. Wickliff obijt.

1387

exagitatus erat dum viueret; sed etiam anno post mortem quadrageſimo primo in corpus ſæuitum fuit, quod Senensis Concilij mandato, exhumatum erat & exuſtum. Ad tertium hinc milliare magis in Septentrionem iuxta ipſam militarem viam

Clzybrooke. *Clzybrok* nunc viculus tot iactat vetuſtatis monumenta ſubinde effoſſa, tantamque olim fuiſſe prædicant incolæ, vt proculdubiò Statio aliqua Romano ſeculo fuerit, licèt vetuſtius nomen iam prorſus perierit.

Hinckley. **Hinckley**, ſuperiùs ad eandem adſidet viam, quæ ſuum habuit Dominum Hugonem *Grantmaiſnill* magnum Angliæ Oeconomum, ſiue Seneſchallum, cùm Guilielmus Rufus, & Henricus primus rerum potirentur. Ille autem duas ſuſcepit filias, Petronillam Roberto Comiti Leiceſtriæ cum *Seneſchallia* Angliæ, & Aliciam Rogero Bigotto datam. Ad orientalem ſanè partem templi foſſæ, & moles in eminentem altitudinem egeſta cernuntur, quod Hugonis fuiſſe caſtrum ferunt incolæ. Ad tertium hinc

Boſworth. milliare ſedet **Boſworth** antiquus mercatus, vtpote cui hoc ius vnà cum nundinis obtinuit à Rege Edwardo primo Richardus Harecourt. Sub quo in extremam belli aleam auorum memoria cecidit regnum Anglicum. Henricus enim Richmondiæ Comes parua manu Richardum tertium, qui per ſummum ſcelus

1485 regnum occuparat, ibi prælio excepit, & dum pro patria fortiùs

Richardus tertius occiſus. cum ſuis mori voluiſſet; fœliciùs tyrannum vicit, & confecit, fauſtiſque acclamationibus inter medias ſtrages Rex ſalutatus Angliam tyranni dominatione ſua fortitudine vindicauit, & diſcordijs ciuilibus irriquietam ſua prudentia recreauit. Vnde Bernardus Andreas Tholoſas Poëta qui tunc vixit, in Oda ad Henricum VII. de Roſis quæ Henrici inſignia erant ludens.

Ecce nunc omnes poſuere venti
Murmuris, præter Zephyrum tepentem,
Hic roſas nutrit, nitidoſque flores
Veris amœni.

Alia ad viam memoria digna non occurrunt, niſi remotiùs

Aſhby. *Aſhbye de la Zouche*, nunc Huntingdoniæ Comitũ villa amœniſſima, quondam Alani *de la Zouch* Baronis, cuius clypeus ruber

Barones Zouch de Aſhby. decem globulis aureis reſperſus erat. Hic cùm alteram hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ duxiſſet, opimam hæreditatem vxorio iure hoc in agro creuit. Verùm cùm Ioannem Comitem Warrenniæ in ius vocâſſet, qui rem ferro non legibus decernere voluit, ab eo in aula regia Weſtmonaſterij an-

no

no 1279. fuit trucidatus, & post paucos annos nepotis eius filiæ & hæredes hanc hæreditatem suis nuptijs in familias de *Sancto Mauro* & Hollandorum transtulerunt. Hoc verò oppidum po- *Hollandi.*
steà ad Hastingos deuenit, è quibus Guilielmus ius Nundinarum ab Henrico VI. impetrauit. Nec silentio hîc prętereundum *Coleuerton* sedes H. de *Bellomonte* ex celebri illa Vicecomitum de *Bellomonte* familia. Prænomen verò locus inuenit à carbonibus lapideis bituminis indurati natura, qui hîc tanta copia effodiuntur vt vicinis longè latéque ad extruendos focos abundè sufficiant. *Coleuerton.* *Carbones fossiles.*

Soarus flu. medium agrum secare diximus, qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum riuulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapsus primariam totius agri vrbem ab occasu & Septentrione subluit, quæ *Legeceſtria*, *Leogora*, **Legeceſter**, & **Leiceſter**, apud authores vocatur. Hæc maiorem vetustatem, quàm venustatem præ se fert. Anno salutis 680. cum Sexwulphus Merciorum regnum in Episcopatus iussu Ethelredi Regis describeret, in hoc Episcopalem sedem statuit, ipseque primus sedit Episcopus: sed paucos post annos, sede aliò translata, hæc desijt dignitas, sensimque imminuta oppidi amplitudo, donec Edelfleda optuna mulier, anno 913. reparauerit, & nouis mœnibus firmauerit, adeò vt Matthæus Parisiensis in Historia minori scripserit, *Legeceſtria vrbs opulentiſſima, ac munitiſſima muro indiſſolubili, qui ſi fundamento roboraretur, nulli vrbium ſecunda fuiſſet.* Sub Normannorum ingressum satis frequens erat, plurimosque habuit Burgenses, è quibus duodecem (vt in Guil. primi libro legimus) cum Rege mittere veteri instituto tenebantur, *quoties ad bellum iret. Si verò per mare in hoſtes ibat, mittebant quatuor equos vſque Londoniam ad arma comportanda, vel alia quæ opus eſſent. Reddebat hæc ciuitas Regi per annum* xxx. *libras ad numerum, &* xx. *in ora, &* xxv. *ſextarios mellis.* Sed Henrici secundi temporibus magna miseriarum mole depressa fuit, mœniáque diruta, cum Robertus cognomento *Bossu*, id est, *Gibbosus* Leicestriæ Comes res nouas in principem affectaret. Quod his verbis docet Matthæus Parisiensis. *Propter contumaciam Comitis Roberti contra regem recalcitrantis obſeſſa eſt, & per regem Henricum ſubuerſa nobilis ciuitas Leiceſtria, & murus qui videbatur indiſſolubilis, funditùs in circuitu diruitus. Vrbs enim* (vt hoc è minori illa historia adiungam) *muris fundamento carentibus ſubfoſſis, & fulciminibus tandem combuſtis, mœnium fragmenta.* 1173.

menta ceciderunt, quæ vsque in hodiernum diem propter cementi indissolubilem tenacitem scopulorum retinent cum integritate magnitudinem. Misera etiam eo tempore ciuium mulctatio, & miserum exilium, qui cùm data pecunia abeundi licentiam redemissent, in S. Albani, & S. Edmundi asyla trepidi conuolârunt. Castrum quoque propugnaculis nudatum erat, sub quo pulcherrimũ est Hospitale Collegiatum, siue Xenodochium, in cuius Ecclesia Henricus Comes Lancastriæ, & Henricus Lancastrensis eius filius, qui primus Lancastriæ Dux fuerat, sepeliuntur. Dux enim ille cùm iam annorum plenus esset, hoc Xenodochium alendis pauperibus construxit, & consecrauit, de quo, in sua historia Henricus Knightonus Leicestrensis qui eo seculo vixit. *Henricus dux Lancastriæ, primus Ecclesiam Collegiatam, & Hospitalem extra portam Australem Leicestriæ construxit,*

1330 *in qua constituit Decanum cum* XII. *Canonicis Prebendarijs, totidem vicarijs, & alijs ministris, centum pauperibus debilibus, & decem fœtibus mulieribus, quæ debilibus inseruirent, dictámq; Hospitalem sufficienter dotauit.* Ad alteram vrbis partem inter lætissima prata, quæ Soarus irrigat, monasterium fuit, inde *de Pratis* dictum, de

1143 quo sic scripsit Knightonus ille. *Robertus le Bossu Leicestriæ Comes fundauit monasterium B. Mariæ de Pratis Leicestriæ, terris, possessionibus & redditibus luculenter dotauit; & ipse in eodem monasterio consensu Amiciæ vxoris Canonicus Regularis factus, quindecem annos in habitu Regulari Deo ibidem militauit, & Canonicus in Domino obdormiuit.* Scilicet vt Canonicali habitu pœnitendo corrigeret, quod in principem hostili animo insurgẽdo deliquerat. Quod nomen Romanis temporibus gesserit Leicestria, non conijcio. *Caer Lerion* in Nennij Catalogo vocari existimo, sed Leirum fabulosum Regem construxisse, per me, credat qui velit.

Reta. RATAS fuisse quæ Ptolemæo facili errore RAGAE vocantur, licèt distantia minimè repugnet, non asseuerabo, quum distantia

Ratby. & nomen potiùs dictent illas nunc **Ratby** nominari, rusticanum in saltu Leicestrensi viculum. Quæ illic sunt vetustatis indicia nescio, nec vetustatem adimat, si vetustum nihil occurrat in cultissima regione. Antonini verò descriptioni ita exactè cõgruit situs, duodecem à Benonis, & totidem à Verometo milliaribus, vt cùm nomen etiamnum sit integrum, non possum non RATAS existimare, donec dies certiora doceat.

Groby. Huic vicinum est *Grooby*, opimum & amplum hæredium, siue vt nostri vocant *Manerium*, quod ab Hugone *Grantmaisnil*, quem

quem magnis prouentibus ditauerat Guil. 1. per Leicestrenses Comites, & Quincios ad Ferrariorum familiam deuenit, è qua Ferrarij Domini de *Grooby* diu floruerunt, demúmq; relicta vni ca filia Isabella in Greiorum nomen matrimonio intulit, à quo rursus proscriptione in patrimonium regium tandem recidit. *Ferrarij Groby.*

Sed ad Soarum flumen regrediamur, qui Leicestriam præterlapsus primum *Montsorell* nomen præbet, quod nunc tantùm mercatu celebre est, olim verò celeberrimum castro in prærupto colle flumini impendenti, quod ad Saherum de *Quincy* Wintoniæ Comitem bello Baronico spectauit, hodiéque nihil est nisi rudetum. Anno enim 1217. post grauem obsidionem captum, *incolæ tanquam nidum diaboli, speluncam latronum & prædonum solo tenùs* diruerũt. Superiùs ad alteram ripam est *Barrow* vbi calx laudatissimæ firmitatis effoditur. Inde *Soarus* post pauca milliaria in Trẽtam flu. desinit, parùm infra **Loughborow** mercatorium oppidum, quod vnum regnãte Maria Baronem Edw. Hastings suo nomine exornauit. Hanc esse regiam villam Saxonice Liezanburȝe dictam, quam Matianus Cuthulfum Britannis anno Christi 572. ademisse tradit, nominis affinitas quodammodo probet. Nunc verò secundum locum à Leicestriæ interomnia huius Comitatus oppida sibi suo iure vendicat, siue amplitudinem siue structuram, siue etiam syluarum amœnitatem spectes, sub ipso enim Saltus de **Charnwood**, siue *Charley* longè expanditur, in quo *Beaumannour* viuarium cernitur, quod Domini de *Bellomonte*, vt accepi, lapideo muro circumsepserunt. Hi ex familia Francica (vt vulgò creditur) orti circa Edwardi primi tempora in Angliam venerunt, & ex nuptijs Aliciæ filiæ Alexandri *Comyn* Comitis *Boghaniæ* in Scotia, cuius mater vna erat hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ, amplissimam hæreditatem adierunt, Vicecomites de *Bello-monte* sunt creati, & in magnam familiam propagati. Verùm cùm Guilielmus Vicecomes vltimus sine sobole obijsset, eius soror Domino Louello nupta est, & patrimonium variè distractum. In hac Septentrionali parte nihil aliud memoratu dignum occurrit, nisi monasteriolum quam virginibus sacris Roisia de *Verdon* posuit & *Grace dieu*, i. *Gratiam Dei*, nuncupauit, & quà Trenta allabitur, *Dunnington* castellum antiquum à primis Leicestriæ Comitibus extructum conspiciatur, quod postea fuit Ioannis *Lacy* Comitis Lincolniæ, qui ius fori mercatorij, & nundinarum ab Edwardo primo huic obtinuit. Verùm cùm in Baronum proscriptione *Historia Minor.* Loughborrow. Charnwood Forrest. Vicounts Beaumont. Dunnington.

tione sub Edwardo secundo possessiones proscriptæ variè distraherentur, Hugoni *le Despencer* iuniori Rex hoc Manerium elargitus est.

Orientalem agri partem, quæ collina est, exornarunt celebrioris notæ duo præcipua loca, VEROMETVM cuius meminit Antoninus, & *Burton Lazers* superioribus sæculis admodum celebre.

Verometum. VEROMETVM nomine nunc deperdito, eò loci sedisse videtur, quem hodie **Burrowhill** & **Erdburrow** vocitant. Inter Verometum enim & Ratas XIII. interiacent apud Antoninum milliaria, totidem verò inter **Ratby**, & hunc locum; inter Verometum & Margidunum VII. itidem numerat milliaria, nec pluribus abest ab hoc loco *Margedouerton*, quod olim Margidunum. Hodiernum etiam nomen **Burrow** à Burȝh promanauit, quod Saxonibus loca munita denotauit. Sed quod maximum est, eo ipso loco collis vndique præceps nisi ad Euroaustrum attollitur, in cuius summo, oppidi diruti manifesta sunt vestigia, duplex fossa, & ipsorum mœnium tractus, quæ octodecem plus minùs iugera incluserunt. Nunc autem ager est restibilis, & re nulla æquè celebris, quàm quòd hîc gymnica quotannis exerceat iuuentus circumuicina. **Burton** autem cognominatum **Lazers** à Lazaretis (sic Elephantiacos, siue leprosos vocârunt,) Nosocomium erat, siue Hospitium opulentum, cuius præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo suberant, vt ille præposito Lazaretorum Hierosolymis. Primis Normannorum temporibus collecta per Angliam stipe (Mowbraijs præcipuam opem ferentibus) constructum ferunt. Quo tempore lepra quæ nonnullis Elephantiasis grauissimè vi contagionis per Angliam serpsit. Tunc enim creditum est morbum illum primùm ex Ægypto in hanc insulam demigrâsse, qui subinde se in Europam profudit, primùm Pompei Magni ætate, posteà sub Heraclio, & aliàs, vt ex historijs videre liceat, sed nunquam quod legerim, ante illa tempora, in hanc insulam irrepsit. Verùm præter hæc celebriora loca, omittenda non est propè hanc *Burton*, *Melton Mowbray* forum à Mowbraijs olim Dominis denominatum, vbi nihil magis conspiciendum quàm templum speciosum, & remotiùs ad Austrum *Sceffington* quæ vt claræ familiæ nomen impertijt, ita vicissim ab illa claritatem accepit.

Burton Lazers.

Lepra in Anglia.

Melton.

Skeffington.

Comitibus suis viris longè clarissimis insignis semper erat hæc Leicestrensis prouincia. Cúmque hæreditarios habuerit

Saxonico

Saxonico tempore Comites, eos suâ serie primùm enumerabo, vt Thomas Talbottus rei antiquariæ peritissimus è regijs archiuis mihi descripsit. Æthelbaldi Merciorum Regis tempore anno salutis 716. Leofricus Leicestriæ Comes erat, cui recta linea successerunt Algarus primus, Algarus secundus, Leofricus secundus, Leofstanus, Leofricus tertius qui Conuentriæ sepultus, Algarus tertius, cuius filij fuerunt Eadwinus Comes Marchiæ, Morkarus Comes Northumbriæ, & Lucia filia quæ primò Iuoni *Talboy* Andegauensi enupta, posteà Rogero de *Romara* vnde Guilielmus de *Romara* Lincolnien sis Comes enatus est. Nunc deficiente huius Saxonicæ familiæ stirpe masculâ, Saxonicóque nomine quasi conculcato, Robertus de *Bellomonte* Normannus, Dominus de *Ponte Audomari*, & Comes *Mellenti* mortuo Simone Comite Leicestriæ eius Comitatum adeptus est anno Christi 1102. beneficio Regis Henrici primi, *vir scientia clarus, eloquio blandus, astutia perspicax, prudentia sagax, ingenio versipellis; qui cùm in summo statu gloriæ degeret, alius quispiam Comes ei coniugem abripuit. Vnde in senectute mente turbatus in tenebras mœroris incidit.* Huic successerunt filius cognomento *Bossu*, nepos cognomẽto *Blanchemaines*, & pronepos *Fitz parnell*, omnes prænomine Roberti. Quorum postremus iste *Fitz parnell* à Petronilla sine Parnella matre, Hugonis *Grantmaisnill* filia, & cohærede cognominatus, sine prole obijt. Paucis post interiectis annis Simon de *Monteforti* regio Francorum oriundus sanguine, qui Roberti *Fitzparnell* sororem duxerat hunc honorem gessit. Verùm illo cum suis expulso anno 1200. hunc honorem consequutus est Ranulphus Comes Cestriæ, non iure hæreditario, sed Principis gratia. Posteà tamen Simon de *Monteforti* filius Simonis prædicti hanc dignitatem adeptus est, cùm Almaricus frater eius primogenitus iure suo coram Henrico III. cessisset. In hunc tanta, & tam secunda erat regis Henr. III. voluntas, vt illum exulantem è Gallijs vocarit, opibus cumularit, Comitatu Leicestriæ, & sororis nuptijs honorarit; Ille autem cùm beneficijs obrutus, nullam referendæ gratiæ facultatem haberet (quæ hominum improbitas est) odisse cœpit, Regem optimè meritum pessimè exagitauit, cumque seditiosis Baronibus horrendas intestini belli tempestates excitauit, in quibus ipse tandem cecidit: honores verò & possessiones Edmundus dictus *Gibbosus* Lancastriæ Comes Henrici tertij filius minor à patre victore accepit. Deinceps verò inter Lancastrensis familiæ titulos diu quasi delituit hic honor,

Comites Leicestriæ

Ran. antiq. in Thesaur. Scaccarij. Henrici Huntingdon. in Epistola de contemptu mundi verba.

Rand. in Thes. Scaccarij.

Matth. Paris.

nor, Matildísque Henrici Ducis Lancastriæ filia Guilielmo Bauaro Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, &c. Comiti enupta, Leicestriæ etiam titulum adiunxit, disertè enim in Charta anni 35. Edwardi III. vocatur *Guil. Comes de Henhaud & Leicester*, & vt est in Inquis. 36. Edwar. III. illa nomine Ducissæ Banariæ *tenuit Castrum, Maneriũ, & honorẽ Leicestriæ*. Sed postea à fine prole defuncta, reuersus est ille honor ad Ioannem Gandauẽsem Lancastriæ Ducem qui Blanchiam alteram Matildis sororem duxerat. Iam inde Lancastrensi familiæ coaluit, donec nostra memoria, in illo honoratissimo Heroë Roberto Dudleio resplenduit, quem Leicestrensis Comitatus gladio, anno sui regni sexto cinxit D. nostra ELIZABETHA, Belgica diuturna bellorum tempestate iactata ad gubernacula tractanda communibus votis, & suffragijs vocauit, quique 1588. vitam cum morte commutauit.

In registro magno Ducatus Lancastriæ.

Intra hunc agrum sunt Parochiales Ecclesiæ 200.

Rutlandshire.

RUtland, Saxonicè Roteland, Leicestrensi agro quasi includitur, nisi à Meridie quà Wellando flu. incumbit, & ab ortu quà Lincolnienses attingit: non minori soli vbertate, & amœnitate, licet spatio sit multò minori, vtpote totius Angliæ prouinciola minima. Forma enim fere circulari circumscripta tantum circuitu colligit, quantum expeditus eques vno die conficere possit. Vnde fabulantur incolæ Regem nescio quem Rutto cuidam tantum terræ donâsse, quantum vno die circumequitare posset: illum autem equitem hunc agrum præfinito tempore circumequitasse & inde dono accepisse, suúmque ipsius nomen imposuisse. Sed faceſſant huiusmodi fabulæ, nolumus fabulæ licentia veritatem vulnerari. Quum verò passim rubeat hæc terra, vsque adeò vt etiam ouium vellera rubedine inficiantur, rubrúmque Saxonibus Roet, & Rud dictum fuerit, nonne Rutland quasi terra rubra, nominatam suspicemur? *Conueniunt rebus*, vt inquit Poëta, *nomina sæpe suis*. Nomina autem locis vbique gentium à rubedine facta fuisse

Rutlandiæ vnde nomen.

Rutlan

Rutlan castrum Walliæ in rufescente littore extructum, Rubrum promontorium, Mare Rubrum inter Ægyptum & Arabiam, Erytheia Ioniæ, & sexcenta alia satis superque probent: vt non sit cur deinceps fabulis hac in re fidem adhibeamus. Cæterùm hæc prouinciola seriùs in Comitatum instituta videatur. Nam Edwardi Confessoris tempore Northantonensis agri pars censebatur, & historici nostri qui ante trecentos annos scripserunt, in Comitatuum numero non reposuerunt.

Wash, siue *Gwash* fluuiolus, qui hunc agrum ab occasu in Ortum quasi medium interueat, in duas dispescit partes. In citeriori siue australi **Uppingham** accliui loco sedet, vnde & nomen indicum, non ob aliud memorandum, quàm quòd totius agri primarium habeatur oppidum, & scholam elegantem ostendat, quam vti etiam aliam *Okehamiæ*, ad puerorum ingenia bonis literis excolenda laudabili instituto R. Ihonson verbi diuini minister nuper posuit. Sub hoc verò *Drye Stoke* subsidet quod non reticendum cùm clarissimæ, & antiquæ sanè prosapiæ Digbeiorum habitatio antiqua fuerit. In vlteriori parte trans fluuium inter colles amœna admodum & fœcunda vallis substernitur, *The Vale of Catmose* hodie dicunt, à *Coet maes* forsitan, quod Britannicè *campum nemorosum* sonat. In huius medio **Okeham** cernitur, quod pari etiam ratione à quercubus nomen assumpsisse videatur, vbi iuxta templum fatiscentia mœnia vetusti castri supersunt, quod Walkelinum de *Ferrarijs* primis Normannorum temporibus extruxisse fama obtinet. Ferrariorum autem fuisse habitationem præter famam, ferreæ equorum soleæ quibus pro insignibus olim vsa erat illa familia, portæ, & in aula affixæ satis apertè comprobent. Posteà ad Dominos de *Tatesball* spectauit, sed cùm Rex Richardus secundus Edwardum Ducis Eboracensis filium in Rutlandiæ Comitem euexerat, hoc etiam castrum eidem donauit. Patrum verò memoria obtigit Thomæ Cromwello in sedem Baroniæ, quem ad altissimam dignitatem Henricus VIII. extulit, & statim cùm in inuidiarum procellas multa moliendo se conieciisset, ex improuiso & vita, & honore spoliauit.

Vppingham.

Okeham.

Cromwelli Baronet.

E regione ad Ortum valli bellissimo situ impendent **Burly** nunc Haringtoniorum ædes, qui ex nuptijs cum filia & hærede *Colpeperi*, hæreditatem adeò opulentam adierunt, vt his in locis iam inde fuerint florentissimi, quemadmodũ anteà Colpeperi, ad quos *Brusaorum* opimum per N. *Green* patrimonium partim

Burly.

Haringtoni.

descenderat. Brusæi verò isti latifundia hîc iure clientelari Scotiæ regibus acceperant, qui cùm Huntingdoniæ essent Comites, plurimos per Angliam reddituś habuerunt. In Orientali autem parte ad *Guash* flu. sunt *Brigcasterton* de quo posteà, & *Riball*, vbi, cùm maiores nostros ita fascinasset superstitio, vt Deorum multitudine Deum verum propemodum sustulisset, Tibba minorum gentium Sancta, quasi Diana ab aucupibus, vtique rei accipitrariæ præses, colebatur. Sed noua hæc sunt præ viculo in Septentrionali agri limite, qui hodiè *Margedouerton* appellatur. MARGIDVNVM autem olim fuisse quod proximè post Verometum memorat Antoninus, & nomen & distantia à VEROMETO, & PONTE oppido, siue *Paunton*, quibus apud Antoninum interponitur, satis dilucidè docent. A marga & situ nomen illud antiquum mutuatum videatur. *Marga* enim Britannis genus terræ qua agros aluerunt, & *Dunum* collem denotauit, vti Saxonica adiectio **Duerton** æditioribus solummodò locis conuenit. In hac tamen nominis notatione hæsitamus, cùm Marga hoc in loco sit rarior (fortasse quia non quæritur) nisi Margæ nomine Gypsum vocarint Britanni, quod in vicinia effodi accepimus, cuius vsum in albarijs, sigillisque, Romanis longè gratissimum fuisse in Naturali historia testatur Plinius.

Aucupij Dea.

Margetouerton. *Margidunum.*

Marga.

Hanc prouinciolam Eadithæ vxori testamento legauit Edwardus Confessor, ea tamen lege, vt post eius mortem S. Petro Westmonasterij cederet. Hæc enim testamenti sunt verba. *Volo quòd post mortem Eadgithæ Reginæ coniugis meæ,* **Roteland** *cum omnibus ad se pertinentibus detur monasterio meo beatissimi Petri, & reddatur sine tardatione Abbati & monachis ibidem Deo seruientibus in perpetuum.* Hoc tamen eius testamentum induxit Gulielmus Normannus, qui magna parte sibi reseruata, reliquam inter Iuditham Comitissam, cuius filia Dauidi Scotorum regi nupsit, Robertum Mallet, Ogerium, Gillebertum de *Gant*, Hugonem Comitem, Albericum Clericum, aliósq; diuisit. Westmonasterio verò primùm decimas, posteà solam Ecclesiam de *Okeham* cum appendicibus reliquit.

Rutlandia Comites.

Comites numerat non multos. Primus Rotelandiæ Comes erat Edwardus ex familia Eboracensi, qui etiam Dux Albæmarlæ. Ille scilicet qui consilia nefaria de tollendo Rege Henr. IIII. summo cum scelere decoxit, posteáque pari cum leuitate aperuit. Successit Edwardus Richardi Ducis Eboracensis filius qui

qui in prælio ad *Wakefield* cum patre interemptus. Multis pòst annis Henricus octauus Thomam Mannours in Rutlandiæ Comitem extulit, qui ampliſſimam Roſſorum hæreditatem in circumcinis regionibus iure Æleonoræ auiæ creuerat. Huic ſucceſſit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, in quem, vt nihil aliud dicam, illud Poetæ veriſſimè & optimè conuenit.

Nomen virtutibus æquat,
Nec ſinit ingenium nobilitate premi.

Verùm ille præpropera morte in cœleſtem regionem receptus Ioanni fratri honorem reliquit, qui etiam ſtatim fato euocatus ſucceſſorem habet filium Rogerum teneris quidem annis, ſed qui auitæ virtutis iam ſpecimen inſigne præbet.

Eccleſijs Parochialibus 47. ornatur hæc Prouinciola.

Lincolnſhire.

RVtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolnienſis, Saxonicè Lincollrcỳpe, Normannis ſub primum ingreſſum *Nicolſhire*, vulgò **Lincolnſhire**. Regio ampliſſima, per ſexaginta ferè milliaria in longitudine iacet, Latitudinem alicubi ſuper triginta extendit, alendis frugibus, paſcendis pecoribus mitiſſima, frequentibus oppidis exculta, & crebris fluminibus rigata. Quà ſolem Orientem ſpectat, ſupercilio longè circumducto inflexa Oceano Germanico pulſatur, à Septentrione ad *Abum* ſiue **Humber** æſtuarium pertinet, ab Occaſu Nottinghamienſes ſpectat, & à Meridie Wellando flu. à Northantonienſibus diſcluditur. Hæc omnis in tres diuiditur partes, quarum vnam **Holland**, alteram **Keſteuen**, tertiam noſtra lingua appellamus **Lindſey**.

Hollandia, Ingulpho *Hollandia*, ad mare eſt, pabulo luxurians & armentis diues, verùm ob graues halitus minùs ſalubris, tota nimirum paluſtris, & perinde vt Hollandia Germaniæ, aquis ita permadet, vt preſſa hauriat veſtigium, & pedum pulſu tentata quatiatur; vt inde nomen inditum videatur, niſi quis malit *Hollandiam* verum eſſe nomen, & illud à fœno impoſitum. *Hollandia.*

The Washes.

Æstuario illi incumbit, quod Ptolæmeo METARIS, pro *Maltraith*, dicitur, hodie **The Washes**. Æstuarium hoc est amplissimum & notissimum, intumescente æstu aquis offertum, defervescente, iter sed admodum periculosum præbet, quod Ioannes Rex suo damno didicit. Dum enim bello Baronico hâc iter faceret, subitò irruentibus vndis, ad **Welstreame** omnia impedimenta, & regium apparatum amisit, vt author est Matthæus Westmonasterienſis.

Bifariam diuiditur hæc Hoilandia, in Inferiorem, & Superiorem: Inferior quæ torrentibus implicata est, paludes vix ipsis incolis peruias habet & quãuis sit situ depressior, hinc tamen contra Oceanum, illinc contra immensam vim aquarum quæ superiorem Cantabrigiensis agri partem obruit, oppositis erectisque aggerum magnis molibus defenditur, è quibus celeberrimus est *Southy banke* qui ad *Crowland* incipit. Hoc clarissimum est huius regiunculæ oppidum, nomenque sonat, interprete Ingulpho huius Abbate, *Cruda & cœnosa terra*. Locus (vt Monachi scribunt) obuersantium nescio quarum vmbrarum terriculamentis olim infestus, priusquam Guthlacus vir summa sanctitate heremeticam vitam illuc duxisset, in cuius honorem maximis impensis instabili, & lubrico solo monasterium fundauit Rex Merciorum Æthelbaldus, religione & opibus admodum illustre, ad riuulorum confluentes duplici, siue potiùs decussato ponte coniunctos. De quo, Fælicis Monachi satis antiqui versiculos è Guthlaci vita, si placet, habe.

Southy-dike, alijs. Crowland.

Nunc exercet ibi se munificentia regis,
Et magnum templum magno molimine condit.
At cum tam mollis, tam lubrica, tam male constans
Fundamenta palus non ferret saxea, palos
Præcipit infigi quercino robore cæsos,
Leucadimque nouem spatio rate fertur arena;
Inque solum mutatur humus, suffultáque tali
Cella basi, multo stat consummata labore.

Si dæmonas Crowlandicos labijs pendentibus, ore igniuomo, vultu squamoso, vertice grosso, dente fero, mento peracuto, gutture rauco, pelle nigra, scapulis contractis, ventre capaci, lumbis ardentibus, vncis cruribus, clunibus caudatis, &c. qui his locis anteà oberrabant, & plurimum molestiæ Guthlaco, & Monachis facessebant, è Monacho illo tibi describerem, tu certè suauiter rideres, ast ego certè multò suauiùs insanire viderer. Superiùs

Dæmones Crowlandici.

riùs ad eundem fluuium **Spalding** sedet riuulus, & incilibus vndique concluſum, à quo vſque ad **Deping**, quæ decem milliaribus abeſt, Egelricus Crowlandiæ Abbas, qui poſteà Epiſcopus Dunelmenſis, *per medium vaſtiſſimæ forreſtæ, & profundiſſimorum mariſcorum*, vt inquit Ingulphus, *de lignis, & ſabulo calcetum ſolidum viatoribus fecit, quod ex ius nomine* Elrichroad *nominatum erat.* Spalding.

In ſuperiori Hoilandia, quæ magis ad Arctum vergit vbi *Witham* fl. in Oceanum exit, floret *Boſton*, rectiùs *Botolphs towne*. A Botolpho enim Saxone ſanctiſſimo qui ad *Icanhoe*, teſte Beda, monaſterium habuit, nomen deportauit. Oppidum in hoc tractu celebre, portus non incommodi beneficio ſatis frequens & amplum, cuius turris ſacra in eximiam altitudinem ædita itinerantes longè quaſi ſalutat. In miſerandam regnante Edwardo primo, concidit ruinam. Serpentibus enim eo tempore per vniuerſam Angliam perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus haſtiludium hîc indicentes, mentito monachorum, & Canonicorum habitu acceſſerunt, ignem oppido plurimis in locis ſubiecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremauerunt, adeò vt noſtri hiſtorici, auri argentíque venas (quod de Corintho deleta ſcribunt antiqui) in communè tunc fluxiſſe ſcripſerint. Horum anteſignanus Robertus Chamberlanus cùm facinus commiſſum, & dedecus admiſſum confeſſus eſſet, ſuſpendio perijt: nec tamen vt criminis conſortes deferret, vllo modo adduci potuit. Sed meliora tempora Botolphi oppidum ex cineribus denuò excitârunt, hodiè enim & ædificijs elegans, & commercijs diues eſt, incolæ enim tùm mercaturæ, tùm rei ſaginariæ ſtrenuè incumbunt. Huic vicina erat Baronia de *Croun* ſiue *Credonio*, è qua familia Alanus de *Croun* Prioratum de *Freſton* poſuit, cuius è Guidone nepote proneptis Petronilla hæres per nuptias primùm ad *Longocampos*, à quo *Pedwardini*, ſecundò ad I. de *Vallibus* à quo Barones de *Roſs* ſunt procreati, hæreditatem non exiguam tranſtulit. Vltra vix ad ſex milliaria extenditur Hoilandia noſtra, quam vniuerſam Guilielmi primi largitione accepit Yuo *Talbois* Andegauenſis, cuius inſolentiam non ferens Herwardus Anglus vir ſpei bonæ, atque acris animi plenus, filius Leofrici Domini de *Brane*, ſiue *Burne*, cùm ſua, & ſuorum ſalus iam agi videriţ, baltheo militari à Branno Petroburgenſi Abbate, cuius ſtomachus in Normannos etiam eruperat, cinctus,

Boſton.

Prædones monachorum habitu.

Regiſtr. de Freſton.

Baronet de Burton Croune.

Herwardus Anglus.

Ingulphus Crowlandenſis.

cinctus, bellum in illum mouit, sæpiùs fudit; demúmque captiuum abduxit, & ita redimi passus est, vt ipse in regis gratiam receptus, in eius fide, & clientela diem obierit. Hoc enim meruit virtus, quæ & in hoste laudatur. Filia autem eius Hugoni Enermuæ Depingi Domino enupta eius hæreditatem adijt, quæ poste à, vt accepimus, ad Barones de *Wake* deuoluta erat. Wakorum enim familia ditata possessionibus *Estoteuillorum* hoc in tractu vsque ad Edwardi secundi tempora inprimis illustris erat, tunc etenim per filiam nuptiarum iure ad Cantij Comitem Edmundum de *Woodstock* filium Regis Edwardi Primi, eorum hæreditas deuoluta est. E filijs autem iunioribus antiqua & præclara familia Wakorum de *Blisworth* in Comitatu Northantoniensi est propagata.

Barones de Wake.

Kesteuen. Altera pars huius regionis vulgò **Kesteuen**, Æthelwardo antiquo authori *Ceostefne sylua* vocatur, Hoilandiæ ab occasu adiacens cœlo multo salubriori, & solo non minùs pingui. Maior hæc est, & pluribus vndique enitet oppidis. In limine ad Wellandum fluuium **Stanford** sedet, Saxonicè Stæanford è saxo structili, vnde & nomen, ædificatum. Oppidum frequens & varijs immunitatibus ornatum, muróque firmatum, *Geldum*, vt est in libro Censuali, *pro duodecem Hundredis, & dimidio dedit in exercitu, nauigio, & Danegeld, ibique fuerunt sex custodiæ.* Cùm Edwardus senior australes fluminum ripas contra Danos ex Aquilone irruentes communiret, è regione etiam huius in australi ripa (quæ nunc *Stanford Baron* vocatur) firmissimam arcem construxisse, author est Marianus. Nusquam tamen hodie apparet, nam quod intestino bello Stephanus contra Henricum Andegauensem firmauit, in ipso oppido fuisse, & fama obtinet, & ipsius area etiamnum ostendit. Statim verò Henricus ille cùm iam Rex esset Angliæ, dedit *totam villatam de Stanford quæ erat in dominico suo, exceptis feodis Baronum & militum eiusdem villæ, Richardo de Humez siue Humetz qui Constabularius erat D. Regis, pro homagio & seruitio suo.* Eandemque posteà *tenuit Guilelmus Comes Warrena per voluntatem Regis Ioannis.* Regnante Edwardo Tertio cœpta hîc Academia, & bonarum literarum professio, quod suæ gloriæ inprimis ducunt ciues. Cùm enim Oxoniæ inter studiosos Boreales & Australes omnia litibus feruerent, magnus studiosorum numerus huc concessit, paulò tamen pòst Oxoniam reuersi Academiæ huic orienti, vt initium, ita finem citò posuerunt: cautúmque deinceps iureiurando, ne quis

Stanford.

Vide Burghley *in Com. Northampton.*

* *Liber Inq. in Staccario.*

Academia Stanfordia incepta.

Oxoniensis

Oxonienſis publicè Stanfordiæ prælegeret. Nihilominùs illa mercimonijs floruit, donec ardente inter familiam Lancaſtrenſem & Eboracenſem ciuili bello, Boreales milites irrumpentes cædibus, & incendijs omnia miſcuerunt. Nec inde verò dignitatem priſtinã plenè recuperare potuit. Satiſq; tamen iam floret, Politia verò conſtat ex *Aldermano* & XXIIII. Comburgenſibus, eccleſijs parochialibus plùs minùs ſeptem ornatur, & Hoſpitale oſtendit vetus, idque pulchertimum à Guil. Brouno ciue fundatum, præter illud nouum ad pontem à Neſtore Britanniæ Guil. Cecilio Barone Burghleio nuper extructum.

Licèt nonnulla antiquitatis indicia hîc ſuperſint, traiectúmque olim fuiſſe * via militaris Romanorum, quæ ſtatim te ex oppido in Boream proficiſcentem excipit, ſatis declaret: GAVSENNAS tamen quas non procul hinc ſtatuit Antoninus, fuiſſe fidem non faciunt. Sed quum ad vnum hinc milliare ſit viculus *Brigcaſterton*, quo vel nomine vetuſtatis nota apparet, qua *Gwaſh*, ſiue *Waſh* flu. militarem viam tranſuerſam ſecat, affinitas nominis *Gwaſh* cum Gauſennis, diſtantia non refragante, iuſſit vt illas *Brigcaſterton* dici exiſtimem donec dies certiora docuerit. Si opiner Stanfordiam ex huius ruinis emerſiſſe, & hanc agri partem à Gauſennis *Keſteuen* dici, vt altera pars *Lindſey* à Lindo ciuitate, ſit quæſo opinio mea, iudicium veſtrum, Has Gauſennas corruiſſe creditur, cùm (vt habet Huntingdonenſis) Picti & Scoti omnem regionem ad Stanfordiam vſque diripuiſſent, vbi Hengiſtus noſter cum ſuis Saxonibus indefeſſa vi, & eximia fortitudine furentibus barbaris ita iter occluſit, vt plurimis peremptis, pluribus captis reliqui fugam vndique capeſſerent. Sed ad reliqua pergamus.

* High dike, *vulgò dicta.* *Gauſenna.*

Bridgcaſterton.

In orientali Keſteuenæ parte quæ ad Hoilandiam vergit, tendentibus in Boream ordine ſuccedunt, primùm **Deping**, id eſt, vt author eſt Ingulphus, *profundum pratum, vbi Richardus de Rulos Guilielmi Conqueſtoris Camerarius Weilondum flumen foſſato excludens quòd ſæpe inundauit, & adificans ſuper foſſatum plurima tenementa, magnam villam fecit.* Deinde **Burne** Edmundi Regis inauguratione & caſtro Wakorum notum, qui ab Edwardo primo mercatus iura huic oppido obtinuerunt. Magis ad ortum eſt *Irnham* Baronia olim Andreæ *Lutterell*. Poſteà *Sempringham* religioſo ordine Gilbertinorum à Gilberto loci Domino inſtituto celebre, Ille enim vir planè mirabilis, vt ſcribunt, & in cuſtodia mulierum gratiæ ſingularis, anno à Chriſto nato 1148.

Deping.

Burne.

Lutterell.

Sempringham.

contra.

contra Iustiniani constitutiones, quæ duplicia monasteria, id est, virorum simul & mulierum vetabant, verùm Eugenij III. Pontificis Romani authoritate munitus, ex viris & mulieribus sectam instituit, quæ ita excreuit, vt ipse tredecem cœnobiorum huius ordinis fundamenta iecerit, & Gilbertinos fratres 700. sorores 1100. in suis cœnobijs viuus habuerit, verùm pudicitiæ dubiæ. Vnde de illis Nigellus qui sub id tempus vixit:

Gilbertini fratres & sorores.

Scropus.

Harum sunt quadam steriles, quadam parientes,
Virgineóque tamen nomine cuncta tegunt.
Quæ pastoralis baculi dotatur honore,
Illa quidem melius, fertiliúsque parit.
Vix etiam quauis sterilis reperitur in illis,
Donec eis atas talia posse neget.

Domini de Folkingham.

Inde **Folkingham** nunc Clintonorum habitatio, olim Baronia Gauntorum, qui à Gilberto de *Gaunt* nepote Baldwini Comitis Flandriæ sunt prognati, cui magni redditus munificentia Guilielmi Conquestoris obtigerunt, *Memorandum*, sic enim legitur in libro manuscr. *quòd cum Guilielmo Conquestore venit quidam Gilbertus de Gaunt cui dictus Guilielmus dedit Manerium de Folkingham cum suis pertinentijs & honore eidem pertinenti, & expulerunt quandam mulierem nomine Dunmoch. De dicto Gilberto venit quidam Walterus de Gaunt filius & hæres, & de dicto Waltero venit Gilbertus de Gaunt filius & hæres, & Robertus de Gaunt filius iunior. Et de dicto Gilberto filio & hærede venit Alicia filia & hæres quæ fuit desponsata Simoni Comiti quæ dedit plura tenementa viris religiosis, & obijt sine hærede de se. Et hæreditas descendit Roberto de Gaunt prædicto auunculo suo, & de prædicto Roberto venit Gilbertus filius & hæres, & de prædicto venit alius Gilbertus filius & hæres qui dedit Manerium de Folkingham cum suis pertinentijs Edwardo filio Henrici Regis Angliæ.* Hic Gilbertus, vt est in Placitis quibus hæc Genealogia probatur, *petijt seruitium versus Will. de Scremby.* Demúmque ex dono principis accepit Henricus de *Bellomonte*, illum enim regnante Edwardo II. tenuisse certissimum. Huic vicinum est **Skrekingham** Alfrici secundi Leicestrensis Comitis fato signatum, quem Hubba Danus interfecit. De quo loco videtur Ingulphus loqui, cùm scribit *In Kesteuen cæsi sunt tres reguli Danorum quos sepelierunt in villa quæ ante* Laundon, *nunc verò pro trium regum sepultura* Tre-king-ham *appellatur.* Magísque ad Ortum *Hather*, hoc solùm nomine memorandum quòd *Busseij*, siue *Buslei* hîc habitant, qui à Rogero de

Pl. 27. H. 3. Rot. 13. Lincol.

Inq. 4. E. 2.

Skrekingham.

Bussy.

Busli

Busli tempore Conqueſtoris genus deducunt. Deinde Sleford. Lincolnienſium Epiſcoporum caſtellum ab Alexandro Epiſcopo extructum, vbi ſibi etiam ædes extruxit I. Huſſy primus & vltimus eius nominis Baro, qui cùm imprudens populari tumultui ſe immiſcuiſſet, 1537. capite truncatus. Paucis hinc milliaribus abeſt *Kime* quæ nomen fecit nobili familiæ dictæ de *Kima*, loci verò poſſeſſio deuenit tandem ad *Umframuillos*, & ab illis ad *Talboïs*, è quibus Gilbertus creatus eſt ab Henrico VIII. Baro *Talbois*, cuius duobus filijs ſine prole defunctis, per fœminas ad *Dimockos*, *Inglebeios*, & alios tranſlata fuit hæreditas. Magis ad occaſum *Temple Bruer* vidimus, id eſt, vt ego interpretor, *Temple in the heath*. Templariorum enim *Præceptoria* fuiſſe videtur: dirutæ enim Eccleſiæ ad formam *Noui Templi* Londini ruinæ ibi conſpiciuntur: *Blankeney* huic adiacet, quondam Baronia *D'eincurtorum*, qui longa ſerie à Normannorum ingreſſu ad Henrici VI. tempora floruerunt; tunc enim horum maſcula linea defecit in Guilielmo, qui ſorores habuit duas ſibi hæredes, alteram Guilielmo Louello, alteram Radulpho Cromwello enuptam.

Huſſy Baro

Kime.

Temple Bruer.

Barones Daincourt.

Inq. 21. H. 6.

In occidentali parte Keſteuenæ, in huius, & Leiceſtrenſis agri collimitio caſtrum *Beluoir* ſic dictum à bello proſpectu colli ſatis accliui imponitur. Toteneium Normannum conditorem ferunt, à quo per Albenios Britones, & Roſſos ad Mannoros Rutlandiæ Comites hæreditariò deuenit. Quorum primus Thomas, vt accepi, nouis ædificijs excitauit, cùm plures annos quaſi ruinis ſuis ſepultum iacuiſſet. In inuidiam enim Thom. Domini *Roſſe* qui Henrici VI. partes ſequebatur, quodammodo dirutum erat. Sub hoc inueniuntur Aſtroites lapides, qui ſtellulas inuicem connexas repræſentant, in quibus radij eminent ſingulis angulis quini, & ſingulis radijs cauitas media ſubſidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen inuenit, quòd, vt eſt apud Georgium Agricolam libro ſexto Foſſilium, putant illum qui geſtauerit, cauſam obtinere, & hoſtes vincere. An tamen hic noſter, vt ille Germanicus, in aceto poſitus, ſe loco moueat, & in orbem nonnihil torqueat, mihi nondum experiri licuit. Vallis autem quæ huic caſtro ſubiacet, *The Vale of Beluer*, inde vulgò vocatur, ſatis ampla eſt, frumentarijs campis, & paſcuis admodum læta, & in tribus Comitatibus Leiceſtrenſi, Nottinghamienſi, & Lincolnienſi cenſetur.

Belvoir, siue Beuer caſtle.

Aſtroites lapides.

The Vale of Beluer.

Hanc agri partem *Witham* fluuius lucijs fœcundus, ſed exilis perfundit, & à Septentrione circumſcribit. Ad ſui cognominis

Witham fl.

viculum

Bitham. viculum ortum habet, non procul à ruinis castri *Bitham*, quod (vt in antiqua Genealogia habetur) Guilielmus primus Stephano Comiti Albemarlæ & Holderneſſiæ donauit, vt inde haberet, quo filium infantulum ſiligeneo pane nutriret (cùm Holderneſſus auenaceo tunc tantùm veſceretur) qui nunc tamen vix ibi in vſu; verùm regnante Henrico III. cùm Guil. de *Fortibus* Albemarlę Comes hoc ſeditiosè propugnaret, & vicinum agrum depopularetur, ſolo ferè adæquatum fuit. Poſteà ſedes hæc erat & quaſi caput Baroniæ Coluillorum qui diu ſummo honore floruerunt, defecerunt verò ſub Edwardo III. & hæreditatem vxorio iure adierunt Gernonij, & Baſſetti illi de *Sapet*. *Withama* flu. ſtatim à fontibus **Paunton** oppidum habet quod vetuſtatis nomine ſe venditat, & teſſellata Romanorum pauimenta ſæpè effodit, ponte hîc fluuius conſtratus erat; nam AD PONTEM hoc eſſe, quem ſeptem milliaribus à Margiduno ſeiunxit Antoninus, nomen *Paunton* cum diſtantia non ſolùm à Margiduno, verùm etiam à *Croco-calana* facilè conuincit. CROCO-CALANA enim Antonino dicebatur illud oppidum quod nobis **Ancaſter**, & hodie nihil niſi platea longior eſt ad viam militarem, cuius vna pars non ita pridem Veſcios, altera Cromwellos Dominos agnouit. In eius ab auſtro ingreſſu, vallum vidimus, Caſtrúmque ſuperiùs fuiſſe conſtat, vti ex alia parte ad occaſum æſtiua quædam Romanorum caſtra cernuntur. Britannicum illud nomen à ſitu aſſumpſiſſe videatur, ſub colle enim ſubſidet *Cruc maur* Britannis *Collem magnum*, & *Cruc occidient*, tumulum occidentalem ſignificaſſe apud Giraldum Cambrenſem, & Nennium legimus; ſed quid velit illud *Colana*, viderint alij. Antiquitatis memoriam in hoc oppido propagant numiſmata Romanorum, hypogæa ſæpiùs aperta, ſitus ad viam militarem & quatuordecem illa milliaria quæ inter hoc & Lincolniam interiacent per planitiem herbidam quam **Ancaſterheath** vocamus, tot eniminter *Croco-calanam*, & *Lindum* numerat Antoninus. Sed ad flumen.

Grantham. Poſt *Paunton*, viſitur *Grantham*, oppidum non infrequens, ſchola à Richardo Foxo Wintonienſi Epiſcopo, & templo ſpecioſo exornatum, cuius ſacra pyramis admirandam in altitudinem ſurgit, & fabulis eſt famigerata. Sub hoc iuxta *Herlaxton* viculũ, æneum vaſculum patrum memoria, aratro erutum fuit, in quo caſſis aurea antiquiſſimæ formæ gemmis diſtincta reperta, quæ dono data Catherinæ Caſtiliæ Henrici VIII. dotariæ.

Hinc

Hinc longo cursu Withama in Septentriones fertur, non procul à *Somerton* castro, quod Antonius Beccus Episcopus Dunelmensis construxit, Edwardóque primo donauit, & paulò pòst dono accepit Guilielmus de *Bellomonte* cognatione stirpi Franciæ annexus, qui tunc temporis in Angliam venit, & familiam Vicecomitum de *Bellofonte* propagauit, quæ superiori sæculo quodammodo desijt, cùm Vicecomitum vltimi soror & hæres nuberet Ioanni Domino Louell de *Tychmersh*. Sed de hac familia antea in Leicestrensi Comitatu diximus. Paulatímque indè in Euroaustrum vergens fluuius per palustrem regionem infrà Boston in mare Germanicum se exonerat, cùm Kesteuenam à Septentrione circunscripserit. Somerton. *Lib. Dunelm.* *Domini de Bello-monte.*

Ad alteram Withamæ ripam iacet pars huius agti tertia *Lindsey*, Bedę *Lindissi* ab vrbe primaria nominata, quę Hcilandia, & Kesteuena maior vasta fronte in Oceanum procumbit, quo ad ortum & Aquilonem diuerberatur, ad occasum Trenta flumine, ad meridiem à Kesteuena *Withama* illo, & * fossa incili seiungitur, quam Henricus Primus per septem milliaria à Withama in Trentam per duxit, vt Lincolnensibus ad subuehenda necessaria vsui esset. Quà Trentam attingit hæc fossa, *Torksey* Saxonicè Tuncerig sedet, oppidulum nunc obscurius, olim admodum celebre. Ante Normannica enim tempora (vt in libro quo Angliæ censum descripsit Guilielmus primus, habetur) ducenti Burgenses in hac numerabantur, qui immunitatibus gaudebant non paucis; ea lege, vt legatos Regios si quando hac iter haberent, nauigiolis suis per Trentam deueherent, & Eboracum vsque deducerent. Quà verò hæc fossa Withamæ coniungitur, prima & præcipua huius Comitatus ciuitas locum habet, quam Ptolemæus, & Antoninus LINDVM, Britanni *Lindcoit*, à syluis (pro quo perperàm alicubi scribitur *Luitcoit*) Beda LINDECOLLINVM, & LINDECOLLINAM ciuitatem, an à collino situ, vel quòd Colonia fuerit, non ego dixerim. Saxones Lindocollyne, Linocyllanceaster, Normanni *Nichol*, nos Lincolne, Latini *Lincolniam* vocârunt, vnde Alexander Nechamus in Diuina sua sapientia, Lincolne. Lindsey. Torkesey Domesday Booke. * Fossedike. *Henedenus.* *Lindum.* Lincolne.

Lindisiæ columen Lincolnia, siue columna,
Munitæ fœlix gente, repleta bonis.

Denominatam credunt alij à flumine Withama, quem vetustiori nomine *Lindim* dictum, sed nulla tamen authoritate fulti, volunt. Nec ego illis assentior, refragatur enim Nechamus

chamus qui fluuium ante 400. annos *Witham* hoc carmine dixit.

Trenta tibi pisces mittit Lincolnia, sed te
Nec dedignaris, Witham a parvus adit.

Malim ego à Britannica dictione *Lhin*, quæ lacum illis notat, deducere. Withamam enim ad Swanpole sub vrbem diffusiorem fuisse, qui etiam iam satis diffusus, à ciuibus accepi, & vt Lindum Germaniæ ad Acronium lacum, *Linternumque* Italiæ, ad lacum taceam: in Britannia nostra video *Tallbin*, *Glaulbin*, *Lichlithque*, oppida ad lacus. Vrbs ipsa ampla & celebris collis dorso insidet, vbi Witham a in ortum se deflectit, & tribus modicis alueis diuisus inferiorem vrbis partem alluit. Antiquum Britannorum LINDVM in ipso collis cacumine in quod difficili ascensu scanditur fuisse opinantur, in quo Nennius Eluodugi discipulus Vortimerum bellicosum Britannum sepultum fuisse tradit. Saxones autem hoc diruto, primùm Australem collis partem occupârunt, & ex antiquioris illius ruinis communiérunt, postea ad fluuium descendêrunt, in loco qui *Wickanforde* dicebatur, ædificârunt, & quà flumine non defenditur mœnibus obiepsérunt. Quo tempore, vt inquit Beda, *Paulinus prædicabat verbum provinciæ Lindissi, præfectúmque Lindocollinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primùm cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate, & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto, vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hactenus stare videntur.* Dani deinceps semel atque iterum expugnârunt, primùm prædatoriæ illæ turmæ à quibus Edmundus *Ferreum latus* extorsit, deinde Canutus, à quo Etheldredus recepit, cùm è Normannia redux Canutum fortiter hinc exturbaret, Angliámque amissam præter spem recuperaret. Edwardo Confessore regnante erant, ex Censuali Angliæ libro loquor, 1070. *mansiones hospitatæ, & duodecem Lageman habentes sacum & socam.* Normannorum verò tempore, vt inquit Malmesburiensis, *vna ex populosioribus Anglia vrbs erat, emporium terra marique venientium*, & vt libro illo Censuali videre est, eo tempore DCCCC. *Burgenses* in hac censebantur *plurimæque mansiones vastatæ erant*, CLXVI. *propter Castellum. Reliquæ* LXXIIII. *vastatæ sunt extra metam Castelli non propter oppressionem Vicecomitis & ministrorum, sed propter infortunium & paupertatem, & ignium exustionem.* Guilelmus primus ad eius firmamentum & ciuium terrorem in collis supercilio castrum munitissimum excitauit, & eodem ferè tempore

pore Remigius Episcopus Dorcestrensis ad ornamentum sedem suam Episcopalem Dorcestriâ quæ in remotissimo erat diocœseos angulo, & tenue oppidum huc transtulit. Cúmque iam Ecclesia illa concidisset, quam Paulinus posuerat, *Remigius ille mercatui prædijs in ipso urbis vertice, iuxta castellum* (vt habet Henricus Huntingdonensis) *turribus fortissimis eminens, in loco forti fortem pulchro pulchram Virgini virginum, framente Eboracensi præsule, qui loci ius sibi vendicauit, construxit Ecclesiam, & in ea prebendarias* XLIIII. *locauit. Quam postea* (vt ait ille) *combustione deturpatam subtili artificio reparauit Alexander* ille Lincolniensis munificentissimus Episcopus, de quo Guil. Malmesb. *Quia ipse pro exiguitate corporis penè portentum hominis videbatur, luctabatur excellere & foris eminere animus.* Et inter alia cecinit eius temporis Poeta.

Qui dare festinans gratis, ne danda rogentur,
Quod nondum dederat, nondum se credit habere.

Nec sanè hi duo, sed etiam Robertus Bloet, qui ante Alexandrum sedet, R. de *Beaumeis*, Hugo Burgundus & successores hoc opus quod non vnius Episcopi esse potuit ad eam magnificẽtiam quæ nunc cernitur, paulatim perduxerũt. Certè vt maximo sumptu, ita insigni venustate & artificio raro tota surgit, præcipuè verò propylęum illud ad partem occidentalẽ, quod aduentantium oculos ad se quasi rapit, & allicit. In hac Ecclesia etsi plura sunt sepulchra Episcoporum, & aliorum, memoranda tamen solummodò videntur illud Catharinæ Swinfordiæ quæ fuit vxor tertia Ioannis Gandauensis Ducis Lancastriæ, materque familiæ Somersetensis, & quæ iuxtà conspelitur Ioanna eius filia, vxor secunda Radulphi *Neuil* primi Westmorlandiæ Comitis quæ maritum prole beauit numerosa.

Horum diocœsis non contenta angustis illis finibus, quibus in primitiua Saxonum Ecclesia contenti erant Episcopi Sidnacestrenses, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa est, vt sua magnitudine laborârit, & licèt Henricus secundus Eliensem prouinciam, & Henricus VIII. Petroburgensem & Oxoniensem detraxerit; iurisdictione tamen, & Comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum censetur, & parochiales Ecclesias 1247. plùs minùs in sua diocœsi habet. Episcopi huic sedi, & multi & magni post Remigium præfuerunt, sed instituti non est mei enumerare: Necenim Roberti Bloet, quem Rex Guilielmus Rufus magna pecunia 50000. 12. libris

mulctauit

mulctauit, causatus quòd non optimo iure ipsam vrbem Lincolniam tenuerit: nec munifici illius Alexandri, qui insanis substructionibus ad insaniam delectatus pluribus meminero, nec Hugonis Burgundi, cuius corpus Rex Ioannes *cum suis Comitibus vt obsequium*, inquit author meus, *Deo & Sancto presuli præstaret*, humeris suis tumulandum portauit. Duorum tamen memoria mihi recolenda, quorum alter est Robertus *Grosteste*, vir & literis & linguis suprà quàm credi possit, in illa ætate eruditus, *terribilis Papæ redargutor, regis sui monitor, & veritatis amator, prælatorum correctior, Presbyterorum director, clericorum instructor, scholarium sustentator, populi prædicator, scripturarum sedulus perscrutator, Romanorum malleus*, &c. Alter est præceptor mihi semper obseruandus reuerendissimus pater Thomas Cooperus, de Repub. literaria, & Ecclesia meritissimus, è cuius schola me prodisse & fateor, & gratulor. Verùm ille iampridem ad Wintonien sem sedem translatus successorem hic habuit reuerendiss. patrem W. Witchamum virum pium iuxtà ac doctissimum. Vrbs etiam ipsa diu fluoruit, ab Edwardo tertio in *Staplam*, quam vocant, id est, in lanarum, coriorum, plumbi, &c. emporium constituta, Quæ quanquam grauioribus malis non sit conflictata, semel incensa, semelque frustrà obsessa à Stephano rege, qui ibi oppressus, & captus, & expugnatam ab Henrico III. cùm Barones seditiosi, qui euocassent Lodouicum Francum ad Regnum Angliæ capessendum contra illum propugnarent, non magnum damnum fecit. Incredibile tamen est, quantùm quasi vetustate victa paulatim decreuerit; & ex quinquaginta templis quæ annorum memoria habuit, vix octodecim iam supersunt. Distat, vt hoc etiam adnotem, ab Æquatore LIII. part. scrup. XII. ab vltimo Occidente part. XXII. scrup. LII. Vt à Stanfordia ad Lincolniam via illa militaris Romannorum rectà ducit, ita à Lindo in Septentrionem, sublimi & recto tramite per decem plùs minùs milliaria procurrit & inde ad occasum deuergit, humilique iam solo eius agger vix conspicitur, & per *Axelholme* Danum siue *Doncastriam* duxisse vulgò creditur. Sed ego cursum quem incæpi persequar.

Withama iam Lindum prætergressus haud procul à *Wraghy* defluit membro Baroniæ *Trusbuts* dictæ, cuius per Rossos Barones titulus ad *Manours* qui nunc sunt Comites Rutlandiæ est delatus. Inde nobilis olim cœnobij Beanedenam siue *Peartanus*, vulgò **Bardney**, parietinas vidit, vbi Regem Oswaldum tumulatum,

R. Houeden.

Obijt 1233.

Matth. Paris & Anonymus Chronographus.

The Staple.

High-dike.

Barons Trusbuts.

Bardney.

latum, vexillúmque ex auro & purpura tumulo superimpositum prodit Beda. Non satis habuerunt monachi Christianissimum hunc Heroëm Oswaldum celebrare nisi rebus ab eo gestis miracula assuerent ridicula. Manum verò eius hic incorruptam superfuisse multis seculis erediderunt maiores, scripsitque Poëta satis antiquus. Oswaldi vexillum

Nullo vermes parit, pulla putredine tabet
Dextra viri, nullo vnquam stringi fatiscere nullo
Dissolui fermè potest, sed semper eodem
Immutata statu persistit, mortua vivit.

Hinc deinde fluuiolo augetur qui è media Lindseia primùm per *Horncastle* defluit, quod olim erat Adelizæ de *Condia* & solo æquatum Stephano regnante, postea Baronia Gerardi de *Rodes*, nunc, vt accepi, Carleolensis Episcopi. Inde per *Scrivelby* Manerium Dimockorum qui illud tenent hæreditariò à *Marmionis* per L. *Ludlow* deuolutum, per *seruitium magnæ Serientiæ* (Iurisconsultorum verbis nunc vtor) *videlicet, quòd quandocunque Rex alicui Angliæ coronari debeat, tunc Dominus huius Manerij qui pro tempore fuerit, vel aliquis nomine suo si idem impotens fuerit, veniet huc armatus pro guerra super vno bono destrario in præsentia Domini Regis die Coronationis suæ: & proclamari faciet, si aliquis dicere voluerit quod dictus Dominus Rex non habet ius ad regnum suum & coronam suam, prõptus erit & paratus ad defendendum ius Regis, & regni sui & dignitatis Coronæ suæ per corpus suum versus ipsum & alios quoscunque.* Inferiùs *Banus ad* **Tatterſhall** oppidulum regione palustri satis commodè positum, castro de cocto latere, magna ex parte extructum, & Baronibus suis notum, Witham am influit. Produnt enim Eudonem & Pinsonem Normannos nobiles quasi fraterna necessitudine inter se coniunctos Guilielmi primi munificentia possessiones in hoc tractu accepisse plurimas, quas ita inter se diuiserunt, vt *Tatterſhall* Eudoni cederet quam per Baroniam teneret, à cuius posteris per *Dryby* & *Bernakos* ad Radulphum Cromwell deuenit, cuius filius eodem nomine qui sub Henrico sexto magnus Angliæ Thesaurarius sine prole è vita migrauit. Pinsoni autem obuenit *Ereiby* quæ non longè abest, à cuius prole per *Bekes* hæreditas ad Willoughbæos transmigrauit, ad quos etiam dotalia patrimonia perampla accesserunt per vxores non solum ab Vffordis Suffolciæ Comitibus; sed etiam à Dominis de *Welles* qui vnà secum attulerunt magna hæredia familiæ de *Engain* antiquæ nobilitatis & magnæ potentiæ in hoc

Hornecastle

Dimock. *Inq. 23 E. 3.* The Kings Champion *Fines Mich. Anno 1. H. 6.*

Tatterſhall.

Cromwell.

Ereiby D. Willoughbei.

Domini Welles. Domini de Engain.

tractu iam inde à Normannicis temporibus. Ab his Willoughbæis ex matre prognatus est Peregrinus Berty nunc Baro *Willoughby* de *Eresby*, vir animi magnitudine & militari virtute longè clarissimus. Iam mari proximus *Witham* alterum anonymum è Septentrione riuulum recipit, cuius ad fontes *Bollinbroke* castrum humiliori situ è saxo friabili à Guilielmo de *Romara* Lincolnienſi Comite extructum, Aliciæ Laceiæ ab Edwardo secundo ereptum quòd illo inuito sibi maritum acceperat, & Regis Henrici quarti natalibus illustratum, qui inde Henricus de *Bollingbroke* cognominatus. Quo tempore inter prædia illa honoraria quæ *Honores* vocantur, censeri cæpit. Hoc verò recepto, infra **Boston**, vt diximus, mari se tandem confundit.

Lib. Stanlow.

Bollingbroke.

Ab hoc ostio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum ad ABVM vsque æstuarium, frequentioribus vbique æstuariolis lancinatum: rariores autem habet vrbes, quia rari sunt portus, & arenosi puluini passim obiacent. Ex oppidis tamen quæ hoc littus occupant, memoranda sunt nonnulla, inprimis verò **Wainfleete**, vel hoc nomine, quòd Guilielmum *Waynflete* Wintonienſem Episcopum Collegij Magdalenensis Oxoniæ fundatorem, de literis virum optimè meritum produxerit. Deinde *Alford* quod mercatum debet Leoni Domino *Welles* qui hoc ius ab Henrico sexto Rege obtinuit. Familia verò illa de *Welles* admodum antiqua erat & illustris; vltimus autem Regis Edwardi quarti filiam vxorem habuit, & Vicecomes *Welleſij* ab Henrico VII. creatus sine prole obijt. Hæreditas verò per fœminas *Willoughbæis*, *Dimocis*, *Delalaundie*, *Hois*, &c. obuenit. Posteà *Louth* frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluuiolus nomen impertijt, qui *Cokerington* subluit caput olim Baroniæ de *Scotney*. Et inde **Grimesby** quod Sabini nostri, qui quod volunt, somniant, à Grimo mercatore sic dictum volunt, qui quòd Haueloc um regium Danorum puellulum expositum educauerat, fabellis decantatur cum Haueloco illo pupillo, qui in regis coquina primò lixa, & posteà regis filiæ nuptijs ob heroicam fortitudinem honoratus, nescio quæ facinora gessit, illis dignissima qui anilibus fabulis nostem solent protrudere.

Wainfleete.

Alford.

Barones Welles.

Grimsby.

Eulogium.

Vix sexto hinc milliari interius antiquum apparet castrum quod hodie **Caſtor**, Saxonicè Ðuanzcaꝛtep, & **Thongcaſter**, Britannicè *Caer Egarry*, vtraque in lingua è re nomen habet, a corio scilicet dissecto, quemadmodum *Byrsa* notissima illa arx Carthaginiensium. Perhibent enim Annales nostri Hengistum Saxonem,

Castor.

Thong caster.

Byrsa.

Saxonem, debellatis Pictis, quum amplissimas alibi possessiones accepisset, hoc etiam loco tantum terræ à Vortigerno impetrasse, quantum bubulo corio in tenuissimas corrigias (Thongs nos vocamus) secto circumdare posset, in quo hoc castrum posuit. Vnde quidam qui Britannicæ historiæ Epitomen carmine scripsit, Virgilianos versus sic contortit:

Accepit que solum facti de nomine Thongum,
Taurino quantum poterat circumdare tergo.

A Grimesby, retrahit se littus, magno flexu vt *Abum* æstuarium siue *Humber* admittat, per *Barton* vbi nunc traiectus in Eboracensem tractum celeberrimus. Sub hoc *Ankam* fluuiolus in *Humber* exoneratur qui *Glanford*, siue vt alij volunt *Langford* tenuem mercatum alluit, propè quem *Kettelby* familiæ Tirwhitorum equestri dignitate preclaræ sedes. Olim verò vt ex nomine colligas, *Ketelli* cuiusdam (quod nomen erat vsitatum Saxonico Danico seculo) habitatio. *Bye* enim habitatio, & *Bian* habitare Saxonicè significat, vnde tot loci & alibi in Anglia, & præcipuè in hoc Comitatu in *Bie* terminantur. Magis verò ad occasum in Humbrum etiam Trenta flu. longo confecto cursu suscipitur ad *Eirmni* (sic enim ostium vocat historiarum Eulogium) quum eò vsque à Folledike fabulosa ripa hunc agrum terminauerit, delapsus primùm haud procul à *Stow*, vbi Goduua vxor Leofrici Comitis monasterium construxit, quod ob inferiorem sirum sub collibus, sub promontorio *Lincolnia* positum dicit H. Huntinodonensis. Inde prope *Knath* habitationem nunc Baronis *Willoughby* de *Parrham*, olim familiæ Baronum de *Darcy*, quibus plurimum cùm honoris, tum possessionis per filiam & hæredem de *Meinell* accessit. Profluxit hæc D'arciorum familia ab antiquiori, à Normanno scilicet de *Adrecy* siue *D'arcy* de *Nocton*, qui summa æstimatione floruit sub Henr. III. cuius posteri monasteriolum sacrarum virginũ ad *Aluingham* in hoc Comitatu dotarunt. Sed dignitas hæc quasi extincta cùm Normanus vltimus in recta linea antiquiori, duas tantùm reliquerit sorores, quarum altera Rogero *Pedwardino*, altera R. *Limbergho* in vxorẽ data fuit. Inde *Trenta* ad *Gainesborrow* decurrit, Danicarũ nauium statione, & Sueni *Tingskegæ* Danici tyranni fato nobile oppidulũ, qui illic postquam regionem diripuisset (authore Matthæo Westmon.) ab incerto quopiam confossus meritas sceleris pœnas demùm persoluit. Multis pòst sæculis possessio erat Guilielmi de *Valentia* Comitis Pembrochiæ qui ius feriæ ab Edwardo primo obtinuit,

Tirwhit. Bie, quid. Stow. Knath. D'arcy de Nocton, & Knath. Fines 29. E. 3. Graimborrow.

à quo Comite profluxerunt per *Comingios* Atholiæ Comites Scotos, & Percios, Barones de *Barrowgh* de quibus anteà in Surreia. *Barones de Barrowgh.*

In hac Comitatus parte olim fuit vrbs *Sidnaceſter* quæ ſedem epiſcopis huius tractus præbuit, qui Lindiſſarorum dicti fuerunt Epiſcopi, verùm ita iam diſparuit, vt cum nomine ipſæ etiam ruinæ periſſe videantur. Nec prætereundum quod in hoc tractu apud *Mellwood* floret clara & equeſtris familia de S. *Paulo*, *Sampoll* corruptè vocant, quam ſemper exiſtimam fuiſſe ex antiqua Caſtilionea ſtirpe Comitum de S. *Paulo* in Gallia: ſed Luxemburgica quæ geſtant inſignia aliud innuunt, nimirum è Gallia deueniſſe ex quo ſtirps illa Caſtilionea (quod ante ducenteſimum plùs minùs annum accidit) per nuptias Luxenburgicæ fuerit inſita. *Sidnaceſter.* *S. Paulo.*

Super hoc *Trenta*, *Idel*, & *Danus* flumina ita ſuis aquarum diuergijs (Frontini verbo vtor) ludunt, vt Inſulam amnicam Axelholme, Saxonicè Eaxalholme, quæ Lincolnienſis agri pars eſt, amplectantur. Longitudine x. mill. ab Auſtro in Septentrionem, latitudine dimidio minor patet, quà humilior ad flumina, paluſtris eſt, & fruticem odorferum (*Gall* vocant) profundit: in media, quà leuiter ſurgit, ferax eſt, & fertilis, linumque magna copia præbet, nec non Alabaſtritem, qui tamen minùs ſolidus albarijs & emplaſtris magis, quam alijs vſibus conuenit. Primarium oppidum olim *Axel* nunc *Axey* vocatur, vnde adiectione Saxonicæ dictionis holme qua pro inſula vſi ſunt, nomen proculdubiò conflatum. Sed oppidum vix dici meruit, ita ſparſim habitatur: caſtri tamen aream oſtendit, Baronum bello demoliti, quod ad Mowbraios qui tunc magnam inſulæ partem poſſedêrunt, ſpectauit. Hoc verò opinor eſſe antiquum illud oppidum quod Antonino AGELOCVM, & alibi corrupto & nomine, & numero SEGELOCVM vocatur. Nec mea me, vt ſpero, fallit opinio, *Axel* enim ad *Agelocum* ſatis accedit (cùm Britanni literam X. non agnouerint) ad viam militarem Rom. adſidet, & ibi fuit caſtrum ab antiquo dirutum. Anno 1174. vt ſcribit vetus Chronographus *Reperiis de Mowbraio à fidelitate Regis ſenioris recedens, in inſula Axelholme caſtellum ab antiquo diruum reparauit. Ad quem multitudo Lincolnienſium nauigio tranſuecta, caſtellum obſedit, conſtabularium & milites omnes ad deditionem coegit & caſtellum ſubuertit.* Superiùs eſt *Botterwic* cuius dominium Edmundum Sheffeld, primum ex hac familia Baronem *Sheffild* de *Botherwic* creauit Rex Edwardus Sextus qui virtutis patriæ Axelholme. Galle *frutex.* *Alabaſtrites.* *Agelocum.* *Segelocum.*

contra

contra rebelles Norfolcianos protudit, cùm ex Anna *Vera* Comitis Oxoniæ filia susceptisset Ioannem Baronem secundum, patrem Edmundi, qui nunc floret Georgiani ordinis Eques honoratissimus.

Comites suos Lincolnienſis hic ager iactat post Eggam, qui anno 716. floruit, & Morcarum Saxones qui tantùm officiarij erant Comites, Gulielmum de *Romara* Normannum è Lucia Morcari sorore, & Rogero de *Romara* natum, cui defuncto (nec enim filius qui ante patrem obijt, nec nepos hoc titulo vsi sunt) Gilbertum de *Gant* substituit Stephanus, Eo mortuo Simon de *S. Licio Iuuenis* filius Comitis Simonis (verba Roberti Montensis qui sub id tempus vixit legis) *cùm careret terra dono Regis Henrici secundi accepit filiam eius vnicam cum honore eius.* Eo mortuo, Ranulphus sextus Cestriæ comes (Lucia enim iam tertiò nupserat Ranulpho tertio Cestrensi) hunc honorem tandem ab Henrico III. Rege consequutus est, qui paulò ante mortem Hawisiæ sorori suæ, vxori Roberti de *Quincy* per chartam Lincolniæ Comitatum dedit, Illa itidem contulit Ioanni de *Lacy* Cestriæ Constabulario & heredibus quos è Margareta filia sua susciperet, Ille verò Edmundum suscepit, qui ante patrem defunctus hunc paternum honorem filio suo Henrico reliquit, qui vltimus ex ea stirpe Comes fuit. Cum enim filij eius immatura morte præripti essent, & tantùm filiola Alicia supereſſet, illam nouennem Thomæ filio Edmundi Lancastriæ Comitis desponsauit ea lege, vt si *ipse sine heredibus de corpore suo decederet, aut si illi sine heredibus de corporibus suis genitus morerẽtur, eius Castra, Dominia &c. remanerent Edmundo Comiti Lancastriæ & eius heredibus in perpetuum.* Alicia verò ex Thoma marito prolem suscepit nullam. Sed cum Thomas maritus capite truncaretur, illa quæ impudicis moribus labeculam sibi non minimam asperſit, Ebulonem *Le Strange* quocum familiariùs vixerat in maritum sine * principis assensu assumpsit, qui hinc irritatus in eius possessiones inuolauit quas omnes, cum Alicia iam grandæua diem obijsset sine sobole, Henricus Comes Lancastriæ nepos Edmundi ex filio secundo amplissimum hoc patrimonium ex forma transcriptionis quam modò dixi, accepit, quod iam inde Lancastrensi familiæ accreuit. Nomine tamen Lincolnienſium Comitum honorauêrunt Reges Angliæ Ioannem *Delapole*, Henricum etiam Brandonum Suffolciensis Ducis filium, & nuperrimè Elizabetha noſtra Sereniſſima Edwardum Baronem de *Clinton*, & magnum Anglia

Lincolnia Comites.

2. H. 2.

Lib. Monast. de Stanlow.

* Edw. 2

gliæ Thalassiarcham eodem honore adauxit, quo eius filius honoratiss. Henricus hodie gaudet.

In hoc Comitatu Parochiæ sunt plus minùs 630.

Nottinghamshire.

LIncolnienſi ab Occaſu confinis eſt qui multò minor Comitatus Nottinghamienſis, Saxonibus Snottengahamrcyne, nobis **Nottinghamshire**, à Septentrione Eboracenſi, ab occaſu Derbienſi, à meridie Leiceſtrenſi terminatus. Partem meridionalem, & Orientalem *Trent* flumen nobiliſſimum, influentéſq; riuuli fœcundant: Occiduam partem ſaltus de *Shirewood*, longè ſe porrigens totam occupat. Hanc quòd arenoſa ſit **The Sand**: illam quòd argillacea, **The Clay** vocant incolæ, & in has duas partes regionem ſuam diſtribuêrunt.

Trenta fl. *Trenta*, Saxonicè Threonta (quam *Triginta* Latinè quidam minoris notæ antiquarij, ob affinitatem Gallici verbi, quo ille humerus deſignatur, appellârunt) longo itinere emenſo, vbi primùm ſe in hunc agrum intulerit & *Clifton* quæ familiæ antiquæ Cliftonorum & ſedem & nomen dedit, præterfluxerit, *Linum* amniculum ab Occaſu ſuſcipit, qui exoriens iuxta *Newſted*, id eſt, *Nouus locus*, vbi olim Monaſteriolum poſuit R. Henricus Secundus, nunc vetuſtæ familiæ Buronorum ſunt ædes qui à Radulpho de *Buron* primis Normannorum temporibus hoc in agro & Lancaſtrenſi florentiſſimo ſunt oriundi, fertur proximè *Wollaton* vbi ædes proſpectu lætiſſimo, & ſummo artificio ſanè magnificas maximis impenſis Franciſcus Willoughbæus Eques auratus noſtra memoria extruxit. Deinde *Lenton* alluit, quondam cœnobio quod S. Trinitati poſuit Guilielmus *Peuerell* filius Nothus Regis Guil. Conqueſtoris, nunc tantùm nundinis frequentibus celebratum. Vbi altera in ripa ad ipſos ferè *Lini* & Trentæ confluentes, decliui ſitu locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit, vrbs præcipua **Nottingham**, emollito verbo pro Snottengaham. Sic enim Saxones dixêrunt à ſubterraneis ſpelunciis, & meatibus quæ in receptacula, & habitationem excauauit antiquitas

Lin. fl.

Byron.

Wollaton.

Lenton.

Nottingham.

antiquitas sub præruptis illis saxis in Australi parte quà Linum fluuiolum despectat. Vnde Saxonicum hoc Snottengaham interpretatur Asserius Latinè *Speluncarum domum*, & Britannicè *Tui ego hanc*, quod idem planè denotat. Vrbs est loci ingenio amœna, hinc ad flumina spatiosa procumbunt prata, illinc faciles consurgunt colles; omnibus etiam quæ ad vitam pertinent copiosa. Hinc *Shirewood* lignum in ignis alimentum (licèt fossili carbone malè olenti multi vtantur,) illinc pisces *Trenta* largè suppeditat. Vnde barbarum vsurpat versiculum:

*Limpida sylua focum, *Triginta dat mihi piscem.* *Trent.

Amplitudine denique structura, tribus elegantibus templis, foro longè pulcherrimo, & munitissimo castro est sanè speciosa. Castrum illud prærupta petra ad Occidentale vrbis latus attollitur, quò loci arcem quondam fuisse creditur, qua Dani freti Ætheredi, & Alfredi obsidionem pertulerunt, donec illi rebus infectis obsidionem soluerint, & vasa conclamârint. Cùm enim Dani hanc occupassent, *Burthredus Merciorum Rex*, (vt author est Asserius) *& Mercij nuncios ad Ætheredum Occidentalium Saxonum Regem, & Alfredum fratrem dirigunt supplicitèr obsecrantes, vt illis auxiliarentur, quò possent contra præfatum pugnare exercitum. Quod & facilè impetrauerunt. Nam illi fratres non segniùs promissione congregato ex omni parte immenso exercitu, Merciam adeunt, & vsque ad* Snottengaham *bellum vnanimiter quærentes perueniunt. Cumque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Christianis frangere murum non suppetebat, pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres cum cohortibus domum reuersi sunt.* 868 Posteà verò Edwardus Senior villam Bzingesford è regione posuit, & mœnibus quę iam corruêrunt, ipsam vrbem incluſit; quorum tantùm reliquias ad occiduam partem vidimus: Pauciisque interiectis annis Edwardi scilicet Confessoris tempore, vt est in Censuali illo Angliæ libro, 173. Burgenses numerabantur, & *de duobus monetarijs 40. solidi Regi soluebantur. Aqua etiam Trenta, & fossa, & via Eboracum versus custodiebantur, vt si quis impediret transitum nauium, emendare habuit per quatuor libras.*

Castrum autem quod nunc cernitur, & author, & operis magnitudo nobilitant; Guilielmus enim Normannus ad Anglos frænandos extruxit *naturáque & manu ita munitum erat*, (authore Guilielmo Neubrigensi) *vt sola inedia, si defensores idoneos habeat, expugnabile videatur.* Posteáq; Edwardus III. magnis impensis instauraut, & splendidis ædificijs adornauit. Nec temporum

inclinationibus communem magnis castris sortem subijt; nunquam expugnatum. Frustra semel obsessum ab Henrico Andegauensi, quo tempore ædificia adiuncta succendêrunt præsidiarij milites. Semel etiam ex improuiso captum à Roberto Comite de *Ferrarijs* in bello Baronico, qui ciues omnibus fortunis spoliauit. Castellani multa referunt de Dauide Scotorum Rege in hoc captiuo, & Rogero de *Mortuomari* Marchiæ Comite per subterraneum meatum hîc deprehenso, qui, quòd fidem in patriam præ Scoticis nummis vilem habuerit, & alia scelera vasto animo designârit, posteà supplicio perijt. Certè in prima castri area per multos gradus descendimus lumine accenso in cryptam subterraneam & concamerationes ex ipso saxo excisas in quarum parietibus scalpuntur historiæ passionis Christi, & alia manu, vt ferunt, Dauidis 2. Regis Scotorum qui ibi in carcerem conditus. In superiori verò castri parte quæ sublimè in rupe surgit, per plures gradus in aliam etiam subterraneam cauernã etiam deuenimus quam *Mortimers hole* vocant, quòd in ea delituit Rogerus ille de *Mortuomari*, cùm iam mali conscius sibi malè metueret. Cæterùm hæc vrbs Polum Borealem 1111. grad. sublimem aspicit, ab vltimo verò Occidente XXII. partes, XIIII. scrup. numerat.

1175 *Roz. Houeden. pag. 307. 6.*

Mortimers hole. *Mortimeri latebra*

Hinc clementi alueo præterit Trenta per *Holme* a dominis *Holme Pierpount* dictam quorũ vetus & nobilis est familia, & ex qua Rob. de *Petra Ponte* siue *Pierpount* inter regni Barones ad Comitia Parlamentaria ab Edw. III. euocatus erat: ad *Shelford* præclaræ equestris stirpis Stanhoporum sedem, quorum spendor in hoc tractu est magnus & nomen celebre. Baronia verò olim erat Radulphi *Hansolini*, per cuius filias ad *Bardolphos* & *Eueringhamos* descendit. Vnde aquas suas deuoluit ad *Stoke* viculum exiguum, sed non exigua strage signatum, vbi Ioannes *Delapole* Comes Lincolniæ qui regni hęres à Richar. III. destinatus, cùm sibi viam ad regnum Henrici VII. interuentu præclusam videret pro ementito principe hîc se contra verum Regem seditiosè opposuit, & cum suis fortiter occubuit. Haud procul **Suthwell** Collegiata Præbendariorum ecclesia B. Mariæ sacra, non splendida illa quidem, sed firma, opulenta, antiqua & celebris surgit. Quam Paulinum primum Archiepiscopum Eboracensem fundasse scribunt, cùm huius agri incolas in *Trenta* flu. sacro baptismate Christo regeneraret. Ex quo tempore Archiepiscopi Eboracenses suum hîc palatium peramplum, & tria adiuncta

Pierpount. *Baronia de Shelford.*

Battaile of Stoke. 1487.

Suthwell.

adiuncta viuaria feris referta habuerunt. Hanc ciuitatem esse quam Beda *Tio-vul-Fingacester* vocat, firmiùs credo, quòd quæ ille de Paulino baptizante in Trenta iuxta *Tio-vul Fingacester* retulerit, hoc in loco facta fuisse priuata huius ecclesiæ historia constanter affirmarit. Inde ab ortu *Snite* fluuiolus Trentæ illabitur, qui cùm tenuis sit irrigat *Langer* Dominis suis Tibetotis, siue Tiptoftis qui posteà Wigorniæ Comites celebrem, & *Wiuerton* quæ ab *Heriz* viro hoc in tractu quondam claro per *Brettos* & *Caltoftos* ad *Chaworthos* deuenit, qui è Cadurcis in Gallia nomen, & à Domino de *Walcheruill* stemma deducunt. *Tio-vul-Fingacester.* *Tiptofti.* *Chaworthi, siue de Cadurcis.*

Iam Trenta se dispescit, & oppidum satis amplum subluit **Newarke**, quasi *Nouum opus* dictum, à nouo castro, quod *vernantissimum florida constructione castellum*, vt vocat Huntingdonensis, construxit Alexander munificus ille Lincolnienſis Episcopus. Qui vt antiqui historici verbis vtar, *Cùm esset cordis lautissimi hoc, & aliud expensis profusissimis castellum extruxit. Et quoniam huiusmodi extructio Episcopalem honestatem minùs decere videbatur: ad tollendam illius extructionis inuidiam, & quasi expiandam maculam totidem monasteria construens, collegis religiosis impleuit.* Nihilominùs hanc vanam in militari episcopo opum profusionem sua pœna subsequuta est. Stephanus enim Rex cui nihil prius erat ad nutantem regni statum confirmandum, quàm munitiora loca in suam redigere potestatem, eò præsulem istum carcere, & inedia adegit, vt hoc, & alterum ad *Sleford* castrum, velit, nolit, sibi tandem in manus traderet. Nec aliud quippiam hîc memorabile accidit, nisi quòd Rex Ioannes impeditissimum turbulentæ vitæ cursum in hoc confecit. Hinc fluuius se colligens rectà in Septentriones, viculis consitus defertur, nec memorandum quicquam habet priusquam ad *Axelholme* insulam (de qua diximus) peruenerit. Newarke. 1216.

In occidua huius agri parte (**The land** vocant) **Shirewood**, quam alij *Limpidam syluam*, alij *Præclaram syluam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, arborúmque rami complicati ita syluas commiserunt, vt calles vix singulis peruij essent, nunc verò rarior est, infinitas tamen damas, & surgentes in cornua ceruos alit, oppidáque habet nonnulla in quibus **Mansfeld** præ- lucet, copiosum admodum forum, cuius nomen in argumenti partem arripuerunt aliqui, qui familię Mansfeldiæ in Germania suam antiquitatem asserunt, primúmque Mansfeldiæ Comitem cum Arthuro nostro mensam rotundam celebrasse volunt, & Shirewood. Mansfeld.

hinc

hinc accersunt. Reges verò nostri huc quondam venandi studio allecti se recipere solebant, & vt ex Inquisitione antiqua ipsa verba habeas. *Henricus Faunconberge tenebat Manerium de Cukeney in hoc Comitatu in Sergientia per seruitium ferrandi palfredum Regis quando Rex veniret ad Mansfeld.* Ex hac sylua lca-
Id. A. tent multi riuuli qui Trentam petunt, præcipuus verò *Idle* censetur, ad quem anno salutis 616. Ethieredi potentissimi Nordanhumbrorum regis fœlicitas deprehensa plusquam hæsitauit. Cùm enim anteà fœliciſſimè semper pugnasset, hic versa fortuna cecidit, à Redwaldo Orientalium Anglorum rege debellatus, qui in eius loco Edwinum auito regno exulantem Nordanhumbris præfecit. Defertur hic fluuiolus haud procul à *Markham*
Markam. viculo quidem tenui, sed qui nomen indidit Markhamorum familiæ & vetustate, & virtute admodum insigni, cui maximum decus erat I. Markham qui in summo Angliæ Tribunali tanta æquitate iustitiæ clauum tenuit (quod in historijs Anglicis velim legas) vt gloria nullis seculis intermoriatur. **Idleton** viculus rusticanus superiùs huic fluuio apponitur. AGELOCVM
Idleton. fuisse quod Antoninus memorat, & alibi, SEGELOCVM dicit, corruptéque Agelocum, pro Adelocum à librarijs conceptum nonnulli existimarunt. Ab hoc sex ad occasum milliaribus abest
Workensop. *Workensop*, quod etiam *Roadford* alibi dicitur, lætissimo Glycyrizæ
Glycyrrhiza. prouentu notum & Comitis Salopiæ ædibus præclarum, quas extruxit nostra memoria Georgius Talbottus Comes Salopiæ ea magnificentia quæ Comite tanto digna, & non inuidenda. Ad Talbottos verò à Louetostis primis huius dominis sub Normannis, per Furniuallos, & Neuillum cum lauta hæreditate deuolutum est. E quibus *G. Louetost* tempore Henrici primi Monasterium hîc posuit, cuius ruinas ad orientalem oppidi partem inter lætissima pascua vidimus; pars verò Ecclesiæ occidentalis adhuc supereſt duabus sacris turribus admodum conspicua. Paulò superiùs ad eundem fluuium *Blithe* mercatum celebrem conspeximus, quem Bulleum, vel *Busly* Normannici generis nobilem castro muniisse accepimus, sed ne rudera eius iam comparent, ita
Blith. omnia delet temporis vetustas. Monasteriolum verò posuerunt Rogerus *Busly* & Fulco de *Lisieurs*, & hoc vltimum ferè est Nottinghamiensis agri ad Septentriones oppidum, præter *Scroby* Archiepiscopi Eboracensis oppidulum in ipso confinio locatum.

Guilielmus cognomento *Conqueſtor* huic agro Guilielmum *Peuerel*

Peuerel filium suum nothum non Comitis, sed Domini de *Nottingham* titulo præfecit, cui natus est filius qui ante patrem obijt, & illi itidem filius eiusdem cognominis, quem Henr. III. hæreditate exturbauit quòd Ranulpho Cestriæ Comiti venenum miscuerit. Sub id tempus Robertus de *Ferrarijs*, qui Nottinghamiam diripuit in Donatione quam fecit Ecclesiæ de *Tuttesbury* hoc vsus est titulo, *Robertus Comes iunior de Nottingham.* Sed postea Comitatū & Castellum de Nottingham cum omni honore de *Peuerel* Ioanni fratri donauit & confirmauit Rex Richardus primus. Longo pòst tempore hoc titulo Richardus secundus Ioannem de *Mowbray* insigniuit qui cùm iuuenis sine prole diem obijsset, successit Thomas frater qui Dux Norfolciæ creatus, & statim in exilium eiectus, genuit Thomam Comitem Marescallum capite ab Henr. IIII. obtruncatum, & Ioannem *Mowbray*, qui vti filius & nepos fuerunt itidem Duces Norfolciæ. Sed cùm eorum proles mascula defecisset, Richardus tertius Guilielmum Marchionem de *Barkley*, & Henricus VIII. filium suum illegitimum Henricum *Fitzroy*, quorum vtérque nullis susceptis liberis ex hac vita migrarunt, hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorârunt. Nuperq; 1597. Elizabetha eodem honore Carolum Howardum summum Angliæ Thalassiarcham qui à *Mowbrays* genus ducit, (vt est in *Chartâ Creationis*) ob operam fortiter fidelitérque bello nauali contra Hispanos 1588. & Gadium expugnatione 1596. nauatam (qui hîc rei nauali, vt illustriss. Essexiæ Comes terrestri, summo cum imperio præfuit) solemni inuestitura exornauit.

Nottinghamia Domini & Comites.

Lib. M. Linton Matth. Paris, pag. 126.

Vide Comites Derbiæ.

M. Paris, pag. 204.

Houeden, pag. 373. b.

Ing. 6. Rich 2.

Visuntur in hoc agro Ecclesiæ Parochiales. 168.

Darbishire.

OCciduum Nottinghamiensium latus claudit Prouincia Darbiensis, Saxonicè Deopbi-ꝛcyꝛe, vulgò Darbishire, quæ & ipsa clauditur ad medium Solem agro Leicestrensi, ad occidentem Staffordiensi, ad Aquilonem Eboracensi, forma quasi triangulari, sed non æquilatera. Ab apice enim qui ad austrum, vix sex pass. mill. patet, ita vtrinque exspatiatur, vt quà Septentrio-

nes

nes ſpectat, triginta plùs minùs mill. paſſ. in latitudine occupet. In duas partes Deruentione flumine intercurrente diuiditur, qui è Septentrionali limite profuſus, nigrantibus è terra aquis in Auſtrum deuolutus Trentam petit: Trenta enim, quem dixi, apicem Auſtralem interſecat. Pars orientalis & meridionalis culta, fœcunda, & viuarijs frequens eſt. Pars occidentalis vltra Deruentionem, **Peake** vocamus, tota petroſa, montibus, & aſpretis ſterileſcit, plumbi tamen prouentu opulenta, & ouibus paſcendis ſatis commoda.

Greiſly caſtle

In auſtrali angulo primùm quod memorandum eſt, ſe conſpectui offert *Greiſely* caſtrum pluſquam dirutum, quod vnà cum monaſteriolo in honorem S. Georgij poſuerunt olim *Greiſlei* Domini, qui à Guilielmo filio Nigelli de *Greiſeley* dicto genus repetentes ab ipſa Normanica Angliæ expugnatione ad hæc vſque tempora magna dignitate floruerunt, quam coniugio cum filia & hærede antiquæ familiæ de *Gaſteneys* non parùm iam olim auxerunt. Ad *Done* fl. qui à Staffordienſibus hunc agrum donec *Trentam* inuehitur, ſeparat, præter viculos ruſticanos & *Aſhburne* mercatum, nihil occurrit: à quo parùm abeſt *Schirley* vetuſta poſſeſſio celebris familiæ *Shirleiorum*, qui à Fulchero quodam ſtemma ducunt, quibus præter vetuſtatem familiæ plurimùm honoris, & latifundia accreuerunt ex connubijs cum hæredibus *Breoſorum*, *Baſſettorum* de *Brailesford*, *Stantonorum*, *Louettorum*, &c.

Greiſleiorum familiæ.

Shirleiorum familia.

Repton.

Burthredus Rex.

Ad Trentam verò vbi primùm Douum admiſerit *Repandunum* cernitur, ſic hiſtorici noſtri vocitant, Saxones hrepandun, & nos **Repton** vocamus, quod in tenuem viculum ex amplo oppido decreuit: olim enim admodum erat celebre, cùm ſepultura Æthelbaldi boni illius Merciorum regis, qui ſuorum fraude occubuit, & reliquorum Merciæ regum; tùm Burthredi vltimi Merciorum Regis fortuna, qui cùm prece & pretio regnum viginti annos tenuiſſet, hîc à Danis imperio exutus, vel potiùs ſplendida regnandi miſeria exemptus, documento eſt quam lubrico ſtant loco quæcunque pecunia ſuffulciuntur. Vix quinq; hinc milliarium interſtitio ad Arctum *Derwentio* flu. voluitur, qui vt dixi, in extremo agri ad Septentriones limite fontem è montibus deriuans, nunc inter ſaxa colliſus, nunc prata viridantia fouens per triginta plùs minùs milliaria iter quaſi rectà in meridiem vrget. In tam longo tamen decurſu nihil quod ſuſpiciat habet præter *Chatteſworth* ædes ſane amplas, elegantes, & ſuſpicien-

Chatteſworth.

ſuſpiciendas, quas Guilielm. Candiſh ſiue *Cauendiſh* Eques auratus è nobili, & antiquæ familia de *Germon*, in Suffolcia oriundus inchoauit, & clariſſima eius vxor, quæ nunc Salopiæ Comitiſſa, maximis impenſis nuper abſoluit.

Quà verò Deruentio in ortum ſe conuertit, **Darby** cernitur, Saxonicè Nop ꝺ h-wop ꝺ hiz, *& iuxta Danicum linguam*, vt habet Athelwerdus ille vetuſtus, *Deorzby*, vniuerſi agri caput, quod nomen à Deruentione flumine cui imponitur deſumptum vniuerſo agro communicauit. Oppidum eſt nec exiguum, nec infrequens, hoc ſolumodò nomine antiquis memoratum, quòd graſſantibus Danis latibulum fuerit, donec Ethelfleda illa victrix Merciorum Domina inopinato impetu trucidatis Danis potita fuiſſet. Edwardi Confeſſoris tempore, vt eſt in libro Cenſuali, 143. Burgenſes habebat, qui tamen ita diminuti erant, vt regnante Guilielmo primo, ſolummodò centum ſuperfuerint. *Hi autem ad feſtum S. Martini reddebant Regi duodecem* [a] *trabes Auenæ.* Nunc verò celebritas eſt è iuridicis conuentibus pro vniuerſo agro, & ceruiſia, quam coquit optima, nos **Ale** dicimus detorta à Danica voce *Oela*, non ab Alica vt Ruellius deducit. Britanni antiquo verbo *Kurw* dixerunt, pro quo perperàm *Curmi* legitur apud Dioſcoridem, cùm dicat Britannos & Hiberos (fortaſſe Hibernos) pro vino, *Curmi* potu ex hordeo confecto vti. Hoc enim eſt vinum noſtrum hordeaceum, quod Iulianus Aug. lepidè in Epigrammate vocat Πυρῆνοῦν, ἢ Βρόμον ἀ Βρόμιον. id eſt, *Spicigenam Bromon, haud Bromium.* Priſcus hic eſt, & peculiaris Anglorum & Britannorum potus, idémque ſaluberrimus, quamuis Henr. Abrincenſis Normannus Henrici III. Poëta falſè his verſiculis irriſerit.

Neſcio quod Stygiæ monſtrum conforme paludi,
Ceruiſiam plerique vocant, nil ſpiſſius illa,
Dum bibitur, nil clarius eſt dum mingitur, vnde
Conſtat quod multas feces in ventre relinquit.

Cæterùm huius oppidi opulentia ferè omnis eſt ex propolia, ſcilicet ex frumento emendo, & montanis reuendendo, ſunt enim incolæ omnes quaſi propolæ.

Non longé hinc ſuas agit aquas *Derwentio* vbi terras habuit Radulphus de *Montioye* regnante Edwardo primo, & per *Elneſtow* vnde fuit Gualterus *Blunt* quem ad Baronis de *Montioy* dignitatem rex Edwardus III. euexit, cuius poſteri literarum ornamentis generis claritatem adæquarunt, & inter illos præcipuè

Darby. Northworthig.

[a] Thraues of Corne vt videtur

Ceruiſia qua Curmi *Dioſcoridi*, *Anglis* Ale *ab* Oel *voce Danica*,

Barones Montioye.

cipuè Carolus nunc Baro de *Montioy* Hiberniæ Prorex, & Georgiani ordinis sodalis virtute & eruditione ita emicat, vt neminem anteponas, paucos conferas. Sub hoc *Derwentio* Trentæ confluit, qui mox *Erewash* admittit limitem in hac parte à Nottinghamiensi Comitatu. Huic adsidet *Sandiacre*, vel vt alij volunt, *Saincte Diacre*, sedes nobilis familiæ Greiorum de *Saindiacre*, quorum hæreditatem adijt iure vxorio Edwardus *Hilary*, cuius filius in Greiorum nomen transiuit, & post paucos annos eius altera hæres Ioannem *Leake* Militem, altera I. Welsh in maritum assumpsit.

Greij de S. Diacre.

Codenor castle.

In orientali latere ordine succedunt ad Boream **Codenor**; olim *Cotenoure*, castrum quod ad Greios Barones spectauit, qui Domini Grey de *Codenor* dicti fuerunt, quorum hæreditas superiori sæculo deuenit ad Zouchæos ex matrimonio, quod Ioan. *de la Zouch* filius secundus Guilielmi Domini *de la Zouch* de *Heringworth* contraxit cum Elizabetha hærede Henrici Greij postremi Domini de *Codenor*; **Alfreton** deinde cernitur quod ab Alfredo rege constructum denominatúmque credunt, quod suos etiam Dominos habuit hinc de *Alfreton* cognominatos, quorum secundus Robertus filius Ranulphi monasteriolum de *Bello-Capite* vulgò *Beau-chief* in remotissimo huius Comitatus angulo construxit; sed paucis pòst annis, deficientibus masculis, per duas filias eorum hæreditatem adierunt familiæ de *Cadurci*, siue *Chaworth*, & *Lathami* in agro Lancastrensi. Pro insignibus erant his gemini, vt vocitant, *Cheuerni* aurei in parma cærulea, quæ eadem insignia *Musardi* Barones de *Stanely* in hoc agro coloribus commutatis gestarunt, qui defierunt Edwar. primo regnante in *N. Musard*, cuius soror natu maxima *T. de Freschenil* enupta, cuius posteri etiamnum hîc florent. Superiùs in ipso Comitatus orientali limite est *Hardwic* quæ claræ in hoc agro familiæ nomen impertijt, è qua Elizabetha Comitissa Salopiæ nunc ibi splendida inchoauit ædificia quæ à longè intuentibus se sublimi situ amœnissimo offerunt prospectu. Interiùs cernitur **Chesterfield** in **Scardale**, id est, in *Valle cautibus conclusa*; cautes enim **Skarres** Angli dixerunt. Huic antiquitatem, & ipsum nouum nomen, murorúmque ruinæ astruunt, sed nomen pristinum tempore antiquatum est & extinctum, prælióque tantum apud authores celebratur inter Henricum III. & Barones, in quo Robertus de *Ferrarijs* vltimus ex ea familia Darbiæ Comes captus, honore suo ex Parlamenti authoritate mulctatus, priuatus

Barones Grey de Codnor.

Alfreton.

Insignia Baronum de Alfreton. Stanely.

Hardwic.

Chesterfield.

uatus deinceps vixit, posteríque solo Baronum nomine floruerunt. Parúmque hinc abest *Bolsouer* castrum antiquum paulò ædificiùs positum quod ad Hastingos *Abergauenne* Dominos spectauit ex iure commutationis cum Rege Henrico III. qui cùm noluerit Comitatum Cestriæ inter colos distrahi, sororibus Ioannis Scoti Comitis vltimi alias possessiones hinc inde assignauit. *Bolsouer.*

Pars occidentalis vltra Deruentionem, quæ tota collibus, & montibus eminet, vnde olim Saxonicè Peaclond, hodie **Peake**, fortasse dicitur, id enim apud nos eminere sonat, Duo citissimo, & lympidissimo flumine à Staffordiensibus secluditur, plumbique est adeò ferax, vt Chymistæ, qui Planetas tanquam criminis reos ad metalla damnant, Saturnum quem plumbo præficiunt, nobis animo esse benigno quòd plumbum concesserit, Gallis infenso quibus denegauit, ridiculo errore tradiderint. Verumenimuerò de hac regione Plinium loquutum arbitror, cùm dixerit, *In Britannia summo terræ corio plumbum adeò largè exuitur, vt lex vltrò dicatur, ne plus certo modo fiat.* In his enim montibus lapides plumbarij feraces, vt vocant Metallici, quotidiè magna copia effodiuntur, quos in collibus Fauonio obuersis iuxta **Creach**, & **Wolkeswoꝛth** (quod hinc nomen à plumbarijs operibus inuenit) obseruatis temporibus cùm Fauonius flare cœperit, quem omnium ventorum pertinacissimum esse vsu deprehenderunt, magna lignorum vi accensa, excoquunt, & effossis canalibus quibus defluat, in massas, *Sowes* vocantur, conflant. Nec plumbum solùm, sed etiam Stibium (in officinis *Antimonium* vocatur,) hîc in proprijs venis reperitur, quo in tingendis cilijs Græcæ mulieres olim vsæ sunt, vnde Poëta Ion ἀμφιγεγραφον nominat. Lapides etiam molares hîc excinduntur, cotes item ad ferramenta exacuenda, & nonnunquam Fluor quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis sunt similes, *Fluores* metallicis dicuntur) qui per omnia Chrystallo est simillimus. Præter illud **Wolkeswoꝛth**, quod relatu dignum, non aliud occurrit oppidum, nisi *Bakewel* ad *Wie* fluuiolum, qui inter hos colles sibi iter in Deruentionem aperit. Baddecanwel hoc Saxonibus dictum fuit, Burgúmque ibi Edwardum seniorem constituisse author est Marianus. Nescio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas **Bathe** & **Baden** antiqui Angli, vt Germani sua lingua nominârunt, vnde **Baden** Germaniæ, & *Buda* Hungariæ. Sanè ad *Wie* scaturi- *Plumbum. Brodaw.* The Peake. *Antimonium. Lapides molares. Cotes. Fluores. Chrystallus.* Bakewell.

scaturiginem non procul hinc nouem fontes calidis aquis ebulliunt, **Burtonwell** hodie indigitant, quas cùm stomacho, neruis, & vniuerso corpori salubres esse iam vsus docuerit: honoratissimus Comes Salopiensis Georgius ædificijs nuper illustrauit, & denuò nobilissimorum virorum concursu celebrari cœperunt. Quo tempore quædam magni ingenij, sed multò maioris prosapiæ Buxtonæ, Cæsaris de *Feltria* veri siculos immutans, hoc Disticho valedixit,

Buxton.

Buxtona qua calide celebrabere nomine lymphæ,
Forte mihi posthac non adeunda, vale.

Sed hæc extra curriculum. Antiquitùs tamen thermas has innotuisse Actus, siue Via Romana lapidibus constrata **Bathgate** dicta, per septem hinc milliaria ad **Burgh** viculum ostendit. Iuxta quem colli adfigitur vetustum castrum, quõdam Peuerellorum, **The Castle in the Peake** vocatum, Latinè de *Alto Pecco* dictum quod R. Edwardus III. cum Manerio, & Honore Ioanni Duci Lancastriæ filio suo, cùm restitueret Comitatum Richmondiæ in manus Regis, donauit. Sub hoc specus, siue subterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli Podex* dictus, magno hiatu patet, multiplicésque recessus habet, in quibus pastorem vidisse latissimam regionem riuulis interfusam, & vastos inertium aquarum conceptus, siue veri ignorantia, siue mentiendi libidine prodidit Geruasius Tilburiensis. Ex huiusmodi tamen fabulis inter Angliæ miracula censetur hæc specus, nec desunt huiusmodi fabellæ de altera in vicinia specu **Elden hole**, in qua nihil mirandum, nisi quòd sit immane præceps, & profunda. Sed quòd ventorum sint hîc spiracula, frustra sunt qui scripserunt, nec alterutri harum conueniunt illi Nechami versiculi de Angliæ miraculis.

* 46. Edw. 3.

Dinels arse.

Elden hole.

Est specus Æolijs ventis obnoxia semper,
Impetus è gemino maximus ore venit.
Cogitur iniectum velamen adire superna
Partes, descensum impedit aura potens.

* Darbiæ Domini & Comites. Simeon Dunelmensis. Houeden. Matth. Paris, 204.

Darbiæ Domini è Peuerellorum stirpe illi perhibentur quos Nottinghamiæ Dominos iam ante diximus. Posteà Rex Richar. Primus Ioanni fratri *Comitatus & Castella de Nottingham Lancastria, Derbia, &c. cum honoribus ad ea pertinẽtibus cum bosco etiam de Peuerell dedit & confirmauit.* Deinde Comites fuerunt è Ferrariorum familia (quantum ego è Registris Monasteriorum de *Tutbury*, *Merinall*, & *Burton* colligere possum) Guihelmus ex

Peuerelli

Peverelli filia & hærede natus, quem Ioannes Rex propria manu (vt est in Charta antiqua) in Comitem Derbiæ cinxit, Guilielmus eius filius, & ab hoc Guilielmo genitus Robertus qui bello ciuili ita hac dignitate excidit, vt ex posteris nulli, quamuis summo splendore vixerint, in integrum honorem restituti fuerint. Plurimas verò huius Roberti possessiones in Edmundum filium suum iuniorem transcripsit Rex Henricus III. & Rex Edwardus tertius (ex autographo scribo) consilio Parlamenti constituit Henricum de *Lancastria* filium Henrici Comitis Lancastriæ Derbiæ Comitem sibi, & hæredibus, simulque assignauit 1000. Marcas annuatim ad vitam Henrici Comitis Lancastriæ patris sui. Inde titulus Lancastrensi stemmati coaluit, donec Henricus Septimus eundem Thomæ Stanleio contulerit qui Margaretam Regis matrem iam ante duxerat, & ex hac familia iam Sextus Derbiæ Comes Guilielmus vir longè honoratissimus eo honore laetatur.

Chartæ antiquæ 1. Ioan.

Anno xl.

Hæc de Comitatibus Nottinghamiæ, & Derbiæ, cuius incolæ Bedæ ætate *Mercij Aquilonares* vocabantur, quòd vltra Trentam ad Aquilonem consedêrunt, terrámque, vt inquit, familiarum septem millium habuerunt.

Mercij Aquilonares.

Paræcias includit hic Comitatus 106.

CORNAVII.

Erágratis iam ordine Coritanorum regionibus, qui proximi ad occiduam Solis plagam fuerunt, CORNABII *siue* CORNAVII *sunt perlustrandi: quorum ἔπαινον exeutiant alij, vim verbi in aliud, atque aliud ducere possum, sed cùm ex illis nullum loci natura, populique ingenio respondeat, furcillis malim eijcere, quàm his nostris commentariolis intexere. Quod igitur institui est, prouincias quas*

Cornauij ex Ptolemæi descriptione tenuisse videntur, seorsim percurram, videlicet **Warwickshire, Worcestershire, Staffordshire, Oxfordshire, & Cheshire.** *In quibus nullum Cornauiorum nominis vestigium hodiè superest, licet hoc nomen ad inclinatum vsque Romanorum imperium permanserit. Sub posterioribus enim Imperatoribus Cornauiorum numeri & turmæ mutarunt, vt videre est, in libro notitiarum.*

Warwickshire.

WArwicensis pagus, qui Saxonibus, vti nobis **Warwickshire**, ab ortiuo cardine Leicestrensibus, & via militari, quam dixi; ab australi Oxonienſibus, & Glocestrensibus, ab occiduo Wigornienſibus, & à Septentrione Staffordienſibus finitus, in duas distinguitur partes, in **Feldon** scilicet, & **Woodland**, id est, *in regionem campestrem, & syluestrem.* Quas Auona flumen obliquè per mediam regionem ab ortu æstiuo in occasum Brumalem deluens quodammodo seiungit.

Feldon, *siue* Felding.

Feldon cis Auonam ad Austrum campestri iacet planitie, frugibus & virenti gramine admodum læta, & quamuis plurimis vndiquaque fulgeat oppidulis, memoranda tamen sunt solummodò **Leamington**, à *Leamo* fluuiolo qui hanc partem pererrat, sic dictum, vbi fons salsus ebullit, **Ichindon** nunc long **Ichington**, & **Parbury**. Nec alio sanè nomine hæc duo memoranda sunt, quàm quòd inter ea Fremundus Offæ regis filius ex insidijs nefariè olim occisus fuerit: Vir magni nominis, & singularis in Deum pietatis, cui nihil aliud inuidiam conflauit, quàm quòd infœlici tempore, fœlicibus auspicijs hostium audaciam contudisset. Quod tamen eius fatum in maiorem illi gloriam cessit. Nam sepultus ad Offæ patris palatium (*Offchurch* nunc dicitur) posteritati adhuc superstes est, vtpote qui inter indigites relatus diuinos honores apud multitudinem meruit, vitaque eius carmine satis eleganti ab antiquo scriptore descripta, è qua non sit piaculum, hos pauculos versus subiungere de homicida qui regnandi libidine percitus illum sustulit.

Fons salsus.

Fremundus.

Non sperans viuo Fremundo, regis honore
Optato se posse frui, molitur in eius

Immeritam

Immeritam tacitè mortem, gladióq; profanus
Irruit è vagina seruus, Dominiq; iacentis
Tale nihil veritum sæuo caput amputat ictu.
Talis apud Wydford *Fremundum palma coronat,*
Dum simul & fontes occidit, & occidit insons.

Woodland. Woodland trans Auonam ad Septentriones expanditur spatio multo maiori, tota nemoribus infessa, nec tamen sine pascuis, aruis, & varijs ferri venis. Hæc vt hodie Woodland, id est, *regio syluestris*, ita etiam *Ardern* antiquiori nomine olim dicebatur, verùm eadem planè, vt existimo, significatione. *Ardern* enim priscis Britannis & Gallis syluam significasse videtur, cùm in Gallia syluam maximam ARDBRN, oppidum in Flandria iuxta alteram syluam *Arderuburg*, & celebratam illam Angliæ syluam truncato vocabulo *Den* nominari videamus. Ex hac Turkillus de *Ardern* qui hic floruit magno honore sub Henr. primo, nomen assumpsit, & propago eius admodum clara longè per Angliam succedentibus annis est diffusa.

Ardern. Ardern *familia.*

In orientali huius latere ad Watlingstrete, sic militarem Romanorum viam vocamus, MANDVESSEDVM oppidum longè vetustissimum ab Antonino memoratum locum habuit, quod suo nomine non omnino viduatum, nunc Manceſter dicatur, Nennij Catalogo *Caer Manchgued*. Quod nomen cùm lapidicina adiacet, è qua structiles lapides effodiuntur, à lapidibus effossis, & excisis impositum suspicari liceat. E Britannicæ enim linguæ Glossarijs *Main* lapidis, *Fossued* effodiendi significationem habere docemur, quæ coniuncta antiquum illud nomen MANDVESSEDVM satis expressè referre videantur. Quantum autem & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecem ædiculas numerat, & nihil antiquum præter molem antiquam ostendit. Hinc enim Atherstone mercatus frequens, illinc Nunneaton virginibus velatis olim sedes, sua vicinitate exhauserunt. Hæc anteà *Eaton* dicebatur, sed cùm Amicia Roberti *Bossu* Leicestrensis Comitis vxor, vt scribit Henricus Knighton, *Sanctimonialium monasterium fundasset, in quo ipsa facta Sanctimonialis*, à Sanctimonialibus Nun-Eaton appellari cœpit. Magnáque erat superioribus seculis celebritate ob sanctimoniam sacrarum virginum, vti etiam *Polleswurth* haud multo superiùs ob virginum monasterium quod ibi olim posuit Modwenna virgo Hibernica, & R. Marmion instauraut.

Mandvessedvm. Manceſter. Nunneaton.

Asteley. Bare Asteley.

Sub hoc *New-Eaton*, *Asteley* castrum quondam floruit Domini de *Asteley* sedes primaria, cuius filia & hæres fuit data in vxorem secundam Reginaldo Grey Domino de *Ruthin*, è qua prognati sunt Greij Dorsettiæ Marchiones, quorum nonnulli in nitidissimo Collegio hîc inhumati fuerunt. Super hæc haud procul ab eadem via in Boreali agri termino floruit etiam Saxonico

Sekinton.

sæculo, quod nunc ferè euanuit *Secandunum*, vulgò *Sekinton*, vbi Æthelbaldus Merciorum Rex intestino bello à Bearedo anno salutis 749. transfossus occubuit, & mox Beardus ab Offa peremptus, eo scelere quo inuasit regnum, subitò amisit.

Maxstock.

Magis ad occasum, *Maxstok* castrum quondam stetit, quod *Limseios* qui Dominos de *Wolnerley*, *Odingsellos* è Flandria oriundos, & *Clintonios*, qui clarissimi fuerunt in hoc agro, perpetua quasi serie hæreditariæ successionis Dominos agnouit. Inde in

Sutton Colfield.

extremo huius agri ad Boream margine *Sutton Colfield* loco saltuoso, & ingrato Ioannem Voisyeum Episcopum Exoniensem alumnum suum prædicat, qui oppidulum iam diu intermortuum (regnante Henrico VIII.) ædificijs, priuilegijs, & ludo literario

Bremicham.

excitauit. Sex ad occasum hinc milliaribus disiungitur *Bremicham*, incolis refertum, & incudibus resonans, sunt enim plurimi fabri ferrarij, in cuius non vltima laude posuerim, quòd nobilis & bellicosa Bremichamorum in Hibernia familia hinc suam originem, & nomen duxerit. In medio syluestris huius regionis

Couentrey.

Couentrey sedet, à monachorum cõuentu dicta, vt credimus, cùm *Conuentria* in historijs nostris vocetur, & Conuentum nos nostra lingua *Couent & Couenn* appellemus. Quæ superiori sæculo laneis, & pileis conficiendis ditata, vnicum fuit harum regionum Emporium, & plusquam mediterranea, frequens: vtpote vrbs percommodo situ, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ædificijs exculta pulcherrimis, inter quæ duo rari operis contigua, & quasi æmula exsurgunt templa, alterum sanctę Trinitati, alterum Michaëli sacrum. Ex intima tamen antiquitate nihil habet. Omnium verò antiquissimum videtur fuisse monasterium, cuius parietinas iuxta illa templa vidimus quod Leofricus Merciorum Comes *tanto auri & argenti spectaculo construxit* (Malmesburiensis verbis vtor) *vt angusti viderentur ipsi parietes Ecclesiæ thesaurorum receptaculis, miraculo porrò visentium oculis, ex vna enim trabe quinque argenti marcæ fuerunt erasæ.* Tantóque ditauit patrimonio, vt Robertus de *Limseio* Lichfeldensis, & Cestrensis

Episcopus

Episcopus huc sedem quasi ad Lydiam arenam transferret: vt, (sic enim scribit Malmesburiensis ille) *ex ipsis Ecclesiæ gazas surriperet, vnde Regis manum impleret, vnde Papæ occupationes falleret, vnde Romanorum auiditati arriperet.* Verùm sedes hæc post paucos annos Lichfeldiam remigrauit. Ita tamen, vt vnus idémque Episcopus Lichfeldensis, & Conuentrensis diceretur. Primus huius vrbis Dominus (quod nouimus) fuit Leofricus ille, qui in ciues commotior grauissimis illos tributis oppressit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godiua vxore obnixè intercedente, nisi ipsa nuda frequentissimam vrbis partem obequitaret, quod promissimis suis capillis obtecta, à nemine, si fides sit vulgo, visa præstitit, & Conuentrenses suos multis pensitationibus in perpetuum exsoluit. A Leofrico per Luciam eius ex Algaro filio nepotem, in Cestrensium Comitum possessionem peruenit, nupserat enim illa Ranulpho eius nominis primo Comiti Cestriæ, qui easdem, quas habuit Lincolnia libertates, Conuentriæ indulsit, magnámque vrbis partem monachis donauit, reliquam, & *Chulmore* quod prædium est Dominicum sub vrbe, sibi & suis reseruauit. Quibus defunctis, cùm nulla mascula prole superstite, hæreditas inter sorores in partes diduceretur, Conuentria ad Rogerum de *Montealto*, siue *Monthault* mediatè per Arundeliæ Comites descendit. Cuius è filio nepos omne ius suum in Ioannem de *Eltham* Cornubiæ Comitem pretio transcripsit. Ille autem Cornubiæ Comitatui adiunxit. Iam inde inprimis floruit, Reges varias immunitates dederunt, præcipuè Edwardus Tertius qui prætorem duósque Balliuos eligere permisit, & Henricus Sextus qui aliquot vicinis oppidulis adiunctis concessit, vt *Integer Comitatus per se corporatus* (ipsius Chartæ verbis loquor) *iure & nomine esset, distinctus q, à Comitatu de Warwick.* Quo tempore pro Balliuis duos instituit Vicecomites, firmissimisq; mœnibus ciues vrbem obuallare cœperunt. Quod ad longitudinem attinet, XXV. partibus, LII. scrupulis, quod ad latitudinem LII. gradibus, XXV. scrupulis definitur. Hactenus de Conuentria, quæ non tamen à me, (vt libens agnoscam, per quem profeci) sed ab Henrico Ferrario de *Baddesley* viro cùm generis splẽdore, tùm antiquitatis cognitione laudatissimo, & verè amicissimo, qui mihi hìc & alibi erranti semper viam comiter monstrauit, & quasi lumen de suo lumine accendit.

Conuentriæ Domini.

1050

Florilegus.

Rogerus de Montealto.

Iuxta Conuentriam ad Boream *Ausley* castrum quondam Hastingorum qui Domini Abergeuennæ fuerunt, & *Brand* Ver-

doniorum olim habitatio locantur: ad ortum *Caleughdon*, vulgò
Caledon. *Caledon* locum habet, antiqua sedes Baronum *Segraue*, à quibus ad Barones de *Berkley* per T. Mowbraium Norfolciæ Ducem descendit. Segrauij hi ex quo Stephanus Iustitiarius Angliæ fuit,
Barones Segraue. Vide 447. Baronum honore clauerunt, *Chaucumborum* hæreditatem adierunt, quorum etiam insignia iam inde vsurparunt, Leonem scilicet argenteum insurgentem & auro coronatum in clypeo nigro. Vltimus verò Ioannes Margaretam Ducissam Norfolciæ Thomæ de *Brotherton* filiam duxit, filiámque progenuit quæ Marescalli Angliæ dignitatem, & ducis Norfolciæ titulum in Mow-
Brinklo Castle. braiorum familiam intulit. *Brincklo* etiam non multùm hinc abest, vbi castrum erat antiquum Mowbraiorum, ad quod multa circumuicina prædia spectârunt, sed huius etiam rudera temporis vetustas iam prorsus erasit. Inferiùs *Bagginton* quoque suum castrum habuit, quod ad Bagottos nobilem imprimis familiam quondam pertinuit. A quo paruo abest interuallo *Stonley* vbi
Stonley. monasteriolum posuit Rex Henricus secundus, & ex opposito
Priuata Monast. historia. fuit olim castellum ad *Auonam*, *Stonley-holme* dictum in *Holmhull* constructum, quod dirutum, dum Danica bellorum flamma Angliam sub Canuto inuolueret.

Introrsum autem ex altera Conuentriæ parte inter syluas ad quintum milliare lacus diffunditur, qui statim atque ripis coër-
Kenelworth. citus caualem agit, **Kenelworth** sibi appositum, & inde denominatum habet, castrum amplissimum, pulcherrimum, munitissimum, viuarijs circumseptum, quod nec Kenulphus, nec Kenelmus, nec Kinegilsus construxerunt, vt somniant nonnulli, sed Galfridus *Clinton* Henrico primo à cubiculis, & eius filius, vt prolatis tabellis ostendi possit. Verùm huius pronepos Henricus qui Baronis Kenelworthiæ titulum gessit, cùm prole careret Henrico III. Regi diuendidit, quod ille cum Æleonora sorore Simonis de *Monteforti* Leicestriæ Comiti in dotem assignauit. Statímque inter eos facta animorum alienatione & disiunctione, sex mensium obsidionem pertulit, demúmque se in deditionem Henrico tertio commisit, qui Simone interfecto, hoc castrum in hæreditatem familiæ Lancastrensis adscripsit, ad quam longo iam tempore spectauit. Nuper verò ex Sereniss. Elizabethæ munificentia sedes erat Rob. Dudlæi Comitis Leicestrensis, qui ad illud instaurandum, & ornandum nihil non fecit.

Ab hoc castro, si prospectum non impedirent syluæ, præcipu-

um

um totius agri oppidum videres (vix enim quinque milliaribus abest) quod nos Warwick vocamus, Saxones Wapppinz-wyc, Nennius, & Britanni *Caer Guarwic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, quum à *Guarth* Britannica dictione, quæ præsidium significat, vel à Legionibus quæ locorum defensioni imponebantur, profluxisse videantur; quodammodo persuaserunt (quamuis ego potiùs Scepticus, quàm Criticus in Etymologijs esse malim) hoc illud oppidum esse quod PRAESIDIVM Romanis in Britannia dicebatur, vbi, vt est in Prouinciarum notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum sub dispositione Ducis Britanniarum egit. Hæc cohors ex Dalmatia scripta fuit, & vt obiter notem, ea erat prouida Romanorum prudentia, vt in prouincijs externos milites per præsidia disponerent, quibus, cum indigenis ob morum & linguæ diuersitatē nulla potuit esse conspiratio. Nam (vt scribit ille) Gentes seruitutis frænis assuetæ, facilè aliàs ab imposito iugo resiliunt, Hinc militarunt in Britannia ex Africa Mauri, ex Hispania Astures & Vettones, è Germania Bataui, Neruij, Tungri, Turnacenses, è Gallia Lingones, Morini, & aliunde Dalmatæ, Thraces, Alani, &c. vt suis locis dicemus. Sed ad rem. Nec quis existimet Britannos *Guarth* illud à Francis hausisse, cùm origine Hebraica sit, vt Lazius ostendit, & in ea plurimæ nationes consenserint. Sed hoc Præsidium fuisse, & annalium nostrorum authoritas docet, qui Romanas legiones hîc consedisse memorant, & ipse etiam situs in prouinciæ penè vmbilico innuit; Æquali enim spatio hinc ab orientali Norfolciæ, illinc ab occidentali Cambriæ littore disiungitur, cuiusmodi citum PRAESIDIVM Corsicæ oppidum in ipsa media insula positum obtinuit. Nec mirum si præsidium, & militum stationem hîc Romani habuerint, cùm Auonæ flumini rupe satis prærupta immineat, & omnis aditus ex ipso saxo sint effossi. Mœnibus & fossis munitum fuisse apparet, castrum verò & natura, & opere firmissimum Warwicensium Comitum sedem ad Africum prætendit; oppidúmque ipsum ædificijs speciosis est exornatum, plurimúmque debet Ethelfledæ Merciorum Dominæ, quæ labefactatum anno Christi 911. restaurauit. Sub Normannorum etiam ingressum statu erat satis florenti, pluréque (vt vocant) Burgenses habuit, è quibus duodecim Angliæ Reges in bellum comitari (sic in Guilielmi primi libro scribitur) tenebantur. *Qui monitus non ibat centum solidis Regi emendabat, si verò per mare ibat Rex contra hostes, vel quatuor Lotesuenai, vel quatuor*

Warwick.

Præsidium.

Milites externi in Prouincijs.

Florus lib. 4. cap. vlt.

tuor libras denariorum mittebant. In hoc Burgo Rex habet in dominio suo CXIII. *Burgenses & Barones Regis habent* CXII. Rogerus de *Bellomonte* secundus è Normannico sanguine Warwici Comes pulcherrimum B. Mariæ templum in ipso oppidi sinu posteà constituxit, quod Beauchampi, siue *de Bello-campo* qui successerunt, suis sepulchris condecorârunt, præcipuè verò Bellocamporum vltimus Comes Warwicensis * Richardus, & Normanniæ Præfectus, qui Rothomagi 1439. fatis concessit, & magnifico funere elatus in hoc conditur. Iuxta Warwicum ad Aquilonem *Blacklow* collis cernitur, in quo Petrus de *Gaueston* quem Rex Edwardus secundus ex humili loco in Cornubiæ Comitem euexerat, à regni proceribus capite obtruncatus fuit. Principis enim gratia, & fortunæ indulgentia tantam sibi licentiam vsurpauit, vt cùm regis animum corrupisset, optimum quemque contemneret, & in omnium fortunas insolenter inuolaret. Sub hoc ad Auonam fl. *Guy-cliffe* alijs *Gib-cliffe* sedet, nunc Tho. de *Bello-fago* siue *Beau-foe* ex veteri Normanica prosapia habitatio; & quæ ipsa sedes est amœnitatis. Nemusculũ ibi est opacũ, fontes limpidi, & gẽmei, antra muscosa, prata semper verna, riui leuis & susurrans per saxa discursus, nec non solitudo, & quies quæ Musis amicissima. Hic Guidonem Warwicensem decantatum illum heroëm post multos exantlatos labores sacellum constituxisse, hereuneticam vitam duxisse, & tandem sepultum fuisse ferunt. Prudentiores tamen locum illum à Guidone de *Bello-campo* memoria multò recentiori nomen adsumpsisse existimant, & certum est Richardum de *Bello-campo* Warwicensem Comitem sacellum S. Margaretæ hîc instauraſſe, statuámq; Giganteam Guidonis illius erexisse.

* *Filius eius dux erat Warwici.*

Blacklow hill, *alijs* Gauersilen.

Guy-cliffe.

I. Rossus Warwicensis.

Guy of Warwicke.

Plenior hinc Auona defertur primùm per *Charlcott* nobilis & equestris familiæ Luciorum habitationem, quæ à *Charlcottis* iam olim ad illos hæreditariò quasi transmigrauit: & per Stratford emporiolum non inelegans, quod duobus suis alumnis omnem dignitatem debet, Ioanni de *Stratford* Archiepiscopo Cantuariensi qui templum posuit, & Hugoni Clopton Prætori Londinensi, qui Auonæ pontem saxeum quatuordecem fornicibus subnixum non sine maximis impensis induxit. Nec aliud memorandum Auona ad suas ripas videt, sed cùm iam Wigornienses aditurus est *Arrow* fluuiolus per *Studley* quondam (vt ferunt) I. *filij Corbutionis* castrum lapsus se socium adiungit. An verò à velocitate sic dictus fuerit, vt Tigris Mesopotamiæ (*Arrow* enim nobis

Charlcott.

Stratford vpon Auon.

Arrow fl.

nobis sagittam, vt Tigris Persis denotat) viderint alij. Huic *Alen* fl. vulgò *Alne* confluit, qui inter syluas cursum agens *Henley* mercatorium oppidulum subluit, cui castrum adiunctum habuit familia de *Monte-forti* qui magni nominis Nobiles, quod ab amœno in medijs syluis situ *Bell desert* Gallico nomine dixerunt, sed hoc nunc suis ruderibus inhumatum disparuit. Genus his erat à Turstano de *Bastanberg* Normanno, hæreditas verò tandem per filias demigrauit ad Barones de *Sudley*, & *Freuillos*. Ad *Arrowi* verò & *Aleni* huius confluentes vidimus *Aulcester*, Matthæo Parisiensi *Allencester*, & rectiùs, quod celebratissimum & antiquissimum esse contendunt incolæ, vnde *Ouldcester* dictum volunt. Hic (vt in veteri Inquisitione legitur) erat *Burgus Francus Domini Henrici 1. & idem Rex dedit illum Burgum Roberto Corbet pro seruitio suo, & cùm idem Robertus obijt, descendit per descensum Domino Willielmo de Botereux, & Domino Petro filio Herberti, & cùm Willielmus de Botereux obijt, descendit illa medietas villæ in manum D. Reginaldi de Botereux per descensum sicut hæredi quinunc tenet, & cùm Petrus filius Herberti obijt, descendit illa medietas in manum Herberti filij Petri. Qui Robertus dedit illam Roberto de Chaundoys.* Nunc autem è maximo oppido in exiguum rerum venalium mercatum decreuit, sed frumentarijs nundinis celebratissimum. Huic contiguum est *Beauchamps Court* à Barone de *Bello-campo* de *Powick* denominatum, à quo per filiam vnicam Edwardi Willoughbæi filij Roberti Willoughbæi Domini *Broke* ad Fulconem Greuill virum & equestri dignitate, & naturæ facilitate clarissimum deuenit, cuius vnicus filius eodem itidem nomine, ita veræ virtuti, & germanæ nobilitati se consecrauit, vt animi nobilitate genus longè exuperet, cuiusq; in me maximis meritis etsi dignas gratias nec animus meus aperire nec illustrare possit, loquens tacensque tamen gratias & agam & habebo. Iuxtà verò *Coughton*, cernitur Throckmortonorum familiæ præcipua sedes, quæ amplissima, admodum clara & splendidis ingenijs fœcunda in hoc tractu floruit, ex quo nuptias cum hærede de *Speney* contraxit. Haud multum hinc abest *Ousley* quæ suis etiam Dominis quondam insignis, Butleris scilicet Baronibus de *Wem*, à quibus hæreditariò ad Ferrarios de *Ousley* dictos est deuoluta. Quorum hæreditas breui inter I. Dominum de *Greistocke*, & *Rad.* Neuill dispertita fuit. Nec aliud memorandum hîc occurrit, nisi in inferiori agri parte **Compton**, vnde inclita familia nomen traxit, è qua Henricum Compton ad Baronis dignitatem

Tigris.

Henley.

Monsfort.
Bell-desert.

Aulcester.

Liber in Scaccario qui inscribitur, Memorandum quod iste liber fuit compositus de diuersis Inquisitionibus, &c.

Beauchamps Court.
Vide pag. 212.

Greuill.

Coughton.
Throckmorteni.

Ousley, siue Ouersley.

Barones Compton.

tatem anno reparatæ salutis 1572. augustissima nostra Elizabetha prouexit.

Comites Warwici. Warwicenses Comites iam sunt recensendi, vt enim omittam Guarum, Morindum, Guidonem Angliæ tympanum, & eius notæ alios quos fœcunda ingenia vno partu nobis enixa sunt, Henricus de *Neuburgh* Rogeri de *Bello-monte* filius, Roberti Comitis *Mellenti* frater, primus fuit è Normannico genere Comes, qui Margaretam filiam Ernulfi de *Hesding* Comitis Perticensis potentissimi viri sibi in vxorem iunxerat. Ex hac familia hunc honorem gesserunt Rogerus filius Henrici, Guilielmus filius Rogeri, qui obijt tricesimo Regis Henrici Secundi; Walleranus frater eius, Henricus filius Wallerani, Thomas filius eius qui vicesimo sexto Regis Henrici III. mortuus sine sobole Margareta sorore superstite; cuius duo mariti primùm Ioannes Marescallus, deinde Ioan. de *Placetis* vxorio iure & principis gratia in Comitum Warwicensium honorem ascenderunt. His autem sine prole ex illa Margareta defunctis, Guilielmus *Male-doctus*, qui *Maleductus* & *Malduit*, & *Mandvit* dictus de *Hanslap*, cuius mater Wallerani Comitis filia erat, in Comitatu successit, & sine liberis fatis concessit. Isabella autem eius soror Guilielmo de *Bello-campo*, siue *Beauchamp* Baroni de *Elmesley* collocata Warwicensem titulum in Beauchamporum familiam intulit, Qui (si non me fallo) quòd ex Vrsi d' *Abtot* filia fuerunt prognati, Vrsum pro Symbolo vsurparunt, & posteris reliquerunt. Ex hac stirpe quinque floruerunt Comites, & Dux vnus, Guilielmus, Guido, Thomas, Thomas iunior, Richardus, & Henricus quem Warwici Ducem creauit Henricus Sextus. Huic nata erat filiola Anna Comitissa Warwici quæ teneris annis obijt, successoremque habuit Richardum *Nevill*, (qui Annam sororem Rich. Ducis illius Warwici duxerat) virum inuicto animo, sed fluitante fide, fortunæ quodammodo pilam, qui non Rex, regibus tamen superior fuit. Cùm autem hic prælio cecidisset, Edwardus eius ex filia & Georgio Clarentiæ Duce nepos successit. Illo autem puerulo ab Henrico VII. capite truncato, iacuit ille titulus donec Edwardus Sextus Ioanni Dudlæio detulerit, qui à *Beauchampis* genus repetiuit. Quo etiam sub Maria Regina capite plexo, filij eius, primùm Ioannes paulisper hoc titulo gauisus est, & posteà Ambrosius bellica virtute, & naturæ facilitate ornatissimus D. nostræ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem nostra memoria recepit, magna cum laude gessit, & sine

Vrsus Comitum Warwici symbolum.

Inq. 24. H. 6.

sine liberis diem obijt.

Continentur in hoc Comitatu Parochiales Ecclesiæ 158.

Worcestershire.

COrnauiorum regio altera mutato nunc nomine, *Vigornienſis Comitatus* Latinè, wincceaꝛ-ꝛcyꝛc Saxonicè, **Worceſterſhire** vulgò dicitur, cuius incolæ cum circumuicinis, Bedæ ætate priuſquam Anglia in Comitatus deſcriberetur, WICCII vocabantur, quod nomen ſi à ſinuoſo flumine, quod accolunt, non ſit inditum (fluminis enim ſinus **Wic**, vt iam diximus, vocarunt Saxones:) à ſalinis factum videatur, quas **Wiches** priſci Angli ſua linguâ nominârunt. Salinæ enim hîc ſunt nobiliſſimæ, pluréſque ſalſi fontes ſæpiùs reperti, qui tamen obſtructi eò quòd legibus cautum ſit vno ſolummodò loco ſalem excoquere, vt ſyluis ſit proſpectum. Nec mirum vtique ſit à ſalinis loca denominari, cùm plurima paſſim in ſingulis regionibus occurrant, & maiores noſtri Germani, vt author eſt Tacitus, huiſmodi loca proximè propinquare cœlo, preceſque mortalium à Dijs nuſquam propriùs audiri religiosè crediderint. *Wicij.*

Hæc regio, cui collimitant ab ortu Warwicenſes, à Meridie Gloceſtrenſes, ab occaſu Herefordenſes, & Salopienſes, atque ab Aquilone Staffordienſes, vt vno verbo dicam, cœlum & ſolum adeò propitium habet, vt ſalubritate & vbertate vicinis non concedat: pyrorúmque, ſi qua alia inprimis ferax, è quorum vinoſo ſucco fictitium vinum *Pyrry* dictum conficiunt, quo plurimùm vtuntur, quamuis ſit, vt id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aqua ſanè minùs eſt fœlix, gratiſſima enim vbique ſunt flumina, quæ piſces delicatiores affatim ſuppeditant. Vt enim quæ obſcurioris ſunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alueum intendit *Sabrina* flumen nobiliſſimum, & partem Auſtralem perfundit *Auona*, qui à Warwicenſibus deſcendit, vt Sabrinam adeat. *Pyrry pomi è Pyris.*

Sabrina primùm in ipſo ingreſſu inter *Kidderminſter* & *Beawdley* Kidderminſter. Beawdley.

ley interlabitur. Hoc à bello situ meritò sic dictum, amœnissimè in decliui colle flumini ad occasum impendet, nuper suspiciendæ arborum proceritate in *Wyre* saltu adiuncto, quæ iam ferè euanuêrunt, notum. Vnde Poëta noster antiquarius Lelandus.

Delicium rerum Bellus locus *vndique floret*
Fronde coronatus Viriana tempora sylua.

Nunc verò sua tantùm amœnitate & elegantia, nec non regijs ædibus *Tikenhal* quas in Arthuri Principis secessum construxit Henricus VII. celebratum oppidulum. Illud autem *Kiddermin-ster* è regione ad Ortum sed à ripa remotiùs, foro tantùm cognitum est, Bissetísque viris amplissimis eiusdem quondam Dominis, quorum hæredia opima demùm inter sorores distracta, partim ad Baronem de *Abergeuenny* deuenêrunt, partim ad lepresarum *domum in agro Wiltonienſi, quam ex sororibus altera Elephantiasi ipsa affecta Elephantiacis construxit, & suo patrimonio locupletauit. Obliquior inde Sabrina *Hertelbury* Wigornienſium Episcoporum castrum non procul dissitum salutans, ad *Holt* à sylua densiori sic dictum, quondam Abtotorum, postea Beauchamporum castrum se confert, qui à Guilielmo *Beauchamp* cognomine *Barone caco* propagati in honoratissimam succreuerunt familiam, è quibus Ioannes Baro *Beauchamp* de *Kiddermin-ster* à Rege Richardo II. creatus & statim capite truncatus erat: hæreditas verò per filias ad *Gyſos*, & *Peniſtones* deuenit. Hinc defluit *Sabrina* tot fluuiatiles murenas alens, vt viuarium hoc in loco illis feciſſe videatur natura, cuiusmodi olim crescente luxu, excogitarunt Romani.

*Mayden Bradley.

Hertlebury.

Holt. *Priſcis Anglis ſylvas vel ſaltus.*

Baro Beauchamp de Kiddermin-ſter.

Murænæ.

Infra *Holt* Orientalem ripam *Salwarpo* amni aduentanti *Sabrina* patefacit, qui è Septentrionali regionis parte promanans per *Bromeſgraue* non vltimæ sortis mercatum defluit, haud procul à *Grafton* inclitæ familiæ Talbottorum sede, quam Rex Henricus septimus Gilberto Talbotto, Ioannis secundi Salopiæ Comitis filio minori donauit: Quem etiam ob bellicam virtutem, & eximiam prudentiam in Georgiani ordinis societatem cooptauit, & Caleto in Gallia præfecit. Hinc *Salwarpus* ad *Droitwich* delabitur (*Durtwich* aliqui vocant, à salinis & subhumido situ, vti Hyetus Boetiæ à lutoso situ dictus) vbi tres fontes gignendo sale fœcundi, fluuiolo salsedinis experte interfluente diuisi, peculiari naturæ dote scaturiunt, è quibus sal puriſſimus & candidiſſimus sex quotannis mensibus, ab æstiuo solstitio ad brumale

Grafton.

Durtwich. *Fontes ſalſi.*

fornicibus

fornicibus multis circumpositis excoquitur. Quo opere quanta lignorum vis absumitur, *Fekenham forrest* densissimus quondam saltus, & circumuicinæ sylvę, si homines taceant, sua raritate magis magísque indies eloquentur. Si verò Richardum *De la Wich*, Episcopum Ciceſtrensem, qui hinc oriundus, hos fontes suis precibus eduxisse scriberem, vereor ne quibusdam in diuinam prouidentiam iniquior, & ad aniles fabulas propensior viderer. Eò vsque tamen prouecta est maiorum pia credulitas, vt hoc non solùm firmiter crediderint, literísque prodiderint; verùm etiam illi diuinos quodammodo honores eo nomine detulerint: cùm illum ob iuris Pontificij scientiam, & vitæ integritatem in Diuorum numerum Vrbanus IIII. solenni Apotheosi retulisset. Verùm ante hunc Richardum natum de his fontibus sic scripsit Gervasius Tilburiensis. *In Episcopatu Wigornensi est villa suburbana* Wichum *nomine, in qua sub monticuli cuiusdam radice aqua prosilit dulcissima: In huius ripa putei numero pauci cernuntur, quorum profunditas modica, & aqua salsissima. Cùm in cacabis aqua bullitur, densescit in salem albissimum, fertúrque ab vniuersa prouincia quidà Natiuitate Domini vsque ad natiuitatẽ sancti Iohannis Baptiste, salsissima scaturit aqua: per alteram anni partem subdulcis prorumpit & ad salem inutilis, & quod mirabilius arbitror, cùm ad vsum sibi aqua prorumpit eporsum* [a] *partem, vix superexcrescit, & cùm tempus aduenit salsuginis nulla vicinitate frangitur aqua fluuialis, nec in aliqua propinquitate maris inuenitur.* Quinetiam in ipsis Regijs tabulis quas *Domesday* dicimus. *In* Wiche *sunt octo salinæ Regis & Comitis quæ in ipsa hebdomada qua bulliebant, & exercebant, in die Veneris reddebant 16. bulliones, &c.*

Fekenham Forrest.

Richardus de la Wich.

[a] Locus corruptus.

Non quatuor hinc milliaria delatus est Sabrina, quin præcipuam prouinciæ vrbem Worcester sibi appositam lentior quasi admirans præterfluit, & admiratione sanè non indigna est, siue vetustatem, siue venustatem spectes. Eius vtique meminerunt Antoninus sub BRANONII nomine, & Ptolemæus (apud quem librariorum incuria suo loco exulat) sub BRANOGENII, quo nomine etiammum *Caer vrangon* Britannis vocatur, Nennij Catalogo, *Caer Guorangon*, & *Caer Guorcon*, Saxonibus posteà Weogopa-ceaptep, Wegeopna-ceaptep, & Wineceaptep, Latinis *Wigornia*, quo nomine primus, quod sciam, vsus est Iosephus Exoniensis (qui Cornelij Nepotis nomine circumfertur) in his ad Hubertum Cantuariensem Archipræsulem versibus:

Worcester.

Branogenium.

In

In numerum iam crescit honor, te tertia posçit
Insula, iam meminit Wigornia, Cantia discit,
Romanus meditatur apex, & naufraga Petri,
Doctorem in medijs expectat cymba procellis.

A Romanis, vt probabile est, condita fuit, cùm ad Transabrinos Britannos cohibendos secundum Orientalem Sabrinæ ripam, vti ad Rheni meridionalem, vrbes per interualla disponerent. Posita est in loco modicè accliui ad flumen, quod turrigero ponte coniungitur, *olim Romanorum*, vt habet antiqua membranula, *superba mœnibus*, nunc etiam muro satis firmo munita. Sed decus est ab incolis, qui sunt numerosi, humani, & lanificio opulenti, ab ædificiorum nitore, à templorum numero, & maximè à sede Episcopali, quam Sexuulfus Merciorum Episcopus, anno Christi 680. constituit, constructa ad Australem vrbis partem Ecclesia Cathedrali, quæ sæpiùs reparata, & ab Episcopis ita paulatim producta ad occasum, vt iam frontispicium Sabrinæ allambat, Speciosum sanè & magnificum est ædificium, monumentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Walliæ, & quorundam Beauchamporum nobile; doctissimisque viris (Præbendarios vocant) Collegium non minùs inclitum, quàm olim fuerat Monachorum Monasterium, aut presbyterorum cœnobium. In hoc enim statim à fundatione collocati erant, vt in reliquis Angliæ cœnobijs, presbyteri coniugati, diúque magna cum sanctitatis opinione Ecclesijs præfuerunt; donec Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis in Synodo decreuisset, vt deinceps religiosi in Anglia sub specioso cœlibatus nomine, vitam traducerent. Tunc enim Oswaldus huius vrbis Episcopus, quo nemo vnquam rem monasticam magis enixè promouit, presbyteros submouit, monachósque induxit, quos cùm in omni rerum affluentia, amplius quingentos annos, quasi rerum potiti fuissent, Henricus VIII. eiecit, & pro illis Decanum, & præbendarios substituit, Ludúmq; literarium ad erudiendam iuuentutem erexit. Proximè hanc Ecclesiam, nudum Castelli nomen, & area manet, quod (vt in Guil. Malmesb. in libro de Pontificibus legitur) *Vrsus Vicecomes Wigornia à Guilielmo primo constitutus in ipsi penè faucibus monachorum construxit, adeò vt fossatum cœmiterij partem decideret.* Verùm hoc castellum temporis iniquitate, & fortuito incendio plurimos ante annos concidit. Vrbs etiam non semel conflagrauit, anno Christi 1041. ab Hardicanuto successu, qui ciuibus infensissimus, quòd *Huscarlas* suos, sic domesticos Danici

Presbyteri coniugati.

Marianus.
Huscarles.

Danici tributi exactores vocârunt, peremisſent, non modò ignem iniecit, ſed ciues omnes occidione occidit, niſi qui in Beuepleʒ Inſula amnica ſuæ ſaluti conſuluêrant. Nihilominùs, vt in Guilielmi Primi libro legunus, Edwardi Confeſſoris tempore, *Burgenſes plures habuit, & pro xv. Hidis ſe defendit, quando moneta vertebatur quiſque monetarius dabat viginti ſolidos ad Londinum pro emeis moneta accipiendis.* Anno 1113. fortuitum incendium quod caſtrum abſumpſit, etiam ſummum templum ſuis flammis inuoluit: Stephano item regnante, inteſtinis bellis ſemel atque iterum deflagrauit. Nihilominùs è fauillis ſemper ſe pulchrion forma reſuſcitauit, Politiáque floruit optima, quam duo Balliui, è viginti quatuor Ciuibus electi, duo Seniores, ſiue Aldermanni, duóque Camerarij adminiſtrant, cum communi Conſilio quod ex quadraginta octo ciuibus conſtat. Quòd ad Geographicam rationem attinet. Ab occidua linea xxi. temporibus iii. ſcrupulis diſtat; Polus verò Arcticus l ii. gradibus, x ii. ſcrupulis attollitur.

A Brannogenio flumen in Auſtrum proruens *Powick* præterfluit ſedem olim Ioannis *Beauchamp*, quem ad Baronis dignitatem extulit Rex Henricus Sextus, breuique fæmellæ ad Willoughbæos de *Broke*, *Reados*, & *Lygones* hæreditatem detulerunt. *Barones de Powick.*

Non procul hinc à dextra ripa **Malueʒne hils** ſuſpicit Sabrina, colles ſanè, ſiue montes magnos & æditos, qui per ſeptem plùs minùs mill. paſſ. vt gradus ſubinde conſurgunt, hunc agrum ab Herefordenſibus dirimentes; quorum ſupercilio Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtrenſis foſſam duxit ad diſterminandas ſuas & Eccleſiæ Vigornienſis poſſeſſiones, quæ etiamnum non ſine admiratione cernitur. Ex oppoſito ferè eadem diſtãtia ab altera ripa *Bredon hils*, colles multò minores, quaſi æmuli tamen ſe attollunt, inter quos emicat *Elmeſly* caſtrum quõdam Vrſi ſiue Vrſonis *d'Abtot*, per cuius filiam & hæredem Emelinam ad Beauchampos hæreditariò deuenit. Ad eorum radices *Bredon* villa ſubſidet, de cuius monaſterio Offa rex Merciorum, *Ego Offa Rex Merciorum dabo terram ſepties quinos tributariorum ingera continuem ad monaſterium quod nominatur Bredun in Prouincia Wicciorum, & ad Eccleſiam beati Petri principis Apoſtolorum quæ ibidem in loco ſita eſt, quam Eanwulfus antea meus erexit ad laudem & gloriam Dei viuentis in ſecula.* *Maluerne hils.* *Bredon hils.* *Elmeley caſtle.* *Bredon.* *Liber Wigorn.*

Hinc Auona Warwicenſis Sabrinam petens delabitur, qui in hoc agro *Eoueſham* irrigat, quod ab *Eoues* ſubulco Egwini Epiſcopi *Eoueſham.*

copi

Liber Mon. Euesham. circa annum 1157.

copi Wigornienſis ſic dictum ſcribunt monachi, cùm priùs *Heath-Field* nomen eſſet. Oppidum ſatis elegans ſurgenti à ſuperiori colli impoſitum in cuius quaſi ſuburbio *Bengeworth* caſtrum olim erat, *ad caput pontis quod Guiliel. de Audeuillâ Abbas contra Guilielmum de Bello-campo obtinuit, fundituſ deſtruxit, & in cœmiterium conſecrari fecit.* Notum eſt hoc Monaſterio quod Egwinus ille circa annum ſalutis 700. conſtruxit, notum item valle ſubiecta *The Vale of Euſham* inde denominata, quæ ſua fœcunditate harum regionum cella penuaria dici meruit, ea terræ benignitas in optimis frugibus vberrimè profundendis. Sed olim notiſſimum clade Baronum, & Catilinæ noſtri Simonis de *Monteforti* Comitis Leiceſtriæ. Iſte enim vir prauo ingenio, & profunda perfidia illud nos docuit, quod alter verè dixit, Beneficia eò vſque grata eſſe, dum compenſari poſſint. Cùm enim in illum omnia quæ potuiſſet beneficia plena manu conſeruiſſet Rex Henricus Tertius non alium fructum, quàm acerrimum odium meſſuit. Difficillimum enim bellum concitauit, magnam Angliæ partem effusè vaſtàuit, ſub prætextu Reipub. reſtituendæ, & libertatis aſſerendæ, vt regem in ordinem redigeret, Reipubl. ſtatum immutaret, & ex Monarchia Oligarchiam efficeret, nihil non fecit. Sed demùm cùm rebus ſecundioribus aliquandiu vſus fuiſſet, Edwardi Principis virtute hoc in loco cum multis alijs iuſto prælio cecidit, ſtatimque quaſi malorum ſentina è Reſ. 1265. publ. exhauſta, læta pax, quam ille excluſerat, vndique affulſit. Ad eundem fluuium inferiùs in primitiua Anglorum Eccleſia alius etiam locus fuit religioſis cultus, tunc Fleodanbyrig, nunc Flatbury, & huic vicina Perſhor, Saxonicè Pejrſcopan, à Pyris nomine facto, quod vt apud Hiſtoricum illum optimum Guil. Malmesburienſem legitur, *Fundauit, & perfecit tempore Regis Eadgari Egelwardus Dux Dorſettenſis minimè parcus animo, ſed effuſo in largitatem ſtudio, verùm illud quanto ſuccubuit detrimento! Partem diuitum occupauit ambitio, partem ſepelinit oblivio, maiſculam portionem Reges Edwardus, & Guilielmus contulêre Weſtmonaſterio.* Inde *Auona* placidè delatus per *Strenſham* Equeſtris & antiquæ proſapiæ Ruſſellorum habitationem, in Sabrinam demùm influit.

The vale of Euſham.

Simon de Monte Forti.

Flatbury. Perſor.

Strenſham.

Iuxta hæc ad partem hanc Auſtralem Centuria eſt Oſwaldſlaw, ab Oſwaldo Wigornienſi Epiſcopo qui ab Edgaro Rege ſibi impetrauit, ſic dicta, cuius immunitas, dum Angliæ luſtrum conderet Guilielmus Conqueſtor, his verbis in acta publica eſt relata.

Oſwaldſlaw,

relata. *Ecclesia S. Mariæ de Wirecester habet Hundredam, quæ vocatur* Oswaldslaw, *in qua iacent* 300. *Hidæ, de quibus Episcopus ipsius Ecclesiæ à constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones Socharum, & omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum, & Regis seruitium, & suum: ita vt nullus Vicecomes vllam ibi habere possit querelam, nec in aliquo placito, nec in alia qualibet causa. Hoc attestatur totus Comitatus.*

Locus est sed incertæ positionis circa hunc agrum, quem Augustyner-ace, id est, *Augustini quercus*, dicitur, ad quam Augustinus Anglorum Apostolus, & Britanni Episcopi conuenêrunt, & de Paschate celebrando, verbo Dei Anglis annuntiando, & Baptismo secundum ritum Romanum celebrando rationibus aliquandiu digladiati, discordibus vtrinque animis tandem discesserunt. Augustines oke. *Anno Christi* 603.

Hæc Prouincia à Normannicis temporibus, primum Vicecomitem habuit Vrsum siue Vrsonem * de *Abtot* cui latifundia cum illa dignitate Rex Guilielmus primus donauit. Illique successit Rogerus filius (qui vt habet Guilielmus Historicus Malmesburiensis) *Paternarum possessionum compos graui Regis Henrici primi indignatione pulsus est, quòd quendam ex ministris Regijs præcipiti furore iussisset interimi.* Verùm hæc Vicecomitum dignitas per Emelinam Rogeri huius sororem in familiam *Bellocamporum* hæreditariò translata fuit. Paucis interiectis annis Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, fratrem Roberti *Bossu* Comitis Leicestrensis, primum, vt scribitur, Wigorniæ instituit Comitem, qui Monachus factus Pratellis in Normannia 1166. obijt, eius filius Robertus qui Reginaldi Comitis Cornwalliæ filiam duxerat signum seditionis contra Henr. II. sustulit, eiusque filius Petrus anno 1203. rebellis ad Gallum defecit, vsque sunt tantùm titulo Comitis Mellenti, non Wigorniæ, quod hactenus legi. Non enim permisit Rex Henricus secundus Stephani successor vt quisquam sub eo honoribus ab hoste acceptis frueretur. Nec vsque ad Regis Richardi II. tempora quisquam quod sciam Wigorniæ Comitatus titulum gessit. Ille enim Thomæ Percio contulit, quem cùm bello intestino Henricus IIII. interemisset, Richardus de *Bello-campo* ab *Abtotis* oriundus hunc honorem à Rege victore accepit. Post illum sine prole masculâ defunctum, Ioannem *Tiptoft* Hiberniæ Proregem Wigorniæ Comitem creauit Edwardus IIII. Sed cùm ille præpostero obsequio ad principis voluntatem in cædibus quasi

Comites Wigorniæ.
* *Alijs D'abtot.*

Robertus de Monte.

carnifex se accommodasset, ipse capite truncatus sub Henrico Sexto iam restituto carnificinam subijt: filium tamen eius Edwardum in integrum restituit Rex Edwardus cùm ipse denuò regnum recepisset. Illo autem sine prole mortuo, & hæreditate inter sorores Ioannis illius *Tiptoft* Comitis Wigorniæ diuisâ, quæ maritos habuerunt Baronem de *Roos*, Baronem *Dudley*, & Edmundum *Ingulfesthorp*; Carolus Somersettensis, Henrici Ducis Somersettensis filius naturalis ab Henrico Octauo hoc titulo ornatus erat, cui recta serie successerunt Henricus, Guilielmus & Edwardus qui iam floret, atque inter cæteras virtutis & nobilitatis laudes bonarum literarum studijs impensè fauet.

Orig.1.H.7.R.36.

Hic ager Parœcias 152. *numerat.*

Staffordshire.

TErtia Cornauiorum regio nunc **Staffordshire**, Saxonicè Stæfforðscyre, cuius incolæ Bedæ, quod Angliam mediam inhabitarunt, *Angli Mediterranei* vocantur, ab ortiua plaga Warwicensibus & Derbiensibus, à meridiana Wigornienſibus, ab occidua Salopiensibus præcincta, quasi rhombi forma ab Austro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis se angustantibus. Pars Septentrionalis montana & minùs læta, media Trenta flumine perfusa lætior, syluis amicta, aruis & pratis variata; vti & meridionalis, quæ etiam carbones fossiles habet, & ferri venas, suo verò commodo an incommodo norint incolæ, & ipsi dixerint.

Anglimediterranei.

Ferrum.

Pars Septentrionalis montibus non magnis leuiter intumescit, qui hinc exorsi, vt Apenninus Italiæ, per Angliam mediam perpetuum dorsum perpetuis iugis elatum ad Scotiam vsque, nomine sæpè mutato, agunt. Hic enim **Mozeland**, inde **Peake**, deinde **Blackston edge**, posteà **Crauen**, deinceps **Stanmore**, & demùm in cornua scissi **Cheuiot** vocantur. Ex his collibus plura in hoc agro emanant flumina, præcipua verò sunt *Done*, *Hanse*, *Churnet*, *Tayn*, *Blith*, & qui singula capit & ad mare defert, Trenta. *Donus* siue **Doue** cuius ripæ extructæ sunt è solido saxo,

Donus fl.

saxo, quo adusto ad stercorandos agros vtuntur, orientalem agri partem magna ex parte citus perstringit, & à Derbiensibus separat, primũ *Hanso* fluuiolo auctus qui absortus & desideratus ad tertium milliare erumpit. Inde *Churnettum* fl. socium admittit qui aquas agit per *De-la-Cres* Monasterium à Ranulpho eius nominis III. Cestriæ Comite constructum, *Leike* mercatu notum, & *Aulton* Baronum de *Verdon* olim castrum, à quibus per Furniuallos ad Talbottos Salopiæ Comites descendit. *Tayn* amniculus paulò inferiùs in *Douum* illabitur, qui haud procul à *Cheddle* exoritur antiqua Bassettorum sede, qui à Bassettis de *Draiton* stemma deducunt. Iam *Douus* **Vtceter**, Saxonicè Vtoxeꝑꝑ, pratis floridis, & re pecuaria inclitum præfluit, quod ETOCETVM esse, cuius meminit Antoninus, vel ipsum nomen loquitur, & distantia à *Pennocrucio*, & *Manuessedo* non reclamat, etiam si ad calculos curiosè reuocetur. Posteà cùm iam Trentam propiùs accedit Douus *Tutbury* castrum, quod & *Stutsbury* dicitur, alabastrino colli affixum inuisit, ab Henrico Domino de *Ferrarijs* Normanno constructum, cui latifundia amplissima in hoc agro donauerat Guilielmus primus, quibus omnibus tandem excidit Robertus de *Ferrarijs*, Comes Derbiæ, cùm iterùm ab Henrico tertio defecisset. Ille enim cùm post multas quas Baronico bello turbas dedisset, in gratiam cum rege redisset, & fidem conceptissimis verbis in officio se permansurum obstrinxisset, posteà tamen homo quietis impatientissimus, vt fortunam quam flectere non potuit, planè frangeret, arma in principem induit, demúmque captus, vt cum historico nostro loquar, *secundum formam obligationis suæ*, hanc fortunarum & dignitatum iacturam longè maximam fecit.

Aulton Castle. *Barones Verdon. Vide in Here. fordshire.* *Tayn fl.* Vtceter. *Etocetum.* Tutbury. *Rob. Comes de Ferrarijs.*

Trenta autem è duobus vicinis fontibus inter hos etiam colles effluit, qui suo quasi iure tertium sibi locum inter Britanniæ flumina vendicat. Malè feriati homines à Gallica dictione *Trenta* dictum somniarunt, vnde etiam finxerunt triginta fluuios in illum influere, totidémque piscium genera in ea natare, quorum nomina rythmo Anglico decantant accolæ: nec dubitant huic ascribere quod Tibisco suo tribuunt Hungari, duas scilicet partes aquam esse, tertiam pisces. A fontibus in meridiem primùm multis ambagibus descendit non procul à *Nouo castro subter Lymam*, respectu antiquioris quod iuxtà ad *Chesterton subter Lymam* olim floruit, cognominatum, vbi antiqui castri plusquam semiruta mœnia vidimus, quod primùm ex dono Regis Ioannis

Trent fl. New castle vnder Lyme.

fuit Ranulphi Comitis Ceſtrenſis, poſteà beneficio Henrici tertij familiæ Lancaſtrenſis. Inde per *Trentham*, quondam **Tricingham**, ſanctæ illius, & regiæ virginis Werburgæ cœnobiolum, ad **Stone** mercatorium oppidum properat, quod Saxonico ſæculo enatum, nomen à ſaxis inuenit quæ ſolenni ritu maiores congeſſerant ad deſignandum locum, vbi Wolpherus Rex Merciorum paganiſſimus filios Vulfaldum & Rufinum, quòd Chriſto nomina dediſſent, immani ſcelere trucidauit. Quò loci cùm poſteritas in eorum memoriam Eccleſiolam ſacrâſſet, oppidum ſtatim ſuccreuit, cui ab illis ſaxis *Stone* nomen inditum fuiſſe memorat Hiſtoria Petroburgēſis. Poſt *Stone* defertur placidè *Trenta* per *Sandon* quæ quondam ſedes Staffordorum Equitum clariſſimorum, nunc verò hæreditariò Sampſonis *Erdeſwick* viri clariſs. qui venerandæ antiquitatis cultor maximus, & hoc nomine non minùs memorandus, quàm quòd ab Hugone de *Vernon* Barone de *Shipbroc*, variato pro habitationis ratione nomine primùm in *Holgraue*, & poſteà in *Erdeſwick* recta linea maſcula deſcenderit.

Trentham.

Stone.

Hiſtoria Petroburgenſis.

Erdeſwick.

Nomina ſecundum habitationem variata.

Ab hoc in ortum *Trenta* curſum deflectit, & ab Auſtro **Canoc** ſyluam, vulgò **Cankwood** longè latéq; diffuſam habet, demúmque *Sow* flu. ſiniſtra ripa ſuſcipit, qui emergit iuxta *Healy* caſtrum à Baronibus de *Aldelegh*, ſiue *Audley* extructum, quibus T. de *Verdon* locum donauit, & à quibus familia *Stanleiorum* Comitum Derbiæ; ſed hæreditas & nomen ad Touchettos deſcendit in quorum ſobole & nomine illa dignitas adhuc elucet. *Sow* iſte Trentæ quaſi parallelus æquali diſtantia fluit per *Chebſey* quæ ſuos olim Dominos *Haſtangos* habuit, nec procul ab *Eccleſhall* habitatione Epiſcopi *Lichfeldenſis*, & *Ellenhall* quæ olim Noëlorum claræ familiæ ſedes erat, qui Monaſterium hîc ad *Raunton* poſuerunt; & à quibus hæreditariò ad *Harcourtos* deuenit, qui ex veteri Normannica nobilitate diù magna dignitate floruerunt. E Noëlorum tamen maſculis Andreas Noël de *Dalby* Miles clariſs. & Noëli de *Wellesborrow* in Comitatu Leiceſtrenſi adhuc ſuperſunt. *Sow* inde *Stafford* ſubluit olim *Statford*, & prius *Bethney*, vbi Bertelinus minorum gentium Diuus heremeticam vitam quondam egit. Cùm Angliæ luſtrum conderet Guilielmus Primus (vt in eius libro legitur) *Rex in hac habuit tantum 18. Burgenſes in Dominio ſuo, & 20. manſiones de honore Comitis, reddebat de omnibus conſuetudinibus nouem libras denariorum.* Et in eodem libro. *Rex præcepit fieri Caſtellum, quod modò deſtructum eſt.*

Cankwood.

Barones de Audley.

Noël.

Harcourt.

Stafford.

Capgraui.

Tunc

Tunc autem, vti etiam nunc, totius agri caput erat, cui maximum tamen decus à *Stafford* castro adiuncto quod Barones de *Stafford* sibi in sedem construxerunt. Sub quo *Penku* fluuiolus *Sowe* illi commiscetur, qui nomen vetusto oppido fecit, quod Antoninus PENNOCRVCIVM dixit, nos *Penkridge*. Sed quod Romano sæculo celeberrimum fuisse videtur, nunc tantùm viculus est equorum nundinis celebris, quas loci Dominus Hugo *Blunt* à Rege Edwardo secundo obtinuit. *Pennocrucium.* Penkridge.

His susceptis aquis Trenta medium iam agrum in ortum placidè secat, *Chartley* castrum duorum milliariùm diuerticulo à sinistra ripa seiunctum prospiciens, quod à Ranulpho Cestriæ Comite qui extruxerat ad Ferrarios per Agnetem eius sororem, quam Guil. de *Ferrarijs* Comes Derbiæ sibi in matrimoniũ coniunxerat, deuenit, è cuius prosapia Domini Ferrarij de *Chartley* floruerunt, & Anna vltimi filia hunc honorem quasi dotale patrimonium Gualtero *D'eureux* marito suo attulit, qui illustrissimi Roberti *D'eureux* nunc Comitis Essexiæ & Domini Ferrarij de *Chartley* atauus erat. A dextrâ ripâ eadẽ ferè distantia inter syluas amœnissimè sedet *Beaudesert*, quondam Lichfeldensium Episcoporum, posteà Baronum *Pagettorum* ædes, Guiliel. enim *Paget* quiob magnam rerum prudentiam, magnam apud Henricum Octauum, & Edwardum collegit gratiam, cùm res Præsulum vndique acciderentur, amplissimas Lichfeldensis Ecclesiæ possessiones consequutus est, simúlque creatus est ab Edwardo VI. Baro *Paget* de *Beaudesert*. Chartley. *Barons Ferrers de Chartley.* *Beaudesert.* *Barones Paget.*

Lichfeldia inde visitur vix quatuor mill. pass. ab hac dextrâ Trentæ ripâ semota, *Licidfeld* Beda vocat, quod Rossus Warwicensis *Cadauerum campus* interpretatur, & plurimos Christianos martyrio ibi sub Diocletiano affectos refert. Vrbs est humili situ, satis ampla & nitida, in duas partes palude siue aqua minùs profunda diuisa, quæ tamen duobus aggeribus, quibus subsunt sua emissaria, cõiunguntur. Australis pars siue citerior multò maior est, & in varias descripta plateas, sed sine munitione; vlterior, minor est, templo autem spectatissimo insignis, quod pulcherrimo mœnium ambitu instar castelli, & elegantissimis Præbendariorum ædibus, Episcopíque palatio redimitum, præcellenti specie tribus è saxo pyramidibus in excelsum surgit, multísque retrò antè sæculis Episcoporum sedes fuit. Anno enim mundi redempti sexcentessimo sexto Oswius Nordanhumbrorum Rex, paganis Mercijs deuictis, ad veram Christi religionem propa- Lichfield.

gandam hoc in loco templum condidit, & Duinam primum Episcopum ordinauit, cuius successores eam gratiam à principibus inierunt, vt non modò primas tulerint inter omnes Merciorum Episcopos, amplissimásque possessiones in suos vsus acceperint, *Cankwood* siue *Canoc* syluâ maximâ, vberrimísque prædijs donatis; verùm etiam Archiepiscopum habuit Eadulphum, cui Adrianus PP. pallium donarat, omnesq; Merciorum & Orientalium Anglorũ Episc. subiecerat, aureis rationibus ab Offa Merciorum rege permotus in inuidiam Ieamberti siue Lamberti Cantuariensis Archiepisc. qui suam operam Carolo Magno detulit, si Angliam inuaderet. Sed cum Offa, & Eadulpho euanuit hæc dignitas Archiepiscopalis. Inter Episcopos autem celeberrimus fuit Ceada ob sanctitatem Diuis adscriptus, qui, vt inquit Beda, cùm nondum luxus Episcoporum animos peruasisset, *Fecerat sibi mansionem non longè ab Ecclesia remotiorem, in qua secretiùs cum paucis, id est, septem siue octo fratribus, quoties à labore & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Eo seculo Licetfeild *villa erat exigua, longè à frequentia vrbium. Nemorosa circà regio, riuulus propè fluit, Ecclesia angusto situ erat, antiquorum mediocritatem, & abstinentiam præ se ferens.* Cùm synodo 1075. prohiberetur Episcopales sedes in villis obscuris delitescere, Petrus Episcopus *Licedfeldensis* Cestriam suam sedem transtulit. Robertus verò de Limseio eius successor eandem ad *Conuentriam* remouit. Paulò pòst Rogerus *Clinton* Lichefeldiam reduxit, & elegantissimum templum Anno Christi 1148. in B. Mariæ, & S. Ceadæ honorem inchoauit. Opidum verò patrum memoria à Rege Edwardo VI. nomine Balliuorum & Burgensium primùm fuit incorporatum. Polum borealem LII. gradib. XLII. scrup. sublimem videt, & ab vltimo Occidente XXI. grad. XX. scrup. numerat.

Hist. Rossen.

Guil. Malmes. burienss. A.

Palus ista Lichfeldensis intra ripas statim coërcita citò in Trentam immergitur, qui in ortum cursum continuat donec Tamæ flumini ab austro obuiat. Tama autem in ipso australi huius agri limine *Drayton Basset* inuisit, sedem Baronum Bassettorum, qui à Turstino Normanno efflorescentes in numerosam & insignem familiam sunt propagati. Hinc enim Bassetti de *Welleden*, de *Wicham*, de *Sabcott*, præter illos de *Chedle* aliósque, tanquam à stirpe prouenerunt. Horum autem de *Drayton* postremus erat Radulphus, qui sororem, vt scribitur, Ioannis Montisfortensis Ducis Britanniæ duxerat, & sine sobole regnante Richardo secundo diem obijt supremum.

Drayton Basset.

Bassetti.

Inde

Inde *Tama* statim **Tamewoꝛth**, Saxonicè Tamaweoꝛꝺ, subiuit, *Tamaworthinam* Marianus vocat, opidum ita agrorum confinio locatum, vt pars altera quæ olim ad *Marmionos* Warwicensis, altera quæ ad *Hastingos* spectauit, huius agri censeatur. Nomen verò factum est à Tama præterfluente, & Saxonica dictione Weoꝛꝺ, quæ insulam amnicam, vel locum aquis circumfusum denotare existimo, cùm *Keyserswert*, & *Bomelswert* in Germania *Cæsaris insula*, & *Bomeli insula* significent. Merciorum florente regno, villa erat regia, &, vt est in libro Wigorniensi, *locus celeberrimus*. Posteà Danicis bellis collapsum in integrum restituit Ædelfleda Mercia, & Editha Edgari regis filia, quæ nuptias auersata castitatis opinione in Sanctarum catalogum inscripta, ædiculam virginibus velatis hîc constituit, quam post paucos annos *Marmioni* Normanni, quibus hoc oppidum largitus est Guiliel. Primus, ad *Polleswoꝛth* transtulerunt, cùm castrum elegans hîc construerent, quod ab illis per *Freuillos* ad *Ferrariorum* familiam deuenit. *Marmioni* illi, vt scribitur, honorarij milites hæreditariò Regibus Angliæ erant. Quoties enim nouus Angliæ Rex inauguratur, familiæ huius hæres tenetur Cataphractarius eques aulam regiam intrare, & conceptis verbis ad duellum prouocare, si quis regis iuri se opponere ausit. Et certè Alexandrum Freuillum sub Edwardo III. per huiusmodi seruitium, vt vocant, hoc castrum tenuisse exactis publicis constat. Hoc tamen honore in coronatione Richardi secundi exciderunt Freuilli, & per nuptias *Dimocorum* familia in agro Lincolniensi eundem accepit.

Tame-worth.

Worth, *etiam Prædium Saxonibus significat.*

Marmion.

The Kings Champion.

Vide in Com. Lincoln pag. 484.

Inquis. 2. E. 3.

Nunc *Trenta* cum *Tama* consociatus per loca Alabastrite fœcunda cursum in Septentriones deflectit, vt citiùs *Dounm* excipiat, & **Burton** Alabastrinis operibus, *Ferrariorum* castro, antiquo monasterio ab *Vlfruno Spot* fundato, & Modwenæ Hibernicæ mulieris secessu quondam insigne oppidum ferè circumlambit. De quo Monasterio liber Abingdonensis, *Quidam minister Athelredi Regis dictus* Vlfricus Spot *construxit Abbatiam* Burton, *dedítq; ei omnem hæreditatem paternam appreciatam* 700. *libras, & vt hæc donatio rata haberetur, dedit Athelredo Regi* 300. *mancas auri pro eius confirmatione, & vnicuiq; Episcopo quinq; mancas, insuper Alfrico Archiepisc. Cantuariæ villam* Dumbletonam. Vt vel hinc intelligamus aurea tunc fuisse secula, aurúmque etiam in rebus sacris valuisse. Iuxta hoc inter *Dounm* & *Trentam*, & *Blithum* (qui *Blithfeild* speciosas ædes antiquæ & claræ familiæ Ba-

Alabastrum.

Burton vpon Trent.

Domesday.

Blith fl.

Needwood forest.

gottorum irrigat, & denominat) *Needwood* sylua spatiosa, viarijsque repleta diffunditur, in quâ circumuicina nobilitas hilares venandi labores gnauiter, assiduéque exercet. Hæc in parte huius agri media.

Chellington Giffardi. * Corbution.

Extremitatem verò australem illustrant *Chellington* perpulchrę ædes familię antiquæ & celebris Giffardorum. Quod Manerium, regnante Henrico Secundo, Petrus * *Corbuchun* dedit Petro Giffard, cui etiam Richardus ille *Strongbow* Comes Penbrochiæ Hiberniæ expugnator *Tachmelin* & alia in Hibernia donauit. **Wulfrunshampton** à *Vulfruna* muliere quæ monasterio oppidum auxit denominatum, nunc *Woluerhampton*, cuius omnis celebritas est è Collegio adnexo Decano, & Prębendarijs Windesoræ, **Theotenhall**, hodie *Tetnall*, Danico cruore anno 911. ab Edwardo Seniore intinctum, Weadesbury, nunc *Wedsbury* ab Ealfleda contra Danos firmatum, & *Dudley* castrum Wigornienſibus conterminum à Dudone Saxone, vt produnt, extructum & denominatum, sed Gulielmi primi tempore (vt ipsius libro habetur) Guiliehmus *filius Ansculfi* possedit, postea *Paganellis* obuenit, quod tandem Richardus Sutton miles cum vxore Paganellorum horum vltima accepit, cuius posteri inde Barones de *Dudley* dicti in honoratissimam familiam sunt propagati. Lacus est alicubi in hoc agro (si nos non fallit Nechamus) in quam nulla fera vllo modo intrabit, sed cùm locus sit incertus, & res incertior, solum hos ipsius Nechami versiculos adiungam, quibus pro titulo præfigitur.

Woluerhampton.

Tetnall. Wadsbury.

De lacu in Staffordia,

Rugitus lacus est euentus præco futuri,
Cuius aquis fera se credere nulla solet.
Insit et odora canum virtus, mors insit acerba,
Non tamen intrabit exagitata lacum.

Geruasius Tilburiensis.

De alio etiam lacu hac in regione sic scribit Geruasius Tilburiensis in Otijs Imperialibus ad Othonem quartum. *In Episcopatu Conuentrensi, & Comitatu de Stafford ad radicem montis cui Mahull nomen indigena indiderunt: est aqua in modum paludis ampli diffusa: in territorio villæ quam* Magdaleam *dicunt. In hac paludis aqua est limpidissima, & sylua infinita continua, quæ tantum habet in refouendis corporibus efficaciam: quòd quoties venatores cerui aliasque feras insecuti fuerint vsque ad equorum lassitudinem, si in extremo æstuantis solis ardore aquam gustauerint, ac equis exposuerint hauriendam, amissas currendo vires reparant, vt non incurrisse arbitrentur.*

Cæterum

Cæterùm Staffordiensis titulus à Roberto de *Stafford* quem Guilielmus Normannus magnis possessionibus accumulauit, ad nostra vsque tempora in eius progenie permanet. Familia siqua alia, clara, & antiqua: sed alternantis fortunæ vices subinde experta, primùm enim Barones erant de *Stafford*, inde Comites, posteà Duces Buckinghamiæ, & Comites Staffordiæ. Nunc verò suo fato ad pristinum Baronum titulum reciderunt, & amplissimæ hæreditates, quas honoratissimis coniugijs adierant, quasi diffugerunt, lætiorque successit securitas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare nescit. *Staffordiæ Comites, & Barones.*

Habentur in hoc Comitatu Paræciæ. 130.

Shroppshire.

QVarta ex illis regionibus quas insedêrunt olim Cornauij, Scipyppcÿne, & Shpobbepcÿne Saxonibus, nobis **Shroppshire**, & Latinis *Comitatus Salopiensis* dicta, cæteris spatio multò maior, nec vbertate, aut amœnitate minor, ad orientem solem Staffordienses, ad Occidentem Montgomerienses, ad Meridiem Wigornienses, & ad Septentriones Cestrenses attingit. Oppidis & castris vndique stipata est frequentissimis, vtpote quæ limitanea fuerit, vel ager arcifinius (vt Siculi Flacci verbo vtar) arcendis finitimis Wallis, vnde maiores nostri Saxonico vocabulo hæc confinia *The Marches* dixerunt, quòd limites essent inter Wallos & Anglos: nobilèsque ferè omnes in hoc tractu, duces limitanei erant, & priuata sua iura quodammodo regalia habuerunt, quæ paulatim pacis tranquillitas iam antiquauit. *Marchionesque* olim de *Marchia* Walliæ dicti fuerunt, vt constat ex Rubeo libro in Scaccario Reg. vbi legitur, quòd in coronatione Æleonoræ Reginæ vxoris Henrici Tertij, *Marchiones de Marchia Walliæ videl. Ioannes filius Alani, Radulphus de Mortuomari, Ioannes de Monmouth, & Walterus de Clifford nomine Marchiæ ius Marchiæ esse dicebant hastas argenteas inueniendi & illos deferendi ad sustentandum pannum sericum quadratum purpureum in coronatione Regum, & Reginarum Angliæ.* The Marches. Lord Marchers. *Marchiones.* The Canopye.

Nec

Nec tamen (hoc præfari libet) vniuersam hanc regionem ad Cornauios spectasse existimarim, sed solùm Cissabrinam; Transabrina verò Ordouicum fuit, nec ita pridem authoritate Parlamentaria huic agro adiuncta. In has enim duas partes vniuersa commodè distribui potest, Sabrina ab Occasu æquinoctiali in Ortum Hibernum intersecante.

In Transabrina limitem Australem Temdus flu. Britannicè *Tesidiaue*, stringit, cui demùm confluit Colunus flu. Britannicè *Colunwy*, & contractè *Clun*. Hic interiùs scaturiens, non procul à frequenti oppidulo *Bishops Castle* dicto, quia ad Episcopos Herefordenses spectarit, quorum diocœsis in hac Prouincia latè patet, *Columno* Castro, vulgò *Clune Castle*, nomen impertit, quod *Fitzallani* ab Alano *Flaoldi* Normanni filio oriundi, qui posteà Arundeliæ Comites, construxérunt, cùm limitanei essent contra Wallos duces, & illos assiduis incursionibus agitarent. Vbi verò *Temdo* confluit inter vada incerta intereminet antiquæ admodum memoriæ collis, quem *Caer Caradoc* vocant, eò quòd circa annum salutis LIII. Caratacus Britannus Rex in hoc tractu clarissimus saxorum vallo præstruxerit, & obstinato animo cum suis contra Ostorium, & Romanorum legionarios defenderit, donec Romanus, distracta rudi illa saxorum compage, cuius reliquiæ etiamnum supersunt; irrumpens, Britannos inermes in iuga montium decedere coëgerit. Ipse tamen, vxore, filia, & fratribus captis, fuga euasit, sed posteà (vt res aduersæ nusquam tutæ) à Cartimandua Regina, cuius fidei se commiserat Ostorio traditus, Romámque deportatus, cùm Romanos longo & difficili bello exercuisset, veniam à Claudio Cæsare sibi & suis, non degenere prece, sed generosa loquendi libertate impetrauit. Ob hunc collem expugnatum, & Regem captum triumphi insignia Ostorio decreta, nec minùs claram Carataci captiuitatem censuit Senatus, quàm cùm Siphacem P. Scipio, & Persen L. Paulus victos Reges populo Romano ostenderint. Licèt verò nec huius belli, nec huius viri nostræ historiæ sarcinator meminerit, nondum tamen memoria apud vulgum prorsus intercidit. Regem enim in hoc colle debellatum fuisse prædicant, & Triadum libro inter tres nominatissimos in re militari Britannos *Caradaue Vrichfras* primus nominatur, quem hunc ipsum esse Caratacum mihi neutiquam dubitandum videtur.

Ludlow inde, Britannicè *Dinan*, & *Lysswyfoc*, id est, *Principis Palatium*, ad eiusdem *Temdi* cum *Corue* confluentes colle attollitur,

Clune fl.
Bishops Castle.
Clune Castle.
Caer Caradoc.
Caratacus Rex.
Tacitus.
Humfr. Lhuidios.
Ludlow.

tur, maiore elegantia, quàm vetustate oppidum. Rogerus de *Monte Gomerico* primùm castrum pulcherrimum, & munitissimum quod *Corvo* impendet, & inde mœnia, quæ plùs minùs mill. pass. circuitu colligunt, adiecit. Verùm filio eius Roberto proscripto Henricus primus sibi retinuit, obsessúmque posteà fortiter Stephani Regis insultus pertulit, qui cùm grauissima obsidione premeret, Henricus Scotorum Regis filius vnco ferreo equo abstractus, parùm abfuit quin intra mœnia abreptus esset. Sed præstò illi adfuit ipse Stephanus & singulari animi magnitudine à tanto periculo exemit. Deinde Rex Henricus II. hoc castrum cum subiecta valle ad *Corvum*, quæ vulgò *Corvesdale* dicitur, Fulconi de *Dinan* elargitus est. Posteà Laceiorum fuit, & per filiam ad Galfridum de *Ieveuile* Pictauensem, vel vt alij volunt, è familia Lotharingica descendit, à cuius posteris rursus per filiam ad Mortuomarios, & inde in sacrum principis patrimonium hæreditariò deuenit. Ipsique posteà incolæ in ipso oppidi sinu, æditissimo loco, templum quod vnicum habet, perelegans posuêrunt. Tunc in honore esse cœpit, vicinísq; prælucere, & quamuis Stephanus Rex, Simon de *Monteforti*, & Henricus Sextus domesticis bellis afflixerint, semper tamen resloruit, & nunc inprimis ex quo Concilium Limitaneum non dissimile Parlamentis illis Gallicis, instituit Henricus Octauus, cuius Præses hie plerumque forum agit, quod vix vnquam refrigere videas, adeò mira est iste populus limitaneus ad litigandum alacritate. Constat hoc concilium ex D. Præsidente, tot Consiliarijs quot Principi placuerit, Secretario, Attornato, Solicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iusticiarijs. Præsidentis verò personam modò gessit D. Henricus Sidnæus, vir nobilissimus, & omnis antiquitatis peritissimus, cui succreuit Philippus filius Eques clarissimus, de quo quid, & quantùm sibi augurabatur Britannia, non facilè dixerim: sed illum immatura morte præreptum sacer & cælestis cœtus iam excepit. Inferiùs ad *Temdum Burford* Baronia conspicitur quæ à Theodorici Saij posteris ad Robertum de *Mortuo-mari*, ab eius itidem posteris ad Galfredum de *Cornubia* siue *Cornwaile* qui genus ad Richardum Cornubiæ Comitem, & Regem Alemannorum retulit, eiusque prosapia ad hæc vsque tempora Baronum nomine vulgò floruit. *Tenetur* verò, vt inquisitione legitur, *de Rege ad inueniendos quinque homines pro exercitu Wallia, & per seruitium Baronia.* Qui verò, vt obiter notem, integram Baroniam tenebant, vulgò Barones olim

Vnci ferrei. 1139. *Matth. Paris.*

Ieuenile.

The Councell in the Marches.

Phil. Sidnæus.

Cornwaile.

Non tamen fuerunt Barones Parlamentarij.

Iuq. 40. E. 3.

olim censebantur, & vt nonnullis doctis in iure nostro municipali placet, Baro & Baronia (vt Comes & Comitatus, Dux, & Ducatus, Rex, & regnum) coniugata fuerunt ante Statutum illud. *Quia emptores terrarum.*

Baro, & Baronia coniugata.

Temdo nunc Salopienses relinquente, ad eius ferè ripas Septentrionem versus protuberant colles faciles, *Cleehill* vocant, hordei optimi prouentu laudati, nec sine terri venis, ad quorum ramentum in *Cleybury* viculo Hugo de *Mortuo mari* castrum ædificauit, quod statim ita deleuit Henricus Secundus, quia seditionis fuerit nutricula, vt vix hodie supersint vestigia. Et *Kinlet*, vbi *Blunti* floruerunt, Bluntorum certè nomen quod à flauo capillo factū, hoc tractu celebre, familia nobilis, vetusta, & cuius rami longè diffusi. *Brugmorfe*, vulgò *Bridgnorth*, inde vidimus ad dextram Sabrinæ ripam à Burgo & *Morfe* saltu adiuncto denominatum, cùm antea *Burg* simpliciter diceretur, muris, fossa, amplo castro, & Sabrina qui in stupendam altitudinem depressus inter rupes defluit, tutum. Edelfleda Merciorum domina primùm construxit, & Robertus de *Belismo* Salopiæ Comes muro circundedit, locique ingenio fretus ab Henrico primo defecit, vti posteà Rogerus de *Mortuo-mari* ab Henrico secundo, sed infœlici vterque successu, ad deditionem vtroque adacto, & ad ordinem redacto. In huius obsidione (vt in annalibus nostris legitur) Henr. secundus sagitta petitus, confixus fuisset, nisi Hubertus de S. *Clara* vir nobilis, & Regi deuotus sese interponens, & sagittam & mortem pro Rege excepisset. Anteà etiam Rad. de *Pitchford* ita fortiter hic se gessit vt Henricus Primus paruum *Brug* in vicinia illi dederit *per seruitium inueniendi ficca ligna ad Cameram castri de Brug in aduentu Domini Regis*, *Willeley* parùm hinc abest, sedes olim Warnerij de *Willeley* à cuius posteris per *Harleios* & *Peshall* ad claram familiam de *Lacon* deuenit, quæ aucta per nuptias olim cum hærede de *Passelew*, & nuper possessionibus I. *Blunt* Militis de *Kinlet*.

Cleehill.

Blunt Normannicè Flauo capilli.

Bridgmorfe.

Lib. Inq.

Willeley.

Lacon.

Alia sunt itidem hoc tractu oppida & castella sparsim, nimirùm *Newcastle*, *Hoptoncastle*, *Skipton*, & ad *Corunum* fl. *Corvesham*, quod Walterus de *Clifford* habuit ex dono Regis Henrici secundi, *Brancroft*, & *Holgot*, vulgò *Howgate*, quod olim ad *Mandutos*, inde ad R. *Burnellum* Episcopum Bathonienſem spectauit, & posteà ad *Louellos*. Superiùs sunt *Wenlocke* eris fodina sub Richar. Secundo notum. Sed multò notius Saxonico seculo antiquissima Sanctimonialium habitatione, vbi Milburga sanctissima virgo

Lib. Inq.

Wenlocke.

Guil. Malm.

vitam

vitam egit, & tumulum accepit: Quod restaurauit & monachis impleuit Comes Rogerus de *Montegomerico*. *Acton Burnell* Burnellorū, & poste à *Louellorum* castellum Comitijs Parlamentarijs sub Edwardo primo nobilitatum. Burnellorum hæc familia celebris olim fuit, & antiqua, desijt autem regnante Edwardo secundo, cùm Matildis hæres enupta fuit Ioanni *Louell*, & secundo Ioanni *Haudlow*, cuius filius Nich. nomen Burnelli sibi assumpsit, à quo *Ratcliffi* Sussexiæ Comites genus deducunt. Huic proximum est *Condouer* Manerium quondam *Louellorum*, modò verò Th. Oweni, communium Placitorum Iusticiarij, & bonarum literarum cultoris summi, sed ille placida morte iam in Christo obdormiuit. Quod *de rege tenetur*, (vt in archiuis legitur) *in capite, ad inueniendum duos pedites per vnum diem in exercitu Walliæ tempore guerræ.* Hoc verò eo nomine semel adnoto, vt intelligatur nobiles hoc tractu feoda à Regibus Angliæ tenuisse, vt præstò essent cum militibus ad limites defendendos, quandocunque bellum inter Anglos & Wallos exarderet. Iuxta hoc est viculus *Pitchford* (quæ olim familiæ vetustæ de *Pitchford* nomen communicauit, R. *Oteley* nunc possessio) quem sic à picis fonte dixerunt maiores nostri qui bitumen à pice non internoscebant. Fons enim illic est in priuati cuiusdam area cui liquidum bitumen indies, quamuis diligentissimè despumes, innatat, perinde ac in Asphaltite Iudææ lacu, in Samosatæ stagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; sed non aliò quàm picis vice vtuntur incolæ. An verò contra Comitialem morbum valeat & vim habeat attrahendi, consolidandi vulnera, &c. vt illud Iudaicum, nemo quod sciam hactenus expertus est. Magis ad occasum cernuntur *Ponderbache* castrum iam ruinosum olim *Pulrebache* dictum, sedes Radulphi *Butleri* filij minoris Radulphi Butleri de *Wem*, à quo genus ducunt Butleri de *Woodhall* in Comitatu Hertfordiæ. Sub hoc saltus *Huckstow forrest* dictus latè inter montes patet, vbi ad *Stiperstons* collem magni lapidum tumuli siue moles hinc inde congesti cernuntur, quos Cacodæmonis pontem vulgus fuisse somniat, Britanni *Carneddau tarion* vocant; sed qua de causa positi fuerunt ne ariolari quidem ausim, nisi fuerint quos Giraldus Cambrensis his verbis innuit: *Haraldus vltimus ipse pedes, cúmque pedestri turba, & leuibus armis, vtíque patriæ conformi tam ualidè totam Walliam circumiuit, & transpenetrauit, vt vix paucos viros reliquerit. In cuius victoria signum & perpetuam memoriam lapides in Wallia more antiquo in tumulum*

Acton Burnell.

Barones Burnell.

Condouer.

Pitchford.

Fons bituminis.

Ponderbach.

Stiperstons.

mulum erectos locis, in quibus victor exstiterat, literas huiusmodi insculptas habentes, plurimos inuenias,

HIC FVIT VICTOR HARALDVS.

Caurſe. Magis ad Septentriones *Caurſe* caſtrum ſedet quod Petri Corbetti Baronia fuit, à quo ad Staffordiæ Barones deuenit: & Rouron. antiquiſſimum *Rouron* huic vicinum ad occiduum agri terminum non procul à Sabrina, quod ad antiquam *Liſterorum* familiam nunc ſpectat. Anteà verò fuit Ioannis *Le Strange* de *Knorking*, in cuius inuidiam Leolinus Walliæ princeps ſolo æquauit, vt legitur in vita Fulconis Fitz-Guarini. Romano etiam ſæculo Ruuuium. eodem nomine floruit Antonino RVTVNIVM dictum, nec in hoc falſi eſſe poſſumus, quandoquidem & nomen & diſtantia, quam ille à Vriconio notiſſimo oppido ponit, exactiſſimè conueniant. Watlesbury. Huic vicina ſunt *Abberbury* caſtrum, & *Watlesbury*, quod à Corbettis ad nobilem & Equeſtrem familiam *Leightonorum* deuenit. Nomen verò accepiſſe videtur à Conſulari illa, & regia via *Watlingſtreat*, quæ hàc in extremam Walliam duxit, vt author eſt Ranulphus Ceſtrenſis. Verùm hæc caſtra, & alia, quæ enumerare vix poſſum, non belli furore, ſed ſecura pace & labentibus annis iam tandem euicta, magna ex parte collabaſcunt.

Nunc flumine tranſiniſſo Ciſſabrinam partem adeamus, quam Cornauiorum propriam fuiſſe diximus. Hanc rurſum in duas quodammodo partes á Septentrione in meridiem defluens diuidit *Terna* fluuius, ſic dictus, quòd è lacu diffuſiore, (cuiuſmodi noſtra lingua **Tearnes** vocamus) inter Staffordienſes promanat. In harum citeriori ſiue Orientali parte, vbi Sabrinæ Terna conſociatur, *Vriconium.* VRICONIVM fuit, ſic Antonino vocatur, quæ Wroxceſter. Ptolemæo VIROCONIVM, Nennio *Caer Vruach*, Saxonibus Wnekenceaꝛtuen, nobis *Wreckceter*, & *Wroxceter* dicitur. Vrbs Cornauiorum præcipua, à Romanis, vt videtur condita, cùm hanc Sabrinæ ripam munirent: ſed quia nihil iam præter parietinas cernitur, *The old worke of Wroxceter* indigitant incolæ. Saxonico etenim bello laceratum, Danico prorſus concidit, iámque ruſticorum viculus eſt pertenuis, & Romanos nummos vetuſtatis

vetuſtatis ſuæ quaſi teſtes aratoribus ſæpiùs exhibet. Nomen autem antiquum expreſſiùs ſe in monte proximo oſtendit *Wrekenbill* dicto, *Gilberti montem* alij vocant, è cuius vertice qui in amœniſſimam procumbit planitiem, fonticulúmque habet limpidum, gratiſſimus in ſubiectam regionem vndiquáque patet proſpectus. Longè hic collis procurrit, ſub eo verò quà Sabrina voluitur apud *Buldewas*, vulgò *Bildas*, monaſterium celebre floruit ſepultura olim inclitæ familiæ Burnellorum. Nec procul à radicibus huius montis in conualle deuexa, ad Militarem Romanorum viam *Okenyate* viculus itinerantibus benè cognitus ſubſidet, eadem diſtantia qua VSOCONAM cùm à Vriconio, tùm à Pennocrucio ſeiungit Antoninus, vt hanc *Okenyate* illam fuiſſe VS-OCONAM non eſt cur quiſpiam dubitet. Nec abnuit ipſum nomen, hæc enim dictio *Ys* quæ Britannis inferiùs ſonat, ad inferiorem eius ſitum deſignandum adiuncta videatur. Ex altera parte ſub hoc colle *Charleton* caſtrum cernitur olim *Charletonorum*, qui Powiſiæ erant Domini, & magis ad ortum proximè Staffordienſes *Tong caſtle*, olim *Toang*, quod Vernonij non ita pridem inſtaurarunt, vti etiam collegium in oppido, quod Penbrigij primi, vt legi, fundarunt, Nec quicquam hîc magis oſtentant incolæ quàm campanam ob magnitudinem tota vicinia celeberrimam. Huic adiacet *Albrighton* regnante Edwardo primo Radulphi de *Pitchford*, nunc verò Talbottorum ſedes qui è familia Comitum Salopiæ ſunt oriundi.

Wreken hill. Bildas. *Vſ-cona.* Oken-yate. Charleton Tong. Pitchford.

Vltra *Ternam* fl. in ipſius ripa *Draiton* iacet, vbi in æſtu ciuilium bellorum inter familiam Lancaſtrenſem & Eboracenſem, prælium nobilibus agri Ceſtrenſis admodum funeſtum commiſſum erat. Illi enim, quamuis æquo ferè Marte diſceſſum fuerit, cùm diſcordibus animis ab vtráq; parte ſtarent, cõfertiſſimè ceciderũt. Infra hanc ad *Roden* amniculũ *Wem* ſedet, Baronia Guil. *Paunulphi* tempore Guil. Cõqueſtoris, à cuius poſteris tandem ad Butleros deuenit, ab illis verò per *Ferrarers* de *Ouſley*, & Barones de *Greyſtok* ad Barones *Dacre* de *Gilleſland*. Nec magno hinc interuallo abeſt *Redcaſtle*, quod *Le caſtle Rous* à Normãnis dictum, olim Henrici de *Audley*, & huic vicinum *Hodnet* quod olim inolas eiuſdem nominis nobiles habuit à quibus hæreditariò per *Ludleios* ad Vernonos peruenit. *Tenebatur olim de Honore de Montgomeri per ſeruitium eſſe Seneſchallus Honoris eiuſdem.* Inde ad eundem flu. *Morton Corbet* Cobettorum caſtrum conſpicitur, qui antiquæ ſunt nobilitatis in hoc agro, & latifundia multa iure

Draiton. 1459 Wem. *Barones de Wem.* *Vita Firmarini.* Hodnet. *Inq.a.10 E.2.* Morton Corbet.

cliente-

clientelari à Rogero Montegomerico huius agri Comite sub ingressum Normānorum tenuerunt Rogerus, sc. filius Corbet *Huelebec*, *Hundeslit*, *Actun*, *Fernleg*, &c. Robertus filius *Corbet* in *Vdestanston*, *Rotlinghop*, *Branten*, *Vdecot*. Magis ad Austrum iacet *Arcoll* equestris familiæ Neuportorum habitatio, & huic vicinum *Hagmond* monasterium quod *Fitz-Alani* si non fundarunt, maximè tamen dotarunt. Haud multò inferiùs ad Sabrinam amœnissimè assidet huius agri vrbs longè clarissima ex antiqui Vriconij occasu exorta, quam nos Shrewsbury, & Shrowsbury hodie emollito vocabulo dicimus, cùm maiores Scrobbesbyrig vocauerint, quòd collis fuerat arboribus condensus. Quo sensu & Græci suam *Bessam*, & Britanni hanc vrbem etiam *Pengwerne*, id est, *Caput alneti*, dixerunt: sed vnde nunc illis *Ymwithig*, & Normannis *Scropesbery*, *Sloppesbury*, & *Salop*, Latinoque nomine *Salopia* vocatur, planè me latet. *Ymwithig* tamen nonnulli Britanniæ linguæ periti dictam credunt quasi *Placentiam* à Britannica dictione *Mwithan*, Bardósque ita nominâsse quod præ cæteris olim Walliæ principibus placeret. Collem occupat subrufescentem, Sabrináque duobus pontibus pulcherrimis pervius, se ferè in circulum ducens ita incingit, vt Isthmo perexiguo debeat, quòd non sit insula. Vnde Poëta noster Antiquarius Lelandus,

Edita Penguerni latè fastigia splendent,
Vrbs sita lunato veluti medi amnis in orbe,
Colle tumet modico, duplici quoque ponte superbit,
Accipiens patriâ sibi linguâ nomen ab alnis.

Nec natura solùm munita, sed etiam arte, Rogerus enim de *Montegomerico*, cui Conquestoris dono obtigerat, surgenti rupi, quà Boream spectat, dirutis quinquaginta plùs minùs ædibus castrum inædificauit, & Robertus eius filius cùm ab Henrico primo descisceret, mœnibus obuallauit, quà flumine non defenditur, quæ tamen vim hostilem nunquam, quod sciam nisi bello Baronico contra R. Ioannem pertulerunt. Primis Normannorum temporibus satis culta, & frequens erat, vt enim in veteri libro Angliæ Censuali legimus, reddebat per annum 7. libras, & 16. solidos de *Gablo*, 252. ciues censebantur, è quibus duodecem apud Angliæ reges excubare, cùm in hac vrbe agerent, totidemque concomitari cùm venatum prodirent, tenebantur. Quod institutum crediderim, quia non multos ante annos Edricus *Streona* Dux Merciorum, vir omnibus sceleribus notatissimus Alfhelmum

Corbet *prænomen.*

Hamond *Abbay.*

Shrewsbury.

Lelandus.

mum principem hîc inter venandum ex insidijs sustulisset. Quo tempore (vt innuit ille liber) consuetudo inualuit hac in vrbe, *Vt mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat dabat regi* xx. *solidos, si puella decem solidos quolibet modo acciperet virum.* Cæterùm, vt ad rem reuertar, non tantùm munimentis Comes ille Rogerus verùm etiam alijs ædificijs cùm publicis, tum priuatis instaurauit, Monasteriúmque S. Petro, & Paulo posuit pulcherrimum, cui plures possessiones concessit, & vnà cum illis Ecclesiam S. Gregorij *eo scilicet tenore* (ex priuata Monasterij historia loquor) *vt cum Canonici, qui in ea Prebendas habebant, mortè deficerent, Prebendæ in dominium monachorum deuenirent.* Vnde controuersia orta est non parua, Canonicorum enim filij locum monachis intenderunt, vt in paternis Præbendis succederent. Eo enim tempore Canonici, & Sacerdotes in Anglia cælibem vitam non egerunt, & inoleuerat vsus vt beneficia Ecclesiastica cognationis iure hæreditario descenderent. Sed hæc controuersia sub Henrico primo composita, in beneficijs Ecclesiasticis hæredem non debere succedere, & leges de Sacerdotum cælibatu sub id tempus rogatæ. Subsequente tempore alia etiam hîc surrexerunt templa, nam vt Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinensium fraterculorum cœnobia omittam, quæ *Chartloni, Ieneuilli,* & *Staffordi* posuerunt; duæ collegiatæ Ecclesiæ, altera S. Ceadæ cum Decano & x. Præbendarijs, altera Beatæ Mariæ cum Decano itidem & ix. Præbendariolis, erectæ erant. Hodie verò vrbs est eximia, frequens, mercium copiosa, ciuium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commercijs opulenta. Huc enim omnes ferè Walliæ commoditates, quasi ad commune vtriusque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus vtraque lingua in vsu, & quibus inter alia, hoc in maximam laudem cessit, quòd scholam erudiendis pueris totius Angliæ numerosissimam instituerint, cui Minerual honestissimum Thomas Aston primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus sua opera comparauit. Ad hanc vrbem, quum Henricus Percius iunior, seditiosum animum in Henricum IIII. induisset, & iam mœnia oppugnaturus esset, quæ ille omni ratione constituerat, potentior fortuna subitò dissipauit. Rex enim ex improuiso à tergo cum exercitu instabat, aquem iuuenis animosè inuectus post longam & difficilem pugnam, desperata victoria, in destinatam mortem ruit. Locum verò adhuc *Battlefeild* à prælio vocant, in quo sacellum, & vnum

Prebendæ hereditariò delatæ.

1401 *Prælium apud Shrewsbury.*

alterumque sacrificum rex victor instituit, ad impetrandam (si fieri posset) illo prælio occisis peccatorum remissionem. Ab Asorijs insulis gradibus xx. minutis xxxvii. ab Æquatore partibus lii. scrupulis liii. distat hæc *Salopia*.

Iuxta hanc vrbem multiplices gyros trahit Sabrina, in quibus antiquissimum illud nauigij genus, quod vetustas rates dixit, est vsitatissimum, scilicet, ex rudibus asseribus, & tignis connexæ trabes, quæ secundo flumine onera subuehunt, quarum vsum & nomen à Germaniæ Rheno nostrates deportarunt, eodémque cum Germanis nomine **Flotes** vocitant. Flumini verò adiacent *Shrawerden* olim Arundeliorum Comitum castrum, posteà verò longè honoratissimi viri Thomæ Bromlæi iampridem Cancellarij Angliæ, *Knocking* à Dominis *Le Strange* constructum, à quibus ad *Stanleos* Derbiæ Comites hæreditariò descendit, & huic vicinum *Nesse* (cui rupes confragosa cum antro non incelebri imminet) quod cum *Chesterden* Rex Henricus secundus dedit Ioanni *Extraneo*, siue *Le-Strange*, à quo propagatæ sunt amplissimæ familiæ *Le-Strangorum* de *Knocking*, *Aswardelegh*, *Ellesmer*, *Blakmere*, *Luthebam* & *Hunstanton* in Norfolcia. Ab illis verò de *Knocking* cùm postremus nulla masculà prole suscepta obijsset, per Ioannam vnicam filiam Georgij Stanlæi vxorem ad Derbiæ Comites deuenit hæreditas. A flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem iacet **Oswestre** siue **Oswaldestre**, Britannicè *Croix Oswalde*, vrbecula fossa & muro inclusa, exiguóque castello munita, mercatu verò fœlix, pannorum præsertim Wallicorum raro tenuíque textu (Leuidensas si placet voces) quorum magna vis singulis septimanis hîc distrahitur. Nomen habet ab Oswaldo Nordanhumbrorum Rege, (cùm anteà **Maserfield** vocaretur,) quem Penda paganus Merciorum Princeps hîc graui prælio, & occidit, & occisum summa cum immanitate discerpsit, vnde de illo poëta Christianus satis antiquus.

642

Cuius & abscissum caput, abscissosque lacertos
Et tribus affixos palis pendere cruentis
Penda iubet; per quod reliquis exempla relinquat
Terroris manifesta sui, regémque beatum
Esse probet miserum, sed caussam fallit vtramque:
Vltor enim fratris minimè timet Oswius illum,
Imò timere facit, nec Rex miser, imò beatus
Est, qui fonte boni fruitur semel, & sine fine.

Primam autem originem ex religione habuisse videtur, sanctissimum

Rates, vulgò Flotes.

Shrawerden.

Knocking.

Barones Le-Strange.

20. Edvar. 4.

Oswestre.

Welsh cottons.

Oswaldus interfectus.

Vide in Northumbria.

mum enim locum habuerunt eius ætatis Christiani, & Beda miracula hic claruisse vbi Oswaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Mereduci (vt est apud Carodocum Lancabernensem) instauratit, mœnibus *Fitzallani* Normanni posteà eiusdem Domini, & Arundeliæ Comites circumuallârunt. Solaria verò in Ariete deliquia sibi admodum infesta sensit, anno enim 1542. & anno 1567. cum Solis in Ariete eclipses vires suas exercerent, incendia passa est grauissima; Post recentiorem enim hanc eclipsim, adeò latè se fudit incendium, vt ædes plùs minùs ducentæ in vrbe, & suburbijs conflagrarint. Sub hac ad Circium collis est triplici fossa circundatus, quem *Hendinas*, id est, *Vetus Palatium* vocant. Vrbem fuisse contendunt vicini, alij tamen sunt qui Pendæ, vel Oswaldi castra existimant. Vix tribus hinc millibus passuum *Whittington* abest *Fitz-Guarinorum* non ita pridem castrum, qui à Guarino de *Metz* Lotharingo stemma duxerunt, Ille verò hæredem Guilielmi Peuerell qui *Whittingtoniam* construxisse fertur, in vxorem accepit, & Fulconem genuit patrem Fulconis filius *Fitz Guarini* celeberrimi, cuius ancipites varijque in bellis casus magnam apud maiores habuerunt admirationem. Desijt horum Baronum dignitas tandem in fœmina, & per *Hancfordum*, ad *Bourchieros* qui nunc Bathoniæ Comites, seculo superiori transiuit. Sed hoc quædam prædia tenuit quidam Wrenocus *filius Meurici qui pro seruitio debuit esse Latimerus* inter Anglos & Wallos, id est, *Interpres*. Quod adnoto (ex Inquisitione veteri,) vt intelligatur quid sibi velit nomen illud *Latimer* quod ferè nemo cognouit, cùm tamen in hoc regno sit celeberrimum. Ad Borealem agri limitem *Whitechurch* siue *Album Monasterium*, cernitur, tumulis Talbottorum clarum, qui ante multos annos hæreditatem Baronum de *Extraneo*, siue *Le Strange de Blackmere* hoc in loco, vxorio iure creuerunt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædésque eorum *Blackmere* à nigro lacu dictæ in proximo visuntur. Ad quos plurimùm tùm honoris, tum opum accessit ex nuptijs cum filia & altera hærede Ioannis Giffardi de *Brimsfeild*, qui antiquæ nobilitatis in agro Glocestrensi fuit, & Matildem vnicam filiam Walteri Clifford tertij sibi in vxorem acceperat.

Eclipses in Ariete.

Whittington.

Vita Fulconis Gallicè scripta.

Barones Fitz-Warin.

Latimer, *quid significat.*

Whitechurch.

Barones Le-Strange de Black-mere.

Magis ad occasum *Ellesmer* regiuncula iacet opima & fertilis, quam, vt Chronologia Cestrensis habet, Ioannes Rex Angliæ vna cum castello Lewelino Northwalliæ principi in dotem cõstituit, quum illi filiam suam nothamq; in matrimonium collocasset. 1205

Ellesmer.

Comites Salopiæ. Rogerus de *Beleſmo*, ſiue *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem inſtituit Guilielmus primus, cui & longè maximam huius regni partem aſſignauit. Huic ſucceſſit primùm Hugo filius natu maximus ſine prole in Wallia occiſus, deinde Robertus è filijs alter, vir efferata immanitate in ſuos ipſius filios, & obſides, quibus ſuis manibus & oculos eruit, & teſticulos execuit: ſed tandem læſæ maieſtatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico primo conditus, pœnas nefarijs ſceleribus dignas perſoluit, & eius Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem trãſcriptus. Poſt multa tandem ſecula Henricus VI. anno regni ſui decimo nono, Ioannem Dominum *Talbot*, quem ad bellicam virtutem & natura peperiſſe, & voluntas exercuiſſe videatur, hoc honore exornauit. Cùm autem ille in prælio ad Caſtilionem in Aquitania ce- 1453
cidiſſet vnà cum Thoma filio minore Vicecomite *L'iſle*, poſtquam quatuor & viginti annos magnam Galliæ partem victricibus armis peragraſſet; Ioannes filius ex filia & hærede Domini *Furniuall* natus ſucceſſit, qui Lancaſtrenſis familiæ ſigna ſequutus, in prælio ad *Northanton* occubuit. Ab hoc prognatus eſt Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus à quo Talbotti de *Grafton* ſunt oriundi. Ioanni tertio ſucceſſit Georgius, Georgio autem Franciſcus eius itidem filius, qui pater erat Georgij Talbotti Comitis Salopiæ, viri honoratiſſimi, & in magnis Reipublicæ negotijs ſpectatiſſimi. Cuius filius Gilbertus ſummo ſplendore & ſumma virtute locum à maioribus traditum nunc tuetur.

H. Huntindon. in libello de vita miſerij.

Sunt in hac Regione parochiæ plùs minùs. 170.

Cheſſhire.

Comitatus Palatinus.

QVinta & vltima ex illis Prouincijs quas antiquitùs tenuerunt CORNAVII, eſt Comitatus Ceſtrenſis, Saxonicè Cepcpercyne, vulgò **Cheſſhire**, & **The Countie Palatine of Cheſter**, (quod eius Comites iura palatina habuerint, omnéſque incolę illis ſolis in *Feudo*, id eſt, *in fide* fuerint) & illi Regi. Palatinus, vt quod de hoc nomine priùs dixi repetam, commune olim erat omnibus qui in Regis Palatio officijs fungebantur,

bantur, atque eo seculo Comes Palatinus titulus erat dignitatis delatus illi qui anteà fuit Palatinus, cum authoritate iudicandi in sua regione, eiusq; & primores quos Barones dixerunt, & vassalli tenebantur Comitis Palatium accedere ad consulendum ipsi & ipsius aulam cohonestandam. *Regio* (vt non alijs quàm Malmesburiensis verbis vtar) *farris, & maximè tritici ferax, & inopi pecorum & piscium fera.* Eximia verò nobilitatis altrix, nec enim alia est in Anglia prouincia quæ plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equestres familias numerârit. Ab Austro agro Salopiensi, ab ortu Staffordiensi & Derbiensi, à Septentrione Lancastrensi, ab occasu Denbighensi & Flintensi circumscribitur, ad Circium verò Chersonesso longiùs in altum abit, quæ inter duos sinus concluſa vtrinque insinuantem Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia huius agri flumina conueniunt. In Occidentaliorem DEVA qui à Denbighensibus dirimit, in Orientalem, tùm *Weuer* qui mediam regionem intermeat, tùm *Mersey* qui à Lancastrensibus secludit. Nec commodiorem huius describendi video rationem, quàm si horum fluminum tractus persequar. Loca enim quæ sunt præcipui nominis his impendent omnia. Verùm priùs hæc de Comitatu Cestriæ præmittam ex Luciano monacho. Ne quis me subticere quæ ad laudem huius regionis faciat, posteà coarguat. Author enim ille rarus & vixit primis Normannorum temporibus. *Si quis antem petit eius pleno vel in proximo secundum habitationem morum Prouinciales tangere; instar reliquorum viuentium pro locis terrarum cæteris Anglis in parte dissimiles, in parte meliores, in parte inueniuntur æquales. Videntur autem in primis quod est optimum secundum genere specimen morum, conuiuio communes, cibo alacres, hospitio liberales, ira faciles, lingua labiles, subiectionis ac seruitutis impatientes, afflictis clementes, pauperibus compassibiles, cognatum sanguinem fouentes, labori parcentes, felle duplicitatis immunes, edacitate vil grauis, molimina nescientes, per vsurpatam sæpè licentiam aliena mutuantes, syluis ac pascuis abundantes, carne ac pecore diuites, Britonibus ex vno latere confines & per longam transfusionem morum maxima parte consimiles. Illud etiam intuendum qualiter Cestriæ Prouincia Lama nemoris limite lateraliter clausa à cæteris Anglis priuilegij distinctione sit libera & per Indulgentias regum atque excellentias Comitum magis in cætu populi gladium principis quam coronam regum consueuit attendere, & in suis finibus etiam maximas negotiorum discussiones licenter ac liberiùs explicare. Hac igitur Hibernis receptoria,*

Petrus Pinkus in Campania descr.

Lelius.

ria, Britannis vicina, Anglorum subministrantium annona: sitv eleganti, portarum positione antiqua, duris experimentis exercitata: animo pariter & oculis secundum nomen suum, ciuitatis vocabula digna, sacrorum vigili cincta custodia, & per misericordiam saluatoris diuinitatis semper auxilio communita.

Dee fl.

Dena, Anglicè Dée, Britannicè *Dyffyrdwy*, id est, *aqua Dei*, Salmonibus admodum ferax è duobus in Wallia fontibus enascitur, & inde denominatum credunt. *Dwy* enim *Deo* illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi sequentes aquam nigram, alij Dei aquam, & diuinam interpretantur. Quamuis autem fontem dijs sacrum *Diuonam* antiquâ Gallorum linguâ, quæ eadem erat cum Britannica Ausonius dixerit, & omnes fluuios *δωτρεῖς*, & diuinos iudicarit antiquitas, Britanníque nostri diuinos honores fluminibus detulerint (vt est apud Gildam;) vnde tamen huic nostro *Dwy* præ alijs diuinitatem tribuerint non video. Thessali, vt legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Istrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani quòd coniugalis fidei iudex haberetur, honore diuino affecerunt; verùm nihil video, vt dixi, cur huic flumini nomen diuinum indiderint. Nisi fortè quòd alueum subinde mutârit, & certò victoriam accolis demonstrarit, cùm inuicem infesti essent, prout his vel illis, relicto alueo, magis incubuit. Hoc enim prodidit Giraldus Cãbrensis: Vel quòd obseruarint pluuijs cõtrà quàm flumina solent parùm increscere, & quoties crebriori verberatur Austro, vicinis agris effusiùs innatare. Christianis etiam Britannis sancta huius fortasse aqua videbatur, Scribitur enim quòd cùm in procinctu contra Saxones starent terram osculantes, ex hoc in memoriam sacratissimi Christi sanguinis deuotissimè bibisse. Cæterùm *Dena* qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Cestrenses attigerit, lentior BONIVM interluit, quod nonnullis Antonini exemplaribus BOVIVM dicitur, quæ vrbs eo seculo fuerat insignis, posteà monasterium prætiarum, à cuius choro *Banchor* Britannis, Anglis Baancopnabÿnge, & *Banchor* vocabatur, alumnúmque habuit (vt aliqui scribunt) inter multos optimos viros, hæresiarcham illum pestiferum Pelagium, qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina occidentalem Ecclesiam diu exercuit. Vnde Prospero Aquitano *Coluber Britannus* illo versu dicitur.

Diuona.

Flumina sacra.

Bonium.

Banchor.

Pelagius Hæresiarcha.

Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Nec alio nomine huius memini, quàm quòd vitia, & venena nosse interest

interfit omnium. *In hoc monasterio* (vt inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, cùm in septem portiones, cum præpositis sibi rectoribus diuisum esset, nulla harum minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio sustulit, quod pijs precibus Christi opem pro Britānis Christianis contra Paganos Saxones imploraſſent. Refloruiſſe tamen videtur, inò refloruiſſe demonſtrat, in Malachiæ Hibernici vita, S. Bernardus Clareuallenſis his verbis de Monachis, qui longo pòſt tempore hîc egerunt. *Bancbor*, inquit, *monasterium nobilissimum multa millia monachorum genera[u]it, multorum monasteriorum caput, locus verè sanctus, fœcundúsque sanctorum, copiosissimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs sanctæ illius congregationis centum solum monasteriorum fundator extitisse feratur. Denique Hiberniam & Scotiam ita eius germina replenerunt, nec modò inpræfatas, sed etiam inexteras regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt, ex quibus ad has nostras Gallicanas partes, S. Columbanus Luxouiense construxit monasterium.* Sed poſt hæc tempora omninò concidit, Malmesburienſis enim ætate qui ſtatim à Normannorum ingreſſu vixit. *Tot* (vt inquit ipſe) *hic superfuerant iniquitatis indicia, tot semiruti parietes Ecclesiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernas.* Ipſéque Bernardus prodit Malachiam illum *loco diruti monasterij Oratorium ex liquis lenigatis construxisse.* Nunc verò intermortuæ vrbis vel monaſterij vix facies remanet, duarúmque portarum nomina, *Port Hogban*, & *Port Cleis* quæ mill. paſſ. diſiunctæ ſunt reſeruantur, inter quas Romanorum numiſmata ſæpiùs reperiuntur. Sed vt hoc moneam, non huius agri cenſetur Bonium, ſed Flintenſis, cuius portio quaſi à reliqua diuulſa hîc inter Ceſtrenſes & Salopienſes interiacet. *Bonium ad Flintenſes ſpectat.*

Dena verò vbi hunc Comitatum ſubintrat, *Malpas* ſiue *Malpoſſum* in ædito colle non procul à ripa ſuſpicit, quod ob malam, arctam, præruptam & impeditam viam quæ *Mala platea* dicta hoc recentius nomen à Normannis accepit, cùm olim eadem ferè ſignificatione *Depenbache* Anglis diceretur. Huius Baroniam dedit Hugo Comes Ceſtrenſis Roberto *filio Hugonis*, Regnante Henrico ſecundo Guilielmus Patricius filius Guiliel. Patricij eandem tenuit. Paucis elapſis annis Dauid de *Malopſu* adeptus eſt per *Breue recognitionis* medietatem eiuſdem villæ quæ fuit Gilberti Clerici, Baroniæ autem huius magna pars Malpas. *Ex rotulo Domeſday Comitatu Ceſtriæ.* *Barones de Malpas.*

posteà hæreditariò ad Suttonos illos qui Barones de *Dudley*, Pars etiam ad Vrianum de *S. Petro* vulgò *Sampier* deuenit. A Philippo autem iuniore filio D. de *Malo passu* genus ducit clarissima equestris familia Egertonorum qui hoc nomen à loco habitationis desumpserunt. De nomine huius loci antequã discedam, liceat in hoc serio & graui opere hunc ex Giraldo Cambrensi interponere iocum. *Contigit nostris*, inquit, *diebus, Iudæo quodam cum Archidiacono loci huius cui cognomen* Peché, *id est*, Peccatum, *& Decano cui nomen* D'euill, *id est*, Diabolus, *versus Slopesburiam iter agente, cùm Archidiacono fortè referente audiret, Archidiaconatum suum à loco qui* Ill-street, *id est*, Mala platea *dicitur, incipere, & vsque ad Malum passum, id est*, Mal-pas *versus Cestriam durare: considerans & intelligens quoque tam Archidiaconi cognomen quã & Decani agnomen, lepidè satis & facetè subiecit: Mirum, inquit, si ab hac vnquam patria me mea fors reducat incolumem, cuius quippe* Peccatum *est Archidiaconus*, Diabolus *Decanus, Archidiaconatus verò* Mala platea *introitus, &*, Malus passus *exitus.*

Egertoni.

Itiner. lib. 2. Cap. 13.

Hinc deuoluitur *Dena* per *Scholich* vbi quondam fuit castrum, *Aldford* olim Ardernorum, *Pouleford* vbi suum castrum habuit regnante Henr. III. Radulphus de *Ormesby*, & *Eaton* sedem celebris familiæ *Grosuenour*, id est, *Grandis-venator* qui nunc corruptè *Grauenor* dicuntur.

Grosuenour.

Superiùs ad tertium milliare ad idem flumen propè æstuarium, quod SETEIA pro *Deia*, Ptolemæo dicitur, vrbs clara sedet, quam Ptolemæus ille DEVNANAM, Antoninus DEVAM à flumine, nos **Chester**, & **Westchester**, Britanni *Caerlegion, Caerleon Vaur, Caer leon ar Dufyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, vt Saxones Legeaceaſtep dixerunt, nominibus illis proculdubiò à Legione Vicesima Victrice deductis. Hæc enim Galba Imperatore iterùm, & Tito Vinio Coss. in Britanniam transmissa fuit, quæ cùm nimia & formidolosa legatis tam Consularibus, quàm Prætorijs extitisset, Iulium Agricolam à Vespasiano tandem præfectum habuit, quo tempore sedem hac in vrbe accepisse videtur, quam nec multos ante annos constructam, & Ordouicarum ceruicibus impositam opinor: quamuis non desint qui vel ipsa Luna hanc vetustiorem esse contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis antè sæculis positam. Sed plebeios hos antiquarios vel ipsum nomen ab errore tam crasso auerteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis sonare diffiteri non possunt, vtrum verò æquius melius fuerit vrbem à Legione magna

Deuana. Chester.

na, vel à Leone Gigante denominari viderint docti; cùm in Hispania Tarraconensi à Legione VII. Germanica regnum nunc Leon dicatur, & Legionem XX. quam Britannicam, Valentem Victricem, atque Valeriam Victricem alij falsò dicunt, hac in vrbe egisse Ptolemæus, Antoninus, & Septimij Getæ nummus antiquus comprobēt, è quo hanc etiam Coloniam fuisse constat: inscribitur enim in parte auersa COL. DIVANA LEG. XX. VICTRIX. Romanæ autē magnificentiæ argumēta nunc supersunt paucula præter pauimēta tessellata, superiori ætate plurima exhibuit, quod suis verbis Ranulph. huius vrbis monachus è suo Polychron. tibi dicet. *Via sunt hîc subterraneæ lapideo opere mirabiliter testudineatæ, triclinia concamerata, insculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, hîc & numismata Iulij Cæsarie, aliorúmq; illustrium inscriptione insignita quandoq; sunt effossa,* & Rogerus Cestrensis in Polycratico. *Intuenti fundamenta lapidum in vys eorumdem videtur potiùs Romano, siue giganteo labore quàm Britannico sudore fundata.* Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plus mill. pass. ambitu colligunt, includitur; ad Lybonotum, castrum eminet propè flumen à Comitibus constructum, vbi forum Palatinatus, & Assisæ (quas vocant) bis quotannis habentur. The Rowes. Ædificia sunt nitida, & proiectis Mænianis porticus vtrinque per primarias plateas ducunt. Sed rebus secundis non perpetuo tenore vsa est, primùm ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis excisa, restaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, statimque Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantem vidit. Ipsum enim in triumphali nauicula ad proram sedentem Kinnadius Rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorum, Maconus Manniæ & Insularum, omnésque Walliæ Principes in fidem adacti, quasi remiges, remis incumbentes per Deuam fluuium læto spectaculo duxêrunt. Circiter annum 960. Insequente tempore, quà Aquilonem spectat, templum Leofricus Comes in honorem Werburgæ virginis posuit, quod postea Hugo primus è Normannico genere Cestriæ Comes restauraut, & authore Anselmo, quem è Normannia euocârat, monachis concessit. Nunc verò Henrici IIII. Germaniæ Imper. sepultura; quem abdicato imperio heremeticam hîc vitam duxisse aiunt, & Episcopali sede celeberrimum. Quam statim à Normannica victoria Lichfeldensis Episcopus Petrus à Lichfeldia huc transtulit, sed ea ad Conuentriam, & postea ad sedem suam pristinam reducta, Deua diu hac dignitate viduata 1094

iacuit,

iacuit, donec patrum memoria Henricus Octauus exturbatis monachis Præbendarios instituerit, & denuò Episcopum restituerit, cui hunc agrum, Lancastrensem, & Richmondiam subiecit, & in iurisdictione Archiepiscopi Eboracensis esse iussit. Cùm iam templum conditum esset, Normannici Comites mœnia, & castra adiecêrunt. *Vti enim Episcopus tenuit de Rege quod ad sum pertinet Episcopatum* (sic enim legitur in libro, quo Angliam censuit Guilielmus Magnus) *ita totam reliquam ciuitatis partem Comites cum suis hominibus de Rege tenuerunt. Geldabat autem pro L. hidis, erant domus 431. quæ geldabant, Monetarij autem septem. Quando Rex ipse ibi veniebat, reddebat ei vnaquaque Carrucata CC. Hesthas, & vnam cunam plenam cerusiæ, & vnam butyri ruscam.* Et ibidem. *Ad murum ciuitatis & pontem reædificandum de vnaquaque hida Comitatus vnum hominem venire præpositus edicebat, cuius homo non veniens Dominus eius XL. solidos emendabat Regi & Comiti.* Si velitationes inter Wallos & Anglos primis Normannorum temporibus, incursiones, excursiones, suburbij de *Hanbrid*, vltrà pontem iterata incendia, vnde *Trebeth* Wallis, id est, *Oppidum incensum* dicitur, & murum è Wallorum cranijs longè ibi ductum sigillatim persequerer, mei oblitus in Historicorum messem falcem immittere viderer. Iam inde verò imprimis floruit Cestria, nec quicquid abest, quod in florentissima ciuitate desideretur, nisi quòd Oceanus molendinis quibusdam in Deuæ alueo quasi succensens se subduxerit, nec ciuibus, vt pridem, portus oportunitatem præbeat. Longitudinem gradibus XX. scrup. XXIII. Latitudinem gradibus LIII. scrup. XI. definitam habet. Si plura de hac vrbe desideres hæc habe ex Luciano, illo Monacho qui ante annos ferè quingentos vixit. *Primò videndum quòd Cestria quæ ædificatur vt ciuitas cuius positio inuitat aspectum, quæ in occiduis Britannia posita legionibus ex longinquo venientibus receptoria quondam ad repausandum fuit: & Romanis vt seruent limitem imperij claues, vt ita dixerim, Hibernorum custodire sufficit; nam contra aquilonare eorum Hibernia opposita non tam crebrò quam continuè ob causas meantium & commoda mercium diuersarum, velis aptatis viam aperit cursibus nauium atq; nautarum. Dumque orientem protendit intuitum non solum Romanam ante se cathedram & imperium, verùm & orbem prospicere vniuersum: vt tanquam spectaculum proposita sit obtutibus oculorum. Fortia facta, serici longissima rerum, & quidquid in orbe quibusque personis, locis, temporibus bene gestum etiam cognoscantur, quod male actum etiam caueatur.*

Chron. S. Werburgæ.

Quæ à ventis 4. portas 4. habens ab oriente prospectat Indiam, ab occidente Hiberniam, ab Aquilone maiorem Norweiam, à meridie eam quam diuina seueritas ob ciuiles & naturales discordias Britannis reliquit angularem angustiam. Quæ olim aissidijs & odijs amaris Britanniam in Angliam mutauere, & quibus adhuc moribus fulgeant qui vicinantur eis cum lachrymis legunt. Habet præterea nostra Cestria ex Dei munere ditantem atq; exornantem amnem, secus vrbis muros pulchrũ atq; piscosum & à Meridiano latere receptorium nauium ab Aquitania, Hispania, Hibernia, Germania venientium qui (remige Christo) per laborem & prudentiam mercatorum bonis pluribus reparant & reficiunt vrbis sinum vt modis omnibus consolati per gratiam Dei nostri etiam frequenter, vberiùs & profusiùs libamus vinum: quoniam illa regionum loca gaudent prouentibus vinearum. Præterea reumate quotidiano non cessat eam reuisere maris patentissima plenitudo quæ apertis & opertis latissimis arenarum campis indesinenter gratè vel ingratè aliquid mittere vel mutuare consuenit & suo accessu vel recessu afferre quippiam vel auferre.

Ab vrbe in Circium procurrit laxior Chersonesſus hinc *Deio* æstuario, illinc Merseio concluſa, nos *Wirall*, Britanni quòd an- Wirall.
gulus sit, *Koll-gury* vocant, Olim tota saltuosa, & inculta fuit, vt perhibent incolæ, sed *Deforrestauit* Edwardus III. Nunc verò oppidis vndiq; consita, salo tamen quàm solo fœlicior habetur; hoc enim frugibus est minùs benignum, illud piscibus inprimis fœcundum. Huius ingressu ad austrum *Shotwick* castrum Regium æstuario incumbit, ad Boream est *Hooton* Manerium quod à posteris Radulphi Wallensis ad Stanleios deuenit tempore Richardi II. illique contiguum est *Poole* vnde loci domini qui dignitate floruerunt nomen assumpserunt, & in proximo *Stanlaw*, id est, vt interpretantur religiosi eiusdem loci, *Saxeum* Law, quid.
colle, vbi monasteriolum posuit Ioannes Lacy Constabularius 1173
Cestriæ, quod postea propter inundationes translatum ad *Whalley*, in Comitatu Lancastrensi. In extremitate autẽ huius Chersonesſi insula modica, ieiuna, & arenosa, *Il-bre* vocant, adiacet quæ Il-breue.
suam olim Monachorum cellulam habuit. Interiùs ad ortum ab hac Chersonesſo saltus obiacet celebris, *The forrest of Delamere*, cuius hæreditarij Forestarij sunt *Doni* de *Vtkinton*, præclaro genere prognati. In hoc suam vrbeculã Eadey burg posuit Ædelfleda Mercia, quæ exoleto iam nomine, rudetum effectum, *The chamberin the forrest* vocatur, & ad vnum & alterum hinc milliare alterius oppidi *Finborrow* ab eadem extructi parietinæ visuntur. Finborrow.

Per

Per ſuperiorem huius ſaltus partem *Weuer* flu. defertur, qui
Ridly. è lacu effunditur ad *Ridly*, claræ & vetuſtæ familiæ Egertonorum ædes, qui à Baronibus de *Malpas*, vt dixi, prognati non procul à *Bunbury* vbi collegium extruxerunt, & à
Beſton. *Beſton* caſtro magno mœnium ambitu, crebris turribus, monte, præcipitióque defenſo, quod vltimus Ranulphus Ceſtriæ Comes conſtruxit. De quo Lelandus noſter.

Aſſyrio rediens victor Ranulphus ab orbe,
Hoc poſuit caſtrum terrorem gentibus olim
Vicinis, patriaque ſuæ memorabile vallum.
Nunc licèt indignas patiatur fracta ruinas,
Tempus erit quando rurſus caput exeret altum,
Vatibus antiquis ſi fas mihi credere vati.

* Hinc *Weuer* primò Auſtrum petit haud procul à
Woodhay. *Woodhay* vbi celebris illa equeſtris familia de *Wilburham* magno ſplendore diu
Bulkeley. incoluit, per *Bulkeley* & *Chelmondley* quæ claritſimis Equitum familijs nomen impertierũt, nec longè hinc à *Baddelye* habitatione olim antiquę familię de *Praerijs*, illinc à *Cumbermer* vbi monaſteriolum poſuit Guil. Malbedeng. Vbi flu. Auſtralem agri limitem
1134 attingit inter ericeta & iacentia loca, in quibus, vti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, vt credunt, defoſſas ſæpè eruunt. Poſteà fertiles irrigans agros fluuiolum ab Ortu admittit ad quem
Arbores terra obrutæ. *Wibbenbury* à Wibba Merciorum Rege ita dicta. Cui adiacent
Salinæ. * *Hatherton* ſedes olim Orbetiorum deinde Corbettorum, nunc verò T. Smithi filij Laurentij Smithi Equitis aurati, *Dodinton* Deluſiorum, *Batherton* Griphinotum, *Shauinton* Wodenothorum (qui nomen, vtcunq; genus ab Anglo-Saxonibus traxiſſe videantur) & aliarum inſignium familiarum quibus hic Comitatus vbique abundat. Inde *Weuerus* per *Nantwich*, non procul
1172 à *Midlewich* ad *Norwich* decurrit. Hæ ſunt ſalinæ nobiles, quinque vel ſex mill. paſſ. inuicem diſtantes, vbi è puteis aquæ ſalſæ hauriuntur, quas non lignis ardentibus infundunt, vt veteres Galli & Germani ſolebant: ſed ſubiecto igne decoquunt, vt ſal conficiatur. Nec addubito quin hæ Romanis cognitæ fuerint, & quod Salarium vectigal hinc penſitatum. A *Midlewich* enim ad *Northwich* via nobilis duxit, quæ è glarea in eam altitudinem educta fuerat, vt Romanorum opus facilè agnoſcas, cùm glarea tota hac regione ſit admodum rara, & inde ad priuatorum ædificia hodie deuehatur. Scribit Matthæus Pariſienſis Henricum III. has Salinas obſtruxiſſe, cùm hunc agrum hoſtilem in modum

dum deuastâsset, ne inde tumultuantibus ea tempestate Wallis commeatus suppeditaretur. Sed cùm placidi pacis radij illucerent, denuò apertæ fuerunt. *Nantwich* verò maximum huius Comitatus censetur oppidum Britannis *Hellath Wen*, id est, *Salina candida*, quòd candidissimus sal ibi coquitur, Latinis *Vicus Malbanus* fortasse à Guilielmo qui *Malbedeng*, & *Malbanc* dictus, cui in Normannica Angliæ expugnatione obtigit. Vnicam habet Salinam (*Brine pit* vocant) proximè flumen è qua aquam salsam in domos per alueos ligneos subuehunt in quibus doliola sunt terra defixa quæ illa aqua complent, & signo campana dato cacabis plumbeis quarum sex sunt singulis domibus ignem subijciunt, aquam coquunt & mulierculę (*Wallers* vocant) rastellis ligneis è fundo salem educunt, & corbibus imponũt è quibus liquor defluit, & sal subsidet. Hinc tendit *Weuerus* obliquo flexu, longiúsque ab occidentali ripa cernitur *Calueley* quæ sedem & nomen præbuit nobili Calueliorum familiæ, è qua regnante Richardo secundo Hugo Caluely Miles, arte militari ita in Gallia inclaruit vt viuidæ eius virtuti nihil fuerit impenuium. Inde per *Minshull*, Minshullorum domum & per *Vallem Regalem* Monasterium ab Edwardo Primo amœnissima valle locatum, vbi nunc incolit clara familia Holcroftorum, Weuerus iter accelerat ad *Northwich* quod Britannicè *Hellath Du*, id est, *Salina nigra* vocatur, vbi etiam fons vnus salsus ebullit proximè Danum flumen quod hîc in Weuerum euoluitur qui primum ad ortiuum huius agri limitem CONDATE præterit, priscum oppidum ab Antonino memoratum, nunc *Congleton*, nec alio quàm vetustatis nomine & duabus Ecclesiolis memorandum. Deinde *Davenport* quod in suum nomen insignem familiam de *Davenport* adoptauit, & *Holmes Chapell* itinerantibus notum, iuxta quod ad *Rudheath* perfugium olim erat & quasi asylum cùm incolis huius agri tùm peregrinis, qui in leges percârunt, vt ibi annum & diem securè agerent. Inde *Kinderton* subluit antiquam sedem antiquæ prosapiæ de *Venables*, qui ab ipso primo Normannorum aduentu hîc claruerunt & vulgò Barones de *Kinderton* appellantur. Sub hoc ad austrum etiam in Danum *Croco* fluuiolus influit qui è lacu *Bagmere* effusus præterfluit *Brereton* quod vt nomen fecit claræ, antiquæ & numerosæ Breretonorum equestri familiæ, ita Guil. Brereton Eques auratus magnificis ædificijs loco plurimùm splendoris nuper adiecit. Mirum est, quod plurimorũ tamen fide contestatũ audiui, & vulgò creditum: priúsquã aliquis

Nantwich.
Caluely.
Vale royall.
Northwich.
Dan fl.
Condate.
Congleton.
Rudheath.
Venables.
Brereton.
Mirum.

aliquis hæres huius Breretonorum familiæ diem clauserit extremum, truncus in lacu adiuncto per aliquot dies innatare cernitur. Nec dissimile Leonardus Vairus refert ex fide Cardinalis Granuellani prope Monasterium S. Mauritij in Burgundia esse viuarium, in quo iuxta numerum monachorum pisces ponuntur. Illorum si quis ægrotet, pisciculus quoque semiuiuus cernitur supernatare, quòd si monachus è vita migraturus est paucis antè diebus piscis moritur. De his nihil habeo quod dicam (nec enim sum ego Teratoscopus) sed hæc & huiusmodi vel Angeli sancti custodes nostrorum corporum, vel diaboli qui Dei permissu potenter hoc mundo inferiore grassantur conficiunt. Illi cùm vtrique sint naturæ intelligentes, certo deliberatóque consilio & fine, non temerè noua moliuntur: Salutem & incolumitatem quærunt ac spectant generis humani Angeli, perniciem contrà aut excruciationem, vel ludificationem diaboli. Sed hæc præter propositum.

Tranci aquà innatantes præmunij mortu.

Lib. 2. de Fascino.

Angeli.

Diaboli.

Midlewich.

Croco præteruectus *Brereton* paulò pòst *Midlewich* inuisit, propè confluētes vbi duo sunt salsi fontes fluuiolo discreti, Dano iam admisso, in occasum rectà prolabitur *Weuerus* Peuerumque recipit ab ortu qui præterfluit, & nomen facit *Peuero* vbi habet sedem vetusta illa nobilis familia de *Meinilwarin* vulgò *Manewering* è qua Radulphus duxit filiam Hugonis *Keuelioc* Comitis Cestriæ, vt constat ex charta antiqua penes Ranulphum eiusdem familiæ nunc hæredem. Cursum inde agit Weuerus per *Winington* quod sedem & nomen claræ & antiquæ Winingtonorum familiæ dedit, nec procul à *Merbury* quæ à stagno subiecto sic dicta itidem celebri illi familiæ de *Merbury* nomen contulit.

Peuer.

Dutton.

Hinc pergit fluuius iuxta *Dutton* hæredium insignis familiæ Duttonorum, qui ab Hudardo quodam Cestrensium Comitum affine genus deducunt, & quorum magna est authoritas veteri instituto in omnes tibicinas, fidicinas & citharędos huius prouinciæ, ex quo Radulp. Dutton adolescens animo, & manu promptus collecta id genus hominum tumultuaria manu Ranulp. vltimum Cestriæ Comitem Wallicis hostibus circumfusum obsidionis periculo fortiter liberasset. Nec tacendum est *Nether Whitley* hoc in tractu vnde prodierunt *Tuschetti* siue *Towchetti* qui Barones *Audley* de *Healye*. Iam Weuerus ille interlabens inter *Frodesham* antiquioris notæ Castrum, & *Clifton*, nunc *Rocksauage* Sauagiorum recèns extructas ædes, demum *Mersey* æstuarium subintrat. Hoc verò sic nominatur à *Mersey* flumine, quod *Ce-*

Towchetti.

Rock-sauage.

strenses

frenses & *Lancastrenses* interluens ibi tandem exoneratur, cùm inter alia minùs nota oppidula *Stockport* quæ Baronem suum olim habuit, alluerit & *Bollin* fl. admiserit, cui imponuntur *Macclesfield* vbi collegium construxit T. Sauage primùm Episcopus Londinensis, & posteà Eboracensis Archiepiscopus, in quo nonnulli ex inclita illa Sauagiorum stirpe contumulantur, & *Dunham* quod ab Hamone de *Masscy* per *Fittones*, & *Venables* ad claram familiam de *Booth* hæreditariò descendit. Inde *Merseius* *Thelwall* accedit cùm non longè reliquerit *Knotsford*, id est, *Canuti Vadum*, & *Lee* vnde eiusdem cognominis vt generosa & eximia, ita numerosa propagata est familia. *Thelwall* nunc vicus est obscurus, olim vrbs satis magna ab Edwardo Seniore constructa, & sic dicta, teste Florilego, ab arborum truncis, ramis accisis, & in terram defixis quibus murum circumduxit. Saxones enim truncos Ðell, & murum *Wall*, sua lingua nominarunt. Thelwall.

Et ad ipsum fluminis ostium *Runckhorne* sedet eodem sæculo ab Edelfleda conditum, & eodem fato nunc in pauculas casas redactum. Edelfleda illa, vt semel dicam, cuius sæpe memini, Regis Edwardi Senioris soror, & Ethelredi Merciorum subreguli vxor, Mercijs (defuncto marito) difficillimis temporibus magna laude octo annos præfuit, de qua in Henrici Huntingdonensis historia hæc Encomiastica carmina leguntur. Runckhorne. *Elfleda, siue Ethelfleda.*

O Elfleda potens, ô terror virgo virorum,
Victrix natura, nomine digna viri.
Te quo splendidior fieres natura puellam,
Te próbitas fecit nomen habere viri.
Te mutare decet, sed solam, nomine sexus,
Tu regina potens, Rexque trophæa parans,
Iam nec Cæsarei tantum meruêre triumphi,
Cæsare splendidior virgo virago, vale.

Sub *Runckhorne* paulò interiùs cernitur *Haulton* oppidum cum suo castro quod Nigello cuidam Normanno donauit Hugo Lupus Comes Cestriæ, ea lege vt esset Cestriæ Constabularius, per cuius posteros temporum vicissitudine ad familiam Lancastrensem deuenit. Nec tacendum quod Guil. filius Nigelli illius Monasterium ad *Norton* adiunctum fundauit, quod nunc ad *Brooks* ex antiqua stirpe spectat. Haulton.

Cangi. CANGOS veteres Britanniæ populos diu multumque quæsitos an hoc in agro collocarem, diu multúmq; subdubitaui. Ita enim suis velis obtendit vetustas, vt nullis hactenus vestigijs indagari potuerint. Quamuis autem

flos

flos ille hominum politiorum Iustus Lipsius me hîc iudicem capit, ego ingenuè fateor, nihil habeo quod iudicem, & malim illam iudicandi prouinciam cuiuis rogare, quàm mihi assumere. Nihilominùs si CEANGI, & CANGI ijdem fuerint, & quidni? satis probabile sit eos hoc in tractu insedisse. Dum enim hæc recognoui, à fide dignis accepi viginti massas plumbeas hîc in ipso littore erutas fuisse, forma oblongiori sed quadrata, in quarum superiori parte, in concauo hæc legitur inscriptio

IMP. DOMIT. AVG. GER. DE CEANG.

In alijs verò.

Anno Christi 78. IMP. VESP. VII. T. IMP. V. COSS.

Quod monumentum videatur erectum fuisse ob victoriam in Cangos. Huc etiam facit ipse situs ad mare Hibernicum, scribit enim Annalium XII. Tacitus, Imperante Nerone ab Ostorio *ductus in Cangos exercitus, vastati agri, prædæ passim actæ, non ausis* *Anno Christi 51.* *aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, pœnito dolo. Iam ventum haud procul mari quod Hiberniam aspectat, cùm orta* * *apud Brigantes discordia retraxere ducem.* Sed ex superiori inscriptione ante Domitiani tempora non subiugati videantur, & ex temporum sane ratione, cùm Prætor in Britannia esset bellicosissimus ille Iulius Agricola. Ptolemæus etiam ΚΑΓΚΑΝΩΝ * promontorium hoc in littore collocauit. Nec ego alibi quærere *Concangij.* ausim quàm in hoc tractu stationem illam CONCANGIOS, vbi senescente Romano imperio, Numerus vigilum cum suo Præfecto sub Britanniarum Duce, vigilias egit. Sed suum cuique per me liberum esto iudicium.

Comites Cestriæ. Quod ad Comites spectat, Saxonibus omissis, qui tantùm Comites officiales, non hæreditarij erant, Guilielmus primus Hugonem cognomine *Lupum* Vicecomitis Abrincensis in Normannia filium, primum hæreditarium, & Palatinum Cestriæ Comitem

Comitem creauit, *totúmque hunc Comitatum tenendum sibi, & hæredibus in liberè ad gladium: sicut ipse Rex tenebat Angliam ad coronam, dedit*, (hæc enim sunt verba donationis) qui statim sibi Barones substituit, Nigellum Baronem de *Haulton* cuius posteri Lacciorum nomen coniugij ratione acceperunt, Comitesque fuerunt Lincolniæ: Robertum *filium Normanni* Baronem de *Monte-alto*, quorum vltimus sine sobole Isabellam Angliæ Reginam hæredem scripsit: Guilielmum de *Malbedenge* Baronem de *Malbanc* cuius nepotis filiæ ad *Vernonos*, & *Bassettos* suis nuptijs hæreditatem transtulerunt: Gu. *Vernon* Baronem de *Sp-broke*, cuius hæreditas deficientibus tandem masculis ad *Wilburhamos*, *Staffordos*, & *Litleburios* per sorores deuenit: Robertum filium Hugonis Baronem de *Malpas*, qui vt videtur sine sobole obijt, vt priùs diximus: Hamonem de *Masey* cuius possessiones ad *Fittonos* de *Bolin* descenderunt: Gilbertum *Venables* Baronem de *Kindreton*, cuius posteri recta serie ad nostra vsque tempora floruerunt, N. Baronem de *Stockport* cui tandem Warreni de *Poynton* è familia illustri Comitum Warreniæ & Surriæ coniugij iure successerunt. Hi sunt quos hactenus inuestigare potui Barones Comitum Cestriæ. Qui vt est in antiquo libello *suas Curias habuerunt liberas de omnibus placitis & querelis, exceptis placitis ad gladium Comitis pertinentibus*. Eorúmque fuit, Comitem in consilio adesse, eundem obseruare, & aulam eius sæpiùs honoris gratia accedere. Sed iam à Baronibus ad Comites.

Barones Comitis Cestriæ.

Hugoni Comiti primò, de quo modò dixi, successit Richardus eius filius qui sine prole naufragio perijt cum Guilielmo Regis Henrici Primi vnico filio, & alijs nobilibus inter Normanniam & Angliam anno 1120. Richardo successit Ranulphus de *Meschines* Comes tertius Hugonis Comitis è sorore nepos, filiumque reliquit Ranulphum dictum de *Gernonijs* quartum Cestriæ Comitem, virum bellicosum & qui Stephanum Regem in obsidione Lincolniæ cæpit. Hugo cognominatus *Keueliog* eius filius fuit Comes quintus qui obijt 1181. cùm susceptisset Ranulphum Comitem sextum nominatum de *Blundeuill* qui cùm *Chirley* & *Beeston* castra, & monasterium *De la Cresse* construxisset, sine liberis defunctus hæredes reliquit quatuor sorores, Matildem vxorem Dauidis Comitis Huntingdoniæ, Mabiliam Guilielmi de *Albineio* Comitis Arundeliæ, Agnetem Guiliel. de *Ferarijs* Comitis Derbiæ, & Hawisiam Roberti de *Quincy*. In Comitatu autem successit Ioannes cognomine *Scotus* filius Da-

Cestriæ Comites.

uidis Comitis ex Matilde illa primogenita. Qui cùm itidem nulla ſuſcepta prole diem obiiſſet, Rex Henricus III. tam lauto patrimonio oculum adijciens *Domanio* Regio adſcripſit, Iohanniſque ſororibus alios alibi redditus aſſignauit. Ne (vt ipſe Rex dixit) tanta hæreditas inter colos diduceretur: poſtquã etiam ad Reges peruenit hic Comitatus antiqua Palatina iura & conuentus hic tenuerunt (quod Galliæ Reges in Campaniæ Comitatu fecerunt) vt Palatinus collationem conſeruarẽt. Honor ille deinceps Regum primogenitis ceſſit, & primùm Edwardo Henrici III. filio, qui cùm à Baronibus captus, detineretur, Simoni de *Monte-forti* Leiceſtrenſi Comiti, vt redimeretur, tradidit: ſed Simone ſtatim interfecto ad Regiam familiam citò rediit. E Comitatu poſteà in Principatum erexit Parlamentaria authoritate Richardus ſecundus, ipſéque Ceſtriæ Princeps dictus fuit: verùm pauculos poſt annos euanuit illa appellatio, cùm eius Parlamenti leges refixiſſet Henricus IIII. & recidit in Comitatum Palatinum, hodiéque iuriſdictionem Palatinam retinet quam adminiſtrant Camerarius, Iudex ſpecialis, Barones Scaccarij duo, Seruientes ad legem tres, Vicecomes, Attornatus, Eſcaetor, &c.

* Ja. Tilius.

Principatus Ceſtriæ.

Paracias plùs minùs 68. habet hic Comitatus.

Regnum Merciorum.

NVnc CORNAVIORVM regiones perambulauimus, quæ vnà cum CORITANIS, DOBVNIS, & CATVELLANIS regnũ in Heptarchia Saxonica cõſtituêrunt, quod illi Mynenaþir, Latini Merciam dixêrunt, cuius periodo annis 189. confecta, in Weſtſaxonum poteſtatem ſerò concidit, cum omni bellorum iniuria à Danis non paucis annis fuiſſet dilaniatum.

SILVRES.

SILVRES.

Onsultissimum nunc videtur, priusquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad Walliam, siue Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum sedem paulisper digredi, nec hoc erit in mea opinione digredi, sed naturæ ordinem rectè sequi. Cornauijs enim proxima obtenditur, & quasi suo iure postulare videtur, vt suo loco & ordine dicatur: maximè cùm Britanni, siue Walli eius incolæ eodem sint nobiscum iure, & nostræ Reipublicæ vobiscum quasi inserantur.

WALLIAM igitur, cuius nomen vniuersam quondam Transabrinam regionem complectebatur, nunc verò minùs latè patet, tres dum populi insedêrunt: SILVRES, DIMETAE, & ORDOVICES. Hi enim non solùm duodecem, quos vocant, Walliæ Comitatus, sed uos etiam illos Transabrinos Hereford-shire, & Monmouth-shire, qui Angliæ Comitatibus annumerantur, tenuerunt. Et vt à primis primùm exordiar SILVRES eas regiones ex Ptolemæi descriptione incoluêrũt quæ Wallis sua lingua vno nomine Deheubarth, id est, Pars Australis, & nouis hodie nominibus, Hereford-shire, Radnor-shire, Brecknock-shire, Monmouth-shire, & Glamorgan-shire appellantur, in quibus & nominis Silurum nonnulla superstes reliquiæ. Quod tamen ad nominis nationem attinet, nihil habeo quod cum gentis natura consonat. Quod ad originem verò spectat, ex colore vultibus, crinibus tortis, & positu contra Hispaniam, origine ibera fuisse coniectat Tacitus, affirmat verò Florianus del Campo Hispanus, qui mirum in modum se torquet, vt Siluras in Hispania inueniat, & nescio quid de Soloria, & Siloria in Asturibus nobis obtrudat. Cæterùm gens hæc magna fuit (è Plinio enim & Tacito, omnem Siluriam Walliam occupâsse videntur) aspera, valida, pugnax, seruitutis impatiens,

Silures. Dimetæ. Ordouices

Tacitus.

impatiens, audaciæ prompta, pernicitatem vocant Romani, nec atrocitate, nec clementia mutabilis: in quibus singulis nec adhuc degenerârunt posteri. Cùm Romani imperitandi libidine eos adoriuntur, Carataci Regis virtute viribúsque consisi, & Claudij Cæsaris voce pruritati, qui hos ita extinguendos dixerat, vt olim Sugambri excisi fuerant; adeo difficilis bello Romanos diuexârunt, cohortibus auxiliaribus interceptis, Legione, cui Marius Valens præerat, fusa, & vastatis sociorum agris, vt P. Ostorius Britanniæ Proprætor his armuis fessus & confectus diem obierit, Veranius etiam qui sub Nerone præsuit, hos frustra aggressus est, nam quod habet Tacitus illum modicis excursibus syluas populatum esse, lege Siluras *cum nostro eruditissimo Lipsio, & verissimè leges. Nec tamen soporatum fuit hoc bellum vsque ad Vespasiani tempora. Tunc enim Iulius Frontinus armis eos subegit, & legionario milite cohibuit. Quòd verò quidam è nostratibus illum in Crispinum Iuuenalis versiculum ad nostros Silures detorserit,*

Lib. Annal. XIIII.

magna qui voce solebat,
Vendere municipes fracta de merce Siluros.

Quasi nostri Silures capti venum Romæ fuerint expositi, mea side, germanum Poetæ sensum non expiscatus est. De piscibus illum, non de hominibus loqui, qui pensiculatius legerit, facillimè videbit.

Hereforðshire.

Herefordiensis Comitatus siue **Hereforðshire**, Britannis *Ereinuc*, forma quasi circulari, ab ortu Wigornienſibus, & Glocestrenſibus, à meridie Monumethenſibus, ab occasu Radnoria & Brechinia, à Septentrione Salopia definita, regio est præter amœnitatem, aut pascendis pecoribus, aut alendis frugibus nusquam non mitissima, & ab omnibus ad vitam necessarijs instructissima; adeò vt secunda fertilitatis laude inter Angliæ prouincias acquiescere haud facilè sit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia, *Vaga, Lugu,* & *Munow*, quæ cùm floridissima prata, & lætissima arua placidè irrigauerint, demùm confluunt & vno alueo Sabrinæ æstuarium adeunt.

Munow. fl.

Munow verò ex *Hatterell* montibus, qui satis consurgentes instar

instar cathedræ ad Libonotum hunc agrum obuallant, descendens, primùm in Austrum per eorũ radices eluctatur ad BLESTIVM, oppidum ab Antonino eo situ & distantia locatum, vt non possit non esse illud, quod huic flumini appositum Britannis *Castle bean*, nobis *The old towne* vocitatur; viculus tenuis, sed cuius vetustati nouum hoc nomen patrocinatur, vtráque enim in lingua oppidum siue castrum vetustum sonat. Proximè hoc *Alterynnis* aquis, quasi insula amnica circumfunditur, quæ antiquæ sedes veteris & Equestris familiæ Sitsiltorum, siue Ceciliorum, vnde Honoratissimus Patronus noster, omnibus virtutis, prudentiæ, & nobilitatis ornamentis instructissimus D. Guiliel. Cecilius Baro Burghlæus & summus Angliæ Thesaurarius stemma duxit.

Blestium. Olde towne. Alterynnis. *Cecilorum sedes.*

Ab hoc *Munow* in Ortum conuersus aliquandiu hanc regionem à Monumethensibus dirimit, & ad **Hapherald** siue *Harold-Ewias* castrum *Doro* flumine augetur. Hoc castrum de *Ewias* dictum, vt ex Regis Guilielmi primi Commentarijs loquar, *Alured de Marleberg refirmauit.* Postea Haraldi fuit viri nobilis qui in argenteo clypeo areolam rubram inter tres stellulas nigras interpositam gestauit, à quo *Harold Ewias* dici cœpit, sed Sibilla eius proneptis & altera hæres, coniugio ad Dominos *Tregoz* transtulit, à quibus demùm ad Dominos de *Grandisono* è Burgundia natos deuenit, de quibus alibi.

Harald-Ewias. *Familia de Ewias.* *Insignia eorum.* *Tregoz & Grandison.*

Dorus autem ille qui à Septentrione defluens per *Snothill* castrum, & Baroniam olim Roberti *Chandos*, vbi nobile marmor exciditur, conuallem mediam secat, quam à flumine *Diffrin Dore* vocant Britanni, Angli verò, vt vim verbi exprimere videntur, *The gilden Vale*, id est, *Vallem auream*, siue auratam nominarunt, quo nomine ob auream, opulentam, & amœnam huberta tem neutiquam indigna censeatur. Colles enim quibus includitur vtrinque sunt syluis amicti, syluis subsunt vtrinque arua, arus floridissima prata, & in medio fluuius limpidissimus interlabitur, cui monasteriolum elegans à Roberto Domino de *Ewias* impositum, quod nobilium huius agri quasi commune fuit sepulchrum.

Snothill. *Marmor.* Gilden vale. *Vallis aurea.*

Ab hac valle pars huius agri quæ ad ortum diuergit nunc Archenfeld, in Censuali Guil. primi libro *Archenfeld* dicitur, quam à Danis ann. 715. ferro flammáque vastatam capto Camalaco Episcopo Britanno produnt nostri historici. In hac *Kilpec* castrum floruit, sedésque fuit nobilis familiæ *Kilpecorum*, quos pri-

Archenfeld. Kilpec.

mis Normannorum temporibus honorarios fuisse regum Angliæ milites perhibent nonnulli. Quibus etiam ego facilè credam. Edwardo Primo regnante hîc habitauit Robertus *Walerond* cuius nepos Alanus *Plugenet* Baronis dignitate claruit. In hac etiam *Arcenfeld* (vt in libro Censuali legimus) quidam prouentus vni & alteri Presbytero, veteri instituto assignati erant, ea lege vt pro Angliæ Regibus Legationes in Wallia obirent, atque vt ex eodem libro loquar, *Viri de Archenfeld, cùm exercitus in hostem pergit, per consuetudinem faciunt* Auantward, *& inuersione* Rereward.

Vt *Munow* inferiorem huius agri partem perstringit, sic mediam *Vaga* siue *Wy* cursu admodum arcuato intersecat, ad quem in ipso limite occiduò *Clinus fortis*, vulgò *Clifford* castrum adsidet, quod Guilielmus *Fitz-Osberne* Herefordiæ Comes in *Wallasua* (ex Guilielmi Normanni Censuali libro loquor) *ædificauit, sed Radulphus de Totenaio tenuit.* Posteà ad Walterum filium Richardi *Puntij* Normanni deuenisse existimatur, ille enim de *Clifordia* cognominatus erat, & ad eum illustrissima Cliffordorum Cumbriæ Comitum familia ortum suum verè retulit. Edwardi verò primi temporibus I. Giffard tenuit, qui Walteri Cliffordi duxit hæredem.

Vaga fl. Wye. Clifford castle. *Clifordi.* *Inq. 26 Ed. 1.*

Quousque pertigerit illa regiuncula *Arcenfeld* nescio, verùm affinitas inter hæc nomina *Ereinuc*, *Arcenfeld*, ARICONIVM oppidum, cuius hoc tractu meminit Antoninus, & Hereford siue Hereford, quæ nunc vrbs est Comitatus prima, in eam me sententiam paulatim perduxerunt, vt existimem hæc singula ab ARICONIO deducta. Nec tamen vnum idémque Ariconium, & Herefordiam existimo, sed vti *Basilea* Germaniæ, Augustæ Rauracorum, & *Baldach* Assyriæ, Babyloniæ nomen sibi vindicauit, quòd hæc ex Babyloniæ, illa ex Augustæ ruderibus originem duxit: sic *Hariford* nostra, (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vicino Ariconio, vt mea fert opinio, reperit, quæ nullam hodie integram oppidi faciem habet, terræ motu, vt ferunt, conquassata. Nominis tantùm vmbram retinet, Kencheſter nuncupata, & mœnium minas aliquas ostendit, quas Kencheſter walles dicunt, ad quæ lapides tessellati, lateres Britannici, Romanorum numismata, &c. sæpe eruuntur. *Herefordia* verò proles, quæ expressiùs eius nomen gerit, ad ortum vix tribus milliaribus Italicis abest, pratis gratissimis, & aruis vberrimis intersita, fluminibus ferè incincta, ad Septentrionem & Occa-

Hereford. Kencheſter.

sum

casum anonymo, ab austro *Vaga*, qui è Wallia huc accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primùm emicuisse creditur, ab Edwardo Seniore, vt scribunt aliqui, constructa, nec sanè antiquior de eâ facta est mentio. Britanni etenim priusquam Herefordiæ nomen innotuit, locum *Trefawith* à fagis, & *Henford* à via antiqua, ipsique Saxones Fennlez à filicibus dixerunt. Incrementa, ni fallor, maxima religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum Regis martyrio accepta ferat. Qui cùm nuptias filiæ Offæ Regis Merciorum ambiret, à Quendreda Offæ vxore, quæ potiùs Orientalium Anglorum imperium, quàm honestam filiæ conditionem captauit, ex insidijs nefariè sublatus, Martyrumque catalogo insertus, templum hîc sibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Episcopali statim condecoratum dignitate, in summam creuit opulentiam, munificentia primùm Merciorum, inde Westsaxonum Regum, Hos enim demum hac vrbe potitos è Malmesburiensi colligitur, vbi scribit Athelstanum Visisaxonem Walliæ Regulos hac in vrbe eò adegisse, vt sibi vectigalis nomine (præter canes venaticos, & accipitres) singulis annis xx. libras auri, ccc. argenti pensitarent. Integra, quod legi, semper vsa est hæc fortuna, præterquam anno Domini 1055. quo Gruffinus South-walliæ Princeps, & Algarus Anglus seditionem in Edw. Simplicē siue *Confessorem* cōcitantes, cùm Radul. phum Comitem fugassent, vrbem diripuerunt, templum deleuerunt, & Leofgarum Episc. captiuum abstraxerunt. Sed Haraldus statim compressa eorum audacia, *Vallo*, vt habet Floriacensis, *lato, & alto munivit*. Hinc in Pontificibus scripsit Malmesburiensis, *Herefordia non grandis ciuitas, quæ tamen fossatorum præruptorum minis ostendit se aliquid magnum fuisse*, &, vt in Censuali Regis Guilielmi primi libro habetur, *erant tantùm* 103. *homines intus & extra murum*. Normanni posteà ad orientalem templi partem, secundum Vagam, castrum erexerunt maximum, & munitissimum: opus, vt ferunt nonnulli, Comitis Milonis, quod nunc vetustate victum ruinam agit. Mœnibus deinceps vrbem obsepserunt. Reinelmus Episcopus, regnante Henrico primo, speciosum hoc, quod nunc cernitur, templum posuit, successoresque adauxerunt, adiuncto Collegio nitido, & pulchris Præbendariorum ædibus. Nam præter Episcopum qui 302. Ecclesijs præest, sunt in hac Ecclesia Decanus, Archidiaconi duo, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, & Præbendarij xxviii. In templo præter Episcoporum nulla ferè monumenta vidimus,

793 *Ethelbertus Martyr.*

Thomam verò *Cantelupum* Episcopum nobili loco natum Mausolæum habuisse accepimus, qui ob sanctitatem inter Dinos relatus, parùm abfuit, quin pietatis opinione Regio Martyri Echelberto præluxerit. Huius situm Longitudine xx. gradib. xxiiii. scrup. Latitudine lii. gradib. vi. scrup. dimetiuntur Geographi.

Vix tertium hinc milliare confecit *Vaga*, quum *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è Radnoriæ montibus præcipitatus hanc regionem ab occasu solstitiali, ad ortum brumalem silens interlabitur. In primo ingressu longiùs aspicit *Brampton Brian* castrum quod familia insignis hinc dicta de *Brampton* in qua vsitatissimum erat prænomen *Brianus*, perpetua successione ad Edwardi Primi tempora tenuit, tunc verò per hæredes fœmellas ad R. Harlæium deuenit: propiùs verò **Wigmore** vidit, Saxonicè Wỳnginzamepe, olim ab Edwardo Seniore restauratum, posteà à Guilielmo Comite Herefordiæ castro munitum *in Vasta terræ* (sic legitur in Censuali Angliæ libro) *quæ vocabatur Marstun* quod Radulphus de *Mortimer* tenuit, à quo illi de *Mortimer*, qui posteà Comites Marchiæ progerminârunt, de quibus plura in *Radnorshire*. Ad tertium milliare alterum vicinum est castrum **Richards Castle** dictum, primùm *Sayorum*, inde *Mortuariorum*, & posteà *Talbotiorum* possessio. Per I. Talbotti hæredes tandem diuisa est hæreditas inter Guarinum *Archdecn.* & Matth. *Gurnay*. Sub hoc natura, quæ nusquam magis, quàm in aqua miraculis ludit, fonticulum eduxit pisciculorum (vel vt alij putant ranularum) ossiculis semper scatentem, quamuis subinde exhauriantur, vnde *Bone well* vocitatur. Nec procul *Croft Castle* locatur claræ Equestris stirpis *Croftorum* possessio. Inde *Vaga* **Lemster** adit, quod *Leonis monasterium* dictum à Leone per quietem viso somniârunt nonnulli, Britanni autem *Llan-lleu* vocant, quod cùm monialium fanum denotet, & monialibus hîc templum Merewalcum Regem Mercium posuisse constet, aliam originem indagare, quid aliud esset quàm ventos venari. Nec desunt tamen qui à lino deducunt, quod hîc nascitur laudatissimum: sed præcipua hodie gloria est à lana in circumuicinis agris (*Lemster Ore* vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omnes. Frumẽto item adeò est fœlix, & pane è purissimo polline, vt huius panis, & *Weableia* potus (oppidum hoc familiæ nobilissimæ *D'Eureux*,) in prouerbium cesserint. Has Lemsteri dotes, & inde forum frequentissimum

Herefordia,

* *Brampton, Brian.*

Wigmore.

Mortimer Baronet. Vide pag. 559.

Richards Castle.

Domini de Castro Richardi.

Fons ossiculorum.

Lemster.

Lemster Ore. *Lana optima.*

Lemster bread, & Webley ale.

Herefordia, & Wigornia nimis intuendo eò inuidiæ processerunt, vt Regia authoritate intercedente, statum mercatus diem mutare coëgerint, suam infrequentiam ex huius frequentia subinde causantes. *Webleia* verò illa interiùs situm habet, & Baroniafuit *Verdonorum*, quorum primus Angliam cum Normannis ingressus est Bertramus de *Verdon*, cuius posteri ex nuptijs cum altera hærede *Lacyorum* de *Trim* in Hibernia, Constabularij Hiberniæ aliquandiu fuerunt hæreditarij, possessiones autem per filias deuolutæ sunt tandem ad *Furnivallos*, *Burghwash*, & Dominos *Ferrarios* de *Chartley*. *Webleia* magis ad occasum vicina sunt *Huntmdon* castrum olim Bohunorum Herefordiæ & Essexiæ Comitum, & *Erdsley* vbi diu habitauit clara & vetusta familia Baskeruillorum, clarorum virorum & Equitum auratorum olim adnodum fœcunda, qui è nepti Gunoræ celeberrimæ illius heroinæ Normannicæ genus repetunt, & olim in hoc Comitatu & vicino Salopiensi floruerunt tenueruntq;, vt obiter adnotem, *Hamelettum de Lanton in capite, vt de honore de Monte Gomeri per seruitium dandi Regi vnam sagittam barbatam, quoties Rex veneris in partes illas ad fugandum in Chacea de Cornedon.*

Webley. *Verdoni Baronet.*

Baskeruile. *Vide Gemit. Lib. vltimo.*

Fin. Hilarij 20. Edward. 3.

Lugus inde ad *Vagam* per **Marden**, & **Southon** siue **Sutton** properat, quorum hoc tenues reliquias palatij Offæ ostendit, quod Ethelberti cæde infame fuit, istud Ethelberti tumulo qui diu inglorius hîc iacuerat, priusquam Herefordiam transferretur, celebre habetur. Propè autem confluentes *Lugi*, & *Vagæ* ad ortum collis quem **Marcley hill** vocant, anno salutis septuagesimo quinto supra millesimum quingentesimum, quasi somno solutus consurrexit, & triduum se immanissimam molem propellens horrendo reboans mugitu, & obuia quæque prosternens in superiorem locum magna cum admiratione se promouit, eo terræmotus genere, vt iudico, quod Physici Brasmatiam vocant. Necab hoc longè distat etiam ad ortum sub Maluernicis collibus, qui orientalem agri partem hoc in loco terminant, **Ledbury** notum oppidũ *Leddeno* fl. adpositum, quod * Edwinus Saxo vir potens Ecclesiæ Herefordensi donauit, eò quòd Ethelberti precibus se paralysi liberatum sibi persuaserit. De vallo militari in colle proximo non est cur loquar, cùm in hoc tractu qui limitaneus erat, & belli area primùm inter Romanos, & Britannos, postea inter eosdem & Anglos, cuiusmodi plurimis in locis occurrant. Sed *Vaga* Lugo iam recepto plenus, obliquior deuoluitur primùm per *Holme-Lacy* habitationem antiquę & celebris familiæ

Marden. Sutton.

Marcley hill.

Mons se mouens.

Ledbury.

* *Alnodum vocat Gualt. Map & Edrici Syluestris filium fuisse asserit. Lib. de nugis Curial. 2. Cap. 12.*

Scudamore, siue Escudamor.

liæ de *Scudamore*, cui multùm dignitatis accessit per nuptias cum hærede è prosapia de *Ewias* in hoc agro, & *Hunterombe*, &c. alibi. Hinc decurrit *Vaga* inter *Resse* fabris ferrarijs notum,

Wilton.

& *Wilton* è regione, castrum antiquissimum familiæ Greiorum, vnde eius cognominis tot Heroës originem traxerunt. Conditum hoc fuisse ferunt ab Hugone de *Longo Campo* siue *Longchamp*. Sed Henrico de *Longo-Campo Wilton* cum Castello dedisse Regem Ioannem è tabulis publicis constat, & per nuptias Guilielmo *Fitz-Hugh*, & itidem non longo pòst tempore Reginaldo Greio (Regis Edwardi Primi temporibus) obuenisse. Iam cùm paulò inferiùs *Goderici* castrum, à Ioanne Rege Guilielmo Comiti Marescallo donatum, postea à Talbottorum sedem primariam *Vaga* salutarit, Monumethenses petit, & Herefordensibus valedicit.

Goderich Castle.

Comites Herefordiæ.

Elanguente iam Anglorum imperio præfuit huic agro Comitis officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini filius, ex Goda Edwardi Confessoris sorore, quem Normanni hoc honore exuerunt, cui suffecerunt Guilielmum filium Osberni de *Crepon* siue vt Normanni vocarunt *Fitz-Osbern*, Normanniæ Ducibus arctissima propinquitate coniunctum. Huic in bello Flandrico perempto successit Rogerius eius filius *de Britolio* dictus, qui sine prole mascula proscriptus obijt. Stephannsque Rex Roberto *le Bossu* Comiti Leicestriæ ex Emma hærede *Britolij* nato *reddidit hereditariè* (ex ipso autographo loquor) *Burgum Hereford, & castellum & totum Comitatum de Herefordscyre*, verùm frustrà. Matildis enim Augusta siue Imperatrix quæ cum Stephano de hoc regno contendit, Milonem Gualteri Constabularij Gloecstriæ filium eo honore auxit, Angliæque Constabularium fecit cui quatuor filij Rogerus scilicet, Gualterus, Henricus, & Mabel, nulla susceptа prole inuicem successerunt. Humfredus autem *Bohun* tertius eius nominis ex hac familia eorum sororem Margaretam in vxorem accepit, eiusque posteri Angliæ fuerunt Constabularij, scilicet, Humfredus de *Bohun* quartus, Henricus eius filius *qui habuit Chartam de* 20. *libratis terræ pro tertio denario Comitatus Herefordiæ*, obijtque anno 4. Regis Henrici Tertij. Humfredus quintus eius filius qui etiam Comes Essexiæ cui natus Humfredus sextus qui ante patrem obijt, cùm priùs tamen genuisset Humfredum septimum ex filia & altera hærede Guilielmi *Breos* Domini Brechoniæ, Humfredus Octauus eius filius, qui occisus ad *Burrowbrig*, cùm vxor eius Elizabetha filia Regis Edwardi

Constabularij Angliæ.

Vide Essexiæ Comites.

*

2. par. Chart. anno 1. Reg. Ioan. Matth. Paris. pag. 414. Liber Walden.

Edwardi Primi, vidua Comitis Hollandiæ illi peperisset & prolem numerosam Ioannem scilicet *Bohun*, Humfredum nonum vtrúmque Comitem Herefordiæ & Essexiæ sine prole defunctum, & Guilielmum Comitem Northantoniæ, cui Elizabetha soror & hæres Ægidij Domini *Badlesmer* peperit Humfredum *Bohun* decimum & Bohunorum vltimum Comitem Herefordiæ, Essexiæ, Northantoniæ; & Angliæ Constabularium, qui duas filias reliquit Æleonoram coniugem Thomæ *Woodstochij* Ducis Gloceſtriæ, & Mariam nuptam Henrico Lancastrio Comiti Derbiæ, qui Herefordiæ Dux creatus, & posteà Rex Angliæ inauguratus. Deinde verò titulus collatus Humfredo *Stafford*, qui natus ex Thomæ *Woodstochy* filia, quæ posteà renupta Guilielmo *Bourchier* Comiti de *Ew*. Nostra verò memoria Edwardus Sextus Gualterum *D'Eureux*, qui à Bohunis per *Bourchieros* ortus, Vicecomitis Herefordiæ titulo insigniuit, eiúsque è filio nepotem, posteà etiam Essexiæ Comitem creauit Serenissima nostra Elizabetha.

Henricus 4. Rex Anglia.

Vide pag. 402.

Continentur in hoc Comitatu parœcia. 176.

Radnorshire.

HEreforden sibus annectitur ad occasum æstinalem **Radnorshire**, Britannicè *Sire Maiseneth*, forma triquetra, quantò magis in occasum protenditur, in angustum magis magísque contracta. Ad Austrum Vaga flu. Brechnochienses discludit, ad Septentrionem adiacent Montgomerienses. Pars eius orientalis & australis cultior, reliqua montibus asperior vix vllo cultu miteſcat, syluis tamen satis vestita, profluentibus irrigua, & stagnis alicubi aspersa.

Illustrant orientale latus, præter alia limitaneorum ducum castra suis iam ruinis ferè inuoluta, *Castle Paine* à Pagano Normanno extructum denominatúmque, & **Radnor** præcipuum totius pagi oppidum, Britannicè *Maiseneth*, pro regionis more culmeis tectis satis elegans. Mœnibus autem & castro quondam vtcum fuit, sed postquam Oënus ille *Glendowerdwy* seditiosus succendisset, sensim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater sua **Old Radnor**, id est, *Vetus Radnor*, Britannicè *Maiseneth hean*, & Radnor.

Old Radnor.

& ab ædito ſitu *Pencrag*, quam, regnante Ioanne, Rheſus Gruffini filius igni dederat. Si hanc *Maiſeneth* fuiſſe MAGOS vrbem dixero, quã Antoninus MAGNOS vocare videtur, vbi (vt eſt in Notitiarum libro) Præfectus militum Pacenſium ſub Britanniarum Duce, Theodoſij Iunioris temporibus egit, à veritate, opinione certè mea, fortaſſe etiam aliorum, non deſciuero. Huius enim tractus incolas MAGESETAS vocatos, Comitéſq; *Maſegetenſes*, & *Mageſetenſes* apud mediæ ætatis ſcriptores legimus, diſtantiæq; ratio cùm à *Gobannio*, ſiue *Abergenenny*, tum à *Brangonio*, ſiue *Vigornia*, vix tantillum ab Antonini dimenſione diſcrepat. Vix tribus hinc ad ortum milliaribus *Preſtaine*, Britannicè *Lhan Andre*, id eſt, *Andreæ fanum* cernitur, quod è minimo viculo auorum memoria, opera Martini Epiſcopi Meneuenſis in forum adeò celebratum, & in eam elegantiam emicuit, vt Radnoriam hodie quodammodo obſcuret. A quo etiam vix quatuor mill. paſſ. abeſt **Knighton** Præſtaniæ æmulum, Britannis, vt accepi *Trebuclo* pro *Trefyclaudh*, à foſſa ſubiecta quam mirando opere ad diſiungendos Britannos à ſuis Anglis Offa Mercius per hanc à Deuæ oſtio vſque ad Vagę per 90. plus minus mill. paſſ. duxit. Vnde *Claudh-Offa*. id eſt, *Offa foſſa* Britannicè vocatur. De qua in Polycratico ſuo Ioannes Sarisburienſis, *Haraldus legem ſtatuit, vt quicunque Wallorum, citra terminum, quem eis præſcripſit, foſſam ſcilicet Offæ, cum telo inueniretur, ei ab officialibus Regijs manus dextra præcideretur.*

Magi. Mageſetæ. Preſtaine. Knighton. Foſſa Offæ. Offadike.

Poſt hoc quicquid ad occaſum, & ſeptentrionalem limitem adiacet, magna ex parte effætum, & ieiunum, incolis *Melienith* vocatur, eò quòd montes ſtaueſcant. Caſtrorum tamen plurima veſtigia oſtendit, præcipuè verò *Keuenles*, & *Tinbod* quod acuminato colli affixum Leolinus Walliæ princeps anno 1260. euertit. Hæc *Melienith* ad Vagam vſque pertingit, qui occiduum agri angulum tranſuerſum ſecat, & occurrentibus ſaxis fractus, ſubitò ſolo deſtitutus præcipitatur. Vnde loco *Raihader Gowy* nomen, id eſt, *Vagæ Catarractæ*, & neſcio an inde hoc nomen **Radnor** primùm vniuerſo agro, deinde primario oppido excuderint Angli. Caſtrum erat ad has Catarractas quod Rheſum Surbwalliæ principem ſub Richardo primo reſtauraſſe legimus. Iuxtà vaſta eſt quodammodo ſolitudo itinerum anfractibus, & montium horrore penè formidoloſa, in quam, vtpote tutiſſimum perfugium ſe ſubduxit peſtis ille patriæ Vortigernus Dijs hominibúſq; inuiſus, cùm inuocatis in hanc inſulam Saxonibus, & ſua ipſius

Melienith. Raihader Gowy. Vortigernus.

ipsius filia horrendo incestu sibi in vxorem accepta, nefariorum scelerum magnitudinem sera æstimatione perspexisset. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitùs demisso cum vrbe sua *Caer Gourtigern* quam in præsidium sibi construxerat, deflagrauit. Nec procul hinc quasi hoc fati fuisset, non solùm iste Vortigernus vltimus è Britannico sanguine Britanniæ monarcha, sed etiam vltimus è Britannico genere Walliæ princeps Leolinus ex insidijs interceptus, anno reparatæ salutis 1282. fatum compleuit. Cæterùm à Vortigerno regiuncula illa *Guortigermaur* Gildæ dicitur, necdum nomen intercidit: vrbis verò ne memoria quidem nisi ex scriptoribus supereſt. Sunt qui existimant *Guarthenion* castrum ex eius ruderibus extitisse, quod anno 1201. Walli in inuidiam Rogeri de *Mortuomari* solo complanârunt: *Guarthenion* etiam hæc regionis pars olim vocabatur, vt author est Nennius, qui scripsit Vortigernum illum cum apertè, & acriter à Germano illo Sancto admoneretur, non modò animum ad Dei cultum à vitæ prauitate non conuertisse, sed etiam calumnias in sanctissimum virum adhibuisse. *Quapropter Vortimerus Vortigerni filius* (vt inquit Nennius) *pro illata à patre suo S. Germano calumnia, terram ipsam in qua Episcopus opprobrium tale sustinuit, in vsum suam fieri sanxit, vnde & in memoriam S. Germani* Guarthenian *nomen accepit, quod Latinè sonat, calumnia iustè retorta.*

Leolinus.

Guarthenion.

Guarth *Britannicè calumnia, &* Eniawn *iusta.*

Mortuomarij siue de *Mortuo-mari* qui Anglis *Mortimers* dicti, ànepti Gonoræ vxoris Richardi primi Ducis Normanniæ oriundi, primi Normannorum hanc regionem fuso Edrico * Syluatico Saxone sibi deuicerunt. Cúmque longo iam tempore inter omnes in hac regione emicuissent, tandem Rex Edwardus tertius circa annum salutis 1328. Rogerum de *Mortuo-mari* Dominum de *Wigmor* huius limitis Wallici vel (vt vulgò loquuntur) Marchiæ Comitem creauit, qui statim morte multatus sententia in eum lata, quòd in Rempub. insultauerat, Scotis in Anglici regni fraudem fauerat, apud Regis matrem familiariùs egerat, & Edwardo secundo regis patri exitium comparauerat. Huic natus erat è Ioanna de *Ieneuill* quæ opimos redditus attulit cùm in Hibernia tùm Anglia Edmundus, qui paterni sceleris pœnas luit, & sine honore Comitis vixit. Rogerus tamen eius filius integrum erat restitutus, titulum Comitis Marchiæ recepit, & ordinis Garterij in prima institutione socius electus. Hic ex Philippa de *Monte-acuto* Edmundum Marchiæ Comitem progenuit, ille verò Philippam Leonelli Ducis *Clarentiæ* Regis Edwardi

Comites Marchiæ. G. Gemet. lib. vii. Cap. 16.

* Weald *siue* Wild.

Lib. Monast. Lanthony. 29 Edw. 3.

David Powell.

di tertij filij vnicam filiam in vxorem duxit, vnde Vltoniæ in Hibernia Comes erat, & Dominus de *Clare*. Huic succeſſit filius Rogerus Marchiæ & Vltoniæ Comes quem Rex Richardus ſecundus regni ſucceſſorem deſignauit, vtique materno iure hæredem proximum. Verùm ille Rege Richardo ſuperſtite in Hibernia tumultu quodam interfectus Edmundum & Annam liberos reliquit. Edmundus cuius potentia, & regij ſanguinis claritas ſuſpectior erat, ſine prole fatis ceſſit. Annam verò eius ſororem Richardus *Plantagenet* Cantabrigæ Comes ſibi iunxit, cuius iure eius poſteri Marchiæ fuere Comites, & regnum repetierunt: quod etiam conſecuti ſunt (vt alibi dicemus) Edwardusq; quartus filium eius primogenitum Walliæ principem, & Cornwalliæ Ducem, &c. etiam Comitem Marchiæ in honoris acceſſionem creauit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod ſciam, ſeorſum geſſit.

Vide in agro Eboracenſi ſub finem.

Brechnockſhire.

RAdnoriæ ſubiungitur ad Auſtrum *Brechinia*, Britanicè *Brechineanc*, Anglicè **Brechnockſhire**, à Brechanio principe ſic dicta, vt exiſtimant Walli, quem numeroſam, & ſanctam prolem, viginti quatuor ſcilicet filias omnes ſanctas ſuſcepiſſe ferunt. Hæc multò eſt Radnoria amplior, ſed in montes denſiùs conſurgit, conuallibus tamen paſſim fœcundis. Ab ortu Herefordia, ab Auſtro Monumuthia, & Glamorgania, ab occaſu Caermardinia terminatur. Verumenimuerò cùm ad hanc prouinciolam deſcribendam nihil inueniri poteſt, quod non diligentia Giraldi Cambrenſis qui hîc ante quadringentos annos Archidiaconum egit, præripuerit; mihi aliquantiſper tacere, & illum cum ſuo ſtilo in partem vocare operæpretium videatur.

Brechinianc (inquit ille in Cambriæ Itinerario) *terra eſt ſatis abundans grano, & ſi quis eſt defectus ex Anglicana vicinitatis copia affatim ſuppletur, paſcuis & ſyluis, feris & armentis terra fœcunda, fluuialibus quoque piſcibus abundat, quos hinc Oſca, inde Vaga miniſtrat, ſalmonibus enim, & trutis vtraque, ſed plus, egregijs, quos* Vmbras *vocant, Vaga fœcundus eſt. Montibus excelſis præterquam à Borea vndique concluditur, à Zephyro montana de* Canterbochan, *ab*

Auſtro

Austro montes habens meridionales, quorum principalis Cadier Arthur *dictus, id est, Cathedra Arthuri, propter gemina promontorij cacumina (est enim διθρι φ) cathedræ modum præ se ferentia. Et cùm in alto cathedra, & in arduo sita est, summo & maximo Britonum Regi Arthuro vulgari nuncupatione est assignata. In excelso huius montis vertice fontis ebullit scaturigo. Est autem fons in putei modum altus, sed quadratus, nullum ex se riuulum faciens, in quo tamen trutæ inueniuntur. His igitur obstaculis ad meridiem oppositis, à Phœbeio patriam feruore frigidior aura defendit, & insita quadam aëris salubritas temperatissimam reddit. Ab Euro verò* Talgar *&* Ewias *montana prætendit.*

A Boreali autem parte, vt dixit ille, apertiór est & planior, quà à Radnoria *Vaga* flumine discluditur, cui duo incumbunt oppida sua antiquitate nota, **Buelth** scilicet & **Hay**: **Buelth** syluis & situ amœnum, castro etiam munitum, sed recentiori à Breosis scilicet, & Mortuomarijs, cùm vetustius deiecisset Rhesus Gruffini filius. Nunc fori frequentia, olim sua dignitate celebre fuisse videtur, quòd eius situm è cœlestibus obseruauit Ptolemæus, cui eodem nomine BVLLEVM Silurum dicitur. Ab hoc regio circumuicina aspera & montana, *Buelth* dicitur, in qua cum Saxones iam insulam persultarent, & Vortigernus in has partes secederet. Pascentius eius filius rerum potitus est, permittente Aurelio Ambrosio, vt author est Nennius, qui in mirabilibus suis, nescio quid hic admiratione suspiciendum prodit, de cumulo lapidum, in quo vestigium canis Arthuri extaret. *Hay* autem Britannicè *Treyble*, id est, *Oppidum in coryleto*, ipsâ agri extremitate proximè Herefordiam Vagæ assidet, Romanis, vt videtur, nota, quorum nummismata sæpius effodit, mœniumq; ruinas ostendit. Nunc verò quasi confecta, profligatissimi rebellis Oëni *Glendowerdwy* furores conqueritur, qui cùm per has regiones grassaretur, scelerate succendit.

Buelth. Bullæum. Hay.

Vt iste Vaga Borealem agri d artem alluit, ita *Isca* siue *Osca* eximius item fluuius mediam percurrit, qui è Nigro monte promens, presso in solum alueo præterit *Brecknocke* primarium agri oppidum in eius ferè vmbilico positum, quod Britãni *Aber-Hodney* vocant, quia *Hodneius*, & Isca eò loci aquas commisceant. Hoc Romano seculo fuisse habitatũ è Romanorum Cæsarum nummis hinde erutis apparet. Bernardus de *Newmarch* qui hanc regiũculam deuicit, castrum amplũ posuit, quod Breosi, & Bohuni instaurarunt, Patrúmq; memoria rex Henricus octauus collegiatam

Brecknock.

tam ecclesiam XIIII. Præbendariorum (in Dominicanorum cœnobio) constituit, quam ab *Abergwilly* in Maredunensi agro huc transtulit.

Linsauathen lacus.

Duobus hinc ad ortum milliaribus, lacus diffunditur, quem Britanni *Linsauethan*, & *Linsauathen*, id est, *Lacus stagnans*, Giraldus *Clamosum* vocat, quòd horrendo strepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies resoluitur, Angli **Brecknockmere** appellant, duobus mill. pass. longitudine, nec minùs latitudine patet, lutris, perchijs, tincis & anguillis, quas nauiculis vitilibus piscantes capiunt, feracissimus. *Leuennu* fluuiolus hunc inuectus, inconfusus faciem suam seruat, & quasi odio mixturam refugiens, quod colore ostendit, hospitales suas aquas, non largiores, quàm intulerit, euehere creditur. Fama inter accolas longo iam tempore obtinuit, vbi nunc lacus est, vrbem olim fuisse, quæ terræ motu absorpta, locum aquis fecerit. Et in argumentum, præter alia, vocãt, quòd omnes publicę huius agri viæ, ad hunc vndiquaque ducant. Quod si verum sit, quam aliam vrbem ad *Leuenny* flumen existimes, quàm LOVENTIVM, quam hoc tractu collocat Ptolemæus, & nusquam nunc mihi sedulò indaganti, velè nomine, vel situ, vel ruderibus comparere potest. *Bricenaumere* (quod mihi ferè exciderat) hunc lacum Marianus vocare videtur, qui prodit Edelfledam Merciam anno 913. *Britonum terram intrasse ad expugnandum arcem apud Bricenaumere, ibique vxorem Regis Britonum cepisse.* An hæc arx fuerit ipsa *Brecknocke*, aut castrum *Dinas* quod huic impendet, in rupe, quæ quò magis excelsa surgit, exilior euadit, non liquidò constat. *Bleau-Leueny* verò castrum vicinum caput Baroniæ fuisse quam tenuit Petrus filius Herberti filij Herberti Domini de *Deane-Forrest* ex Lucia filia Milonis Comitis Herefordiæ vt ex Archiuis Regijs in confesso est.

Lauenitum.

Bricenaumere.

Brecknocke.

Bleau-Leueny.

Brechiniæ Domini.

Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Nono mercatu*, siue *Newmarch* Normannus, vir animi, consilijque plenus, conscripta non parua Anglorum & Normannorum manu, primus hunc agrum aggressus difficili bello à Cambris extorsit, munimenta construxit, commilitonibus inter quos præcipui erant *Aubrei, Gunteri, Hauerdi, Waldebeofi, & Prichardi*, agros, & prædia assignauit, vtque gradu certo, & confirmato inter infensos Cambros consisteret, Nestam Gruffini Principis filiam in vxorem accepit. Quæ mulier proiectæ, & vindicis audaciæ tam se existimatione, quàm filium patrimonio spoliauit, Cùm enim Mahel filius Bernardi

nardi vnicus nobilem adolescentulum, quocum illa stupri consuetudinem haberet, duriusculè exagitaret, illa, vt inquit Poëta, iram, atq; animos à crimine sumens, iureiurando conceptis verbis coram Rege Henrico secundo contestata est, Mahelem filium ab ipsa ex adultero susceptum, & non à Bernardo natum, vnde Mahele excluso, Sibylla eius soror patrimonium illud lautissimum adijt, virúmq; suum Milonem Herefordiæ Comitem hoc honore auxit, à quo successiuè ad *Breosos*, *Bohunos*, *Staffordos*, illisque proscriptis, ad Regem redditus in hoc agro longè amplissimi deuenérunt.

Monmouthshire.

BRechiniæ, & Herefordiæ ad meridianam plagam subiacet Comitatus Monumethensis, vulgò **Monmouthshire** Anglis, olim **Wenset**, & **Wentland**, Britannísque *Guent*, ab vrbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow* fl. qui Herefordienses, ab ortu Vaga, qui Gloucestrenses, ab occasu *Remueio*, qui Glamorganses seiungit, & ab Austro Sabrinano æstuario, in quod illa flumina vnà cum Isca, qui mediam secat regionẽ, euoluuntur. Rebus ad victum necessarijs non solùm sibi sufficit, sed etiam vicinis affatim suppeditat. Pars Orientalis herbida, & nemorosa; Occidentalis nonnihil montana & lapidosa, non tamen colono ingrata, *Gens* (vt inquit Giraldus de sua ætate loquens) *Martijs cõsiliibus vsitatissima, strenuitatis operæ laudatissima, & arte sagittifera præcateris Walliæ finib. instructissima.*

In extremo ad Circium angulo qui *Ewias* dicitur, non procul *Ewias Lacy.* à Munow fl. *Lanthony* sedit vetus cœnobiolum inter *Hatterell* *Lanthony.* montes, quos, quòd instar Cathedræ consurgunt, *Munith Cader* vocant, quod Walterus Lacy cui latifundia hîc dedit Guilielmus *Lacei Barones.* Comes Herefordiæ fundauit, & à quo Lacæi illi qui inter primos Hiberniæ expugnatores clarissimi, profluxerunt. Cœnobioli eius sicum pro me describat, qui plenius nouit Giraldus Cambrensis. *Stat* (inquit) *in valle de* **Ewias** *profundissima, quantum ictus sagittæ arcu transmissa, montibus atherijs orbiculariter vndique concluſa Ecclesia S. Ioannis Baptistæ, plumbeis laminis operta, lapideóq; tabulatu pro loci natura non indecenter extructa, in loco vi-*

delicet vbi paupercula priùs S. Dauidis Archiepiscopi capella steterat musco syluestri solùm, & hedera nexibus adornata. Verè religioni locus idoneus, & disciplinæ Canonicæ præ cunctis Insulæ Britannicæ cœnobijs competentissimus, à duobus heremitis in honorem heremitæ primò fundatus, ab omni populari strepitu in solitudine quadam longè remotus, super flumen Hodney, per vallis imæ labentis situs, vnde & ab Hodney Lanthodeny *dictus,* Lhan *enim locus Ecclesiasticus sonat. Exquisitiùs tamen dici potest, quòd propria loci illius nuncupatio Cambricè est* Nanthodeney: *vsque hodie enim ab accolis* Lhan Dewi Nanthodeney *vocatur, hoc est, Ecclesia Dauid super riuum Hodney. Pluuiæ verò quas montana creant, hîc creberrimæ, venti præualidi, nebulæ sub bruma ferè continuæ. Et tamen aëris quanto obtusioris, tantò benignioris, & clementioris salubri temperantia, morbi rarissimi. Hîc claustrales in claustro sedentes, cùm respirandi gratia fortè suspiciunt, ad quaslibet parietes trans alta tectorum culmina, montium vertices quasi cœlum tangentes, ipsásque plerúmque feras, quarum hîc copia, in summo pascentes, tanquam in vltimo visus Horizonte prospiciunt. Hora verò diei quasi inter primam, & tertiam, supra montium cacumina vix emergens, etiam sereno tempore, corpus hîc solare primò conspicitur.* Et paulò pòst, *Rogerum Salisburiensem Episcopum principalem regni tunc sub rege rectorem huc fama attraxit: qui cùm aliquandiu loci naturam, heremeticam solitudinem, fratrum ibidem Deo seruientium sine querela statum, & sine murmure conuersationem in singulis admirans considerasset. Reuersus ad regem, relatisque quæ ibi repererat, relatione dignis, cùm maximam diei partem in loci præscripti titulos expendisset, tandem in hoc verbo laudis præconia consummauit. Quid, inquit, plura? Totus tàm Regis, quàm Regni thesaurus soli claustro erigendo non sufficeret. Cùm itaque tam Regis, quàm curiæ totius animum in huius verbi stuporem diutiùs suspendisset: tandem de montium claustris quibus vndique vallatur, ænigma sermonis exposuit.* Sed de hoc satis supérque.

Hodney.

Grossemont. Skinffrith.

Ad *Munow* fluuium visuntur *Grossemont*, & *Skinffrith*, olim Breosorum ex concessione Regis Ioannis, posteà Huberti de *Burgo* castra, qui vt aulicam inuidiæ tempestatem in tranquillum conferret, hæc, & alia duo castella, *Blancum* scilicet *castrum*, & *Hansfeldiam* Regi Henrico *Tertio*, vt habetur in Minori Matth. Parisiensis historia, *pro bona pace, & pristina charitate reformanda in manum resignauit.*

In alvero ad Aquilonem angulo, *Munow* & *Vage*, siue *Wye* confluentes, primarium regionis oppidum ferè circumfluunt, &

& nomen imponunt, *Mongny* enim Britannis dicitur, & nobis Monmouth. Ad Septentriones quà fluminibus non defenditur, muro & fossa præcinctum erat, in medio proximè forum castellum prætendit, quod Guilielmi Conquestoris tempore floruit, vt in Tabulis Regijs videre est. Sed alij Ioannem Baronem de *Monmouth* excitâsse credunt, à quo ad Lancastrensem familiam deuenit, cùm illum patrimonio exuisset Rex Henricus Tertius, eò quòd à Baronibus pertinaciter contra ipsum stetisset; vel potiùs, vt in Regis Prærogatiua legimus, quòd hæredes illius fidem Comiti Britanniæ Aremoricæ præstitissent. Iam inde suis immunitatibus, quas Lancastrenses concessérunt, oppidum celebre floruit. Sed nulla re æquè insigne habetur, quàm quòd Henricum v. Galliæ triumphatorem, & alterum Lancastrensis stemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorsit, & Carolum VI. Galliæ Regem eò adegit, vt regno quodammodo renuntiaret. Ob cuius secundos in bellis cursus, Ioannes Sewardus non infimi subsellij illis temporibus Poëta ita exultanti versu Anglos affatur.

Monmouth.

Prærogatiua Regis.

Henricus v.

Ite per extremum Tanain, pigrosque Triones,
Ite per arentem Lybiam, superate calores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas;
Anglis iuris erit quicquid complectitur orbis.
Anglis rubra dabunt pretiosas aquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres;
Dum viget Henricus, dum noster vivit Achilles,
Est etenim laudes longè transgressus auitas.

Galfridum etiam Arthurium Episcopum Asaphensem Britanniæ historiæ consarcinatorem alumnum suum iactat *Monmuthia*, virum sanè antiquitatis benè peritum, sed fide, vt videtur, non antiqua, tot Milesias nugas passim ex suo ingenio interseruit. adeò vt iam inter prohibitos ab Ecclesia Romana libros habeatur.

Galfridus de Monmouth.

Hinc flexuoso volumine descendit in Austrum *Vaga*, in quo copiosa est Salmonum piscatura à Septembri ad Aprilem. Limes hodie inter Gloucestrenses, & Monumethenses, olim inter Wallos, & Anglos, iuxta illum Nechami Versiculum:

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Qui cùm iam ad ostium ferè deuenerit, *Chepstow* præterfluit, id

Chepstow.

est, si è Saxonico interpretêris, *Forum*, vel *Negotiationis locus*, Britannis *Castle Went*, Oppidum hoc est celebre, cliuo à flumine surgenti impositum, mœnibus circumuallatur magno ambitu quæ agros, & hortos in se includunt, Castrum habet ad occiduum latus flumini impendens, & è regione stetit Prioratus cuius parte meliori demolita, quod reliquum est in Ecclesiam Parochialem conuertitur. Pons verò quo *Vaga* iungitur sublicius est, & admodum excelsus, quia accedente æstu in magnam altitudinem fluuius exsurgit. Huius Domini fuerunt è Clarensium familia nobiles, à proximo castro *Strighull* quod incoluêrunt, Strigulæ & Penbrochiæ Comites dicti, quorum vltimus Richardus, vir infracto animo, & proiectissimis brachijs *Strongbow* cognominatus, quòd arcu intentissimo vteretur, & nihil leui brachio ageret, Hiberniam Anglis primus sua virtute aperuit. Per huius filiam descendit ad Bigottos, &c. nunc verò ad Comites Wigorniæ spectat. Cæterùm non admodum prisca est huius vetustas, asseuerant enim plurimi, nec sine ratione è VENTA vetustissima vrbe, non ante multa sæcula, exortum fuisse, quæ quatuor hinc ad Occasum milliaribus Antonini ætate floruit, cui VENTA SILVRVM, quasi eorum vrbs præcipua appellatur, quod nomen nec furor hostilis, nec dies adhuc interpolauit, *Caer Went* enim hodie dicitur, id est, *Vrbs Venta*. Vrbem autem ipsam vel hæc vel ille ita abstulit, vt tantùm iam è semiratis mœnibus, tessellatis pauimentis, Romanorúmque nummis extitisse appareat. Ambitu mille plùs minùs passus collegit, ab australi parte magna pars mœnium supersit, & trium propugnaculorum plusquam rudera. Quanti tamen fuerit olim nominis, vel hinc colligatur, quòd ante Monmuthiæ nomen auditum, vniuersa hæc regio ab illa *Guent*, Wentset, & Wentland dicta fuerit. Adhæc, vt in vita Tathai Britannici Sancti legimus, Academia fuit, locus scilicet bonarum literarum studijs dicatus, cui Tathaius ille à Caradoco Rege Inirij filio è solitudine euocatus magna cum laude præfuit, & Ecclesiam fundauit.

Comites Strigulie.

Venta.
Caer-Went.

Lib. Ecclesiæ Landaffensis.

Ad quintum hinc milliare in Occidentem *Strigulia* castrum ad montium radices sedet, nos hodie *Strugle*, Normanni *Estrighil* vocârunt, quod (vt est in Guilielmi primi libro Censuali) Guilielmus *Fitz-Osbern* Herefordiæ Comes construxit, posteáque Comitum Penbrochiæ è Clarensium familia sedes. Vnde illi vsitatè Strigulæ Comites appellati fuerunt.

Strighull Castle.

Sub hæc ad æstuarium iuxta *Vaga* ostium *Portskeweth* adsidet,

Portskeweth.

det, Mariano *Poreſcith*, qui prodidit Haraldum anno ſalutis 1065. munitionem eò loci contra Wallos obieciſſe, quam illi ſtatim, duce Caradaco, euerterunt. Deinde *Throgoy* fluuiolus prope *Caldecot* Sabrinæ æſtuarium ſubit, vbi caſtri mœnia vidimus, quod ad Angliæ Conſtabularios ſpectauit, tenebatúrque per ſeruitium *Conſtabulieretatis Angliæ*. Iuxta cernuntur *Wondye & Penbow*, olim ſedes claræ familiæ de *Sancto Mauro*, nunc corruptè *Seimor*. Ad *Wondye* enim à Wallis extorquendum G. Mareſcallus Comes Penbrochiæ circa annum 1240. tenebatur opem ferre Guilielmo de *Sancto Mauro*. A quo deſcendit Rogerus de *Sancto Mauro* Miles qui alteram hæredem I. de *Bello-Campo* de *Hach* Baronis nobiliſſimi in vxorem habuit, qui genus deduxit à Sibilla cohærede Guilielmi illius Mareſcalli potentiſſimi Penbrochiæ Comitis Guilielmo de *Ferrarijs* Comite Derbiæ, Hugone de *Vinonia*, Guilielmo Mallet, viris olim clariſſimis. Quorum omnium & aliorum nobilitas (vt certò oſtendi poteſt) confluxit in honoratiſſimo Edwardo de *Sancto Mauro* ſiue *Seimor* nunc Comite Herfordiæ virtutis & bonarum literarum fautore ſingulari, & eo nomine merito dignus qui celebretur.

Caldecot. *Inq. 3. Ed. 1.*

Wondye.

S. Maur. *vel* Seimor *familia.*

Vide pag. 190.

Inferiùs eodem littore quod ſenſim prominendo procurrit, in ipſa prominentia *Goldcliffe* extollitur, id eſt, vt inquit Giraldus, *Rupes aurea, eò quòd aurei coloris ſaxa ſole repercuſſa miro fulgore ſunt rutulantia, nec mihi de facili*, ait ille, *perſuaſio fieri poſſet, quid fruſtratum dederit natura nitorem ſaxis, quódque ſuo fuerit flos hic ſine fructu, ſi foret qui venas ibidem, & penitima terræ viſcera arte penia tranſpenetraret.*

Gold-cliffe.

Poſt hanc, per paluſtrem regionem, ad Iſcæ oſtium peruenimus, quem Britanni *Vsk* & *Wijsk*, alij *Oſcam* nominant. Hic medium agrum, vt dixi, intermeans tribus primæ vetuſtatis vrbeculis affunditur.

Iſca fl.

Prima in ipſo agri limite ad Circium, Antonino GOBANNIVM dicitur, ad Iſcæ & *Geueny* confluentes, vnde nomen indicum, hodiè verò integra antiqua appellatione *Abergeuenny*, & contractè *Abergenny* vocatum, quòd *Genenni*, ſiue *Gobanni* confluentes ſignificat. Muris & caſtro munitur, quod, vt inquit Giraldus, proditionis infamia, ex omnibus Walliæ caſtris, frequentiùs maculatum fuit; primùm à Guilielmo Comitis Miloni filio, poſteà à Guilielmo Breoſo, quorum vterque nonnullos Walliæ proceres fide publica huc aduocatos per amicitiæ ſimulationem

Gobannium.

Abergeuenny.

lationem nefariè obtruncauit. Sed non sine diuina vindicta; hic enim omnibus bonis exutus, matre & filio fame enectis, profugus obijt; ille saxo in caput impacto, dum *Breulais* castrum deflagraret, scelerum tandem pœnas dependit meritas. *Abergeuenny*, siue *Gobannij* primus, quod sciam, Dominus erat Hamelinus quidam *Balun*, qui Brienum Wallengfordensem, siue Brientium de *Insula*, *Filium Comitis* dictum, hæredem scripsit. Ille itidem duobus suis liberis qui leprosi erant, constructo hîc Nosocomio, Gualterum filium Milonis Herefordiæ Comitis in partem hæreditatis suæ longè maximam vocauit. Illi successit Henricus frater à Wallis interfectus, qui in eius terras inuolarunt quas præfecti Regis non sine magnis periculis defenderunt. Per Henrici verò sororem ad Breosos, & ab illis connubij iure per Canteluposs, & Hastingos ad Reginaldum Greium Ruthinienſem descendit, Guilielmus tamen de *Bello-Campo* à Greio virtute cuiusdam transcriptionis & conuentione recuperauit, & ille itidem, si proles eius mascula deficeret, transcripsit in Thomam fratrem Warwici Comitẽ, & eius hæredes masculos. Guilielmo de *Bello-Campo* Dom. *Abergeuenna* natus erat Richardus qui ob virtutem militarem Wigorniæ Comes creatus & Gallico bello occisus vnicam reliquit filiam quam Edwardus Neuill in vxorem accepit. Iam inde titulo Baronum *Abergeuenna* claruerunt Neuilli (Castrum tamen diu ex illa quam dixi transcriptione detentum erat) Horum quartus nostra memoria defunctus vnicam tantùm reliquit filiam Mariam Thomæ Vane Equiti aurato enuptam. Hoc Castrum (nec est cur tacitus prætererim) tenuit I. *Hastinges per homagium Wardam, & maritagium cùm acciderit* (vt in Inquis. legitur) *& si guerra fueris inter Regem Angliæ & Principem Walliæ deberet custodire patriam de* Ouer-went *sumptibus propriis meliori modo quo poterit pro cõmodo suo, & vtilitate Regis, & defensione Regni Angliæ.* In hoc tractu in regiuncula *Cole Went* fuit etiam celebre Castrum Radulphi de *Todeneio*, *Matildis Castrum* dictum quod à Wallis olim prostratum Rex Henricus tertius anno 1231. de lapide & cæmento eleganter reædificauit. Verùm huius vestigia nondum potui subodorari.

Abergeuennia Domus.

* 19. *Rich.* 2.

* *Cl.* 19. & 21. *Henr.* 6. &c.

6. *Edw.* 2.

Castrum matildis.

Matth. Paris.

Burrium.

Secunda vrbecula, quam BVRRIVM Antoninus dixit, & ad duodecimum à Gobannio milliare ponit, sedet vbi *Birthin* præfluens Iscæ commiscetur, Britannis hodie transpositis literis, *Brnuebegie* pro *Burenbegie* & *Caer Vske*, Giraldo *Castrum Osci*, & Anglis Vske, nunc solùm castri ampli & munitissimi ruinas ostendit,

Vske.

dit, quod amœnissimè interfidet inter Iscam flumen & *Oilwy* riuulum qui per *Ragland* elegans Comitis Wigorniæ ædes instar castelli cursum ab oriente sub hoc agit.

Vrbs tertia Antonino ISCA, LEGIO II. dicta, ad Iscæ alteram ripam duodecem exactè milliaribus Italicis à Burrio, vt ille notauit, distans, Britannis *Caerleon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id est, *Vrbs Legionis ad Iscam fl.* à Legione Secunda Augusta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Hæc legio ab Augusto instituta, à Claudio è Germania in Britanniam sub Vespasiani auspicijs translata, cui imperium affectanti præstò fuit, Britannicásque legiones sibi adiunxit, hîc demùm in præsidio contra Siluras locabatur. Quanta hæc Isca tunc temporis fuerit, audi Giraldum nostrum è suo Cambriæ Itinerario. *Erat hæc vrbs antiqua & autentica, à Romanis olim coctilibus muris egregiè constructa. Videas hîc multa pristinæ nobilitatis vestigia, palatia immensa aureis olim tectorum fastigijs Romanos fastus imitantia, eò quòd à Romanis principibus primo constructa, & edificijs egregijs illustrata fuisset. Turrim giganteam, thermas insignes, templorum reliquias, & loca theatralia muris egregijs, partim adhuc extantibus omnia clausa. Reperias vbique tam intra murorum ambitum, quàm extra, edificia subterranea, aquarum ductus, hypogæósque meatus, & quod inter alia notabile censeas, stuphas vndique videas artificio miro confectas, lateribus quibusdam, & præangustis, spiraculis occultè calorem exhalantibus, Iacent hîc duo nobiles, & post Albanum & Amphibalum, pacati Britanniæ materis protomartyres, & ibidem martyrio coronati, Iulius, scilicet & Aaron, quorum vterque Ecclesiam in vrbe insignem habebat. Tres enim egregiæ in hac vrbe antiquis temporibus fuerant Ecclesiæ. Vna Iulij Martyris virginum Deo dicatarum conuentualis, altera verò B. Aaron socij eiusdem nomine fundata, & Canonicorum ordine præclaro nobilitata, Amphibalus etiam B. Albani doctor, & fidelis ad fidem informator hîc oriundus erat. Situs vrbis egregius super* Oske *flumen nauigio mari influenti idoneum, syluis & pratis vrbs illustrata. Hîc magni illius Arthuri famosam curiam legati adiere Romani. Vbi & Dubritius Archiepiscopus Dauidi Menensi cessit honorem, abhinc Meneniam Metropolitana sede translata.* Hic etiam sub ingressum Saxonum fuit *gymnasium doctorum Philosophorum, qui Astronomia, cæterisque artibus eruditi cursus stellarum diligenter obseruabant*, vt scripsit Alexander Elebienſis author rarus, è quo mihi plurima descripsit Thomas Iames Oxoniensis vir eruditus, & verè φιλόβιβλος, qui se totum li-

Isca.

Caer Leon ar Vsk.

Legio II. Augusta.

Stupha.

Tho. Iames.

teris, & libris inuoluit, & iam publici boni ſtudio in Angliæ Bibliothecis excutiendis (Deus opus ſecundet) id molitur, quod Reipublicæ literariæ inprimis erit vſui. Hæc regnante Henrico ſecundo, ſcripſit Giraldus, quo tempore ſatis validam fuiſſe videtur. *Yrwith* enim de *Caerleon* animoſus Britannus diu eam contra Anglos tutatus erat, donec à Rege deuictus, eius poſſeſſione exturbaretur. Nunc verò, vt documento ſit, vrbium, non minùs quàm hominum fata volui, in exiguum oppidulum decreuit, quę tantæ olim amplitudinis erat, & ita vtráq; ripa porrecta, vt *S. Iulians* ædes clariſſimi equitis aurati Guil. Herberti, qui non minus ingenij iudicijq; dotibus, quàm generis claritate celebris, in ipſa vrbe fuiſſe, & Iulij Martyris eccleſiam eo loci extitiſſe ferant, quę mille plùs minùs paſſus iam ab oppido abeſt. Ex eius etiam ruinis paulò inferiùs ad Oſcę oſtium accreuit *Nouus Portus*, Giraldo *Nouus Burgus*, nobis *Newport* recentiùs oppidum caſtro & portus oportunitate non ignotum, quo loci olim aliqua Via militaris erat, cuius his verſibus meminit Nechamus.

Newport.

Intrat, & auget aquas Sabrini fluminis Oska
Præceps, teſtis erit Iulia ſtrata *mihi.*

Hanc *Iuliam Stratam* viam fuiſſe non eſt cur dubitemus, & ſi rem ad coniecturam reuocare liceat, à Iulio Frontino Silurum debellatore ductam fuiſſe non omninò abſurdum videatur. *Serpit*, inquit Giraldus, *in huius* Noui Burgi *finibus riuulus cui nomen* Nantpencarn, *non tam aquarum profunditate, quàm aluei concauitate, paluſtrique limoſitate, non niſi per certa vada tranſmeabilis; habueritque antiquitùs vadum, cui nomen* Rydpencarn, *id eſt, vadum ſubrupis copite.* Quod cùm iam ferè incognitum Henricus ſecundus Angliæ Rex fortè fortuna tranſmeaſſet, Walli (qui ſe nimis credulos vaticinijs præbent) quaſi cōclamatum eſſet omnem meliorem ſpem abiecerunt, eò quòd Merlinus Syluester Wallorum Apollo vaticinatus fuiſſet, tunc Wallorum vires fore proterendas, cùm fortis & lentiginoſus princeps (cuiuſmodi Henricus ille erat) vadum illud tranſiret.

Dunſettan.

Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi Dunſettan vocarunt, qui tamen, vt in legibus antiquis videre eſt, ſub occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum verò primis temporibus limitanei duces grauiſſimè afflixerunt, præcipuè Hamelinus Balun quem dixi, Hugo Laſcy, Gualterus, & Gilbertus Clarenſes dicti, & Brienus Wallingfordenſis, quibus cùm donaſſent Reges, quicquid hoc tractu, deuictis

ctis Wallis, occupare potuissent, hi superiorem agri partem, quam *Ouerwent*, illi inferiorem quam *Netherwent* dixerunt, in suam paulatim potestatem redegêrunt.

Glamorganshire.

VLtimam Silurum regionem eam fuisse existimo, quæ nunc nobis Glamorganshire, Britannis *Morgannuc*, *Glatbmorgan*, & *Gladʼorgannuc*, id est, *Regio Morgannuc* vocatur, à Morgano Principe, vt plurimi suspicantur, à *Morgan* cœnobio, vt alij. Si verò ego à *Mor*, quod Britannis mare significat, deducerem, nescio sanè an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ oppidum quod nunc *Morlais*, Ptolemæo, & priscis Gallis *Vorganium*, siue *Morganium*, (M enim & V consonantes sæpiùs hac in lingua transmutantur) dici obseruaui, & vnde quæso, nisi à mari. Et hæc etiam nostra *Morgannuc* tota est maritima, minùs enim latitudine, quàm recta regione porrecta, Sabriniano freto à meridie pulsatur. Quà terrâ verò spectat ab ortu Monumethenses, à Borea Brechnochienses, ab occasu Maridunenses adiacent. *Glamorgania vnde nomen.*

Pars Septentrionalis montibus est aspera, qui in austrum descendentes paulatim nitescunt, quorum ad radices planities in meridianum solem extenditur, ea positione, quam optimam iudicauit Cato, & ob quam Italiâ tantoperè commendat Plinius. Hæc enim pars gratissima fœcunditate, & crebris oppidis vndiquaque nitet.

Iustinus huius regulus, regnante Guilielmo Rufo, cùm à Rhesi principe suo defecisset, viribúsque minimè par fuisset, præcipitato consilio, quod sera pœnitentia subsequuta est, Robertum *Fitzhaimon* Normannum filium Haimonis Dentati Comitis Corbulensis, ex Anglia per * Iuonem nobilem, cui filiam desponderat, in auxilium accersiuit. Qui habito statim delectu, adscitísque in belli societatem duodecem equestris dignitatis viris, primùm infesto agmine Rhesum interfecit, deinde verò fertilitate regionis inescatus, quam certa spe iam antè deuorauerat, in Iustinum ipsum conuersus, quòd Iuoni fidem non liberasset, illum auita possessione facilè exuit, regionémq; inter suos partitus est, Montum inculta Iuoni concessit, vberiores agros sibi, & duodecem illis *Glamorgania debellatio.* *Rob. Fitzhaimon.* * *Alijs Iuon.* 12. Knights.

illis, quos *Pares* vocauit, ea lege diuisit, vt clientelari iure à se, quasi Domino tenerent, socijs & auxiliaribus armis se invicem
Caerdiffe. tuerentur, stationem quisque suam in castro eius de *Caerdiff* defenderent, & sibi cùm ius diceretur, præstò adessent. Illorum nomina attexere non pigebit ex libello quem hac de re Edwardus *Stradling* eques auratus clariss. vir veteris prosapiæ, & antiquitatis peritissimus scripsit. Ea verò sic se habent.

Guilielmus Londinensis, siue de Londres.
Richardus Granuill.
Paganus Turbernill.
Oliuarius S. Iohn.
Robertus de S. Quintine.
Rogerus Bekeruil.
Guilielmus Easterling, quòd è Germania esset oriundus, cuius posteri *Stradlings* nunc vocantur.
Gilbertus Humframuill.
Richardus Simard.
Ioannes Fleming.
Petrus Soore.
Reginaldus Sully.

Remnius fluuius è montibus demissus, orientalis est limes, quo hæc prouincia à Monumethensibus diuiditur, & *Remni* diuidere Britannis significat. In huius vicinia vbi per inuia agitur inter
Caerphilli. montes palustri loco nutantia mœnia *Caerphilli* castri cernuntur, quod adeò vastæ magnitudinis & admirandi operis fuit, vt Romanorum præsidium fuisse asserant ferè omnes; nec ego inficiabo, licèt quo nomine illis cognitum fuerit nondum perspicio: restauratum tamen videatur, cùm sacellum habeat Christiano more constructum, vt me docuit qui sedulò contemplatus est I. Sanford vir singulari doctrina & limato iudicio. Nec enim à nostris memoratur ante Edwardi 1 1. tempora. Tunc enim, cùm Spenceri coniunctionem inter Regem, Reginam, & proceres
Kybwr *forsan.* malis artibus dissuissent, Hugolinum Spencerum diu irrito conatu in hoc castro obsedêrunt. Ad hunc etiam fluuium, sed loco incerto, Faustus Vortigerni, vt author est Nennius, pessimi patris optimus filius magnum locum construxit, vbi cum alijs sanctis viris assiduis precibus à Deo contendit, vt ipse (quem pater sceleratissimo incœstu ex sua ipsius filia susceperat) parentis culpas

non

non malè lueret, vt pater tandem serò resipisceret, & patria à Saxonico bello respiraret.

Paulò inferiùs RATOSTABII siue RATOSTIBII ostium posuit Ptolemæus, mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, id est, *Taffi* flominis fabulosum æstuarium. Taffus enim flu. montibus deiectus ibimare petit per *Landaff*, id est, *Fanum ad Taff*, tenuem vrbeculam episcopali tamen dignitate, cui subsunt parochiæ 165. cathedralique ecclesia Teleano eiusdem præsuli sacra insignem, quam Germanus & Lupus Gallici Episcopi tunc instituerunt cùm Pelagianam hæresim latè per Britanniam grassantem compressissent, Dubriciúmque virum sanctissimum primum episcopum præfecerunt, cui Meuricus Regulus Britannicus vniuersum agrum inter *Taff*, & *Elei* flumina elargitus erat. Hinc *Taff* adit *Caerdiffe*, Britannis *Caerdid*, nitidam, vt in hac regione, vrbem, portúmque satis commodum, quam *Fitzhaimon* ille, siue Filius Haimonis in belli sedem, iustitiæque forum mœnibus & castro communiuit, in quo præter delectam cohortem, duodecem illi milites suas stationes tueri tenebantur: Nihilominùs paucis interiectis annis *Yuor Bach* Britannus montanus, erecto animo homunculus, silenti agmine castrum noctu occupauit, Guilielmúmq; Gloceſtriæ Comitem, Fitzhaimonis è filia nepotem cum vxore & filiolo captiuum abduxit, secúmq; retinuit, quoad ei de iniurijs cumulatè satisfieret. Quomodo verò Robertus *Curthose* Guilielmi Conquestoris filius natu maximus vir bellica virtute stolidè ferox, spe Anglici imperij à minoribus fratribus excussus, oculisque orbatus in hoc castro consenuerit, ex nostris, si placet, historicis quæras, simúlque discas ex clarissima familia nasci nec tranquillum, nec tutum esse.

Ratostabij ostium.

Landaffe.

Historia Landauensis.

Caerdiffe.

Rob. Curthose. Dux Normannia.

Vix tribus à Taffi ostio milliaribus in ipso littoris flexu insulæ sternuntur duæ exiguæ, sed amœnæ, tenui freto tùm à se, tum à continente discretæ, citerior *Silly* dicitur, ex oppido obiecto cui Robertus de *Sully* (illi enim in diuisione obtigerat) nomen fecisse creditur, si non illum inde denominatum mauis. Vlterior *Barry* vocatur à Barucho viro sancto ibi sepulto, qui vt loco nomen, sic locus cognomen fecit suis posteà dominis, Clara enim Vicecomitum Barrorum familia in Hibernia inde originem duxit. *In huius rupe marina*, inquit Giraldus, *apparet rima per medium, ad quam si aurem apponas audies strepitum quasi operæ fabrilis, nunc follium flatu, nunc malleorum ictus, nunc cotis, & ferri fabrefacti fricamina, stridentesq; cauernis strictura chalybum, & incudum fornacibus igneus.*

Sully.

Barry.

Cæterùm

Caterùm haud difficile crediderim ex equis marinis occultè subeuntibus sonum huiusmodi prouenire posse, nisi quòd non minùs refluis fluctibus, vacuato prorsus littore continuatur, quàm repleto. Nec dissimilis erat locus ille, cuius in Stromatum VII. his verbis meminit Clemens Alexandrinus. *Dicunt qui conscripserunt historias, in Britannia insula esse quandam speluncam monti subiectam, in fastigio autem hiatum, cùm autem ventus incidit in speluncam & in eius sinus alliditur, audiri sonum cymbalorum, qua numerosè pulsantur. Reiectus enim spiritus sonat vehementiùs.* Ab his insulis rectà in occidentem Solem littus agitur, fluminique vni se patefacit, cui interiùs

Cowbridge. superimponitur *Cowbridge*, Britannis à saxeo ponte *Pontuan*, mercatorium oppidum, & ex tribus illis secundum, quod victor Fitzhaimo sibi retinuit. Quòd autem hoc in tractu, & ad hanc

Bouium. ab Isca distantiam BOVIVM, quod etiam corruptè BOMIVM concipitur, collocarit Antoninus, hoc *Bouium* fuisse blandiente coniectura opinatus sum: verùm cùm ad tertium hinc milliare sit *Bouerton* quod cum *Bouio* appositè consonet, ita me veritas amet, non alibi BOVIVM indagare ausim. Nec à bobus nomina locis accommodari nouum esse, loquuntur Bosphorus Thracius, Bouianum Samnitum, & Bauli Italiæ quasi boalia, si Symmacho credas. Sed hoc sit instar omnium, quindecim mill. à Bouio NIDVM oppidum Latino etiam nomine posuit Antoninus, quod licèt Antiquarij nostri frustra iam diu venati sint, ad eandem tamen ipsam distantiam

Neath. *Neath* notissimum oppidum nomine vetusto quasi incolumi sese offert, & hîc ad *Lantwit*, id est,

F. Stradling. *Fanum Iltuti* quod contiguum est, complurium ædificiorum fundamenta cernuntur, & vicos habuit antiquitùs diuersos. Parùm hinc distat in ipso ferè littoris flexu Castrum S. Donati

S. Donets. antiquæ & claræ Stradlingorum familiæ habitatio, iuxta quod nu-

Nummi antiqui perrimè effossi fuerunt nummi antiqui Romanorum, præcipuè verò Triginta tyrannorum, & nonnulli Æmiliani, & Marij qui rariùs reperiuntur. *Ogmor* flu. paulò superiùs viam sibi in mare

Ogmor fl. apperit delapsus à montibus per *Coitie* quondam Turbeuillorum, posteà Gamageorum, nunc vxorio iure Rob. Sidnæi Equitis clarissimi, & *Ogmor* Castrum quod à Londinensi familia ad Lancastrenses deuenit. *Fons abhinc abest paucis milliaribus, ad* Nouam

Fons fluens & refluens. Villam (vt ad me scribit vir doctiss. I. Stradling) *oppidulũ ab occidua ripa* Ogmor *fluuij, à Sabriniano littore centum ferè passus, in planitie arenosa. Lympha nitidissima non est, sed satis pura & vsui apta: Numquam scaturit, sed descenditur in puteum nonnullis gradibus. In*

refluxu

refluxu maris (æstiuo tempore) vix dsco aquam colligas, cùm mox defluente freto eandem haustro capaci bene haurias. Instabilitas itidem hyeme manet, sedlongè minùs apparet, propter aduentitias desuper ab imbribus & aliunde aquarum venas. Hæc mihi ex indigenis complures fide digni confidenter asseuerant. At enim dum famam sæpè garrulam malè metuerem, ad sacras aquas semel atque iterum me nuper contuli? modò enim animum insuserat desiderium hac ad re scribendi. Vbi primùm ventum est ad locum, omnia perlustrãs tertiam horæ partem commoratus (æstuante Sabrina, nec quoquam ad hauriendum accedente) aqua defecit circa tres pollices. Discedo. Non ita multò pòst reuersus, creuisse vno pede altiùs deprehendo. Fontis autem orbis inferior intra parietes propemodum sex pedes latus est. De quo etiam hæc succinit nostra Musa,

Te Noua-Villa *fremens, odioso murmure Nympha*
Inclamat Sabrina: Soloque inimica propinquo,
Euomit infestas ructu violenter arenas.
Damna pari sentit vicinia sorte: sed illa
Fonticulum causata tuum. Quem virgo, legendo
Littus, ad amplexus vocitat: latet ille vocatus
Antro, & luctatur contrà. Namque æstus vtrique est
Continuo motu refluus, tamen ordine dispar.
Nympha fluit propiùs: Fons defluit. Illa recedit:
Iste redit. Sic liuor inest & pugna perennis.

Kinfeage ipsius Fitzhaimonis olim castrum & *Margan* ad mare quondam cœnobium à Guilielmo Comite Gloceſtriæ fundatum, nunc Equestris familiæ Maunsellorum & alia obscurioris notæ, sciens prætermitto. Cæterùm negabit opinor nemo Antonino NIDVM fuisse quod nobis *Neath*, ad cuius nominis flumen viuo fabulo infame, situm habet. Hoc in sorticione Richardo Granuillo obtigit, qui cœnobio sub ipso oppido fundato, & Deo, monachísque portione sua consecrata, ad suum ipsius in Anglia patrimonium, quod amplissimum habuit, reuersus est. Kinfeage. Margan. *Nidum.*

Post Nidum flu. quicquid ad *Loghor* flumen qui ab occasu huius agri limes est, iacet, nobis *Gower* dicitur, Britannis & Nennio *Gabir*, in qua, vt inquit ille, *filij Keiani Scoti se dilatauerunt*, donec à Cuneda Britanno regulo fuerint exturbati. Edwardi secundi tempore huius Dominus erat Guilielmus Breosa, qui cùm multis hanc hæreditatem addixisset, & demùm cæteris illudens in Regis gratiam Hugoni Spencero in manus tradidisset, in causa fuit (inter alia) cur proceres in Spenceros exitiali odio exarserint, *Loghor.* *Gower.* *Tho. Walsingham.*

rint,& Regis authoritatẽ temerè proiecerint. Hæc nunc in Orientalem & Occidentalẽ diuiditur: In Orientali *Sweinſey* præcellit oppidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britannis *Aber taw*, a Taw præfluente, quod Henricus de *Bello Monte* Warwicenſis Comes muniuit; Verùm hoc multò vetuſtius eſt ad *Loghor* flu. quod Antoninus LEVCARVM, & nos integro nomine *Loghor* appellamus. Vbi ſub mortem Henrici primi, *Howell ap Meredic* ex improuiſo cum ſuis montanis Anglis ſuperfuſus melioris notæ plures oppreſſit. *Gower* Occidentalis huic ſubiacet, & inſinuante vtrinque freto fit Cherſoneſſus, frugibus magis, quàm oppidis prædicanda, & Kinedo in Diuos relato quondam celebris, qui ſolitariam hîc vitam egit, de quo ſi plura velis, Capgrauium noſtrum conſulas, qui eius miracula pleno ore celebrauit.

Sweinſey.

Leucarum.

Loghor.

Ab ipſa huius prouinciæ expugnatione Domini fuerant à Fitzhaimone recta linea deſcendentes Gloceſtriæ Comites, Clari, & Spenceri, inde Bellocampi, & Neuillus vnus & alter, & per Neuilli filiam è Spenceris oriundam Richardus tertius Angliæ Rex, quo interfecto, Henricus VII. huius agri hæreditatem creuit, Gaſparíque Bedfordiæ Duci patruo ſuo conceſſit, quo ſine prole defuncto, ad ſe vniuerſum ius Rex reuocauit, & filio Henrico VIII. reliquit, cuius filius Edwardus VI. maximam eius partem Guilielmo Herberto, quem Penbrochiæ Comitem, & Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ex equitum autem XII. ſobole ſolummodò ſuperſunt in hoc agro Stradlingi multis imaginibus clari, Turbeuilli, Flemingorúmq; nonnulli, quorum præcipuus habitat ad *Flemingſton*, nunc corruptè *Flemſton* quod ab illis quaſi *Flemingorum* oppidum, nomen accepit. In Anglia verò ſuperſunt Baro S. Iohn de *Bletſo*, Granuilli in agro Deuonienſi, & Siwardi, vt audio, in agro Somerſettenſi, Reliquorum maſcula proles iam olim defecit, hæreditáſque eorum variè per filias eſt diſtracta.

Glamorganiæ Domini.

Eliquam huius regionis partem quæ longius in occasum proiecta Anglis Westwales dicitur, agrúmq; Maridunensem, siue Caermardenshire, Penbrochiensem, & Cereticam, siue Cardigan-shire complectitur, Plinius Silluras etiam tenuisse existimauit: sed Ptolemæus qui exploratiùs Britanniam nouit, alium hîc populum constituit, quos DIMETAS & DEMETAS dixit, DEMETIAEque nomine pro hoc tractu vsi sunt cùm Gildas, tùm Nennius noster, vnde Difed Britanni incolæ mutata pro lingua Idiotismo M. in F. hodie vocitant. Westwales.

Si non finistræ curiositatis videretur, hanc Demetarum appellationem à Deheu Meath deducerem, id est, planities ad Austrum; vti omnem hanc Suthwalliam, siue Australem Walliam Deheubarth, id est partem australem, & qui aliam in Britannia campestrem regionem coluerunt, Meatas Britanni ipsi nominarunt. Nec ab hac certè significatione aliena est huius regionis positio, quæ cùm huc perueneris, molli deuexitate considentibus ingis, in planitiem passim expanditur.

Caermardenshire.

AGER Maridunensis, qui Anglis Caermardenshire, frugibus satis fertilis, gregibus abundans, follilíumq; carbonum alicubi ferax, continetur ab ortu Glamorgania & Brechnia, ab occasu Penbrochia, à Septentrione *Ceretica* intercurrente Tiuio flu. & a meridie Oceano, qui sinu adeò magno hîc terras excauat, vt hęc regio interiùs, quasi perterrita se subduxisse videatur. Caermardenshire.

Ad hunc sinum *Kidwelly* se primum offert, cuius territorium filij *Keiani* Scoti aliquandiu occuparunt, donec à Cuneda Britanno expellerentur. Nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur per hæredes Mauricij Londinensis qui è Glamorgania mouens hoc difficili bello sui iuris fecit, oppidúmque *Kidwelly* vetus adiecto castro mœnibus obsepsit, quod nunc vetustate quasi desertum Kidwelly.

sertum fatisçit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluuiolum transgressi, nouum *Kidwelly* substruxerunt, portus commoditate eò allecti, quæ iam tamen tenijs obiectis ferè, nulla est. Dum Mauritius hæc loca inuaderet, Guenliana Gruffini Principis vxor, vltimæ audaciæ mulier, vt rem mariti proclinatam adiuuaret, in Mauritium infestis signis acriter irruit, sed cum filio Morgano, & alijs nobilibus (vt author est Giraldus) in acie cecidit. Per Hawisiam verò filiam & hæredem Tho. Londinensis deuenit ornatissimum hoc patrimonium cum titulo Domini de *Ogmor* & *Kidwelly*, ad Patricium de Cadurcis siue *Chaworth*, & per eius è filio Patricio neptim ad Henricum Lancastriæ Comitem, Hæredes autem Mauritij de *London*, vt vetusta docet Inquisitio, pro *Hac hæreditate tenebantur, si Dominus Rex, vel capitalis eius Iusticiarius venerit in partibus de Kidwelly cum exercitu, deberent conducere predictum exercitum cum vexillis suis, & tota gente sua per mediam terram de* Neth *vsque ad* Loghar. Paucis infra *Kidwelly* milliaribus, *Tony* flu. qui Ptolemæo TOBIVS Oceano tandem excipitur, cùm agrum hunc ab Aquilone in austrum permensus fuerit, primùm per *Lanandissry*, à fluuijs confluentibus ita, vt opinantur, denominatum, quod Hoelus filius Rhesi iam olim in Anglorum inuidiam prostrauit. Inde per *Dineuor* principum Suthwalliæ, dum illi florerent, castrum Regium in montis vertice sublimè elatum, demum per *Caermarden*, quod ipsi Britanni *Caer Fardhin*, Ptolemæus MARIDVNVM, Antoninus MVRIDVNVM dixit, qui non vlteriùs sua itinera persequitur, & librariorum incuria hoc in loco malè habitus. Duo enim itinera à Galena Iscam, & à Mariduno Viroconium temerè confudêrunt. Vrbs hæc est totius conuentus primaria, pratis & syluis amœna, antiquitate suspicienda, *coctilibus muris*, vt inquit Giraldus, *partim adhuc extantibus egregiè clausa supra nobilem Tonium fluuium*, qui naugiolis subuehendis par est, licèt arenarum puluinus iam ostio obtendatur. In hac natus est Britannorum Tages, Merlinus scilicet noster, vt enim ille Genij filius Aruspicinam suis Hetruscis, ita hic incubi filius, vaticinia, imò mera Orestis somnia nostris Britannis effinxit. Vnde in hac insula apud credulam & imperitam plebem vates celeberrimus audit. Statim à Normannorum in Walliam ingressu hæc vrbs in eorũ potestatem, auspicijs verò nescio cuius, concessit, multísque diu conflictata est difficultatibus, sæpiùs oppugnata, semel atque iterum succensa, primùm à Gruffino filio Rhesi, inde à Rheso eiusdem Gruffini fratre, quo tempore Henricus

Guenliana virago.

Domini de Ogmor & Kidwelly.

Tony. Tobius.

Dineuor.

Maridunum. Caer Mardin.

Merlinus.

Henricus *Turbervill* Anglus castro subuenit, & pontem interscidit. Posteà verò opera Gilberti *Clarensis* qui huius mœnia, & castrum vicinum *Diuenor* firmauit, has miserias exuit, curísq; laxatis facilius bellorum tempestates deinceps pertulit.

Adiacet huic vrbi ab ortu *Cantred-bichan*, id est, *Centuria minor* (Cantredum enim vocant Britanni terræ portionem, quæ centum villas complectitur) in qua præter ruinas castri *Careg*, quod præcipiti vndique, & abruptæ rupi infixum: & suffossa plura, siue specus spacioßissimas virenti cespite nunc obtectas, quibus, furente Marte, imbellem multitudinem habitasse creditur; etiam *fons est*, vt scribit Giraldus, *qui naturali die, bis vndis deficiens, & totus exuberans marinas imitatur instabilitates.* *Cantredbichan. Cantredum.* *Specus subterranei.*

Ab Aquilone autem longè patet *Cantred-Maur*, id est, *Centuria magna*, tutißimum olim Britannis perfugium, vtpote quæ sylua densa, confragosa, & collium flexibus viæ implicatæ. Ad austrum *Talcharn* & *Lhanßephan* castra marinis scopulis inhærent, quæ bellicæ virtutis, cùm in Anglis, tùm Britannis testes sunt locupletißimi. Sub *Talcharne* in mare effunditur *Taf* ad cuius ripas olim celebris erat *Twy Çwin ar Taf*, id est, *Domus alba ad Taf* ßu, quòd ex corilis albis pro æstiuo domicilio constructa fuit, vbi anno reparatæ salutis 914.* Hoël cognomento *Bonus*, Walliæ Princeps, frequentibus Comitiis (conuenerant enim præter alios Ecclesiastici ordinis centum quadraginta) antiquatis maiorum institutis, nouas leges suo populo tulit, vt testatur ipsarum legum proœmium. In quo posteà loco monasteriolum extructum, quod *White land* dixerunt. Vnde parùm distat *Killmayn-Lhoyd* vbi nuper rustici inciderunt in vas figulinum quo latuit magna vis Romanorum numismatum ex argento minùs puro. A Commodi scilicet tempore qui argentum primus Romanorum Imperatorum adulterauit, vsque ad v. Tribunitiam potestatem Gordiani tertij quæ concidit cum anno Christi 243. Inter hæc fuerunt Helij Pertinacis, M. Opellij Antonini Diadumeniani, Iulij Veri Maximi filij Maximini, Cælij Balbini, Clodij Pupieni, Aquiliæ Seueræ vxoris Elagabali, & Sall. Barbiæ Orbianæ, quæ maximi pretij, vtique rarißima, inter Antiquarios. Quum verò, qui Normannorum primi hanc regionem Wallorum Principibus extorserunt ex historijs eruere non possim, vt ad Penbrochienses nunc me conferam, ordo postulat. *Talcharne. Lhanßephan.* *Taf ßu.* * *Halim.* *White land.* * *Numismata Romana.*

Penbrokshire.

IAm in Austrum mare se reflectens, & ingenti ambitu, varijsque recessibus littora incuruans, Comitatum Penbrochiensem, vulgò **Penbrokshire**, & **Westwales** vndique vrget, nisi ab ortu, quà ager Maridunensis, & ab Aquilone quà pars Ceretica obtenditur. *Terra hæc*, vt inquit Giraldus, *triticea est, marinis piscibus, vinóque venali copiosè referta, & quod omnibus præstat, ex Hibernia confinio aëris salubritate temperata.*

Tenby. Primùm in littore ad Austrum descendente *Tenby* oppidum mœnibus quondam firmum, è sitienti rupe mare despicit, nauium statione, & piscium copia admodum celebre, vnde Britannicè *Tenby-y-pisceid* denominatur. Inde in occasũ reducto littore, tenues apparent reliquiæ castri *Manober*, quod Pyrrhi mansionem vocat Giraldus, cuius tempore, vt ipse prodit, *turribus & propugnaculis erat eximium, ab occidente portum extensum, à Circio & Borea, sub ipsis muralibus viuarium habens egregium tam sui vetustate, quàm aquarum profunditate conspicuum.*

Manober castle.

Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandémque submouens vtrinque terram longè inuehitur mare, portúmque efficit, quem *Milford hauen* Angli vocant, quo non alter est in Europa aut nobilior, aut tutior, tot anguloſis recessibus, tot portuosis stationibus distinguitur, quibus, vt fibris, ripæ vndique sunt incisæ, & vt Poëtæ verbis vtar.

Milford hauen.

Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam discit seruare quietem.

Nec hac securitate magis celebris hic portus, quàm quod felicissimæ memoriæ Henricus VII. in eodem appulsus, Angliæ iam intestinis malis elanguescenti signum ad bene sperandum hinc sustulerit. Ad interiorem orientalémque huius portus sinum, *in agro totius Walliæ amœnissimo, principale pronincia municipium Demetiæque caput* (Giraldum legis) *in saxosa quadam & oblonga rupis eminentia situm, lingua marina de Milueredico portu prosiliens in capite bifurco complectitur, Vnde Britannis* Penbro *dicitur, quod* caput marinum *sonat, & nobis* Penbroke. *Primus hoc castrum*

Penbroke.

Arnulphus

Arnulphus de Montgomery *frater Roberti Comitis Salopiæ sub Anglorum Rege Henrico primo ex virgis & cespite tenue satis, & exile ædificauit, quod postmodò in Angliam reuertens viro prudenti Giraldo de* Windesora *Constabulario suo primipilóque cum pancis custodiendum exposuit, nec mora totius Walliæ Australis Cambrenses castrum obsidione cinxerunt.* Sed ita animis, magis quàm viribus Giraldus cum suis resistebat, vt illi irrito incœpto regrederentur. Castrum posteà muniuit Giraldus ille, vnde circumuicinas regiones latè persultabat, demúnque vt res sua, & suorum commodiùs his regionibus adolesceret, Nestam Gruffini Principis sororem sibi in matrimoniũ adiunxit, ex qua egregiam suscepit prolem *per quam* (vt inquit Giraldus noster ex eo oriundus) *Anglia & Australis Cambriæ maritima sunt retenta, & Hibernia mœnia sunt expugnata.* Omnes enim illæ nobiles Giraldorum, siue Giraldinorum, quos *Fitz-Gerald* vocant, in Hibernia familiæ, ab hoc Giraldo genus deducunt suum. *Ratione tenura huius castri & villæ, castri & villæ* Tinbigh *Grangiæ de Kingeswood, Commoti de Croptarath, & Manerij de Castle-Martin & Tregoire,* Reginaldus *Grey* in coronatione Henrici Quarti petiuit portare secundum gladium; sed frustrà cùm eo tempore castra illa & prædia in Regis essent manu.

Origo familiæ Giraldorum in Hibernia.

Regulus Seruientiorum.

Influunt hunc portum coniunctis ferè ostijs flumina duo, quæ *Gledawh* Britanni vocant, id est, si interpreteris, gladij, vnde *Aberdugledhey*, id est, *Duorum gladiorum portum*, ipsi appellitant. Partem illam huius regionis quæ vltra portum iacet, & his solis fluminibus perfunditur, *Rossiam* siue *Ros* dicunt Britanni, facto è nomine, quòd viridante procumbat planitie.

Gledawh.

Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici primi permissu huc commigrârunt, cùm Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgij partem obruisset. Lingua & moribus etiamnum à Wallis dignoscuntur, & ita eiusdem linguæ societate cum Anglis coniuncti sunt, qui ad Belgicam linguam proximè accedunt, vt hæc eorum regiuncula à Britannis *Anglia Transwallina* nuncupetur. *Gens hæc*, vt inquit Giraldus, *fortis, & robusta, continuóque belli conflictu gens Cambrensibus inimicissima, gens lanificijs, gens mercimonijs vsitatissima, quocunque labore sine periculo, terra marique lucrum quærere. Gens prænalida vicissim loco & tempore, nunc ad aratra, nunc ad arma gens promptissima. Et vt hoc addam, Gens Anglorum regibus deuotissima, Anglisque fidissima*, & quæ Giraldi tempore, Extispicinam ad miraculum vsque calluit. Walli collatis sæpe

Flandri in Wallia.

Little England beyond Wales.

in vnum omnibus viribus, dum hanc vetustæ eorum ditionis regionem repeterent, in hos Flandrenses irruerunt, effusisque populationibus eorum fines peragrarunt, paratissimo tamen animo illi fortunas, nomen, & salutem semper defensitârunt. Vnde de his & Guiliel. Rufo Malmesburiensis historicus. *Multoties Regi Guilielmo Rufo parua in Wallenses fortuna fuit, quod cuiuis mirum videatur, cùm ei aliàs semper alea bellorum fœlicissimè arriserit. Sed ego intelligo pro soli inæqualitate, & cœli inclementia, sicut rebellionem eorum adiutam, ita eius virtutem impeditam. Porrò Rex Henricus excellentis ingenij vir qui modo regnat inuenit, quâ commeatu illorum labefactaret arte, Flandricis in patria illorum collocatis, qui eis pro claustro sint, & eos perpetuò coërceant.*

Harford west. Ad duorum gladiorum Occidentaliorem, locum habet *Harford west*, Anglis olim *Hauerford*, Britannis *Hulphord* sua elegantia & frequentia inprimis celebre, & *per se Comitatus*. Clarenses Comites munitione & mœnibus vallâsse fama tenet, & nos legimus Clarensem Comitem Richardum, R. *Fitz-Tancred. *Tancredi filium huic castro Castellanum præfeciſſe. Post Rossiam, spatiosum grandi fronte in Oceanum Vergiuium longè procedit promontorium. *Octopitarum.* OCTOPITARVM Ptolemæus dixit, Britanni *Pebidiauc*, & S. Dauids land. *Cantred Deui*, nos *S. Dauids land. Terra*, vt author est Giraldus, *saxosa, sterilis, & infœcunda, nec syluis vestita, nec fluminibus distincta, nec pratis ornata, ventis solùm & procellis semper exposita.* Virorum tamen sanctissimorum secessus, & altrix, Calphurnius enim presbyter Britannus, vt est in nostra historia Ecclesiastica, hic in valle Rosina ex Concha coniuge Martini Turonensis sorore Patricium Hiberniæ Apostolum susceþit, & Deui Episcopus religiosissimus Archiepiscopalem sedem ab Isca Legionum in remotissimum huius angulum ad Meneuiam transtulit, quam ab illo Britanni *Tuy Dewi*, id est, *Domus Dei*, Saxones Dauyd-mynſtep, Angli hodie *S. Dauids* vocant, diúque suos habuit Archiepiscopos. Sed cùm pestis hac in regione atrociter grassaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam translato, desijt hæc dignitas. Superioribus tamen sæculis litem contra Archiepiscopum Cantuariensem Angliæ & Walliæ Metropolitanum hac de re intendérunt Wallenses, sed causa ceciderunt. Quæ & qualis hæc olim fuerit, cùm toties à Danicis piratis excisa sit, non facilè quis dixerit; nunc verò vrbecula est pertenuis, solúmque prætendit templum Andreæ, & Dauidi sacrum: quod sæpiùs euersum, ea qua nunc cernitur forma, Petrus, regnante Ioanne, Episcopus,

piscopus, & successores erexérunt, qui in circumuicinis regionibus Ecclesijs 331. præsunt.

Adeò verò in occasum hoc se immittit promontorium, vt sudo cœlo Hiberniam ostendat, & hinc breuissimus sit in Hiberniam traiectus, quem Plinius à Silurum gente (Silures enim huc pertigisse existimauit) xxx. mill. pass. falsò mensurauit. Sed longiùs hanc terram procurrisse, formámque promontorij fuisse immutatam ex his Giraldi verbis intelligi potest, *Qua tempore in Hiberniá egit Henricus* II. *ex nimia præter solitum procella vehementia sabulosis huius oræ littoribus, solo tenus sabulo nudatis, longis operta retrò seculis terræ facies apparuit. Arborum quoque in ipso mari stantium stipites vndique præcisarum, ictúsque securium tanquam hesterni, terráque nigerrima, lignáque truncorum hebeno simillima, vt non lotus iam, sed lucus esse videretur, mirandis rerum mutationibus, aut fortè à diluuij tempore, aut longè pòst, sed antiquissimis tamen, tam præcisui, quàm maris violentia semper excrescentis, & terram eluentis paulatim absumptus & absorptus.* Nec magno diuisas hîc pelago terras Guilielmi Rufi verbum ostendit, qui cùm Hiberniam ex huius rupibus prospiceret, dixit (vt habet Giraldus) se facilè Angliæ nauibus pontem constraturum, quo ex Anglia in Hiberniam pedes mare transiret. *Arborum stipites in mari.*

Falcones egregij, & generosi hîc in scopulis nidificant, quibus Henricus noster secundus, vt author est Giraldus ille, primas deferre solebat. Ex illo enim sunt genere, si accolæ mihi non imponunt, quos Peregrinos rei accipitrariæ periti vocant, Sunt enim illis, vt non alijs verbis, quàm longè nobilissimi nostræ ætatis Poëtæ Augusti Thuani Esmerij ex aureo illo HIERACOSOPHION libro, versibus vtar. *Falcones.*

Depressum capitis vertex, oblongáque toto
Corpore pennarum series, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac sparsi, narésque rotundæ.

Cæterùm ab hoc promontorio recedentes terras magno mollique ambitu circumagit mare, ad quod *Fiscard*, Britannis *Abergain*, & *Newport* sola visuntur, dum ad *Tiuij* flu. qui Ceretican ab hoc agro separat, peruenieris. *Newport*, id est *Nouus portus*, olim à flu. *Neuer* qui ibi se exonerat *Lhan Neuer* dictum, præcipuũ erat castrum regiunculæ adiacentis quæ *Keimeis* vocatur, quam Martinus de *Turonibus* siue *Tours* Normannus à Cambris extorsit, à cuius posteris per nuptias ad Barones de *Audley* deuenit. Fiscard. Newport.

Penbrochiæ Comites è varijs familijs varij fuerunt. Arnul- *Comites Penbrochiæ.*

phum Montgomerienſem qui primus expugnauit, & poſtea proſcriptus fuerat, eiúſque Caſtellanum Giraldum, quem poſtea vniuerſæ regioni præfecit Henricus primus, Comites fuiſſe vix auſim affirmare. Stephanus Rex Gilberto *Stronghow* filio Gilleberti de *Clare* Penbrochiæ Comitis titulum primus contulit. Ille Rhichardo *Strongbow* filio Hiberniæ domitori reliquit, qui, vt inquit Giraldus, *è clara Clarenſium familia oriundus*. Huius vnica filia Iſabella Guilielmum dictum Mareſcallum maritum eodem adauxit, virum belli pacíſque artibus florentiſſimum. De quo extat in Rudburni Annalibus hoc Epitaphium:

Sum quem Saturnum ſibi ſenſit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filijque eius quinque ſucceſſiuè Penbrochiæ Comites fuerunt, Guilielmus ſcilicet *Iunior* dictus, Richardus qui cùm à Rege Henrico III. defeciſſet, in Hiberniam ſe contulit vbi in prælio occubuit. Gilbertus qui in haſtiludio ad *Ware* equo excuſſus perijt, Gualterus, & Anſelmus. Quibus omnibus ſine prole intra breue tempus ſublatis, Comitatus huius gladio Henricus III. Guilielmum de *Valentia* è Luſigniana in Pictonibus familia cinxit, qui vxorem habuit Ioannam filiam Gwarini de *Mont Caniſio* ex Guilielmi Mareſcalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* ſucceſſit filius Audomarus, qui ſub Edwardo I. erat Scotiæ Prorex, cuius altera ſoror, & cohæres Elizabetha Ioanni Domino Haſtings enupta in nouam familiam hunc honorem intulit. Laurentius enim Haſtings eius è filio nepos qui Abergeuenniæ Dominus erat, Penbrochiæ & Weſtfordiæ Comes inueſtiebatur, cui ſucceſſit filius Ioannes qui ab Hiſpanis prælio nauali captus, & demùm redemptus in Gallia obijt. Hunc ſequutus eſt Ioannes filius eius qui in haſtiludio Woodſtochiæ anno 1391. interfectus. Illi cùm defeciſſet proles, plurimi & opimi reditus in Regis manus (vt Iuriſconſulti noſtri loquuntur) deuenerunt, Caſtrúmque Penbrochiæ Franciſco *Att Court* aulico gratioſo fuit conceſſum qui inde vulgò Penbrochiæ Dominus appellatus. Nec longo pòſt tempore Ioannes Dux Bedfordiæ, & poſt illum Humfredus Dux Gloceſtriæ, eius frater, Regis Henrici III. filij eundem titulum ſunt conſequuti: Deinde Guilielmus *De la Pole* factus eſt Penbrochiæ Marchio, eóque ſublato Henricus VI. fratrem ſuum vterinum Gaſparem de *Hatfield* Penbrochiæ Comitem creauit, cui omnibus honoribus exuto Edwardus IIII. ſucceſſorem dedit Guilielmum Herbertum, qui in prælio ad *Banbury*

bury occubuit. Illi eodem nomine demum succeſſit filius quem Edwardus IIII. cùm denuò regnum recuperaſſet Huntingdoniæ Comitem creauit, & Penbrochiæ titulum filiolo ſuo Edwardo Walliæ Principi detulit. Satis longo pòſt tempore Henricus VIII. Annam Bolleniam quam ſibi deſponderat, Penbrochiæ Marchioniſſam dixit. Demùm memoria noſtra Edwardus VI. Guilielmum Herbertum Dominum de *Caerdiffe* eodem honore ornauit, quo Henricus eius filius vir clariſſimus hodiè lætatur. Hæc autem Herbertorum familia in his Walliæ partibus longè eſt ampliſſima, & antiqua ſanè. Originem enim repetit ab Henrico *Filio-Herberti* qui Regis Henrici primi fuit Camerarius, & in vxorem accepit Regis eius amaſiam, matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ, vt mihi author eſt Rob. Glouerus, in ſtudio Genealogico longè perſpicaciſſimus, cuius immatura morte Genealogica antiquitas iacturam fecit longè grauiſſimam. *Herbertorum familia.*

Cardiganshire.

AB Octopitaro, ſiue S. Dauidis promontorio retroacta obliquè in Ortum littora vaſto & lunato ſinu mare admittunt, cui tertia Dimetarum regio incũbit, quę Anglis **Cardiganshire** appellatur, Britannis *Sire Aber-Tiui*, vetuſtis ſcriptoribus *Ceretica*, à Carataco Rege, ſi quis exiſtimet, è ſuo ſenſu, non antiquorum authoritate hæc eius deprompta videatur coniectura: & tamen celeberrimum illum Caratacum hîc rerum potitum fuiſſe legimus. Campeſtris eſt hæc regio ad occaſum quà mare proſpicit, vti ad Meridiem, quà Tiuius flu. Maridunenſes ſecludit: ab ortu autem & Aquilone, quà ad Brechinienſes & Montgomerienſes ſpectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, ſub quibus paſſim diffunduntur lacus. Non vrbibus, ſed tuguriolis, hanc olim, vt reliqua Wallia, fuiſſe diſtinctam ex illo principis ſui Carataci dicto colligatur, qui cum Romæ ſplendorem & amplitudinem captiuus perluſtraſſet, Itáne, inquit, cùm hæc & huiſmodi habeatis, noſtra tuguriola concupiſcitis? Quæ ſunt tamen vetuſtioris notæ paucis percurramus. Cardiganſhire. *Caratacus Rex.* *Zonaras.*

Tiuius flu. Ptolemæo TVEROBIVS, corruptè pro *Dwr Tiuius*, *Tuerobius fl.*

nius, id est, *Tiuius* flu. è lacu *Lin-Tiuy*, sub montibus, quos dixi, primùm saxis impeditus, & fremens sine alueo deuoluitur, per lapidosum admodum tractum, iuxta quem ad *Ross* nundinæ pecuariæ montanorum frequentissimæ celebrantur, donec *Stratfleur* cœnobium iampridem Cluniacensium montibus circundatum accesserit. Inde alueo recepto per *Tregaron*, & *Lan-dewi-breui*, in Dauidis Menenensis Episcopi memoriam constructum, & nominatum defluit, vbi ille frequenti Synodo Pelagianam hæresim in Britannia renascentem, & sacris Scripturis, & miraculo labefectauit, excrescente, vt ferunt, sub eo in tumulum terra, qua ille concionaretur. Huc vsque, & etiam vlteriùs in Meridiem se agit Tiuius ad *Lan Beder* mercatorium oppidulum. Hinc conuerso in Occasum cursu, olim castoribus, nunc Salmonibus abundans labitur Tiuius, per castrum quod *Nouum* hodie vocant, eò quòd Rhesus *ap Thomas* bellicosus Britannus Henrici VIII. deliciæ renouarit, priùs enim *Elmelin* dicebatur, Quod nomen si Angli ab vlmis fecerint, quas *Elmes* vocant, crederem illud esse Demetarum LOVENTINVM, cuius meminerit Ptolemæus, vlmos enim *Llwyfen* vocant Britanni, nec situs certè repugnat.

Ross. Stratfleur. Lan-Patern-Vaur. Elmelin.

Kilgaran. *Salmonis saltus.*

Inde *Tiuius* latior fertur, subitóq; ad *Kilgaran*, à Giraldo munitum lapsus ruit ex alto præceps, *Salmonis saltum* vocat Giraldus, quòd Salmones interiora fluminis ex Oceano petentes, cùm obstaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad maiorem saltus efficaciam caudam ipsam ore comprimunt, dúmque à circulo huiusmodi se resoluunt, cum impetu quodam tanquam virgæ circulatæ explicatione, se ab imis ad alta cum intuentium admiratione transinittunt, vt scitissimè scripserit Ausonius:

Nec te puniceo rutilantem viscere Salmo
Transierim, lata cuius vaga verbera cauda,
Gurgite de medio summas referuntur in vndas.

Cardigan. Vix duobus hinc milliaribus *Cardigan* abest, Britanni *Aber-Tiuy*, id est, *Tiuij ostium* nominant, præcipuum huius regionis oppidum à Gilberto filio Richardi Clarensis munitionibus firmatum, quod posteà proditione deditum diruit Rhesus filius Gruffini, capto Castellano Roberto *Fitzstephens*, *Stephanidem* nonnulli vocant, qui (cùm diu precariò animam inter infensos Wallos traxisset, demùm ea lege liberatus, vt possessionibus in Wallia renunciaret,) primus è Normannico genere Hiberniam auspicatò

Fitz Stephens.

catò cum exigua militum manu intrauit, & Anglis aditum sua virtute aperuit.

A Tiuij ostio molliter recedit littus plurimis riuulis peruium, inter quos, superiori agri parte memorandus est, quem Ptolemæus memorat, STVCCIA, cuius nomen etiam hodie integrum in ore vulgi versatur, *Y-ſtwith* scilicet; qui ad fontes plumbi habet venas, & ad ostium *Aber-y-ſtwith* oppidū totius conuentus copiosissimum, quod Gilbertus etiam ille Clarensis muris armauit, & Gualterus *Bec* Anglus diu contra Wallos tutatus fuit. Huic adiacet *Lhan Badern vaur*. i. *Fanum Paterni magni*, qui ex Armorica oriundus *Cereticorum* (vt habet eius vita) *ecclesiam & pascendo rexit, & regendo pauit*. Cuius memoriæ templum sedémque Episcopalem hîc consecrauit posteritas. Verùm Episcopatus, vt scribit Rogerus Houeden, quia *Parochiani pastorem suum interfecerant, olim obsoleuit*.

Stuccia fl. *Istwith.*

Eodem quoque ostio in Oceanum etiam se eijcit *Ridol* flu. è *Plinlimon* monte præruptè altissimo descendens, qui Aquilonarem agri partem claudit, & è suo gremio Sabrinam & Vagam nobilissima, quæ dixi flumina, effundit. Nec multùm supra Stuciæ ostium *Deui* flu. qui inter hanc & *Merionith* regionis limitis vice fungitur, in mare se condit. *Ridol. flu.*

Vix confirmassent suum in Britannia imperium Normanni, cùm statim hanc oram classe tentârint, & fœliciter quidem res succesſit. Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo Rufo, Wallis extorsérunt, sed maximam eius partem cõcesserunt Cadugano filio Bleithini, Britanno prudentissimo, cuius gratia plurimùm in vniuersa Wallia poterat, & quo amicissimo vtebantur Angli. Sed cùm eius filius Oënus iuuenis amentia præceps, pacis odio Anglos, & aduenas Flandros assiduis excursionibus infestaret, infœlix pater patrimonio mulctatus, filij commissa luit, qui & ipse solum vertere coactus, in Hiberniam se subduxit. *Ceretican* verò Rex Henricus primus Gilberto Clarensi donauit qui præsidia disposuit, & castella muniuit. Sed Cadugamus cum Oëno filio in gratiam posteà ab Anglis receptus, quæ sui erant patrimonij etiam recepit. Oënus verò ad ingenium reuersus, iterúmque res nouas molitus, à Giraldo Penbrochiensi, cuius vxorem Nestam rapuerat, occiditur. Pater autem in Angliam abductus mitiores fortunæ vices diu expectauit, tandémq; suis senex redditus, à Madoco nepote ex improuiso transfoditur. Rogerus de *Clare* posteà *Ceretican* Henrici II. munificentia accepit, sed Richardo

chardo Comite de *Clare* eius, ni fallor, filio à Wallis, dum terrestri itinere huc contendit, interempto, Rhesus Suthwalliæ princeps, Anglis magna strage profligatis, victore exercitu sui demùm iuris fecit: nihilominùs in Anglorum potestatem sine cruore sensim denuò recidit.

ORDEVICES.

Ordouices.

Illurum, & Demetarum, quas hactenus peragrauimus regiones, posteritas cum tribus Principibus pareret Wallia, sua lingua Deheubarth, *i. dextram partem, Angli* South-Wales *(vt dictum est) vocauerunt. Reliquos duos principatus (quos illi* Guineth & Powis, *nos* North-Wales & Powisland *dicimus) insederunt olim* ORDOVICES, *qui &* ORDEVICES, ORDOVICAE, *& alicubi, sed corruptissimè* Ordolucæ. *Gens valida, & animosa, vtpote quæ montibus inhæret, & solo animatur suo, quæque diutissimè cùm Romani, tùm Anglici imperij immunis agitauit: nec ante Domitiani tempora à Romanis denicta: tunc enim Iul. Agricola vniuersam prope gentem debellauit, nec ante Edwardi primi tempora ab Anglis in Prouinciam redacta. Libertate enim diu luxuriarunt, sua fortitudine, locorúmque difficultate freti, quæ insidijs, & protrahendo bello quodammodo nata videantur.*

Horum fines determinare non adeò difficile, nominis autem veram rationem reddere quàm difficillimum existimo. Opinionem tamen concepi, cùm supra duo flumina Deui, *quæ vicinis fontibus orta in diuersa feruntur, consederint, &* Oar-deui *supra* Deui *flumina lingua Britannica significet, inde illos* Ordeuices *dictos fuisse, perinde ac* Aruerni, *quòd supra Garumnam,* Armorici *quòd super mare,* Horesci *quòd supra Escam flu. habitârint, fuerint denominati. Nec sine vestigijs intercidit Ordouicum in hoc tractu nomen, magna enim eius pars, quæ mari adiacet*

Ordouices etiamnum incolis vocitatur, ex quo Ordouic, & Ordouices *melliori sono conflasse videantur Romani. Sed vno vniuersa regio nunc nomine Latinis (præter vnam regiunculam)* Guinethia, & Venedotia, *Britannis* Guineth *nuncupatur, & si fas sit vnius literulam immutare, arbitrarer hoc nomen Græcis, & Pausanie innotuisse, qui in Arcadicis prodit Antoninum Pium male multasse Brigantes nostros, eò quòd* GENOVNIAM *Romanorum in Britannia prouinciam incursassent. Certè si* Genouthiam *pro* Genounia *legere fas fuerit, ita illa voce ad* Guinethiam *accedit, & Guinethia hæc situ adeò Brigantibus contermina iacet, vt nisi hanc regionem intellexerit Pausanias, quænam illa fuerit Sibylla ipsa viderit. Cæterùm ad Ordouices spectârunt regiones illæ, quæ nunc Anglicè nouis nominibus* Montgomerylshire, Merionethshire, Caernaruonshire, Denbighshire, & Flintshire *appellantur.*

Guineth.

Genounia.

Montgomerylshire.

MOntgomerylshire, Britannicè *Sire Trefaldwin*, ad medium Solem Ceretica & Radnoria, ad Orientem Salopia, ad Boream Denbighia, & ad occasum Merionithia circumscripta, licèt montibus plurimùm emineat, conuallibus tamen grata fœcunditate, cùm pascuis, tùm aruis vtique fœlix est regio; laudatissimorumque equorum fœcunda olim genetrix, *qui*, vt habet Giraldus, *nobilem picturæ formam protrahente natura, tùm membrosa sua maiestate, quàm incomparabili velocitate valdè commendabiles fuerunt.* In extremo huius agri ad occasum, vbi quasi in conum definit, *Machleneth* sedet, forsitan Romanis MAGLONA, in qua sub duce Britanniarum præsidium egit Honorij Augusti tempore, Præfectus numeri Solensium ad montanos cohibendos: & ad secundum hinc milliare iuxta *Penall* ostenditur locus *Keuen Caer*, id est, *Dorsum vrbis* dictus vbi Romanorum numismata subinde effodiuntur, & orbicularis mœnium forma non paruo ambitu cernitur.

quæ laudatissimi.

Machleneth. *Maglona.*

Quinque hinc mille pass. *Plinlimon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte, qua huius agri latus claudit, SABRINAM secundum à Tamili Britanniæ flumen effundit. *Haffren* Britanni, *Severne* Angli indigitant, Quæ nominis origo

Plinlimon.

Sabrina.

Severne.

origo non legerim, fabellæ affine videtur quod de Sabrina virgine in eo demersa commentus est Galfridus, & Poëta, qui illum sequutus cecinit.

In flumen præcipitatur Abren,
Nomen Abren, fluuio de virgine, nomen eidem
Nomine corrupto, deinde Sabrina datur.

Hic statim à fonte ita crebris incuruus flexibus agitur, vt sæpè reuerti credatur, procurrit tamen, seu potiùs lentus peruagatur hunc agrum, Salopiensem, Wigornienſem, & postremò Gloceſtrenſem, vitaleſmque humorem glebæ vbique ſuppeditans in Sabrinianum fretum ſe tandem placidè exonerat. Hoc verò agro ſyluis obumbratus per *Lanidlos*, *Trenewith* ſiue *Newtowne* & *Caer-fuſe* quod & antiquum, & antiquis priuilegijs firmatum prædicant, in Boream eluctatur, & non procùl ab Orientali ripa relinquit *Montgomery* primarium conuentus oppidum, ſurgenti ſaxo, cui amœna planities ſubiacet, à Baldwino limitis Wallici præfecto, regnante Guilielmo primo conſtructum, vnde *Trefaldwin*, id eſt, *Baldwini oppidum* Britannis vocatur. Sed Angli à Rogero *Montgomerico* Salopiæ Comite, cuius patrimonij erat, *Montgomery*, & *Montem Gomericum* dixerunt, qui vt eſt in libro Angliæ Cenſuali caſtrum conſtruxit: veruntamen cùm Henricus tertius hoc è cineribus excitaret, (ſubuerterant enim Walli anno ſalutis 1095. interfectis præſidiarijs, iacuítque permultos annos) illum à loci ſitu *Montem Gomericum* nominâſſe fabulatur Florilegus. Iuxta hoc *Corndon* collis in cacumen ſatis excelſum adſurgit, in cuius ſummitate * ſaxa quædam in coronam, vnde nomen habet, in alicuius victoriæ vt videtur memoriam, collocantur. Superiùs Sabrina *Trellin* allabitur, id eſt, *Oppidum ad lacum*, vnde *Welchpoole* Anglis nuncupatur, caſtrum ab auſtro adiunctum habet à ſubrufo ſaxo quo conſtruitur *Caſtle Coch* appellatum, quod vno mœnium ambitu duo caſtella complectitur, alterum Domini Powiſiæ erat, Baronis Dudlæi alterum. Caduganus filius Blethini celebratiſſimus, quem dixi, Britannus, dum huius conſtructioni intenderet, à nepote Madoco (vt eſt in Lancarbanenſis epitome) fuit interfectus. Huic è regione altera fluminis ripa obijcitur *Buttington* Danorum Hybernis notum, è quo Adheredus Merciorum Comes illos anno Chriſti 894. exturbâſſe author eſt Marianus. His relictis in ortum paulatim ſe flectit Sabrina, vt *Tanet* fluuiolum citiùs excipiat, quo conſociato, Salopienſes adit.

Newtowne. Caer-fuſe.

Montgomery.

Trefaldwin.

Corndon hill.

* Magifold, *vulgò vocant.*

Welchpoole.

Hoc

Hoc in agro Ordeuicum MEDIOLANVM fuisse, quod & Antoninus, & Ptolemæus celebrant, est mihi persuasissimum, quia verissimum videtur. Cuius vestigia sagaciter odoratus sum, sed indagine parùm fœlici, ita vrbium etiam cadauera absumit ætas. E situ tamen si coniecturæ sit locus, cùm compertissima sint oppida, quæ vtrinque ponit Antoninus, scilicet hinc BONIVM, nunc *Bangor* ad Deuam, inde RVTVNIVM, nunc *Rowton Castle*, ab hoc enim XII. ab illo XX. Italicis milliaribus separat; Positionum, si ita dicere liceat, vel potiùs distantiæ lineæ se mutuò inter *Matrafal*, & *Lan-Vethlin*, quæ vix tribus distant mill. pass. intersecant, & quasi ἀποσυκνωσις Mediolani nostri situm demonstrant. Hæc enim ratio eliciendi tertij loci situm è duobus cognitis incerta esse non potest cùm neq; montes interiaceant, nec itinerum flexus sit impeditus, *Matrafal* hæc, quæ quinis à Sabrina ad occasum abest milliaribus, & quod vetustati ex parte suffragetur, licèt nunc nudum sit nomen, Principum Powisiæ Regia sedes erat, & ea quidem à scriptoribus celebrata, qui memorant in ea à principibus iam relicta, Robertum de *Veteri ponte*, siue *Vipont* Anglum castrum condidisse. *Lan-uethlin* verò id est fanum *Vethlin*, oppidulum mercatorium, etsi à linearum intersectione sit paulò remotius, nominis tamen cognatione, cum Mediolano multò est coniunctius, *Vethlin* enim ex *Methlin* linguæ Britannicæ Idiotismo factum est, vt *Caer Verden*, ex *Caer Merden*, *Aruon* ex *Ar-mon*. Nec *Methlin* magis à Mediolano abludit, & dissonat, quàm vel *Millano* in Italia, *le Million* in Xantonibus, vel *Methlen* in Belgis, quæ omnes vrbes Mediolani nomine olim insignes fuisse nemo dubitat. Quæ verò coniectura ad veritatem sit propensior tuum erit dijudicare, mihi satis est coniectare. Si hoc nostrum Mediolanum, & illas eiusdem cognominis in Gallia vrbes, vel Medum Ducem, vel Olanum principem constituxisse, aut dum construerentur, suem mediatim lanatam effossam dixerim, nonne nubes & nugas captare viderer? & hæc singula tamen de suo Mediolano scriptitant Itali. Sed cùm hæc ab eiusdem linguæ populis constructa fuisse sit certo certius: (Gallis & Britannis communem linguam fuisse docuimus,) eandem ob causam eandem habuisse denominationem satis probabile. In nullo tamen quod sciam Mediolanum nostrum cum illa Italiæ conuenit, nisi quòd planitie inter riuulos intersideat vtraque, Italúsque non indoctus ex eo Mediolani sui nomen duxit quòd sit vrbs media inter *Lanus*, id est, inter riuiolos vt interpretatur.

Medelanum.

Matrafal.

Lan-uethlin.

pretatur ille.

Principes Powisiæ. Powisiæ Principes à tertio filio Rotherici magni prognati hunc agrum cum alijs (licèt Rogerus & Hugo Montgomerienses partem nonnullam abrasissent) perpetua serie ad Edwardi secundi tempora tenuerunt. Tunc enim Oënus è Britannico sanguine vltimus Powisiæ Dominus (Principis enim nomen iampridem exoleuerat) Hawisiam vnicam filiam reliquit, quam Ioannes Charletonus equestri dignitate Anglus duxit, & vxorio iure Dominus Powisiæ ab Edwardo 11. factus erat, qui (vt plurimis locis vidimus) Leonem rubrum insurgentem aureo in clypeo gerebat. Huius posteri masculi quatuor hoc honore clauerunt, donec in Edwardo masculæ successio abolita fuisset. Ille enim ex Æleonora Thomæ Comitis Cantij filia, & hæredum altera suscepit Ianam vxorem Ioannis Greij equitis, & Iocosam coniugem Io. Domini *Tiptoft*, vnde *Dudley* & alij genus duxerunt. A Ioan. autem Greio natus erat Henricus materno iure Powisiæ Dominus, & Regis Henrici quinti beneficio Comes *Tankerville* in Normannia, in cuius prosapia Powisiæ titulus ad nostra vsque tempora permansit.

Powisiæ Domini.

Dauid Powell.

Merionethshire.

Montgomerici pagi tergo **Merionethshire**, Britannicè *Sir Verioneth*, Latinè *Meruinia*, Giraldo *Terra filiorum Caneni*, ad sinum vsque lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab occasu ita pulsatur, vt nonnullam eius partem abripuisse credatur. Ad meridiem Deuo flumine à Ceretica dirimitur, ad Septentriones Caernaruoniam, & Denbighiam attingit. Ipsa vero inter montium conglomerationes *omnium totius Walliæ terrarum* (vt inquit Giraldus) *bispida magis & horribilis. Habet enim montes altissimos, arctos tamen & in modum arcis acutissimos, nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate consertos, vt in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel conuitiantes, si concurrere fortè statuerint à mane ad vesperum vix conuenirent.* Numerosi quoque greges in his montibus errant, nec vllum est à lupis periculum, qui tunc per vniuersam Angliam deleti erant, cùm Edgarus Rex Luduallo harum regionum principi tricenos lupos in singulos annos

Montes admodum asperi.

Lupi in Anglia extincti.

annos vectigalis nomine imperaret. Quando enim (vt Malmesburiensis habet) *tribus annis hoc præstitisset, quarto destitit, nullum se vlteriùs innouare professus.* Incolæ qui rei pecuariæ omninò sunt attenti, & lacticinijs vescuntur, Butyro videlicet, caseo, &c. (quãuis Strabo Britannos nostros quasi casei conficiendi ignaros olim irriserit) statura, colore nitido, habitu visendo, & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti concedunt, sed ob præproperam Venerem, & otia, malè apud vicinos audiunt. Oppida habent rara, ad occasum quà *Auon* flumen defluit, *Dolegethle* est vi- Dolegethle.
culus mercatorius à valle in qua conditur, sic dictus. Proximè mare in regiuncula *Arduduy*, *Harlech* olim *Caer Colun* abruptissima rupe castrum in mare prætendit, quod ab Edwardo nostro Primo, (vt ferunt incolæ) extructum, à situ nomen accepit. *Harlech* enim super saxum Britannis denotat. Sunt tamen qui interpretantur *Harlech Pulchram rupem.* Cùm domestico bello Anglia conulsa esset, *Dauid Æneæ Vichan* Britannus nobilis, qui à Lancastrensi familia stetit, pertinaciter contra Edwardum quartum defendit, donec Guilielmus Herbertus Penbrochiæ Comes per medias Walliæ Alpes difficilimo itinere perrumpens, validofragore in castra ita detonuerit, vt deditione receperit. Incredibile ferè est quanta viæ impeditissimæ difficultates ille eluctatus est, cum hîc ascendendo repere, illic descendendo se cum suis quasi peruoluere cogeretur. Vnde *le Herbert* via illa vicinis *Herberti via.*
hodie vocatur. Superiùs in ipso agrorum confinio æstuaria inrepunt duo celeberrima, *Traith mawr*, & *Traith bochan*, id est, *Æstuarium maius, & minus.*

Nec procul hinc iuxta *Fastineog* viculum via publica, siue militaris quæ saxis constrata per montes hos præpeditos, & quodammodo inuios ducit. Quam cùm Britanni *Sarn Helen*, id est, *Via Helena.*
Helenæ strata, nominant, Helenam Constantini matrem, cuius multa, & egregia erant per Rom. imperium opera, constrauisse par est vt existimemus. Nec procul abest *Caer-Gai*, id est, *Castrum Gai* à Caio Romano aliquo extructum, de quo magna & mira vulgus vicinum prædicat.

In Orientali agri parte *Dena* flumen è duobus fontibus exor- *Dena fl. fontes.*
tum (vnde nomen gestare credunt, *Dwy* enim illi vocant, quo nomine & binarium numerum denotant, licèt alij à diuinitate, alij à nigro colore dictum contendant,) & statim *Lhin-tegid*, An- Pimblemeare.
glis *Pimble-meare*, & *Plenlin-meare* lacum longè lateq; diffusum Guiniad *piscem.*
integer transmeat, & exit tantus, quãtus venit, Nec enim *Guiniad*

peculiares

peculiares lacui piſces in Deua videas, nec Salmones in lacu, qui tamen in flumine paſſim capiuntur. Sed vide ſi placet lacũ illum Poetæ Antiquarij verſibus accuratè depictum.

Io. Lelandus.

Hiſpida quà tellus Meruinia reſpicit Eurum,
Eſt locus antiquo Penlinum nomine dictus,
Hìc lacus illimeis in valle Tegeius alta
Latè expandit aquas, & vaſtum conficit orbem,
Excipiens gremio latices, qui fonte perenni
Vicinis recidunt de montibus, atque ſonoris
Illecebris captas demulcent ſuauiter aures:
Illud habet certè lacus admirabile dictu.
Quantumuis magna pluuia non æſtuat: atqui,
Aëre turbato, ſi ventus murmura tollat,
Excreſcit ſubitò rapidis violentior vndis,
Et tumido ſuperat contemptas flumina ripas.

Bala.

Huius ſupercilio inſidet *Bala* oppidulum immunitatibus dotatum, ſed raris incolis, ædificijſq; inculti ſſimis, nihilominùs præcipuum forum montanorum.

Hugo Comes Ceſtrenſis primus Normannorum hanc regionem diſpoſitis præſidijs occupauit, cùm Gruffinum filium Conani captiuum teneret, ſed poſteà ille hanc cum reliquo principatu recuperauit, poſteríſque reliquit, donec fatali periodo confecta, in Leolino deſijt.

Caernaruonſhire.

SVpra Merionithiam iacet, quæ Britannis *Sir Caer-ar-von*, Anglis **Caernaruonſhire**, & priuſquam Wallia in Comitatus deſcriberetur **Snowden Forrest**, hiſtoricis Latinis *Snaudonia*, ab illo ſaltu, & *Arnonia*, quòd Monam è regione oppoſitam habet. Latus Septentrionale & occiduum mari obiacet, auſtrale claudit Merionithia, & orientale Denbighienſis ager Conouio flu. interlabente. Quà mare proſpicit, potiſſimum quà promontorio longiùs in occaſum Hibernum euehitur, incurua littora contra Octopitarum ſiue **S. Dauids land** obtendit, gleba eſt ſatis fertili, & oppidulis redimita.

Snowdon hills.

Interiora autem Natura longè latéque montibus, quaſi hic compages

compages huius Insulæ viscеribus terræ densaret, confertim extulit, receptaculúmque Britannis tutissimum ingruente bello fecit, tot enim aspreta, rupésque, tot conualles saltuosæ, stagnísque impeditæ interiectæ sunt, vt non modò exercitus, sed ne expediti quidem calles inueniant. Alpes, si placet, Britannicas merito hos montes appelles, nam præterquam quòd totius Insulæ maximi sunt, etiam incisis vndique rupibus, non minùs quàm Alpes, præcipites, omnésque vnum ambiunt, qui in medio vastè supereminens, ita caput effert, vt non cœlo minari, sed inferere iuga videatur: quæ tamen niuibus sunt fida, toto enim anno, nisi seu potiùs niuium senio canescunt. Vnde vno nomine omnes Britannis *Craig Eiry*, Anglis *Snowdon*, id est, vtráque lingua, *Niuiferi montes* vocantur: vti etiam *Niphates* Armeniæ, & *Imaus* Scythiæ à niue nomen (testante Plinio) assumpserunt. Nihilominùs adeò sunt pabulosi, vt tritissimum sit inter Wallos, *Eiry* montes omnibus Walliæ armentis in vnum coactis sufficere posse. De duobus in horum verticibus lacubus, quorum altero natat Insula erratica, altero plurimi pisces, sed monoculi omnes reperiuntur, nihil dicam, ne fabulis indulgere videar, etsi Giraldi authoritate hoc nonnulli crediderint. Lacus verò & stagnantes aquas esse in summitate horum montium certum est, vnde Geruasius Tilburiensis in Otijs Imperialibus. *In terra Wallensium intra terminos Britanniæ maioris montes excelsi fundamenta sua in saxis durissimis statuerunt, & in cacumine tanta aquositate terra exultatur, quòd vbi vix pedem fixeris terram ad iactum lapidis moueri senties, vnde superuenientibus hostibus Wallenses terram illam palustrem sua transilientes agilitate impetus hostiles aut eludunt, aut domino hostium constanter expectant.* Horum incolas *Niuicollinos* nouo verbo vocauit I. Sarisburiensis in Polycratico, de quibus Henrici secundi tempore sic scripsit. *Niuicollini Britones irruunt, & iam protendunt terminos suos egressi de cauernis, latebrísque syluarum plana occupant procerum nobilium, videntibus ipsis, impugnant & expugnant, & diruunt, aut sibi retinent, eò quòd inuentus nostra quæ tecto & vmbra gaudet nata fruges consumere in lucem dormit, &c.* Alpes Britannicæ. Niuicollini.

Sed à montibus in campestria descendamus, quæ cùm sola sint secundum mare, satis sit si tantùm littus legamus. Promontorium quod in occasum brumalem proiectum diximus, Ptolemæo pro exemplarium varietate, CANGANVM, IANGANVM, LANGANVM dicitur, quod verissimum nescio, hodie Canganum.

Lhein. incolis *Lhein* vocatur, anguſto & æquali Cherſoneſſo procurrit, magis quàm cætera regio patentibus campis, & hordeo feraciſſimis. Duo tantùm memoranda prætendit oppidula, interiùs Pullhely. ad ſinum *Pullhely*, id eſt, *Palus ſalſa*; exteriùs ad mare Hibernicum, Neuin. quod alteram Cherſonelli partem diuerberat, *Neuin* villam mercatoriam, in qua anno Chriſti 1284. Angli proceres de Wallis triumphantes militari decurſione & feſtiua pompa (vt author eſt Florilegus) memoriam Arthuri magni celebrârunt. Si qua alia floruerunt hîc oppida, tunc deleta fuerunt cùm Hugo Comes Ceſtriæ, Robertus de *Rudland*, & Guarinus è *Salopia* primi Normannorum huc penetrantes, hoc promontorium ita popularentur, vt totum ſeptennium deſolatum iacuerit. *Vita Gruffini.*

A *Neuin* littus ſemel, iterúmque prominentijs diſtinctum in Septentriones ſe agit. Deinde obuerſa in Circium fronte, coarctato in anguſtias freto (*Menai* vocât) Monam Inſulam à Continente diſcindit. Menai. Huic freto SEGONTIVM vrbs cuius meminit Antoninus ſuperimpoſita erat, cuius murórum reliquias nonnullas vidimus iuxta Eccleſiolam in S. Publicij honorem conſtructam. *Segontium.* Nomen à præterfluente fluuio ſumpſit, qui etiamnum *Seiont* appellatur, & è *Lin-Peris* lacu profluit, in quo piſcis eſt peculiaris non alibi viſus quem à rufeſcente ventre *Tor-coh* accolæ vocitant. Tor-coh *piſces.* Cùm verò Setantiorum portum hoc in ſitu collocarit vetuſtus Ptolemæi codex, quem alia exemplaria longiùs remouent, ſi ego Segontiorum portum legerim, & ad huius oſtium fuiſſe dixerim, veritatem fortaſſe limarem, ſin minùs coniecturæ veniam ab æquo lectore impetrarem. Hanc vrbem Nennius *Caer Cuſtenith*, & qui ſcripſit vitam Gruffini filij Conani prodit Hugonem Ceſtriæ Comitem caſtrum conſtruxiſſe in *Hean Caer Cuſtenni*, id eſt, vt vertit Latinus interpres, in *antiqua vrbe Conſtantini Imperatoris*, Authorque eſt Matthæus Weſtmonaſt. (ſed ipſe fidem ſuam liberet) corpus Conſtantij patris Conſtantini maximi hîc inuentum fuiſſe anno 1283. & in Eccleſia nouæ vrbis honorificè locatum iuſſu Edwardi primi, qui ex huius ruinis eo tempore *Caernaruon* vrbem paulò ſuperiùs ita ad fluminis oſtium eduxit vt ab occidente & Septentrione aquis alluatur. Caernarnon. Quæ vt ipſa nomen ſumpſit, quod è regione *Monæ* Inſulæ obijcitur, hoc enim vocabulum denotat: ita vniuerſo agro ſuum nomen communicauit, hinc etenim Anglis *Caernarnonſhire* dicitur. Anguſto admodum & ferè orbiculari mœnium ambitu continetur hæc vrbecula, ſed firmo; caſtrúmque oſtendit pulcherrimum quod

quod totum occidentale latus occupat. Priuatis ædificijs pro more regionis satis pulchra, & ciuium humanitate prædicanda. Edwardum primum conditorem, & Edwardum secundum eius filium hîc natum, & de *Caernaruon* cognominatum, qui primus erat ex Anglico sanguine Walliæ Princeps, summæ sibi gloriæ incolæ existimant. Ad septimum hinc milliare ad idem fretum, ab Austro monte satis ædito, à Septentrione colle inclusum subsidet *Bangor*, siue *Banchor* à Choro pulchro, vel vt alijs placet quasi *Locus Chori*, sic appellata. Quæ sedes Episcopalis Parœcijs 96. præsidet. Danieli eiusdem olim præsuli, sacrata est Ecclesia, non illa admodum speciosa structura. Ab Oëno enim *Glendowerdwy* perditissimo rebelle, qui Walliæ vrbes excidio destinârat, incendio deformata, posteà Henrici Denæi Episcopi opera, regnante Henrico VII. restaurata vix pristinam dignitatem recuperauit. Oppidum est nunc exiguum, olim adeò amplum vt *Banchor vaur* ob magnitudinem diceretur, castróque muniuit Hugo Comes Cestriæ cuius ne vestigia inuenire sedulò percunctando potui: & ad ipsas freti fauces situm, quas Edwardus primus, vt in Monam siue *Anglesey* (de qua inter Britanniæ insulas agam) exercitum transmitteret, ponte obnixè, sed frustrà, continere conabatur. Quo etiam loco Paulinus Suetonius Romanos milites ante in Monam transmisit, equites vado, & pedites pandis nauiculis, vt author est Tacitus.

Banchor. *Alij quasi Penchor, i. præcipuum Chori.*

Vita Gruffini.

Declini hinc ascensu pergit littus per *Pen-maen-maur* præcelsam & abruptam rupem quę mari eminens, angustum callem itinerantibus præbet, hinc impendentibus saxis, quasi ruinam minarentur; illinc fremente Oceano in immensam profunditatem depresso. Sed hac vnà cum *Pen-maen-bychan*, id est, *Monte saxeo minori*, superata, planities se pandit vsque ad *Conouium* fl. vulgò Conwey, qui ab oriente hunc agrum determinat. Hic fluuius apud Ptolemæum compendiaria Græcè scribendi ratione TOISOVIVS pro CONOVIVS concipitur. E palude eiusdem cognominis in meridiano Prouinciæ limite emanãs angustiori alueo vsque ad ostium ferè collisus properat, conchas alens quæ cælesti rore grauidæ margaritas parturiunt; CONOVIOque oppido, quod memorat Antoninus, nomen impertit. Quod licèt nunc prostratum, noménque illud eò loci extinctum, nouo tamen nomine vetustatem suam subindicat. Tenuissimus enim inter eius rudera viculus *Caer hean*, id est, *Vrbs antiqua* vocatur. E cuius spolijs nouum oppidum Edwardus primus ad ipsum fluminis

Pen-maen-maur.

Conouius fl. *Conouium.*

Margaritæ. Conwey.

ostium excitanit, quod inde *Aber-Conwey* vocant, id est, *Conouij ostium*, quem locum Hugo Cestrensis priùs communierat. Ipsum verò Conouium recens munitum situ, munitúmque opere, & pereleganti ad flumen castro, vrbeculæ, potiùs quàm oppidi nomen mereatur, nisi quòd rariùs habitetur.

Gogarth. Ex huius opposito cis flumen prominet inflectente cubito, quasi stationem moliretur natura, promontorium vastum quod huius etiam agri censetur, *Gogarth* dictum, In quo, Conouio mare

Diganwy. *Dictum.* subeunti *Diganwy* antiqua vrbs impendebat, quæ multa ante secula ictu fulminis deflagrauit. DICTVM autem vrbem esse credimus, vbi sub posterioribus imperatoribus præpositus Numeri Neruiorum Dictensium excubias egit. Quod autem *Diganwy* posteà appellatum fuerit, quis non videt *Ganwey* illud ex *Conwey*

Ganoc. profluxisse, & inde Anglicum nomen *Ganoc*: sic enim nominatum erat castellum, quod posteà eò loci Henricus tertius construxit.

Præfuit huic regioni statim à Normannorum in hanc Insulam ingressu Gruffinus filius Conani, qui cùm influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuisset, tempestati subinde cessit; demúmque cùm sua integritate Regis Henrici primi gratiam redemisset, facilè etiam ab Anglis sua recuperauit, posteritatíq; reliquit ad Leolinum vsque. Qui cùm fratres iniurijs, & vicinos Anglos incursionibus irritâsset, eò adductus fuit vt hanc montanam regionem cum Mona, siue Angleseia insula, ab Edwardo primo clientelari iure teneret, eóque nomine mille marcas quotannis persolueret. Quibus conditionibus cúm posteà non staret, sed suam perfidíque fratris pertinaciam, potiùs, quàm spem sequutus, aleam belli denuò tentaret, interfectus, & sibi, & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Denbighshire.

CIs Conouium Denbighensis ager, Anglis **Denbighshire**, Britannis *Sire Denbigh* interiùs à mari recedit, & in ortum vsque ad Deuam flu. procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab occasu Merionithia & Montgomeria, ab ortu ager Cestrensis, & Salopiensis circumcingunt. Pars occidua sterilis, media quà

in

in vallem succumbit, fœcundissima; Orientalis statim à valle naturam sibi iniquiorem, ad Deuam verò multò æquiorem sentit.

Occidua pars, nisi quòd lætior sit, quà Oceano pulsatur, sparsim habitata, glabris & macilentis montibus plusquàm protuberat, quorum tamen maciem in montium pronis, vt alibi in Wallia, cultorum diligentia, & solertia iampridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in cespites, siue bracteas abradentes, eos artificiosè congestos iniecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos insperſis, eorum ieiunam sterilitatem ita lætificant, vt arincam, suprà quàm credi possit, profundant. Nec hæc glebas comburendi ratio noua est, sed admodum antiqua vt è Virgilio & Horatio videre est. Inter hos montes locus est vulgò dictus *Cerig y Drudion*, id est, *Lapides Druydarum*, nonnullæque cernuntur columnulæ ad *Y-voellas* peregrinis characteribus inscriptæ, quas Druydum fuisse nounulli suspicantur, & haud multum à *Clocainog* hæc in saxo legitur Inscriptio

Ratio glebas comburendi.

Druydarum lapides.

AMILLIN
TOVISATOC.

Ad vallem vbi hi montes iam rarescere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbighia*, vetustiore nomine Britannis *Cled Fryn yn Ros*, id est, *Confragosus collis in Rossia*, (sic enim illam regionis partem vocant) quam Edwar. primus cum alijs amplissimis latifundijs Dauidi Leolini fratri donauit; verùm cùm ille statim læsæ maiestatis reus capite plecteretur, eam ex Edwardi dono accepit Henricus Laceius Lincolnienſis Comes, qui non magno, sed valido mœnium circuitu, & ad Australem partem turrito castello muniuit, in cuius puteo cùm filius eius vnicus fortè demersus fuisset, mœstissimus pater, nondum imposito fastigio, ab opere destitit. Eóq; posteà defuncto, oppidũ cum reliqua possessione ad Lancastrensem familiam per superstitem eius filiam Aliciam descendit, à qua tamen primùm Edwardi secundi liberalitate, cùm illa familia iaceret, ad Hug. Spencerum, inde ad R. Mortuomarium ex pactione cum Edwardo III. deuenit; eius enim insignia ad portam primariam conspiciuntur. Sed eo morte mulctato, ad G. Monteacutum Sarisburiæ Comitem, statímque rursus ad Mortuomarios, & per eos ad Eboracensem familiam demùm deuenit. Scriptum enim est, in Edwardi IIII. ex Eboracensi familia inuidiam magno damno à Lancastrensibus affectam fuisse. Ex quo tempore siue quòd situs præruptus non incolis

Denbigh.

1468

lis placuerit, nec enim subuectio erat commoda, siue quòd aquis indigum erat, paulatim ita demigrârunt, vt vetus hoc oppidum
R. Dudley. sit iam exhaustum, & nouum longè maius sub ipsa rupe surrexerit, Quod adeò frequens est, vt templo multitudinis non capace, iam in antiqui oppidi area nouum, tum Domini sui Roberti Comitis Leicestrensis, tum collatitia plurimorum per Angliam pe-
Baronia de Denbigh. cunia, condere incœperint. Robertum enim illum anno 1566. D. nostra Elizabetha Baronem Denbighiæ creauit. Nec inter Angliæ Baronias alia est, quæ plures nobiles clientelari iure sibi deuinctos habet:

Iam venimus in regionis meditullium, vbi submotis vtrinque montibus, Natura, vt quid in aspera regione posset, ostenderet,
Dyffryn Cluid. vallem longè pulcherrimam substrauit, ab Austro in Septentrionem XVIII. mill. pass. porrectam, v. plus minùs latitudine expansam, quæ Oceano & serenanti Boreæ solummodò patet,
Ystrat-Cluid. aliàs vndique montibus continetur altis, & ab Ortu pinnatis, mira enim naturæ solertia montium horum iuga mœnium pinnas mentiuntur. Inter quos æditissimus est *Moil-Enlli*, in cuius cacumine vallum militare, & fonticulum limpidum vidimus. Vallis hæc à salubritate, fertilitate, & amœnitate verè fœlix. Incolarum color est sanus, capitis firma synceritas, inoffensum oculorum lumen, & annosa admodum senectus. Ipsa verò virentibus pratis, flauentibus aruis, creberrimis villis, & templis spectantium oculis mirum in modum arridet. *Cluida* flu. labentibus
Cluida fl. vndíq; profluentibus auctus eam mediam ab ipso fonte intersecat, vnde olim *Strat-cluid.* (Marianus enim *Stratclud-wallanorum* Regem nominat) & hodie *Dyffryn Cluid*, id est, *Vallis Cluida* denominatur, in qua Britannos è Scotia aduenas, pulsis Anglis, regnum constituisse prodiderunt nonnulli. Ad *Cluidæ* Orientalem ripam in Australi vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*, Anglis
Ruthin. *Ruthin* adsidet, maximum vallis emporium, viris & ædificijs frequens, celebréque non ita pridem castro amplo, pereleganti, & familiæ quantumuis numerosæ capacissimo. Quod simul cum oppido construxit Rogerus *Grey*, cùm licentiam obtinuisset à rege, Episcopo Asaphensi, & Rectore Ecclesiæ *Lhan-Rutb* in cuius parochia locus situs. Huic pro portione nauatæ in Wallos operæ Edwardus primus totam ferè vallem elargitus erat: posteríque eius qui titulo Comitum Cantij illustres, sedes erat, donec Richardus *Grey* Comes Cantij, & *Ruthunia* Dominus quum nullam suscepisset prolem, non habita aliqua fratris Henrici ratione

tione, Henrico VII. hoc auitum patrimonium pretio addixerit. Ex quo tempore castrum tecto nudatum fatiscere cœpit. Nuper autem ad nobilissimum Ambrosium Warwicensem Comitem cum opimis in valle redditibus ex D. ELIZABETHAE munificentia spectauit.

E valle ad ortum ascendentem excipit *Yale* regiuncula montana, & si ad regiones subiectas, & circumuicinas conferatur æditissima, adeò vt nullum aliunde fluuium accipiat, sed plures ex se emittat. Ex hoc æditiori situ aspera est, algida, & ventis vndique perflata. An ab *Alen* fluuiolo, qui in hac exortus semel atque iterum se recondit cuniculum agens, nomen accepit, nescio. Montes bobus, ouibus, capris sunt referti, conualles alicubi frumenti satis feraces, maximè ad orientalem partem cis *Alenum*: occidentalior autem pars minùs est fertilis, & nonnullis in locis planè ericetum, & infrugifera. Memorandum verò nihil habet præter monasteriolum dirutum, lætissimè, & amœnissimè in valle situm, quæ inter nemorosos colles se in crucis figuram decussat, vnde *Vallis-Crucis*, Britannicè *Lhane Gwest* appellatur. Yale. Valle-Crucis.

Ab hac magis in ortum territorium, Britannicè *Mailor Gymriz*, id est, *Mailoria Wallica*, Anglis *Bromfield*, vsque ad Deuam pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipuè iuxta *Moinglath* viculum qui à fodinis nomen assumpsit. *Wrexham* hîc cernitur Saxonicè Wpitꝛtlepham, sacra turre elegantissima conspicuum, Musicísque in Ecclesia organis celebratum: & huic vicinum est *Leonis castrum*, à Legione XX. victrice, quæ paulò superiùs ad alteram Deuæ ripam egit, fortè sic dictum, nunc *Holt* vulgò vocatur, instauratúmque creditur nuper à Guilielmo Stanleio, & olim à Ioanne Comite Warrenniæ, qui tutor filiolarius hanc prouinciolam à pupillo Madoco Britannico regulo vnà cum *Yale* sibi interuertit. A Warrēniæ verò Comitibus ad *Fitz-Alanos* Arundeliæ Comites, & ab illis ad Guiliel. *Beauchamp* Baronem *Abergeuenne* deuenit, posteáque ad Guilielmum *Stanley* qui cùm capite plexus esset, hæc & aliæ eius possessiones fisco fuerunt adiudicatæ. Plumbum. Wrexham. Holt. D. Powell.

Bromfeldiæ ad Austrum *Chirke* subiacet, Britannicè *Gwain*, satis etiam illa montosa, sed duobus castris nobilitata, *Chirko* scilicet, quod nomen dedit, à Rogero de *Mortuomari* posito, & *Castle Dinas Bran* in æditissimo fastigiati montis iugo suspensum cuius nunc nihil nisi parietinæ supersunt. Hoc vulgus Brennum Gal- Chirke. Castle Dinas Bran.

lorum ducem inædificâsse, & denominâsse affirmat, alij *Castrum Palatij Regis* interpretantur, *Brenn* enim Regem Britannicè significat, vnde fortasse ille Rex potentissimus Gallorum & Britannorum per excellentiam dictus Brennus: sed à situ excelso in colle, quem *Bryn* vocant Britanni, alij nomen esse contendunt, & quidem mea opinione, multò probabiliùs. Henrici Tertij tempore sedes erat Gruffini filij Madoci, qui cùm ab Anglis contra Wallos staret, in hoc se continere solebat, sed illo defuncto Rogerus de *Mortuo-mari*, qui eius filio Leolino curator datus, perinde vt Ioannes (quem dixi) Warrenniæ Comes Bromfeldiam, ita hanc *Chirkam* sibi occupauit.

Brennus.

Cùm res Wallorum seditionibus, & Anglorum incursionibus in lapsum prona iam sisti non poterat, Comites Cestriæ, Warrenniæ, Mortuomarij, Laceius, & Greij, quos dixi, primi Normannorum hanc Prouinciolam paulatim occupârunt, & suis possidendam reliquerunt.

Flintshire.

DEnbighiensi agro ad Septentrionem longior, quàm latior præiacet Flintensis prouinciola, Anglis **Flintshire**, Hibernico mari, siue potiùs Deua æstuario ab Arcto pulsata, ab ortu Cestrensi Comitatu, ab alijs plagis Denbighiensi finita. Non illa quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui, præsertim quà mare prospiciunt, primo quoque anno nonnullis in locis hordeum, alijs triticum, in vniuersum secale vicessimo & supra fœnore & posteà auenam in quatuor aut quinque annos profundunt. Occidua verò eius pars in vallem Cluidanam, quà illa mari proxima, descendit, & superiorem eius partem occupat.

In huius & Denbighiensis agri confinio, quà molliori deuexitate montes se subducunt, & faciliorem in vallem descensum, & transitum præbent, in ipsis faucibus vrbecula VARIAM posuerunt Romani, quam à Conouio ad XIX. milliare locat Antoninus. Hæc nulla sui nominis parte truncata, *Bod-vari*, id est, *Mansio Vari* hodie vocatur, ostenditque diruta vrbis vestigia in proximo

Varia.

Bod-vari.

ximo monticulo, quem illi *Moyly Caer*, id est, *Mons vrbis*, appellitant. Quæ verò sit nominis significatio non liquet, nos *Variam* transitum Britannis priscis significâsse alibi opinati, & *Durnouariam*, *Isannæ-Variámq*, Aquæ & Isannæ transitum interpretati sumus, & à nostra opinione facit hæc VARIS eò loci sita, vbi solùm patet facilis inter montes transitus. Nec tribus hinc abest milliaribus *Caer-Wisk* cuius nomen licèt antiquitatem præ se ferat, nihil tamen ibi antiquum vel obseruatione dignum deprehendimus. *Caer-Wisk.*

Infra hanc Variam in valle prolabitur Cluida, statímque *Elwy* fluuiolus vnà confluit, vbi Episcopalis est sedes, cui paræciæ subsunt multæ. Hæc à flumine *Llan-Elwy* Britannis, à patrono Asapho, *S. Asaph* Anglis, & *Asaphensis* historicis nominatur. Nec oppidum sua elegantia, nec templum, vel structura, vel ornatu prædicandum, vetustatis tamen nomine neutiquam tacendum est. Circa annum enim reparatæ salutis 560. Kentigernus Episcopus Glasguensis è Scotia profugus, Episcopalem sedem, cœnobiúmque hîc constituit, congregatis sexcentis sexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturæ, totidem alij operibus intra monasterium exercendis, reliqui diuinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conuentus distribuit, vt iugiter aliqui in templo Deo inseruirent. Cùm autem in Scotiam rediret, Asaphum virum integerrimum huic cœnobio præfecit, à quo hodiernum nomen impositum. Episcopus huius sedis paræcias sibi plús minùs 128. subiectas habet, quarum beneficia, vt vocant Ecclesiastica, sede vacante, Archiepiscopus Cantuariensis liberè ad Henrici vsque VIII. tempora, Archiepiscopali iure, quod nunc regale censetur, conferre solebat. Hoc enim in historia Cantuariensi legitur. Superiùs *Ruthlan*, à subrufa Cluidæ ripa cui adiacet, appellationem sortita, castello nitet egregio sed ferè vetustate confecto. Leolinus Sisilij filius Walliæ princeps primò condidit, Robertus autem quem de *Ruthlan* vocant, Hugonis Cestrensis nepos primus à Wallis extorsit, præfectúsq; erat Hugonis, qui illud nouis operibus muninit, posteà, vt Abbas de *Monte* scripsit, Henricus II. hoc castrum restauratum Hugoni de *Bello-Campo* dedit. Sub quo statim Cluida mari immiscetur, & licét vallis ad ipsum ostium inferiore libra quàm mare depressa videatur, nunquam tamen superlabitur, sed obstaculo naturali, non sine summa diuini consilij admiratione, in ipsis marginibus hæret aqua. Hinc littus in ortum paulatim descendendo S. Asaph. *Capgraue.* Ruthlan.

procedit

procedit primùm per *Diſart* caſtrum ſic dictum, quòd fuerit ſitu
Baſingwerke. accliue, vel vt alij volunt quaſi *Deſert*, inde per *Baſingwerke*, quod
etiam Henricus II. Hugoni de *Bello-Campo* conceſſit. Sub hoc
Haly-Well. *Haliwell*, id eſt, *Fons ſacer*, oppiduluin vidimus, vbi fons Wine-
fridæ virginis Chriſtianæ memoria quæ ſtuprum per vim obla-
tum ibi morte luit, à tyranno occiſa & muſco gratiſſimi odoris
longè eſt celeberrimus, Ex quo emanat fluuiolus ſiue potiùs
proruit inter ſaxa, quibus neſcio quid ſanguineum innaſcitur,
tantóque impetu fertur vt ſtatim par ſit molæ agendæ. Ipſi au-
tem fonti impoſitum eſt pereleganti opere è ſaxo viuo ſacellum,
cui adiuncta eſt Eccleſiola in cuius feneſtra Winefridæ illius hi-
ſtoria & cædes deſcribitur. Propè hunc locum Giraldi ætate, erat
Argentum. vt ipſe ſcribit, *diues vena, fructuoſúmque argenti ſcrutinium, vbi pe-
cuniam ſcrutando itum eſt in viſcera terræ.*

Hanc regionis partem quòd formoſo ſitu intuentibus arridet,
& in Anglorum poteſtatem iam olim ceſſerat, Britãni *Teg-engle*,
id eſt, *Formoſa Anglia*, dixerunt. Quòd verò *Tegeniam* quidam
appellarit, Igenóſque ibi conſediſſe exiſtimarit, tua ſit cautio ne
facilè credas. Corruptum Icenorum nomen optimo viro impo-
ſuit. Inde in littore *Flint* caſtrum conſpicitur ab Henrico ſecundo
Flint Caſtle. incœptum, & ab Edwardo primo perfectũ, quod huic agro no-
men fecit. Poſtea ad Orientalem agri limitem proximè Ceſtren-
Harden. ſes *Hawarden* caſtrum vulgò *Harden* haud multùm à littore ſe-
det, è quo cùm Rogerum Clifford Walliæ Iuſtitiarium Dauid
Leolini frater captiuum abduxiſſet, funeſtiſſimum bellum ſibi &
ſuis excitauit, quo Wallorum imperium funditùs euerſum. Ca-
ſtrum autem hoc quod tenebatur per *Seneſchalliam* Comitum
Barones de Monte-alto. Ceſtriæ, ſedes erat Baronum de *Monte-alto*, vulgò *Mount-bault*,
qui à Radulpho quodam Normanni filio prognati, in honoratiſ-
ſimam familiam ſuccreuerunt, parma cyanea in quo argenteus
Leo erectus inſignes; dignitatemque auxerunt nuptijs Ceciliæ
vnius cohæredum Hugonis de *Albeny* Comitis Arondelliæ.
Verùm deficientibus tandem liberis maſculis, Robertus ex hac
ſtirpe vltimus Baro Iſabellam Angliæ Reginam Edwardi II. vxo-
rem hæredem ſcripſit. Caſtri verò poſſeſſio poſteà ad Stanleios
qui nunc Derbiæ ſunt Comites tranſlata fuit.

Auſtralem ſub his regionis partem pererrat *Alen* fluuiolus,
propè quem in monte ad *Kilken* viculum, fons eſt qui maris æmu-
lus ſtatis temporibus ſuas & reuomit, & reſorbet aquas. Hope ca-
ſtrum Britannicè *Caergurle* in quod Edwardus primus ſe recepit,
cùm

cùm suos incompositos Walli subitò adorti essent, vbi lapides molares è rupe excîduntur, & *Mold*, Britannicè *Guidcrue*, castrum olim Baronum de *Monthaulr*, siue *Monte-alto*, huic *Aleno* superimponuntur, quæ antiquitatis indicia præ se ferunt plurima. Iuxta *Hope* cùm hæc scriberemus hortulanus dum altiùs terram moliretur, in opus peruetustum incidit, de quo plurimæ plurimorum enatę sunt opiniones, sed qui M. Vitruuium Pollionem diligentiùs legerit, perspiciet nihil aliud fuisse quam Hypocausim, vel Hypocaustum à Romanis incœptum, qui crescente cum diuitijs luxuria, balneis plurimùm sunt vsi. Longum erat vlnas v. latum IIII. altum plùs minùs dimidium vlnæ. Includebatur parietibus ex viuo saxo, pauimentum ex testa cum calce trullissata, columellis lateritijs innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat tectorio opere politis & hinc inde perforatis, quibus fictiles impositi erant, quasi tubuli per quos caloris vis deferebatur, & vt inquit ille, voluebant hypocausta vaporem. Et quis non ex his fuisse existimet quæ Iscæ præcipuè suspiciebat Giraldus? cùm hæc scriberet de Romanorum operibus. *Quod inter alia notabile censeas, stuphas vndique videas miro artificio confectas, lateralibus quibusdam, & angustis spiraculis occultè calorem exhalantibus.* Quorum verò hoc opus fuerit LEGIO XX. tegulis impressa loquitur, quam vix sex hinc milliarium diuerticulo Cestriæ egisse iam anteà docuimus.

Lapides molares. Mold.

Hope Castle.

Hypocaustum Rom.

Iuxta hunc Alenum flu. in angustijs syluestribus *Coleshul* est, *Carbonarium collem* vocat Giraldus, vbi cùm Henricus II. bellum sinquam aliàs magna cum cura in Wallos apparauisset, Angli incondita multitudine laxiùs tendentes cecidêrunt, & ipsum regium vexillum ab Henrico de *Essex* hæreditario Regum Angliæ signifero desertum fuit. Quo nomine ille posteà læsæ maiestatis delatus, & à delatore singulari certamine deuictus, bonis in fiscum relatis, ignauiam suam pertæsus cucullum induit.

Coleshull.

Alia est huius regionis portiuncula eis Deuam fl. ab hac quasi anulsa, quam Angli *English Maelor* vocant. De hac cùm de Bonio loqueremur, in Cestrensi Comitatu egimus, nec est quod iam dictum denuò dicamus.

English Mailos. *Bonium. Pag. 464. vide pro* Banchor.

Cestrenses Comites leuia prælia ex occasione, & oportunitate cum Wallis conferentes, hunc agrum primi Normannorum sibi subiecêrunt, vnde in antiquis membranis legitur. *Comitatus Flint pertinet ad dignitatem gladij Cestriæ.* Sed cùm illi iam desijssent, Edwardus primus, quod ad suas opes tuendas, & Wallos

coërcendos

coercendos commodissimum ratus erat, hanc, & omnem Walliæ oram maritimam sibi tenuit. Interiora proceribus suis, vt visum erat, assignauit, consilium Augusti sequutus, qui validiores, & exteriores prouincias ipse suscepit, cæteras proconsulibus sortitò permisit. Factum id autem specie quidem vt imperium defenderet, sed reipsa, vt exercitus omnes in sua haberet potestate. Edwardus ille primus, (ne hoc tacitus præteream) cùm Leolinum Walliæ Principem fudisset, Wallicíque Principatus quasi peruos incidisset, anno Regni suo duodecimo Walliæ Principatum, quem ille à patre acceperat, Angliæ regno adunauit, & vt loquuntur Iurisperiti nostri, *incorporauit*, Filióque eius Edwardo de *Caernaruon*, quem Walliæ Principem designauit, fidem & obsequium vniuersa Prouincia præstitit. Iam inde titulus ille filijs Regum Angliæ natu maximis cessit, qui *Walliæ Principes* dicuntur, vt apud Romanos designati imperij hæredes, *Cæsares*, & *Iuuentutis Principes*, apud Gallos *Delphini*, apud Hispanos *Infantes* appellantur. Hunc verò titulum apud nos gesserunt post Edwardum secundum Edwardus eius filius, Edwardus cognomine *Princeps Niger*, Richardus de *Burdeaux*, Henricus de *Monmouth*, Edwardus de *Windsor* filius Henrici Sexti, Edwardus de *Westminster* filius Edwardi Quarti, Edwardus filius Richardi Tertij, Arthurus, & Henricus filij Henrici Septimi, Maria, Diua nostra Elizabetha, & Edwardus Sextus. Quo tempore Wallia Parlamentaria authoritate Regno Angliæ denuò coniuncta, vt ijsdem cum Anglis, legibus (antiquatis patrijs) solummodò vteretur.

Prudens Edwardi primi consilium.

Wallie principes.

29. Edw. primi.

26. Henr. Octaui.

Iam à Wallia in Angliam, & ad Brigantes nostros pedem referamus.

BRIGANTES.

BRIGANTES.

RITANNIA, quæ huc vſq; enormibus euecta promontorijs, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propius intuendo, nunc quaſi irruentem expaueret Oceanum, introrſum ſe reuocat, & latiora terrarum diuortia faciendo recedit, in multò minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mill. paſſ. inter littora patet quæ vtrinque rectis ferè littoribus in Septentrionem ad Scotiam vſque pertinent. Hanc partem ferè omnem integris Britannorum rebus, inſedêrunt BRIGANTES. Ab orientali enim mari, vſque ad occidentale eos habitaſſe ſcribit Ptolemæus. Gens hæc erat validiſſima, numeroſiſſima, & apud meliores authores inprimis celebrata, apud quos omnes Brigantes vocantur, præter vnum Stephanum in vrbibus, qui BRIGAS dixit, quo in loco, quod de illis ſcripſerit, abrupta ſententia, hodie in libris deſideratur. Si hos Brigantes dictos exiſtimarem à Briga, quod priſcis Hiſpanis vrbem denotauit, mihi neutiquam ſatisfacerem, quum dictionem eſſe Hiſpanicam è Strabone conſtet. Si cum Goropio è lingua Belgica, Brigantes quaſi Freehands, id eſt, liberis manibus, denominatos ſentirem, nonne eius ſomnia vigilantibus obijcerem? Vt vt res habet, Britanni noſtri, ſi quos prauo ingenio, & audaciùs graſſantes viderint, promulgato dicterio, Wharret Brigans, id eſt, Brigantem agere dicunt. Gallicq; hodie ex priſca, vt videtur, Gallorum lingua eiuſdem farinæ homines Brigand, & prædatorias naues Brigantin vocitant. An verò ea vis fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica lingua, vel noſtri Brigantes eiuſmodi fuerint, affirmare non auſim. Si tamen non malè memini, Brigantes Alpinum populum graſſatores vocat Strabo, & Iulius Belga inuenis proiectæ audaciæ, cui vis, authoritas, & virtus nomen videbatur, Briganticus apud Tacitum cognominatur. Cuiuſmodi vitio Brigantes noſtri affines videantur fuiſſe, cùm ita in vicinos graſſarentur, vt illis ea de cauſſa magnam agri partem ademerit Antoninus Pius, vti author eſt Pauſanias qui ſic ſcribit: Ἀπετέμετο δὲ Ἀντωνῖνος καὶ ἀπὸ τῶν Βριγάντων μοῖραν οὐκ ὀλίγην. ὅτι ἐπεβαίνειν καὶ τότε τῆς ἕωας ἀρξάμενοι Γερμανίας μοῖραν οὐκ ὀλίγην Ῥωμαίων. Nec aliquos ignominiæ loci hoc laturos ſpero, me ſanè mei diſſimilem præberem, ſi priuatum

Brigia.

Brigantes vnde dicti.

uatum quempiam, nedum gentem ignominia notarem. Neque hoc ignominiam habuit bellicosa illâ ætate, cùm ius in viribus omnes gentes haberent. Latrocinia *(inquit Cæsar)* apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cuiusque ciuitatis fiunt, atque ea iuuentutis exercendæ, & desidiæ minuendæ causâ fieri prædicant. *Nec à dissimili ratione* Pæones *apud Græcos quia percursores.* Quadi *apud Germanos,* & Chaldæi, *quòd grassatores nomen inuenisse memorantur.*

Reinerus Reinecc.

Birgantes *tamen illi in Hybernia, in nonnullis exemplaribus vocantur.*

Quòd verò Florianus Del-Campo Hispanus nostros Brigantes ab Hispania in Hyberniam, & inde in Britanniam ambitiosè nimis deduxerit, nulla alia coniectura suffultus, nisi quòd Brigantiam vrbem in Hispania sua inuenerit, à veritate malè metuo ne se abduxerit. Si enim non eadem caussa idem & nostris, & Hybernia Brigantibus nomen fecerit, malim cum eruditissimo meo Thoma Sanilo iudicare Brigantes nonnullos, & alias Britanniæ gentes, iam inde à Romanorum aduentu in Hyberniam secessisse, alios quietis, & otij cupidine adductos, alios, vt oculos à contagione dominationis Romanis inuiolatos haberent, alios denique, ne quam libertatem à natura pueri acceperant, senes voluntate amitterent. Cæterùm Claudium Imp. primum Romanorum hos nostros Brigantes aggressum fuisse, & sub imperium, ditionemq; suam subdidisse his versibus in suo Ludo innuit Seneca.

Ille Britannos
Vltra noti littora ponti, & cæruleos
Scuta Brigantes, dare Romulæis colla catenis
Iussit, & ipsum noua Romanæ iura securis
Tremere Oceanum.

Ego tamen non illos tunc deuictos, sed potiùs in Romanorum fidem se permisisse existimaui. Nam quod ille Poeticè lusit, historici non memorant. Tacitus enim prodit eo tempore discordias apud Brigantes exortas Ostorium noua bella destinantem retraxisse, quas ille paucis interfectis facilè consopiuit. Quo tempore, Brigantes suam Reginam Cartismanduam nobilitate pollentem habuerunt, qua Caratacum captum Romanis tradidit. Hinc opes, & rerum secundarum luxus, maritoq; suo Venutio spreto, Vellocatum eius armigerum, in matrimoniũ regnumq; accepit, vnde concussa statim flagitio domo, funestum exarsit bellum. Pro marito studia ciuitatis, pro adultero libido reginæ, & sæuitia. Illa callidis artibus, fratrem, & propinquos Venutij intercipit. Venutius stimulante ignominia, accitis auxilijs, summi ipsorum Brigantum defectione, in extremum discrimen Cartismanduam adduxit. Tum petita à Romanis præsidia, ala, & cohortes illam variis prælijs exemêrunt. Ita

Cartismandua.

Tacitus.

tamen

tamen vt regnum Venutio, bellum Romanis relictum fuerit, qui non ante Vespasiani tempora Brigantes sub iugum redigere potuerunt. Tunc enim Petilius Cerealis hanc regionem aggressus, multa prælia, & aliquando non incruenta gessit, magnámq; Brigantum partem, aut bello, aut victoria amplexus est. Quod verò Tacitus habet Brigantum hanc Reginam Caratacum captum Claudio tradidisse, eóq; Claudij triumphum instruxisse, manifestius est in optimo illo authore ἀνυχρονισμὸς, & à Lipsio qui antiquorum authorum genios possidet, iampridem notatum. Nec enim Caratacus hic Silurum in illo Claudij triumpho ductus, nec Caratacus Cunobelini filius (sic enim in Fastis dicitur, quem Catacratum Dio vocat) de quo Aulus Plantius, si non eodem anno, certè sequenti ouans triumphauit, Sed hæc alij excutiant. Adriani tempore, cùm, vt inquit Ælius Spartianus, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, Brigantes nostri à Romanis etiam desciuisse, & turbulentam aliquam seditionem commouisse videantur, id ni esset, non erat cur caneret Iuuenalis, qui tunc vixit.

Temporis pro tempore positio.

Dirue Maurorum attegias, & castra Brigantum.

Nec posteà Antonini Pij tempore se animo admodum demisisse videntur, cùm ille eos agri parte mulctaret, quòd Genuniam, siue Guinethiam sciam Romanorum prouinciam, vt diximus, incursassent.

Si per Criticos nostros qui hodie audaciæ sunt admodum ingeniosæ mihi liceat, vnam & alteram mendam, quæ Tacito de Brigantibus inhæret, me hic tollere posse videor. Altera est in Annalium libro 12. vbi Venutium, quem modò posuimus è Iugantum ciuitate fuisse dicit, è Brigantum ciuitate, ego legerim, quod in Historiarum 3. ipse Tacitus innuere videtur. Altera est in Agricolæ vita. Brigantes, inquit, fœmina duce, exurere Coloniam, &c. Trinobantes vt legas veritatis iubet, de Boadicia enim Regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat, Trinobantes autem illa in seditionem concitauit, & Camalodunum Coloniam exussit.

Tacitus emendatus.

Cæterùm amplissima horum regio, quæ angustior, quàm cœperat, procedit, in medio, vt Italiæ Apennino, perpetuis montium iugis attollitur, qui Comitatus, in quos nunc describitur, inter diuidunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum subiacent Comitatus Eboracensis, & Episcopatus Dunelmensis: & ad occasum Lancastrensis, Westmorlandia, & Cumberlandia, quæ omnes Prouincia in prima Saxonici Imperij infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Nordanhumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diuiserunt Deiram, Deiplano illa ætate vocarunt, scilicet, quæ nobis proximior, eis Tinam fl. & Berniciam, quæ vlterior, à Tina

Deiri. Bernicij.

ad

ad Fretum vsque Scoticum pertinuit, qua partes quanquam suos reges aliquandiu habuerint: tandem in vnum tamen regnum coaluerunt. Vtque obiter adnotem vbi in vita Caroli Magni legitur. Eardulphus Rex Nordanhumbrorum, id est, De Irland *patria pulsum ad Carolum Magnum venisse. Legendum est coniunctim* Deirland, *& de hac regione intelligendum.*

Pág. 272. Annalium Francorum in 8.

Yorkshire.

AGer Eboracensis, Saxonicè Eueppicrcyne, Eoforpicrcyne, & Eboparcyne, vulgò **Yorkshire**, qui totius Angliæ Prouincia est longè maxima, temperatæ censetur vbertatis. Si hîc saxosa, vel arenosa sit sterilitas, illic lætissima aruorum fœcunditas, si hîc syluis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita proudè temperante natura, vt ipsa regio etiam sua varietate gratior & lætior videatur. Quà declinat in vesperum, montibus quos dixi, Lancastrensi agro, & Westmorlandia terminatur, vnde Arctum suspicit, Dunelmensem Episcopatum habet continuato *Tesi* flu. cursu diuisum. Quà Sol exsurgit, Oceano Germanico vrgetur. Latus Austrinum primùm ager Cestrensis & Derbiensis, inde Nottinghamiensis, & posteà Lincolniensis claudunt, vbi loci nobile illud æstuarium *Humber* interfunditur, in quod ferè omnia flumina, quæ hanc regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum se euoluunt.

Humber.

Prouincia hæc omnis in tres partes diuiditur, quæ à tribus cœli plagis, **Westriding**, **Eastriding**, & **Northriding** vocantur. **Westriding**, siue pars occidua, aliquandiu *Ousa* fl. Lancastrensi limite, & australibus regionis finibus continetur, vergitque ad occasum, & meridiem. **Eastriding**, siue pars orientalis ad orientem solem, & Oceanum spectat, quo vnà cum Deruentione flu. comprehenditur. **Northriding**, siue pars Septẽtrionalis, ad Septentriones pertinet, *Tesi* fl. Deruentione, & longo Ousæ decursu, quasi concluſa. In occidua parte, occidui, siue limitanei montes multa emittunt flumina, quæ singula vnus *Ousa* hospitio accipit, & in Humbrum secum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partem describendi, quam si *Dani, Calderi, Ari, Wherfi,*

Westriding.

Wherfe, *Nidi*, & *Ouſe* fluenta perſequar, qui ex his montibus exorti, potiora ſunt flumina, & locis potioribus affunduntur.

Danus, vulgò *Don*, & *Dune*, ita, vti videtur, nominatus quòd Don fl.
prælliori & inferiori in ſolum labitur alueo, id enim *Dan* Britannis ſignificat, poſtque *Wortley* ſalutarit quæ inſigni familiæ cognomen contulit, vti quod in proximo eſt *Wentworth*, vnde præter alios tùm in hoc Comitatu tùm alibi nobiles, Barones de *Wentworth* & originem & nomen vnà traxerunt: primùm *Sheafield* oppidum præterit ferrarijs fabris vti & alia oppidula adiacentia celebre, (cùm ſint in vicinia ferrariæ plures) & caſtro firmo vetuſtóque munitum, quod recta ſerie à Louetotis, Dominis *Furnuall*, & Neuillo Domino de *Furnuall* ad Talbottos honoratiſſimos Salopiæ Comites deſcendit. Inde *Danus* alnis, taxis, aliiſque arboribus amictus *Rotheram* adit, quod Eboracenſem Archiepiſcopum T. Rotheramum virum prudentem ſuo nomine inſignitum, optimúmque ſibi patronum, alumnum ſuum oſtentat, qui ibidem Collegium cum ſchola triplici ad pueros ſcribendi ratione, Grammaticæ, & Muſicæ inſtituendos laudabili propoſito fundauit & dotauit, quod iniquitas temporum iam ſubuertit. Deinde caſtellum antiquum *Connisborow*, Britannicè *Caer Conan* rupi affixum ſuſpicit, in quod, cùm Saxones Aurelium Ambroſius ad *Maisbelly* ita diſſipaſſet, vt illi, quà cuíque proximum fuit, in fugam effunderentur, Hengiſtus eorum dux ſe recepit: paucóſque pòſt dies pro caſtris ſuos in aciem produxit contrà inſequentes Britannos, & prælium ſibi, & ſuis funeſtum conſeruit: magna enim vis hominum conciſa eſt, ipſúmque intreceptum capite obtruncárunt Britanni. Poſteà *Sprotburg* ſublit antiquam ſedem vetuſtæ equeſtris familiæ Guilielmiadum, ſiue *Fitz-Williams*, qui ampliſſima cognatione nobiliſſimos Angliæ attingunt, & è quibus procreati ſunt Guilielmus *Fitz-Williams*, patrum memoria Southantoniæ Comes, & Guil. *Fitz-Williams* nuper Hiberniæ Prorex. Verùm decurſu temporis hoc ad Copleios, vt *Elmeſley* & aliæ in hoc tractu poſſeſſiones ad Samillos hæreditario iure deuenerunt.

Wentworth.
Sheafield.
Rotheram.
Connisborow.
Florilegus.
487
Fitz-Williams familia.

Diſpartito hinc alueo *Danus* vetuſto oppido allabens nomen impertit ſuum, quod nos hodie *Doncaſter*, Scoti *Doncaſtell*, Saxones Donacæſtep, Nennius *Caer Daun*, ſed Antoninus DANVM vocat vti & Notitiarũ liber, qui prodidit præfectum equitum Criſpinianorum ibi ſub Duce Britanniarum ſtationem habuiſſe. Igne cælitus demiſſo circa annum Domini 759. ita deflagrauit, ſuiſ-

Doncaſter.

que ruinis depressum iacuit, vt vix denuò respirarit. Magnam arcis aream ostendit, quam tunc incendio absumptam credunt, quò loci nunc templum elegans S. Georgio sacrum, quod vnicum est hoc oppido, vidimus. Sub hoc vix quinque ad austrum milliaribus abest *Tickhill* (quod omittere non libet) vetustum oppidum veteri castro satis magno sed simplici mœnium ambitu, & mole ædita cui arx rotunda imponitur, munitum. Ea olim dignitate fuit, vt prædia quæ ad hoc spectarunt *Honor de Tickhill* sint nominata. Regnante Henrico primo, hoc tenuit Rogerus *Busly*, posteà Comites Aucenses siue de Ewe in Normannia olim Dompinos agnouit beneficio R. Stephani. Deinde Rex Richardus 1. Ioanni fratri donauit. Bello Baronico Robertus de *Veteriponte* sibi detinuit, quod vt redderet Comiti Aucensi Rex Henricus Tertius illi commisit Castrum de *Carleolo*, & Comitatum. Sed cùm Rex Galliæ non restitueret Anglis suas in Gallia possessiones, ideò Rex Angliæ retinuit eùm ab Edw. primo restitutionem Ioannes Comes Aucensis, iure Aliciæ proauiæ postularet. Richardus secundus Rex Angliæ tandem Ioanni de *Gaunt* Lancastriæ Duci munificè est elargitus. Cæterùm iam Danus qui sæpius hîc insurgit, & campis innatat, diuisas recolligens aquas, cùm aliquantisper solidus fluxerit, per *Hatfield Chace* vbi Ceruorum admodùm copiosa est venatio, iterum distractus, hinc *Idelum* Nottinghamiensium flumen, illinc *Arum* petit, vt vnà cum illis *Humbrum* æstuarium subeat. Quo in loco circumfunduntur his fluminibus *Dicke-marsh*, & *Marshland* palustres regiunculæ, seu potiùs insulæ amnicæ, quæ xv. plus minùs mille pass. in circuitu colligũt, luxurianti viriditate lætissimę, pascendis pecoribus admodum aptæ, & vndique viculis quasi redimitæ. Terram tamen pendere, & increscentibus aquis attolli incolarum nonnulli existimant, quod de *Antro* Galliæ insula Pomponius Mela scripsit. Inter riuulos verò qui hue aquas suas conuehunt, non omittendus est *Went*, qui è stagno profluit iuxta *Nosthill*, vbi olim fuit monasterium Oswaldo Regi & Sancto sacrum, quod A. Confessor Regis Henrici Primi restauauit, verùm hodiè habitatio est claræ, & equestris familiæ Gargrauiorum.

Calderus in ipso Lancastrensiũ confinio fatens ignobilibus præcexitur oppidis, inter quæ ad *Grelund* in cacumine montis in quẽ nullus nisi vna parte accessus, effossa fuit hæc ara votiua Deo ciuitatis Brigantũ Topico, vt videtur, posita. Quę nũc cernitur Bradleiæ in ædibus clarissimi viri D. Ioannis Sauili Baronis Scaccarij.

Tickhill.

Plor. 1. terij Ioannis.

Pl. M. 4. H. 3.

Marshland.

Nosthill. S. Oswalds.

Calder fl.

D.V.

In altero latere.

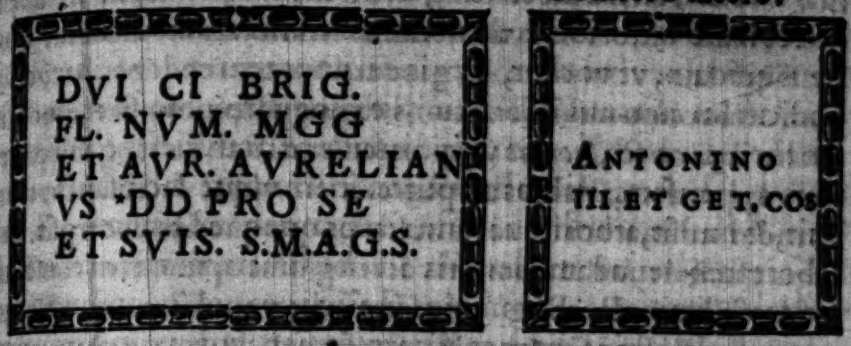

* *Anno Christi* 209.

Id est, *DVI Ciuitatis Brigantum Flauius Numerius MGG. & Aurelius Aurelianus dedicauerunt pro se & suis.* Extremæ notæ mihi prorsus ignota nisi legas. *Sacrificijs mactandis Aram Genio fauentes. Antonino tertium & Geta Consulibus.*

An verò DVI illud sit *Deus*, quem *Diu* nunc vocant Britanni, an peculiaris Brigantum Genius Topicus, disquirant doctiores. *Vti animæ nascentibus, sic populis fatales genij*, sic scribit Symmachus, *diuiduntur. Varióque custodes cunctis regionibus mens diuina distribuit.* Hæc enim erat priscorum Theologica persuasio. Vt enim exteros taceam quorum historia eiusmodi Dijs Topicis est plenissima. Habuerunt Britanni in ea parte quæ Elexia nunc dicitur ANDATEM, in Cumberlandia BELLO-TVCADRVM, in Northumbria VITERINVM, vt ex inscriptionibus quas suis locis dabo, clariùs constabit. Rectéque obseruauit Sermus Honoratus Topicos Deos ad alias regiones nunquam transire. Sed ad Calderum, qui cùm iam aduenis aquis est plenior ponte pulchro ad *Eland* coniungitur, propè quem ad *Grimscane* lateres fuerunt reperti sic inscripti

DVI. Genij locorum.

Lib. 1. Ep. 40.

Romani enim militari laude florentes & Legiones & Cohortes in pace & otio contra otium, fossis perducendis, vijs muniendis, lacubus coquendis, pontibus extruendis, &c. prudentissimè exercuerunt.

Vopiscus in Proba.

Inter ipsos montes *Calderus* posteà à sinistra *Halyfax* relinquit, oppidum celebratissimum in decliui collis ab occasu in Ortum positum. Nec multis antè seculis hoc nomen assumpsit,

Halyfax.

Aliqui volunt, The Chappell in the Groue, *prius dictum fuisse.*

Horton enim anteà dicebatur, vt ex incolis perhibent nonnulli, qui & hanc historiolam de nominis immutatione habent. Clericus quidam, vt vocant, virginem impotenter deperibat, cuius pudicitiam cùm nullis lenocinijs expugnare potuisset, amore in amentiam verso, caput virginis sceleratus abscidit, quod posteà taxo appensum, vulgus ad putredinem vsque sacrosanctum habuit, & inuisit, arborisque ramusculos quisque sibi decerpsit. Sed arbore iam denudata, honoris & religionis opinionem conseruauit credulitas. Populus enim credidit venulas, quæ tanquam comæ, vel stamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipsissimos fuisse virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc instituta, & ita frequentata fuit, vt *Horton* viculus in amplum oppidum accreuerit, noménque nouum Halizfax siue *Halifax*, id est, *Sacri capilli*, acceperit. *Fax* etenim Transtrentanis Anglis capillum significat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro *Fairefax* à pulchro capillitio nominatur. Qui ergo ex nominis similitudine hoc Ptolemæi Olicanam statuunt, frustrà sunt.

Fax, quid.

Celebritas verò huius oppidi magna est apud vulgus ex ea lege qua furto deprehensos statim capite obtruncant, nec non apud doctos quòd Ioannem de *Sacro Bosco* authorem de Sphera hinc oriundum perhibent. Sed celebritas maior ex Parochiæ amplitudine, Capellas enim XI. è quibus duæ sunt Capellæ parochiales, & hominum plùs minùs duodecem millia numerat, Adeò vt incolæ subinde dicere soleant, hanc suam parochiam plures alere, homines quàm alia cuiuscunque generis animalia: cùm alibi in Anglia in locis fertilissimis plurima ouium millia & pauculos homines conspicias quasi ouibus & bobus homines cesserint vel ab ipsi deuorati fuerint. Admiranda etiam inprimis hic incolarum industria, qui solo sterili in quo non modò commodè viui, sed vix viui possit, ita re pannaria floruerunt quam primùm ante septuaginta annos exercere cæperunt, vt & opes sibi magnas congerant, & vicinis omnibus laudem præripiant; verúmq; illud probârunt, quod dicitur hominum industriam loci sterilitate sæpè excitari, & hinc Norimbergam Germaniæ, Venetias & Genuam Italiæ, Limogeámque Galliæ vrbes infœcundis locis sitas extitisse florentissimas.

Halifax Law.

Ad sextum hinc milliare non ita procul à dextra Calderi ripa, prope *Almondbury* viculum in colle satis præruptè ædito, qui vnà tantùm parte ex æquo adiri possit, valli, murorum aliquæ ruinæ, & castelli quod triplici munitionum, quasi corona præcingebatur, manifesta indicia cernuntur. Hunc

Almondbury.

etiam

etiam OLICANAM fuisse volunt nonnulli, sed aliud vult veritas, nimirùm esse CAMBODVNVM, quod perperàm Ptolemæo CAMVLODVNVM, & Bedæ diuiso vocabulo CAMPO-DVNVM, Hoc probat hinc à Mancunio, illinc à Calcaria, ipsa quam statuit Antoninus distantia. Priuus etiam Saxonum temporibus summo honore floruisse videtur, basilicámque habuit à Paulino huius gentis Apostolo constructam, & Albano sacratam, vnde pro *Albenbury*, *Alnesbury* nunc dicitur. Sed cùm Ceadwalla Britannus, & Penda Mercius Edwinum harum regionum principem acerrimo bello persequerentur, hostili igne (vt à Beda scribitur) deflagrauit, quod quidem adustus in saxis color etiamnum testatur, Castellum tamen posteà eo loci surrexit quod Henrico Lacy Regem Stephanum confirmasse legi. Camboduno.

His relictis *Kirkley* quondam virginum sacrarum sedem, & Roberti Hoodi prædonis honestissimi, & igitur decantatissimi, tumulum præterlapsus Calderus petit *Dewsborrough* sub colle excelso positum. An nomen habuerit à *DVI* illo quem modò dixi Deo Topico non dixerim, Nomen sanè non abludit, sonat enim *Duis Burgum*, & floruit sanè in prima enascentis Ecclesiæ infantia inter Anglos in hac Prouincia. Accepimus enim cruten hîc extitisse in qua inscriptum fuit Dewsborough.

PAVLINVS HIC PRÆDICAVIT ET CELEBRAVIT.

Paulinum verò hunc primum fuisse Archiepiscopum Eboracensem, circa annum salutis 626. Annales consentiunt omnes. Hinc per *Thorubill* quod ab eiusdem cognominis Equitibus auratis ad Siullos descendit, *Wakefeldum* alluit Calderus re pannaria, sua magnitudine, ædificiorum elegantia, foro frequenti, & ponte inclytum, cui sacellum pulcherrimum impositum fuit ab Edwardo IIII. in memoriam eorum qui ibi prælio ceciderunt. Comitum Warenniæ & Surriæ hæc olim possessio erat, vti etiam *Sandal* castrum adiunctum, quod Ioannes Comes Warenniæ qui libidini mentem nunquam clausam habuit condidit, cùm Thomæ Comitis Lancastriæ vxorem familiarius quàm pudicitia postulabat tractasset vt in hoc ipsam à marito securè detineret. Sub hac eadem Anglia intestino, & ipsis visceribus inhærente bello vrrerent, inter plurimos alios, Eboracensis Dux Richardus Edwardi Wakefeld. 1460

1111. pater, qui fortunam potiùs mouere, quàm expectare elegit, à Lancastrensibus interfectus occubuit. Tractus hic circumiacens satis longè latéque *Dominium de Wakefeld* dicitur, Senescháll úmque suum habet semper aliquem ex nobilioribus vicinis, quod munus sæpiùs gesserunt Sauilli, quorum familia hic est numerosissima, hodiéque eodem fungitur I. Sauillus Eques auratus, cuius ædes elegantissimæ haud procul ad *Howley* conspiciuntur. Vix quintum à *Wakefeldia* milliare Calderus emensus est, tùm & aquas & nomen in *Aro* deponit suum. Vbi ad confluentes intersidet *Medley*, olim Medeley, id est, *Interamna*, vel *Media inter amnes* ob situm dicta: sedes superiori seculo Rob. Watertoni Hippocomi Regis Henrici 1111: nunc verò clarissimi viri Ioannis Sauilli dignissimi Baronis Regij Scaccarij, quem & mihi pro humanitate fauisse, & hoc opus pro doctrina promouisse libens lubensque agnosco.

Sauilli.

Howley.

Medley.

Arus ex Pennigenti montis radicibus, qui inter occiduos montes altiùs se effert, ortus, statim ita mæandris ludit, quasi dubius fontes an mare petat, vt septies semihorę spatio recto itinere mihi traijciendus esset. Tranquillus, compositus, & vix fluens leniter fluit, vnde sortitum nomen credimus. Lenem enim, & lentum *Ara* Britannis denotare diximus, vnde lentus ille Galliæ Araris nomen habet, Regionem ad huius fontes *Craven* vocamus, fortè à Britannica *Crage*, id est, *Saxum*. Saxis enim, atque pendentibus rupibus, & aspretis omnia inhorrescunt, quibus media, suis quasi latebris, non procul ab Aro subsidit *Skipton*, intérque præcipitia quodammodo inclusa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod sic dictum autumat Varro, quia sub Apennino, & Alpibus lateat. Oppidum pro ratione ædificiorum inter hos montes satis est nitidum, castrúmq; habet ornatum sanè, & munitum, à Roberto de *Rumly* constructũ, per cuius posteros hæreditariò ad Albæmarlæ Comites deuenit. Cùm autem horum eadúca hæreditas, vt aiunt, Regibus obtigisset, Robertus de *Clifford* (cuius posteri nunc sunt Cumbriæ Comites) commutationis iure, & hoc castrum & amplissima circunquaque latifundia ab Rege Edwardo secundo consequutus est, traditis Regi in vtanum possessionibus quas in *Marchia Walliæ* habebat.

Aræ fl.

Araris Galliæ.

Craven.

Skipton.

Latium.

Cùm Arus *Craven* superauerit, diffusior lætiores agros circumiectos & *Kirkstall* non obscurum olim monasterium ab Henrico Lacy 1147. fundatum præterlabitur, demúmque *Leedes*, Saxonicè Loyoes inuisit, oppidum lanificio opulentum, vbi Oswius

Lib. M. de Stanlow.

Leedes.

Northum-

Northumbrius Pendam Mercium fudit. *Et magna eum virisque ppnā vrbitate*, vt inquit Beda, *suum & suorum gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit, & ipsum Merciorum gentem ad fidei Christianæ gratiam conuertit.* Locus verò ipse in quo pugnatum est, Winwidfield à scriptoribus vocatur, quod nomen à victoria impositum suspicor, vti locus in Westphalia, [illegible] Quintilius Varus cum suis legionibus cæsus erat, Germanicè [illegible], id est, *Visteria campus*, appellatur, vt annocauit doctissimus [illegible]milii summè amicus Abrahamus Ortelius. Hic circumquaque in regiuncula dicta *Elmets* calx viua passim effoditur, quæ ad *Brotherton*, & *Knottingley* excoquitur, statisq; temporibus quasi nundinis ad *Wakefeldiam*, *Sandall*, & *Stanbridge* magna vis eius conuehitur: & in occiduam hinc regionem, quæ montana & frigidior ad agros lætificandos & fœcundandos diuenditur. Sed hæc agricolis relinquamus, ego quo cœpi pede pergam.

Winwidfield. * Limestone.

Calderum quem dixi, hospitem cum suis aquis tandem recipit *Arus*, vbi iuxta ipsos confluentes, Castleford est viculus, Castleford Marianus vocat, qui prodit ciues Eboracenses plurimos ex Edelredi Regis exercitu ibi cecidisse, quos insequentes carptim lacesserunt, cùm ille ob fidem violatam hanc regionem incursarit. Sed vetustiore nomine hic locus Antonino LEGEOLIVM, & LAGETIVM dicitur, in quo præter vetustatis expressa argumenta: etiam distantia à Dano & Eboraco, quibus interposuit, planissimè docet: vt situm ad ipsam militarē Romanorum viam, & quòd Rogerus Houedenus disertè Ciuitatem vocat, taceam.

Castleford. Legeolium.

Hinc Arus *Calderi* incursu grandior à sinistra *Brotherton* oppidulum relinquit, in quo *Margareta Regina è venatione diuersans, partu leuata marito suo Edwardo primo Thomam de Brotherton* inde nominatum, qui posteà Comes Norfolciæ & Angliæ Marescallus peperit. Nec longè inferiùs *Arus* recepto Dano in Ouse se immergit. A dextra, vbi marga flauior reperitur quæ agris inspersa ad fertilitatem plures annos valet, haud procul à ripa *Pontfract*, siue *Pontem fractum*, vulgò *Pontfreit* prætexit, quod è Legeoli occasu quasi in vitam prodijt. Saxonicis temporibus Kirkby vocabatur, sed Normanni à fracto ponte Gallicè *Pontfait* nominārunt. Agro sedet peramœno, Glycyrizæ, & siseris feraci, ædificijs exultum nitidis, castrúmq; rupi affixum ostentat, si quod aliud magnificum, crebrisque propugnaculis non

Brotherton. * Vxor secunda. Marga flaua. Pontfreit. T. de Castleford.

Lacy.

minùs ſpecioſum, quàm tutum. Hildebertus Lacy Normannus, cui hoc oppidum cum vicino agro (Alrico Saxone exturbato) Guilielmus primus dederat, caſtrum hoc primus condidit; Henricus verò Lacy eius nepos *fuit in bello* (ex Placitis loquor) *ad Trenchbrey contra R. Henricum primũ, quare deſſeiſitus fuit de Baronia de Pontefract, & Rex dedit honorem Widoni de Lanall qui tenuit ad tempora Regis Stephani, quo tempore intrauit Henricus ille in Baroniam, & intercedente rege pro 150. libr. compoſuit cum Widone.* Henrico huic natus eſt filius Robertus, qui nulla ſuſcepta prole reliquit Albredam *Liſours* ſororem, *ex parte matris non ex parte patris heredem, quia non habuit alium tam propinquum habuit, vnde ille poſt Roberti mortem vtrámq; hereditatem fraternã de Lacy, & paternam de Liſours occupauit.* Hæc ſunt ipſa verba libri Monaſt. de *Stanlow*. Hanc duxit Rich. *Fitz-Euſtach*, i. Filius Euſtachij, Conſtabularius Ceſtriæ, cuius poſteri Laciorum nomen ſibi adſciuerunt, & Comites Lincolniæ floruerunt. Per Laceiorum verò vltimi filiam formula tranſcriptionis ornatiſſima hæc hæreditas tandem deuoluta eſt ad Comites Lancaſtrenſes, qui caſtrum plurimùm adauxérunt, vti etiam Regina noſtra Elizabetha magnis impenſis inſtaurauit, ſacellúmque pulchrum inchoauit. Suo autem ſanguine cruentauit Thomas Comes Lancaſtriæ, qui Lancaſtrenſiũ primus vxorio illo iure poſſedit, Illum enim Rex Edwardus 11. vt ſe à rebellione & contemptu vindicaret ſalutari ſeueritate hic capite truncauit, quem tamen in Sanctorum numerum reculit vulgus. Eadémque pœna eodem in loco poſteà Richardus 111. Antonium Comitem de *Riuers* interceptum affecit. Metuebat etenim tyrannus ne ille vir erecto animo, & R. Edwardi v. auunculus ſibi ad tyrannidem graſſanti viam intercluderet. Abbatiam quam hic religioſis Lacei, & Hoſpitale quod pauperibus R. Knolles poſuerunt, ſciens omitto, cùm vix rudera iam oſtendantur.

Libr Monaſterij de Stanlow.

Th. Comes Lancaſtria.

A Legeolio relictâ *Shirborna* oppidulo frequenti quod à limpido fluuiolo nomen accepit, & Achelſtanus Rex Archiepiſcopis Eboracenſibus conceſſit, militari Romanorum via alta eminentia aggeſta ad *Aberford* peruenimus: qui viculus eſt ſitus ad viam illam militarem, & aciculis conficiendis, quibus primas mulieres deferunt, celebris. *Coc* fluuiolus (*Cokarus* in libris concipitur) hîc ſubterlabitur, & in deſcenſu ad fluuiolum veteris caſtri radices, quod *Caſtle Cary* vocant, cernuntur. Vix dum hinc milliarium interuallo ad Cocari fontes *Barwic in Elmet* ſedet, Northumbriæ

Aberford.

Cary Caſtle.

Barwic in Elmet.

thambriæ regum olim vt ferunt, villa regia, quam muris circumseptam fuisse vel rudera loquentur. Ex altera parte *Hesselwood* locatur primaria sedes claræ & inprimis antiquæ familiæ *Vauasorum* qui ex munere (regij enim olim *Valuasores* erant) hoc nomen assumpserunt, & postremis Edwardi primi temporibus Guilielmus *Vauasor* ad Comitia Parlamentaria cum reliquis regni Baronibus euocatus erat, vt in ipsis quas vocant *Summonitionibus* videre licet. Subest huic clarissima illa Lapicedina quæ *Petres Post* dicta, eò quòd saxis inde excisis liberalitate *Valuasorum* templum illud magnificum *S. Petri* Eboraci fuerit substructum.

Hesselwood.

Vauasors, siue Valuasors.

Petres Post.

Ab Aberfordia *Cokarus* fluuiolus statim *Wherfum* fl. quasi mœstior petit ciuilia detestatus bella, ex quo Anglorum sanguine cruentus fluxerit. Ad eius enim ripam iuxta *Towton* viculū rusticanum, verè fuit Pharsalia nostra. Nullo vnquam in loco tantum virium, tantum nobilitatis Anglia nostra vidit, centū scilicet hinc illinc millia, nūquam acriores, nunquā alacriores partium duces, qui Dominico Palmarū 1461. instructis agminibus, collatis signis concurrērunt. Cúmq; anceps pugna in multum diei varium certamen extraxisset, Lancastrenses impetum non sustinentes, quibus res nulla magis exitio fuit, quàm ipsius exercitus incomposita magnitudo, datis tergis effusè fugerunt: adeóque concitato cursu cædi instantes, sequuti sunt Eboracenses, vt nobilibus plurimis occisis, triginta quinque Anglorum millia eo die fuerint desiderata. Paulóque inferius est iuxta *Shirburn* ad *Hudleston* viculum Latomia nobilissima, è qua lapides cum primùm excisi, sunt molliores, cùm tamen vento & aëre indurantur, sua duritie solidissimi.

Prælium ad Towton.

Latomia.

Ex Crauenæ montibus descendit etiam *Wherf*, siue *Wharf*, Saxonicè Gueapf, & Aro æquidistans diu defertur. Si quis nomen detortum existimat ex *Guer* dictione, quæ Britannis *Rapidum* sonat, næ illius opinioni fluminis natura suffragatur, prærapida enim celeritate fremens, quasi contumax, & iratus deuehitur, saxísque crebris exasperatur, quæ non sine admiratione prouoluit, præsertim cùm hybernis aquis intumuerit. Ipsa etiam æstate perinfestus est, quod ipse nec sine meo periculo sensi, cùm primùm has regiones perlustrarem. Saxa enim habet adeò lubrica, vt equi vestigia fallant, aut vnda rapidior subducat. Cursu satis longo, quem quinquaginta ferè pass. mill. à fontibus ad Ouse fluuium conficit, obscura tantùm perstringit oppidula, delapsus per

Wherf.

Kilnesey

Kilnsey Cragge.

Kilnesey Cragge cautem omnium quas vidi ædituissimam & præruptissimam, & *Barden-Toure* Comitis Cumberlandiæ turriculam vbi circumquaque est opima venatio, *Bolton* vbi olim Monasteriolum, *Bethmesley* sedem celebris familiæ Claphamorum, è qua fuit I. Clapham bello ciuili inter Lancastrenses & Eboracenses vir admodum bellicosus. Inde *Ilekely* accedit quam ex ratione situs ad Eboracum ex Ptol. & nominis affinitate OLICANAM iudicarim. Certè vetustum esse oppidum (præter columnas Romano opere exculpteas in cœmiterio iacentes) Seueritate restitutum opera *Virij Lupi Legati & Proprætoris Britanniæ edocet hæc nuper iuxta Ecclesiam effossa inscriptio.

Olicana. Ilekely.

* *Huius meminit Vlpianus li. 2. de vulgari & pupillari substitutione.*

IM. SEVERVS
AVG. ET ANTONINVS
CAES, DESTINATVS RES-
TITVERVNT, CVRANTE VIR-
IO LVPO *LEG. EORVM *PR-PR.

*Legato.
*Proprætore.

Cohortem secundam Lingonum hîc egisse testatur hæc etiam Ara quam ibi vidimus, sub gradibus domicilij positam & sic inscriptam VERBEIAE, Nymphæ fortasse, vel Deæ *Verbeiæ* præterlabentis fluminis

Verbeia fl. vel Nympha.

VERBEIAE
SACRVM
CLODIVS
FRONTO
PRAEF. COH.
II LINGON.

Flumina enim vt scribit Gildas eo seculo *Diuinis honoribus à cæco Britanniæ populo cumulabantur*. In Ecclesia dum diligenter monumenta antiquitatis Romanæ perquirerem, nihil occurrit nisi Adami Midletoni militis armata è saxo effigies, qui floruisse videtur

videtur sub Edwardo primo, cuius posteritas etiamnum hic in vicinia ad *Stubbam* supereſt.

Inferius *Osley* adsidet Archiepiscopi Eboracensis oppidum, sed nihil memorandum habet præter arduam & rigentem cautem, *Cheuin* vocãt, cui subiacet. Montis enim dorsum *Cheuin* dicitur Britannis, vnde dorsum illud montium perpetuum in Gallia quæ olim illa eadem qua Britanni vsi sunt lingua, Geuenna, & Gebenna fuit dicta. Posteà ripis vtrinque calce illa fœcunda quam *Limeſton* vocant extructis *Harewood* præterfluit, vbi castrum vidimus nec inelegans, nec inualidum, quod pro temporum vicissitudine subinde Dominos mutauit. Curciorum olim fuit, sed per Aliciam hæredem deuenit ad Warinum *Fitz-Gerold* qui ipsam in vxorem duxerat, cuius filia Margareta cùm ampliſſimas fortunas haberet primùm elocata est Baldwino de *Ripariis* Comitis Deuoniæ filio, qui antè patrem obijt, posteà Falcasio de *Brent* Regis Ioannis beneficio ob egregiam in direptionibus operam. Cùm autem Isabella Comitissa Deuoniæ sine sobole diem obijſſet, obtigit hoc castrum Roberto de *L'iſle* filio Warini, vt consanguineo & alteri hæredum: atque inde per *Aldborough*, ad *Ritheros* deuenit, vt author est mihi Fr. Thinnus qui antiquitates Angliæ summa diligentia magnóque iudicio iam diu est venatus. Nec tacendum quod huic vicinum *Gawthorpe* vnde effloruit Gascoignorum è Guasconia Galliæ, vt videtur, familia quam sua vetustas & virtus plurimùm illustrauit.

Hinc *Wetherby* Wherfus alluit oppidum mercatu satis insigne, quod nihil antiqui omnino ostendit, præter locum sub ipso, Diuæ *Helenæ* vadum nunc vocitant, vbi militaris Romanorum via flumen transiuit. Inde per **Tadcaſter** exiguum quidem oppidulum defluit, quod tamen CALCARIAM fuisse ex distantia, soli natura, & nominis notatione non possum non sentire, & cum Rob. Marshallo de *Bickerton* politi iudicij viro vnà consentire. Ad nonum enim milliare Italicum ab Eboraco abest, vti Calcariam statuit Antoninus, Calx etiam quæ est cementorum ferrumen, & vix alibi in hoc tractu reperitur, hic copiosè effoditur, & in ædificiorum vsum Eboracum vsque & in omnem regionem circumiacentem distrahitur. Cùm autem calx illa Britannis Saxonibúsq; olim & Septentrionalibus Anglis *Cale* communi nomine dicatur, & Calcarienses in Codice Theodosij dicantur, qui sunt calcis excoctores, non absurdum videtur, si nominis ratio à calce petatur, vti *Chalcis* ab ære, *Anubis* à sabulo, *Pistum* ab vlitio, &

Odley.

Cheuin.

Cheuin quid.

Geuenna.

Harewood.

Plactus 1. Iacob. Reg. 10. in D.

Mouſtr. le droit 35. E. 1.

Dominus de Insula, siue Liſle.

Gaſcoigni.

Wetherby.

Tadcaſter. Calcaria.

Calcarienſes. De Decurionibus L. 17.

& *Calcaria* vrbs Cliuiæ forsasse à calce nomina acceperunt: maximè cùm etiam *Calce-ceſter* Bedæ dicatur, vbi meminit Heinam mulierem quæ prima in hac regione Sanctimonialis vestem susceperit ad hanc ciuitatem secessisse, & mansionem sibi instituisse. Præterea collis ad oppidum *Kelc-bar* dicitur, in quo antiqui nominis nonnihil subest. Nec desunt alia vetustatis argumenta, vt enim situm ad viam consularem omittam, Romanorum Cæsarum nummi sæpe effodiuntur, fossarum quibus ambiebatur vestigia, & vetusti castri area supersunt, è cuius reliquijs non ante multos annos pons erat constructus, quem cùm *Wherfus* subierit, iam sedatior aquas suas Ousæ confundit. Et sanè mihi neutiquam admiratione indignum videtur, quod Wherfus tot aquis adauctus æstiuo tempore tam tenuis sub hoc defluat, vt quidam adulta iam æstate cùm huc venisset, lepidè cecinerit.

Nil Tadcaster *habet Musis, vel carmine dignum,*
Præter magnificè structum sine flumine pontem.

Hiberno autem tempore si venisset, tantum pontem tot aquis vix capacem vidisset. Sed norunt Physici pro calore vel frigore extrà vel intrà grassante, fontes & fluuios vel decrescere, vel augeri.

Nid fl.

Superius *Nidus* fluuius fœculentior è radicibus Crauenniorum montium primùm per *Nidherdale* vallem à se denominatam, syluis coronatus descendit, inde per *Rippley* mercatum aquas ducit, vbi Inglebeiorum familia vt magna antiquitate, ita multo splendore floruit. Posteà Gnaresburg, vulgò Knarsborrow castrum rupi asperrimæ impositum, vnde & nomen inditum, profundo suo alueo communit, quod Serlonem de *Burgo* patruum Eustacij Vescij condidisse ferunt, posteà Estoteuilli sedes erat, nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur. Sub quo fons est in quem ex impendentibus rupibus aquæ guttatim distillant, vnde *Dropping Well* vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice breui obduci, & lapidescere obseruatum est. In agro verò vicino glycyrriza lætè prouenit, & marga illa flauior & mollior reperitur quæ ad terræ fertilitatem plurimùm iuuat. *Forrestis* autem adiacenti præfuit olim vt custos Gamellus quidam cuius posteri ab habitatione ad *Screuen* nomen de *Screuen* assumpserunt, à quibus orti sunt *Slingesbei*, qui hanc *Forrestariam* ab Edwardo III. acceperunt, & ad hunc vsque diem hic clarent. Hæc *Nidus* præterfluctus, non procul ab *Allerton* sede Equestris familiæ antiquæ sanè, & celebris *Mallorerorum* qui in antiquis scriptis

Rippley.

Knarsborrow Castle.

Dropping Well. *Fons lignum in saxa conuertens.*

Slingesbei.

scriptis *Mali Leporarij* dicuntur, post breue iter Ousam obuium vndis suis adauget.

Vre autem ex his occiduis item montibus, sed in altera regionis parte scilicet in Northriding emanans, cum hoc nomine septentrionalem agri partem irrigarit, paulò antequam ad *Rippon* peruenit, fit limes inter Septentrionalem, & occidentalem huius prouinciæ partem. *Rippon* verò illud, Saxonicè Hripippun, inter *Vrum* & *Skell* fluuiolum locatum, religioni suam dignitatem debet, inprimis monasterio à Wilfrido Eboracensi Archiepiscopo, in primitiua Anglorum ecclesia constructo, *mire*, vt inquit Malmesb. *fornicum inflexu, lapidum tabulatu, porticuum q; anfractu*, quod posteà Dani, cùm nec diuinis, nec humanis præ impotenti rabie parcerent, vnà cum oppido excidêrunt. Denuò tamen instauratum floruit opera Odonis Archiepiscopi Cantuariensis qui maximus mystagogus Wilfridi reliquias hinc Cantuariam transtulit. Sed à Normannico imperio potissimùm viguit, cùm, vt inquit ille, monachorum castra copiosiùs extrui cœpissent, tunc enim & oppidum sub suo magistratu, quem antiquo Saxonico vocabulo Wakeman, quasi *Excubitorem* vocant, & lanificij industria, quæ hodie valdè remissa est, inclaruit, & monasterium sub Eboracensium Præsulum tutela mirum in modum florere cœpit. Templúmq; sanè perelegans nobilium vicinorum, & sui Thesaurarij impensis positum, quod tribus excelsis pyramidibus, & aduenientibus quasi gratulatur, atque *Fontibus* opulento cœnobio à Thurstino Eboracensi Archipræsule in conspectu fundato æmulabatur. Ad alteram huius Templi partem Cantorum collegiolum ab Henrico Both Archiepiscopo Eboracensi constructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum satis grandem, *Hilbow* dicunt, quem à Danis aggestum perhibent. In ipso templo auorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit, id erat angustum in cryptoporticu foramen quo mulierum pudicitia explorabatur, Quæ enim castæ erant facilè transibant, quæ dubia fama, nescio quo miraculo constrictæ detinebantur. *Fontium* illi monasterio (*Fountains* nos vocamus, quod vberrimo agro amœnissimè positum, & plumbi venas in proximo habet) originem dederunt duodecem Monachi Eboracenses, qui cùm astrictiore vitæ genere Deo inseruire arderent, sua claustra deseruerunt. Quibus post multas molestiarum messes hoc monasterium Thurstinus Archiepiscopus Eboracensis construxit. Horum non meminissem, si D. Bernardus eorum institutum non tantoperè in suis epistolis

Vre. Rippon. S. Wilfrids needle. Fountains.

epistolis approbasset.

Burrowbridge. *Uro* non multò inferiùs adsidet exiguum oppidulum **Burrowbridge** appellatum, à ponte quo flumen iungitur, qui nunc pons è viuo saxo sublimis & eximius est; sublicium autem Edwardi secundi tempore videtur fuisse. Legimus enim cùm Anglorum proceres regem illum & Remp. agitarent, Humfredum de *Bohun* Herefordiæ Comitem dum per hunc transiret, ex rima à milite sub ponte latente, per inguina transfossum fuisse. Iuxta hunc pontem ad occasum in tribus diuersis agellis, quatuor vastos lapides pyramidali forma, sed rudi admodum opera recta quasi linea positos vidimus. Pyramides. Duæ mediæ Pyramides, quarum alteram sacra illa auri fames frustrà nuper subuertit, ferè contiguæ erant, exteriores non magno, sed pari ferè interstitio ab his vtrinque distant. De his nihil aliud habeo, quod dicam, nisi quòd cum nonnullis existimem Romanorum fuisse trophæa ad ipsam militarem viam erecta quæ hàc duxit. Vulgi enim fabellas, qui has *Cacodæmonum sagittas* vocat, quibus antiquas vrbes confixerunt, libens omitto. Non tamen hoc omittam quòd plurimi, & illi quidam docti has non è viuo, saxo sed arena pura & vnctuoso aliquo factas esse existimarint. Cuiusmodi cisternas Romæ fuisse ex arena fossitia & vehementissima calce ita constructas meminit Plinius, vt lapides viderentur.

Isurium. Magis ad Orientem ab hoc ponte Is-VRIVM Brigantum vrbs vetusta à præterfluente *Uro* nomine accepto olim floruit, sed multis retrò sæculis à fundamentis excisa. Viculus autem qui eius loco emicuit, ad testandam vetustatem **Caldburg**, & **Aldborrow**, id est, *Antiquus Burgus*, dicitur. Aldborrow. Nam in ipsa vrbis area restibiles sunt agri & pascua, vix quidem, vt vestigia eius notari possint. Laboraret certè ipsa Annalium fides, vt hoc Isurium fuisse crederemus, nisi Vrus fluminis nomen, Romani nummi assiduè eruti, & distantia quam inter hoc & Eboracum interposuit Antoninus fidem facerent. Ad XVI. enim milliare Italicum hinc defluens Vrus, quem Saxones iam *Ouse* dixêrunt, quod *Ousburne* amniculum recepit, Eboracum. EBORACVM siue EBVRACVM vrbem interluit, quam Ptolemæus in libro Magnæ Constructionis secundo BRIGANTIVM vocat, si liber non sit corruptus, quòd Brigantium caput esset. Nennius *Caer Ebrauc*, Britanni *Caer Effroc*, Saxones Euoppic & Eoforpic, nos hodie **Yorke** dicimus. Yorke. Nec mihi persuaderi patiar, aliunde Eburacum deductum, quàm ab *Uro* flumine, ita vt sonet, ad vel secundum *Vrum*; sic EBV-

ROVICES

ROVICES Galliæ ad *Eure* flumen, iuxta *Eureux* in Normannia consedérunt, sic EBVRONES Belgici propè *Ourt* flumen in diocœsi Leodiensi, & EBLANA Hiberniæ *Lesoy* flumen attingit. Vrbs hæc totius Angliæ secunda, huius regionis pulcherrima, vniuersæque septentrionali parti, & præsidio, & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificijs tam priuatis, quàm publicis exculta, opibus, ciuibúsque referta, & Archiepiscopali sede præclara. *Vrus*, qui nunc *Ouse*, à septentrionali parte in meridiem placidè delabens, vt dixi, intersecat, & quasi in duas vrbes diuidit quæ lapideo ponte, qui inter alios vastissimum omnium quos vidi foruicem habet, coniunguntur. Pars occidentalis quæ minùs frequens est, mœnibus pulcherrimis, cum flu. quadrata facie concluditur, portáque vna *Mikell-barre*, id est, *Porta magna*, aduenientes admittit. A qua longa & spatiosa protenditur ad pontem platea elegantibus obsessa ædibus quibus à tergo subiacent vtrinque horti consiti, & post eos ad mœnia vsque campi exercitijs dicati. In quorum australi quem faciunt cum flumine angulo, molem æditiorem futuro castro, vt videtur, iactam, *Old bale* nominant, eminere vidimus, quam Guil. Melton Archiepiscopus (vt in Archiepiscoporum vitis legitur) *primum spissis, & longis* 18 *pedum tabulis, post eà lapideo muro fortiter inclusit*, quæ iam tamen disparuerunt.

Pars orientalis quæ tota est ædificijs condensa, & angustioribus plateis conclusa, formam habet quasi lenticularem, firmissimis item mœnibus armatur, & ad ortum brumalem *Fossi* profluentis satis limosi profundo alueo munitur, qui in ipsam vrbem cæca via penetrans, ponte continetur ita ædificijs continuo, vt non pontem, sed perpetuum vicum nemo non iudicet: paulóque inferiùs Ousæ confluit, vbi ad ipsos confluentes è regione molis quam dixi, ad reprimendos ciues firmissimum castrum loco oportuno excitauit Guilielmus Normannus. In quod vetustas liberè iam diu sæuijt, ex quo Angli munita loca tanquam ad detractandam militiam receptacula neglexerunt. In hac etiam parte ad ortum æstiuum Cathedrale templum Diuo Petro sacrum, magnificum sanè & perelegans consurgit, iuxta quod extra mœnia, sed suis mœnibus & flumine inclusum nobilissimum Diuæ Mariæ floruit monasterium, quod Alanus tertius Britanniæ Armoricanæ, & Richmondiæ Comes opulenta cum dote condidit; nunc autem in ædes regias conuersum, vulgò *The Mannour* appellatur. Vnde Eborati primordia repetam nisi à Romanis

Fossa flu.

The Manour.

manis non habeo. Vt enim Ebrancum regem quem curiosa credulitas ex Eboraci nomine progenuisse videatur, taceam. Certissimum est Legionem Sextam Victricem hîc stationem egisse, Romanorúmque Coloniam fuisse, cùm ex Ptolemæi & Antonini authoritate, tum ex vetusta inscriptione quam in ædibus cuiusdam Senatoris vidimus in hæc verba.

M. VEREC. DIOGENES IIIIII. VIR COL. EBOR. IDEMQ. MORT CIVES BITVRIX. HÆC SIBI VIVVS FECIT.

Nec non ex Seueri nummo in cuius parte auersa legitur.

COL. EBORACVM LEG. VI. VICTRIX.

Victor ille quem Andr. Schottus nuper edidit.

Vnde verò Victor in Cæsarum historia Eboracum Britanniæ Municipium dixerit cùm Colonia fuerit, peto vt deliberem; nisi maluerint Eboracenses, vt olim Prænestini ex Colonia in Municipij statum redigi. Coloniæ enim cùm, vt Agellius habet, institutæ, iuráque omnia populi Romani, non sui arbitrij haberent, magis obnoxiæ, & minús libera conditione videbantur. Municipia autem suo iure ac legibus vtebantur, Municipésq; tantùm muneris cum populo Romano honorarij participes erant, nullis alijs necessitatibus astricti, vnde Colonias in Municipia immutari neutiquam mirandum. Sed quorsum ista? Hæc nominum differentia in Imperatorum historia non ita ad amussim obseruata est, quin vnus idémq; locus & Colonia, & Municipium dicatur. Seuerum tamẽ ex illo nummo Coloniam hanc duxisse non asseuerare ausim, cùm Antoninorum tẽpore Legionis VI. sedem fuisse docuerit Ptolemæus. Seuerum autem hac in vrbe suum palatium habuisse legimus, animámque in hæc verba hîc exhalasse, *Turbatam Rempublicam vbique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo*. Corpus eius hîc militari more à militibus elatum, impositúmque in rogum, honestarum militum & filiorum ipsius

Municipium. Colonia.

ipsius decursione, in loco, sub hac vrbe, quem sua ætate Radulphus Niger *Siners* à Seuero dictum tradidit. Cineres in vrnulam auream siue vasculum Porphyriticum repositi, Romæ in Antoninorum monumentum illati erant. Nec silentio inuoluendum, quod hac in vrbe Bellonæ templum extiterit. Inquit enim Spartianus de hac ipsa loquens, *In ciuitatem veniens cùm rem diuinam vellet facere, primùm ad Bellonæ templum ductus est errore aruspicis rustici.* Quo tempore huius vrbis prætorium siue Tribunal fuit vel hoc nomine longè fœliciſſimum, quòd Æmilium Paulum Papinianum iuris, & iurisprudentiæ oraculum audiuerit, vt testatur Forcatulus. Et hinc certè Seuerus & Antoninus Augusti rescriptum dederunt de Iure consulti Cæciliæ lib. 1. Codicis, de rei vindicatione. Anno post Seueri obitum plus minùs centesimo Fl. Val. Constantius cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Christiana pietate insignis, qui huc (vt inquit Panegyristes) dijs iam ad intimum terrarum limen vocantibus, accessit; hac etiam in vrbe diem obijt, & Apotheosi in Diuos est relatus, vt è nummis antiquis videre est. Quamuis Florilegus prodat eius tumulum in Wallia repertum fuisse (vt iam diximus) fide digni tamen nobis retulerunt cùm patrum memoria Monachorum ædes diruerentur, in cryptoporticu ædiculæ in qua Constantium situm fuisse opinio erat, lampadem ardentem repertam fuisse. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte soluto, diutissimè, & per multa sæcula arsurum ignem in sepulchris fouisse scribit Lazius. Hic ex priore coniuge Helena Constantinum Maximum Romanæ vrbis, vt est in antiquis Epigraphis, liberatorem, quietis Fundatorem, Reipublicæ instauratorem suscepit. Qui Eboraci patris spiritum excepit, statimque in Imperatorem leuatus. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *militi vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus seruientes illi iniecere lachrymanti, equumq; calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum: sed modestiam eius vicit Reipubl. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Et alibi. *Liberauit ille Britannias seruitute, tu etiam nobiles illic oriendo fecisti.* Quæ verba ad natale solum Constantini iudicio eruditissimi Baronij & aliorum referenda sunt. Hunc nobis aliqui frustra friuolis coniecturis contra omnium historicorũ consensum vnà conspiratem, Britanniãq; nostram tanto lumine spoliare, quod aliarum gentium oculos suo splendore quasi præstringit, & nos illustrat.

Seuerus.

Bellonæ templum.

Constantius Chlorus.

Constantinus Magnus.

Celebratur enim ille in antiquis marmoribus his titulis VRBIS LIBERATOR. QVIETIS FVNDATOR. REIPVBLICAE INSTAVRATOR. PVBLICAE LIBERTATIS AVCTOR. RESTITVTOR VRBIS ROMAE ATQVE ORBIS. MAGNVS. MAXIMVS. INVICTVS. & in Legibus, QVI VENERANDA CHRISTIANORVM FIDE ROMANVM MVNIVIT IMPERIVM. DIVVS. DIVAE MEMORIAE. DIVINAE MEMORIAE, &c. Eximius Ecclesiasticus Historicus quem dixi Baronius illum disertè affirmat in Britannia natum, cùm Constantius eius pater sub Aureliano Imp. in hac insula militaret. Non tamen me latet nuper doctissimum quendam aliter sentire, Nicephorúmque recentem scriptorem aliter tradere: & lepidam fabellam de huius ortu contexere. Si enim eo anno natus est Constantinus quo Constantius pater è legatione Persica rediens creatus est Cæsar, vt Nicephorus tradit, quod contigisse circum annum salutis 292. certum est, necesse est affirmare hoc ipso anno eum XVII. annorum fuisse, quem cōstat ex Eusebio annos triginta duos vel vnum attigisse, eo tempore quo imperium est auspicatus. Quòd Iudæi & Gentiles matrem eius PIISSIMAM & VENERABILEM Helenam stabulariam dixerint, hinc fuit quòd pientissima princeps, præsepe in quo Christus natus quæsiuit & vbi stabulum fuit Ecclesiam fundauit. Hinc Sanctus Ambrosius. *Bona stabularia Helena Hierosolymam festinauit, & scrutata est locum Dominicæ passionis; tánque diligenter præsepe Domini requisiuit. Bona stabularia, quæ stabularium non ignorauit illum, qui vulnera curauit hominis à latronibus vulnerati.* Præter hunc Constantinum primum Imperatorem Christianum eiusq; sanctissimam matrem, Britannia, quod eius laudi & gloriæ inprimis ducatur, prima inter omnes Christiani orbis gentes Christianum regem habuit, scilicet, Lucium qui Christum amplexus est anno Christi 150. de quo *Beda*. Nec alia est inter Christianos Prouincia quæ tot tantósque principes Martyrum & Confessorum gloria decoratos, quàm Anglia numeret, qui ob solidissimam in Christiana religione constantiam, firmissimam eius professionem, syncerámque sanctitatem in sanctorum Martyrum & Confessorum numerum fuerunt relati. Adeò vt Britannia quæ cùm Paganorum tenebris erat circumfusa, dicta fuerit ab impio illo Porphyrio ferax *Tyrannorum Prouincia*, posteà verissimè diceretur *Regio Sanctorum fœcundissima*. Sed regrediamur.

Hinc colligi potest quanta illis temporibus dignitate præluxerit

Lib. 5. c. de Naturalib.

L. 3. c. de Lege Turel.

Epiphanius l. de mensuris.

Aurelius victor.

Helena.

Vide pag. 51.

Lib. 1. c. 4.

erit Eboracum noſtrum, cùm Imperatorum fuerit ſedes. Memorant etiam patrij ſcriptores à Conſtantio Epiſcopali ſede hanc vrbem exornatam fuiſſe: Taurinum autem Martyrem, Eburouicum ſiue *D'Eureux* Epiſcopum hîc præſulem egiſſe, non ego tamen cum alijs dicam, nam Vincentius è quo illi hunc errorem hauſerunt, me falſi ſuis ipſius verbis conuinceret. Cùm verò Romani ceſſiſſent, & Britanniam prædæ barbaris reliquiſſent, ſuas etiam miſerias hæc multis malis conflictata pertulit, & vix aliud erat, cùm Scotica, & Saxonica bella ſeneſcerent, quàm magni nominis vmbra. Cùm enim Paulinus Saxonibus qui hanc regionem occuparânt, Chriſtianam religionem annunciaret, in eam ſolitudinem redacta iacuit, vt non ſuperfuerit Eccleſiola in qua Edwinus Rex baptiſmũ acciperet. Qui anno à virginis partu DCXXVII. oratorium ex ligno poſuit, cúmque maiorem iam Eccleſiam è ſaxo moliretur, vix iactis fundamentis, morte præreptus ſucceſſori ſuo Oſwaldo perficiendam reliquit. Iam inde Eccleſiaſtica dignitas in hac vrbe conualuit, pallióque ab Honorio PP. miſſo facta eſt Ciuitas Metropolitana, quæ præter duodecem in Anglia Epiſcopatus, in omnes Scotiæ Epiſcopos Primatis iure fungeretur: ſed ante quingentos plùs minùs annos defecit à ſua Metropoli Scotia, & ipſa Metropolis alios vicinos Epiſcopatus, tenues illos quidem, & ferè vmbratiles ita deuorauit: vt iam quatuor ſolum in ſua Diocœſi habeat, Dunelmenſem ſcilicet, Ceſtrenſem, Carliolenſem, & Mannenſem ſiue Sodorenſem in Mannia inſula. Egbertúſque Archiepiſcopus (qui circa annum Salutis 740. floruit) *omnium Liberalium artium* (ſic habet Malmesburienſis) *armarium, vt ita dicam, & ſacrarium, nobiliſſimam Bibliothecam Eboraci conſtituit.* De qua Alcwinus Eboracenſis Caroli magni Præceptor, Pariſienſis Academiæ primus inſtitutor, atque vnicum huius vrbis decus, in Epiſtola ad Carolum illum. *Date mihi exquiſitioris eruditionis ſcholaſticæ libellos, quales in patria habui, per bonam, & deuotiſſimam Egberti Archiepiſcopi induſtriam. Et ſi placet ſapientiæ veſtræ, remittam aliquot exueris veſtris, qui excipiant inde quaque neceſſaria, & reuehant in Franciam flores Britanniæ, vt non ſit tantummodò in Eboraco hortus conclauſus, ſed etiam in Turonica emiſſiones Paradiſi.* Tunc etiam multis & magnis beneficijs Eccleſiam Eboracenſem principes cumulauerunt, præcipuè Vlphus Toraldi filius (ex veteri libro adnoto, vt rara quædam conſuetudo in dotandis eccleſijs eluceſcat) *Dominabatur Vlphus ille in Occidentali parte* Deiræ *& propter*

Scotia Archiepiſcopo Eboracenſi olim ſubiecta.

Bibliotheca.

Flacc. Alcwinus, ſiue Albinus floruit 780.

altercationem filiorum suorum senioris, & iunioris super Dominij post mortem, mox omnes fecit aequè pares. Nam indulcato Eboracum diuertit, & cornu quo bibere consuerit, vino replenit, & coram altari Dei, & beato Petro Apostolorum principi omnes terras & redditus flexis genibus propinauit. Quod cornu ad patrum vsque memoriam reseruatum fuisse accepimus.

Sic vrbs Saxonico imperio aliquandiu florentissima fuit, donec Danica tempestas ab Aquilone proruens eam ruinis ingentibus rursus deformarit, & funestis cædibus cruentarit. Id quod Alcuinus ille in Epistola ad Egelredum Northumbriæ Regem præsagijsse videri possit. *Quid significat*, inquit, *pluuia sanguinis, quam Quadragessimali tempore, in Eboraca ciuitate quæ totius regni caput est, in ecclesia B. Petri vidimus de borealibus domus sereno aere de summo tecto minaciter cadere. Nonne potest putari de Borealibus partibus venire sanguinem super terram.* Maximis enim, & miserrimis sequenti sæculo calamitatibus in Danica vastatione intabuit. Anno certè salutis 867. bellis continuis ita quassata erant mœnia, vt Osbrightus, & Ella Nordanhumbrorum reges, dum Danos persequerentur, nullo negotio in vrbem irruperint, Qui ambo cruentissimo prælio in media vrbe interfecti, Danis qui in vrbem se receperant, victoriam reliquérunt. Vnde Guil. Malmesburiensis. *Eboracum furori Aquilonarium gentium prima semper obnoxia, barbaricos Danorum motus excepit, & ingemuit, multis ruinis conquassata.* Verùm vt ipse idem testatur author, Athelstanus noster Danis extorsit, & castellum quod hic firmauerant, funditiùs subuertit. Nec succedentibus tamen annis se omninò bellis explicuit, cùm seculum illud vrbium subuersionibus fatale decurreret.

Verùm vt his malis finem, ita etiam Eboraco ferè excidium intulerunt Normanni, cùm enim Suenonis filij Danica classe CCXL. nauium in proximo terram conscendissent, præsidiarij Normanni, qui in vrbe duo castella tenebant, veriti ne domus suburbanæ hostibus ad implendas fossas vsui forent, eas succendérunt: sed agitantibus ventis, ita diffusum est in vniuersam vrbem incendium, vt iam tota arderet, cùm Dani irruentes miseranda vbique cæde grassarentur, Normannis trucidatis, Guilielmo *Mallet*, & Gilberto *Gant* viris primarijs reseruatis vt cum militibus *decimarentur*, Decimúmque enim quemque è Normannis sorte ad supplicium elegerunt. Vnde ita in vltionem excanduit Guilielmus primus, vt in ciues, quasi à Danis stetissent, inter-

Alfredus Beuerlacensis in Bibliotheca D. Burghlai Tho. Anglia.

Decimatio.

internecione; in ipsam verò vrbem redintegratis flammis sæuiret; & (vt refert Malmesburiensis) *ita vicos adiacentes corrupit, in fertilis prouincia nerui præda succisi erant, humúsque per sexaginta milliaria penitùs inculta iacuit, vt vrbes olim præclaras, turres proceritate cœlo minantes, agros pascuis latos si quis tum vidisset peregrinum, ingemisceret: si quis vetus incola, non agnosceret.* Quanta autem anteà fuisset ex Censuali Angliæ libro habe. *Tempore Edwardi Confessoris fuerunt in ciuitate Eboraca sex scyræ, præter scyram Archiepiscopi. Vna vastata est in Castellis, In quinque scyris fuerunt* 1428. *mansiones hospitatæ, In scyra Archiep.* 200 *mansiones hospitatæ.* Post funestas has euersiones de hac Nechamus noster sic cecinit.

Visito quam fœlix Ebrancus condidit vrbem
Petro se debet pontificalis apex
Ciuibus hæc toties vidnata, nouísque repleta,
Diruta prospexit mœnia sepe sua.
Quid manus hostilis queat, est experta frequenter,
Sed quid? nunc pacis otia longa fouent.

Eius enim tempore, cùm placidissima pacis tranquillitas has turbulentas tempestates excepisset, rediuiuis opibus resurrexit, licèt sæpius à Scotis, & seditiosis excidio destinata: Regnante autem Stephano, damnum fecit longè maximum ex fortuito incendio, quo hausta fuerunt Cathedralis Ecclesia, Mariæ monasterium, aliæque religiosæ ædes; & etiam (vti creditur) instructissima illa Bibliotheca, quam Alcuinus Egelredum Archiepiscopum præceptorem suum instituisse prodidit. Mariæ verò monasterium citò pristinam dignitatem noua structura recuperauit, Ecclesia autem Cathedralis serùs, nec ante Edwardi primi tempora, tunc enim noui operis fundamenta iecit Ioannes Romanus Ecclesiæ Thesaurarius, quod Ioannes eius filius, Guilielmus Melton, & Ioannes Thoresby omnes Archiepiscopi paulatim ad summam, qua nunc cernitur, elegantiam, perduxerunt, non sine vicinæ nobilitatis ope, præcipuè Perciorum, & Vauasorum, quod eorum insignia gentilitia in ipso templo, & pro foribus ostendunt. Sub idem tempus etiam ciues nouis mœnibus, & crebris dispositis turribus vrbem circummuniérunt, optimis legibus instituerunt. Rex Richardus secundus vt Comitatus per se *incorporatus* esset concessit, Richardúsque tertius castrum ex integro construere cæpit. Et ne quid deesset, Henricus VIII. patrum memoria Concilium siue Senatum hîc constituit, non dissimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrionalis huius plagæ

Percim ligna & Vauasor fata dedit.

The Councell established in the North.

causas ex æquo & bono iudicandas, quod constat ex Præside, Consiliarijs pro principis arbitrio nunc pluribus, nunc pauciori-bus; Secretario, & Subadiuuis. Quod ad Eboraci Longitudinem attinet, XXII. partibus, XXV. scrup. Latitudinem LIIII. partibus, X. scrup. Mathematici nostri descripserunt. Hactenus de Occidentali parte, & vrbe Eboraco, quæ nec illius, nec cuiusquam alterius partis censetur, sed suis gaudet immunitatibus, iurisdictionemque in vicino ad occasum agro habet, quam libertatem de *Ansty*, alij *The Ancienty*, ab antiquitate vocant, alij verò à Germanica dictione *Anstossen*, quæ limites denotant, coniectura satis probabili deduxerunt.

Ansty.

Ousa Eboracum iam relinquens vertigine illa aquarum quam *Higram* dicimus, subinde exagitatus defluit per *Bishops Thorp*, id est, *Episcopi villam*, & *S. Andrews Thorp* dictam, antequã Gualterus Greius Archiepiscopus Eboracensis numerata pecunia acquisiuit, & vt procuratoribus regijs qui in Episcoporum bona, cùm sedes vacant, sæuire solent, occurreret, Decano & Capitulo Eboracensi dedit, ea lege vt successoribus suis semper concederent. E quibus Richardus *Le Scrope* Archiepiscopus Eboracensis virigneo ingenio, & rebus nouandis apto læsæ maiestatis hoc ipso in loco à Rege Henrico IIII. damnatus erat, contra quem seditionis signa sustulerat. Posteà *Cawood* Archiepiscoporum castrum eidem flumini adsidet, quod Athelstanus Rex, vt accepi, ecclesiæ donauit. Cui ad alteram ripam *Riall* obiacet, vbi Haraldus *Haardread* cum numerosa Danorum classe applicuit. Inde Ousa irrigat *Selby* oppidulum non infrequẽs natalibus Regis Henrici primi celebre, vbi Rex Guilielmus primus pater eius templum in S. Germani memoriam posuit, qui Pelagianam hydram sæpiùs in Britannia renascentem fœliciter confixit. Huius Abbas & S. Mariæ Eboraci, ex omnibus Septentrionalis plagæ Abbatibus, sedem in Comitijs Parlamentarijs habuere. Demum Humbrum petit per *Drax* viculum monasterio iampridem celebrem, vbi (authore Guil. Neubrigensi) Philippus de *Tolenis* castrum habuit obiectu amnium, syluarum atque paludum munitissimum, quod ille ingentibus commilitonum animis & eborum armorúmq; apparatu fretus contra Stephanum regem propugnauit, sed breui expugnatum in Regis potestatem concessit.

Bishops Thorpe.

1405

Cawood.

Selby

Drax.

Eastriding, *Parisi.*

Eastriding, siue pars Orientalis, secunda huius Regionis portio, in qua PARISOS locauit Ptolemæus, ab Eboraco ad ortum iacet. A Septentrione, & occasu Deruentionis fluminis arcuato

cuato decursu, à meridie Humbro æstuario, & ab Ortu Oceano Germanico circumcluſa. Ad mare, & Deruentionem vtcunque eſt gleba fœlici, media verò nihil aliud eſt, quàm ſurgentium montium congeries, *Yorkeſwold*, id eſt, *Montes Eboracenſes* vocant. *Deruentio*, Anglis *Derwent*, non procul ab ipſo littore effuſus primùm in occaſum, inde in meridiem ſe flectit per *Aiton* & *Malton*, de quibus cùm ad Septentrionalem regionis partem ſpectent, ſuo loco dicemus. Quàm primùm verò hanc partem ſubintrauit, defertur haud procul à ruinis veteris caſtri *Montferrant*, cuius olim domini erant Foſſardi viri nobiles iuxtà ac opulenti: verùm cùm Guil. Foſſard pupillus regius Guiliel. Craſſo Comiti Albæmarliæ in tutelam datus, iam adoleſcens vim eius ſorori obtuliſſet, Comes in facti inuidiam caſtrum ſolo æquauit, & nobilem adoleſcentem ſolum vertere coëgit. Poſt Comitis tamen mortem hæreditatem denuò recuperauit, filiámque vnicam reliquit quæ nupta R. de *Tornham* peperit vxorem Petri de *Malo-lacu*, cuius poſteri hac Foſſardorum hæreditate aucti, Barones erant longè clariſſimi. Parùm hinc abeſt ripæ impoſitum *Kirkham*, id eſt, *Eccleſiæ locus*, Canonicorum enim collegium ibi fundauit Gualterus *Eſpec* vir ſummo loco, per cuius filiam peramplum patrimonium dotale Roſſorum familiæ accreuit. Inde ſed inferiùs Deruentio ſui cognominis vrbem habuit, quam DERVENTIONEM vocat Antoninus, & ad VII. ab Eboraco lapidem ſtatuit. Notitiarum liber præfectum numeri Deruentenſis ſub Britanniarum Duce in hac egiſſe memorat, Saxonicóque imperio villa illa regia fuiſſe videtur, quam iuxta amnem Dorouentionem ſitam tradit Beda, in qua, vt ille author eſt, Eumerus ſicarius Edwinum Regem Nordanhumbrorum gladio petiit, & tranſuerberaſſet, niſi famulus ſe interponens principis vitam ſua morte redemiſſet. Locum nunquam ſignare potuiſſem, niſi mihi lucem prætuliſſet vir ille politiſſimus Robertus Marſhall, quem dixi. Is enim me docuit ad eandem quam dixi ab Eboraco diſtantiam Deruentioni fluminì adpoſitum eſſe oppidulum *Auldby*, id eſt, ſi è Saxonico conuertas *Antiqua habitatio*, vbi nonnulla vetuſtatis indicia, & in æditiori ad fluuium colle antiqui caſtri extant adhuc rudera, vt non poſſit non Deruentionem fuiſſe. Hinc flumen *Stanfordbridge* ſubluit, qui etiam à bello ibi commiſſo *Battlebridge* vocatur. Ad pontem enim illum Haraldus Rex Angliæ Haraldum *Haarfread* Norwegum qui ducentis nauibus Britanniam infeſtabat, & iam ad *Richal* populabundus

Montferrant.

Hiſtoria Meauxenſis.

Deruentio.

Battlebridge.

terram conscenderat, magna Danorum ædita strage iusto prælio interfecit, tantúmque auri pondus victori Anglo inter spolia obuenit, quantum duodecem iuuenes ceruicibus vix sustinere poterant, vt author est Adamus Bremensis. Hoc prælium vix nouem dies ante Guilielmi Normanni aduentum confectum est, quo tempore solutior Anglorum luxus excidium prædixisse videbatur, sed de hoc iam antè diximus. *Vide pag.* 110.

Wreshill. *Deruentio*, qui imbribus auctus & quasi irritatus sæpiùs ripas contemnit, & vicinis pratis superinfunditur, hinc *Wreshil* castrum nitidum, & munitum præteriens quod Thomas Percius Wigorniæ Comes construxerat, velocior sub *Babthorpe* quæ claræ Equitum familiæ nomen & mansionem præbet, in *Ousam* prosilit. Ex hac stirpe, nec pigeat qui Principi, & patriæ fidéliter inseruierunt, memorare, pater & filius Henrico VI. inseruientes in prælio ad S. Albanum occubuerunt, & simul cum hoc Epitaphio ibi sunt consepulti.

Babthorpe.

Cum patre Radulpho Babthorpe iacet ecce Radulphus
Filius, hoc duro marmore pressus humo,
Henrici sexti dapifer, pater Armiger eius,
Mors satis id docuit, fidus vterque fuit.

Howden. Iam *Deruentio* auctiores vndas trahens delabitur prope *Howden* oppidum mercatorium, cuius celebritas non est ab elegantia, aut frequentia, sed quòd nomen territoriolo adiuncto fecerit (quod Howdenshire. **Howdenshire** inde dicitur) & Collegiatam iampridem quinque Prębendariorum ecclesiolam ostendat, cui adiunctę sunt Dunelmensium Episcoporum ædes, qui amplissimas possessiones eò loci habent. E quibus Walterus *Skirlaw* qui floruit circa annum 1390, vt in libro Dunelmensi legitur, *Campanile huius ecclesiæ summæ magnitudinis construxit, vt si fortuita aquarum eueniret inundatio, incolis esset perfugium.* Parùmq; hinc abest *Metham* quod Metham. vt cognomen ita sedem familiæ veteri & inclitæ Methamorum impertijt.

Abus æstuarium. Iam *Ousa* spatiosior, celer, freménsque in ABVM æstuarium aquas inuehit suas, sic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus Humber. & nobis *Humber*, vnde regionem vltra hoc generali nomine *Nordanhumbriam* dixerunt. Vtrunque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis ostium illis denotat, & huic κατ' ἐξοχὴν impositum existimem, quòd *Vrus*, siue *Ousa* plurimos fluuios suo hospitio exceptos in hoc deducit, aliáque maxima nominis flumina in illud euoluuntur. Et certè totius Britanniæ

æstuarium

æstuarium est amplissimum, & piscosissimũ. Exæstuantis Oceani accessibus adauctum, & ijsdem retrò remeantibus suas illiúsque aquas vehementissimè vasto cum murmure, non sine magno nauigantium periculo agit, vnde Nechamus.

Fluctibus aquoreis nautis suspectior Humber
Dedignans vrbes visere, rura colit.

Historiámque nostram sequutus quasi ab Hunnorum Rege nomen inditum fuerit, subiungit.

Hunnorum princeps ostendens terga Locrino,
Submersus nomen contulit Humbris aquæ.

De quo etiam alius Poëta

Dum fugit, obstat ei flumen, submergitur illic,
Deque suo tribuit nomine, nomen aquæ.

Neque Nechami quidem tempore vrbes ad hoc æstuarium visebantur, sed superiori & inferiori ætate floruit his locis vrbs vna & altera. Romano sæculo non procul à ripa ad *Foulnesse* minorum gentium flumen, vbi *Wighton* nunc cernitur frequens agricolarum oppidulum, olim fuit DELGOVITIA, quod vt distantiam à Deuentione in argumentum non arripiam, nominis tum similitudo, tum significatio docet. *Delgwe* enim Britannis Deorum gentilium statuas significat, & in viculo huic oppidulo adiuncto Saxonicis etiam temporibus idolorum fanum maxima in gloria erat, quod à dijs gentilibus tunc **Godmundingham**, nunc **Godmanham** eodem sensu vocant. Nec dubito quin ipsis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum, cum superstitio fusa per omnes gentes hominum occupasset imbecillitatem. Cùm autem Paulinus Nordanhumbris Christum prædicaret, *Coifi* qui sacrorum gentilium pontifex erat, Christianam religionem complexus, hoc fanum impietatis domicilium iniecta lancea primus profanauit, destruxit, & cum omnibus, vt inquit Beda, septis suis succendit. Hinc magis ad ortum *Hullus* flumen Humbrum petit, quifontes habet iuxtá *Driffeild* vicum, Alfredi eruditissimi Nordanhumbrorum Regis monumento & aggestis hinc inde tumulis notum. Properat haud procul à *Leckenfeld* Perciorum Northumbriæ Comitum ædibus, cui vicinæ sunt ædes celebris sanè & vetustæ stirpis Hothamorum ad *Scborburg*, & rudeta antiqui castri P. de *Malo lacu* siue *Mauley* ad *Garthum*. Iam *Hullus* fl. propiùs ad *Beuerley* accedit, Saxonicè Beuerlega, quod *Monasterium in Deirwaud*, id est, *in sylua Deirorum*, vocare videtur Beda, oppidum amplum & perfrequens. PETVARIAM Parisiorum è nomine

Beda. Delgouitia. Godmanham. Deorum fanum. Driffeild. Lekenfeld. Beuerley. Petuaria.

mine & ſitu cõiectes, licèt nihil vetuſtius prætendat, quàm quòd Ioannes cognomento de *Beuerly* Archiepiſcopus Eboracenſis, vir, teſte Beda, & pius, & doctus cùm epiſcopatu ſe abdicaſſet terrena auerſatus, huc ſe contulerit, & diem circa annum ſalutis 721. obierit. Huius memoriã adeò ſanctam habuerunt Reges, & præcipuè Athelſtanus, qui illum vt Sanctum tutelarem ita coluit, poſtquam Danos fũdiſſet: vt multis & magnis immunitatibus locum dotauerint, & aſyli ius conceſſerint, quod obæratis, & rerum capitalium ſuſpectis liberum, & tutum erat perfugium. In quo ſtatuebatur cathedra è ſaxo cum hac inſcriptione:

Vita Ioh. de Beuerley.

Aſylum.

HÆC SEDES LAPIDEA Freedſtooll *DICITVR, i. PACIS CATHEDRA, AD QVAM REVS FVGIENDO PERVENIENS OMNIMODAM HABET SECVRITATEM.*

Vnde in iuſtam magnitudinem creuit oppidum, inquilinorum magna indies confluxit multitudo, ciuéſque ex Hullo flu. ad maritima commoda incile duxerunt, quod nauiculis ſubuehendis par eſt. Habuit verò pro ſummo magiſtratu duodecem Cuſtodes, inde Gubernatores cum Cuſtodibus, Nunc verò beneficio Reginæ Elizabethæ Prætorem & Gubernatores. Magis ad Ortum *Meaux* monaſterium floruit, ita denominatum à Gamello quodam ex Meldis Galliæ quæ vulgo *Meaux*, oriundo, qui à Guilielmo Conqueſtore in ſedem ſuæ habitationis aſſecutus, vbi Monaſterium Cluniacenſibus poſuit Guil. *Le Gros* Comes Albemarlæ in redemptionem voti quod fecerat Hieroſolymam viſitandi. Paulò inferiùs **Cottingham** oppidum ruſticanum ſatis longum procurrit, vbi caſtrum in ruinas iam diſſipatum extruxit (licentiam permittente Rege Ioanne) Robertus *Eſtotevill* à Roberto *Grundebeoſe* Normanno Barone ortus, vir maximi nominis, cuius hæreditas Dominis de *Wake* per nuptias obuenit, & per filiam Ioannis de *Wake* ad Edmundum Cantij Comitem, ex quo nata eſt Ioanna mater bellicoſiſſimi illius Edwardi Walliæ Principis qui toties de Gallis victoriam reportauit. *Hullus* cùm iam ſex mille paſſ. hinc emenſus fuerit, in Humbrum effunditur, iuxtáque

Hull fl.

*

Regiſtr. M. Meaux.

Cottingham.

Eſtotevill.

Wake.

iuxtáque ostium sui nominis vrbem habet **Kingston vpon Hull**, sed vulgò **Hull**, olim vt nõ nullis placet Coninge sclÿp. Non multos ante annos, tempore Edwardi 111, qui incorporauit ex Maiore & Burgensibus, & Richardi 11. hæc ex viculo, & piscatorum casulis in eam dignitatem emersit, vt magnificis ædificijs, firmis propugnaculis, nauibus instructissimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia sit nunc emporium huius tractus longè celeberrimum. Quæ omnia accepta ferunt ciues partim Michaëli *De-La-Pole*, qui priuilegia huic impetrauit, cùm illum ad Comitis Suffolciensis dignitatem Richardus 11. euexisset, partim quæstuosæ mercaturæ ex Illandiæ piscibus induratis, (**Stockfish** vocant) è quibus diuitias congesserunt maximas. Vnde breui admodum spatio muro lateritio, crebrísque turribus vrbem suam sepserunt, quà flumine non defenditur: tantámque vim lapidum in nauium saburram detulerunt, vt inde omnes vrbis regiones pulcherrimè constrauerint. Pro magstratu (vt à ciuibus accepi) primùm Custodem habuit, inde Balliuos, posteà Maiorem cum Balliuis, ab Henrico autem sexto demùm impetrarunt vt Maiorem & Vicecomitem haberent, & ipsa vrbs Comitatus esset (vt nostri Iurisconsulti loquuntur) per se *incorporatus*. Nec pigebit ex libro Monasterij de *Melsa* siue *Meaux* de primo huius vrbis Maiore verbis licèt barbaris adnotare. *Guilielmus de la Pole Miles, primus Mercator fuit apud Rauenfrod, mercandizandi scientia instructus, nulli Angligena mercatori secundus fuit. Ipse posteà apud Kyng-stone super Hull commorans primus omnium fuit Maior in eadem villa, Monasteriumque Sancti Michaëlis iuxta dictum Kingestun quod modò est Cartusiensium inchoauit & fundauit; filiumque habuit suum primogenitum Dominum Michaëlem de la Pole Comitem Suffolciæ qui dictum Monasterium per Carthusienses fecit inhabitari, Ipse quidem Willielmus de la Pole multa millia librarum auri Regi Edwardo accommodauit dum apud Andewerp in Brabantia moraretur. Quapropter Rex in recompensationem dicti auri præfecit eum Baronibus Scaccarij sui, totumque dominium de Holdernes vnà cum aliis terris dignitati Regiæ spectantibus per Cartam Regiam ei contulit in qua præcepit vt pro Baronetto haberetur.* Si tamen quis hæc dubitet, persuadeat vti spero archiua Regia, in quibus disertè Guil *De la Pole dilectus valectus, & mercator noster* vocatur. Valectus vt semel doceam eo seculo, tam in Gallia, quàm Anglia honorifica fuit appellatio, sed posteà aptata seruis, vnde cùm repudiaret nobilitas, mutato nomine nobiles à cubiculis dici cæperunt.

Kingston vpon Hull.

Stockfish.

Cobleſtones.

De la-Pole.

Cl. 5. E. R. 3. M. 28.

Valectus qui & Valetus. I. Tolus.

Ab

Holderneſſe. Ocellum.

Ab hac vrbe promontorium auido procurſu in mare ſe emittit, quod OCELLVM Ptolemæus, nos Holderneſſe, & Monachus quidam *Cauam Deiram*, quaſi *Cauam Deirorum regionem* vocat, eadem ſignificatione qua *Cœloſyria*, id eſt, *Syria cana*, nominatur. In hoc primùm occurrit ſinuoſo in littore *Headon*, olim ſi famæ veri amplificatrici credere libet, (nec fidem ego abnuam) mercatorum & rei nauticæ induſtria ad ſummam dignitatem euecta, à qua, vt locorum non minùs quàm hominum incerta eſt conditio, ita decidit Hulli vicinitate, & portus obſtructione exhauſta vt vix tantillum ſplendoris præ ſe tulerit. Etſi Ioannes Rex *conceſſit Baldwino Comiti Albemarle, & Holderneſſie, etq; Hawiſiæ eius vxori liberum hic Burgagium, ita vt Burgenſes tenerent in libero Burgagio illis conſuetudinibus quibus Eboracum &* * *Nichol.* Nunc tamen ad priſtinæ dignitatis ſpem reuiuiſcere videtur. Deinde promontorio adſidet antiquum oppidum quod Antoninus PRAETORIVM dixit, ſed noſtra ætas *Patrington*, vt Itali ex *Prætorio* oppido etiam *Petronina* fecerunt. Hîc me falſum non eſſe & diſtantia à Delgouitia, & ipſum ſuperſtes nomen probat, quod etiam quodammodo innuit, hoc idem eſſe quod in Ptolemæi exemplaribus PETVARIA pro *Prætorium* corruptè concipitur. An verò hoc nomen acceperit, vel ex Prætorio vbi ius diceretur, vel ex laxo aliquo, & magnifico ædificio, quod Prætorium etiam à Romanis vocabatur, non conſtat. De vetuſtate autem ſua & portus olim opportunitate gloriantur incolæ, nec de amœnitate minùs glorientur, Amœniſſimo enim fruitur proſpectu, hinc Oceanum apertiſſimum, illinc ſuis littoribus nobile æſtuarium concluſum, & viridantes Lincolnienſis agri oras è regione proſpicit. Militaris Romanorum via *à Vallo, quàm primùm Antoninus perſequutus eſt, hîc terminatur. Ad mare enim, flumina, aut vrbes eiuſmodi publicas vias terminari ſcripſit Vlpianus. Inferiùs ſedet *Winſted* habitatio Equeſtris familiæ de *Hildeard*, ſuperiùs *Roſſe* vnde nomẽ aſſumpſit, vt ſedem olim habuit illuſtris proſapia Baronũ de *Roſſe* & ad mare *Grimſton-garth*, vbi Grimſtoni diu claruerunt: parúmque hinc diſtat *Riſe* domus quondam nobilium quĩ de *Fauconbrig* appellati. Inde in ipſa promontorij lingula, quà maximè in conum contrahitur, & *Spurnhead* dicitur, *Kellnſey* viſitur viculus, qui planè loquitur hoc ipſiſſimum eſſe OCELLVM Ptolemæi, nam vti ex Ocello *Kellnſey* deducitur, ita *Ocellum* proculdubio ab *Y-kill* factum eſt, quod Britannis promontorium, ſiue anguſtum terræ tractum

* Lincolnia.

Pretorium. Patrington.

* Picts Wall

Winſted. Baronet de Roſſe.

Rauenſpur & Rauensburge.

Kellnſey.

ſignificare

significare iam antè diximus.

Ab Ocello littus sensim se retrahit, & molliter incuruum ad Septentriones pergit per *Ouerthorne*, & *Witherensey* ecclesiolas à fororibus quæ construxerunt *Sisterskirke* appellatas, nec procul à *Constable-Burton* à Dominis sic dicta, qui honoratissimis familijs per nuptias coniuncti summa dignitate hodie florent, & è quibus *Robertus*, vt in Libro Monasterij de *Meaux* legitur, *Vnus de militibus Comitis Albemarliæ qui cum Rege Richardo versus terram sanctam profectus senex & plenus dierum cruce signatus.* Inde per *Skofey* quod Drugo primus Holdernessiæ Dominus castro firmauit. Vbi littus iterum in altum prouehi incipit, sinúmque admittit, Ptolemæo Ευλίβιον Gabrantonicorum, quem Latinorum interpretes alij PORTVOSVM SINVM, alij SALVTAREM verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi melius exprimit, quàm viculi nomẽ in eius recessu, quem **Suerby** vocamus, Quod enim tutum, & periculo vacuum, id Britanni, & Galli *Seur* dicunt, vti nos etiam Angli qui forsitan à Britannis illud hausimus. Non est ergo cur ambigamus hunc ipsum fuisse Ευλίβιον Gabrantonicorum, qui in vicinia habitârunt, à capris sic dicti videantur, *Gaffren* enim Britannicè *Capras* significat. Iuxtà est *Bridlington* oppidum, notissimum Ioanne de *Bridlington* vate monastico, in cuius vaticinales rythmos omninò ridiculos incidimus. Nec procul hinc longo tractu versus *Drisield* fossa ab Holdernessiæ Comitibus ad terras disterminandas producta fuit, quam *Earles dike* vocarunt. Vnde autem hic popellus GABRANTOVICI nominati fuerint, rimari non ausim, nisi à capris quas *Gaffran* Britanni vocant, & quarum non alibi in Britannia maior copia inueniatur. Nec hæc absurda nominis notatio videatur, cùm Ægira Achaiæ à capris, *Nebrodes* Siciliæ à Damis, & *Boëtia* Græciæ à bobus nomina mutuentur. Promontoriolum quod suo flexu hunc sinum effecit, *Flamborough head* vulgò, Saxonicè Fleambuȝ ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionum primum dominatorem ad hoc appulisse memorant. A Pharo nomen sumpsisse credunt nonnulli, quæ noctu ad portum illum indicandum flammas prætenderit. *Flam* enim è lingua prouinciali Britanni etiamnum retinent, & hoc flammato capite in chartis suis Hydrographicis depingunt nautæ. Sunt tamen qui existimant hoc nomen ex *Angloen* Daniæ, auita Anglorum sede in hanc insulam deuenisse, (ibi enim est *Flemsburg* oppidum) Anglósque inde sic nominasse; Quemadmodum Galli, authore Liuio, Mediolanum Italiæ

appellârunt

Sisterkerke.
Constable.
Sinus Salutaris.
Suerby.
Gabrantonici.
Flamborough head.
Idam.

Flamborough. appellârunt à nomine relicti ab eis in Gallia Mediolani. *Flamborough* enim viculus in hoc promontorio dicitur, vnde originem habet altera nobilis familia *Constabulorum*, vt vocant, quam à Laceijs Cestriæ Constabularijs deducunt nonnulli. Nibil certè hoc in loco percunctando accepi de riuis illis (*Vipseis* vocant) quos cæcis fontibus emanare alternis annis, magnoque & torrenti impetu mare petere iuxta hoc promontoriolum scripsit Gualterus Heminburgensis. Habe tamen quod de illis scribit Guilielmus Newbrigensis qui eo loci natus. *Famosæ illæ aquæ, quas vulgò Vipseys vocant, numerosa scaturigine è terra prosiliunt, non quidem ingenter, sed annis interpositis, & facto torrente non modico, per loca humiliora in mare labuntur, quæ quidem cùm siccantur signum bonum est. Nam earum fluxus futuræ famis incommodum non fallaciter portendere dicitur.* Reducto deinde littore puluinus in mare tanquam lingula exerta procurrit, cuiusmodi veteres Angli *File* dixerunt, vnde viculo nomen *Filey*: interiùsq; *Flixton* cernitur vbi Athelstani tempore Hospitale conditum erat *ad defensionem* (hæc sunt verba ex Regijs Archiuis) *populi transeuntis à lupis, ne deuorarentur.* Vnde constat illa ætate lupos in hoc tractu grassatos fuisse, qui iam in Anglia nusquam comparent, ne in ipsis versus Scotiam limitibus, cùm sint tamen in Scotia frequentissimi.

Constable de Flamborough.

Vipseis *aqua.*

*

Lupi.

Comites Albemarlie & Holdernessiæ. Genealogia antiqua.

Hanc Holdernessiam regiunculam Guilielmus primus Drugoni de *Buerer* Flandro dedit, cui etiam neptem in vxorem dederat, quam cùm ille veneno sustulisset, fugaq; saluti consuluisset, successorem habuit Stephanum Odonis filium, Albæmarlæ in Normannia Dominum, ex Campaniæ Comitum familia oriundum, quem Guilielmus Primus quia sibi è sorore vterina nepos erat, vt scribunt, Comitem Albæmarlæ dixit, eiusque posteri in Anglia (licet Albemarlia fuerit locus in Normannia) titulum retinuerunt. Huic successit filius Guilielmus cognomento Crassus. Eius vnica filia Hawisia tribus maritis ordine enupta fuit Guilielmo scilicet de *Magna villa* Essexiæ Comiti, Baldwino Betonio, & Guilielmo Fortio, siue de *Fortibus*, è quo solò prolem suscepit Guilielmum, quem sequutus est Guilielmus filius. Cuius vnica filia Auelina Edmundo * *Gibboso* Lancastrensi Comiti in matrimonium data, sine prole obijt. Atque vt in libro Monasterij de *Meaux* habetur. *Sic ob defectum hæredum Comitatus Albemarle & Honor de Holderness seisiti fuerunt in manus Regis.* Insequentibus tamen seculis Edwardum *Plantagenet* Eboraci Ducis filium in Albemarlæ Ducem, patre eius superstite, creauit Rex Richardus

* Crouchbacke.

*

II. Henricus

11. Henricus item IIII. Thomam filium Clarentiæ Ducem, & Albemarlæ Comitem fecit, quem titulum Richardo de *Bellocampo* Warwici Comiti in honoris accessionem Henricus Sextus posteà adiunxit.

Vix duobus pass. millibus supra *Flamburgi* promontorium pars borealis huius regionis, siue **Northriding** incipit, quæ cęteris partibus prætenta, à mari auspicata longissimo tractu, sed minùs lato per LX. mill. pass. ad Westmorlandiam in occasum protenditur, hinc Deruentione, & aliquandiu *Hiro* fl. illinc contiuuo *Te*si decursu, quo à Dunelmensi Episcopatu ad Boream seiungitur, comprehensa. Nec incommodè hæc regio in tres partes distribui possit, **Blackamore, Northalluertonshire,** & **Richmondshire.** Northriding.

Quæ ad ortum & mare vergit **Blackamore,** & **Clueland,** hoc est terra nigra, montana, & cluosa dicitur, cautibus enim, montibus, & syluis passim exasperatur. Oram maritimam *Scarborough* castrum celeberrimum illustrat, Sceanburg, id est *Burgus asperuptarupe*, olim dictum. Cuius descriptionem habe tibi ex Guilielmi Newbrigensis historia. *Rupes stupenda altitudinis, & amplitudinis præruptis ferè ex omni parte scopulis inaccessa mare irrumpit, quo tota ambitur, exceptis tanquam faucium quarundam angustijs, quas aperit ad occidentem, habens in summo planitiem speciosam, habilem, & spatiosam, tanquam sexaginta iugerum, vel eo amplius, fonticulum quoque aquæ viuæ ex saxo profluentem. In ipsis autem faucibus ad quas sine labore non ascenditur, turris regia sita est, & subiectum faucibus vrbis initium est in Austrum & Aquilonem vtrumque latus spargentis, frontem verò ad occidentem habentis, & à fronte quidem proprio muro, ab oriente verò rupe castelli munitur, porrò vtrumque eius latus mari alluitur. Hunc locum Guilielmus (Crassus ille Albemarle & Holderneſſiæ Comes) castro construendo idoneum contemplatus, sumptuoso opere naturam iuuans, totam rupis planitiem muro complexus est, & turrem in faucium angustijs fabricauit, quæ processu temporis collapsa, arcem magnam & præclaram Henricus Secundus ibidem ædificari præcepit.* Cùm ille iam Angliæ proceres qui insoluto illo Stephani imperio, Regium patrimonium acciderant, inprimis verò Guilielmum illum Albemarlium, qui in hoc tractu solus regnauerat, & hunc locum quasi sui iuris occupârat, mordinem redegisset. De proiectissima Thomæ Staffordi audacia, qui cum pauculis Gallis, vt magnis excideret ausis, hoc castrum, regnante Martia, ex improuiso cæpit, biduúmque tenuit, Scarborough castle.

nihil-

nihil attinet dicere: Notius hoc est, quàm vt meis scriptis possit innotescere. Operæpretium tamen videatur annotare vberrimam, & quæstuosissimam hîc in subiecto mari Halecum (siue Leucomænidarum, aut Chalcidum, si ita mauis) piscaturam Hollandos, & Zelandios exercere, cùm veniam priùs veteri instituto ex hoc castro impetrauerint. Veniam enim piscandi semper concesserunt Angli, honore sibi reseruato, vtilitate verò exteris quasi per desidiam resignata. Incredibile enim ferè est quantam pecuniæ vim ex hac in nostro littore piscatura Hollandi sibi corrogant. Haleces hæ (ignosce quæso si paucis diuini erga nos beneficij extra ordinem meminero) Britanniam nostram non sine diuino consilio, numerosis examinibus quotannis circumnatant. Circa solstitium æstiuum ex alto littora Scotiæ petunt, quo tempore quia pinguiores sunt statim diuenduntur, Inde Anglica littora adeunt, & ab Augusto medio ad Nouembrem optima & vberrima eorum est captura à *Scarborrough* vsque ad Tamisis ostium. Posteà aliqua vehementiori procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Christi vsque natalitia se piscantibus offerunt, hinc Hiberniam vtrinque pernatantes in Septentrionalem Oceanum, circumnauigata Britannia, se transferunt, & ad Iunium quasi subsistunt. Sed ad rem iam se recipiat oratio.

Halecum quæstuosa piscatura.

Teise fl.

Inflectitur inde littus cautibus præcisum vsque ad *Teise* fluuium, sinusq; circumducto littore efficitur plus minùs mille pass. patens, quem à nominatissimo exlege Roberto *Hoode*, **Robin Hoods Baye** vocamus. Illum enim (Richardo primo regnante) floruisse author est Io. Maior Scotus, à quo prædonum principis & prædonis mitissimi elogio honestatur. Inde Dvnvs sinus, à Ptolemæo memoratus, statim refugiente vtrinque littore ostenditur, cui *Dunesley* viculus adsidet, & huic contiguum [illegible], Saxonicè Sweaneshealc, quod Beda *Sinus Phari* interpretatur. Nec illam interpretationem in quæstionem vocare libet, quamuis nostra lingua adeò referat *Sinum salutis*, vt hunc ipsum fuisse *Salutarem sinum* dixerim, nisi apud Geographum situs aliud persuaderet. Lapides hîc inueniuntur, serpentium in spiram reuolutorum effigie, naturæ ludentis miracula, quæ, vt inquit ille, Natura cùm veris & seriis negotijs quasi fatigata, ludendo efformat. Serpentes olim fuisse crederes, quos lapideus cortex intexisset. Hildæ autem precibus adscribit fama, tanquam illa commutâsset, quæ primitiua Saxonum ecclesia, sacerdotum tonsuræ, & Paschatis iuxta Romanum ritum celebrationi pro viribus obsisteba[illegible]

Robin Hoods Baye.

Dunum.

Dunesley.

Serpentes lapidei. Hildæ.

Synodo

Synodo his de rebus anno 664. habita in monasterio suo, quod hoc in loco posuerat, & cui ipsa prima præfuit. Cuius etiam sanctitati adscribitur (ad vim tamen soli abditam alij referunt) quòd anseres illi immansueti qui hiberno tempore se conferunt gregatim ad lacus, & fluuios in australibus partibus non congelatos, dum super quosdam adiacentes hîc agros transuolant in terram non sine summa omnium admiratione subitò decidunt, Quod non retulissem nisi à plurimis fide dignis accepissem. Edelfleda Oswini regis filia amplissimis redditibus hoc posteà adauxit, vbi & patri iusta soluit. Sed demùm Danicæ deprædationis tempestas omninò euertit, & quamuis Serlo Percius instaurârit, cùm statim à Normannorum aduentu eidem præficeretur: nunc tamen antiquæ dignitatis vix tenue præ se fert vestigium. In proximo, prærupto in colle inter duos tamen colles æditiores ad mare Wadæ Ducis Saxonici castrum fuisse ferunt, qui in illa confusa Nordanhumbrorum anarchia, & regulorum laniena, inita cum Etheredi regis percussoribus societate, Ardulphum regem aperto Marte ad *Whalley* in agro Lancastrensi lacessiuit, sed fortuna adeò aduersa vt suis profligatis, ipse sibi fuga consuleret, posteáque morbo absumptus vitæ fabulam peregit, & hîc in colle inter duo saxa solida septem plùs minùs pedes alta tumulatur, quæ cùm vndecem pedibus distarent illum gigantea fuisse mole non dubitant affirmare. Eodem in loco longo post tempore castrum posuit Petrus de *Malo-lacu*, quòd quasi gratia, venustatéque plenum esset *Moult-grace* Gallicè nominauit (vt in historia Mealsensi legimus) sed cùm circumuicinis grauissimum esset iugum; populus penes quem vsus loquendi, mutata literula *Moultgraue* dixerunt, quo nomine licet nominis ratio minus sit nota, omnibus innotescit. Petrus hîc de *Malo-lacu* vulgò *Manley* dictus, vt in hoc curiosis satisfaciam, è Pictonibus Galliæ oriundus Roberti de *Turnham* vnicam filiam regnante Richardo primo in matrimonium duxit, cuius iure offertissimam hîc adijt hæreditatem, cui septem Petri Domini de *Malo-lacu* in ordine successerunt, qui pro insignibus areola nigra transuersa, siue *Benda*, in aureo clypeo vsi sunt, verùm cùm septimus sine sobole fatis concessisset, per eius sorores hæreditas inter equestres familias Saluainorum & Bigotorum partita erat.

Iuxta hunc locum, & alibi in hoc littore, repertum est Succinum nigrum, siue *Geate*. Gagatem aliqui esse existimant, quem inter rariores lapides, gemmásque habuerunt veteres. Enalcitur

Anseres decidentes.

Wada Dux ad quem Wadorum familia ortum refert.

798

Wades graue.

Moulgraue castle.

Barones de Malo-lacu.

Geate. *Gagates.*

verò inter cautes vbi rimis dehiſcunt, & priuſquàm expoliatur, colore eſt ſubrufo, & æruginoſo, expolitum autem verè eſt, vt inquit Solinus, nigro-genuineus. De quo Rhemnius Palemon è Dionyſio.

Alij ſunt, qui carbonem noſtrum foſſilem Gagatem eſſe credunt.

Præfulget nigro ſplendore Gagates.
Hic lapis ardeſcens auſtro perfuſus aquarum,
Aſt oleo perdens flammas, mirabile viſu
Attritu rapit hic teneras ſeu ſuccina frondes.

Et Marbodæus in ſuo de Gemmis libello,

Naſcitur in Lycia lapis, & propè gemma Gagates,
Sed genus eximium fœcunda Britannia mittit,
Lucidus & niger eſt, lenis & læuiſſimus idem:
Vicinas paleas trahit attritu calefactus,
Ardet aqua lotus, reſtinguitur vnctus oliuo.

Audi etiam Solinum: *Gagates in Britannia plurimus, optimúſque lapis, ſi colorem requiras, nigro-gemmeus, ſi qualitatem nullius ferè ponderis, ſi naturam, aqua ardet, oleo reſtinguitur, ſi poteſtatem, attritu calfactus applicita detinet.*

Cliueland. *A Whitby* recedunt in occaſum littora, quibus adiacet *Cliueland*, à cliuis, (vt videtur, nomine accepto, quos **Cliffes** noſtra lingua vocamus,) Montes enim hîc paſſim latera trahunt, & vbique ſatis eſt cliuoſa. In littore autem *Kilton* caſtrum viuario incluſum ſedet, olim inclitæ familiæ Thwengorum, quorum patrimonium ad Barones de *Lumley*, Hiltonium, & Daubeneium deſcendit: huicque ferè contiguum *Skelton* caſtrum adſidet antiquæ familiæ Baronum de *Bruis*, qui originem trahunt à Roberto *Bruis* Normanno, Ille duos habuit filios Adam Dominum de *Skelton*, & Robertum Dominum *Vallis Anandiæ* in Scotia, à quo ſtirps regia Scotorum, Petrus verò *Bruis* quintus Dominus de *Skelton* ſine ſobole obijt, & ſorores hæredes reliquit. Agnetem nuptam Waltero de *Falconberg*, Luciam Marmaduco de *Thweng* à quo Baro de *Lumley*, Margaretam Roberto de *Roos*, & Laderinam Ioanni de *Bella-aqua* viris eo ſeculo magni honoris & exiſtimationis: poſteri Walteri de *Falconberg* diu floruerunt, tandem verò per fœminam poſſeſſiones ad Guilielmum Neuillum deſcenderunt, quem bellica virtus illuſtrauit, & Rex Edwardus III. Comitis Cantij titulo ornauit, Filiæ autem eius I. *Coigniers*, N. *Bedhowing*, & R. *Strangwayes* datæ fuerunt in matrimonium.

Kilton. Skelton.

Bruis de Skelton.

Barones Falconberg.

Danby. *Danby* paulò inferiùs ad Meridiem ſedet quod à *Bruis* etiam

per Thwengos ad Barones Latimeros deuenit, à quorum hæredenati fuerunt Willoughbæi Domini *Broke*. Verùm hoc *Danby* cum alijs possessionibus Neuillis diuenditum, è quibus Georgius Neuill ab Henrico VI. ad Parlamenta nomine Domini *Latimer* inter Barones euocatus fuit, in cuius sobole ad nostra vsque tempora permansit hæc dignitas. Nihil aliud est quod hîc adnotem, nisi Baronem de *Meinell* nonnulla prædia hoc in agro de Archiepiscopis Cantuarienſibus tenuisse, & pro ijsdem *Coignieros*, & *Strangwaies* & alios qui ab ijs prognati sunt, ad obsequia, & seruitia militaria Archiepiscopis præstanda astrictos esse. Cúmque ex Prærogatiua, *Rex Angliæ* (Prærogatiuæ verbis vtor) *habebit custodiam omnium terrarum eorum, qui de ipso tenent in capite per seruitium militare, de quibus ipsi tenẽtes fuerint seisiti in dominico suo vt de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per huiusmodi seruitium, dum tamen ipsi tenuerint de Rege aliquod tenementum, ab antiquo de Corona, vsque ad legitimam ætatem hæredis*: Excipiuntur tamen hæc feoda & alia Archiepiscopi Cantuarienſis, & Episcopi Dunelmensis, *ita vt habeant huiusmodi terrarum custodiam, licèt ibi tenuerint de Rege*.

Baronia Latimer. Historia Cantuariensis. Prærogatiua Reg. 17. Ed. 2. Wardship.

Magis ad occasum *Gisburge* vbi olim monasterium à R. Bruis circa annum 1119. fundatum, quod Gualterum de *Hemingford* historicum non ineruditum produxit, & *Stokesley* emporiolum quod ad inclitam familiam de *Eure* iam diu spectauit, nec procul hinc abest *Yarum* ad *Tesam* flumen sub quibus *Wharton* castrum familiæ de *Meinell* quod cum vetustate iam colluctatur, & *Harlsy* castrum familiæ de *Hothom* longo tempore (vt legi) hæredium conspiciuntur.

Gisburg. Stokesley. Wharton. Harlsey.

Interiùs inter montes de *Blackamore*, præter vagos riuulos & rapidos torrentes, qui passim conualles sibi vendicant, memorandum nihil occurrit, nisi *Pickering* Lancastrensis patrimonij oppidum non parvum colli adfixum & veteri castello munitum, ad quod plurimi circumsiti viculi spectant, vndè vulgò Pickering Lith, *Libertas de Pickering*, & *Forresta de Pickering*) quam Edmundo filio iuniori Lancastriæ Comiti Rex Henricus III. elargius est) regio adiacens denominatur. In qua ad Derwentionem *Atton* sita est, quæ nomen fecit præclaræ Equitum familiæ de *Atton* à Dominis de *Vesey* oriundæ, cuius hæreditas per filias inter Edwardum de *S. Iohn*, *Eueros*, & *Coignieros* partita fuit. Ab Edwardo autem *S. Iohn* per filiam ad Henr. *Bromflet* magna portio deuenit. Qui quidem Henricus vocatus est ad Comitia Parla-

Blackamore. Pickering. Atton. 27. H. 6.

Bromflet. Dominus Vescy.

mentaria his conceptis verbis quæ non alibi in Parlamentarijs subinonitionibus occurrũt. *Volumus & vos & hæredes vestros masculos de corpore vestro legitimè exeũtes Barones de Vescy existere.* Posteà per filiã titulus ille ad Cliffordos transiuit. Ex altera parte ad quartum à *Pickering* milliare, iuxta *Dow* rapidum fluuiolum *Kirkby-moreside* non postremæ sortis mercatus quondam Estoteuillorum possessio collibus adiacet, vnde nomen impositum.

Kirk-by Moreside.

Rhidale.

Post hæc ad solem occidentem *Rhidall* subiternitur, vallis læta, amœna, fœcunda, viginti tribus parochialibus ecclesijs ornata, quam *Rhie* fluuius intersecat: *Locus*, vt inquit Newbrigensis, *vastæ solitudinis, & horroris*, priusquam Gualterus *Espec* Cluniacensibus monachis concesserat, & cœnobium fundârat. In hac *Elmesley* sedet, quod *Ulmetum* (si non mihi impono) Beda vocat, vbi Robertus ille de *Ross* dictus *Fursan* castrum constructit, iuxta quod *Recall* fl. se sub terram condit. Inferiùs ipsi flumini *Riton* adsidet, antiquæ familiæ *Percihaiorum* qui *Percyes* vulgò vocantur, antiqua possessio. Indè *Rhius* multorum torrentum aquas secum in Derwentionem euoluit, qui irrigat hac in valle Malton forum frumento, equis, piscibus, & instrumentis rusticis celebratum, vbi veteris castri radices visuntur, quod olim (vt accepi) ad Vescios, amplissimos in his partibus Barones spectauit. Horum stemma (vt ex Archiuis regijs constat) à Guilielmo *Tyson* deducitur, qui Dominus *Maltona* & *Alnewici* in Northumbria in prælio apud *Hastings* contra Normannos cecidit, Vnica eius filia data fuit in matrimonium Iuoni de *Vescy* Normanno qui filiam item vnicam reliquit Beatricem, quacum Eustachius filius Ioannis Monoculi nuptias contraxit, qui religiosas ædes regnante Stephano apud *Malton* & *Watton* posuit. Eius enim vxor secunda Domina fuit de *Watton* filia Guilielmi Constabularij Cestriæ. Eustachij ex Beatrice filius Guilielmus è materno vtero cæsus *Vescy* nomen sibi assumpsit & insignia videlicet Crucem argenteam in rubeo scuto. Hic è B. filia Roberti *Estotenill* de *Knaresburg* duos progenuit filios Eustachium de *Vescy*, qui Margaretam filiam Guilielmi Regis Scotorum in vxorem accepit, & Guarinum de *Vescy* Dominum de *Knapton*. Eustachius pater erat Guilielmi qui Ioannem sine prole defunctum, & Guilielmum rebus in Hibernia gestis clarum progenuit, qui insignia familiæ in auream parmam cum nigra Cruce commutarunt. Guilielmus verò, cùm legitimus filius Ioannes in bello Wallico obijsset, Regi Edwardo nonnulla in Hibernia concessit terras, vt filius ille legitimus Guil. de *Kildare* dictus

Barones Vescy.

Vesciorum insignia. Matth. Paris M.S.

Lib. Dunelm.

dictus paternam hæreditatem adiret, hæredemque instituit fiduciarium in vsum filij Anthonium Bec Episcopum Dunelmensem sed parùm fidum, de *Alnewic*, *Eltham* in Cantio, & alijs terris. Filius autem hic illegitimus prælio Sterlingensi in Scotia occubuit. Reciditque titulus tandem ad Attonorum prosapiam cùm Guarini *Vescy* vnica filia Margareta enupta esset Gilberto de *Aton*. Sed de his satis superque paulò antè iam dictum.

Post hanc vallem *Newburgus* cui Guilielmum Neubrigensem rerum Anglicarum scriptorem debemus: nunc habitatio est familiæ claræ de *Bellasise* ex Episcopatu Dunelmensi oriundæ, & *Belelanda* vulgò *Biland*, duo celeberrima monasteria floruerunt, quę Rogerus Moubraius posuit, & dotauit. Moubraiorum horum familia si qua alia potens, nobilis, & opulenta fuit, & latifundia amplissima cum castellis *Slingesby*, *Thresk*, alijsque in hoc tractu possedit. Originem huius prosapiæ si quæris, vno verbo expedim. Cùm Rogerus de *Mowbray* Northumbriæ Comes & R. de *Grandebeose*, ob perfidiam omnibus possessionibus exuti essent, Rex Henricus primus Nigello de *Albenye* ex eadem familia qua Albeneij Arondelliæ Comites, viro summo loco inter Normannos nato, qui Guilielmo Rufo ab arcu erat, maximam earum partem contulit adeòq; ditauit vt in Anglia CXL. in Normannia CIX. *feoda militaria* teneret. Iussit etiam vt Rogerus eius filius *Moubraij* nomen assumeret, à quo Moubraij illi Nottinghamiæ Comites, & Norfolciæ Duces sunt procreati. Ad hos etiam Mowbrayos *Gilling* castrum adiacens olim spectauit, nunc verò familiam illam antiquam & claram quæ à pulchro capillitio *Fairfax* i. *Pulchricoma* nomen accepit, *Fax* enim priscis Anglis crines vel capillos denotat, vnde illi Cometam, siue stellam crinitam *Faxed starre*, vt locum de quo antè dixi, *Haly-fax* à sacris crinibus vocârunt.

Deinde ad Austrum *Calaterium nemus*, vulgò **The Forest of Galtres** subiacet, arboribus alicubi opacum, alicubi vliginosa aquitie madescens: hodie equorum solenni cursu in quo victo-equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Fit enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina vndique confluat, & quantis depositis pignoribus de equorum velocitate concertetur. In hoc nemore *Creac* cernitur, quod Egfridus Nordanhumbrorum Rex anno 685. cum tribus in circuitu milliaribus S. Cuthberto elargitus est, per quem ad Dunelm. ecclesiam deuenit. Vix quarto hinc milliari *Sherryhutton*

Newborow. Biland.

Monbraiorum familia.

* Alibi de Fronte bouis vetatur.

Rog. Monast. de Fundat.

Gilling castle.

Fair-fax. Fax.

Faxed starre.

The Forest of Galtres.

Equorum decursus solennis.

Creac.

Sherryhutton.

summæ elegantiæ castrum à Bertramo de *Bulmer* extructum, & à Radulpho *Neuil* primo Westmorlandiæ Comite restauratum, inter nemuscula amœnissimè sedet, Cui vicinum est *Hinderskell* castellum constructum à Baronibus de *Greystock*, alijs à fontium ebullientium multitudine *Hunderdskell* dictum.

Hinderskel.

*

Post montes ad occasum vbi in planitiem, & lætiores campos regio denuò se explicat, **Aluertonshire**, vulgò **Northallerton** regiuncula *Wiske* fluuiolo irrigata iacet, nomine à **Northaluerton** oppido sumpto, olim Ealpeptun quod nihil est nisi platea longior: sed nundinis boarijs festo S. Bartholmæi, omnium quæ hactenus vidi, frequentissimum. Guilielmus Rufus rex hoc ecclesiæ Dunelmensi cum agro adiacenti donauit, cuius episcopis plurimum debet. Castrum enim Guilielmus Comin qui Dunelmensem sedem vi occupauit, construxit, nepotíque suo concessit, quod nunc quodammodo disparuit, & qui subsequuti sunt episcopi, immunitates quasdam indulserunt. Libro enim Dunelmensi legitur, *quòd Hugo de Puteaco Dunelmensis episcopus, oppidum firmauit, impetrato à rege vt inter castra adulterina, quæ tunc sparsim per Angliam destrui videbantur, hoc solum priuilegium integritatis obtineret, quod rex tamen postea mandauit euerti, & solo æquari.* Iuxta hoc, prælium, quod vulgo *de Standardo* dicunt, factum in quo Dauid Scotorum rex, qui his regionibus ferè solitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta suorum strage in fugam coniectus erat, vt tum demum iustæ iræ parentatum existimârint nostri. Verè enim hoc in bello effectum, quod Radulphus Episcopus dum Anglos oratione ante prælium acuerit, dixit: *Multitudo disciplinæ insolens ipsa sibi est impedimento, in prosperis ad iniuriam, in aduersis ad fugam.* De *Standardo* hoc prælium dictum est, quod Angli circa vexillum, siue *Standardum* conglobati primum Scotorum impetum exceperint, sustinuerint, eósq; demùm profligauerint. *Standardum* autem hoc erat, vt in antiquis libris depictum vidimus, currus ingens rotis suffultus in quo malus eximiæ altitudinis infixus, in cuius summo crux eminebat, & infra crucem vexillum appendebat. Signum autem erat summæ expeditionis, & quasi sacra ara existimabatur, planéque idem quod *Carrocium* erat Italis, quod nunquam nisi cùm de summa rerum ageretur, educi licuit.

Cap. 126.

1137

Bellum de Standard.

Hemedenus.

Carrocium.

In hac etiam regiuncula, **Thresk**, vulgo **Thrusk** memorâdum est, quod olim munitissimum habuit castrum, è quo Rogerus Mowbraius seditionis signum sustulit, & Scotorum regem, ad patriæ

Thresk.

patriæ incendium euocauit, cùm Henricus II. consilio parùm sano sibi quodammodo sepulchrum effodisset, filium æquata potestate regem designando. Sed hæc seditio sanguine demum erat restincta, & hoc castrum funditùs euersum adeo vt præter vallum nihil castri ibi viderim. Alia etiam seditionis fax, Henrico Septimo regnante, hîc exarsit, cùm enim vulgus indomitum leue tributum grauissimè ferrent, quod à regni ordinibus imperatum, & Rationales, siue Collectores abegissent, protinus, vt fœlix temeritas nunquam inuenit modum, in Henricum Percium Northumbriæ Comitem qui prouinciæ præfuit, hoc in loco irruunt, interficiunt, & Ioanne Egremõdo duce, arma in patriam, & principem induunt, verùm paucos post dies pœnas Reipublicæ graues, & iustas persoluerunt. Hîc in proximo sunt *Sourcby* & *Brakenbak*, vetustæ sanè & præclaræ familiæ de *Lascelles*, & magis ad Austrum *Sezay* quondam Darellorum, posteà Dawmorum qui equestri dignitate diu floruerunt.

Comes Northumbriæ à seditiosis interfectus.

Lascelles.

Eboracensis prouinciæ, (post Edricum Saxonem, Guilielmum Mallet, & Estoteuillum vnum & alterum è stirpe Normannica, quos hæreditarios Vicecomites fuisse volunt) primus & vnicus Comes erat Otho filius Henrici *Leonis* Ducis Bauariæ & Saxoniæ è Matilde filia Henrici secundi regis Angliæ, qui posteà Imperator Augustus salutatus & Otho quartus appellatus. A cuius fratre Guilielmo altero Matildis filio oriundi sunt Duces Brunsuicenses & Lunæburgenses in Germania, qui in huius cum Angliæ regibus cognationis argumentum, ijsdem insignibus, quibus primi reges Angliæ è sanguine Normannico, duobus scilicet leopardis siue Leonibus aureis in clypeo rubro vtuntur. Longo post tempore, Edmundum *Langley* Edw. Tertij filium Eboraci Ducem instituit Richardus secundus, cuius filius primogenitus Edwardus Dux Eboracensis prælio ad *Agincourt* cecidit; secundò genitus Richardus Cantabrigiæ Comes capite truncatus Richardum Eboraci Ducem suscepit, cui maternus splendor tantos spiritus extulit, vt regni spe inflatus exitiabile illud bellum inter Lancastrensem & Eboracensem familiam, quo ipse occubuit, concitârit. Sed eius filius Edwardus, deturbato Henrico sexto, regnum tanquam hæreditarium obtinuit, Edwardi quarti nomine notus, secundóque suo filio Ducatum Eboracensem conculit, vti Henricus septimus filio suo iuniori, qui posteà Henrici octaui nomine in regem Angliæ inauguratus.

Eboracenses Comites, & Duces. Howdenum.

Duces Brunsuici.

Numerantur in hoc Comitatu Paræciæ 459. quibus subsunt plurimæ capellæ etiam magnis paræcijs incolarum multitudine adæquandæ.

Richmondshire.

HVius agri pars reliqua, quæ Solstitialem occasum spectat, & latè patet, **Richmondshire**, siue *Richmountshire* vocatur, nomine facto à castro quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes extruxerat, cui Guilielmus Normannus victor, hunc agrum qui priùs Edwini Angli erat, hoc breui diplomate donauit. *Ego Guilielmus cognomine Bastardus Rex Anglia do, & concedo tibi nepoti meo Alano Britanniæ Comiti, & heredibus tuis in perpetuum omnes villas, & terras quæ nuper fuerunt Comitis Eadwini in Eboraſhira, cum feodis militum, & alijs libertatibus, & conſuetudinibus, ita liberè, & honorificè, ſicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obſidione coram ciuitate Eboraci.*

Inciſis rupibus, & montoſa collium eminentia hæc regio ferè tota eminet, quorum conuexa ſunt alicubi ſatis herbida, radices, conuallésque non omnino infrugiferæ. Montes verò ipſi plumbo, carbone foſſili, nec non ære grauidi. In Edwardi enim quarti Charta, mentio habetur de minera ſiue fodina cupri, iuxta ipſam Richmondiam vrbem. Sed auaritia, quæ mortales etiam ad inferos agit, in hos montes, neſcio an difficiliori euectione deterrita, minùs penetrauit.

Aes, Plumbum, & Carbo foſſilis.

Quòd in eorum autem ſummitatibus, vt etiam alibi lapides nonnunquam fuerint reperti cochleas marinas, & alia aquatilia referentes, ſi non ſint naturæ miracula: refuſi in omnem terram ſub Noë diluuij certa eſſe indicia, cum Oroſio Chriſtiano hiſtorico iudicabo. Sic enim ille ſcribit: *Refuſo ſub Noë in omnem terram mari, immiſſoq; diluuio, cùm toto orbe contecto, vnum ſpatium cæli eſſet ac pelagi: deletum fuiſſe vniuerſum genus humanum paucis in arca fidei ſuæ merito ad ſubſtituendam originem reſeruatis, euidentiſſimi veraciſſimi ſcriptores docent. Fuiſſe tamen etiam illi conteſtati ſunt, quæ præterita quidem tempora, ipſumq; auctorem temporum neſcirent, ſolamen ex indicio & coniectura lapidum quos in remotis montibus conchis & oſtreis, ſcabros, etiam ſæpe canatos aquis viſere ſolemus, con-*

Cochleæ lapideæ.

ijciendi

ijciendo didicerunt.

Proximè Lancastrenses, inter montes adeò vasta, solitaria, squallentia, & muta sunt omnia, vt quosdam riuulos hàc reptantes, *Hellbecks*, quasi riuulos infernales siue Stygios dixerint finitimi. Helbecks. Securáque sunt hoc tractu cubilia capris, damis, & ceruis, qui hîc visuntur magnitudine sua, & ramosis cornibus spectatissimi.

Vrus flu. iam sæpè dictus ex his montibus occiduis decidit, primúmque vallem *Wentsedale* gregibus satis repletam plumbíque Wentsedale. alicubi feracem, mediam stringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus est, ab Austro fluuiolo *Baint* augetur, qui è stagno *Semar* magno cum murmure euoluitur. Ad ipsos verò confluentes vbi tuguriola sunt pauca, quæ à ponte quo primùm *Vrus* calcatur, *Baintbrig* vocant, olim præsidium fuit Romanorum, cuius & reli- Bracebium. quiæ hodie supersunt. In colle enim quem à Burgo *Burgh* nunc dicunt, inter alia multa Romanæ vetustatis argumenta, nuper vidimus hoc fragmentum antiquæ inscriptionis pulcherrimo charactere, cum Victoria alata,

IMP CAES. L. SEPTIMIO
PIO PERTINACI AVGV.--
IMP CAESARI M AVRELIO A--
PIO FELICI AVGVSTO---
. . . . . .
BRACCHIO CÆMENTICIVM-
VI NERVIORVM SVB CVRA LA
SENECION AMPLISSIMI ---
OPERI L. VI SPIVS PRAE---
---------- LEGIO.

Hinc conijcere licet munimentum illud ad *Burgh* BRACCHIVM olim fuisse dictum, quod anteà cespititium fuerat, tunc cæmentitio opere fuisse constructum, & Cohortem sextam Neruiorum ibi in præsidio egisse, qui sua etiam æstiua habuisse videantur in edito illo colle vallato proximo quem nunc *Ethel-bury* vocant. Nec ita pridem eruta fuit Aurelij Commodi Imp. statua, qui vti Commodi Imp. statua. habet Lampridius, ab adulatoribus BRITANNICVS cognominabatur,

nabatur, cùm Britanni Imperatorem etiam contra eum eligere voluissent. Tunc posita hæc statua videatur, cùm ille immodicus sui æstimator eò vesaniæ processerit, vt Herculem Romanum Iouis filium se dici iusserit. Est enim Herculis habitu efformata, & dextra claua armata, cui subeˢat, vt accepi, hæc mutila, & lacunis interrupta inscriptio,

-------CÆSARI AVGVSTO
MARCI AVRELII FILIO

SEN IOVIS AMPLISSIMI
VENTS PIVS.

Nappa. Extabat hæc in *Nappa* ædibus turritis, & præcipua sede Medcalforum, quæ numerosissima totius Angliæ familia his temporibus censetur. Christophorum etenim *Medcalf* virum equestris dignitatis, & familiæ huius primum, trecentis equitibus eiusdem familiæ, & cognominis eodem amictu stipatum, cùm Comitatus Vicecomes nuper esset, Iusticiarios Assisarum excepisse, Eboracúmque deduxisse accepimus. Hinc citus defertur *Vrw*, cammaris fluuiatilibus abundans ex quo C. Medcalfus nostra memoria id genus piscium ex australi Angliæ parte huc detulerit: & inter duas rupes, vnde *Artscarre* loco nomen, præceps voluendo deuehitur, non longè à *Bolton* Baronum de *Scrope* antiqua sede, & castro magnifico quod Richardus Dominus *Le Scrope* & Angliæ Cancellarius sub Richardo secundo maximis impensis constructit. Iamque in Orientem solem se agens, *Midelham* oppidum adit, cuius *honorem*, vt in Neuillorum Genealogia legimus, Alanus Richmondiæ Comes fratri iuniori * Rinebaldo contulit, cum omnibus terris, quæ ante eorum aduentum ad *Gilpatrick* Danum spectarunt. Huius è filio Radulpho nepos, Robertus *Fitz-Ralph* dictus *Wentsedale* etiam omnem à Conano Britanniæ, & Richmondiæ Comite dono accepit, & ad *Midleham* castrum firmissimum excitauit. Ranulphus eius filius monasteriolum Canonicis ad *Conerham*, *Corham* nunc contractè dicunt, in *Conerdale* posuit, eiusq; filius Radulphus suscepit Mariam filiam quæ Roberto Domino *Neuill* enupta, in Neuillorum familiam hanc

Medcalforum numerosa familia.

Crey fishes.

Bolton castle.
Barones le Scrope

Midleham.

*Ribaldus alijs.

Domini de Midleham.

Genealogia antiqua.
Couerham.

hanc hæreditatem amplissimam quasi dotale patrimonium suis nuptijs transtulit. Qui quidem Robertus *Neuill* cùm numerosam prolem ex vxore suscepisset ignotus in adulterio deprehensus, ementulatus erat, vnde breui vi doloris expirauit.

Vrus deinde, postquam paucula permensus fuerit milliaria, *Ieruis* siue *Ioruallense* monasterium nunc in ruinas redactum, Masham. posteà *Masham* respergit, quæ fuit Scroporum de *Masham*, qui vt è stirpe Scroporum de *Bolton* progerminarunt, ita denuò in eandem coniugio insiti fuerunt. Ad alteram autem fluminis ripam, sed magis introrsum *Snath* sedet Baronum de *Latimer* primaria habitatio, qui clarorum natalium ortum duxerunt à Georgio *Neuill* filio minori Radulphi *Neuill* primi Comitis Westmorlandiæ, qui hunc titulum honorarium ab Henrico Rege eius nominis sexto accepit, cùm antiquior *Latimerorum* familia in fœmina defijsset; perpetuáque successione ad nostra vsque tempora floruerũt. Cùm mascula prole postremi Baronis deficiente, lautissima hæreditas inter quatuor sorores erat diuisa, quæ in *Perciorum*, *Ceciliorum*, *D'auersorum*, & *Cornwallis* familias enuptæ fuerunt. Nec alios locos hac in parte memoratu dignos Snath. *Barones Latimer.* præteruehitur *Vrus* præter *Tanfeld* habitationem olim *Gerneg-* Tanfeld. *aurum* equitum auratorum, à quibus ad Marmionos descendit, Marmion. quorum vltimus Amiciam hæredem reliquit vxorem secundam *Inq.6.H.6.* Ioannis Domini *Grey* de *Rotherfeld*, cuius duo liberi adsumpto nomine *Marmion* matri successerunt, altérque vnicam filiam & hæredem reliquit Elizabetham coniugem Henrici *Fitzhugh* Baronis incliti.

Swalam deinde à celeritate (vt author est Th. Spottus) sic dictum magno aquarum assultu influentem accipit *Vrum*, qui etiam ex occiduis montibus vix quinque mille pass. supra *Vri* fontes in ortum procurrit: admodum sacer antiquis Anglis quòd in eo, vno die cùm Angli primùm Christo initiarentur, plusquã de- *Vide pag. 105.* cem millia virorum præter fœminas, & paruulos à Paulino vitali baptismo festiua lætitia fuerunt regenerati. Deuehitur hic *Swala* primùm per *Marrick* vbi cœnobium ab *Askis* qui magni olim Marrick. fuerunt nominis, extructum, & *Mark* plumbiferacem, valle satis patenti, quæ inde *Swaldale* nominatur, satis illa quidem graminosa, sed syluis inhiga. Inde Richmondiam, vulgò *Richmond*, Richmond. primariam regionis vrbem exiguo mœnium circuitu inclusam, sed productis ad tres portas suburbijs satis frequentem perfundit, quam Alanus primus Comes eum *Gilling* villæ, siue *Manerio* Gilling.

suo

ſuo proximo minùs confideret contra Anglorum & Danorum impetus, quos Normanni hæreditate ſpoliárunt, condidit, hoc nomine quaſi *Diuitem Montem* ornauit, mœnibus & caſtro præmuniuit, quod rupi impoſitum ex alto Swalam vaſto cum murmure inter ſaxa ruentem potiùs quàm fluentem deſpicit. Erat enim villa illa *Gilling* religione magis ſancta, quàm munitione firma, ex quo, in hac (quam Beda *Getbling* vocauit) Oſwius Nordanhumbrorum Rex hoſpitis inſidijs interfectus fuerat, cuius ad cædem expiandam ædificatum erat monaſterium, quod in ſummo honore eſt à maioribus noſtris habitum. Magis ad Septentrionem *Rauenſwath* caſtrum ſatis magno, ſed ruente mœnium ambitu ſe oſtendit, quod Barones ſuos *Fitz-Hugh* dictos ex antiqua Anglorum ſtirpe habuit, qui loci Domini fuerunt ante Normannorum victoriam, & claruerunt vſque ad Henrici VII. tempora magnis poſſeſſionibus ex nuptijs cum hæredibus familiarum illuſtrium de *Furneaux*, & *Marmion* locupletati, quæ ad *Fienes* Dominos *D'acre* in Auſtro, & *Parros* per fœminas tandem deuenerunt.

Rauenſwath.

Barones Fitz-Hugh.

Tribus infra Richmondiam mill. paſſ. *Swala* vetuſtam illam vrbem præterfluit, quam Ptolemæus, & Antoninus CATVRACTONIVM & CATARRACTON dicunt, Beda autem *Catarracton*, & alibi *Vicum iuxta Catarractam*, vnde à Catarractis nomen illud inditũ exiſtimo, cùm Catarracta iuxtà ſit, ſed propiùs Richmondiam. Vbi occurſantibus ſcopulis per dirupta aquis confractis ruit hîc potiùs quam fluit *Swala*. Et cur ille *Vicum* iuxta *Catarractam* diceret, ſi ibi non eſſet fluminis Catarracta? Vrbem illis temporibus celeberrimam fuiſſe, ex Ptolemæo colligatur, quòd ibi cœleſtis obſeruatio facta fuerit: nam & Magnæ Conſtructionis libr. 2. cap. 6. Parallelum quartum & vigeſſimum per Britanniæ Catarractonium deſcribit, diſtatéq; ab Æquatore partibus LVII. facit, at in Geographicis longiſſimum diem horis XVIII. Æquinoctialibus definit, vt iuxta ſuum ipſius ἀπλανῆ LVIII. partib. diſtet. Hodie verò, vt inquit ille, *magnum nil niſi nomen habet*. Viculus enim eſt pertenuis, *Catarrick*, & *Catarrickbridge* dictus, notus & ſuo ad prætoriam illam Romanorum viam ſitu, quæ hîc flumen tranſit, & rudetis inde diſperſis, quæ nonnullam vetuſtatis faciem præ ſe ferunt, præſertim ad *Ketterickwart*, & *Burghale*, quæ ſunt à ponte paulò remotiora, & magis ad ortum proximè flumen, vbi magnam molem quatuor quaſi propugnaculis in magnam altitudinem maximo labore aggeſtam contem-

Catarractonium. Catarricke.

Catarrickbridge.

contemplati sumus. Quid olim à Pictis & Saxonibus pertulerit, cùm illi omnes Britanniæ vrbes ferro & flamma fœdarent, nihil certi habemus; confirmato autem Saxonico imperio, floruisse videtur, (licèt Beda vicum vbique vocet,) donec anno salutis DCCLXIX. ab Eanredo, siue Beanredo tyranno, qui Nordanhumbrorum regnum conuulsit, incensa deflagrauit. Sed & ille statim miserè incendio perijt, & Catarractonium è cineribus emicuit, Septuagesimo enim septimo post anno, Etheldredus Rex nuptias cum Offæ Regis Merciorum filia hic celebrauit. Nec diu tamen rebus integris stetit, Danica etenim vastitate, quæ subsecuta est, prorsus corruit.

Longo inde tractu, nec inoffensus *Swale* suas ducit aquas non ita procul ab *Horuby* familiæ de *S. Quintino* castro, quod ad *Cogniers* posteà deuenit, prætérq; læta pascua, & rusticanas villas nihil vidit, nisi *Bedall* ad alium riuulum influentem, quæ Regis Edwardi Primi temporibus suum Brianum Baronem *Fitz-Alan* antiqua nobilitate florentem iactat, vtique à Ducibus Britanniæ & Richmondiæ Comitibus ortum, verùm deficientibus masculis hæreditas ad *Stapletonos*, & *Greios* de *Rotherfeld* per filias delata fuit. Horuby. Bedall.

Iam *Swala* Richmondiæ agro relicto, propiùs ad *Ousam*, siue *Vrum* accedit, vbi *Topcliffe* Perciorum primariam sedem inuisit, Tadencliffe Marianus vocat, qui Northumbriæ ordines ad parendum Eldredo Vltisaxoni Edmundi fratri, anno reparatæ salutis 949. iureiurando interposito se illic obstrinxisse scribit. Ad ipsos verò fluminum confluentes *Mitton* sedet villula parua, sed non parua cæde signata. Scoti enim anno 1319. cùm pestis Angliam ferè exhausisset, huc vsque populabundi progressi, non exiguam fatrificulorum nostrorum & rusticorum manum, quam Eborac. Archiepiscopus sub signis eduxerat, facilè profligârunt. Topcliffe. Mitton.

Sed, vt pedem referamus. A Catarractonio ad XII. mill. LAVATRAS quæ & LEVATRES oppidum statuit Antoninus, in quo Exploratorum numerum sub suo præfecto excubias egisse meminit Notitiarum Liber. Iuxta *Bowes*, siue *Bough* viculum ad ipsam Prætoriam viam fuisse distantia credi postulat. Has quasi formicæ semitas diu quæsiui necdum certè inueni. Ruinæ sanè & expressa vrbis antiquæ vestigia inter *Caldwell* & *Aldburgh* (quod nomen *Vetustum Burgum* patria lingua denotat) quodammodò persuadent ibi LEVATRAS extitisse, refragratur autem distantia apud Antoninum. Quocunque nomine olim hoc innotuit, Leuatræ. Bowes. Aldburg.

vrbs

vrbs ex magnis ruinis magna fuisse videatur, atque iuxtà per *Stanwig* viculum fossa antiqua per VIII. plus minùs milliaria perducta inter Tesim & Swalam flumina hodie conspicitur. Sed ad distantiam quam à Caturactonio statuit Antoninus scilicet, ad XVI. milliare in Tesim euoluitur prope Bainardi castrum ab occasu riuulus qui *Lauar* hodie nonnullis dicitur, noménque impertijt viculo *Lauertington*, vbi loci LAVATRAS illas fuisse suspicor, eóque magis quod viculus adsidet, *Stratford* à strata siue via publica sic dicta, vt militarem stratam per hanc duxisse facile quis existimet. Fuit tamen fateor tempus cùm Lauatras has fuisse existimauerim ad *Gretta-brige*, vel vbi nunc *Bowes* quod in antiquis chartis etiam *Bogh* scribitur. Verùm hoc munimentum Romanorum BALINGIVM dictum fuisse, Seueríque Imperatoris tempore, cùm exustum fuisset, à Virio Lupo Legato & Proprætore Britanniæ restauratum, & cohorti primæ Thracum restitutum probat hæc vetus Inscriptio hic reperta, & parieti domus obliquè infixa.

Fossa.

Bowes.

** Legatus Augusti Proprætor.*

Ala Veterum ex Hispania.

DAE ꝟ FORTVNÆ

VIRIVS LVPVS
*LEG AVG. PR. PR.
BALINGIVM VI
IGNIS EXVST-
VM COH I THR-
ACVM REST-
ITVIT. CVRANTE
VAL. FRON-
TONE PRAEF---
TO ALAE VETTO.

Et in ipsa ecclesiola in saxo antiquo quod non ita pridem pro altari fuisse videtur, legitur

IM-- CÆSARI DIVI TRAIANI--
DIVI NERVÆ NEPOTI TRAIA
NO AVG. PONTIFICI MAXI--
COS I---- PP COH IIII F------
---------IO SEV----------

Si

Si quæras vnde igitur hoc recentius nomen *Bowes*? dicam quod sentio, ex quo deflagrauit hoc nouum nomen ex euentu accepit. Quod enim igni exustum Britanni nostri etiamnum *Boeth* dicunt, & eodem verbo suburbia Cestriæ vltra Deuam fl. quod Anglis *Haubridg*. Wallis siue Britannis quòd tumultu Wallico incendio absumptum fuit, *Tre-boeth*, i. *Exustum oppidulum* appellatur. Superioribus seculis spectauit hoc ad Richmondiæ Comites qui hîc suum castellum, vectigal *Thorowtoll* dictum, & furcas habuerunt. *Boeth. quid.* *Liber de feodis Richmondiæ.*

Post hoc montana illa vasta regio ventis aut pluuijs semper exposita surgit, quæ quia asperum est saxetum *Stanemore* patria lingua dicitur. Omnia enim hîc circunquaque sunt solitaria, nisi quod sit ad excipiendos itinerantes diuersorium in ipso saxeti medio, & ad ipsum Crux lapidea, nos *Rerecrosse*, Scoti *Reicrosse*, id est, *Regiam crucem* vocant, in ipso agrorum confinio. Quam quasi lapidem Angliæ & Scotiæ terminalem positam fuisse prodit Hector Boëtius Scotus, cùm Guilielmus primus Cumbriam ea lege Scotis permisisset, vt clientelari iure à se tenerent, & nihil quod Normanico imperio fraudi esset, molirentur. Paulóque inferiùs ad ipsam militarem Romanorum viam exiguum munimentum fuit Romanum quadrata forma quod *Maidencastle* hodie vocant. Vnde militarem Romanorum viam per anfractus ad *Carr vorran* duxisse limitanei milites mihi retulerunt. *Stane-more.* *Rerecrosse.* *Maidencastle.*

Comites Richmondiæ fuerunt multi pro principum fauore, & ex varijs familijs, quos sua tamen serie, quam possumus accuratè & perspicuè subijeemus. Alanus Rufus Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus Niger frater eius. Stephanus Comes Britanniæ frater eius. Alanus Comes Britanniæ, filius Stephani. Conanus Dux Britanniæ filius eius. Galfridus *Plantagenet* filius Henrici secundi regis Angliæ qui Constantiam filiam vnicam Conani primò duxit. Arthurus filius eius à Ioanne Rege Angliæ sublatus. Guido Vicecomes Thoarensis cui Constantia secundò nupsit. Ranulphus tertius Comes Cestriæ, cui Constantia tertiò nupta. Petrus de *Dreux* siue Druidensis, regio Francorum sanguine oriundus, qui Aliciam vnicam Constantiæ filiam è Guidone Thoarensi susceptam duxit. Petrus de *Sabaudia* auunculus Eleonoræ vxoris Regis Henrici tertij. Ioannes Dux Britanniæ, filius Petri de *Dreux*. Ioannes dux Britanniæ filius eius. Ioannes filius eius. Arthurus filius Ioannis, Ioannes de *Gaunt* Dux Lancastriæ, qui Comitatum Richmondiæ Regi patri pro alijs 46. E. 3. terris *Comites Richmondiæ.*

terris in manus tradidit. Ioannes Dux Britanniæ Comes Montis Fortis & Richmondiæ. Ioannes Dux Britanniæ gener regis Edwardi III. Radulphus Comes Westmorlandiæ ad *terminum vitæ suæ* beneficio Henrici IIII. Ioannes Dux Bedfordiæ. Humfredus Dux Gloceſtriæ, Comes Richmondiæ, Edmundus frater vterinus Henrici VI. Henricus filius eius poſteà Rex qui Henricus VII. dictus, & dum ille exularet, Richardus Dux Gloceſtriæ, Georgius Dux Clarentiæ, qui non Comes ſed Richmondiæ Dominus appellatus. Et Henricus filius nothus Henrici Octaui Dux Richmondiæ à patre inſtitutus.

Dux Richmondiæ.

Continentur in hoc agro Paraciæ magnæ præter ſacella 104.

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.

EPiſcopatus Dunelmenſis, vulgò **the Biſhoprick of Durham**, ſiue **Dureſme**, Eboracenſibus ad Septentrionem confinis, in trianguli ſpeciem efformatur, cuius apex ad Occaſum coëuntibus ibi Septentrionali limite & *Teſis* fontibus figuratur. Laterum alterum quod Meridiem ſpectat, continuo *Teſis* decurſu terminatur; alterum quod Boream intuetur, primùm breui ab apice linea ad *Derwentum* flumen, inde *Derwento* ipſo, & *Tina* flu. cùm *Derwentum* admiſerit, deſcribitur. Baſim verò trianguli, quæ ortum reſpicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus grauiſſimè diuerberat.

Quà in apicem coarctatur, campi ſunt nudi, ſyluæ ſatis raræ, colles glabri, ſed non ſine ferri venis, conualles autē ſatis graminoſæ, Angliæ enim Appenninus, quem dixi, hunc angulum interſecat. Ad Orientalem autem partem, ſiue trianguli baſim, vti etiam ad latera, culturæ terra eſt perquàm grata, reditúſque cum agricolarum labore contendunt, pratis, paſcuis, aruis diſtincta, oppidis paſſim conſita, & carbone foſſili quo pro ignis alimento plurimis in locis vtimur, copioſa. Carbonem hunc aliqui bitumen terrenum nigrum, alij Gagatem, alij Thracium lapidem eſſe

Sea Cole.
Carbo foſſilis.

esse volunt, quæ omnia eandem rem esse probauit magnus ille in rebus Fossilibus philosophus Georgius Agricola. Certè hic noster nihil aliud est quam bitumen calore sub terra induratum, & excoctum, Bituminis enim odorem reddit, & si aqua aspergatur, acriùs, & luculentius ardet, an verò oleo extinguatur non sum expertus. Si verò obsidianus lapis apud nos sit, illum esse credam qui alijs Angliæ locis reperitur, & *Canole Cole* vulgò appellatur: est enim durus, splendidus, læuis, & assulatim subscissilis, accensúsque citò ardet. Sed hæc illis qui naturæ penetralia penitiùs rimantur relinquamus. *Obsidianus lapis.* *Canol Cole.*

Totam hanc regionem cum alijs etiam vicinis *S. Cuthberti terram*, siue *patrimonium* vocant in suis scriptis Monachi. Sic enim vocarunt illi, quicquid ad Dunelmensem spectauit Ecclesiam, cuius Cuthbertus quasi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ Ecclesiæ infantia Lindesarnensis Episcop. vitam tanta sanctitate, & integritate transegit, vt inter Diuos relatus fuerit. Regésque nostri, & proceres, quòd tutelarem illum fuisse Diuum contra Scotos crediderint, non solùm eius corpus deuoti sæpenumerò inuiserint, quod integrum incorruptúmque durasse persuaserunt scriptores; sed etiam amplissima latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogârint. Egfridus Rex magnos redditus in ipsa vrbe Eboraco, *Crecam*, quam dixi, & Luguballiam ciuitatem ipsi Cuthberto viuo dedit, vt est in historia Dunelm. Alfredus Rex, & Guthrunus Danus, quem ille Norãhumbris præfecit, *postea totam terram inter* Were *fl.* & Tinam (libri antiqui verbis vtar) *Cuthberto, & in eius ecclesia ministrantibus perpetuo possessionis iure largiti sunt, ex qua illis ne inopia laborarent, vitæ subsidia procurentur; præterea eius ecclesiam tutum profugis locum refugij constituerint, vt quicunque, qualibet de causa ad eius corpus confugerit, pacem per triginta septem dies nulla vnquam ætate fuisse infringendam habeat.* Edwardus, Athelstanus Reges, & Canuto, siue Canutus Danus, qui nudis pedibus ad Cuthberti tumulum accessit, has leges & libertates non modò confirmârunt, sed statim auxerunt: nec minùs Guilielmus Normannus à cuius statim tempore Comitatus Palatinus iudicatus est, Et Episcopi quam Comites Palatini sigillo insculpserunt militem cataphractarium phalarato equo insidentem altera manu gladium vibrantem, altera insignia Episcopatus prætendentem. Iuraque sua regalia habuerunt Episcopi, adeò vt proscriptorum bona illis non regi cederent, & ipsa plebs immunitatibus elata militare in *S. Cuthberti patrimonium.* *Comitatus Palatinus.*

Scotia sub rege recusarit, Dicebant enim (historia Dunelmensis pro me loquetur) *se esse* Haliwerke Folkes, *& terras suas tenere ad defensionem corporis S. Cuthberti, nec debere se exire terminos Episcopatus, scilicet vltra Tinam & Teisam pro rege, vel episcopo.* Verùm Edwardus primus has libertates primus præcidit. Cùm enim ille se tanquam arbitrum honorarium inter Antonium Beccum episcopum, & Priorem, de possessionibus inter se acriter digladiantes interponeret, nec illi ex eius arbitrio facerent, *seisuit* (inquit author meus) *libertatem Episcopatus in manum suam, & ibi rimata sunt multa, & libertas in multis læsa.* Iura tamen sua postea recuperauit ecclesia, illæsaq; tenuit vsque ad Edwardum VI. cui, dissoluto Episcopatu, omnes eius redditus, & libertates, ordines in Parlamento concesserunt. Sed statim Maria Regina eadem authoritate hanc constitutionem refixit, & omnia sarta tecta ecclesiæ restituit, quibus hodie gaudet. Nuper enim Iacobus Pilkintonus Episcopus DIVAM ELIZABETAAM de bonis Caroli *Nevilli* Comitis Westmorlandiæ, & aliorum in hoc agro proscriptorum, qui in patriam bellum nefariè mouerant, in ius vocauit, causámque persequutus esset, nisi authoritas Parlamentaria intercessisset, & pro eo tempore (sic se habent verba) Reginæ adiudicasset, quòd impensis suis maximis cùm episcopum tum Episcopatum è seditiosorum faucibus eripuisset. Sed his omissis ad locorum descriptionem iam stilum promoueamus.

Flumen quod meridionalem huius agri partem vallat, Latinis *Teisis* & *Teisa*, vulgò *Tees*, Polidoro Italo, cui suæ Italiæ Athesis animo obuersabatur, sine vlla ratione *Athesis* dicitur, Ptolemæo Τύαση, & TVESIS appellari videtur, apud quem tamen Librariorum incuria suo loco exulare existimo. Cùm enim TVESIN & TINAM in remotiori Britanniæ parte, vbi Scoti nunc agunt, ille statuerit: & hæc regio *Tesi* & *Tina* includitur, si in veterem Geographum Criticus esse ausim, postliminiò huc in sua loca reuocarem, & cum bona, vti spero, Scotorum venia, qui nulla habent flumina, quibus hæc nomina verè asserant. TEESIS è saxeto illo Stanemore erumpit, raptísq; secum multis vndique torrentibus, per rupes fluens, è quibus ad *Egleston* vbi monasterium C. Britanniæ & Richmondiæ Comes posuit, marmora cæduntur, primum *Bernardcastle*, id est, *Bernardi castrum* pulsat, à Bernardo *Balliolo* Ioannis Ballioli Scotorum Regis abauo constructum, & denominatum. Verùm Ioannes iste Balliolus quem Edwardus primus Scotiæ regē declarauerat, illud amisit cum alijs in Anglia possessionibus,

Tees fl. *Tweisis.*

Barnard castle.

possessionibus, quòd fidem Edwardo datam prodidisset. Quo tempore Rex Antonio Dunelmensi Episcopo infensior *hoc castrum* (vt habet liber Dunelm.) *cum pertinentijs ab eo abstulit, & Comiti de Warwicke contulit*, Herks, & Hertnes *Roberto Cliffordo*, Kewerston *Galfrido de Hertlpole, quæ Episcopus habuit ex forisfactura I. de Balliolo, R. de Bruis, & Christopheri de Seton.* Sed paucis post annis Lodouicus de *Bellomonte* Episcopus regio Francorum sanguine natus, sed literarum, vt scribitur, omnino expers, de hoc castro, & cæteris possessionibus litem intendit, causamque obtinuit, lata in hæc verba sententia, *Episcopus Dunelmensis debet habere forisfacturam guerrarum infra libertates Episcopatus, vt rex habet extrà.* Iuxtà *Stretlham* cernitur vbi diù habitauit præclara & equestris familia de *Arcubus* siue *Bowes*, quæ subinde difficillimis temporibus egregiam principi & patriæ nauauit operam. Genus verò repetit à W. de *Arcubus* cui, vt legi, Alanus Niger Britanniæ & Richmondiæ Comes concessit his verbis, vt gestaret pro Armis *Scutum Britanniæ cum tribus arcubus desuper.*

Stretlham. Bowes.

Non quinque hinc mill. pass. abest paulò remotiùs à Tesi Staindrope, quod & *Stainthorpe*, i. *Vicus Saxeus*, dicitur, oppidulũ mercatorium, vbi collegiata erat ecclesia *Neuillorum* & opus, & tumulus. Huic contiguum est *Raby*, quam Cnutõ siue Canutus Rex Danicus ecclesiæ Dunelmensi, vnà cum circumuicino agro & *Stanthorpe liberè in perpetuum possidenda donauit. A quo tempore* (vt habet author meus) *familia Neuillorum, siue de* Noua villa *Raby de ecclesiâ tenuit reddendo quatuor libras, & cervum quotannis.* Stemma enim illi à Waltheofo Northumbriæ Comite, è cuius progenie cùm Robertus *filius Maldredi* Dominus de *Raby* filiam Galfredi *Neuill* Normanni duxisset (cuius auus Gilbertus *Neuill* Regis Guilielmi primi Admirallus perhibetur) posteri Neuillorum nomen asciuerunt, & in familiam longè numerosissimam & potentem succreuerunt, qui castrum admodum spatiosum hîc erexerunt, quod eorum prima, & præcipua erat sedes. Hæc duo *Stainthorp*, & *Raby* tantùm fluuiolo separantur, qui post pauca milliaria in Thesim defertur prope *Selaby* vbi nunc sedes familiæ Brakenburiorum, & sua vetustate, & coniugijs cum hæredibus Dentoni & *Wicliffi* insignis.

Raby castle. Neuillorum familia. Selaby.

Tesis inde lapsus per *Seckburne* antiquæ, & nobilis familiæ de *Cayniers* domicilium, propè *Derlington* frequens forum agitur, quod *Seir filius Ulfi* Saxo, impetrata ab Etheldredo rege venia, ecclesiæ Dunelmensi donauit, Hugóque de *Puteaco*, siue *Pudsey*

Derlington.

templo

templo, & ædificijs exornauit. In huius agro tres sunt miræ profunditatis putei, *Hell kettels* vocat vulgus, id est, *Inferni caldaria*, quia per antiperistasin calescat in illis aqua. Prudentiores haustâ terræ motu tellure subsediſſe credunt, & probabiliter quidem. Legimus enim in Chronicis de *Tinmouth*. *Anno Domini* 1179. *in Natali domini apud* Oxenhall *in territorio de Derlington, in episcopatu Dunelmensi, eleuauit se terra in altum ad similitudinem procere turris, & mansit ab illâ die quasi immobilis vsque ad vesperam, & tunc cecidit tam horribili strepitu, vt vicinos terruit omnes, & absorbuit eam tellus, & fecit ibidem puteum profundum, qui est ibi in testimonium vsque in hodiernum diem.* Illos autem subterraneos habere meatus, & exitus Cuthbertus Tunstallus Episcopus primus deprehendit, reperto in *Tesi* anſere, quem signatum in horum maiorem experiundi gratia demiserat. Post *Derlington* nulla quæ melioris sunt notæ oppida adposita habet *Tesis*, sed viridantium camporum margines, & rusticanas villas flexuoso meatu lambens, tandem amplo ostio in Oceanum se ejicit, vnde Trianguli basis ad oram maritimam inchoatur.

Hell kettels. *Putei profundi.*

Nobiles Sur-Teis *dicti, i. super Tesim ad hunc olim floruerunt.*

Littus hinc in Septentriones decurrit vno & altero tantùm amniculo interscissum, iuxta *Gretham* vbi egregium Hospitale posuit Robertus Dunelmensis Episcopus cùm accepisset loci *Manerium* dono Domini Petri de *Monte-forti*. Huic proximum est *Claxton* quod insigni in hoc tractu familiæ nomen fecit, cuius libentiùs meminerim quòd ex eadem fuerit T. Claxton venerandæ antiquitatis summus admirator. Littus inde promontoriolo solùm vno prominet vix septem supra *Tesis* ostium milliaribus, cui Hartlepole emporium celebre, & statio fida, situ percommodo insidet. Heopv Beda vocare videtur (quod Huntingdonensis *Cerui insulam* interpretatur) vbi Heiu mulierem religiosam monasterium olim fundâsse memorat: si *Heorten* non sit potiùs territorioli illius nomen, quod Dunelmensis liber innuit, & *Heortnesse* alibi appellat, quòd in mare longiùs procurrit. Ab hoc per xv. mill. pass. littus continuum sparsim oppidis redimitum grata facie nauigantibus arridet, donec VEDRAE flumini se aperit, sic enim Ptolemæo nominatur, qui Bedæ *Wirus*, Saxonibus peop; & nobis *Were*. Hic in ipso trianguli apice, parte scilicet regionis ad occasum extrema, è duobus riuulis *Kellop*, & *Burnhop* coalescit, qui vbi in vnum coierint, hoc nomen assumit, & in orientem properat per vasta ericeta, magna Episcopi viuaria, & *Witton* castellum Dominorum de *Euers*, qui antiquæ

Gretham.

Hartlepole.

Promontorium in nostra lingua Nesse *dicitur.*

Vedra fl. Were.

Witton. *Baronet d'Euers sive de Ewe.*

sunt

sunt in hoc agro nobilitatis, vtpote à Dominis de *Clavering*, & *Werkworth* nati, & à *Veſcijs* & *Aſtonis* Baronibus per filias oriundi bellicæ virtutis gloria clari, quod Scotia teſtetur. *Ketnes* enim oppidulum in Scotia vlteriori Edwardus primus illis ob operam egregiè nauatam dedit, & Henricus VIII. patrum memoria Baronum titulo illuſtrauit. Inde *Vedra* poſt pauca milliaria *Gaunleſſe* fluuiolum ab Auſtro admittit, vbi ad ipſos confluentes æditiori tumulo imponitur *Aukland* à quercubus (vt Græcè *Sarron*) denominatum, quod turritas Epiſcopi ædes ab Antonio Becco magnificè reſtauratas, pulcherrimúmque pontem prætendit, quem Gualterus *Skirlaw* Epiſcopus, circa annum 1400. conſtruxit, qui has ædes etiam adauxit, & ad *Yaram* Teſim ponte coniunxit. Hinc in Septentriones *Vedra* iter flexit, vt diuitiùs hunc agrum irriget, ſtatímq; in collis ſupercilio, antiquæ vrbis non morientis, ſed pluſquam mortuæ reliquias ſuſpicit, quam Antoninus VINOVIVM, Ptolemæus BINOVIVM dixit, apud quem ita ſuo loco exturbatur, & alio quaſi ſub axe locatur, vt ſemper delituiſſet, niſi digitum intendiſſet Antoninus. *Binchester* nobis hodie vocatur, vnóque tantùm & altero domicilio conſtat; vicinis tamen tùm rudetis, mæniumque reliquijs extantibus, tùm Romanorum nummis ſæpiùs effoſſis notiſſimum, *Binchester penies* illi vocant, Romanorumque inſcriptionibus, quos quibus in aram ibi nuper incidi, ſic inſcriptam

Aukland.

Vinouium.

Binchester.

DEAB.
MATRIB. Q. LO--
---CL. QVIN
TIANVS---COS
V. S. L. M.

Anno Christi, 236

Votum ſoluit libens merito.

Nec aliud de illa legi, quàm quod liber noſter memorat Northumbriæ Comites ab eccleſiæ dominio, hanc cum alijs villis abripuiſſe, cùm ſacra illa auri fames etiam ſacras eccleſiæ facultates deglutiret.

Branſpeth caſtrum inter conſurgentes colles in altera Vedræ ripa apparet, quod à Bulmeris conſtructum filia Bernardi Bulmeri Galfrido Neuillo nuptijs coniuncta, Neuillorum familiæ cum alijs magnis poſſeſſionibus adiũxit. Mox *Vedra* crebris ſaxis

Branſpeth caſtle.

eminentibus interpolatus defertur, quæ nisi vi imbrium flumen intumuerit, nunquam aqua integuntur, quibusque quod non alibi accidit si aqua infundatur, parumque misceatur salsam imbibit qualitatem. Iam flumen quasi insulam moliturum primariam regionis vrbem colli impositam vndique ferè circunluit, vnde nomen Dunholm à Saxonibus inditum. Collem enim, vt ex Beda colligas, DUN, & insulam amnicam holme dixerunt. Ex hoc DVNELMVM fecerunt Latini, sed vulgus *Durham* corruptissimè vocat. Situ quidem æditiori & sanè munitissimo, spatio tamen non magno, ouali quodammodò forma flumine ab omni parte nisi à Septentrione circumfunditur, & mœnibus firmatur: Ad australem partem ferè quà flumen se reducit, cathedralis ecclesia surgit pyramidibus & sacra turre conspicua, in medio imponitur castrum quodammodo intermediũ inter duos pontes è saxo, quibus flumen hinc ad Ortum, illinc ad occasum cõiungitur; à castro ad Septentriones patet forum & S. Nicholai cernitur ecclesia, vnde in Aquilonem protenditur suburbium longiùs inter flumen circunductũ, vti alia vtrinq; vltra flumen quę ad pontes ducunt, & in singulis sua est seorsim ecclesia. Originẽ autem non admodum antiquam habet. Cùm enim Lindisfarnenses monachi bellorum calamitate à Danis exagitati, incertis sedibus, cum Cuthberti sui reliquijs vagarentur: hîc tandem oraculo, si credere libet, admoniti circa annum salutis 995. consedêrunt. Sed rem accipe ex authore meo Dunelmensi. *Comitans sanctissimi patris Cuthberti corpus vniuersus populus in* Dunholmum, *locum quidem natura munitum, & non facile habitabilem venit, quem densissima vndique sylua totum occupauerat, tantùm in medio erat planities non grandis, quam arando, & seminando excolere consueuerant, vbi Episcopus Aldwinus non parnam de lapide ecclesiam postea construxit. Igitur prefatus Antistes totius populi auxilio, & Comitis Northumbrorum Vthredi adiutorio totam extirpans syluam succidit, ipsumque locum breui habitabilem fecit. Denique à flumine Coquedo vsque Teisam, vniuersa populorum multitudo tam ad hoc opus, quàm ad construendam postmodo ecclesiam prompto animo accessit: & donec perficeretur, deuotè insistere non cessauit. Eradicatis itaq; sylua, & vnicuique mansionibus sorte distributis, præsul antedictus amore Christi, & S. Cuthberti feruens, honesto, nec paruo opere inchoauit ecclesiam, & ad perficiendam omni studio intendit.* Hæc ille.

Saxa salsa.

Dunelmum. Durham *siue Duresme.*

Non multis pòst annis Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli sedem

sedem elegêrunt, negotiúmque non paruum Guilielmo Normanno facesserunt. Scribit enim Guilielmus Gemiticensis. *Concesserunt in partem Comitatus aquis, & syluis inuccessibilem, firmissimo vallo erigentes castrum quod* Dunholmum *nuncuparunt, ex quo diuersos crebriùs exagitantes excursus, aliquandiu ibi delituerunt, Sueni Danorum regis aduentum præstolantes.* Sed cùm res ex sententia non cecidisset, fuga illi sibi consuluêrunt; Dunelmúmq; adiens rex Guilielmus multis ad ecclesiasticæ libertatis firmamentum indultis priuilegijs, castrum de quo diximus, in eminentiori collis parte extruxit, quod posteà in Episcoporum habitationem cessit, eiúsque claues, cùm Episcopatus vacaret, veteri instituto Cuthberti sepulchro appendi solebant.

Cùm hoc castrum iam extructum esset, Guilielmus Malmesburiensis, qui sub id tempus vixit his verbis hanc vrbem describit. *Dunelmum est collis ab vna vallis planitie paulatim, & molli clivo turgescens in cumulum, & licèt situ aspero, & prærupto rupium omnem aditum excludat hostium: tamen moderni collibus imposuerunt castellum, ad radices pedis Castelli defluit amnis piscosus præsertim Ysitio.* Eodem ferè tempore, vt habet vetustus ille liber, Guilielmus de *Carelepho* Episcopus qui monachos hîc denuò congregauit (eorum enim claustra Danus vbique subuerterat) demolita illa ecclesia, quam Aldwinus ædificarat, aliam meliori opera incœpit, quam Radulphus successor perfecit, nouámque posteà fabricam Nicholaus *Fernham* Episcopus, & Thomas *Melsomb* Prior anno Christi 1242. adiecerunt. Satisque longo pòst interuallo ad occiduam Ecclesiæ partem W. *Skirlaw* Episcopus elegans opus substruxit quod *Gallilæam* vocant, & in quod venerabilis Bedæ tumulum marmoreum transtulit. Quo in loco Hugo de Puteaco olim ædificium inchoauit, in quo, ex antiquo libro loquor, *muliebris licitè fieret introitus, & quæ non habebant ad seruitura Sanctorum locorum corporalem accessum, aliquod haberent ex sanctorum contemplatione solatium:* Radulphus autem ille Episcopus (vt tradit historicus noster) *locum inter ecclesiam, & castellum quem multa occupauerant habitacula, in patentis campi redegit planitiem, ne vel ex sordibus contaminatio, vel ex ignibus ecclesiam attingerent pericula. Vrbem etiam licèt natura muniret, muro reddidit munitiorem, & augustiorem, à cancello ecclesiæ ad arcem vsque castelli perducta murum construxit longitudine,* qui iam vetustati sensim cedit, nec hostilem vnquam, quòd acceperim, vim sensit. Cùm enim Dauid *Brusius* Rex Scotorum ad *Beaupark* vsque siue *Gallilæa.*

Bereparke. *Berepark*, (viuarium eſt illud ſuburbanum) ferro, & flamma ſæuiſſet, (Edwardo III. Caletum Galliæ obſidente) Henricus Percius, & Guilielmus Zouchæus Archiepiſcopus Eboracenſis cum tumultuarijs ſuorum cohortibus, ſe Scotis obiecerunt, & ita animosè aggreſſi ſunt, vt primam & ſecundam aciem capto rege ad internecionem ferè cecîderint, tertiámque in eum timorem coniecerint, vt citatiſſimo, quam potuerant, agmine fugerint, nec præruptiſſima loca pauori, donec in ſua ſe recepiſſent, obſtiterint. Nobilis hæc illa pugna eſt, & inter multas memoranda Scotorum ſtrages, (quam prælium ad *Nevilli Crucem* noſtri vocitant.) Nobiliſſimis enim Scotorum in hoc cæſis, & Rege capto, multos agros in confinio noſtris cedere, & plurimas arces dedere coacti fuerunt. Sed hæc de Dunelmo ſatis, cui ſi placet, cum Nechami diſticho valedicam,

1346 Prælium ad Neuils croſſe.

Arte, ſitúque loci munita Dunelmia ſalue,
Qua floret ſanctæ relligionis apex.

De Monachis eiectis, Præbendarijs XII. Archidiaconíſque duobus ſubſtitutis, & de Prioris nomine in Decani dignitatem mutato, quam cùm hæc primùm ſcriberemus, geſſit Tobias Matthæus Theologiæ Doctor præſtantiſſimus, in quo cum pietate doctrina, cum natura ars certant, quique iam ſedit Epiſcopus, & illam authoritatem ſummis honoris, pietatis, virtutis & prudentiæ ornamentis reuerendiſſimus tuetur, Sed nihil eſt quòd ego hæc ſcribam, cùm ſint recenti memoria, & cuiuis notiſſima. Longitudinem grad. XXII. ſcrup. O. Latitudinem verò grad. LIIII. ſcrup. LVII. definitam habet.

Shirburne. Sub Dunelmo, ne hoc omittam, ad orientem egregium admodum cernitur Noſocomium, quod Hugo ille de *Puteaco* Epiſcopus opulentiſſimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leproſis* (vt habet Neubrigenſis) *indulgẽtior profuſa quidem, ſed tamen ex parte minùs honeſta largitione conſtruxit. Alieni quippe iuris non modicum huic deuotioni per potentiam applicans, dum propria ſufficienter impendere grauaretur.* Attamen ad ſexaginta quinque leproſos (præter ſacrificos) alendos prouentus ſatis opimos aſſignauit.

Finchale. Rectiori hinc lapſu in Septentriones *Vedra* ſuas aquas ducit per *Finchale* vbi, Henrico ſecundo regnante, Godricus vir antiqua, & Chriſtiana ſimplicitate, totus deo defixus ſolitariam vitam egit, & peregit, eodem loco ſepultus, quo (vt habet Guil. Newbrigenſis) *vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere conſue-*

METAS

nerat. Qui tantam sui admirationem hac sancta simplicitate excitauit, vt eius memoriam ecclesiolâ R. frater opulenti illius Episcopi Hugonis de *Puteaco* honorârit. Inde *Vedra* defertur per *Lumley* castruum viuario inclusum, sedem Lumleiorum vetustam, quibus genus est à Liulpho viro in hoc tractu summæ nobilitatis sub Rege Edwardo *Confessore*, qui Aldgitham filiam Aldredi Comitis Northumbriæ duxit. Horum Marmaducus matris insignia sibi asciuit, (cuius iure opimam Thwengorum hæreditatem adierat,) scilicet baltheum, vel fasciam rubram inter tres virides Psittacos in clypeo argenteo, cùm anteà Lumlæi gestassent Psittacos sex argenteos in parma rubra. Filia enim illa primogenita Marmaduci *Thweng* Domini de *Kilton* & vna hæredum Thom. Thweng fratris sui. Radulphus verò Marmaduci illius filius primus Baro de *Lumley* à Richardo II. creatus erat. Quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir nobilissimus mihi ob singularem in me humanitatem semper colendus, & concelebrandus.

Lumley. *Lumleyorum familia.*

Insignia Thwengorum & Lumleiorum.

E regione non procul ab altera fluminis ripa sedet *Chester vpon the streete*, id est, *Castrum*, vel *Vrbecula ad viam publicam*, Concertuen Saxonibus dicta, vnde CONDERCVM ego iudicarim, in quo Alam primam Asturum Romanis temporibus stationem ad lineam (vt inquit) valli habuisse memorat liber Notitiarum. Pauculis enim milliaribus à Vallo, de quo posteà dicendum, abest. Lindisfarnenses Episcopi cum Cuthberti sui corpore, Danica intonante tempestate, in hoc annis CXIII. delituerunt. In cuius memoriam cùm Egelricus Episcopus Dunelmensis nouæ ecclesiæ eò loci fundamenta iaceret, tantam pecuniæ vim defossam reperit, vt abundè iam diues episcopatu se abdicaret, & Petroburgum reuersus, cuius priùs Cœnobiarcha erat, vias per paludes muniêrit, & alia opera non sine maximis impensis excitârit. Et longo pòst tempore Anthonius Beccus Episcopus Dunelmensis hîc ecclesiam Collegiatam, Decanum, septemque *Prebendas* instituit. In qua monumenta maiorum suorum à Liulpho continua successionis serie ad nostra vsque tempora è dirutis monasterijs conquisita, vel de nouo facta pulchro ordine disposuit, quem modò dixi, Baro Lumleius. Interiùsque ad ipsius ferè Trianguli medium alius etiam exiguus est vicus Collegio Decani & Præbendariorum ab illo Antonio fundato, nuper notus, *Lanchester* dicunt, quem LONGOVICVM esse semel existimaui.

Chester vpon the streete. *Condercum.*

Lanchester. *Longouicum.*

Sed

Hilton caſtle.

Sed ad *Vedram* reuertamur, qui iam tandem in Orientem ſe conuertit, & *Hilton* Hiltoniorum caſtrum præterfluens in mare ſe condit ad *Wiranmuth*, vt Beda vocat, nunc *Monks Weremouth*, id eſt, *Vedræ oſtium quod ad Monachos ſpectauit*. De quo oſtio ſic ſcribit Guilielmus Malmesburienſis. *Hic Vedra pelago influus naues ſerena inuectas aura placido oſtij excipit gremio. Cuius vtraſque ripas Benedictus* Biſcop *eccleſijs inſigniuit, & monaſteria ibidem conſtruxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine. Huius induſtriam mirabitur, qui eius vitam leget, quòd copiam librorum aduexerit, quòd artifices lapidearum ædium, & vitrearum feneſtrarum primus omnium in Angliam adſciuit.* In hoc S. Petri monaſterio Beda noſter Angliæ ſplendor ſingularis, pietate & eruditione VENERABILIS cognomen adeptus, meditandis ſcripturis, vt inquit ipſe, operam dedit, plurimaque volumina inter decumanos barbariæ fluctus doctiſſimè conſcripſit. *Quo mortuo*, vt inquit Guilielmus ille, *ſepulta eſt cum eo rerum geſtarum omnis penè notitia vſque ad noſtra tempora. Cùm enim pigro ſemper ſuccederet pigrior, multo tempore in tota inſula ſtudiorum detepuit feruor.*

Vitrarij primùm in Anglia.

Beda, qui obijt 734

Quinque mill. paſſ. ſuperiùs, Tinę etiam oſtium eſt, quem cum *Derwento* latus Septentrionale noſtri Trianguli delineare diximus. Ad *Derwentum* qui prope Trianguli apicem fontes habet, nihil inſigne adiacet, niſi *Ebchester* quem nunc vocant, viculus, ab Ebba virgine regio Northumbrorum ſanguine nata, quæ tanta ſanctitatis opinione circiter annum ſalutis 630. claruit, vt ſolemni Apotheoſi in Diuas relata, plura in hac inſula templa ſibi dicata habeat, quæ *S. Tabbs*, pro *S. Ebba*, vulgus vocitat.

Ebchester.
S. Ebba.

S. Tabbs.

Ad Tinam autem memorandum eſt *Gateſhead*, Saxonicè Gaetſheued & hiſtoricis, quod idem ſonat, *Capræ caput*, quaſi Noui caſtri, quod alteram Tinæ ripam occupat, ſuburbium, cui ab Edwardo VI. adiunctum erat, cùm Epiſcopatum diſſoluiſſet, ſed Maria ſtatim Eccleſiæ reſtituit. Hoc vulgus ipſo nouo caſtro multò vetuſtius eſſe exiſtimat, Si ego etiam hoc & *Nouum caſtrum* (nam vnum olim fuiſſe oppidum flumine tantùm diuiſum videatur) limitaneam illam ſtationem fuiſſe dixero quam GABROSENTVM ſub poſterioribus Imperatoribus vocârunt, & Cohors ſecunda Thracum defendit, nomenque antiquum ſenſu & ſignificatione retinuiſſe, cùm Nouum illud caſtrũ, nouum nomen ſemel atq; iterũ aſſumpſerit, nihil vti ſpero veritati abſonũ dixero, *Gaffer* enim pro capra & *Hen* in ſermonis contextu pro *Pen* quod caput eſt, vſurpant Britanni, & eadem planè ſignificatione

Gateſhead.

Gabroſentum.

tione

tione *Capræ caput* antiquis nostris historicis Latinè dicitur, vt *Brundusium* Messapiorum lingua à Cerui capite nomen accepit. A diuersorio aliquo cui Capræ caput intersignium erat hoc nomen huic loco inditum existimem, non minùs quàm *Gallus Gallinaceus* Africæ, *Tres sorores* Hispaniæ, *Pirum* Italiæ loca apud Antoninum, quæ ab huiusmodi insignibus, vt docti nonnulli credunt, sua nomina accepêrunt. Historici autem nostri, vno quasi ore, hoc *Capræ caput* nominant, dum memorant Walcherum 1080
Dunelmensem Episcopum, quem Nordanhumbris Comitis authoritate præfecerat Guilielmus primus, hoc in loco à furenti multitudine ob prouinciam malè habitam interfectum fuisse.

Infra hunc vicum ferè ad ipsum Tinæ ostium *Girwy* nunc *Iarrow* cernitur, venerabilis Bedæ natale solum, vbi etiam monasteriolum olim floruit, quod Dani ita afflixerunt, vt primis Normannorum temporibus, cùm monasticum ordinem quidam his regionibus instaurarent, & Walcherus Episcopus hunc locum illis assignaret, *Stabant* (vt inquit author meus) *soli sine culmine parietes, vixque vllum signum antiquæ nobilitatis seruabant, quibus tamen culmen de lignis informibus, & fœno illi superponentes, diuini cultus officia celebrare cœpêrunt.* Girwy. *Beda.*

Dunelmenses Episcopos qui Comites Palatini censentur, non est cur hîc enumerando persequar. Satis sit innuere, ex quo cathedra hîc constituta fuerit, anno salutis 995. triginta quatuor Episcopos vsque ad nostram ætatem sedisse. Quorum celeberrimi sunt quatuor, Hugo de *Puteaco* qui præsenti pecunia, mille scilicet tredecim libris Comitatum Northumbriæ dum ipse viueret, Sathbregiámque iure perpetuo successoribus possidendam à rege Richardo primo emit, & Nosocomium pulcherrimum, de quo dixi, construxit. Antonius Beccus Patriarcha Hierosolymitanus, qui in substructiones insanas, splendidúmque apparatum infinitam pecuniam effudit. Thomas Wolsæus Cardinalis cuius felicitati, nisi moderatio nihil deerat, sed peruulgata est eius historia. Et qui nobis pueris obijt, Cuthbertus Tunstallus summarum artium scientia (absit inuidia verbo) illorum omnium instar, & magnum Britanniæ nostræ ornamentum. *Episcopi Dunelmenses.*

Numerantur in hoc agro, & Northumbria, Ecclesiæ Parochiales 118. præter sacella plurima.

Lancashire.

Lancashire.

ITer aliò versus iam conferendum est meum, ad reliquos scilicet illos Brigantes, qui trans montes ad occiduum Oceanum consederunt, & primò ad Lancastrenses, quos subinuitus (quæ res mihi benè vertat) quodammodò adeo. Vereor enim ne mihi satisfecero, nedum lectori. Ex voto enim paucula admodum succesſerunt, cùm partem eius longè maximam perlustrarem, ita vetustas prisca nomina vbique abrasisse videbatur. Sed ne Lancastrensibus deesse videar, audendum est, nec diuinum numen, quod hactenus mihi affulsit, defuturum confido.

Sub montibus, qui vt iam sæpiùs dixi, per Angliam mediam procurrunt, & quasi arbitri inter regiones siue Comitatus se interponunt, iacet ad Occasum Lancastrensis ager, Saxonicè Loncaꝛ ꝺeꝛꝛcỳꝛe ỷ vulgò **Lonkashire**, **Lankashire**, & *The Countie Palatine of Lancaster*, quòd sit Comitatus Palatini titulo insignis. Inter Eboracenses ab ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occasu ita includitur, vt ab Austro quà Cestrenses aspicit, sit latior, sensimque in Boream procedens, quà Westmorlandiæ confinit, coarctetur. Ibíque irruente maris sinu abrumpitur, suíque partem non exiguam vltra sinum habet, quæ Cumberlandiæ adiacet.

County Palatine. *Vide pag. 534.*

Vbi in campos æquatur, hordei, & tritici satis est fertilis, ad montium radices auenæ fertilior, vbique solo tolerabili; nisi vliginosis quibusdam, & minùs salubribus locis *Mosses* vocant, qui tamen hæc sua incommoda commodis resarciunt vberioribus. Abrasa enim superficie vnctuosos cespites (*Turffs* dicunt) ad ignis fomitem, & nonnunquam arbores, quæ diu defossæ iacuerunt, præbent. Inferius verò margam ad stercorandos agros affatim alicubi suppeditant, qua tellus, hominum opinione, frugum impatientissima ita miteſcere incipit, vt maiorem olim hominum fuisse inertiam, quàm terræ ingratitudinem existimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aspectu sunt inprimis decori, dijudices: & etiam si placeat, ex armentis. In bobus enim, qui sunt proceris cornibus, & composito corpore, nihil quod Mago Carthaginensis apud

Mosses.

Turfes.

Boues Lancastrenses.

Columellam

Columellam requiret, facilè desideres.

Ad partem Austrinam à Cestrensibus *Mersei* flu. diriuitur, qui in medijs montibus exurgens, parùm iam à fonte digressus sit limes, fertúrque in Occasum lento fluxu, quasi alia flumina, vt cum Poëta loquar, *in cæruleum sinum suum vocans*, statímque à Borea *Irwellum*, qui omnes huius orientalis plagæ fluuios secum defert, gratanter excipit. Ad cuius cum *Irke* confluentes ripa sinistra, quæ è subrufo saxo surgit, vix tribus à *Mersei* mill. pass. peructus illud oppidum floret, quod MANCVNIVM, & MANVCIVM variante lectione Antonino nominatur, nec dum vetusto nomine prorsus deleto, *Manchester* nobis dicitur. Hoc circumuicinis oppidis præcellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo, & Collegio quod Thomas Dominus *La-ware* qui sacris initiatus erat & suæ familiæ postremus hæres masculus regnante Henrico quinto fundauit. Ille enim à Grelæis prognatus erat qui antiqui erant huius oppidi (vt ferunt) Domini. Superiori verò ætate multò præcellentius fuit tùm laneorum pannorum honore, (*Manchester Cottons* vocant,) tùm asyli iure, quod Parlamentaria authoritas sub Henrico Octauo Cestriam transtulit. In adiuncto Comitis Derbiensis viuario antiqui propugnaculi radices quadrata forma, vbi *Medlocus* amnis Irwellum subintrat, vidimus, *Mancastle* appellitant. Quod ipsum antiquum MANCVNIVM fuisse non dixero, spatium adeò angustum includit, sed potiùs stationem aliquam Romanorum, vel munimentum illud quod Edwar. senior tum construxit, cùm, vt inquit Marianus, *Anno Christi 920. exercitum Merciorũ misit in Northũbriam, vt vrbem* Manchester *restauraret, & ibi præsidium locaret*. Danico enim bello corruisse videtur, contra quos quia se fortiter viros præstitissent incolæ, oppidum suum *Manchester* appellatum volunt, id est, vt illi interpretantur, *Vrbs virorum*, & huic opinioni, quæ cum sua laude coniuncta videatur, mirum in modum adblandiuntur. Sed nesciunt boni illi viri Mancunium Britannicis temporibus fuisse nomen, vt etymologia è nostra Anglica lingua non sit petenda. Malim igitur ego à *Main* Britannica deducere, quæ saxum sonat. Saxeo enim tumulo insidet, & sub ipsum oppidum ad *Colyhurst* lacomiæ sunt nobiles & notissimæ.

Mancunium.

Manchester.

Manchester Cottons.

Colyhurst.

Cæterùm vt regrediamur, Mersei *Irwelli* aquis iam plenior iter Oceanum versus suscipit, per *Trafford* ex qua & nomen & habitatio insigni Traffordorum familiæ, & *Chatmosse* vliginosum agrum

Trafford.

Chatmosse.

agrum longè latéque patentem, cuius partem non exiguam inflati amnes patrum memoriâ non sine magno periculo abripuerunt, vnde flumina corrupta, & magna perijt fluuialium piscium multitudo. Quo in loco subsidet iam vallis amniculo irrigata, arboréſque proſtratæ repertæ fuerunt. Vt ſuſpicari liceat, cùm terra neglecta iaceret, & riuulorum procurſus in patentibus vallibus non deducerentur, meatúſque vel incuria vel vaſtitate intercluderentur, quicquid humilius erat, in huiuſmodi vliginoſos tractus (*Moſſes* vocamus) vel ſtagna fuiſſe conuerſum. Quod verum ſi ſit, non eſt cur miremur tot arbores huiuſmodi locis paſſim per Angliam, ſed præcipuè hoc in agro obrutas & quaſi ſepultas iacere. Cùm enim nimia vligine radices ſoluerentur, vt decíderent, & tam molli ſolo haurientur & immergerentur neceſſe eſt. Vicini contis, & verubus tentando vbi latent explorant, loco notato effodiunt, & pro ignis alimento vtuntur, ſunt enim flammis & lumini, æquè ac tæda, gratæ: quod fortaſſe fit è bituminoſa terra qua ſunt circumfuſæ, vnde vulgus abietes fuiſſe credunt, quas tamen in Britannia prouenisſe negat Cæſar, Scio receptiſſimam eſſe opinionem ab inundato mundo has vi vndarum proſtratas iacuiſſe, eóque magis quòd æditioribus in locis alicubi effodiantur: locos tamen illos æditiores quos dicunt vligine permadere non diffitentur. Eiuſmodi etiam arbores ingentes in Hollandia Germaniæ ſæpè reperiuntur, quas eruditi in illa regione alibi fluctibus in littore ſuffoſſas vel flatibus propulſas in illa humiliora loca vliginoſa aduectas fuiſſe, & ſubſediſſe opinantur. Sed curioſa philoſophorum natio hæc plenùs indagabit.

Moſſes vnde fiunt.

Arbores ſub terra.

Abies in Britannia Cæſaris tempore non prouenit.

* Poſt *Chatmoſſe* ſe oſtendit *Holcroft* quæ vt ſedem, ita & nomen præclaræ Holcroftorum familiæ præbuit, quæ olim aucta ex nuptijs cum altera hærede de *Culcbit*. Illud enim in proximo ſedet, quod Gilbertus de *Culcbit* de *feodo* Almarici Pincernæ, vt ipſe de *feodo* Comitatu de *Ferrarijs* tempore Henrici III. tenuit. Cuius primogenitam filiam & hæredem cùm Rich. filius Hugonis de *Hindley* duxiſſet, ille *Culcbith* nomen ſibi aſſumſit, vt Thomas eius frater qui ſecũdam duxit à poſſeſſione dictus eſt de *Holcroft*; alter eadem ratione de *Peaſſalong*, & quartus de *Riſeley*. Quod adnoto vt intelligat lector, quanta fuerit apud maiores vt ſignata grauitas in alijs, deſultoria leuitas in nominibus deponendis, & aſſumendis è poſſeſſionibus. Atque in alijs etiam Angliæ partibus hoc olim factitatum. Adiacent hîc circumquaque oppidula (vti

Holcroft.

Liber Inq. in Scaccario.

Nominum varietas.

(vti etiam per totum hunc Comitatum & Cestrēsem & alias Septentrionis partes) quæ vt nomen claris familijs communicarunt, ita eiusdem sui nominis possessoribus ad hæc vsque tempora gaudent. Vt *Aston de Aston, Atherton de Atherton, Tillesley de Tillesley Standish de Standish, Bold de Bold, Hesket de Hesket, Worthington de Worthington, Torbec de Torbec, &c.* Infinitum esset sigillatim nominare, nec instituti nostri est insignes enumerare familias, sed loca perlustrare antiquiora. Has tamen & huiusmodi familias in Septentrionalibus his regionibus (vt semel dicam) vti virtus fundauit, prouida moderatio & antiqua suis bonis contenta simplicitas auxit, ita in Australibus Angliæ prouincijs luxus, vsuræ, corruptelarum illecebræ, & dolus malus breui tempore florentissimas prorsus subruerunt, adeò vt veteris nobilitatis germina iam exaresce re multi conquerantur. *Nobilitatis pestes.*

Interim nos *Mersey* decursum persequemur, qui iam per *Warrington* notum suis Dominis cognomine Pincernis siue *Butlerijs*, qui forijus ab Edwardo primo obtinuerunt, defertur; à quo ad Septentrionem non multùm abest *Winwick* inter opima Angliæ sacerdotia nominatissimum, in cuius ecclesiæ summa parte legūntur hi versus barbari veteri charactere, de Oswaldo Rege. *Warrington.* *Winwick.*

Hic locus Oswalde quondam placuit tibi valdè
Northanhumbrorum fueras Rex, vnúcq; polorum
Regna tenes, loco passus Marcelde *vocato.*

Warringtonio Merseius se diffundens statímq; contrahens, patenti gremio, commercijsque percommodo Oceanum ingreditur, vbi *Luberpoole* patet, Saxonicè Lÿꝑꝑpole, vulgò Lirpoole, à diffusa paludis in modum aqua, vt opinio est, nominatus, qui commodissimus & vsitatissimus est in Hyberniam traiectus, elegantia & frequentia, quàm antiquitate celebrior. Nec enim eius nomen apud antiquiores scriptores vspiam occurrit, nisi quod Rogerus Pictauensis, qui Dominus erat (vt eo tempore loquebantur) *de honore Lancastriæ* castrum hîc construxerit, cuius custodiam iam longo sanè tempore habuit nobilis illa, & equestris familia de *Molineaux*, cuius primaria sedes est in proximo ad *Sefton* quam Rogerus ille Pictauensis Viuiano de *Molineaux* primis Normannici imperij temporibus elargitus erat. Vniuersam enim terram inter *Ribell*, & *Mersey* flumina Rogerus ille tenuit, vt Censualis Angliæ liber testatur. *Litherpole.* *Molineaux.*

Euehitur hinc magno flexu littus apertum, interiúsq; à mari cernitur *Ormeskirke* mercatorium oppidum, sepultura Stanleiorum

Latham. rum Derbiensium Comitum insigne, quorum primaria sedes *Latham* in vicinia est, ædes magnæ & magnificæ, quas illi continenter auxerunt ab Henrici quarti tempore, Quo Ioannes Stanleius Miles, pater Ioannis Proregis Hiberniæ ex eadem stirpe qua Barones de *Audley* oriundus, filiam & hæredem Thomæ Lathami Equitis clarissimi duxit, cui hoc amplum hæredium cum multis alijs possessionibus dotale fuit. Iam inde verò *Stanlei* sedem hic fixerunt, è quibus Thomas filius Th. Domini *Stanley* ab Henrico VII. Derbiæ Comes creatus ex Æleonora Neuilla filia Comitis Sarisburiæ genuit Georgium Dominum *Le-Strange*; duxerat enim ille Ioannam vnicam filiam & hęredem Ioannis Baronis *Le Strange* de *Knockin*, qui patre superstite defunctus filium habuit Thomam Derbiæ Comitem secundum, cui Anna filia Edwardi D. Hastings peperit Edwardum tertium Derbiæ Comitem, qui ex Dorothea filia Th. Howardi Ducis Norfolciæ suscepit Henricum Comitem quartum, qui Margaretam filiam Henrici Cliffordi Comitis Cumbriæ duxit matrem Ferdinandi Comitis quinti qui modò diem obijt, & Guilielmi iam Comitis sexti qui fratri successit.

Stanlei Comites Derbiæ.

Dugleſſe fluuiolus hic tacitè serpit, ad quem Arthurus noster (vt author est Nennius) Saxones memorabili prælio fudit. Ad huius fontes *Wiggin* est oppidum, Wibiggin olim dictum affirmant, de quo nomine nihil habeo quod dicam, nisi Lancastrenses ædificia **Biggin** vocare, vti nec de oppido, nisi quod sit & cultum, & copiosum, incorporatum ex Maiore & Burgensibus, Rectórque ecclesiæ, oppidi (vt accepi) est Dominus. In proximo *Holland* cernitur, è qua clarissima illa Hollandorum familia qui Surriæ & Exoniæ Duces erant, & originem & nomen traxerunt. Filia autem & hæres primogeniti fratris qui equestri dignitate hîc floruit, tandem Louellis enupta eos & possessionibus, & armis adauxit scilicet scuto cyaneo lilijs argenteis interstincto inter quæ argenteus itidem leo ore obuerso insurgit.

Wiggin.

Hollandorum familia.

Insignia Hollandorum.

Prope *Dugleſſi* ostium *Merton* palus satis diffusa alitur, quæ suo emissario in hunc se exonerat, statimq; *Ribelle* flumini in suo æstuario obuiam se offert. Hic enim proximus est post Mersium fluuius qui Oceanum accedit, nomine suo vetustiori non prorsus exoleto. BELLISAMA enim æstuarium Ptolemæo, & nobis *Ribell* appellatum, fortasse ex adiectione Saxonici verbi Ea quod flumen denotat. Ex Eboracensis agri collibus properantibus aquis primùm in meridiem defertur hic fluuius per tres præcelsos

Bellisama.

celsos montes, *Ingleborrow hill* ad fontes, quem vasto dorso in occidentem solem gradatim quasi ascendentem, & in sui extremo alio quasi imposito colle euectum demirati sumus. *Penigent* fortasse ab albicante, & niuoso capite, hoc enim Britannis *Pengwin* denotat, qui vasta mole, sed non perinde excelsa attollitur. Vbi verò Lancastrenses adit *Rhibellus*, (nam hi sunt inter Eboracenses) *Pendle hill* sublimi admodum fastigio in metæ modum erigitur, damno quod subiecto agro iampridem intulit, maximam aquarum vim eructans, & certissimo pluuiæ indicio, quoties eius vertex nebula vestitur, insignis. Horum libentiùs meminerim, tùm quòd in Appennino nostro sunt eminentissimi, vnde vulgò vsurpatur,

Penigent. Pendle hill.

Ingleborrow, Pendle, and Penigent,
Are the highest hils betweene Scotland and Trent:

Tum vt intelligatur quod antè dixi, cur Alpes summæ *Pennina*, & ipsa montium summitas *Pennum*, & *Apennini* ita priscis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium summitates Britannis denotat. Ad ramentum verò montis *Pendle*, *Clithero* castrum à Laceis extructum propè Rhibellum adsidet, Et huic vicinum *Whaley*, Saxonicè Walaleȝ monasterio à Laceis condito celebre, quod à *Stanlew* in Comitatu Cestrensi 1296. translatum. Vbi anno 798. Wada Dux infœlicia signa contra Ardulphū Nordanhumbrorum Regem sustulit ad *Billangho* quod nunc *Langho* contractius appellatur. Hic *Ribellus* protinùs in Occasum conuersus nomen suum impertit vico quem nostra ætas *Riblechester* appellat, vbi tot Romanæ vetustatis vestigia, statuæ, numismata, columnæ, columnarum bases, epistylia, aræ, marmora, inscriptiones assidue effodiuntur, vt non abs re fuisse videatur, quod incolæ dudicante rythmo dictitant,

Pen quid Britannis. Clithero. Whalley. Riblechester.

It is written vpon a wall in Rome,
Ribchester was as rich as any towne in Christendome.

Inscriptiones autem ita deformarunt rustici, vt quamuis in plures inciderim, vix tamen vnam & alteram legere potuerim. Ad *Salesbury hall* quæ sunt vicinæ ædes nobilis & antiquæ familiæ Talbottorum, columnæ basim inscriptam vidimus.

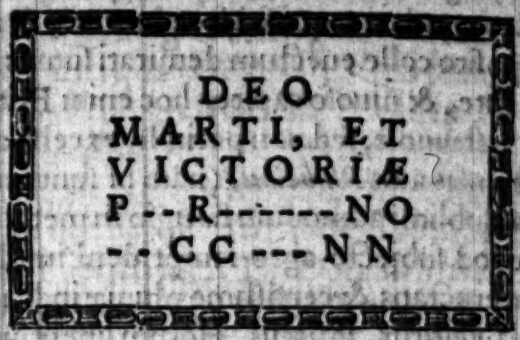

In proximo pariete huic adiunctus est alter lapis, Cupidinem, & alteram imagunculam præ se ferens, in cuius parte auersa hæc mutilata legitur inscriptio, quam quia me diu sollicitum habuit, vt aliorum opinionem eliciam, hic subiungam.

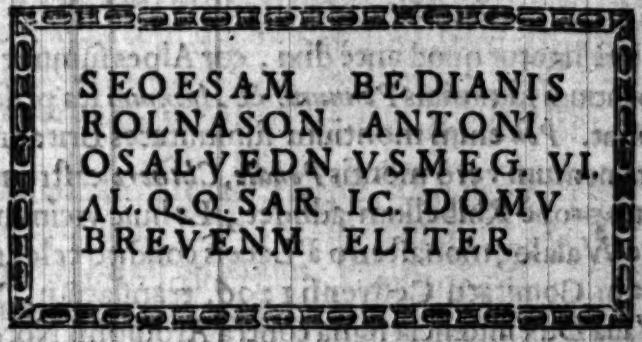

Sed ex his nihil planè luminis ad priscum huius loci nomen eruendum, de quo ambigitur, nisi subinde nomen mutârit, quod nonnunquam vsu venit. Hoc enim situ Ptolemæus RIGODVNVM, si pro RIBODVNVM, à *Riblechester* non omninò abludit, & ad hanc à Mancunio distantiam, videlicet XVIII. milliarium COECIVM, quod & GOCCIVM in nonnullis legitur exemplaribus locat Antoninus.

Ribodunum.

Coccium.

Cæterùm cùm huius fortuna, confecta Periodo, siue bello, siue terræ motu, quod vulgus suspicatur, succubuisset, inferiùs quà regurgitantis Oceani vim patitur *Ribellus*, *Bellisamáque æstuarium* Geographo vocatur, propè *Peneworthum* (vbi regnante Conquestore erat Castellum vt ex regis eius tabulis constat,) ex Ribcestriæ occasu succedanea proles *Preston* surrexit, amplum, &, vt in his regionibus elegans, & frequens oppidum, à religiosis viris sic dictum, nomen nostra enim lingua *Sacerdotum oppidum* sonat, sub hoc Ribello aquas infundit suas *Derwen* fluuiolus qui primum

Peneworthum. Penwerdant alibi dicitur.

oppidum mercatu notum *Blackborn*, à nigra aqua sic dictum irrigat; quod olim Laceiorum, regiunculæ adiacenti *Blackburnshire* nomen indidit, inde præterfluit *Houghton Tower* quod celebri familiæ quæ diu incoluit nomen impertijt, & *Waleton* quod Guilielmus Lancastriæ Dominus, Regis Stephani filius Waltero de *Waleton* dedit, nunc verò est claræ familiæ Langtonorum qui à Waltonis genus ducunt. Sed pedem referamus. Haughton. Walton.

Preston illud de quo modò dixi *Preston in Anderneſſe* vocat vulgus hominum, pro *Acmundesnesse*, sic enim hanc agri partem dixêrunt Saxones, quòd inter *Rybellum* & *Cocarum* fluuios longiùs circumacto littore prominet, & promontorio quasi naso extenditur, quod etiam posteà *Aumundernes* dictum. In qua Guilielmi Primi temporibus *tantùm sedecem villæ incolebantur, reliqua vasta iacebant*, vt in Censuali libro legimus, *Rogerusque Pictauensis habebat*. Posteà verò fuit Theobaldi Walteri, à quo *Butleri* siue Pincernæ Hiberniæ originem repetunt, sic enim legimus in Charta Richardi primi, *Sciatis nos dedisse, & præsenti charta confirmasse Theobaldo Waltero pro homagio & seruitio suo totam* Agmondernes, *cum omnibus pertinentijs suis, &c.* Auena hæc est feracior, hordei impatientior, sed pascuis lætior, præsertim ad mare, quà partim est campestris, vnde pars eius magna *The Fild*, pro *Feild* appellari videtur (in Archiuis tamen regijs *Lima* Latino nomine appellatur, quod instrumentum illud fabrile denotat quo ferrum, aliudue politur.) Quia tamen alibi palustris, minùs salubris censetur. *Wyr* fluuiolus hanc citus perstringit, qui è *Wierdale* loco pleno solitudinis deuolutus *Grenhaugh* castrum præterlabitur, quod Thomas Stanleius primus ex hac familia Derbiæ Comes extruxit, cùm immineret illi periculum à quibusdam huius agri proscriptis nobilibus, quorum possessiones ab Henrico Septimo dono acceperat. Multos enim in illum impetus dederunt, & subinde infesti in agros eius irruerunt, donec viri optimi moderatio has inimicitias prudenter extinxerit. Anderneſſe. The File. *File. Grenhaugh Castle.

In ora hîc maritima multis in locis sabuli cumulos videas, quibus aquam subinde infundunt, donec salsuginem contraxerint, quam posteà, subditis glebis in candidum salem excoquunt. Nonnullæ sunt hîc etiam infidæ arenæ & rapaces, (sabulum vitium dicunt) itinerantibus adeò periculosæ dum compendia recedente æstu sectantur, vt maximè caueant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor, pedestre naufragium faciant; præcipuè verò circa Cocari ostium, vbi Syrtico quasi agro *Cockersand Abbey*. *Salis confectandi noua ratio. Quicksands. Syrticus ager.

Cluniacensium iampridem monasteriolum, à Radulpho de *Moschines* fundatum, sed ventorum violentiæ expositū inter *Cocker* & *Lune*, siue *Leni* ostia interiacet, & mare Hibernicum longè latéque diffusum prospectat.

Lune fl.

Lonus ille, vulgò *Lune*, ex Westmorlandiæ montibus scatens, in Austrum ripis impeditioribus, & inæquali alueo delapsus, accolas æstiuis mensibus opima Salmonum piscatione ditat, qui cùm aqua limpida, & arenosis vadis præcipuè lætentur, in hunc & alios huius oræ fluuios confertim penetrant. Quàm primùm Lancastrenses inuiserit, *Lacus* amniculus ab ortu aquas illi committit suas. Quo in loco nunc *Ouer Burrow* est, pertenuis sanè rusticorum viculus, quem vrbem magnam fuisse, amplósque campos inter *Lacum* & *Lonum* occupasse, & ad extrema deditionis, fame nihil non experta, compulsam nobis memorârunt incolæ, quod à maioribus quasi per manus traditum accepêrunt. Et varijs certè priscæ vetustatis monumentis, insculptis lapidibus, tessellatis pauimentis, Rom. nummis, & nomine hoc nouo quod nobis *Burgum* denotat, locus iste antiquitatem suam asserit. Nomen verò antiquum si recuperet alijs, non mihi debeat, etsi vt formicæ semitas anxia sedulitate quæsiui, Nec est cur quis putet singulorum in Britannia oppidorum nomina sigillatim in Ptolemæo, Antonino, Prouinciarum Notitia, & classicis authoribus adnotari. Si tamen coniecturæ sit locus BREMETONACVM,

Ouer Burrow.

Bremetonacum.

(quod aliud fuisse à BREMENTVRACO verè iudicat Hieronymus Surita Hispanus in suis ad Antoninum Notis) ex distantiæ ratione à Coccio siue *Ribble-chester* libens opinarer.

Ab hoc *Burgo Lonus* flu. cùm *Thurland* Tunstallorum propugnaculum, à Thoma Tunstallo Equite aurato tempore Regis Henrici IIII. extructum, cùm Rex *licentiam dedisset firmandi & Kernellandi mansum*, i. *loricis incingere, & coronare*; & *Horby* egregium castellum, quod N. de *Monte Begonis* conditorem, Harringtonios, Stanleios Barones de *Montis Aquila*, & nunc Baronem de *Morley* Dominos suos venditat, præteruectus sit; *Lancaster* ad Australem ripam videt, præcipuum regionis oppidum, quod incolæ verius Loncaster, vti & Scoti, qui Loncastell vocant à *Lone* flu. LONGOVICVM & nomen superstes, & flumen subterlabens quodamodò argumentantur, vbi sub Britanniarum Duce, vt est in Notitia Prouinciarum, Numerus Longouicariorum qui à loco nomen sunt mutuati, stationem habuit. Quamuis hodiè oppidum sit minùs frequens, & incolæ omnes rei rusticæ

Kernellare quid.
Hornby castle.

Lancaster.

rusticæ vacent, (circumuicinus enim ager cultus est, apertus, florens, nec syluis nudus) in Romanæ tamen vetustatis argumentum Cæsarum nummos nonnunquam inueniunt, maximè vbi fraterculi suum claustrum habuerunt, Aream enim ibi antiquæ vrbis fuisse prædicant, quam Scoti cuncta obuia excursione repentina populati, anno salutis 1322. succenderunt. Ex quo tempore ædificare cœperunt propiùs collem viridantem ad flumen cui imponitur castrum, non magnum quidem, nec vetustum, sed elegans, & firmum: ad fidetque in ipso colle vnicum quod habent templum, vbi Monachi exteri olim suum habuerunt cœnobiolum. Sub quo ad pontem pulcherrimum, quo *Lonus* consternitur, in ipsa præcipiti collis decliuitate, parietis antiquissimi, & Romani operis pendet fragmentum præceps, **Wery wall** vocitant illi, recentiori Britannico huius oppidi, vt videtur, nomine. Hoc enim oppidum illi *Caer Werid*, i. *Vrbem viridem* dixêrunt, à viridanti forsitan illo colle, sed hæc viderint alij. Ioannes Moritonij & Lancastriæ Dominus qui posteà Rex Angliæ *Burgensibus sui Lancastriæ charta confirmauit libertates omnes quas Burgensibus Bristoliæ concesserat*. Polum Arcticum, vt hoc non omittam, grad. LIIII. scrup. v. eleuatum aspicit, ab vltimo verò Occidente part. xx. scrup. XLVIII. remouetur.

Dum ex hoc colle circumspicerem, vt *Loni* ostium viderem, quod non multò inferiùs effunditur, **Foxnell** altera pars huius regionis ad Occasum oculis occurrit, quam mare quodammodo molsit. Cùm enim littus hinc se vastiùs in Occasum proijceret, Oceanus quasi infensior obstinatiùs illud lancinauit, imò increduisse æstu littus deuorauit, sinúsq; tres laxiores efficit, sc. *Kentsand*, quo *Ken* flu. emittitur, *Leuensand*, & *Duddensand*, inter quos ea prominet terra, vt inde nomen sit sortita. *Forness* enim, & **foxeland**, idem est nobis, quod *Promontorium anterius* Latinis. Tota, nisi ad mare, excelsis montium cacuminibus, & crebris rupium molibus assurgit, (**Foxnell fells** indigitant,) inter quos Britanni diu securè agitauêre, his defendentis naturæ munimentis freti licèt nihil inuium Saxoni victori. Anno enim vicessimo octauo super ducentissimum ab aduentu Saxonum, Britannos hic sedisse colligimus, quòd eo tempore Egfridus Nordanhumbrorum Rex Cuthberto illi sancto terram, quæ vocatur *Carthmell*, & omnes Britannos in ea, (sic enim in eius vita scribitur) dargitus est. *Carthmell* enim partem huius agri esse ad **Kentsand**, accillimum est, idémque nomen oppidulum in ea etiamnum ser-

Fournes.

Fournes Fels.

Carthmell.

uat in quo Guilielmus Mareſcallus ſenior Prioratum extruxit, & dotauit. Si apud Ptolemæum SETANTIORVM λιμνὸν, i. *Lacum*, vt aliqui concipiunt libri, & non Setantiorum λιμένα, i. *Portum*, legas, SETANTIOS dictos fuiſſe hos Britannos auſim affirmare. Inter hos enim montes lacus totius Angliæ maximus, nunc *Winander-mere*, Saxonicè winpanemepe, à tortuoſo forſitã meatu, per decem plùs minùs milliaria fundo quaſi continuo ſaxo conſtrato, ripas incuruat, piſce ſibi peculiari (quem accolæ *Chare* vocant) fœcundus, fuſq; nominis adpoſitũ habet viculum, in quo anno Chriſti 792, Eathredus Nordanhumbrorum Rex Elfwoldi Regis filios Eboraco abſtractos interemit, vt ſuo ſcelere, & illorum ſanguine ſibi regnum confirmaret.

Setantiorum lacus.

Winander-mer.

Chare *piſcis.*

Hiſtoria Malroſenſis.

Inter hunc lacum, & *Dudden* flu. promontorium quod vulgò *Forneſſe* dicimus, ſe proïjcit, inſulámque *Walney* quaſi antemurale longo tractu prætentam habet tenui freto diuiſam, cuius fauces munimentum *Pile of Fouldrey* dictum ab Abbate de *Forneſs* anno primo Regis Edwardi III. ſcopulo in medijs fluctibus impoſitum tuetur.

Pile of Fouldrey.

In ipſo verò promontorio nihil viſendum eſt præter parietinas monaſterij de *Forneſs* dicti, quod Stephanus Comes Boloniæ qui poſteà Rex Angliæ anno ſalutis 1127. extruxit in loco olim *Bekenſgill* dicto, vel potiùs tranſtulit à *Tulket* in *Anderneſſe*. E cuius monachis, & non aliunde, (vt ipſi retulerunt) Mannia Inſulæ quæ obiacet, Epiſcopi veteri inſtituto eligi ſolebant: nimirum cùm fuerit quaſi mater plurimorum monaſteriorum in Mannia, & Hibernia. Magis ad ortum *Aldingham* antiquum hæredium familiæ de *Harrington*, ad quos à *Flemmingis* per *Cauſeldos* deuenerat, & quorum hæreditas per filiam ad Guil. Bonuill in agro Deuonienſi, & tandem per eum ad Greios Dorſettiæ Marchiones deſcendit. Paulóque ſuperiùs *Vluerſton* ideò non tacendum quòd eius *medietatem* Edwardus III. Ioanni Coupland viro inprimis bellicoſo dedit, quemque in Baneretti dignitatem extulit, quòd in prelio apud Dunelmum Dauidem II. Scotorum Regem captiuum abduxerit. Verùm poſt eius mortem, Ingelramo Domino *Coucy* è Gallia idem Rex cum alijs hoc tractu latifundijs, & titulo Comitis Bedfordiæ conceſſit, vtique qui eius filiam Iſabellam in vxorem acceperat, & cuius maiores iure Chriſtianæ de *Lindeſey* magnos in Anglia habuere prouentus.

Liber Forneſſenſis.

Aldingham.

Harringtoni.

Vluerſton.

Domini de Gynes.

Quod ad nobiles qui Lancaſtriæ titulo vſi ſunt, prima Normannici imperij infantia tres fuerunt qui *Domini de honore Lancaſtriæ*

Domini Lancaſtriæ.

castria dicebantur, Rogerus scilicet Pictauensis, filius Rogeri de *Monte-gomerico*, qui *Pictauensis* cognominatus (authore Guilielmo Malmesburiensi) quod vxorē è Pictonibus Gallię accepisset. Verùm cùm ille hoc honore sua perfidia excidisset, eundem accepit à patre Guilielmus filius Regis Stephani, Comes Moritonij, & Warrenniæ. Eo autem defuncto, Rex Richardus primus Ioanni fratri, qui posteà Rex Angliæ, eundem contulit. Sic enim legitur in antiqua historia. *Rex Richardus egregium in fratrem Ioannem declarauit amorem. Nam preter Hiberniam & Comitatum Moritonij in Normannia, in Anglia tanta adiecit, vt quasi Tetrarcha esset, Denique Cornubiam, Lancastriam, Nottinghamiam, Derbium cum aliis centi patria, & alia contulit multa.* Satis longo pòst interuallo Rex Henricus tertius Ioannis filius Edmundum *Gibbosum* filium suum natu minorem, in quem hæreditates, & honores Simonis Montisfortis Comitis Leicestriæ, R. Ferrarij Comitis Derbiæ, & Ioannis Baronis Monumethensis, quòd seditionis vexilla in illum sustulissent, transcripsit, Comitis Lancastriæ titulo primus exornauit, & his verbis dedit *Honorem, Comitatum, Castrum & villam de Lancastre, cum vaccarijs & Forrestis de Wiresdale, Lonsdale, Nouum Castrum subtus Limam, Manerium, Forrestam, & Castrum de Pickering, Manerium de Scaleby, villam de Gomecestre, nec non villata de Huntendon &c.* qui è Blanchia Artesiana vxore secunda Thomam, & Henricum suscepit cùm prima vxor hæres Comitis Albemarlæ sine liberis obijsset. Hic Thomas secundus erat Lancastriæ Comes, qui cùm Principem Edwardum II, & fortunam minùs reuerenter haberet, ciuilisque belli incendia foueret, capite truncatus diem sine prole obijt, Sanctúsque à multitudine est habitus. Vxor eius Alicia Henrici Lacei Comitis Lincolniensis vnica filia, & suam & maternam hæreditatem, scilicet Comitis Sarisburiensis, Henrico mariti sui è fratre nepoti reliquit, in Lancastrensem enim familiam anteà terras suas Henricus Laceius eius pater transcripserat, si modò Alicia hæc sine sobole diem obiret. Hunc etiam vxor Matildis filia & ex asse hæres Patricij de *Cadurcis*, siue *Chaworth*, non solùm suo sed etiam magnis in Wallia patrimonijs, Mauritij scilicet Londinensis, & Siwardi, à quibus stemma illa duxerat, adauxit. Vnicum hic reliquit filium Henricum, quem Edwardus III. è Comite in Ducis honorem extulit, secundúsque fuit è nostris proceribus Ducis nomine insignis. Verùm nulla prole masculâ suscepta obijt ille, duabus relictis filiabus, Matilde, & Blanchia, inter quas dispertita

Guaherus Hemingford.

Reg Houeden pag. 373. b.

Comites Lancastria.

Ducis Lancastria

tita hæreditas. Matildem duxit Guilielmus Bauarus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, Hannoniæ, & iure vxorio Leiceſtriæ Comes. Illa autem ſine liberis defuncta, Ioannes *Gandauenſis*, ſiue de *Gaunt* dictus, quòd Gandaui Flandriæ natus, Edwardi III. filius natu minor, qui Blanchiam alteram Henrici filiam in vxorem acceperat, vniuerſam hæreditatem adijt; iámque opibus par multis regibus, Dux Lancaſtriæ à patre creatus, iura etiam regalia ab eo impetrauit, qui Comitatum Lancaſtrenſem in Palatinatus dignitatem huiuſmodi reſcripto euexit, cùm memoràſſet quàm egregiam operam patriæ, domi bellíque nauaſſet. *Conceſſimus*, inquit, *pro nobis & hæredibus noſtris prædicto filio noſtro, quòd ipſe ad totam vitam ſuam habeat infra Comitatum Lancaſtriæ Cancellariam ſuam, ac breuia ſua ſub ſigillo ſuo pro officio Cancellarij deputando, conſignanda, Iuſtitiarios ſuos tam ad placita coronæ, quàm ad quæcunque alia placita communem legem tangentia, tenenda, ac cognitiones eorundem, & quaſcunque executiones per breuia ſua, & miniſtros ſuos ibidem faciendas. Et quæcunque alia, libertates & iura regalia ad Comitatum Palatinum pertinentia, adeò liberè & integrè ſicut Comes Ceſtriæ infra eundem Comitatum Ceſtriæ dignoſcitur obtinere, &c.* Nec ſolùm Dux erat ille Lancaſtriæ, verùm etiam ex nuptijs cum Conſtantia Petri Caſtellæ Regis filia, vſus eſt nomine Regis Legionis, & Caſtellæ.

Ioãnes Gaunt Rex Caſtellæ.

Poſt hunc Ioannem, Henricus de *Bollingbroke* eius filius, in Ducatu Lancaſtriæ ſucceſſit, qui cùm exturbato Richardo Secundo, Angliæ regnum obtinuiſſet, Henricum filium qui poſteà erat Rex Angliæ hoc honore ornauit, & vt ſibi ſuiſque in his hæreditatibus caueret, ita ex authoritate Parlamentaria his verbis cenſuit. *Nos nolentes dictam hæreditatem noſtram, aut libertates eiuſdem, occaſione inſtantis aſſumptionis regalis ſtatus, & dignitatis noſtræ in aliquo mutari, transferri, diminui, ſeu derogari, ſed eandem hæreditatem noſtram cum iuribus & libertatibus ſuis prædictis, eiſdem modo & forma, conditione & ſtatu quibus nobis deſcenderunt, & euenerunt, ac etiam cum omnibus, & ſingulis talibus libertatibus & franchesijs, ac alijs priuilegijs, commoditatibus, & proficuis quibuſcunque, quibus dominus, & pater noſter dum vixit, eam ad terminum vitæ ſuæ ex cõceſſione Richardi nuper Regis habuit, & tenuit, nobis & dictis hæredibus noſtris in dictis chartis ſpecificatis plenariè & integrè conſeruari, continuari, & haberi volumus. Ac tenore præſentium ex certa ſcientia noſtra, de aſſenſu præſentis Parlamenti noſtri concedimus, declaramus, diſcernimus, & ordinamus pro nobis & hæredibus noſtris, quòd tam Ducatus noſter Lancaſtriæ,*

Rex Henricus 4.

Lancastria, quàm vniuersa, & singula alia, Comitatus, honores, castra, maneria, feoda, aduocationes, possessiones, annuitates & dominia quæcunque nobis ante adeptionem dignitatis nostræ regiæ qualitercunque, & vbicunque iure hæreditario in Dominico seruitio, vel in reuersione, seu aliàs qualitercunque descensa, nobis, & dictis hæredibus nostris in chartis prædictis specificatis in forma prædicta remaneant in perpetuum. Qua forma & conditione iam inde mansit, nisi quòd Edwardus IIII. suo tempore, coronæ (vt loquuntur) *appropriauerit* sibi 52. & hæredibus suis Angliæ Regibus: à qua tamen Henricus VII. statim seiunxit. Suósque nunc habet seorsim Officiarios, Cancellarium scilicet, Attornatum, Receptorem, Clericum Curiæ, Assessores sex, Tabellarium, Auditores duos, Receptores viginti tres, & tres Superuisores.

Recensentur in hoc agro præter plurimas capellas, paraciæ tantùm 36. sed illæ valdè populosæ, & quæ maximas alibi paracias incolarum multitudine longè superant.

Westmorland.

AD extremos Lancastrenses succedit magis in Septentrionem altera Brigantum regiuncula, Latinis *Westmorlandia*, nobis Westmorland, & scriptoribus nonnullis *Westmaria*, ab occasu, & Borea Cumberlandia, ab ortu Eboracensi & Dunelmensi agro terminata. Quæ quia tota inter montes altè pertingentes sit sita, (Appenninus enim noster hìc magis magísq; in latitudinem excurrit) & magna ex parte inculta iaceat, hoc nomen in nostra lingua inuenit. Loca etenim inculta, & quæ non facilè agricultura subleuari possint, *Mores* Angli Septentrionales vocant, & Westmorland nihil aliud est nobis, quàm inculta ad occasum regio. Ex venerandæ igitur antiquitatis schola illud de Mario Rege eijciatur somnium, quem Pictos contudisse, & de suo nomine hanc regionem denominasse resupini nostri historici per quietem viderunt.

Pars huius Australior, quæ angustiori spatio inter *Lonum* flu. & *Winandermere* concluditur, satis ferax in vallibus habetur, licèt

licet & ſuas aſperas, glabráſque cautes oſtendat, vnóque nomine,
The Baronie of Kendale. *The Baronie of Kendale*, id eſt, *Baronia de Kendal*, ſiue *Candalia*, id eſt, *Vallis ad Kanum* nominatur, *Kan* enim flu. qui ſaxis aſperatus hanc vallem perſtringit, nomen indidit, ad cuius occiduam ripam frequentiſſimum oppidum *Kandale*, ſiue *Kirke by Kandale*, id eſt, *Eccleſia in valle ad Canum*, duabus productis plateis ſe interſecantibus ſedet, lanificij gloria, & induſtria ita præcellens, vt eo nomine ſit celeberrimum. Incolæ enim copioſam per vniuerſam Angliam laneorum pannorum exercent mercaturam.
Domini Candaliæ Hiſtoria Forneſſenſis. Suóque honori inprimis eſſe exiſtimant, quòd ſuos Barones, & Comites habuerint. Barones ex ſtirpe Iuonis *Talebois*, è cuius poſteris Guilielmus, annuente Rege Henrico ſecundo vocauit ſe
Familia de Lancaſter. Guil. de *Lancaſter*, cuius neptis & hæres Gilbertum filium Rogeri *filij Reinfridi* maritum aſſumpſit, per cuius filias filio Guil. defuncto migrauit hæreditas ad Petrum *Bruis* D. de *Skelton*, & Guil. *Lindeſay*, ad quem materna origine Ingelramum Domini de *Coucy* in Gallia genus retuliſſe ex hiſtoria Monaſterij *Forneſij* accepimus. Per Petri verò *Bruis* filiam deuenit hæc Baronia ad *Roſſos* de *Werke*, & ab illis ad *Parros* iure hæreditario hic bonos deuolutus eſt, quorum caſtrum è regione oppidi vetuſtate iam conſeneſcit: Comites verò tres, Ioannem Ducem Bedfordiæ à
Comites Candaliæ. fratre Rege Henrico v. eo honore auctum, Ioannem Ducem Sommerſetti, & Ioannem de *Foix* ex illuſtriſſima Fuxenſium in Gallia familia quem Henricus VI. ob fidelem in Gallico bello operam eò dignitatis extulerat. Vnde fortaſſis eſt quòd aliqui ex hac Fuxenſi familia in Gallia etiamnum de *Candalia* denominentur. Nec aliam quod ſcio vetuſtatis gloriam vendicat *Candalia*. CONCANGIOS tamen olim Romanorum ſtationem fuiſſe opinatus ſum, ſed iam rectiùs docuit dies. Inferiùs in *Can* flumine
Catadupæ. duæ ſunt Catadupæ vbi vaſto cum murmure aquæ præcipitantur, altera eſt ad *Leuens* viculum, alterum magis ad auſtrum prope *Betham* quæ quaſi certa prognoſtica ſunt vicinis, cùm enim
The Forſes. borealis clariùs inſonare auditur, ſerenitatem, cùm auſtralis imbres & nebulas certò expectant. Hæc in auſtrali & anguſtiori parte huius regionis.

Deinceps ſupra *Loni*, ſiue *Luni* fontes latiùs ſe explicat regio, multíſque gyris, & flexibus montes excurrunt, quibus interiacent alicubi conualles prærupta altitudine, crebris locis ſpeluncarum in modum ſubruptis. *Eden* flumen nobile, qui Ptolemæo
Eden fl. ITVNA, caput in Eboracenſi agro tollens, primùm languida
Itvna. aqua,

aqua, sed sensim confluentibus riuulis increscens, inter hos montes iter quærit in Occasum æstiuum, per *Pendragon* castrum, cui præter nomen & saxorum struem nihil reliquit æui vetustas, inde per *Wharton hall* sedem Baronum de *Wharton*, quorum primus erat Thomas ab Henrico VIII. ad eam dignitatem euectus, cui successit eiusdem nominis filius, & illi qui nunc floret tertius Baro Philippus, vir honoratissimus. Posteà per *Fanum Stephani* vulgò *Kirkby Stephen* forum notum defluit, & *Musgraue* viculum vnum & alterum, qui bellicosæ Musgrauiorum familiæ nomen dederunt, è qua Edwardo tertio regnante Th. *Musgraue* ad Parlamenta solenni rescripto inter Barones vocatus floruit, & *Heartly* castrum vicinum incoluerunt.

Wharton hall.
Barones Wharton.
Musgraue.
Musgraue.
Heartley castle.

Hîc aquas *Ituna* quasi remoratur, vt alijs riuulis consocietur, quorum vni, vix duobus mill. pass. ab ipso *Ituna* VERTERAE incubuerunt, priscæ memoriæ oppidum ab Antonino, & Notitiarum libro memoratum, qui innuit Romanum Præfectum ibi cum Directorum Numero sub posterioribus Imperatoribus egisse. Nunc verò ipsum oppidum in tenuem vicum exiguo propugnaculo munitum, & nomen in *Burgh* abijt, nostrates enim *Burgh vnder Stanemore*, id est, *Burgus sub Saxeto*, nuncupant. Sub posterioribus Imperatoribus, & notasse semel lubet, Castella parua oportuna bello, & annonæ copia munita *Burgi* dici cæperunt. Vnde & Burgundiones nomen quia Burgos incoluerunt, sic enim illa ætas crebra per limitem disposita habitacula vocauit. Nec aliud de illo legi, quàm quod inchoato Normannorum imperio coniurationem in Guilielmum Normannum hîc Angli habuerint. *Burgum* hunc Verteras fuisse vel affirmare ausim, quòd distantia hinc à *Lenatris*, illinc à *Brouonaco* in Italica resoluta milliaria exactè Antonini numeris respondeat, quódque via militaris Romanorum suo aggere etiamnum conspicua hàc ducit ad Brouonacum, per ABALLABAM cuius meminit liber Notitiarum, quæ adeò incorrupto hactenus manſit nomine, vt ipsa se clarissimè ostendat, & omnem quodammodò scrupulum eximat. Pro ABALLABA enim nos *Apelby* contractè vocamus. Sola huius vetustas & positio est suspicienda, nimirum Romano sæculo statio erat Maurorum Aurelianorum, & agro non inamœno *Ituna* flumine ferè circumfusa: sed ita infrequens est, & tenui structura, vt nisi vetustate meruisset primarium regionis censeri oppidum, & iuridicos conuentus, siue *Assisus* in suo castro habere, quod publicum est maleficis ergastulum, parùm admodum à

Vertera.
Burg vnder Stanemore.
Vegetius lib. 4. cap. 10.
Orosius.
Aballaba.
Apelby.

vico

vico abesset. Tota enim pulchritudo in vna latiori consistit platea, quæ à septentrione in Austrum facili colle ascendit, in cuius inferiore parte templum subsidet, superiori castrum flumine ferè totum circumdatum eminet. Nec immeritò sane hanc, vti & *Burgum*, quem dixi, *Regias munitiones* vocat Guilielmus Neubrigensis, vbi memorat Guil Scotorum regem illas eximprouiso cepisse, paulò antequam ipse apud *Alnewick* caperetur. Quæ Rex Ioannes posteà Ioanni de *Veteri Ponte* ob operam egregie præstitam liberaliter donauit.

Intento hinc cursu in occasum æstiuum fertur fluuius per *Buley* castrum Episcopi Carleolensis, & *Kirkby Thuet*, sub quo magna rudera vetusti oppidi visuntur, Romanique nummi subinde eruuntur. Nomen autem vetustum penitùs obliterauit ipsa vetustas, *Wheallep-castle* hodie nuncupant. Si per Antiquitatis prætorem liceat, dicerem esse GALLAGVM Ptolemæi, quod Antonino GALLATVM, suffragante itineraria distantia, nec prorsus reclamante nomine, quæ enim à *Gall* Britanni inceperunt, in *Wall* conuerterunt Angli. sic Gallenam *Wallingford* & *Gall-Seuer*, *Wall of Seuer*, &c. dixerunt. Iuxta ad *Crawdundale-waith* fossæ, valla, & aggestæ moles apparent: & inter ea hæc Romana inscriptio (quam mihi descripsit vir eruditus Reginaldus Bainbrig Gymnasiarcha Applebeiæ) in aspera rupe excisa fuit, cuius pars prior vetustate omninò exesa.

Whellep castle.

Gallanum.

-----VARRONIVS
----ECTVS LEG. XX. V.V.
---AEL. LVCANVS
--P. LEG. II. AVG. C.

Id est vt ego lego, ---- *Varronius Præfectus legionis Vicessimæ Valentis Victricis* ---- *Ælius Lucanus Præfectus legionis secundæ Augustæ, castra metati sunt*, vel aliquid tale. Legio enim vicessima Valens Victrix quæ suam sedem Deuæ. i. *Westchester*, & Legio Secunda Augusta quæ suam Iscæ. i. *Carleon* in Wallia sedem habuit, euocatæ contra hostes in hac parte, hîc substitisse, & sua statiua castra aliquandiu habuisse videantur, Præfectósque ad rei memoriam hoc in rupe insculpsisse. Tempus non facilè dixerim, obseruaui tamen à Seueri ætate ad Gordianum & posteà literam

A vbique in hac insula in omnibus eius seculi inscriptionibus transuersam lineolam non habere, sed sic Λ notari. A Pro A.

Fertur hinc Ituna non procul ab *Howgill* castro *Sandfordorum*, via verò militaris rectà in occasum Æquinoctialem ducit per *Whinfield* viuarium amplum arboribus opacum ad BROVONIACVM, XX. milliaribus Italicis, XVII. Anglicis à VERTERIS, vt posuit Antoninus, locatum, cui etiam *Brocouum*, vti *Brouiacum* in Notitiarum libro nominatur, qui numerum Defensorum hîc sua habuisse statiua docet. Huius ædificia, & dignitatem licèt absumpserit vetustas, nomen tamen ferè inuiolatum supereſt, *Brougham* enim vocamus Romanis solummodo numismatibus sæpissimè effossis, & castro vetusto superbit, quod à Vipontijs, siue familia de *Veteri Ponte* ad Cliffordos hæreditariò deuenit, & vulgus sensim subsidere credit, prudentioresque non negant, qui *Eimotum* flumen per subterraneos meatus subintrare, & fundamentum conuellere existimant. Hic enim flu. ex amplo lacu *Vlse* dicto effusus castrum subluit, cúmque limes aliquandiu fuerit inter hanc regionem & Cumbriam; iuxta *Isan-parles* rupem vicinis notissimam, quam natura difficillimo aditu varijs cauernis, & anfractuosis quasi perfugium miseris, afflictis temporibus molita est, se cum suis & alienis aquis in Itunam post paucula milliaria immergit.

Brouniacum. Whin septentrionalibus, quod australi. a Burr. Brougham. Eimot fl. Vlse lacus. Isan-Parles.

Westmorlandiæ Dominus primus quod sciam præfuit Ioannes de *Veteri Ponte*, siue *Vipont*, qui in clypeo rubro sex aureos anellos gestauit. Illi enim donauit Rex Ioannes *Ballium de Westmorland*, vnde eius successores ad nostra vsque tempora tenuerunt officium *Vicecomitatus de Westmorland*. Successit verò filius Robertus qui duas solummodo filias suscepit Sybillam Rogeri Domini Cliffordi vxorem, & Idoneam Rogero de *Leybourne* enuptam. Longo pòst tempore Richardus II. Radulphum de *Neuill*, siue *Noua-villa* Dominum de *Raby* virum summæ & vetustissimæ nobilitatis Angliæ ab Vctiredo Northumbriæ Comite oriundum primum Westmorlandiæ Comitem creauit, cuius posteri eo honore floruerunt; donec Carolus, impotenti animo, & scelerata conspiratione fidem in D. ELIZABETHAM & patriam exuendo clarissimæ familiæ maximum dedecus impressisset, suumque ipsius splendorem nefariè maculasset.

Finet Term. Mich. R. 6. H. 8. Insignia Vipontorum. Comites Westmorlandiæ

In hoc Comitatu 26. numerose parœciæ habentur.

Cumberland.

Cumberland.

WEstmorlandiæ ad occasum præiacet *Cumbria*, vulgò **Cumberland**, vltima in hac parte Anglię prouincia, vtpote quę ipsam Scotiam ab Arcto attingit, ab Austro & Occidente Hibernico Oceano pulsata, ab ortu verò super Westmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab incolis traxit, qui veri & germani Britanni fuerunt, & se sua lingua *Kumbri*, & *Kambri* indigitârunt. Britannos enim diu hîc insedisse, fremente Saxone, historiæ testantur, ipséque Marianus, qui hanc regionem *Cumbrorum terram dixit*; vt taceam Britannica passim locorum nomina, cuiusmodi sunt *Caer-luel*, *Caer-dronoc*, *Pen-rith*, *Pen-rodoc*, &c. quæ hoc planissimè loquuntur, & assertioni meæ probationem præstant vel apertissimam.

Terra autem quamuis ob Septentrionalem situm frigidior, & ob montes asperior videatur, sua tamen varietate perlustrantibus arridet. Post verrucosas enim rupes, & confertos montes metallis grauidos, quibus lacus omni volatilium genere abundantes interiacent, succedunt pabulosi colles gregibus referti, quibus rursus substernuntur porrectæ planities frugibus satis fœcundæ. Ad hæc Oceanus, qui ad littus alliditur, piscium optimorum innumera examina alit, & negligentiam accolis quasi exprobrat, quòd minùs gnauiter piscaturam exerceant.

Copeland. Pars huius meridionalis *Copeland & Compland* dicitur, quod acuminatis montibus quos *Kopa* Britanni vocant, caput suum exerit, vel, vt alijs placet *Copeland* quasi *Copperland* ab opulenta æris vena. In hac ad fabulosum *Dudeni* ostium, quo à Lancastrensibus

Millum Castle. disterminatur, *Millum* est antiquę familię *Hodlestonorum* castrum, vnde circumducto in Boream littore, *Ranenglasse* stationem vbi & Romanæ extant, vt accepi, inscriptiones, duo riui commodè

Ir. circumcingunt. Superiùs *Irt* amniculus mare petit in quo conchæ cùm rorem, quem veluti maritum appetunt, oscitatione quadam hauserint, fiunt grauidæ, margaritasque siue, vt cum Poeta loquar, bacchas cõcheas pariunt, quas accolæ cùm resederit aqua venantur, gemmarijque nostri minimo ab egenis emunt,

Vide Plinium Margarita.

&

& maximo reuendunt. De his & huiusmodi Marbodæus in isto versu loqui videatur.

Gignit & insignes antiqua Britannia baccas.

Iam littus in occasum pedetentim se prouehit, promontoriolúmque efficit, quod *S. Bees*, pro *S. Bega* vulgò vocatur. Bega enim virgo Hibernica pia & religiosa vitam illíc solitariam egit, cuius sanctitati miracula adscribuntur de tauro cicurato, & copiosissima niue quæ Solstitiali die, illa precante, valles & montium summitates altè intexerat. Vix mille hinc passus *Egremont* castrum colli imponitur sedes olim Guilielmi de *Meschines* cui Rex Henricus primus donauit, *per seruitium vnius Militis, vtque iret ad præceptum Regis in exercitu Walliæ & Scotiæ*. Qui reliquit filiam vxorem Guilielmi *Fitz-Duncani* è Regio sanguine Scotorum, pérque illius etiam filiam hæreditas deuenit in familiam Luciorum, à quibus itidem per *Molionos*, & *Fitzwalteros* Egremontis titulus ad *Radcliffos* Sussexiæ Comites descendit. Eo tamen Thomas Percy ex Regis Henrici VI. gratia aliquandiù fruebatur.

S. Beer.

Egremont castle.

Domini Copelandiæ.

Liber Inq.

Procedit hinc littus paulatim se subtrahendo, & vt ex rudetis apparet, vbicunque facilis ascensus erat à Romanis permunitum fuit. Vltimus enim erat Romani imperij limes, & hanc oram Scoti imprimis infestam habuerunt, cùm ex Hibernia in hanc insulam quasi belli diluuio inundarent. *Moresby* vieulum vbi nauium statio ex his munimentis fuisse par est existimare. Multa ibi antiquitatis vestigia in hypogæis, & fundamentis, multæ cauernæ quas *Picts holes* vocitant, multa inscriptorum lapidum fragmẽta ibi eruuntur, quorum vnus LVCIVM SEVERINVM ORDINATVM, alter COH. VII. præ se fert, Et hanc aram, cum cornuta Siluani imagiuncula nuper effossam ibi vidimus

Littora munita.

Moresby.

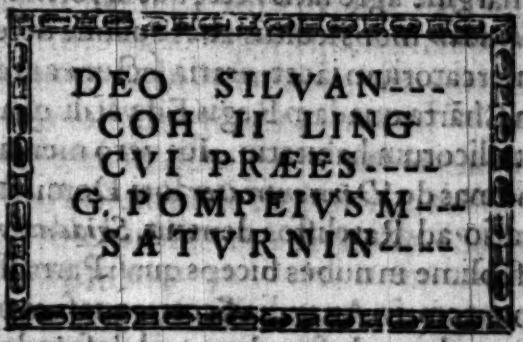

Deo Siluano cohors secunda Lingonum cui præest G. Pompeius M... Saturnius.

Sed nullus adhuc repertus MORBIVM fuisse docet, vbi Equi-

Morbium.

tes

tes Cataphractarij meruerunt, quod nomen tamen quodammodo subindicat. Nec tacendum quod hîc in proximo vidimus *Haycastle* sua sane antiquitate suspiciendum quod ad nobiles de *Moresby*, & *Distinton* dictos olim spectasse retulerunt incolæ.

Haicastle.

Post hoc Deruentio flumẽ Oceano se occulit, qui in *Borredale* valle curuis montibus incincta exortus, inter montes *Derwentfels* vocatos serpit, in quibus ad *Newlands* & alibi, æris venæ opulẽtæ non sine auro & argento nostro tempore à Tho. *Thurlanda*, Daniele Hochstetter Germano Augustano denuò sunt repertæ, cùm iam olim innotuerint, vt ex *Claus.* Regis Henr. 3. n. 18. constat. De his memorabilis disceptatio inter Sereniss. D. ELIZABETHAM Reginam, & Thomam *Percium* Northumbriæ Comitem, cuius hæredium terra fuit, intercessit, sed ratione regiæ prærogatiuæ & quòd auri & argenti in illis venæ, lis secundum D. Reginam data. Tantùm abest vt verum sit hoc Ciceronis in Epistolis ad Atticum, *Illud cognitum est, neque argenti scrupulum esse vllum in insula Britannia.* Nec Cæsar si has fodinas nosset, Britannos importato ære vti scripsisset, cùm hæ & aliæ ærariæ non solùm vniuersæ Angliæ sufficiant, verumetiam magna vis quotannis exportetur. Hîc etiam passim reperitur terra illa metallica, siue saxum induratum & micans, nobis *Blacke Leade* dictum, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores vtuntur. Quod an sit Dioscoridis Pnigitis, vel Melanteria, vel ochra terra calore in nigrum adusta, aut veteribus incognitum, non facilè dixerim, & perquirant alij. Per hos montes lapsus Deruentio in lacum spatiosum diffunditur, *pregrande stagnum* vocat Beda, in quo tres eminent insulæ, vna domicilium habet equestris familiæ Ratcliffo-rum, altera à Metallicis Germanis habitabatur, tertia illa existimatur in qua S. Herbertum hereneticã vitam duxisse scribit Beda. In huius margine agro satis læto, quem roscidi montes circũnallant, & *Skiddaw* mons æditus ab Aquilone defendit, *Keswike* oppidulum mercatorium iacet, æraria sectura ante multos annos notum, vt in Charta quadam Regis Edwardi quarti videre est, & hodie Metallicorum habitatio. Ius verò mercatus ab Edwardo primo Thomas de *Derwentwater* loci Dominus impetrauit, à quo hæreditario ad Ratcliffos deuenit. *Skiddaw* verò mons ille, de quo dixi, sublime in nubes biceps quasi Parnassus adeò surgit, & *Scruffell* montem in Anandia Scotiæ quasi æmulus prospicit, è quibus prout nubes vel ascendunt, vel descendunt præsagia de aëris mutatione captant accolæ, & vulgò cantitant,

Aëris fodinæ.

Auri & argenti venæ.

Blacke Leade.

Keswike.

Skiddaw mons excelsus.

If Skiddaw hath a cap
Scrufell wots full well of that.

Vti etiam de huius, & aliorum duorum in tractu montium altitudine dictitant.

Skiddaw, Lanuellin, and Caſticand,
Are the higheſt hils in all England.

Hinc Deruentio modò ripis arctatus, modò alueo laxatus rapidiſſimè in Septentriones prouoluitur, vt *Cokarum* recipiat. Qui confluentes *Cokarmouth* forum copioſum, caſtrúmque Cómitum Northumbriæ ferè circumluunt. Oppidum eleganti ſatis ſtructura, ſed humiliori ſitu inter duos colles ſubſidet, quorum alteri Eccleſia, alteri è regione Caſtrum imponitur firmiſſimum, cuius porta prætẽdit Arma gentilitia Moltonorum, Humfranuillorum, Luciorum, & Perciorum. Huic vltra flumen ad alterum milliare obiacet antiqui caſtri cadauer *Papcaſtle* vocant (vbi loci Ptolemæus EPIACVM conſtituit) cui Romanam vetuſtatem monumenta non pauca adſtruunt. An hoc fuerit *Guaſmoric*, quod Nennius author eſt Guortigernum Regem propè *Lugaballiam* edificaſſe, & veteres Anglos *Palmecaſtle* vocaſſe, non facilè dixerim. Hæc vna cum quarta parte Baroniæ de *Egremond*, *Wigton*, *Lauſwater*, *Aſpatric*, *Vldal*, &c. luculentiſſimo patrimonio Matildis *Lucy* quæ hæres Anthonij *Molton* ſiue de *Lucy* fratris ſui Henrico Percio Northumbriæ Comiti coniugi dedit, & quamuis ex illo nullam ſuſceperit prolem, Perciorum tamen familiam ſibi hæredem ſcripſit, ea lege vt *Luciorum* inſignia tres ſcilicet Lucios piſces in rubro cum ipſorum clypeo gentilitio variarent, vel vt ex Autographo loquar, *Sub conditione deferendi Arma ſua de rubro cum tribus Lucijs, vnà cum armis de* Percy *aureis ſcilicet, & bone Azureo quarteriatim, per finem leuata*. Adunatis poſteà aquis Deruentio, Oceano ſe ſubmittit ad *Wirkinton*, Salmonum piſcatura nobile. Nunc ſedes eſt antiquæ equeſtris familiæ Curwennorum, qui ibi ſuas inſtar caſtri ædes habent magnificas, & à quibus nobis, abſit verbo inuidia, genus maternum.

Cokarmouth.

Guaſmoric.

Arma Luciorum & Perciorum.

Wirkinton.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor plus minùs mill. paſſ. commodis locis ductum fuiſſe credunt nonnulli, à Stilicone, cùm ex Hibernia Scoti hæc littora infeſtarent. Sic enim de ſe Britannia apud Claudianum,

Sub Honorio & Arcadio.

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam cùm Scotus Hibernem
Monit, & infeſto ſpumauit remige Thetis.

Ierby.

Arbeia.
Elenborrough.

Adeò enim continuæ ſunt parietinæ ad *Eleni* oſtium, *Elue* nunc nominant, qui non longum permenſus iter ad fontes *Ierby* habet, forum non minimum. ARBEIAM fuiſſe iudicamus vbi Barcarij Tigrienſes ſtationem egerunt; & ad oſtium *Elenburrough*, id eſt, *Burgus ad Elenum*, vbi cohors prima Dalmatarum cum ſuo præfecto olim ſtationem habuit. Situm habuit in colle ſatis ædito, longè in Mare Hibernicum proſpectat, ſed iam ſeges eſt eo loci quo oppidum fuit, eiuſque veſtigia planè ſe exhibet, cryptæ antiquæ ſunt apertæ, multæque hic aræ, inſcripta ſaxa, & ſtatuæ eruuntur. Quæ vir optimus I. *Sinbous* in cuius agris effodiuntur, diligenter cuſtodit, & per ædes diſpoſuit. In media area erigitur pulcherrima ex rufeſcente ſaxo forma quadrata Ara affabrè artificio antiquo exſculpta, pedes plus minùs quinque alta, & optimo charactere inſcripta, ſed ecce ipſam & ſingula eius latera graphicè deſcriptam manu Roberti Cottoni de *Conington* Armigeri venerandæ antiquitatis cultoris ſummi cùm nos vnà ſtudio patriæ illuſtrandæ has regiones non ſine dulciſſimo animi pabulo anno ſalutis 1599. perluſtrauimus. Nec enim poſſumus non grata memoria proſequi optimum illum quem dixi virum, non ſolùm quòd nos hoſpitio benigniſſimè ſingulari cum humanitate excepit, ſed etiam quòd ipſe non indoctus antiquarum literarum ſit admirator, & has inſcriptiones, quæ ab alijs imperitis per hanc regionem ſtatim comminuuntur, & in alios vſus ſummo cum Antiquitatis detrimento transferuntur, diligentiſſimè conſeruat.

NTII VIVAS
GENIO LOCI
CORNELIVS
PEREGRINVS
TRIB COHORT
EX PROVINCIA
MAVR. CÆS
I·O·M
ALA
BELATV
CACRO
I·VLCI
VILIS
OPT
VSLM
DIS·SACRVM
POSTVMIVS
ACILIANVS
PRÆF
COHĪDEM

In inscriptione planissima sunt omnia, in penultima linea tantum ET & AEDES implicatione literarum leguntur: vltima pars mutila, fortasse integritati suæ sic restituenda DECVRIONVM ORDINEM RESTITVIT &c. Decuriones verò erant in Municipijs, qui Romæ, & in Colonijs Senatores. Sic dicti quia officium curiæ administrarunt, vnde etiam curiales nominati; quia ciuilia munera procurarunt.

Decuriones.

Isidorus lib 9. c. 4.

In parte huius Aræ auersa superiori margine, vt vides leguntur, VOLANTII VIVAS. Quæ duo verbula me anxium habent, nec interpretari possum, nisi Decuriones, Equites, & Plebs ex his enim constabat Municipium, G. Cornelio Peregrino qui domus ædes & Decuriones restituit votiua fuerit inscriptio: vt vir tam beneficus VOLANTII viueret. Hinc si coniecturæ sit locus VOLANTIVM olim huic loco fuisse nomen arbitror. Subtus exculpuntur victimaria instrumenta, dolabra & secespita. In sinistro latere Malleus, & Prefericulũ. In dextro latere Patera, Discus, & Pyrum, si quid video, vel vt alijs placet, Aquiminariũ. Hæc enim erant vasa sacrificijs destinata, & præterea alia, vt Simpulũ, Thuribulum, Futile, Apex sacerdotalis, &c. quę in aliarũ ararum lateribus hoc tractu expressa vidimus. Secunda Ara quam hic adiecimus fuit effossa apud *Olde Carlile*, & nunc extat in ædib. Barhousiorum ad *Ilkirk*, inscripta fuit eo literarum implexu quem sculptor hic satis graphicè expressit, & sic legenda videntur

Volantium.

Ara paganorum.

Ioui optimo Maximo. Ala Augusta ob virtutem appellata, cuius præest Pœlius, Publij filius Sergia Magnus de Mursa ex Pannonia inferiore Præfectus. Aproniano (& fortasse) *Bradua Consulibus.*

Sub Commodo Anno Christi 193.

Tertia Ara Deo Topico Belatucadro inscripta sic legenda

Belatucadro Iulius Ciuilis Optio, i. Excubijs præfectus, *votum soluit libens meritò.*

In quarta Ara quæ pulcherrima nihil subest difficultatis, & sic se habet. *Dis, Deabusque Publius Posthumius Acilianus Præfectus Cohortis primæ Delmatorum.*

Huiusmodi aras (nec notasse veteres ritus pigeat quos iamolim sacratissima Christi religio profligauit) vti & victimas, atque seipsos frondibus coronare solebant, ad eas thure & vino supplicare, hostias immolare, ipsasque aras inungere. De quarum demolitione, invalescente Christi religione, Prudentius.

Exercere manum non pœnitet, & lapis illic
Sistetit antiquus, quem cingere suenerat error
Fascijs, aut gallinæ pulmone rigare, Frangitur ....

Has

Has etiam subiectas inscriptiones ibi vidimus

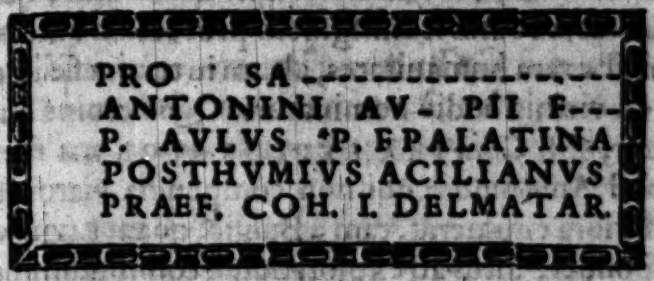
PRO SA.....
ANTONINI AV- PII F---
P. AVLVS *P. F PALATINA
POSTHVMIVS ACILIANVS
PRAEF. COH. I. DELMATAR.

*Publij filius.

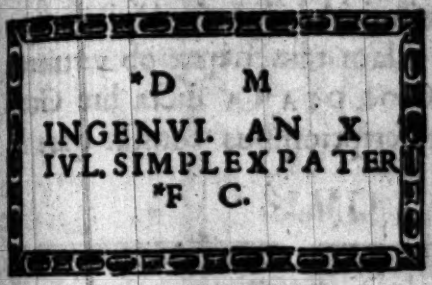
*D M
INGENVI. AN X
IVL. SIMPLEX PATER
*F C.

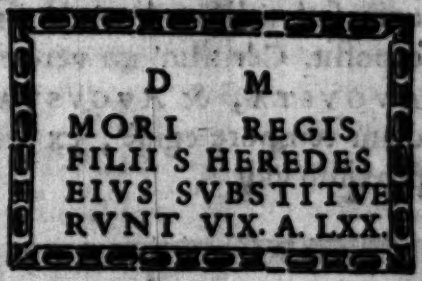
D M
MORI REGIS
FILII S HEREDES
EIVS SVBSTITVE
RVNT VIX. A. LXX.

*Dijs Manibus.

*Faciendum curauit.

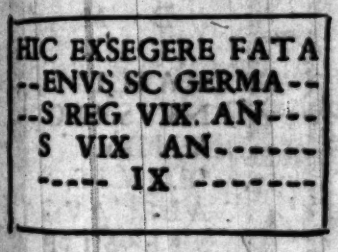
HIC EXSEGERE FATA
--ENVS SC GERMA--
--S REG VIX. AN---
S VIX AN------
----- IX -------

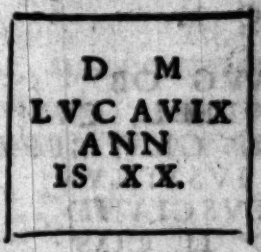
D M
LVC AVIX
ANN
IS XX.

D M
IVLIA MARTIM
A VIX. A. AN
XII III D. XX. H.

Lapis hic etiam cernitur affabrè exculptus in quo duo Genij alati sustinent corollam supra quam

VICTORIÆ

Intra coronam hæ literæ inscribuntur.

DD NN.
A. A.

Id est *Victoriæ Dominorum nostrorum Augustorum, fortè* Honorij & Arcadij

Cùm paulisper littus hinc rectà perrexerit, sinuato, & incurvato æstuario ita reflectitur, vt videatur esse MORICAMBE illud, quod apud Ptolemæum hoc in loco statuitur. Ita loci ingenium, & nomen quadrant, Æstuarium enim est incuruum, & *Moricambe* mare incuruum Britannicè significat. Ad hoc *Cœnobium de Vlmo*, vulgò *Holme Cultraine* posuit Dauid primus Rex Scotorum, & Cœnobiarchæ *Vulstey* propugnaculum vicinum in gazophylacium, & librorum diplomatumque receptaculum

Morecambe.

Holme Cultraine.

contra repentinas Scotorum incursiones excitârunt. Sub hoc monasterium illi æstuario illabitur *Wauer* amniculus, qui recipit fluuiolum *Wiza*, ad cuius scaturiginem proiectum antiquæ vrbis cadauer nihil extra humanitates, aleam in terris esse docet *Olde Carlile* hæc à vicinis hodiè nominatur. Quo nomine olim innotuit me latet, nisi CASTRA EXPLORATORVM fuerit. Distantia apud Antoninum qui non compendia viarum sectatur, sed loca clariora enumerat, tam à Bulgio, quam Lugu-vallo apositè respondet, Situs ad explorandum commodissimus, colle enim satis ædito sedit vnde circumuicina regio facilè circumspici possit. Certissimum verò est Alam tamen quæ ob virtutem AVGVSTA, & AVGVSTA GORDIANA dicta hîc Gordiani tempore egisse, ex his inscriptionibus constat quas in proximo vidi.

Castra exploratorum.

Vide de Arenio postea in Muro Pictico.

Ala Augusta Gordiana. Apud Ilkirk.

*I O M
ALA AVG OB
---RTVT. APPEL. CVI
PRÆEST TIB. CL. TIBFP
IN- G- M IVSTINVS
PRAEF. *FVSCIANO
II SILANO II COS

D M
MABLI
NIVS SEC
VNDVS
*EQVIS
ALE AVG
STE STIP

Ioui Optimo Maximo.

Sub Comodo Anno Christi 189.

Pro Eques Alæ Augustæ stipendiarius.

*D O M
PRO SALVTE IMPERATORIS
M ANTONI GORDIANI. P F.
INVICTI AVG ET SABINAE TR
AE TRANQVILE CONIVGI EIVS TO
TAQVE DOMV DIVIN. EORVM A-
LA AVG. GORDIA. OB VIRTVTEM
APPELLAT POSVIT: CVI PRÆEST
AIMILIVS CRISPINVS PREF
EQQ NATVS IN PRO. AFRICA DE
TVIDRO. SVB CVR. NONII PH
LIPPI LEG AVG PROPRETO
ATTICO ET PRETEXTATO
COS

Deo Optimo Maximo.

Anno Christi 243.

Arxque

Arœque hinc allatæ fuerunt quæ apud *Wigton* in via eriguntur, in quarum lateribus visuntur simpulum, fucile, malleus, patera, &c. sacrificatoria, literæ verò vetustate victæ omnino diffugerunt. Nec procul hinc ad viam militarem effossa fuit columna è rudi saxo, quæ Thoresbejæ nunc cernitur, sic inscripta: Wigton.

IMP CAES
PHILIPPO
PIO FELI
CI
AVG
ETM IMP PHI
LIPPO NOBILIS
SIMO TR P COS

Hanc etiam vt alia descripsit mihi Oswaldus Dikes verbi divini minister eruditissimus, iamque extat in ædibus fratris eius viri clariss. T. Dikes apud *Wardal*

DEO
SANCTO BELA
TVCADRO
AVRELIVS
DIATOVA *ARA E
X VOTO POSVIT
LL. MM.

* Pro Aram ex Voto.

Alteri etiam Deo indigeti huiusmodi reperta est inscriptio

DEO
CEAI IO AVR
M RTI. ET MS
ERVRACIO PRO
SE ET SVIS. V. S.
LL. M.

Præter infinitas imaguncúlas, ſtatuas equeſtres, aquilas, leones, Ganimedes, & alia vetuſtatis teſtimonia plurima, quæ quotidie occurrũt. Paulò ſuperiùs promittitur promontoriolũ, magnúmque ſubeſt æſtuarium nunc Angliæ & Scotiæ, olim Romanæ Prouinciæ, & Pictorũ diuortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud oppidum BLATVM-BVLGIVM (fortaſſe à *Bulch* Britannorum quæ interſtitium ſiue diuortium ſonat) à quo Antoninus tanquam à remotiſſimo loco, & prouinciæ limite Britanniarum itinera incipit. *Bulneſſe* hodie incolis dicitur, & viculus eſt admodum exilis, qui ſuum tamen munimentum habet, & in vetuſtatis indicia præter platearum tractus, & parietinas, portum iam oblimatum, & viam hinc per littora ad *Eleuborrow* vſque ſtratam fuiſſe ferunt. Hic verò Vallum illud & Murus celeberrima Romanorum opera incipiunt, Romanæ Prouinciæ olim Limes, ad ſecludendos barbaros excitata, qui hoc in tractu Romanum imperium, vt inquit ille, circũlatrauerunt. Mirabar primùm cur hîc tanta munimenta poſuerint, cùm admodũ magnum per VIII. plus minus milliaria obiaceat æſtuarium, ſed iam intelligo recedente æſtu ita aquam decreſcere, vt facilè prædones Scotici ſoleant tranſuadare.

Sulway Fryth *Scotis.*

Blatum Bulgium.

Bulneſſe.

* *Valli principium.*

Ad idem æſtuarium interiùs eſt *Drumbough* caſtrum iampridem Dominorum de *Dacre*, olim Romanorũ ſtatio. EXPLORATORVM CASTRA fuiſſe reclamante omninò diſtantia aliqui volunt. Alia etiam fuit Rom. ſtatio quæ nunc in nouũ nomen mutata *Burgh vpõ ſands*, i. *Burgus ad ſabulum* nominatur, vnde vicinus ager *Baronia de Burgo* appellatur, quã Dom. Cumberlandiæ Roberto de *Trivers* dedit, ab illo verò ad *Mornillos* deuenit, quorum poſtremus Hugo reliquit filiam quæ ex ſecundo marito Thoma de *Molton*, Thomam *Molton* procreauit Dominum huius loci, cuius filius Thomas nuptijs cum hærede Hubertide * *Vallibus* poſſeſſionibus *Gilleſlandiam* adiunxit, quæ omnes demùm ad Ranulphum de *Dacre* cum Matilde *Moltona* ſunt deuolutæ. Sed nulla re magis innotuit hoc oppidulum, quàm quòd Edwardus primus Scotorum triumphator hîc immatura morte diem obierit. Princeps longè clariſſimus, in cuius fortiſſimo animo hoſpitium metatus eſt Deus digniſſimum, vt regiæ maieſtatis apicem, non ſolùm fortitudine, & ſapientia, ſed decore etiam, & corporis dignitate adæquarit. Quemque fortuna primo ætatis flore plurimis bellis & difficillimis Reipub. temporibus exercuit, dum Britannico imperio aptãrit: quod cùm Rex inauguraretur,

Burgh vpon Sands.

1307

Mornilli dicti de Burgo *ſuper ſabulonet. Liber Jug.*

* *Vaulx.*

Edwardus primus.

ita

ita administrauit, deuictis Wallis, & triumphatis Scotis; vt alterum Britanniæ ornamentum optimo iure habeatur. Sub hoc *Burgo*, in ipso æstuario Scotos & Anglos, & classe, & reuerso æstu equitatu decertâsse ferunt incolæ, quę res perinde mira videatur, quàm quod Plinius non sine admiratione de simili in Caramania loco retulit. *Solwey frith*, i. *Fretum Solwey*, vtrique genti dicitur hoc æstuarium à *Solwey* Scotorum oppido apposito. Sed rectiùs Ptolemæo ITVNA dicitur. *Eiden* etenim egregiũ flumen, qui Westmorlandiam, & interiora huius regionis pererrat, maximã aquarum molem in illud effundit, nondum oblitus quàm ægro nixu inter congesta Scotorum cadauera, anno salutis 1216. eluctaretur, cùm illos præda ex Anglia onustos libentèr hauriret, & suis fluctibus prædatoriam illam manum demergeret.

Solwey Frith.

Ituna.
Eiden fl.

Historia Malros.

Itvna verò hic siue *Eiden* vbi hanc regionem adierit, ab Occasu *Eimot* flu. admittit è lacu illo *Vise*, quem dixi, promanantem, cuius propè ripam ad *Dacor* riuulum *Dacre* castrum adsidet, nobis notum quòd familiæ Baronum de *Dacre* nomen fecerit, à Beda memoratum, quòd monasterium eo tempore habuerit, vti etiam à Malmesburiensi, quòd Constantinus Rex Scotorum, & Eugenius Rex Cumbrorum, se cum suis regnis Athelstano Anglo ibi dediderint.

Dacre.

Barons Dacre.

Haud multò superiùs, parùm etiam ab *Eimoti* & *Loderi* confluentibus vbi rotundum vallum quod Arthuri tabulam vocent incolæ, abest *Penrith*, id est, si è Britannica lingua interpretaris, *Caput vel collem rubrum*. Rubet enim terra & saxa è quibus constituitur, vulgò autem *Perith* dicitur. Emporiolum celebre, ad occiduam plagam Castro Regio firmatum, templo satis pulchro ornatum; forúmq; est amplũ & ligneum in eo ædificium in vsum confluentium ad mercatum, vrsis ad nodosum stipitem quæ fuerunt insignia Comitum Warwicensium exornatum. Olim ad Episcopos Dunelmenses spectauit, sed cùm Antonius Beccus Episcopus nimia opum affluentia inflatus insolesceret, *abstulit ei Edwardus Primus* (vt in Dunelmensi libro legimus) *Werk in* Tindalia, *Perith*, & *ecclesiam de Simondburne*. In eius tamen vsum R. Stricland Episcopus Carliolensis suo sumptu incile duxit è *Pete-rill*, i. è *Petero fluuiolo*, qui ad suam ripam *Plompton parke* habuit, viuarium amplum quod olim Reges Angliæ ferarum, sed Henricus VIII. hominum habitationi prudenter dicauit, cùm in regnorum Scotiæ & Angliæ sit ferè collimitio. Ad hoc diutæ vrbis reliquias multas ostendit, quam illi ob vicinitatem

Perith.

Hæc de Plompton *olim dicta.*

Antiquum

Petriana. *Antiquum Perith* nunc vocant, PETRIANAS ego indicarim. Alam enim Petrianam hîc egisse euincit Inscriptionis antiquæ fragmentum quod hîc vidimus quam Vlpius Traianus Emeritus Aulæ Petrianæ posuit. Sed ecce illam, & alias quas hîc descripsimus,

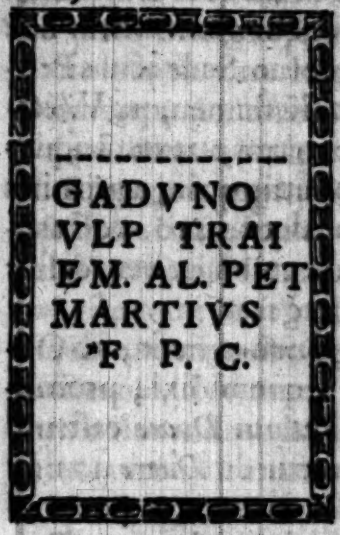

*Antist.

*Fortè Faciendum procurauit.

*Fortè in Cohorte.

*Dum.

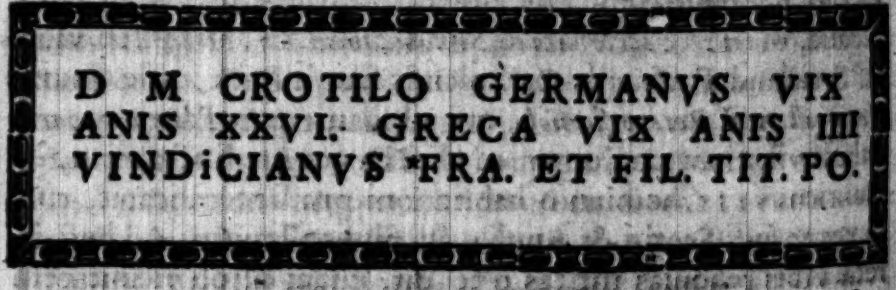

*Fratri & filiæ titulum posuit.

Cùm

Cùm *Eimotum* Ituna iam receperit, obscurioribus vicis, & propugnaculis affusus in Septentriones contendit, per *Kirk Oswald* S. Oswaldo sacrum, possessionem olim Hugonis illius *Morvill* qui cum socijs Thomam Archiepiscopum Cantuariensem occidit, & in facti memoriam diu ensis quo tunc vsus erat hîc asseruabatur, per *Armanthwayte* castrum Skeltonorum, *Corby* castrum nobilis & antiquæ familiæ Salkeldorum quæ plurimum aucta nuptijs cum hærede de *Rossgill Wetherall* olim monasteriolum quod Abbatiam S. Mariæ Eboraci matrem agnouit, vbi in rupe habitacula quædã in perfugij locum excauata cernũtur. Inde per *Warwic* VIROSIDVM iudico, vbi Cohors VI. Neruiorum olim in statione per limitem valli contra Pictos & Scotos egit & superiori seculo pons ibi firmissimus è saxo impensis Salkeldorum, & Richmondorum cõstructus, *Linstock* castrum Episcopi Carleolensis in Baronia de *Crosby*, quam Waldeuus filius Comitis Gospatricij Dominus *Allerdalliæ* ecclesię Carliolẽsi concessit, truncatoque nomine pro *Olenaco* dictum suspicor: OLENACVM enim ad lineam valli, vbi Ala prima Herculea militauit contra barbaros, fuisse videatur. Iam Ituna se in suum æstuarium immersurus duos simùl fluuios accipit, *Peterillum* scilicet & *Caudam*, qui pari spatio discreti, ab Austro quasi gradus conferunt. Ad *Peterillum*, præter Petrianas quas diximus, *Greistocke* est illustris iam pridem familiæ castrum, quæ à Ranulpho quodam *filio Walteri* originem traxit, ex cuius posteris Guilielmus de *Greystock* duxit Mariam filiam & alteram hæredem Rogeri de *Merley* Domini de *Morpath*, illi Guilielmus & Ioannes filij successerunt, quorum cùm vterque prole careret, Ioannes hæreditatem transcripsit in Radulphum de *Grantborpe* filium Guilielmi ex eius amita natum: cuius progenies diu summo in honore floruit, circa Henrici verò Septimi tempora desijt, & ad Barones de *Dacre* per nuptias venit hæreditas, vltimi verò Baronis de *Dacre* hæredes *generales* duobus Thomæ Howardi nuper Ducis Norfolciæ filijs fuere enuptæ.

Ad *Caudam* præter æris fodinas ad *Caudebeck*, *Highyate* Richmondorum castrum, & nitidum Carliolensis Episcopi castrum, *The Rose castle* dictum, CONGAVATA etiam fuisse videtur, vbi Cohors Secunda Lergorum stipendium meruit, *Congauata* enim vallis ad *Gausatam*, quam in *Caudam* nunc contraxêrunt, Britannis significat. Sed huius locum digito designare nondum potui. Inter horum confluentes optima & longè amœnissima positione

Kirk-Oswald.

Armanthwayte Corby castle.

Wetherall.

Virosidum.

Linstock.

Crosby.

Olenacum.

Greystocke.

Genealogia antiqua.

Baronis de Greystocke.

Æris fodinæ.

Congauata.

Carlile.
* Eden.

sitione vrbs vetustissima *Carlile* interponitur, à Septentrione *Ituna* alueo, ab Ortu *Peterillo*, ab Occasu *Canda* munita, & præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus è saxo, castello, & *Citadella*, quam vocant, armata. Forma iacet oblongior ab occasu in ortum procurrens, ad occidentem est castrum satis magno ambitu quod Regem Richardum III. instauraſſe ex insignibus apparet, in media ferè vrbe exurgit templum cathedrale, cuius superior pars recentior artificio est admodum elegante, inferior tamen multò vetustior. Ad ortum verò *Citadella* quam propugnaculis varijs firmo opere posuit Rex Henricus Octauus, defenditur. Romani & Britanni hanc LVGV-VALLVM, & LVGV-BALLIVM, siue LVGV-BALLIAM, Saxones, teste Beda, *Luell.* Ptolemæus, (vt nonnullis visum,) LEVCOPIBIAM, Nennius *Caer Lualid*, ridicula Britannorum vaticinia *Vrbem Duballi*, nos *Carlile*, & Latini *Carleolum*, recentiori vocabulo dixêrunt. Luguballiam enim & Carleolum eandem fuisse vno ore consentiunt historici nostri. Sed in Etymologia rimanda, Deus bone, quàm obnixè sudauit Lelandus noster, eò tandem adactus, vt crederet Itunam *Lugum* dictum fuisse, & *Ballum* à valle descendisse, vt *Lugu-vallum* sonet *vallis ad Lugum*. Ego autem, liceat & mihi meam proferre coniecturam, *Vallum* illud & *Vallia*, à nominatissimo illo Romanorum Vallo militari quod sub vrbe cernitur deductum asseuerarim, LVGV-VALLVM enim AD VALLVM Antonino dicitur. Murus enim ille Pictus, qui Seueri vallo posteà impositus erat, parum vltra Itunam siue *Eden* fl. qui iam ponte ligneo coniungitur, ad *Stanwix* viculum cernitur, & ipsum flumen è regione castri transijt, vbi in fl. alueo ipsius vestigia, saxa scilicet ingentia adhuc extant. *Lugum* etiam siue *Lucum*, priscis Celtis qui cum Britannis eiusdem linguæ erant, *Turrim* significâsse docet Pomponius Mela. Quod enim Antonino *Lugo Augusti* dicitur, *Turrim Augusti* vocat ille; ita vt *Lugu-vallum* sit, & sonet *Turris, vel munimentũ ad vallum*. Ab hoc fonte si *Lugdunum* quasi *turrim in colle*, & *Lucotecian* (sic enim quam nos Lutetiam, prisci vocârunt) quasi *turrim pulchram* deriuassent Galli, (ea enim verborũ vis est in lingua Britannica,) rectiùs fortasse collimassent, quàm cùm hanc à Luto, illam à *Lugdo* fictitio Rege deducerent. Romanis temporibus hanc floruisse varia antiquitatis indicia subinde eruta, & celebris eius tunc temporis memoria satis affirmatè loquuntur. Post Picticos etiam, & Scoticos furores pristini splendoris nonnihil retinuit, & ciuitas

Lugu-Vallum.

Lucus, & Lugus quid Britannis, & Gallis priscis.

Lugdunum. Lucotecia, siue Lutetia Gallia.

Vetus Itinerarium nuper impressum, Lugdunum, Desideratum montem significare docet.

ciuitas habebatur. Anno enim Christi 619. Egfridus Rex Northumbrorum Cuthberto illi sancto in hæc verba dedit. *Donaui etiam ciuitatem, quæ vocatur Lugubalia, & in circuitu eius* XV. *milliaria.* Quo tempore mœnibus etiam firma erat. *Cuthbertum*, inquit Beda, *duxerunt ciues vt ciuitatis mœnia videret, fontemq; in ea miro quondam Romanorum opere extructum.* Qui tunc, vt inquit liber Dunelmensis, *Congregationem Sanctimonialium, & Abbatissam ordinauit, scholásq; ibi constituit.* Posteà à Danis ingentibus ruinis deformata, annos plùs minùs ducentos suis cineribus sepulta iacuit; donec Regis Guilielmi Rufi auspicijs denuò reflorescere cœpit, qui nouis ædificijs instaurauit, castrum construxit, & Coloniam primùm ex Belgis, (quos meliore cõsilio ductus in Walliam statim transtulit) posteà ex Australibus Anglis eò deduxit. *Tunc*, vt habet Malmesburiensis, *visum erat triclinium Romanum ex lapidibus, fornicibus concameratum, quod nulla vnquam tempestatum contumelia, aut ignium flamma labefactari potuit, in cuius fronte inscriptum erat* MARII VICTORIAE. Hunc MARIVM aliqui Aruiragum Britannum esse voluerunt, alij Marium illum fuisse contendunt, qui Imperator contra Gallienum salutatus, tanti roboris fuisse perhibetur, vt in digitis non venas sed neruos habuisse scriptores tradiderint. Acceptamen in nonnullis exemplaribus concipi non MARII VICTORIAE sed MARTI VICTORI, quod fortassè nonnullis magis arrideat & ad veritatem propiùs accedere videatur. Frequentior iam Lugubalia suum, vt scribunt, Comitem seu veriùs Dominum habuit Radulphum *Meschines* siue de *Micenis*, à quo Cestriæ Comites prognati, & eodem tempore ab Henrico primo in Episcopalem dignitatem euecta Athulphum primum Episcopum habuit. Quod suæ Ecclesiæ fraudi fuisse scripserunt Monachi Dunelmenses. *Cùm Ranulphus*, inquiunt, *Dunelmensis Episcopus exularet, & Ecclesia defensorem non haberet, Episcopi quidam* Carleil & Tuidale *ad suas diœceses applicauêrunt.* Quomodo verò Scotus regnante Stephano hanc vrbem cepit, & Henricus secundus recuperauit, quomodo Rex Henricus III. Castrum de *Carleolo*, & Comitatum Roberto de *Veteri Ponte*, siue *Vipont* commisit, quomodo 1292. cum cathedrali ecclesia, & suburbijs deflagrauit, quomodo Robertus Bruis Scotus anno 1315. frustrà obsedit, quomodo etiam Andræas de *Herclea* homo perditè & perfidè ingratus, quem Edwardus secundus Carleoli Comitem creârat, fidem principi patriæ fefellit, & posteà summo cum dedecore discinctus

Triclinium Rom.

Marij Victoria. Marius Victor.

Mart Victor.

Euersaen.

ctus capite perfidam ingratitudinem luit, in Annalibus satis fusè explicatur. Operæpretium tamen videtur adijcere duas quas hîc vidimus Inscriptiones, alteram in ædibus T. Aglionbæi prope *Citadellam*, sed deterioris seculi.

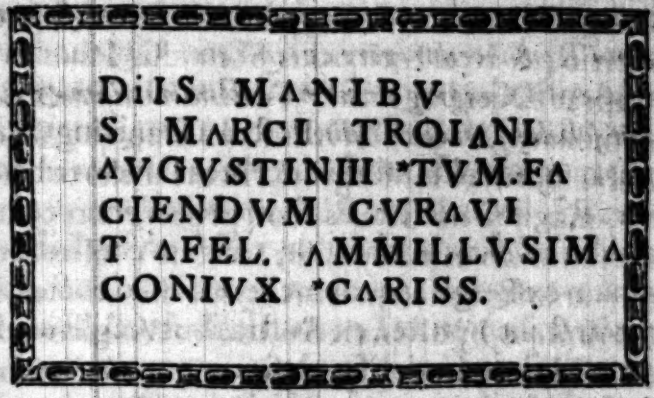

* *Tumulum.*

* *Carissima.*

Cui adiungitur effigies Equitis armati cum lancea, Altera verò extat in hortis T. Midletoni maiusculo & eleganti charactere.

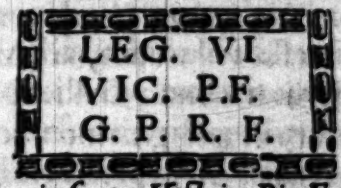

Id est, vt conijcio, *Legio sexta, Victrix Pia Felix Genio Populi Rom. fecit*. Ego Luguballiæ nunc valedicam quæ Meridianum grad. XXI. scrup. XXXI. ab vltimo Occidente distantem, & Polum Borealem grad. LIIII. scrup. LV. sublimem habet.

Iam Itunam si transmittas *Rowcliffe* cernas proximè ripam Castellulum à Dominis Dacre non ita pridem ad tutelam suorum erectum. Super hoc consociatis vndis vno quasi cîtio Itunæ æstuarium subeunt duo flumina *Esca* & *Lewen*, Esca è Scotia descendit, qui per aliquot milliaria Anglici se iuris fatetur & *Kirsop* fluuium in se recipit, vbi non aquis sed mutuo metu Angli & Scoti separantur, vterque magnarum virtutum vtrique genti testis locupletissimus, Ad hunc vbi *Netherby* viculus ex vna & altera casula iam cernitur, adeò mira & magna sunt priscæ vrbis rudera & perfluentis Escæ nomen ita consonat, vt ÆSICAM ibi fuisse suspicemur, in qua Tribunus primæ cohortis Asturum excubias olim contra Barbaros egit. Hîc verò nũc primogenitus familiæ Grayhamorum quæ militari virtute inter limitaneos admodũ celebris habitat, pro cuius foribus Romana legitur inscriptio cuius exẽplum promissũ iam diu frustra expectaui. Vbi vero

* *Esica.*

Grayhami.

Liddus

Liddus flumen Eſcæ confluit, *Liddel* olim erat caſtrum vt accepi, & Baronia Eſtoteuillorum *qui terras tenuerunt hic in Coriagio, quas Ranulphus Comes Turgiſſio Brundas*, vt legitur in veteri Inquiſitione, donauit, ab *Eſtoteuillo* verò ad *Wakes* hæreditariò, & per eos ad Cantij Comites, Ioannes autem Comes Cantij Regi Edwardo tertio, & Rex Richardus Secundus Iohanni Gandauenſi Lancaſtriæ Duci conceſſit. Vltra hunc *Eſcam* etiam ager per aliquot milliaria Anglici cẽſetur imperij, in quo *Sollom-moſſe* Thomæ *Dacre* ſpurij, & I. Muſgraui virtute inclaruit, qui Scotis ibi ſuperatis, maximã nobilitatis Scoticæ partem captiuã abduxerũt, vnde ſtatim animũ deſpondit Iacobus V. Rex Scotorum, & vi mœroris animam exhalauit. Agri hic circumuicini *Batable ground*, i. *Terra litigioſa*, de qua inter Anglos & Scotos contenditur. Accolæ enim vtrinque vt limitanei, velox, inſidioſum, & expeditiſſimum militum genus, & velitationibus exercitatiſſimum. *Leuen* alterum de quo dixi fl. in ipſo regnorum limite ſcatens nihil memorandum præterfluit præter *Beaucaſtle* Regis caſtrum, quod in ſolitaria regione militum manus tuetur.

Baronia de Lidell Lideſdal.

Anno 1. Rich. 2.

Prælium ad Sollom-moſſe.

1542

Batable ground.

Limitanei.

Leuen.

Magis ad Auſtrum & Occaſum, interiùs iacet *Gilleſlandia* Baronia, regiuncula ita impedita torrentibus, quas *Gilles* vocant, vt inde nomen factum iudicarim, ſi non legiſſem in libro Eccleſiæ de *Lanercoſt* Gillum quendam *filium Bueth*, qui etiam Gilbertus in Charta Henrici ſecundi dictus fuit, hanc olim tenuiſſe, à quo probabile eſt nomen hoc inditum fuiſſe. Per hanc à Carleolo Vallum Seueri ſiue Murus quod celeberrimum Britanniæ monumentum recta ferè linea in ortum procurrit per *Stanwicks* viculum, *Scalby* caſtrum olim *Tilliolorum*, qui olim clari hoc tractu fuerunt cognominis à quibus ad *Pickeringos* deuenit, & inde *Cambec* riuulus Murum ſubit ad quem *Askerton* caſtellulum Barones *Dacre* conſtruxerunt, vbi Præfectus Gilleſlandiæ, *Land-Sergeant* vocant, præſidium haberet. Infra Murum Irthingo confluit, vbi *Irthington* capitale, vt vocant, Manerium huius Baroniæ de *Gilleſland*, magnæque hîc ruinæ ad Caſtri *Caſtle-ſteed* viſuntur. Iuxtà *Brampton* tenuis eſt mercatus quem BREMETVRACVM ſuſpicamur ad lineam valli, vix enim mille paſſ. à vallo abeſt vbi ſub Duce Britanniarum Cuneus Armaturarum egit. Hi equites erant toti armis tecti, Duplares verò vel ſimplares hæ Armaturæ fuerint in dubio reliquit. Armaturas duplices illa vocauit ætas, quæ binas conſequebantur annonas. Simplares qui ſingulas. Nec ſane tacendum quod ad *Brampton* collis ſurgit æditior

Scalby Caſtle.

Askerton.

Brampton.

Bremetwracum.

Armaturæ.

Veget. Lib. 2. cap. 7.

æditior in summitate vallo munitus **The Mote** vocant, vnde in subiectam regionem longè lateque patet prospectus. Proxime *Irthing* flu qui citatus, fremensque fertur *Naworth* est castrum, nuper Baronum de *Dacre*, quorum vltimus cùm puer ante paucos annos diem obijsset, Leonardus eius patruus, qui maluit bello cum Principe, quàm iudicio cum neptibus de hæreditatibus conflictari, hoc castrum occupauit, & seditiosam cohortem in principem conscripsit, quam nobilissimus Baro Hunsdonius cum Præsidiario Berwicensi milite magna cæde, & fuga effusiore, qua ipse etiam Leonardus sibi consuluit, facile dissipauit. Propius ad Murum *Lenercost* prioratus fuit à R. de *Vallibus* Gillesslandiæ Domino fundatum, & ad Murum *Burd-Oswald* vbi extãt inscriptiones quas videre non licuit. Sub hoc, vbi arcuato ponte *Irthingum* fl. transijt Murus ille Picticus AMBOGLANNA fuit statio Cohortis primæ Eliæ Dacorum (*Williford* nunc loci nomen) quod Notitia prouinciarum & inscriptæ aræ plures Ioui Optimo Maximo ab illa cohorte ibi positæ testantur, sed libet adijcere licèt vetustate ferè sint obliteratæ.

Ambo-glanna.

** Ioui Optimo Maximo.*

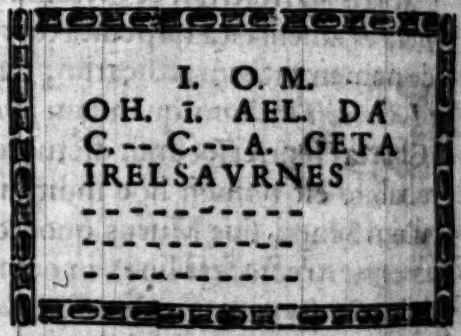

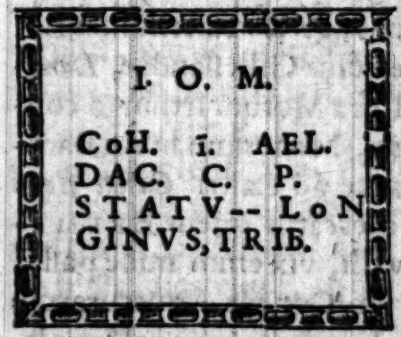

** Fortissimo Cæsari.*

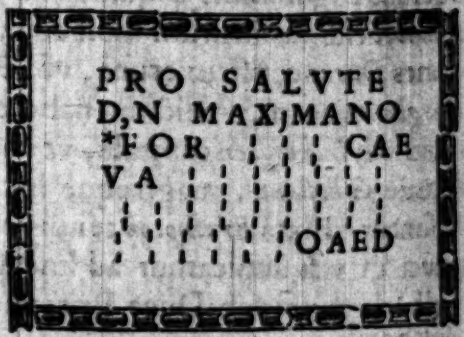

Gillesslandiæ Domini.

Primus, quod legi huius Gillesslandiæ Dominus erat Guilielmus *Meschines* frater Radulphi Domini Cumbriæ (non dico Guilielmum illum fratrem Ranulphi Comitis Cæstriæ a quo Ranulphus de

de *Roelent*, sed fratrem Radulphi) qui tamen Scotis extorquere non poterat, *Gill* enim filius *Buith* maximam eius partem vi & armis tenuit. Post eius mortem Rex Henricus secundus Huberto de *Vallibus* siue *Vaulx* elargitus est cuius clypeus gentilitius argento & rubro interstinctus depingebatur. Huius filius Robertus Prioratum *Lanercost* fundauit & dotauit. Sed hæreditas post paucos annos nuptijs translata fuit ad Moltonos, & ab ijs per filiam ad Ranulphum Dominum *Dacre* cuius posteri ad nostra vsque tempora summo honore floruerunt.

Radulphum etiam vocat R. Cooke Clarencenx. sic libri M. de Fontibus & Holme.

Labente Romanorum in Britannia imperio, quamuis hæc regio à Scotis, & Pictis grauissimè dilacerata fuerit, Britannos tamen primæuos incolas diutissimè seruauit, & serò in Saxonum potestatem deuenit. Cùm autem Saxonum res Danicis bellis excisa præceps iret, suos Regulos qui Cumbrorum Reges dicebantur, ad annum Domini 946. habuit, quo tempore (vt inquit Florilegus Westmonasterienſis) *Rex Edmundus, adiutorio Leolini Regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus spoliauit, ac duobus filiis Dunmaili eiusdem prouinciæ regis oculorum luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum Regi, de se tenendum concessit, vt Aquilonares Angliæ partes terra marique ab hostium aduentantium incursione tueretur.* Ex quo tempore filij Regum Scotiæ natu maximi Cumbriæ præfecti aliquandiu tam sub Saxonibus, quàm Danis dicti erant. Cùm autem Normannis Anglia se dedidisset, hæc etiam pars in illorum manus concessit, Radulphóque de *Meschines* obtigit, cuius filius natu maximus Ranulphus fuit Cumbriæ Dominus, & materno iure, principisq; gratia etiam Cestriæ Comes. Sed Stephanus Rex, vt Scotorum gratiã iniret, illis denuò reddidit, vt clientelari iure à se, & regibus Angliæ tenerent, Henr. antẽ secundus, qui successit cùm hanc profusam Stephani liberalitatem sibi, & suo regno fraudi fuisse sensisset, Northumbriam, Cumbriam, & Westmorlandiam à Scoto repetijt. Scotus enim, vt habet Neubrigenses, *prudenter considerans Regem Angliæ in hac parte cùm potentia virium, tùm merito caussæ præstare, quamuis ipse obtendere iuramentũ, quod auo suo Danidi præstitisse dicebatur, cum ab eo cingulũ acciperet militare: prænominatos fines repetenti cum integritate restituit, & ab eo vicissim Comitatum Huntedunensem ipse sibi iure competentem recepit.*

Cumbria Regni.

Cumbria Præfecti.

Comites Cumbriæ ante Henrici Octaui tempora non erant, Ille enim Henricum *Clifford*, qui à Dominis *de Veteri ponte*, siue *Vipont* genus duxit, primum Cumbriæ Comitem creauit, cuius

Cumbria Comites

nepos Georgius tertius iam Comes vir omnibus modis nobilissimus, ad labores impiger, ad pericula fortis, ad vsum peritus, ad consilia prudens eo honore hodie lætatur.

Wardens of the West Marches.

De præfectis limitis occidui qui confinia regni ad Scotiam tuentur, & nobis *The Wardens of the West Marches* dicuntur, non est cur hîc aliquid attexam, nisi quod nobilissimus Dominus Henricus Baro Scrope, vir in maximis patriæ negotijs cognitus, & probatus, singulari cum vigilantia illam modò gessit præfecturam, qui (vt à limitaneis militibus accepi) Vlpij Marcelli de quo suprà dixi, fuit exemplar expressissimum.

Vide pag. 53.

Hic ager 58. Parochiales Ecclesias præter capellas numerat.

MVRVS PICTICVS.

Munimenta in limitibus Prouinciarum Clusuras quia hostes excluderent, & Prætenturas, quia hostibus prætenderentur scriptores vocarunt. Vide P. Pithœum in Aduersarijs, Lib. 1. cap. 14.

Vperiorem huius regionis partem interiecat, qui nullo modo tacendus est, Murus ille celeberrimus, Romanæ prouinciæ limes, Vallum barbaricum Prætentura, & Clusura, (sic enim antiqui vocarunt.) Dioni Διαλείψεις, Herodiano Χάραξ, Antonino Cassiodoro & alijs VALLVM, Bedæ MVRVS, Britannis *Gual Seuer*, *Gal-Seuer* & *Mur Seuer*, Scotis Scottiswaith, Anglis, & accolis The Picts Wall, siue The Pehits Wall, id est, *Murus Picticus*, & The Keepe Wall, id est, *Custodia Muri*.

Romani enim cùm vlteriores Britanniæ regiones cœlo & solo vtique aspero, & à barbaris Britannis inhabitari viderent, in quibus

quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parum admodum erat, varias varijs temporibus Prætenturas ad prouinciam defensandam instituerunt. Primam posuisse videtur Iulius Agricola cùm angustum terrarum spatium inter *Bodotriam*, & *Glottam* præsidijs firmârit, quod posteà subinde communitum erat. Secundam fecit Hadrianus, qui primus, vt inquit, Lampridius, murum per xx c. mill. pass. duxit, vt barbaros à Romanis diuideret, quem exstipitibus magnis in modum muralis sepis fundítus iactis, & connexis fuisse ex subsequenti Lampridij narratione colligi possit. Tertiam Lollius Vrbicus Antonini Pij Legatus excitauit. *Ille*, inquit Capitolinus, *Britannos vicit, alio muro cespitio submotis barbaris ducto.* Cuius belli in Britannia confecti laudem, *Fronto* (vt habet antiquus Panegyricus) *Antonino principi debat, & quamuis ille in ipso vrbis palatio residens gerendi eius mandasset auspicium, veluti longè nauis gubernaculis præsidentem totius velificationis, & cursus gloriam meruisse testatus est*, & hunc Antonini Pij murum à *Tillo* fl. in Northumbria ad Carleolum procurrisse existimo. In antiqua enim Angliæ Charta Chorographica hoc tractu Murus quidam depingitur, Nec mirum si iam olim vel hostis vel tempus expugnauerit, cùm tantùm fuerit cespititius. Quarta verò hæc est de qua agitur. Seuerus enim posthabita vlteriori illa, & ingenti regione, munimẽtum per transuersam insulam ab Itunæ æstuario, siue *Solwey frith* ad Tinæ ostium, siue *Tinmouth* duxit eo sanè, si quid ego iudico, loco, vbi suum ex stipitibus murum duxit Hadrianus, & iuxta mecum sentit doctissimus Hispanus Hieronymus Surita qui scribit *Munimen Hadriani magna munitionum mole à Sept. Seuero longius* VALLI *nomine productum fuisse.* Guidus etiam Pancirolus qui Seuerum murum Hadriani vetustate collapsum tantùm restituisse affirmat Præterea hîc Hadriani murum fuisse PONS AELII, CLASSIS AELIA, COHORS AELIA ad murum, comprobant quæ ab Aelio Hadriano nomina sumpsisse non est cur quis dubitet. Sed ad Seuerum. Ille & *receptas Prouincias*, vt habet P. Diaconus, *cum securitate munuinit Britanniam*, inquit Spartianus, *quod maximum eius imperij decus est muro per transuersam insulam ducto, vtrinque ad finem Oceani munuinit: vnde &* BRITANNICI *nomen accepit. Receptam*, scribit Orosius, *partem insulæ à ceteris indomitis gentibus vallo distinguendam putauit. Itaque magnam fossam, firmissimumque vallum crebris turribus communitum per* CXXII. *mill. pass. à mari ad mare duxit.* Cum quo Beda consentit, qui non libenter

Prætentura Prima.

Prætentura Secunda.

Prætentura Tertia.

* *Alij referunt ad M. Antoninum Philosophum.*

Prætentura Quarta.

benter audit Seuerum Murum duxisse, quod vallum è cespitibus factum fuisse contendit, (cùm tamen Vallum, & Murus promiscuè vsurpantur.) Murum tamen vocauit Spartianus, & tam murum, quàm vallum Seuerum cæpisse his verbis innuit ille. *Post murum apud Vallum in Britannia missum*, Ex Beda tamen colligitur vallum illud nihil aliud fuisse, quàm è cespitibus murum. *Celebrem, & vulgatissimam fossam* vocat Guil. Malmesburiensis. Seueri verò opus fuisse, vel ab Adriano inchoatum, à Seuero perfectum Britannicum nomen *Gual Seuer*, & Bedæ authoritas quam statim adhibebo, comprobant, licèt Scotici scriptores semper *Adriani Murum* appellarint, sed habe ipsius Bedæ verba *Seuerus victor ciuilium bellorum, qua & grauissima occurrerant in Britannias defectu pene omnium sociorum trahitur: vbi magnis, grauibusque pralijs sæpe gestis receptam partem insula, ac cæteris indomitis gentibus non muro, vt quidam æstimant: sed vallo distinguendam putauit. Murus etenim de lapidibus: vallum enim quo ad repellendam vim hostium castra muniuntur, fit de cespitibus quidem circumcisis è terra & velut murus extruitur altus super terram: ita vt ante sit fossa de qua leuati sunt cespites: supra quam sudes de ligni fortissimis præfiguntur. Itaque Seuerus magnam fossam firmissimumque vallum crebris desuper turribus communitum à mari ad mare duxit.* Accedat etiam Ethelwerdus scriptor post Bedam antiquissimus de Seuero. *Ipse fossam extendit in insula prafata per transuersò à mari vsque ad mare, murum etiam cum turribus & propugnaculis construxit intrinsecus.* Posteaque vocat *Fossam Seueriam.*

Murus Vallum.

Guil. Malmesburiensis.

Quòd Eutropius in XXXV. Victor in XXXII. alij authores in CXXXII. mill. pass. huius longitudinem extenderint, mendas in numeros subrepsisse existimo. Non enim tanta est insulæ eò loci latitudo, etiam si ipsum anfractuosum muri ductum ascendentem, & descendentem persequaris, quòd si etiam in Italica milliaria resoluas, vix centum mill. pass. colligas. Pauculos post annos hæc neglecta, vt videtur, munitio fuit. Cùm tamen Alexander Seuerus Imp. (vt est apud Lampridium) *sola quæ de hostibus capta erant limitaneis ducibus, & militibus donasset, ita vt eorum essent, si hæredes illorum militarent, nec vnquam ad primatos pertinerent, existimans attentiùs eos militaturos, si etiam sua rura defenderent:* Romani vltra murum progressi, & barbarico solo stationes extruentes, & instruentes, ad Bodotriam vsque imperij fines denuò propagarunt, quos tamen barbari, continenter bellum ex bello serentes subinde ad Seueri Vallum repulê-

Agri cur limitaneis ducibus concessi.

runt,

runt. Diocleſianus his limitibus prouidè proſpexit, neglexiſſe verò primùm arguitur Conſtãtinus Maximus. Scribit enim Zoſimus. *Quum imperium Romanum extremis in limitibus vbique Diocleſiani prouidentia, oppidis & caſtellis, atque burgis munitum eſſet, omneſque copiæ militares in ijs domicilium haberent: fieri non potuit, vt barbari tranſirent, vbique copijs hoſtium repellendorum cauſa occurrentibus. Hanc præſidiorum munitionem Conſtantinus abolens, maiorem militum partem, de limitibus ſubmotam in oppidis præſidij nullius egentibus collocauit: limites à barbaris vexatos præſidio nudauit, tranquillas & quietas vrbes militum peſte grauauit, qua iam complures ad ſolitudinem redacta ſunt, milites ipſos theatris, & voluptatibus addictos emollijt: denique ſimpliciter vt dicam, rerum hactenus pereuntium internecioni principium, & ſemina ille præbuit.* Lib. 2. Romana Reipub. occaſus.

Sed interiectam hanc inter Cluſuras ſiue Prætenturas regionem Theodoſius Theodoſij Auguſti pater ita recuperauit, vrbes inſtaurauit, præſidiaria caſtra, limiteſque, vigilijs tutatus eſt, & prætenturis, recuperatamque prouinciam ita priſtino ſtatui reddidit, vt rectorem legitimum haberet, & VALENTIA in honorem Valentiani deinde vocaretur. Theodoſius etiam filius cùm iam imperij faſtigium ſua virtute nactus eſſet prouidam limitis curam habuit, iuſſitque vt Magiſter officiorum, quemadmodum ſe militum haberet, caſtrorum, cluſurarumque cura procederet quotannis Imperatori ſignificaret. Cùm autem res Romana pluſquam apertè iam labi cœpiſſet, & Picti Scotique ceſpititium ad Bodotriam murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur: Romana Legio, ſub Gallione Rauennate in auxilium miſſa, ſubmotis barbaris, cùm ad Galliam tuendam reuocaretur, Britannos hortata eſt, Gildæ & Bedæ verbis vtor, *inſtruere inter duo maria trans inſulam murum, qui arcendis hoſtibus poſſet eſſe præſidio, ſicque domum cum magno triumpho reuerſa eſt. At inſulani murum quem iuſſi fuerant non tam lapidibus, quàm ceſpitibus conſtruentes vtpote nullum tanti operis artificem habentes, & ad nihil vtilem ſtatuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta vel ſinus maris per millia paſſuum plurima, vt vbi aquarum munitio deerat, ibi præſidio valli fines ab hoſtium irruptione defenderent.* Cuiuſmodi etiam murum in ſpatia longa prætentum Aſſyriam ab externis incurſibus muniuiſſe author eſt Marcellinus. Et hodie Seres (vt in Oſorio legimus) valles, & camporum planities muris muniunt, vt Scytharum impetum à ſe facilè propulſent. *Cuius operis ibidem facti*, id eſt, *valli* Marcellinus lib. 38. Circa annum 367. Valentia. Codex Theodoſij. Blondus.

latissimi, & altissimi vsque hodie certissima vestigia cernere licet. Incipit autem duorum fermè milium spacio à monasterio Abercurui-
Murus inter Edenborrough Frith, & Dunbritton Frith.
nio *ad occidentem, in loco qui sermone Pictorum Penuahel, lingua autem Anglorum* Penueltun *appellatur, & tendens contra Occidentem terminatur iuxta vrbem* Alcluith, *verùm priores inimici vt Romanum militem abijsse conspexerant, mox aduecti nauibus irrumpunt terminos, caduntque omnia & quasi maturam segetem obnia quaque metunt, calcant, transeunt. Vnde rursum mittuntur Romam legati, flebili voce auxilium implorantes, ne penitus misera patria deleretur, ne nomen Romana prouincia, quod apud eos tam diu claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum vilesceret. Rursum mittitur legio, quæ inopinato tempore autumni aduenièns magnas hostium strages dedit, eosque qui euadere poterant omnes trans maria fugauit, qui prius anniuersarias praedas trans maria, milite nullo obsistente, cogere solebant.* Iam ad vallum Seueri se retulerunt Romani & per *Lineam valli* (vt habet liber Notitiarum qui sub finem principatus Theodosij Iunioris scriptus) id est per Valli longitudinem vtrinque & interiùs & exteriùs suis stationibus excubarunt Alæ Equitum cum suis præfectis quinque, Cohortes cum suis Tribunis quindecem, Numerus vnus, & Cuneus itidem vnus. Quæ suis locis diximus, & dicemus. His verbis de subsequente tempore pergit deinceps Beda. *Tum Romani denunciauere Britonibus non se vltro ob eorum defensionem tam laboriosis expeditionibus posse fatigari, ipsos potiùs mouent arma corripere, & certandi cum hostibus studium subire, qui non ob aliam causam, quam si ipsi inertia soluerentur, eis possent esse fortiores. Quinetiam, Romani, quia & hoc socijs quos relinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recta tramite inter vrbes quæ ibidem ob metum hostium facta fuerant (vbi & Seuerus quondam vallum fecerat) firmo de lapide locarunt: Quem videlicet murum hactenus famosum, atque conspicuum sumptu publico priuatóque, adiuncta secum Britannorum manu, construebant octo pedes latum, & duodecem altum recta ab oriente in occasum linea, vt vsque hodie intuentibus clarum est.* Ex quibus Bedæ verbis videas optimum illum Scotum suos sibi oculos confixisse, dum se corneicibus oculos configere putet, & valde vehementérque contendat, Seueri vallum in Scotia fuisse. Nonne Beda postquàm de vallo in Scotia egerit, Murum è firmo lapide, vbi Seuerus vallum fecerat, excitatum explicatè scribat, & vbi quæso Murus ille è saxo nisi hoc loco inter *Tinæ* ostium, & *Ituna* æstuarium? Vbi igitur & Seueri Vallum? Muri verò etiamnum

Circa annum Christi 420. Theodosij Breuiarium vocat Alciatus. Milites per Vallum dispositi.

Circiter annum salutis 430.

amnum hîc adeò expressa habentur vestigia, vt ipsius tractum sequaris, & in * *Vastis*, quæ vocant, magna eius fragmenta in longa spatia porrecta, & tantùm pinnis nudata hinc inde ipse meis oculis sum contemplatus. * The wastes.

Vidi enim tractum eius per montium ardua, & prona mirabiliter ascendere, & descendere, quà patentiores sunt campi, fossam latam & altam exteriùs præiacere, quæ nunc multis locis coæquatur, interiùs aggerem, siue viam militarem, sed valde interruptam. Castella habuit crebriora millenis passibus disparata *Chesters* hodie vocant, quorum radices quadrata forma alicubi visuntur, & his turres interpositas, in quibus dispositus miles barbaris immineret, & stationes *Areani* haberent, quos Theodosius ille de quo modò dixi, malæ fidei cõiectos stationibus suis remouit, *Genus id hominum erat à veteribus institutum, quorum*, vt inquit Marcellinus, *officium erat, vt vltrò citróq; per longa spatia discurrentes, vicinarum gentium strepitus nostris Ducibus intimarent*. Adeò vt conditores eius consiliũ sequuti videãtur, qui de *Rebus bellicis* ad Theodosium & eius filios scripsit, sic enim ille. *Est inter commoda reipub. vtilis limitum cura, ambientium vbique latus imperij, quorum tuta assidua melius castella prospicient. Ita vt millenis interiecta passibus stabilis muro & firmissimis turribus erigantur, quas quidem munitiones possessorum distributa sollicitudo sine publico sumptu constituat, vigilijs in his & agrarijs exercendis, vt prouinciarum quies circundata quodam præsidij cingulo inlæsa requiescat*. Tubulum etiam æreum eo artificio muro insertum inter singula castella, & turres intercurrisse ferunt accolæ, vt si quis vocem in eum, quacunque turri immisisset, statim sonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur, ad significandum vbi loci hostium insultus timeretur. Cuiusmodi miraculum de Byzantij turribus in Seueri historia è Dione refert Xiphilinus. Sed cùm Murus nunc iaceat, & tubulus sit nullus, multi hîc circumquaque prædia & fundos in *Cornage* (vt iuridici nostri loquuntur) à regibus nostris tenent, videlicet vt cornu irruptiones hostium vicinis significent, quod à veteri Romanorum instituto deductum nonnulli existimant. Quique tenebantur *ire ad præceptum Regis in exercitu Scotiæ* (ex chartis publicis loquor) *in eundo in Antegardum, in redeundo in Retrogardum*.

Areani exploratores. Lib. 28. *

Tubulus ad voces deferendas.

Cornage.

Sed vt signatiùs Muri ductum sequar, ad BLATVM BVLGIVM siue *Bulnesse* ad Oceanum Hibernicum incipit, & secundum Itunæ æstuarium per *Burg vpon sands*, ad LVGVVALLVM siue

Muri tractus.

siue *Carlil* pergit, vbi Itunam transit. Inde procurrit, *Irthingumq;* flu. subiectum habet, *Cam-becke* riuulum meandris se curuantem transmittens, vbi castelli magna indicia. *Irthingo & Poltros* flu. posteà traiectis, Northumbriam intrat, & inter montium conglomerationes secundum fluuium quem *Tinam Australem* vocant, continuus progreditur ad ipsum vsque Oceanum Germanicum, solummodò *Tina* Boreali interfluente diuisus, vbi olim ponte coniunctus erat. Admiranda tamen hæc substructio hostilem tempestatem neutiquam auertere potuit. Sed vbi Romani è Britannia soluissent, Picti & Scoti inopinato impetu murum adorti, præsidiarios vncinatis telis distrahunt, munitionem perfringunt, Britanniámque intestinis tum seditionibus conuulsam, fameque confectam grauissima longè latéque persultant. Verùm deplorandam horum difficillimorum temporum miseriam depingit tibi qui non multò pòst vixit Gildas Britannus, *Romanis ad sua remeantibus emergunt certatim de* curucis quibus sunt trans *Stuicam vallem euecti, quasi in alto Titane incalescenteque canmate de arctissimis foraminum cauerniculis fusci vermiculorum cunei tetri Scotorum Pictorumq; greges, moribus ex parte dissidentes, & vna eademque sanguinis fundendi auiditate concordes, furciferosque magis vultus pilis, quam corporum pudenda, pudendis q; proxima vestibus tegentes.* Vnde de Scotis eius ætatis Isidorus, non ego, *Horrent malè tecti cum latratoribus linguis Scoti.* Sed pergit Gildas. *Cognitaque condebitorum reuersione, & reditus denegatione solito confidentiores omnem aquilonalem extremamq; terræ partem indigenis muro tenus capessunt. Statuitur ad hæc in edito arcis acies segnis & inhabilis ad pugnam, trementibus præcordijs inepta, quæ diebus ac noctibus stupido sedili marcebat. Interea non cessant vncinata nudorum tela quibus miserrimi cines de muris tracti solo allidebantur. Hoc scilicet eis proficiebat immaturæ mortis supplicium, qui tali funere rapiebantur, quo fratrum pignorumq; suorum miserandas imminentes pœnas cito exitu deuitabant. Quid plura? Relictis ciuitatibus muroq; celso iterum illis fuga: iterum dispersiones solito desperabiliores. Item ab hoste infestationes: item strages accelerantur crudeliores, & sicut agni à laniombus ita deflendi cines ab inimicis discerpuntur, vt commoratio eorum ferarum assimilaretur agrestium. Nam & ipsos mutuo nec perexigui victus breui sustentaculo miseriorum ciuium latrocinando temperantur, & augebantur externæ clades domesticis motibus, quod huiuscemodi tam crebris direptionibus vacuaretur omnis regio totius cibi baculo, excepto venatoria artis solatio.*

* *Scoti syluestres nauiculas suas hodie* Caroches *dicunt.*

* *Scyticam vallem legit Parisiensis editio, imuit forsasse mare Scoticum.*

Scoti Picti, Lib. 19. c. 24. de vestib. gentium.

Hoc

Hoc verò obseruatione dignum, vti Romanorum prudentia hunc murum ita duxit, vt alterius quasi munimenti loco ad interiorem partem duo maxima flumina subiecta haberet, *Tinam* scilicet & *Irthing* quæ angustissimo terrarum spatio dirimuntur: ita barbarorum solertia eò præcipuè loci aditum sibi aperuit inter hæc flumina, quo liberum, nullo flumine occurrente, in Prouinciæ sinum ingressum haberent, vt in Northumbria statim monstrabimus. Vulgi de hoc Muro fabellas sciens prætermitto, hoc vnum tamen quod à fide dignis accepi lectori subducere nolo. Durat tradita persuasio in magna parte populi circumuicini, limitaneos Romanorum milites plantas vulneribus salutares olim in suum vsum hîc passim plantasse. Vnde Empirici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æstate huc ad plantas colligendas confluunt, quarum vtilitatem longo temporis vsu edocti, mirificè laudant, & efficacissimas esse affirmant.

Romanorum in muro ducendo prudentia.

Planta salutares.

OTTADINI.

Ost Brigantes statuuntur apud Ptolemæum, qui pro exemplarium variante lectione OTTALINI, OTTADENI, & OTTADINI *nominantur, pro quibus omnibus, ego si auderem,* OTTATINI *facili admodum mutatione, substituerem; vt significare* Trans, *vel* Supra Tinam *fluuios. Sic sanè incolarum nomen eam regionis positione vndique conueniret. Vltra* Tinam *enim hi considerunt, & regionem in Wallia trans Conuinum fluuium* Vch Conwey, *vltra montes* Vchmynych, *vltra syluam* Vch-coed, *vltra* Gyrway *flu.* Vch Gwyrway *vocant hodie Britanni. Nec certè omninò absurdum esse possit, si eadem ratione hanc regionem vltra Tinam;*

Vch

Vch Tin *dixerunt, vnde hoc nomen* OTTADINI *paululum laxata dictione, sed gratiori sono Romani efformâsse videantur. Cùm autem (vt è Dione Nicæo habet Xiphilinus) Britanni omnes qui iuxta Murum, quem modò diximus, habitarent,* Μαιάται, *siue* MAEATAE *dicerentur, Ottadinos vestros ad murum incolentes inter hos Maeatas fuisse æquum est vt credamus, qui memorabili illa Britannorum defectione, aduocatis in belli societatem Caledonijs, arma sumebant. Quo tempore Seuerus Imperator, militibus vt Britannos omnes occiderent, his Homeri versibus præcepit.*

Maeatæ.

Iliados. 3.

Μή τις ἐκφυγέτω αἰπὺν ὄλεθρον
Χεῖρας ὑπαΐξας, μηδ' ὃν τινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἔχουσα φέρει, μηδ' ὃς φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Nemo manus fugiat vestras, cædémque cruentam,
Non fœtus, gravida mater quem gestat in aluo
Horrendam effugiat cædem.

Sed huius defectionis tempestas Seueri morte qui in ipso belli apparatu Eboraci obijt, sedata fuit. Lõgo pòst tempore hæc regio VALENTIAE *pars fuisse videtur. Sic enim in Valentis Imperatoris honorem Theodosius nuncupauit, cùm barbaros contudisset, & amissam hanc prouinciam recuperasset. Verum Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleuerant, & regiones omnes quæ trans* Humbrum *æstuarium ad Septentriones iacent, Saxonico nomine* Nopþanþumbpa-pic, id est. *Nordanhumbrorum regnum, vocari cœperunt. Quod tamen nomen, in reliquis agris nunc obliteratum, in vna Northumbria, quam iam adibimus, quasi superstes remanet.*

Valentia.

Northumberland.

NOrthumbria, Saxonicè Nopþan-humbepland & vulgò *Northumberland*, Trianguli sed non æquilateri figura quodammodo inclusa iacet. Meridionali latus *Derwent* in Tinam influens, & ipse *Tina* claudit, quà Dunelmenses spectat. Orientale latus mari Germanico pulsatur. Occidentale verò quod ab Occasu brumali in Ortum æstiuum, primùm concatenatis montibus, inde *Tweda* flu. protrahitur, Scotiæ obuertitur, limésq; est regnorum, cui in hoc Comitatu duo prę-

præfecti

præfecti, quorum alter medij limitis, alter occidui præfectus vocatur. Terra ipsa magna ex parte aspera est, cultu dura, cultorúmque corpora durâsse videtur, quos ferociores faciunt vicini Scoti, nunc bello exercentes, nunc pace suos ritus miscentes vnde bellicosissimi sunt, & velites optimi. Cúmque omninò Marti se quasi consecrârint, non est inter eos quispiam melioris notæ, qui suam turriculam, aut munimentum non habeat, & in quàm plurimas Baronias diuisa fuit, quarum Domini olim ante Edw. primi tempora Barones vulgò dicti, etsi tenuioris fortunæ ex illis nonnulli, sed hoc prudenter factum à maioribus, vt virtutem militarem vel honore & titulo inter eos in regni limite fouerent, & conseruarent. Sed euanuit hic inter illos titulus, cum sub Edwardo primo Baronum nomine illi solummodò gaudere inceperunt quos ad Parlamentaria Comitia Reges euocauerint. Ad mare & *Tinam* adhibita mediocri cultura est colono perquàm grata, alibi verò multò ingratior, & quasi horridior. Plurimisq; in locis lapides illi *Lithanthraces*, quos *Sea-coales* vocamus, magna copia magno cum incolarum commodo effodiuntur.

Limitum præfecti

Ranke Riders.

Baroniæ plurimæ in Northumbria.

Vide pag. 136.

Sea-Coales.

Pars citerior quæ ad Occasum brumalem vergit *Hexamshire* dicta, Archiepiscopum Eboracensem diu dominum agnouit, & Comitatus Palatini iura nescio an iure sibi arrogauit. Sed nuper cùm sacro, siue Regio patrimonio coaluisset ex commutatione cum Roberto Archiepiscopo facta, Parlamentaria authoritate Northumbriæ Comitatui connexa fuit, vt eodem esset iure, & Northumbriæ Vicecomitem in causis spectaret.

Hexamshire.

Tina Australis (qui sic dictus si Britannis credamus quod in arctum coeuntibus ripis constringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua significare affirmant nonnulli,) ex Cumbria æditus, propè *Alstenmore* vbi antiqua est fodina æraria; cùm aliquandiu se in Septentriones prouoluerit per *Fetherston-haugh* quæ veteris, & generosæ familiæ de *Fetherston* sedes, in Ortum conuersus, rectà cum muro procurrit, qui nusquam tribus mill. pass. ab eo distat. Murus enim Cumbria relicta, & *Irthingo* riuulo superato, *Poltross* rapidum riuulū arcuato opere transiuit, vbi magnas moles intra murū tanquam ad speculandā regionem aggestas vidimus. Proximum huic *Thirlwale* est castrum quod non quidē magnum, antiquæ & claræ familiæ vt sedem, ita nomen fecit, vbi aditum in prouinciam Scoti sibi reserarunt inter *Irthingum* & *Tinam*, & prouidè sanè eò loci, vbi liber aditus, nullo interiecto flumine, in interiores Angliæ partes patet. Sed hoc & loci nomen melius intelliges

South Tine fl.

Murus, siue the Picts wall.

Polmoss.

Thirlewal.

intelliges ex Ioanne Fordono Scotorum historico, cuius verba, quia non vbique prostat liber, subtexere operæpretium videtur. *Obtinentes*, inquit, *Scoti quæcis citraque murum sunt regiones inhabitare cœperunt victores, ac citato repentè rurali vulgo cum suis sarpis, quilibus, i. ligonibus, rastris, tridentibus, & fossoriis, patulas in eo rimas, foraminaque crebra perfodiunt, quibus vtique promptum habeant aditum, & recessum. Ab illis ergo foraminibus, hac deinde macerie nomen hodiernum cepit, Anglica enim lingua locus dicitur* Thirlwall, *Latinè Murus perforatus.* Hinc *Blenkensop*, quod familiæ celebrię nomen dedit, & *Bellistre* castella regione non inamæna ad Austrum prospeximus.

Caer Vorran *Voreda.*

A *Thirlwall* murus insanienti flumini *Trppall* se patefacit, vbi in collis descensu paulò intra murum, pedamentum castri Romanorum forma quadrata cernitur, ipsaque ædificiorum fundamenta, & viarum tractus adhuc intuentibus, planissimè apparent. Ferunt limitanei equites viam militarem silice, & saxo constratam per confragosa loca ad *Maiden-castle* in *Stanemore* hinc duxisse. Anicula verò quæ casulam proximam incoluit Aram votivam antiquam nobis ostendit, sic Deo indigeti VITIRINEO inscriptam.

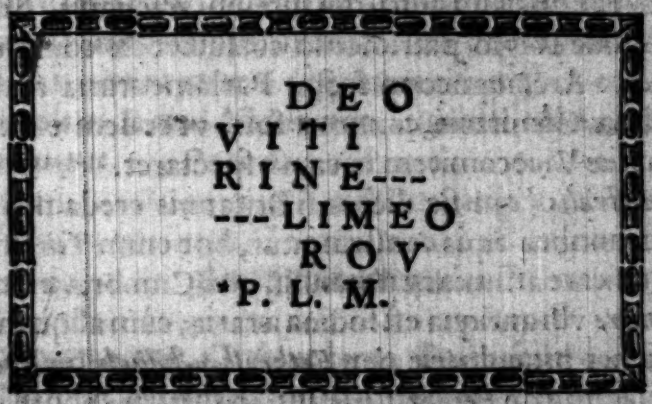

* *Posuit libens merito.*

Caer-Vorran iam loci nomen est vnde VOREDAM existimo, cuius itinere secundo meminit Antoninus, Distantia à Lugu-vallo siue *Carlile* satis conuenit, etsi non sit compendiaria, sed obseruaui Antoninum non compendia persequi, verùm hâc illâc digredi vt loca enumeret celebriora.

Antonini Itinerarium.

Chesters vocant.

Hinc obliquior progreditur murus per *Iuerton*, *Forsten*, & *Chester in the Wall* vbi castella fuisse accepimus, (per prædones verò limitaneos perlustrare tutò non licuit.) *Chester* autem illud valde magnum fuisse retulerunt, adeò vt stationem illam Cohortis

hortis II. Dalmatarum, existimemus quę MAGNA, in Notitia dicitur, Mutilatam aram inde allatam ad *Melkrig* Vicum legimus. *Magna.*

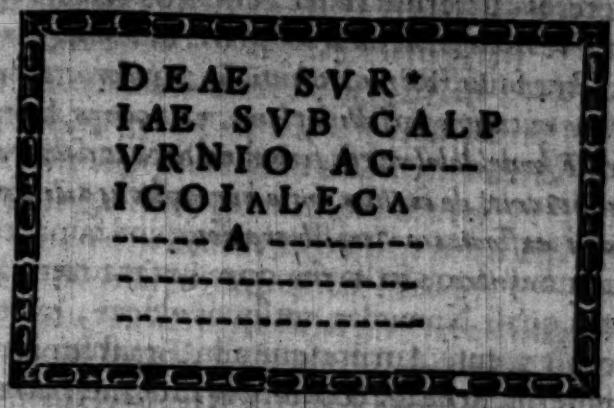

Quod si legere possem, sic libenter legam, & literarum ductus fauet. *Deæ Suriæ, sub Calphurnio Agricola Legato Augusti.* Calphurnium verò Agricolam cùm bellum Britannicum imminneret aduersus Britannos misit M. Antoninus Philosophus circa annum Christi 170. Quo tempore cohors aliqua sub eo hanc Aram posuit SVRIAE DEAE quam leones gestarunt, capite turritam, cum tympano in manu, vt prolixè in narratione de Dea Syria ostendit Lucianus, quem adeas si plura velis. *Dea Suria.* *Cephalinus.* *Alij* Tinonem *alij* Venerem volunt.

Hinc *Willymoteſt-wick* claræ familiæ Ridleiorum sedem vidimus, iuxtáq; *Alow* flu. magno aquarū insultu in Tinam influentē, cùm vterq; *Alow* vndas consociarint suas. Ad *East-Alow* vbi nunc *Ould Town* id est *vetus oppidum* cernitur, floruit olim ALONE quod & ALIONE, vbi per lineam Muri Cohors tertia Neruiorum cum suo Tribuno egit. Sed ad Murum. Proxima in muro statio post *Buſhe-gap* prædationibus infamem vbi & magnæ se exhibent ruinæ, *Seuenſhale* dicitur, cuius nomen si mecum á Sauiniana Ala profluxisse quis credat, ego confidentiùs dicam illud HVNNVM fuisse, vbi Sauinianam Alam excubâsse meminit Prouinciarum Notitia. Inde post *Carraw*, & *Walton*, est *Wallewick* GALLANAM Antonini aliqui esse volunt, in quibus omnibus veterum munitionum sunt manifesta vestigia. Hîc *Tina Borealis* Murum interlabitur qui è limitaneis iam Angliæ & Scotiæ montibus effusus primùm Orientem solem petens *Tindale* à se denominatam irrigat, demumque *Rhedum* flumen in sinum admittit suum, qui è *Redſquier* monte prærupto scatens vbi sæpe est *True place* id est conferendi locus pro Orientalibus limitibus (Præfecti enim limitis orientalis vtriusq; regni causas hîc inter limitaneos cognoscunt) *Alon fl.* *Alone.* *Seuenſhale.* *Gallana.* *North Tine.* *Tindale.* *True place.*

cognoſcunt) vallem nimis incolis vacuam ſuô nomini adoptat. vtraq; vallis laudatiſſimorum Equitum altrix, & in vtraque plurimæ ſunt veteres caſtrorum ruinæ, & oppida illa quæ hîc in *Cheſter* deſinunt, vt *Whitcheſter*, *Rocheſter*, *Greencheſter*, *Ruitcheſter*, &c. caſtra fuiſſe Romanorum limitanea creditur, quorum nonnullæ extant apud *Riſingham*, vt accepi, Inſcriptiones.

Rhedèſdale. Hanc vallem *Rhedeſdale* (vt eſt in Rubeo Scaccarij libro) *Richardus Vmfranuill tenuit, de antiquo feofamento per regalem poteſtatem,*

Lib. Inquiſ. *& ſeruitium vt cuſtodiat vallem à latronibus.*

Waſtes. *Nomades.* Hic circumquaque in *vaſtis* quas vocant terris, vt etiam in *Gilleſlandia* quaſi Nomadas antiquos videas, militare genus hominum qui à menſe Aprili vſque ad Auguſtum in tuguriolis

Scheales. hinc inde diſperſis, *Scheales* & *Schealings* vocant, paſſim cum ſuis

Chipches. pecoribus excubant. *Tina* ille *borealis* deinde per *Chipches* turriculam olim Vmfrauillorum, poſteà Heronorum defertur, (nec

Swinborne. procul à *Swinborn* caſtellulo quod claræ familiæ nomen dedit, & olim fuit pars Baroniæ Guilielmi Heron, poſteà ſedes Wode-

Collerford, ringtonorum) Murum accedit, & interſecat ſub *Collerford*, vbi

Cilurnum. ponte fornicato coniunctus erat. Si hoc CILVRNVM non fuit in quo Ala ſecunda Aſturum ſua ſtatiua habuit, in proximo fuit

Scileeſter. *Houedenus.* ad *Sciliceſter* in *Muro*, vbi poſtquàm Sigga Patricius Elſwaldum Nordanhumbrorum Regem perfidè trucidâſſet, Eccleſia à fidelibus extructa fuit in honorem Cuthberti, & Oſwaldi, cuius nomen ita cæteris offecit, vt priſtino nomine obliterato, *S. Oſwalds*

S. Oſwalde. nunc dicatur. Oſwaldus hic Nordanhumbrorum rex ſigna moturus in Cedwallam Britannum, Cumbriæ vt videtur regem, Crucem erexit & flexis genibus Chriſtum ſupplex precatus eſt vt ſuis cultoribus cæleſti ſuccurreret auxilio, ſtatimque elata in altum

Beda lib 2. cap. 2. voce ad exercitum proclamauit. *Flectamus omnes genua & Deum omnipotentem viuum & verum deprecemur vt ab hoſte ſuperbo, &*

Circa annum 634. Chriſtiana religio prima in Northumbria. *feroce nos ſua miſeratione defendat. Nullum*, inquit Beda, *nullum vt comperimus fidei Chriſtianæ ſignum, nulla eccleſia, nullum altare in tota gente erectum eſt, priùs quam hoc ſacræ crucis vexillum nouus miles in eductor dictante fidei deuotione contra hoſtem immaniſſimum pugnaturus ſtatueret.* Cùm enim opem Chriſti, quam implorârat, hoc in prælio præſentem ſenſiſſet Oſwaldus: protinùs Chriſto nomen dedit, Aidanum Scotum ad ſuos Chriſtianâ religione imbuendos

Heafon field *nunc* Haledon. euocauit, & ipſum victoriæ locum heafonfielo, id eſt, *Campum cæleſtis*, vocârunt poſteri, qui hodie eodem ſenſu (vt aliqui volunt) *Haledon* appellatur. De quo ecce tibi qualeſcunque ex

Oſwaldi

Oswaldi vita versiculos.

Tunc primùm scivit causam cur nomen haberet
Heauenfeld, *hoc est cœlestis campus, id illi*
Nomen ab antiquo dedit appellatio gentis
Praterita, tanquam belli præsagà futuri:
Nominis & causam mox assignauit ibidem
Celitùs expugnans cœlestis turba scelestam.
Neue senectutis ignauia possit honorem
Tam celebris delere loci, tantique triumphi,
Ecclesia fratres Hangustaldensis adesse
Deuoti, Christumque solent celebrare quotannis.
Quoque loci persistat honos in honore beati
Oswaldi regis, ibi construxere capellam.

Alterque in eius laudem indocto seculo non indoctè scripsit

Quis fuit Alcides? quis Cæsar Iulius? aut quis
Magnus Alexander? Alcides se superasse
Fertur. Alexander mundum, sed Iulius hostem:
Se simul Oswaldus, & mundum vicit, & hostem.

Infra *Collerford*, vterque Tina confluit, cùm Australis Tina qui gradum quasi cum Muro vnius, & milliaris interuallo confert, *Langley* castrum præterierit vbi olim sub Rege Ioanne Adam de *Tindale* suam habuit Baroniam, quæ posteà deuenit ad Nicholaum de *Bolteby*, nupérque fuit Perciorum, & nutantem ad *Aidon* pontem ligneum subierit, Iam Tina auctus, subindéque auctior, vno alueo vrget ad Oceanum iter, per *Hexham*, Bedæ *Hangustald*, Saxonicè hexvelbeorham, quod Romano sæculo AXELODVNVM fuisse, vbi cohors prima Hispanorum stationem habuit nomen persuadet, & situs æditior in colle (collem enim Dunum dixerunt Britanni.) Saxonico sæculo *fisco regio*, vt inquit Malmesburiensis, *famulabatur, quam Wilfridus Episcopus ab Ebeldreda regine pro alijs possessionibus commutarit. Ibi edificia miranda altitudine murorum erecta, & diuersis disfractibus per cochleas mirabile quantum expoliuit cementariorum opera, quos Roma spes munificentiæ attraxerat, adeò vt ambitionem Romanam præ se ferrent, diuque vetustate luctata consisterent.* Quo tempore Episcopalem sedem hac in vrbecula constituit rex Egfridus. Sed dignitas illa post octauum Episcopum, intonantibus Danicis bellis, tota euanuit. Deinceps verò tantùm Archiepiscoporum Eboracensium villa habebatur ante commutationem cum Henrico VIII. factam, qua suo iure cesserunt: celebratúrque prælio illo funesto, quo

Testa Nouilli.

Hexham.

Axelodunum.

Dunum.

quo Ioannes Neuillus Dominus *Montisacuti* Lancastrenses duces magno animo aggressus, maiori successu fudit, & ideò ab Edwardo Quarto Comitis Northumbriæ titulo decoratus. Nunc verò tota eius gloria est in monasterio illo antiquo, cuius pars in pulchras I. Fosteri Militis ædes est conuersa. Ecclesia verò occidentali parte tantùm demolita, stat integra, & magnifica sanè est structura, in cuius choro cernitur tumulus antiquis nobilis ex familia illa bellicosa Vmfranuillorum, vt ex clypeo apparet, tibijs in crucem decussatis. Qua forma eo seculo tantùm sepulti erant illi (vt obiter notem) qui Crucem susceperunt, & cruce signati fuerunt in bellum sacrum ad terram Sanctam à Mahometanis recuperandam. Ad orientalem etiam ecclesiæ partem in collis supercilio duo eriguntur è saxo solido & quadrato firmissima propugnacula.

Sepulti cum tibijs in crucem dispositis.

Dilston. Hinc ad orientem Solem *Dilston* Ratclifforum sedem peruenimus, *Diuelston* in antiquis libris dicitur à riuulo Tinam influente quem Beda *Denisburnam* dixit, vbi vt scribit ille, Oswaldus fide Christi munitus Cedwallam Britannum infandum tyrannum qui iam duos Nordanhumbrorum reges occidisset, regionemque effusè vastasset iusto prælio peremit. Ad alteram Tinæ ripam Curia Ottadinorum iacet, cuius meminit Ptolemæus, nunc à ponte *Corbridge*, Houedeno *Corebrige*, Huntingdonensi *Core*, nunc tantum ostendit Ecclesiam, & iuxtà turriculam. Antiqui tamen operis supersunt reliquiæ non paucæ, inter quas defossum antiquorum thesaurum quæsunt Rex noster Ioannes: sed illusit illi fortuna per sui ipsius vanitatem, non minùs quàm anteà Neroni illuserat, cùm abditas Didonis opes Carthaginii inuestigaret. Præter lapides etenim ære, ferro, & plumbo signatos nihil inuenit. Rudetum verò quod adiacet, & *Colecester* dicitur, Romanorum militum fuisse præsidium, qui viderit, facile dixerit. Eadem deinde ripa *Bivell* castrum elegans vidimus, quæ fuit regnante Ioanne Baronia Hugonis Balliol *pro qua debuit ad Wardam Noui Castelli super Tinam milites triginta.* Sub hoc * moles est pulcherrima ad Salmonum capturam & duæ ex saxo firmissimo solidæ sublicię positæ quæ pontem olim supportarunt, in flumine medio eminent. Hinc *Prudhow* castrum quod antiquis etiam libris *Predhow* scribitur collis dorso amæno situ impositum Tina subterlabens aspicit. Hanc Protolitiam, quæ & Procolitia cohortis primæ Batauorum stationem fuisse tantisper suspicabor, donec dies certiora doceat. Celebre verò

Thesaurus frustrà quæsitus.

Hexham.

Tacitus.

Colecester.

Bivell. *Lib. Inquis.*

A Weare.

Prodhow.

Prætolitia.

...ast quòd Henrici secundi tempore Guilielmi Scotorum regis ...dionem fortiter eluserit, eâm ...sso & suis expeto labore (vt habet ...Neubrigensis) fudisset. Posteà ad Vmfranvillos magni nominis ...vos spectauit, è quibus Gilbertus regnante Edwardo primo ...litari laude florens ciculum Comitis Angusię in Scotia meruit. ...res verò de sanguine (vt loquuntur Iuridici nostri) in familia ...de Talebeys elocata fuit: posteaque ad Bedfordiæ Ducem Prin- ...cipis munificentia deuenit.

Sed vt ad Murum pedem referamus. Post *Seilleseter*, locus *Pongate* dictus cernitur, vbi portam fuisse in muro vis verbi in ...raque lingua ostendit. Sub hoc interiùs est *Halton-hall* vbi flo- ...t & recultaris, & virtutis militaris gloria Carnabiorum familia, ...dum sedet. *Aidon vastle*, quæ fuit pars Baroniæ Hugonis illius ...de, quem dixi. Exterius *Pons* fluuius scatens, & defluens intra ...*wick-hall* habitationem claræ & militaris *Fenwicorum* fami- ...per aliquot milliaria muro prætenditur, & in suis ripis pro ...præsidio habuit cohortem primam Cornauiorum ad PONTEM ...VIII, ab Ælio Hadriano extructum, nunc *Pont-eland* dictum, ...quem Henricus III. & Rex Scotiæ anno 1244. pacem fanxe- ...nt; & iuxta hunc Cohors prima Tungrorum ad *Berwick* egit, ...quæ in Notitia Prouinciarum BORCOVICVS dicitur. A *Port* ...pus procurrit murus ad *Walwoue*, quam cùm nomini significatio ...respondeat, & XII. mill. pass. ab Orientali Oceano absit, eandem ...existimus esse villam regiam, quam AD MVRVM vocat Beda, ...in qua Segbertus Orientalium Saxonum Rex baptismo in Chri- ...stum & Ecclesiam à Paulino institus. Huic vicinum est propugnaculum ...Vetus *Winchester* nominatum, VINDOLANAM credam ego, ...quam cohortis III. Gallorum olim limitaneam fuisse statio- ...nem docet Liber de Notitiarum. Et inde *Rouchester* vbi præsi- ...dij castri quod Muro adiunctum fuit expressa quadrata for- ...ma vestigia planissimè conspeximus. Iuxtà *Heaton* cernitur quæ ...fuit pars Baroniæ Hugonis de *Bolebec* qui maternum genus à ...nobilibus clarissimis de *Monte-fixo* deduxit, filiasque solummo- ...do procreauit, quæ cum Radulpho Domino *Greistock*, I. *Lowell*, ...*Stutevenbo*, & *Corbetto* matrimonia contraxerunt.

Iam vbi Murus & *Tina* ferè coëunt, *Newcastle* vrbium in hac ...regione ocellus prælucet, portu nobilis, quem Tina efficit sua pro- ...fundate naues valdè magnas admittens, & ita defendens, vt ...nullis tempestatibus facilè sectari, nec vadis affligi possint. Situs ...eius, & admodum inæqualis sedet ad borealem ripam fluuiolus

Pongate. Pons Ælij. Pont-eland. Berwick. Borwic. Walton. Ad murum. Windolana. Old Winchester. Newcastle.

quod pulcherrimo ponte cõiungitur cui ingredienti ad sinistram impendet castrum, postea cliuus præceps, ad dextram forum, & ædificijs pars vrbis potior, vnde non facile ascenditur in partem superiorem, quæ multò est amplior, Ecclesijs quatuor ornatur, Mœnibus armatur firmissimis quæ septem portis patent, crebris turribus interiectis. Quodnam olim fuerit in comperto non est. GABROSENTVM, facilè iudicarim, cùm eius quasi suburbium *Gates-head* illud Britannicum nomen à capris deductum, sua significatione exprimit, vt antè dictum. Gabrosentũ etiam & in eo Cohortem secundam Thracum statuit Notitia Prouinciarum ad lineã Valli. Vallum autẽ & Murum per hanc vrbem duxisse certò est certius, & ad *Pandon* portam supersest vna, vt creditur, è turriculis illius Muri, certè & opere & forma ab alijs diuersa magnam præ se fert vetustatem, nomenq; *Monk-chester* præsidiarium fuisse castrum mihi persuadet. Sic enim à Monachis vocabatur, cùm Normannicum imperium inciperet, statímque à Nouo castro quod Robertus Guilielmi Normanni filius extruxit, hoc nouum nomen *Newcastle* induit, magnáque paulatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & fossiles carbones, quibus regio abundat, in alias Angliæ partes subuehendo cepit. Edwardo primo rerum potiente, ciuis quidam opulentissimus è media vrbe à Scotis captiuus abreptus, cùm se magna pecuniæ vi redemisset, vrbem primo quoque tempore præmunire cœpit. Reliqui verò ciues eius exemplo commoti opus peregerunt, & mœnibus munitissimis vndique obsepserunt. Ex quo tempore adeò securè Scotorum minas eluit, & mercaturam exercuit, vt commerciorum frequentia, & opibus sit iam florentissimum, quo nomine in Comitatum per se incorporatum Henr. sextus instituit. Distat à primo Meridiano XXI. part. XXX. scrup. ab Æquatore Arcticum versus LIIII. grad. LVII. scrup. De suburbio *Gateshead*, quod pulcherrimo ponte coniungitur, & ad Dunelmensem pertinet Episcopum, superiùs diximus.

Gabrosentum.

Vix tribus hinc milliaribus abest, (*Gosseford* enim quæ Baronia fuit olim Richardi *Sur-Teis*, id est, *super Teisam*, qui magno honore sub Henrico primo effloruit, prætermitto.) *Wallsend* viculus nominatus, id est, *Finis muri*. Hunc significatio ipsa stationẽ fuisse Cohortis secundæ Thracũ docet, quę Notitiarũ libro VINDOBALA, Antonino VINDOMORA appellatur: hoc enim *Finem muri*, illud *Finem Valli* in Prouinciali Britannorum lingua significâsse videatur, cùm Murum *Mur*, & Vallum *Gual*, iam olim dixerint.

Barones Sur-Teis.
Wallsend.

Vindobala.
Vindomora.

Nec

Nec credibile est Vallum, vel Murum vlteriùs perductum fuisse, cùm nulla vlteriùs sint eius indicia, & Tina iam proximus Oceano alueo suo altissimo pro munimento est firmissimo. Sunt tamen qui ad ipsum Tinæ ostium, quod *Tinmouth* nuncupatur, Vallum, non Murum pertigisse volunt, illudque *Pen-hall-crag*, id est, *Caput valli in rupe*, dictum contendunt, quibus nec ego refragabor. Sed hoc Romanorum sæculo TVNNOCELLVM fuisse ferè asseuerabo, cùm *Tunnocellum* promontorium *Tunno*, vel *Tina* sonat, vbi cohors prima Ælia Classica (ab Ælio Hadriano, vt ex nomine probabile est, instituta) naualibus operis meruit. Naues enim Lusorias dictas in fluminibus limitaneis habuêrunt Romani, tam vt vicinorum excursus cohiberent, quàm incursus vicissim facerent, vt videre est in Codicis Theodosiani libris, sub titulo *De lusorijs Danubij*. Saxonica Heptarchia Tunnacester vocabatur, non à Tunna Abbate, vt Beda tradit, sed à flumine, monasteriolúmque à Danis sæpè direptum habuit. Nunc autem *Tinmouth Castle* appellatur, castróque magnifico & munito superbit, *Quod*, vt vetustus scriptor inquit, *ab orientis plaga, & septentrionis altissima supra Oceanum rupe se inaccessibile præbet, alibi verò situ altiori facili defensione indiget*. Vnde Robertus *Mowbray* Northumbriæ Comes sibi in belli sedem delegit, cùm res nouas contra Guilielmum Rufum moliretur. Sed res, vt assolet, parum fœliciter proditori cecidit, qui statim acriter obsessus in monasterium adiunctum se subduxit, quod asyli iure sacrosanctum habebatur, sed inde extractus diuturno carceris squalore, proditionis pœnas serò persoluit.

Tinmouth.

Tunnocellum.

Lusoria naues.

Nunc littus mihi legendum est. A tergo promontorij cui Tunnocellum insidet, proximè *Seton* quæ sub Hentico tertio pars fuit Baroniæ *De-la-vall*, *Seghill* cernitur olim SEGEDVNVM Cohortis III. Lergorum statio ad Vallum, & certè Britannis Segedunum idem quod *Seghill* Anglis denotat. Hinc littus post paucula milliaria *Blithe* flumini viam in mare aperit, qui *Belsey* quondam Midletoniorum, & *Ogle* castrum Baronum de *Ogle* alluens hîc cum *Ponto* fl. exoneratur, qui quidem Barones honorati fuerunt, & locupletati nuptijs cum hæredibus *Bertrami de Botball*, Alani *Heton*, & Alexandri *Kirkby*.

Seton.

Segedunum. Seghill.

Paulò superiùs *Wents-beck* flu. ab Oceano ebibitur, qui præterlabitur *Mitfordiam* quam succendit rex Ioannes & eius Rutarij cùm has regiones grauissimè persultaret, *Rutarios* vocauit hæc ætas externos illos & prædatorios milites quos è Belgio in subsidium

Wents-becke.

Baronia de Mitford.

Rutarij.

sidium Regis Ioannis Falcasius de *Brent*, & Walterus *Bue* adduxerunt, *Brent* homo efferatus tandem regno eiectus, *Bue* vero sedatior cum strenuam operam regi nauasset possessiones in agro Northantonensi à Rege accepit, eiusque posteri ibidem floruerunt vsq; ad Ioannem *Bue* proscriptum sub Henrico septimo.

Georg. Bue. Cuius pronepos est Georgius *Bue* vir literatè doctus & qui (iuuat enim profiteri per quos profeci) multa in historijs obseruauit, & me edocuit. Baronia hæc quondam fuit Guiliel. *Bertbrami* cuius stirps statim defecit in Rogero è filio nepote, hæredésq; tres datæ fuerunt in matrimonium, *Normanno Darcy*, T. *Penbury*, & Guilielmo de *Elmeley*.

Morpeth. Deinde interlabitur *Morpit* celebratum opidulum. Ad Borealem enim fluminis ripam opidum sedet, ad australem templum, Castrúmque vmbroso in colle adsidet, quod vnà cum opido à Rogero de *Merlaco* siue *Merley*, cuius Baronia erat, ad Dominos Greistochios, & inde ad Barones de *Dacre* de *Gillesland* deuenit. Nihil ex antiqua memoria de hoc habeo, nisi quod

Historia Malros. anno Christi 1215. ab ipsis incolis in inuidiam Ioannis Regis succensum fuerit. Sin autem venia vnius literulæ commutandæ mihi detur, forsitan & Antoninum suæ integritati, & hoc oppidum suæ vetustati restituero, hoc est, si MORSTOPITVM pro

Corstopitum. CORSTOPITVM in primo Antonini itinere substituero. Tunc enim ipsum vocabulum capite & calce cum *Morpit* ita conuenit, & distantiæ ratio adeò commodè tam à *Vindomora*, quàm à *Bremenio* respondet, vt meo iudicio, qui Corstopitum alibi quærat, nusquam inuenerit. Hinc *Went-sbeck* fluuius allabitur *Botball* castrum, & Baroniam olim Rich. *Bertbram*, à cuius posteris ad Dominos de *Ogle* deuoluta est. Ad cuius ripam iam diu existimant,

Glanoventa. nescio ex veritate, an opinione, GLANOVENTAM olim extitisse, quæ præsidio Cohortis primæ Morinorum ad limites defendendos à Romanis firmata erat. Quod ipsa ratio mihi quasi persuadet, iubetque nomen fluminis, & ipsa nominis significatio. Ad lineam enim Valli vel Muri sedet, vbi statuit liber Notitiarum, flumen *Wentsbeck* dicitur, & GLANOVENTA Britannis *Littus* vel *Ripam Ventæ* significat. Vnde littoralis Galliæ vrbs *Glanon*, cuius Mela meminit, nomen traxisse videatur.

Withrington. Non procul vt minoris famæ turriculas omittam *Withrington*, siue *Woderington*, Saxonibus olim Wiopingtun; antiquum castrum propè littus cernitur, quod nomen fecit nobili, & equestri familiæ de *Withrington* cuius virtus in Scotico bello subinde emicuit.

cuit. *Coqueda*, siue *Coquet* fl. inde mari immiscetur, qui inter Cheuiotæ aspreta surgens, haud procul à fontibus *Billesdum* habet vnde clara familia Selbeiorum, & inferiùs ad Austrum *Harbuttle*, Saxonicè Hepbuttle; id est, *Exercitus statio*, vnde *Harbutellorum* familia superiori ætate floruit. Castrum olim habuit, sed quod à Scotis anno salutis 1314. subuersum. Huic contiguum est *Halystou*, id est, *Saxum sacrum*, vbi in primitiua Saxonum ecclesia Paulinum multa millia hominum baptisâsse fama obtinet, locusque hic ille videatur de quo Beda *Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur* Adregin *triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi, & baptizandi officio deditus moraretur, quibus diebus cunctis à mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quam confluentem ad cunctis vicinis ac locis plebem, Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluuio* Gleni, *qui proximus erat lauacro remissionis, abluere. Hæc villa tempore sequentium regum deserta, & alia pro illa est facta in loco, qui vocatur Melmin.* Ad ipsum verò Coquedæ ostium *Warkworth* Percionum castrum non inelegans locum habet, & littus tuetur, vbi muro opere sacellum è rupe excauata sine trabibus & lignis efformatum. Hoc olim erat Baronia Rogeri *filij Richardi* ex dono Henrici II. Regis Angliæ, qui etiam *Clauering* in Essexia illius filio dedit, vnde iubente Rege Edwardo primo *Clauering* nomen sibi assumpserunt, relicto veteri illo more, desumẽdi nomina, ex prænomine siue Christiano nomine patris, anteà enim secundum paternum nomen Robertus *Fitz-Roger*, Rogerus *Fitz-Iohn*, &c. nominabantur. Hæreditatem verò per filiam adierunt Neuilli, qui posteà Comites Westmorlandiæ, à iunioribus autem filijs Barones de *Euers*, & alij & *Euers* de *Axholme*, *Clauerings* de *Kaldy* in hoc Comitatu, genus deducunt. *Morwic* etiam huic adiacet quæ suos etiam Dominos iactet quorum stirps masculà circa annum 1258. desijt. Hæreditas per filias ad *Lumleios*, *de S. Mauro*, *Bulmeros*, & *Roscellos* transiuit.

Littus deinde ALAVNO flumini se patefacit, qui necdum illo nomine viduatus, quo Ptolemæo innotuit, *Alne* contractè dicitur, ad cuius ripam præter *Twifford*, id est, *Duplex Vadum*, vbi Synodus sub Egfrido rege celebrata fuit, & *Eslington Collingwoderum* qui laude militari claruerunt, etiam *Alnewic*, Saxonicè Calmpic, vulgò *Anwick* cubat, victoria Anglorum in Scotos nobilitatum oppidum, qua maiorum virtus Guilielmum Scotorum regem Henrico nostro secundo captiuum tradidit; & castro firmatum

Coqueda flu. Harbottle. Haly ston. * Lib. 2. cap. 14. * Warkworth. Clauering. * Filius. Morwick. Alaunus flu. Alne. Alnewick. 1174

matum egregio, Baronia hæc quondam fuit Veſciorum, Euſta-
Teſta. Nemilii chio enim filio Ioannis, patri Guilielmi Veſci Henricus ſecundus
dedit tenendum per ſeruitium 12. Militum. Ioannes autem *Veſcy*
Carmelita. è bello ſacro rediens Carmelitas ſecum primus in Angliam ad-
duxit, illiſque hîc in *Holue* ſolitudine non diſſimili Carmelo
monti in Syria Conuentum extruxit. Veſciorum vltimus Gui-
Hiſtoria Dunelmenſis. lielmus, cùm Antoninum Bec Epiſcopum Dunelmenſem hære-
dem fiduciarium inſtituiſſet, vt hoc caſtrum cum latifundijs filio
notho, quem ſolum reliquerat, traderet; hæreditatem dolo malo
interuertit Epiſcopus, & Guilielmo Percio præſenti pecunia di-
uendit, ex quo ad Percios ſpectauit.

Dunſtaburg. In diuerſos hinc angulos littus ſe cuneans tendit per *Dun-*
Bebba. *ſtaburge* patrimonij Lancaſtrenſis caſtrum, quod *Bebbam* aliqui
falsò ſuſpicati ſunt, quæ ſuperiùs ſedet, & pro Bebbanburg,
nunc *Bamborrow* vocatur. Beda noſter vbi hoc caſtrum à Penda
Mercio obſeſſum, & incenſum fuiſſe memorat, Bebbam Regi-
nam ſic cognominâſſe ſcribit. Florilegus verò, Idam primum
Nordanhumbrorum regem conſtruxiſſe refert, quod prius ligneis palis, poſteà muro firmauit. Sed huius deſcriptionem ex Ro-
gero Houedeno habe. *Bebba*, inquit, *eſt ciuitas munitiſſima, non admodum magna, ſed quæ duorum, vel trium agrorum ſpatium complectitur, habens vnum introitum canatum, & gradibus mirè modo exaltatum, inque ſummitate montis eccleſiam perpulchrè factam, & in occidente in ſummitate ipſius fons eſt miro ornatus opere, dulcis ad potandum, & puriſſimus ad videndum.* Noſtra verò ætate caſtrum potiùs quàm ciuitas habetur, ſed adeò amplum vt ciuitatis ſit æmulum. Nec aliud quàm caſtrum habebatur, cùm Guilielmus Ru-
Male-vicina Turris. fus excitata è regione turre *Male-vicina* dicta, Moubraum illum proditorem in illo deliteſcentem continenti labore oppugnaret, qui furtiua fuga ſe tandem ſubduxit. Decoris maximam partem longo pòſt tempore, inteſtino bello amiſit, cùm *Breſſius* Normannus vir militaris qui Lancaſtrenſi familiæ ſtuduit inclementiùs in illud ſæuiret. Iam inde verò eum tempore, & ventis conflictatum eſt, qui incredibilem vim ſabuli ex Oceano in eius munitiones per feneſtras patentes conuerrerunt. Huic adiunctum
Viſcomes. eſt *Emildon* quæ olim Baronia Ioannis *Le Viſcont*, ſed Rametta hæres familiæ poſſeſſiones diuendidit Simoni de *Monteforti* Comiti Leiceſtriæ. In hac natus eſt Ioannes Duns *Scotus* dictus & non in Scotia vt Scoti contendunt, qui in Mertonenſi Collegio Oxoniæ educatus, in Dialectica, & ſpinoſa illa Theolo-

logia

gia ad miraculum doctissimus profunda & admiranda subtilitate licèt obscuro inculteque dicendi genere plurima scripsit, adeò vt Subtilis Doctoris nomen meruerit. Quòd verò hîc in Anglia natus fuerit ex manuscriptis eius operibus in Bibliotheca Mertonensi Oxoniæ planissimè probatur, quæ sic terminantur. *Explicit lectura Subtilis in vniversitate Parisiensi Doctoris Ioannis Duns nati in quâdam villula parochiæ de Emildon vocata Dunston in Comitatu Northumbriæ pertinente domui Scholarium de Mertonhall in Oxonia.* Ioannes Scotus Doctor Subtilis floruit 1309.

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit præter *Insulam sacram*, de qua suo loco, donec ad Tuedæ ostium, TAVM ÆSTVARIVM vocat Tacitus, ventum sit, qui Angliam à Scotia longo spatio discludit, limésque orientalis dicitur, vnde Nechamus noster. Tweda fl. Tæum Æstuarium.

Anglos à Pictis seiungit limite certo
Flumen, quod Tuedam pristina lingua vocat.

Hic fluuius copiosa scaturigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites, & abactores, ne grauius quid dicam, quibus, vt ait ille, ius sibi vendicat ensis, diu tortuosus errat. Vbi verò proximè *Carram* vicum accesserit, multis aquis conualescens regnorum collimitia discriminare incipit. Cúmque *Werke* olim *Rossorum*, nunc *Greiorum* qui militari laude diu floruerunt, castrum alluerit, in quod Scoti non rarò detonuerunt, *Tolli* fluuij hinominis aqua augescit. Ad fontes enim qui sunt in parte huius regionis interiori *Bramish* appellatur, viculúsque *Bramton* admodum obscurus & nullius ferè numeri illi incumbit, qui si non sit quod Antonino BRAMENIVM, & Ptolemæo BREMENIVM dicitur, vt ingenuè fatear, Bramenium ex suis ruderibus excitare ingenij non est mei. Nominis tamen consonantia, situs ratio cum *Alauni ostio* apud Ptolemæum, & distantia à *Morstopito* apud Antoninum me in hanc sententiam inclinârunt. Quod Antoninus Pius iter ab hoc BRAMENIO tanquam à limite auspicatur, à me etiam facit, & sententiam confirmat. Charta enim Angliæ Chorographica satis antiqua, inter Prætenturam ad *Edenborrow Frith*, & Vallum Seueri, hîc tertium Murum, qui ad *Carleolium* pertigit, interponit. Quem eundem fuisse qui à Lollio Vrbico Antonini illius legato exstructus fuerit, non absurdè colligimus, cùm hinc Antoninus Itinerarium, tanquam ab vltimo, id tempus, Imperij limite incœperit. Nec est cur quis eius vestigia nunc quærat, cùm tantùm cespititius fuerit, & statim Werke. Bramish fl. Bramton. Bramenium. Murus Lollij Vrbici.

(regnante Commodo) à Barbaris prorutus, contra quos Vlpium Marcellum vigilantissimum Ducem ille misit. Memineris etiam hoc Barbaricum fuisse solum, & alternante belli fortuna, nunc Romanorum, nunc Barbarorum, qui nihil Romanum æquis oculis intueri poterant. Cæterùm *Bramish* Septentrionem petit per *Bengely* quæ cum ipsa *Brempton*, *Bromdun*, *Rodam*, quæ stirpi hoc tractu insigni nomen fecit, *Edelingham*, &c. Baronia fuit Patricij Comitis de *Dunbar* regnante Henr. III. Qui etiam, vt est in libro *Inquisit.* in Archiuis Regijs, erat *Inborow*, & *Outborow* inter Angliam & Scotiam, id est, si ego intelligo, vt præstaret & obseruaret hac in parte ingressum & egressum commeantium inter vtrunque regnum. Veteres enim Angli ingressum & atrium sua lingua Inbopou dixerunt. Superiùs flumini apponitur *Cheuelingham* nunc *Chillingham*, quod vt *Horton* non multùm hinc distans, ambo Castra Greiorum ex quo duæ illæ Greiorum familiæ coniugio coaluerunt.

Barbaricum solum.

Inborrow, quid.

Wolloner Baronia inde propè iacet, quam Henricus I. dedit Roberto de *Muscocampo*, siue *Muschamp*, qui in parma cærulea tres gessit albos papilliones, è cuius posteris Rob. potentissimus Borealis huius plagæ Baro regnante Henrico tertio censebatur. Hæreditas verò statim inter fœminas dissipata quarum vna Comiti *Strathernie* in Scotia, altera Guilielmo de *Huntercombe*, tertia Odonello de *Ford* fuit enupta. Hîc propè *Brumridg* ad *Brumeford* Athelstanus Rex collatis signis cum Aulafo Dano, Constantino Scotorum, Eugenio Cumbrorum rege adeò fæliciter dimicauit, vt prælium hoc fuit celeberrimum, & grandiloquis verbis & versibus ab historicis, & poetis eius seculi decantatissimum. Hic *Bramish* in Tilli nomen abit, & primùm *Ford* castrum bellicosæ familiæ Carrorum, inde *Etall* vbi *Manrij* qui *Manours*, & de *Manerijs* dicti habitarunt equestri splendore olim clari, & quorum posteri Rutlandiæ Comites nunc sunt clarissimi. Multa castella in hoc tractu sciens omitto, infinitum enim esset sigillatim enumerando persequi, cùm certum sit Regis Henrici secundi temporibus castella 1115. in Anglia extitisse.

Wolloner.

Insignia Muscamporum. Matth. Paris.

Fin. 35. H. 3.

Prælium ad Brumford.

Vide H. Huntindon. Guil. Malmesb. & Ingulph.

Castella 1115. in Anglia.

Ex aduerso huius *Fordi* ad occasum mons surgit prærltus, *Floddon* dicunt, Iacobi IIII. regis Scotorum cæde, & suorum strage signatus, qui dum Henricus VIII. Tornacum in Gallia obsideret, magno animo, & maiore spe (nostras enim vrbes in antecessum diuiserant) signa in Angliam intulerunt. Sed Tho-

1513

mas

mas Howardus Surriæ Comes instructis agminibus hoc in loco animosè excepit, pugnatúmque acriter est vtrinque, donec nox incertis, quà data victoria esset, interuenit. Lux autem insequens victorem, victumque ostendit, & ipse Scotorum rex non paucis vulneribus confectus, inter confertas cadauerum strues repertus. Vnde noua accessio facta Howardorum insignibus. *Prælium ad Flodden.* *Vide pag. 430.*

Tweda, *Tillo* iam recepto, plenior decurrit per *Northam* siue *Northam* quondam *Vbbanford*, Dunelmẽsium Episcoporum oppidum. Egfridus enim Episcopus construxit, & Ranulphus successor castrum in excelso præruptæ rupis posuit, & fossa communiuit, in cuius exteriori muro qui maioris est ambitus variæ interijciuntur turriculæ; in angulo ad flumen, interiùs ambitus est alter multò munitior, in cuius medio arx surgit æditior, sed secura pax nostri seculi, ne aliquid grauius dicam, hæc licèt in limite, iam neglexit. Opidum subiacet in planitie ad occidentem, templumque habet in quo conditus erat *Ceolwulphus* Rex Northumbrorum cui venerabilis Beda libros Ecclesiasticæ historiæ Anglorum inscripsit, qui postea *abrenuntians seculo in Lindfernensi ecclesia monachus effectus cælesti regno militauit, corpus postea delatum in ecclesiam Northam.* Cùm etiam Dani Insulam Sacram vbi Cuthbertus ille Sanctus (quem Beda tantoperè celebrat) & sedit episcopus & fuit sepultus, depopularentur, atque nonnulli religioso furto eius corpus transuehere ambirent, reflantibus ventis *cum honore debito sacrum corpus ad* * *Vbbanford, incertum an episcopatus sedem, deposuere, iuxta amnem Twedam, iacuitque ibi multis annis vsque ad aduentum Ethelredi regis.* Hæc & alia me docuit (nec enim reticebo per quem profecerim) Georgius Carletonus hinc oriundus filius vtique castellani huius loci, quem cùm propter singularem in Theologia quam profitetur, & amænioribus literis eruditionem amauerim, & ab ipso redamor, amore planè indignus essem si non agnoscam. Sub *Northam* ad *Killey* viculum vicinum, auorum memoria ornamenta balthei militaris, & ensis manubrium è solido auro reperta fuisse à grandæuis accepimus, quæ T. *Rutballo* Episcopo Dunelmensi donata erant. *Reg. Howeden. Ceolwulphus Rex.* *Guil. Malmesb. lib. 1. de gestis Pontif.* * Bulbeford *in impresso corrupte legitur.* Norham. *Killay.* *Manubrium aureum.*

Paulò inferiùs *Tuedæ* ostium cernitur, cui in vlteriori ripa impendet vltimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniæ oppidum **Berwick**. Quod nomen à Berengario Duce, quem somniârunt, deducunt aliqui. Lelandus ab *Aber*, quod ostium Britannis sonat, vt *Aberwic* vicum ad ostium significaret. Sed qui nouit quid *Berwicus* sonet in Regum nostrorum Chartis, in quibus Berwick.

Ingulphus Berwicum pro manerio interpretatur.

bus nihil frequentius, quàm *Done C. & D. oppida cum suis Berwicis*, næ ille viderit veram huius Berwici etymologiam. Ego quid velit conijcere non possum, nisi vicum, quasi appendicem loco cuipiam celebriori annexam denotet. Donationibus enim Edwardi Confessoris *Totthill Berwicus* Westmonasterij, & *Wandlesworth Berwicus* Patricieiæ dicuntur, & id genus sexcenta. At quorsum hæc? operam sanè ludimus, si (vt aliqui volunt) Beopnica-pic Saxonicè olim dixerint, id est, *Berwicorum vicus*. Bernicia autem nomine has regiones insignitas fuisse notius est quàm dici possit, & iam anteà diximus. Vndecunque verò nomen habet situ longius in mare porrigitur, ita vt mari & *Tueda* ferè circumualletur. Et inter duo potentissima regna posita, quod de Palmyra Syriæ Plinius dixit, prima semper in discordia vtrique genti fuit cura, adeò vt ab eo tempore quo Edwardus primus Scotis primùm extorserit, sæpiùs à Scotis occupatam Anglus recuperauerit. Sed eius historiolam summatim hîc si placet contexamus.

1171 De Berwico hoc nihil antiquius legi, quàm quòd Guilielmus Scotorum Rex ab Anglis bello captus Henrico nostro secundo, vt se carcere liberaret, ea lege tradiderit, vt in perpetuum Anglicæ ditionis esset, nisi ad certum diem redemptionis pretium persolueret, protinúsque, vt est in Polychronico Dunelmensi, Henricus noster castro muniuit. Verùm numerata pecunia Richardus Primus Scoto restituit. Posteà Ioannes rex (vt est in historia Melrossensi) *& villam & castellum de* Berwick *cepit, cùm Werk, Roxburgh, Mitford, & Morpath incendit, Northumbriamque totam peruastauit cum suis* Rutarijs, *quia Barones Northumbriæ homagium Alexandro Scotorum Regi apud Feltunam præstitissent.* Multis pòst annis cùm Ioannes *Balliolus* Rex Scotorum iusiurandum violâsset, Edwardus Primus Berwicum anno humanæ salutis 1297. in suam potestatem redegit, breui tamen cùm Mars Scotis arridere cœpit, desertum occupârunt illi; statímque per deditionem nostri receperunt. Posteà in soluto illo Edwardi secundi regno, Roberto *Brusio* Scotorum regi acriter oppugnanti Petrus *Spalding* per proditionem tradidit, nostríque frustrà obsedérunt, donec Hector ille noster Edwardus Tertius anno Christi 1333. fortiter adortus, fœliciter potitus sit. Regnante tamen Richardo Secundo prædones quidem Scotici ex improuiso castellum ceperunt; sed ante nouem dies Henricus Percius

1378 Northumbriæ Comes recuperauit. Vix septimus agebatur annus cùm Scoti iterum non viribus, sed pecunia expugnarent, qua de causa

causa Henricus ille Percius, qui loci præfectus erat in læsæ maiestatis crimen vocatus; verùm ille Scotorum fidem & fortitudinem itidem pecunia labefactauit, statímque recepit. Satis longo pòst tempore cùm intestino bello Anglia plusquam intabesceret, Henricus VI. iam in Scotia profugus, Scoto, vt sibi securitatẽ in Scotia prẽstaret, in manus tradidit. Sed post annũ vicesimum secundum Thomas Stanleius non sine suorum cæde in Edwardi IIII. potestatem reduxit. Ex quo tẽpore reges nostri operibus subinde firmârunt & cõmunierunt, maximè verò Regina nostra ELIZABETHA, quæ nuper hostium terrori, ciuiúmq; præsidio astrictiore ambitu intra vetera mœnia, excelso muro firmissimo lapidum connexu compacto circumcluſit, quem rursum fossa profunda, continuo aggere, aggestitijs molibus, & hypethræis ita præmuniuit, vt oppugnantibus omnem spem munitionum forma, vel firmitas facilè præcidat. Vt interim præsidiarij militis virtutem, & bellicum apparatum omnium opinione maiorem prætermittam. Qui huic oppido cum authoritate præest (vt hoc etiam adnotem) semper aliquis est ex prudentissimis & spectatissimis Angliæ proceribus, simùlque orientali huic ad Scotiam limiti præficitur. Qua præfectura nuper functus esset clarissimus & nobilissimus vir Henricus Baro Hunsdonius Regiæ Maiestati à cubiculis, qui præterquam quòd è Regia Somersettensium Ducum familia sit oriundus, etiam D. ELIZABETHAE ex Maria Bolenia fuit consobrinus. Longitudine part. XXI. scrup. XLIII. Latitudine LV. grad. XLVIII. scrup. definitur vti obseruarunt Mathematici. Vnde in hac cæli inclinatione dies longissimus sit horarum 17. scrup. 22. & nox tantum 6. horarum scr. 38. vt non falsò ille Honoratus scripserit, *Britannia lucis dines vix quoddam spatium concedit noctibus*, nec mirum si milites nullo adhibito lumine tota nocte alea hîc ludant, si noctium μεγιθασμὸν consideres, & Iuuenalis dixerit *minima contentos nocte Britannos*.

Baro Hunsdon.

Britannia lucis dines.

Fuerunt in hac regione popelli quidam *Seonenburgenses*, & *Fisburgingi* dicti quorum locum designare in obscuritate tanta, iudicij non est mei. Nec definire an Dani vel Angli fuerint. Scribit verò Florentius Wigornienſis nuper æditus opera honoratissimi D. Guilielmi Howardi, cùm comitia Oxenfordiæ haberentur *digniores & potentiores ministros ex Seonenburgensibus Sigeferbum, & Morearum* clanculum sublatos fuisse ab Edrico *Streona* Edmundúmque * Clitonem contra voluntatem patris Alfritham

Seonenburgenses. Fisburgenses.

1013

1015

* *Principem Fisburgingi.*

Alfritham Sigefrithi vxorem duxisse, & profectum ad *Fisburgingos terram Sigefertbi innasisse, & illorum populum sibi subingesse*. Sed alij hæc disquirant.

Reges, Duces & Comites Northumbriæ.

Hæc prouincia ab Osca Hengisti fratre, & filio eius Iebusa in Saxonum potestatem redacta, primùm suos Duces clientelari iure Cantij regibus obstrictos habuit. Inde cùm regnum Berniciorum, quos Britanni *Guir à Brinaich*, id est, quasi *Montanos* dicunt, constitutum esset, quòd à *Tesi* ad Scoticum fretum pertigit, pars eius optima fuit, paruitque Nordanhumbrorum regibus, qui cùm suam periodum confeciissent, quicquid vltra Tuedam erat, in Scoticum nomen cessit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum rex suo imperio per deditionem adiecit. Alfredus posteà Danis permisit, quos Athelstanus paucu-

Bernicij.

los post annos exturbauit, Eilricum tamen Danum populus posteà in regem extulit, quem Ealdredus rex statim expulit. Deinceps verò regium nomen in hac prouincia desijt, Comitésque vocabantur qui præfuerunt. E quibus hi ordine in historijs nostris memorantur, Osulfus, Ollacus, Edulphus, Waldeofus senior, Vchtredus, Adulphus, Alredus, Siwardus, Tostius, Edwinus, Morcarus, Osculphus, Siwardus ille vir fortissimus qui in armis vixit, armatus etiam mortuus est 1056. *Comitatus autem eius Eboraca Tostio fratri Comitis Haroldi datus est; Northamptonia verò, at Huntingdon Comitatus cum cæteris terris suis inclyto Comiti Waldefo filio & hæredi suo sunt donati.* Hæc Ingulphi verba subieci, quòd sunt qui negant hunc Huntingdoniæ Comitem fuisse. Nunc subtexam quod in antiqua membrana hac de re in Bibliotheca Ioannis Stowæi honestissimi ciuis, & seduli ciuitatis Londinensis antiquarij legi. Copsi factus Northumbriæ Comes dono Guilielmi Conquestoris expulit Osculphum, à quo tamen paucos post dies interfectus erat. Osculphus deinde lancea à latrone traiectus diem obijt. Tum Gospatricus emit Comitatum à Conquestore, à quo non multò pòst eo honore deturbatus, successorem habuit Waldeofum Siwardi filium. Huic capite truncato subrogatus est Walcherus Episcopus Dunelmensis, qui vti Robertus Comin successor, populari tumultu occubuit. Robertus Mowbraius posteà eundem titulum consequutus est, quem sua ipsius scelerata perfidia statim perdidit. Deinde Stephanus Rex Henricum filium Dauidis Regis Scotiæ, vt in Dunelmensi Polychronico legitur, Northumbriæ Comitem instituit, cuius filius etiam Guil. qui posteà Rex Scotorum se scripsit Guil. de *Warren-*

Ingulphus pag. 512. b.

ad Comitem Northumbriæ, eius enim mater è familia fuit Comitum *Warenne* vt constat ex libro Monasterij de *Brinkburn*. Post paucos annos Richardus primus hunc Comitatum Hugoni de *Puteaco* Episcopo Dunelmensi dum viueret, pretio addixit. Sed cùm Rex ille ab imperatore in reditu è terra sancta *incarceretur*, *& Hugo ad eius liberationem tantùm 2000. libras argenti contulisset, quas Rex minùs gratanter accepit, eò quòd censeretur modicum præstitisse, quem sub obtentu liberationis eius, immanes tepias didicerat adunasse, ille officio Comitatus priuatus est.* Lib. Dunelm.

Hodie verò Perciorum familia illo honore gaudet, quæ à Brabantiæ Comitibus oriunda Percij nomen cum Percij possessionibus accepit, ex quo Ioscelinus filius Godfredi Ducis Brabantiæ vera proles Caroli Magni per Gerbergam filiam Caroli fratris minoris Lotharij Regis Francorum postremi ex stirpe Carolea, Agnetem Guilielmi *Percy* filiam, & ex asse hæredem in vxorem duxerat, cuius Guilielm. proauus Guilielmus *Percy* Angliam cum Guilielmo victore ingressus, dono ab illo accepit latifundia in *Tatcaster*, *Linton*, *Normanby*, & alijs locis. Conuenit verò inter Agnetem hanc & Ioscelinum, vt ille Perciorum nomen assumeret, & sibi sua Brabantiæ antiqua insignia retineret, videlicet leonem cæruleum (quem Brabanti posteà mutarunt) in clypeo aureo. Richardus eius nominis secundus Rex Angliæ Henricum Dominum *Percy* natum è Maria filia Henrici Comitis Lancastriæ anno regni sui primo Northumbriæ Comitem creauit, qui beneficentia vxoris Matildis *Lucy* è qua nullam suscepit prolem, & stipulatione facta vt insignia Luciorum gestaret, admodum locupletatus apud *Branbanmore* occisus, successorem habuit Henricum ex Henrico *Whotsparre* animoso, sed seditioso filio & Elizabetha filia Edm. de *Mortuo-mari*, ex Philippa Leonelli Ducis Clarentiæ, nepotem beneficio Regis Henrici quinti natalibus restitutum, qui dum Henrici VI. partes contra Eboracenses tueretur, in prælio apud *S. Albani Fanum* cecidit, vti filius eius Henricus III. Northumbriæ Comes, qui duxit Æleonoram filiam Richardi Baronis *Poynings*, *Brian*, & *Fitz-Paine* eadem causa in prælio ad *Towton* anno 1461. Iam Lancastrensi familia quasi depressa, Perciorúmque nomine simul conculcato, Edwardus quartus Ioannem Neuillum Dominum *Montis-acuti* Comitem Northumbriæ constituit, sed ille post breue tempus hunc titulum regi in manus reddidit, & Marchio *Montis-acuti* ab eo est effectus. Postèà tamen Henricus *Percy* Henrici illius

Percij à stirpe Caroli Magni. *Vide pag. 272.*

Vide pag. 693.

(quem

(quem modò posuimus) filius paternum titulum recepit, sed non diu eo lætatus, à seditiosis rusticis occisus. Huic successit Henricus *Percy* Comes quintus cui ex Catharina filia & cohærede Roberti *Spencer*, & Æleonoræ filiæ Edmundi Ducis Somersetti Henricus sextus Comes natus erat, qui cùm sine prole diem obijsset, Ioannes *Dudlæus* ab Edwardo sexto Northumbriæ Dux creatus erat, verùm illo statim extincto, Maria Regina Thomam *Percy*, Henrici illius sexti è fratre Thoma nepotem in auitam dignitatem restituit, quam ille sua in Principem & patriam perfidia vnà cum vita amisit. Singulari tamen Reginæ nostræ ELIZABETHAE benignitate, cui nihil antiquius est, quàm priscarum familiarum dignitati consulere, Henricus eius frater successit, & antiquus ille honor in antiqua hac familia etiamnum efflorescit in illustrissimo eius filio Henrico Comite iam nono, cuius tantus est splendor in vera laude, tantus in optimis studijs, tantúsque in humanitate & liberalitate quæ studiosis perspecta & cognita, vt à virtute & nobilitate vera profluere videantur.

FINIS.

SCOTIA.

COTIA nunc adeunda, & adibo libens, verùm desultoria leuitate transibo. Noui enim illud Græci Ζήνος ὐν ἀνεξήγητον ἴδι, & parùm considerati esset in eo multus videri, in quo minimè versatus fuerim. Verumenimuerò cùm Britanniæ nomine etiam glorietur, liceat mihi, præfato Scotorum honore, bona cum venia incœptum persequi, & leuato obscuræ antiquitatis velo, antiquiora loca, si potero, digito indicare. Primúmque vt in hac Septentrionali Britanniæ parte describenda falsus est Ptolemæus, qui (Cæsarem fortè sequutus) longo tractu in Ortum proijcit, cùm in Septentriones feratur: ita in antiquis eius populis restituendis tota via errârunt recentiores. *R. Bacon in sua Geographia hoc nomine Ptolemæum notat.*

Ottadinis nostris siue Northumbriæ vicini erant LADENI, (Ταδηνοὶ inuersa litera Ptolemæo dicti) in illis regionibus, quæ hodie *Lauden*, *Merche*, & *Teyfidale* vocãtur. *Teyfidale*, id est, *Vallis ad Teyfium fl.* inter abruptas rupium crepidines nobis proxima est, à bellicosa gente infessa, sed quæ latrocinijs & abactionibus infamis. Nil autem celebre habet præter *Mailrose* monasterium admodum vetustum, in quo surgente nostra Ecclesia, monachi erant veteris illius instituti, qui precibus vacabant, & manuum labore victum quærebant. In *Merchia*, quæ quoniam limitanea, ita nuncupatur, *Hume* castrum primùm apparet, antiqua possessio Dominorum de *Hume* qui à Comitum Merchiæ familia oriundi, in amplam, & insignem familiam sunt propagati. Cui vicinum subsidet *Kelso* monasterio quondam celebris, & antiqua habitatione Hepburnorum qui Bothwelliæ Comites, & hæreditario iure Admiralij Scotiæ diu fuerunt, qui honores per sororem Iacobi Comitis Ioanni filio naturali Regis Iacobi v. enuptam, ad Franciscum eius filium nunc Bothwelliæ Comitem descenderunt. Inde *Coldingham* ceruitur, Bedæ *Urbs Coldana*, & *Coludi urbs*, Ptolemæo fortasse COLANIA, multa ante sæcula virginibus

Ladeni, Gadeni.

Domini Hume.

Bothwellia Comites.

virginibus velatis sacra. Sed Merchia suis Comitibus, quàm locis est multò apud historicos celebrior, qui bellica virtute laudatissimi à Gospatrico Northumbriæ Comite orti, quem à Guilielmo Conquestore Angliæ profugum Malcolmus *Canmor*, id est, *Caput Magnum* Rex Scotiæ suscepit, castroque *Dunbarro*, Marchiæque Comitatu honorauit. Quo honore eius posteri circa annum 1435. ob læsam maiestatem exciderunt, Tenuerunt verò (vt ex antiqua Inquisitione liquet) Baroniam de *Bengeley* in Northumbria vt essent *Inborrow*, & *Vtborow* inter Angliã, & Scotiam. Quæ nomina quid sibi velint, coniectârint alij, quid ego coniectauerim, antea dixi. *Laudonia*, quæ & *Landen*, & olim à Pictis *Pictlandia* dicta, à Merchia ad fretum vsque Scoticum siue *The Frith*, montibus crebris, arboribus raris, sed humanitatis cultu præ alijs Scotiæ regionibus laudata procurrit. Circa annum salutis 975. Anglici iuris erat, *Eadgarus enim Anglorum Rex*, vt author est Matthæus Westmonasterienſis, *Keneto Scotorum Regi, totam terram quæ* Laudian *patria lingua nuncupatur, hac conditione dedit, vt annis singulis in festiuitatibus præcipuis, quando rex & eius successores diadema portarent, venirent ad Curiam, & cum cæteris regni principibus festum cum lætitia celebrarent. Dedit ei insuper rex mansiones in itinere plurimas, vt ipse, & eius successores ad festum venientes, & denuò reuertentes hospitari possent, &c.* In hac sunt *Dunbarre*, *Haddington*, & *Musselborrow*, bellicæ Anglorum, & Scotorum virtutis testes locupletissimi. *Athelstanford* item propè *Haddington* ab Athelstano nostro denominatum, qui eò loci Scotos & Danos funestissimo prælio fudit. Ad *Musselborrow* enim hoc in loco tacitus præterire non possum hanc inscriptionem quam I. Napier vir eruditus in suis ad Apocalypsin commentariolis hic effossam prodidit:

Comites Merchiæ Scotiæ.

Inborrow. Vtborow. *Vide pag. 730.*

Laudoniæ.

I. Perdonus.

APOLLINI GRANNO
Q. LVCIVS SABINIANVS
PROCONSVL AVG.

Apollo Grannus.

Quis fuerit Apollo Grannus, & vnde illi hoc nomen nemo ex Antiquariorum senatu quod sciam hactenus dixerit, & si mihi ex imo subsellio quid sentio dicere liceat, dicerem Apollinem Grannum

Grannum eundem fuisse Romanis, qui [a] Ἀπόλλωνα Ἀυσονίτην Græcis; Promissos enim Gothorum capillos Grannos vocat Isidorus. Sed extra callem oberrare videar.

[a] *Apollo Ausonius. Lib. 19. c. 34.*

Inferiùs propè fretum Scoticum EDENBVRGVS sedet, ipsis Hiberno-Scotis *Dun Eaden*, id est Opidum *Eaden*, vulgò *Edenborrow*, quæ procul dubio ipsa eadem est, quæ Ptolemæo Στεφάνου πόλις, id est, CASTRVM ALATVM, *Edenborrow* enim idem planè significat, quod *Castrum alatum*: nam *Adain* alam Britannis denotat, & *Eden-borrow* (compositò è Britannica & Saxonica lingua vocabulo) nihil aliud est, quàm *Burgus alatus*. Ab alis igitur nominis ratio petenda, & repetant Scoti, si placet, vel ab Equitum ordinibus, qui Alæ vocantur, vel ab Alis illis, quas Græci Architecti Pteromata vocant, id est, vt docet Vitruuius, muri gemini ita in altitudinem surgentes, vt alarum speciem præ se ferant. Quibus quoniam vrbs quædam Cypri caruit, *Aptera*, id est, *sine alis*, vt apud Geographos legimus, olim dicta. Ab Ebrauco igitur Britanno, aut ab Hetho Picto Edenburgum deducere, quid aliud esset, quàm seriò ineptire? Vrbs hæc Scotorum Regia est, situ æditiore, longitudine ab Oriente in Occidentem mille pass. porrecta, latitudine dimidio minore, multis opibus opulenta, & muro satis firmo incincta. Ad Orientem palatium est regium, cui mons impendet ab Arthuro nostro *Cathedra Arthuri* dictus. Ad Occidentem verò præruptissima rupis celsum in cacumen elata assurgit, cui castrum imponitur firmissimum, quod Britanni *Castle myned Agned*, Scoti *Castrum Puellarum*, & *Castrum Virginum*, quod verè Alatum illud castrum erat. Verùm huic Virginali castro vim, & vrbi vastitatem subinde intulit Anglus. Et nuperrimè sanè, cùm seditiosi quidam propugnarent contra Iacobum VI. qui nunc Serenissimus Rex Scotorum in ipso ætatis flore, supra ætatem omni heroica virtute & regia eruditione efflorescit. Longo tempore hæc vrbs in Anglo-Saxonum nostrorum potestate fuit, qui hanc Orientalem Scotiæ partem insedêrunt, seriúsque in Scotorum imperium cessit, circa annum scilicet salutis 960. cùm Anglicum imperium Danicis bellis conuulsum quasi exanimatum iaceret. Vetustus enim liber de Scotiæ diuisione, qui in bibliotheca honoratissimi Domini Burghlæi, summi Thesaurarij Angliæ latet. *Indulphus*, inquit, *regnauit 8. annos. Huius tempore oppidum* Eden *vacuatum est, & relictum Scotis vsque in hodiernum diem.*

Edenborow.

Ala apud Architectos. Velaterranum.

Indulphus regnauit circa annum salutis 960.

Ad primum hinc lapidem, *Letha* portus commodissimus sub-

Letha.

Galli à Scotia deturbati.

est, quem anno 1560. Galli qui Scotiam iam spe deuorârant, & Angliæ imminere cœperant, magnis munitionibus firmârunt: verùm D. nostra Elizabetha, sua potentia, & prudentia ita ex eorum faucibus eripuit, vt minitiones illæ solo sint adæquatæ, & Scotia iam inde à Gallis minimè metuerit. Fretum cui hic portus impendet, Britannicè Ptolemæo BODERIA, Tacito

Boderia.

BODOTRIA, à profunditate, vt coniectamus, Scotis *Forth* & *Frith*, nobis *Edenborrow Frith*, alijs *Mare Scoticum*, Eulogio *Mor Weridh* nominatur, æstuariúmque est nobilissimum, in quo plures fluuij obuij Oceani exæstuantis accessibus in magnam amplitudinem diffunduntur.

Selgoua.

Gadenis ad occasum proximi erant SELGOVAE ad fretum illud alterum quod Angliam & Scotiam interluit: & à *Solway* oppido, à Selgouis sic dicto, *Solway Frith* appellatur. Occupârunt hi *Eskedale*, *Eusedale*, *Annandale*, & *Niddesdale*, quæ à fluuijs præterlabentibus hæc nomina susceperunt. In *Eskedale* HO-

Horesti.

RESTOS habitâsse iudicamus, in quorum fines Iulius Agricola deuictis Britannis qui hoc in tractu sederunt, Romanum exercitum deduxit; si *Horescos* pro *Horestis* legamus. *Ar-Esc* enim Britannis locum iuxta Escam fl. significat. In *Eusedale* VZEL-

Vzellum. Trimontium.

LVM fuisse existimarim, & propè hoc TRIMONTIVM, vbi nunc *Atterith*. Huic ad occasum adhæret *Niddesdale*, à *Nido* fluuio, qui perperàm Ptolemæo NOBIOS, pro NODIOS concipitur. E lacu verò *Logh-Cure* nascitur ad quem CORDA Selgouarum floruit, & per *Dunfrise* oppidulum notum, & *Solway* in

Nobius fl.

mare defertur. Paulò superiùs *Glencar* est, quam Ptolemæi esse CARBANTORIGVM, situs ipse loquitur, proximè DEAM fluuie tiamnum nomine incolumi *Dee* vocitatur.

Inde verò NOVANTES in vallibus terram illam coluerunt, quæ in occidentem solem magnis spatijs procurrit, ita tamen recessibus excauatur, vt subinde angustetur, & in ipsa rursus extremitate laxata liberiùs dilatetur, vnde *Novantum Chersonesum* nonnulli dixerunt, hodie verò *Gallaway*. Hac regione LEVCOPIBIAM vrbem statuit Ptolemæus, quam vbi quæram planè nescio. Locus tamen postulat, vt sit illa sedes Episcopalis Niniani, quam Beda *Candidam Casam*, Angli & Scoti eadem notione *Whit-herne* appellitant. Quid ergo si *Candidam Casam*, quam

Hern Anglis prisci domus.

Britanni dixerunt, Ptolemæus suo more Græcè Λευκὴ οἰκία conuerterit? id est, *domicilia candida*, pro quo librarij *Lucopibiam* nobis obtruserũt. Adhęc si *Whit-herne Lucopibia* fuerit, subterlaben-

ti

tiſſumini IENA olim nomini erat. Iuxta quam mare vaſto receſſu ſubit, & prominet vtrinque terra, quæ NOVANTVM PROMONTORIVM Ptolemæo dicta, nobis *The Mull of Galloway.* *Nouantum Promontorium.*

Sub hoc ad Arctum ſinus inſulis confertus magno ambitu patet, in quem plurima vndique ſe exonerant flumina. Primum verò ex ipſo promontorij vertice ABRAVANVS, qui ſuo loco paululùm ſubmotus, ſic Ptolemæo dicitur, pro *Aber-Ruanus*, i. *Oſtium Ruani*. Hodie enim fluuius ille *Rian*, & lacus è quo effunditur *Logh-Rian*.

Gallouidia hæc ſuos olim Principes & Dominos habuit, quorum primus qui annalium monumentis celebratur, erat Ferguſius regnante Henrico primo in Anglia, cui pro inſignibus erat Leo argenteus erectus, & coronatus in parma cærulea. Illi ſucceſſit Vchtredus filius, Vchtredo Gilbertus, huic autem patruelis eius Rolandus Vchtredi filius pater Alani poſtremi Domini Gallouidiæ qui Margaretam primogenitam, & vnam hæredum Dauidis Comitis Huntingdoniæ duxit, & ex ea Deruorgildim ſuſcepit, matrem Ioannis de *Balliolo* Regis Scotiæ. *Gallouidiæ Domini.* *Inſignia Dominorum Gallouidiæ.*

Inde in *Caricta* regiuncula, quæ paſcuis ſatis ferax, RERIGONIVM ſinum, & RERIGONIVM oppidum, ſtatuit Ptolemæus, pro quibus prima immutata litera, *Gerigonium* legerim, *Girgeny* enim oppidulum ibi ad ſinum cernitur. Sequitur *Coila*, tenui, & ieiuno ſolo, Bedæ *Campus Coyil* dictus, quem, vt inquit ille ſua Epitome, *Eadbertus Nordanhumbrorum Rex, cum aliis regionibus regno ſuo addidit.* VINDAGORA ſinus, & eiuſdem cognominis oppidulum in hac fuiſſe videtur, vbi *Burwin* fluuiolus ſe in mare effundit. 750

Interiùs à Nouantibus habitârunt DAMNII, vbi nunc *Sterling, Menteth*, & *Cluidſdale*. In qua inter Craufordiæ teſqua tempore Iacobi IIII. Aurifodina reperta, & Azurum ſine vllo labore quotidie eruitur. Hîc *Cluida* flu. Tacito GLOTTA, delabitur per *Hamilton* ſedem nobiliſſimæ familiæ Hamiltoniorum qui Anglicæ originis, genus (vt aliqui volunt) à Gilberto quodam de *Hampton* ducunt, qui ex Anglia ſe in Scotiam ſubduxit regnante Roberto Bruſio, & iam tertium ex hac ſtirpe Arraniæ Comitem tempora noſtra viderunt. Inde alluit *Glaſco*, ſedem Archiepiſcopalem exiguámque Academiam, & ad *Dun-Britton* mare ſubit. Hæc olim *Al-cluid*, id eſt, *Supra Cluidam*, vel vt alij volunt, *Petra ad Cluidam*; ſed poſteà à Britannis, qui longo tem- *Damnij.* *Aurum.* *Azurum foſſile.* *Hamiltoni Comitis Arrania.*

Dun-britton. pore contra Scotos tenuerunt, *Dun-britton*, id est, *Britannorum oppidum*, dici cœpit. Verùm Britanni nostri (vt habet Houedenus) vndique à Pictis, Scotis, & Saxonibus circumcluſi, rebus deſperatis, Eadberto Nordanhumbrorum, & Wimuſto Pictorum Regi deditionem fecerunt, licèt rupe prærupta ſedeat hinc Glotta, inde Leuino fl. incinctum. Hic Leuinus regioni illi quam contractè *Lennos* vocant, nomen fecit, & LELANONIVS ſinus Ptolemæo vocatur, è lacu Lomundo inſuloſo & ampliſſimo profluens.

Lennox.
Lennox, & Leuinia.

Leuinia Comites. Comites huius Leuiniæ longo iam tempore Stuarti fuerunt ex eadem familia qua Reges Scotiæ prognati, & è qua Iacobus VI. modò rex Scotiæ paternam originem ducit, qui hunc Comitatum in Ducatum erexit, & eo titulo non ita pridem Eſmeum *Stuart* Dominũ *D'aubigny* ornauit. *D'aubigny* enim illi Gallicis & Neapolitanis bellis celeberrimi ex hac itidem familia fuerunt, quibus ob bellicam virtutem Reges Galliæ ſua ipſorum inſignia cum fibulis aureis in lymbo rubeo conceſſerunt, addita inſcriptione DISTANTIA IVNGO. Quod eorum opera regna Galliæ & Scotiæ tanto interuallo ſeiuncta ad Angliam infeſtandam coniungerentur.

Eorum inſignia.

De Lomundo illo lacu fabulæ inualuêrunt plurimæ, & ecce tibi vnam, ſi placet, in Nechami noſtro diſticho:

Dotatur fluuijs Albania, ſaxea ligna
Dat Lomund multa frigiditate potens.

Inſulam verò hîc fluctuantem in quæſtionem vocare non libet, cùm nihil prohibet corpus leuius, & pumicoſum aquæ innatare, & in Palatinatu Germaniæ inter *Vilſecam*, & *Veidam* inſulæ arboribus veſtitæ, cùm venti fuerint, vltrò citróque (vt nonnulli ſcribunt) fluctuant. Hoc in loco tractus ille eſt, quo *Glotta*, & *Bodotria* anguſto terrarum ſpatio dirempti in diuerſum feruntur, *Glotta* ſcilicet in Occaſum, *Bodotria* in Ortum, quod interſtitium Iulius Agricola qui primus Romanorum huc penetrârat, (vt eſt apud Tacitum) præſidijs firmabat, ſubmotis veluti in aliam inſulam hoſtibus. Longo pòſt tempore Theodoſius Theodoſij Auguſti pater, ſub Valente Prætenturis muniuit, & poſteà Maximus quidam, vt ferunt Scoti, (Magnum Maximum qui contra Gratianum purpuram ſumpſit, exiſtimârim,) murum deſpiciendum, & foſſam hîc duxit, cuius indicia etiamnum extant ad *Penuahell*, i. *Vallis caput*, vt habet Beda, vix ſecundo lapide ab *Aber-Curuen*, i. *Carnonis oſtium*. Hoc Ptolemæo CORIA vocatur, ad

Inſula fluctuantes.

Prætentura, ſiue Murus.

quam

quam antiqua substructio visitur è quadrato lapide, altitudine viginti quatuor cubitorum, latitudine XII. *Iulius hoff* vocant vicini, & à Iulio Cæsare constructam opinantur; ego autem à Iulio Agricola, qui hanc partem præmuniuit: sed me Nennius iam docuit à Carausio in arcum triumphalem erectam fuisse, qui (vt habet ille) reædificauit murum à *Pengual, quæ villa Scotice* Cevail, *Anglicè* Pen-Walton *dicitur, vsq; ad ostiũ fluminis* Cluith, *&* Caer Pentaloch. Coriæ in Scotico freto VICTORIA vrbs in insula obiacuit, Bedæ *Vrbs Guidi*, nunc autem insulæ nomen *Cairgwich*, & quis minùs credat Romanos hanc *Guith* in *Vectem* deflexisse, quàm nostram insulam *Guith*, siue *Wight*, in *Victam*, & *Vectam*. Certè cum vtraque sit à littore auulsa, eadem in vtraque constabit originatio. *Guith* enim Britannis diuortium, siue separationem denotat. Murus iste ab *Aber-Curuen* per *Glasgu*, & *Kirkpatrick*, ad *Dunbritton* pertingit, & à vulgò *Grahamesdike* appellatur, vel à Grahaimo viro bellicoso, vel à Grampio monte, ad cuius radices visitur. De hoc cecinit optimus ille Poëta Georgius Buchananus.

Guith, *quid significet.*

Grameſdike.

Roma ſecurigeris prætendit mœnia Scotis,
*Hic ſpe progreſſus poſita, * Carronis ad vndam,*
Terminus Auſonij ſignat diuortia regni.

* Aber Curren.

Huic muro conterminus erat vrbs LINDVM, quod doctioribus adhuc *Linlithquo*, vulgò *Lithquo*, regijs ædibus, templo celebri, & piscoso lacu insigne; à quo lacu nomen illud factum videatur, *Lin* enim lacum Britannicè sonare, iam antè diximus. *Strivelin* non procul inde abest, vrbecula item Regia, vbi in æditi montis supercilio arx eminet firmissima, & sub hac, quę Ptolemęo ALAVNA, nunc *Allaway*. Inde *Desertum* ericetum se pandit, vbi locus satis amplus, quem *Carbonum aream* vocant, terreno bitumine abundat, & partim non sine incolarum damno ardet. Post hos ad Septentriones confederunt CALEDONII, quos sic dictos existimarim à *Kaled* Britannico quod durum sonat, & multitudinis numero *Kaledion* parit, vnde Caledonij, id est, *homines duri*, asperi, inculti, & agrestiores, quales maxima ex parte Septentrionales habentur, qui ex cœli rigore sunt truciores, & ex sanguinis abundantia audaciores. Accedit etiam ad cœli positionem terræ ratio, quæ tota horridis, & confragosis montibus attollitur; montanos verò duros, robustósque esse agnoscunt omnes. Quod tamen è Pacuuio Varro habet, *Caledonia altrix exuberantium corporum virûm*, de illa Græciæ regione, quàm de hac nostra

Carbonum area.

Caledonij.

Montani duri, & asperi.

intelligere malim, licèt & suo iure, & nostra hoc sibi elogium
Sylua Caledonia. vindicet. Inter hos SYLVA erat CALEDONIA, Lucio Floro *Saltus Caledonius*, in immensum spatium diffusa, procerisque arboribus inuia, & GRAMPIO monte, nunc *Grantzbaine*, id est,
Vlyssis ara. *Mons incruentus*, diuisa. *In Caledonia Vlyssem appulsum*, inquit Solinus, *manifestat ara Græcis literis inscripta voto:* at in Vlyssis potiùs honorem, quàm ab ipso Vlysse positam ego iudicârim. Certè
Vide pag. 37. hoc Caledoniorum vocabulum ita apud Romanos scriptores inualuit, vt pro Britannia vniuersa, & omnibus Britanniæ syluis vsurpârint. Hinc L. Florus Cæsarem Britannos in Caledonias syluas sequutum prodit, quas ille tamen nunquam vidit. Hinc Val. Flaccus ad Vespasianum.

Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus. Pro Britannico Oceano.

Hinc de Vectio Volano Britanniæ sub Vitellij tempus præfecto, ad Crispinum filium cecinit Statius.

Quanta Caledonios attollet gloria campos,
Cùm tibi longæuus referet trucis incola terræ,
Hic suetus dare iura parens, hoc cespite turmas
Affari, ille dedit, cinxitque hæc mœnia fossa,
Belligeris hæc dona deis, hæc tela dicauit,
Cernis adhuc titulos; hunc ipse vacantibus armis
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

Sed in his, vt in alijs, *Crescit in immensum facunda licentia vatum.* Nec enim Cæsar, nec Volanus vel Caledonios nouêrunt. Plinij ætate, (vt ipse testatur) triginta propè annis à Claudio, Britanniæ notitiam non vltra vicinitatem Caledoniæ syluæ Romana arma propagârant. Iulius enim Agricola sub Domitiano, primus Caledoniam intrauit, cui Galgacus tunc præfuit, (*Golaur ap Liennauc* Triadum libro inter tres Britanniæ heroas appellatur,) vir animo magno, fortíque, qui fusa legione IX. magno animi ardore, cum Romanis concurrit, acerriméq; patriam defendit, donec fortuna, potiùs quàm virtus desereret. Tunc enim, vt inquit ille, Septentrionales hi Britanni & *libertatis, & terrarum extremi fuerunt*; Extremi sanè huius Insulæ vt Catullus Britannos vltimos orbis dixit illo ad Furium versu,

Cæsaris visens monumenta magni
Gallicum Rhenum, horribiles, & vltimosq; Britannos.

Argetecoxum. Seueri ætate, vt est apud Xiphilinum, Argetecoxus regulus hoc in

in tractu regnauit, cuius vxor à Iulia Augusta conuitijs vt adultera exagitata, liberè respondit: *Nos Britannica cum optimis viris consuetudinem habemus, at vos Romanas perditissimus quisque* Romanarum inclu-
occultè constuprat, Caledoniorum regio nunc incolis *Allibawn* di- lierum impudi-
citur, & *Albania* Latinè, complectitúrque *Ernuale*, vbi *Dunkeldon* citia notata.
Episcopatus, qui Caledoniæ nomen conseruat, *Strathern*, *Story*, *Rossen*, & *Argile*, quæ rectius *Argathelia*, & *Ar-gwithill* nomi- *Argathelia.*
nantur, id est, *Ad vel iuxta Hibernicos*, Hibernis enim adiacet, quos *Guithell*, & *Gaothell* appellant Britanni. *Argathelia* hæc longè la- *Comites Argile.*
téque procurrit pluribus montibus, & lacubus lanciuata, Comites longa serie ex verè Scotica stirpe *Cambellos* habuit, qui hæreditariò sunt Iusticiarij Scotiæ generales, & Aulæ regiæ præfecti. Supra Caledonios ad occasum EPIDII vastam regionem, *Epidij.*
& crebris paludibus interscissam coluêrunt, quæ nunc *Cantire*, id est, terræ angulus, siue caput, eorúmque promontorium *Epidium*, *The Mull of Cantire*: necnon Loquabriam ab *Aber* lacu sic dictam, ad LONGVM vsque flu. qui hodie *Lough Langas*. Deinde CERONES, vbi nunc *Assin-shire*, regio plurimis æstuarijs interscissa. His proximi erant CREONES, nunc *Strath-naern*, inter quos ITIN flu. nunc *Assin*, & VOLSAS fortè vbi *Foiles* oppidum cernitur, statuit Ptolemæus. Post hos verò CARNOVACAS, ad *Hy* promontorium locare videtur. Ab Orientali parte Caledonios contigêrunt VERNICONES in *Fifa* regiuncula fœcunda, S. Andreæ.
vbi S. Andreæ opidum, Pictis olim *Rigmud*, totius Scotiæ Metropolis, non ita procul à TAVO æstuario, nunc *Taw*, ad quem *Perth*, siue vt alij vocant, *S. Ioannis Fanum*, vulgò *S. Iohnstowne*, adsidet, superiori sæculo conditum, cùm eiusdem nominis aliud aquis haustum fuisset, de quo Nechamus:

Transis ample Tai per rura, per oppida, per Perth,
Regnum sustentant istius vrbis opes.

Atholia ad Taui ripas protenditur, regiuncula satis fertilis, *Atholiæ Comites.*
quę superioribus sæculis Strathbolgios Comites habuit fluxa fide
viros, varijsque inter Scotos & Anglos fluctibus iactatos, quorum
vltimus Dauid duas filias hæredes reliquit Elizabetham Thomæ
Percio, à quo Barones de *Borrough* sunt prognati, & Philippam
Thomæ Halsham equiti Anglo enuptam. Deinde Atholiæ titu-
lus Waltero illi Stuarto obuenit, qui Iacobum primum Scotiæ 1437
Regem crudeli morte sustulit, pœnasque nefariæ crudelitatis
luit meritissimas, Paucisque post annis Ioanni Stuarto ex familia de *Lorne*, eiusque posteri hodie fruuntur. *Strathbolgy* in hac

Comites Huntley. sita est præcipua habitatio Gordoniorum Comitum *Huntley*, qui à Setonis orti parlamentaria authoritate Gordonij nomen assumpserunt cùm Ioannis Gordoni Militis filiam Alexander Seton cum opima hæreditate in vxorem duxisset. Olim verò Dauidis de *Strathbolgy* Comitis Atholiæ erat habitatio. Atholiæ subiacet *Gouria* frumentarijs campis lætissima quæ suum primum Comitem I. Dominum *Ruthuen* nuper agnouit. Sed

Comites Arrell. *Arrell* in hac prouincia *Hayis* iam diu Comitis dignitatem præbuit, qui à Danicis vsque bellis fortitudinis argumenta in clypeo gentilitio gestant, & hæreditarij sunt Scotiæ Constabularij.

Sub Fifa iacet *Angusia*, vbi *Scone* inaugurandis Scotorum regibus notissima, & *Forfaire*, quæ Ptolemæo fortasse ORREA, vnde (vt aliqui volunt) *Horrestj* populi Tacito, vbi, ye est, apud Hectorem Boetium, magna antiquissimi oppidi supersunt vestigia. Inferiúsque *Montross*, quæ Graihamos suos Comites ha-

Comites Angusia. bet. Verùm Douglasij honorata sanè & antiqua familia à *Douglas* castro in *Clydesdale* denominata huic regioni Comitum titulo à Roberti tertij Scotorum Regis tempore præfuerunt, primique censentur Scotiæ Comites, & Coronam solennibus regni Conuentibus suo iure gestare accepi. Inde *Marnia*, *Marriaque* regiones maritimæ in qua *Dunotyr* cernitur primaria sedes

Comites Marescalli. Keithorum qui bellica virtute olim meruerunt regni esse Marescallos. Et quæ DEVANA Ptolemæo, pro DENANA, vrbs perantiqua, ad DENAM flu. qui falso itidem apud Ptolemæum DIVA legitur, nunc verò Academia est celebris, & *Aberdeen*, id est, *Dena ostium*, Britannica dictione ab ipsis Scotis appellatur. Marriæ verò Comitis titulo ornauit Maria Regina Ioannem Ereskinum, antiquę nobilitatis virum, qui non ita pridem Scotię Regens, & iure hæreditario Sterlingensis agri Vicecomes. Moraùia hæc Comites habuit vt antiquos illos de quibus parùm constat, omittam, Iacobos duos, alterum Regis Iacobi IIII. alterum Iacobi V. filium spurium, qui nostra ætate Scotiæ Regens à coniuratis occisus vnicam reliquit filiam Iacobo Stuarto de *Down* elocatam. Verricubus TAIZALI successerunt, vbi nunc *Buquhan*, & eorum promontorium cognominis eiusdem. Hinc reducto in Occasum littore, ad sinum maximum *Murrey frith* dictum VAGOMAGI sedes habuêrunt in *Rosse-Murray*, & *Nesse-land*, vbi BANATIA, quæ nunc *Banfey*, & LOXA flu. se in mare insinuat, qui etiamnum *Losse* dicitur. Iuxta quem *Spea* etiam

am in mari hospitatur, de quo Poëta noster Nechamus:

Spey *loca mutantis praceps agitator arena*
Inconstans certas nescit habere vias,
Officium lintris corbis subit, hunc regit audax
Cursus labentis nauta fluenta sequens.

Interiori recessu VARARIS sinus est, qui *Innerneſſe* oppidum adpositum habet. Post hunc sinum CANTAE angulum in mare proiectum insedêrunt, inter quos LITTVS ALTVM, vbi nunc *Tarbarth*, id est, Britannicè *terra minùs profunda*, hinc Cromero portu tutissimo, illinc CELNIO, nunc *Killian* fl. inclusa, Procurrentibus hinc in Ortum æstiualem terris, sensim in cuneum tenuatur regio, & interiùs quà *Bean Roſſen*, & *Sutherland*, LVGI, & MERTAE tenuêrunt.

Huc vsque Anglorum virtus Duce Edwardo primo, Scotiam, profligatis vbique Scotis, victorijs fœliciſſimè permensa est. In *Sutherlandia* ex candido marmore surgunt montes, miraculum sanè in frigida hac plaga; sed nullo ferè vsui, cùm luxuria in ædificando in has remotas regiones nondum penetrauerit. Vlteriùs quà *Catneſſe* iacet, CATINI perperam CARINI Ptolemæo, quæ Comites ex antiqua & nobili Sinclerorum familia habet, & CORNABII, omnium vltimi egerunt, vbi ILA flu. hodie *Wiſſle*, BERVBIVM promontoriũ, nunc *Vrdehead*, iuxta *Bernſvale* viculum, & VIRVEDRVM, nunc *Dunsby*, alijs *Duncans-bay* quod remotissimum Britanniæ promontorium existimatur; ORCAS tamen, quod TARVEDRVM, & TARVISIVM, omnium vltimũ constituit Ptolemæus, nunc *Howburne* dicitur, & certè quòd Britanniam finiuit, Taruisium nomen inuenit.

Anglica villaria in Scotia Limes.

Montes candidi marmoris.

Tarus, quid Britannis significet.

Tarus enim Britannicè finiendi significationem habet, cum quo & nos huic libro finem imponamus.

FINIS.

HIBERNIÆ,

ET

INSVLARVM BRITANNIÆ ADIACENTIVM DESCRIPTIO.

Authore GVILIELMO CAMDENO Londinense.

LONDINI,
Impensis Georg. Bishop.
1600

HIBERNIÆ

ET

INSVLARVM BRI-
TANNIÆ ADIA-
CENTIVM DE-
SCRIPTIO

Auctore Gvilielmo Camdeno
Londinensi.

LONDINI,
Impensis Georg. Bishop.
1600

INSVLÆ BRITANNICÆ.

BRitanniam vniuersam, florentissima scilicet illa duo regna Angliam & Scotiam iam percurri, potiùs quàm perlustraui. Cùm verò vt Hiberniam & reliquas insulas adeam, necessariò mare sit traijciendum, si de Mari Britannico paucula præponam, cursum vt spero, non multùm obliquabo.

Vastissimo, & apertissimo Oceano Britannia nostra vndique circumfunditur, qui tantis æstibus concitus accedit, & recedit, vt octogenis cubitis supra Britanniam intumescere Pythæas Massilienſis prodiderit, & B. Basilius *mare Magnum, & nauigantibus horrendum* dixerit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit, & nudat, &, vt cum Plinio loquar, in magnitudine hac aperta, Lunæ vim laxè grassantis efficaciùs sentit, tantáque vi semper immittitur, vt non solùm flumina retroagat, sed aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Tot enim & tanta marina monstra in littore nostro derelicta singula quæque ætas vidit, & obstupuit, vt non temerè ceciderit Horatius, *Mare Britannicum.*

Bellnosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis.

Et Iuuenalis:

Quanto Delphino Balæna Britannica maior.

Tantúmque erat vel hoc nostrum mare hyeme nauigare, vt Iul. Firmicus, non ille Astrologus, sed alter Christianus, in libello de Errore profanarum religionum ad Constantem & Constantium Impp. exclamârit. *Hyeme (quod nec fallum esse aliquando, nec fas) tumentes, & sæuientes undas calcastis Oceani Britannici, sub remis* *Iul. Firmicus.*

remis vestris. Incogniti iam nobis penè maris vnda contremuit, & insperatam Imperatoris faciem Britannus expauit. Quid amplius vultis? virtutibus vestris victa elementa cesserunt. Caurum ventum è nostro hoc mari spirare vult in Poëticis magnus ille in literis Iul. Scaliger contra Lucanum qui scripsit

Caurus ventus.

Primus ab Oceano caput exeris Atlantæo
Caure, mouens æstus.

Certè in Hibernia tyrannidem grauissimam exercet, & magnam anni partem in hoc tractu spirare scribit Cæsar. Quòd verò in hoc nostro mari naues primùm repertas scribunt nonnulli, mihi non credere libet. Vitiles autem naues corijs intectas, quas *Corraghs* hodie appellant, Britannis in vsu fuisse cum Plinio etiam testatur Lucanus, qui canit:

Britannorum veteres naues vitiles.

Primùm cana salix madefacto vimine paruam
Texitur in puppim, cæsoque induta iuuenco.
Vectoris patiens tumidum super emicat amnem:
Sic Venetus stagnante Pado, fusoque Britannus
Nauigat Oceano.

De commoditatibus quas hoc mare præstat, de tepore quo terras recreat, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piscibus varij generis, Salmonibus, passeribus, paguris, asellis, halecibus, &c. quorum infinita examina nobis alit, nihil attinet dicere: Margaritæ tamen non sunt silentio prætereundæ quas rotunda specie mari Britannico gregatim natare ducem sectantes, more apum, Iubas memorat. Et Marcellinus. *Quod genus gemmæ etiam in Britannici secessibus maris gigni legique, licèt dignitate dispari, non ignoramus.* Quas quanquam paruas & decolores vocat Plinius; harum tamen spe Cæsarem Britanniam petisse author est Suetonius; eásque tanta magnitudine fuisse, vt in nonnullis manu pondus exegerit, thoracémque ex illis Veneri Genetrici dicauerit, quod & subscriptione testatus est. Origenes etiam in 13. Matth. de his Margaritis: *Maritimæ autem siquæ sunt insignes, apud eosdem Indos inueniri, quæ etiam optimæ in mari rubro nascuntur. Proximum autem in Margaritis locum habent, quæ ex Oceano Britannico capiuntur. Tertij autem ordinis inferiores sunt, non solùm primis illis, verùm etiam secundis, quæ in Bosphoro iuxta Scythiam inueniuntur.* Et statim. *Cæterùm quòd apud Britanniam aiunt inueniri, summo quidem colore accedit ad auri speciem, cæterum nebulosum ac turbidum, lucéq; obtusiore.* Varias hoc mare pro locorum varietate sortitur appellationes, quà ad Austrum Galliam

Maris Britannici commoda.

Margaritæ.

De Margaritis Britannicis vide Tertullianum, de habitu muliebri, & Bedam lib. 1. Historia. cap. 1.

pulsat

pulſat BRITANNICVM propriè dicitur, ad ortum quà Germaniam habet, GERMANICVM, ad Septentriones HYPERBOREVM, ad occaſum OCEANVS DEVCALIDONIVS, HIBERNICVS, & VERGIVIVS vocatur. Inſulæ autem nonnullæ quaſi quodam naturæ ſpectaculo per hæc maria ſpargúntur, ad ortum, & Auſtrum rariùs; ad occaſum, & Septentriones confertiùs. Mare enim ibi ſuo interuentu quodammodo diſtinguunt, & quaſi ſuis coloribus amœniſſimè depingunt. Sed cùm inter omnes longè præcellat Hibernia de illa primùm agamus.

Ireland.

OCEANVS OCCIDENTALIS
Boreum prom.
Venicnum prom.
RABO
DARNII
Venicnii
Rapis
BRIGANTI
LVNTII
Dunium
Laberus
CONACHTIA
EBLANI
LAGENIA
NAVCI
CO.
RIO NDI
Vodiæ
BRIGANTES
NGANI
VELABRI
CA-
LVCENI
Iberi
Iernus
Notum prom
OCEANVS VERGIVIS
HIBERNIA ANTIQVA
Ierna Orpheo & Aust.
Iris Diodoro Siculo.
Iuuerna Iuuenali.
Yuerdon Britannis.
Ireland Anglis.
Ern Incolis.

Ireland.

IN Vergiuio mari, quod non à vergendo, vt Cheneius Scotus existimat, deducitur, sed à *Mor Weridh*, hoc enim nomine Britannis dicitur, vel à *Farigi* quo pro mari illo vtuntur Hibernici, Britanniæ nostræ latus occiduum claudit celeberrima insula vulgò HIBERNIA dicta, Orpheo, Aristoteli, & Claudiano IERNA, Iuuenali & Melæ IVVERNA, Diodoro Siculo IRIS, Eustathio Κυρνία, & Βερνία, incolis *Erin*, Britannis *Yuerdon*, & nobis Anglis *Ireland*. Vnde hæc profluxerunt nomina, variæ vt in re obscura subinde enatæ sunt opiniones. Hiberniam alij ab hiberno tempore, alij ab Hibero homine Hispano, ab Ibero flumine alij, Eulogij author ab Irnalpho Duce, Postellus dum Melam Lutetiæ nuper prælegeret, vt altum sapere videretur, ab Hebræis repetit, vt sit *Irin*, quasi *Iurin*, id est, *Hebræorum terra*, *Hebræi* (inquit si dijs placet) *cùm essent Magi peritissimi, scirentque Imperium Vniuersi futurum in angulo fortissimo, qui est ad Caurum, illas partes, & Hiberniam quàm primùm occuparunt, Syrique & Tyrij illas regiones vt basim futuri imperij ponerent, incolere sategerunt.* Ignosce quæso si his suffragari non ausim, ne receptissimæ quidem isti de hiberno tempore opinioni, quamuis legerim in hac Insula ex omni vento aërem brumescere. *Hibernia*, *Iuuerna*, & Κυρνία procul dubio ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanârunt, *Ierna* autem illa, *Iris*, *Iuerdhon*, & *Ireland*, ab incolarum *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabulo originatio petenda. Hîc ego cum magnis illis Philosophis ἐπέχω, nec quid opinione augurari possim, habeo: nisi forsan sit ab *Hiere* Hibernica dictione quæ illis occasum, siue plagam Occidentalem sonat, vnde *Erin* quasi Occidentalis regio deducta videatur. Hoc ego coniectura blandiente iampridem putaui, tum quòd totius Europæ regio sit ad Occasum remotissima, (vtpote quæ XII. tantùm partibus ab vltimo Occidente absit: tum quòd Occidentalissimum huius insulæ flumen Ptolemæo *Iernus*, & Occidentalissimum Hispaniæ Promontorium, vnde nostri Hibernici deuenerunt) IERNE Strabonj, proximus-

Oceanus Vergiuius.

que huic fluuius, qui etiam Hiſpaniæ maximè Occiduus, *Iernæ* Melæ nominetur. Ab Occiduo etiam hoc ſitu Hiſpania dicta eſt *Heſperia*, & Occidentale illud Africæ promontorium *Heſperium Cornu*, & in ipſa Germania *Weſtrich*, *Weſtphalen*, *&c.* regiones ab eo ſitu denominatæ ſunt, vt non mirum ſit ab Occiduo ſitu nomen factum fuiſſe. Præter hæc Hiberniæ nomina, quæ dixi, Hibernici Bardi in ſuis cantilenis hanc inſulam etiam *Bauno* appellicant; vnde verò me latet, ni *Bannomanna* illa ſit, quam ex Timæo memorat Plinius, dum extrema Europæ, & littus Oceani Septentrionalis in læua à Scythia ad Gades vſque legit. Quæ enim illa *Bannomanna* fuerit, Geographis nondum conſtat. Cæterùm *Bauno* ſacrum Hibernicè ſonat, & certè hanc SACRAM INSVLAM Feſtus Auienus vocat in libello cui titulus eſt ORAE *Maritimæ*, quem ex vetuſtiſſimis Geographis Hecateo Mileſio, Hellanico Lesbio, Philæa Athenienſi, Caryandæo, Pauſymacho Samio, Damaſto, Euctemone, & alijs conſarcinauit. Sed aſcribam carmina, cùm de Oſtrymidibus inſulis loquutus ſit, ſic canit.

Aſt hinc duobus in SACRAM, *ſic inſulam*
Dixere priſci, ſolibus curſus rati eſt.
Hac inter vndas multum ceſpitem iacit,
Eamque latè gens Hibernorum colit.
Propinqua rurſus inſula Albionum patet.

Bannomanna.

Sacra Inſula.

Oræ maritimæ.

Si OGYGIA illa quam ad Britanniæ noſtræ Oceaſum ſtatuit Plutarchus, non ὄναρ ſed ὕπαρ fuerit. Hiberniam illo nomine deſignare videatur; licèt quæ de illa fabulatur figmenta planè ſint poëtica, & nugæ Mileſiæ. Nec quis facilè dixerit cur Ogygiam nominarint, niſi forſitan ab antiquitate, nihil enim niſi quod perantiquum *Ogygiam* dixêrunt Græci. Toto autem cœlo erraſſe videtur Robertus Conſtantinus, cùm CERNEM apud Lycophronem noſtram fuiſſe Hiberniam aſſerat. Lycophron enim ipſe, & Commentator eius Tzetzes *Cernem* ad Auroram ſtatuunt, & doctiſſimi quique *Madagaſcar* eſſe exiſtimant, quæ alio quaſi orbe ſub Tropico Capricorni, Æthiopiæ obtenditur. Hæc de Hiberniæ nominibus, vt tamen interea meminerimus poſteriori tempore SCOTIAM etiam dictam fuiſſe Iſidoro, & Bedæ à Scotis incolis, & inde Scotiæ nomen cum Scotis in Britanniam noſtram commigrâſſe. Sed hoc iam anteà à nobis dictum, nec hîc repetendum.

Ogygia. In lib. de macula in Luna.

Cernæ inſula.

Hibernia Scotia dicta.

Protenditur hæc inſula ab Auſtro in Aquilonem, forma lenticulari,

ticulari, siue ouali non viginti dierum nauigatione, vt Philæmon apud Ptolemæum tradidit, sed cccc. tantùm mill. pass. Latitudine vix cc. implet. Ab Ortu Angliam turbido mari disiunctam habet, quod *Hibernicum* vocant: ab Occasu, immenso Oceano Occidentali, à Septentrione *Deucaledonio*, ab Austro *Verginio* alluitur, *Regio*, vt Giraldum audias, *inaqualis est, montuosa, mollis, aquosa, syluestris, ventis exposita, & adeò paludosa, vt supra montes aquas stagnare videas. Calum* (vt inquit Mela) *ad maturanda semina iniquum, verùm adeò luxuriosa herbis non latis modò, sed etiam dulcibus, vt si exigua diei parte pecora se impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutiùs pasta dissiliant.* Vnde pecorum infinita multitudo, vtique quæ primæ, & præcipuæ incolarum opes, ouium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent, & è rudi lana lænas, siue villosa saga, & stragula conficiunt quæ ad exteras gentes deferuntur. Equi item optimi (*Hobies* vocamus) quibus non idem qui cæteris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Accipitres etiam sunt non illaudati, sed hæc vt reliqua animantia omnia (præter homines & canes illos venaticos, quos *Greyhounds* vocamus) minora hîc sunt, quàm in Anglia. Cæli autem & soli humor est nimius, vnde ventris profluuio, & catarris plurimi, præcipuè verò aduenæ, vexantur: ad quæ tamen sistenda *Aquam vitæ* optimam habent, quæ multò minùs, quàm nostra, inflammat, & magis exsiccat. Quòd Giraldus ille scribit hîc natos *non vlla trium generum specie febricitare*, falsum quotidie deprehenditur. *Terra autem* (vt Giraldum in partem hîc mihi aduocem) *terrarum temperatissima, nec Cancri calor exæstuans compellit ad vmbras. Non ad focos Capricorni rigor inuitat. Aëris amœnitate, temperiéque tempora ferè cuncta tepescunt.* Apum tanta multitudo vt non solùm in aluearijs, sed etiam arborum truncis, & terræ cauernis reperiantur. Vites etiam habet, sed vmbræ magis quàm fructus gratiâ. Solem namque è Leone egressum frigidiusculæ auræ in hoc nostro Climate excipiunt, & pomeridiani in Autumno calores dilutiores sunt, & breuiores hîc, & in Britannia nostra, quàm vt perfectam vuis maturitatem afferre possint. Prætereà nullus hîc anguis, nec venenatum quicquam, lupis tamen vbique infestatur, Vtque vno verbo dicam, siue terræ fœcunditatem, siue maris, & portuum oportunitatem, siue incolas respicias, qui bellicosi sunt, ingenioſi, corporum lineamentis conspicui, mirifica carnis mollitie, & propter musculorum teneritudinem agilitate incredibili; à multis dotibus ita

Hiberniæ situs.

Pecora.

Irish Mantles and rugs.

Equi.

Morbi.

Vske-bah.

Iul. Scaliger.

Vuæ in Britannia cur non maturescunt.

fœlix est Insula, vt non malè dixerit Giraldus, *Naturam hoc Zephyri regnum benigniori oculo respexisse.* Quòd verò malè nonnunquam audit, ab incolis est, qui alicubi sunt incultiores, qui mira naturæ diuersitate, & inertiam amant, & quietem oderunt, quique in præproperam Venerem sunt effusiores. Virgines enim inter agrestiores illos, cùm decimum, vel duodecimum ætatis annum attigerint, viris quasi maturas tradunt, nec vllo modo annorum maturitatem, quæ alijs regionibus obseruatur, præstolari volunt. Sed de Hibernicorum moribus in calce huius libri plenius dicemus. Nunc si placet Hiberniam literatissimi Adr. Iunij versibus de se & suis commodis loquentem audi.

Illa ego sum Graijs olim glacialis Ierne
Dicta, & Iasoniæ puppis bene cognita nautis:
Quæ Tarthessiaco propior se tingere soles
Flumine conspicio, Cauro subiecta procaci:
Cui Deus, & melior rerum nascentium origo
Ius commune dedit cum Cretæ altrice tonantis,
Noxia ne nostris diffundant sibila in oris
Terrifica creti tabo Phoreyndos angues:
Et fortè illati compressis faucibus atris
Viroso pariter vitam cum sanguine ponant.
En ego cum regni sceptro, Mauortia bello
Pectora, & horriferas hominum, vil fingo, figuras,
Qui cursu alipedas norint præuertere cernos,
Dedico, piscosoque lacus, volucrúmq; paludes
Omnigenúm lustris fœtàs, stannique fodinas,
Et puri argenti venas, quas terra refossis
Visceribus manes imos visura recludit.

Hibernia cur Ogygia dicta.

Si verum sit quod Hibernici tradunt historici, non immeritò hæc Insula *Ogygia*, id est, *perantiqua* Plutarcho dicta fuit. A profundissima enim antiquitatis memoria historias suas auspicantur, adeò vt præ illis omnis omnium gentium antiquitas sit nouitas, & quodammodo infantia. Cæsaream quandam Noachi neptim ante Diluuium hanc incoluisse scribunt, inde Bartholanum Scytham trecentesimo à Diluuij anno aduenisse, & maxima cum Gigantibus bella gessisse. Longo pòst tempore Nemethum Scytham appulisse, illúmque statim à Gigantibus eiectum; posteà Delam cum Græcis quibusdam insulam occupâsse, mox Gaothelum cum Scota vxore Pharaonis Ægyptij filia huc delatum, & ex vxore insulam *Scotiam*, & ex suo nomine linguam *Gaothelam*

Ibelam denominâsse, idque eo tempore quo Israëlitæ ex Ægypto demigrârunt. Paucis verò pòst seculis Hiberum, & Hermionem Hispanos Gurguntij Regis Britannorum permissu in hanc regionem pestilentia exhaustam colonias deduxisse prodit historia Britannica. Hæc nec affirmare, nec refellere in animo est, in his detur sua antiquitati venia. Certè vt hanc Insulam antiquitùs habitatam fuisse, cùm per vniuersum orbem genus humanum proseminaretur, non dubitauerim; ita ex Britannia nostra primos incolas commigrâsse in aperto est. Nam vt taceam infinitam vim Britannicarum dictionum in lingua Hibernica, antiqua nomina quæ Britannicam sapiunt originem, & cultum veterem, (vt inquit Tacitus,) non multùm à Britannia differentem; ab antiquis omnibus *Insula Britannica* dicitur, Diodorus Siculus *Irin Britanniæ partem* dixit, & Strabonis Epitome incolas disertè Britannos vocat. Festus etiam Auienus ex Dionysio hoc docet cùm de Britannicis insulis agit,

Britanni primi Hiberniæ incolæ.

Eminùs hîc alia gelidis prope flabra Aquilonis
Exuperant vndas, & vasta cacumina tollunt,
Ha numero gemina, pingues sola, cespitis ampli,
Conditur occidui qua Rheni gurgitis vnda,
Dira Britannorum sustentant agmina terris.

Nec alia est regio è qua ratione vicinitatis commodiùs in Hiberniam demigrari potuit, quàm è nostra Britannia. Posteà verò, cùm suum Romani imperium vndique propagâssent, multi procul dubio ex Hispania, Gallia, & Britannia huc se receperunt, vt iniquissimo Romanorum iugo colla subducerent, nec aliter illa Taciti verba capio. *Hibernia valentissimam imperij partem magnis inuicem vsibus miscuerit.*

Quamuis autem Hibernia situ Romano imperio inprimis fuerit necessaria, aditus, portúsque per commercia Romanis cogniti, & Iulius Agricola regulum Hibernicum seditione expulsum in occasionem inuadendæ Insulæ retinuerit: nihil tamen Romanos hîc tentâsse legimus. Tentâsse nihilominùs credunt nonnulli, & ægrè colligunt ex illo Iuuenalis.

Romani Hiberniam non ingressi.

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Panegyricus tamen Constantio Augusto dictus sub eius nutu Hiberniam fuisse innuit. *Britannia*, inquit, *ita recuperata est, vt illa quoque nationes terminis eiusdem insulæ cohærentes vestris nu-*

tibus obsequantur. Hieronymus etiam in suis Chronicis Hiberniam cũ Britannia & Thule Constantino Constantini Maximi filio in imperij diuisione obuenisse scribit, Ea quoq; de *Cæsarea* Noachi nepte fabella Cæsarum nomen ita præ se fert, vt alicuius Cæsaris in Hiberniam aduentus in ea latitare videatur. Veruntamen ego animum vix inducere possum, vt hanc regionem in Romanorum potestatem vllo tempore concessisse credam. Cæterùm inclinante iam Romano imperio, Scotorum, siue Scytharum natio, quæ diu per incerta vagata fuerat, in Hiberniam infusa videtur, anteà enim Scotorum nomen inauditum. Sub Honorio autem & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus habitatam fuisse scripsit Orosius. Vnde eius *σύγχρονος* Claudianus:

Cæsarea.

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

Et alibi.

Totam cùm Scotus Hibernem Monit.

Et quanquam paucis pòst annis, cùm Hispania Vandalorum, & Gundrici rabie lacerata fuerit, plurimi huc se subduxerint, *Ilam Octor* (cuius meminit Nennius) tum aduenisse suspicor; ita tamen Scoti primas tenuerunt, vt ab illis SCOTIA regio dicta fuerit. Nec multis interiectis annis nomen Christo dare primùm cœperunt, (quamuis illam de conuersione Hiberorum in Asia historiam ex Rufino ad se rapiant.) Palladiúmque Episcopum ad eos misit Cœlestinus Pontifex Romanus. Vnde contra Collatorem Prosper Aquitanus. *Cœlestinus Pelagiano morbo Britannias liberauit, quando quosdam inimicos gratiæ solum sua originis occupantes etiam ab illo secreto sectusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet seruare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* Palladium tamen morte in Britannia præreptum nihil præstitisse author est Nennius, qui ex Hibernicis scriptoribus Christianam religionem à Patricio hic disseminatam scribit. Hic enim natione Britannus, & Martino Turonensi affinitate coniunctus, Palladio defuncto à Cœlestino subrogatus, tanto successu Christianam religionem per Hiberniam propagauit, vt longè maximam insulæ partem ad Christum conuerterit, Hibernorum Apostoli nomen meruerit, & eius discipuli tantos progressus in re Christiana fecerint, vt subsequenti ætate Scoticis monachis nihil sanctius, nihil eruditius fuerit, & in vniuersam Europam sanctissimorum virorum examina emiserint, quibus *Fulda* Germaniæ, *S. Gallus* Heluetiæ, aliæque vrbes, & monasteria originem debent suam. De his monachis intelligendus

Religio Christiana in Hibernia.

Anno Christi 431. Palladius.

Vincent. lib. 9. c. 7.

Patricius.

Monachi Hibernici sancti, & eruditi.

gendus Henricus Antisiodorensis cùm ad Carolum Caluum scribit. *Quid Hiberniam memorem contempto pelagi discrimine penè totam cum grege philosophorum ad littora nostra migrantem? quorum quisquis peritior est, vltrò sibi indicit exilium, vt Salomoni sapientissimo famuletur ad votum.* Longè tum alia Monachismi quanquam recentis & nuper instituti facies erat, quàm hodie cernitur. Re ipsa cupiebant esse quod dicebantur, nihil fucatum illis, nihil personatum placebat, simplicitatis erat, non malitiæ, longè minus obstinaciæ siqua in re errabant. Opum autem & rerum sæculi tantus illis contemptus, vt eas non solùm non ambirent, sed oblatas etiam, & hæreditarias respuerent. Præclarè enim Columbanus & ipse Hiberniæ monachus, qui, vt Abbas Walafridus scribit, à Sigeberto Francorum rege magnifica pollicitatione, ne Regno suo decederet, inuitatus hoc ipsum respondit, quod & de Thaddeo Eusebius lib. Eccles. hist. primo retulit, *Non decere videlicet, vt alienas diuitias amplecterentur, qui Christi nomine suas dereliquissent.* Episcopíque Britanni non minùs diuitias spreuisse videntur, cùm tam pauperes essent vt nihil proprium haberent. *Tres enim* (vt habet Sulpitius Seuerus) *Britanni Episcopi in Arimin. concilio inopia proprij publico vsi sunt.* Anglosaxones etiam nostri illa ætate, in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam vndíque confluxerunt, vnde de viris sanctis sæpissimè in nostris scriptoribus legitur, *Amandatus est ad disciplinam in Hiberniam*, & in Sulgeni vita, qui ante sexcentos annos floruit,

Exemplo patrum commotus amore legendi,
Iuit ad Hibernos Sophiâ, mirabile, claros.

Indéque nostrates Saxones rationem formandi literas accepisse videantur quum eodem planè charactere vsi fuerint, qui hodie Hibernicis est in vsu. Sed hoc sanctitatis & bonarum literarum studium citò restinxit bellorum rabies. Anno enim sexcentesimo quadragesimo quarto à Christo nato, Egfridus Notdanhumbrorum rex cædibus & incendijs Hiberniam Anglis amicissimam confudit, quo nomine à Beda grauissimis verbis subaccusatur. Inde Norwegi Turgesio duce regionem per triginta annos indignissimis populationibus deuastauerunt, sed illo demùm ex insidijs sublato, in Norwegos cæde adeò atroci grassati sunt incolæ, vt vix nuncius tantæ cladis superfuerit. Norwegi hi procul dubio *Normanni* illi fuerunt, qui, vt inqnit Eginhardus, Caroli magni temporibus, *Hiberniam Scotorum insulam aggressi, à Scotis*

Monachi.

Vadicum.

Walafridus.

Diuitiarum contemptus.

Episcopi Britanni.

Angli Saxones literas ab Hibernicis accepisse videntur.

Norwegi Hiberniam vastant.

Oustmanni. *in fugam conuersi erant.* Posteà *Oustmanni*, id est, *Viri Orientales*, è maritima Germannia in Hiberniam venerunt, qui cùm magnæ & copiosæ mercaturæ speciem quasdam vrbes occupâssent, difficillimum bellum breui concitârunt. Eodem ferè tempore Eadgarus Rex Anglorum potentissimus magnam Hiberniæ partem deuicit. Sic enim in eius quodam diplomate legitur. *Cui concessit cum Anglorum imperio propitia diuinitas omnia regna insularum Oceani cum suis ferocissimis regibus vsque Norwegiam, maximámque partem Hiberniæ cum sua nobilissima ciuitate Dublina Anglorum imperio subiugare.* Has externorum bellorum procellas grauior intestinæ seditionis tempestas excepit, quæ Anglo ad debellandam Hiberniam viam patefecit. Dermicius enim Murchardi filius (*Dermot Mac Morrog* illi vocant) qui Orientali Hiberniæ parti (quam Lageniam siue *Leinster* vocant) cum imperio præfuit, ob tyrannidem, & libidinem regno exturbatus. Ororicij enim *Midiæ* reguli vxorem rapuerat, ab Anglorum Rege Henrico secundo, vt auxiliaribus armis in regnum restitueretur, impetrauit, Pactúsque est cum Richardo Comite Penbrochiæ, cognomento *Strongbowe* ex Clarensium familia oriundo, vt ad eum restituendum auxilium ferret, & ille Comiti cum Eua filia regni successionem confirmaret. Comes verò statim conscripta ex Wallis, & Anglis lectissima militum manu, & adscitis in belli societatem Giraldidis, siue *Fitz-Giralds*, Stephanide, siue *Fitz-Stephens*, & alijs ex Anglia nobilibus, Dermicium socerum in auitum regnum restituit, & paucis annis tantam Hiberniæ partem victoria complexus est, vt eius potentia Anglorum regi iam suspecta fuerit, qui promulgato edicto cum graui comminatione, Comitem & commilitones ex Hibernia reuocauit, & nisi nulla interposita mora parerent, publicatis bonis, proscripsit. Vnde Comes quicquid vel vxorio iure creuit, vel bello acquisiuit, regi pacto, & tabulis concessit, & ab eo Comitatus *Westfordiæ*, *Offoriæ*, *Carloghiæ*, & *Kildariæ* cum quibusdam castris, tanquam beneficiarius cliens recepit. Coactis ergò copijs transmisit in Hiberniam Henricus noster secundus anno Christi cIↃ. C. LXXII. & insulæ principatum obtinuit. Omne enim imperium suum, & potestatem in illum transtulerunt Hiberniæ Ordines, Rothericus insulæ monarcha, proceres, & populus; vt Adriani PP. diploma, & annulum in inuestituræ signum omittam. Ille verò Hiberniæ Dominium Ioanni filio in manus tradidit. Quem cùm iam Rex esset, scriptitant Hiberniam vnà cum Anglia Romanæ Ecclesiæ tanquam

Dermicius Murchardi filius.

Richardus Strongbowe.

Henricus 2. Hiberniam ingreditur.

tanquam feudalem conceſſiſſe, & ab ea tanquam ſecundarium recepiſſe ſucceſſoréſque obligaſſe, vt trecentas Marcas Pontifici Rom. ſoluerent: Sed hoc in veritate falſum eſſe aſſerit, qui Pontificias partes ad mortem propugnauit clariſſimus vir Thomas Morus. Romanos enim eiuſmodi conceſſionem non poſſe exhibere, illam pecuniam nunquam exegiſſe, & reges Angliæ nunquam hoc agnouiſſe ſcribit. (Nec hoc ſanè Auguſtinus Steuchus reticuiſſet qui Rom. Eccleſiæ vaſſallos ſigillatim enumerat.) Negat etiam Morus ille regem ſuo iure in Hibernia per ſe cedere potuiſſe. Sed hæc extra callem. Iam inde à Ioanne Anglorum reges *Hiberniæ Domini* dicti fuerunt, donec Henricus VIII. patrum memoria in Hibernicis Comitijs Hiberniæ Rex ab inſulæ ordinibus declaratus fuit, quòd quibuſdam ſeditioſis Domini nomen non perinde ac regis ſanctum, & verendum videretur.

Hibernia nunquam Rom. Eccleſiæ feudalis.

In Debellatione.

Cùm autem in illorum nobilium nomina inciderimus, qui primi Anglorum Hiberniam aggreſſi ſunt, & fortiſſimè ſub imperium Anglicum ſubiunxerunt: ne illis, & eorum poſteris hanc gloriam inuidiſſe videamur, ex Hiberniæ (vt præ ſe fert titulus) Cancellaria apponemus.

Qui venerunt cum Dermicio Murchardi filio in Hiberniam.

Richardus Strongbowe Comes Penbrochiæ, qui ex Eua Murchardi Reguli Hibernici filia vnicam progenuit filiam, quæ Guilielmo Mareſcallo Penbrochiæ Comitatus titulum eum latifundijs in Hibernia attulit, & numeroſam prolem, quinque ſcilicet filios qui ſibi ſerie quadam ſucceſſerunt ſine prole omnes, totidémque filias quæ Hug. Bigodum Comitem Norfolciæ, Guarinum de *Montecaniſio*, Gilbertum de *Clare* Comitem Gloceſtriæ, Guil. de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, Guiliel. *Breoſe* honoribus, liberis & poſſeſſionibus locupletarunt.

Robertus Stephanides.
Hernaus de Monte-Mariſco.
Mauritius Prendergeſt.
Robertus Barrenſis.
Meilerius Meilerius.
Mauritius filius Giraldi.
* *Redmundus nepos Stephani.*

* *Reimundus alijs.*

Guilielmus

Guilielmus Ferrandus.
Milo de Cogan.
Richardus de Cogan.
Gualterus de Ridensford.
Gualterus } *filij Mauritij Giraldi.*
Alexander }
Guil. Notte.
Robertus Bernardi filius.
Hugo de Laceio.
Guilielmus filius Aldelmi.
Guilielmus Macarellus.
Humfredus Bohunensis.
Hugo de Gundeuilla.
Philippus de Hasting.
Hugo Tirellus.
David Gualensis.
Robertus Poërius.
Osbertus de Herlotera.
Guilielmus de Bendenges.
Adam de Gernez.
Philippus de Breoso.
Griffinus Stephani nepos.
Radulphus Stephani filius.
Gualterus Barrensis.
Philippus Gualensis.
Adam Herefordensis.

Quibus ex Giraldo Cambrensi adiungi possunt,

Ioannes de Curcy.
Hugo Contilonensis.
Redmundus Cantimorensis.
Redmundus Hugonides.
Milo Meneuensis, & alij.

Ibernia ex incolarum moribus in duas dispertitur partes, qui enim legibus teneri recusant, & incultiùs viuunt *Irisherie*, & vulgò *Wilde Irish*, id est, syluestres Hibernici, vocantur: qui verò legum potestatem sanctam habent, & iudicijs se sistunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio *The English Pale*. Verùm ex situ, seu potiùs Rectorum quondam numero, quinque continet portiones (Pentarchia enim olim erat) *Momoniam* videlicet ad Austrum, *Lageniam* ad Ortum, *Connactiam* ad Occasum, *Vltoniam* ad Septentriones, & *Mediam* in ipso ferè medio. *Hiberniæ diuisio.*

Mounster.

MOMONIA, Hibernicè *Mown*, Anglicè *Mounster*, Vergiuio mari ad Austrum exposita iacet, à Connactia Sineo, à Lagenia Neoro fl. alicubi discreta: bifariam quondam diuisa in Momoniam Occidentalem & Australem. Occidentalem antiquiùs habitârunt *Gangani*, *Luceni*, *Velabri* & *Vterini*, Australem *Vdia*, siue *Vodia*. Nunc autem in septem Comitatus describitur, Kerryensem, scilicet Limiricensem, Corcagiensem Tiparariensem, S. Crucis, & Waterfordiensem, quorum etiam in numerum Desmonia iam accensetur.

GANGANI ex nominis affinitate ijdem cum *Concanis* Hispaniæ fuisse videantur, quos origine Scythas, sanguinémque equinum potâsse (quod non insolens iampridem syluestribus Hibernicis) testatur Silius: *Gangani.*

Et qui Massagetem monstrum feritate parentem,
Corripedis fusa satiaris Concane vena.

Et præter eum Horatius:

Et latum equino sanguine Concanum.

Kerry (vt nunc votatur) ad Sinei ostium eorum sedes erat. Regio auijs, & syluestribus montibus ædita, quibus crebræ intersunt *Kerry.*

sunt valles cauæ, nemoribus etiam condensæ. Comitatus Palatini dignitatem, & iura Desmoniæ Comites in hoc habuere, sed hominum iniquitate, qui libertate vti & noluerunt, & nescierunt, in malorum sentinam, & seditiosorum perfugium iampridem conuersa erat. Syluestrium Hibernicorum animos ridicula opinio pernasit & etiam persuasit, illum qui in militari illo barritu, siue clamore quo in congressu magna vocis contentione vtuntur, reliquorum clamori non respondeat, subitò à terra arripi, & quasi volantem in has desertas valles deferri, ex quacunque Hiberniæ regione, ibi gramine vesci, aquam lambere, nec malè, nec bene esse sibi sentire, rationis, non orationis vsum tenere, à venantibus demum ministerio canum capi, & domos suas deduci. Huius regionis medium fluuiolus nunc anonymus *Trailes* oppidulum quodammodo desolatum (vbi Desmoniæ Comites ædes habuerunt) præterfluens intersecat, quem DVR esse Ptolemæi, situs quodammodo innuit, & asseuerarem si *Duris*, qui inter huius occiduæ oræ portus hodie censetur, ad huius sit ostium, vt à nonnullis accepi. Non procul hinc *Smerwic* statio (sic contractè pro *S. Mary-wic*) cernitur, ad quam nuper cùm Giraldus Desmoniæ Comes vir profunda in principem, & patriam perfidia, sceleratè assiduis agrorum vastationibus Momoniam attereret, appulsa est tumultuaria Italorum & Hispanorum manus à Gregorio PP. & Hispano in eius auxilium submissa, qui loco hîc statiuis munito, quem *Fort del Ore* vocârunt, minis cœlum terrebant. Sed illustrissimi & bellicosi Baronis Domini Arthurij Grei Proregis aduentus, & primus impetus rem decreuit. Protinus enim se dediderunt, & maximam partem è medio sublati, quod rebus huius regni sic ferentibus, & seditiosis vndique imminentibus, consultissimum, & tutissimum videbatur. Ipsèq; Desmonius tandem trepida fuga in vicinas syluas coniectus, iamdudum in tuguriolo ab vno & altero milite irruente primùm sauciatus, posteà agnitus, capitéque truncatus perfidiæ, & vastatæ patriæ pœnas dependit.

Trailes.

Dur fl.

Smerwic.

1580

Fort del Ore.

1583

Ganganis subiecta est longè latéque ad Austrum *Desmonia*, Hibernis *Dassoun*, Anglis *Desmond*, quondam à tribus infesta populis, *Lucenis* scilicet, *Vellabris*, & *Ibernis*, qui *Verini* in nonnullis exemplaribus concipiuntur. LVCENI à Lucensijs Hispaniæ, qui oppositam oram tenuêrunt, & nomen & originem traxisse videantur. VELABRI ab *Aber*, id est *æstuarijs*, sic sunt nominati, quod ad æstuaria sedêrunt, vnde etiam Artabris, & Cantabris facta

Desmond.

Lucens.

Velabri.

facta appellatio. Hos ſtatuit Oroſius ad NOTIVM PROMONTORIVM, hodie *Biar head* nautis, quod Hiſpaniam ſpatioſo interuallo procul ſpectat. Sub Notio hoc promontorio, IERNVS fl. ab Oceano ebibitur, ad quem *Dunk-eran* ſedes Epiſcopalis cernitur. *Dunk-eran* hæc quæ Hiberno-Scotis *oppidum Eran* denotat, non ſolùm ſe eſſe IVERNIM vrbem, quam Ptolemæus vocat, ſed flumen etiam eſſe *Iernum* illum expreſſè loquitur; cuius appellatio vt totius Inſulæ ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occaſum ſignificat. Eſt enim vltimus huius regionis ad Occidentem fluuius, vt ipſa Hibernia vltima totius Europæ Inſula. IBERNI qui etiam ὑπερίοι, id eſt, vt ego interpretor, *ſuperiores Hiberni* hunc fluuium ad alterum promontorij latus accoluerunt, vbi *Berehauen*, & *Baltimore*, copioſa halecum piſcatura portus notiſſimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti More*, ex Hibernica origine regulus, qui anno 1566. poſſeſſiones & latifundia ſua Dominæ ELIZABETHAE in manus tradidit, & ab ea recepit, vt Anglico more, clientelari iure, fiduciæ nomine teneret. Eodémque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiæ creatus eſt, vir in hoc tractu magni nominis, & potentiæ, Giraldidis olim infenſiſſimus, qui maiores ſuos, vt ille contendit, Deſmoniæ Reges his auitis ſedibus exuerunt. Giraldidæ enim iſti, ſiue *Fitz-Giraldes*, ex Kildarienſi familia oriundi, deuictis Hibernicis, ampliſſima hîc ſibi latifundia acquiſiuêrunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Deſmoniæ Comes anno ſalutis 1355. ab Edwardo tertio creatus, hæreditatem adeò ſtabilem, & firmam reliquit, vt in eius ſtirpe ad Comitem perditiſſimum hunc rebellem, quem dixi, ille honor perpetua quaſi ſerie deſcenderit.

Notium prom. *Biar head.* *Iernus.* *Iberni.* *Berehauen.* *Baltimore.* *Mac-Carti-More.* *Deſmonia Comites.*

Poſt *Ibernos Vsli*, qui & VODIAE, & VDIAE habitârunt, cuius nominis veſtigium expreſſiori indicio ſe patefacit in agro Kilkennienſi, pars enim eius maxima *Idou*, & *Idouth* nominatur. Incoluêrunt hi Comitatum Corcagienſem, Tiparariensem, Limiricenſem, Kilkennienſem, & Waterfordenſem. In Corcagienſi Comitatu vrbs eſt *Corcagia* Giraldo, *Kork* Anglis, & *Korcach* indigenis, aſtrictiore mœnium ambitu concluſa, & vna quaſi directa platea protenſa, emporiolum tamen frequens, & celebre, ſed ita ſeditioſis vicinis circumſeſſa, vt perpetuas excubias agitent, quaſi perpetua obſidione eſſent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, vnde contractis inter ſe nuptijs ciues omnes aliquo affinitatis gradu ſe inuicem contingunt. Briocum virum

Vodia, & Vdia. *Korke.* *Briocus.*

rum ſanctiſſimum, à quo *Sanbriochiana* in Britannia Armorica diœceſis vulgò *S. Brien* nomen aſſumpſit, hinc oriundum ſcribit Robertus Cænalis. Sed in hoc à veritate abijt, quod Coriondos Hiberniæ in hac vrbe ſtatuerit. Non enim huius vrbis meminit Ptolemæus. Qui nunc autem Comitatus de *Corke* dicitur olim Regnum de *Corke* dictum fuit, eoque nomine ciuitatem ipſam, (vno Cantredo excepto) dedit Rex Henricus ſecundus Roberto filio Stephani 1. *Fitz-Stephen*, & Miloni de *Cogan*, *tenendum de Rege & Ioanne filio eius per ſeruitium* 60. *Militum*: A filio Stephani vero hærede genus recta ſerie ducit Georgius Carew Miles clariſſimus, qui nunc huic Prouinciæ Momomæ præficitur. Flumen quod hanc vrbem *Cork* præfluit idem videatur, quod DAVRONA Ptolemæo dicitur. SAVRANVS enim, & *Sauerenus* Giraldo, vna tantùm immutata literula, nominatur. Quæ intercedit inter hæc nomina affinitas, hoc mihi dictauit, & maiori ſanè cum probabilitate, quàm ſi Dauronæ nomen proximo flumini adaptarem, qui Corcagienſem Comitatum, & Tripararienſem interfluens per *Liſmor* Oceanum petit, & hiſtoricis *Auenmor*, id eſt, *flumen magnum*, appellatur, de quo Nechamus:

Vrbem Liſſmor pertranſit flumen Auenmor,
Ardmor cernit vbi concitus æquor adit.

* *Charta antiqua H. 2. Regnum* Corck.

Dauronæ & Sauerenus.

Liſmor.

Ardmor.

Ardmor enim viculus eſt ad oſtium, cui ad alteram ripam *Yoghalia*, ſtatio ſatis tuta opponitur, quam nuper proditam ille ſeditionis fax Deſmoniæ Comes miſerè diripuit, ſed huius proditionis pœnas Prætor mox ſuſpendio luit. In huius vicinia magnos habet prouentus Vicecomes Barrenſis, à Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam nauauit egregiam.

County of Tiborary. Holycroſſe.

In Triparariensi Comitatu, nihil memoratu dignum ſe offert, niſi quòd ſit ibi Palatinatus, & *Holy croſſe* in eo oppidulum magnis gaudeat immunitatibus, quæ in honorem, vt tradiderunt Hibernici, fragmenti Crucis Dominicæ conceſſæ fuerunt. In Limirincenſi agro Limiricum vrbs eſt, quam diuiſo alueo *Senus* fl. nobiliſſimus circumfundit, Hibernicis *Loumeagh*, Anglis *Limerick*. Sedes hæc eſt Epiſcopalis, & Emporium Momoniæ celebre, à Reimundo Craſſo Anglo Guilielmi Giraldidis filio primùm expugnatum, poſteà à Duuenaldo Hibernico Thuetmoniæ regulo incenſum, deinceps Philippo *Breoſo* Anglo in *feodum* datum, & à Ioanne rege caſtello munitum. A quo haud procul ad Auſtrum *Emly* ſiue *Awn* epiſcopalis eſt ſedes, quæ olim frequentiſſima

Limericke.

quentissima fuisse perhibetur. *Suirus* flumen nobile accolis *Shoure* ex hoc Triparariensi agro in Kilkennienſem defertur, qui è Bladina monte profusus per *Ossiriam* inferiorem, quæ Butleris Comitis, & *Thurles* quæ illis Vicecomitis titulum præbet, primùm Cassiliam vrbem adit Archiepiscopali dignitate ab Eugenio PP. exornatam, cui nouem subsunt suffraganei Episcopi. Indéque iuxta Waterfordiam alijs duobus fluuijs adauctus in oceanum exoneratur. Vnde Nechanius noster: Shoure fl. *Suirus.* Cassilia.

Suirius insignem gaudet ditare Waterford, Waterford.
Æquoreis vndis associatur ibi.

Hæc vrbs *Portblargy* Hibernis & Britannis, *Waterford* Anglis appellata, à Norwegis Piratis constructa quamuis cœlo sit crassiusculo, solo minùs læto, & angustioribus coarctata vicis, ea tamen portus est opportunitas, vt opulentia & frequentia secundas in Hibernia ferat, fide & obsequio in imperium Anglicum semper singulari. Ex quo enim Richardus Comes Penbrochiæ expugnauit, Anglis Hiberniam subigentibus tutam fide sua, & quiete, securamque à tergo pacem semper præstitit. Vnde Reges Angliæ plurimas, & maximas immunitates concesserunt, quas Henricus septimus auxit, & confirmauit, eò quòd contra mentitum illum principem Perkinum Warbec qui plenis impudentiæ velis ad summum regiæ dignitatis gradum enitebatur, cives se fortiter & prudenter gessissent. *Vita Gripbini filij Conani.*

Leynster.

ALtera Hiberniæ pars incolis *Leighuigh*, Britannis *Lein*, Anglis *Leynster*, scriptoribus Latinis *Lagenia*, & antiquis Sanctorum vitis *Lagen*, tota maritima ad Orrum iacet, à Momonia *Neoro* fluuio, quem multis tamen in locis transcendit, à Connacthia aliquandiu *Sineo*, à Media suis limitibus terminata. Fertilis & frugifera est terra, mitissimo cœlo, nec inclementibus incolarum ingenijs. Ptolemæi ætate sedes erat *Brigantibus*, *Coriondis*, *Menapijs*, *Cauci*s & *Blanis*, & ab his Blanis fortasse deducta, & contracta illa recentiora nomina *Lein*, *Leinigh*, & *Leinster*. Nunc autem distinguitur in Comitatum *Wexford*, *Caterlogh*, *Kilkenny*, *Dublinensem*,

nenſem, Kildarienſem, Comitatum Regis, Comitatum Reginæ, Longfford, quibus *Fernes*, & *Wicklo* nunc annumerantur.

Brigantes. BRIGANTES ſederunt inter Suiri oſtium, confluentéſque *Neori* & *Barrowi* qui BIRGVS Ptolemæo dicitur, ſub vrbe Waterfordia. Quia verò Brigantium vrbs fuerit antiqua in Hiſpania BRIGANTIA dicta, omnem mouet lapidem Florianus *del Campo*, vt hos Brigantes ex ſua deducat Hiſpania. Si verò huiuſmodi coniecturæ ſit locus, æquè probabiliter à noſtris Brigantibus, quæ gens vicina, & numeroſiſſima, deducerentur. Sin autem verum ſit, quod quædam exemplaria habent hos BIRGANTES dictos fuiſſe, cornicis oculos confiximus vterque, à BIRGO enim flumine quod circumcolunt, nominatos fuiſſe, ipſum nomen ferè perſuadeat.

Birgus nunc Barrow.

Brigantia.

Birgantes.

Coriondi. Inter *Neorum* & *Birgum*, habitârunt CORIONDI, vbi nunc *Carloo*, ſiue *Caterlogh* Comitatus, & agri Kilkennienſis pars non minima, atque etiam vlteriùs vbi *Oſſiria* Superior, & Ormondia, quæ Hibernicis *Urrown*, Anglis *Ormond*, & vulgò corruptiſſimè *Wormewood*. Harum neutra quicquam præter ſuos Dominos memorandum habet. Oſſiria ſuperior enim ſuum Baronem Barnabam *Fitz-Patric*, ab Edwardo Sexto eo honore auctum habet. Ormondia autem ex clariſſima Butlerorum familia, plures Comites numerat à Iacobo Primo, quem Edw. III. eò honoris euexit, cuius maiores iam olim honorarij erant Hiberniæ pincernæ, vnde illis hoc nomẽ *Butler* impoſitum. Hanc familiam arctiſſima affinitate Th. Beckettum Archiepiſcopum Cantuarienſem attigiſſe certum eſt, & poſt eius cædem, in Hiberniam à Rege Henrico II. fuiſſe tranſlatam, qui exiſtimauit ſe facti inuidia deoneraturum, ſi Becketti affines prouentibus, & honoribus augeret. Quòd verò nonnulli Hibernici, & qui fide digni videri volunt, homines quoſdam in hoc tractu quotannis in lupos conuerti affirmant, fabuloſum ſanè exiſtimo, niſi fortè illa exuberantis atræ bilis malitia, quæ λυκανθρωπία medicis dicitur, corripiantur, quæ eiuſmodi phantaſmata ciet, vt ſeſe in lupos transformatos imaginentur. Nec ego aliud de Lycaonibus illis in Liuonia tranſmutatis opinari auſim.

Ormond.

1318

Lycanthropia morbus.

Bladinæ mons. Infra Ormondiam *Bliew Blemy*, Bladinæ montes vocat Giraldus,) ſe leuiter connexis iugis attollunt, è quorum viſceribus quaſi maternis *Suirus* quem dixi, *Neorus*, & *Birgus* æduntur, & diuiſis alueis decurrentes, priuſquam Oceanum adeunt, concordibus ſe conſociant aquis, vnde *Tres ſorores* ab antiquis dictæ.

Tres ſorores.

ctæ. *Neorus* præter multa quæ ſtringit propugnacula, *Kilkenny* appoſitam habet, id eſt, *Cella, ſiue Fanum Canici*, qui antiquitùs ob vitæ ſolitariæ ſanctitatem hoc tractu maximè inclaruit. Municipium eſt nitidum, elegans, copioſum, & inter mediterranea huius inſulæ facilè primum. Diuiditur oppidum in Hibernicum, & Anglicum; Hibernicum quaſi ſuburbium eſt, & templum illud Canici habet quod & nomen dedit, & Epiſcopo ſedem præbet. Anglicum verò oppidum multò eſt recentiùs, à Ranulpho tertio Ceſtriæ Comite, vt legi, conſtructum, mœnibúſque ab Occaſu, à Rob. Talbotto viro nobili, & caſtro à Butleris, vt exiſtimant, firmatum. Certum autem eſt in diuiſione terrarum inter filias Guilielmi Mareſcalli Comitis Penbrochiæ filiæ tertiæ obtigiſſe, quam duxit Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtriæ. Inferiùs ad eundem Neorum ſedet oppidulum munitum Anglicè *Thomas towne*, Hibernicè *Bala-mac-Andan*, id eſt, *Oppidum filij Anthonij*, vtrumque nomen ab extructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum eſt, cuius hæredes etiamnum huius Domini agnoſcuntur. Poſteà Neorus in Birgi ſororis amplexus ruit. Thomas towne.

BIRGVS, nunc *Barrow*, è Bladina etiam monte profluens, ſolitarius multis anfractibus delatus, antiquam illam vrbem RHEBAM à Ptolemæo memoratam prætermeat, quæ nomine etiamnum ſarto tecto, *Rheban* dicitur; ſed pro vrbe eſt planè πόλις ἔνερθε, vt inquit ille, pauculæ ſcilicet caſulæ cum propugnaculo, Nobilem tamen virum N. de *S. Michaële* Baroneti titulo exornat, qui vulgò *The Baronet of Rheban* appellatur. Inde Birgus per *Dournam* quæ Euæ minimæ natu filiæ Guilielmi Mareſcalli, vxori Guilielmi Breoſi Domini de *Brecknoc*; & *Caterlagh* vulgò *Carlogh* quæ maximæ natu eiuſdem filiæ obuenit, Lechliniam, Hibernicè *Leighlyn* adit, regium oppidum à Bellinghamo illo nobiliſſimo Prorege, patrum memoria, caſtro munitum, iámq; Baroniam de *Odrona* intermeat, quæ ad Carewos Deuonios ſpectauit, ex quo N. de *Carew* Miles Anglicus Digonis Hibernici Baronis filiam in vxorem duxerat, *Cauanaghi* hîc circumquaque agunt, qui à Duuenaldo Dermicij vltimi Lageniæ Regis iuniori, ſiue notho, (vt aliqui tradunt) filio oriundi, in numeroſam familiam propagati, viri bellicoſi, reíque equeſtris gloria inſignes, & qui antiquam adhuc in ſumma paupertate ſpirant nobilitatem. Sed ob neſcio quæ inuicem homicidia ante multos annos admiſſa capitali odio diſſidentes, per mutuas iniurias & clades ſe quotidie conficiunt. Ex his autem cùm Angli quidam ſuis in Hiber- *Birgus.* Barrow. *Rheba.* Rheban. Baronet of Rheban. Cauanaghi.

nia possessionibus præfecissent, circa Edwardi II. tempora regionem sibi vsurparunt, & *O More* nomen assumpserunt, consociatísque sibi *Tolis* & *Brenis* Anglos paulatim è regione inter *Carlogh* & Mare Hibernicum submouerunt. Inter hos *Neorus* & *Birgus* aquas commiscent, vbi loci *Rosse* vrbs ampla floruit mercimonijs & habitatoribus frequens, ab Isabella Comitis Richardi *Strongbow* filia mœnibus magno ambitu armata, quæ solummodò nunc ostendit. Discordia enim inter ciues & religiosos flagrante, iam pridem ferè in nihilum recidit. *Neorus* & *Birgus* pauca hinc milliaria vno alueo emensi *Suro* sorori maximæ, & nomen & aquas offerunt suas, qui statim in Oceanum scopuloso ostio immergitur, vbi à sinistra angusta ceruice excurrit promontoriolum, quod æditam turriculam nauigantibus prætendit, à Rossensibus cùm floruêrunt, positam, quò tutiùs ostia subirent.

O More. Ex libello Patricij Finglass.

Rosse.

Menapij.

Sub hoc ostio MENAPII tenuêrunt promontorium ad Lybonotum, vbi nunc Comitatus Weshfordiæ Hibernicè *County Reogh*. A Menapijs maritima inter Belgas gente hos Menapios aduenisse, nomen quodammodo innuit. Verúm an ex his, vel illis Carausius ille fuerit, qui assumpta purpura Britanniam contra Diocletianum occupauit, dixerint alij. Illum enim *Menapiacinem* vocat Aurelius Victor, & *Menapia* vrbs non in Belgica, sed in Hibernia à Geographis statuitur. Hoc ipsum promontorium HIERON, i. *Sacrum*, vocat Ptolemæus, & eadem significatione ab incolis etiam vocatum fuisse non dubitârim. Huius enim extremum oppidum ad quod Angli primam exscensionem in hanc insulam fecerunt, *Banna*, quod Sacrum sonat, lingua patria vocârunt.

Hieron. prom. Byaun *Hibernicè sacrum significat.*

Ab hoc Sacro promontorio littus in Ortum obuersum ad Septentrionem longo tractu procurrit, cui vadosa obiacent in mari loca nauigantibus insidiosa, quæ nautæ **The grounds** vocant. Hìc MODONAM fl. & ad eius ostium MENAPIAM vrbem statuit Ptolemæus, quæ ita suis nominibus excidêrunt, vt aliquid lucis in tantis tenebris elicere planè diffidam. Verumenimuerò cùm vnum solummodò flumen hoc loco se effundit, quod nunc *Slane* dicitur, & ad eius ostium vbi stagnat, vrbs sit Germanico nomine *Weysford*, totius Comitatus caput; & *Slane* MODONAM, quæ *Flemingos* olim Barones habuit, & *Weysford* MENAPIAM fuisse, confidentiùs coniectarim, eóq; magis quòd hoc nomen sit recentius & ab illis Germanis impositum, qui *Ouestmanni* Hibernis appellantur. Cæterùm non primæ magnitudinis vrbs est, sed cum

The grounds. *Modona flu. Menapia.*

Slane.

Weysford.

cum primis memoranda, quòd primùm totius Hiberniæ in Anglorum fidem, Stephanide Duce fortissimo oppugnante, se contulerit, Anglorúmque facta fuerit colonia, vnde totus hic ager Anglis est refertissimus, qui Angloruin antiquo vestitu, & idiomate etiamnum vtuntur, ita tamen vt Anglohibernicè planè loquantur. Dermicius qui Anglos in Hiberniam vocauit, hanc vrbem, & viciniam Stephanidi in perpetuum concessit: sed cùm ille ius suum Regi Henrico secundo in manus tradidisset, in R. Penbrochiæ Comitem ille transtulit, vt clientelari iure à se & regibus Angliæ teneret, vnde per Comites Marescallos, *Valentiæ* stirpe Lusigniana, & *Hastingos* ad *Greios* Dominos de *Ruthin* descendit, qui passim in antiquis Chartis *Waisfordiæ Domini* olim nominabantur. De hoc flumine habe hunc qualemcunque Nechami versiculum;

Ditat Enesforti flumen quod Slana vocatur,
Hunc cernit Weisford se sociare sibi.

Cavci, qui item gens erat maritima Germaniæ proximè Menapios habitârunt, non eo interuallo quo in Germania dissiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin*, Hibernicæ familiæ incolunt, vnà cum Comitatu Kildarien si. In maritima hac regione Ovoca flumen à Ptolemæo ponitur, ad quod *Arcklo* castrum sedet, qui fluuius, vt inquit Giraldus, *vom minùs influentibus, sinúmque replentibus, quàm elapsis omnino marinis aquis, innata dulcedinis saporem retinens illibatum vsque in ipsum mari impermixtas salsedine vndas conseruat.* Adiungam etiam quod ille in eodem capite, de *Wiklo* proximo portu habet, quem *Winchiligello* appellat. *Est portus apud Winchiligello eo latere Hiberniæ quo proximiùs Walliæ respicit, qui in generali maris refluxu vndas recipit influentes, in reuersione verò fluctuum, quas iam recepit, emittit & amittit. Est & aliud notabile, quia cùm totum iam sinum elapsis vndis refluum mare deserit, per omnem tamen anfractum continua salsedine fluuius influens amaricatur.*

Cauci.

Ouoca fl.

Kildarensis Comitatus ager est lætissimus, de cuius pascuis Giraldus illos Virgilij versus vsurpat:

Kildare.

Et quantum longis carpunt armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Kildaria primum, & præcipuum est oppidum, cui honori erat in primis Ecclesiæ Hibernicæ incunabulis, Brigida virgo sanctitate, & virginitate venerabilis, cuius miracula, & ignem inextinctum tanquam in Vestæ adytis penetralibus à virginibus sacris

S. Brigida.

asseruatum cinere nunquam excrescente, commemorare non libet. Richardi Comitis Penbrochiæ hæc fuit habitatio, posteà Guilielmi Marescalli Comitis itidem Penbrochiæ eius generi, per cuius filiam quartam Sibillam ad Guilielmum de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, & per eius itidem ex ea filiam Guilielmo *Vescy*, cuius filius Guil. *Vescy* Iusticiarius Hiberniæ cum regis Edwardi primi gratia excidisset ob simultates inter ipsum, & Ioannem filium Thomæ Giraldi, filioque legitimo orbatus esset, concessit Kildariam & alias in Hibernia terras regi, vt filium spurium de *Kildare* cognominatum de alijs terris *feofaret*. Paulóque pòst Ioannes ille Fitz-Thomæ Giraldi, cuius maiores in expugnanda hac insula summa cum virtute desudârunt, ab Edwardo secundo rege Angliæ castro & villa *Kildariæ* donatus primus Kildariæ Comes est creatus, in cuius posteris illa dignitas iam inde effloruit. Gigantum verò choream quam hoc in agro statuit Giraldus, fabulosæ antiquitatis admiratoribus libenter relinquo. Non enim ego fabellis indulgere decreui.

Archiua Regia.

Comites Kildariæ.

Gigantum chorea.

Eblani.

Vltra Caucos egerunt EBLANI, vbi nunc ager Dublinensis, & *Meth*, altera è quinque Hiberniæ portionibus, Comitatus verò Dublinensis ad mare est gleba fertili, pascuis lætis, syluis autem ita nuda, vt cespite bituminoso, vel fossili ex Anglia carbone plerumque vtatur. Incolis autem & oppidis refertissimus; sed vnum pro cunctis fama loquatur, vrbem scilicet illam, quam Ptolemæus EBLANAM dixit, nos *Deuelin*, Latini *Dublinium*, & *Dubliniam*, Cambrobritanni *Dinas Dulin*, Saxones olim Duplin, & Hibernici *Balacleigh*, id est, *Oppidum super crates*, subiectis enim in palustri loco cratibus, conditam affirmant, vti Hispalis Hispaniæ, quam sic nominatam tradit Isidorus, quòd in palustri solo suffixis profundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ vrbs est, emporium nobilissimum, & primæ iustitiæ forum, mœnibus validum, ædificijs splendidum, ciuibus frequens, castello ab Henrico *Loundre* Archiepiscopo firmatum, & quindecem templis exornatum, è quibus nobilissimæ sunt S. Patricij ædes à Roberto *Cumin* extructæ, seu potiùs restauratæ, quæ sedes Archiepiscopalis; & Christi, in qua Richardus *Strongbow* Penbrochiæ Comes, expugnator ille Hiberniæ splendido sepulchro conditur. Immunitatibus etiam gaudet multis. Olim pro summo magistratu Præpositum habuit, sed anno reparatæ salutis 1400. vt Maior, & duo Balliui quotannis eligerentur, concessit Henricus quartus, Balliuos autem posteà in Vicecomites Edwardus vi. commu-

Eblana.
Deuelin.

1220

commutauit. Hodiè verò D. ELIZABETHA ad ingenia melioribus literis excolenda fauſtis auſpicijs Academiæ ponit fundamenta. Nec quicquam hîc deeſt, quod in florentiſſima vrbe deſideres, niſi quòd portui plurimùm officit arenoſus cumulus reciproco maris meatu, in *Auen-Liffij* oſtium aggeſtus, ſic enim præfluentem fluuium vocant, id eſt, *Amnis Liffius*, qui paulò ſuperiùs exortus defluit per *Caſtleknok* Baroniam olim *Tirellorum*, quorum ſtirps maſcula defecit circa annum 1370. *Liffius* hic proculdubio à Ptolemæo memoratur, verùm Librariorum incuria ſuo loco exulat. LIBNIVS enim fluuius eadem planè Latitudine ad alteram inſulæ partem, vbi nullus eiuſmodi fluuius in Ptolemæi exemplaribus ſtatuitur, ſed de exilio, ſi placeat ad ſuam Eblanam, iam poſtliminiò redeat, & habeas, ſi placeat, hoſce Nechami de iſto flumine verſiculos: Caſtlecnoke. *Libnius fl.*

Viſere Caſtel-Knok non dedignatur Auen-Liff,
Iſtum Dublini ſuſcipit vnda maris.

De vetuſtate verò Dubliniæ quod dicam, nihil certi occurrit, vetuſtiſſimam tamen eſſe Ptolemæi authoritas perſuadet, & eo ſanè tempore, quo Ptolemæus floruit, ab Auellano conditam ciues produnt. Saxo Grammaticus Danicis bellis miſerè conuulſam fuiſſe tradit: poſteà in Eadgari Anglorum Regis poteſtatem deuenit, quod Diploma iam dictum confirmat. Deinde occupârunt Norwegi, vnde in vita *Gryffithi ap Cynan*, Principis Walliæ legitur, Haraldum Norwegum, cùm maximam Hiberniæ partem ſubiugâſſet, Dubliniam condidiſſe. Demùm verò in primo Anglorum aduentu eorum virtuti conceſſit, & ab illis fortiter defenſa eſt, cùm Auſculphus Dublinenſium Princeps, & poſteà Gottredus Rex Inſularum eam acriter vndíq; adorirentur. Iam inde verò deducta in hanc ex Anglis, præcipuè ex Briſtolienſibus Colonia, multis trepidis rebus, & anguſtijs, præclara ſuæ fidei in Anglorum reges documenta dedit. Vbi *Liffius* fl. in mare ſe condit *Houth* mari ferè circumfunditur, à quâ nobiles de *S. Laurence* dicti qui ibi habitant, Barones de *Houth* nominantur. *Fingall.* Interiùs Dublinenſibus adiacet ad Aquilonem *Fingall*, cultiſſima regiuncula, & quaſi huius regni horreum, tantam frumenti vim quotannis ſuppeditat. Certátque hîc quodammodo tellus cum agricolarum laboribus, quæ alibi per hanc inſulam neglecta & inculta de ignaua incolarum deſidia grauiſſimè conqueri videtur.

Methe.

Reliquus Eblanorum ager, olim regnum fuit, & quinta Hiberniæ portio, quam patrio vocabulo *Mith* dicunt, Angli *Methe*, Giraldus *Midiam*, & *Mediam*, forsitan quòd sit in ipso Insulæ medio. Vmbilicum enim Hiberniæ *Kil-lair*, in hac parte castrum, quod videtur esse Ptolemæi LABERVS, perhibent, ipsúmque nomen nõ aliud innuit. *Lair* enim lingua Hibernicã medium significat. Hæc ab Hibernico mari ad Sineum vsq; flumen protensa iacet, *quoad glebam* (vt inquit Barthol. Anglicus) *fertilis in frumento, pascuis, & armẽtis, abundans in piscibus, carnibus & alijs victualibus butyri, & casei, atque lactis, fluminibus est irrigua. Aspectum habet delectabilem, aërem salubrem. Quoad syluas, & paludes, in eius extremitatibus habet aditum valdè fortem, & ideò propter populi multitudinem, castrorum, & oppidorum fortitudinem,* CAMERA *vocatur* HIBERNIAE *vulgariter propter pacem.* Patrum memoria in duas partes publico ordinum conuentu dispertita fuit hęc regio; in Mediam scilicet Orientalem, & Occidentalem. Orientalem *Boandus* fl. qui Ptolemæo BVVINDA primùm interfluit, & posteà cùm *Droghda* elegans & frequens oppidum à ponte sic dictum alluerit, hanc partem ab Vltonia secludit. A velocitate hunc fluuium nominatum, quid si existimemus? *Boan* enim tam Hibernicè quàm Britannicè *Velocem* denotat, Nechamúsque noster de hoc cecinit:

Ecce Boand qui Trim celer influit, isti us vndas
Subdere se salsis Drogheda cernit aquis.

Trim verò illud oppidum est melioris notæ, & antiqua quasi Baronia Laceiorum. Occidentalis Media præter *Laberum* iam dictum, & *Deluin*, quæ olim Petrum *Meses*, nunc clarissimam Nogentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet. Gilbertus enim *Nogent* (vt habet ille nobilis eruditissimus Richardus Stanihurstius, qui nuper de rebus Hibernicis disertè scripsit) vir census equestris ob operam bello Hibernico egregiè nauatam Deluiniæ, & Fouriæ colonijs ab Hugone Laceio Mediæ expugnatore muneratus erat, è cuius stirpe

Laberum.

Camera Hiberniæ.

Buuinda.
Droghda.

ſtirpe Deluiniæ Barones enati ſunt. Hibernicas gentes *O Maloghlen, Mac Coghlan, O Madden, Magoghigan*, quorum vel nomina barbarum quiddam ſtrepunt, lubens alijs relinquo. Scribunt Hibernici regionem hanc ſuos quondam habuiſſe reges, Slanióque Hiberniæ Monarcham poſteà regali menſæ appropriâſſe. Cùm autem Angli pedem in Hibernia fixiſſent, Hugo Laceius maximam eius partem ſubingauit, illíque in *feodum* conceſſit Rex Henricus ſecundus, *Dominúmque de Media* dixit, qui ab Hibernico dum *Derwarthe* caſtrum conderet ex improuiſo capite truncatus. Ille duos filios ſuſcepit Hugonem Comitem Vltoniæ, de quo poſteà, & Walterum Dominum de *Trim*, qui Gilbertum ſuperſtite patre defunctum genuit. Per Gilberti autem filias Margaretam & Matildem, altera pars per *Ieneuilles*, vt ſcribunt, ex familia Lotharingica, & *Mortuomarios* in *Domaniam* regium. Petrus enim de *Ieneuill* ex illa Matilde natus Ioannam Rogero de *Mortuomari* Comiti *Marchiæ* enuptam genuit: altera per *Verdones* ad varias in Anglia familias eſt deuoluta. *Hugo Laceius.* *Ieneuilli.*

Sinenum flu. inter Mediam & Connacthiam interlabi diximus, hic Ptolemæo SENVS, Oroſio SENA, & nonnullis exemplaribus SACANA; accolis verò *Shannin* dicitur, id eſt, vt aliqui interpretantur, *flumen antiquum*. E *Therne* montibus in Vltonia effunditur, continuóque ſecans in meridiem agros, modò ſe in ſtagna refundit, modóque in anguſtias ſe reſorbet, cúmque vnum & alterum lacum diffuderit, intra margines ſe colligens MACOLICVM, nunc (vt vt eruditiſſimus Geographus G. Mercator obſeruauit) *Malc*, cuius meminit Ptolemæus, inuiſit, ſtatímque ab altero ſpatioſo lacu excipitur (*Lough Regish* appellant) cuius nomen, & ſitus RIGIAM vrbem quam Ptolemæus eò loci ſtatuit, non procul abfuiſſe quodammodo ſubinnuit. Vbi verò lacum hunc præteruectus anguſtiori alueo intra ripas ſe colligit *Athlon* oppidum illi inſidet, ſub quo flumen ponte è viuo ſaxo pulcherrimo magno ſeditioſorum terrori Dominus Henricus Sidnæus laudatiſſimus Hiberniæ prorex nuper coniunxit. Inde verò Senus maximarum nauium capax diducto alueo Limiricum vrbem, Hibernicis *Loumneagh*, Anglis *Limerike* amplectitur, de quo iàm diximus. Hinc per ſexaginta plùs minùs milliaria Senus rectus, grandíſque in occaſum properat, demúmque in Oceanum occidentalem vaſto oſtio ad *Knoc Patric*, id eſt, *Patricij collis*, euoluitur. Sic enim Nechamus locum illum vocat in his de Seno verſiculis: *Senus.* *Macolicum.* *Rigia.* *Limericke.*

Fluminibus magnis lætatur Hibernia, Sinens
Inter Connasiam, Momoniámque fluit.
Transit per muros Limtrici, Knoc Patric illum
Oceani clausum sub ditione videt.

Connagh.

OVarta Hiberniæ pars occasum respiciens Seno flumine, Banna, & Oceano inclusa, Giraldo *Connacia*, Anglis *Connagh*, & Hibernis *Connaghty* dicitur. Hodie distribuitur in Comitatus *Clariæ*, *Le-trimmt*, *Gallweiæ*, *Rosecomin*, *Maio*, *Sligo*. Antiquitùs autem Ptolemæi ætate AVTERI, & NAGNATAE totam insederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghty* intercedere videtur, vt vel *Connaghty* inde enatum, vel hoc nomen *Nagnata* à *Connaghty* detortum existimare liceat. Nisi quis à NAGNATA portu cuius meminit Ptolemæus *Connaghty* factum suspicetur, & inde regioni nomen impositum. Portus enim *Cuon* patria lingua dicitur, cui si addas *Naguata* à *Connaghty* non multùm abludet. Cæterùm regio vt alicubi læta, & ferax, ita subuuidis quibusdam locis, herbidis tamen, quos à mollitie *Bogbes* appellitant, vt reliqua passim insula, periculosa, & syluis opacioribus, & crebrioribus cõdensa. Ora autem maritima multis sinubus, & nauigabilibus alueis peruia accolas ad nauigationes quodammodò inuitat, & prouocat, sed innatæ desidiæ dulcedo ita detinet, vt ostiatim malint victum quærere, quàm honestis laboribus paupertatem repellere.

Boghes.

Auteri.

AVTERI, quos dixi, Australiorem huius Connacthiæ partem olim occuparunt, vbi nunc *Twomondia* siue *Claria*, *Clan-Richardi* regio, & Baronia de *Atterith*, quæ Auterorum nomen in se planissimè prodit.

Twomond.

Twomon, Giraldo *Thuetmonia* (quæ quamuis vltra Senum iaceat, Momoniæ adiudicatur) grandiori promontorio in mare proijcitur, sede Archiepiscopali, quam *Toam* dicunt, & suis Comitibus celebris, *O Brenis* scilicet, qui è veteribus Connachtiæ regulis oriundi, ab Henrico VIII. Twomondiæ Comitum titulo sunt honorati. Hæc regio, vel maxima eius pars Anglis *Claria*

Comitatus

Comitatus appellatur à Thoma *Clare* iuniori filio Gilberti primi, Comitis Gloceſtriæ, cui hanc regionem Rex Edwardus primus conceſſit. *Clare Comitatus.*

Clan-Richard, id eſt, *Terra filiorum Richardi*, his eſt contermina, nomen Hibernico more à Richardo quodam ſumpſit ex Anglica familia, de *Burgo*, ſiue *Burgenſis* dicta, quæ poſteà maximi nominis, & potentiæ in hoc tractu fuit, & è qua Richardum de Burgo Henricus VIII. Comitem *Clan-Richard* creauit.

Atterith vulgò *Athenry* bellicoſum Baronem ſuum Ioannem de *Bermingham* Anglum in ſuam laudem rapit, è qua familia Comites de *Louth* ſunt prognati, ſed Berminghami hi Atterithienſes quaſi degeneres in Hibernicam iam barbariem prolapſi ſe Anglos vix agnoſcunt.

Inter hos Auteros AVSOBAE fl. oſtium à Geographo ſtatuitur, nunc *The bay of Galway* dici videtur. *Galway* enim Hibernicè *Galline*, in eius receſſu cernitur elegans ſanè & turritum oppidum, quod fluminis beneficio diuerſas opes terræ mariſq; facili permiſcet commercio. *Auſoba fl.* The Baye of Galway.

Connachtiæ reliquum ad Boream occuparunt olim NAGNATAE vſque ad Bannum flumen qui Vltoniam & Connacthiam interdiuidit, vbi *O Conar*, *O Roerc.* & *Mac Diarmod* ſyluestres Hibernici rerum quodammodo potiuntur. Littus verò ab Auſoba dorſum agit per inſulas *Arran*, *Inisceath* Colmanni monaſterio olim notam, & *Inis Bouind*, quam Beda ex Scotico ſermone, *Vitula albæ inſulam* interpretatur. *Nagnata.*

Retrahitur inde littus ad LIBNII fluuij oſtium, quem exultantem ad ſuam Dubliniam modò reduximus, ſed locus quem deſignat Ptolemæus, nunc *The bay of Slegah* vocatur. NAGNATAM vrbem hic ponit Ptolemæus, ſed quænam illa ſit, eruere non eſt mei ingenij. RAVIVM fl. poſt hæc ſtatuit Geographus, ſed inuerſis pro BANIVM literis, quo etiamnum nomine innotelcit *Banny* accolis nominatur, qui ex *Erno* lacu emiſſus Connachtiæ, & Vltoniæ limes dignoſcitur. *Libnius fl.* The bay of Slegah. *Rauius fl.*

In Hibernicis proditum eſt hiſtorijs *Turloghum O-Mor O-Conor* huic regioni cum imperio olim præfuiſſe, totámque inter duos filios Cahelum, & Brienum diuiſiſſe. Aduenientibus verò in Hiberniam Anglis Rothericus præfuit, qui Hiberniæ Monarcham ſe dixit, ſed ille mole Anglici belli imminentis territus ſe in Henrici noſtri ſecundi fidem, non tentata Martis alea, contulit. Cùm autem ſtatim à fide deficeret, Milo Coganus primus Anglorum Connachtiam, *Connachtia Demini.*

Connachtiam, ſed irrito incœpto, aggreſſus eſt. Poſtea Guiliel. filius Adelmi, cuius poſteri de *Burgo* Latinè, & *Bourki* Hibernicè vocantur, Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtrenſis, & Guiliel. de *Bermingham* primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. *Bourkus* verò ſiue de *Burgo*, & eius poſteri totius Connachtiæ Domini appellati, hanc prouinciam cum Vltonia diu ſumma tranquillitate adminiſtrârunt, & opimos reditus collegerunt, donec vnica Richardi de *Burgo* filia Connachtiæ, & Vltoniæ ex aſſe hæres elocata fuerat Leonello Clarentiæ Duci Regis Edwardi tertij filio. Cùm autem ille in Anglia vt plurimùm hæreret, & qui illi ſucceſſerunt Mortuomarij, patrimonium in Hibernia negligentùs haberent, *Bourki* affines, quos illi ſuis terris præfecerunt, Dominorum abſentia, & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, inita cum Hibernicis ſocietate, & contractis nuptijs, vniuerſam Connachtiam ſibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu depoſito, Hibernicos mores induerunt.

The Bourks.

Vlster.

PArs quinta, & vltima Hiberniæ, quæ ad Hyperboreum mare protenditur, & hinc Buinda à Media, illinc Erno lacu, & Bannio flu. à Connachtia ſecluditur, Vltonia Latinè dicitur, Anglis *Vlſter*, Hibernicis *Cui Gully*, id eſt, *Prouincia Gully*, Britannis *Wlw*. Regio ampla, multis, & immenſis ſtagnis interſuſa, immanibus ſyluis vmbroſa, alicubi ferax, alicubi macra, viriditate tamen ad aſpectum vbique iucunda, & pecoribus refertiſſima. Sed vt regio ſine ſubactione inhorreſcit, ita incolarum ingenia ſine humaniori cultura maximè efferantur. Vt tamen in officio continerentur, qui omnia iuris, pudoris, & officij repagula perfringere ſolebant, pars eius citerior in tres olim Comitatus, *Louth* ſcilicet *Down* & *Antrimme* diuiſa erat, & nunc reliqua in ſeptem Comitatus nouos partitur, videlicet, *Monahon*, *Tiroen*, *Armach*, *Colrane*, *Donergall*, *Fermanagh*, & *Canon*. Ptolemæi verò ætate hanc vniuerſam incoluerunt VOLVNTII, DARNI, ROBOGDII, & ERDINI.

VOLVN-

VOLVNTII, vnde *Gulv*, & *Vlstar* forsitan profluxerunt, tenuerunt tres Comitatus *Down*, *Antrimme*, & *Louth*, qui & *Iriel* dicitur, cuius Comitem primum Ioannem de *Bermingham* creauit Rex Edwardus secundus quòd iusto prælio Edwardum Brusium Scotum, qui se Hiberniæ regem declarauerat, ad *Dundalk* oppidum maritimum profligauit, & occîdit. Regiones etiam adiunctas, insederunt, quarum nomina Latino sermone eloqui vix datur, *Tiroen* scilicet, quam aliqui *Eugenij terram* Latinè interpretantur, *Breany*, *Iueagh*, *Mourne*, & regiones illas quas Anglica *Fitz-Vrsorum* familia occupat, qui nunc degeneres eodem sensu *Mac Mahon*, id est, *Vrsi filij* appellantur, cum *Kil-warni*, & *Kil-ulto* syluis densissimis, & Chersonesis duabus *Lecale*, & *Arde*. *Volunij.* *Comites de Louth.* 1317

Nihil in his memoratu dignum occurrit nisi Hibernicos regulos commemorare velim. Melioris notæ inter vrbes solummodò est *Armach* sedes Archiepiscopalis, & totius insulæ metropolis, ab Armacha regina sic dictam fabulantur Hiberniei; sed mihi eadem esse videtur, quam *Dearmach* vocat Beda: & *Robornm Campum*, ex lingua Scotica siue Hibernica interpretatur, vbi circa annum salutis DLX. monasterium extruxit celeberrimum Columbanus. Quod tandem eodem quasi tempore, tum in Metropolitanam sedem à Viuiano legato euectum, & à Ioanne Cureio in Anglorum potestatem redactum, nostrâque ætate templum illud antiquum à profligatissimo rebelle *O-Neal* incendio est deformatum. Statim ab *Armach*, lacus *Eaugh* latè diffunditur; & ad orientem solem *Kil-ulto*, *Kil-warney*, & *Dysfrin* syluæ impeditiores vsque ad sinum illum pertingunt, qui angusto meatu admissus ita se insinuat, & varijs recessibus terram excauat, vt duas faciat Chersonesos, *Lecale* ad Meridiem, & *Arde* ad Aquilonem. *Lecale* totius Hiberniæ longissimè in ortum prominet, extremúmque eius promontorium, quod nunc nautis *S. Iohns Foreland*, Ptolemæo ISANIVM vocatur, forsitan à Britannico *Isa*, quod infimum sonat. In ipsius isthmo DVNVM floruit, cuius meminit etiam, sed non suo loco Ptolemæus, nunc *Down*, vetustæ sanè memoriæ oppidum, sedes Episcopalis, & Patricij, Brigidæ, Columbæque sepultura insigne, quorum monumenta Leonardum Greium proregem demolitum fuisse fama obtinet, certúmque est cùm ille prouinciæ malè habitæ ageretur, & capitis damnaretur, inter alia obiectum fuisse hoc Patricij templum profanâsse. *Arde* è regione iacet tenui alueo diuisa, quam Sauagi Anglica familia iam deneger, olim occupauit, & in quam *Armach.* *Lecale.* *S. Iohns Foreland.* *Isanium.* *Dunum.* *Down.* *Salangam aliqui vocant.* *Arde.* 1572

Thomas

Thomas Smith Eques Auratus, & Reginæ à secretis præclaro ausu, sed infesto fato Coloniam non ita pridem duxit: filium enim naturalem, quem præfecerat ex insidijs interceptum canibus obiecerunt Hibernici, cuius immanitatis pœnas perditissimi illi rebelles posteà grauissimas persoluerunt, interfecti, & lupis in prædam dati.

Darini. DARNI vltra Voluntios confederunt, vbi nunc *Claneboy*, *Rowte*, *Glynnes*, *Krine*, omnémque tractum maritimum vsq; ad *Vinderius fl.* *Loghfoyle* tenuerunt. Inter hos primùm VINDERIVS fl. occurrit, qui nunc *The bay of Knocfergus*, ab impositio oppido munito, & portu tuto, quem Angli *Knocfergus*, Hibernici *Careg-fergus* vocant, id est, *Fergusij scopulus*, quod nomen à Fergusio nominatissimo Scoto ibi submerso inuenit. *Claneboy* quod lingua Hibernica *Gens flaua* sonat, O-Nealorum fuit possessio, & nequissimi illius rebellis Ioannis *O-Neali* fato nota, qui inter pocula hic à Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: post cuius obitum hunc agrum Gualtero *D'Eureux* Essexiæ Comiti concessit Regina Elizabetha. *Rowte* sedes erat Mac-Guillinorum non obscuræ in hac ora familiæ. *Glynnes*, id est, *Connallis*, ad Barones Bissettos quondam spectauit, qui cùm Patricium Atholiæ Comitem ob priuatas simultates sustulissent, ex Scotia huc exulatum venerunt, ac suæ gentis familiam illustrem reliquerunt. Patrum verò temporibus Scoto-Hiberni abactores ex Hebridibus duce Iacobo *Mac-Conell* hanc vsurparunt, sed illos, duce occiso, facilè profligauit Ioannes *O-Nealus*, reuersi tamen denuò sunt, & hoc in tractu latrocinia immaniter exercent, seditionésque fouent. Verùm nuperrimè honoratissimus Hiberniæ Prorex D. Ioannes Perrott eò adegit, vt se in Dominæ Reginæ Angliæ fidem permiserint, & beneficiario iure agrum hunc ab illa tenere iam iurarint. Inter hos immanes prædones qui æquum, iniquum, turpe, honestum in nullo discrimine ponunt, nescio quæ maiestatis iura Comitem Argatheliæ habere falsò innuit eruditus ille in Politicis Gallus, qui auditionibus, & incertis rumoribus nimiùm seruire videtur.

1567

Rowte.

1242

J. Bodinus.

Ricnea. Raclynes. Supra has *Glynnes*, ex aduerso insulæ quam Ptolemæus RICNEAM, nos *Raclynes* vocamus, *Krine* sita est *O Cahani* regiuncula per quam *Banna eximia*, vt inquit Giraldus, *pulchritudinis* fluuius quod * nomen testatur ex lacu *Eaugh* se in Oceanum duplici ostio transfundit, salmonibus totius Europæ longè fœcundissimus, eò quòd vt aliqui existimant, sit omnium fluuiorum limpi-

* *Banna Hibernica lingua pulcher.* *Salmones.*

limpidiſſimus, cuiuſmodi aquis ſalmones vnicè delectantur LOGIA flu. cuius meminit Ptolemæus, qui nunc *Lough Foile* paulò ſuperiùs ſpatioſo oſtio in mare prorumpit. Ad hoc flumen non obſcura ſuperſunt nominis Darniorum veſtigia in lacu *Der*. De quo Nechamus noſter: *Logia flu.*

Lough Der *aquis dines lacus eſt, Vltonia nouit:*
Commodus indigenis vtilitate placet.

Nec non in caſtro *Derry*, vbi anno 1566. Edwardus Randolphus veteranæ militiæ nomine clarus vitam patriæ ſumma cum gloria profudit, & ita O-Nealum omnibus tunc ad vltimum copijs in Anglos connixum fudit, vt iam inde vires nunquam recolligeret.

ROBOGDII ſupra Logiam locati omne Septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, vbi *O Dongherty*, obſcurioris notæ regulus multùm valet. Inter hos *Rabogh* viculus Epiſcopalis antiqui Robogdiorum nominis expreſſa retinet veſtigia, ſed quodnam ſit ROBOGDINM promontorium, niſi ſit *Faire Foreland*, planè neſcio. Ab hoc ſcopuloſo tractu extrema reflectuntur littora per *Swilly* lacus oſtium, qui Ptolemæo ARGITA dici videtur. *Robogdij.* *Robogdium prom.* Faire Foreland. *Argita.*

Vlteriùs magis ad occaſum VENNICNII egerunt in *Tir-conell*, id eſt, *Terra Cornelij*, vbi *Mac Rwyny Fayd*, *Mac Swyny Netoeth*, & *Mac Swyny Bannigh* plurimum poſſident. VIDVAM fl. quod nunc *Crodagh*, & VENNICNIVM promontorium quod nunc *Rames head*, & BORAEVM promontorium, quod nunc *S. Helens head* inter hos ſtatuit Ptolemæus. *Vennicnij.* *Vidua fl.* *Vennicnium prom.* Rams head. *Boreum prom.* S. Helens head.

A Boreo Promontorio vnde retrahuntur in meridiem littora, vbi nunc *O Donell*, *O Buil*, & *Mac Guir* magni nominis reguli habitant, conſederunt olim ERDINI. *Erno* lacus è quo Bannius flu. in occiduum emittitur Oceanum hîc xxx. mill. paſſ. in longitudine, xv. in latitudine diffunditur, ſyluis opacis coronatus, & adeò piſcoſus, vt piſcatores nimiam frequentiùs piſcium copiam, retiúmque rupturas, potiùs quàm defectus conquerantur. Fama eſt inter accolas hunc olim agrum fuiſſe cultiſſimum, & incolis frequentiſſimum; ſed ſubitò propter eorum infandam cum beſtijs venerem, ſuperfuſis aquis in lacum redactum. *Terram*, inquit Giraldus, *tam turpium contra naturam facinorum conſciam, non tãtùm primis, ſed cunctis in poſterum habitatoribus indignam author naturæ indicauit*. Vix xv. ab hoc milliaribus ad Arctum, qua via continuis ſyluis ferè inexplicabilis ducit, alter *Erdini.* Erno *lacus.*

abeſt

abeſt lacus, in quo inſula eminet, & in ea ad monaſteriolum ſpecus obuerſantium neſcio quorum ſpectrorum terrore, & horrendis viſis decantatus, quem aliqui Vlyſſem effodiſſe ridiculè ſomniant, cùm inferos affaretur. Incolis hodie *Ellanu fregadory*, id eſt, *Inſula purgatorij*, & Patricij Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apoſtolum à Deo ardentiſſimis precibus impetraſſe creduli affirmant, vt pœnæ, & cruciatus qui impios poſt hanc vitam manent, ob oculos hîc proponerentur, vt inſita ſuis Hibernis peccata, & gentilium errores facilius extirparet. Cæterùm cùm *Reglis* hic locus in Patricij vita nominetur, REGIAM alteram fuiſſe quam Ptolemæus memorat, iudicarim, & ſuffragatur ipſe apud Geographum ſitus. Præter hoc Patricij, etiam aliud in hac inſula Brendani Purgatorium fuit, ſed cùm locum non inuenerim, accipe quod ſolùm inueni, Nechami de illo tetraſtichon.

S. Patricks Purgatorie.

Regia.

Brendani Purgatorium.

Aſſerit eſſe locum ſolennis fama dicatum
Brendano, quo lux lucida ſæpè micat.
Purgandas animas datur hîc tranſire per ignes,
Vt digna facie iudicis eſſe queant.

Hi ſunt antiqui Vltoniæ incolæ, quibus tandem permiſti Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniæ plagam tranſuexerunt. *Sex enim* (vt author eſt Giraldus) *Muredi regis Vltoniæ filij, Boreales Britanniæ partes circa annum ſalutis* CCCC.*occupârunt, vnde* SCOTIA *ſpecificato vocabulo appellata.* Ioannes Curcius primus Anglorum hanc regionem aggreſſus eſt, & Duno, Armachâque expugnatis, vniuerſam aut bello, aut deditione complexus eſt, primúſque Vltoniæ Comes eſt dictus, ſed cùm illi res proſperè geſtæ ita inuidiam conflaſſent, vt ex ſuis virtutibus, aliorúmque vitijs in exilium ageretur; Hugo de *Lacy* qui illum bello perſequebatur, datus erat à rege Ioanne ſucceſſor. Huius vnicam filiam Gualterus de *Burgo* Dominus Connacthiæ in vxorem duxit, & vxorio iure creatus eſt Vltoniæ Comes, permanſitque ille honor in Richardo filio, vt Ioannem nepotem taceam qui ante patrem obijt, & Guilielmo Muro huius Ioannis filio ex Elizabetha Clara (hærede altera Gilberti *Clare* fratris ſui) qui à ſuis interfectus Elizabetham vnicam filiolam reliquit quæ Leonello Clarentiæ Duci enupta. Per huius verò vnicam filiam ad Mortuomarios, & ab illis rurſum per filiam ad Richardum Ducem Eboracenſem Vltoniæ titulus eſt deuolutus, cuius filius Edwardus IIII. rex Angliæ ſacro patrimonio,

Scoti.

Vltonia Comites.

ſiue

siue Domanio, vt vocant, regio adiunxit. Quo tempore cum Anglia in partes discederet, intestino exardescente bello, & Angli qui hîc meruerunt, Vltonia relicta, domum profecti partes sequerentur, *O-Neale*, & alij Hibernicæ originis in has regiones inuolarunt, & ita barbarie efferârunt, vt nihil suprà. Iam inde enim non solùm qui ex *O-Neali* sunt familia, sed etiam qui viribus & gratia plurimùm valent, *O-Neali* titulum tanquam honorarium vsurpant, Vltoniæ Dominos se gerunt, & miserum populum pensitandis tributis exhauriunt; adeò vt hæc Prouincia quæ suis Comitibus olim triginta millia Marcarum dependit, nunc vix pauxillulum nummorum Anglo reddat. Sed qui ad hanc barbariem fugandam tanquam salutare sidus affulgere cœpit, nobilissimus ille Gualterus *D'Euereux* Essexiæ Comes, & Hiberniæ Marescallus immaturo fato occidit, & incredibile sui desiderium bonis omnibus reliquit. *O-Neale.* *Comes Essexiæ.*

Mores Hibernicorum veteres & recentes.

LOcus nunc postulat vt de gentis huius moribus aliquid attexam, & attexam sanè quod ad veteres spectat ex veteribus, quod ad recentes ex quodam recentiori scriptore cùm docto tum sedulo, qui hæc accuratissimè adnotauit. *Hibernorum Mores.*

Strabo in libro quarto de Hibernicis. *Longè magis quàm Britanni, syluestres illius sunt incolæ, Anthropophagi, id est hominum carne vescentes, mandonésque magni. Defunctos etiam parentes esse in eximia honestatis parte ponunt. Nec minùs alienis in propatulo vxoribus immiscerì, matribus etiam atque sororibus. Horum etiam quæ commemoramus dignos fide testes non sanè habemus. Atqui commanducandorum hominum morem Scytharum esse traditur.*

Pomponius Mela in libro tertio: *Cultores inconditi sunt, & omnium virtutum ignari, pietatis admodum experres.*

Solinus cap XXIIII. *Sanguine interemptorum hausto priùs victores vultus oblinunt, fas & nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit primos cibos gladio imponit maritì, inque es parmulì summo mucrone auspicium alimentorum leniter inseri, & gentilibus*

bus votis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem oppetat. Qui ſtudent cultui, dentibus mari nantium belluarum inſigniunt enſium capulos, candicant enim ad eburneam canditatem. Nam præcipua viris gloria eſt in armorum tutela.

Sed hæc vetuſtiora: medij temporis mores ſparſim Giraldus, & ex eo alij, nunc autem recentiores ex recentiori illo viro ſtudioſo habe & ſuis ipſius verbis, ordine verò noſtro. Hoc ſolummodò pro illo præfabor, nihil eum ad calumniam, ſed omnia ad veritatem collimare, & tantùm de inconditis illis, & merè Hibernicis loqui, qui in extremis deliteſcunt, & humaniores mores nondum induêrunt.

Liberis, cùm ad ſacrum Baptiſmum accedunt, profana nomina imponunt, annectentes ſemper aliquid nomini, vel ab euentu acceptum, vel à vetula, vel ex colore, vt Rufus, Albus, Niger, vel ex morbo, ſcabie, caluitio, vel ex ſcelere, vt latro, ſuperbus; & licèt contumeliarum ſint impatientiſſimi; hæc tamen nomina non dedignantur optimates illi, qui ob eminentiam O literam nominibus præfixam habent. Parentis nomen, vel alicuius ex ea familia tum viuentis liberis imponere fas non eſt, mortem ſibi inde accelerari perſuaſum habent. Mortuo verò patre, eius nomen aſſumit filius, ne nomen intercidat, & ſi quis ex maioribus eo nomine præliando inſignis fuerit, ſimilis ab hoc virtus expectatur. Augent hanc opinionem Poetæ, qui antiquorum illorum res geſtas literis conſignatas habent, & multa commentitia adnectunt, vnde Poëtis his diuitiæ accreſcunt. Nouæ enim nūptæ, & puerperæ, ſe infames exiſtimant, ſi veſtes ſuas, quas habent optimas, non huic laudatori donent. Matres poſt ſexum à partu diem ex integro ſe maritali operi dedunt, paruulos ad nutrices exponunt. Nobilioribus multæ nutrices ex longinquis ſtatim aderunt, qui infantis nutritionem ambiunt, ſuoſq; hiſce alumnis poſtponunt. Et quamuis intemperatiſſimi ſint propter cœli intemperiem, ſoli ciborumq; humiditatem, & iuris exilium, cúmque ſuis liberis lac præbere pro probro habeant; alumni tamen gratia, & vir & vxor à commiſtione abſtinent. Si ſecùs fiat, ſuis ſumptibus nutricem aliam ſubſtituunt. Tot ferè ſunt nutrices, quot adoleſcentulæ famulæ, & ſtupri pretium lactendi infantulum facultatem putant. Si infantulus ægrotet, lotio veterrimo aſpergunt, & contra infortunia non ſolum principium Euangelij Ioannis, ſed clauum etiam obliquum ex equi vngula acceptum, aut lupinæ pellis particulam pueris

O litera ob eminentiam nobiliſſimorum nominibus in Hibernia præfixum.

pueris ex collo appendent. Gestantq; in eam rem tam nutrices, quàm infantes, zonas ex mulierum crinibus contextas, Amasijs etiam armillas ex illis crinibus concinnatas donari compertum est, an Veneris Cestos cogitant nescio. Nutritij multò plus operæ, opum, & amoris alumnis, quàm natis impendunt, ab ijs vestes, sumptus ad studia, ad arma, ad quæuis flagitia, ab ijs dotes & pecora non tam suo iure accipiunt, quàm extorquent, etiam prædis abactis. Omnes ab ijsdem enutriti, chariores se habent inuicem, plùs amant mutuò, plùs credunt, quàm si germani essent; adeò etiam vt præ his, & propter hos etiam germanos odio habeant. A parentibus reprehensi, ad hos altores suos confugiunt, & ab his animati in apertum sæpe bellum contra parentes prorumpunt, ab his ad omnem flagitiorum immanitatem instructi, perditissimi euadunt: vti nutrices virgines quas nutriunt, ad omnem obscœnitatem erudiunt. Si alumnus aliquis è morbo laboret, incredibile quàm citò audiant nutrices, etiam magno locorum interuallo seiunctæ, quàm sollicitæ die noctéq; ægrotanti adsideant. Nec aliunde quàm ex his nutritijs maximè Hiberniæ corruptelæ profluxisse creduntur. *Vnde Hiberniæ corruptela.*

Conijcere licet hanc quàm reliquæ gentes, & calidioris, & humidioris esse naturæ, quod ex mirifica illorum carnis mollitie colligitur, quam sibi tam terræ ingenium quàm lotionum quarundam artificium, exercitiúmque conferre non est ambiguum. Pollent etiam propter eandem musculorum teneritudinem incredibili agilitate, & omniũ corporis partium flexibilitate. Otio inprimis sunt dediti, summas reputant diuitias labore carere, & summas ducunt delicias libertate gaudere. Musica inprimis delectantur, citharáque maximè chordis æneis quas aduncis vnguibus numerosè pulsant. Si qui religioni se consecrant, religiosa quadam austeritate ad miraculum vsque se continent, vigilando, orando, & ieiunijs se macerando, vt neutiquam sit mirum quod de illorum monachis superiori sæculo scribitur. Ipsæ etiam adeò mulieres, & puellæ ieiunium per totum annum die Mercurij, & Sabbathi obseruant. Quædam etiam eo die quo festum Catharinæ contingat; nec hoc Natiuitatis festo, nec grauissimis morbis deserunt. Caussam aliqui assignant, in puellis, vt bene de marito sit prouisum; in mulieribus, vt in melius mutent coniugium, vel mortuis viris, vel relictis, vel etiam mutatis illorum moribus. Qui verò nequitiæ se semel emancipârint, ipsa nequitia sunt nequiores.

Latrocinia apud eos nullam habent infamiam, quæ passim summa cum immanitate exercentur. Latrocinaturi preces ad Deum fundunt, vt præda offeratur, & prædam pro munere à Deo oblatam arbitrantur, neque vim, neque rapinam, neque homicidium Deo displicere persuadentur. Audies à sicarijs, & incendiarijs *Misericors est Dominus, & non sinet pretium sui sanguinis in me irritum.* Patrum porrò vestigijs se insistere dicunt, & eam sibi viuendi rationem reliquam esse, nobilitatis suæ autem infamiam esse, si velint ex labore manuum victitare, & à facinoribus abstinere. Progredientes ad prædam, vel aliquod aliud opus, obseruant manè quem primum obuium habent, si bene res cedat, vt idem quotidie sibi occurrat, curant; sin secùs, studiosè euitant. Nocte tempestuosissima stertere, & non pedibus viam longissimam noctu conficere, & spoliando omnibus periculis se obijcere, abiecti animi esse dicunt. Nuper nec templis, nec sacris locis parcunt, quin inde etiam deprædantur, ignem quoque nonnunquam injciunt, homines ibi latitantes interficiunt; & in caussa est turpissima sacrificulorum vita, qui è templis domos prophanas constituunt, & meretricibus indulgent, quæ illos quocunque concedunt, subsequuntur, abdicatæ verò per veneficia nocendi artes quærunt. Sacrificulórúmque horum filij, qui studia non consectantur, plerúmque latrocinio sunt insignes. Qui enim *Mac Decan, Mac Pherson, Mac Ospac*, id est, *filij Decani, Ecclesiæ rectoris, & Episcopi*, maximi existunt prædones, & ex parentum liberalitate ad seditiosorum manum conscribendam potentiores, eóque magis quod ad paternum exemplum hospitalitati vacant. Filiæ autem horum sacrificorum, patribus superstitibus, magnis dotibus elocantur, si nubunt, Patribus verò defunctis, aut mendicant, aut se prostituunt.

Ad tertium quodlibet verbulum iusiurandum interponere solemne habent, nimirum per *Trinitatem, Deum, Sanctos, Patricium, Brigidum, Baptismum, Fidem, Templum, Compatris manum, suam manum.* Sed vt fidem præstent hæc tria maximi sunt ponderis. Primùm, vt iuret ad altare, libro tacto, aperto, superque caput posito. Secundò, vt adhibeat sibi testem Sanctum aliquem, cuius baculum recuruum, vel campanam tangat, & osculetur. Tertiò, vt iuret per manum Comitis, vel Domini sui, vel potentis alicuius, nam si periurus conuincatur, per priora duo infamiam subeat, si hoc tertio peierabit, grandem summam pecuniarum, & vaccarum extorquebit potens ille, quasi suo nomini

maxima

maxima ex periurio illata fuerit iniuria. Vaccæ enim solæ, & gratissimæ sunt opes. De quibus non videtur indignum hoc annotare. Res certa, (vt ille scribit) quòd lac non præbent vaccæ in Hibernia, nisi adiungatur sibi ad latus vitulus suus viuus, aut corium mortui stramine suffertum, vt viui imaginem referat; quasi odorem enim sui vteri in corio agnoscunt. Si inutilis fiat vacca, aduocatur Maga, quæ herbis alieni vituli amore capi faciat, vt lacteſcat.

Extra oppida rarò matrimonia contrahunt, non de præsenti, sed de futuro promittunt, vel sine deliberatione assentiunt, inde enata leuissima lite diuertunt, vir ad aliam fœminam, illa ad alterum maritum, nec an contractus veri falsiue fuerint, ante extremum spiritum vnquam exploratè cognitum est. Hinc bella circa agrorum possessiones, prædationes, homicidia, odia capitalia, Magæ consuluntur ab ejectis mulieribus quæ viro priori, aut nouæ nuptæ vel sterilitatem, vel genitalium impotentiam, vel morbos periculosissimos inferre creduntur. Omnes enim mirum in modum in incæstum propensi, & conscientiæ prætextu diuortia creberrima. Mulieres verò perinde ac viri, comas suas plurimi faciunt, præsertim si aurei sint coloris, & prolixæ; ostentant enim ad longum complicatas, & ornatè contortas dependere sinunt, cùm capiti interim multas vlnas tenuissimæ syndonis circumuoluunt. Hoc genere coronæ vtuntur omnes quæ possunt comparere post puerperium, siue ex matrimonio, siue ex stupro.

Huc accedunt superstitiones non paucæ. Nescio an Lunæ diuinum honorem deferunt, cùm enim primum ab interlunio vident, vulgò genu flectunt sylvestres illi, & orationem Dominicam recitant, & sub finem, Lunam alta voce alloquuntur: *Tam sanos nos relinque, quàm inuenisti.* Lupos sibi adscisciunt in patrimos quos *Chari Christi* appellant, pro eis orantes, & bene precantes, & sic se ab illis lædi non verentur. Spatulare os ouis carne nudatum transpiciunt, & inde aliquem ex illis ædibus efferendum prædicunt, si aliqua macula in ipso obscurior videatur. Maleficam eam arbitrantur quæcunque ignem Calendis Maij petit, nec dabunt nisi ægro, & cum imprecatione, ea de causa arbitrantur eandem sequenti æstate butyrum omne suffuraturam. Leporem per armenta Calendis Maij occidunt, vetulã enim arbitrantur quæ butyrum sit surreptura. Butyrum surreptum mox restitui opinantur, si è stramentis super limen pendentibus auferant,

& in ignem inijciant. Calendis verò illis Maij, ramum arboris virentem ad ædes ſtatuere lactis abundantiam per æſtatem tribuere credunt. Vt miluus non abripiat pullos Gallinaceos, putamina ouorum ex quibus pulli ſunt excluſi, alicubi in tecto ſuſpendunt. Non fas eſt equi pedes tergere, aut corpus ſtrigili curare, aut gramen in eius paſtum colligere die Sabbati, cùm hæc celeberrimis alijs feſtiuitatibus fiant.

Si nunquam dent ignem è domo proximis, credunt equis longiorem vitam, & ſanitatem dari. Si equorum poſſeſſores oua comedant, prouidere debent, vt paria ſint, alioqui periculum equis. Equiſonibus prohibentur oua. Equitibus etiam lex eſt poſt oua manus lauare. Mortuo equo, pedes cum tibijs in domo ſuſpendunt, imò vngulæ pro ſacris habentur. Laudare equum, aut aliud animal, nullo modo oportet, niſi dicas, *Seruet eum Deus*, vel niſi in illum expuas, Si aliquid mali ad triduum equo accidat, laudatorem quærunt, vt orationem Dominicam in dextram aurem inſuſurret. Credunt quorundam oculos ſibi equos faſcinare, & tum adhibentur vetulæ quædam quæ preculis tacitè recitatis, valetudini reſtituunt. Laborant equorum pedes vermiculo, qui ſenſim ſerpendo plurimos ſui generis procreat, & corpus corrumpit; contra hunc vermem aduocatur Maga, quæ ad equum deducatur diebus Lunæ duobus, & vno Iouis, illa locum quo vermis inſidet, anhelitu fouet, & carmine recitato, equus conualeſcit. Hoc carmen precio dato multos edocent, adiurantes, vt nemini aperiant.

Ad omnia mala incantationes efficaces habent (vt credunt,) inter ſe fœminæ diuiſas & diſtributas, ad quas quiſque pro mali ratione properat, Præponunt incantationibus ſemper, item ſubiungunt *Pater noſter*, & *Aue Maria*. Vbi aliquis cecidit in terram, ſtatim exilit, & ter ſe in gyrum ad dextram vertit, gladio vel cultro terram fodit, & ceſpitem eruit, quod illi terram vmbram reddere dicunt; & ſi inter biduum vel triduum æger fiat, mittitur ad eum locum mulier quæ in illo genere pollet, & ibi dicit, voco te P. ab Oriente, Occidente, ab Auſtro, & Aquilone, à nemoribus, ſyluis, fluminibus, paludibus, à nymphis ſylueſtribus, albis, rufis, nigris, &c. & certas preculas eiaculatur, deinde domum ad ægrum rediens, vt probet, an ſit morbus ille qui dicitur *Eſane*, quem à nymphis immiſſum arbitrantur, & aliam preculam cum *Pater noſter*, in aurem immurmurat, carbones quoſdam in poculum mittit aqua munda plenum, & certiùs iudicat

dicat de morbo quàm multi mediri.

Militia eorum constat ex equitibus, triarijs quos *Galeglasios* appellant, qui securibus vtuntur acutissimis: & leuiores armaturæ peditibus qui *Kerni* dicuntur, & iaculis armentatis & machæris dimicant. Cuiuis pediti, aut equiti exeunti è porta acclamare auspicatum habetur, cui non acclamatur, aliquid mali portendi credunt. In bello pro tuba tibia vtriculari in vsu est, ligaturas portant, præculas recitant, & in congressu *Pharroh* quàm acerrimè clamant, (Barritum illum militarem existimo, de quo Ammianus,) cum hac persuasione, vt qui reliquorum clamori non respondeat, ei hoc accidere, vt accipiatur subitò à terra, feratúrque quasi volans, semper posteà hominum conspectum fugiens, in vallem quandam in *Kerrye*, vt iam dixi. *Barritus.*

Decumbenti assistentes nunquam de Deo, nec animæ salute, aut testamento condendo verba faciunt, sed omnia in spem conualescendi: pro deplorato habent, si quis Eucharistiam postulet. De testamento non laborant vxores, quòd mos inoleuit, trientem bonorum eis dari, reliqua in liberos distribui æquis portionibus, nisi quòd in hæreditate adeunda plus potest, qui plus valet. Qui enim potentissimus, siue patruus, siue nepos, in hæreditatem exclusis filijs, sæpissimè inuolat. Moribundum aliquem antequam fatis concedat, præficæ in quadriuio stantes pallis manibus vocant quibusdam clamoribus, ad hoc aptatis, & animam eluctantem remorari conantur, commemoratis bonorum, coniugum, formæ, famæ, agnatorum, amicorum, equorum commoditatibus; interrogántque cur velit, & quò, & ad quos recedere, cúmque anima expostulant, quòd ingrata sit. Denique animam euolantem ad muliercularum illarum de nocte & nigredine apparentium speciem transire conqueruntur, & affirmant, egressam verò de corpore, vlulatibus, & palmarum complosionibus lamentantur. Funus autem tantis vociferationibus prosequuntur, vt viuos & defunctos conclamatos esse existimes. In his planctibus vehementissimæ funonutrices, filiæ, & concubinæ. Nec minori planctu in prælio interemptos, quàm morbo sublatos lugent, etsi hos leuiùs perijsse dicunt, qui præliando, vel latrocinando occumbunt; aduersarios tamen omnibus conuicijs proscindunt, & odium capitale in omnes eius cognationis diutissimè fouent.

Defunctorum animas in consortium abire existimant quorundam in illis locis illustrium, de quibus fabulas & cantilenas

retinent, vt Gigantum, *Fin Mac Hwyle, Osker Mac Osslin*, & tales sæpè per illusionē se videre dicunt. De capillitio & criniū flagellis, quibus nihil charius habent, de sagis siue lacernis villosis, quas Heteromallas Isidorus vocare videtur, de caligis braccatis, delaxis illis lineis indusijs quæ flauo colore inficiunt ex populi arboris ramis, cortice & folijs, nihil attinet hoc loco dicere, cùm sint cuiuis notissima. Hi sunt syluestrium Hibernicorum mores, ex authore nostro, in reliquis qui Anglicam, quam dicunt, Prouinciam incolunt, nihil abest quod in cultu, & humanitate requiratur.

Heteromalle.

INSVLÆ BRITANNICÆ.

RAM iam tandem soluam, & in altum prouectus insulas per Britanniam sparsas perlustrabo. Si mihi confiderem, aut qua in me esset facultas, adirem singulas: verùm cùm antiquitatem eruere nostri sic instituerit, quæ obscurioris sunt notæ perstringam, quæ antiquioris sunt nominis ineisam, & tantisper illis immorabor: vt nunc demùm bonis auspicijs in suam asserantur antiquitatem.

Vt verò ordine, & recta quasi nauc hæc instituatur nauigatio, primùm in Sabrinianum fretum vela faciam, & per Hibernicum mare, extremam Scotiæ partem circumiectus in Oceanum Germanicum descendam, inde per mare Britannicum, quod ad Ligeris vsque ostium pertinuit, cursum quàm possim secundissimè tenebo. Malè tamen metuo, ne hæc antiquitatis nauis, cùm me parùm perito vtatur nauicularore, vel ad errorum scopulos allidatur, vel ignorantiæ fluctibus opprimatur: sed audendum est

πλμα-

πλοῦς, inquit Antiphilus, πρῶν ἀρχήν, & qui secundò nauiget, fortasse multò fœlicius cursum conficiat.

Primùm autem cùm à re minimè alienum videatur proponam quod Plutarchus ex fabulosa Demetrij relatione qui Hadriani temporibus vixisse videtur, refert generatim de insulis Britanniæ adiacentibus. *Demetrius narrauit earum Insularum, quæ sunt prope Britanniam, plerasque desertas esse & sparsas, quarum nonnullas Dæmonibus & heroibus esse dicatas: sese autem cognoscendi visendique causa, Imperatore mittente, nauigasse ad vnam desertis proximam, paucis habitatam cultoribus, quos Britannis sacrosanctos & inuiolatos omnes esse accepit: non multo autem post quàm eò venisset, fœdam cæli perturbationem, & prodigiosam tempestatem eò coortam, procellas in abruptum lapsas cecidisse, ardentium fulminum ictus fuisse, quibus sedatis, Insulanos dixisse, aliquem è præstantioribus interijsse:* & paulò pòst, *Iam verò illic Insulam quandam esse dixit in qua Saturnus carcere clausus à Briareo custodiatur sopitus, somnum illi pro vinculo esse, multos autem ei Dæmonas esse circum pedes atque seruos adstare.*

In Sabrinieno freto primùm eminent duæ insulæ exiguæ, quarum nobis altera, quòd plana sit, & proiecta, *Flatholme* ea significatione, qua *Planasia* Italiæ: altera *Stepholme*, quòd acclivis, Britannicè *Rgoric*: ambæ Britannico sæculo *Echni*, vti nostro *Holmes* appellatæ. Sic enim planities herbidas aqua circumfusas vocârunt Saxones; nec alia re olim celebres fuerunt, quàm Danorum stationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni sepultura, cuius discipulus Barruchus, *Barry* insulæ iuxta *Silley* in Wallia nomen reliquit (vt Landauensis ecclesiæ antiquum testatur monumentum) quæ itidem Barrorum familiæ nobili in Hibernia nomen fecit. Inde *Caldey* est Britannicè *Ions Pir*, littori satis vicina, & huic è regione magis in alto *Londey* multò amplior, eiusdem cognominis oppidulo ornata, & cautibus vndiquaque redimita ad Deuonien sem agrum spectans. E qua Guilielmus de *Marisco* Pirata profligatissimus omnes has oras, regnante Henrico tertio, infestas reddidit. Sic autem describit in veteri sua historia Th. *Dodo Mere* Eques auratus, *Londey est insula in Sabrina ostio duobus milliaribus vndique longa, abundans pascuis amœnis, cuniculos producit copiosè, columbas, & strucones (quos vocat Alexander Nechamus Gaminredis aues) in dies habet prægnantes, aquas insuper recentes de fontibus scaturientes incolis ministrat, ipsa licèt vndique mari sit circumcincta, vnum duntaxat aditum habet, quo*

Platholme. Stepholme.

Holmes *quid Anglis.*

Barry.

Giraldus.

Caldey. Londey.

Matth. Paris.

vix duo viri poterint coniuncti pedites incedere: ex omni alia parte rupis horrenda alta proeminentia prohibens ingressum.

Gresholme, Stockholme, & Scalmey.

Inde in Penbrochiensis agri flexu *Gresholme*, *Stockholme*, & *Scalmey* occurrunt satis graminosæ, & thymo agresti admodum lætæ. *Scalmey* Plinij fuisse SILIMNVM olim existimauimus, sed hanc nobis veritas iam immutauit sententiam. Silimnum enim illum Plinij, LIMNI Ptolemæi ex verbi cognatione verisimile est, hanc esse Britannorum *Lymen* ipsum pro me vocabulum edocet, cui Anglus hodie nouum nomen *Ramsey* scilicet, inscripsit. Hæc sancti Dauidis Episcopali sedi obiacet, ad quam spectat, & Iustiniani cuiusdam viri sanctissimo fato, superiori sæculo, inprimis celebris erat, qui cùm ex Britannia Aremorica in feracissimo Sanctorum sæculo huc se recepisset, & totus Deo defixus diu solitarius vixisset, tandem à seruulo peremptus, in Martyrum catalogum fuit relatus. In cuius vita hæc *Lemeneia insula* sæpiùs vocatur. Quæ quidem appellatio cum Britannico nomine *Limen*, quo hic locus ipsis Britannis innotescit, eius oscitantiam notat qui proximè superiorem insulam *Limnon* Ptolemæi facit, quam Britanni nunc *Enhly*, Angli *Berdsey* nominant, id est, *Insula auium*. Hanc autem esse quæ Ptolemæo EDRI, & Plinio ANDROS & ADROS alibi legitur, audaciùs ex vi verbi coniectare possim. *Ader* enim auem Britannis significat, & eodem sensu Angli *Berdsey* posteà appellata est. *Enhly* enim recentius est nomen, & à viro quodam sancto enatum qui hîc heremeticam vitam egit. Insulam enim hanc (quæ ad orientem eminenti est promontorio, ad occasum plana, & fertili gleba) tot sancti viri olim coluerunt, vt præter Dubricium, & Merlinum Caledonium, 20000. sanctos hîc conditos antiquæ referant historiæ. Proxima huic MONA, Britannis etiam *Mon*, *Tirmon*, & *Ynis Dowyll*, id est, *Insula opaca*, Saxonibus Moneze, tenui freto *Menai* à Britanniæ continente diuisa, Insula nobilissima, sedes Druidum antiqua, à Paulino Suetonio, & Iulio Agricola in Romanum imperium redacta. Imperante Nerone Paulinus ille Suetonius (vt scribit Tacitus) *Monam insulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, nauésq; fabricatur plano alueo, aduersus breue littus & incertum. Sic pedites, equites vado secuti, aut altiores inter vndas, adnantes equis transmisere. Stabat pro littore diuersa acies, densa armis virisq; intercursantibus fœminis: in modum furiarum, veste ferali, crinibus deiectis, faces præferebant. Druidæq; circum preces diras sublatis*

Silimnus.

Limen.

Ramsey.

Edri.

Berdsey.

Mona.

Angleſey.

Druidæ.

tis ad cœlum manibus fundentes, nouitate aspectus perculere militem, vt quasi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. Deuicq; cohortationibus ducis, & se ipsi stimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen paueſcerent; inferunt signa sternúntq; obuios, & igni suo inuoluunt. Præsidium post hac impositum victis, excisiq; luci sæuis superstitionibus sacri. Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris consulere Deos fas habebant. Posteà, vt scribit idem Tacitus: *Iulius Agricola Monam insulam cuius possessione reuocatum Paulinum rebellione totius Britanniæ suprà memorati, redigere in potestatem animo intendit. Sed vt in dubijs consilijs, naues deerant, ratio & constantia ducis transuexit: depositis omnibus sarcinis, lectissimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi vsus, quo simul séque & arma & equos regunt, ita repentè immisit, vt obstupefacti hostes qui classem, qui naues, qui mare expectabant, nihil arduum aut inuictum crediderint sic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita insula, clarus ac magnus haberi Agricola.* Multis pòst sæculis ab Anglis deuicta in eorum nomen conceſſit, Englesea olim Saxonicè; nunc vulgò *Angleſey* quasi Anglorum insula dicta. Sed cùm hanc insulam suo nomini, & dignitati asseruerit Humfr. Lhuydus in doctissima ad eruditissimum Ortelium Epistola, non est cur hîc aliquis operam nostram desideret. Hoc tamen attexam; Romanorum in Britannia iam diuergente imperio, Scoti ex Hibernia in hanc etiam irrepserunt. Nam præter tumulos fossa circundatos, quos Hibernicorum casulas vocant, etiam locus est *Yn hericy Gwidil* ab Hibernicis denominatus, qui, duce Sirigi, Britannos eò loci fuderunt, vt Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis solùm, verumetiam à Norwegis grauiter diuexata fuit. Anno enim nostræ salutis milleſsimo Æthelredi nostri classis totam insulam circumuecta hostilem in modum deuastauit. Posteà Hugones duo Normannici, alter Cestriæ, alter Salopiæ Comes grauissimè afflixerunt, castrúmque *Aber Llieniec* ad coercendos incolas extruxerunt, verùm *Magnus* Norwegus eo tempore ad hanc appulsus Hugonem illum Ceſtrenſem sagitta transfixit, & insulam deprædatus discesſit. Deinceps etiam Angli sæpiùs adorti sunt, dònec Edwardus primus in suam potestatem redegerit. *Quamuis*, vt inquit Giraldus, *arida, saxosa, aspectu inamœna, & deformis*, suo tempore hæc terra videretur; nunc tamen admodum amœna, & culta est, triticíque prouentu adeò fœcunda, vt *Mater Walliæ* vulgò appelletur. Re etiam pecuaria satis est opulenta, lapidésq; habet molares, & alicubi

Mariam.

cubi terram alumnioſam, è qua alumen, & calchantum conficere non ita pridem cœperunt. Villas numerauit olim 363. hodieq; incolis frequens eſt. Verùm primarium oppidum cenſetur *Bellus Mariſcus*, vulgò *Beaumariſh*, quod in orientali parte Edwardus primus in loco paluſtri conſtruxit, & ob ſitum bello hoc nomine inſigniuit cùm priùs locus *Benouer* diceretur, caſtroq; muniuit quod tamen nunquàm abſolutum videatur, cui præeſt clariſſimus vir D. Rich. *Buckley* eques auratus, cuius humanitatem cùm hæc loca inuiſerem non poſſum non gratiſſimo animo agnoſcere.

Beaumariſh.

Ab hoc ſecundum habetur *Newburg*, id eſt, *Nouus Burgus*, Britannicè *Roſſur*, quod ingeſtis arenis diu conflictatum. De *Aberfraw*, quam Regiam olim Wallorum fuiſſe vrbem ſcribunt,

Newburge.

De ſacro promontorio, quod nos *Holy head*, incolæ *Caer Guby*, à Kibio viro ſancto Hilarij Pictauenſis diſcipulo vocant, & locis alijs nihil habeo quod attexam. * *Yuis Moyl Rhowiad* huic ad occaſum adiacet, quam ab Epiſcopis Bangorenſibus, ad quos ſpectauit, ab iniuſtis occupatoribus retentam Henricus Deneus Epiſcopus Bangorenſis, vt in Cantuarienſi hiſtoria legimus, claſſe & militibus Henrici VII. tempore, recuperauit. Hæc hodiè *Preſtholme*, id eſt, *Inſula ſacerdotum* dicitur, nihilque in ea vidimus niſi Sacram turrim ſacelli S. Cyriani quæ longè ſe ſpectantibus exhibet, Fidem ſuperat quod vicini de infinita multitudine marinarum auium quæ hîc pariunt, referunt, quodque etiam perhibent de aggere qui per mare hinc duxit ad radicem vaſti illius montis *Pen-maen-maure*, quem in *Caernaruoniâ* iam antè diximus.

Holy head.

* *Inſula Phocarum.*

Magis ad Arctum MONA illa iacet, cuius meminit Cæſar, in medio, vt inquit ille, inter Britanniam & Hiberniam curſu. MONOEDA Ptolemæo quaſi *Mon-eitha*, id eſt, *Mona remotior*, ad alterius Monæ differentiam. MONABIA Plinio, MENAVIA Oroſio & Bedæ, apud quos tamen *Menania* perperàm legitur, EVBONIA Gildæ, *Menaw* Britannis, incolis *Maning*, nobis Anglis *Theyle of Man*, *Medio libramine* (vt inquit Giraldus Cambrenſis) *inter Boreales Hiberniæ & Britanniæ partes porrecta, de qua vtri terrarum applicari de iure debuerat, ab antiquis non mediocriter ambigebatur, Demùm in hunc modum lis iſta quieuit. Quoniam aduectos periculi cauſa venenoſos hæc terra vermes admiſit, eam Britannis applicandam cenſura communis dictauit.* Incolæ tamen, & lingua, & moribus ad Hibernicos proximè accedunt, ita autem vt *Norwagicum* quiddam admiſceatur.

Theyle of Man.

Mona, ſiue Menania.

A

A Septentrione in meridiem xxx. plùs minùs Italica milliaria proiecta, Latitudinem verò, quà maximè patet, vix vltra xv, mill. quà minimè VIII. extendit. Bedæ ætate trecentas familias, nunc autem XVII. Curias, siue parochiales Ecclesias numerat. Linum, & Cannabim abundè profert, pascua & arua habet satis læta. Hordei, tritici, sed præcipuè auenæ ferax est, vnde auenaceo pane maximè vescitur, pecorum vbíque multitudo, & numerosi ouium greges, sed cùm oues, tum pecora minora sunt, quàm in Anglia. Cùm autem syluis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem vtuntur, quem dum effodiunt, sæpenumerò in suffossas arbores incidunt. In medio montibus densiùs attollitur, è quibus æditissimus *Sceafell*, vnde sudo cælo Scotia, Anglia, & Hibernia prospici possit. Inter oppida præcipuum cẽsetur *Russin* ad australe latus situm, quod à castro vbi præsidium habetur vulgò *Castletown* appellatur, sed frequentissimum est *Duglai*, quòd portus sit optimus, aditúsque facillimus, ad quem Galli, & alij exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ab insulanis emercantes. In occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi* vbi episcopus plerúmq; agit qui Eboracensi Archiepiscopo subest, & *The Pyle* munimentum exigua in insula positum, vbi etiam non pauci sunt milites præsidiarij: Ipsi verò australi promontorio modica etiam insula (*The calfe of Man* vocant) prætenditur, marinis anibus quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto enatis, quas Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*, & *Soland Geese* vocant, abundantissima. Bernacles.

Quod reliquum est, subiungam ex epistola quem doctissimus, & in Christo reuerendus Ioannes Mercyk huius insulæ Episcopus ad me scripsit. Pecore, piscibus, frumento etiam, sed magis industria hominum quàm terræ bonitate hæc insula & sibi sufficit, & quotannis plurimum transmittit. Administratione tamen fœlicior est Illustrissimi Comitis Derbiensis sumptibus in quos maximam annui prouentus partem impendit, præsente paratóque milite à vicinis hostibus defenditur. Controuersias omnes Iudices, quos è suis eligunt, & *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit magistratus, signatúmque querenti tradit, illo aduersarium & testes citat. Si quid ambiguum, & maioris momenti, ad duodecim quos *Claues insulæ* appellant refertur. Coronatores quos vocant *Annos* qui Vice-Comitum officio funguntur, habet. Ita Iudex Ecclesiasticus citat, definit, infra octo dies parent, aut carceri intruduntur. *Claues insulæ.* *Annos.*

tur. Vt linguam propriam, ita & leges, & nummum etiam habuisse accepi, quæ peculiaris dominij signa sunt. Ecclesiasticæ ab hoc canonico ad ciuile plurimum accedunt. Iudici & Formularijs nunquam hîc ne denarius à populo impenditur. Quod de Maleficijs referunt scriptores Anglici, falsum est. Qui ditiores sunt, & ampliora prædia possident, victu splendidiore, & morum probitate ad Lancastrenses sese accommodant. Omnes à furandi & mendicandi ostiatim consuetudine sunt alieniſſimi, mirè religiosi & ad Ecclesiæ Anglicanæ formam ad vnum vsque paratissimi accedunt. Gentium vicinarum tam ciuilem quàm Ecclesiasticam Ataxiam detestantur, & cùm in duas australem & borealem partes insula sit diuisa, hæc sermone communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit.

Operæ pretium videtur, si huius insulæ historiolam, quam veritas suo iure quasi postulat, hîc intexam; vt res gestas, si non sepultas, tamen senescentes ab obliuione hominum, & silentio vindicem. Britannos verò hanc insulam vti Britanniam tenuisse in confesso est, sed cùm a Septentrione gentes tanquam infusi nymbi, has australes plagas inundarint, in Scotorum potestatem deuenit. Sub Honorio enim, & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus (vt est apud Orosium,) æquè ac Hibernia ipsa culta fuit, & *Binle* Scotum quendam hanc tenuisse scripsit Nennius. Scotos hos Edwinus Nordanhumbrorum Rex, & insulam (vt prædictam Monam) Anglorum imperio subiugauit, si vtramque Meuaniarum nomine (vt volunt scriptores) intelligamus. Verùm cùm secundò suos fœtus emisisset Aquilo, Normannos, Danos, & Norwegos dico: Norwegi, quorum latrocinijs frequentioribus mare Septentrionale infestissimum fuit, in hanc insulam & Hebridas inuolauerunt, & regulos constituerunt, quorum historiolam ex antiquo manuscripto libro ne omninò intercidat, ad verbum subiungam. *Chronicon* verò *Mannia* inscribitur, & à Monachis monasterij de *Russin*, quod præcipuum in hac insula erat, conscriptum videtur.

CHRO-

CHRONICON REGVM MANNIÆ.

NNO Domini 1047. *obiit pia memoriæ Edwardus Rex Angliæ, cui succeſſit in regnum Haraldus filius Godwini, contra quem Haraldus Harfager Rex Norwegiæ prælium commiſit apud* Stainfordbridge, *& Angli victores exiſtentes, omnes fugârunt, de qua fuga quidem Godredus, cognomento* Crouan, *filius Haraldi Nigri de* Iſelandia *fugiens, venit ad Godredum filium Syrric, qui tunc regnabat in Mannia, & honorificè ſuſceptus eſt ab eo.*

Eodem anno Guilielmus Baſtardus *debellauit Angliam, & Godredus filius Syrric, Rex Manniæ obiit, cui ſucceſſit filius Fingal.* Fingal.

Anno 1066. *Godredus* Crouan *collegit multitudinem nauium, & venit ad Maniam, prælium cum populo terræ commiſit, ſed ſuperatus & fugatus erat. Iterum exercitum, & naues conduxit, venit ad Manniam, pugnauit cum Mannenſibus, victus & fugatus eſt. Tertiò, congregauit multitudinem copioſam, & venit noctu ad portum qui vocatur* Ramſa, *& trecentos viros occultauit in ſylua, quæ erat in deuexo montis ſupercilio, qui vocatur* Scacafel. *Orto lucis ſydere, Mannenſes conſtruxerunt aciem ſuam, & magno impetu facto, congreſſi ſunt cum Godredo. Cúmque pugna vehemens eſſet, trecenti viri ſurgentes de inſidiarum loco à tergo, Mannenſes debilitare cœperunt, & in fugam compellêre. Cùm autem vidiſſent ſe ſuperatos, nec aliquem diffugij ſibi locum patêre, nam renuus maris* Ramſa *amnis alueum impleuerat, & hoſtes ex altera parte conſtanter perſequentes, qui tunc remanſerant, clamore miſerabili, poſtulabant à Godredo vitam ſibi donari. Ille autem flexus miſericordiâ, & miſeratus calamitatem eorum, qui apud ipſos per aliquod tempus nutriti fuerat, renocauit exercitum, & prohibuit ne eos diutiùs perſequerentur; Godredus ſequente die optionem exercitui ſuo dedit, vt ſi mallent Manniam inter ſe diuidere, & in ea habitare, vel tantùm ſubſtantiam terræ accipere, & ad propria remeare. Illis autem magis placuit totam inſulam vaſtare, & de bonis illius ditari, & ſic ad propria reuerti. Godredus autem cum pancis qui*

ſecum

secum remanserunt de insulanis, Australem partem insulæ, & reliquijs Mannensium Aquilonarem tali pacto concessit, vt nemo eorum aliquando auderent iure hereditario sibi aliquam partem terræ vsurpare. Vnde accidit vt vsque in hodiernum diem tota insula solius Regis sit, & omnis reditus eius ad ipsum pertineat. Igitur Godredus subiuganit sibi Dubliniam, & magnam partem de Laynestir. Scotes verò ita perdomuit, vt nulliùs qui fabricaret nauem vel scaphum, ausus esset plusquam tres clauos inserere. Regnauit autem sexdecem annis, & mortuus est in insula quæ vocatur Yle. Reliquit sanè tres filios, Lagmannum, Haraldum, & Olauum; Lagmannus maior natu, regnum arripiens, septem annos regnauit. Rebellauit autem contra eum Haraldus frater eius multo tempore. Sed tandem captus à Lagmanno, genitalibus, & oculis priuatus est. Post hæc, Lagmannus pœnitens quòd fratris sui oculos eruisset, sponte regnum suum dimisit, & signo Crucis Dominicæ insignitus, iter Ieroſolymitanum arripuit, quo & mortuus est.

Anno 1075. omnes proceres insularum audientes mortem Lagmanni, miserunt legatos ad Murecardum O-Brien Regem Hiberniæ, postulantes vt aliquem virum industrium de regali stirpe in regem eis mitteret, donec Olauus filius Godredi cresceret. Annuit eis Rex libentissimè, & quendam Dopnaldum filium Tade ad eos misit, monens & præcipiens ei, vt cum omni benignitate & modestia regnum quod sibi non debebatur, gubernaret. Sed ille postquam ad regnum peruenit, parui pendens præcepta sui Domini, cum magna tyrannide abusus est regno, & multis sceleribus perpetratis, tribus annis enormiter regnauit. Tunc omnes principes insularum vna conspiratione commoti, aduersus eum congregati sunt, & expulerunt à finibus suis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non est vltra reuersus ad eos.

Anno 1077. quidam Ingemundus missus est à Rege Norwegiæ, vt regnum Insularum arriperet. Cúmque ad insulam Leodus peruenisset, misit nuntios ad omnes principes Insularum, præcipiens in vnum conuenirent, & constituerent eum regem. Interim verò ipse cum socijs suis rapinis, & comessationibus vacabat, mulierum & puellarum pudicitiam violabat, & fœdis voluptatibus, & carnis illecebris operam dabat. Cúmque hæc nuncia fuissent principibus insularum, iam in vnum ad constituendum eum regem congregatis, nimio succensi furore, properauerunt ad eum, & supernenientes nocte, domum in qua erat, combusserunt, & eum cum omnibus suis partim ferro, partim flammis extinxerunt.

Anno 1098. fundata est Abbatia S. Mariæ Cistertij. Antiochia

à

à Christianis capta est, & Cometa apparuit.

Eodem anno commissum est prælium inter Mannenses apud Santwat, & Aquilonares victoriam obtinuerunt. In quo bello occisi sunt Othor Comes, & Macmaras Principes ambarum partium.

Eodem anno Magnus Rex Norwegi filius Olani filij Haraldi Harfagre, volens explorare incorruptionem S. Olani Regis & Martyris, præcepit vt eius Mausoleum aperiretur. Episcopo autem & Clero resistente, ipse Rex audaciter accessit, & vi regia aperiri scrinium fecit. Cúmque & oculis vidisset, & manibus attrectasset incorruptum corpus, subitò timor magnus irruit in eum, & cum magna festinatione discessit. Sequente nocte, Olauus Rex & Martyr ei per visum apparuit, dicens: Elige tu, inquam, vnum è duobus, vel vitam cum regno infra triginta dies amittere, vel à Norwegia discedere, & eam amplius nunquam videre. Expergefactus Rex à somno, vocauit ad se principes, & maiores natu, & exposuit eis visionem. Illi autem conterriti, hoc consilium dederunt ei, vt cum omni festinatione de Norwegia exiret. Ille sine mora coadunari fecit classem centum sexaginta nauium, & ad Orcadas insulas transfretat, quas sibi statim subingauit, & transitum faciens per vniuersas insulas, eásque sibi subijciens, peruenit vsque ad Manniam, cúmque applicuisset, ad insulam S. Patricij venit, videre locum pugnæ quam Mannenses paulò antè inter se commiserant: quia multa adhuc corpora occisorum inhumata erant. Videns autem insulam pulcherrimam, placuit in oculis eius, eámque sibi inhabitationem elegit, munitiones in ea construxit, quæ vsque hodie ex eius nomine nuncupantur. Galwedienses ita constrinxit, vt cogeret eos materias lignorum cædere, & ad litus portare, ad munitiones construendas. Ad Moniam insulam Walliæ nauigauit, & duos Hugones Comites inuenit in ea, vnum occîdit, alterum fugauit, & insulam subingauit. Wallenses verò multa munera ei præbuerunt, & valedicens eis ad Manniam remeauit. Murecardo Regi Hiberniæ misit calciamenta sua, præcipiens ei vt ea super humeros suos in die natalis Domini per medium domus suæ portaret, in conspectu nunciorum eius, vt inde intellegeret se subiectum esse Magno Regi. Quod audientes Hibernienses, ægrè ferebant, & indignati sunt nimis. Sed Rex saniori consilio vsus, non solùm, inquit, calciamenta eius portare, verúmque manducare mallem, quàm Magnus Rex vnam Prouinciam in Hibernia destrueret. Itáque complenit præceptum, & nuncios honorauit. Multa quoque munera per eos Magno Regi transmisit, & fœdus composuit. Nuntij verò redeuntes ad dominum suum, narrauerunt ei de situ Hiberniæ, & amœnitate, de frugum fertilitate, & aëris salubritate.

Monia pro Angleſey, vide Giraldum Cambrenſem in Itinerario Cambriæ.

tate. *Magnus verò hæc audiens, nihil cogitabat quàm totam Hiberniam sibi subiugare. Itáque præcepit classem congregare. Ipse verò cum sedecim nauibus procedens, explorare volens terram, cùm incautè à nauibus discessisset, subitò ab Hibernensibus circumuallatus, interijt cum omnibus fere qui secum erant. Sepultus est autem iuxta Ecclesiam S. Patricij in Duno. Regnauit 6. annis. Quo mortuo, Principes insularum accersierunt Olauum filium Godredi* Crouan, *qui degebat in Curia Henrici Regis Angliæ, filij Guilielmi.*

Anno 1102. *Olauus filius Godredi* Crouan *regnare cœpit, & 40. annos regnauit, vir pacificus, habuit omnes reges Hiberniæ & Scotiæ sibi confœderatos. Accepit in vxorem Affricam filiam Fergusij de Galewedia de qua genuit Godredum. Ex concubinis suscepit Regnaldum, Lagmannum, Haraldum, & filias multas, quarum vna nupsit Sumerledo regulo* *Herergaidel, *Argile.* *qua fuit causa ruinæ totius regni Insularum. Genuit ex ea filios 4. Dulgallum, Raignaldum, Engus, & Olauum.*

1133. *Ecclipsis solis tanta 4. Nonas Augusti, vt dies in noctem verteretur.*

1134. *Olauus dedit Yuoni abbati de* Furnes *partem terræ suæ in Mannia ad Abbatiam construendam in loco qui dicitur* Russin. *Et rem ecclesiasticam in insulis & redditibus ditauit, & libertatibus dotauit.*

Anno 1142. *Godredus filius Olaui transfretat ad regem Norwegiæ, cui nomen erat* Hinge, *& hominium suum ei fecit, & moratus est apud eum, honorificè susceptus ab eo. Eodem anno tres filij Haraldi fratris Olaui, qui nutriti fuerant apud Dubliniam congregantes magnam turbam hominum, & omnes profugos regis, venerunt ad Manniam, postulantes ab eodem rege medietatem totius regni Insularum sibi dari. Rex autem cùm audisset, placare eos volens, respondet super hoc consilium se habiturum. Cúmque diem & locum constituissent, vbi consilium haberi debuisset, interim illi nequissimi de morte regis inter se tractabant. Constituta autem die conuenerunt vtraque partes in portu, qui vocatur* Ramsa, *sederúntque seriatim rex cum suis ex vna parte, illi vnà cum suis ex altera. Regnaldus autem medius fuerat, qui eum percussurus erat, stabat seorsim loquens cum quodam viro de principibus terræ. Cúmque vocatus venisset ad regem, vertens se ad eum, quasi salutans eum, securim fulgentem in altum leuauit, &*

1143 *caput regis vno ictu amputauit. Perpetrato autem tanto scelere statim insulam diuiserant inter se paucis diebus transactis, congregata classe transfretauerunt ad Galwediam volentes sibi subiugare; Galwedienses autem conglobati, & magno impetu facto, congressi sunt cum eis.*

eis. Illi statim terga vertentes, fugerunt cum magna confusione ad Manniam. Omnesq; Galwedienses qui in ea habitabant, quosdam insulauerunt, alios expulerunt.

Anno 1143. *Godredus filius Olaui ex Norwegia rediens fit rex Manniæ, & in vltionem patris duobus Haraldi filijs oculos eruit, & tertium occidit.*

1144. *Godredus cœpit regnare, & 30. annis regnauit. Tertio regni anno Dublinenses eum accerserunt, & regem Dubliniæ illum constituerunt, in quem Murecardus rex Hiberniæ bellum mouit, & fixis tentorijs apud ciuitatem quæ dicitur* Coridelis, *fratrem vterinum* Osibelem *cum* 3000. *equitum ad Dubliniam misit, qui à Godredo & Dublinensibus interfectus erat, cæteris omnibus fugatis. His actis Godredus ad Manniam reuertitur, & tyrannidem exercere cœpit & nobiles exhæreditauit, quorum vnus Thorfinus filius* Oter, *cæteris potentior accessit ad Sumerledum, & Dubgallum Sumerledi filium regem insularum dixit, subingans illi multas insulas, cùm hæc à Paulo quodam Godredus intellexisset, parata classe procedit obuiam Sumerledo venienti cum* 80. *nauibus: & anno* 1156. *commissum est* 1156
bellum nauale in nocte Epiphaniæ, & multis vtrinque cæsis, proximo die pacificati sunt, & diuiserunt inter se regnum insularum, factumq; est regnum bipartitum à die illa vsque in præsens tempus, & hæc fuit causa ruinæ regni insularum, ex quo filij Sumerledi occupauerunt illud.

1158. *Sumerledus venit ad Manniam cum* 53. *nauibus, & Godredum fugauit, insulam vastauit, Godredus verò transfretauit ad Norwegiam quæsitum auxilium aduersus Sumerledum.*

Anno 1164. *Sumerledus collegit classem centum sexaginta nauium, & applicuit apud* Rhinfrin, *volens totam Scotiam sibi subingare: sed vltione diuina à paucis superatus, cum filio suo & innumerabili populo ibidem occisus est. Eodem anno bellum fuit apud* Ramsa *inter Reginaldum fratrem Godredi & Mannenses, & per dolum cuiusdam Comitis Mannenses in fugam conuersi sunt.*

Et Reginaldus cœpit regnare. Quarto autem die supervenit Godredus de Norwegia cum magna multitudine armatorum, & fratrem suum Reginaldum comprehendit, & oculis & genitalibus priuauit. Eodem anno obijt Malcolmus Rex Scotiæ, & frater eius Willielmus ei successit in regnum.

Anno 1166. *duo Cometæ apparuerunt ante solis ortum mense Augusti, vnus ad Austrum, alter ad Aquilonem.*

Anno 1171. *Richardus Comes Penbrochiæ transfretauit in Hi-*

herniam, & Dubliniam cum magna parte Hiberniæ subingauit.

Anno 1176. *Ioannes de* Curcy *sibi subingauit Vltoniam, & Vi-*
anus Apostolicæ sedis Legatus venit in Manniam, Godredúmque
regem legitimè desponsari fecit cum uxore sua Phingola filia Maclot-
len, *filij* Murkartac *regis Hiberniæ, matre videlicet Olauui qui tunc*
triennis erat. Desponsauit eos Siluanus Abbas cui ipsa die Godredus
dedit partem terræ apud Mirescoge *vbi monasterium construxit, sed*
tandem concessa est terra cum monachis Abbatia de Russin.

Anno 1172. *Reginaldus filius Eacmarcat, vir de regali genere*
in Manniam veniens cum magna turba hominum, absente rege, pri-
mo congressu quosdam qui littora custodiebant fugauit, & circiter 30.
occidit. Postea eadem die congregati Manuenses ipsum cum omni-
bus pene suis occiderunt.

Anno 1183. *O* Fogolt *Vicecomes de Mannia.*

Anno 1185. *Ecclipsis solis die Philippi & Iacobi.*

Anno 1187. *Obijt Godredus Rex Insularum* 4. *Idus Nouembris,*
proximaverò æstate translatum est corpus ad Insulam Hy. *Reliquit*
tres filios Reginaldum, Olauum, & Tuarum, dum vixit, Olauum fi-
lium heredem constituit, quòd solus ille legitimè natus esset, sed Man-
nenses quum Olauus esset iam vix decennis Reginaldum ex Insulis ac-
cersuut, & regem constituunt.

1178. *Reginaldus filius Godredi incœpit regnare super insulas, &*
occisus est Murchardus vir potens in omni regno insularum.

Anno 1192. *committitur est bellum inter filios Sumerledi Regi-*
naldum & Engus. sed Engus victoriam obtinuit. Eodem anno Abbatia
de Ruslin *translata est ad* Dufglas, *at post* 4. *annos monachi ad* Russin
reuersi sunt.

1203. *Michal Episcopus Insularum obijt ad* Fontanas *cui succes-*
sit Nicholaus.

1204. *Hugo de* Lacy *venit cum exercitu in Vltoniam, & commi-*
sit bellum cum Iohanne de Curcy, *eúmque comprehendit, & Vltoniam*
sibi subingauit. Postea Ioannem liberum ire permisit, qui venit ad Re-
gem Reginaldum à quo honorificè susceptus est quia eius gener erat,
Ioannes siquidem de Curcy *habuit in uxorem Affricam filiam Go-*
dredi, quæ fundauit Abbatiam S. Mariæ de Iugo Domini, *& ibidem*
sepulta est.

1205. *Ioannes de* Curcy, *& Reginaldus Rex Insularum cum* 100.
nauibus Vltoniam ingressi in portu qui vocatur Stranfeord, *seqviter*
obsederunt castellum de Rath, *sed Walterus de* Lacy *superueniens*
cum exercitu, eos fugauit, deinc Curcy *terram suam unquam re-*
cuperauit.

cuperauit.

Anno 1210. *Eugus filius Sumerledi cum tribus filijs suis occisus est.*

Ioannes Rex Anglia tùm classem 500. *nauium ad Hiberniam adduxit, eámque sibi subiugauit, & mittens Comitem quendam, qui nomine Fulco, ad Manniam, eam in vna quindenâ ferè omnino denastauerunt, & suscipientes obsides ex ea in patriam reuersi sunt. Reginaldus Rex, & optimates non erant in Mannia.*

Anno 1217. *obijt Nicholaus Episcopus Insularum, & sepultus est in Vltonia, in domo de* Benchor, *cui successit Reginaldus.*

Libet aliqua de Olauuo & Reginaldo fratribus retexere.

Reginaldus dedit fratri suo Olauuo Insulam quae vocatur Lodhus, *quae ceteris insulis latior esse dicitur, sed raris colitur incolis, quòd montuosa, & saxosa sit, & ferè tota inarabilis. Incolae verò illius plerúnque venatione, & piscatura viuunt, ad hanc ergo Insulam possidendam Olauus profectus est, & habitauit in ea pauperem ducens vitam: cúmq; vidisset eam ad sustentationem suam, & sui exercitus minimè sufficere, accessit fiducialiter ad Reginaldum fratrem suum qui tunc morabatur in insulis, & sic allocutus est eum. Frater, inquit, & Domine mi, Rex, nosti tu quòd regnum insularum ad me iure hereditario pertinuit: sed quia dominus ad hoc gubernandum te elegerat, non inuideo tibi, nec molestè ferote esse in regali culmine sublimatum. Nunc igo te deprecor vt prouideas mihi aliquam portionem terrae in Insulis, in quâ honestè viuam. Nam insula* Lodhus *quam mihi dedisti, me sustentare non valet. Quo audito, Reginaldus frater habiturum se consilium dixit, & die crastina, quum Olauus vocatus venisset ad colloquium, comprehendi eum iubet Reginaldus, & duci ad Guilielmum Scotiae Regem, vt penes eum in carcere seruaretur, fuítque Olauus cathenatus in carcere 7. ferè annos. Anno verò septimo obijt Guilielmus Rex Scotiae, cui successit Alexander filius. Qui antequam moreretur, iussit vt incarcerati omnes liberarentur. Olauus igitur liberatus venit ad Manniam, móxque cum non modico comitatu nobilium profectus est ad S. Iacobum, & iam reuersum Reginaldus frater fecit Olauum in vxorem ducere filiam nobilis de* Kentyre, *Germanam vxoris suae* Lanon *nomine, dedítque illi in possessionem* Lodhus. *Post paucos dies Reginandus Episcopus Insularum Olauum, & Godredum filium & Lanon vxorem congregata Synodo canonicè separauit, vtpote consobrinam prioris vxoris. Posthac Olauus duxit Scriftinam filiam Perkari*

kari Comitis de Rosse.

Hac de re vxor Reginaldi, regina Insularum concitata misit literas nomine Reginaldi regis in Insulam Sky ad Godredum filium suum, vt Olaum occideret, Godredo hoc machinante, & Lodhus intrante, Olaus scapha modica fugit ad socerum suum comitem de Rosse, Godredus Lodhus depopulatur. Eo tempore Vicecomes de Sky Pol filius Boke, vir potens in omnibus insulis, quòd Godredo consentire noluit, fugit, & cum Olauo apud Comitem de Rosse vna habitauit, & inito fœdere cum Olauno, venerunt ambo in vna nani ad Sky. Deniq; missis exploratoribus, didicerunt quòd Godredus in quadam insula quæ vocabatur insula Sancti Columbæ securè cum paucis hominibus moraretur. Et coadunantes sibi omnes amicos, & notos suos, & eos qui se sponte sibi iungere voluerunt, intempesta noctis silentio, tractis quinque nauibus de proximo maris littore, quod ad duorum stadiorum spacium distabat à predicta insula, & insulam circumdederunt. Godredus autem & qui cum ipso fuerant surgentes primo diluculo, & videntes se vndique circumseptos ab hostibus, obstupuerunt. Sed armis indutis bellicis, viriliter resistere conati sunt, sed frustrà. Nam circa horam diei nonam Olaus, & Pol predictus Vicecomes cum omni suo exercitu insulam ingressi sunt, & occisis omnibus quos extra septa Ecclesiæ reperierunt, Godredum comprehensum oculis, & genitalibus priuauerunt. Quo tamen facto Olaus non concessit, nec resistere potuit, propter filium Boke predictum Vicecomitem. Factum enim hoc anno Christi 1223. In proxima æstate acceptis obsidibus ab vniuersis magnatibus insularum Olaus cum classe triginta duarum nauium venit ad Manniam, applicuitque apud Rognolfwaht. Ipso tempore Reginaldus & Olaus diuiserunt inter se regnum Insularum data Mannia Reginaldo super portione sua cum reguli nomine. Olaus II. acceptis cibarijs à populo Mannia cum comitatu suo ad portionem suam Insularum rediit. Sequenti anno Reginaldus assumpto secum Alano Domino Galwediæ cum Mannensibus ad insulanas partes profectus est. Vt partem terræ, quam dederat Olauo fratri suo auferret ab eo & eam suo dominio subingaret. Sed quia Mannensibus contra Olaum vel insulanos pugnare non libuit eò quòd diligerent eos, Reginaldus, & Alanus dominus Galwediæ, nihil proficientes ad propria reuersi sunt. Post modicum temporis Reginaldus sub occasione eundi ad Curiam domini Regis Angliæ accepit à populo Mannia centum marcas, & profectus est ad Curiam Alani domini Galwediæ. Eodem tempore dedit filiam suam filio Alani in matrimonium. Quod audientes Mannenses indignati sunt valdè, & mittentes propter Olaum constituerunt eum

sibi

sibi regem.

Anno 1226. *recuperauit Olaus hereditatem suam, regnum videlicet Mannia, & insularum quod Reginaldus frater eius gubernauerat* XXXVIII *annos, & regnauit securè duobus annis.*

Anno 1228. *Olaus cum omnibus optimatibus Mannia & fortiori parte populi transfretauit ad insulas. Paulò post Alanus dominus Galwediæ, & Thomas Comes Ætholiæ, & Reginaldus rex venerunt ad Manniam cum magno exercitu, totam australem partem Mannia vastauerunt, & ecclesias spoliauerunt, & viros quotquot capere poterant occiderunt, & redacta est australis pars Mannia ferè in solitudinem. Et per hæc rèuersus est Alanus cum exercitu suo in terram suam, & reliquit Ballinos suos in Mannia qui redderent ei tributa patriæ. Supervenit autem Olaus rex & fugauit eos & recepit regnum suum. Et cœperunt Mannenses qui antea circumquaque dispersi fuerant, congregari, & confidenter habitare.*

Eodem anno inopinatò intempesta nocte, hyemali tempore venit Reginaldus rex è Galwedia cum quinque nauibus, & combussit omnes naues Olaui fratris, & optimatum Mannia apud Insulam S. Patricij, pacemque petens à fratre suo, mansit apud portum Ragnollwath *quadraginta diebus; interim attraxit sibi omnes Insulanos in australi parte Mannia, qui iurauerunt se animas in mortem posituros donec dimidium regni sortiretur: contrà Olaus Aquilonares sibi adiunxit & 14. Februarij apud locum qui dicitur* Tingualla *commissum est inter fratres prælium, in quo Olaus vicit, & Reginaldus rex à quibusdam interfectus est ibidem, nesciente fratre. Et venientes prædones ad australem partẽ Mannia, vastauerunt eam. Monachi de* Russin *transtulerunt corpus Reginaldi regis ad Abbatiam S. Mariæ de* Fournes, *ibiq; sepultum est in loco quem ipse sibi elegerat. Post hæc Olaus adijt regem Norwegiæ, sed antequam illuc perueniret, Haco rex Norwegiæ quendam nobilem nomine Husbac filium Owmundi regem insularum Sodorensium constituit, vocauitq; nomen eius Haconem. Venit autem idem Haco cum Olauo, & Godredo Don filio Reginaldi, & multis Norwegiensibus ad insulas, & dum expugnarent castellum in insula* Both, *Haco lapide percussus interijt, & in Iona sepelitur.*

Anno 1230. *venit Olaus cum Godredo* Don, *& Norwegiensibus ad Manniam, diuiseruntq; inter se regnum, Olaus Manniam obtinuit, Godredus ad insulas profectus in* Lodhus *insula occisus est, & Olaus regnum insularum obtinuit.*

1237. 12. *Calend. Iunij obyt Olaus Godredi filius rex Mannia in insula S. Patricij, & sepultus est in abbatia de* Russin: *regnauit* 11.

annos, duos vivente fratre, & nonem post mortem eius.

Haraldus filius successit, ætatis 14. annorum, & regnauit 12. annis. Anno regni primo profectus ad insulas, & Loglennum consanguineum custodem Mannæ constituit, sequenti Autumno misit Haraldus tres filios Nel, nimirum Dufgaldum, Thorquellum, Molmore, & amicum suum Ioseph ad Manniam, vt consilium inirent, Igitur vicesima quinta die conueniunt apud Tingualla, & orta inuidia inter filios Nel, & Loglennum pugnatum est vtring, acriter, interfectis ibidem Dufgaldo, Mormore, & prædicto Iosepho. Vere sequenti Haraldus rex venit ad insulas Manniam, & Loglennus in William fugiens, cum Godredo Olauni filio alumno suo, & 40. aliis naufragio perierunt.

Anno 1238. Gospatricius, & Gilleschrist filius Mac Kerthac venerunt à rege Norwegiæ in Manniam, qui Haraldum ex Mannia exclusserunt, & tributa ad opus regis Norwegiæ capientes, quòd Curiam regis Norwegiæ adire recusarunt.

Anno 1240. Gospatricius obijt, & in abbatia de Russin sepelitur.

Anno 1239. Haraldus regem Norwegiæ adiuit, qui post biennium confirmauit illi, & successoribus suis hæredibus sub sigillo omnes insulas quas antecessores possederant.

1242. Haraldus redijt ex Norwegia ad Manniam, & ab incolis honorificè susceptus, pacem habuit cum regibus Angliæ & Scotiæ.

Anno 1247. Haraldus, vti etiam & pater, factus est miles à Rege Angliæ, & multis muneribus donatus, venit ad propria. Eodem anno accersitus fuit à rege Norwegiæ, & duxit eius filiam. Et anno 1249. dum reuerteretur cum vxore, Laurentio Mannia electo, & multis nobilibus prope fines Radlandiæ orta tempestate submersus est.

1249. Reginaldus Olauni filius, frater Haraldi cœpit regnare pridie Nonas Maij, & tricessima die eiusdem occisus est ab Tuaro milite, & à suis in prato propè ecclesiam S. Trinitatis ad australem partem, sepultúsque est in ecclesia S. Mariæ de Russin.

Eo tempore Alexander rex coadunauit multas naues, vt sibi subijceret insulas, & in insula Kerwaray febre correptus moritur.

Haraldus filius Godredi Don regis nomen in insulis vsurpauit, omnes principes Haraldi regis Olauni filij exules fecit, & profugos eius principes, & optimates pro eis constituit.

Anno 1250. Haraldus filius Godredi Don vocatus per literas adijt regem Norwegiæ, qui detinuit illum in carcere, quòd regnum iniustè occupasset. Eodem anno applicuerunt apud Roghalwaht Magnus Olauni filius, & Ioannes filius Dugaldi, qui regem se nominabat, sed Mannenses ægrè ferentes quòd Magnus non nominaretur, repulerunt eos:

eos à littore suo, quorum multi naufragio perierunt.

Anno 1252. *venit Magnus Olaui filius ad Manniam, & constitutus est rex, sequenti anno profectus est ad regem Norwegiæ & mansit ibi per annum.*

Anno 1254. *Haco rex Norwegiæ constituit Magnum filium Olaui regem insularum, & confirmauit eas sibi, hæredibus suis, & nominatim Haraldo fratri eius.*

Anno 1256. *Magnus rex Manniæ profectus in Angliam, fit miles à rege Angliæ.*

1257. *Ecclesia S. Mariæ de* Ruslin *dedicata est à Richardo Sodorensi.*

Anno 1260. *Haco Rex Norwegiæ venit ad partes Scotiæ, & nihil expediens, versus ad Orcades ibi apud* Kirwas *moritur, & sepultus est* Bergæ.

Anno 1265. *obijt Magnus filius Olaui rex Manniæ & insularum apud castellum de* Ruslin, *& sepultus in ecclesia S. Mariæ de* Ruslin.

1266. *Translatum est regnum insularum propter Alexandrum regem Scotorum.*

Quæ sequuntur alio charactere, & recentiore descripta sunt.

Anno 1270. *die* 7. *Octobr. classis Alexandri regis Scotorum applicuit apud* Roghalwath, *& sequenti die ante solis ortum commissum est prælium inter Mannenses, & Scotos, & ceciderunt* 535. *Mannensium: Vnde quidam versificator,*

L. dies X. ter, & penta duo cecidere,
Mannica gens de te, damna futura caue?

Anno 1313. *Robertus rex Scotorum obsedit castrum de Russin, quod Dingawy Dowyl tenuit contra eum, sed tandem Rex castrum cepit.*

1316. *Die Ascensionis, Richardus* le Mandeuile, *& fratres eius cum magnatibus alijs Hiberniæ applicuerunt apud Ramaldwath, petentes sibi victualia, & argentum ministrari, quòd depredati erant per hostes super eos continuè debellantes. Cùm Communitas respondisset se nihil velle dare, processerunt contra Mannenses cum duabus turmis quousq; venerunt sub latere montis* Warthfel, *in campo vbi manebat Ioannes* Mandeuille, *& ibi commisso prælio deuicerunt Hibernici Mannenses, spolianerunt insulam, & abbatiam de Russin, & cum per mensem insula periendinassent, impletis nauibus ad propria sunt reuersi.* *Hactenus è libro illo antiquo.*

Finis Chronici Regum Manniæ.

Sequentis historiæ seriem nunc ex alijs attexam.

CVM Scotus non sine cæde rerum in Mānia potitus esset, Maria Reginaldi vltimi filia litem de Insula intendit coram Rege Angliæ, sed responsum tulit vt à Scoto peteret, quòd ille tunc temporis Insulam tenuit; huiúsque ex filio nepos Ioannes *Waldebeof* (nupta enim fuit Maria in familiam de *Waldebeof*) ius auitum persequutus est in Parlamento anno Edwardi primi triceſſimo tertio, coram Angliæ rege tanquam superiore Domino regni Scotiæ, sed quod ille iure non potuit Guil. de *Monteacuto* Eques affinis eius, (erat enim è Mannensium Regum familia oriundus,) armis obtinuit. Tumultuaria enim Anglorum manu Scotos omnes Insulâ exturbauit, sed cùm ille ad hoc bellum, magnum æs alienum conflâsset, nec vnde nomina dissolueret, haberet; Anthonio Becco Episcopo Dunelmensi, & Patriarchæ Hierosolymitano in VII. annos oppignorauit, & vsum-fructum legauit, posteáque delicijs suis Petro de *Gaueston* concessit Rex Edwardus secundus cùm illum Cornubiæ Comitem creasset. Inde ad Guilielmum de *Monteacuto* eius filium Sarisburiæ iam Comitem creatum redijt, qui *Manniam cum coronâ Anno Domini* MCCCXCIII. (vt habet Walsinghamus) Guilielmo Scrope grandi pecunia vendidit. Quo ob læsam maiestatem capite mulctato & bonis publicatis, Mannia in Henrici quarti Regis Angliæ ius deuenit, qui primùm hanc insulam (vt aiunt) Henrico Percio Northumbriæ Comiti assignauit, eâ lege vt ipse posteríque cùm Reges Angliæ inaugurarentur, præferrent ensem quo Henricus ille cinctus esset, cùm Angliam redux adiret, vulgò *Lancaſterſword*. Verùm illo ciuili bello interfecto, Ioanni Stanleio contulit, cuius posteri Comitatus Derbiæ titulo insigniti, etiamnum tenent, & Manniæ reguli appellantur.

Rob. de Suthwell.

Hinc ad Nouantum Promontorium nisi exiguæ, planè nullæ occurrunt insulæ; sed hoc superato, in GLOTTA æstuario, siue *Dunbritton Frith*, GLOTTA insula eminet, cuius meminit Antoninus, nunc Scotis *Arran*, vnde Comites Arraniæ in Scotia, & huic vicina est quæ olim Rothesia, nunc *Buthe*, à sacra cellula quam

Glotta insula.

Vide 742. Arran. Bumba.

quam Brendanus posuit, (sic enim cellula Scoticè dicitur) cui vt ferunt, Stewarti Scotorum reges suam originem debent. Inde *Hellan*, olim *Hellan Leneow*, id est, vt interpretatur I. Fordonus, Sanctorum insula, & *Hellan Tinoc*, id est, Insula Porcorum, in eodem sinu conspiciuntur.

Extra sinum confertissimæ iacent Insulæ, XLIIII. vulgus numerat, quas Scoti *Westerne Iles*, id est, Occiduæ Insulæ, superiores scriptores HEBRIDES, sed Ethicus antiquus Beteoricas, & Giraldus alibi *Inchades* & *Leucades*, Plinius, Solinus, & Ptolemæus EBVDAS, & Εὐδοῦσας appellant. Nominis rationem elicere non possum, nisi ita dictas existimem, quòd fruges hîc non prouenerint, prodit enim Solinus harum incolas fruges nescire, & pisce tantùm lactéque viuere, & *Eb eid* Britannicè sine frugibus sonat. Incolæ (vt inquit ille Solinus) *nescimt fruges, piscibus tantùm, & lacte viuunt. Rex vnus est vniuersis: nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuiduntur: Rex nihil suum habet; omnia vniuersorum, ad aquitatem certis legibus stringitur: ac ne auaritia dinertat à vero; discit paupertate iustitiam, vtpote eui nihil sit rei familiaris: verùm alitur è publico. nulla illi datur fœmina propria: sed per vicissitudines, in quamcunque commotus fuerit, vsurariam sumit, vnde ei nec votum, nec spes conceditur liberorum.* *Hebrides.* *Scottish, or Westerne Iles.* *Vxor vsuraria.*

Harum triginta esse Plinius scripsit, sed quinque percenset Ptolemæus. Prima RICINA est, Plinio RICNEA, Antonino RIDVNA, nunc *Racline*, & *Riclina* in Antonino legendum puto, cl in d coniuncto temone facilè transit. Insula hæc parua est obiecta Hiberniæ, antiquis nota, quòd ipso freto inter Hiberniam & Scotiam interponatur, nullo nomine hodie celebris, quàm Scoto-hibernicorum strage, qui subinde hinc ab Anglis exturbati fuerunt. Proxima EPIDIVM est, quæ ex nomine, Epidiorum promontorio, & littori adiecisse conijcerem cum optimo Geographo Ge. Mercatore. Cúmque in eo situ *Ila* Insula satis ampla, & campestri planitie ferax, quæ *Mac Co-uelli* possessio, conspicitur, hanc fuisse Epidium, aut Epidiorum insulam dicam, nam Ἔπιδιον alicubi legitur. Inter hanc & Scotiam *Iona* interiacet, Bedæ *Hy* & *Hu*, à Pictis Scotorum Monachis donata ob propagatum inter eos Euangelium, vbi monasterium Regum Scotiæ sepultura, & sanctorum virorum frequentia celebre, inter quos Columba Pictorum Apostolus primæ notæ fuit, à cuius cella insula etiam *Columb-kill* appellatur, vti & vir ipse composito nomine *Columbkill* dictus fuit, testante Beda. *Ricina.* *Racline.* *Yla.* *Iona.*

Hic

Episcopus Sodorensis. Hîc demùm Episcopalis sedes constituta erat in *Sodore* viculo, vnde insulæ omnes *Sodorenses* etiam appellatæ fuerunt, quòd in eius diocœsi censentur. Inde MALEOS est Ptolemæi, nunc *Mula*, cuius Plinius videtur meminisse, cum inquit *Reliquarum Mella* XXV. *mill. pass. amplior proditur*. Sic enim antiquissima Plinij æditio Venetijs concipit, vbi vulgatis legitur *Reliquarum nulla*.

Maleos. Mula.

Hebuda. HEBVDA Orientalior nunc *Skie*, deinde Scotiæ littori longè obtenditur, & HEBVDA Occidentalior magis in Occasum diuergens, nunc *Lewes*, cui præest *Mac cloyd*, & in antiquo Manniæ libro, *Lodhus* dicitur, monticulis prærupta, saxosa, & raro cultore, sed omnium amplissima, à qua exiguo Euripo *Eust* disiungitur. Cæteræ præter Hyrtham ignobiles sunt; aut saxis asperæ, aut cautibus inuiæ, & vix virenti cespite vestitæ, has tamen omnes velut imperij sui firmamentum numerata pecunia à Norwegis (vt diximus) coëmerunt Scoti, etsi minimum inde fructum percipiant, cùm incolæ, antiqui scilicet Scoti, siue Hibernici, homines erectis animis, & proiecta audacia, legum seueritate, & iudiciorum metu se illigari non patiantur. Quod verò ad mores, cultum, & linguam spectat, à sylvestribus illis Hibernicis, de quibus egimus, ne tantillum discrepant, vt facilè vnam eandemque esse gentem cognoscamus.

Lewes.

Eust. Hirth.

Orkney. Orcades. Ab Hœbudibus ad Ortum æstiuum, si littora legas, ORCADES demùm videas, nunc *Orkney*, XXX. plùs minùs insulas interfuso Oceano discretas, quas ita appellat antiqua quædam membrana, quasi *Argath*, id est, vt ibi interpretatur, *supra Getas*: malim supra *Cath*, obiacet enim *Cath* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Cath-nesse* nunc appellitant, cuius incolas *Carini* pro *Cathini* perperam Ptolemæo nominari videntur. Solini ætate homine vacarunt, & vinceis herbeis inhorruêrunt, nunc verò cultæ sunt, sed sine siluis, hordei satis feraces, tritici, & arborum omninò indigæ. Ex his Pomonia Episcopali cathedra celebris, primaria est; à Solino POMONA *diutina* ob diei prolixitatem vocata, hodie *Mainland* incolis, quasi continens esset, Sede Episcopali in *Kirkwale* oppidulo, & duobus castris ornata. Stannique, & plumbi ferax. OCETIS etiam inter has à Ptolemæo recensetur, quam *Hetby* nunc dici coniectamus. An verò *Hey*, quæ inter has numeratur Plinij DVMNAM dicam, nondum statui. Certè si non sit, malim *Faire Yle*, i. *insula pulchra*, cuius oppidum quod habet vnicum *Dumo* dicitur, Dumnam existimare, quàm cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia censere. Iul. Agricola classe primus

Pomona.

Ocetis.

Dumna.

mus Britanniam circumuectus, Orcadas ad id tempus incognitas inuenit, domuitque, tantum abest vt Claudius deuicerit, (quod Hieronymi Chronicis asseritur,) vt Hadriani tempore Iuuenalis cecinerit:

Arma quid vltra
Littora Iuuenæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minimâ contentos nocte Britannos?

Deinde verò cùm Romanorum concideret in Britannia imperium, Pictorum sedes fuerunt, & Claudianus poëticè lusit.

Maduerunt Saxone fuso Orcades.

Nennius etiam prodit Octham & Ebissum Saxones, qui Britannis incruêrunt, cum VL. *Cyulis*, id est, Myoparonibus circa Pictos nauigâsse, & Orcades deuastâsse. Posteà in Norwegorum potestatem & Danorum deuenerunt, vnde Gothicè loquuntur incolæ, & demùm Christiernus Danus pacta pecunia, anno 1472. omne ius suum in Scotum transtulit.

Vltra Orcades, & supra Britanniam, antiquus ille in Horatium Commentator Fortunatas insulas locat, vbi nullos nisi pios & iustos habitare scripserunt, suísque carminibus loci amœnitatem & fertilitatem celebrant Græci, Elisios campos appellantes, Sed de his Fortunatis insulis aliud fabulosi Græculi Isacij Tzetzis ex suis ad Lycophronem notis (si placet,) accipe. *In Oceano est Britannia Insula inter Occidentalem Britanniam, & Thulem Ortum spectantem, Illuc aiunt mortuorum animas transportari, nam in littore Oceani, in quo est Britannia Insula, piscatores habitant subditi quidem Francis, tributum verò illis non pendentes, eò quòd transmittant mortuorum animas, vt aiunt. Illi enim discedentes, domi circa vesperum dormiunt, pulsantes verò paulò pòst, quosdam in ianua sentiunt, & vocem audiunt illos ad opus vocantem, Surgentes porrò, ad littus accedunt, ignorantes quæ illos ducat necessitas, vidéntque naues præparatas, sed non suas & vacuas hominibus, quas ingressi remos mouent, & pondus nauium sentiunt, ac si hominibus onerata essent, sed neminem vident. Impetu deinde vno in Britanniam insulam perueniunt, quum vix alàs suis nauibus vsi, vnius noctis & diei nauigatione illuc perueniant. Quum verò in insulam peruenerint, rursus neminem vident, sed vocem audiunt recipientium illos qui in nauibus sunt, illósque numerantium ex genere patris ac matris, præterea secundùm dignitatem, artem, & nomen singulos vocantium. Cæterùm illi exonerata naue, rursus vno impetu domum reuertuntur. Hinc multi existimant ibi esse Beatorum insulas.* Demiror verò quis fuit ille historicus cuius Muretus in

Insula Fortunata.

E versione B. Bertrandi.

Varijs

Varijs Lectionibus meminit, qui prodidit C. Iulium Cæsarem eò aliquando vna triremi cum centum hominibus delatum: cúmque incredibili loci amœnitate captus, sedes ibi capere vellet, ab illis ἀοικήτων, id est, inuisibilibus incolis inuitum & reluctantem eiectum esse.

Thule. Quinque dierum & noctium nauigatione ab Orcadibus THVLE à Solino statuitur. Insula si qua alia Poëtis celebratissima, cùm disiunctissimum aliquid innuerent, quasi totius orbis remotissima; hinc Virgilius, *Tibi seruiat vltima Thule*. Seneca, *Terrarum vltima Thule*. Claudianus, *Thulem prorsus axe remotam*, & alibi, *Ratibus impervia Thule*. Statius *Ignotam vincere Thulen*, Et Ammianus Marcellinus quasi Adagij loco vsurpat, *Etiam si apud Thulem moraretur*: vt cætera omittam. Hoc tamen adnotasse liceat Thulem pro Britannia à Statio illo istis in versibus vsurpari.

Thule *pro Britannia.*

Cærulus haud aliter cùm dimicat incola Thules,
Agmina falcifero circumuenit acta cruino.

Et pro remotissima quaque regione in illo Iuuenalis.

De conducendo loquitur iam Rhetore Thule.

Nomen traxisse scribit Suidas à Thule Rege Ægyptio, Isidorus à Sole, Reynerus Reneccius à Saxonica dictione *Tell*, i. *limes*, quasi Septentrionis & Occidentis limes fuerit. Verumenimuerò an Thule aliqua fuerit, dubitat Synesius, & nusquam comparêre scribit Giraldus noster, ancipitíq; de ea sententia distrahuntur doctiores. Plerique *Islandiam* cælo rigenti & perpetua hyeme damnatam Thulen olim vocatam asseruerunt, his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius, Iouius, Peucerus refragantur. At si verum sit quod doctissimus Gaspar Peucerus libro de Terræ dimensione retulit, Schetlandiam nautis *Thilensell* vocari, (nec eius fidem imminuere ausim,) sanè Thule inuenta, & res iam tandem confecta. Hæc enim *Shetlandia* est insula alijs exiguis coronata sub imperio Scoti, frigore obrigens, & vndique procellis exposita, cuius incolis, perinde vt Illandiæ, piscis exsiccatus & contusus pro farre est. Et quanquam huic Polus Arcticus non ita attollitur, vt diem perpetuum VI. menses habeat, quod de Thule Pithæas Massiliensis à Strabone iustè notatus finxit, nec enim hoc Illandiæ ipsi contingit, vbi perpetua quasi hyems, & ferè rigor intolerabilis sedet. Vt *Shetlandiam* tamen Thulen existimem facit primus situs apud Ptolemæum: LXIII. enim grad. ab Æquinoctiali definita est, vt apud illum Thule, tam

Ysslandia.

Shetlandia, *quæ nonnullis* Hetblandia.

tum quòd inter Normanniam, siue Norwegiam, & Scotiam interiacet, vbi Saxo Grammaticus Thulen ponit, inde quòd bidui nauigatione à Calidoniæ promontorio, siue *Cathnes* abest, qua distantia Thulem ponit Solinus. Postremò quòd Bergarum Norwegiæ littori apposita sit, quo loci Thulem posuit Mela, apud quem *Belgarum littori*, corruptè legitur pro Bergarum. *Bergæ* enim vrbs Norwegiæ Schetlandiæ obiacet, & Plinius BERGOS hoc tractu nominat, quam non dubito esse regiunculam illam, in qua Bergæ florent, vt *Norwaye*, Plinij esse NERIGON nemo inficias ibit. Sed de hac satis si adiungam Festi Auieni è Dionisio de Thule versiculos. *Bergos.* *Nerigon.*

Longa dehinc celeri si quis rate marmora curret,
Inueniat vasto surgentem gurgite Thylen,
Hîc cùm planstra poli tangit Phœbeius ignis,
Nocte sub illustri rotâ solis fomite flagrat
Continuò, clarúmque diem nox æmula ducit.

Quod anteà Pomponius Mela annotauit. *Thule Belgarum littori opposita est Graijs & nostris celebrata carminibus, in ea quòd sol longè occasurus exurgit, breues vtique noctes sunt, sed per hyemem vt alibi obscura, æstate lucida, quòd per id tempus iam se altiùs euehens, quanquam ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium verò nulla, quòd tum manifestior, non fulgorem modò, sed sui quoque partem maximam ostendat.* Supra has insulas mare Pigrum, Concretum, & Glaciale, dicitur, quòd asperum sit ob glaciei conglomerationes, & vix ratibus peruium. CRONIVM etiam antiquis appellatur à Saturno, quòd in insula hîc quapiam Britannica, vt refert Plutarchus, fabulantur Saturnum in profundo pumicis aurei antro dormientem teneri, illi etiam arctissimum esse somnum à Ioue pro vinculo immissum, aues ambrosiam afferre, cuius odore totus locus fragrat, dæmonas famulos ei multos additos esse, à quibus obseruatur, à quibus ei ministratur, & seruitur. Qua fabella, ni fallor, metallorum venas, quibus Saturnus præest, his insulis latere subindicatur, quæ tamen exercendis fornacibus lignorum inopia damnatæ sunt. *Mare Glaciale siue Cronium.* *Saturni septum*

Infra verò Thulen ad Austrum, Germanicum mare diffunditur, in quo septem ACMODAS, Mela HAEMODES vocat, spargi Plinius asserit, sed cùm has Daniæ constet esse insulas in sinu Codano, *Lelant, Fuynen, Laglant, Muen, Falster, Leyland*, & *Femerem*, non est cur illis immorer, vti nec in GLESSARIA, siue ELECTRIDA, sic dicta, ob electrum ibi è mari iectum, *Acmodæ.* *Glessaria.*

quod

quod Sotacus credidit ex arboribus in Britannia effluere, ſed cùm Germani antiqui electra *Gleſſe* vocarint, *Leſſe* inſulam ad *Scagen* Daniæ Promontorium, Gleſſariam olim dictam fuiſſe cum eruditiſſimo viro Eraſmo Michaële Læto exiſtimo.

In ipſo autem mari Germanico, quà Britanniam alluit, paucæ comparent inſulæ, niſi quæ ſunt in freto Edenburgenſi, *May* ſcilicet *Baſſ*, *Keth*, & *Inche Colme*, id eſt, Columbæ inſula. In Northumbriæ littore, Lindi fluuio vna obiecta eſt *Lindisfarne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ vt Bedam audias, *accedente, & recedente reumate, id eſt, æſtu, bis quotidie inſtar inſulæ maris circumluitur vndis, bis renudato littore contigua terra redditur.* In hac Aidanus Scotus ſedem Epiſcopalem conſtituit, quæ tandem irruentibus Danis Dunelmum tranſlata fuit. Hæc tamen ob ſanctos ibi ſepultos, *Holy Iland*, Anglis vocatur. De qua Alcuinus in Epiſtola ad Egelredum Northumbriæ regem. *Locus omnibus in Britannia venerabilior Paganis gentibus datur ad depradandum, & vbi primùm poſt diſceſſum S. Paulini ab Eboraco Chriſtiana religio in noſtra gente ſumpſit exordium, ibi miſeriæ & calamitatis ſumpſit initium.* Inde *Farne* conſpicitur cui aliæ maiores, ſed ſine cultura, adiacent inſulæ. In hac Cuthbertus ille Diuus tutelaris Borealium Anglorum, vt Deo vacaret, *condidit*, (vt inquit in eius vita Beda) *ciuitatem ſuo aptam imperio, & domos in hac ciuitate congruas erexit. Erat enim adificium ſitu penè rotundum à muro vſque ad murum menſura quatuor, vel quinque perticarum diſtentum. Murus ipſe deforis altior longitudine ſtantis hominis: nam intrinſecus immanem cadendo rupem multò illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum, ſine cogitationum laſcintam ſufficeret.*

Holy Iland.

Farne yle.

Poſt has, Coquedi inſula vulgò *Coquet*, Coquedi fluminis oſtio præiacet carbone foſſili ſatis fœcunda. Nec plures hoc tractu eminent inſulæ, ſed è regione, *Saxonum inſula*, nunc *Heilichlant*, id eſt, Inſula ſacra, & multa perpetua quaſi ſerie Friſiæ Orientali, & Occidentali prætexuntur, inter quas Romanis armis notiſſima erat, quæ Straboni BIRCHANIS, Plinio BVRCHANA, & FABARIA Romanis, à frugis ſimilitudine ſponte prouenientis, quam (vt obiter reſtituam, quamuis ad inſtitutum non ſpectet) *Borkun* eſſe Amiſiæ oſtio obiectam, nomen ipſum loquitur. Inferiùs ad Hollandiæ littus quà Rhenus ſe olim exonerauit, fluctibus obteguntur Armamentarij antiquiſſimi fundamenta, quæ rariùs Oceani inundatione nudata, admirandum venerandæ antiquitatis ſpectaculũ, & nobiliſſimam ſubſtructionis

Saxonum inſula.

Birchanis. Lib. 7.

Borkum.

Armamentarium Britannicum in Hollandia littore.

nis formam exhibent, quam elegantissimis typis Abrah. Ortelius veteris Geographiæ instaurator, & amicus mihi coniunctissimus ex ipso Oceano vindicauit. Huius libentiùs meminerim, quòd Hollandi *Huis te Britten*, id est, *domum Britannicam* indigitant, vt saltem nomine sit Britannica. Vt enim in confesso est C. Caligulam cùm Britanniam cogitaret in ludicra illa expeditione, pro pharo construxisse; ita Septimium Seuerum vetustate collapsam restituisse antiqua inscriptio ibi effossa testatur. Vnde tamen *Britten* dicta fuerit, in coniectura positum. A Britannis, vt nomen sortiatur, probabile est, *Brettam* enim Philip. Melanchthonis patriam à Britannis denominari ipse credidit, & *Montes* in Hannonia *Breten* à Britannis dictos fuisse alibi legimus. Verumtamen, vt cum Plinio loquar, cùm ille *Britannica herba*, quæ Batauiæ peculiaris, nomen miretur, nisi fortè confines Oceano Britanniæ propinquæ dicauerint: sic ego, cur hæc arx, *Britannica* diceretur, demiror, nisi nostræ Britanniæ oppositæ Batáui consecrârint. Locum in Morinis *Portum Morinorum Britannicum* vocat Plinius, vel quòd inde in Britanniam traijcerent, vel quòd ex aduerso prospiceret. Quid igitur impedit, quò minùs hæc arx eadem ratione Britannica appellaretur? Huc enim Britannos sæpe appulisse, & hinc è Germania in Britanniam traiectum fuisse nemo diffiteri possit, cùm Zosimus Oceanum inter Britanniam, & hoc Rheni ostium interfusum, 900. stadijs tanquam vsitatum traiectum dimensus fuerit, scripserítque annonam è Britannia ad hunc locum subuehi solere, & inde fluuialibus nauigijs aduerso Rheno ad Romanorum castra distrahi: cùm Iulianus Aug. *horrea extrueret*, vt inquit Marcellinus, *vbi condi posset annona à Britannis sueta transferri*. Quo tempore hoc armamentarium in horreum conuersum, & ex Britannica annona, *Britannicum* appellatum videatur, eoque magis quòd in Hollandiæ monimentis *Britenburg* concipitur. Illa enim ætas castra opportuna, & annonæ copia referta, *Burgos*, vt est in Burgundionum historia vocauit. Quid (vt hac in re, quæ tam multos incertat, coniecturam ex coniectura contexam) si Britanni hoc occupauerint, & suo nomini adoptauerint, quum Magnum Maximum, quem alij Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni ostium adpulit. Si nec dum hoc Britannicum nomen acceperit, quid si Saxones *Huis te Britten*, vocarint, quod in Britanniam hinc soluerint, cùm nostra littora suis *Gaulis*, (sic myoparones vocarunt) infestarent.

Britten huis.

Portus Morinorum Britannicus.

Burgus quid.

Zosimus lib. 4.

Saxones in Hollandia.

rent. Saxones enim Batauiam, Salijs Francis expulsis, insedisse docet Zosimus, & inde in Britanniam se infudisse satis clarè constat. Quod etiam, vt anteà dixi, Dominus Ianus Dousa vir verè nobilis & doctissimè eruditus in sua Ode Lugdunensi innuit. Audi tamen, ne in Britannicam gloriam effusior videar, cum doctiss. Batauiæ alumnus Hadr. Iunius Britannicam herbam ad *Britten* suæ gentis vocabulum reuocarit, quòd copiosè proueniat in cespitibus quos illi *Britten* dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres extruunt: neutiquam absurdum erit, si quis hanc *Huis te Britten* ad eandem originem referat, scilicet ita nuncupatum fuisse, quòd contra incursantes vndas oppositis aggerum molibus è cespite, siue *Britten* munita fuerit, quas cùm Oceani violentia interscidisset, etiam ædificium depressisse videatur. Sed hæc viderint illi qui vim verbi, & loci situm penitiùs perspiciunt, & mihi ignoscant si in alienam messem hîc falcem immiserim.

Ianus Dousa.

In nomenclatore. Britten herba.

Zeland.

In ea ora Zelandiæ etiam insulæ Scaldi, Mosa, & Oceano circumfusæ sunt, de quibus hoc solùm attexam, quòd *Walachriæ* nomen (ea inter has prima est) à Wallis nostris enatum conijcit Lemnius Leuinus. E regione Zelandiæ Tamisis nobilissimus Britanniæ flu. in Oceanum illabitur, quò loci duas insulas TOLIAPIN, & CAVNAM, siue CONVENNON locat Ptolemæus. Hæc nondum nomine concessit suo, sed *Canney* appellatur, Essexiæ littori à *Leigh* ad *Hole haven* per v. mill. obiecta iacet, cuius aliqua pars ad Collegiatam Westmonasterienſem ecclesiam pertinet. Adeò verò humilis vt sæpe vniuersa inundetur præter editiores tumulos, in quibus tutus est ouibus receptus. Oues enim plus minus 4000. pascit, saporis admodum delicati, quas adolescentulos muliebri officio mulgere, & caseos ouillos conficere in caseariis illis ruguriolis quæ ibi *Wiches* vocant, vidimus.

Toliapis. Cannum. Canney.

Sheppey.

De altera verò Toliapi sententiam subinde muto, vt *Sheppey* credam præter situm nihil video. Ea enim satis antiquæ est memoriæ, in scriptoribus nostris *Ouium insula* vbique dicta. Monasteriolum *Minster* nunc vocant habuit à Sexburga Ercomberti Cantiani regis vxore anno 660. constructum. Castellum ad Occasum prætendit elegantissimum & munitissimum, quod Rex Edwardus tertius posuit vt ipse scribit, *situ amœno, ad terrorem hostium, & solatium populi*, cui Burgum adiunxit, & in honorem Philippæ Hannoniæ Reginæ *Queenborrough*, id est, *Regina Bur-*

Minster.

Queenborrough.

gus

gus appellauit. Cui nunc Constabularius præest D. Edwardus Hobeius mihi semper colendus, qui illustre ingenium eruditis studijs inprimis excolit.

Magis ad ortum extra Tamisis ostium Tanato insulæ locus vadosus, arenosus, & nauigantibus insidiosus longè præiacet, quem *Goodwine sands* vocant, vbi insulam anno 1097. absorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. De quo sic Ioannes Twinus. *Fuit hæc terra valdè fertilis, & pascuis abundans, paulò humilior quàm Thanatos, ex qua transitus per naiculam, tria aut quatuor millia passuum longus erat. Hæc insula, insolita tempestate venterum, imbrium furore turbulento, & inaudita maris rabie immergitur, & eructata arena incredibiliter obducitur, & irrecuperabiliter in dubiam terræ & maris naturam conuertitur: intelligo enim quid loquor, quia interdum tota fluitat, interdum verò patitur gradientes decedente mari.* Forsan hæc Toliapis, ni malis pro Toliapis, Thanatis legere, & nonnullis exemplaribus Toliatis legitur, de quâ in Cantio egimus. Goodwine sands. *Lomea nonnullis.*

Hoc in loco immensa aquarum vastitas ita coarctatur, vt Oceani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non amplius xxx. mill. pass. pateant, quæ angustiæ *Fretum* alijs *Britannicum*, alijs *Gallicum* dicitur, & maris est Britannici limes quod sensim littora, quæ quasi coierant, semouet, & terris vasta æqua portione cedentibus, Britanniam & Gallias ab ortu ad occasum interluit. Ab hoc Britannicum mare incipit, in quo tandem occurrit insula, seu potiùs peninsula *Selsy* Saxonicè ſeolſeÿ, id est, iuxta Bedam, Insula vitulorum marinorum, siue Phocarum, quas nostrâ lingua *Seales* vocamus, sed de hac iam antè diximus. *Fretum Britannicum.* *Mare Britannicum.* Sealer.

Superiùs VECTA insula iacet, *Guith* Britannis, Wuitland, & Wicþ-ea Saxonibus (insulam enim ea vocârunt) nobis *The yſle of Wight*, & *Whight*. Tam modico autem interfluente Euripo *Solent* olim dicto, à Continente Britanniæ auulsa est, vt cohæsisse videatur, vnde Britannicum illud nomen *Guith*, quod diuortium denotat (vt Nennius habet) factum videtur; quemadmodum etiam *Sicilia*, quum ab Italiâ abrupta, & secta fuerit, Latino vocabulo à secando, vt eruditissimo Iulio Scaligero placet, nomen inuenit. Vnde (saluo semper Criticorum iudicio) apud Senecam in VI. Quæst. Natural. *Ab Italiâ Sicilia resecta* reponerem, vbi vulgò, *reiecta*, habetur. Ex hac situs vicinitate, & *Vecta.* The yſle of Wight. *Solent.* Guith, *quid Britannis.* Sicilia *à secando.*

Illa. nominis affinitate VECTAM hanc ICTAM esse opinari licet, quæ (vt habet Diodorus Siculus) maris fluxu insula videbatur, at cùm refluxisset, exiccato interiecto littore, Britāni prisci curribus eò stannum deuehere solebant, quod in Galliam exportaretur. Mictim tamen esse Plinij, quæ arcta item cognatione VECTAM attingit, non iudicarim, cùm in ea candidum plumbum proueniret, & in hac nulla sit, quod sciam metalli vena.

Mictis.

Hæc inter ortum & occasum lenticulari siue ouali figura viginti mill. pass. longitudine exporrigitur, latitudine verò in media quà maximè patet XII. mill. pass. expanditur, altero latere ad Boream altero ad Austrum conuerso. Terra (vt mare piscosissimum taceam) est vberi gleba & colono admodum grata adeò etiam vt fruges exportet; cuniculorum, leporum, perdicum & phasianorum passim ferax; saltum etiam, & viuaria duo habet, damis ad venationis voluptatem refertum. Per medium longo tractu procurrunt colles qui ouibus pabula affatim profundunt. Quarum lanæ post vellus Lemsterianum, & Cotteswoldianum optimæ habentur, & inprimis pannarijs expetuntur, vnde maximum surgit incolis lucrum & commodum. Pars septentrionalis pratis, pascuis, & syluis viret, australis frumentarijs quasi tota iacet campis, vbique fossis & sepibus intercluſa. In extrema vtrinque parte mare à boreali plaga ita se insinuat & penetrat, vt duas ferè efficiat insulas, & insulæ sanè incolis vocantur, scilicet quæ ad occasum prospicit *Freshwater ysle*, quæ ad ortum *Binbrydg ysle*. Bedæ ætate mille ducentarum familiarum censebatur, nunc triginta sex oppida, vicos, & castella numerat, quæ quod ad Ecclesiasticam iurisdictionem spectat Episcopum Wintonienſem, quod ad ciuilem, Comitatum Hantonensem respiciunt. Incolæ facetè gloriari solebant, quasi reliquis beatiores essent, quod cucullatos monachos, causidicos, & vulpes non habuerint.

Loca verò celebriora sunt *Newport* primarium insulæ emporium olim *Medena*, & *Nouus Burgus de Meden*, vnde tota regio in *Eastmeden* & *Westmeden* diuiditur, vt hinc vel ortum vel occasum respicit. *Caeresbrok* vetus castrum truncato nomine pro *Whitgaresburg* in ipso insulæ vmbilico, à Whitgaro Saxone, de quo posteà dictum; & nuper Capitanei opera magnificè instauratum, ad quod plurima feoda militaria spectarunt & antiquitatis gloriam præter cætera habet. *Brading* alterum oppidum mercatorium, *Newton* & *Yarmouth* quæ suos habent *Maiores*, & *Burgenses*

genſes ad Comitia Parlamentaria mittunt. *Yarmouth* hæc & *Sharpuore* caſtella habent, quæ cum *Worſleys* propugnaculo littus ad occaſum æſtiuum defendunt. Quibus ex oppoſito vix duorum milliarium interſtitio obiacet *Hurſt* lingulæ impoſitum Hantonenſis Comitatus munimentum. *Quarre* vbi virginibus velatis monaſteriolum anno 1132. poſitum, *Gods-hill* vbi ad ingenia excolenda ſcholam inſtituit I. *Worſley*, *Weſtcowe* & *Eaſt-cowe* iam ruinoſum, quæ in faucibus *Neoportus* Henricus VIII. conſtruxit, de quibus Lelandus.

Coue fulmineæ duæ coruſcant
Hæc caſum colit, ille Solis ortum
Vectam quâ Neoportus intrat altam.

Et ad ortum æſtiuum *Sandham* caſtrum tormentis maioribus, vt cætera inſtructa. Nec naturæ defendentis munimenta deſunt, rupibus enim abruptis continua quaſi ſerie præcingitur, ſubſuntque occulta ſaxa & præiacent vbique ſcopuli nauigantibus infeſti, ſed longè infeſtiſſimi ſunt *The Needles* ſcopuli acuti vnde nomen, & *The Shingles* qui occiduo angulo, vti etiam *The Owers* & *Mixon* qui orientali prætenduntur. Adhæc *The Brambles* quæ ſunt * breuia & nauigantibus inſidioſa ad Aquilonem. Si quis verò locus ad exſcenſionem faciendam patere videtur, adactis palis veteri inſtituto præcluditur. * Shelues.

Verum-enimuerò nec his rupibus, nec illis propugnaculis ita armatur vt ſuis incolis qui natura bellicoſiſſimi & promptę audaciæ quos opera & cura Georgij Cary Baronis de *Hunſdon* honoratiſſimi, D. Reginæ Camerarij, & Inſulæ Capitanei digniſſimi ita ad robur, & virtutem militarem aſſidua exercitatione confirmantur, vt quæcunque in bello euenire poſſunt accuratè prænoſcant, ſcilicet certo ictu in deſtinata ſclopetis effulminare, ordines ſeruare, compoſitè incedere, agmen prout res fert conglobare, vel laxare, laborare, decurrere, ſolem pulueremque ferre, & quicquid ratio militaris exigit, plenè præſtare. Huiuſmodi militum ipſa inſula quatuor millia ſub ſignis educere poteſt, & in omnia momenta tria millia exercitatiſſimorum ex Comitatu Hantonenſi, & duo millia ex Wiltonienſi qui ſemper ſunt præſtò ad inſulam defendendam aſſignati. Vtque hoſtilis impetus fœliciùs propulſetur, vniuerſa regio in vndecem partes diuiditur, quarum vnaquæque ſuum habent *Centoner* quaſi Centurionem, *Ventons* quaſi Vicenarios, tormenta maiora, excubitores qui ad ſpeculas in æditioribus locis Incolæ.

positas excubant, suosque veredarios siue cursores quos obsoleto verbo *Hoblers* vocant, qui ad insulæ præfectum statim omnia significent.

In Romanorum potestatem primus redegit Vespasianus dum priuatus sub Claudio meruit. Scribit enim de illo Suetonius. *Claudio principe Narcissi gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus tricies cum hoste conflixit. Duas validissimas gentes, superque* XX. *oppida, & insulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio breui duplex sacerdotium accepit.* Ad hanc etiam insulam Alecti classis cùm purpuram in Britannia vsurpasset, in speculis, & insidijs collocata Romanorum aduentum præstolabatur, qui tamen nebulæ beneficio hostes præteruecti, littore potiti sunt, & nauibus suis ignes iniecerunt, vt nullæ fugæ præsidium reseruaretur. Saxonum primus Cerdicius iuris sui fecit, concessitque Stuffæ, & Whitgaro, qui Britannicos incolas (pauci enim superfuerant) ad internecionem sustulerunt in *Whitgaraburg*, ab eo sic dicto, nunc *Caresbrok* contractè vocatur, Inde Wolpherus Merciorum Rex Vectam in suam potestatem redegit, & Edelwalcho Australium Saxonum Regi, cum Meanuarorum prouincia attribuit, cùm pro illo se sponsione in Baptismo obligauerit. Posteà Cædwalla Occidentalium Saxonum Rex Edelwalcho illo occiso, & Aruando insulæ regulo sublato, suo imperio adiunxit, & tragicâ cæde indigenas, omnes occidione ferè occîdit, quartamque partem, terram scilicet trecentarum familiarum Wilfrido Episcopo attribuit, qui incolas Christi sacramentis primus imbuit. Sed hæc suis verbis dicet Beda.

In Vespasiano cap. 4.

Anno Domini 530.

Beda lib. 4. cap. 13.

Beda lib. 4 cap. 16. *Postquàm ergo Ceadualla regno potitus est* Geuissorum, *cepit & insulam Vectam, qua eatenùs erat tota idololatria dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ homines pro his substituere contendit; voto se obligans, quamuis nondum regeneratus (vt fertur) in Christo, quòd si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita soluit, vt hanc Wilfrido Episcopo, qui tunc fortè de gente sua superueniens aderat, vtendam pro Domino offerret. Est autem mensura eiusdem insulæ iuxta æstimationem Anglorum mille ducentarum familiarum. Vnde data est episcopo possessio terræ trecentarum familiarum. At ipse partem quam accepit commendauit cuidam de clericis suis, cui nomen Berwini,*

Berwini, & erat filius ſororis eius, datus illi presbyterum nomine Hildila, qui omnibus qui ſalvari vellent verbum ac lauacrum vitæ miniſtraret. Vbi ſilentio prætereundum non eſſe reor, quod in primitias eorum qui de eadem inſula credendo ſalvati ſunt, duo regij pueri fratres videlicet Arvaldi regis inſulæ ſpeciali ſunt Dei gratia coronati. Si quidem imminentibus inſulæ hoſtibus fuga lapſi ſunt de inſula, & in proximam Vitorum prouinciam *tranſlati. Vbi cùm delati in locum qui vocatur* Ad lapidem *occultandos ſe à facie regis victoris credidiſſent, proditi ſunt, atque occidi iuſſi. Quod cùm audiſſet Abbas quidam & presbyter vocabulo* Cynbreth *habens non longè ab inde monaſterium in loco qui vocatur* Reodford, *id eſt vadum arundinis, venit ad regem qui tunc eiſdem in partibus occultus curabatur à vulneribus, quæ ei inflicta fuerant prælianti in inſula Vecta, poſtulauitque ab eo, vt ſi neceſſe eſſet pueros interfici, priùs eos liceret fidei Chriſtianæ ſacramentis imbui. Conceſſit rex, & ipſe inſtructos eos verbo veritatis, ac fonte ſalutaris ablutos, de ingreſſu regni æterni certos reddidit. Moxque illi inſtante carnifice mortem lati ſubiere temporalem, per quam ſe ad vitam animæ perpetuam non dubitabant eſſe trãſituros. Hoc ergo ordine poſtquam omnes Britanniarum prouinciæ fidem Chriſti ſuſceperant, ſuſcepit & inſula Vecta, in quatuor ob arumnam externæ ſubiectionis, nemo gradum miniſterij ac ſedis epiſcopalis ante Danielem, qui nunc Occidentalium Saxonum, & Geniſſorum eſt epiſcopus, accepit.*

* Imarum.

Diuturnum iam inde de Vecta apud authores ſilentium ad annum 1066. quo *Tertius* Regis Haraldi frater cum piraticis è Flandria nauigijs in odium fratris inuaſit, *& poſtquam inſulanos ſibi tributum ſoluere coëgerat, diſceſſit*. Paucis poſt annis, vt in vetuſto libro Prioratus *Caersbroke* quem D. Rob. Glouerus ſiue *Somerſet*, qui antiquitatis Genealogicæ quaſi ſolem in manibus geſtauit, mihi oſtendit, legitur. *Quemadmodum Guilielmus Baſtardus conquiſiuit Angliam, ita Guilielmus filius Osberni* (qui eius Marſcallus, & Comes Herefordiæ) *Vectam inſulam conquiſiuit primúſque Vecta Dominus erat*. Longo deinde interiecto tempore Galli anno 1377. ex improuiſo delati inuaſerunt, & diripuerunt, ijdémque anno 1403. fruſtrà ſunt adorti, & à littore fortiter repulſi, vti patrum memoria regnante Henrico VIII. cùm triremes Gallicæ vnum & alterum tugurio-lum incenderent.

Florentius Wigornienſis.

Quod ad Dominos attinet, poſtquam Guilielmus *Fitzosbern* ſtatim bello Flandrico occiſus, filiúſque Rogerus proſcriptus,

Domini Inſulæ Vectæ.

& in exilium electus esset, in Regiam potestatem deuenit, Henricúsque primus rex Anglię Richardo de *Riduers* siue de *Riparijs*, Deuoniæ Comiti hanc insulam donauit, & simul feodum villæ Ecclesiæ Christi. Vbi vti apud *Caresbrooke* castella Richardus ille construxit: verùm filius eius Baldwinus turbulentis Regis Stephani temporibus, cùm tot erant in Anglia Tyranni, quot Castellorum domini, qui singuli sibi ius pecuniæ signandæ, & alia maiestatis iura sibi vendicarunt: hinc à Stephano erat exturbatus. Posteri eius eamen auitum ius recuperarunt, quorum seriem Genealogicam iam antè pertexuimus, vbi de Deuoniæ Comitibus plenè egimus. Tandem verò Isabella vidua Guilielmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, & Holderneſiæ soror & hæres Baldwini vltimi Deuoniæ Comitis ex hac familia, ægrè exorata omne ius suum in Regem Edwardum primum per *Chartam* transcripsit.

Christchurch.

Iam inde insulam tenuerunt Reges Angliæ, atque Henricus de *Bello-Campo* Comes Warwicensis, *à Rege Henrico sexto cui charissimus erat, coronatus est in regem de* Wight, *& posteà nominatus primus Comes totius Angliæ.* Sed cũ illo nouus hic & insolitus titulus omninò euanuit. Postea à Richardus *Widenile* Comes de *Riuers* ab Edwardo quarto dominus insulæ Vectæ salutatus, & Reginaldus *Bray* ab Henrico septimo cui in delicijs erat, in *firmam* (sic iurisconsulti loquuntur) pro trecentis marcis annuatim persoluendis, vt alicubi legi, accepit.

Liber Monast. Tewkesbury.

De Portlandia quæ nunc non insula, sed continenti annectitur, iam anteà in Durotrigibus diximus.

Portlandia. Vide pag. 176.

Hinc ad oppositum Galliæ littus traijciam, vbi à *Beerfleet* Normanniæ, ad medium vsque canalem mare scopulis, & cautibus quasi constratum esse affirmant nautæ, inter quas Guilielmus Henrici Primi filius Angliæ, & Normanniæ hæres dum è Normannia in Angliam transmitteret, anno salutis 1120. luctuoso naufragio cum sorore, fratre notho, & alijs submersus erat. Vnde eius seculi Poëta,

Filij Henrici Primi submersi.

Funus plangendum, prinat lapis aquoris vnus,
Et ratis vna suo principe regna duo.

Aliúsque eodem tempore hæc carmina de illo naufragio procudit.

Dum Normannigenæ Gallis claris superatis,
Anglica regna petunt, obstitit ipse Deus:
Aspera vam fragili dum sulcant æquora cymba

Intulit

Intulit excito nubila denſa mari.
Dúmque vagi cæco rapiuntur tramite nautæ
Ruperunt imas abdita ſaxa rates:
Sic mare dum ſuperans tabulata per vltima ſerpit
Merſit rege ſatos, occidit orbis honos.

Magis ad occaſum nonnullæ inſulæ Gallicæ prætentæ, Anglici tamen iuris in alto apparent: primúmque Normanniæ, ſiue Lexobiorum littori quos Britanni noſtri *Lettaw*, quaſi littorales vocant, CAESAREA ab Antonino memorata adiacet, quam Galli nunc ita contraxerunt, vt *Cæſaris Burgum* in Normannia, & Hiſpani *Cæſaraugustam* in Hiſpania, *Gerzey* enim illi indigitant, vt *Cherburgh* pro *Cæſaris burgo*, *Saragoſam* pro *Cæſaraugustâ* dicunt. In hanc olim damnati relegabantur, Prætextatus enim Epiſcopus Rothomagenſis huc relegatus erat, Papiriúſque Maſſonius *Inſulam littoris Conſtantini* vocat, quòd Conſtantiæ antiquæ vrbi obiacet, quæ Ammiano CASTRA CONSTANTIA dici videantur, & ſuperioribus ſeculis *Moritonium*. Scribit enim Henricus Montenſis, *Comes Moritonij*, id eſt, *Conſtantiarum*. Inſula hæc triginta plùs minus mill. paſſ. ambitu colligit, cautibus & breuibus (quæ vadoſa ſunt loca nauigantibus inſidioſa) defenſa. Terra ſatis fertilis, varijs frugibus & gregibus abundat, oues habet multas, & ex ijs plurimas quatuor cornibus conſpicuas. Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) vtuntur. Quæ Fucus marinus Plinij eſſe iudicatur, adeóq; copiosè his ſcopuloſis inſulis prouenit, vt Syluæ condenſæ eminùs videantur. Hæc ſole ſiccata pro igne eſt, & eius cinere tanquam marga, & terræ adipe agros veruactáque lætificant, vberrimóſque faciunt. Villis frequens eſt, paræcijs duodecem exornata & caſtro munitiſſimo *Montorgnel* colli impoſito tuta, cui pro Anglis præfectus conſtitutus qui vniuerſæ inſulæ præeſt, quo munere nunc magna cum laude fungitur honoratiſſimus Eques Aimulius Powlett vir fide, pietate, & cura in maximis Reipubl. negotijs ſpectatiſſimus, cuius prudentia & diligentia inſula ſe & cultiorem, & lætiorem eſſe iam agnoſcit.

Cæſarea.

Gerſey.

Ado.

Caſtra Conſtantia. Moritonium.

Vraic.

Viginti hinc milliaribus ad occaſum æſtiuum altera abeſt inſula, quæ Antonino SARNIA, nobis hodiè *Garnſey* appellata, cytharæ quaſi forma ab ortu in occaſum proiecta, Cæſareæ quam dixi, nec magnitudine, nec fœcunditate adæquanda, paræcias enim tantùm decem habet. In hoc tamen præferenda,

Sarnia. Garnſey.

quod nihil venenosum, vt illa, alat. Naturæ munimentis tutior, vtique præruptâ cautium corona quoque redimita, inter quas Smyris lapis durissimus, & asperrimus reperitur (nos *Emeryll* vocamus) quo gemmarij lapides expurgant scinduntque, & vitriarij vitrum diffindunt. Portus etiam commoditate mercatorúmque commeatu multò est celebrior. In extrema enim ferè ad ortum parte, sed australi latere, lunato sinu portus admittitur, cui adsidet oppidulum *S. Petri*, longa platea, & angusta productum, bellico apparatu plenum, & mercatoribus cum bellum ingruit, frequentissimum. Veteri etenim Regum Angliæ priuilegio perpetuæ hîc sunt quasi inducíæ, & Gallis alijsque quamuis bellum exardescat, vltrò citróque huc sine periculo venire, & commercia securè exercere licet. Portus aditus vtrinque castris munitur, ad sinistram vetus est castellum, ad dextram alterum (*Cornett* vocant) è regione eminet in rupe satis ædita, & mari circumflua. Quod regnante Maria, Leonardus Chamberlan Eques auratus, & insulæ præfectus nouis operibus firmauit. Hîc enim plerúnque agit insulæ præfectus & milites præsidiarij qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patientur. Vtraque insula multiplici hortorum viriditate, & pomarijs ridet, vnde vino è pomis factitio (*Siseram* aliqui vocant, nos *Sidre*,) plerúmque vtuntur. Incolæ vtrobique sunt origine vel Normannici, vel Britones, Gallicéque loquuntur. Vtrobique *Vraic* illa pro ignis est fomento, vel fossiles ex Anglia carbones, & piscium vtrobique maxima multitudo.

Smyris lapis.

Portus S. Petri.

Libertas tempore belli.

Castle Comet.

Vraie.

Normannia amissa.

Spectarunt olim hæ insulæ cum alijs circumuicinis ad Normanniam, sed cum Henricus noster primus Robertum fratrem anno Christi 1108. debellasset, Normanniam & has insulas Angliæ regno adiunxit, ex quo tempore Angliæ firma fide adhæserunt, licèt Gallus (proscripto Ioanne nostro) 1259 Normanniam occupauerit, & Henricus tertius suo in Normannia iure pacta pecuniæ summa, & Aquitaniæ possessione, cesserit. *Garnseiam* tamen (vt in archiuis Regijs videre est) regnante Edwardo Quarto Galli occuparunt, sed opera Richardi *Harlestoni valecti de Corona* (vt eo tempore vocarunt) illi exturbati & Rex ipsi in dignitatis præmium insulæ & castri præfecturam detulit. Quod ad rem Ecclesiasticam pertinet, Episcopo Constantiensi in Normannia paruerunt, donec ille nostra memoria Pontificis Rom. in Anglia authoritatem (quod Episcopi nostri faciunt) abiurare recusarit. Iam inde Wintoniensi Episcopo subesse dignoscuntur.

Franc. 16. Edw. 4.

cuntur.

De *Serke* insula modica, quæ illis interiacet, rupium præcipitijs circumuallata, de * *Alderney* quæ aliquanto maior ecclesiolam, & octoginta ædes habet, de *Arme*; & scopulosa illa cautium eminentia, quæ *Quasquettes* vocantur, cùm ab antiquis scriptoribus non memorentur, non est cur ego pluribus loquar. *Aldernei-am* tamen illam EBODIAM, siue EVODIAM esse cuius meminit Paulus Diaconus libro primo cap. 6. ad quam, vt scribit, distantem triginta milliaribus à Sequanico littore, garrulitas aquarum in eandem Charybdim vergentium longè exauditur; Locus hodie *The rase of Alderney* nautis appellatur.

* Aurney nomulla.

Ebodia.

Eodem inde littore LIGA Antonini eminet, quæ superstite nomine etiamnum nunc *Ligon* dicitur. Tum septem insulæ sternuntur SIADAE Antonino, à numero, *Saith* enim septem Britannicâ linguâ sonat, Gallis hodie *Le set Ysles*. Has Siadas enim existimo *Hiadatas* corruptè apud Strabonem appellari, ab his enim, vt inquit ille, minor est quàm diurnus in Britanniam nostram cursus. A Siadis ad BARSAM, cuius etiam meminit Antoninus, VII. intersunt stadia, Gallis *Ysle de Bas*, Anglis *Basse-pole*, *Bas* enim quod minùs profundum, Britanni vocant, & ex bolide demissa in minorem altitudinem, mare hoc loci subsidere nautæ deprehendunt. Vix enim septem vel octo cubitis depressum est, cum per reliquũ littus 12. 18. 20. cubitis mare altum sit, vt in chartis Hydrographicis videre est. Inter has tamẽ insulas & *Foy*, Cornwalliæ mare hoc nostrum Britannicum in maximam deprimi altitudinem obseruarunt nautæ, quam 116. plùs minùs vlnis in canali commensurant. Hinc ad Britãniæ nostræ oras iam transmittam, & oram legens, *Ideston*, *Monsbole*, *Long shippes* scopulos potiùs infames quàm insulas præteruectus, ad extremum Cornwalliæ promontorium LISSIAM Antonini conspicio nunc *Lethowsow* vicinis, alijs verò *The gulfe*, id est, si interpreteris, vorago, quæ tantùm recedente æstu nudata apparet. Hanc Lissiam antiquorum existimo, quòd *Lis* idem significat, vt accepi, apud nostros Britannos. *Liso* enim vasto cum murmure sonum edere, cuiusmodi in vorticosis locis audiuntur, & eò loci Oceani fluxus & in Boream, & Orientem magno cum fremitu eluctatur inter Cornwalliam & insulas coarctatus, quas SIGDELES Antoninus, SILLINAS Sulpitius, SILVRAS Solinus, *Silly* Angli, *Sorlings* nautæ Belgici, HESPERIDAS & CASSITERIDES antiqui Græci vocârunt. *Hesperidas* enim dixit Dionysius Alexandrinus,

Liga.

Siada.

Set ylez.

Barsa.

Basepole.

Speculum Oceani.

Mare Britannicum vbi altissimum.

Lissia.

The gulfe.

Sylly.

Cassiterides, Sillina & Hesperidæ.

andrinus, ab occidentali ſitu. Et *Oſtrimydes* Feſtus Auienus in *Oris Maritimis*, de quibus hæc carmina intexit.

In quo inſulæ ſeſe exerunt Oeſtrymides
Laxè iacentes, & metallo diuites
Stanni atque plumbi: multa vis hic gentis eſt
Superbus animus, efficax ſolertia,
Negotiandi cura ingis omnibus
Non vſque nauibus turbidum latè fretum
Et belluoſi gurgitem Oceani ſecant;
Non hi carinas quippe pinu texere
Fecere remos non abiete, vt vſus eſt,
Curuant phaſello: ſed rei ad miraculum
Nauigia iunctis ſemper aptant pellibus,
Corioque vaſtum ſæpe percurrunt ſalum.

Et poſteà

Tarteſſiſque in terminos Oeſtrymnidum
Negotiandi mos erat, Carthaginis
Etiam colonis

Caſſiterides verò cæteri Græci à ſtanno, quemadmodum & apud Drangos Aſiæ, à Stanno locum quendam CASSITERON vocat Strabo, & inſulam in mari Indico CASSITERAM etiam à ſtãno dictam fuiſſe è Dionyſio memorat in Vrbibus Stephanus. MICTIN autem illam quam ſex dierum nauigatione introrſum à Britannia abeſſe, & candidum plumbum proferre è Timæo ſcribit Plinius, inter has fuiſſe vix auſim affirmare. Non me tamen latet eruditiſſimum Hermolaum Barbarum pro *Mictim, Mitterim* in manuſcriptis codicibus legiſſe, & pro *Mitterim*, Cartiterim legere. Quod autem has eſſe CASSITERIDAS toties quæſitas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipſarúmque ſitus, & Stanni venæ. *Artabris* (inquit Strabo) *quibus Britannia Occidentales partes è regione adiacent, ad Aquilonem opponuntur inſulæ, quas Caſſiteridas appellant, quodammodo in Britannico climate conſtitutæ.* Et alibi: *Amplius eſt mare inter Hiſpaniam, & Caſſiteridas, quàm à Caſſiteridis ad Britanniam interiectum. Aduerſus Celtiberiæ latus ſpectant Caſſiterides*, inquit Solinus. Diodorus Siculus: *In inſulis Oceano Ibero proximis, quæ à Stanno Caſſiterides nominantur.* Euſtathius, *Caſſiterides inſulæ decem ſunt contiguæ ad Arctum.* Cùm verò hæ Sillinæ Artabris, id eſt, Gallitiæ in Hiſpania oppoſitæ ſint, cùm ab illis in Aquilonem ad amuſſim vergant, cùm in Britannico climate conſtituantur, cùm Celtiberiæ latus ſpectent, cùm

cùm longè ampliori mari ab Hiſpania, quàm à Britannia diſiungantur, cùm ſint Oceano Ibero proximæ, cùm contiguæ ſint ad Arctum, & melioris notæ tantummodò decem numerentur, ſcilicet *Sanctæ Mariæ*, *Annoth*, *Agnes*, *Sampſon*, *Silly*, *Breſar*, *Ruſco*, ſiue *Triſcraw*, *S. Helenæ*, *S. Martini*, *Arthur*, & quod caput eſt, cùm Stanni venas habeant, vt nullæ aliæ hoc tractu inſulæ: & à fodinis duæ minores *Minanwitham*, & *Minuiſiſand*, nomen duxiſſe videantur: malim ego has Caſſiteridas exiſtimare, quàm vel *Aſores* quæ nimis in occaſum prouectæ ſunt, aut *Biſargo*, neſcio quam cum Oliuario, aut iam depreſſas latere cum *Gemma* Friſio opinari. Quòd verò Herodotus has non nouerit, neutiquam mirandum eſt; fatetur enim ipſe ſe pro comperto nihil habere, quod de Europæ extremis referat. Primùm tamen plumbum in Græciam hinc delatum erat. Plumbum (inquit Plinius lib. 8. cap. de rerum inuentoribus) è Caſſiteride inſula primus apportauit Midacritus.

Sed ad *Silly*. Inſulæ verò hoc nomine inſigniuntur plùs minùs centum quadraginta quinque gramine veſtitæ præter horrentes rupes, & ſaxa eminentia innumera. Frumento nonnullæ ſatis feraces, cæterùm omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis & marinis auibus abundant. Omnium maxima eſt quæ à *S. Mariæ* nomen habet, caſtrum habet & præſidium militare. *Hæ ſunt inſulæ illæ quas Fretum turbidum duarum aut trium horarum nauigatione diſtinguit à Dæmoniorum ora, & quarum incolæ cuſtodiunt morem vetuſtum, Nundinas, & nummum refutant, dant res & accipiunt, mutationibus potiùs, quàm pretijs neceſſaria parant, Deos percolunt, ſcientiam futurarum pariter virò, ac fœminæ oſtentant*, vt habet Polyhiſtor. *Melanchlænos* vocat incolas Euſtathius, quòd nigris veſtibus ad talos vſque demiſſis induerentur, pectore ſuccincti, & cum virgis ambulantes perſimiles Tragicis antiquarum Furijs. Vitáque cedunt (vt habet Sardus) plerumque vita ſatiati. E rupe enim ſe proijciunt in mare fœlicioris vitæ ſpe, quod procul dubio Britannicorum Druidum fuit perſuaſio. Huc etiam damnatos ad metalla relegare ſolebant Romani Imperatores. Maximus enim Auguſtus cùm Priſcillianum ob hæreticam prauitatem capitis damnâſſet, ſectarios eius Inſtantium Hiſpanum Epiſcopum, & Tiberianum publicatis bonis in Syllanas inſulas deportari iuſſit. *Sulpitius Severus.*

Contra has ad Gallicum littus Oſiſſimis, ſiue Britanniæ Armoricæ præiacet AXANTOS Plinij, quæ nomine integro etiamnum *Axanton.*

Vſhant. amnum *Vſhant* vocatur, Antonino VXANTISSENA, qua vna dictione, duæ coaluerunt, VXANTIS, ſcilicet & SENA. Hæc

Siambis. enim inſula inferiùs eſt nunc *Sayn*, quæ Breſtæ obiecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Sounes* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab ortu in occaſum plùs minùs ſeptem mill. Angl. procurrunt confertiſſimi ſcopuli, potiùs quàm inſulæ. De hac

The Seames nauis. accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena Britannico mari Oſiſſimis aduerſa littoribus Gallici numinis oraculo inſignis eſt, cuius antiſtites perpetua virginitate ſancta numero nouem eſſe traduntur, Galli Zenas, vel Lenas, vocant* (ſic potiùs cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putántque ingenijs ſingularibus præditas maria ac ventos concitare carminibus, ſeque in quæ velint animalia vertere, ſanare quæ apud alios inſanabilia ſunt, ſcire ventura, & prædicere, &c.* Huic aliæ ſubtenduntur inſulæ *Grane*, *Penmark*, id eſt, *Caput equi*, &

Venticæ. Neſiadæ. *Beliſle*, quas VENETICAS vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ aduerſæ ſunt, & NESIADAS ex Dionyſio Afro nonnulli vocant, de quibus ille:

Neſſiadum ſpatio nec diſtant littora longo,
In quibus vxores Amnitum Bacchica ſacra
Concelebrant hedera foliis, zeſtaque corymbis.
Non ſic Biſtonides Abſinthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus εἰοχαῖον.

Quod etiam Feſtus Auienus ſic expreſſit.

Hinc ſpumoſus item ponti liquor explicat æſtum,
Et breuis è pelago vortex ſubit: hic chorus ingens
Fœminei cœtus pulchri colit Orgia Bacchi,
Producit noctem ludus ſacer: æra pulſant
Vocibus & crebris latè ſola calcibus vrgent.
Non ſic Abſynthi propè flumina Thraces, & almæ
Biſtonides, non quà celeri ruit agmine Ganges,
Indorum populi ſtata curant feſta Lyæo.

Beliſle verò & has prædictas Neſſiadas eſſe Poſſidonij apud Strabonem authoritas conuincit. Ligeris enim oſtio præiacet, & in oppoſita Galliæ regione Samnitas poſuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *Poſſidonius in Oceano inſulam paruam non longè in pelago in exitu Ligeris amnis præiacentem eſſe inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres Bacchi numine afflatas, ipſas quidem Deo ipſi propitiantes & feſtis ritibus exorantes.* De hac etiam Artemidorus apud eundem Strabonem ſic ſcribit: *Inſulam Britanniæ proximam eſſe in qua ſimilia Samothracibus Cereri, & Proſerpinæ ſacrificia fiunt.*

fiunt. Et huc vsque ad Ligeris ostium mare Britannicum diffundi tradunt veteres.

Nihil aliud nunc restat, cùm è scrupulosis Antiquitatis cautibus enauigârit oratio, quàm vt nautæ olim Neptuno vela lacera, sic ego etiam aliquod, DEO OPT. MAX. & VENERANDAE ANTIQVITATI anathema consecrarem, quod libens meritò nunc voueo, & suo tempore Deo volente vota soluam. Intereà meminerit lector, me cum inuido, & edaci illo hoste TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuisse, de quo Græcus optimè cecinit:

Ἀργαλέως φέρεται πολιὸς χρόνος, ἀλλὰ παρίπτων,
Καὶ φανὰς κλέπτει φθεγξομένων μεδέων.
Καὶ μὴ φαινόμενος τοὺς φαινομένους ἀφανίζει.
Καὶ μὴ φαινομένους, εἰς φανερὸν φορέει.

Ego verò illo Mimnermi disticho, quod verissimum esse noui, me identidem affari, & consolari soleo:

*Τίω σαυτῆ φρένα τέρπε, δυσηλεγίων δὲ πολιτῶν
Ἄλλος τις σὺ χαλῶς, ἄλλος ἄμεινον ἐρεῖ.

** Obiectet animum plebs est morosa legendo. Ille benè de te dicet, at ille male.*

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.

BRITANNIÆ antiquæ populi, vrbes, flumina, promontoria, &c. quorum meminerunt Cæsar, Tacitus, *Ptolemæus, Antoninus, Notitia Prouinciarum*, & authores alij, cum nominibus recentioribus.

ABallaba.	*Appleby in Westmorland,*	687
Abone.	*Auington in Glocestershire,*	312
Abus æstuarium.	*Humber in Yorkshire,*	484.634
Æsica.	*Netherby vpon Esk in Cumberland,*	70
Ad Ansam.	*Ithancester in Essex,*	395
Ad Pontem.	*Paunton in Lincolnshire,*	478
Adurni Portus.	*Ederington,*	273
Agelocum.	*Ideleton in Nottinghamshire,*	492
Alone.	*Old towne vpon Allon in Northumb.*	719
Alaunius flu.	*Auon in Wilshire,*	213,225
Alaunus flu.	*Aline in Northumberland,*	727
Amboglanna.	*Willyford in Cumberland,*	708
Ancalites.	*The hundred of Henley,*	340
Amnitum insulæ.	*Ysles vpon the West coasts of Britaine in Fraunce.*	829,830
Andates lucus.		404
ANDERIDA.	*Newenden in Kent,*	307
Angli.		99
Autona siue Ausona.	*Auson,*	453
Antiuestæum.	*The Cape of Cornwall,*	150
Aquæ solis.	*Bathe in Sommersetshire,*	200
Arbeia.	*Ierby,*	694
Ariconium.	*Kenchester neere Hereford,*	552
Atacoti.		95
Atrebatij.	*Barkeshire,*	241
Augusta, vide LONDINVM.		
Axelodunum.	*Hexham in Northumberland,*	721

B

Badiza.	*Bathe,*	200
Bannauenta.	*Northanton,*	454
Belerium, idem quod Antiuestæum.		150.

Belgæ.

Belgæ.	*Somersetshire, Wilshire, & Hantshire,*	185
Belisama fl.	*Rhibel in Lancashire,*	676
Benones.	*Benssford-bridge,*	461
Bibroci.	*The hundred of Bray in Barkeshire,*	249
Binouium.	*Bincheſter,*	665
Blatum Bulgium.	*Bulneſſe in Cumberland,*	700
Bleſtium.	*Old towne in Herefordshire,*	551
Bonium.	*Banchor in Flintshire,*	464,605
Bononia.	*Bollonge in Fraunce,*	300
Borcouicus.	*Borwic in Northumberland,*	723
Bouium.	*Boneſton in Glamorganshire,*	574
Brage.	*Broughton in Hantshire,*	228
Brannogenium.	*Worceſter.*	511
Brannodunum.	*Branceſter in Norfolke,*	462
Bremenium.	*Brampton in Northumberland,*	729
Brementuracum.	*Brampton in Cumberland,*	708
Bremetonacum.	*Ouerborrow in Lancashire,*	680
Brigantes.	*Yorkeshire, Lancashire, B. of Durham, Weſtmorland, Cumberland,*	607
Brouonacum.	*Brougham.*	689
Bullæum.	*Buelth in Brecknocshire,*	561
Burrium.	*Vske in Monmouthshire,*	568

C

Cæſaromagus.	*Burghſted in Eſſex,*	385
Calcaria.	*Tadcaſter in Yorkeshire,*	621
Callena.	Vide Gallena.	
Camboritum.	*Cambridge,*	431
Camalodunum.	*Maldon,*	389
Camundolunum.	Vide Cambodunum.	
Cambodunum.	*Ruines neer Almõdbury in Yorkshire,*	615
Calagum.	Vide Galacum.	
Canonium.	*Canonden in Eſſex,*	385
Cantium.	*Kent,*	281
Cantium Promontoriũ.	*The foreland of Kent,*	299
Cangi.		197,545
Caſtra Exploratorum.	*Burge vpon Sands,*	698
Caſſij.	*The hundred of Caiſhow in Hertfordshire,*	341,356
Caſſiterides.	*The Iles of Sylly.*	827

Caturactonium.	*Catterick in Yorkeſhire.*	656
Cattieuchlani.	*Buckinghamſhire, Bedfordſhire, and Hertfordſhire,*	341, 342.
Cauſennæ.		475
Cenio flu.	*The riuer by Tregony in Cornwall*	153
Ceni-magni. Vide Iceni.		
Cilurnum.	*Cellerford in Northumberland,*	720
Clauſentum.	*South-hauton,*	227
Cleuum.	*Glocester,*	314
Coccium.	*Ribchester in Lancaſhire,*	678
Colonia.	*Colchester in Eſſex,*	397
Condate.	*Congleton in Cheſhire,*	543
Concangij.	*Barony of Kendall,*	546
Condercum.	*Chester vpon the ſtreate in the Biſhopricke of Durham,*	669
Combretonium.	*Brettenham in Suffolke,*	410
Conouius flu.	*Conwey in Wales,*	597
Conouium vrbs.	*Caer hean vpon Conwey in Caernarnenſhire.*	597
Conuennos inſula.	*Canney at the Tames mouth,*	818
Congauata.	*A place vpon Candebec in Cumberland,*	703
Corinium.	*Circeſter in Glocesterſhire,*	320
Coritani.	*Northamptonſhire, Leiceſterſhire, Rutlandſhire, Lincolnſhire, Nottinghamſhire, Derbiſhire,*	450
Cornauij.	*Warwickſhire, Worceſterſhire, Staffordſhire, Shropſhire, and Cheſhire,*	499
Corſtopitum.	*Merpit in Northumberland,*	726
Coſſini.		146
Croco-calana.	*Ancaſter in Lincolnſhire,*	478
Cunetio.	*Marleborow in Wilſhire,*	222
Curia.	*Corebridge in Northumberland.*	722

D

Danmonij.	*Cornwall and Deuſhire,*	146
Danmoniorum promontorium.	*The Lizard in Cornwall.*	153
Danum.	*Doncaſter in Yorkeſhire,*	611
Delgouitia.	*Godmundham in Yorkeſhire,*	635
Deruentio.	*Auſaby vpon Derwent in Yorkeſhire,*	633
Deua flu.	*Dee in Cheſhire,*	536

Deuana siue Deua vrbs.	*Chester, or Westchester,*	538
Dictum.	*Digenwey.*	598
Dimetæ.	*Westwales, Caermardenshire, Penbrockshire, and Cardiganshire.*	577
Dobuni, siue Boduni.	*Glocestershire and Oxfordshire,*	310
Dubris.	*Douer,*	303
Dunum sinus.	*The creeke at Dunesby neere Whitby in Yorkeshire,*	642
Durcornouia.	Vide Corinium,	
Durotriges.	*Dorsetshire,*	173
Dur-cobriuæ.	*Hertford,*	354
Durnium.	Vide Durnouariam,	
Durobriuæ.	*Caster neere Wandlesworth in Huntingdonshire,*	448
Durnouaria.	*Dorcester,*	178
Durobrouæ.	*Rochester,*	290
Durolenum.	*Leneham in Kent,*	289
Durolicum.	*Old foord vpon Lee in Essex,*	384
Durosiponte.	*Gormonchester,*	444
Durouernum.	*Canterburie,*	294

E

Ebodia.	*The Isle of Alderney,*	827
Eboracum.	*Yorke,*	624
Epiacum.	*Pepcastle in Cumberland,*	693
Etocetum.	*Vttoceter in Staffordshire,*	517
Extensio Promont.	*Easten-nesse in Suffolke,*	413

F

Fretum Britannicum.	*The streight of Calis,*	299

G

Gabrantvicorum portuosus sinus.	*Suerby in Yorkeshire,*	639
Gabrosentum.	*Gateshead in B. of Durham,*	670
Galacum.	*Whealp castle in Westmerland,*	688
Galana.	*Walle-wic,*	719
Gallena.	*Wallingford,*	243

Ganganorum prom. *Lheyn in Caernarvonshire,* 595
Garianonum. *Yarmouth,* 411
Garienis flu. *Yare riuer in Norfolke,* 419.423
Gausennæ. *Brig-Casterton vpon Wash,* 475
Genunia. *Northwales,* 589
Glannouenta. *Vpon Wantsbecke in Northumberland,* 736
Glessariæ. 815
Gleuum. *Glocester,* 314
Gobannium. *Abergenenny.* 567
Gessoriacum, vide Bononiam. 390

H

Herculis promon. *Hertz point in Denshire,* 170
Hunnum. *Seuenshale in Northumberland,* 719

I

Iamesa, vide Tamesis.
Iceni. *Suffolke, Norfolke, Cambridgeshire, and Huntingdonshire,* 492
Icianos. *Icborrow in Norfolke,* 439
Idumanius flu. *Blackewater in Essex,* 394
Isanna-uaria. *Stony-Stratford,* 346
Isca flu. *Exriuer in Denshire,* 166
Isca Dannoniorum. *Excester,* 167
Isca Leg. Augusta. *Caer Lheon in Monmouthshire,* 569
Iscalis. *Ivelcester,* 187
Iurium. *Aldburge in Yorkeshire,* 634
Iugantes, quorum meminit Tacitus, nescio, nisi Cantiani fuerint, quos Britanni sua lingua *Y. Gaint* dicere solebant. Æque tamen probabile videatur *Brigantes* pro *Iugantes* legere. 609
Itium. *Vtsan.* 390
Ituna flu. *Eden in Cumberland,* 686.701

L

Lagecium, vel Legeolium *Castleford neere Pontfreit,* 617
Legio II. Augusta, vide Isca.
Legio VI. Victrix, vide Eboracum.

Legio xx. Victrix, vide Deua.

Lauatres.	*Lauerton neere to Bowes vpon Stanemore,*	657
Leucarum.	*Lochar in Southwales,*	576
Littus Saxonicum.		283
Lectodorum.	*Bedford,*	348
Lemanis.	*Limebill in Kent,*	306
Lindum.	*Lincolne,*	479
Londinum.	*London,*	367
Longouicum.	*Lancaster,*	669
Luguuallum.	*Carlile,*	704
Louentium.	*Leueny in Brecknocshire,*	562

M

Madus.	*Maidston in Kent,*	289
Magi.	*Old Radnor,*	558
Maglona.	*Maclenith in Montgomerishire,*	589
Magna.	*Chester in the Wall neere Halswessell,*	718
Magnus portus.	*Portesmouth, or Portchester,*	235
Maleos.	*Mula among the Westerne Iles,*	812
Mancunium.	*Manchester in Lancashire,*	673
Mandeuessedum.	*Manchester in Warwickeshire,*	501
Magni. Vide Magi.		
Mediolanum.	*Lhan Vellin in Montgomeryshire,*	591
Magioninium.	*Aswell in Hertfordshire,*	352
Meatæ.	*Northumberland,*	718
Margidunum.	*Margedo-nerton in Rutlandshire,*	470
Mena.	*Meueg in Cornewall,*	153
Metaris æst.	*The Washes betweene Lincolneshire and Norfolke,*	427.472
Mictis, vide Vecta.		
Morbium.	*Morsby in Cumberland,*	691
Moridunum.	*Caermarden,*	578
Moridunum.	*Seaton in Deuonshire,*	169
Moricambe æst.	*The Bay at Caërdronack*	697
Morini.		300

N

Nidus.	*Neath in Glamorganshire,*	575
Neomagus, siue Nouiomagus.	*Woodcote neere Croyden in Surrey,*	263
Nouus portus. Vide Lemanis.		

O

Octopitarum prom.	*S. Davids head in Penbrokeſhire,*	582
Ocellum prom.	*Kellnſey in Yorkeſhire,*	638
Olicana.	*Otteley in Yorkeſhire,*	620
Olenacum.	*Elenborrow in Cumberland,*	703
Ocrinum	Vide Danmonium.	153
Ordouices.	*Northwales,*	588,549
Oſtidamnij.		146
Ottadini.	*Northumberland,*	717
Othona.	*Haſtings in Suſſex,*	277

P

Pariſi pop.	*Holderneſſe in Yorkeſhire,*	632
Pennocrucium.	*Penkridg in Staffordſhire,*	519
Pettuaria.	*Beuerley.*	635
Petrianæ.	*Some place neer Peterill in Cũberlãd,*	702
Picti.	*The Picts,*	85
Præſidium.	*Warwicke,*	505
Prætorium.	*Patrington in Yorkeſhire,*	638
Pontes.	*Colebroke in Buckinghamſhire,*	343
Pons Ælij.	*Ponte-land in Northumberland,*	723
Procolitia.	*Colecaeſter in Northumberland,*	722

R

Ratæ.	*Raiby in Leiceſterſhire,*	464
Ratoſtibius flu.	*Taf in Glamorganſhire,*	573
Regni pop.	*Surrey, Suſſex, and the ſea coaſts of Hantſhire,*	256
Regnum.	*Regnſted in Hantſhire,*	224
Regulbium.	*Reculuer in Kent,*	292
Ribodunum.	Vide Brementuracum.	678
Rhutupiæ.	*Richborrow neere Sandwich,*	297
Ruthunium.	*Routon in Shropſhire,*	528

S

Sabrina flu.	*Seuern,*	589
Salenæ.	*Salndy in Bedfordſhire,*	349

Segodunum.	*Seton in Northumberland,*	725
Segontium.	*Caer Seiont neere Caernarnon,*	569
Segontiaci.	*In Hantshire,*	236
Setantiorum Palus.	*Winandermer,*	682
Scoti.		87.737
Seteia æstuar. pro Deia.	*Dee mouth,*	538
Segelocum.	Vide Agelocum.	
Silures.	*Southwales,*	549
Sitomagus.	*Thetford in Norfolke,*	417
Simeni.	Vide Iceni.	
Sinus salutaris.	Vide Gabrantouicorum.	
Sorbiodunum.	*Old Sarisbury,*	214
Spinæ.	*Spene neere Newbury,*	246
Stuccia flu.	*Istuyth in Cardiganshire,*	587
Sulloniacæ.	*Brockley hill neere Edgeworth,*	362

T

Tau æstu. Ptol. *Tuesis,*	*Twede,*	729
Tamarus flu.	*Tamar,*	158
Tamara.	*Tamarton,*	159.&c.
Tamisis.	*Tames,* siue *Teames,*	243
Tanatos.	*Tanet,*	296
Tesis flu.	*Tese,*	662
Tina flu.	*Tine in Northumberland,*	717
Toisobios.	Vide Conouius.	
Tobius flu.	*Tony in Wales,*	578
Traiectus.	*Passage neere Aust,*	313,318
Trinobantes.	*Middlesex, and Essex,*	363
Tripontium.	*Torcester,*	451
Trisantonis Portus.	*Southanton,*	226
Tuesis.	*Berwick vpon Twede,*	731
Tuerobius flu.	*Tiuy in Wales,*	585
Tunocellum.	*Tinne-mouth,*	738
Trutulensis Portus.	Vide Rhutupias, Tacitum Trutulensem pro Rhutupensi vocare existimat B. Rhenanus.	

V.

Vagniacæ.	*Maidstone,*	389
Valentia.		718

Vallum.

Vallum.	*The Picts Wall,*	710
Varis.	*Bod-vary in Flintshire,*	602
Viroconium.	*Wroxcester,*	528
Vedra flu.	*Were in the B. of Duresme,*	664
Venta Belgarum.	*Winchester,*	229
Venta Icenorum.	*Caster neere Norwich,*	420
Venta Silurum.	*Caer went in Monmouthshire,*	566
Vennones.	*Bensfordbridge,*	461
Verlucio.	*Werminster,*	212
Verometum.	*Burrow hill in Leicestershire,*	466
Verolamium.	*Verulam neere S. Albons,*	356
Verteræ.	*Burgh vpon Stanemore,*	687
Vzellæ æstuarium.	*Inell mouth,*	191
Viconia. Vide Vinonium.		
Vinonium & Binouium.	*Binchester in the B. of Duresme,*	665
Villa Faustini.	*S. Edmunds Bury,*	406
Vindelis.		176
Vindobala. Vide Vindomora.		
Vindomora.	*Walleseud in Northumberland,*	724
Vindonum.	*Silcester,*	237
Vindolana.	*Winchester in the wall,*	723
Vindogladia.	*Winburne in Dorsetshire,*	282
Virosidum.	*Werewic vpon Eden neere Carlile,*	703
Voluba.	*Volemouth,*	153
Voreda.	*Old Carlile,*	698.718
Vsocona.	*Okenyate,*	529
Vzella.	*Lost-vthiel,*	154.191

Populi & loca antiquioris memoriæ IN SCOTIA.

A *Brauanus.*	741	*Cornabij.*	747
A *Alauna.*	743	*Carnonacæ.*	745
Banatia.	746	*Castra Alata.*	739
Berubium.	747	*Cerones.*	745
Bodotria flu.	740	*Colania.*	737
Caledonij.	743	*Celnius fl.*	747
Canta.	747	*Corda.*	740
Carbantoricum.	740	*Coria.*	742
Carni, siue Cativi.	747	*Creones.*	745

Damnij. 741
Dea. 740
Deuana. 746
Dinas fl. 746
Epidij. 745
Gadeni. 737
Glotta. 741
Grampius. 744
Horesci. 740
Iiena. 741
Ias fl. 747
Itis fl. 745
Ladeni. 737
Landonia. 730
Lelanonius. 742
Leucopibia. 740
Lindum. 743
Littus altum. 747
Longus fl. 745
Loxa fl. 746
Lugi. 747
Merta. 747
Nouantes. 740
Nouantum Prom. 741
Nodios. 740
Orcas, vide Tarnedrum. 747
Orrea. 746
Rherigonium. 741
Selgoua. 740
Tamea. Fortasse Tanea in Rossia. 746 (746
Taizali.
Tarnedrum prom. 747
Tana fl. 745
Trimontium. 740
Vacomagi. 746
Vararis. 747
Vernicones. 745
Victoria. 743
Vindagora. 741
Virnedrum. 747
Vulsa. 745
Vzellum. 740

IN HIBERNIA.

Argita fl. 783
Ausoba fl. 779
Auteri. 778
Birgus fl. 770.771
Boreum prom. 783
Birgantes. 770
Buuinda fl. 776
Cauci. 773
Coriondi. 770
Darnij. 782
Daurona. 768
Duuum. 781
Duris fl. 766
Eblana. 774
Eblani. 774
Erdini. 783
Gangani. 765
Iberni. 767
Iernus fl. 767
Isannium prom. 781
Laberus. 776
Libnius fl. 775.779
Logia fl. 783
Lucani. 766
Macolicon. 777
Menapia. 772
Menapij. 772
Modana fl. 772
Nagnata. 778
Nagnatæ. 779
Notium prom. 767
Obuca fl. 773

Ranius fl. 779
Rheba. 771
Rhobogdij. 783
Rhobogdium prom. ibid.
Rigia. 777
Rigia altera. 784
Sacrum prom. 772
Sennus fl. 777
Velabri. 766
Vennicnium prom. 783
Vennicnij. ibid.
Viduas fl. ibid.
Vindenius fl. 782
Vodi. 767
Volunty. 781

Insulæ Britannicæ adiacentes.

Acmitum insula. 830
Adros, qua & Andium. 794
Axantos, vide Vxantisa. 829
Barsa. 827
Bergæ. 815
Cæsarea. 825
Cassiterides. 827.828
Caunos. 818
Dumna. 812
Epidium. 745
Ebuda prima. 812
Ebuda secunda. ibid.
Glotta. 810
Hebrides. 811
Ilcta. 820
Limnos. 794
Liga. 827
Lisia. ibid.
Mictis fortasse Vectis. 820
Mona. 794
Monaeda. 796
Mula. 812
Nerigon. 815
Nessiada. 830
Pomona. 812
Ocetis. ibid.
Orcades. ibid.
Ricina, sive Riduna. 811
Sarnia. 825
Sena. 830
Silimnus. 794
Siambis. 830
Sicelis. 827
Siata. ibid.
Tanatos. 296
Thule. 814
Toliapis. 818
Vecta. 819
Venetica Insula. 830. &c.
Vindelis. 176
Vxantisa. 830

Angliæ Comitatus.

Barkeſhire, 241
Bedfordſhire, 347
Buckinghãſhire, 342
Cambridgeſhire, 450
Cheſſhire, 534
Cornewall, 146
Cumberland, 690
Darby, 493
Deuonſhire, 160
Dorſet, 175
Durham, 660
Eſſex, 383
Glocesterſhire, 311
Hantſhire, 223
Hereford 550
Hertford, 350
Huntington, 442
Kent, 282
Lancaſhire, 672
Leiceſter, 460
Lincolne, 471
Middleſex, 365
Monmouth, 563
Northfolk, 417
Northamton, 450
Nottingham, 488
Northumberland, 718
Oxfordſhire, 324
Richmondſhire, 652
Rutland, 468
Shropſhire, 523
Somerſet, 186
Staffordſhire, 516
Suffolk, 405
Suſſex, 268
Surry, 256
Warwickſhire, 500
Weſtmorland, 685
Wiltſhire, 208
Worceſterſhire, 509
Yorkſhire, 610

Walliæ Comitatus.

Angleſey, 794
Brecknock, 560
Cardigan, 585
Carmarden, 577
Carnaruan, 594
Denbigh, 598
Flint, 602
Glamorgan, 570
Merioneth, 592
Mountgomery, 589
Penbroke, 580
Radnor, 557

Inſulæ præcipuæ.

Angleſey, 794
Man, 796
Wight, 819
Garnſey, 825
Gerſey, 825
Orkney, 812
Weſtern Iles, 811
Tanet, 296
Sheppey, 818
Canuey, 818
Holy Iland, 816
Silly, 827
Vlhant, 830
Beardſey, 794

Barones

A

AB-Adam. 319
Abergeuenny. 568
Albinet siue Albigny. 429.649
Albemarle. 640.641
Albeny. 649
Alfreton. 496
Ardern. 501
Argenton. 353
Arsic. 327
Astley. 502
Audley. 518
Audley de Walden. 399

B

Badellismer. 292
Bampton. 173
Barkley. 317
Bardolph. 428
Barones Comitis Cestriæ. 547
Basset. 459.520
Beauchamp de Somerset. 190
Beauchamp. 190
Beauchamp de Powick. 513
Beauchamp de Bedf. 351
Beaumont. 465
Bedal. 657
Beke. 483
Berners. 419
Bertram. 735
Blenleueny. 562
Blund. 408
Bohune de Midherst. 272
Bonuile. 170
Bolebec. 345.723
Botereaux. 158
Bourcher, vide Comites Essex.
Boutetort. 412
Beadeston. 319
Brandon. 416
Braybroke. 458
Brechnock. 461
Breose. 461
Briewr. 288
Brian. 282
Brooke. 212
Bruse. 646
Buckhurst. 279
Burford. 525
Burghley. 355.459
Burgo. 780.784
Burnell. 527
Burne. 431
Burrowgh. 265.486
Butler de Warrington. 675
Butler. 527.679.770

C

Camoys. 273
Cantelupe. 458.568
Carew. 165.207.263.771
Chandos. 320.551
Clare. 408
Clauering. 344.400.727
Clifford. 552
Clinton. 502.504
Cobham. 287
Coleuill. 478
Compton. 507
Courtney, vide Comites Deuon.
Croune. 473
Cromwell. 469.483

D

Dacre. 276
Darcy. 397.485
Daubeny. 191
Denbigh. 599
D'Eyncorte. 477
Dinham. 170
Douer. 293
Dudley. 522
Dunbarre. 738

E

Eaye. 414
Engayn. 458.483
Erdeiwick. 518
Estoteuill. 636
Euers. 664
Ewyas. 551

F

Fauconberge. 646
Ferrarij. 465.517.519
Fitz Payn. 182

Fines. 189
Fitzallan. 270
Fitzherbert. 313.507.584
Fitzwalter. 389
Fitzallan de Bedall. 657
Fitzhugh. 656
Fitzwarin. 243.533
Folliot. 429
Furniuall. 355.611

G

Gallway. 741
Gant. 476
Geneuill. 525.777
Gifford. 320
Grandiſon. 551
Grantmaſmill. 462
Greiſtocke. 703
Greuill. 212.507
Grey. 340.496.600
Groby Ferrers. 465
Gurnay. 188
Gynes. 682

H

Hach. 213
Harrington. 682
Haſtings, vide Com. Huntingdon. pag. 278
Hinkley. 462
Holland. 463.676
Hoo. 278
Howard 179.260.428.430.493.703
Hungerford. 199
Hunſdon. 355.733
Huntingfeild. 414
Huſsy. 477

K

Kendall. 686
Kidderminſter. 509
Kidwelli. 577
Kilpeck. 551

L

Lacye, vide Lincolniæ Com. 618
Lacy Hibern. 563.618
Lancaſter. 689
Latimer. 452.533.655.647
La-ware. 272
Lidell. 727
Lindſey. 502
Liſle. 621
Longſpee, vide Sarum Comites.
Louetoft. 611
Louell. 327
Louell de Com. Somerſett. 451
Louane. 388
Lumley. 669
Lutterell. 186.475

M

Magnauill, vide Eſſexiæ Comites.
Mallet. 190.414
Malpas. 537
Malolacu. 645
Maltrauers. 183
Mamignot. 284
Marmion. 521.655
Martin. 164
Merley. 726
Midleham. 654
Mitford. 735
Moells. 187
Mohune. 186
Molton. 691
Mon-mouth. 565
Montioy. 184.495
Montfort de Bel-deſert. 507
Monthermer. 323
Montfort. 467.514
Monte-alto. 604
Monte-Caniſo. 409
Montfichet. 400
Monte-acuto. 188.260
Mordant. 347
Morley. 400.419
Mortimer de Norfolke. 419
Mortimer. 554.559
Moruill. 700
Morwike. 727
Mowbray. 493.649
Muſchamp. 730
Muſard. 496
Muſgraue. 687

N

Neirford. 426
Neuil. 663
Noel. 518

North.

North. 437
New-march. 319
Norris. 337

O

Odingsels. 502
Ogle. 735
Ogmor. 178
D'Oyly. 244,328

P

Plaiz. 400
Paganell. 173,530
Paget. 519
Percy. 271,693,735
Phelips. 414
Pinkency. 451
Pitchford. 529
Poyninges. 182
Pontzij. 190
Powis. 592
Powick. 513

Q

Quincy, vide Wintoniæ Comites.

R

Ralegh. 386
Rhia. 419
Richard caſtle. 554
Riche. 388
Riparij, vide Comites Deuon, &c. 252
Rochford. 385
Roſs. 477

S

Say. 284
Sands. 236
S. Iohn. 236.348
S. Amand. 245
S. Maur. 458
S. Valericus. 328
Scales. 352
Seotney. 484
Scrope. 654
Segraue. 504
Seimor, ſiue S. Maur. 190,567
Shelford. 490
Sheffeild. 486
Shirley. 494
Stanley. 518,678
Staneley. 496
Stafford. 525
Sturton. 181
Strange. 427,532,533,676
Stutteuill. 636
Sudley. 320
Sur-Tyes. 664

T

Talbot. 533,534
Throckmorton. 507
Tiptoft. 591,516
Tony 361
Tregoz. 551
Trusbutt. 482
Tyes. 151
Thweng. 646,669

V

Vaux. 455,700
Vauſor. 619
Venables. 545
Veſcy. 648
Verdon. 517,555
Vfforde. 415
Vipount. 689
Viſcount. 728

W

Wake. 474,636
Wallingford, 244
Wahull, vide Cherwood. 348
Wardon. 452
Warkworth. 727
Welles. 483
Wem. 529
Wentworth. 410
Wharton. 687
Widdeuile. 452
Willoughby. 483
Windeſor. 252
Wollouer. 730

Z

Zouche. 458,462.

Reliqua vide in Tabula ſequente.

Rerum

A

Abies nulla Cæsaris tempore in Britannia 674
Abergeuenniæ Domini 568
Academia Oxoniensis 330 Cantabrig. 432
Actus 49
Acus Wilfridi 623
Adamantes Britannici 149.207
Adeliza Henrici 1. vxor 370
Admiralij curia 147
Adrianus 50
Aes 632.692.703
Æthelwardus scriptor 200
Agazeus canis Britannicus 230
Agricolæ optimi 444
Ager pinguissimus 425
Albanus Protomartyr Angliæ. 357
Alabastrum 521
Alabastrites 486
Albion 27
Albinus siue Alcuinus 629
Albemarlæ Comites & Holdernessiæ 640
Alfredus rex. 190
Ale potus Britannicus 22.495
Alex. Hales 819
Alexander Seuerus 54
Alexander Magnus nunquam in Britannia 38
Alæ in Architectura 739
Allectus 56
Allobroges 21
Alpes Britann. 595
Alumen 284
Ambrones 95
Ambrosius Aurelius 95.221
Amphibolia Comitis Godwini 269
Anchora effossa 359
Andates 494.36
Anderida sylua 268.307
Androgeus 363
Angli 99
Angli satellites Imperatorum Constantinopolis 122 dignitatibus excluſi 120
Anglia primum sic dicta 107 expugnata per Normannos 511
Anglia in Comitatus diuisa 128 secundum leges 130 in Parochias 131 in Episcopatus ibid. 132
Angel in Dania Anglorum sedes 99
Angli mediterranei 516
Angli ad fidem conuersi 104
Anglorum primum bellum intestinum. 263
Anglorum Domina 270
Angliæ victoriæ in Scotia limes 747
Angusiæ Comites 746
Anseres decidentes 645
Antimonium 497
Antoninus Philosophus 51
Antoninus Pius 51
Antoninus Caracalla 54
Aper Verorum 314
Appenninus 20
Apollo Grannus 738
Apophthegma Wiccamij 253
Aquæ vitæ, siue *Vske-bah* Hibernicorum 737
Aquilæ vaticinium 181
Aquæ diuisæ 348
Aquæ Solis 200
Aquileia 63
Ara & templum Claudij 394
Arar 23.616
Arbores terræ obrutæ 542.674
Arborici pro *Armorici* 67
Arborum stipites in mari 583
Arelatæ 24
Arena fœcunda 161
Armamentarium Britannicum 816
Arcani exploratores 715
Argentum 604.683
Argetocoxus Britannus 744
Argentonij 353
Ariana hæresis 56
Armaturæ 708
Armigeri 149
Armorica 20.66
Armoricani Britones 66
Arma ænea 152
Arma siue insignia Albeneciorum 279 Alfreton 496 Arundeliorum 156 Bainardorum 239 Bohunorii de Midherst 272 Charlemorum 592 Ducum Brunswici 651 Ewias 532 Gallouidiæ 741 Hollandorii 676 Lennox 742 Luciorum 693 Lumleiorum 669 Malo-lacu 645 Monte-alto 604 Montfichettorum 400 Muscamporii 730 Percivorum 693 Quinciorum 234 Riparijs 173 Sarum 217 Segrauiorum 504 Sturtonorum 181 Stauleiorum 496 Thwengorum 669 Vaulx 709 Vesciorum 648 Vipontiorum 689 Warrenniæ 265
Armorica 66
Arrell Comites 746
Arthurus 193
Arthuri locus natalis 237
Aruiragus Britannus 47
Assisæ 131
Asbroites lapis. 477
Asia 277
Aspennis 386
Argenti fodina 694
Arx Britannica in Hollandia 45
Asholiæ Comites 745
Atacotti 95
Audientiæ Curia 144
Aucupij Diua 470
Augustus 41 cur Britanniam neglexit, ibidem
Augustini Quercus 515
Augusta nomen honoratissimum 371
Augustinus Anglorum apostolus 304

Aulæus

Aula fus Domus 228
Aurelianus 54
Auſtralium Saxonum regnum 280
Aurum 692
Aurum in pinguedinis liquorem ſolutum 627
Azurum, ſiue Cæruleum foſſile 743

B

Bachaudæ 21
Banaretti 238
Barmomanna 756
Bancus Communis 142
Bancus Regius 241
Baptiſterium è manubijs Scoticis. 360
Barangi 122
Bardi 15
Bardocucullus 21
Barritus 791
Barones 136
Baro & Baronis coniugata 326
Barones ex cenſu 137
Barones ex ſcripto 137
Baronia de *Denbigh* 599
Barbacan quid 380
Barbaricum ſolum 750
Baſcauda 437
Bathoniæ Comites 202
Batable ground 708
Becco 22
Beda 37.870
Bedfordiæ Barones, Comites & Duces 351
Bega Sancta 691
Belcus Cymber 21
Belus quid 341
Belgæ Britanniæ è Belgis Galliæ 185
Bellum primum inteſtinum inter Anglos 263
Bellonæ templum 627
Bericus Britannus 407
Bernacles 797
Betula 22
Bergos Norwegiæ 815
Bernicij 734
Bibliotheca Eboraci 629
Bituminis fons 496
Boadicia ſiue Bunduica 403
Bodo quid 310
Bon homes 213
Bononia Galliæ 300
Bonoſus 54
Blacke lead 692
Boghs ſubuuidi loci in Hibernia 778
Bothwelliæ Comites 737
Boues Laneaſtrenſes 672
Brachæ 17.21
Brance 21
Brendani Purgatorium 784
Brennus Rex 38.602
Bretti 97
Brigida Sancta 773
Briocus Sanctus 768
Brit 28
Britiſh quid 30
Britannia vectigalis Rom 40. præfidialis provincia 47. cui ſigno ſubiecta 144. magna & parua 124. inferior, ſuperior 124. triplex 124. quinque partita 125. Prima, ſecunda 125. Anglia dicta 125
Britannia lucis dives 733
Britanni in Gallia 13
Britannia ſeriùs Græcis & Romanis cognita pag. 39
Britannia inſula deprehenſa 37
Britannia Prouincia ibid.
Britanniæ Præfidialis prouincia ibid.
Britannia bis Galliæ magiſtra 1206
Britanniæ primi incolæ 5. nomen 26
Britannorum Reſp. 15. mores 16.33. religio 13. Linguæ 17. nummi 357. oppida 367. naues 752
Britannorum nomina 30
Britanni in expeditionibus cum Cymbris 38
Armoricani 66. magiæ dediti 201. primi Hiberniæ incolæ 759
Britannica herba 686
Britomarus 38
Britweales 47
Briua quid Britannis & Gallis 354
Brundufium 671
Brunſwici Ducis 631
Brutus 5
Brutij 5
Buchananus 93
Buchinghamiæ Comites 347
Bulga 42
Burgundi in Britannia 35
Burgus quid 687
Burs quid 182
Burſa Mercatorum 381
Burthredus rex 494
Byne 430
Byrſa 484
Bye quid 485

C

Cæltæ vnde dicti 23
Caer quid 367
Caius Caligula 42
Caligulæ expeditio in Oceanum 37
Calchantum ſiue *Caprus* 184
Calgacus Britannus 744
Camera ſtellata 141
Camera Hiberniæ 776
Campus cœleſtis 720
Campi lapidei 23
Cancellaria 143
Candaliæ Barones & Comites 186
Candecum 22
Canole Coale 661
Cant quid 381
Cantabrigiæ Comites 441

Cantia-

Cantianorum virtus militaris 285
Cantium Saxonibus traditum 283
Canuj Comites 308
Cantredum 579
Canes Britannici 230
Cannabis optima 276
Canuti regis 228
Caſtella in Anglia 730
Carbo foſſilis 652.661
Carbonum area 743
Caratacus rex 524
Caraſius 369
Carocium vexillum 650
Cartiſmandua Regina 608
Catigerni ſepulchrum 290
Cæruli Inſula 27
Cæſar 39.301.283
Cataractæ 656
Caſcia 19
Caterua ibid.
Caſei 405
Caſſibellini oppidum 356
Caſſis aurea 478
Caſtra Conſtantia 825
Cauanaghi 771
Caurus 752
Cauſſæ belli Romani contra Brit. 40
Cæcilia Neuilla 436
Cæciliorum ſedes 351
Centuriæ 128
Ceraſa in Britanniam tranſlata 282
Cerdicus Saxo 423
Cerdicij vadum 224
Cerne inſula 756
Ceruiſia potus 22.495
Ceſpites bituminoſi 661
Ceſtriæ Comites 546
Cetos 20
Chalcondylas 122
Chamberlanorum familia 340
Chare piſcis 682
Chenerotes 36
Chenia quid 22.621
Chriſtiana Religio prima in Northumbria 720. in Hibernia 760
Chryſtallus 496
Cimbri, & Cimmerij 20
Circius 20
Ciues 140
Ciuitas quid apud Cæſarem 363
Ciuium collegia 380
Ciuli 96
Clarę Comites 408
Clarentiæ Duces 409
Claudius in Britannia 390
Claudij triumphus 391
Clemens maximus 292
Coccus 21
Cnoberi vrbs 415
Cochleæ lapideæ 318
Coloniarum termini 393
Columbarius 538
Comb quid 273
Comites 134.534
Comes Palatinus 135.536
Comes Northumbriæ à ſeditioſis interfectus 631
Comes littoris Saxonici 58.282
Comius Atrebatenſis 241
Comitatus Palatinus 534
Comitatus Pontiui 343
Commodus 33
Commodi Imp. ſtatua 653.565
Concilium limitaneum 525
Concilium in partibus Boreal. 651
Connaghtiæ Domini 729
Conſtabularij Angliæ 553
Conſtans è monacho Cæſar 230
Conſtantius 58
Conſtantius ſpe nominis electus 62
Conſtantius Chlorus 56.637
Conſtantius & Helena 57
Conſtantinus 63
Conſtantinus Magnus 56.637
Couinus 19
Curnage 715
Cornelius Nepos 167
Cornwal in Armorica 167
Corn-wales 69
Cornwallia tota Foreſta 359
Coſſini 146
Coſtes 496
Crocum 399
Cumbriæ reges, præfecti & Comites 709
Cunobellinus, & eius nummi antiqui 390
Curciorum familia 187
Curia de *Arcubus* 144
Curmi potus 495
Cuthberti patrimonium 661
Cynegium Rom. in Britannia 239
Cythariſtes 84

D

Dæmones Crowlandici 473
Dani quo rum religio ibid.
Danica vaſtatio 109
Dani primum in Britanniam ingreſſi 167
Danesbloud 398
Danorum vexillum 272
Danegelt 209
Darbiæ Domini & Comites 498
Decimatio 238.630
Deorum fanum 635
Dermicius Murchardi 702
Deiri 609
Deſmoniæ Comites 707
Deuealidonij 86
Deuoniæ Comites 173
Dianæ templum 373
Diligentia ſingularis 297
Dimas quid Britannis 368

Diuitiarum contemptus 761
Diuona 18.536
Diuitiacus Celta Britannię præfuit 39
Domesday Booke 121
Domitianus 47
Dorsetiæ Comites & Marchiones 184
Draco in vexillis 7458
Dracus Miles 163
Druidæ 13.14.794
Druidarum lapides 599
Dui Deus Topicus 613
Duffus quid 320
Dunum quid 214
Duodecim-viri 121
Durobriuæ 448
Dux 133
Dusij 19

E

Earles 114
Ebba virgo Sancta 670
Eboracenses Comites & Duces 651
Ecclesiastica fora 144
Eclipses in Ariete 533
Edmundi regis martyrium 414
Edricus Saxo 559
Edwardus Confessor 110. & sequentibus.
Edwardus primus 709. Prudens eius consilium 606
Edwardus tertius 260. Edwardus eius filius ibid.
Edwardus secundi cædes 318
Edwardus Randolphus 783
Egertoni 532
Elfleda, siue Ethelfleda 545
Electrum 815
Elizza Iapheti filius 37
Elizabeth Regina 253
Easter 103
Epigrammata Poetæ antiqui in Britan. 392
Episcopi 761.131
Episcopi subdola versutia 318
Eporedia 20
Equites aurati 289
Equitum Garterij ord. Fundatores 251
Equi lauditissimi 589. Asturcones in Hibernia 757
Equites Eleemosynarij 251
Equorum decursus solennis 649
Equus insigne Saxonum 103
Erasmus Michael 12
Eringium 149
Essedum 20
Essedaria pugna 34
Essedarij 33
Essexiæ Comites 400
Estangli 404
Ethelbertus Martyr 553
Ethelwerdus 100
Exoniæ Duces & Marchio 169
Exploratorum castra 698

F

Facultatum curia 194
Faix quid 614
Falcones 583
Faramundus de Bolonia 189
Familia de Essex 386
Ferrum 269.312.516
Fifburgenses 733
Fitz-guarini 243. vita 529
Fitz-Tecæ 553
Flauia Cæsarienſis 125
Flandri in Wallia sedes acceperunt 581
Flumina sacra 536
Fluores 496
Fons lignum in saxa conuertens 622
Fons olliculorum 554
Fontes salutares 443
Fontes falsi 510. 500
Fort del Or 766
Fora siue tribunalia Angliæ 141
Fossæ limitaneæ 209.479.406
Franciscus Drake 563
Franci è Batauia à Saxonibus expulsi 99
Franci Londini cæsi 369
Fremundus 500
Fretum Britannicum 299.819
Frideswida 331
Fucus Marinus 825
Fumades 149
Funarius 59

G

Gagates 646
Galba 22
Galba Imp. 45
Galfr. Chaucer Poeta 329
Galgacus Britannus, vide Calgacus
Gall frutex 486
Gallienus 54
Galli è Scotia deturbati 70
Galli, & Celtæ 23
Gallorum priscorum & Britannorum iidem mores 16
Gallouidiæ Domini 741
Gabennæ 22
Garumna 23
Gaulkind 284
Generosi 140
Germani in Hispania 90
Geruasius Tilburiensis 522
Gessatæ 19
Gessi 19
Gessa 19
Gigantes 398
Gigantum Chorea 218.774
Gilbertini 476
Giraldorum familiæ origo 776
Giuij 437

Glamorganiæ vnde nomen 571
Gla-morganiæ debellatio ibid
Gla-morganiæ Domini 576
Glanon Galliæ 726
Glastum 36
Glebarum combustio 599
Glisscomarga 21
Gloceſtriæ Comites 322
Glycyrriza 492
Godolphini 152
Gogmagog 362
Gomeri 10
Goodwini fraus 269.317
Goodwin Sands 819
Gothorum habitus 91
Granni quid 739
Grand Sergeanty Tenur 353
Grand Serianties 179.353
Gratianus 63
Græci Britanniam adierunt 32
Græca verba in lingua Britannica ibid.
Greene Geese 36
Grequillorum familia 212.507
Guardianus quinque portuum 283
Guarthenion 559
Guenliana virago 578
Guerd 406
Guido Warwicenſis 506
Guith quid ſignificat 818
Guilielmus *Conqueſtor* 111
Guilielmi Domini *Haſtings* reſponſio 278
Guini ad piſcis 593
Guthrum, ſiue Gormo Danus 410
Gunia 22
Gypſum 470

H

Habitus idem Gothorum & Scotorum ſilueſtrium 91
Hadrianus 4. Papa 365
Haleces 424
Halecum quæſtuoſa piſcatura 642
Halliwork folke 662
Hamiltoni Comites Arraniæ 741
Hannibal nunquam in Britannia 38
Hantoniæ Comites 240
Hakets, ſiue Lucij 445
Haſtæ Luculleæ 47
Hell kettles 664
Helena Conſtantini M. mater 397.627
Helenæ via 593
Henricus 2. rex Angliæ 247
Henricus v. 565
Henricus VI. 257.355
Hens Deus 18
Herberti via 593
Herbertorum familia 585
Herwardus Anglus 473
Herculis promontorium 170
Hercules nunquam in Britannia 39
Hercules an Britanniam adierit 170
Hereſordiæ Comites 401
Herthus Dea 303
Henrici primi filij ſubmerſi 824
Hertfordiæ Comites 362
Heteromallæ veſtes 792
Hibernia 755. nunquam Romanis ſubiecta 759. nunquam Romanæ Eccleſiæ feudalis 763
Hiberniæ commoda 757. diuiſio 765. corruptelæ 787
Hibernicorum mores 785
Higre 311
Hilda Sancta 642
Hiſpani in Hibernia deuicti 766
Holderneſſiæ Comites 640
Holt quid 510
Holmes quid ſignificat 793
Honor de *Aquila* 275
Hugo *Lacy* 777
Hume Domini 737
Humfredus dux Gloceſtriæ 408
Huntingdoniæ Comites 448
Huntley Comites 746
Huſcarles 512
Hypocauſtum Romanorum 569.603

I

Iacobus VI. Rex Scotorum 739
Ida Rex 639
Ignis Brigidæ inextinctus 773
Imaus 595
Inborrow 738
Incolæ primi Britanniæ 5
Induciæ vbi perpetuæ belli tempore 826
Inh Wen 27
Iunes of Court 375
Inſignia, vide Arma
Inſulæ ante diluuium 1
Inſula Cæruli 27
Inſulæ fluctantes 742
Inſulæ fortunatæ 813
Ioannes Curcy 387
Ioannes Hawkwood 396
Ioan Baconthorp 425
Ioan. Lidgat 408
Ioan. Wickliff 461
Ioſephus Iſcanus 167
Iſatis 21
Iſis qui poſteà Tamiſis 321
Iſidis Plocamos 177
Itius portus 300
Iutæ 99
Iulius Cæſar 282
Iulius Agricola 47
Iulius Firmicus Chriſtianus 751
Iulianus 60. nobiliſſimus 238
Iuſtinianus Martyr 794
Iuſtitiarij Foreſtarum 254. itinerantes 131
Iuo Sanctus 444

K

Kings Champion 483
Kernellare quid 680
Kildariæ Comites 774
Korn & Kern 147

L

Laberius Durus 294
Laina 21
Lana optima 554
Lancastriæ Domini, Comites & Duces 683
Land 31
Lapis tituli 296
Lapides molares 605 Tegulares 466.495
Lathes 129
Latimer quid 533
Latomiæ 459
Latium, *Law* quid 541
Leicestriæ Comites 467
Legiones 48
Legio VI. Victrix 626
Legio II. Augusta 569
Legio XX. Victrix 539
Leolinus 559
Lenæ 19
Lepra in Anglia 466
Letauia 66
Læti Galliæ populi ibid.
Leporarium 221
Leuca 22
Leuiniæ Comites 722
Limitanei domini 523
Limitanei Velites 707.720
Limitum præfecti 719
Limitaneis ducibus cur agri assignati 712
Lincolniæ Comites 487
Lingua Britannorum 85.25
Linguæ Pictorum 86
Littora munita 693
Littora Saxonica 102
Littoris Saxonici Comites 283
Louthæ Comites 781
Londinum 367 in Saxonum potestate 372
Luns & Lugdus, quid Britannis & Gallis priscis 704
Lugdunum Galliæ ibid.
Lupi in Anglia extincti 640.592
Lusoriæ naues 735
Lutetia 704
Luteum 21.33
Lycanthropia morbus 770

M

Magni Dani monumentum 274
Magia Britannorum 36
Magus 417
Magnetes in Britannia 164
Magnus Rex Norvegiæ 795
Maidulphus Scotus 210
Maior siue Prætor 380
Male-vicina turris 778
Malt 431
Manniæ Reges 799.
Manubrium aureum 731
Marchiæ Comites 559.738
Marchiones 523.134
Marcus 63
Mare Britannicum 819.630
Mare Britannicum vbi altissimum 827
Mare Glaciale 815
Marius 705
Marga 22.470
Margaritæ 597.690.752
Marmor 512
Matildis vxor Henrici primi. 233
Matildis Augusta 247
Maximus Aug. 62
Maxima Cæsariensis 25
Meanuari 835
Medealforum familia numerosa 654
Menna 153
Mercij Aquilonares 499
Merciorum regnum 548
Mercatus die Dominico 276
Merse-wari 307
Merlinus 578
Metallicorum politia 148
Metaris æstuarium 427
Millarium Lapis 369
Militaris Cantianorum virtus 282
Milites Balnei 140
Milites externi in prouincijs 505
Mineruæ templum 200
Molares lapides 496
Montes æditissimi 592.595.677.693
Mons *se mouens* 555
Mons Badonicus 202
Montani dui, & asperi 743
Monachi antiqui 193 Hibernici 761
Monomachia 314
Monarchia in Heptarchia 104
Monasteria priuata 504
Morini 300
Mores Britannorum 33
Moritonium 823
Mortimeri latebra 490
Monumuthiæ Domini 565
Messes 446.674
Murenæ. 510
Municipium 356.626
Municipalis iuris Collegia 375
Murus Lolij Vrbici 729
Murus Picticus 710

N

Natanleod Rex, 224
Nauis Hieronis 38

Naualia castra Cæsaris 303
Nauigatio Britannorum 96 752
Neotus Sanctus 442
Nerua 50
Nero 45
Nesse quid 397
Neustria 121
Newborrow 179
New Forrest 225
Niphates 595
Niuicollini 595
Nobilitatis pestes 520
Nomades 720
Norfolciæ Comites & Duces 429
Normanni 111 vnde appellati ibid. 121
Bigoes dicti 122 ijdem qui Dani 285
Normannia Angliæ adiuncta, & amissa 826
Normannica victoria 111
Normannorum bellica virtus 122
Northantoniæ Comites 460
Northumbriæ Reges, Duces & Comites 374
Nottinghamiæ Domini & Comites 493
Norvegi Hiberniam vastant 761
Nummi antiqui 69. & 509

O

O litera nominibus regulorum Hibernicorum præponitur 786
Obsidianus lapis 661
Oceanus Verginius 755
Occidui populi fortissimi 149
Ocra 153
Odium nouercale 177
Officina monetaria 371
Offæ fossa 558
Ogygia 756
O Neale Hiberniæ regulus 785
Orwood 147
Ordo Equestris Perisçelidis 150
Oræ maritimæ Auieni 828
Ordalium examinis genus 177
Origo familiæ Giraldorum in Hibernia 581
Ormondiæ Comites 770
Ostidamnij 146
Ostrea Rhutupina 396
Oswaldus interfectus 532
Oswaldi vexillum 483
Otho 45
Oues 344-451
Oustmanni qui Anglis *Esterlings* 762
Oxoniæ Comites 340

P

Palladius 760
Parcus vide Viuaria
Parlamentum 141
Patricius Hiberniæ Apostolus 760
Purgatorium 784
Paulus Carena 59
Peculiarium Curia 144
Pecunia appensa & numerata 215
Pelagius Hæresiarcha 536
Pelagiana hæresis 63
Penbrochiæ Comites 583 763
Pempedula 21
Pen quid Britannis 434 677
Pensum 20
Percepier herba 204
Persecutio in Britannia 55
Petoritum 22
Petrus Gaueston 506
Pestis grauissima 245
Pharus 305
Philippus Sidneus 288
Phocæ 269
Pictæ naues 85
Picti 83
Pingendi ratio 36
Pictorum mores 86 Nomen 85 Lingua 26
Pikehards 149
Pury Potus è pyris 509
Pisa è rupibus enata 413
Planarat 22
Plantæ salutares 717
Plumbum 496, &c.
Plumbum primum vnde in Græciam delatum 819
Plumbeæ laminæ inscriptæ 196. 545
Pomp. Mela emendatus 21
Pons Londinensis 380
Pons in quo greges ouium pascuntur 260
Pontiui Comitatus 343
Portgreuius 289
Powisiæ Principes & Domini 592
Prædendæ hæreditariò delatæ 531
Prædones Monachorum habitu. 473
Prælium ad *Nouill Crosse* 668 de *Standardo* pag. 650
Prælium Barnettense 361
Prælium ad *Towton* 619 ad *Flodden* 732
Prælium ad *Lewes* 275 apud *Bassil* 217. 276 ad *Sollomoss*. 707
Prælium apud *Shrewsbury* 531
Præfutagus 403
Præpostera Venus punita 783
Præfectura 368
Prærogatiuæ curia 144
Prærogatiua Regis 647
Primas & Metropolitanus Angliæ 296
Prodigia 394
Prætentura. Vide Murum
Presbyteri coniugati 531
Principatus Cestriæ 548
Principes Walliæ 606
Priscilianistæ 62. relegati 819
Probus 55
Protoforestarius 234
Pugna Haraldi & Guiliel. Conquestoris 276
Pupillorum & liberationum curia 142
Pugil regius 483
Pulliones virides 410

Puteï

Putei in Cantio cur facti 292
Putei profundi 664
Pyramides 624
Pyrocoras 152

Q

Quadrigæ opus Ciceronis 40
Quendreda Regina 553

R

Radulphus Eſtangliæ præſes 404
Rates 532
Ratio glebas comburendi 599
Regiones quomodo diuiduntur 123
Ratæ 22
Reliquiæ ad memoriam occultatæ 372
Religio Britannorum 36
Religio Chriſtiana in Britannia 51.56
Religio Chriſtiana in Northumbria 720 in Hibernia 760. in Vecta 822
Rex 132. hæres priuatorum 431
Res Pannaria primùm in Anglia 308
Requeſtarum Curia 144
Reſpublica Britannorum 15
Rheda 20
Rhodanus 23
Rhutupina oſtrea 299
Richardus Primus 248
Richardus tertius occiſus 462
Richardus de *la Wich* 511
Ripiers 279
Rith quid Britannis & Gallis ſignificauit 432
Riuers Comites 385.452
Richmondiæ Comites & Duces 639
Robertus Curthoſæ Dux Normanniæ 316
Roberus Fitzhaimo 323
Rogerus Bachon 302
Romani in Britannia 64
Romanorum in Britannia opera 49
Romani è Britannia recedunt 64
Rom. politia 58
Romanarum mulierum impudicitia notata 745
Romanum iugum 48
Romeſcot 358
Rom Reipub. occaſus 57
Roſa munda 329
Ruffe piſcis 423
Rufina Britanna 47
Rutlandiæ Comites 470

S

Sabulum viuum 672
Salis conficiendi noua ratio 679
Salinæ 511.542.& ſeq.
Salmones 680.565.&c.
Salmonis ſaltus 586
Salopiæ Comites 534
Sampetra 303
Saltus, ſiue ſorreſtæ 254
Sarisburiæ Comites 217
Samnidæ 15
Saturnus vbi incarceratus 815
Saxa antiqua 166
Saxa factitia 230
Saxones euocati 66
Saxones 96. à Sacis Aſiæ 96. in Hollandia 99 in Britanniam vocati 96. literas ab Hibernicis acceperunt 761
Saxones Angli, Iutæ gens vna 100
Saxonum dii 103 in Germ. remigratio, 105. Heptarchia 126
Saxonum mores 101
Saxonica littora 102
Saxonicæ linguæ prælectiones 162
Saxonum mulæ 816
Scaccarium 142
Scordium 438
Scoti 83
Scoti in Hiberniam 89. in Britanniam 93
Scotorum origo 88
Scotorum habitus 91
Scotia Archiepiſcopo Eboracenſi olim ſubiecta 162
Scouies 22
Scurrigraſſe 286
Scutum honorarium in inſignibus Howardorum 430
Secretum locus iudicij 114
Senecæ in Britannia vſura 403
Segeberus Rex occiſus 240
Segontiaci 236
Seouenburgenſes 733
Sepulchra effoſſa 448
Sepulti in templo Paulino 373
Sepulti cum Tibijs in crucem 722
Serpentes Saxei 264.642
Serui 269
Scythæ in Hiſpania 89
Seuerus Imp. 53.627
Sheales 720
Shirleorum familia 494
Shyres 129
Sicilia à ſecando dicta 810
Sigilla apud Anglos primum in vſu 387
Sigillum Comitum Palat. Dunelm. 661
Sigillum Guil. Conqueſtoris 120
Simon de *Monte-forti* 314.467
Sinapis 313
Smiris lapis, ſiue *Emeryll* 816
Soldurij 22
Solum Barbaricum 710
Somerſetti Comites & Duces 207
Southantoniæ Comites 240
Specus ſubterranei 379
Specus *Elden* 498
S. Cuthberti patrimonium 661
S. Etheldredæ, libertas 439
Standardum 650
Stannum 148

Stannaria opera 148
Stannariorum Politia 148
Staffordiæ Comites & Barones 523
Staurum Walliæ 67
Staple 482
Steors quid 150
Stock-fish 647
Stonheng 319
Suffoleiæ Comites & Duces 415
Strigulæ Comites vide Penbrochiæ Comites
Suffraganeus Archiepiscopi Cantuar. 303
Superbia humanitate devicta 318
Surriæ Comites 265
Sussexiæ Comites 270
Sybillæ oraculum 29
Synodus de sacerdotum cælibatu 211
Syntes 679

T

Tabula Peutegeriana 300
Tabula rotunda 231
Tacitus explicatus 46
Tacitus emendatus 609
Tasc. quid 390
Tama & Isis confluentes 337 & seq.
Tamisis 243. quousque maris æstu augetur 261. quo loco Cæsar transmisit 258
Tania 31
Taporus 59
Taranis 18
Tarnow quid Britannis 747
Tasea 22
Templum Dianæ 373
Templarij 375
Termini Coloniarum 395
Terra aluminosa 796
Teutates 18
Thani 136
Theodosius 65
Thireos 19
Thor Deus, vnde Thursday 104
Thomas Comes Lancastriæ 618
Tiberius 42
Tigris quid Persis 507
Tithings 129
Titus 47
Torneamenta 231
Tor-cob piscis 596
Traianus 38
Traiectus brevissimus inter Galliam & Britanniam 318
Tres sorores Hiberniæ 770
Triadum liber 38
Tribus Londini 380
Tribunalia 141
Triclinium Romanum 705
Triginta Tyranni 54
Trimarcia 19
Tripetia 22
Tritones & monstra marina 413
Trophæa 151.624
True places for the East marches 719
Trunci aquæ innatantes 544
Tubulus æreus 715
Tumuli honorarij 237. antiqui 186
Turkillus Danus 446
Tyranni Britanniæ 36
Turues 672

V

Vandali in Britannia 55
Valentia 60.125.718
Valentinianus 60
Vallum militare 436
Vallum 42
Vallis aurea 551
Varga 21
Vauasores 138.619
Vectæ Rex 822
Vecturiones 86
Venables 543
Veneris thorax 302
Vespasianus 224
Veronica 22
Viæ militares 49
Vice-Comites 136
Vffkins 404
Vinum 311.386
Vipsei aquæ admirandæ 640
Vitellius 45
Vites in Britannia 55. 236. 311. cur vinum non ferunt 755
Vitrum 269
Vitrum herba 21,34
Vitrarij primi in Anglia 670
Viuarium in Anglia primum 328
Viuaria plura in Anglia quam in reliqua Europa ibid.
Vlpij Marcelli vigilantia 53
Vlisses nunquam in Britannia 37
Vlissis ara 744
Vltoniæ Comites 784
Vnci ferrei 525
Vnde portus in Cornwallia obstructi 154
Vortigernus 558
Vraic 816
Vrsula Sancta 159
Vrsus Symbolum Comitum Warwici 508
Vsura Senecæ in Britannia 403
Vxellodunum Galliæ 154
Vxores sacerdotibus in Anglia primùm interdictæ 163
Vxor Vsuraria 811

W

Wada Dux 645
Wallafridus 761
Wallengfordiæ Domini 244

INDEX

Walli vnde dicti 67
Wallia in Comitatus diuisa 130
Walliæ Principes 606
Walsh 147
Wanshike 209
Wappentaches 129
Wardorum Curia 142
Warwici Comites 508
Westmorlandiæ Comites 689
White hart siluer 180
Wiccami Apophthegmata 252
Wic quid Saxonibus 420
Wiccij 509
Wiccinga 310
Wigorniæ Comites 515
Wiltoniæ Comites 187
Wineſridus Germanorum Apoſtolus 166
Wintoniæ Comites 234
Worth quid Saxonibus ſignificet 321

X

X literam Britanni non habent 154

Y

Yeomen 140

Z

Zithum 22

FINIS

CORRIGENDA.

*Pag.*42 *linea* 21. *lege* Germanicus, non Druſus. *pag.*124. *l.*29. totius Prouinciæ, non totius inſulæ. *pag.*174. *lin.*7. ſic *lege* Nepos Guil. dictus Dominus *Harringtus* qui ante annum obijt. *pa.*190. *lin.*14. Penbrochia, non Perrbrochiæ, & ſequente linea, enupta, non erupa. *pa.*223. *lin.*16. poſt. Edwardi 1111. adde, & Henrici VIII. *pa.*372. *lin.*30. *lege* Cancellarius, non Cencellarius. *pa.*400. *lin.*27. *lege* per Georgium Vere, non per Hugonem. *pag.*437. *lin.*12. *lege Lanbornb*, non *Lanwarb*. *pag.*476. *lin.*28. poſt. *Gilbertus filius & hæres, ſupple & de prædicto venit alius Gilbertus filius & hæres. pag.* 547. *lin.*21. *lege* Comiti, non Comitem. Cætera ſupplebit diligens, & beneuolus lector.

AD LECTOREM.

LIceat mihi bona tua cum venia, benevole Lector, qui in primo huius libri limine paucis sum præfatus, hîc etiam in calce pluribus te affari, si vel tua interest, vel te iuvet hæc scire, & inprimis si iudicare de his poteris quæ sum dicturus: & paucioribus sanè dicam, quàm vel res postulet, aut satis commodè explicari possit. Ex quo primùm animum studijs excolere cœpi, inclinatione nescio qua ad investigandam Antiquitatem totus propendi, velim, nolim, huc mea me natura tulit; adeò vt puer in schola quæcunque huc spectare videbantur auidè arripuerim, adolescens in Academia cùm philosophicis pensis vacuus essem, omnes cogitationes motusq; animi huc contulerim. Eoque tempore Nobilissimus Philippus Sidneius (cuius memoriæ templum in animo dicaui meo) hos igniculos sua cohortatione plurimùm excitauit. Relicta Academia studio incitato satis magnam Angliæ partem fide orulata obiui, posteà ad vrbem accessi, vbi etsi laboriosissimo docendi munere fungebar, & hoc Antiquariũ studium exercere volebam, minimè tamen ponui: neque enim potest quisq; nostrum subitò fingi, aut natura converti. Animum semper in hæc tanquam arcum intẽtum habui, cùm feriarer, non potui non hæc studia recolere, & subinde in has vel illas Angliæ partes excursiones facere. Vnde animus meus ita informatus, & hoc studium mihi insitum nisi à Deo? à quo omnia. Nec ad corporis temperamentum, nec Genium, nec Saturnum quasi nascenti benè vel malè affulserit, referam: quem tamen Antiquarios efformare & eosdem paupertate opprimere perhibent. Post paucos annos in Angliam venit clarissimus vir Abrahamus Ortelius vniuersæ Geographiæ vindex & instaurator celeberrimus qui mecum pluribus egit vt Britanniam nostram antiquam illam illustrarem, hoc est, vt Britanniæ antiquitatem & suæ antiquitati Britanniam quoàd possem restituerem; & veritatem in rebus nostris quam vel vulgi credulitas, vel scriptorum securitas proscripserant, possimiò reuocarem. Opus sanè plus-quàm difficile, in quo quantoperè sudandum vt nemo ferè sentit, sic nemo facilè credit, nisi qui ipse aggressus fuerit. Dum tamen charissimæ patriæ gloriæ deesse nolui, rem suscepi, & illa quæ ad antiquitatis veritatem eruendã plurimum habent momenti neutiquam neglexi. Britannicæ & Anglo-Saxonicæ linguæ qualemcunque scientiam mihi comparaui, partem huius regni longè maximam perlustraui, scriptores patrios, aliosque historicos studiosè volui & reuolui, atque ex Archiuis plurima quæ in rem videbantur mihi describenda curaui. Britanniæ ἀνυμνον, primos incolas, diuisiones antiquas, &c. peruestigaui. In singulis Angliæ regionibus, qui sunt limites, quæ terræ dotes, quæ antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites celebriores fuerunt paucis perstrinxi. Post decimũ annum (tanto enim tempore pressi) anno à Christo nato 1586. in lucem primùm emisi, BRITANNIAM inscripsi, honoratissimoque Domino Guilielmo Baroni *Burghley* summo Angliæ Thesaurario hunc tenellum tum quidẽ & exilem industriæ meæ fœtum dicaui, qui

pro ea quæ fuit humanitate, libens lubensque accepit. Ex eo tempore subinde in Anglia, & semel ac iterùm in Germania auctior edita: horæ enim & dies multique eruditi quasi alimentum præbuerunt. Pro inchoato & imperfecto tamen semper habui, vt contra varia iudicia semper ad veniam aliquis pateret regressus, & me in nonnullis errasse confessione ingenua ad lectorem præueni, & præmetuli. Elatè de eo ne cogitaui quidem, nec verbum vnquam dixi, neque fuit quod possem dicere, neque sanè si fuisset, dixissem. Cùm autem non ita pridem Serenissima Princeps gratiæ suæ radijs mihi minimè merito præter expectationem illuxisset, & molestissimis occupationibus relaxasset (Deæ enim illa nobis hæc otia fecit, namque erit mihi semper Dea) & iam quinetam, flagitante Typographo, æditionem apparassem, errata quæ vel à memoria, vel ab inscitia (nec pudet fateri) vel aliorum suggestione, sustulissem; & remotissimas Angliæ ad Septentrionem regiones peragrassem, vt oculis magis quàm auribus crederem; emersit quidam post decimum tertium à prima æditione annum qui in me & opellam meam clamat, exclamat, declamat, virus acerbitatis euomit, verbis transuerberat, fulmina eiaculatur sed bruta, dum falsa crimina quasi venenata tela iacit: nec dixero morbo, an iudicio, impotentia animi, an inuidiæ æstro, quòd, illo neglecto, eum in locum diuina Serenissimæ Reginæ benignitas me euocauerit, quem ne quidem somniaui, nec vel precibus emu. Latere enim in optatis erat, & mihi cum composita pauperrate optimè conuenit. Illum alij literatum, alij illiteratum, alij literarum, & literatorum osorem maximum dicunt. Quis sit & qualis non inquiro, nec ego in alienis curiosus; qualiscunq; sit minimè miror vel indignor in me stylum per se aut alium acuisse, cùm meretricula Leontion contra Theophrastum illum diuinum scribere sit ausa. Nomini autem parcam & hominis & humanitatis caussa, didici censuram omnem in viuos cautiorem, in mortuos reuerentiorem esse debere; Latinè etiam potius hæc quàm nostra lingua scribo, ne nos & hoc nobile studium Genealogicum indoctis ludibrio exponerē: plurimos enim video qui hæc cùm minimè intelligant, vt ludicra risu excipiunt. Nec quicquā in votis magis habeo quàm vt inter multos, aliquos habeam lectores qui de his rectè iudicare possint, iudicare autem non possunt nisi literati, & qui his studijs fuerint vtcunque versati. Ex his satis mihi pauci lectores, satis erit vel vnus.

Insultat iste quòd in re Historica & Heraldica, quòd in verbis & proprijs virorum nominibus errauerim. Ad hæc enim capita, cōfusa eius accusatio reuocari potest vniuersa. Me sanè hominem esse probè scio, nec quicquam humani à me alienū puto: igitur errare, labi, decipi posse ingenuè fateor, cùm ingenuè fuerim educatus. Multi multa, nemo omnia nouit. Omnium enim habere memoriā & in nullo errare diuinitatis potiùs est quā humanitatis, nec ex illis sum qui errores amant suos. Te verò, candide lector, antequā vlteriùs progredior, prēmonere liceat, me in patria illustrāda Chorographica fuisse professum & in scopum proposuisse, & non Heraldica & Genealogica, quæ lentè, & paucis, vt præfatus sum, attingo. Nec enim accuratè Genealogias pertexere institui, sed in nobilioribus familijs clariores cęteris omissis numerare, ita vt in his quæ non professa nec instituti erant mei, paululum errasse aliquam habeat apud æquos & bonos excusationē. Liceat etiam tibi in memoriā reuocare, quamuis minimè ignores, quòd duo sunt instrumenta ad res omnes aut confirmandas aut impugnandas, Ratio & Avthoritas: verùm in hoc Antiquitatis studio longè plurimùm posse Authoritatem, & rerum præteritarum scientiam non rationum momento, sed scriptorum authoritate solidissimè corroborari. Sanctissima autem

& grauissima, vt omnes sciunt, est authoritas tabularum publicarum quas Archiua vocamus, quibus etiam adiungantur Monasteriorum Regista, deinde Historicorum pro sua cuiusque ætate, postremò recentium scriptorum qui in veritate indaganda iudicio & diligentia præ cæteris excelluerunt. Atque vt via & ordine procedam, cùm ille nullo, hac triplici quam dixi authoritate Archiuorum, Historicorum, & recentiorum scriptorum in sua facultate excellentium primùm aciem ac cusationis eius contra me remittam. Deinde quàm iniquus fuerit in mea transferendo, & virulentus in me traducendo palàm monstrabo. Postremò ipsi erranti comiter monstrabo viam, & sibi errores proponam suos, sed modestè (modestiæ enim famam potiùs quàm scientiæ appeto) vt videat etiam se cum alijs à vero posse aberrare. Si quæcunque mihi pro erroribus obiecit, hac triplici authoritate veritatis fundamento niti docuero, me absoluendum, & in ipsum vt suos ipsius errores reijciendos spero, nisi quis istum supra Regum Archiua, superioris ævi historicos, &c. scire & sapere opinetur. Simulque vt spero constabit me ipsos rerum fontes vidisse & non riuulos fuisse consectatum.

In re historica desumi authoritas Archiuorum Regiorum.

Auspicabor ab illis in quibus veritas me clypeo Archiuorum proteget, & in ipsum retorquebit. Nec quicquam ex illis proferam nisi verè, & fide antiqua, in eadem enim peccare mihi religio. Incidi ante multos annos in vetustum Ms. librum in quo stemma deductum erat familiæ de *Gaudeno* siue *Gaune* (quæ ad *Folkingham* in Lincolnienſi Comitatu magna olim dignitate floruit) quod suis verbis pagina huius libri 476. iam inserui. Hoc quia cum Regijs Archiuis & Roberto Montensi Chronographo eius seculi Anno 1157. consonare inueni, in compendium contraxi. Ille autem grauiter carpit, falsi in omnibus insimulat, & longè aliter aliam eius familiæ Genealogiam pertexit. Negat primùm quòd Gilbertus de *Gaune* Lincolniæ Comes filiam & hæredem reliquerit, secundò quòd Robertus de *Gaune* successit filiæ & hæredi Comitis illius Gilberti, postremò quòd Robertus Gilbertum filium genuit. Sed tria hæc planè affirmant *Placita 27. Henrici tertij. Rot. 13. Lincoln.* in quibus Gilbertus de *Gaune* ex hac familia cùm litem intenderet cuidam Guilielmo de *Stremby* de seruitio quodam in *Stremby*, genus repetit, & ius animum his verbis prosequitur.

Dicit quòd quidã Gilbertus Comes Lincoln. antecessor suus fuit seisitus vt de feodo & iure tempore Henrici Regis aui domini Regis, sc. de custodia predicta Warrenne. Ita quòd antecessores ipsius Willelmi fecerunt predicto Comiti seruitium illud. Et de ipso Comite descendit ius seruitij eiusdam Alicia vt filiæ & hæredi, & quia eadem Alicia obijt sine hærede de se, reuertebatur ius eiusdem seruitij eiusdam Roberto fratri predicti Comitis, vt fratri & hæredi, & de ipso Roberto, eiusdam Gilberto vt filio & hæredi, & de ipso Gilberto, isti Gilberto qui nunc quer. vt filio & hæredi.

Quæcunque ego scripsi hinc hausi, & hinc vides Aliciam fuisse hæredem Comitis Gilberti, Robertum eius patruum illi successisse, filiumque Gilbertum habuisse. Iste è diametro omnia, vnde verò nescio. Sed de his suo loco plura. Cui fides iam adhibeatur? Archiuisne, & viro nobili qui hæc pro se de sua stirpe ante annos trecentos quinquaginta dixit, & aduersario qui hæc vera agnouit? an huius verbis quibus nullum ex solida authoritate substernitur fundamentum? Indignatur quòd scripsi Ranulphum Comitè Cestriæ habuisse *honorem Leicestriæ*, & studio tantùm contradicendi, cùm pro varia obseruatione & lectione non potuerit non legisse in Rotulo antiquo in Recepta Scaccarij, *Ranulphus Comes Cestriæ honorem Leicestriæ de consensu Regis inde*

obtinuit, & annis plurimis occupauit. Idemque tradit H. Knighton historicus Leicestrensis his verbulis.

Dominus Simon de Monteforti propter inobedientiam suam erga Regem exhæreditatus est, & exlegatus cum filijs suis, & Comitatus Leicestriæ cum honore de Hincly datus est Ranulpho Comiti Cestriæ.

Guilielmum Bauarum Hannoniæ siue Henhaudiæ Comitem inter Leicestriæ Comites retuli. Hoc mihi pro errore obijcit. Sed verissimum esse discat, vnde ego didici, è Registro sc. Magno Ducatus Lancastriæ. Verba inde descripta si placeat hîc legat.

Edwardus Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, & Dux Aquitaniæ, Omnibus &c. salutem. Sciatis quod de gratia nostra speciali concessimus & licentiam dedimus Iohanni Episcopo Lincolniæ, Roberto de la Mare & alijs, quòd ipsi Maneria de Gymyngham, Thefford, &c. dare possint & concedere Willielmo Comiti Henhaud & de Leycestre & Matildæ vxori eius filiæ & vni hæredum Henrici nuper Ducis Lancastriæ.

Scripsi Ioannem *Bourchier* creatum fuisse Bathoniæ Comitem ab Henrico Octauo, illi successisse Ioannem filium, qui genuit Ioannem Dominum *Fitzwarin* ante patrem defunctum, à quo natus est Guilielmus nunc Comes Bathoniæ. Hinc mihi iugulum petit iste Antiphilus. Ioannem proauum Guilielmi Comitis qui hodie floret, Comitem fuisse negat, duosque tantum fuisse ex hac familia Bathoniæ Comites. Sed hic ipsi Veritati iugulum petit, Adeat Chartophylacium, inspiciat Inquisitionem *Somers.* xxxr. Henrici VIII. inueniet illum primum Comitem eo anno obijsse, filiumque Ioannem successisse quem fatetur post annum Christi 1560. è vita demigrasse, quid consequitur videat. Nec satis fuit contra veritatem pluribus verbis, vt vanitate nihil verbosius, audacter hoc negasse, etiam prouocat & confidenter appellat ad ipsum honoratissimum Comitem Bathoniæ iam superstitem, qui non potest pro doctrina & iudicio in his Genealogicis singulari, hanc præfidentiam si non rideri & ringi, certè plurimùm demirari, cur suo honore proauum spoliaret, & ipsum secundum esse Comitem ex hac stirpe, qui tertius est pronunciaret. Hæc igitur tam pertinaciter negare nihil aliud est quàm vel prorsus veritatem nescire, vel clarissimos viros suis honoribus per summam iniuriam spoliare. Ex sua authoritate sine vllius testimonio me in stemmate Comitum *Sarum* siue Sarisburiæ toto cælo errasse clamitat, primò quòd Patricium primum Comitē Sarisburiæ, secundò quòd Elam esse filiam vnicā & hæredem Guilielmi Comitis filij Patricij, tertiò quòd Guilielmum de *Longaspata* secundum Comitem Sarisburiæ dixerim; de Comitatibus *Sarum* quos ille enixus est, posteà dicemus. Certè Monasterij Lacockensis historiolam antiquam in his singulis sum sequutus. In priscis authoribus, libro Rubeo Scaccarij nullum autem Patricium, *Sarum* Comitem inveni, sed quæ dixi veritate niti hæc *Escaetria* 15. *Edw.* 3. *N.* 69. abundè docebit.

Dicunt supra sacramentum suum quòd Patricius quondam Comes Sarum de castro, villa veteris Sarum & officio Vicecomitis Comitatus Wilton, seisitus fuit, vt de feodo & iure tempore Henrici secundi anno regni sui XIIII. *de quibus idem Patricius obijt seisitus, post cuius mortem successit Willielmus Comes Sarum filius & hæres, cui successit Ela filia & hæres prædicti Willielmi, quam Willielmus de Longaspata duxit, de qua genuit Guilielmum de Longaspata iuniorem, qui post mortem Elæ, successit, & dicunt quòd tempore ipsius Willielmi iunioris, lis erat inter Regem Henricum tertium & eundem Willielmum, maximè quòd idem Willielmus contra defensionem Regis exiuit regnum Angliæ, licentia regia non obtenta, Dominus Rex*

Henricus

Henricus seisiri fecit in manum suam castrum, villam, & officium vicecomitis.

Ex his constat Guilielmum *de Longaspata* secundum fuisse Comitem Sarisburiæ: & Elam fuisse filiam & hæredem Guilielmi *filij Patricij*. Quod etiam comprobat, Rog. Houedenus pag. 336. *b.* & maiores nostri nullam simpliciter dixerunt *filiam & hæredem*, vt obseruant qui Archiua voluunt, nisi quæ *vnica* esset *filia & hæres*. Antiphilus tamen noster vt mihi inuidiam conflaret apud honoratissimam Howardorum familiam (quâ semper officiosissimè colui, & obseruaui) alteram etiam filiam & cohæredem fuisse Guilielmi filij Patricij Comitis Sarisburiæ ex Charta antiqua probare desudat, in qua Nigellus Dominus de *Mowbray* significat, se duxisse Mabiliam, hæredem Willielmi *Fitz-Patric*. At non dicit illa Charta hanc fuisse filiam & hæredem *Willielmi Fitz-Patric Comitis Sarum*. *Sed hæredem Guilielmi Fitz-Patric*, sine vlla adiectione. Certè si temporum rationem secum diligenter perpendat, Mabilia illa nullo modo hæres esse potuit Guilielmi *Fitz-Patric* Comitis *Sarum*; quia ille *Fitz-Patric* Comes plures annos superuixit Nigellum de *Mowbray*, eiusque filia non potuit verè dici hæres patris superstitis, cùm Hæres definiatur. *Successor vniuersi iuris quod fuit defuncti*. Caius de verb. signific. Guil. enim *Fitz-Patric* Comes *Sarum* vixit ad annum salutis 1196. vt author est Rog. Houeden pag. 436. *b.* cùm Nigellus de *Mowbray* qui Mabiliam illam duxit, iam antè bello sacro mortuus esset, teste Continuatore Simonis Dunelmensis, adeò vt illa hæres esse non potuerit Guil. *Fitz-Patric* Comiti *Sarum*. Sed vt veritas eluceſcat, alius Guil. *Fitz-Patric* quærendus est, qui pater esset illius Mabiliæ, & fortasse inueniatur apud Robertem Montensem, anno 1175. & Rog. de Houeden pag. 336. Etsi mos eius seculi in nomine variando pro prænomine patris tenebras his rebus offundat, vt cùm plures essent Christiano vel prænomine Patricij, plurimi necessariò essent *Fitz-Patrics* siue *Filij Patricij*. Proculdubiò si Mabilia illa hæres fuisset Comitis *Sarum*, religiosi Chronologi Monasterij Fontanensis, Bilandiæ & Forneſij neutiquam ignorare potuerunt, qui illam sine vlla additione simpliciter Mabiliam nominant. Stomachatur quòd Guilielmum *Delapole* Mercatorem dixi, at ita dixit Th. Walsingham, affirmat liber Monasterij de *Meaux*, vide pag. huius libri 416. & 647. & qui magis vtroque credendus Rex Edwardus tertius, in cuius Archiuis, annis scil. eius regni primis in Extract. Donat. inueniat eum nihil aliud tractasse quàm de lanis Regis in partibus trasmarinis diuendendis, de portorijs siue *Custumis* redimendis, de *denarijs* mutuandis, &c. imò diserte in ijsdem appellari *Guilielmus Delapole dilectus valettus & mercator noster*. Nec in infamiam rapiendum quòd Mercator fuerit, Mercatura non derogat nobilitati, & laudi sanè illis ducatur quicunque dederunt posteris suis vt nobiles nascerentur, si parentes sibi non dedissent sui. Sed de hac familia statum plura. Asseuerat Antiphilus & ex scripto contra me Willielmum de *Albeneio*, siue *Albeniaco* qui duxit reginam Adeliz viduam Henrici Primi fuisse Comitem Ciceſtriæ, ergo non Arundeliæ. Velim antequâ ita concluſisset, obseruasset quod obseruarunt omnes qui vel primoribus labris huius regni antiquitates gustarunt. Comites illa ætate in titulis vsurpasse aliquando suum tantùm cognomen cum prænomine, vt W. Comes *Magnauill*, B. Comes *de Riparijs*, R. Comes de *Ferrarijs*, aliquando nomen Comitatus de *cuius tertio denario* Comites fuerunt creati, aliquando nomen habitationis suæ, vel primariæ vrbis in suo Comitatu, vt qui Comes Penbrochiæ fuit, aliquando Comes Striguliæ siue *Stroghill*, aliquando Comes de *Chepstow* scribitur, quia in illis castris frequentissimè habitauit. Sic qui Comes *de tertio denario* Comitatus Sussexiæ,

se

se aliquando scripsit Comitem Ciceſtriæ, quæ Comitatus Suſſexiæ vrbs eſt præcipua, aliquando Arundeliæ, quia in caſtro Arundeliæ ſæpiùs egit. Qui ergo hunc Guilielmum neget fuiſſe Comitem Suſſexiæ, aut Arundeliæ, idem neget Richardum *Strongbowe* expugnatorem illum Hiberniæ Comitem fuiſſe Penbrochiæ, qui etiã ſcribitur *Comes Strigulię*, & *Comes de Chepſtow*, cùm tamen Penbrochiæ fuerit eius Comitatus. Sed preſſiùs agam. Guilielmum illum primum de *Albeneio* Comitem fuiſſe Arundeliæ pro me contra iſtum probabit liber Rubeus in Scaccario Dominæ Reginæ. In quo anno Henrici ſecundi XIIII. Chriſti 1167. *Cùm quilibet Prælatus & Baro ſignificare iuſſi ſunt quot milites de eo tenerent*, Comes Arundeliæ ſua Charta ſignificauit, vt in hoc libro videre poſſit. Quis fuerit hic Arundeliæ Comes niſi qui Adeliziam Reginam duxit, ipſe videat, nam hunc qui illam duxit, decimo poſt anno, ſc. 1177. Robertus Montenſis & Florilegus pag. 53. obijſſe memorant. Habe etiam in Corollarium, hæc ex antiqua Charta.

Adeliza Comitiſſa de Augo vxor Ioannis Comitis, filia Reginæ A. & Comitis W. de Arundell omnib. amicis ſuis, &c. ſciatis me dediſſe Eccleſiæ de Horton totam terram quam Godwinus, &c.

At non credit hunc eundem fuiſſe Comitem Suſſexiæ, fidem tamen faciat Conuentio facta per R. Henricum ſecundum honorarium arbitrum inter Sanctium Regem Nauarræ, & Alphonſum Regem Caſtellæ 1176. vbi inter teſtes nominatur *Guilielmus de Arundel, Comes Suſſex.* Extat in hiſtoria Continuatoris Simonis Dunelmenſis. Huc etiam accedat Houeden pagina 304. b. 307. a. & 316. b. Nec credit Guilielmum de *Albeneio* quartam Comitem fuiſſe, at inducatur credat Rex Henricus Tertius. In ſacris enim Archiuis eius temporis hæc habentur.

Fines anno 18. Henrici tertij, Hugo de Albiniaco frater & hæres Willielmi de Albiniaco Comitis Arundell finem fecit cum Rege pro 2500. Marcis pro habenda ſeſina & termino Regis vſque ad legitimam ætatem ſuam de omnibus terris & caſtris quæ fuerunt prædicti Comitis fratris ſui, & terris quem ipſum Hugonem contingunt de terris quæ fuerunt R. Comitis Ceſtriæ & Lincolniæ auunculi ſui quæ extiterunt in manu Regis ratione ætatis ſuæ &c.

Ille etiam perſuadeat ſibi duos priores Guilielmos fuiſſe Suſſexiæ Comites quod omninò negat, cum hæc Vicecomiti Suſſexiæ Rex ille ſcribat poſt morrem tertij Guilielmi.

Anno 11. H. 3. m. 12. Rex Vicecomiti Suſſex ſalutem. Præcipimus tibi quòd habere facias hæredibus Comitis Arundell de anno regni noſtri 10. quæ prædeceſſores ſui Comites Arundel percipere conſueuerunt nomine Comitatus Suſſexiæ.

Prædeceſſores verò Guilielmi illos duos fuiſſe ſcio non inficiabitur. Heraldorum fidem ſequutus & inprimis illius nunquam ſatis laudati Somerſetti ſcripſi Rogerum de *Clare* Comitem fuiſſe Hertfordiæ. Ille contrà, & Chartam profert antiquam ipſius Rogeri quæ incipit *Rogerus Comes de Clara.* Ergo inquit non fuit Comes Hertfordiæ, ſi fuiſſet titulũ non omiſiſſet. Idem etiam contendat qui ſcribuntur *Strigulię, Arundeliæ, Tuttesburiæ, & Inſulæ Comites*, eoſdem non fuiſſe Penbrochiæ, Suſſexiæ, de *Ferrarijs* & Deuoniæ Comites, quibus nominibus ſubinde etiam ſunt vſi. Mores illius æui iſte minimè nouit in quo Comites variè ſe denominârunt, vel pro Comitatibus ſuis, vel pro caſtris & locis in quibus plurimùm egerunt, &c. quod modò dixi. Sed in rem accuratiùs inquiramus, ſi ille Rogerus fuit Comes de *Clare*, ergo *Clare* Caſtrũ & oppidulum Suffolciæ cum prædijs quæ ad illum ſpectarunt, probetur fuiſſe Comitatum.

Verùm

Verùm in Inquisitione post mortem Ducis Clarentiæ tantùm *Baronia de Clare*, & in antiquo Scaccarij libro vbique *Honor de Clare* vocatur. Prædia illa quæ *Honores* vocãtur non existimet eo sæculo fuisse Comitatus, nisi dicat *Wallingford*, *Douer*, *Plympton*, &c. quæ *Honores* nominantur fuisse Comitatus. Si autẽ Rogerus ille fuerit Comes, necesse vt haberet Comitatum vnde tertium sibi haberet ille *Denarium Placitorum* vel aliquam summam *de vel pro tertio illo denario* alicuius Comitatus. His enim loquendi formulis & concessionibus olim creabantur Comites. Comitatum ergo habuit vnde ille fuit Comes, *Clara* tantùm fuit præcipua eius familiæ sedes, sed Hertfordiam inuenies fuisse eius Comitatum, & eundem ipsum esse qui in primis Henrici Secundi temporibus cùm de feodis militum suorum regem certiorem fecit, his verbis ad eum scripsit vt est in libro Rubeo Scaccarij. *Karissimo Domino suo H. R. Angliæ Duci Normanniæ, & Aquitaniæ Comiti Andegauensi R. Comes * Hurtfordiæ salutem:* sed hanc rem totam conficiet Charta ipsius Rogeri ex libro Monasterij S. Neothi, his verbis concepta cui vt spero ipse credet.

* pro Hertfordia.

Sciant, &c. Ego Rogerus de Clara Comes Hertfordiæ consensu Richardi filij mei & consilio Baronum meorum confirmaui Ecclesiam de Bertona quæ est de feodo meo cum pertinentijs, Monachis de Becc ibidem, &c. Hæc autem feci pro salute mea & vxoris meæ & hæredum meorum & Antecessorum meorum qui Monasterium Sancti Neotlin fundauerunt & suis beneficijs locum ædificauerunt.

Cùm de *Honore* nescio quo de *Aquila* in Normannia alicubi legisset, & ego de *Honore de Aquila* ad *Penensel*, vulgò *Pemsey* in Anglia loquutus, criminatur quòd ego dixerim *Honorem* illum à familia *de Aquila* sic fuisse nominatum. Criminetur ergo Compositionem vnde ego collegi, inter Stephanum Regem & Henricum Ducem Normanniæ, extat in libro Rubeo, Scaccarij fol. 164. vbi legitur.

Willielmo filio meo dedit Dux & concessit quicquid Richerus de Aquila habebat de Honore de Penensell, & præter hæc castra, & villas Penensell.

Willielmum verò illum filium Regis Stephani habuisse *Honorem de Aquila* noster confitetur, & vnde nomen factum credat nisi à priore Domino *R. de Aquila*. Ab eo sanè tempore non dictus erat *Honor de Penensell*, sed *Honor de Aquila*, vt videre est in libro Inquisitionum in Scaccario. Si Honoribus nomina à possessionibus facta nesciat, dicat, & me doceat vnde *Honores de Magnauill, de Peuerell, de Moubray, de Byrum* nomina habuerunt; obseruaui ego cùm à locis, tùm à personis *Honores* huiusmodi fuisse denominatos. Fide indignum clamitat quòd scripserim *Penensell* illud spectasse ad Guilielmum Comitem Moritonij primis Normannorum temporibus, fide ergo indignum clamitet esse Librum illum *Domesday* quem hactenus maiores nostri fide dignissimum religiosè habuerunt. Ibi enim *Penensell* sub titulo *Terra Comitis Moritonensis* prima occurrit, vbi hæc se offerunt verba. *Quando Comes de Moritonio recepit Penensell, nisi 37. erant Burgenses, modo habet ipse 56.* Castrumque fuisse Comitis Moritonij (quod nesciuit, & negauit) docet Florentius Wigornienfis pag. 452. Libenterque sanè discerem cuius fide, an sua ipsius scripserit *Honorem de Aquila* fuisse in Normãnia, eumq; cum *Penensell* in Anglia datum à Guilielmo Conquestore Stephano Blessensi, quæ tam affirmatè prodit contra hæc quæ Veritate Duce sunt conscripta. In Genealogia Creuecurorum asserit eoãtra me quod pro me affirmat Inquisitio capta 47. Henrici Tertij Rot. 33. *Hamo Creuecure* (inquit noster Antiphilus) *genuit Hamonem qui successit patri, & ille genuit Robertum qui sine prole obijt, & quatuor filias.* At contrà Inquisitio. *Hamo de Creuecure tenuit* Leedes, *Robertus de Creuecure nepos est hæres propinquior.* Alia item Inquisitio. *Hamo de Cruecure obijt, &*

dicunt

dicunt quòd Robertus de Crewecure filius Hamonis de Crewecure iuniorꝭ eſt propinquior hæres eius. Ergo Hamo iunior mortuus ante patrem, patri non ſucceſſit. Rurſus Inquiſitio.

Dicunt iurati quòd Hamo prædictus habuit in vxorem Matildem de Aurenches, ad quam deſcendebat Baronia de Aurenches poſt mortem Guilielmi fratris ſui cuius hæres ipſa eſt, & genuit de prædicta Matilde quatuor filias.

Vnde conſtat Hamonem ſeniorem non iuniorem vt contendit, quatuor illas filias progenuiſſe. Ille tamẽ gnauiter cõtranititur & Inquiſitionem anni trigeſſimi Edw. primi memorat, cùm nullam eiuſmodi Inquſitionem inter Archiua ſedulò quærens inuenerim, illum tamen abſit in falſi crimen vocarem. Alij enim cum in hunc errorem traxiſſe videantur. Minimè ille obſeruauit Hamonem ſeniorem duas habuiſſe vxores A. è qua Hamonem iuniorem ante patrem defunctum, & Matildem illam de *Aurenches* è qua filias illas quatuor procreauit.

Nec proprijs ſanè, ſed alienis vſus eſt oculis (ne ſuccenſeat me hæc admonere) cùm tradiderit *Folkeſton* fuiſſe autrum patrimonium Roberti *de Crewecure*. Ex ſuis ipſius libris ne ad alia reuocem fuiſſe poſſeſſionem familiæ Abrincenſis, ſiue de *Aurenches*, & Hamonem de *Crewecure* iure tantùm vxorio habuiſſe inueniet. Nec neget ex authoritate neſcio cuius Inquiſitionis Anni triceſſimi Edwardi primi, quam nunquam oſtendere poterit, Robertum de *Crewecure* terras ſuas Regi illi Edwardo Primo dediſſe, ſed eas cùm moreretur neſcio quibus ſororibus reliquiſſe, cùm legat ſi placeat in Inquiſitione capta poſt mortem Guncellini de *Badilſmer* anno viceſſimo nono Edwardi Primi, hæc ipſiſſima verbula *Baronia de Crewecure eſt in manu Domini Regis.*

Carpit quaſi in familiã D'Oliorum iniquior fuerim cùm ſcripſerim Robertum *de Oili* habuiſſe filiam Miloni Criſpino enuptam. At ne verbulum quidem inſerui, quod veritate ipſa Archiuorum ad amuſſim non limatur quæ planè conſtat è Libro Inquiſitionum in Scaccario Reginæ his verbis.

Wigodus de Wallingford tenuit honorem de Wallingford tempore Regis Haraldi, & poſtea tempore Regis Willielmi primi, & habuit ex vxore ſua quandam filiam quam dedit Roberto D'oily. Ipſe Robertus habuit quandam filiam Matildem nomine, qua fuit hæres eius. Milo Criſpinus deſponſauit eam, & habuit cum ea prædictum Honorem de Wallingford, &c. quæ fuſiùs in huius libri pagina 244. inuenias.

Nec hoc ſatis, in literarum angulos me vocat, quòd prodiderim Dominos de *Botereux*, aliàs *de Boterell* dictos fuiſſe, Guilielmúmq; de *Boterell* duxiſſe filiam R. Corbetti. Quis ſibi niſi præſidentia præuiit cùm illos de *Botereux* etiam de *Boterell* appellatos negaſſet, neſcio. Præuiit mihi certè Reginaldus Comes Cornubiæ filius naturalis R. Henrici primi ex altera filia Corbetti, & Rex Ioannes, qui ſubſequentem eius Chartam confirmauit. Videat in Archiuis inter Charas antiquas B.

Reginaldus Henrici Regis filius omnibus, &c. Sciatis me dediſſe Guilielmo de Boterell filio Alia Corbet matertera mea totam terram quam dederam Guilielmo de Boterell in Comitatu Cornubiæ, patri ſcꝫ, prædicti Willielmi, vꝫ, Penill, Widune, &c. Teſtibus B. Exon. Epiſcopo, & Nicholao filio meo, Herberto filio Herberti, Radulpho & Richardo nepotibus meis, Willielmo fratre meo, Hugone de Dunſtanvil, &c.

Hæc omnia quæ pro erroribus grauiſſimis mihi obiecit, veritatem eſſe ipſiſſimam ex ſacris Archiuis iam conſtat, & igitur ſibi vt ſuos ipſius errores retorquendos: vt ſimul agnoſcat & ſe falsò & temerè me accuſaſſe, & ipſum in illis eò craſſiùs erraſſe: niſi fortè ſua ipſius verba Archiuorum authoritate & fide grauiora, & veriora blandè exiſtimet.

Nunc

Nunc qui hoc ore falsi Archiua accusauit, videamus quomodo suis commentis per meum latus historicos veteres, non me transfodit dum illorum fidem indignissimè conculcat.

Aspere & acerbè me accusat Aristarchus meus, quòd Siwardū fuisse Comitem Huntingdoniæ tradiderim, negat ille. Consulat quæso Ingulphum qui eo seculo vixit pag. 510. *b.* linea 46. & vnà mecum affirmabit cùm hæc Ingulphi verba legerit. *Authoritas historicorum.*

Anno 1056. strenuus Comes Northumbrorum Siwardus obijt, & sepultus est in claustro Monasterij Sanctæ Mariæ extra muros eiusdem vrbis Eboracæ, quod ipse construxerat: Comitatus autem eius Eboracæ Tostio fratri Comitis Haraldi datus est; Northamptoniæ verò, ac Huntingdon. Comitatus cum cæteris terris suis inclito Comiti Waltheofo filio & hæredi suo sunt donati.

Prodidi Matildem Waltheofi Comitis Huntingdoniæ filiam Simoni de S. *Lizio* primùm datam, illúmque fuisse Huntingdoniæ Comitem, deinde Dauidi Scotorum Regi, denegat ille. Rem dijudicat Gemeticensis lib. vlt. c. 16. cuius verba habes pagina huius libri 449. & hîc repetam. *Primogenitam Waltheofi accepit Simon Siluanectensis siue de S. Lizio cum Comitatu Huntingdoniæ, genuitq; filium Simonem. Mortuo autem Simone Comite, Dauid Rex frater S. Matildis Reginæ Angliæ duxit vxorem eius, &c.* Quòd Simon de *S. Lizio* secundus fuerit etiam Huntingdoniæ Comes notaui ego; iste contrà. Probabit manuscripta vita Waltheofi vbi disertè scribitur illum post mortem Henrici Primi Comitatum contra Scotum recuperasse. Simonem de *S. Lizio* tertium fuisse itidem Huntingdoniæ Comitem tradidi: refragatur iste; Continuator tamen Simonis Dunelmensis suffragatur qui scribit Anno 1174.

Richardus de Lucy tradidit castellum Huntedon quod firmauit, Comiti Simoni per mandatum, quia ille calumniatus fuerat in Curia Regis Comitatum de Huntedon suum esse debere iure hæreditario, & rex concessit.

Et posteà anno 1185. scribit idem. *Obijt Comes Simon de Huntedon.* Post hunc scripsi Guilielmum Regem Scotorum fuisse Huntingdoniæ Comitem; contrà pugnat sua fide, & suis verbis. Me tamen propugnat suis armis (qui tunc vixit) *Radulphus de Diceto*, cuius hæc sunt verba. *Anno 1185. cùm Simon Comes filius Simonis Comitis sine liberis decessisset, Rex reddidit Comitatū Huntingdoniæ cum pertinentijs Willielmo Regi Scotorum*, cui succinit ijsdem verbis Ypodigma Neustriæ pag. 44. Richardum filium Gisleberti fuisse Comitem non audiet, impugnet ergo authoritatem Libri Monasterij de *Dunmow* in Bibliotheca clarissimi viri D. G. Beali & Catalogum Comitum Th. Talbotti, vterq; asserit. Scripsi Humfredum de *Bohun* duxisse hæredem Magnauillorum, idemque scripserunt (etsi minùs verè) libri duo manuscripti Monasterij Waldenensis; cùm tamen accepissem è regijs Archiuis Henricum non Humfredum illam duxisse, non me puduit posteà mihi ipsi contradicere & emendare. Contra me contendit Guilielmum Conquestorem, non Guilielmum Rufum instituisse Guil. de *Warenna* primum Sussexiæ Comitem, labefactet ergo Chartam ipsius qua Monasterium de *Lewes* fundauit: sed ipsa verba habe.

Donaui &c. pro salute Domini mei Willielmi Regis qui me in Angliam adduxit, & pro salute Dominæ meæ Matildis Reginæ matris vxoris meæ, & pro salute Domini mei Willielmi Regis filij sui, post cuius aduentum in Anglicam terram, hanc Chartam feci, & qui me Comitem Surregiæ fecit, &c. Robertum Comitem Glocestriæ filium naturalem Regis Henrici primi duxisse Sybillam filiam *Filij Hamonis*, prodidi. Pernegat iste & gnauiter, nec Robertum *Filium Hamonis* talem procreasse,

creasse, nec Robertum illum talem vxorem duxisse. Verecundiæ tamen & veritatis fines illum transilijsse ostendit his verbis Guil. Gemiticensis qui eo seculo scripsit. Lib. 7. cap. 21. vbi agit de illegitimis liberis Regis Henrici Primi. *Illorum primogenito Roberto quandam nobilissimam puellam nomine Sybillam filiam Roberti Filij Hamonis &c. matrimonio copulauit.* Scio tamen alios recentiores hanc Mabiliam non Sybillam nominasse, ego tamen antiquiori libentiùs credidi. Non æquis auribus audit me numerasse Hugonem *Spencer* Iuniorem inter Glocestriæ Comites. Audiat tamen benignè, qui me docuit, Clariss. Equitem auratum Thomam *De-la-More* qui vitam Regis Edwardi Secundi, cui famulabatur, scripsit. Sic ille. *Posteà Comes Glocestriæ Hugo Spencer filius in vinculis oblatus, oculis terribilibus indignatè non expectatis ratiocinationis cuiuscunq; iudicis, fuit ab eadem ciuitate tractus, suspensus, &c.* Et huic adstipulatus est in sua de Nobilitate libro Cl. Rob. Cook *Clarenceux.* Simonem de *S. Licio* scripsi successisse Gilberto de *Gaunt* in honore Lincolniæ, omninò negat. haud tamen opinor negasset modò legisset hæc verba Roberti Montensis.

Anno 1157. Gilbertus de Gaunt obijt, & Simon iuuenis filius Comitis Simonis cùm careret terra, dono Henrici 2. Regis accepit filiam eius vnicam cum honore eius.

Et cur perinde Guilielmus de *Fortibus* Comes Albemarlæ non accepit honorem Com. Deuoniæ, quod Talbottus tamen suus asserit, cùm duxisset filiam & hæredem Comitis Deuoniæ? Vti etiam eadem ratione Guil. de *Magnauilla*, vt author est Radulphus de *Diceto*, fuerit Comes Albemarlæ, & ipse posteà fatetur Henricum de *Bohun* iure vxorio fuisse Comitem Essexiæ. Sed de iure illo vxorio isto seculo, & nostro, alius erit commodior differendi locus. Quòd Henricum de *Lacy* Sarisburiæ Comitem nominauerim meam fidem accusat, his tamen verbis Thomas Walsingham pag. 74. nominauit. *Post decessum Henrici de Lacy Comitis Lincolniensis, qui etiam & Sarisburiæ Comes fuit.* Rixetur etiam cum eodem Thoma Walsinghã, si Tho. *Beaufort* (qui alius à Thoma Beaufort Exoniæ Duce) titulum Surriæ non gestauerit, simulque si Rogerus *Bigod* in vxorem non duxerit Matildem primogenitam Guil. Marescalli, cum Matheo Parisiensi pag. 937. digladietur. Chronographum Monasterij Waldenensis ridet, quòd scribit. *Galf. de Magnauilla Waldenam vt totius honoris sui & Comitatus caput, sedem sibi suiq; constituit.* Ridentq; alij & istum, quòd illud *vt* in trãsferendo omiserit, & inde sensum corruperit. Optat vt ille antiquus scriptor magis Heraldicè loqui doceretur, vtinam pro doctrina in eadem re idem doceret Regia Archiua meliùs loqui. In illis enim scribitur quòd multò minùs capere potest, in Inquisitione Anni trigesimi septimi Edwardi tertij. *Humfredus de Bohun nuper Comes Hereford & Essex, ten. Manerium de Plasshy cum castro Waltham magnam, Wrytele* aliàs *Estryn. Hatfeld Regis, &c. de Rege in capite vt partellas Baroniæ Comitatus Essex.* Et eadem ferè, Inquisitione altera Anni 47. eiusdem Regis. In hos optimæ fidei historicos non in me hactenùs, vt vides benigne lector, linguam exacui, ego sub horum patrocinio & Veritate quę optima patrona securus delitesco, dum doctorum horum veterum authoritas (qui sub illa tempora de quibus scripserunt floruerunt) me quasi manu duxit. Quorum scriptis quia docti, quia veteres, quàm cuiusquam indocti & recentis notulis malim acquiescere. Beatæ eorum animæ qui tamen se homines meminerint, hanc hominis istius inconsideratam audaciam & demirarentur & dedignarentur, qui eorum scripta nunquam legerit, nec si legisset intelligere potuerit. Hinc tamen æquo lectori constare potest, me ex ipsis fontibus quæ scripsi delibasse, & istum ex se, vel fæculentis stagnis quæ pro purissimis obtrusit, deduxisse. Cùm verò ipse

Heraldus

Heraldus hæc neſciuerit, ferè inducar vt credam omninò eſſe illiteratum; ſin autem ſciuit, & tamen planè repugnantia tradiderit, quodammodo, quod nolim, perſuadeor illum literas bonas, & literatos eſſe exoſum. Nemo enim qui literas, & literatos amat, literatorum fidem ſic vulneraſſet.

In triplici authoritate eorum quibus innixus fui, tertio loco fuerunt recentiores ſcriptores qui in Genealogica facultate præſtiterunt, hi fidem ſuam liberent & reſpondeant in his quæ ex eorum fide & libris ſcripſi. Videamus iam quæ ſunt. Quòd Reginaldum Cornubiæ Comitem, Hubertum de *Burgo* Cantij Comitem ſine prole obijſſe dixerim, quòd Petrum de *Gaueſton* inter Gloceſtriæ Comites numerauerim; Hugonem *Bigod* Norfolciæ Comitem ab Henrico primo creatum, Hugonem *Grantmaiſmill* Seneſchallum Angliæ tantùm filiam hæredem reliquiſſe ſcripſerim, in me plurimis intonat. Dixi, numeraui, ſcripſi fateor, at dixit, numerauit, ſcripſit quem ego ſequutus ſum quia veracem credidi, Robertus Cooke *Clarenceux* Rex Armorum, vir ne quid veritati denegem, (nec ego cuiquã maledicere didici) illa Armorum facultate vt induſtria in rimãda veritate ſingulari, ita iudicio ſanè pro doctrina fœlici. Qui tamen vti nos & alij cum lacte nutricis errorem ſe ſuxiſſe, noui pro hominis prudentia, ſi viueret non inficiaretur. Dixit, vocauit, ſcripſit ille, inquio, in libro de *Nobilitate Anglica* qui ipſius manu deſcriptus proferatur, & cuius plurima exemplaria per Angliam manuſcripta oſtendantur. Et cui ego potiùs quam Regi Armorum, vt cuique in ſua arte credendum, his in rebus crederem? At ille errauit, & ego cum illo; nec enim ſi ego horum inſimulandus, ille multò minùs abſoluendus, qui pro loci dignitate, doctrinæque Heraldicæ opinione me in hos errores ſua authoritate pertraxit. In vtrũq; igitur ſimul cudatur faba. Si verò cùm dies certiora me docuiſſet nonnullis ex his quæ ab illo didici, & priùs ſcripſi, poſteà in eodem libro contradixi, nec eius errorem notaui, anne quiſquam eſt qui quòd tam modeſtè me geſſerim, & eius fámæ perpercerim vitio vertat? Rurſus in Genealogia Laciorum cùm hinc inde viderim in libro *Laciorum Nobilitas* inſcripto, & alijs pro Alberto de *Laſcy* Polono ſtemmatibus, variantes ſententias, incidiſſemque in alterum operâ maximi & nunquam ſatis laudati illius Heraldi Roberti Glouceri Somerſetti exaratum, quinque vel ſex lineis compendio deſcripſi, vti etiam Bigodorum ſtirpem ſummatim ex eius autographo. Hanc tamen nunc è libro Monaſterij de *Thetford*, illam è libello Monaſterij de *Stanlow* emendatiùs dedi. Illum etiam ſequutus ſum in Cobhamorum proſapia cùm *Bradſtonos* Barones de *Winterbourne* nominauerim, quamuis vnus tantùm è familia ad Parlamenta fuerit vocatus. Verùm, qui in re Antiquariâ verſati minimè ignorant Barones fuiſſe primis Normannorum temporibus omnes melioris conditionis nobiles, vnde in Chartis Comitum antiquioribus, nihil frequentius, quàm *Omnibus Baronibus, militibus, hominibuſque meis.* Ciueſque Londinenſes, Waiwici, Quinque Portuum hoc nomine inſigniti fuerunt. Poſteà ex cenſu Baronis fuerunt habiti, vt eſt in *libro tenendi Parlamenti*, vz. quicunque XIII. *feoda Militum*, & tertiam partem tenuerunt, ante tempora Edwardi primi. Diſtinguenda igitur ſunt tempora nec priſca Baronum dignitas & titulus ad noſtri ſeculi normam examinanda. Quicunque olim duobus illis primis à Conqueſtu ſeculis Baroniam integram tenuerunt, x. qui vt dixi XIII. *feoda milit.* 8. tertiam partem tenuerunt, Baronum titulo claruerunt. Sed Rex Edwardus Primus ex tanta & tam confuſa multitudine eos ſolummodò hoc Baronum titulo gaudere voluit quos ille *Summonitione* vt veeant ad Parlamenta vocauit. Vide paginam huius lib. 136. & ſeq. In his præ ve-

Vide recentiores.

tuſtate tam abſtruſis, ſi tanto artifici cuius memoriam colo, fidem adhibuerim, iuſta vt ſpero apud bonos caream reprehenſione. Quòd vel crediderim Anthonum *Fitz-herbert* Iuſticiariũ è familia Fitz-Herbertorum in Comitatu Derbiæ oriundum, conuitijs exagitat, quaſi in fidem meam regnaret, quaſi mihi non liceat quæ libet fide hiſtorica credere. Negat, idque verboſè. A Petro filio Herberti de *Dene*, ſuo verbo deducit, *αυτὸς εφη*, Ipſe dixit, probationem autem præſtat nullam. Inſpiciat Viſitationum librum, videbit illum eſſe ex ſtirpe Fitzherbertorum de *Norbery* in Comitatu Derbienſi. Audiat etiam qui omnia inſtrumenta & ſigilla affixa illius familiæ veritatis cruẽdæ cauſa ſeduld rimatus, affirmat illos nunquam ſuperioribus ſeculis geſtaſſe Arma eius *Fitz-Herberti de Dene*, ſed alia quæ ab armis Comitum de *Ferrarijs* deduxerunt, de quibus Henrici ſecundi temporibus terras clientelari iure tenuerunt, (vt in libro Rubeo videre eſt) & hoc nomine *Fitzherbert* antea & iam inde floruiſſe. Nec iſte obliuiſcatur qui adeò deſudauit in ſtemmate Herbertorum, qui à Petro filio Herberti deſcenderunt, illos nunquam *Fitz-herbert* ſibi in cognomen aſſumpſiſſe, ſed more illo antiquo & Wallico nomen ex prænomine patris ſemper variaſſe. Filius enim eius Petri dictus erat Reginaldus *Fitz-Petre*, filius Reginaldi Petrus *Fitz-Reinold*, filius Petri Herbertus *Fitz-Petre* &c. donec peruentum eſſet ad *William Ap Thomas*, cuius filius Comes Penbrochiæ è prænomine *Herbert*, ſibi cognomen, aſſumpſit, ſuiſque reliquit, & ſimiliterque alij ex illa familia quos non neceſſe ſigillatim percenſere. Sed quid his immoror? vno verbo rem conficiam, & temporis ratio erit hîc Lydius lapis ad veritatem explorandam. A Petro *filio Herberti de Dene* hanc familiam deducit, at Petrus ille floruit ſub rege Ioanne & illi erat à conſilijs (vt author eſt Rogerus de Wendouer 1211.) Guil. autem *Fitz-Herbert* habuit *Norbery*, anno 1125. octoginta plùs minùs annis antè à, vt ex libro Monaſterij de *Tutesbury* apertè conſtat vbi hæc leguntur.

Anno ab Incarnatione 1125. *Willielmus Prior & Conuentus Eccleſiæ S. Mariæ Tutesburiæ dedit Guilielmo Fitz-herbert Norberiam ſibi & ſuis haeredibus, &c. Propter hoc dedit Willielmus vnum modium frumenti, &c.*

Res Heraldica. In re Heraldica calumnia adſpergit quòd cùm notaui Arundelios illos nobiles in Cornwallia nomen ab hirundinibus accepiſſe, & hinc in clypeo gentilitio v. (numero per Typographũ corrupto) pro vi. hirundines argẽteas geſtaſſe, quia non Heraldicè dixerim *In campo nigro*. Leuicula ſane hæc aſperſio, & quaſi non ſat mihi ad propoſitum eo loco nominâſſe hirundines, ſuppreſſo & numero & colore. Si vnquam legiſſet quod Clariſſ. Antonius Muretus ex hiſtoria Nauarrena dixerit in oratione habita Romæ, Reges Nauarræ geſtaſſe in inſignibus catenulas & ſmaragdum gemmam in medio eò quòd Sanctius Rex Nauarræ occidiſſet Regem Maurorum, & ſmaragdum eius ſibi ſolum reſeruaſſet, cùm fortiter perrupiſſet catenas quibus ille vias intercluſiſſet: ſubaccuſaſſet proculdubiò bonus vir iſte doctiſſimum Muretum quòd non diciſſet Heraldicè Reges Nauarræ geſtaſſe catenas implicatas ex auro cum ſmaragdo intermedio in Campo rubro, vel vt hodie depinguntur. *Gueulles aurais de Eſcarbonele accollé, & pomettè d'Or.* Grauiter etiam accuſar quòd dixerim, non ſcripſerim Iohannem de *Eltham* Cornwalliæ Comitem fratrem regis Edwardi tertij ſepultum eſſe Weſtmonaſterij, & pro Armis geſtaſſe quæ cernuntur in eius tumulo *Scutum Angliæ cum limbo Francie*. Aſſerit iſte tumulum eſſe Henrici *Holland* Ducis Exoniæ contra hiſtorias omnes & libros eius eccleſiæ, qui Ioannem de *Eltham* ſepultum ibi confirmant in Capella S. Edmundi. Qui fieri poteſt

poteſt vt Heraldus ignoret Arma filij Regis Angliæ, cùm in Catalogo nobilium qui interfuerunt Torneamento Dunſtapliæ anno ſeptimo Edw. tertij in quo Gallicè nomina & Arma proponuntur, primus nominatur his verbis, *Le Conte de Cornwall port les Armes D'Angleterre oue le bordure de France:* & in laudatiſſimo illo veteri Armorum libro qui à repertore, *Liber Th. Ienuins* appellatur, hæc verba leguntur. *Le Conte de Cornwall, les Armes d'Angleterr à vne bordur de Armes du France.* Et quis fuit eo tempore Comes Cornwalliæ niſi I. de *Eltham*. In tumulo etiam Philippæ Reginæ vxoris regis Edwardi tertij in ſiniſtro latere cernuntur eadem ipſa Arma, primo loco, ſecundo Ioannæ Principis Walliæ cui Hollandi omnem ſuam debent dignitatem, tertio Leonelli Ducis Clarentiæ, &c. Nunc velim me doceat quis Hollandorum eo tempore quo illa ſepulta, ea fuit dignitate vt filijs Regum & ſui ipſius matri præponeretur: tumulum adeat, inſpiciat, & ſententiam ſpero mutabit ſuam. Nec me tamen latet Hollandos iuniores qui fuerunt Huntingdoniæ Comites & Exoniæ Duces eadem ipſa Arma poſteà ex Principis conceſſione geſtaſſe. At inquit, qui ibi ſepelitur Ducalem habet coronam. Dux erat ergo ille Exoniæ qui ibi ſepultus. Meminerit tamen bonus iſte vir nullum fuiſſe Ducem in Anglia cùm I. de *Eltham* moreretur, & differentiam illam coronarum poſteà fuiſſe enatam, meminerit etiam quo tempore Henricus ille *Holland* Dux Exoniæ profugus & egenus (vt annotat qui vidit Ph. Cominæus) fuerit inuentus demerſus regnante Edwardo quarto, quòd mos ille ſepeliendi tibijs in crucem decuſſatis vt Princeps ille Comes Cornwalliæ ſepelitur, in deſuetudinem iam olim abierat. Antiquiſſimam familiam de *Riparijs, Reduerijs*, ſiue *Riuers* in auitis inſignibus Griphem aureum in rubro ſcuto geſtaſſe obiter notaui. Hinc emiſſo lictore, diem dicit, ſed dicat ipſe bona fide, ſi in illorum ſigillis Griphem inſculptum non viderit? dicat etiam ſi non ipſe viderit in ſigillis Richardi *Wydeuile*, ſiue *Wooduile* cùm eſſet Dominus de *Riparijs*, ſiue *Riuers*, & in Armis Richardi filij eius Comitis de *Riparijs*, ſiue *Riuers* Scutum *Prætentionis* (quod vocant) in medio cum Griphe aureo in rubro, vel eundem Gryphem cum reliquis eius armis ſimul coniunctum? Qua de cauſa permitterent Heraldi illa ætate quæ in Armis admodum curioſa, vt illi qui titulum de *Riparijs*, ſiue *Riuers* in honoris acceſſionem à Rege acceperant, Scutum illud interponerent niſi ad nomen de *Riparijs* ſiue *Riuers* ſpectaſſe cognouiſſent. Wintoniæ Comitem Saërum de *Quinci* pro inſignibus baltheo militari vſum fuiſſe cum lemniſco ſiue *Lambeaux* quintuplici dixi. Ille contrà dicit vſum fuiſſe lemniſcum tredecem dependentibus, credo quod viderit & ego producere poſſum tertium cum ſeptem dependentibus. In hac tanta varietate quid aliud eſſet de his diſputare quam cornicum oculos configere, & nos temerè fatigare. Quodcunque ſequeris non magno diſcrimine ponam, vidimus Arma Thomæ de *Brotherton* filij Regis Angliæ quæ in veruſtis feneſtris quintuplicem habent lemniſcum, hodiè vbique triplici à poſteris eius geſtari. Perſequitur etiam quòd ſcripſerim Lodouicum Brugenſem Wintoniæ titulum cum Quinciorum inſignibus geſtaſſe, negat vel Quinciorum eſſe inſignia, vel ad ea vlla ſimilitudine accedere. Rhombulos tamen vtrunque geſtaſſe agnoſcit & aureos, ſed alterum ſeptem, alterum decem. Nonne ſeptem Rhombuli habet ſimilitudinem cum decem Rhombulis? Si Rex Edwardus Quartus in Donatione illa Armorum conceſſit vt ferret *Cantonem de proprijs ſuis armis Angliæ*, & tamen geſtauit niſi vnum Leopardum, cùm Angliæ Arma conſtant ex tribus, crimen non ſpero erit læſæ maieſtatis, ſi dixerim decem illos Rhombulos Lodouici Brugenſis, fuiſſe inſignia Quinciorum qui ſeptem Rhombulos

bulos in Armis habuerunt & huc regem respexisse cùm Arma illa donauerit. Sed hæc in medio relinquo. Scriptis prodidi Bigodos videri castrum Norwici reitaurasse, eò quòd eorũ fuerit, & etiam quòd ibi viderim Leones saliẽtes saxo quodam insculptos, cuiusmodi Leo in H. Bigodi sigillo cernitur. Fidei meæ hic derogat, quasi non viderim: at ego ad eius fidem confugio si ipse non viderit eiusmodi Leonem in Bigodi sigillo. Verùm saxum illud inuenire ipse ibi post vicessimum tertium annum non poterat, malè sit saxo illi reiecto quod ipsius aduentum non expectauerit. Verùm enimuerò de Bigodorum Armis qui Angliæ Marescalli fuerunt, consultius fortasse fuisset non meminisse, cùm tententiam contra ipsum tulerit honoratissimus Comes Marescallus Angliæ, & in rem iudicatam iam transierit, cuius prudentiam spero cùm non requirat, nec iudicium aspernabitur. Hinc tamen hominis in me exarsit, vt accepi, inflammata iracundia quòd aliter ac ille ista de re rogatus sententiam dixerim.

Hinc videas quàm iniquus fuerit adnotator in antiquos illos & venerandos scriptores, in Reges antiquos, & in ipsam DIVAM VERITATEM, qui Archiuorum Regiorum authoritatem, historicorum veterum fidem, & fœcialium doctissimorum testimonia tam audacter ausus est exterminare, vt neutiquam mirandum, si me tantulum conuellat qui horum fide subnixus hæc conscripsi. In me debacchatur quòd ter aut quater *filius* pro *fratre*, itidem *filia* pro *sorore*, *frater* pro *filio* mihi exciderint. Nec ego inficias ibo, non adeò memoria fælici ego vt memoriæ sinu singula complectar: nec pudet errorem agnoscere, honestior enim mihi pœnitentia quàm pertinacia videtur. In primæ tamen classis historicis, Liuio, Halicarnasseo, Tacito, Suetonio, & etiam in Archiuis nostri regni id genus mendarum deprehenduntur? Nemo tamen illos eo nomine grauiùs reprehendit. Et ego in his omnibus præter vnum & alterũ errores vidi & emẽdaui. Hinc excandescit & sæpiùs clamitat me mihi ipsi contradicere, quod planè nihil aliud est, quàm cognitionem veritatis mihi inuidere. Dum liber esset sub prælo & posteriores cogitationes, quæ sapientiores solent esse, meliùs informassent, ita vt veritas priùs demersa mihi clarior emerserit, ecquis veritatis cultor inuideret si in veritatis viam quàm primùm potui redierim? In politicis sententiam nonnunquam mutare prudentis habetur, apud Iurisperitos sententia posterior quæ meliori ratione nititur, præponderat, & cur non itidem posterior in antiquitatis studio tam cæco & inuoluto non habeatur potior cùm maiori authoritate firmetur? Me in his accusare perinde est ac si hominem accuset, qui ne ad eundem lapidem iterum impingat, gressum reuocat, & cautiùs progreditur.

Verba, & propria virorum nomina.

A rebus iam historicis, & Heraldicis ad verbula, voculas, & nomina quibus me captasse putat, descendam, sed vt Iurisconsulti solent dicere, Languet, imò labat tunc actio cùm aduersarius verbulum quo pugnet, aut syllabam qua premat, aucupatur. Iidemque monent *Benigna interpretatione sententiam potius, quàm verbi proprietatem, & potestatem spectandam.* Quia *Patrimonium* illud dixi quod non erat à patre relictum, subiannat. Non legit vir iste cuiusuis generis bona siue à patre relicta & aduentitia, siue diligentia adquisita patrimonij nomine intelligi. Legat velim L. 1. D. de vsu fructu L. cog. L. Titus. D. ad Trebell. & Bræcheum ad *Titulum de verb. signif. pag.* 144. *Quicquid in nostris bonis hoc patrimonium appellamus.* Cùmq, hæc legerit paulò forsitan acquieuerit. De *Nepote* etiam litigat quòd dixi Robertum de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, nepotem fuisse Henrici de *Ferrarijs* cùm ab illo fuerit septimus. Discat iste nepotes ita dictos quasi post natos, & inde omnes posteros in infinitum apud bonos auctores nepotes vocari,

eari, vt notat Iuriſconſultiſſimus ille Brachæus, & Grammatici omnes. Diſcat etiam è Iuriſconſultis non adeò ſtrictè appellationes accipiendas quibus cognationum gradus diſtinguuntur quin ſæpius latiùs ſe porrigant. Diſcat etiam idem à Theologis, vel malè metuo negabit Sebaſtianorem noſtrum eſſe *filium Dauid*. Diſcat poſtremò patrimonij & familiæ euerſores propriè dici Nepotes. Et huc fortè me adluſiſſe exiſtimet, qui mecum legerit hunc Robertum honoratiſſimam familiam de *Ferrarijs* ſubuertiſſe, & patrimonium dilapidaſſe. Ipſe etiam fatetur aduerſarius me vbi ex profeſſo de illo Roberto egerim, eum ſeptimum ab Henrico de *Ferrarijs* verè ſtatuiſſe. In nominibus proprijs quòd ſæpiùs aliud pro alio, ſcilicet *Richardum* pro *Roberto*, *Hugonem* pro *Georgio*, vel *Nicholao*, *Walterum* pro *Marmaduco*, *Catharinam* pro *Elizabetha* ſuppoſuerim, exultat. Certè ſi Heraldica tunc profeſſus fuiſſem & Genealogicus haberi voluiſſem, turpius eſſet, at ego Heraldica me lentè i. negligentiùs tractaturum iam anteà dixi. In meam profeſſam iniuriam, non in alios licet verò poſſim, hæc refero. Optimi cuiuſque ætatis hiſtorici in eundem ſcopulum impegerunt. Qui alibi *Flaccus*, alibi *Potitus* in Annalibus, vt refert Liuius, vocatur, qui in columnis triumphalibus *Numerius Fabius*, eſt Caſſiodoro *Marcus Fabius*, quæ Suetonio *Liuilla*, Tacito eſt *Iulia* in ſtemmate Auguſti. Imperator qui purpuram hîc in Britannia induit hiſtoricis *Clemens Maximus*, at in nummis eius *Magnus Maximus* inſcribitur. Vxor vſufructuarij illius Regis Angliæ Stephani quæ in noſtris Annalibus *Matildis*, in Franciæ hiſtorijs, teſte Tilio, *Coalda* & *Grahaldis* dicitur, *Iſabella* illa Philippi Pulchri regis Galliæ filia quæ titulum Franciæ ſuis nuptijs in regiam Angliæ familiam intulit, Ioâni Serrano hiſtorico optimo *Margareta* perperàm nominatur. Id genus ſexcenta alia proferre poſſum ex humana hiſtoria, diuinam hac in re attingere mihi religio. Hos tamen nemo ſcriptorum hac de cauſa perſtringit, varietatem modeſtè plures notant. Eadem etiam varietas in Inquiſitionibus quas Iurati duodecim de terris & hæredibus poſtmortem nobilium ſecundum legem noſtram in Archiua Regia inferunt, nonnunquam reperitur. Sed animaduertat iſte quòd Iuris Cæſarei periti pro oraculo habent. *Error nominis nihil facit cùm de corpore conſtat.* Et in re Teſtamentaria quæ longè grauiſſima, multò minùs in hiſtorica. *Error in nomine non officit teſtamento niſi reddat diſpoſitionem incertam.* L. ſi in nomine C. de teſtam. Gordianus. *Si in nomine, prænomine, vel cognomine teſtator errauerit, nec tamen de quo ſenſerit incertum ſit, error huiuſmodi nihil officit veritati.* Si prudentiſſimus Imperator ex conſilio prudentum reſcripſit errorem in prænomine re teſtamentaria, cùm de perſona conſtat nihil veritati officere, imprudens videatur qui in hiſtorica relatione hoc in ſimili ratione aliquid præiudicati afferre poſſe iudicauerit. Sed vidimus & videbimus quòd iſte venator nominum nonnunquam etiam dormiuit.

Iam vt ipſe videat & iudicet quod olim dictum, *Homine imperito nihil quicquam eſſe iniquius. Qui niſi quod ipſe facit nil rectum putat* r adnotabo quàm fuerit iniquus, cùm verba mea vt ſenſum in pluribus iniquiſſimè eſt interpretatus. Ecquis ſanè niſi malignus transferendo, vbi ego ſcripſerim, *vndecim domini de Botereux*, transferret; *Eleuen Barons of Botereux*. Ineptire crederetur qui *Dominus de Walcot*, *Dominus de Heathfeild*, *Dominus de Sandon*, in noſtram linguam transferret, *Baron of Walcot*, *Baron of Heathfeild*, *Baron of Sandon*. Iridem vbi ſcripſi *Cornwallios Baronum Burfordia nomine floruiſſe*, conuertit Anglicè *Were Barons of Burford*, & quis neſcit aliud eſſe Baronũ nomine vocari, aliud Barones eſſe? Quis etiam neſcit Baronum nomine illam familiam apud vulgus floruiſſe, vt & alij qui tamen non

Translatio iniqua.

non sunt Barones Parlamentarij, & hæc distinctio illi ediscenda. Vbi ego in Comitibus Gloceſtriæ interposui (*vt aliqui scribunt*) Vbi de Barone *Latimer* interieci (*vt fertur*) ille in transferendo vtrunque omisit, & vrget quasi affirmarim, cùm hæc verba satis superque innuant me ex aliorum fide vel receptâ opinione tantùm retulisse. Cùm ego scripsissem hæredes familiæ Zouchæ hæreditatem nuptijs suis in familiam Hollandorum qui diù Barones fuerunt (quorum hæreditas ad Louellos transijt) & *de Sancto Mauro* transtulisse, vbi alteram parenthesis notulam post verba illa *de Sancto Mauro* typographorum negligentia subiunxisset, quam ego ante præposui, sensum corrumpit. Si autem post verbum *transijt* alteram parenthesis vt præscripsi addidisset, & sensus & veritas optimè constitisset. Vbi ego scripserim *inclitam esse Baronum familiam de Windsor cognominatam, qui originem suam ad Guilielmum filium Otheri Castellanum de Windsor tempore Guiliel. primi referunt, à quo etiam ſt. Othero Fitz-Giraldus in Hibernia, Kildariæ, & Desmondiæ Comites deduxit studiosissimus peritissimusq; in fœcialium collegio, qui Somersetti titulum gessit R. Glouerni:* Exclamat quòd originem Giraldorum in Hibernia ad W. non ad Otherum retulerim, quàm Grammaticè viderit lector. Scripsi *titulo Wintoniæ nobilitatus erat Hugo Spencer, cuius itidem filius læsæ maiestatis reus honorem cum vita amisit,* dum iste verborum meorum contortor & interpolator interserendo *hunc honorem*, interpretatur; clamat me dicere filium eius fuisse Wintoniæ Comitem, cùm tantùm innuere velim vtrunque læsæ maiestatis reum perijsse. Quando ego loquutus sim de Comite de *Augo* siue *Aucensi*, ille interpretatur, *Earle of Anion*, & *Angy*; at certè ego de illis qui Latinè Comites Andegauiæ & Comites Andium i. *Anion*, dicuntur, ne quidem eò loci cogitaui, Vt mirum sit Heraldum tantum non intelligere qui fuerint Comites de *Augo* siue *Aucenses* quú toties in historijs, & Archiuis huius regni nominentur. Nec hîc memorabo quòd inter Huntingdoniæ Comites totam lineam in conuertendo omninò omiserit, nec quòd eo loci vbi memoraui Rogerum *Bigod*, suis honoribus exutum fuisse à Rege Edwardo I. 1301. & Typographorum incuria altero I addito, impressissent *Edwar.* II. triumphum agit, dum in captiunculis hæret, cùm interim bonus Chronographus oblitus fuerit annum salutis 1301. in tricesſimum regni Edwardi primi incidisse. Nonne hæc redolent iniquitatem? si non imperitiam, sane malitiam, vel suo ipsius iudicio sapiant.

Calumnia. Cùm hæc in suos collegas fœciales, in Historicos veteres, in regiam imò sanctam Archiuorú authoritatẽ & mea scripta euomuerit, & singulos vt maledicus in his quæ retuli (dixerũt enim illi, ego solummodò retuli) vt etiam esset falsiloquus mendacijs me prosequi incipit. Mirum certè esset si qui linguam semper maledictis effrenem gesserit, à mendacijs ipsam refrenatam iam haberet. Inauditi I. Lelandum Antiquarium doctissimum in Britannia illustranda operam nauasse, & quanta moliretur, Regi Henrico Octauo epistola significasse, Baleumq; hanc epistolam in lucem ædidisse. Hinc illico fingit, dictante inuidia, me eius scrinia compilasse. Protestari hîc nolo, nec cælum, nec terram, nec Deum nec hominũ fidem inuocabo, subrideo sanè, & vt inquit ille: *Non metuo culicis stimulos, fucique susurros*; vt araneæ ex se telas, ita quidem ex seipsis cõminiscuntur mendacia. Suscepit eiusmodi opus Lelandus, probet quispiam quod perfecit, prodeat qui vidit, magna pollicitus est, quinquaginta scilicet libros de Antiquitate Britannica, meminit Baleus ipsi intimus, nunquam tamen vidit. Vir ille bonus à quo Balæus hæc accepit, significauit illum cùm se nimiùm admiraretur, à potestate mentis suæ decessisse & phreneſi, quod sanè deflendum, paulò

postquam

postquam hæc magna pollicitus est, expirasse. De peregrinatione sua scripsit vt notat Balæus, libros, eosq; sic incipere. *From Cambridge to Elistey.* Ego eosdē vidi, non diffiteor. Sūt enim itinerarię notę quibus obseruat quot milliaribus oppida inter se distant, an via ducat per campestria vel siluestria, planitiem vel montes, sint ne pontes sublicij, vel è saxo, quot arcubus subsistunt & eiusmodi: ex libris etiam & historicis nonnullis quos vidit in Itinere, nonnulla descripsit. Ex his vel impressis eius operibus si quid ego accepi, nomen eius cum ea qua decet mentione semper adieci: natura enim mea me instituit, educatio informauit vt semper gratus agnoscerem per quos profecerim. Quis mihi hoc in opere aliquid lucis prætulerit cuius nomen subticeo, & cui non libens lubensque acceptum fero? Semperque mihi animo obuersatur quod scripsit Plinius, *Obnoxij est animi & infelicis ingenij deprehendi in forte malle, quam mutuum reddere.* Sin ego dixero *Windesoram* viginti milliaribus Londino abesse, *Oxoniam* esse Academiam, *Couentriam* esse mediterraneam, *Plymmuth* esse portum, *Vectam esse insulam*, & eiusmodi quæ communi omnium notioni subiacent, dicit me à Lelando accepisse. Proferantur libri illi Lelandi, procudantur, cum meis conferantur, si quid ego habeo ex illis quod non agnoui, quod non sit vel sensibus obuiam, vel ab alijs antiquioribus scriptum. Fontes ego non riuulos consectatus sum, nec est cur ego aliūde mutuer. Dico audacter quia verè. Si ille quinque annos his studijs, ego triginta consecraui, nec pauciores quàm ipse Angliæ regiones perlustraui, nec minori cura Authores patrios, Græcos, Latinos, antiquos, recentes, qui ad Britanniā illustrandam facerent, sedulò euoluj, è Regijs archiuis quæ ad rem spectarunt, plurima, vt dixi, describenda curaui. Libros qnoscunque ille vidit, vidi, imò plures qui è Bibliothecarum latebris quinquaginta annis proximè elapsis ex quo ille obierit, eruti; instructissimę Anglię Bibliothecæ mihi fuerunt apertæ, quædam etiam è Bibliothecis Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, Franciscus Pithœus, Iustus Lipsius, Abrahamus Ortelius, H. Surrita, I. Obsopæus & alij clarissimi & eruditissimi viri, absit verbo inuidia, subministrarunt. Et eruditi viri ex singulis Angliæ prouincijs me in quibusdam informarunt, peritissimum quemque sedulò consului, subsidio mihi Britannorum antiquissimorum & Anglo-Saxonum linguam quantum res exegit, comparaui. Adeò quæ ad Antiquitatis veritatem plurimum habeant momenti neutiquam neglexerim, & ne incognita pro cognitis haberem, ijsque temerè assentirem, ad res considerandas & tempus & diligentiam adhibui. Cur ego igitur cui purissimi fontes ipsi sunt aperti, riuulos & lacunas sectarer? cùm sylua vetustissimorum authorum & Archiua qui certissimi rerum gestarum interpretes mihi materiam suppeditarent, adeò me imperitum quis existimet vt stipulis recentiorum exædificarem, & lucem temporis anteacti in cæcis tenebris nostri seculi conquirerem? Vbi quoties certè conquisiui, toties fateor in deuia seductus, & errorum nebulis obcæcatus à recto veri tramite deflexi. Vides vt animus honestus & mens conscia veri eo subsilit, quo falsò premitur. Aduersus enim veritatem hoc possunt calumniæ & mendacia, quod aduersum Solem potest nubecula. In vniuerso hoc Antiquitatis studio vti etiam in alijs quicunque scribit, materia aliunde sibi sumenda (nec aliunde se sumpsisse quæ scribit diffitebitur iste) conquisitio autem, delectus, dispositio, iudicium tota à se procedant. Si quis omnia omnis æui monumenta, Archiua, Historias, Monasteriorum Registra, nummos antiquos, marmora antiqua quæ potest, & ad rem faciant, quàm diligentissimè conquirat, conquisita prudenter selegit, selecta ordine cum iudicio disponit, certè si non iure laudetur, non est cur vituperetur. Nisi Architectum

ctum cùm affabrè, & antiquo artificio ædificium extruxerit, quis vituperandum sentiat, quòd lapides, ligna, calcem, cæmenta quæ poterat optima hinc inde sedulò comportauerit. Certè qui ita sentit, quisquis ille fuerit, de cura, industria, labore, & iudicio studiosorum, & eruditorum omnium in qualibet facultate sentit iniquissimè. Abundè sanè pulchrum bonis videbitur, vel si quis sic conatus sit vetustis nouitatem, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, & obscuris lucem dare. Quæ singula in patria illustranda ego sanè conatus sum quàm potui studiosissimè, quid verò præstiterim dijudicent qui iudicare possunt. Sed de his satis superque.

Errata A. notata. Iam tandem Censorem nostrum liceat paucis admonere (conuicia, calumnias, & mendacia reponere procul à me absit) primùm vt qui alienam prodere inscitiam conatus est, iam inde caueat, ne suam deinceps vlteriùs prodat; deinde vt etiam se hominem esse agnoscat, igitur labi, errare, cæcutire; postremò vt intelligat inuidiam magis sibi in se, quàm in me oculos præstrinxisse. Qui in alterum paratus est dicere, vt ipse omni vitio careat monet vetus verbum, miniméque ferendum dicit alter, qui in ea quam profitetur arte crassiùs errauerit. Quàm sit à vitio purus qui in me & alios tam asperè inuectus vel ipse viderit, vel dixerint alij; & interim ignoscat si ego candidè admonuero quàm supinè in primis lui libelli paginis hallucinatus sit, cùm in Arte Genealogica, nam hanc profitetur, tùm in historia quæ arctissimè inter se coniunctæ. Sic perspiciat qui tam accuratam pollicetur scientiam & diligentiam, quam fuerit in suis lippus, dum in alienis tam lynceus. Nec sanè dubito quin mihi candidè admonenti magnas gratias sit habiturus, cùm ego ipsi me asperiùs vbi erraverim admonenti minimè simulatè gratias ago. Iam pedem premam, & suo ordine (captiunculisque nonnunquam pro suo more) prosequar. Henricum de *Ferrarijs* qui cum Guilielmo Conquestore Angliam ingressus dicit habuisse terras in Comitatibus *Stafford, Leicester, Bedford, Glocester, Oxford, Buckinghã, & Berkshire.* Omittit verò vt in lib. *Domesday* videre est Comitatus Essex, Suffoliæ Nottinghamiæ, Derbiæ, Warwici, Northamptoniæ, Lincolniæ, Herefordiæ, & Wiltoniæ, in quibus ille etiam terras habuit. Si ego omisissem, exclamasset me honoratissimam familiam terris illis per summam iniuriam spoliasse. Filium eius primogenitum Engenulphũ de *Ferrarijs* qui successit etiam omisit, qui cùm sine liberis obijsset, vt etiam secundus filius W. Robertus filius tertius successit.

Hunc nescio qua authoritate bonus noster Antiphilus Comitem de *Ferrarijs* dixit. Sed alicuius fide digni scriptoris hoc persuadeat, vel ignoscat, si ego minimè credam. Dissuadent quò minùs credam illum Comitis titulo insignitum fuisse Registra Monasteriorum Burtoniæ, & Tuttesburiæ. In Burtonensi libro sine vlla Comitis additione extat mandatum Regis Henrici Primi his verbis. *H. Rex Angliæ, & R. Episcopo Cestrensi, & R. Comiti Cestriæ, & R. de Ferrarijs, & omnibus, &c.* In eodem etiam libro hæc verba de eo leguntur.

Robertus de Ferrarijs compunctus timore Dei, & iussu Regis Henrici compulsus, &c. constituit se tutorem & amicum Ecclesiæ de Burton, &c. huius concordiæ quæ facta est in Castello de Tutbury, & postea confirmata in Capitulo de Burton, Testes sunt Robertus Episcopus Cestriæ, & Willielmus Peuerellus quos Rex misit ad hanc concordiam componendam.

Nec Robertus eius filius hunc Comitem agnouit alioqui ita nominasset, vt constat ex hac eius donatione facta illi Monasterio.

Ego Robertus Comes de Ferrarijs, &c. Sciatis me concessisse Ecclesiæ meæ de Tutsesbury, &c. quicquid auus meus Henricus, Engenulphus patruus meus, Robertus pater meus

meus seu vxores, vel Barones, vel Milites, vel homines eorum donauerunt, &c.

Quòd dicit Robertum *de Ferrarijs* eius nominis primum regnante Henrico primo Monasterium *de Merinall* fundasse, reclamat optimus historicus Anonymus (vt taceam sedulos Chronographos *Stow* & *Holinshead*) qui postremis Regis Stephani annis constructum prodidit & Robertum fundatorem corio bubalino inuolutum ibi fuisse sepultum. Hos solida aliqua authoritate ipse confutet. Roberti illius primi primogenitum filium Guilielmum Comitem de *Ferrarijs* fuisse asserit, illoque Londini occiso fratrem natu minorem Robertum successisse. Hic alterum nobis Comitem Guilielmum illum occisum è suo ingenio Comitis honore inuestiuit. Contrà verò Continuator Simonis Dunelmensis è quo plurima Houedenus descripsit; Cùm Chartam antiquam produxisset in qua Henricus secundus 1176. fuit arbiter inter Regem Castellæ & Nauarræ, Comes de *Ferrers* inter testes citatur & post paucas lineas subiungit. *In eodem anno cùm concilium haberetur, frater Comitis de Ferrers nocte & latenter infra Londinum occisus est.* Si Comitis frater occisus est, ergo Comes ipse non fuit; si Comes fuisset, fratrem Comitis bonus & probatus ille author neutiquam vocasset. Comitem enim illum nec liber Tutburiensis, nec Burtonensis agnouit, nec alius quisquam antiquorum. Sed Roberto primo de *Ferrarijs* successit Robertus, primus Comes de *Ferrarijs* qui se Comitem de *Nottingham* scripsit. Quem noster Dominum de *Okeham* vocat quod vix probet veteor, cùm eodem tempore Walkelinus de *Ferrarijs* fuerit Dominus de *Okeham*.

Falsissimum illud omninò quod scribat Robertum hunc Comitem Leicestriam pro Henrico secundo contra Regem iuniorem tenuisse. Illum etenim Comitem seditiosè contra Regem Henricum patrem à filio Rege iuniore stetisse vno ore, vna voce affirmant eius æui scriptores omnes, eaq; de caussa Regem iussisse Castrum eius de *Tottesbury* demoliri: vt tota via hîc se aberrasse non possit non fateri. Roberto huic Comiti filius natus est Guilielmus Comes de *Ferrarijs* qui maiores suos in Charta ex libro Tutburiensi hac serie enumerat.

Ego Guilielmus Comes de Ferrarijs Episcopo Cestrensi R. & omnibus fidelibus sanctæ matris Ecclesiæ, & omnibus Baronibus, militibusq; & hominibus, & cunctis amicis meis &c. Salutem. Sciatis me dedisse & concessisse &c. Preterea concedo & confirmo quicquid antecessores mei Henricus de Ferrarijs, Engenulphus, Robertus auus meus, & Robertus Comes pater meus siue vxores, vel Barones, seu Milites, seu homines eorum donauerunt &c.

Hinc facillimè perspicias hunc Comitem Guilielmum occisum minimè cognouisse, quia de eo ne verbum quidem, & Robertum eius nominis secundum Comitis honore primùm claruisse. Hunc Guilielmum dicit noster fuisse Comitem primùm Derbiæ. Hoc non nouit ipse Guilielmus qui in Chartis suis per libros quos dixi, non alio vsus est titulo quàm *Comitis de Ferrarijs*, nec filius eius Guilielmus primus Comes Derbiæ qui patris dignitatem neutiquam prætermissurus, vt statim docebitur. Proferatur aliquid Autenticum ex Archiuis, Regestris, aut historijs, vt hoc probetur, vel audiat, libenter Censor noster, si dixero illum iam tertium Comitem in hac familia vel è suis scydis, vel suo ingenio vna pagina iam promulsisse. Hunc etiam Guilielmum tradit anno Henrici tertij duodecimo defunctum, vix credat qui legit in Continuatore Simonis Dunelmensis, vbi percenset Principes & nobiles in terra sancta defunctos qui ibi meruerunt sub Richardo primo Rege Angliæ. *Hæc sunt nomina nobilium defunctorum in obsidione Acræ &c. Theobaldus Comes de Bloys, Stephanus Co-*

mes de Saunter frater eius, Willielmus Comes de Ferrers &c. vel qui legit Chronicon Monasterij de *Waverley* quod vidi in manibus Richardi *S. George*, qui diu multumque in his studijs elaborauit, & scio apud eum si lubeat, videat, atque hæc ipsa legat. *Anno* 1190. *Anno secundo Richardi Regis Anglorum motio Christianorum ad Ierusalem, in qua motione &c. Mortuus ibidem Imperator, & Comes Robertus Legrecestriæ, & Baldwinus Archiepiscopus, & Willielmus Comes de Ferrarijs, & Ranulphus de Glanuilla &c.* Sed noster anxiè diligens fortasse dicet illum resuscitatum ad duodecimum illum annum annos plus minùs XXXVII. reuixisse, vel alium Guilielmum Comitem de *Ferrarijs* & Derbiæ quem nemo vidit, se inuenisse qui duodecimo eo anno H. 3. diem obierit; & sic quatuor ex familia Comites quos Antiquitas ignorauit ipse iam eruit... Sed veritati vt suus constet honor hæc ex historia nuntia veritatis discat lector; Guilielmus filius eius Guilielmi qui bello sacro obijt, primus fuit ex hac stirpe qui se Derbiæ Comitem scripsit, Chartamque confirmationis in libro Tuttesburiensi quem sæpiùs iam citaui, his verbis incipit. *Willielmus de Ferrarijs Comes Derbiæ omnibus hominibus suis & amicis tam presentibus quam futuris salutem. Sciatis me concessisse & Deo & Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Tuttesbury &c. pro salute mea & Agnetis vxoris meæ & successorum meorum & pro anima Willelmi Comitis de Ferrarijs patris mei &c.*

Hunc etiam Guilielmum primum fuisse qui Derbiæ Comitis titulo vsus discat, nec didicisse pudeat. Rex Ioannes qui Derbiæ Comitatum dum priuatus esset ex dono regis Richardi anno regni sui primo illum Derbiæ Comitem creauit his verbis *de tertio denario, de Placitis placitatis per Vicecomitē in toto Comitatu Dereby, tam in Dereby quam extra, vnde ipse Comes est, & ipsum tanquam Comitem propria manu tenemus:* vt legitur in Chartis antiquis B. Numero 20. Eundem Willielmum dicit obijsse 1242. Rem hanc componat cum Mathæo Parisiensi pagina 983. qui affirmat illum obijsse 1247. qui fuit tricessimus primus Henrici tertij, sed res est leuicula, transeat. Maius hoc quod sequitur vbi post vnam & alteram lineam scribit Robertum Comitem Derbiæ anno quinto eiusdem Regis fuisse captum, carceri intrusum, & *manu-captoribus* terras per Syngraphum dedisse suas. Deus bone quanta absurdorum congeries si quis vrgeat hinc consurgeret, videlicet vt taceam alia, illum captum fuisse antequam ex vtro matris prodijsset, Comitem fuisse dum auus & pater viueret. Iohannem *de Chishull* eo tempore fuisse Angliæ Cancellarium, Guilielmum *de Valentia* tunc temporis fuisse Comitem Penbrochiæ, Willielmum *de Bellocampo* fuisse Comitem Warwici, quæ ipse falsissima esse scio non inficiabitur. Verū nolo numeris captare, vt ille solet, in quibus facillimè supplantarem: Typographorum incuria vel ex memoriæ lapsu hæc & huiusmodi illi, perinde ac mihi & alijs accidere possunt. Venia igitur detur vtrique si 1. pro II. II. pro III. VII. pro VIII. in scripta nostra deprehendantur cum in Theologorum nec non Iurisconsultorum citationibus de rebus grauissimis maiora comperiantur. Sed ad rem, captus enim Comes ille Robertus non Anno Henrici tertij quinto, sed quinquagesimo, nec scriptum tamen illud eo anno confectum. Si tunc confectum quis dicat, idem dicat, & Iohannem de *Chishull* Cancellarium, & Willielmum de *Bellocampo* fuisse Warwici Comitem eo anno. Sed alterum tunc fuisse Cancellarium docent Regia Archiua, & Willielmum de *Maldon* fuisse Comitem Warwici docet Ioannes Rossus. Sed anno quinquagesimo tertio scriptum illud confectum, sigillum appositum, & recognitum demonstrant regia illa Archiua, sz. *Placita Mich. coram Rege secundo Edw. primi. Stafford.* Quòd verò etiam dicit illo scripto reseruata fuisse Comiti Roberto *Chartley* & *Bolebrok*, vereor

cùm

cùm duo sint historiæ lumina Chronographia, & Chorographia, ne in vtroque hic sit lippus, Archius enim aliud dicunt, sed non vocula pugnabo. Iam ad finem huius genealogiæ Ferrariorum qua & sibi diligentiæ laudem & assentatiuncula gratiam colligere sperat ferè peruentum est. Ecce tamen vt eadem peritia pertexat, qua exorsus est, nouum, & historicis veteribus & ante hæc tempora inaudium vel è suo vel aliorum ingenio Nottinghamiæ Comitem inuestiuit, & proclamauit, Guilielmum scilicet de *Ferrarijs* natum è filia & hærede Guilielmi *Peuerell* Nottinghamiæ Domini, qui tamen ipse hoc minimè nouit, nec vnquam hoc titulo vsus. Miretur sanè quomodo hoc fieret quicunque legeret apud Matthæum Parisiensem Pag. 126. *Rex Henricus secundus exhæreditauit Willielmum Peuerell causa veneficij quod Ranulpho Comiti Cestriæ fuerat profinatum.* Item Rogerum Houeden, pag. 373. b. *Richardus primus anno Regni sui primo dedit Comitatum de Nottingham & Comitatum de Derbishire Iohanni fratri suo.* Probet ergo ex Archiuis, vel historijs antequam hoc cuique persuadeat Ioannem Regem, vel Henricum tertium hunc Nottinghamiæ titulum, & honorem illi concessisse, vel fateatur, ne asperiùs aliquid dicam, Guilielmum illum de *Ferrarijs* nunquam fuisse Nottinghamiæ Comitem. Nec vrgebo vt probet quod ægrè è bonis authoribus potest, Robertum vltimum Derbiæ Comitem filiam Domini *Bassets* duxisse: legi enim habuisse vxores duas, alteram è Lusigniana, alteram è Bohunorum familia, de hac nihil certè hactenus mihi compertum. Hæc in *linea*, quam vocat, *Ferrariana*, obseruani, in qua quam verè se gesserit iudicent alij, & inprimis si placeat hanc rem referat, vt & sequentia, coniunctim vel diuisim, ad Cl. Viros Sampf. *Erdeswick* de *Sandon*, Henr. de *Ferrarijs de Badesly* ex hac eadem familia, Franc. *Thynne*, & Rich. S. *George* qui (si qui alij, quos ego in Anglia noui) in hæc Genealogica studia maximos labores, cum singulari iudicio impenderunt, & Henr. ille in hanc suam ipsius stirpé plurimam operam contulit. A quibus cùm veritatem colant, proculdubio pro doctrina, iudicio, & summo in veritatem, hæc studia, & ipsum amore ius æquabile consequatur. Hæc in duabus primis eius libri sectionibus, notaui iam tertiâ accedã, in qua in me irruit quòd Reginaldum Comitẽ Cornubię sine prole obijsse dixerim, cùm potiùs irrueret in peritum illum Regem Armorum R. Cooke *Clarenceux* qui ita in suo de Nobilitate Anglica libro (vt iam anteà dixi) me edocuit. Nec ego tamen vehementioribus verbis in istum irruam primùm quòd asserat Comitem Reginaldum tres habuisse filias, cùm si vel sua excutiat scrinia præter filios, filias quatuor inueniet. Secundò quòd ex tribus illis filiabus quas dixit iste qui tam exquisitam venditat scientiam & diligentiam, alteram omittit, quod perinde crimini vertendum quàm quod duabus Sectionibus sui libelli, XIII. & XX. ita mihi vitio vertit, quòd vnum Robertum in familia Hungerfordia omiserim. Hoc enim adeò nefarium sibi visum est vt eadem de causa sui immemor in hac & illa sectione viginti lineis, & acerbis contumelijs sit prosequutus. Tertiò alteram ex his filiabus dicit Baldwino de *Riparijs* siue *Riuers* Comiti Deuoniæ vxorem datam fuisse. Hoc est veritatem falso contaminare, sed veritatem suum splendorem recipere, & se à falso iam reduci patietur authoritate Roberti Montensis, qui eò seculo vixit, & historicus fide dignissimus hæc scripsit, *Anno* 1162. *Richardus de Reuers Dominus Insulæ Vectæ* (qui idem fuit Comes Deuoniæ) *in Anglia moritur, relinquens ex filia Raynaldi Comitis Cornubiæ parualum filium nomine Baldwinum.* Ergo non Baldwinus Comitis Deuoniæ paren, sed Richardus eius filius illam duxit. Hæc ego si dixissem acer & acerbus iste orator pro Tribunali sisteret, exclamaret, ecce Patres conscripti, ecce Qui-

rites

rites, patrem cum filij vxore nuptijs incestis scelerate coniungit. E libris tamen nouerit, si minùs meminerit Baldwinum quem dicit patrẽ fuisse eius Richardi, qui duxit filiam Comitis Cornubiæ & alterum fuisse Baldwinum eius Richardi filium, ita vt non eludat quin ex hac sua asseueratione vel pater filij vxorem, vel filius suam ipsius matrem incestuosè duxerit. Quartò affirmat familiam Courteam à Baldwino hoc Comite Deuoniæ, & hac filia Reginaldi Comitis Cornubiæ profluxisse, perinde sanè ex nubibus profluxisse scribat. Veritatem docebit Liber Monasterij Fordensis his verbis.

Hic Comes Baldwinus primus tres filios, vz. Richardum, Henricum, & Willielmum habuit, ac tandem anno Domini 1155. secundo nonas Iunij mortuus apud Quereram, vbi vxor sua Adelizia & dictus filius suus Henricus in iuuentute defunctus quiescunt, sepulturam accepit. Senior ergo filius eius Richardus secundus ei in hæreditate successit, & Comes Deuoniæ extitit, & duos filios post se successiuos Comites & hæredes, videlicet Baldwinum secundum & Richardum tertium legitimè procreauit, Vterque autem eorum sine prole obierat, & sic ad patruum suum Willielmum de Vernona cognominatum, quia Vernonæ scholaris fuerat, hæreditas tota spectabat. Iste Willielmus Comes genuit Baldwinum tertium de Mabilia Comitissa vxore sua, ac etiam duas filias, Ioannam videlicet Willielmi Bruer, & Mariam Roberti de Courtenay inclytorum procerum vxores futuras.

Quintò alteram filiam Comitis Reginaldi elocatam in familiam de *Valletorta* dicit, at meminerit quòd ex tribus quas dixit, solummodò duas, tertia prorsus omissa, memorauerit. At si tres tantùm fuerint filiæ, quod asseueranter ait, & primam nuptam in stirpem de *Riparijs*, vt iam dictum, alteram elocatam fuisse Roberto Comiti Mellenti docebit Robertus Montensis anno 1165. vbi sic loquitur de morte Wallerani Comitis Mellenti.

Walleranus Comes Mellenti factus Monachus Pratellis obijt, & successit ei filius Robertus, &c. Duxit idem Robertus filiam Rainaldi Comitis Cornubiæ.

Alteram item filiam Saram nomine fuisse vxorem Vicecomitis Lemouicensis probabit Rex Iohannes, qui vt habetur inter Archiua eius *Cl.* 16. *Membrana* 21. sic scribit.

Rex Domino P. Winton Episcopo &c. mãdamus vobis habere faciatis sine dilatione Sarræ matri Vicecomitis Lemouicensis filiæ Comitis Reginaldi de Cornubia medietatem manerij de Tywernbye cum pertinentijs in Comitatu Cornubiæ, sicut eam habuit tempore Henrici patris vestri de dono suo in maritagium Vicecomit. Lemouicensi. Datum 27. Augusti.

Hinc sibi fatendum est nõ tres tantùm, quod astruit fuisse sorores, vel si tres nullam in familiam de *Valletorta* fuisse enuptam. Indaganda iam sibi restat quarta, quam fortasse inueniat in stemmate Dunstauillorum. Hæc visum est in tres priores eius libri sectiones obseruare, in quas penitiùs inspexi quòd in his, vti Duces in prima acie veteres & exercitatos milites disponunt, ita istum firmissima doctrinæ Heraldicæ & iudicij sui argumenta primo loco proposuisse existimaui. Nec ego, qui criminibus inferendis minimè delector, hæc ignorantiæ, sed memoriæ lapsui & præproperæ festinationi adscribo: qua etiam lenitate si erga me vsus esset, non sibi os adeò distorsisset, & ego gratias retulissem.

Sed pergam & veritatis eruendæ studio suos sibi errores in sequentibus sectionibus detegam paucos, ne illis inflatus tumescat; nec asperiùs in istum inuehar, ne per eius latera alios quos colo Genealogicæ huius facultatis studiosos sauciare videar. Contexuit Genealogiam Curciorum, certò scio non è libro Monasterij de *Bolton*, & deprecor veniam si non facilè credam, cùm nihil

hil quo probat in medium proferat, Veritati enim semel atque iterum iniuriam in hac fieri persuadent Regia Archiua, Iste dicit Auiciam, Aliciam dixisset, de *Curcy* sororem & hæredem fuisse Iohannis de *Curcy*, & non Guilielmi vt scripsi. Archiua aliter his verbis. *Pl. primo Ioh. P. Rot. 10. in d.*

Assisa de Ecclesia de Harewood, quam Warinus filius Geroldi clamat versus Can. Eborum. Iurati dicunt quòd Willielmus de Curcy frater Alicie vxoris Warini quæ hæres eius est, præsentauit vltimam personam.

Affirmatè etiam scribit Aliciam illam de *Curcy* peperisse filium & hæredem Warino *Fitz-Geroldo* marito, non filiam, quod ego alibi scripsi illum Margaretam filiam & hæredem quæ primùm Baldwino de *Riparijs*, postea à Falcasio de *Brent* enuptam genuisse. Sed hæc planè non contra me, sed ipsissimam veritatem, quæ non solùm ex libro Monasterij Fordensis his verbis. *Baldwinus tertius genuit ex Marg. filia & hærede Warini filij Geroldi Baldwinum quartum.* Sed ex Archiuis dum iste deprimere cupit clara voce clamat. Audi ex Placitis *Mich. 4. H. 3. R. 4. in d. adhuc de crast. S. Martini.*

Hugo de Neouill, & Iohanna vxor eius petunt versus Folk de Brent & Marg. vx. eius medietatem Manerij de Stoke Curcy, vt rationabilem partem ipsius Ioanna quæ eam contingit de hereditate Alicia de Curcy matris prædicta Marg. &c. & Folk & Marg. dicunt quòd prædicta Maneria fuerunt hæredit. prædicta Alicia, & quòd ipsa Ioanna est soror Marg. sed quædam conuentio facta fuit inter ipsam Folk & Warinum filium Geroldi & Aliciam prædictam vxorem eius, per quam terra debent vt remanere quousque summa pecuniæ &c.

Hinc perspicuum est Warinum *Fitz-Geroldi* ex Alicia de *Curcy* Margeriam filiam & hæredem procreasse: cùm iste Warinum secundum filium, illumq; Warinum tertium Dominos Castri de *Harewood* ex eadem genuisse contendat. Quòd verò *Harewood* descendit per Margaretam filiam Warini *Fitz-Gerold* ad illos de *Riparijs* qui fuerunt Comites Deuoniæ, *Placita coram Rege West. Anno 3. Edw. 2.* his verbis probant.

De Warino exiuit quædam Margeria filia & hæres, & de ipsa Margeria quidam Baldwinus, & de ipso quidam Baldwinus & Isabella, & quia Baldwinus obijt sine hærede de se, descendit ius Isabella.

Post mortem verò Isabellæ illius de *Riparijs* quæ de *Fortibus* à marito dicti & obijt *seisita* de castro *Harewood*, cùm Hugo de *Courtenay* & Robertus de *Insula* siue *L'isle* contenderent de *Harewood*, hac stemmatis deductione ius suum confirmat his verbis in *Placitis* quæ dixi, Robertus de *Insula*. Quæ adijciam vt Antiphilus videat me non per aliorum perspicilla hæc vidisse.

Dicit quòd Harewood &c. debentur sibi vt proximiori hæredi prædicta Isabella, & dicit quod de ipsa Isabella quæ obijt sine hærede de se reseruebatur ius eorundem tenem. cuidam Henrico vt consanguineo & hæredi prædicta Isabella fratri cuiusdam Warini proaui ipsius Isabella, & de ipso Henrico descendit ius cuidam Alicia vt filia & hæredi, & de ipsa Alicia cuidam Roberto vt filio &c. & de ipso Roberto cuidam Warino vt filio &c. & de ipso Warino isti Roberto qui nunc petit.

Et hinc (vt videre est in illis *Placitis*) Robertus obtinuit *Harewood* &c. cùm tamen iste noster mysticè dixit omnes Dominos de *Harewood* Iohannis nomine fuisse appellatos. Duos è familia *Bonenile* facit Barones, sc. Guilielmum qui duxit filiam & hæredem Domini de *Harrington*, & Guilielmum eius filium, patrem Ceciliæ, vxoris Marchionis Dorsetiæ. At Inquisitio capta post mortem Guilielmi *Bonenile* Militis, quem Baronis dignitate ad Parlamentum euocauit Rex Henricus sextus anno regni sui 29. neutrum horum fuisse Baronem de

Bonenile

Boneuille agnoſcit, vterque enim pater & filius ſuperſtite Barone *Boneuile*, diem obijt, Ceciliaque eius conſanguinea reperta eſt eius hæres. Ecce verba Inquiſitionis quæ vtrique noſtrum veritatem aperiat.

Willielmus Boneuile Miles obijt 39. Henrici ſexti, Cecilia de Boneuile eſt conſanguinea & hæres propinquior, videlicet filia Willielmi Boneuile nuper Domini de Harrington, filij Willielmi Boneuile Armigeri, filij dicti Willielmi, Boneuile Militis, & quòd dicta Cecilia eſt ætatis trium quarterariorum vnius anni.

Videamus quæ ſequuntur, Rogerum pro Rogero de *Berkley* omitto. Hugonem *Spencer* Wintoniæ Comitem. Angliæ fuiſſe Theſaurarium, vt tradit, negant Archiua. Edwardum de *Saleſbury* Comitem Salisburiæ ſi non iſte primùm creauit, certè primus ſtylum eius proclamauit, nam in libro *Domeſday* non alio titulo quam *Edwardus de Saliſburia* vocatur. Nec hoc ſatis, niſi etiam ad hoc comprobandum falsò allegaret Chartam fundationis monaſterij de *Selby* quaſi ibi teſtis eſſet nomine Comitis Sarisburiæ, cùm nihil minùs in hac Charta appareat, quæ his verbis deſinit.

Data Chartahæc & confirmata apud Londonias in præſentia iſtorum, Odonis Baiocenſis Epiſcopi, Edwardi de Salebiria, Hugonis de portu, Hugonis de Monteforti, Roberti de Oiley, &c.

Inueniat in Archiuis, inter Chartas antiquas P. 12. Cùm verò iam ſemel atque iterùm in Archiuis allegandis fidem ſic fefellit, alius forſitan nec ſine cauſſa fidem eius in cæteris Chartis antiquis quas citat, ſuſpectam haberet. Walterum huius Edw. filium Comitem Sarisburiæ fuiſſe oro per communia ſtudia, vt me autoritate aliqua antentica doceat, ne hunc etiam Comitem Heraldica licentia creatum ſuſpicer. Etenim Rex Henricus tertius in Confirmatione terrarum Priori & Canonicis de *Bradenſtok*, illum Comitem non fuiſſe me docet his verbis. *H. & confirmauit, &c. Priori, & Canonicis de Bradenſtak donationes ſubſcriptas 17. ex dono Walteri de Sariſburia totam villam de Bradenſtok, &c.* Inueniat in Rot. Chart. anno 17. H. 3. Filius itidem eius Patricius iubet vt non credam Walterum hunc patrem ſuum Comitem fuiſſe. Sic enim ſcribit, vt in libro Rubeo videre licet.

Chariſſimo Domino ſuo R. Angliæ Comes Patricius ſalutem & fidelia ſeruitia. Audito præcepto veſtro de militib. feodatis &c. Iſti ſunt feodati de veteri feffamento de feodo Walteri patris mei, &c.

Non inquit Walteri Comitis patris mei. Huius Comitis Patricij filium Guilielmum Comitem fuiſſe inter nos conuenit, at quod ſcribit illum duos filios duaſque filias reliquiſſe liberum ſit mihi diſſentire. *Eſcaetria* enim quam produxi repugnat, vti etiam Rogerus Houeden Pag. 436. b. *Obijt*, inquit *Guilielmus Comes de Salesbery, filius Comitis Patricij; cuius filiam & hæredem Richardus rex Angliæ dedit in vxorem cum Comitatu Salesbery Willielmo fratri ſuo notho.* Allegat tamen contra ad fidem hac in re faciendam Regiſtrum Monaſterij de *Bermondſey*, & inde Confirmationem de Eccleſia de *Benſted* factam Canonicis. Abſit vt ego de fide eius hîc dubitem cùm ſit Heraldus; eſt tamen cur dubitetur, primùm quòd nihil tale in Regiſtro illo inueniatur, deinde quòd Monachi, & non Canonici fuerint in Monaſterio *Bermondſey*, poſtremò quòd Eccleſiam de *Benſted* ad alios religioſos ſpectaſſe certo ſit certius. Sed hîc vt alibi ſæpiùs aliena fide, & oculis vſus videatur. Doleo autem quòd tempus tam exactè deſignauerit quo R. Henricus ſecundus Patricium, Walteri filium Sarisburiæ Comitem vt ſcribit, confirmauit, anno ſc. regni 28. Chriſti 1181. cùm ille iam occiſus fuiſſet in Gallia ante annos plùs minùs duodecim, ſc. anno 16. Henrici ſecundi,

Chriſti

Christi autem 1269. vt author est Robertus Montensis, Matth. Westmon. pag. 99. & alij. Miseret etiam quòd Robertum de *Holland* (qui duxit Matildam filiam & vnam hæredem Alani *La Zouche*) sua Baronis dignitate indignè spoliauerit, cùm omninò denegat, vel istum, vel ex eius posteris quempiam ea dignitate floruisse: iste tamen Robertus tempore R. Edwardi secundi, & Robertus eius filius sub Edwardo tertio inter Barones ad Comitia Parlamentaria fuerint euocati, vt in *Summonitionibus* inter Archiua Regia liquet. Eoque magis istius misereor, quòd sua manu vtrumque Baronem fuisse alibi testatus est, sed inuidia homines ita obcæcat, vt etiam seipsos pro alijs imprudentes lacerent, & lanient. Quòd Beauchamporum familiam à Margareta Dolia genus trahere scripserit, palinodiam canat, veritatem docebit I. Rossus Warwicensis si inspiciat, qui Warwicensium Comitũ stemma singulari diligentia & veritatis studio olim contexuit. Deleat etiam Stephanum Blesensem, siue de *Bloys* habuisse *Penenfell* ex dono Guilielmi Conquestoris, & credat libro iudiciali Angliæ (*Domesday booke*) qui oculata fide descriptus. Asserit enim liber iste *Penenfell* fuisse eunc temporis possessionem Comitis Moritonensis & prima se offert inter terras eiusdem Comitis, quod antè dixi. Toto autem capite abuuat Richardum Blesensem Comitem de *Aquila* fuisse, & Comitis nomine aut titulo in Compositione inter Stephanum Regem & Henricum Normanniæ Ducem testem fuisse. Cùm nec Comitis nomine, nec omninò in illa fuerit testis. Si minùs mihi credat accedat librum Rubeum in Scaccario, pag. 164. aut magnos Angliæ Annales vbi in nostram linguã conuersam Compositionem istam inueniat. Nec tamen falsarium illum dicam, tantùm admoneo vt caueat ne dum alijs facilè credat, faciliùs fallatur. Nec Richardum filium Gisleberti Comitis, nepoté significatione stricta affirmet Richardi primi Ducis Normanniæ, quem pronepotem fuisse conuincet Guil. Gemiticensis lib. 7. cap. 26. Inter filias Hamonis de *Crentcure* nullam in Inquisitione inueniet enuptam Henrico *Hawte* quod scripsit, sed Henrico de *Gaunt*. Nec silentio inuoluendum hunc delatorem qui me rei capitalis arcessit, quòd subinde I. G. vel L. cùm prænomen non occurrit posuissem, quódque vel incuria vel data opera nonnullos minoris notæ omiserim, (nec enim ego Genealogias deducere statui, sed clariores in familijs nonnullis enumerare) cùm de familia de *Bradston* agit eadem in re quam adeò exactè profitetur negligentiùs titubasse. Nobilissimos viros sine prænominibus quasi seruuli essent apud Romanos, vel suos combennones proponit, & in vna Genealogia deducenda, Edmundum *de Ingoldsthorp* omittit. Ex filiabus Marchionis *de Monteacuto*, Margaretam vxorem Iohannis *Mortimer* Militis prætetit, Isabellam vxorem Guil. *Hudleston* prætermittit, Elizabetham vxorem Henrici Wentworth silet, &c. quas inuenire potuisset *Origin.* XI. Henrici VII. Prætereà Adrianum *Fortescue* Militem negligit, & Luciam eius Marchionis filiã primogenitam cum Anthonio *Brown* Vicecomite *de Monte-acuto*, hoc est auiam cum suo è filio nepote matrimonio coniungit. Hoc enim fateatur cùm constet Antonium *Brown* qui ante paucos annos defunctus primum fuisse ex Brownorum familia, Vicecomité *de Monte-acuto* à Maria Regina creatum. Non hæc rapiam in præiudicium nobilitatis, non exclamabo Oedipum in Iocasta, Consultores illi pessimi quos sæpius sibi in consilium adhibet INVIDIA & FESTINATIO has caligines & menti & oculis offuderunt. At dicat, S. Matthæus in Genealogia Christi deducenda liberum sibi fecit quorundam nomina præterire. Esto, salua iam res est, & illi etiam cur non perinde ac Apostolo liberum? Nolim dixisset, nedum scripsisset quod tamen scripsit,

Eudemissimum est Henricum de Bohun Comitem fuisse Essexiæ iure vxoris. Quia ego iure vxorio Guiliel. *de Fortibus* Comitem fuisse Deuoniæ, & alios eadem ratione pro more superioris seculi nobilitatos dixi, dicē dixit & in læsæ nobilitatis crimen non sine contumelia vocauit: Iam ipse in eodem tenetur, quærat latebras quibus elabatur, aut fateatur. Verùm Henricum istum nunquam fuisse Essexię Comitem, vel duos simul floruisse Essexię Comites (quod in Anglia inauditum) agnoscat. Duxit Henricus iste sororem Guiliel. *de Magnauilla* Comitis Essexiæ: superstitē igitur hoc Guilielmo *de Magnauilla* Comes Essexiæ esse non potuit. At Henricus *de Bohun* obijt. 1220. teste Matthæo Parisiensi pag. 414. & septimo post anno 1227. obijt Guil. *de Magnauilla* Comes Essexiæ teste libello Waldenensi, & Matth. Florilego pag. 121. Videat ergo, quod tamen affirmat, Henricum de *Bohun* nunquam fuisse Essexiæ Comitem: nisi reuixerit, & testimonium perhibuerit Henrico tertio Anno septimo postquam iam mortuus esset, vt iste suauiter sibi persuadet & nobis asseuerat. Huic tamen vehementi istius asseuerationi non dicam, quod alius tamen diceret, IGNORANTIAM fuisse matrem, & PRAEFIDENTIAM obstetricem, nec enim conuitijs, nec dicterijs ludere me iuuabit. A veritate longissimè abijt quum memorauerit Richardum filium Richardi Comitis Cantabrigiæ qui anno tertio Henrici quinti capite Southantoniæ truncatus, fuisse creatum Comitem Cantabrigiæ, & postea Ducem Eboraci anno quarto Regis Hen. sexti: cùm nullæ extent in Archiuis hac de re *Patentes*, imò cùm in *Escaetria* septimo Hen. quinti. *Essex*, Richardus ille vocetur *Dux Eboraci*: atque iure sanè optimo, cùm repertus fuerit in Inquisitione, Anno tertio Hen. quinti post mortem Edwardi Ducis Eboraci, *consanguineus eius & hæres.* Qui quidem Edw. Dux Eboraci septimo Henrici quarti (quod iam pridem ex Finibus Term. Hilarij eius anni obseruaui) *tenuit de Rege Comitatum Cantabrigiæ per seruitium vnius integri Comitatus.* Filius autem ille fuit Edmundi quem Richardus secundus Eboraci Ducem creauit (vt ex *Patentibus* anni noni eiusdem constat) *sibi & hæredibus masculis*, adeò vt nulla fuerit causa cur ille hæres masculus de integro Dux Eboraci crearetur. Michaelem *Delapoole* tertium qui occisus in prælio Agincourtensi fuisse Comitem Suffolcię, caueat ne credat; nec illum si veritatem colit, sine liberis obijsse dicat, vti dixit. Archiua certè Regia nec illum Comitem nominent, & liberos habuisse prodant. Ecce. *Inquisitio Anno tertio Henrici quinti.*

Dicunt quòd prædictus Michael filius obijt die Veneris festo Sancti Crispini & Crispiniani (eo die pugnatum est apud Agincourt) *& quòd Willielmus frater eiusdem Michaelis est hæres propinquior masculus.*

Hinc percipiat, quòd iste Michael non Comes agnoscitur (caussam alibi dicam) nec quiuis facilè peruidebit. Hoc idem, ac etiam quod non sine liberis diem clauserit, sed tres filias reliquerit, hæc doceat *Inquisitio, septimo Henrici quinti* Eborum.

Catharina, &c. quæ fuit vxor Michaelis Delapoole nuper Comitis Suffolciæ, & quòd Guilielmus nunc Comes Suffolkiæ est filius & hæres masculus dictæ Catharinæ, & Catharina, Elizabetha, & Isabella filiæ Michaelis Delapoole filij prædicti nuper Comitis sunt consanguineæ & hæredes generales ipsius Catharinæ.

Non iuuat hìc memorare quàm procul à vero fuerit auersus, cùm dixerit G. de *Gaunt* tempore Conquestoris fundasse *Domum de Gaunt* Brustoliæ, ex scriptorum autem fide constat Henricum de *Gaunt* primùm inchoasse: & Robertum de *Gournay* pro anima auunculi sui Mauritij de *Gaunt*, regnante Henrico tertio perfecisse. In benigniorem etiam partem flectam quòd 49. *H.* 3. Gilbertum

de *Gaunt* interfuisse Parlamento Wigorniæ contra historicorum omnium fidem tradat, qui Parlamenti eo tempore Wigorniæ non meminerunt. Scio tamen ex Archiuis Regijs *Summonitionem fuisse eo anno Parlamenti incipiendi octabis Hilarij apud London, teste Rege apud Wodestock.* Exoret autem veritas vt ne mordicùs teneat tres fuisse Gilbertos Lincolniæ Comites ex hac familia de *Gaunt*. Vnum agnoscimus à Stephano Rege creatum, alterum legimus apud Matth. Paris. pag. 382. gladio Comitatus Lincolniæ à Ludouico Franco cinctum fuisse Anno primo H. 3. Sed hunc regni Archiua Comitem non agnoscunt, quia Ludouicus ille nulla iura Maiestatis in Anglia habuit, & igitur Comitem creare non poterat, & hac de causa nec ego inter Lincolniæ Comites numerauì: At tertium Comitem qui creauit, quisque ille fuerit, vereor pro authoritate, nisi ostendat, quod multò minùs quàm Ludouicus, Comitem creare potest. Secundum Gilbertum à Ludouico Franco honoratum Comitis titulo non vsum fuisse ex Placitis 27. Hen. 3. nec eius filium Gilbertum tertium (quem Typographi omiserunt pagina huius libri 476.) tùm ex illis Placitis, tùm ex Inquisitione capta anno secundo Edw. Primi, quo ille obijt, solis luce clarius est. Si verè Comites fuissent, cur etiam non Comes fuit Gilbertus quartus tertij Gilberti filius? qui terras dedit Regi Edwardo primo, & in Inquisitione post mortem anno 26. eiusdem Regis, simpliciter Gilbertus de *Gaunt* appellatur.

Hoc verò pro ingenij mediocritate intellectu comprehendere non possum, quomodo Baldwinus filius secundus Gilberti Comitis primi (cùm ex supradictis constat, filium nullum sed tantùm filiam A. habuerit) fundaret, vt scribit, Monasterium de *Brune*, vulgò *Bourne*: idque Anno 1140. in honorem Henrici secundi, annos sc. tredecim antequam ille regno inauguraretur, & absurdâ præterea à illa pro eò seculo loquendi formula, *in honorem Principis*. Cùm hæ fuerint vsitatæ loquendi formulæ illa ætate in fundationibus. *Fundauì in honorem Dei*, B. Virginis, & Sancti, vel Sanctæ alicuius. *Pro salute animæ. Pro remissione peccatorum. Pro salute Regis, & incolumitate regni* &c. Sed nunquam in *Principis honorem*. Sed si rem penitiùs inspiciat Baldwinum illum *Filium Gilberti* fundatorem huius Monasterij fuisse è familia de *Gaunt* non afferet, cùm in Charta fundationis, quæ recitatur inter Principis Chartas anno 1. Edwardi 3. simpliciter *Baldwinus filius Gilberti* dicatur. Walleranum Comitem de *Mellent* in Normannia, Comitem fuisse Wigorniæ vnicum ex ea familia scripsi, hinc nouo vtitur querimoniæ & calumniæ genere, ait Robertum filium eius fuisse etiam Wigorniæ Comitem, sed sola sua ipsius fide & non cuiuspiam alterius. Probet ex Archiuis, vel aliquo probato historico, & erit mihi magnus Heraldus. Illum Walleranum fuisse à Stephano Rege Wigorniæ Comitem constitutum produnt, qui cùm cucullum induisset monachus mortuus est: filium eius Robertum ab Henrico secundo Wigorniæ Comitem confirmatum fuisse iam probet, aut nihil planè dixit. Vix enim inueniat quos Rex Stephanus honoribus euexerat eosdem sub Henrico secundo retinuisse. Nec enim cautum erat inter principes illos solenni illa Conuentione vt quispiam præter vnum & alterum honoribus vel terris à Stephano acceptis frueretur. Quòd Walleranus ille nullas in Anglia hæreditarias terras habuit, docuit me Guil. Gemiticensis lib. 7. cap. 30. Quas verò ex Stephani munificentia habuit, ex Cõuentione illa filio certè relinquere non potuit. Quodque filius eius Robertus nec terras nec titulum Comitis Wigorniæ tenuerit, certè persuadet Liber Rubeus in Scaccario, vbi omnes Angliæ Comites & proceres eius tẽporis sigillatim memorantur, & ille ne omnino quidem vel nominatur. Sed hunc scrupulum tollet Chronicon Monas-

sterij de *Wauerley* in quo hæc diserte scribuntur, *Anno 1155. 2. Regis Henrici secundi cepit idem Rex revocare in ius propium vrbes, castella, villas, quæ ad coronam regni pertinebant. castella moniter facta destruendo &c. & deponendo quosdam imaginarios & pseudo-Comites quibus Rex Stephanus omnia penè ad fiscum pertinentia minùs cautè distribuerat.* Inter quos Walleranum illum fuisse à Stephano Comitem erectum, & Henrico infensissimum, vt spero, non diffiteatur. Restat igitur vt filium eius Robertum Comitem de integro fuisse creatum ab Henrico secundo, probet, vti dixi, aut planè operam lusit, & fidem faciat pauciſſimis. Quòd hinc scripsi. *Walleranilliberos posthabita Anglia ad auita patrimonia in Normannia rediisse*, actionem intendit, & in me concludit. Ergo nulli ex illa stirpe in Anglia supersunt. Quam Dialecticè & argutè hîc argumentatur Antiphilus viderint, & dixerint Dialectici. Eodem quo cœpit pede pergit, & prodit Robertum hunc Anglicam mulierem duxisse; quæ autem fuit ignorat, iterum dicam etsi antè dixi: Mabilia fuit filia Reginaldi Comitis Cornubiæ, vt docet Robertus Montensis. Ex hac scripsit natam fuisse præter alios Mabiliam vxorem Guilielmi de *Reduerijs* de *Vernona* Comitis Deuoniæ, verè quidem. Sed hoc à vero omninò alienum quòd tradit Baldwinum eius filium fuisse Deuoniæ Comitem, cùm patre iam superstite mortuus esset, vt ex Fordensis Monasterij Regiſtro perspicuum, in quo hæc habentur. *Ante mortem dicti Comitis Willielmi de Reduerijs ac de Vernona nuncupati, filius suus Baldwinus tertius prænominatus genuit ex Margareta filia & hærede Wanini filij Geroldi Baldwinum quartum, & patre suo adhuc superstite, Calend. Septemb. Anno Domini 1216. morte præreptus est.* Prætermitto quòd dicit R. Edwardum Primum malè mulctasse Rogerum *Bigot*, Angliæ Marescallum quòd noluerit illum in Galliam sequi, cùm in Flandriam non Galliam tunc temporis Rex ille cogitauit, vt videre est apud historicos omnes. Quódque asserit post vnam & alteram lineam iuniorem Humfredi de *Bohun* filium duxisse Edwardi primi filiam, cùm ille non possit ignorare Filium eius fuisse natu maximum & hæredem, nec solere Reges Angliæ filias dare suas filijs subditorum suorum iuniorib⁹. Hæc & id genus alia plura, vt minuta & leuia prætereo, etsi ille minutiora & leuiora tãquam grandia, & grauia mihi obiectauerit. Iam tandem post seria. *O rem ridiculam, Cato, & iocosam, dignãq; auribus & tuo cachinno.* Cẽsorius hic noster qui in nominibus hactenus tam fuit nasutus, æsta nescio quo abreptus in extremo actu ita iam deficit, vt planè nomen ignoret suum, vel saltem oblitus est. Miserandum sanè, & nescio cui nisi Messalæ Coruino acciderit, at illi morbo, huic animi impotentia. Nomen huic, vt audio, Radulphus, & scripsi ego *Guilielmus frater Radulphi Domini Carleoli primus fuit Giſlandiæ Dominus.* Ille vt conuitiandi causſam sine causſa arripiat, pluribus verbis vrget, stemma deducit, & antiquam chartam producit, vt probet Guilielmum quendam fuisse Ranulphi filium, cùm ego de Radulphi fratre egerim, & de Ranulpho eo loco ne quidem somniauerim. Quæ nomina magis sanè disparata sunt quàm Marcus & Marius apud Latinos, quàm *Ralfe*, & *Randell* apud nos Anglos. Sed vt se excuset & expediat, dicat Radulphum & Ranulphum. i. *Ralph* & *Randoll* eadem esse nomina, sufficit. Hoc si dixisſem, in risum solutus audisſem illud Catullianũ. *Ridete quicquid est domi cachinnorum.* Verùm de his plus nimiò, pauci enim vertor sunt lectores, qui hoc capiunt, & pauciſſimi qui his capiuntur.

Hæc visum est candidè hac de re hominem admonuisse. Admonere enim & admoneri candoris est, nec vt spero hanc admonitionem ægriùs feret, quàm ego contumelias eius tulerim. Vt inquit enim sapiens *Admoneri bonus gaudet, pessimus quisque correptorem asperrimè patitur.* Potuisset fortasse calamus meus

os eius probris, & conuitijs verberare, voluerunt & amici in hoc literarum genere versatissimi, gestiunt & discipuli (nec enim hac parte rempublicam iuuisse puder) calamos in istum stringere. At nolui ego, inhibui; scripserunt etiam nonnulli, sed suppressi: homini enim humanitatis, & nomini professionis caussa parcendum putaui. Nec me tamen latet quod Afer ille scripsit. *Genus hominum inuenitur, qui meliores obtrectare malint quàm imitari, & quorum similitudinem desperent eorundem adfectent simultatem: Scilicet vt qui suo nomine obscuri sunt, aliorum innotescant.* Contumelias grauissimas calumniator, si quis est, intorqueat, vitiligator qui, vt inquit Cato, ex vitijs, & litigationibus compositus, litiget, & litem quærat, Ophiogenes venena fugat, Suffenus cæcus amore sui se & sua sine rituali amet, admiretur, & sibi calumnijs in alios titillentur auriculæ, disrumpatur inuidus, ego contentiones ex animo detestatus minimè commouebor, medijs tranquillus in vndis, æquo animo feram, & amico frater & hosti, nec verbo, nec quidem cogitatione violabo. Scio *liuore nihil sublimius esse*, scio verum esse quod vetus ille Poëta noster ad Zoilum scripsit,

Magna doles, majora notas, in maxima sæuis.

Et mihi sæpe de meo libro occinnui quod alter è nostris Iosephus Iscanus de suo.

Sic vtinam inuidia dignus quem summa lacessat.

Verùm enimuerò de his & hoc genere hominum ne verbum ampliùs addam, tabellam tamen summi illius artificis Apellis cùm colorum viuacitate depingere non possim, verbis leuiter adumbrabo & proponam, vt Antiphilus noster, suique similes, & qui calumnijs credunt, hanc, & in hac seipsos semel simúlque intueantur.

Ad dextram sedet quidam, quia credulus, auribus prælongis insignis, quales ferè illæ Midæ feruntur. Manum porrigit procul accedenti CALVMNIAE. *Circunstant eum mulierculæ duæ,* IGNORANTIA *ac* SVSPICIO. *Adit aliunde propiùs* CALVMNIA *eximiè compta, vultu ipso & gestu corporis efferam rabiem, & iram æstuantis conceptam pectore præ se ferens, sinistra facem tenens flammantem, dextra secum adolescentem capillis arreptum, manus ad superos tendentem, obtestantémque immortalium deorum fidem, trahit. Anteit vir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minimè hebeti, cæterùm planè ijs similis, qui graui aliquo morbo contabuerunt. Hic* LIVOR *est vt facilè coniicias. Quin & mulierculæ aliquot* INSIDIAE, & FALLACIAE *vt Comites* CALVMNIAM *comitantur. Harum est munus, dominam hortari, instruere, comere, & subornare. A tergo, habitu lugubri, pullato, laceróque* PAENITENTIA *subsequitur quæ capite in tergum deflexo, cum lachrymis ac pudore procul venientem* VERITATEM *agnoscit, & excipit.*

Quod reliquum pro Antiquitatis tribunali me & mea ſiſto, & ſi de re tantilla tantum virum interpellare liceret, ad honoratiſſimum Comitem Mareſcallum Angliæ qui pro tẽpore fuerit & pro ſumma in huiuſmodi cauſis authoritate diiudicare optimè poteſt, rem totam cum omni humilitate refero: ſin minùs, refertur ad collegium Fœcialium quorum maximè intereſt Genealogica ſeduló perſeruari, vel ad Collegium Antiquariorum qui ſtatis temporibus conueniunt & de rebus antiquis conferunt, quorum plerique etiam in Genealogijs ſunt exercitati, vel ad 1111-Viros illos quos dixi in his ſtudijs clariſſimos. Quòd ſi Antiphilo noſtro hi parùm placeant, ad duodecem viros rei capitalis referat, qui tamen eligantur, quod ius poſtulat, *per linguæ mediætatem* cùm iſte in Latina lingua, vnde veritas in his rebus petenda, ſit planè peregrinus. Denique de me & meis iudicent quicunque velint, modò poſſint, in primis ex ſchola & Academijs candidi, non ex officina, & pergula ſordidi. *Odi profanum vulgus & arceo.* Vt ſemel dicam, me & mea qualiacunque illa ſint, piorum, bonorum, & eruditorum iudicio & cenſuræ quàm poſſum demiſſiſſimè vt anteà dixi ſubmitto. Mutent, immutent, deleant, ſubtrahant, adijciant, errores notent, agnoſcam, & illi certò ſcio mihi ignoſcent. Si his & alijs qui patriam illuſtratam cupiunt placeam, de *Lucumonibus* & cæteris qui patriæ gloriæ inuident, minimè laboro.

Me hac conſolatione ſuſtentabo quòd publicum meæ in patriam charitatis teſtimonium exiterit, quòd nullius famæ inuiderim, & quòd bonis placendo, tantùm malis diſplicuerim.

FINIS.

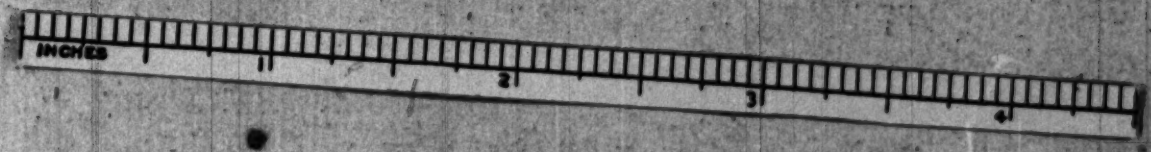
INCHES
1
2
3
4